wĩn nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ

toussian du sud: wĩn nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ New Testament

wĩn nìvìnì tirlɛ

toussian du sud: wĩn nìvìnì tirlɛ New Testament
Nouveau Testament en toussian

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Toussian, Southern

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
aaf2875e-90b5-5c14-b910-61579d3da2c7

Contents

Matye 1
Markɩ 51
Likyi 82
Nsyɔ̃ 135
Tyipɩ́nɩ̀ 175
Wrome tãn 229
Korɛ̃nti tãn 251
Korɛ̃nti tãn 274
Kalatɩ tãn 287
Yefɛsɩ tãn 296
Filipi 303
Kolɔsɩ 309
1 Tesaloniki tãn 314
2 Tesaloniki tãn 319
1 Timote 322
2 Timote 328
Titi 332
Filemo 335
Nsyakɩ 337
1 Nsyɔ̃ 343
2 Nsyɔ̃ 349
3 Nsyɔ̃ 350

Matye-á nìvìnì tir nɛ̂ wãrkɩ Yesu tyí sɔkɔ

Yesu Krista duku wɩ̀l-ǹsahlɛ

1 Yesu Krista sútó náhkɩ̀ yɔ́ ye lésõ Davidilɛ, Davidi sútó náhkɩ̀ yɔ́ mɛ
Abrahmɩnɛ. Yesu Krista mɛ̀ náh tãn nónó-á ku sɔkɔ, pé yni wɛ yɔ̀:
2 Abrahmɩ mɛ̀nɛ, Yisakɩ sú ye. Yisakɩlɛ, Nsyakɔbɩ sú ye. Nsyakɔbɩlɛ,
Nsyuda sú ye, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ ɗɩ̃́npɩ̀ sɔkɔ yɔ́lɛ.* 3 Nsyudalɛ, Perɛsɩ ànɛ̂
Nsera sú ye, tɛ́ Tamar mɛ pé yɩ̃́nɛ. Perɛsɩlɛ, Yɛsrɔnɩ sú ye. Yɛsrɔnɩnɛ,
Wramɩ sú ye. 4 Wramɩnɛ, Yaminadabɩ sú ye. Yaminadabɩlɛ, Nasõ sú ye.
Nasõnɛ, Salma sú ye. 5 Salmalɛ, Bowasɩ sú ye, tɛ́ Bowasɩ yɩ̃́ mɛ Wrahbɩlɛ.
Bowasɩlɛ, Wobɛdɩ sú ye, tɛ́ Wobɛdɩ yɩ̃́ mɛ Wrutilɛ. Wobɛdɩlɛ, Nsyese sú ye.
6 Nsyeselɛ, yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́ Davidi sú ye. Yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́ Davidilɛ, Salomo sú ye, tɛ́ Salomo
yɩ̃́nɛ, Yuri lékókè kyɩ ye lésõ. 7 Salomolɛ, Wroboyam sú ye. Wroboyamnɛ,
Abya sú ye. Abyalɛ, Asafɩ sú ye. 8 Asafɩlɛ, Nsyosafatɩ sú ye. Nsyosafatɩlɛ,
Nsyoram sú ye. Nsyoramnɛ, Wosyasɩ sú ye. 9 Wosyasɩlɛ, Yotam sú ye.
Yotamnɛ, Asyasɩ sú ye. Asyasɩlɛ, Yesekyasɩ sú ye. 10 Yesekyasɩlɛ, Manasɩ sú
ye. Manasɩlɛ, Amo sú ye. Amolɛ, Nsyosyasɩ sú ye. 11 Nsyosyasɩlɛ, Yekonya
sú ye, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ ɗɩ̃́npɩ̀ sɔkɔ yɔ́lɛ. Tɛ́ légbɩ̃́ ye sɔ̃̀ pè mɛ Yisrayel no kyɩ̃
mɔ à pè tɛ̃ sɔkɔ Babilɔnɩ yamana sɔkɔ.† 12 Képah náh, Salatyɛlɩ dubi,
ǹmɔ nɛ̂-á Yekonya píɗɩ̃́nɛ. Salatyɛlɩlɛ, Nsorobabɛlɩ sú ye. 13 Nsorobabɛlɩlɛ,
Abiyudi sú ye. Abiyudilɛ, Yelyakimi sú ye. Yelyakiminɛ, Asɔrɩ sú ye.
14 Asɔrɩlɛ, Sadɔkɩ sú ye. Sadɔkɩlɛ, Asyimi sú ye. Asyiminɛ, Yeliyudi sú ye.
15 Yeliyudilɛ, Yeleyasar sú ye. Yeleyasarlɛ, Matã sú ye. Matãnɛ, Nsyakɔbɩ
sú ye. 16 Nsyakɔbɩlɛ, Nsyosɛfu sú ye, nɛ̂-á Mari pɛlɛ. Mari mɛ̀ ye sɔ̃̀ dubi
Yesulɛ, nɛ̂-á pè n ye Kristalɛ, Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.

17 Knɔ knɔ nónó pól-á wɛ sɔkɔ, sè wɛ yɔ̀: À tɔkɔ Abrahmɩ gbɩ̃ tyí, pópó
à pɔ syɩ Davidi gbɩ̃ tyí, knɔ knɔnɔ gbɔ̃nyɑ̃́h ye wɛ sɔkɔ. À tɔkɔ Davidi gbɩ̃
tyí, à pɔ syɩ Yisrayel no tɛ̃́nsɔkɔnɔ tyí Babilɔnɩ yamana sɔkɔ, knɔ knɔnɔ
gbɔ̃nyɑ̃́h ye tɔ̃ wɛ sɔkɔ. Tɛ́ à tɔ̃ tɔkɔ Yisrayel no tɛ̃́nsɔkɔnɔ tyí Babilɔnɩ
yamana sɔkɔ à pɔ syɩ Krista gbɩ̃ tyí, knɔ knɔnɔ gbɔ̃nyɑ̃́h ye wɛ sɔkɔ.

Yesu Krista dubi dùkùlɛ

18 Yesu Krista dubi dùkù wɛ yɔ̀: Ǹ yɩ̃́ Mari sɔ̃̀ mɛ gbɩ̃́nɔ́lɛ Nsyosɛfu tyí.
Ǹtɛ pɛ̀kɩ̀ náh sɔ̃̀ wɛ yah pé wrɔ́, tɛ́ kè pɔ wɛ Mari mɛ kúrkɩ̀lɛ Liyel Mirki
gbɔ̃̀ yõ. 19 Tɛ́ ǹ pɛ Nsyosɛfulɛ, nɛ́gbí ye sɔ̃̀ ǹnɛ. À náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé
Mari yɩ̃n yɩkɩ névye yɩ̃́ yah. Képah ye à kè yah tɔkɔ nɛ, páh kɩ à yahle sètɩ̃̀n
sɔ̃̀ sɔkɔ. 20 Wăh mɛ képah sõnɔ sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yɩ̃́nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ pɔ wil ǹ
yah dɛ́kí sɔkɔ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «Davidi píɗɩ̃́ Nsyosɛfu, káh tíkí pɩ á kyɩ Mari
fúrnɔ́lɛ. Á náh wɛ di, Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ ye à tɔkɔ kúrkɩ̀ mɛ̀nɛ. 21 À kɩ píɗɩ̃́
dubi nɛ̂-á kɩ ǹ no pwah n mɔ n pi pé tyípêl sɔkɔ. Képah ye, á kɩ ǹ yɩ̃n sah
Yesulɛ.»‡ 22 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á lésõ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò kɔ̃ à tyi nónó yo sah, sépi
wil yɩ̃n ye tyi nɔ́pi pól kɔ̃ sè pɩ. À lésõ nɛ ńkɛ̃́: 23 «Yah, ɗɩ̃́ pɩ̃́-ńkɛ̃ sê kɩ kúrkɩ̀

* 1:2 1.2 - Nsyakɔbɩ ɗɩ̃́npɩ̀ ye Yisrayel no yɩ̀kɩ̀nɩ̀ gbɔ̃ninɔ́ súbílɛ. Yah n tɛ Yenɛsɩ 46.8-21. † 1:11 1.11 - Yah n tɛ 2 Yɔ̃̀tãm 24.12-16. ‡ 1:21 1.21 - Wâh noh pàh nɛ Yesu-á, ké kɔ́r ye pwáhnmɔ-òlɛ.

tɔkɔ. A̋ kɩ ɗĩ́npir yɔ́ dubi, tɛ́ ǹ yĩn kɩ sah Yemanuwɛlɩlɛ, nɛ̂ kɔ́r-á: Liyel mɛ
ápilɛ.»§ 24 Nsyosɛfu-á pɔ dɔ yuku, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩ-á tyi nónó yo
ǹ tyí, à sè pɩ. A̋ ǹ kyɩ Mari fur. 25 Ǹtɛ pɛ̀kì náh wɛ yah pé wrɔ́, fɔ́ɔ́ Mari
syi pɔ píɗĩ́ mɛ̀ dubi, tɛ́ Nsyosɛfu mɛ ǹ yĩn sah Yesulɛ.

2

Ńwɔ̃ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu kyínyahnɔlɛ Yesu tyí

1 Yesu dubi Betlɛmɩ kwil sɔkɔ, Nsyude sétáh yõ, gbĩ́ nɛ̂-á lésõ yɔ̃̀tɔ̃rí mɛ
yɔ̃̀tɛ̃ ɗĩ́ Yerɔdɩ gbɔ̃̀. Yesu-á dubi sɛ̃́, ńwɔ̃ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu mɛ wil
gbı̃̀ngbokelɛ, à pɔ Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ, 2 tɛ́ mɛ píkínyahnɔ pɩ nɛ ńkɛ̃́:
«Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ ɗĩ́ nɛ̂-á dubi, à mɛ ńyãh sɔkɔ? A̋pi mɛ gbı̃̀ngbokelɛ tɛ́ ǹ
ńwɔ̃ kèpil wɛ kè wil. Képah ye á nɛ á pɔ gbílkínɔ́ sah ǹ yõ.» 3 Yɔ̃̀tɛ̃ ɗĩ́
Yerɔdɩ-á képah tɛ̃ noh sɛ̃́, kè ǹ fɔkɔ fɛ̃́kɩ ànɛ̂ Yerusalɛmɩ tãn póllɛ. 4 Kăh
pɩ sɛ̃́, à mɛ sárká syínwı̃̀lkı̃̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú pól ye
tuke, tɛ́ pè piki yah nɛ ńkɛ̃́, ńyãh sɔkɔ se Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ yĩnɛ à pɔ
dubi nɩ? 5 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Betlɛmɩ sɔkɔ ye, Nsyude sétáh yõ. A̋ náh
wɛ di, Liyel lésõ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò kɔ̃ à kè wãrkɩ sah nɛ ńkɛ̃́: 6 ‹A̋wɔ Betlɛmɩ
kwil nɛ̂-á Nsyude sétáh yõ, á náh mɛ fɔ̃̋rɔɔ Nsyude sétáh yõ kwlo ǹgbnɔ
sɔkɔ dɛ́. Yah, névye yah tɛ̃́-ò yɔ́ kɩ pɔ n dubi n pi á sɔkɔ, nɛ̂-á kɩ ńmɔ no
Yisrayel tɛ̃́nɔ́ plɛ n pi.›»*
7 Képah tɛ̃̀nɛ, Yerɔdɩ mɛ ńwɔ̃ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu wɔ̃bɩ ye à pɔ pè piki
yah pĩ, gbĩ́ nɛ̂ tótó-á pè wɛ ńwɔ̃ kèpil mɛ̀nɛ. 8 Képah náh, à pè tɛkɩ mɔ
Betlɛmɩ sɔkɔ, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pàh kɩ kyɩ, pè píkínyahnɔ pɩ pallɛ piri mɛ̀
tyí sɔkɔ, pàh kɩ à wɛ, pè pɔ kè yo pé tyí, péwɔ tɔ kɔ̃ pé kyɩ gbílkínɔ́ sah ǹ
yõ. 9 Yɔ̃̀tɛ̃ ɗĩ́ Yerɔdɩ-á wɛlɔ nɔ́pi yo tɛ pé tyí, pè mɛ wɛ̃̀kì tɛ̃. Păh wɛ̃̀kì tɛ̃,
ńwɔ̃ kèpil nɛ̂-á sɔ̃̀ pè wɛ tɛ́ mɛ gbı̃̀ngbokelɛ, pè tɔ̃ kè wɛ pé yah tı̃̀nnɛ kè n
yuku pélɛ, pópó à kyɩ yĩn piri mɛ́-ńsah yɔ̃̀tah sírr sɔkɔ. 10 Ǹwɔ̃ kèpil mɛ̀
tɔ̃́nwɛnɔlɛ, kè pé nɩ kah vɩ. 11 Pè mɛ de gbô, tɛ́ piri wɛ ànɛ̂ ǹ yṹ Marilɛ.
Képah tɛ̃̀nɛ, pè pé gbètukunɔ di piri mɛ̀ yah à gbílkínɔ́ sah ǹ yõ, tɛ́ pé vyɔ́
yey yɩkɩ mɔ à sãn̋, ànɛ̂ wɔ̀kɔ̀ yɔ̃ yɔ̃ kwâh pãn pènɛ̀kì yɔ́, ànɛ̂ làsèkwɛ̌l pãn
pènɛ̀kì yɔ́ wilki sé sɔkɔ, à pèpɔrɩ pɩ piri tyí. 12 Képah náh, Liyel gbáhdyâh
yɔ́ di pé tyí dɛ́kí sɔkɔ nɛ, pè káh pé syɩ yuku Yerɔdɩ tı̃̀nnɛ. Kăh pɩ sɛ̃́, pè
mɛ wɛ̃̀kì káhkí yɔ́ tɛ̃, à pé syɩ sɔkɔ pé kwil sɔkɔ.

Nsyosɛfu ànɛ̂ ǹ no tónsɔkɔnɔlɛ Yesyipti yamana sɔkɔ

13 Ǹwɔ̃ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu-á pé syɩ sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́
mɛ wil Nsyosɛfu yah dɛ́kí sɔkɔ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «Yɔ̃̀tɛ̃ ɗĩ́ Yerɔdɩ kɩ piri mɛ̀
soh n kɔ̃ n pi núkúnúkú ǹ ko n mɔ n yĩnnɛ. Képah ye, yuku piri mɛ̀ tɛ̃ ànɛ̂
ǹ yṹnɛ, ǹ to n sɔkɔ pélɛ Yesyipti yamana sɔkɔ, ǹ kyɩ n tɛ̃ nénpɔ́, pópó kɩ pɔ
n nɔ ń yónmɔnɔ tyí á tyí.» 14 Képah tɛ̃̀nɛ, Nsyosɛfu mɛ yuku kénɛ lékã̂hnɛ,
à piri ànɛ̂ ǹ yṹ tɛ̃ pè sɔkɔ Yesyipti yamana sɔkɔ. 15 Pè kyɩ tɛ̃ nénpɔ́, pópó
Yerɔdɩ syi pɔ ku. Kăh pɩ sɛ̃́, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á lésõ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò kɔ̃ à nɛ̂
yo sah nɛ: «Mé ń Píɗĩ́ ye yal Yesyipti yamana sɔkɔ.»† kè kɩ wil.

Betlɛmɩ wɛ̃́npı̃̀ yrɔ̃ kònmɔnɔlɛ

§ **1:23** 1.23 - Yah n tɛ Yesayi 7.14. * **2:6** 2.6 - Yah n tɛ Mise 5.1. † **2:15** 2.15 - Yah n tɛ Wose 11.1.

16 Yerɔdɩ-á pɔ pĩ nɛ ńwɔ̃ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu-á pé vi tɛ̃, ǹ fɔkɔ kah
vyãh. Tɛ́ wǎh lésõ ńwɔ̃ kèpil mɛ̀ wil gbĩ́ wɛ noh sɔkɔ tɛ ńwɔ̃ kèpye sɔkɔ
tyi pnɛ̀pu tyí sɛ̃́, à núkú nɛ pè kyɩ Betlɛmɩ kwil ànɛ̂ ké gbɔ̀plɔ kwlo wɛ̃́npì̃
pól ko mɔ, nónó-á pè náh kah ye nínɔ́ nínɔ́lɛ. 17 Képah sɔkɔ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyo-ò Nsyeremi-á lésõ nɛ̂ yo sah, kè wil. À lésõ nɛ ńkɛ̃́:
18 «Yĩ́npɔ̃ yɔ́ mɛ n dɔkɔ Wrama kwil sɔkɔ,
nɛ̂-á pɔ̀ gbónɔ́ ànɛ̂ yãm yãm tyi kàhnpínɔ́lɛ.
Arasyɩlɩ ye n gbo ǹ wɛ̃́npì̃ yĩnnɛ.
Pè ye yah kwlɔ, képah ye à náh mɛ fàlnɔ́ tyí.»‡

Nsyosɛfu ànɛ̂ ǹ no kyíntɛ̃̀nɔ́lɛ Nasarɛtɩ kwil

19 Yerɔdɩ kúntɛnɔ náh, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ wil Nsyosɛfu yah
dɛ́kí sɔkɔ Yesyipti yamana, 20 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «Nónó-á sɔ̃̀ n yah n kɔ̃ piri mɛ̀
kònmɔ-ńsahlɛ, pè ku tɛ. Képah ye, yuku piri ànɛ̂ ǹ yṹ tɛ̃ n sɔkɔ Yisrayel
sétáh yõ.» 21 Képah sɔkɔ, Nsyosɛfu mɛ yuku piri ànɛ̂ ǹ yṹ tɛ̃ pè sɔkɔ Yisrayel
sétáh yõ. 22 Tɛ́ wǎh pɔ noh nɛ Arsyɩlawusi-á tɔkɔ Nsyude mara yɔ̃̀tɔ̃rílɛ ǹ
sú Yerɔdɩ swɔ, tíki à tɛ̃ kyínɔ́lɛ nɛ́npɔ́. Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ yo mɔ ǹ tyí dɛ́kí
sɔkɔ. Képah sɔkɔ, à mɛ sɔkɔ Kalile mara sɔkɔ,§ 23 à kyɩ tɛ̃ ké kwil yɔ́ sɔkɔ,
nɛ̂-á pè n ye Nasarɛtɩlɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á lésõ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu kɔ̃ pè tir nɛ̂
yo sah, képah wil yĩn ye tir mɛ̀ kɔ̃ kè pɩ. Pè lésõ nɛ ńkɛ̃́: «À kɩ n ye Nasarɛtɩ
nɛynɛ.»

3

Wɛ̀lnwì̃lkì̃-ò Nsyɔ̃ mɛ Liyel wɛynɛ n yo

1 Légbĩ́nɛ, Wɛ̀lnwì̃lkì̃-ò Nsyɔ̃ pɔ Nsyude mara gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ, à pɔ tyah Liyel
wɛynɛ n yo. 2 À sɔ̃̀ mɛ yo tṹ nɛ: «Yé yé tyípêl pínɔ́ yal mɔ. Yé náh wɛ di,
Liyel tɔ̃́rí mɛ yĩni tɛ̃ tɛ.» 3 Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi-á lésõ nɛ̂ yo sah nɛ
ńkɛ̃́: «Ǹnî yɔ́ yĩ́npɔ̃ mɛ n dɔkɔ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: ‹Yé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃́kì tɔ̃
sah. Yé ǹ sɔ́kɔ́-ńtɑ̂n pɩ tómtóm.» Nsyɔ̃ yĩ́npɔ̃ tyí ye lésõ à n yo. 4 Yɑ̃̀hmíkì
yɛ̀ fwɔ̀mɔnɩ ye sɔ̃̀ Nsyɔ̃ wil, tɛ́ à mɛ ǹ syĩ tɛ̃ sêl kɔ̃lɛ. Sègblo ànɛ̂ syĩrɩ
ye sɔ̃̀ ǹ yõkelɛ. 5 Képah tɛ̃nɛ, Yerusalɛmɩ kwil tãn, ànɛ̂ Nsyude mara pól
névye, ànɛ̂ Nsyurdɛ̃ yɔ gbɛ̃nyah pól névye sɔ̃̀ mɛ n wil n pɔ ǹ tyí. 6 Pè
sɔ̃̀ mɛ pé tyípêl pínɔ́lɛ n yo n pɔ no pól yĩ́ yah, tɛ́ Nsyɔ̃ mɛ pélɛ n wel n
wilki Nsyurdɛ̃ yɔ sɔkɔ. 7 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃-á kè wɛ Farisi wɛ̃́kì kópú ànɛ̂
Sadusi wɛ̃́kì kópú náhnáh mɛ n pɔ n pɔ à kɔ̃ à pélɛ n wel n wilki sɛ̃́, à mɛ
yo pé tyí nɛ, wáhnmírɔ́ dùkù nɔ́pi! Nɛ̂ se kwɔ pélɛ nɛ pǎh kɩ fɛ̃ to pwah
Liyel fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnì yah, nɛ̂-á n pi nɩ? 8 Pè tyípéplɔlɛ n pɩ, nónó-á n wɛ̃kɩ n
pi nɛ pǎh pé tyípêl pínɔ́ yal mɔ. 9 Tɛ́ pè káh wɛ nɛ páh kɩ n sõ pé fɔkɔnɩ
sɔkɔ nɛ Abrahmɩ-á pé súlɛ, képah-á kɩ yĩnɛ dɛ́. Páh kélɛ n yo pé tyí, dyêh
nónó-á yɔ̀, Liyel-á kɩ fɛ̃ sè vi mɔ pɩ Abrahmɩ pyelɛ. 10 Tɛ́ man ńtɛ̃-á mɛ
yáhnsàhntɛnɔlɛ sésân fɛ̃ yĩnnɛ sé sémîn sɔkɔ. Séswɔ̂ nɛ̂-à n syí-ńkɛ̃́nɛ pye
pèplɔlɛ, kǎh kɩ ko min dah mɔ nyàh sɔkɔ.
11 Péwɔ tɛ̃ wɔ-á pélɛ n wel n wilki ni sɔkɔ, nɛ̂-á kɩ kè wɛ̃kɩ nɛ pǎh pé
tyípêl pínɔ́ yal mɔ. Ǹtɛ névi nɛ̂-á kɩ n pɔ n pi péwɔ náhlɛ, tɛ̃ wɔ tɛ̃́nwɛnɔ-á
kal péwɔ tyílɛ. Páh fɔ̃́rɔɔ kah ǹ lékyêh ńtɛ̃ dɛ́nɔ́lɛ. Tɛ̃ wɔ-á kɩ pɔ pè wel

‡ **2:18** 2.18 - Yah n tɛ Nsyeremi 31.15. § **2:22** 2.22 - Nsyude mara ànɛ̂ Kalile mara sɔ̃̀ mɛ Yisrayel sétáh yõ.

wilki Liyel Mirki ànɛ̂ nyàh sɔkɔ.* 12 Ŋ sèmukɔ fwo fwo kwâh-á mɛ ǹ gbɔ̏.
Wǎh kɩ ǹ táh tɔ̃ sah, kɩ ǹ sèmukɔ fwo, tɛ́ kɩ ké pɔ́rɩ́ kwel mɔ dúkúrɩ́ sɔkɔ.
Ŋtɛ sé yésyɩ̂ wɔlɛ, wǎh kɩ sépi sukɛ ní-ńkɛ̃ nyàh sɔkɔ.

Yesu wèlnwɩ̏lkɩ̏nɔ́lɛ ni sɔkɔ

13 Képah tɛ̃nɛ, Yesu wil Kalile mara sɔkɔ à pɔ Nsyɔ̃ tyí Nsyurdɛ̃ yɔ́ngbalɩ
sɔkɔ, nɛ pé pɔ à kɔ̃ à pé wel wilki ni sɔkɔ. 14 Ŋtɛ Nsyɔ̃ mɛ yahle tɛ́ nɛ,
péwɔ-á yɩ̃nɛ pé pɔ ǹmɔ kɔ̃ à pé wel wilki ni sɔkɔ, tɛ́ ǹmɔ pyě pɔ péwɔ tyí
nɩ? 15 Ŋtɛ Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Yɛ kè pɩ sɛ̃ ătrɛ. Á náh wɛ di, ké yah ye
Liyel-á nɛ̂ yah kɔ̃, ápi kè pɩ.» Wǎh képah yo sɛ̃, Nsyɔ̃ mɛ fɛ̃ syi. 16 Yesu
wèlnwɩ̏lkɩ̏ntɛnɔ ǹsɔ̃, à wil ni sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ swɔ yɩ̂nyɔ̃ yɩkɩ mɔ, tɛ́ à mɛ Liyel
Mirki wɛ kè mɛ n tiki n pi kèpíkípíkí tyí kɔ̃lɛ, à pɔ tɛ̃ ǹ yɔ̃. 17 Képah sɔkɔ,
yɩ̃́npɔ̃ yɔ́ núkú n wil yɩ̂nyɔ̃ nɛ ńkɛ̃: «Ńmɔ nɩ̀dɛ̀ Pídɩ̃́ ye yɔ̀. Ŋmɔ ye ń nɩ̀vɩ̀nɩ̀
yɔ̃lɛ.»

4

Sétɛ̏n yɔ̏tɛ̃-á Yesu tɔ̃ mɔ yah dùkù nɛ̂nɛ

1 Képah náh, Liyel Mirki Yesu tɛ̃ yuku gbɛ̃nnɩ sɔkɔ nɛ sétɛ̏n yɔ̏tɛ̃ à wɛ
tɔ̃ mɔ yah nɛ́npɔ́. 2 Wǎh sèpɩ̏n tikininí ànɛ̂ lékãhlɔnɔ́ tikininí pɩ yɔ̃ke yɔ̃́-
ńkɛ̃nɛ, kwɛkɩ à tɛ̃. 3 Képah sɔkɔ, sétɛ̏n yɔ̏tɛ̃ nɛ̂-á tɔ̃nmɔ-òlɛ, ǹmɔ mɛ nɔ de
Yesulɛ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ Liyel Pídɩ̃́nɛ, à yo dyɛ̂h nɔ́pi tyí sè vi mɔ
pɩ yɔ̃kelɛ. 4 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: ‹Yɔ̃ke ó náh n pu névilɛ dɛ́. Ŋtɛ wɛlɔ nónó-á n wil Liyel vyãh,
sépi ye pyě n pu névilɛ.›»* 5 Képah náh, sétɛ̏n yɔ̏tɛ̃ yuku ǹnɛ Yerusalɛmɩ
kwil, à kyɩ à sah Liyel ní-ńsah gbô yɔ̏tah† 6 tɛ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ-à kɩ nɛ̂
Liyel Pídɩ̃́nɛ, à yɔkɔ n tiki sétáh. Á kó wɛ nɩ, kǎh mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel
wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, ǹmɔ yɩ̃nnɛ, Liyel-á kɩ ǹ yɩ̂nyɔ̃ tɔ̏npɩbɩ kɔ̃ sè kɩ à
swah syi sé gbɛ̏n sɔkɔ, ǹ gbáhkɩ̀ kɔ̃ kè náh n mɩ n pi dáhkɩ̀ tyí.‡ 7 Képah
sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́ tɔlɛ nɛ: ‹Káh á Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Liyellɛ n mɔ n yah.›»§ 8 Képah náh, sétɛ̏n yɔ̏tɛ̃ tɔ̃ sɔkɔ ǹnɛ yɔ̃lɩ kèyy yɔ́
yɔ̃, à kyɩ kèkɔ̃yɔ̃́ tɔ̃rí póllɛ à wɛ̃kɩ ànɛ̂ ké tahrɩlɛ, 9 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, wàh kɩ
ǹ gbètukunɔ di péwɔ yah à pé gbilki, páh kɩ sé póllɛ à kɔ̃. 10 Képah tɛ̃nɛ,
Yesu yo ǹ tyí nɛ: «Yal ń tnɔ̂, sétɛ̏n yɔ̏tɛ̃! Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: ‹Á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n gbilki, ǹ tɛ́ nɛ n sah ǹmɔ ó tyí yɔ̃.›»*
11 Képah sɔkɔ, sétɛ̏n yɔ̏tɛ̃ mɛ yal ǹ tnɔ̂. Yɩ̂nyɔ̃ tɔ̏npɩbɩ mɛ pɔ ǹ tnɔ̂, à pɔ n
yah n dah n mɔ ǹ tyí sɔkɔ.

Yesu tɔ̏ tyàhnɔ́lɛ Kalile mara sɔkɔ

12 Pè lésɔ̃ Wèlnwɩ̀lkɩ̀-ò Nsyɔ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.† Yesu-á kè noh gbɩ̃́
nɛ̂nɛ, à ǹ syɩ sɔkɔ Kalile mara sɔkɔ. 13 Tɛ́ à náh tɛ̃ Nasarɛtɩ kwil sɔkɔ. Á
sɔ̏ mɛ kyɩ tɛ̃ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye Kapɛrnayuminɛ,
Nsabulɔ̃ yɩ̏kɩ̏ ànɛ̂ Nɛfutali yɩ̏kɩ̏ névye sétáh yɔ̃. 14 Kè ye pɩ sɛ̃, nɛ̂-á kɩ
Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò Yesayi tir yɔ́nsàhnɔ́ mɛ̀ kɔ̃ kè kɩ wil. Á lésɔ̃ nɛ ńkɛ̃:

---

* 3:11 3.11 - Yah n tɛ Tyípínɩ̀ 2.1-13. * 4:4 4.4 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 8.3. † 4:5 4.5 - Liyel ní-ńsah gbô yɔ̏tah nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, ké kolɔ kah mɛ́tɛ́rnɔ́ gbãmnɛ. ‡ 4:6 4.6 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 91.11-12. § 4:7 4.7 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 6.16. * 4:10 4.10 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 6.13. † 4:12 4.12 - Yah n tɛ Matye 14.1-12; Markɩ 6.17-18; Likyi 9.7-9.

15 «Nsabulõ yȉkȉ ànɛ̂ Nɛfutali yȉkȉ névye nónó-á mɛ wɛ̃kì gbɔ̀pɔ nɛ̂-á sɔkɔ
yɔ́-ǹgbɛ̃ tnɔ̂, ànɛ̂ pé nónó-á mɛ Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ, à tahlɩ pé Kalile mara
tãn tyí nónó-á pé túkù náh pɩ Nsyifunɔlɛ, 16 pépi nónó-á sɔ̀̃ mɛ fɛ̃ntũ̂ sɔkɔ,
pè kyòo ǹgbɛ̃ yɔ́ wɛ. Pépi nónó-á sɔ̀̃ mɛ fɛ̃ntũ̂ sɔkɔ kũ tíkílɛ pé sɔkɔ, kyòo
yɔ́ mɛ wɛ pé tyí.»‡
17 Tɛ́ à tɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̀̃ Yesu mɛ Kapɛrnayumi sɔkɔ, à tyah Liyel wɛynɛ
n yo, mɛ yo tũ nɛ: «Yé yé tyípêl pínɔ́ yal mɔ. Yé náh wɛ di, Liyel tɔ̃rí mɛ
yĩni tɛ̃ tɛ.»

Yesu tɔ̀̃ sɑ̃́hpú nɛ́gbrolɛ

18 Yesu sɔ̀̃ mɛ n kɔ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ sɔkɔ, tɛ́ díbí nɛ́pɩ̂ nímí wɛ. Simo
nɛ̂-á pè yĩn dyɩ à kɔ̃ Pyɛrɩlɛ, ǹmɔ ye sɔ̀̃ ànɛ̂ ǹ gbɛ̃ndɩ̃́ Andrelɛ. Pè sɔ̀̃ mɛ
yɛ̃nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n min yɔ sɔkɔ. Yɛ̃nkyɔ tɛ̃pú ye sɔ̀̃ pélɛ. 19 Yesu mɛ yo pé
tyí nɛ: «Yé ń sɔ̀̃ tɛ̃. Mé kɩ yé pɩ névye tɛ̃npɔpulɛ Liyel tyí.» 20 Nɛ́npɔ́ swɔ,
pè núkú pé yɛ̃nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ sah tɛ́ ǹ sɔ̀̃ tɛ̃. 21 Wǎh tɔ̃ yuku yahlɛ kwéy,
à díbí nɛ́pɩ̂ nímí yísyɔ́ wɛ. Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ ye sɔ̀̃, pépi nónó-á Nsebede
dɩ̃́npȉlɛ. Pè sɔ̀̃ mɛ ànɛ̂ pé sú Nsebedelɛ krótókè sɔkɔ, mɛ pé yɛ̃nkyɔ tɛ̃ tɛ̃
mnɔlɛ n tɔ̃ n sah. Yesu mɛ pè ye yah. 22 Nɛ́npɔ́ swɔ, pè núkú yal krótókè
ànɛ̂ pé sú tnɔ̂, tɛ́ ǹ sɔ̀̃ tɛ̃.

Yesu névye kwɔ́nɔ́ ànɛ̂ yámpú dɛ́nmɔnɔlɛ

23 Yesu sɔ̀̃ mɛ Kalile mara póllɛ n kɔ n kɔ̃, mɛ nolɛ n kwɔ Nsyifunɔ Liyel
ní-ńtɑ̂n vì sɔkɔ, mɛ Nìvìnì tirlɛ n yo Liyel tɔ̃rí tyí yɔ̃, tɛ́ mɛ yámpú pól
ànɛ̂ nɛ́fukulɔ́ póllɛ n dɛ n mɔ. 24 Kǎh pɩ sɛ̃, Yesu yĩn wil Siri yamana pól
sɔkɔ. No mɛ tyah n pɔ n pɔ yámpú póllɛ ǹ tyí, nónó-á sɔ̀̃ mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ
yam ànɛ̂ yèvyãhrɩ duke duke pól sɔkɔ, ànɛ̂ sétɑ̃̀n-á sɔ̀̃ mɛ nónó sɔkɔ, ànɛ̂
ǹdyìkìnpɩbɩlɛ, ànɛ̂ wil kúnɔ́ névyelɛ, Yesu pé pól dɛ mɔ. 25 Képah tɛ̃nɛ,
tɔ́wû ǹgbɛ̃ Yesu sɔ̀̃ tɛ̃. Pé túkù sɔ̀̃ wil Kalile mara sɔkɔ, túkù wil Dekapoli
mara sɔkɔ, túkù wil Yerusalɛmɩ kwil, túkù wil Nsyude mara sɔkɔ, túkù mɛ
wil Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ.

5

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nónó pɩ yɔ̃lɩ yɔ̃.

1 Yesu-á tɔ́wû wɛ sɛ̃, à dɔkɔ yuku yɔ̃lɩ yɔ̃. Wǎh kɔ̃ tɛ̃, ǹ tɔ̀̃ sɑ̃́hpú mɛ nɔ
de ǹ tnɔ̂. 2 Képah sɔkɔ, à mɛ tyah pélɛ n kwɔ nɛ ńkɛ̃:

Névye nónó-á mɛ nɔlɩ sɔkɔ

3 «Nónó-á pĩ nɛ Liyel yétɔ̂̃-á mɛ pé tɛ̃, pépi tyí nɔ. Pè kɩ Liyel tɔ̃rí nɔlɩ yɔ̃
n pi. 4 Nónó-á mɛ gbní sɔkɔ, pépi tyí nɔ. Liyel kɩ pé yétĩ kele n pi. 5 Gblɔ̃y
tíkínmɔnɔ-á mɛ nónó sɔkɔ, pépi tyí nɔ. Sétáh kɩ pɔ n pɩ n pi pépi tyílɛ.*
6 Gbɩ wɛ̃kì kóló dékè-á mɛ nónó sɔkɔ, á kɩ nɛ kwɛkɩ ànɛ̂ níkȉ sɔ̃́ tɛ̃ pélɛ,
pépi tyí nɔ. Pǎh nɛ̂nɛ n yah n kɔ̃, pè kɩ kè wɛ n dal n mɔ n pi. 7 Nónó-á
névye yãmnɛ n yah, pépi tyí nɔ. Liyel kɩ pé tɔ yãm yah n pi. 8 Nónó nnɔ-á
mɛ yályál Liyel yah, pépi tyí nɔ. Pè kɩ Liyel wɛ n pi yĩ́nɛ. 9 Nónó gbɔ̀̃
yɔ̃-á yèvɩnɩ n wɛ, pépi tyí nɔ. Pè kɩ n ye n pi Liyel wɛ̃npȉlɛ. 10 Nónó-á mɛ
fɔ̃̋hnɔ́lɛ n wɛ pé nɛ́gblɔ́ pínɔ́ yĩnnɛ Liyel yah, pépi tyí nɔ. Pè kɩ Liyel tɔ̃rí

‡ **4:16** 4.16 Yah n tɛ Yesayi 8.23 - 9.1 * **5:5** 5.5 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 37.11.

nɔlɩ yõ n pi. 11 Névye-à yélɛ n gbyɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, tɛ́ yélɛ n fõh, tɛ́ yé tyílɛ n yo
n ko à mɩ̀nɩ̀ duke duke póllɛ n sah yé yõ ńmɔ yĩnnɛ, yépi tyí nɔ. 12 Sɛ̃́ ye
lésõ pè fõh Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ nónó-á yé dyàh tɛ̃ pɔ sɔkɔ. Yé kɩ ké yõre
ǹgbɛ̃ wɛ n pi yĩ̂nyõ sɔkɔ. Képah ye, yé nɛ n mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ yèsyɩ̀kɩ̀
tɛ̃̀nɛ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ pnɛ ànɛ̂ kyòo tyí yõ

13 Yépi ye n nɔ kèkõyɔ̃́lɛ, sɔ̃́-á pnɛ pãnnɛ n nɔ. Ǹtɛ pnɛ dênдên-à wal
ké sɔkɔ, sɔ̃ mɛ kè kɩ tɔ̃ fɛ̃ pɩ dêndên? Kè náh tɔ̃ fɛ̃ tir yɔ́ pɛkɩ n pi, à wil
mílkínɔ́ tyí sɔkɔ kégbɔ́, tɛ́ névye kɩ n kɔ n sɔkɔ ké yõ. 14 Yépi ye kèkõyɔ̃́
kyòolɛ. Kwil nɛ̂-à mɛ mɔ́nɔ́lɛ yɔ̃lɩ yõ, kè náh fɛ̃ n wɔ̃bɩ n pi dò. 15 Pè náh
fɔ̀tnɔ̀lɛ n soh tɛ́ dúlɛ n kwĩnki n mɔ ké yah. Pě kè sah fɔ̀tnɔ̀ sahkɩ sɔkɔ, kè
kɔ̃ kè n pɩ kyòolɛ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ névye pól tyí. 16 Sɛ̃́ ye yé yĩnɛ yè pɩ kyòolɛ
névye tyí, pè kɔ̃ pè yé tyípéplɔ pínɔ́ wɛ, pè mó yé Súlɛ n gbilki, nɛ̂-á mɛ
yĩ̂nyõ sɔkɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyí yõ

17 Yé káh wɛ nɛ ńmɔ-á pɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ duku kò-ǹsah, képah náh pɩ Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu-á kwɔ́nɔ́ nónó kɔ̃, sépi duku kò-ǹsah dɛ́. Mé náh pɔ sé duku
kò-ǹsah, ǹtɛ mé pɔ sé tyi píndalnmɔ-ńsah. 18 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí,
yĩ̂nyõ ànɛ̂ sétáh tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ, kwâh tyĩ́ĩ yɔ́, képah náh pɩ kwáhkyĩrí yɔ́ ńtɛ̃
náh n wilki n pi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kɩ pɔ syɩ ké sɔkɔ tyi pól píntɛnɔ
tyí. 19 Képah ye, névi nɛ̂-à n sàh-ǹkɛ̃̂nɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ tir kyĩrí fyé yõ,
tɛ́ no télɔ́ tɔ yõ yɩkɩ mɔ sɛ̃́ntɛ̃ pínɔ́ sɔkɔ, tɛ̃ kɩ fɔ̃́rɔɔ kal Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yɔ̃́pú
póllɛ. Ǹtɛ névi nɛ̂ wɔ-à n sah sé sɔkɔ tyíyónɔ́ yõ, tɛ́ sélɛ nolɛ n kwɔ, tɛ̃ wɔ
kɩ yĩ́n-ńsah ǹgbɛ̃ wɛ Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yɔ̃́-ńsah sɔkɔ. 20 Mé kélɛ n yo yé tyí,
yáh kɩ pí-ńkɛ̃̂nɛ gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́púlɛ Liyel yah à kal Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú
ànɛ̂ Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́púlɛ, yé náh Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yõ n pi.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnɩ̀ tyí yõ

21 Yé kè noh sɔkɔ nɛ kǎh yo á náh tãn tyí nɛ, nɛy káh nɛ́kókè mɔ. Névi
nɛ̂-à nɛ́kókè mɔ, tɛ̃-á yĩnɛ tùkènɔ́lɛ. 22 Ǹtɛ ńmɔ wɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi
nɛ̂-à ǹ fɔkɔ vyãh ǹ ní-òlɛ, tɛ̃-á yĩnɛ tùkènɔ́lɛ. Nɛ̂-à ǹ ní-ò ye Nɛ́wɔ̂̃lɛ, tɛ̃-á
yĩnɛ tùkènɔ́lɛ tukey tùkèpu tĩ̀nkɩ̀ tyí. Tɛ́ nɛ̂-à à ye Vínpɩlɛ, tɛ̃ wɔ-á yĩnɛ
dáhnmɔnɔlɛ ní-ńkɛ̃̂ nyàhnpèkè sɔkɔ. 23 Wâh pɔ á yĩ n kɔ̃ kɔ̃ kwâhlɛ Liyel
kɔ̃́-ńsah, tɛ́ á dyɔ to kõ nɛ́npɔ́ sɔkɔ nɛ wáh pɩ de á ní-ò yɔ́ tyí, 24 á yĩ n kɔ̃
kɔ̃ kwâh sah nɛ́npɔ́, ǹ tɛ́ n kyɩ á wrɔ́ tɔ̃ n sah á ní-ò mɛ̀nɛ, ǹ tɛ́ n pyě n
pɔ kélɛ Liyel kɔ̃. 25 Tir yɔ́ kénkɔ̃-à mɛ yé wrɔ́ ànɛ̂ ǹnî yɔ́lɛ, tɛ́ à kyɩ ǹ ye
tukey tùkè-ò tyí, gbah n tɛ̃ ké yah wah yé yĩ́níntɛ̃-ńkɛ̃̂ sɔkɔ nɛ́npɔ́. Képah-à
pí-ńkɛ̃̂nɛ, à kɩ kyɩ álɛ tukey tùkè-ò tyí nɛ à ké yah wah, tukey tùkè-ò mɛ̀ kɩ
kyɩ álɛ sràsyíbí kɔ̃, tɛ́ pépi kɩ mó ǹ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. 26 Kègbɩ yõ
mé kélɛ n yo á tyí, á náh n wil n pi nɛ́npɔ́, nɛ́ á náh kɔ̃lɩ mɛ̀ pól dyah tɛ
pnɛ́pnɛ́.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ fɔ̀fíkɩ̀ tyí yõ

27 Yé kè noh sɔkɔ nɛ kǎh mɛ yónɔ́lɛ nɛ: «Káh fɔ̀fíkɩ̀lɛ n pɩ.»† 28 Ǹtɛ ńmɔ
kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à sê yɔ́ yah, tɛ́ yĩ́ wil ǹ tyí, tɛ̃-á fɔ̀fíkɩ̀ pɩ tɛ ǹnɛ

---

† **5:27** 5.27 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 20.14; Tɔ̃nyonɔ 5.18.

ǹ nɩ sɔkɔ. 29 Á gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀ yɩ̃́-à kɩ nɛ̂ ǹ dah n mɔ n pi tyípékè pínɔ́ sɔkɔ, kè
gbahlɩ n wilki n milki álɛ fíɩ́. Á tɛ́kínɔ́lɛ á wil gbɛ̃́nsê fɩ̃́ núkú sɔkɔ, képah kɩ
fɔ̃́nfɔ̃́ kal á wil pól mínndahnmɔnɔ yɔ̃ ní-ńkɛ̃́ nyàhnpèkè sɔkɔ. 30 Á gbɔ̃̀yɔ̃̀
sɔ̃̀ gbɔ̃̀-à kɩ nɛ̂ ǹ dah n mɔ n pi tyípékè pínɔ́ sɔkɔ, kè kãm n milki álɛ fíɩ́. Á
tɛ́kínɔ́lɛ á wil gbɛ̃́nsê fɩ̃́ núkú sɔkɔ, képah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal á wil pól kyíndenɔ
yɔ̃ ní-ńkɛ̃́ nyàhnpèkè sɔkɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ fúr yíkínɔ́ tyí yɔ̃

31 Kè mɛ yónɔ́ tɔlɛ nɛ, névi nɛ̂-à ǹ kyɩlɛ n fin n mɔ, tɛ̃-á yĩnɛ à ǹ fɩ̃́nnmɔnɔ
tàrfyɔ̀ sɛ́bɛ́y pɩ à kɔ̃.‡ 32 Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃ wɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à ǹ kyɩ
fin mɔ nɛ́ fɔ̀fíkɩ̀ tɛ̃ tyí yɔ̃ náh, tɛ̃-á mɛ ǹnɛ n mɔ fɔ̀fíkɩ̀ pínɔ́ wɛ̃̀kɩ̀ yɔ̃. Névi
nɛ̂ tɔ-à mó sê fɩ̃́nnmɔnɔ tɔkɔ, fɔ̀fíkɩ̀-á tɛ̃ n pɩ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ gblɔ̃̌y wónɔ́ tyí yɔ̃

33 Yé kè noh sɔkɔ tɔlɛ nɛ kǎh yo á náh tãn tyí nɛ: «Káh álɛ n wo mìnì tyi
sɔkɔ. Wâh á wo tir nɛ̂ sɔkɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah, á yĩnɛ ǹ kè pɩ.» 34 Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃ wɔ
kélɛ n yo yé tyí nɛ, yé káh yélɛ n wo póllɛ. Yé káh yélɛ n wo yɩ̃̂nyɔ̃lɛ. Liyel
tɔ̃́rí kǒ ye kélɛ, képah ye yé káh yélɛ n wo kélɛ. 35 Yé káh yélɛ n wo sétáhlɛ.
Liyel gbyɛ̂h súnsàh-ǹsah kǒ ye kélɛ, képah ye yé káh yélɛ n wo kélɛ. Yé
káh yélɛ n wo Yerusalɛmɩnɛ. Yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel kwil ye kélɛ, képah ye yé káh
yélɛ n wo kélɛ. 36 Káh álɛ n wo á yɔ̃lɛ. Á náh fɛ̃ á yɔ̃̀yén pɔ́ núkú ńtɛ̃ fyé
piki, képah náh pɩ à kè silki n pi, képah ye káh álɛ n wo kélɛ. 37 Kàh àwelɛ,
yo nɛ àwe-á. Kàh ɔ̃̄ɔ̃lɛ, yo nɛ ɔ̃̄ɔ̃-á. Tɛ́ wâh nɛ̂ yo dohnɩ sépi yɔ̃, pèkè pí-ò
tɔ̃̀ vyãh ye.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ pèkè dyáhnɔ́ tyí yɔ̃

38 Yé kè noh sɔkɔ nɛ kǎh mɛ yónɔ́lɛ nɛ: «Wâh yɩ̃́ sɔ, á yɩ̃́ kɩ sɔ. Wâh yɩ̃́n
dal, á yɩ̃́n kɩ dal.»§ 39 Ǹtɛ ńmɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi-à tyítúkù pɩ yé tyí,
yé káh nɛ yáh ké wɔ́lɛ n dɛ. Tɛ́ névi-à á gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀ létáh mɩ, ké ní-ò tɔ vi n
mɔ à kɔ̃. 40 Névi-à mɛ ké tyí nɛ pé ǹ ye tukey tùkèpu tyí á fwɔ̀mɔ̀npír syi
yĩnnɛ, á fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔlɛ tɛ̃ kɔ̃. 41 Névi-à ǹ kyĩ mɔ nɛ á kíló núkú kɔ pélɛ,
kílónɔ́ nínɔ́ kɔ tɛ̃́nɛ. 42 Névi nɛ̂-à ni á tyí, yĩ tɛ̃ kɔ̃. Nɛ̂-à nɛ pé dɛkɩ syi á tyí,
káh n yahle.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ à yuku sépɛ́bí tyí-á yĩnɛ kè nɔ pé tyí sɔ̃́

43 Yé kè noh sɔkɔ nɛ kǎh mɛ yónɔ́lɛ nɛ, á ní-ò tyí-á yĩnɛ kè nɔ á tyí,* á
mó á sépɛ dyɔlɛ n yɔ. 44 Ǹtɛ ńmɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, yé yɛ yé sépɛ́bí tyí
nɔ yé tyí, yé mó Liyellɛ n ni yé fɔ̃́hpú tyí. 45 Yâh képahlɛ n pɩ, yé Sú Liyel
nɛ̂-á yɩ̃̂nyɔ̃ sɔkɔ, yé mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ ǹmɔ wɛ̃́npɩ̀-á yélɛ. Ǹmɔ ye n sɛ ǹ
gbĩnɛ népêl ànɛ̂ népéplɔ tyí, tɛ́ pũ̀nɛ n pɩ n mɔ négblɔ́ ànɛ̂ nɛ́túkúnɩ̀ tyí.
46 Tɛ́ yépi tyí-á nɔ nónó tyí, pépi ó tyí-à nɔ yé tyí, yɔ̃re nɛ̂ mɛ yé kɩ n wɛ n
pi képah sɔkɔ Liyel tyí? Mɔ́rí syípú ńtɛ̃ tɔ náh mɛ sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ n pɩ di? 47 Yâh
n wɛkɩ n mɔ yé no ó tyí, gbɛ̃̆ndùǹ tir nɛ̂ mɛ képahlɛ? Liyel wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́-ńkɛ̃́pú
ńtɛ̃ tɔ náh mɛ sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ n pɩ di? 48 Yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé tyípéplɔ ó kɔ́kɔ́lɛ n pɩ,
sɔ̃́-á yé Sú tyípéplɔ ó kɔ́kɔ́lɛ n pɩ, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ yɩ̃̂nyɔ̃ sɔkɔ.

‡ **5:31** 5.31 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 24.1. § **5:38** 5.38 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 21.22-25. * **5:43** 5.43 - Yah n tɛ Levitiki 19.18.

6

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃̂hpú kɔ̃ yĩ n kɔ̃ dùkù tyí yɔ̃

1 Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ gbɩ wɛ̃kì kɔ́lɔ́lɛ yɩ̃́nyáhkì sɔkɔ dɛ́. Yâh képahlɛ n
pɩ, yé náh ké yɔ̃re wɛ n pi Sú Liyel tyí, ǹmɔ nɛ̂-á yɩ̃̂nyɔ̃. 2 Képah ye, wâh
kwâhlɛ n yĩ yɑ̃m nɛynɛ n kɔ̃, káh ké kwnínɛ n kɔ̃ sɔ̃́-á névye túkù n nɛ n
pɩ kélɛ Liyel ní-ńtɑ̃̂n vì sɔkɔ ànɛ̂ wɑ̃̀l yey sɔkɔ, névye kɔ̃ pě pélɛ n gbilki.
Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí, pè ye ké yɔ̃re wɛ tɛ. 3 Ǹtɛ áwɔ-à kwâhlɛ n
yĩ yɑ̃m nɛynɛ n kɔ̃, káh n yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ pĩ ké sɔkɔ. 4 Képah sɔkɔ, yɩ̃́nkɔ̃nɔ
nɛ̂-á á pɩ, kè kɩ tɛ̃ sètɩ̃̀n sɔ̃̀ sɔkɔ. Tɛ́ Sú Liyel nɛ̂-á sètɩ̃̀n sɔ̃̀ tyilɛ n pnɛ, ǹmɔ
kɩ ǹ dyah ké yɔ̃relɛ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃̂hpú kɔ̃ Liyel ni dùkù tyí yɔ̃

5 Yâh Liyellɛ n ni, yé káh névye túkùlɛ n yah n pɩ. Liyel ní-ńtɑ̃̂n vì ànɛ̂
wɛ̃tlo yey sɔkɔ yúkúnyĩnntɛ̃̀nɔ́ tyí ye nɔ pépi tyí pàh Liyellɛ n ni. Pé gblɔ̃̌y
wɛ̃kɩ yĩn ye pè n nɛ n pɩ képahlɛ. Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí, pè ye ké
yɔ̃re wɛ tɛ. 6 Ǹtɛ áwɔ-à mɛ ké tyí nɛ á Liyel ni, wâh pɩ ǹ de á wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ,
ǹ tɛ́ á yah vike, ǹ tɛ́ á Sú Liyellɛ n ni. Tɛ́ Sú Liyel nɛ̂-á sètɩ̃̀n sɔ̃̀ tyilɛ n pnɛ,
ǹmɔ kɩ ǹ dyah ké yɔ̃relɛ. 7 Yâh nírílɛ n pɩ, yé káh tyilɛ n tɔ̃ n yo tyɛ́-ńkɛ̃̂nɛ
Liyel pɩ̃́-ńkɛ̃pú tyí kɔ̃lɛ. Pépi tɛ̃ sɔ̃nɔ sɔkɔ, tyi tɔ̃nyonɔ kwlěyy nírí ye Liyel
n tɛ̃. 8 Ǹtɛ yî nónó yétɔ̃̂-á mɛ yépi tɛ̃, yé Sú Liyel sè pĩ tɛ sé ní-ńkɛ̃ gbɩ̃́ ńtɛ̃nɛ
ǹ tyí. Képah ye, yé káh Liyel pɩ̃́-ńkɛ̃púlɛ n yah n pɩ.
9 Yáh yĩnɛ yè Liyellɛ n ni dùkù nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀:
Ápi Sú Liyel nɛ̂-á yɩ̃̂nyɔ̃,
á yĩn nɛ n gbilki.
10 Á yɔ̃̀tɔ̃rí wɛ̃kɩ.
Wáh mɛ nɛ̂ tyí,
képah nɛ n pɩ sétáh yɔ̃, sɔ̃́-á kélɛ yɩ̃̂nyɔ̃.
11 Á kwɛy gbɩ̀yɩ̀kì yɔ̃kelɛ á kɔ̃.
12 Ápi-á pɩ de áwɔ tyí tyi nónó sɔkɔ, sè yɔ̃ n mɔ á kɔ̃,
sɔ̃́-á ápi tɔ yɔ̃ mɔ névye kɔ̃, nónó-á pɩ de á tyí.
13 Káh n yɛ à sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tɔ̃nmɔnɔlɛ n fɛ̃ n syi.
Ǹtɛ á pwah n mɔ ǹ gbɔ̃̀, ǹmɔ nɛ̂ tyí-á pèkè pínɔ́ sɔ̃ n wil.
[Yɔ̃̀tɔ̃rí, ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔ, ànɛ̂ gbílkínɔ́lɛ, áwɔ tyí ye gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Amiina!]
14 Névye nónó-á n pɩ n de yé tyí, yâh n yɔ̃ n mɔ pélɛ n kɔ̃, yé Sú Liyel
nɛ̂-á yɩ̃̂nyɔ̃, à kɩ n yɔ̃ n mɔ yé tɔlɛ n kɔ̃. 15 Ǹtɛ yépi-à névye tyípêllɛ n yɔ̃ n
mɔ pélɛ n kɔ̃́-ńkɛ̃̂nɛ, yé Sú Liyel náh yépi tɔ tyí yɔ̃ n mɔ yé kɔ̃ n pi.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃̂hpú kɔ̃ nîkì tɛ̃ dùkù tyí yɔ̃

16 Yâh níkì tɛ̃, yé káh yé yey kwɔ n sah névye túkù tyí kɔ̃lɛ. Pépi ńkɛ̃̂nɛ
pé yey yɔ̃re n sah nɛ névye pĩ nɛ páh mɛ níkì tɛ̃. Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n yo
yé tyí, pè ye ké yɔ̃re wɛ tɛ. 17 Ǹtɛ áwɔ-à níkì tɛ̃, á yah wu, tɛ́ káh á yɔ̃ pɩ n
sah yákárá, 18 névye kɔ̃ pè pĩ nɛ wáh mɛ níkì tɛ̃. Tɛ́ á Sú Liyel nɛ̂-á sètɩ̃̀n
sɔ̃̀ tyilɛ n pnɛ, ǹmɔ kɩ ǹ dyah ké yɔ̃relɛ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃̂hpú kɔ̃ tahrɩ koh n sah dùkù tyí yɔ̃ yɩ̃̂nyɔ̃

19 Yé káh tahrɩlɛ n yah n koh n sah kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, képah nɛ̂ sɔkɔ-á
sóhrí ànɛ̂ syɩ̃́mí kɩ fɛ̃ sélɛ n yɔ̃, képah náh pɩ yɩ̃́pú kɩ fɛ̃ kye de vì sɔkɔ kɩ

sè yĩ tɔkɔ. 20 Ǹtɛ yé tahrılɛ n yah n koh n sah yı̂nyõ, képah nɛ̂ sɔkɔ-á sóhrí
ànɛ̂ syı̃́mí náh mɛ sé yõ yõ tɛ̃nɛ, yı̃́pú tɔ náh mɛ kı fɛ̃ kye de vì sɔkɔ, képah
náh pı kı yĩbe yĩ. 21 Á náh wɛ di, á tahrı-à mɛ ńyãh, á sõnɔ tɔ kı mɛ nénpɔ́.
22 Wil kyòolɛ, yı̃́ ye. Á yı̃́-à mɛ vyelɛ, á wil pól kı mɛ kyòo sɔkɔ. 23 Ǹtɛ á
yı̃́-à yıkı, á wil pól kı mɛ fɛ̃ntũ̂ sɔkɔ. Kyòo nɛ̂-á á sɔkɔ, kàh kı mɛ fɛ̃ntũ̂nɛ,
á mɛ yı̃́ı̃ fɛ̃ntũ̂ pbèy sɔkɔ dɛ́. 24 Névi yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ tɔ̃̀ kwrɔ n pı n pi yɔ̃tãm
nɛ́pĩ nímí tyí. Á kı núkú dyɔlɛ n yɔ, tɛ́ kı nɔ ǹ ní-òlɛ. Képah náh pı, à kı
núkúlɛ n tĩnki, tɛ́ kı ǹ ní-ò wɛ mɔ. Sɛ̃ ó ye, yé náh fɛ̃ tõ kwrɔ n pı n pi Liyel
ànɛ̂ pɔ́ tyí.
25 Képah ye ń kõ mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, yé káh yé fɔkɔlɛ n sõ yáh nɛ wɛ
n yõ [tɛ́ wɛ n wɔ] n pi sɔ̃, tɛ́ kı mɛ min sɔkɔ, ànɛ̂ yáh nɛ yé wil flɔ wɛ n mɔ
n pi sɔ̃. Névi min tyí náh tah kal yõkelɛ di? Wil tɔ tyí náh tah kal flɔlɛ di?
26 Yé yah kèpyelɛ yı̂nyõ sɔkɔ kè; sè náh sèmukɔlɛ n duku, sè náh sèmukɔlɛ
n tɔkɔ; sè náh se mó tõ sèmukɔlɛ n koh n sah díké sɔkɔ; tɛ́ yé Sú Liyel sélɛ
n pu. Ǹtɛ yépi náh fɔ̃́nfɔ̃́ kal kèpye yõ náhnáh di? 27 Yépi sɔkɔ nɛ̂ tɛ̃ kı fɛ̃
kwéy ńtɛ̃ fyé dohnı ǹ gblɔ̃y min yõ, ǹ fɔ́kɔ́sõnɔ gbɔ̃̀ yõ? 28 Ǹtɛ kwâh nɛ̂
fɔkɔ sõnɔ mɛ yé tyí yé mɔ mɔ flɔ tyí sɔkɔ wɛ́? Yé yah fìlkì fi pı dùkùlɛ
swɛ̃y sɔkɔ kè: Sè náh tɔ̃̀lɛ n pı, sè náh se mó tõ flɔlɛ n tĩ. 29 Ǹtɛ mé kélɛ n
yo yé tyí nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ Salomo tàh fyé yah yõ, à náh flɔ wɛ mɔ yah nónó-á plɛ
nɔ fìlfì nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃nɛ. 30 Liyel yõ sɛ̃nyĩ-ńkɛ̃pú nɔ́pi. Fílkì nɛ̂-á swãh
sɔkɔ kwɛynɛ, tɛ́ kı pɔ n sukɛ n pi ńsɔ̂nɛ, Liyel-á képah fi pı pallɛ sɛ̃ à, yépi
wɔ se pyɛ̌ à kı yɛ kóhnmɔnɔlɛ kal plɛ́ntnɔɔ? 31 Yé káh yé fɔkɔlɛ n sõ yè
pɔ nɛ n yo nɛ, kwâh nɛ̂ se yé kı wɛ yõ nı? Kwâh nɛ̂ se yé kı wɛ wɔ nı?
Kwâh nɛ̂ se yé kı wɛ mɔ yé wil sɔkɔ nı? 32 Yé náh wɛ di, Liyel pı̃́-ńkɛ̃pú ye
ńkɛ̃nɛ nɛ n yah n kõ sépi póllɛ tyɛ́tyɛ́ní kɛ̃nɛ. Ǹtɛ yé Sú nɛ̂-á yı̂nyõ, à pĩ nɛ
yì nɔ́pi pól yétɔ̂-á mɛ yé tɛ̃ dò. 33 Yé Liyel tɔ̃́rí ǹgbò yah n kõ, ànɛ̂ wǎh mɛ
nɛ̂ tyí. Képah sɔkɔ, à kı yì tɛ́lɔ́ tɔ pól dohnı yé kõ. 34 Yé káh yé fɔkɔlɛ n sõ
ńsɔ̂ tyí sɔkɔ. Yé ńsɔ̂ tyi sah ńsɔ̂ yah. Swɔ̃ swɔ̃ pól ànɛ̂ sé yɔ̃́tyí ye.

7

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sãhpú kɔ̃ nɛ pè káh no tɛ́lɔ́lɛ n tuke

1 Yé káh nolɛ n tuke. Képah sɔkɔ, Liyel náh yé tɔ tuke n pi. 2 Yé náh wɛ
di, yáh no tɛ́lɔ́lɛ n tuke sɔ̃, sɛ̃ ye Liyel kı n tuke n pi yé tɔlɛ. Yáh no tɛ́lɔ́
tyílɛ n sãh dú nɛ̂nɛ, yé tɔ tyí kı n sãh n pi kénɛ dú ólɛ. 3 Á pı sɔ̃ tɛ́ ǹdan wɛ
á yṹnpi yı̃́ sɔkɔ, tɛ́ dàhnpɛlɛ áwɔ yı̃́ sɔkɔ, á náh mɛ képah wɔ pĩ? 4 Á kı pı
sɔ̃, tɛ́ kı yo á yṹnpi tyí nɛ, à yɛ á ǹdan wilki à kɔ̃ ǹ yı̃́ sɔkɔ, tɛ́ dàhnpɛ mó
tõ mɛ áwɔ yı̃́ sɔkɔ? 5 Fɔ̀kɔ̀pĩl névi. Á yı̃́ sɔkɔ dàhnpɛ ǹgbò wilki. Képah-à
pı, á kı fɛ̃ n yah pallɛ kı á yṹnpi yı̃́ sɔkɔ ǹdan wilki.
6 Yì nónó-á mɛ Liyel tyí yõ, yé káh sélɛ névyelɛ n kɔ̃ nónó-á mɛ pãhlɔ tyí
kɔ̃lɛ, pè kɔ̃ pè káh n pɔ pé yey vi yé tyí képékèyɔ̂. Yé káh mó tõ yì kètǎrnɔlɛ
névyelɛ n kɔ nónó-á mɛ slo tyí kɔ̃lɛ, pè kɔ̃ pè káh n pɔ n suki n sɔkɔ sé yõ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sãhpú kɔ̃ nɛ pè nɛ n ni Liyel tyí

7 Yé nɛ n ni, yé kı n wɛ n syi. Yé nɛ n yah n kõ, yé kı n wɛ. Yé wùkahlɛ n
mı, kè kı n yıkı n mɔ yélɛ n kɔ̃. 8 Yé náh wɛ di, nɛ̂-à ni Liyel tyí, tɛ̃ n wɛ n
syi. Nɛ̂-à yah kõ, tɛ̃ n wɛ. Nɛ̂-à wùkah mı, kè n yıkı n mɔ tɛ̃ kɔ̃. 9 Nɛ̂ tɛ̃ mɛ
yépi sɔkɔ, ǹ pídı̃́-à búrn ni ǹ tyí à kı dáhkìlɛ à kɔ̃? 10 Képah náh pı, wàh

yɛ̃nkɔ̂ ni ǹ tyí, à kɩ wahynɛ à kɔ̃? 11 Yépi nónó-á nɛ́pêllɛ, yé yé wɛ̃npɩ̀ kɔ̃nɔ́
yah wɛ yípéplɔlɛ. Tɔ̀tɔ̀ náh mɛ ké sɔkɔ, yé Sú Liyel nɛ̂-á mɛ yɩ̂nyõ sɔkɔ,
ǹmɔ kɩ yîlɛ sé nípú kɔ̃ nónó-á plɛ kal yépi tyílɛ dò.
12 Yáh mɛ ké tyí nɛ no tyi nónó póllɛ n pɩ yé tyí, yépi tɔ sɛ̃nknɔlɛ n pɩ pé
tyí. Sɛ̃ ye tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ yo kélɛ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ dé-ńsah wǒkè ànɛ̂ dé-ńsah fɩ̃́ɩ̃ tyí yõ

13 Yé nɛ n de dé-ńsah fɩ̃́ɩ̃lɛ. Yé náh wɛ di, wɛ̃kɩ̀ nɛ̂-á n yuku tyí yíkínɔ́
tɛ̃-ǹsah, ké kɔ́lɔ́ mɛ fàhfàh, ké dé-ńsah mɛ wòo. Képah sɔkɔ dépú mɛ dò.
14 Ǹtɛ wɛ̃kɩ̀ nɛ̂-á n yuku tyɛ́-ńkɛ̃ min tɛ̃-ǹsah, ké kɔ́lɔ́ mɛ táhnɔ́lɛ, ké dé-ńsah
mɛ fɩ̃́ɩ̃. Ké wɛ́ndepu náh mɛ fwɔ́ɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ Liyel yɩ̃n yõ mɩ̀nyobe tyí yõ

15 Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n kyɔmɩ Liyel yɩ̃n yõ mɩ̀nyobelɛ. Pàh n pi yé tyí, pě pé
gblɔ̃̌y pɩ mámm képyɛ́nɩ̀ tyí kɔ̃lɛ, tɛ́ ké kègbɩ tɛ̃ yõ sɔkɔ, pè mɛ pékénɔ́lɛ
gbɛ̃npɑ̃hlɔ sɔ̃. 16 Yé kɩ pè pɩ̃ n pi pé tyípínɔ́ sɔkɔ. Yɛ̀rɛsɛ̃ náh fɛ̃ n wɛ n gbɛ
kahrɩ sɔkɔ. Sènsóké pye tɔ náh mó fɛ̃ n wɛ n gbɛ gbíyɛ̃kɩ̀ sɔkɔ. 17 Sésân
pèplɔ pól n syi pye pèplɔlɛ. Tɛ́ séswɔ́ntùkù wɔ mó n syi pye túkúnɩ̀nɛ.
18 Séswɔ̂ pèpɛy náh fɛ̃ n syi pye túkúnɩ̀nɛ. Séswɔ́ntùkù tɔ náh mó fɛ̃ n syi
pye pèplɔlɛ. 19 Séswɔ̂ nɛ̂-à n syí-ńkɛ̃nɛ pye pèplɔlɛ, kè n kɑ̃m ǹ min n dah
n mɔ nyàh sɔkɔ. 20 Sɛ̃ ó ye yé kɩ n pɩ̃ n pi Liyel yɩ̃n yõ mɩ̀nyobelɛ pé tyípínɔ́
sɔkɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ tir yónɔ́ ànɛ̂ ké pínɔ́ tyí yõ

21 Kè náh pɩ nɛ nónó pól-á ńmɔlɛ n ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃, TƐ̃̀ ŇGBƐ̃NƐ pé pól sɔ̃
kɩ Liyel tɔ̃rí nɔlɩ yõ n pi dɛ́. Ń Sú Liyel nɛ̂-á mɛ yɩ̂nyõ, ǹmɔ-á mɛ nɛ̂ tyí,
képah pípú ó ye kɩ yõ ké nɔlɩlɛ. 22 Liyel tukey tuke sõlɛ, névye náhnáh kɩ
n yo n pi ń tyí nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ńmɔ yɩ̃n yõ kó lésõ pé n syi n yo Liyel
tɛ̃ntõnènɛ nɩ? Ńmɔ yɩ̃n yõ kó lésõ pè n nɛ n yɩ̃ni n wilki sétɑ̃̀nnɛ névye
sɔkɔ nɩ? Ńmɔ yɩ̃n yõ kó lésõ pè n nɛ n pɩ gbɩ̃̌lnɔ́ náhnáhlɛ nɩ? 23 Ǹtɛ mé kɩ
yo pé tyí nɛ, mé náh pélɛ n pnɛ póllɛ. Pè gbɛ mɔ ńnɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
dêl pípú nɔ́pi.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ vɩ̀ duke nînɔ́ mɔ́nɔ́ tyí yõ

24 Képah ye, névi nɛ̂-á ń wɛlɔ nɔ́pi noh, tɛ́ mɛ sé tyíyónɔ́lɛ n pɩ, tɛ̃ mɛ
á kɩ nɛ lékɑ̃́m névi yɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á ǹ wɔ̀kɔ̀ mɔ légbɩ̃́ yõ. 25 Pɔ̃̀ mɛ pɔ pɩ, yrɛy
yuku à kwɔkɩ kyɩ syɩ kénɛ wɔ̀kɔ̀ tyí, pɔ̃́nyɑ̃́hkí tɔ mɛ kɔ̃ kyɩ mɩ ké sɔkɔ,
ǹtɛ kǎh sɔ̃̀ sõ légbɩ̃́ yõ sɛ̃, képah ye kè náh syɩkɩ. 26 Ǹtɛ névi nɛ̂-á ń wɛlɔ
nɔ́pi noh tɛ́ à náh mɛ sé tyíyónɔ́lɛ n pɩ, tɛ̃ mɛ á kɩ nɛ lékɑ̃́m kɛ̃ névi yɔ́ sɔ̃,
nɛ̂-á ǹ wɔ̀kɔ̀ mɔ sèmɩ̃̀yɑ̃́hrí yõ. 27 Pɔ̃̀ mɛ pɔ pɩ, yrɛy yuku à kwɔkɩ kyɩ syɩ
kénɛ wɔ̀kɔ̀ tyí, pɔ̃́nyɑ̃́hkí tɔ mɛ kɔ̃ kyɩ mɩ ké sɔkɔ, kè mɛ syɩkɩ à pirki kwɛ
pnɛ́pnɛ́.
28 Képah sɔkɔ, Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɔ́pi kɔ̃ tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, tɔ́wû gbɑ̃̀n du ǹ névye
kwɔ́nɔ́ dùkùlɛ. 29 Yé náh wɛ di, ǹ névye kwɔ́nɔ́ dùkù náh sɔ̃̀ mɛ Liyel tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú tyí kɔ̃lɛ dɛ́, kè sɔ̃̀ mɛ yɔ̃̀tɔ̃rí kwɔ́nɔ́lɛ képah ye.

8

Tótɛ̃ dɩ̃́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

1 Yesu-á wil yɔ̃lɩ yɔ̃ à tiki pɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. 2 Tótɛ̃ yɔ́ mɛ
nɔ de à gbètukunɔ di ǹ yah sɔkɔ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé Tɛ̃́ ǹgbɛ̃, wàh mɛ ké tyí
wǎh kɩ fɛ̃́ pé dɛ mɔ pé kɔ̃ pé pɩ yályál Liyel yah. 3 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ ǹ
gbɔ̃̀ nɔ à tũ ǹ tyí, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «Mé mɛ ké tyí, á kɩ dɛ.» Nɛ́npɔ́ swɔ, dɩ̃́
dú ńyân núkú tyɛ. 4 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Káh yĩ mɛ̀ yãh nɛy
tyí dɛ́. Tɛ́ kyɩ á gblɔ̃̀ynɛ sárká syínwɩ̃̀lkɩ̀-ò wɛ̃kɩ. Moyisi-á sɔ̃̀ sárká nɛ̂ tyí
yo sah tótãm dɛ́nmɔnɔ tyí sɔkɔ, kyɩ képah wilki, nɛ̂-á kɩ kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ
wáh dɛ.»

Wrome sràsyîbî yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ yɔ́ tɔ̃̀npɩ dɛ́nmɔnɔlɛ

5 Tɛ́ Yesu-á pɔ de Kapɛrnayumi sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Wrome sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ yɔ́
pɔ ǹ tnɔ̂ tɛ́ à ni 6 nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, pé tɔ̃̀npɩ dɩ̃́-á mɛ sɛ̃́nɔ́lɛ gbô sɔkɔ wil kúnɔ́
ńyânnɛ ǹ sɔkɔ. Wǎh mɛ n kwlɔ képékèyɔ̂. 7 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí
nɛ páh kɩ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃ kyɩ à dɛ mɔ. 8 Ǹtɛ kénɛ dɩ̃́ mɛ yo Yesu tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃,
péwɔ-á fɔ̃́rɔɔ kah ǹ dénɔ́lɛ pé gbô sɔkɔ. Ńkɛ̃́ à wɛy núkú ó yo, tɛ́ pé tɔ̃̀npɩ-á
kɩ dɛ. 9 Á kó wɛ nɩ, yɔ̃̀tãm-á mɛ péwɔ tyí, tɛ́ péwɔ tɔ mó mɛ sràsyíbí yisyɔ́
yɔ̃̀tɛ̃nɛ. Pâh yo nɛ̂ tyí nɛ, à sɔkɔ! Tɛ̃́ n sɔkɔ. Pâh yo nɛ̂ tyí nɛ, à pɔ! Tɛ̃́ n pɔ.
Pâh yo pé yɔ̃ tyí nɛ, à tir mɛ̀ pɩ! Á kè pɩ. 10 Képah sɔkɔ, Yesu-á kénɛ wɛlɔ
noh sɛ̃́, sè ǹ gbɜ̃̀n kah du. Á mɛ yo ǹ sɔ̃̀ tɛ̃́pú tyí nɛ: «Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n yo
yé tyí, mé náh Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ ǹgbɛ̃ mɛ̀ dùkù névi wɛ yah Yisrayel no ńtɛ̃ fyé
sɔkɔ. 11 Tɛ́ mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, névye náhnáh-á kɩ wil ywɔ̃ ywɔ̃ póllɛ, kɩ
pɔ yɔ̃ke yɔ̃ wɛ̃ tyí Abrahmɩnɛ, ànɛ̂ Yisakɩlɛ, ànɛ̂ Nsyakɔbɩlɛ Liyel tɔ̃́rí tyah
sɔkɔ. 12 Ǹtɛ Yisrayel no nónó-á sɔ̃̀ yĩnɛ dénɔ́lɛ Liyel tɔ̃́rí tyah sɔkɔ, pépi
kɩ wũ kégbɔ́ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ kɩ mɛ.» 13 Képah
tɛ̃̀nɛ, Yesu ǹ syɩ yo sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ mɛ̀ tyí nɛ: «Á syɩ nɛ n yuku á tɩ̃̀nnɛ.
Wáh sɛ̃ ńmɔ yɔ̃ sɛ̃́, wáh nɛ̂ yah kɔ̃, kè kɩ pɩ á tyí.» Nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ tɔ̃̀npɩ dɩ̃́
núkú dɛ.

Yámpú náhnáh dɛ́nmɔnɔlɛ

14 Képah náh, Yesu kyɩ Pyɛrɩ gbô, tɛ́ kyɩ Pyɛrɩ dɛ́nsɛ̂ wɛ sɛ̃́nɔ́lɛ
wílvyɜ̃́hnɩ̀nɛ. 15 Yesu mɛ tũ pi gbɔ̃̀ tyí, wílvyɜ̃́hnɩ̀ núkú à fin mɔ. Képah
tɛ̃̀nɛ, pi mɛ yuku tyah n yah n dah n mɔ Yesu tyí sɔkɔ.

16 Gbɩ̃́yɩ̃́-á de, no pɔ névye náhnáhlɛ Yesu tyí sétɜ̃̀n-á sɔ̃̀ mɛ dénɔ́lɛ nónó
sɔkɔ. Á mɛ ǹ vyãh wɛynɛ sétɜ̃̀n nɔ́pi yĩni wilki pé sɔkɔ, tɛ́ yámpú tɛ́lɔ́ pól
dɛ mɔ. 17 Á képah pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi tir yónsàhnɔ́ mɛ̀ kɔ̃ kè wil.
Á lésɔ̃ nɛ ńkɛ̃́: «À ye á yèvyãhrɩnɔ pól tɔkɔ to á yɔ̃, tɛ́ á yamnɔ pól tyɛ.»

Nónó-á sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé Yesu sɔ̃̀ tɛ̃

18 Yesu-á tɔ́wû ǹgbɛ̃ wɛ pè pɔ à mɔ gbĩ sɛ̃́, à nɛ pé tɔ̃̀ sɜ̃́hpú àwɔ pé yuku
yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ. 19 Képah sɔkɔ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́-ò yɔ́ nɔ de ǹ tnɔ̂
tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, páh kɩ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃ n kɔ n kɔ̃ ǹnɛ ǹ yúkú-ńtɜ̂n pól sɔkɔ.
20 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Gbɛ̃́npãhlɔ tyí pɩ̃̀ mɛ. Kèpye tyí syè
mɛ. Ǹtɛ Névi Pídɩ̃́ tɛ̃ tyí, wɛ́nsɛ̃nmɩ̀-ǹsah ńtɛ̃ náh mɛ.» 21 Képah tɛ̃̀nɛ, ǹ tɔ̃̀
sɜ̃́hpú sɔkɔ yɔ́ tɔ̃ à syah nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, à yɛ pâh pɔ pé sú lékó ǹgbò yĩ tɛ.
22 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃, ǹ tɛ́ n yɛ nɛ́kyî kɔ̃ pè pé lékyîlɛ n yĩ.»

Yesu yɜ̃́hpékè yɔ́ yĩn mɔ yɔ́-ǹgbɛ̃ sɔkɔ

23 Képah sɔkɔ, Yesu de krótókè sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpúlɛ pè sɔkɔ. 24 Dǒ
yɑ̋hpékè yɔ́ núkú kõ yɔ́-ǹgbɛ̃ yõ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ krótókè yõ n tyah yɩ̋nɔ́lɛ ni sɔkɔ.
Ǹtɛ Yesu wɔ sɔ̏ mɛ n dɔ. 25 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú nɔ de ǹ tnɔ̂ mɛ kyɩ ǹnɛ
n yilki n mɔ nɛ ńkɛ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à pé pwah mɔ oo! Yɔ-á mɛ n tyah pé yɔ̋nɔ́lɛ
dɛ́! 26 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ tíkí yé tɛ̃? Liyel yõ sɛ̃nyĩ-ńkɛ̃pú
nɔ́pi.» Képah tɛ̃nɛ, à yuku à dírí kõ yɑ̋hkí ànɛ̂ ni yõ, tyah núkú pɩ sʊ̋mm.
27 Képah tɛ̃nɛ, kè kah pɩ gbɛ̃ndùǹlɛ pé tyí. Pè mɛ tyah yo tũ wɛ̃ tyí nɛ,
nɛ́dúkú nɛ̂ se dɩ̋ mɛ̀nɛ tɛ́ yɑ̋hkí ànɛ̂ yɔ tɔ n sah ǹ tyí yõ nɩ?

Dîbî nɛ́pɩ̂ nîmî dɛ́nmɔnɔlɛ sétɑ̏n-á sɔ̏ mɛ nónó sɔkɔ

28 Képah sɔkɔ, Yesu-á kyɩ yĩni tɛ̃ yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ Kadarɩ tɑ̃n sétáh yõ
gbɩ̋ nɛ̂nɛ, díbí nɛ́pɩ̂ nímí mɛ wil léyɑ̂l wrɔ́ sɔkɔ à pɔ à yohnɩ sétɑ̏nnɛ pé
sɔkɔ. Pé pékénkàhnɔ́ tɛ̃ tyí, nɛy náh sɔ̏ mɛ fɛ̃ n sɔkɔ nénpɔ́ wɛ̃kìlɛ. 29 Pǎh
pɔ à yohnɩ, pè tyah n de n syi nɛ, Liyel Pídɩ̋, kwâh nɛ̂ se à n yah n kõ pé tyí
nɩ? Ȁ se pɔ ásɔ̂ pépi fõh yĩnnɛ ké gbɩ̋ nɔ́-ńkɛ̃ sɔkɔ nɩ? 30 Tɛ́ kè sɔ̏ pɔ yĩnɛ
sel kwĩnki yísyɔ́ mɛ n yah n yõ n kõ fíɩ́ kwéy pélɛ. 31 Sétɑ̏n nɔ́pi mɛ Yesu
ni nɛ, wàh kɩ sé yĩni wilki díbí nɔ́pi sɔkɔ, à yɛ sé kõ sé kyɩ n de sel nɔ́pi
sɔkɔ. 32 Yesu mɛ nɛ, sè nɛ n yuku. Sè núkú wil díbí nɔ́pi sɔkɔ à kyɩ de sel
nɔ́pi sɔkɔ. Sel nɔ́pi pól núkú wil yõlɩ yɔ̏tah, à to tiki tùkùtùkù à kyɩ de yɔ
sɔkɔ à ku. 33 Képah tɛ̃nɛ, sel nɔ́pi fɛ̃pu mɛ to de kwil sɔkɔ, à kyɩ tyi nɔ́pi
pól yɑ̃h no tyí, à tahlɩ tir nɛ̂-á pɩ díbí nɛ́pɩ̂ nímí nɔ́pi tyí sétɑ̏n-á sɔ̏ nónó
sɔkɔ. 34 Képah sɔkɔ, kwil tɑ̃n pól wil kyɩ Yesu yohnɩ. Pǎh fyɔ̀ à wɛ, pè à ni
nɛ à yal pépi sétáh yõ.

9

Sèkùkù dɩ̋ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

1 Képah sɔkɔ, Yesu de krótókè sɔkɔ à ǹ syɩ yɔ́-ǹgbɛ̃ kah à sɔkɔ ǹ kwil
sɔkɔ.* 2 Nósyɔ́ mɛ sèkùkù dɩ̋ yɔ́ twah sɛ̃ sɛ̃ kwâh yɔ́ yõ à pɔ ǹ tyí. Wǎh kè
wɛ pè sɛ̃ ǹ yõ sɛ̃, à yo sèkùkù dɩ̋ mɛ̀ tyí nɛ: «Káh n yɛ á yáh-ńsah tyɛ ń
pídɩ̋. Ȁ tyípêl pínɔ́ ye yɔ̃ mɔ ǹ kɔ̃.» 3 Képah tɛ̃nɛ, Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú
yísyɔ́ tyah n sõ nɛ, dɩ̋ mɛ̀-á mɛ n yo n de Liyel tyí dɛ́. 4 Ǹtɛ Yesu-á pé sɔ̃nɔ
pĩ sɛ̃, à yo pé tyí nɛ: «Kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ sɔ̃nɔ túkúǹlɛ yé sɔkɔ sɛ̃? 5 Mâh yo
sèkùkù dɩ̋ mɛ̀ tyí nɛ: ‹Ȁ tyípêl ye yɔ̃ mɔ.› Képah náh pɩ, mâh yo ǹ tyí nɛ:
‹Yuku nɛ n kɔ.› Dlo mɛ nɛ̂ tɛ̃ yɔ́nɔ́ sɔkɔ kal? 6 Ǹtɛ mé kɩ tir yɔ́ pɩ yé kõ yé
kɩ pĩ nɛ, tɛ̃nwɛnɔ-á mɛ Névi Pídɩ̋ tyí sétáh yõ kɩ fɛ̃ tyípêl yɔ̃ mɔ.» Tɛ́ ǹ syɩ
yo sèkùkù mɛ̀ tyí nɛ: «Yuku, á sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ ǹ nɛ n yuku á gbô.» 7 Dɩ̋
mɛ yuku à sɔkɔ ǹ gbô. 8 Tɔ́wû-á képah tɛ̃ wɛ sɛ̃, tíkí pè tɛ̃. Pè tyah Liyel
yĩnnɛ n gbilki wǎh sɔ̃npílɛ tɛ̃nwɛnɔ mɛ̀ dùkùlɛ névye kɔ̃.

Yesu Matye ye pɩ ǹ tɔ̏ sɑ̋h-òlɛ

9 Yesu-á yal nénpɔ́ tɛ́ n sɔkɔ, à dɩ̋ yɔ́ wɛ à mɛ kõ tɛ̃ mɔ́rílɛ n syi mɔ́rí
syí-ńsah sɔkɔ, pè n ye Matyelɛ. Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ń sɔ̏ tɛ̃.» Ȁ mɛ yuku
ǹ sɔ̏ tɛ̃. 10 Képah náh, Yesu-á sɔ̏ mɛ yõke yɔ̋nɔ́ sɔkɔ Matye gbô, mɔ́rí syípú
náhnáh ànɛ̂ Liyel wɛ̃kì kɔ́-ńkɛ̃pú tɔ pɔ n yõ ǹnɛ wɛ̃ tyí ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpúlɛ.
11 Farisi wɛ̃kì kɔ́pú-á képah wɛ sɛ̃, pè yo Yesu tɔ̏ sɑ̋hpú tyí nɛ, kwâh nɛ̂ se

* 9:1 9.1 - Yesu kwil nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, Kapɛrnayumi ye.

pɩ tɛ́ pé kwɔ́-ò ɗɪ̃́ n yõ mɔ́rɩ́ syɩ́pú ànɛ̂ Liyel wɛ̃̌kɩ̀ kɔ́-ńkɛ̃púlɛ wɛ̃ tyɩ́ nɩ?
12 Ǹtɛ Yesu-á pé wɛy noh, à yo pé tyɩ́ nɛ: «Névye nónó-á mɛ lènɔlɛ, sènpɩ
yétɔ̃̂ se mɛ pé tyɩ́? Yámpú tyɩ́ náh ǹ yétɔ̃̂lɛ di? 13 Liyel-á nɛ̂ yo nɛ ńkɛ̃: ‹Yâh
wɛ̃ yãmnɛ n yah, képah tyɩ́ nɔ ńmɔ tyɩ́ kal yáh sárká nɛ̂nɛ n sukɛ ńnɛ n
kɔ̃.› Yé kyɩ yé fɔkɔnɩ mɔ yah képah tyɩ́ sɔkɔ, yè ké kɔ́r pɩ̃. Yé náh wɛ di,
névye nónó-á mɛ n sõ nɛ nɛ́gblɔ́-á pélɛ Liyel yah, mé náh pɔ pépi yé-ńsah
dɛ́. Ǹtɛ nónó-á pɩ̃ nɛ tyɩ́pêl pɩ́pú-á pélɛ, pépi yé-ńsah ye mé pɔ.»

Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir náh mɛ núkúlɛ Nsyifunɔ tyɩ̂ɗilɛ

14 Képah sɔkɔ, Wèlnwɩ̀lkɩ̀-ò Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ de Yesu tnɔ̂ tɛ́ à syah nɛ, kè
se pɩ sɔ̃ tɛ́ pépi ànɛ̂ Farisi wɛ̃̌kɩ̀ kɔ́pú nɩ́kɩ̀lɛ n tɛ̃ tɛ́ ǹmɔ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú náh mɛ
nɩ́kɩ̀lɛ n tɛ̃ nɩ? 15 Yesu mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Pǎh nónó ye fúr yõke yõ yĩnnɛ,
pépi se kɩ fɛ̃ pé yey kwɔ sah pɛ mɛ gbɩ̃́nɛ pé nɩyɔ̃́? Ǹtɛ sèpɩ̃̀n yɩ́syɔ́ mɛ n
pi, pɛ mɛ̀ kɩ pɔ n tɛ̃ n wilki n pi pé nɩyɔ̃́. Légbɩ̃́nɛ, pè kɩ nɩ́kɩ̀lɛ n tɛ̃.
16 Ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh yĩnɛ à fwɔ̀sɑ̃n kɑ̃m à fwɔ̀dyàh min. Yé náh wɛ di,
fwɔ̀sɑ̃n mɛ̀ kɩ fwɔ̀dyàh mɛ̀ yɔrɩ tɔ, wɑ̃n ó kɔ̃ kè kɩ tɔ̃ mɔ ké tɔ́nɔ́ yõ. 17 Ɗɩ̀vɛ̃
sɑ̃́n tɔ náh yĩnɛ mɔ́nɔ́lɛ pley ɗɩ̃ sɔkɔ. Wâh képah pɩ, ɗɩ̀vɛ̃ mɛ̀-à fũ, kè kɩ
pley nɔ́pi sɔkɩ, ɗɩ̀vɛ̃ kɩ kwɛ, pley tɔ tyɩ́ kɩ yɩkɩ. Ǹtɛ kàh ɗɩ̀vɛ̃ sɑ̃́nnɛ, pley
snɔ́ sɔkɔ ye kè n mɔ. Képah sɔkɔ, kèyǎh ńtɛ̃ náh n yɩkɩ.»

Pi yɔ́ dɛ́nmɔnɔ ànɛ̂ sênpir yɔ́ lékó yɩ̂lkɩ̂nmɔnɔlɛ

18 Yesu-á mɛ kénɛ wɛlɔlɛ n yo pé tyɩ́ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́ yɔ́ nɔ de
ǹ tnɔ̂, tɛ́ gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ pé pɩ́sê-á yah kwlɔ núkúnúkú
sɛ̃ yɔ̀. Ǹtɛ à pɔ kyɩ ǹ gbɔ̃̀ sah ǹ yõ, wǎh kɩ min wɛ. 19 Képah sɔkɔ, Yesu ànɛ̂
ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ yuku ɗɩ̃́ sɔ̃̀ tɛ̃.
20 Tɛ́ kè pɔ yĩnɛ sê yɔ́ sɔ̃̀ mɛ náhlɛ n yɔ tyɛ́-ńkɛ̃nɛ ye gbɔ̃ninɔ́. Pi mɛ̀ mɛ
nɔ de Yesulɛ ǹ náh tɩ̃̀nnɛ, à pɔ tũ ǹ fwɔ̀mɔnɩ vyɑ̃h tyɩ́. 21 Yé náh wɛ di, à
sɔ̃̀ mɛ n sõ ǹ fɔkɔ sɔkɔ nɛ páh kɩ tɛ̃ wɛ tũ ǹ fwɔ̀mɔnɩ ńtɛ̃ ó tyɩ́, páh kɩ dɛ.
22 Yesu-á ǹ yah vi tɛ́ à wɛ, à yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Káh n yɛ á yáh-ńsah tyɛ, ń pɩ́sê.
Á Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ye ǹ dɛ mɔ.» Nɛ́npɔ́ swɔ, pi núkú dɛ.
23 Tɛ́ Yesu-á pɔ yĩni tɛ̃ Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́ gbô, à yikɔ fɩ̃́bɩ́pú wɛ tɛ́ tɔ́wû wɛ
pè mɛ n pɩ wrɔ̌wrɔ̌. Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: 24 «Yé wil ásɔ̃̂. Pɩ́pɩ́r
náh ku, dɔy† sɔkɔ ye ǹnɛ.» Ǹtɛ pè sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́lɛ Yesulɛ n ko. 25 Pǎh tɔ́wû
wilki mɔ tɛ kégbɔ́ sɔkɔ, Yesu mɛ de yuku wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ pɩ́pɩ́r gbɔ̃̀ sɔkɔ tɛ̃,
pɩ́pɩ́r yuku. 26 Yĩ mɛ̀ pɩ́nɔ́ tyɩ́ tyah n yɑ̃h kénɛ mara ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ.

Yɩ̃́tũbi nɛ́pɩ̃̂ nɩ̂mɩ̂ yɩ̂syɔ́ yɩ̃́ yɩ́kɩ́nmɔnɔlɛ

27 Yesu-á yal nɛ́npɔ́ à n sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yɩ̃́tũbi nɛ́pɩ̃̂ nɩ́mɩ́ yuku ǹ sɔ̃̀ tɛ̃ tɛ́
mɛ yo tũ léyy nɛ, Davidi Pɩ́ɗɩ̃́, à pé yɑ̃m yah. 28 Yesu-á pɔ yĩni tɛ̃ gbô sɔkɔ,
yɩ̃́tũbi nɔ́pi mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂. Á mɛ pè piki yah nɛ, pè se sɛ̃ ké yõ nɛ péwɔ-á
kɩ fɛ̃ pé yɩ̃́ yɩkɩ mɔ nɩ? Pè mɛ nɛ, àwe-á, Tɛ̃ ǹgbɛ̃. 29 Képah sɔkɔ, Yesu tũ
pé yɩ̃́ tyɩ́ tɛ́ nɛ: «Yáh sɛ̃ ńmɔ yõ sɔ̃, tɛ́ nɛ̂ yah kɔ̃ ń tyɩ́, Liyel kè pɩ yé tyɩ́
sɛ̃.» 30 Képah tɛ̃nɛ, pé yɩ̃́ yɩkɩ mɔ. Yesu mɛ pè gbah sni nɛ, pè pé gblɔ̃̌y tɛ̃,
pè káh n yɛ nɛy pɩ̃ ké sɔkɔ dɛ́! 31 Ǹtɛ pé wɩ̃̀lntɛnɔ ǹsɔ̃, pè kyɩ tyah Yesu
yɩ̃́ngbɩ́lɛ n yo n kɔ̃ kénɛ mara pól sɔkɔ.

---

† **9:24** 9.24 - Dɔy nɛ̂ tyɩ́-á Yesu n yo ásɔ̃̂ yɔ̀, dɔy gbɔy náh sɔ̃̀ dɛ́. Pɩ́pɩ́r sɔ̃̀ ku kègbɩ yõ. Ǹtɛ Yesu-á sɔ̃̀
pɩ̃ nɛ páh kɩ fɛ̃ ǹ lékó yilki mɔ sɛ̃, képah ye à nɛ dɔy sɔkɔ-á ǹnɛ.

Dɩ̋ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ nɛ̂ vyãh-á sɔ̏ mɛ gbínɔ́lɛ

32 No nɔ́pi-á wil n sɔkɔ gbɩ̋ nɛ̂nɛ, nósyɔ́ pɔ dɩ̋ yɔ́lɛ Yesu tyí, nɛ̂-á sétõ yɔ́
mɛ ǹ sɔkɔ à kɔ̃ à pɩ kèdɔ̀kɩ̀lɛ. 33 Yesu-á núkú sétõ mɛ̀ yĩni wilki dɩ̋ mɛ̀ sɔkɔ,
dɩ̋ tyah n wɛkɩ. Kè pɩ gbɛ̃̀ndùǹǹɛ tɔ́wû pól tyí, pè mɛ yo tũ nɛ ńkɛ̃́, pépi
náh ǹsɔ̃ntɛ̃ dùkù wɛ yah Yisrayel sɔkɔ póllɛ. 34 Ǹtɛ Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú wɔ sɔ̏
mɛ yo tũ nɛ, sétȁn yɔ̃̀tɛ̃ gbɔ̏ yõ-á à n yĩni sétȁnnɛ.

Tɔ́wû yãm mɛ Yesu tɛ̃

35 Yesu lésõ mɛ kwló-ǹgbnɔ ànɛ̂ kwlópɩ̂ póllɛ n kɔ n kɔ̃, mɛ nolɛ n kwɔ
Liyel ní-ńtȁn vɩ̀ sɔkɔ, mɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo Liyel tɔ̃̋rí tyí yõ, tɛ́ mɛ yámpú
pól ànɛ̂ nɛ́fukulɔ́ póllɛ n dɛ n mɔ. 36 Yesu-á tɔ́wû nónó wɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ, tɛ́
pé yáh-ńsah mɛ tyɛ á kɩ nɛ yípɛ̂y sɔ̃ fɛ̃-ò kɛ̃nɛ sé tyí, pé yãm à tɛ̃. 37 Képah
sɔkɔ, à yo ǹ tɔ̏ sȁhpú tyí nɛ: «Sèmukɔ tɔkɔ tɔkɔ tɛ̃ mɛ dò, tɛ́ ké tɔ̏npɩbɩlɛ
kwéy. 38 Kăh pɩ sɛ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel nɛ̂-á sèmukɔ nɛ́tɛ̃nɛ, yé à ni à tɔ̏npɩbɩ
tɛkɩ n mɔ sèmukɔ tɔkɔ yĩnnɛ.»

10

Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimînɛ

1 Sõ yɔ́lɛ, Yesu ǹ tɔ̏ sȁhpú nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimí ye pɔ, tɛ́ tɛ̃nwɛnɔlɛ pè kɔ̃ nɛ pè
sétȁnnɛ n yĩni, pè mó yámpú póllɛ n dɛ mɔ, ànɛ̂ nɛ́fukulɔ́ póllɛ. 2 Kénɛ
nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimí nɔ́pi ye à pɩ ǹ tɛ̃ntɔ̏ névyelɛ. Pé yni wɛ yɔ̀: Kè tyah Simo tyí,
nɛ̂-á pè yĩn dyɩ à kɔ̃ Pyɛrɩlɛ, ànɛ̂ ǹ gbɛ̃ndɩ̋ Andrelɛ, à tahlɩ Nsyakɩ ànɛ̂ ǹ
gbɛ̃ndɩ̋ Nsyɔ̃ tyí, pépi nónó-á Nsebede dɩ̋npɩ̏lɛ, 3 à tahlɩ Filipi ànɛ̂ Bartelemi
tyí. Toma sɔ̏ mɛ pé sɔkɔ ànɛ̂ Matyelɛ, nɛ̂-á sɔ̏ mɔ́rí syí-òlɛ, à tahlɩ Alfe pídɩ̋
Nsyakɩ tyí ànɛ̂ Tadɩlɛ, 4 ànɛ̂ Simolɛ, nɛ̂-á sɔ̏ sú fɔ̃̋ vyãh syípú sɔkɔ yɔ́lɛ, à
tahlɩ Nsyudasɩ Yisikariyɔtɩ tyí nɛ̂-á pɔ pɩ pè kɔ̃ pè Yesu tɛ̃.

Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimî tɛ́kínmɔnɔlɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yó-ńsah

5 Nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimí nɔ́pi ye Yesu tõ tɛ́ kè gbah yo pé tyí nɛ: «Yé káh kyɩ névye
tɩ̏nnɛ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, ànɛ̂ yé káh de Samari tãn kwil yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ.
6 Yé nɛ n yuku Yisrayel no wɔ tɩ̏nnɛ, pépi nónó-á mɛ képyɛ́nɩ̀ mɔ́npunɔ tyí
kɔ̃lɛ. 7 Yáh kɩ n yuku wɛ̃kɩ̀ yõ, yé nɛ n yo n yuku nɛ, Liyel tɔ̃̋rí-á mɛ yĩni
tɛ̃ tɛ. 8 Yé yámpúlɛ n dɛ n mɔ. Yé lékyîlɛ n yilki n mɔ. Yé tótãmnɛ n dɛ n
mɔ pé dú ńyân sɔkɔ, yè mó sétȁnnɛ n yĩni n wilki névye sɔkɔ. Yáh wɛ syi
nɔ̀nɔ́lɛ sɔ̃, yé tɔ nɛ n kɔ̃ nɔ̀nɔ́lɛ sɛ̃.
9 Yé káh pɔ́ tɔkɔ dah mɔ yé yõ. 10 Yé káh pley, ànɛ̂ fwɔ̀mɔlɔ ní-ònɔ́, ànɛ̂
lékyêh, ànɛ̂ lépló tɔkɔ kɔ́lɔ́ yĩnnɛ. Yé náh wɛ di, tɔ̏npɩ yĩnɛ ǹ tɔ̏ pínɔ́ yõke
yɔ̃̋nɔ́lɛ.*
11 Yâh kyɩ de kwíl-ǹgbɛ̃ képah náh pɩ kwílpír nɛ̂ sɔkɔ, yé nɛ́gbí yah kɔ̃ yè
twah tɛ̃ tyí. Yé mó tɛ̃ tɛ̃ tyí, fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ yé yálnɔ́ tyí kénɛ kwil sɔkɔ. 12 Tɛ́
yâh kyɩ n de kéte nɛ̂ sɔkɔ, yé yo pé tyí nɛ yèvɩnɩ nɛ mɛ pé yõ. 13 Kénɛ kéte
tãn-à fɛ̃ syi yé twah pé tyí, yèvɩnɩ mɛ̀ kɩ mɛ pé yõ. Ǹtɛ pàh yahle, yèvɩnɩ
mɛ̀ kɩ ké syɩ pɩ yé tyílɛ. 14 Yâh de gbô nɛ̂ sɔkɔ képah náh pɩ kwil nɛ̂ sɔkɔ,
tɛ́ pè yahle nɛ yé káh twah pé tyí, tɛ́ yahle yé wɛy nóhnɔ́lɛ, yâh n yal, yé
yé gbyɛ̂h nèngbɔ̃ kwer n kwɛ nénpɔ́. 15 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, Liyel

* **10:10** 10.10 - Yah n tɛ 1 Korɛ̃nti tãn 9.14 ; 1 Timote 5.18.

tukey tuke sõlɛ, Sodɔmɩ kwil ànɛ̂ Gbomɔrɩ kwil fɔ̃́hnɔ́ ńtɛ̃ náh n peke n nɔ n pi kénɛ kwil tyílɛ.»

Yɛ̀vyãhrɩ nɛ̂-á kɩ n pɔ n pi

16 «Yé yah, yé mɛ á kɩ nɛképyɛ́nì sɔ̃́ ńmɔ n tɛkɩ n mɔ gbɛ̃́npãhlɔ nɩyɔ̃́.
Yé nɛ mɛ lékã́m névyelɛ áswɔ̃́ plɛ́y tyí kɔ̃lɛ, yé fɔkɔ mó nɛ mɛ pérpér tìtí
sɔ̃́. 17 Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n kyɔmɩ névyelɛ dɛ́. Pè kɩ yélɛ n tɛ̃ n tuke n pɔ tukey
tùkè-ǹtɛ̃̂n sɔkɔ, tɛ́ kɩ yélɛ n ko yèfɔ̃hlɛ Liyel ní-ńtɛ̃̂n vì sɔkɔ. 18 Pè kɩ yélɛ
n tɛ̃ n kyɩ n pɔ kwíltãm yɔ̃̀tãm ànɛ̂ yɔ̃̀tãm tyí ńmɔ yĩnnɛ. Képah sɔkɔ, yé
kɩ ńmɔ tyílɛ n wɛ n yo pé tyí, à tahlɩ névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ.
19 Ǹtɛ pàh yé tɛ̃ n yuku tùkè-ǹsah, yé káh yɛ yé yáh-ńsah tyɛ yáh nɛ n yo n
wil n pi sɔ̃́, ànɛ̂ yáh nɛ nɛ̂ yo n pi. Yáh nɛ nɛ̂ yo n pi, ké sõnɔ kɩ de yé sɔkɔ
nɛ́npɔ́ swɔ. 20 Yé náh wɛ di, yé yah yĩ̃́ wɛlɔ náh yé kɩ n wɛkɩ dɛ́, Sú Liyel
Mirki ye kɩ tɛ̃ yé yahlɛ yé kɩ n wɛkɩ. 21 Névye kɩ pè kɔ̃ pè kɩ pé yũ̃́npyélɛ n
tɛ̃ n ko n mɔ. Súbí tɔ kɩ sɛ̃́ntɛ̃nɛ n pɩ pé wɛ̃́npì̃ tyí. Wɛ̃́npì̃ tɔ kɩ pé dúbípú
tyí yahle, tɛ́ kɩ pè kɔ̃ pè kɩ pélɛ n ko n mɔ. 22 Névye pól kɩ yé wɛ mɔ ńmɔ
yĩnnɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à ǹ tah sah à pɔ nɔ ké tyɛ́nɔ́ tyí, tɛ̃ kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ. 23 Pàh
yélɛ n fɔ̃h kwil yɔ́ sɔkɔ, yé sɔkɔ kèyǎh sɔkɔ. Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí,
ńmɔ nɛ̂-á Névi Pídɩ̃́nɛ, yé náh tɔ̃nì Yisrayel kwlo pól kɔ n kɔ̃ n tɛ n pi tɛ́ mé
kɩ pɔ.

24 Tir sɑ̃́h-ò náh n kal n pnɛ ǹ kwɔ́-òlɛ. Tɔ̃̀npɩ tɔ náh n kal n pnɛ ǹ yɔ̃̀tɛ̃nɛ.
25 Tir sɑ̃́h-ò-à pɩ ǹ kwɔ́-ò tyí kɔ̃lɛ, kè kɩ yĩnɛ. Tɔ̃̀npɩ tɔ-à pɩ ǹ yɔ̃̀tɛ̃ tyí kɔ̃lɛ,
kè kɩ yĩnɛ. Névye-á fyɔ̀ mɛ kéte tɛ̃ dɩ̃́ ńtɛ̃nɛ n gbyɔ Bɛlsebulilɛ, (nɛ̂ kɔ́r-á
sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃nɛ), ǹ kéte tãn wɔ se pyě pè kɩ yɛ gbyɔ̀npekenɔlɛ? 26 Kǎh pɩ sɛ̃́,
yé káh névye yah tíkílɛ n pɩ. Yé náh wɛ di, tyípì̃l yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ n pi
wì̃lkì̃nmɔ-ńkɛ̃́nɛ. Sètɩ̃̀n sɔ̃̀ tir yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ n pi pɩ̃́-ńkɛ̃́nɛ. 27 Máh tyi
nónónɛ n yo yé tyí fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ, yé sélɛ n yo n wilki n mɔ tyah kyòo yah.
Tyi nónó-á n plɔ n yo yé tyí yé níkílɔ́ yey, yé sé kwnínɛ n kɔ̃ gbɛ̃́ntɩ̃̂n yõ.
28 Yé káh névye yah tíkílɛ n pɩ, nónó-á névyelɛ n ko mɔ n pnɛ, tɛ́ pè náh fɛ̃
ǹ min ko mɔ n pi. Ǹtɛ Liyel nɛ̂-á kɩ fɛ̃ névi wil gbɛ̃́nsɛ̂ ànɛ̂ ǹ min tɔ min
dah mɔ ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè sɔkɔ, yé ǹmɔ wɔ tíkílɛ nɛ n pɩ. 29 Ǹtɛ̃npîɔ́ nínɔ́
n yãm pɔ́píkí pɔ́ núkú ólɛ. Ǹtɛ sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n syɩkɩ sétáh, nɛ́ yé Sú
Liyel náh ké wɛ̃kì kɔ̃. 30 Ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé yɔ̃̀yén ńtɛ̃ pól dan mɛ pɩ̃́nɔ́lɛ
Liyel tyí. 31 Kǎh pɩ sɛ̃́, yé káh tíkílɛ n pɩ, yépi tyí náh tah kal ǹtɛ̃npî kwĩnki
tyílɛ di?

32 Névi nɛ̂-à kè yo dal mɔ névye yɩ̃́ yah nɛ páh mɛ ńmɔ tyí yõ, ńmɔ tɔ kɩ
kè yo dal mɔ ń Sú yɩ̃́ yah nɛ̂-á mɛ yɩ̃̂nyõ, nɛ tɛ̃́-á mɛ ńmɔ tyí yõ. 33 Ǹtɛ nɛ̂-à
yahle névye yɩ̃́ yah nɛ pé náh mɛ ńmɔ tyí yõ, ńmɔ tɔ kɩ yahle ń Sú yɩ̃́ yah
nɛ̂-á mɛ yɩ̃̂nyõ, nɛ tɛ̃ náh mɛ ńmɔ tyí yõ.»

Yesu tyí-á gbɛ́kínɔ́ nɛ̂ dahbɩ kèkõyɔ̃́

34 «Yé káh wɛ nɛ yèvɩnɩ-á mé pɔ mɔ́-ńsah sétáh yõ dɛ́. Yèvɩnɩ náh mé pɔ
mɔ́-ńsah sétáh yõ, gbɛ́kínɔ́ wɔ ye pyě. 35 Mé pɔ dɩ̃́ ànɛ̂ ǹ sú wrɔ́ gbɛ́kí-ńsah;
sênpir ànɛ̂ ǹ yṹ wrɔ́ gbɛ́kí-ńsah; sê ànɛ̂ ǹ pɛ yṹ wrɔ́ gbɛ́kí-ńsah. 36 Névi
gbô tãn ye kɩ pɩ ǹ sépɛ́bílɛ.

À á gblɔ̃̌y dyɔ yĩ̃́ tyi wɛ yɛ, tɛ́ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃

37 Névi nɛ̂ sú, képah náh pɩ ǹ yṹ tyí-à nɔ ǹ tyí à kal ńmɔlɛ, tɛ̃ náh yĩnɛ
à nɛ n mɛ ńmɔ tyí yõ. Névi nɛ̂ píɗ́ĩ, képah náh pɩ ǹ písê tyí-à nɔ ǹ tyí à
kal ńmɔlɛ, tɛ̃ náh yĩnɛ à nɛ n mɛ ńmɔ tyí yõ. 38 Névi nɛ̂-à ǹ syɩ syɩ dahnɩ
twah ń sɔ̃̀ tɛ̃-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃ náh yĩnɛ à nɛ n mɛ ńmɔ tyí yõ. 39 Névi nɛ̂-á nɛ páh
pé minnɛ n koh n sah, tɛ̃ kɩ tɛkɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min sɔkɔ. Tɛ́ nɛ̂-á tɛkɩ ǹ min sɔkɔ
ńmɔ yĩnnɛ, tɛ̃ wɔ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.»

Yõre nɛ̂-á n wɛ Liyel nîpú tɔ̃́nsàhntɛ̃nɔ sɔkɔ

40 «Névi nɛ̂-à yé tɛ̃ plɛ, ńmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ. Nɛ̂ tɔ-à ńmɔ tɛ̃ plɛ, Sú Liyel nɛ̂-á
tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ. 41 Névi nɛ̂-à Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò tɛ̃ plɛ ǹ pínɔ́
yĩnnɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò dyah dyah kwâh kénkõ
ye kɩ dyah tɛ̃nɛ. Névi nɛ̂ tɔ-à nɛ́gbí tɛ̃ plɛ ǹ pínɔ́ yĩnnɛ nɛ́gbílɛ, nɛ́gbí dyah
dyah kwâh kénkõ ye kɩ dyah tɛ̃nɛ. 42 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi
nɛ̂-à nívínɔ́ ńgbíyĩ́nɛ ńmɔ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ fyé kõ à wɔ ǹ pínɔ́ yĩnnɛ
ńmɔ tɔ̃̀ sɑ̃́h-òlɛ, tɛ̃ náh n tɛkɩ n pi ké lédyáhní sɔkɔ póllɛ.»

11

1 Képah sɔkɔ, Yesu-á tyi kwɑ̃h sah ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂̃ gbɔ̃nimí kõ tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ,
à yal nɛ́npɔ́ à yuku gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ, à kyɩ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ tɛ́ Nìvìnì tirlɛ n
yo.

Wèlnwìlkì-ò Nsyɔ̃-á pîkînyahnɔ nɛ̂ pɩ Yesu Krista tyí sɔkɔ

2 Wèlnwìlkì-ò Nsyɔ̃ sɔ̃̀ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ tɛ́ Krista tyípínɔ́ tyí yónɔ́
noh. À mɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yísyɔ́ tõ pè kyɩ à piki yah nɛ, 3 ǹmɔ se Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔlɛ nɛ̂-á kɩ sɔ̃̀ n pɔ n pi, tɩ̃ pé se yĩnɛ pé ǹnînɛ n syɩkɩ nɩ? 4 Yesu
mɛ yo pé tyí nɛ: «Tyi nónó-á yé n nohnɩ tɛ́ sélɛ n yah yɔ̀, yé kyɩ sè yɑ̃h Nsyɔ̃
tyí nɛ, 5 yĩ́tũbi yĩ́-á mɛ n yɩkɩ n mɔ, sèkukubi mɛ n kɔ tómtóm, tótɑ̃m mɛ
n dɛ n mɔ, níkítũbi mɛ n nohnɩ, lékyî mɛ n yilki n mɔ, ànɛ̂ Nìvìnì tir mɛ n
yo n kõ yɑ̃m tɑ̃n tyí. 6 Ǹtɛ ńmɔ tyí-à kɩ névi nɛ̂ kõ à ń yõ sɛ̃nɔ́ yáhle-ńkɛ̃nɛ,
tɛ̃ wɔ tyí nɔ.»

7 Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á pé syɩ sɔkɔ tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Yesu tyah Nsyɔ̃ tyílɛ n yɑ̃h
tɔ́wû tyí nɛ ńkɛ̃: «Kwâh nɛ̂ mɛ yé kyɩ yah gbɛ̃nnɩ sɔkɔ? Fílkì yɔ́ se yɑ̃́hkí
mɛ n fi n kõ? 8 Ǹtɛ kwâh nɛ̂ mɛ yé kyɩ yah wɛ́? Dĩ́ yɔ́ se nɛ̂-á mɛ fwɔ̀tăhnì
mɔ? Tɛ́ nónó-á mó tõ fwɔ̀tăhnìnɛ n mɔ, pépi mɛ yɔ̃̀tɑ̃m fnɛ́ sɔkɔ dò. 9 Ǹtɛ
kwâh nɛ̂ mɛ yé kyɩ yah wɛ́? Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò yɔ́ se? Mé kélɛ n yo yé tyí
nɛ sɛ̃-á. Tɛ́ ǹmɔ ńtɛ̃-á kal Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ. 10 Yé náh wɛ di, Nsyɔ̃ tyí
ye wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ Liyel-á nɛ: ‹Yah, ńmɔ Liyel kɩ
ń tɛ̃ntõ névi tɛkɩ mɔ á yahlɛ, à kɩ pɔ á wɛ̃kì tõ sah.›* 11 Kègbɩ yõ mé kélɛ
n yo yé tyí nɛ, sê fɔkɔ táh pi yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ nɛ̂-á kal Wèlnwìlkì-ò Nsyɔ̃nɛ.
Ǹtɛ nɛ̂-á tyĩ́ĩ kal Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yɔ̃́pú sɔkɔ, ǹmɔ ńtɛ̃ kal ǹnɛ. 12 Tɛ́ à tɔkɔ
Wèlnwìlkì-ò Nsyɔ̃ gbĩ tyí, pópó à pɔ syɩ núkúnúkú tyí, Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ mɛ n
wɛ n yõ táhnsàhnɔ́ ó sɔkɔ. Táhnsàhpu ye n wɛ kélɛ. 13 Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu
pól ànɛ̂ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔ̃̀ mɛ Liyel tɔ̃́rí tyílɛ n yo, pópó à pɔ syɩ Nsyɔ̃
gbĩ tyí. 14 Yáh kɩ fɛ̃ n sɛ̃ n pi ké yõ, Nsyɔ̃ ye Yeli mɛ̀nɛ, nɛ̂ pɔ́nɔ́ tyí-á sɔ̃̀
yónsàhnɔ́lɛ.† 15 Nɛ̂-à kɩ mɛ kè noh, tɛ̃ kè tɛ̃ yĩn.

---

* **11:10** 11.10 - Yah n tɛ Malaki 3.1. † **11:14** 11.14 - Yah n tɛ Malaki 3.23.

[16] Mé kɩ kwɛy gbĩ névye tɔkɔ sãh nɛ̂nɛ wɛ́? Pè mɛ á kɩ nɛ wɛ̃́npɩ̀ sɔ̃ kɔ̃
tɛ̃ tɔ́wû tùkè-ǹtɛ̃̂n sɔkɔ, tɛ́ mɛ n yo n mɔ pé no tyí nɛ, [17] pépi-á yɩkɩ fĩbɩ pé
tyí, tɛ́ pè náh yi. Pé tɔ̃ kũ yìkì gbɩ mɔ, pè náh se tɔ̃ gbo. [18] Sɛ̃ ye kwɛy gbĩ
névye tɔ mɛ n pɩ. Yé náh wɛ di, Nsyɔ̃-á lésõ pɔ, à náh mɛ yõke yèsyìkìlɛ n
yõ, à náh mɛ di̋vɛ̃nɛ n wɔ. Képah tɛ̃nɛ, pè nɛ sétõ-á mɛ ǹ sɔkɔ. [19] Ǹtɛ Névi
Píɗĩ́ wɔ-á pɔ, ǹmɔ n yõ pallɛ tɛ́ n wɔ pallɛ. Pè mɛ tɔ̃ nɛ, pè yah yèwònpɩ
ànɛ̂ sètɛ̃-á ǹnɛ, mɔ́rí syípú ànɛ̂ tyípêl pípú kódĩ́-á ǹnɛ. Ǹtɛ Liyel lékã́m-á
n tɔkɔ à tyi nónónɛ n pɩ, sé pal n pnɛ sé tɔ̃ n sah n pɩ dùkù sɔkɔ.

Yesu kàhnwɛkɩnɔlɛ Kalile mara kwlo yîsyɔ́ yõ

[20] Képah náh, Yesu-á sɔ̃̀ ǹ gbǐlnɔ́ kan pɩ kwlo nónó sɔkɔ, à tyah n kah
n wɛkɩ sé névye yõ, pǎh sɔ̃́npílɛ yahle pé tyípêl pínɔ́ yálnmɔnɔlɛ. Ȁ nɛ:
[21] «Pèkè mɛ yé yõ, Korasini tãn. Pèkè mɛ yé yõ, Betisayida tãn. Ǹgbǒ gbǐl
tyi nónó-á pɩ yé tĩ̀nnɛ, sɛ̃́nknɔ-à sõ mɛ pɩ Tiri ànɛ̂ Sidõ tãn tĩ̀nnɛ, pè náhkɩ
mɛ yèkwɔrɩ flɔ mɔ, tɛ́ náhkɩ mɛ pé piki syĩlɛ à pé tyípêl pínɔ́ yal mɔ di
mónɔ́lɛ. [22] Képah ye mé kélɛ n yo yé tyí, Liyel tukey tuke sõlɛ, Tiri ànɛ̂ Sidõ
tãn‡ fɔ̃́hnɔ́ ńtɛ̃ náh n peke n nɔ n pi yépi tyílɛ. [23] Tɛ́ yépi-á dò Kapɛrnayumi
tãn, yé se mɛ n sõ nɛ yáh kɩ dɔkɔ mɔ yĩ̂nyõ? Póllɛ, yé kɩ tiki mɔ yuku fɔ́ɔ́
lékókwíl nyàh tɛ̃-ǹsah. Yé yah, gbǐl nónó-á pɩ yé tĩ̀nnɛ, sɛ̃́nknɔ-à sɔ̃̀ mɛ pɩ
Sodɔmɩ tãn tyí, Sodɔmɩ kwil náhkɩ mɛ sɛ̃́ kwɛy mè sɔkɔ. [24] Képah ye mé
kélɛ n yo yé tyí, Liyel tukey tuke sõlɛ, Sodɔmɩ kwil tãn fɔ̃́hnɔ́ ńtɛ̃ náh n
peke n nɔ n pi yépi tyílɛ.

Wɛ́kínɔ́lɛ Sú Liyel tyí

[25] Légbĩ́nɛ, Yesu nɛ ńkɛ̃: «Bɔ̃, áwɔ nɛ̂-á yĩ̂nyõ ànɛ̂ sétáh nétɛ̃̂nɛ, mé n wɛkɩ
á tyí wáh sɔ̃́npílɛ tyi nɔ́pi wɔ̃bɩ yĩ pĩ́pú ànɛ̂ lékã́m névye yah, tɛ́ sélɛ névye
wɔ wɛ̃kɩ nónó-á mɛ wɛ̃́npɩ̀ sɔ̃. [26] Bɔ̃, kè ye áwɔ dyɔ á kè pɩ sɛ̃.» [27] Yesu tɔ̃
nɛ: «Ń Sú ye tyi póllɛ ń gbɔ̃̀ dahbɩ. Ǹmɔ nɛ̂-á Píɗĩ́nɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh ńnɛ
n pnɛ nɛ́ Sú ó náh. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tɔ náh mó Súlɛ n pnɛ nɛ́ Píɗĩ́ ó náh, à tahlɩ
Píɗĩ́-à mɛ ké tyí nɛ pé ǹnɛ nɛ̂ wɛ̃kɩ.

Yesu-á yèvɩnɩ nɛ̂nɛ névyelɛ n kɔ̃

[28] Yépi nónó pól-á mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ tɔ́kɔ́pêllɛ yé yõ, yé pɔ ńmɔ tyí, mé kɩ
yé kɔ̃ yé kɩ n mɩ. [29] Nɛ́pír névi ànɛ̂ gblɔ̌y tíkínmɔ-ò ye ńmɔlɛ. Képah ye,
máh yélɛ n mɔ tɔ̃̀ nɛ̂ sɔkɔ, yé kè fɛ̃ syi yè mó pɩ ń tɔ̃̀ sã́hpúlɛ. Képah sɔkɔ,
yé kɩ n wɛ n mɩ. [30] Yé yah, ńmɔ tɔ̃̀ náh tah, ń tɔ́kɔ́bí mɛ fáhah fáhah.»

12

Yesu-á nɛ̂ yo mɩ mɩ yòh tyí sɔkɔ

[1] Légbĩ́ mè ó sɔkɔ, mɩ mɩ yòh sõ yɔ́lɛ Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sã́hpú sɔ̃̀ mɛ n kah
sèmukɔ swɛ̃y yísyɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ kwɛkɩ sɔ̃̀ mɛ ǹ tɔ̃̀ sã́hpú tɛ̃. Kǎh pɩ sɛ̃, pè mɩ
de sèmukɔ ywɔ̃ kɔ̃lìntahnɔ sɔkɔ. [2] Farisi wɛ̃kì kɔ́pú-á képah wɛ sɛ̃, pè mɛ
yo Yesu tyí nɛ, tir nɛ̂ pínɔ́ wɛ̃kì náh mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sõlɛ, à nɛ n yah
ǹ tɔ̃̀ sã́hpú kélɛ n pɩ lɛ́. [3] Ǹtɛ Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Kwɛkɩ-á lésõ yɔ̃̀tɛ̃ ɗĩ́
Davidi ànɛ̂ ǹ náh névye tɛ̃, wǎh nɛ̂ pɩ, yé náh kè kar yah di? [4] Búrn nónó-á
lésõ mɛ sàhnɔ́lɛ Liyel tyí yõ Liyel wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à náh lésõ de ké sɔkɔ à sè

‡ **11:22** 11.22 - Tiri ànɛ̂ Sidõ tãn-á sɔ̃̀ pɩ Nsyifunɔ náh pélɛ sɛ̃, Nsyifunɔ sɔ̃̀ mɛ pélɛ n mɔ n kɔ̃ tyípêl kàhnpɩpulɛ. Yah n tɛ Yesayi 23.

tɔkɔ tah ànɛ̂ ǹ náh névyelɛ di? Tɛ́ à wil sárká syínwȉlkȉpu tyí sɔkɔ, nɛy
náh lésõ yĩnɛ sé táhnɔ́lɛ.* 5 Yé se kɩ nɛ yé náh kè kar yah tɔlɛ nɛ, sárká
syínwȉlkȉpu-á ńkɛ̃̂nɛ mɩ mɩ yòh dêllɛ n pɩ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ mɩ mɩ
yòh sõnɔ́lɛ, tɛ́ lékàh náh mɛ pé tyí?† 6 Ǹtɛ mé kélɛ n yo yé tyí, névi mɛ
ásɔ̂ nɛ̂-á kal Liyel ní-ńsah gbôlɛ. 7 Liyel kè yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Sárká súkɛ́nkɔ̃nɔ
náh mé n yah n kɔ̃ dɛ́, wɛ̃ yãm yáhnɔ́ ye mé n yah n kɔ̃.› Yâh sɔ̂ mɛ képah
kɔ́rlɛ n pnɛ, yé náh náhkɩ lékàhlɛ lékàh kɛ̃́ névye kɔ̃ n pi. 8 Yé náh wɛ di,
Névi Pɩ́dɩ̃́ ye mɩ mɩ yòh yɔ̂tɛ̃nɛ dò.»

9 Yesu-á yal nɛ́npɔ́, à sɔkɔ pé Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔkɔ. 10 Gbɔ̂nkù dɩ̃́
yɔ́ sɔ̂ mɛ nɛ́npɔ́. Tɛ́ pè sɔ̂ mɛ ké tyí nɛ pé lékàh wɛ Yesu kɔ̃. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè
Yesu piki yah nɛ ńkɛ̃́, yɔ́nwɔ́ dɛ́nmɔnɔ wɛ̃kì se mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sõlɛ
nɩ? 11 Ǹtɛ à mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé sɔkɔ yɔ́ tyí képɔ́ núkú ó-à mɛ, tɛ́ à sɔkɔ
de pwȁhsǔkù yɔ́ sɔkɔ mɩ mɩ yòh sõlɛ, tɛ̃ se kɩ yɛ ǹ kyínwȉlkȉnɔ́lɛ lésõlɛ?
12 Ǹtɛ névi náh fɔ̃́nfɔ̃́ kal náhnáh képɔ́ yõ di? Kǎh pɩ sɛ̃́, pèpɔrɩ pínɔ́ wɛ̃kì
mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sõlɛ.» 13 Képah tɛ̃nɛ, tɛ́ yo gbɔ̂nkù dɩ̃́ mè tyí nɛ: «Á
gbɔ̂ tɔ̃.» Ȁ mɛ kè tɔ̃, kè núkú pɩ vilɛ ké ní-ò mɛ̀ sɔ̃. 14 Ǹtɛ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú-á
fyɔ̀ wil Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, pè kyɩ wɛ̃ wɛ à vȉ-ǹsah yah Yesu wɛ n ko
n mɔ yĩnnɛ.

Liyel-á nɛ̂ yah wilki nɛ à pé tɔ̂lɛ n pɩ

15 Yesu-á pɔ pĩ nɛ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú-á mɛ pé kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃, à
yal nɛ́npɔ́. Névye náhnáh mɛ ǹ sɔ̂ tɛ̃. Ȁ mɛ pé sɔkɔ yámpú pól dɛ mɔ, 16 tɛ́
pè gbah sni nɛ pè káh pé tyí yãh nɛy tyí. 17 Yesu-á képah pɩ, Liyel-á lésõ
nɛ̂ yo sah ǹ tɛ̃ntɔ̂ syínyo-ò Yesayi tyí, kè wil. Ȁ lésõ nɛ ńkɛ̃́:
18 «Máh nɛ̂ yah wilki nɛ à ń tɔ̂lɛ n pɩ, à wɛ yɔ̀.
Ń nìdɛ̀ nɛy ye ǹnɛ. Ǹmɔ ye ń nìvìnì yõlɛ.
Mé kɩ ń Mirki tiki mɔ ǹ yõ,
à kɔ̃ à kɩ gbɩ wɛ̃kì tyí yo yȉkȉnȉ pól névye tyí.
19 Ȁ náh yékâb pɩ n pi nɛynɛ, à náh n gbo n mɔ n tũ n pi,
nɛy náh ǹ yɩ̃́npɔ̃̀ noh n pi tɔ́wû tùkè-ǹtȁn sɔkɔ.
20 Fílkȉ nɛ̂-á mɛ kwɔ́nmɔntɛ̃nɔ́lɛ, à náh ké tɛ́y kwɔ n pi.
Fɔ̀tnɔ̀ nɛ̂-á mɛ n tyah nínɔ́lɛ, à náh ké tɛ́y ni n mɔ n pi.
Sɛ̃́ ye à kɩ n pɩ, pópó kɩ pɔ nɔ gbɩ̃́ nɛ̂-á gbɩ wɛ̃kì kɩ yah syi.
21 Tɛ́ yȉkȉnȉ pól névye gbɔ̂ sàhnɔ́ kɩ mɛ ǹmɔ yõ.»‡

Yesu tɛ̃ wɛ sétȁn yɔ̂tɛ̃ tyí

22 Képah náh, nósyɔ́ dɩ̃́ yɔ́ tɛ̃ pɔ Yesu tyí. Sétõ sɔ̂ mɛ ǹ sɔkɔ à kɔ̃ à pɩ yɩ̃́tû
ànɛ̂ kèdɔ̀kìlɛ. Yesu mɛ à dɛ mɔ, à kɔ̃ tɛ̃ wɛ n wɛkɩ, tɛ́ fɛ̃ n yah. 23 Képah
tɛ̃nɛ, kè pɩ gbɛ̃ndùǹnɛ tɔ́wû pól tyí, pè mɛ tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ: «Tɛ́ Davidi
Pɩ́dɩ̃́ náh yɔ̀ lɛ́?» 24 Ǹtɛ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú-á képah tɛ̃ noh sɛ̃́, pè nɛ sétȁn yɔ̂tɛ̃
Bɛlsebuli ó gbɔ̂ yõ-á à n yĩni sétȁnnɛ. 25 Tɛ́ Yesu-á pé fɔkɔ sõnɔ wɛ sɛ̃́, à
yo pé tyí nɛ: «Yɔ̃tɔ̃rí nɛ̂ tɛ̃ névye-à fyɔ̀ yuku wɛ̃nɛ n fwo, kénɛ yɔ̂tɔ̃rí kɩ
yɩkɩ. Kwil nɛ̂ névye-à yuku wɛ̃nɛ n fwo, kè náh n wũ n pi. Sɛ̃́ ó ye, kéte
nɛ̂ névye-à yuku wɛ̃nɛ n fwo, ké tɔ náh n wũ n pi. 26 Tɛ́ sétȁn yɔ̂tɛ̃-à tyah
ǹ nolɛ n yĩni, ǹ gblɔ̌y náh à n fwo di? Ǹ yɔ̂tɔ̃rí se kɩ wũ? 27 Tɛ́ ńmɔ-à mɛ

* **12:4** 12.4 - Yah n tɛ 1 Samuyɛlɩ 21. † **12:5** 12.5 - Yah n tɛ Yɑ̃̂hnɔ́ 28.9-10. ‡ **12:21** 12.18-21 - Yah n tɛ Yesayi 42.1-4.

sétȁnnɛ n yĩni Bɛlsebuli gbȍ yõ yé yo à; yépi tȉnkȉ névye wɔ-á dò, nɛ̂ gbȍ yõ
mɛ pépi n yĩni sélɛ wɛ́? Pépi ńtɛ̃ ye kɩ lékàhlɛ yé kõ. 28 Liyel Mirki gbȍ yõ-à
mé n yĩni sélɛ, képah n wɛ̃kɩ nɛ ńkɛ̃, Liyel tɔ̃rí-á yĩni tɛ̃ yé tyí. 29 Tăhkì-á
mɛ dɩ̋§ nɛ̂ sɔkɔ, nɛ̂ kɩ fɛ̃ ǹ púkúbí-ńkɛ̃ sɔkɔ, kɩ de ǹ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ kɩ ǹ gbȁn
yî kwel? Máhah wăh kɩ à pukubi tɛ́ kɩ pyě de ǹ wɔ̀kɔ̀ yî kwel. 30 Névi
nɛ̂-à mɔ́-ńkɛ̃nɛ ńmɔlɛ, tɛ̃ mɛ ńnɛ n fwo. Névi nɛ̂ náh mɛ ńnɛ n yohnɩ n mɔ
tùkènmɔnɔ sɔkɔ, tɛ̃ mɛ kárkínɔ́lɛ n pɩ.
31 Képah ye, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: ‹Névye tyípêl pól ànɛ̂ pé Liyel gbyɔ̀nɔ́
pól kɩ fɛ̃ yõ mɔ pè kõ. Ǹtɛ Liyel Mirki gbyɔ̀nɔ́ tɛ̃ wɔ náh n yɔ̃ mɔ n pi pé
tyí póllɛ. 32 Névi nɛ̂-à yo de Névi Pídɩ̋ tyí, kè kɩ fɛ̃ yɔ̃ mɔ tɛ̃ kɔ̃. Ǹtɛ névi
nɛ̂-à yo de Liyel Mirki tɛ̃ wɔ tyí, kè náh yɔ̃ mɔ tɛ̃ kɔ̃ n pi kwɛynɛ, kè náh
yɔ̃ mɔ tɛ̃ kɔ̃ n pi ńsȏ tɔlɛ.›
33 Yé yah, séswɔ̂ n pnɛ ké pye dùkù sɔkɔ. Yâh nɛ séswɔ̂ nɛ̂-á mɛ plɛ, yé
nɛ ké pye tɔ-á mɛ plɛ. Yâh nɛ séswɔ̂ nɛ̂ náh mɛ plɛ, yé nɛ ké pye tɔ-á mɛ
kétúkùyɔ̂. 34 Wáhnmírɔ́ nɔ́pi, tyípéplɔ se kɩ fɛ̃ n wil yé vyɛ̃y sɔkɔ tɛ́ yé
nnɔ mó tɔ̃ mɛ yúkúnɔ́lɛ pèkèlɛ? Névi nɩ-á mɛ yúkúnɔ́lɛ tyi nónónɛ, sépi
ye n wil tɛ̃ vyãh sɔkɔ dò. 35 Nɛ́pépɛ̌y tyípéplɔ n wil ǹ nɩ sɔkɔ. Nɛ́túkù
tyítúkúnȉ tɔ mó n wil ǹ nɩ sɔkɔ. 36 Ǹtɛ mé kélɛ n yo yé tyí, yah kɛ̃ wɛlɔ
nónó pól-á névye n wɛkɩ, sé ywɔ̃ kɩ piki n yah n pi pé tyí Liyel tukey tuke
sõlɛ. 37 Tukey kɩ tuke á yõ à yĩnɛ á vyãh wɛynɛ kɩ gbɩlɛ ǹ kõ, képah náh
pɩ kɩ lékàhlɛ ǹ kõ.

Névye mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ Yesu tyí nɛ à gbȉl yɔ́ pɩ, nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ wăh n wil Liyel tyí

38 Képah sɔkɔ, Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú yísyɔ́ mɛ
Yesu syah nɛ, pé kwɔ́-ò dɩ̋, páh mɛ ké tyí nɛ à gbȉl yɔ́ pɩ pé yah, nɛ̂-á n
wɛ̃kɩ nɛ wăh n wil Liyel tyí. 39 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Kwɛy gbĩ névye náh
plɛ. Pè náh mɛ tɛ̃ Liyel ó tyí yõ. Pè mɛ ké tyí nɛ mé gbȉl yɔ́ pɩ pé yah. Ǹtɛ
kèyăh ńtɛ̃ náh pɩ pè wɛ̃kɩ n pi, à wil Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò Nsyonasɩ tyí sɔkɔ.
40 Yé yah, sɔ̃-á lésõ Nsyonasɩ sèpȉn tɔ̃nì pɩ yɛ̃nkɔ̂-ǹgbɛ̃kì yɔ́ fɔkɔ sɔkɔ,* sɛ̃
ye Névi Pídɩ̋ tɔ kɩ sèpȉn tɔ̃nì pɩ sétáh sõwãh. 41 Nsyonasɩ-á lésõ Liyel tɛ̃ntȍ
yo Ninivi kwil tãn tyí, pè fɛ̃ syi pé tyípêl pínɔ́ yal mɔ. Ǹtɛ nɛy mɛ ásȏ nɛ̂-á
kal Nsyonasɩlɛ. Kăh pɩ sɛ̃, Liyel tukey tuke sõlɛ, Ninivi kwil tãn kɩ yuku
kwɛy gbĩ névye yõ, kɩ lékàhlɛ pè kõ. 42 Pi nɛ̂-á lésõ yõtɛ̃nɛ Saba sétáh yõ,
à lésõ wil fíí sétáh yȋn tyí, à pɔ yõtɛ̃ dĩ Salomo lékãm wɛlɔ noh.† Ǹtɛ nɛy
mɛ ásȏ, nɛ̂-á kal Salomolɛ. Kăh pɩ sɛ̃, Liyel tukey tuke sõlɛ, kénɛ pi kɩ yuku
kwɛy gbĩ névye yõ, kɩ lékàhlɛ pè kõ.

Sétõ syínpɔndenɔlɛ névi sɔkɔ

43 Sétõ-à wil névi sɔkɔ, à n kyɩ gbɛ̃nnɩ kɔ n kõ, ǹ mì-ǹsah yah n kõ. Ǹtɛ
wàh wɛ́-ńkɛ̃nɛ, 44 à n yo ǹ gblɔ̌y tyí nɛ, páh sõ wil ńyãh sɔkɔ, páh kɩ pé syɩ
yuku nɛ́npɔ́. Wàh ǹ syɩ, tɛ́ kyɩ ǹ tɛ̃-ǹsah dyàh wɛ ké kɔ́kɔ́lɛ yàlntɔ̃nsàhnɔ́lɛ,
45 à n kyɩ sé no sétãnnɔ́ kwărninɔ syah, nónó-á peke kal ǹmɔlɛ. Sé tɔ̂ɔ́ n
kyɩ n de n tɛ̃ tɛ̃ sɔkɔ. Kàh pɩ sɛ̃, tɛ̃ mè dùkù ké syɩ n peke n kal ǹ gben
tɛ̃nɛ. Sɛ̃ ye kwɛy gbĩ nɛ́pêl tɔ tyí kɩ n pɩ n pi.

Nónó mɛ Yesu yɵ̃ ànɛ̂ ǹ yɵ̃npyélɛ?

---

§ **12:29** 12.29 - Dɩ̋ nɛ̂ tyí-á yo ásȏ sɔkɔ yɔ̀, sétȁn yȍtɛ̃ ye pè n ye. * **12:40** 12.40 - Yah n tɛ Nsyonasɩ 1.17. † **12:42** 12.42 - Yah n tɛ 1 Yȍtãm 10.1-13.

[46] Yesu-á mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ tɔ́wû tyí, ǹ yű ànɛ̂ ǹ yűnpyé pɔ yĩn kégbɔ́
tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé yo mɔ ǹ tyí. [47] N̄nî mɛ yo ǹ tyí nɛ à noh yɔ̀, ǹ yű ànɛ̂
ǹ yűnpyé-á mɛ yĩ́ntɛ̃̆nɔ́lɛ kégbɔ́. Pǎh mɛ ké tyí nɛ pé yo mɔ ǹ tyí. [48] Yesu
mɛ yo tɛ̃̆ tyí nɛ: «Nɛ̂ mɛ ńmɔ nɔ̂lɛ, ànɛ̂ nónó mɛ ń yűnpyélɛ?» [49] Tɛ́ ǹ gbɔ̃̀
nɔ mɔ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí tɛ́ nɛ ńkɛ̃́: «Ńmɔ nɔ̂ ànɛ̂ ń yűnpyé wɛ yɔ̀. [50] Yé yah,
ńmɔ Sú nɛ̂-á yĩ̂nyõ, wǎh mɛ nɛ̂ tyí, névi nɛ̂-à képahlɛ n pɩ, tɛ̃̆ wɔ ye ńmɔ
yűnpilɛ, képah náh pɩ ń nɔ̂lɛ.»

13

Sèm̀ìrkì nɛ̂-á yɑ̃h sèmukɔ mîr-ò tyí yõ

[1] Lésõ mè ólɛ, Yesu wil gbô sɔkɔ à kyɩ kɔ̃ tɛ̃ yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ. [2] Tɔ́wû ǹgbɛ̃
yɔ́ mɛ pɔ à mɔ gbĩ. Pé tnɔ́nkàhnɔ́ tɛ̃ tyí, à de kɔ̃ tɛ̃ krótókè yɔ́ sɔkɔ. Tɔ́wû
pól sɔ̃̀ mɛ yĩ́nntɛ̃̆nɔ́lɛ yɔ́ngbalɩ sɔkɔ. [3] À sɔ̃̀ mɛ tyi náhnáhlɛ n yɑ̃h pé tyí
sèm̀ìrn sɔkɔ, mɛ n yo pé tyí nɛ: «Sõ yɔ́lɛ, dĩ́ yɔ́ lésõ kyɩ sèmukɔ mír-ńsah
ǹ swɑ̃h sɔkɔ. [4] Wǎh mɛ mírnɔ́ sɔkɔ, yísyɔ́ syɩkɩlɩ wɛ̃̀gbalɩ sɔkɔ, kèpye mɛ
pɔ sépi yɔ. [5] Yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ yen kwéy tɛ̃-ǹsah légbĩ́ yõ. Tɛ́ kǎh pɩ yen gbɩ
náh sɔ̃̀ mɛ nénpɔ́ sɛ̃́, sè núkú fi súú. [6] Tɛ́ sè náh tɛ̃ wɛ yɑ̃̀hnì gbɩ mɔ. Kǎh
pɩ sɛ̃́, gbĩ-á pɔ vyɑ̃h sè tɛ̃, sè kɔkɔ. [7] Yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ de pɑ̃̀n nɩyṍ, pɑ̃̀n mɛ
yuku fyɑ̃h sé yõ. [8] N̄tɛ yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ sétáh pèpɛy sɔkɔ à pɔ ywɔ̃ pɩ. Túkù
pyenɔ lèkwɛ̃̆kwɛ pɩ, túkù tikitɔ̃nítɔ̃nɩ pɩ, túkù yõgbɑ̃mgbɑ̃m pɩ. [9] Nɛ̂-à kɩ
mɛ kè noh, tɛ̃ kè tɛ̃ yĩn.»

Tir nɛ̂ yĩn mɛ Yesu n yɑ̃h névye tyí sèm̀ìrn sɔkɔ?

[10] Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ à piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ se pɩ
tɛ́ à n yɑ̃h no nɔ́pi tyí sèm̀ìrn sɔkɔ nɩ? [11] À mɛ yo pé tyí nɛ: «Liyel tɔ̃̆rí tyi
nónó-á sɔ̃̀ mɛ wɔ̃̀bìnsàhnɔ́lɛ, sé pnɛ̀nɔ́ ye yépi kɔ̃. N̄tɛ kè náh pépi wɔ kɔ̃.
[12] Névi nɛ̂ tyí kwâh-á mɛ, dòhnìnɔ́ kɩ n pɩ ǹmɔ tyí yõ yrɔ̃̆yrɔ̃̆. Tɛ́ névi nɛ̂
tyí kwâh náh mɛ, kwéy nɛ̂ ńtɛ̃-á mɛ ǹ tyí, kè kɩ tɛ̃ syi ǹ tyí. [13] No nɔ́pi mɛ
n yah, tɛ́ pè náh mɛ kwâh yɔ́lɛ n wɛ, képah n wɛ̃kɩ nɛ pè náh mɛ ké tyí
yahlɛ n wɛ. Pè mɛ pé nínɛ n kwɔ, tɛ́ pè náh mɛ kwâh yɔ́lɛ n nohnɩ, képah
n wɛ̃kɩ nɛ pè náh mɛ ké tyí yahlɛ n wɛ. Képah ye ń kɔ̃ mé n yɑ̃h pé tyí
sèm̀ìrn sɔkɔ. [14] Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi-á lésõ nɛ̂ yo sah, képah ye n nɔ
pélɛ yɔ̀. À lésõ nɛ ńkɛ̃́:
‹Yé kɩ yé nínɛ n kwɔ n nohnɩ, tɛ́ yé náh ké tyí yah wɛ n pi.
Yé kɩ n yah, tɛ́ yé náh kwâh yɔ́ wɛ n pi, képah n wɛ̃kɩ nɛ yé náh mɛ ké tyí
yahlɛ n wɛ.
[15] Nikisekɔ́kɔ́ névye ye no nɔ́pilɛ.
Pè mɛ pé ní tah tũ,
tɛ́ pé yĩ́ vike sah
nɛ sè káh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɛ,
pé ní káh tir yɔ́ ńtɛ̃ noh
pé kɔ̃ pé káh fɛ̃ ké tyí yah wɛ,
pé mó vi mɔ Liyel wɛ̃̀kì yõ
ń kɔ̃ mé pè wɛ n dɛ n mɔ.›
[16] Wɛlɔ nɔ́pi yɔ́ntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «N̄tɛ yépi tɛ̃ wɔ tyí nɔ,
yé yĩ́ mɛ n yah, yé ní mɛ n nohnɩ. [17] Kégbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, yáh
tyi nónó wɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu ànɛ̂ névye nónó-á négblɔ́lɛ Liyel yah, pé

náhnáh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé sè wɛ, tɛ́ pè náh sè wɛ. Yáh tyi nónó noh, pè sɔ̃̀
mɛ ké tyí nɛ pé sé tɔ noh, tɛ́ pè náh sè wɛ noh.»

Sèm̀ìrk̀ì kɔ́rlɛ, nɛ̂-á yãh sèmukɔ mîr-ò tyí yõ

18 «Sèmukɔ mír-ò sèm̀ìrk̀ì yõ-á nɛ̂nɛ, yé yé ní sah kè noh: 19 Névye nónó-
à Liyel tɔ̃́rí tyí yónɔ́ noh tɛ́ pè náh ké dùkù pĩ, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ n pɔ wɛy mɛ̀
wilki pé fɔkɔnı sɔkɔ. Pè mɛ wɛ̃gbalı tyí kɔ̃lɛ ńyãh sɔkɔ-á sèmukɔ syıkılı.
20 Túkù mɛ légbɪ̃́ yõ tyí kɔ̃lɛ, ńyãh sɔkɔ-á sèmukɔ mir mɔ. Pépi-à wɛy mɛ̀
noh, nɛ́npɔ́ swɔ pě kè fɛ̃ n syi nìvìnì sɔkɔ. 21 Tɛ́ pè náh n yɛ kè yɑ̃̀hnìnɛ n
mɔ pé sɔkɔ. Pě kè fɛ̃ n syi nɛ́npɔ́ swɔ ó sɔkɔ. Tɛ́ yèvyãhrı, képah náh pı
fɔ̃́hnɔ́-à núkú pè yĩni tɛ̃ kénɛ wɛy yĩnnɛ, pě pé náh vi kè kɔ̃ súú. 22 Túkù
mɛ pɑ̃̀n tɛ̃-ǹsah tyí kɔ̃lɛ, pàh wɛy mɛ̀ noh, kèkɔ̃yɔ̃́ tyi fɔkɔ sɔ̃nɔ ànɛ̂ tahrı
dékè n pɔ ké yah kɔ̃, kè náh n tɛ̃ n wɛ tirlɛ n pɛkı pé tyí. 23 Túkù wɔ mó
mɛ sétáh pèpɛy tyí kɔ̃lɛ, pépi-à wɛy mɛ̀ noh, pě ké dùkù pĩ, yɔ̃re n wɛ ké
tyí sèmukɔ tyí kɔ̃lɛ, nónó-á pyenɔ lèkwɛ̌kwɛ pı, ànɛ̂ nónó-á tikitɔ̃nítɔ̃nı pı,
ànɛ̂ nónó-á yɔ̃gbɑ̃mgbɑ̃m pı.»

Sèm̀ìrk̀ì nɛ̂-á yãh filk̀ì tyí yõ

24 Yesu tɔ̃ sèm̀ìrk̀ì yɔ́ yãh pé tyí nɛ ńkɛ̃: «Yé yah, Liyel tɔ̃́rí-á kı fɛ̃ tɔkɔ
sãh sèm̀ìrk̀ì nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Dɪ̃́ yɔ́ lésõ sèmukɔ duku pèpɛy mir mɔ ǹ swãh
sɔkɔ. 25 Tɛ́ névye-á pɔ dɔ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, ǹ sépɛ kyı filpyé mir dah mɔ kɔ̃ ké sɔkɔ
nɛ̂-á mɛ ké kètɔ̀lɛ, tɛ́ ǹ náh vi sɔkɔ. 26 Kǎh pɔ kyãh tɛ́ n dubi gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, filk̀ì
tɔ ké yõ wilki mɔ kwèy. 27 Sètɛ̃ dɪ̃́ tɔ̃̀npıbı-á kè kyɔmı wɛ sɛ̃́, pè mɛ kyı kè
yo pé yɔ̃̀tɛ̃ dɪ̃́ tyí nɛ ńkɛ̃, pé yɔ̃̀tɛ̃, sèmukɔ duku pèpɛy-á se sɔ̃̀ à mir mɔ ǹ
swãh sɔkɔ; tɛ́ kè se pı sɔ̃̀ tɛ́ filk̀ì tɔ pɔ n wɛ ké sɔkɔ nı? 28 Á mɛ yo pé tyí nɛ,
sépɛ yɔ́ tɔ̃̀ vyãh-á képahlɛ. Pè mɛ nɛ, à se mɛ ké tyí nɛ pé kyı sè viki nı?
29 Á mɛ nɛ ɔ̃̀ɔ̃-á. Ńkɛ̃ pàh kı nɛ páh sélɛ n viki, sèmukɔ tɔ-á kı syah n kwrɔ
n mɔ n viki sélɛ. 30 Pè yɛ sé yõ sè nɛ n kyãh wɛ̃ tyí kè syi pɔ n nɔ sèmukɔ
tɔkɔ gbɪ̃́ tyí. Tɛ́ sèmukɔ tɔkɔ gbɪ̃́-à kı pɔ nɔ, páh kı yo sèmukɔ tɔ́kɔ́pú tyí
nɛ pè filk̀ì ǹgbò kɔ̃, pè mó sè pukubi pbɔ pbɔlɛ pè kyı n sukɛ. Tɛ́ sèmukɔ
wɔlɛ, pè képah tɔkɔ n mɔ pé dúkúrí sɔkɔ.»

Sèm̀ìrn nónó-á yãh mútárdì pi ànɛ̂ kɔ́kɔ́nɔ́ tyí yõ

31 Yesu tɔ̃ sèm̀ìrk̀ì yɔ́ yãh pé tyí nɛ: «Yé yah, Liyel tɔ̃́rí-á kı fɛ̃ tɔkɔ sãh
sèm̀ìrk̀ì nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Dɪ̃́ yɔ́ lésõ mútárdì pi tɔkɔ duku mɔ ǹ swãh sɔkɔ.
32 Képah yilɔ kal yípyé póllɛ. Tɛ́ kàh fi, kè n pı gblò kal sèmukɔ duke póllɛ.
Kè n pı séswɔ̂ sɔ̃̀, kèpye n pɔ syɛ̀ pı ké yı̃̀ngbɑ̃̀n tyí.»
33 Képah náh Yesu tɔ̃ sèm̀ìrk̀ì yɔ́ yãh pé tyí nɛ: «Yé yah, Liyel tɔ̃́rí-á kı fɛ̃
tɔkɔ sãh sèm̀ìrk̀ì nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Sê yɔ́ lésõ kɔ́kɔ́nɔ́ tɔkɔ mɔ tɔkɔ yɪ̃́ tɔ̃́nɔ́
mífɑ̃́hkì sɔkɔ, ké pól kɔ̃ kè dɔkɔ.»

Yesu sèm̀ìrn yɑ̃́hnɔ́ yɔ̃lɛ

34 Yesu sɔ̃̀ mɛ tyi nɔ́pi póllɛ n yãh tɔ́wû tyí sèm̀ìrn ó sɔkɔ. Á náh sɔ̃̀ mɛ tir
yɔ́ ńtɛ̃nɛ n yo pé tyí nɛ́ sèm̀ìrn sɔkɔ náh. 35 Á képah pı Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò
tir yónsàhnɔ́ kɔ̃ kè wil. Á lésõ nɛ ńkɛ̃: «Mé kı tyilɛ n yo sèm̀ìrn sɔkɔ. Tyi
nónó-á sɔ̃̀ mɛ wɔ̃bìnsàhnɔ́lɛ kèkɔ̃yɔ̃́ mɔ gbɪ̃́ dùkùlɛ, mé kı névye níkí yıkı
sélɛ.»*

* **13:35** 13.35 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 78.2.

Sèm̀ìrkì kɔ́rlɛ, nɛ̂-á yãh filkì tyí yõ

36 Képah tɛ̃nɛ, Yesu yal tɔ́wû tnɔ̂ à sɔkɔ gbô. Ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ nɔ de ǹ
tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, swãh sɔkɔ filkì sèm̀ìrkì nɛ̂-á sɔ̃̀ à yãh, à ké yõ yo pé
syah. 37 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Sèmukɔ duku pèpɛy mírnmɔ-òlɛ, Névi Píɗĩ́ ye.
38 Swãhlɛ, kèkõyɔ̃́ ye. Sèmukɔ duku pèpɛynɛ, Liyel yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ wɛ̃́npì ye.
Fílkìlɛ, sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ náh névye ye. 39 Sépɛ nɛ̂-á mir dah mɔ filpyélɛ, sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃
ye. Sèmukɔ tɔ́kɔ́nɔ́lɛ, kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́ ye. Sèmukɔ tɔ́kɔ́púlɛ, yĩ̂nyõ tɔ̃̀npıbı ye.
40 Sɔ̃-á pě filkì viki n sukɛ nyàh sɔkɔ, sɛ̃́nkõ ye kı n pı n pi kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́
tɔ sɔkɔ. 41 Névye nónó pól-á névye yõlɛ n yıkı n mɔ pèkè pínɔ́ sɔkɔ, ànɛ̂
nónó pól-á tyítúkúnì pípúlɛ, Névi Píɗĩ́ kı ǹ yĩ̂nyõ tɔ̃̀npıbı tɛkı n mɔ n pi,
pè kı pɔ pè wilki ǹ tɔ̃rí tyah sɔkɔ. 42 Tɛ́ kı pè min dah mɔ sĩnki nyàh sɔkɔ,
ńyãh sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ kı mɛ. 43 Ǹtɛ névye nónó-á mɛ nɛ́gblɔ́lɛ
Liyel yah, pépi wɔ kı n tɛ̃ pé Sú Liyel tɔ̃rí sɔkɔ, gbĩ tyí kõlɛ. Nɛ̂-à kı mɛ kè
noh, tɛ̃ kè tɛ̃ yĩn.»

Sèm̀ìrn nónó-á yãh tahrı wɔ̃bìnsàhnɔ́ ànɛ̂ pɛ́rlì tyí yõ

44 Képah náh, Yesu tõ yo pé tyí nɛ: «Yé yah, Liyel tɔ̃rí-á kı fɛ̃ tɔkɔ sãh
sèm̀ìrkì nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Dĩ́ yɔ́ lésõ kyı wil mɔ tahrı wɔ̃bìnsàhnɔ́ yɔ́ yõ swãh
yɔ́ sɔkɔ, tɛ́ kè tɔkɔ tõ wɔ̃bı. Ké wɛ́nɔ́ nìvìnì tɛ̃ tyí, à sɔkɔ à kyı ǹ gbɑ̃̀n yĩ
pól yãm à pɔ swãh mɛ̀ dwe.
45 Yé yah, Liyel tɔ̃rí-á kı tõ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèm̀ìrkì nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Gbɔ̀ yĩ́-ò
yɔ́ lésõ mɛ, nɛ̂-á yĩ kètǎrnɔ́ yísyɔ́lɛ n yah n kõ, pè n ye pɛ́rlìnɔ́lɛ. 46 Wǎh
pɔ ké dɛ́nkɔ́kɔ̀ yɔ́ wɛ, à kyı ǹ gbɑ̃̀n yĩ pól yãm à pɔ kè dwe.»

Sèm̀ìrkì nɛ̂-á yãh yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ tyí yõ

47 «Yé yah, Liyel tɔ̃rí-á kı fɛ̃ tɔkɔ sãh sèm̀ìrkì nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Nósyɔ́ lésõ
yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ min dah mɔ yɔ sɔkɔ, à yɛ̃́nkyɔ duke pól tɛ̃. 48 Kǎh yuku,
pè kè yɔrı wilki pɔ kènkwɑ̃̀h yõ, tɛ́ kõ tɛ̃ à yɛ̃́nkyɔ gblɔ wah mɔ dú sɔkɔ,
tɛ́ sé tɛ́lɔ́ milki. 49 Sɛ̃ ye kı n pı n pi kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́ tɔ sɔkɔ. Yĩ̂nyõ tɔ̃̀npıbı
kı pɔ nɛ́túkúnì wah wilki nɛ́gblɔ́ sɔkɔ, 50 kı kyı pè min dah mɔ sĩnki nyàh
sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ kı mɛ.»

Kwɔ́nɔ́ kédyâh ànɛ̂ kwɔ́nɔ́ késɑ̃́nnɛ

51 Képah náh Yesu tõ yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ: «Yé se tyi nɔ́pi pól noh wah?»
Pè mɛ nɛ àwe-á.
52 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú nónó-á sɔ̃̀
kwɔ́nɔ́ wɛ sɔkɔ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyí yõ ǹgbòlɛ, tɛ́ tõ pɔ kwɔ́nɔ́ wɛ Liyel
tɔ̃rí tyí yõ núkúnúkú, tɛ́ névyelɛ n kwɔ sélɛ, pépi mɛ kéte tɛ̃ yɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á
yíɗì sɔ̃̀ mɛ ǹ tyí ǹ dúkúrí sɔkɔ, tɛ́ à tõ pɔ snɔ́ wɛ dohnı sé yõ, tɛ́ mɛ sélɛ
névyelɛ n kõ.»

Nasarɛtı tãn yahle sɛ̃́nɔ́lɛ Yesu yõ

53 Tɛ́ Yesu-á sèm̀ìrn nɔ́pi yãh tɛ pé tyí gbĩ́ nɛ̂nɛ, à yal nɛ́npɔ́ 54 tɛ́ sɔkɔ
ǹ kwil sɔkɔ. Wǎh kyı nɛ́npɔ́, à kyı kwɔ́nɔ́lɛ n pı pé Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀
sɔkɔ, fɔ́ɔ́ no pól gbɑ̃̀n du ǹ tyílɛ. Pè sɔ̃̀ mɛ yo tũ nɛ, à se wɛ ńyãh lékɑ̃́m
ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔ mɛ̀nɛ, à fɛ̃ gbǐl nɔ́pilɛ n pı nı? 55 Ǹmɔ kó sésár sɛ́-ò píɗĩ́nɛ
nı? Ǹ yṹ yĩn kó Marilɛ, tɛ́ ǹ gbɛ̃̌nɗípi mɛ Nsyakı, ànɛ̂ Nsyosɛfu, ànɛ̂ Simo,
ànɛ̂ Nsyudelɛ nı? 56 Tɛ́ ǹ dósyɔ́ pól kó mɛ pépilɛ ásɔ̃̂ yɔ̀ nı? Ǹtɛ ńyãh tɛ̃ ó

se ǹmɔ wɛ lékȁm ànȇ tɛ̃nwɛnɔ mɛ̀nɛ nɩ? 57 Képah sɔ̃nɔ sȍ mɛ pé yɔ̃ yɩkɩ
pè kɔ̃ pè tɛ̃ sɛ̃ kwlɔ Yesu yɔ̃. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Liyel
tɛ̃ntȍ syínyo-ò kwil ànȇ ǹ kéte sɔkɔ ó ye pè náh ǹnɛ n mɔ n kɔ̃ Liyel tɛ̃ntȍ
syínyo-òlɛ.» 58 Pǎh yahle sɛ̃nɔ́lɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃, à náh mó gbȉlnɔ́ náhnáh pɩ
nɛ́npɔ́.

14

Wȅlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ kúnɔ́lɛ

1 Légbȉnɛ, Kalile mara yȍtɛ̃ dȉ Yerɔdɩ Yesu tyí yónɔ́ noh, 2 tɛ́ yo ǹ tȍnpɩbɩ
tyí nɛ, Wȅlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃-á yɔ̀ tótó. Ǹ lékó-á yilki mɔ. Képah-á tɛ̃nwɛnɔlɛ ǹ
tyí à fɛ̃ gbȉlnɔ́lɛ n pɩ. 3-4 Yé náh wɛ di, ǹgbòlɛ, Yerɔdɩ lésɔ̃ ǹ gbɛ̌ndȉ Filipi kyɩ
Yerɔdyadɩ tɛ̃ syi. Nsyɔ̃ mɛ kè yo ǹ tyí nɛ, ké yah náh à à tɔkɔ. Pi mɛ̀ yȉnnɛ,
Yerɔdɩ mɛ pè kɔ̃ pè Nsyɔ̃ tɛ̃ à kârn mɔ ǹ tyí, tɛ́ à dah mɔ sah wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ. 5 À lésɔ̃ mɛ ké tyí nɛ pé Nsyɔ̃ ko mɔ. Ǹtɛ tówû-á lésɔ̃ mɛ Nsyɔ̃nɛ n
mɔ n kɔ̃ Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-òlɛ sɛ̃, pépi yah tíki mɛ à tɛ̃.
6 Ǹtɛ Yerɔdɩ dúbínɔ́ yòh vȉnpɔnɔ syáh syah sɔ̃lɛ, Yerɔdyadɩ písê yɔ̃ yi
nɛ́yénɔ́ yah sɔkɔ. Kè mɛ nɔ Yerɔdɩ tyí, 7 fɔ́ɔ́ à ǹ vyãhlɛ à kɔ̃, tɛ́ ǹ wo ǹ
tyí nɛ wàh kɩ sɔ̃ kwáhdúkú nȇ yah kɔ̃ pé tyí, páh kɩ kélɛ à kɔ̃. 8 Képah
sɔkɔ, pípír yȕ mɛ à kurki mɔ à kɔ̃ à yo Yerɔdɩ tyí nɛ, à Wȅlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃
yɔ̃lɛ pé kɔ̃ ásȍ dú pyahrɔ yɔ́ sɔkɔ. 9 Képah tɛ̃nɛ, kè yȍtɛ̃ dȉ yah kwɔ. Ǹtɛ ǹ
wónɔ́ mɛ̀ yȉnnɛ ǹ nɛ́yénɔ́ yȉ yah, à nɛ pè pɔ kélɛ à kɔ̃. 10 Tɛ́ pè kɔ̃ pè kyɩ
Wȅlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ yɔ̃ kãm wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. 11 Pǎh kè kãm, pè kè dah mɔ
dú pyahrɔ yɔ́ sɔkɔ à pɔ pípír kɔ̃, à mɛ kè syi kyɩ ǹ yȕ kɔ̃. 12 Nsyɔ̃ tȍ sȁhpú
mɛ pɔ ǹ lékó tɔkɔ kyɩ yȉ, tɛ́ kyɩ ké yah yo Yesu syah.

Nɛ́pȉ kèyɔ̃ nînɔ́ kyɛgbãm (5 000) kénkɔ̃ púnɔ́lɛ Yesu tyí

13 Yesu-á yȉ mɛ̀ noh sɛ̃, à de krótókè yɔ́ sɔkɔ ànȇ ǹ tȍ sȁhpúlɛ pè yal
nɛ́npɔ́, à yuku gbɛ̃nnɩ tyah yɔ́ sɔkɔ à kyɩ tɛ̃ pé yahlɛ. Tówû-á pé sókɔ́nɔ́ tyí
noh ńyãh sɔkɔ, pè wil kwlo kwlo sɔkɔ à pé nyáh sɔ̃ gbáhkȉ yɔ̃. 14 Yesu-á
wil krótókè sɔkɔ tɛ́ tówû ǹgbɛ̃ wɛ sɛ̃, pé yãm à tɛ̃. À mɛ pé yámpú dɛ mɔ.
15 Ǹvȉ-á pɔ nɔ, ǹ tȍ sȁhpú nɔ de ǹ tnô tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, gbɛ̃nnɩ tyah sɔkɔ-á
pélɛ yɔ̀. Tɛ́ lékȃh-á mɛ n tyah mónɔ́lɛ, à kó tówûlɛ n fin n mɔ pè kyɩ yɔ̃ yɔ̃
yȋlɛ n yah n dwe kwlo sɔkɔ nɩ? 16 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, yɔ̃ náh mɛ ké tyí
pè sɔkɔ. Pépi yɔ̃ke yah pé gblɔ̌y pè kɔ̃ pè yɔ̃. 17 Képah sɔkɔ, pè mɛ yo ǹ tyí
nɛ, búrn plɔ́ kwlɔ́ ànȇ yɛ̃nkyɔ plɔ́ nínɔ́ ó-á mɛ pépi tyí ásȍ dò. 18 Yesu mɛ
yo pé tyí nɛ, pè sè tɔkɔ n pɔ pé kɔ̃ ásȍ. 19 Tɛ́ mɛ tówû kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ fílkȉ yɔ̃,
tɛ́ búrn plɔ́ kwlɔ́ ànȇ yɛ̃nkyɔ plɔ́ nínɔ́ nópi tɔkɔ, tɛ́ ǹ yah yɔ̃ yȋnyɔ̃ à wɛkɩ
Liyel tyí, tɛ́ sè kwɔkɩ mɔ ǹ tȍ sȁhpú kɔ̃ pè syi tówû kɔ̃. 20 Pé pól mɛ yɔ̃ tɔ̃,
tɛ́ pè mɛ pé yɔ̃nkwlɔnɔ tɛ́lɔ́ tuke mɔ vyɔ́ gbɔ̃ninɔ́ yȉínɛ. 21 Tɛ́ nónɔ́-á sȍ yɔ̃
yɔ̃ke mɛ̀nɛ, pè sȍ mɛ díbí nɛ́pȉ kèyɔ̃ nínɔ́ kyɛgbãm (5 000) kénkɔ̃lɛ syɔ́ ànȇ
wɛ̃npȉ vyãh kɛ̃nɛ.

Yesu kɔ́nɔ́lɛ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ yɔ̃

22 Képah náh, Yesu núkú ǹ tȍ sȁhpú gbah tɛ̃ nɛ pè de krótókè sɔkɔ, pè
mɔ pé yahlɛ yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ, péwɔ mó tówû fin mɔ. 23 Wǎh pé fin mɔ
tɛ, à dɔkɔ yuku yɔ̃lɩ yɔ̃ à kyɩ tɛ̃ ǹ tyílɛ à Liyellɛ n ni. Lékȃh mɔ pɔ à wɛ
ǹ gblɔ̌y nɛ́npɔ́. 24 Tɛ́ légbȉnɛ, krótókè sȍ mɛ gbɛ mɔ tɛ yɔ vyãhlɛ náhnáh.

Tɛ́ yɑ̋hkɩ́ sɔ̏ mɛ pélɛ n yohnɩ. Kăh pɩ sɛ̃́, ni sɔ̏ mɛ krótókèlɛ n kah n fwo.
25 Tyah dal gbɩ̃́nɛ, Yesu tyah n kɔ n yuku pé tnɔ̂ yɔ yõ. 26 Păh à wɛ à n kɔ
n pi yɔ yõ sɛ̃́, pé sãm yɔkɔ. Pè tyah n yo nɛ lékó mɩ́rkɩ́ yɔ́-á. Tɛ́ tyah n de
n syi tɩ́kɩ́ tɛ̃ tyɩ́. 27 Ǹtɛ nɛ́npɔ́ swɔ, Yesu mɛ yo mɔ pé tyɩ́ nɛ, pè pé nɩ syãh.
Péwɔ-á, pè káh tɩ́kɩ́ pɩ. 28 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ǹmɔ-à
kɩ nɛ̂ ńtyɩ̃́nɔ, à péwɔ kɔ̃ pé wil kɔ pɔ ǹ tnɔ̂ yɔ yõ. 29 Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́: «Pɔ!»
Pyɛrɩ mɛ wil krótókè sɔkɔ à tyah n kɔ n yuku Yesu tnɔ̂ yɔ yõ. 30 Ǹtɛ wăh
pɔ kè kyɔmɩ wɛ nɛ yɑ̋hkɩ́-á mɛ n kah n pɩ, tɩ́kɩ́ à tɛ̃. Képah sɔkɔ, à tyah n
tiki n de ni sɔkɔ tɛ́ de syi nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à pé pwah mɔ oo! 31 Nɛ́npɔ́ swɔ Yesu
núkú ǹ gbɔ̏ nɔ à à tɛ̃ tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ, à náh sɛ̃ péwɔ yõ fwɔ́ɔ lɔ́. Sɔ̃́ se pɩ tɛ́ à
n sõ tɔ̀tɔ̀ nɩ? 32 Tɛ́ pè mɛ de krótókè sɔkɔ, yɑ̋hkɩ́ núkú yɩ̃n. 33 Nónó-á sɔ̏ mɛ
krótókè mɛ̀ sɔkɔ, pè gbètukunɔ di Yesu yah tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ, kègbɩ yõ, ǹmɔ-á
Liyel Pɩ́ɗɩ̃́nɛ.

Yámpú dɛ́nmɔnɔlɛ Yenesarɛtɩ sétáh yõ

34 Yesupi-á yɔ́-ǹgbɛ̃ kah tɛ, pè de Yenesarɛtɩ sétáh yõ. 35 Nɛ́npɔ́ tãn mɛ
à yah pɩ̃, tɛ́ núkú ǹ pɔ́nɔ́ yo soh mɔ nɛ́npɔ́ tɩ̏n tãn pól tyɩ́. Pè mɛ pɔ pé
yámpú póllɛ ǹ tyɩ́. 36 Tɛ́ ǹnɛ n ni nɛ, à yɛ pé kɔ̃ pé tũ ǹ fwɔ̀mɔnɩ vyãh ńtɛ̃
ó tyɩ́. Tɛ́ nónó pól-á fyɔ̀ tũ ké tyɩ́, pè dɛ.

15

Tyi nónó-á kɩ fɛ̃ névi silki Liyel yah

1 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú ànɛ̂ Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú wil
Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ à pɔ Yesu tnɔ̂, tɛ́ à syah nɛ ńkɛ̃́, 2 sɔ̃́ se pɩ tɛ́ ǹ tɔ̏
sɑ̋hpú náh mɛ n kɔ lékɔ̃lɔ́ wɑ̏ldɩ̀ yõ nɩ? À nɛ n yah pè yãrlɛ n yõ, tɛ́ pè náh
se mó tõ pé gbɑ̏n wu à yɩ̃nɛ pé wɑ̏ldɩ̀lɛ lɛ́. 3 À mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Tɛ́ yépi
wɔ-á dò, sɔ̃́ pɩ tɛ́ yé wɑ̏ldɩ̀ yɩ̃nnɛ, yé náh mɛ n kɔ Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wɑ̏l
yõ? 4 Yé yah, Liyel kè yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Yɔ̏yénnɛ n sah á sú ànɛ̂ á yṹ yõ.›* Tɛ́ tõ
kè yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Névi nɛ̂-à wɛ̀ntùkù wɛkɩ ǹ sú tyɩ́, képah náh pɩ ǹ yṹ tyɩ́, tɛ̃
yɩ̃nɛ kònmɔnɔlɛ.›† 5 Ǹtɛ yépi wɔ n mó nɛ, névi nɛ̂-à yo ǹ sú képah náh pɩ ǹ
yṹ tyɩ́ nɛ, kwâh nɛ̂-á sɔ̏ mɛ pé tyɩ́ ǹ yohnɩ n mɔ mɔ tɛ̃nɛ, páh képahlɛ Liyel
kɔ̃ tɛ, 6 ǹ dúbí-ò mɛ̀ yòhnɩ̀nmɔnɔ kɔ̃lɩ náh tõ mɛ ǹ yõ. Kàh pɩ sɛ̃́ à, Liyel tyi
kɔ̏nsàhnɔ́ náh yé yɩkɩ yé wɑ̏ldɩ̀ yɩ̃nnɛ di? 7 Vyɑ̋hsesyɩ̃́rí névye nɔ́pi, Liyel-á
lésõ Yesayi kɔ̃ à nɛ̂ yo sah, képah ye yépi n pɩ yɔ̀. À lésõ nɛ ńkɛ̃́:
8 «No nɔ́pilɛ, vyãh ó sɔkɔ ye pè n gbilki ńmɔlɛ.
Ǹtɛ pé nnɔ mɛ fɩ́ɩ́ ńnɛ.
9 Păh kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ tyi nónó yõ,
névye yah yɩ̃́ɩ̃ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ ye sélɛ.
Képah ye, gbɩ́lkɩ́nɔ́ nɛ̂-á pè n gbilki n pɔ ńnɛ pè yo,
nɔ̀nɔ́ ye kélɛ.»‡
10 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ́wṹ mɛ̀ ye tuke tɛ́ yo pé tyɩ́ nɛ: «Yé yé ní kwɔ n
noh pallɛ, yè wɛlɔ nɔ́pi syɩ́kɩ́-ńsah pɩ̃. 11 Yì nónó-á n de névi vyãh sɔkɔ,
sépi náh n silki ǹnɛ Liyel yah dɛ́. Wɛlɔ nónó-á n wil ǹ vyãh sɔkɔ, sépi ye n
silki ǹnɛ.» 12 Képah tɛ̃nɛ, ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ, à kó pɩ̃
nɛ ǹ wɛlɔ nónó-á sɔ̏ sé yey mɔ Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú tɩ̏nnɛ, săh pè kah yɔ nɩ?

* 15:4 15.4 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 20.12. † 15:4 15.4 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 21.17. ‡ 15:9 15.9 - Yah n tɛ Yesayi 29.13.

13 Á mɛ yo pé tyí nɛ: «Yèh nónó pól tɛ̃-á fyɔ̀ mɛ, tɛ́ ń Sú nɛ̂-á yȋ̂nyõ ǹmɔ
sɔ̃́nɔ́ náh sélɛ, sè kɩ viki to. 14 Yé yɛ pé yõ. Yȋ́tũbi ye pélɛ, nónó-á mɛ pé
no yȋ́tũbi yahlɛ n tɛ̃. Tɛ́ yȋ́tũ̂-à mó tɔ̃ ǹ ní-ò yȋ́tũ̂ yah tɛ̃, pé nímí kɩ syɩkɩ de
pwȁh yɔ́ sɔkɔ.» 15 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, wǎh sɔ̏ nɛ pé pé ní
kwɔ wɛlɔ nónó noh pallɛ, à sé kɔ́r yo pé syah. 16 Á mɛ pè syah nɛ: «Lékȃ́m
kɛ̃ névye se yépi tɔlɛ? 17 Yé náh pȋ nɛ yȋ nónó pól-á n de vyãh sɔkɔ, sǎh
ńkɛ̃́nɛ n syɔ̃ kèkùrkȉ sɔkɔ, ǹ tɛ́ n pyě n pɔ n wilki n kwɛ kèdúkúdahkɩ sɔkɔ
di? 18 Ǹtɛ wɛlɔ nónó-á n wil vyȃh sɔkɔ, sé sõ n wil sõnɔ sɔkɔ. Sépi ye n
silki névilɛ Liyel yah. 19 Névi lékȃ́m sɔkɔ ye sõnɔ túkúnȉ n wil, ànɛ̂ nɛ́kókè
mɔ́nɔ́lɛ, ànɛ̂ fɔ̀fíkì pínɔ́lɛ, ànɛ̂ prɔ̀prɔ̀ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ yȋbelɛ, ànɛ̂ mɩ̀nɩ̀ yónɔ́lɛ,
ànɛ̂ gbyɔlɛ. 20 Kénɛ tyi wɔ ye n silki névilɛ Liyel yah. Ǹtɛ névi-à ǹ gbȁn
wú-ńkɛ̃́nɛ à yȋnɛ wȁldȉ-á kè yo sɔ̃̀ tɛ́ yõke yõ, képah náh n silki tɛ̃nɛ.»

Sê yɔ́ pîsê dɛ́nmɔnɔlɛ nɛ̂ náh pɩ Nsyifulɛ

21 Képah náh, Yesu yal nɛ́npɔ́ tɛ́ sɔkɔ Tiri ànɛ̂ Sidõ sétáh yõ. 22 Tɛ́ pi yɔ́
sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́ nɛ̂-á Kanah nɛynɛ. Ǹmɔ mɛ pɔ Yesulɛ yúkɛy tɛ́ mɛ n de n
syi, mɛ yo tũ ǹ tyí nɛ pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ǹmɔ nɛ̂-á Davidi Pídȋ́nɛ, à pé yãm yah.
Ǹkɛ̃ sétõ yɔ́-á mɛ pé pisê sɔkɔ mɛ ǹnɛ n kwlɔ képékèyɔ̂. 23 Ǹtɛ Yesu náh
dahbɩ wilki ǹ tyí. Ǹ tɔ̏ sȃ́hpú mɛ nɔ de ǹnɛ tɛ́ kè yah kɔ̃ ǹ tyí nɛ, à pi mɛ̀
kɔ̃ à ǹ syɩ pé náh, à káh pé sɔ̏ tɛ̃ nɛ n de n syi n yuku sɛ̃́. 24 Yesu mɛ nɛ,
Liyel-á pé tɛkɩ mɔ Yisrayel no ó yȋnnɛ, pépi nónó-á mɛ képyɛ́nɩ̀ mɔ́npunɔ
sɔ̃̀. 25 Ǹtɛ pi mɛ nɔ pɔ ǹ gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à
pé yohnɩ n mɔ. 26 Yesu mɛ à syah nɛ, ké yah náh pè wɛ̃́npȉ yõke tɔkɔ n
mɔ pȁhnpye kɔ̃. 27 Pi mɛ yo ǹ tyí nɛ, gbɩ-á à yo pé yɔ̏tɛ̃. Ǹtɛ pȁhnpye wɔ-á
n yõ sé nátȃm yɛ̃nmȋrn yɔ̃́nkwɛnɔlɛ. 28 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ:
«Pi, á sɛ̃ yȋ̃́ ńmɔ yõ dɛ́. Wáh nɛ̂ yah kɔ̃, Liyel kɩ kè pɩ á tyí.» Légbȋ́ mɛ̀ ó
sɔkɔ, pi písê núkú dɛ.

Yámpú náhnáh dɛ́nmɔnɔlɛ

29 Képah náh, Yesu yal nɛ́npɔ́ à yuku Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ. Tɛ́ dɔkɔ yuku
yɔ̃lɩ yõ à kyɩ kɔ̃ tɛ̃. 30 Képah tɛ̃nɛ, nɛ́kwȋ́nkí pé yámpú tɛ̃ pɔ ǹ tyí à pɔ pè
sah ǹ yah sɔkɔ. Túkù sɔ̏ mɛ gbáhkì núkú névyelɛ, túkù mɛ yȋ́tũbilɛ, túkù
mɛ nɛ́dónènɛ, túkù mɛ kèdyɔ̀nɩ̀nɛ, à tahlɩ yámpú túkù tyí. Tɛ́ Yesu mɛ pè
dɛ mɔ. 31 Kè pɩ gbɛ̃̌ndùnȉnɛ tɔ́wû tyí, pǎh kèdyɔ̀nɩ̀ wɛ pè mɛ fɛ̃ n wɛkɩ,
nɛ́dónè dónɔ́nɔ mɛ tyɛ, gbáhkì núkú névye mɛ fɛ̃ n kɔ tómtóm, tɛ́ yȋ́tũbi
mɛ fɛ̃ n yah. Képah tɛ̃nɛ, pè gbílkínɔ́ sah Yisrayel Liyel yõ.

Yesu tɔ̃ tɔ́wû ǹgbɛ̃ pu

32 Yesu ǹ tɔ̏ sȃ́hpú ye, tɛ́ yo pé tyí nɛ, tɔ́wû mɛ̀ yãm-á mɛ péwɔ tɛ̃. Pé
sèpȉn tɔ̃́nɩ̀-á péwɔ náh sɔkɔ kwɛynɛ yɔ̀, tɛ́ yõ yõ kwâh náh se pé tyí. Pé
náh mɛ ké tyí nɛ pé pè fín n mɔ pè sɔkɔ kwɛkɩlɛ. Pé túkù-á kɩ kyɩ n syah
n tɛ̃ n kwlɔ wɛ̃kì yah. 33 Képah tɛ̃nɛ, ǹ tɔ̏ sȃ́hpú à syah nɛ, pé se kɩ wɛ
ńyãh yõkelɛ gbɛ̃́nnɩ mɛ̀ sɔkɔ, kɩ fɛ̃ tɔ́wû mɛ̀ dùkù kɔ̃ pè kɩ yõ tɔ̃̏ nɩ? 34 Yesu
mɛ pé piki yah nɛ, búrn plɔ́ sɔ̃ se mɛ pé tyí nɩ? Pè mɛ nɛ kwǎrninɔ-á, à
tahlɩ yɛ̃́nképȉ yísyɔ́ tyí. 35 Képah sɔkɔ, à tɔ́wû kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ sétáh. 36 Tɛ́ búrn
plɔ́ kwǎrninɔ ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ nɔ́pi tɔkɔ, tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ sè kwɔkɩ à ǹ tɔ̏
sȃ́hpú kɔ̃ pè syi tɔ́wû kɔ̃. 37 Pé pól mɛ yõ tɔ̃, tɛ́ pè mɛ pé yɔ̃́nkwlɔnɔ tuke
mɔ tɔkɔ yȋ́ kwǎrninɔlɛ. 38 Tɛ́ nónó-á sɔ̏ yõ yõke mɛ̀nɛ, pè sɔ̏ mɛ díbí nɛ́pȋ̂

kèyõ nínɔ́lɛ (4 000), syɔ́ ànɛ̂ wɛ̃npì vyãh kɛ̃nɛ. 39 Képah náh, Yesu tɔ́wû fin
mɔ pè sɔkɔ, tɛ́ mɛ de krótókè sɔkɔ à sɔkɔ Makadã sétáh yõ.

16

Névye mɛ kélɛ n yah n kõ Yesu tyí nɛ à gbı̃̌l yɔ́ pı, nɛ̂-á n wɛ̃kı nɛ wǎh n wil Liyel tyí

1 Farisi wɛ̃kì kɔ́pú yísyɔ́ ànɛ̂ Sadusi wɛ̃kì kɔ́pú yísyɔ́ nɔ de Yesu tnɔ̂ nɛ
pé à mɔ yah. Tɛ́ à syah nɛ à gbı̃̌l yɔ́ pı pé yah, nɛ̂-á n wɛ̃kı nɛ wǎh n wil
Liyel tyí. 2 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Gbı̃́yı̃́ de gbı̃́nɛ, yı̃̂nyõ-à mɛ
gbɔ̃̌lìì, yè n nɛ tyah yah-á kı yıkı mɔ. 3 Tɛ́ séngbɔ̃̌lɛ, yı̃̂nyõ-à mɛ fı̃̌nmɔ̀ɔ̀, yè
n nɛ kwɛynɛ tyah yah náh n yıkı n mɔ n pi. Yé mɛ fɛ̃ tyah dùkù wɔlɛ n
pnɛ, tɛ́ tyi nónó wɔ-á mɛ n pı kwɛy gbı̃ sɔkɔ, sǎh mɛ tyi nónónɛ n wɛ̃kı,
yé tɛ̃ sépi wɔ dùkù pı̃ kwlɔ kè? 4 Kwɛy gbı̃ névye náh plɛ. Pè náh mɛ tɛ̃
Liyel ó tyí yõ. Pè mɛ ké tyí nɛ mé gbı̃̌l yɔ́ pı pé yah. Ǹtɛ kèyǎh ńtɛ̃ náh pı
pè wɛ̃kı n pi, à wil Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Nsyonası tyí sɔkɔ.» Képah yóntɛnɔ
náh, à pè sah nɛ́npɔ́ tɛ́ sɔkɔ.

5 Képah náh, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sã́hpú-á n sɔkɔ yɔ́nkahnınɛ, ǹ tɔ̃̀ sã́hpú dyɔ
sɔ̃̀ fwɔ búrn tɔ́kɔ́nsɔkɔnɔlɛ. 6 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé kyɔ̀mìnɔ́ pı. Yé yé
gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú ànɛ̂ Sadusi wɛ̃kì kɔ́pú kɔ́kɔ́nɔ́lɛ.» 7 Képah
sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sã́hpú tyah n sõ nɛ pépi-á pɔ búrn kɛ̃nɛ, képah-á à kõ à n yo sɛ̃́
yɔ̀. 8 Ǹtɛ Yesu mɛ pé sõnɔ pı̃ tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Liyel yõ sɛ̃́nyı̃-ńkɛ̃̂pú nɔ́pi.
Sɔ̃́ pı tɛ́ yé n sõ sɛ̃́ nɛ, yé náh pɔ búrnnɛ képah-á? 9 Yé náh tɔ̃́nì mɛ sé dùkù
pı̃ sɛ̃́ nı? Yé dyɔ náh mɛ n kwnɛ tɔlɛ máh búrn pló kwlɔ́lɛ díbí nɛ́pı̃̂ kèyõ
nínɔ́ kyɛgbãm (5 000) pu, ànɛ̂ yáh yɔ̃́nkwlɔnɔ tɛ́ló tuke mɔ vyɔ́ yı̃́ dan nɛ̂nɛ
di? 10 Á tahlı máh búrn pló kwǎrninɔlɛ díbí nɛ́pı̃̂ kèyõ nínɔ́ (4 000) pu, tɛ́
yáh yɔ̃́nkwlɔnɔ tɛ́ló tuke mɔ tɔkɔ yı̃́ dan nɛ̂nɛ, yé dyɔ náh mɛ n kwnɛ kélɛ
di? 11 Tɛ́ sɔ̃́ pı tɛ́ yé náh tɛ̃ wɛ pı̃ nɛ búrn tyí náh mé n yo yé tyí, máh sɔ̃̀
n yo yé tyí nɛ: ‹Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú ànɛ̂ Sadusi wɛ̃kì kɔ́pú
kɔ́kɔ́nɔ́lɛ?» 12 Képah sɔkɔ, pè pyě pı̃ nɛ mífã́hkì sɔkɔ mɔ mɔ kɔ́kɔ́nɔ́ tyí
náh sɔ̃̀ Yesu n yo pé tyí nɛ pé pé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ kélɛ. Ǹtɛ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú
ànɛ̂ Sadusi wɛ̃kì kɔ́pú-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n kõ, képah tyí-á sɔ̃̀ à n yo pé tyí nɛ
pé pé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ kélɛ.

Pyɛrı-á nɛ̂ yo Yesu tyí sɔkɔ

13 Yesu-á kyı yı̃ni tɛ̃ Filipi-Sesarı gbɛ̃nyah tı̃̀nnɛ, à ǹ tɔ̃̀ sã́hpú piki yah nɛ:
«Névye tɛ̃ tyí nɛ̂ mɛ ńmɔlɛ, ńmɔ nɛ̂-á Névi Pídı̃́nɛ?» 14 Pè mɛ nɛ, túkù-á
nɛ Wèlnwı̃̀lkı̃̀-ò Nsyɔ̃-á ǹnɛ. Túkù nɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yeli-á ǹnɛ. Túkù
mó nɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Nsyeremi-á, képah náh pı Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò
yɔ́-á ǹnɛ. 15 Képah sɔkɔ, à tõ nɛ: «Ǹtɛ yépi-á dò, yépi tɛ̃ tyí nɛ̂ mɛ ńmɔlɛ?»
16 Simo Pyɛrı mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ ye Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Liyel nɛ̂-á
min nɛ́tɛ̃̂nɛ, ǹmɔ Pídı̃́ ye álɛ.» 17 Képah sɔkɔ, Yesu yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ tyí
nɔ, Nsyonası pídı̃́ Simo. Á náh wɛ di, névi náh wɛ̃kı álɛ tyi nɔ́pilɛ dɛ́, ń
Sú Liyel nɛ̂-á mɛ yı̃̂nyõ sɔkɔ, ǹmɔ ye wɛ̃kı álɛ sélɛ. 18 Ǹtɛ ńmɔ kı yo á tyí
nɛ: ‹Pyɛrı ye álɛ, (nɛ̂ kɔ́r-á légbı̃̂lɛ). Tɛ́ kénɛ légbı̃ yõ sɔkɔ ye mé kı ń yõ
sɛ̃̂pú tı̃̀nkı̃̀ sah. Tɛ́ kũ tǎhkì ńtɛ̃ fyé náh tɛ̃ wɛ tir yɔ́ pı n pi pé sɔkɔ. 19 Mé
kı Liyel tɔ̃́rí tyah yah gbı̃́ní kéníkɔ́pyélɛ ǹ kõ. Wâh tir nɛ̂ yahle sétáh mè

yõ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yı̂nyõ sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ sah ké yõ sɔkɔ. Tɛ́ wâh nɛ̂ wɛ̃kì kõ
sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yı̂nyõ sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ sah ké yõ sɔkɔ.» Mé kɩ
áwɔ kõ á kɩ fɛ̃ Liyel tɔ̃rí nolɩ yɔ̃́nɔ́ wɛ̃kìlɛ n kõ. Wâh tir nɛ̂ yahle sétáh mɛ̀
yõ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yı̂nyõ sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ sah ké yõ sɔkɔ. Tɛ́ wâh nɛ̂ wɛ̃kì kõ
sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yı̂nyõ sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ sah ké yõ sɔkɔ.» 20 Képah
náh, Yesu ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú gbah sni nɛ, pè káh kè yɑ̃h névi syah nɛ péwɔ-á Liyel
nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ dɛ́.

Yesu mɛ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ lékó yı̂lkı̂nmɔnɔ tyílɛ n yo

21 À tɔkɔ légbı̃́ tyí, Yesu tyah ké yahlɛ n yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ, páh yĩnɛ pé
yuku Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ. Yèwàhnì, ànɛ̂ sárká syínwı̃̀lkı̃̀pu yɔ̃̀tɑ̃m, ànɛ̂
Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú-á kɩ yèvyɑ̃hrɩ náhnáh sah n pi péwɔ yõ. Pǎh kɩ
pé ko mɔ, tɛ́ ké sèpı̃̀n tɔ̃́-ò sõlɛ, pé lékó-á kɩ yilki mɔ. 22 Képah tɛ̃̀nɛ, Pyɛrɩ
mɛ à ye kɛ̃kɩ tɛ́ tyah n wɛkɩ ǹ yõ nɛ ńkɛ̃́, póllɛ pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, képah náh à
yĩni n tɛ̃ n pi. Liyel-á kɩ n tũ n mɔ ǹ yõ. 23 Ǹtɛ Yesu mɛ ǹ yah vi tɛ́ yo ǹ tyí
nɛ: «To ń yah sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ mɛ̀. Ǹmɔ fɛ̃̀kì-ǹsah ye á n yah n kõ. Yah, á sõnɔ
náh mɛ núkúlɛ Liyel tyílɛ. Á sõnɔ mɛ núkúlɛ névi tyílɛ.»

Yesu sɔ̃̀ tɛ̃ dùkùlɛ

24 Képah náh, Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ: «Névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé ńmɔ
sɔ̃̀ tɛ̃, tɛ̃ yĩnɛ à ǹ gblɔ̃̌y tyi wɛ n yɛ, à mó ǹ syɩ syɩ dahnɩ twah ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃.
25 Névi nɛ̂-à nɛ páh n to n pwah kũ yah, tɛ̃ náh tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ n pi. Tɛ́
nɛ̂-á tɛkɩ ǹ min sɔkɔ ńmɔ yĩnnɛ, tɛ̃ wɔ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ. 26 Névi-à nɛ
kèkõyɔ̃́ yı̂ pól wɛ n pi, tɛ́ nɛ n tɛkɩ n pi ǹ min sɔkɔ, yõ se mɛ ké tyí? Képah
náh pɩ, kwâh se kɩ fɛ̃ wɛ névi tyí à kɩ tɔkɔ kõ, ǹ min sɔ̃́nɛ? 27 Yé yah, Névi
Pídı̃́ kɩ ǹ syɩ n pɔ n pi ànɛ̂ ǹ yı̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩlɛ ǹ Sú Liyel tɔ̃rílɛ ǹ sɔkɔ. À kɩ
pɔ nénúkù núkú pól dyah à yĩnɛ pé tyípínìnɛ. 28 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé
tyí, névye nónó-á ásɔ̃̂, pé túkù náh tɔ̃́nì mɛ n ku n pi, tɛ́ kɩ Névi Pídı̃́ wɛ à
kɩ mɛ n pi ǹ yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ.»

17

Yesu dùkù vı̃̀nmɔnɔlɛ

1 Sèpı̃̀n kénúkò sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu mɛ Pyɛrɩ, ànɛ̂ Nsyakɩ, ànɛ̂ Nsyakɩ
gbɛ̃ndı̃́ Nsyɔ̃ tɛ̃ pè yuku yɔ̃lɩ kèyy yɔ́ yõ, à kyɩ tɛ̃ pé tyílɛ. 2 Dǒ, Yesu dùkù vi
mɔ pé yı̃́ yah. Ǹ yèpɔ tyah n tɛ̃ gbı̃ sɔ̃́, tɛ́ ǹ flɔ mɛ piki prɛ́yy. 3 Moyisi ànɛ̂
Yeli núkú wil mɔ pé yah, tɛ́ mɛ n yɑ̃h ànɛ̂ Yesulɛ. 4 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ
yo Yesu tyí nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pé pól tɛ̃̀nɔ́-á mɛ plɛ ásɔ̃̂ dɛ́! Wàh kɩ mɛ ké tyí, páh
kɩ yèpyenɔ tɔ̃́nɔ́ pɩ: Núkú-á kɩ pɩ ǹmɔ tyílɛ, núkú kɩ pɩ Moyisi tyílɛ, núkú
mó pɩ Yeli tyílɛ. 5 Wǎh mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ, ńyı̃́rkı̃̀ yɔ́ núkú wil ńvyɔ̃̀ɔ̃ à
fob mɔ pé yõ. Tɛ́ yı̃́npɔ̃̀ yɔ́ mɛ wil ńyı̃́rkı̃̀ mɛ̀ sɔkɔ nɛ: «Nɛ̂-á yɔ̀, ńmɔ nìdè
Pídı̃́ ye. Ǹmɔ ye ń nìvìnì yɔ̃lɛ. Yé nɛ n nohnɩ ǹ tyí.» 6 Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ́pi-á
képah tɛ̃ noh ńyɑ̃h sɔkɔ, pè syɩkɩlɩ pé yah di sétáh tíkí tɛ̃ tyí. 7 Képah sɔkɔ,
Yesu mɛ nɔ de pé tnɔ̂ à tũ pé tyí, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé yuku, yé káh n yɛ tíkí
yé tɛ̃.» 8 Pǎh pé yey yɔ̃, pè Yesu ó wɛ ǹ gblɔ̃̌y núkúnínɛ. 9 Pǎh pé syɩ yɔ̃lɩlɛ
n tiki, Yesu mɛ pè sni nɛ: «Yáh nɛ̂ wɛ, yé káh kè yɑ̃h nɛy tyí, fɔ́ɔ́ kè syi n
pɔ n nɔ Névi Pídı̃́ lékó yílkínmɔnɔ tyí.»

10 Képah sɔkɔ, ǹ tȍ sʏ̋hpú mɛ à piki yah nɛ, ǹtɛ sɔ̃ se pɩ tɛ́ Liyel tyi
kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú wɔ nɛ ńkɛ̃ Yeli ǹgbò-á yĩnɛ à pɔ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ
yah nɩ? 11 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Gbɩ ye Yeli ye yĩnɛ à pɔ tyi pól tɔ̃ sah. 12 Ǹtɛ
mé kélɛ n yo yé tyí, Yeli pɔ tɛ tɛ́ pè náh à yah pĩ. Pè pé dyɔ pɩ ǹ sɔkɔ. Sɛ̃
ye Névi Pídĩ tɔ kɩ fȍhnɔ́ wɛ n pi pé gbȍ.» 13 Képah sɔkɔ, ǹ tȍ sʏ̋hpú núkú
pĩ nɛ Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃-á à n ye.

Ǹdyìkìnpɩ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

14 Yesu ànɛ̂ ǹ tȍ sʏ̋hpú nɔ́pi-á pɔ yĩni tɛ̃ tɔ́wû sɔkɔ gbĩ nɛ̂nɛ, dĩ yɔ́ nɔ de
Yesulɛ à gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, 15 pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à pé pídĩ yãm
yah. Ǹdyìkìnpɩ-á ǹnɛ, wǎh mɛ n kwlɔ kégbɩlɛ. Kèyǎhlɛ à n syɩkɩ n de nyàh
sɔkɔ, képah náh pɩ ni sɔkɔ. 16 Páh pɔ ǹnɛ ǹ tȍ sʏ̋hpú tyí, tɛ́ pè náh tɛ̃ wɛ
à dɛ mɔ. 17 Képah tɛ̃nɛ, Yesu wɛkɩ pé yɔ̃ nɛ: «Nɛ́pêl yísyɔ́lɛ n yah dɛ́, Liyel
yɔ̃ sɛ̃-ńkɛ̃pú nɔ́pi. Mé kɩ tɛ̃ yélɛ, pópó kɩ pɔ syɩ gbĩ nɛ̂ tɛ̃ tyí? Mé kɩ yé
sȍmnɔ́lɛ n pɩ, pópó kɩ pɔ syɩ gbĩ nɛ̂ tɛ̃ tyí? Yé pɔ ǹnɛ ń kɔ̃ ásȍ.» 18 Pǎh pɔ
ǹnɛ, Yesu dírí kɔ̃ sétɔ̃ yɔ̃ nɛ̂-á mɔ ǹ sɔkɔ ǹdyìkìnìnɛ, à mɛ wil dípír sɔkɔ.
Nɛ́npɔ́ swɔ, dípír núkú dɛ. 19 Képah tɛ̃nɛ, Yesu tȍ sʏ̋hpú nɔ de Yesu tnɔ̂ pé
yahlɛ tɛ́ à piki yah nɛ, sɔ̃ se pɩ tɛ́ pépi wɔ sȍ tɛ̃ sétɔ̃ mè yĩni wilki kwlɔ dípír
mè sɔkɔ nɩ? 20 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé Liyel yɔ̃ sɛ̃nɔ́ yilɔ kah mɔ képah ye.
Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí, yé Liyel yɔ̃ sɛ̃nɔ́-à mɛ nɔ mútárdì pi* fyélɛ,
yé náhkɩ fɛ̃ yo yɔ̃lɩ mè tyí nɛ kè yal ásȍ kè kyɩ n tɛ̃ yàhàh, tɛ́ kè náhkɩ mó
tɔ̃ kè pɩ. Yé náh náhkɩ tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ n kwlɔ n pi dò. [21 Ǹtɛ sétɔ̃ mè dùkùlɛ,
nɛ́ nírí pínɔ́ ànɛ̂ níkȉ tɛ̃nɔ́ ó sɔkɔ náh, à náh fɛ̃ n yĩni.]»

Yesu mɛ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ lékó yȋlkȋnmɔnɔ tyílɛ n tɔ̃ n yo

22 Sɔ̃ yɔ́lɛ, Yesu ànɛ̂ ǹ tȍ sʏ̋hpú sȍ mɛ tùkènmɔnɔlɛ Kalile mara sɔkɔ. À
mɛ yo pé tyí nɛ: «Pè kɩ Névi Pídĩ tɛ̃ dahbɩ névye gbȍ, 23 pè kɩ à ko mɔ. Ǹtɛ
ké sèpȉn tɔ̃-ò sɔ̃lɛ, ǹ lékó kɩ yilki mɔ.» Wɛlɔ nɔ́pi nóhnɔ́ ǹ tȍ sʏ̋hpú yah
kwɔ kègbɩlɛ.

Yesu ànɛ̂ Pyɛrɩ mɔ́rí mɔ́nɔ́lɛ Liyel nî-ńsah gbô

24 Yesupi-á kyɩ yĩni tɛ̃ Kapɛrnayumi kwil sɔkɔ, Liyel ní-ńsah gbô mɔ́rí
syípú nɔ de Pyɛrɩlɛ tɛ́ à piki yah nɛ, pé kwɔ́-ò dĩ kó mɛ Liyel ní-ńsah gbô
mɔ́rílɛ n mɔ nɩ? 25 À mɛ nɛ àwe-á, wǎh mɛ kélɛ n mɔ kɛ̀. Pyɛrɩ-á kyɩ yĩni
tɛ̃ gbô, Yesu ǹgbò à piki yah nɛ: «Simo-Pyɛrɩ, áwɔ sɔ̃nɔ tɛ̃ nɛ̂nɛ à yuku
mɔ́rí mɔ́nɔ́ tyí sɔkɔ? Kàh mɛ mɔ́rílɛ nɛ̂-á kɩ kèkɔ̃yȍ yȍtãmnɛ n kɔ̃, kwil
wɛ̃npȉ se kɩ n mɔ kélɛ, tȋ, nɛ́pân se?» 26 Pyɛrɩ mɛ nɛ nɛ́pân-á. Yesu mɛ nɛ:
«Kàh pɩ sɛ̃, kwil wɛ̃npȉ wɔ vyãh náh mó mɛ ké mɔ́nɔ́ sɔkɔ kɛ̀. 27 Ǹtɛ mé
náh mɛ ké tyí nɛ no nɔ́pi kélɛ nɛ n sɔ̃ kétúkùyɔ̂. Képah ye, kyɩ dlóy mɔ
Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ sɔkɔ, yɛ̃nkô nɛ̂-á kɩ pɔ tɛ̃ gbennɛ, ǹ vyãh yɩkɩ n mɔ n yah, á
kɩ pɔ́ wɛ ké sɔkɔ. Kè wilki n kyɩ mɔ́rí mɔ pé tyí, ńmɔ ànɛ̂ áwɔ tyílɛ.»

18

Névi nɛ̂-á kɩ pɩ nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ kal Liyel tɔ̃rí nɔlɩ yɔ̃nɔ́ sɔkɔ

1 Légbĩnɛ, Yesu tȍ sʏ̋hpú nɔ de ǹnɛ, tɛ́ à piki yah nɛ, nɛ̂ se nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ kal
Liyel tɔ̃rí nɔlɩ yɔ̃nɔ́ sɔkɔ nɩ? 2 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ wɛ̃npir tyĩĩ yɔ́ ye pɔ
sah pé nɩyȍ, tɛ́ yo pé tyí nɛ: 3 «Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí, nɛ́ yé náh yé

* **17:20** 17.20 - Mútárdì pi yilɔ kal yípyé póllɛ. Yah n tɛ Matye 13.31b-32a.

nnɔ vi mɔ à pɩ wɛ̃npì tyí kɔ̃lɛ, yé náh Liyel tɔ̃rí nɔlɩ yõ n pi. 4 Névi nɛ̂-à
kɩ ǹ gblɔ̌y tiki mɔ pɩ tyĩ́ĩ wɛ̃npir mɛ̀ sɔ̃, tɛ̃ wɔ ye kɩ pɩ nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ kal Liyel
tɔ̃rí nɔlɩ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ. 5 Névi nɛ̂-à wɛ̃npir mɛ̀ kénkɔ̃ tɛ̃nɔ́ plɛ ńmɔ yĩnnɛ, ńmɔ
ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ.»

Gbáhdyâh gbáhndinsàhnɔ́lɛ

6 «Ǹtɛ wɛ̃npì* nónó-á sɛ̃ ńmɔ yõ yɔ̀, névi nɛ̂-à pé sɔkɔ yɔ́ yõ yɩkɩ mɔ
tyípékè pínɔ́ sɔkɔ, pàh yínɔ́nan ǹgbɛ̃kì yɔ́ toh tɛ̃ yègbɩ tɛ́ à tu dah mɔ pnɛ
yɔ tì tɛ̃-ǹsah sɔkɔ kè kɔ̃ kè à yõ, képah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal tɛ̃nɛ. 7 Pèkè mɛ kèkõyɔ̃́
névye yõ névye yõ yíkínmɔnɔ yĩnnɛ tyípékè pínɔ́ sɔkɔ. Névye yõ tɛ̃ wɔ
náh fɛ̃ n yɛ yíkínɔ́lɛ ó, ǹtɛ névi nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ sɛ̃nkɔ̃-à wɛ, pèkè kɩ tɛ̃ nɔ. 8 Á
gbɔ̃̀, képah náh pɩ á gbáhkì-à kɩ nɛ̂ n dah n mɔ álɛ tyípékè sɔkɔ, kè kãm
milki fíí álɛ. Wâh tɛkɩ á gbɔ̃̀, képah náh pɩ á gbáhkì sɔkɔ tɛ́ tyɛ́-ńkɛ̃ min
wɛ, képah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal álɛ á mínndahnmɔnɔ yõ ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè sɔkɔ
gbɛ̃̀n nínì ànɛ̂ gbyɛ̃̂h nínìnɛ á tyí. 9 Á yĩ́-à kɩ nɛ̂ n dah n mɔ álɛ tyípékè
sɔkɔ, kè gbahlɩ n wilki n milki fíí álɛ. Wâh tɛkɩ á yĩ́ sɔkɔ tɛ́ tyɛ́-ńkɛ̃ min
wɛ, képah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal álɛ á mínndahnmɔnɔ yõ ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè sɔkɔ yĩ́
nínɔ́lɛ á tyí.»

Képɔ́ mɔ́npunɔ wɛ́ntɛ̃nɔlɛ

10 «Yé yé gblɔ̌y tɛ̃ wɛ̃npì† nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ yílɔ́nɔ́lɛ. Ŋgbǒ yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ nónó-
á n yah pé yõ, pè mɛ gbĩ́mɛgbĩ́ ń Sú Liyel yah sɔkɔ yĩ̂nyõ dɛ́. [11 Yé náh
wɛ di, névye nónó-á mɛ mɔ́npunɔlɛ, pépi pwah n mɔ yĩn ye Névi Pídĩ́ pɔ.]
12 Yépi tɛ̃ tyí à; sɔ̃ kénkɔ̃-á képyɛ́nì lèkwɛ̌-à mɛ dĩ́ yɔ́ tyí à mɛ n fɛ̃ yɔ̃lɩ yõ,
tɛ́ núkú mɔ pu sé sɔkɔ, à náh tikiyɛ̃́h pɔ́ gbãm pɔ́ kwǎryãh nɔ́pi tɛ́lɔ́ sah
n pi nɛ́npɔ́, tɛ́ kyɩ mɔ́npunɔ mɛ̀ yah n kɔ̃ n pi di? 13 Tɛ́ gbɩ yõ mé kélɛ n
yo yé tyí, wàh à wɛ tɛ̃, ǹ nɩ n vɩ ǹmɔlɛ à kal tikiyɛ̃́h pɔ́ gbãm pɔ́ kwǎryãh
nɔ́pi tɛ́lɔ́lɛ, nónó náh mɔ pu. 14 Sɛ̃ ye yé Sú Liyel nɛ̂-á mɛ yĩ̂nyõ, ǹ tɔ náh
mɛ ké tyí nɛ wɛ̃npì nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ mɔ n pu.»

Tyîpékè pí-ò tɛ̃ n pɔ dùkùlɛ gbɩ wɛ̃kì yõ

15 Yesu tɔ̃ nɛ: «Á yṹnpi yɔ́-à tyípékè pɩ [á tyí], kyɩ n wil ǹ tyí, ǹ ǹ yah yo
yé nímí wrɔ́ ó sɔkɔ. Wàh sah á tyí yõ, yé yṹnpíkì kɩ yuku yahlɛ. 16 Wàh
yahle, kyɩ nɛ́núkù képah náh pɩ nímí yah n dohnɩ á gblɔ̌y yõ ńtɔ̃, yè kyɩ
ké yah wah. Sɛ̃ ye Liyel wɛy yo kélɛ nɛ, ké yah-á yĩnɛ kè wah tàrfyɔ̀ nɛ́pĩ̂
nímí, képah náh pɩ tɔ̃mí yĩ́ yah. 17 Tɛ́ wàh yahle sàhnɔ́lɛ pépi tɔ tyí yõ, kyɩ
ké yah yo ńmɔ yõ sɛ̃pú tĩ̀nkì tyí. Wàh se tɔ̃ yahle sàhnɔ́lɛ pépi tɔ tyí yõ,
ǹnɛ nɛ n mɔ n kõ Liyel wɛ̃kì kɔ́-ńkɛ̃pú sɔkɔ, képah náh pɩ mɔ́rí syípú sɔkɔ.
18 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, yâh tir nɛ̂ yahle sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, Liyel
nɛ̂-á yĩ̂nyõ sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ sah ké yõ sɔkɔ. Tɛ́ yâh nɛ̂ wɛ̃kì kɔ̃ sétáh mɛ̀ yõ
sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yĩ̂nyõ sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ sah ké yõ sɔkɔ.
19 Mé kélɛ n yo yé tyí tɔlɛ, yé sɔkɔ nɛ́pĩ̂ nímí tɛ̃-à fyɔ̀ pé yégbékè pɩ núkúlɛ
sétáh mɛ̀ yõ, tɛ́ kwáhdúkú nɛ̂ ni ń Sú Liyel tyí, à kɩ kélɛ pè kɔ̃. 20 Yé náh
wɛ di, nɛ́pĩ̂ nímí képah náh pɩ tɔ̃mí-à wɛ̃ tuke mɔ ńyãh sɔkɔ ńmɔ yĩn yõ,
mè n nɛ mɛ pé nɩyɔ̃́.»

---

* **18:6** 18.6 - Wɛ̃npì nónó tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, kè kɩ fɛ̃ pɩ Yesu yõ sɛ̃pú ye pè n ye. † **18:10** 18.10 - Yah n tɛ Matye 18.6 yah yɔ́nɔ́ sɔkɔ.

Névye-á yĩnɛ pè nɛ n yɔ̃ n mɔ wɛ̃nɛ n kɔ̃ dùkù nɛ̂nɛ

21 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ nɔ de Yesu tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pé
yṹnpi yɔ́-à n pɩ n de pé tyí, gbáhyĩ́ sɔ̃ se pé yĩnɛ pé yɔ̃ mɔ à kɔ̃ nɩ? Fɔ́ɔ́
gbáhyĩ́ kwǎrninɔ se nɩ? 22 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ɔ̃̀ɔ̃, mé náh n yo n pi á
tyí nɛ gbáhyĩ́ kwǎrninɔ-á dɛ́, ǹtɛ fɔ́ɔ́ gbáhyĩ́ kwǎrninɔ sàh-ǹtɑ̃̀nnɔ́ tikitɔ̃ní
pɔ́ gbɑ̃m ye.
23 Yé yah, Liyel tɔ̃rí-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sɑ̃h sèm̀ìrkì nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ yɔ́
lésɔ̃ mɛ ké tyí nɛ pé pé pɔ́ tyí yah wah ànɛ̂ pé tɔ̃̀npɩbɩlɛ. 24 Pǎh tyah pɔ́
yɑ̃́hnɔ́lɛ, pè ǹ tɔ̃̀npɩ yɔ́ tɛ̃ pɔ ǹ tyí, ǹ kɔ̃lɩ ǹgbɛ̃-á sɔ̃̀ mɛ nɛ̂ yɔ̃, fɔ́ɔ́ talɑ̃‡ pɔ́
plɔ́ kèyɔ̃ kwlɔ́lɛ (10 000). 25 Tɛ́ kwâh náh sɔ̃̀ mɛ dĩ́ mɛ̀ tyí ké dyah dyah
tɛ̃̀nɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ nɛ, pè à tɛ̃ yɑ̃m, ànɛ̂ ǹ kyɩlɛ, ànɛ̂ ǹ wɛ̃́npìlɛ, à tahlɩ ǹ
gbɑ̃̀n yî pól tyí, pè kɔ̃lɩ mɛ̀ dyah. 26 Képah tɛ̃̀nɛ, tɔ̃̀npɩ mɛ̀ mɛ ǹ gbètukunɔ
di tɛ́ ǹ yah kwĩnki sétáh yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ gblɔ̃̌y yɛ à mó pé
syɩkɩ n yah kwéy, páh kɩ pɔ ké pól dyah ǹ tyí. 27 Wǎh képah yo sɛ̃́, ǹ yɑ̃m
yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ kah tɛ̃. À mɛ à fĩn mɔ tɛ́ kɔ̃lɩ mɛ̀ yɔ̃ mɔ à kɔ̃. 28 Kénɛ dĩ́-á fyɔ̀ wil, à
ǹ ní-ò tɔ̃̀npɩ yɔ́ yohnɩ ǹmɔ kɔ̃lɩ kwéy-á sɔ̃̀ mɛ nɛ̂ yɔ̃ deniye§ pɔ́ plɔ́ lèkwɛ̃̀lɛ.
À mɛ à fyɑ̃̌h tɛ̃ ǹ yègbɩ tyí à ǹnɛ n fĩ kírr, tɛ́ à syah nɛ ńkɛ̃́, pé kɔ̃lɩ nɛ̂-á mɛ
ǹ yɔ̃, à pé dyah kélɛ. 29 Ǹ ní-ò mɛ̀ mɛ ǹ gbètukunɔ di ǹ yah tɛ́ yo ǹ tyí nɛ,
à ǹ gblɔ̃̌y yɛ à mó pé syɩkɩ n yah kwéy, páh kɩ pɔ kè dyah ǹ tyí. 30 Ǹtɛ à
yahle, tɛ́ se tɔ̃ à tɛ̃ kyɩ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kɩ pɔ nɔ gbĩ́ nɛ̂-á à kɩ
kɔ̃lɩ mɛ̀ dyah. 31 Pé no tɔ̃̀npɩbɩ-á képah tɛ̃ wɛ sɛ̃́, kè pé yah kwɔ kègbɩlɛ. Pè
mɛ kyɩ sé pól yo pé yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ syah. 32 Képah sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ mɛ pè kɔ̃ pè à ye
pɔ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: ‹Tɔ̃̀npɩ nɛ́po. Wáh lésɔ̃ ń ni, képah ye mé á kɔ̃lɩ yɔ̃ mɔ
ǹ kɔ̃. 33 Ǹtɛ áwɔ tɔ náh sɔ̃̀ yĩnɛ ǹ á ní-ò yɑ̃m yah, ńmɔ-á á yɑ̃m yah sɔ̃ di?›
34 Tɛ́ fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnì képékè tɛ̃ tyí, yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ à dahbɩ wɔ̀kɔ̀npèkè névye fɔ̃́hpúpêl
gbɔ̃̀, fɔ́ɔ́ kɩ syi pɔ nɔ gbĩ́ nɛ̂-á à kɩ yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ pɔ́ póllɛ à dyah. 35 Sɛ̃́ ye ń Sú
Liyel kɩ n pɩ n pi yé tɔlɛ, yâh n yɔ̃̌nmɔ-ńkɛ̃̂nɛ wɛ̃nɛ n kɔ̃ yé nnɔ póllɛ.»

19

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ kɔ̃ fúr yíkínɔ́ tyí yɔ̃

1 Yesu-á tyɛ ǹ wɛynɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à yal Kalile mara sɔkɔ à yuku Nsyude
mara tyah yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á mɛ Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ. 2 Tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ mɛ ǹ sɔ̃̀
tɛ̃ yuku, tɛ́ à mɛ pé yámpú dɛ mɔ nɛ́npɔ́. 3 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú
yísyɔ́ nɔ de ǹ tnɔ̂ nɛ pé à mɔ yah, tɛ́ à piki yah nɛ, ké wɛ̃̀kì se mɛ dĩ́ tyí à
kɩ ǹ kyɩ fĩn mɔ, kàh sɔ̃ mɛ tyídúkú nɛ̂ yɔ̃ nɩ? 4 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé
náh kè kar yah Liyel wɛy sɛ́béy sɔkɔ nɛ, kèkɔ̃yɔ̃́ mɔ gbĩ́nɛ, Kèkɔ̃yɔ̃́ mɔ́-ò-á
pè mɔ dĩ́ ànɛ̂ sêlɛ di? 5 Wǎh nɛ, képah-á dĩ́-á kɩ yal ǹ sú ànɛ̂ ǹ yṹ tnɔ̂, tɛ́ kɩ
kwrɔ mɔ ǹ kyɩlɛ, pé nímí kɩ pɩ wil gbɛ̃́nsê núkúlɛ. 6 Kǎh pɩ sɛ̃́, nímí náh
tɔ̃ pélɛ dɛ́, núkú-á pélɛ. Liyel-á nónó kwrɔ mɔ, nɛy káh pè gbɛkɩ.» 7 Képah
tɛ̃̀nɛ, Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú à syah nɛ, ǹtɛ sɔ̃ se pɩ tɛ́ Moyisi kè kɔ̃ sah nɛ, névi
nɛ̂-à ǹ kyɩlɛ n fĩn mɔ, tɛ̃ ǹ fĩn mɔ mɔ tàrfyɔ̀ sɛ́béy pɩ à kɔ̃ à mó pyě à fĩn mɔ
nɩ?* 8 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Yépi nòhnì-ǹkɛ̃̂ yĩn ye Moyisi kɔ̃ à képah wɛ̃̀kìlɛ
yé kɔ̃ kɛ̀. Ǹkɛ̃̂ sɛ̃̂ náh se lésɔ̃ kélɛ ké tyàh-ǹsah sɔkɔ tɛ́. 9 Tɛ́ ńmɔ kélɛ n yo

‡ **18:24** 18.24 - Légbĩ́nɛ, talɑ̃ pɔ́ pɔ́ núkú kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ nɔ nɛ́núkù ye gbɔ̃nkwlɔ́ tɔ̃̀ pínɔ́ dannɛ. § **18:28** 18.28 - Légbĩ́nɛ, deniye pɔ́ pɔ́ núkú kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ nɔ nɛ́núkù gbì̃yì̃kì núkú tɔ̃̀ pínɔ́ dannɛ. * **19:7** 19.7 - Yah n tɛ Tɔ̃́nyonɔ 24.1.

yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à ǹ kyɩ fin mɔ nɛ́ fɔ̀fíkì tɛ̃ tyí yõ náh, tɛ́ sékáhkí tɔkɔ,
fɔ̀fíkì-á tɛ̃ n pɩ.»
10 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sã́hpú yo ǹ tyí nɛ, dɩ́́ yɩ̃́n-ńsah-à mó mɛ pɔ sah
képah yõ à yuku ǹ kyɩ tyí tɩ̃̀nnɛ, sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃́-á fɔ̃́nfɔ̃́ dò. 11 Yesu mɛ yo pé
tyí nɛ: «Wɛy nɛ̂-á mé kɩ n yo n pi yé tyí yɔ̀, no pól náh fɛ̃ ké syíkí-ńsah wɛ
n pi. Ǹtɛ Liyel-á ké fɛ̃npĩnɔ lékã́mnɛ nónó kõ, pépi wɔ kɩ fɛ̃ ké syíkí-ńsah
wɛ. 12 Yé náh wɛ di, tyi yísyɔ́ mɛ nónó-á díbí kɔ̃ pè náh syɔ́lɛ n tɔkɔ: Túkù
mɛ pé dúbí-ńsah dùkù sɔkɔ, pè náh mɛ díbí sɔkɔ. Túkù mɛ névye ye mɩ
pélɛ pè kõ pè náh mɛ díbí sɔkɔ. Túkù mó sétɔ́kɔ́kì yahle Liyel yɔ̃̀tɔ̃rí yah
yúkúnɔ́ yĩnnɛ. Nɛ̂-à kɩ fɛ̃ wɛy mè syíkí-ńsah wɛ n pi, tɛ̃ kɩ ké syíkí-ńsah
wɛ.»

Yesu sãm mɔ́nɔ́lɛ wɛ̃́npì sɔkɔ

13 Képah tɛ̃nɛ, névye pɔ wɛ̃́npì yrɔ̃́lɛ Yesu tyí nɛ à ǹ gbɛ̃̀n sah pé yõ à
Liyel ni pé tyí. Ǹtɛ ǹ tɔ̃̀ sã́hpú mɛ tyah dírílɛ n kõ pé yõ. 14 Képah sɔkɔ,
Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé yɛ wɛ̃́npì kõ pè nɛ n pɔ n pɔ ńmɔ tyí. Yé káh pé
yahlɛ n kõ. Yé náh wɛ di, névye nónó dùkù-á mɛ wɛ̃́npì nɔ́pi tyí kɔ̃lɛ, pè
kɩ Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yõ n pi.» 15 Képah tɛ̃nɛ, wǎh ǹ gbɛ̃̀n sah tɛ pé yõ, à yal
nɛ́npɔ́.

Tahrɩ tyí yónɔ́lɛ

16 Képah tɛ̃nɛ, kètɛ̃npìkì yɔ́ nɔ de Yesulɛ tɛ́ à piki yah nɛ, kwɔ́-ò dɩ́́, tir nɛ̂
sé pé yĩnɛ pé pɩ tyípépɛ̌ynɛ pé mó tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ nɩ? 17 Yesu mɛ yo ǹ tyí
nɛ: «Sɔ̃́ pɩ tɛ́ á ńnɛ n piki n yah pèpɛy tyí yõ? Pèpɛy núkú ó mɛ. Wáh kɩ
mɛ ké tyí nɛ á min wɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀llɛ n kɔ.» 18 Á mɛ nɛ Liyel
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ nónó tãn se nɩ? Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Káh nɛ́kókè mɔ, káh
fɔ̀fíkì pɩ, káh yĩbe yĩ, káh mìnì sah nɛy yõ. 19 Yɔ̃̀yénnɛ n sah á sú ànɛ̂ á yṹ
yõ. Yɛ á ní-ò tyí nɔ á tyí á gblɔ̌y tyí kɔ̃lɛ.» 20 Képah tɛ̃nɛ, kénɛ kètɛ̃npìkì
mɛ yo ǹ tyí nɛ, páh mɛ sépi tɛ̃ póllɛ n pɩ dò, kèyǎh se tõ mɛ wũ pé tyí pɩ
pɩ tɛ̃nɛ nɩ? 21 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Wáh kɩ mɛ ké tyí nɛ á tyi pól tũ, gbɛ̃̀n
yî nónó-á mɛ á tyí, kyɩ sè yãm ǹ tɛ́ sé pɔ́ dibi yãm tãn kõ. Képah sɔkɔ, á kɩ
tahrɩ wɛ Liyel fɔ̃́ sɔkɔ. Képah-à pɩ, ǹ pɔ ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃.» 22 Wǎh képah tɛ̃ noh
sɛ̃́, à sɔkɔ yahlɛ yíkínsàhnɔ́lɛ. Kwâh nɛ́tɛ̃ ǹgbɛ̃ ye sɔ̃̀ ǹnɛ képah ye.
23 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tɔ̃̀ sã́hpú tyí nɛ: «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé
tyí, tàh Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ wɛ́nyɔ̃nɔlɛ, kè kɩ tah dɛ́. 24 Mé kélɛ n tõ n yo yé tyí,
yã̀hmíkì dénwɩ̀lnɔ́lɛ sèndi pwã̀h sɔkɔ, képah ńtɛ̃ kɩ dɔ̀dɔ̀ kal tàh Liyel tɔ̃́rí
nɔlɩ wɛ́nyɔ̃nɔlɛ.» 25 Yesu tɔ̃̀ sã́hpú-á képah noh sɛ̃́, pé gbɛ̃̀n kah du. Pè mɛ
nɛ, ǹtɛ nɛ̂ wɔ se kɩ mó fɛ̃ pwah nɩ? 26 Yesu mɛ yɔ̃ pè yah, tɛ́ yo pé tyí nɛ:
«Névye tɛ̃ wɔlɛ, pè náh fɛ̃ kè pɩ n pi. Ǹtɛ Liyel kɩ fɛ̃ tyi pól pɩ.»
27 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, à yah, pépi-á pé tyi pól sah tɛ́ ǹmɔ
sɔ̃̀ tɛ̃. Pépi tyí se kɩ n pɩ n pi sɔ̃́ nɩ? 28 Á mɛ yo pé tyí nɛ: «Kègbɩ yõ mé
kélɛ n yo yé tyí, Névi Pídɩ̃́-à pɔ kõ tɛ̃ ǹ tɔ̃́rí kɔ̌ yõ kèkɔ̃yɔ̃́ késã́n sɔkɔ gbɩ̃́
nɛ̂nɛ, yépi nónó-á ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃, yé tɔ kɩ kõ tɛ̃ tɔ̃́rí klɔ̌ gbɔ̃ninɔ́ yõ kɩ Yisrayel
no yìkìnìnɔ́ gbɔ̃ninɔ́ yah tɛ̃ n pi. 29 Ńmɔ yĩn yõ, névi nɛ̂ tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ yal ǹ
gbô sɔkɔ ò, ǹ yṹnpyé tnɔ̂ ò, ǹ dósyɔ́ tnɔ̂ ò, ǹ sú tnɔ̂ ò, ǹ yṹ tnɔ̂ ò, ǹ wɛ̃́npì
tnɔ̂ ò, ǹ swɛ̃y tnɔ̂ ò, tɛ̃ kɩ sɛ̃́nknɔnɔ lèkwɛ̌ wɛ, tɛ́ kɩ se tõ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ.
30 Ǹtɛ nɛ́gbro náhnáh kɩ n pɩ n pi nɛ́tɛ́lɔ́lɛ, tɛ́ nɛ́tɛ́lɔ́lɛ náhnáh kɩ n pɩ n pi
nɛ́gbrolɛ.»

20

Sèm̀ìrkì nɛ̂-á yãh sètɛ̃ yɔ́ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀npɩbɩ sar dùkù tyí yõ

1 «Yé yah, Liyel tɔ̃rí-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèm̀ìrkì nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Sètɛ̃ dɩ́ yɔ́
lésõ wil séngbɔ̃ púpúlɛ nɛ pé tɔ̃̀npɩbɩ yah n tɔkɔ n tɛkɩ mɔ pé yɛ̀rɛsɛ̃ swãh
sɔkɔ. 2 Wǎh nónó wɛ, à yo sah núkú yõ pélɛ nɛ, nɛ́núkú gbɩ̀yɩ̀kɩ̀ núkú tɔ̃̀
pɩ́nɔ́ sǎrlɛ, deniye* pɔ́ pɔ́ núkú-á. Képah sɔkɔ, tɛ́ pè tɛkɩ mɔ ǹ swãh sɔkɔ.
3 Pɔ̃y tõ gbɩ̃́nɛ, à tõ wil tɛ́ kyɩ nósyɔ́ wɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ tɔ́wû tùkè-ǹsah sɔkɔ tɔ̃̀ kɛ̃nɛ
pé tyí. 4 Ȁ mɛ yo pé tyí nɛ, pépi tɔ sɔkɔ péwɔ swãh sɔkɔ, páh kɩ pè sar ké
yah yõ. 5 Pè mɛ sɔkɔ. Gbĩ-á mɛ yɔ̃̀tah sírr sɔkɔ, à tõ wil à sɛ̃́ntɛ̃ pɩ. Gbèkãm
gbɩ̃́-á nɔ, à tõ wil à képah núkú ó pɩ. 6 Ǹvɩ̃́ lésyilɛ, à tõ wil tɛ́ kyɩ nósyɔ́ wɛ
ńtõ kénɛ tɔ́wû tùkè-ǹsah sɔkɔ. Ȁ mɛ pè piki yah nɛ, sɔ̃ se pɩ tɛ́ pélɛ ásɔ̂̃
gbɩ̀yɩ̀kɩ̀lɛ tɔ́tɔ́ tɔ̃̀ pɩ́-ńkɛ̃nɛ nɩ? 7 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, nɛy náh pé tɔkɔ képah-á.
Ȁ mɛ nɛ pépi tɔ sɔkɔ péwɔ swãh sɔkɔ. 8 Tɔ̃̀-á tiki ńvɩ̃́nɛ, sètɛ̃ dɩ́ yo ǹ pɔ́ yah
wàh-ò dɩ́ tyí nɛ, à tɔ̃̀npɩbɩ nɔ́pi ye n pɔ pè dyah pé pɔ́lɛ. Ǹkɛ̃ nónó-á kyɩ
swãh sɔkɔ nɛ́tɛ́lɔ́lɛ, à kè tyah pépi tyí à pɔ n dal n mɔ nɛ́gbro tyí. 9 Nónó-á
tɛ́lɔ́lɛ, pǎh pɔ, à pè kõ deniye pɔ́ pɔ́ núkú núkúlɛ. 10 Kǎh syɩ nɛ́gbro tyí,
pépi tɛ̃ sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ wãn-á kɩ wɛ pépi tyí yõ. Ǹtɛ deniye pɔ́ pɔ́ núkú núkú
ye pépi tɔ wɛ. 11 Pǎh pɔ́ nɔ́pilɛ n syi gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pè tyah sètɛ̃ dɩ́ sèyòkèlɛ n
yo 12 nɛ ńkɛ̃, nónó-á à tɔkɔ pɔ tɛ́lɔ́lɛ, lɛ́rí núkú ó sɔkɔ-á pè wɛ pɩ tɔ̃̀lɛ. Ǹtɛ
kè se pɩ sɔ̃ tɛ́ à pɔ pélɛ n sar núkúlɛ pépilɛ, pépi nónó-á kwlɔ́nɔ́ fɛ̃ syi à
tɔ̃̀ pɩ kwlɔ gbɩ̀yɩ̀kɩ̀lɛ tɔ́tɔ́ gbĩ syɔ̃̌kɩ̀ yah sɔkɔ nɩ? 13 Sètɛ̃ dɩ́ mɛ yo pé sɔkɔ
yɔ́ tyí nɛ: ‹Ǹ kódɩ́, mé náh syɩkɩ á yõ sɔkɔ dɛ́. Ǹmɔ ànɛ̂ áwɔ náh sɔ̃̀ wɛkɩ
sah núkú yõ nɛ, á gbɩ̀yɩ̀kɩ̀ núkú tɔ̃̀ pɩ́nɔ́ sǎr-á kɩ pɩ deniye pɔ́ pɔ́ núkúlɛ di?
14 Nɛ n yuku á pɔ́lɛ. Mé kɩ nɛ́tɛ́y mè kõ dan núkúlɛ áwɔlɛ ń dyɔ ó. 15 Ké
wɛ̃̌kɩ̀ náh mɛ ńmɔ tyí, kɩ fɛ̃ ń dyɔ dyɔ tyi pɩ ń pɔ́lɛ di? Tɩ̂̃, ń nɩ nɔ́nɔ́ se n
yɔ álɛ?» 16 Képah yɑ̃́hntɛnɔ náh, Yesu tõ yo pé tyí nɛ: «Sɛ̃ ó ye, nɛ́tɛ́lɔ́ kɩ
pɩ nɛ́gbrolɛ, tɛ́ nɛ́gbro kɩ pɩ nɛ́tɛ́lɔ́lɛ.»

Yesu mɛ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ lékó yȋlkȋnmɔnɔ tyílɛ n yo kɛ tɔ̃́-òlɛ

17 Yesupi-á n sɔkɔ Yerusalɛmɩ kwil, pǎh mɛ wɛ̃̌kɩ̀ yõ sɔkɔ, à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
ye pé yahlɛ, tɛ́ yo pé tyí nɛ: 18 «Á wɛ wɛ̃̌kɩ̀ yõ à n dɔkɔ n yuku Yerusalɛmɩ
sɔkɔ yɔ̀. Névi Pɩ́dɩ̃́ kɩ tɛ̃ n dahbɩ n pi sárká syɩ́nwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Liyel tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú gbɔ̃̀ nɛ́npɔ́. Pè kɩ kè yah tɔkɔ nɛ wǎh yɩ̃nɛ kònmɔnɔlɛ,
19 tɛ́ kɩ à dahbɩ névye gbɔ̃̀ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pè kɩ kɔ̃́lɛ à ko, tɛ́ kɩ à
ko yèfõhlɛ, tɛ́ kɩ à syɩ dahnɩ yõ. Ǹtɛ ké sèpȉn tɔ̃́-ò sõlɛ, ǹ lékó kɩ yilki mɔ.»

Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ yṹ-á nɛ̂ yah kõ Yesu tyí

20 Képah sɔkɔ, Nsebede kyɩ mɛ ǹ dɩ̃́npȉ tɛ̃ nɔ de Yesulɛ, tɛ́ kɔ kwɩ̃nki ǹ
yah nɛ pé yáhnkɔ̃nɔ yɔ́ pɩ ǹ tyí. 21 Yesu mɛ à piki yah nɛ, à se mɛ kwâh
nɛ̂ tyí nɩ? Pi mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé dɩ̃́npȉ nónó-á yɔ̀, à ǹ vyɑ̃hlɛ péwɔ kõ nɛ
wàh pɔ dɔkɔ ǹ yɔ̃̀tɔ̃rí yõ, pé sɔkɔ núkú kõ tɛ̃ ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ, ní-ò mó kõ tɛ̃ ǹ
gbɛ̃yȉnè sɔ̃̀lɛ. 22 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ǹpȉ-ǹkɛ̃ sɔkɔ ye yé n ni kélɛ. Máh
kɩ n de n pi yèvyɑ̃hrɩ nɛ̂ sɔkɔ, yé tɔ se kɩ fɛ̃ de ké sɔkɔ?» Pè mɛ à syah nɛ
páh kɩ fɛ̃ de ké sɔkɔ. 23 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Máh kɩ n de n pi yèvyɑ̃hrɩ

---

* **20:2** 12.5 - Légbɩ̃́nɛ sɔ̃̀, wâh gbɩ̀yɩ̀kɩ̀ núkú tɔ̃̀ pɩ névi tyí, deniye pɔ́ pɔ́ núkú ye tɛ̃ n sar álɛ.

nɛ̂ sɔkɔ, yé tɔ kɩ deképah wɔ sɔkɔ ó, ǹtɛ ń gbɔ̀yɔ̀ sɔ̀ ànɛ̂ ń gbɛ̌yɩ̀nɛ̀ sɔ̀ tɛ̃nɔ́
tɛ̃ wɔlɛ, ńmɔ tyí náh képah wɛ̃kɩ̀ kɔ̃nɔ́lɛ. Ǹ Sú Liyel-á kè yah sah nónó
yĩnnɛ, pépi ye à kɩ kɔ̃ kélɛ.» 24 Yesu tɔ̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂ gbãm nɔ́pi tɛ́lɔ́-á képah
noh sɛ̃, pé fɔkɔ vyãh nímí nɔ́pilɛ. 25 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ pé pól ye yah
tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Tir nɛ̂-á mɛ n pɩ kwlo kwlo sɔkɔ, yé kè pĩ ó. Yɔ̀tãm náh
ńkɛ̃nɛ pé kwlo névyelɛ nɛ n fnɛ, tɛ́ nɛ́-ǹgbnɔ tɔ n mó nɛ n fyãh pé yõ pé
tɛ̃nwɛnɔ yĩnnɛ di? 26 Ǹtɛ kè náh yĩnɛ kè nɛ n pɩ sɛ̃ yépi wrɔ́. Gbɛ̃ntɛ̃náhlɛ,
yépi sɔkɔ nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé yĩn-ńsah ǹgbɛ̃ wɛ, tɛ̃ yĩnɛ à pɩ tɔ̃̀npɩlɛ tɛ́lɔ́
tyí. 27 Tɛ́ nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé pɩ yah névilɛ yé sɔkɔ, tɛ̃ yĩnɛ à pɩ yé yɔ̃lɛ.
28 Sɛ̃ ó ye, Névi Píɖĩ́ náh pɔ nɛ névye tɔ̀lɛ n pɩ péwɔ tyí dɛ́. Ǹmɔ ye pɔ tɔ̀
pɩ yĩnnɛ névye tyí, tɛ́ kɩ ǹ min kɔ̃ névye náhnáh yõ dwe yĩnnɛ.

Nsyeriko kwil yĩ́tũbi nɛ́pɩ̂ nîmî yĩ́ yíkínmɔnɔlɛ

29 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̀ sɑ̃́hpú-á n wil Nsyeriko kwil sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃
yɔ́ mɛ ǹ sɔ̀ tɛ̃. 30 Tɛ́ yĩ́tũbi nɛ́pɩ̂ nímí yísyɔ́ sɔ̀ mɛ tɛ̃nɔ́lɛ wɛ̃gbalɩ sɔkɔ. Pǎh
noh nɛ Yesu-á pɔ n sɔkɔ, pè tyah n yo n mɔ yĩ́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃,
ǹmɔ nɛ̂-á Davidi Píɖĩ́nɛ, ńkɛ̃ à pé yãm yah. 31 Képah tɛ̃nɛ, tɔ́wû dírí kɔ̃ pé
yõ nɛ pè pé vyɛ̃y vike. Ǹtɛ pè tɔ̃ wãn mɔ pé yɔ́nmɔnɔ yõ nɛ ńkɛ̃, pé Tɛ̃
ǹgbɛ̃, ǹmɔ nɛ̂-á Davidi Píɖĩ́nɛ, ńkɛ̃ à pé yãm yah. 32 Yesu mɛ yĩn tɛ́ pè ye
yah, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Kwâh nɛ̂ mɛ yé mɛ ké tyí nɛ mé pɩ yé tyí?» 33 Pè mɛ
yo ǹ tyí nɛ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à pé yĩ́ yɩkɩ mɔ. 34 Képah tɛ̃nɛ, pé yãm Yesu tɛ̃. À
mɛ tũ pé yĩ́ tyí. Nɛ́npɔ́ swɔ, pé yĩ́ núkú yɩkɩ mɔ. Pè mɛ ǹ sɔ̀ tɛ̃.

21

Yesu dénɔ́lɛ Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ

1 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̀ sɑ̃́hpú sɔ̀ mɛ fíí kwéy Yerusalɛmɩ kwillɛ. Pè sɔ̀ mɛ yúkɛy
Bɛtifasyɩ kwillɛ, képah nɛ̂-á mɛ Wólívyê yèh yɔ̃lɩ yõ. Képah sɔkɔ, à mɛ ǹ tɔ̀
sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂ nímí tõ 2 nɛ ńkɛ̃: «Kwil nɛ̂-á yé yah tĩ̀nnɛ yɔ̀, yé kyɩ ké sɔkɔ. Yé
kɩ núkú ńkwɛ̃ndyíyũ̌kì yɔ́ wɛ tóhnmɔnsàhnɔ́lɛ ńkwɛ̃ndyípíkì yɔ́lɛ ǹ tnɔ̂.
Yé à dɛ, yè pɔ sélɛ ń kɔ̃. 3 Nɛ̂-à kɩ nɛ pé yo, yè yo tɛ̃ tyí nɛ, sé yétɔ̂-á mɛ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí. Képah sɔkɔ, tɛ̃ kɩ yɛ yé kɔ̃ yé kɩ sɔkɔ sélɛ nɛ́npɔ́ swɔ.» 4 Yesu
képah yo sɛ̃, Liyel tɛ̃ntɔ̀ syínyo-ò wɛy yɔ́nsàhnɔ́ mè wil yĩnnɛ. Liyel tɛ̃ntɔ̀
syínyo-ò lésõ nɛ ńkɛ̃: 5 «Yé yo Yerusalɛmɩ* kwil tãn tyí nɛ, pè yah, pé yɔ̀tɛ̃-á
mɛ n pi pé tĩ̀nnɛ. Gblɔ̌y tíkínmɔnɔ-á mɛ ǹ sɔkɔ. Wǎh mɛ dɔ́kɔ́nkɔ̃ntɛ̃nɔ́lɛ
ńkwɛ̃ndyíkì yõ, nɛ̂-á ńkwɛ̃ndyípíkìlɛ.»† 6 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̀ sɑ̃́hpú mɛ kyɩ
tyi nɔ́pi pɩ ǹ yóré yõ. 7 Pè ńkwɛ̃ndyíyũ̌kì ànɛ̂ ńkwɛ̃ndyípíkì mè tɛ̃ pɔ, tɛ́ pé
flɔ mɔ sé yõ Yesu kɔ̃ à dɔkɔ kɔ̃ tɛ̃. 8 Nɛ́kwĩ́nkí sɔ̀ mɛ pé flɔlɛ n mɔ n yuku
wɛ̃kì yõ, túkù mó mɛ pɛ̃mɩ̀lɛ n kwɔkɩ n mɔ n yuku. 9 Tɔ́wû nɛ̂-á sɔ̀ mɛ mɔ
ǹ yah tĩ̀nnɛ pè n yuku, ànɛ̂ nónó-á sɔ̀ mɛ ǹ sɔ̀ tɛ̃, pé pól sɔ̀ mɛ yo tũ yĩ́npɔ̃
ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Gbílkínɔ́ nɛ n sah Davidi Píɖĩ́ yõ. Névi nɛ̂-á n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn
yõ, Liyel sãm mɔ ǹ sɔkɔ. Gbílkínɔ́ nɛ n sah Liyel yõ, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ yĩ̂nyõ.»
10 Yesu-á pɔ n de Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ, nɛ́npɔ́ tãn pól yuku kwillɛ n yike
wùù. Pè sɔ̀ mɛ piki yah tũ nɛ, nɛ̂ se ɖĩ́ mɛ̀nɛ nɩ? 11 Tɔ́wû mɛ yo pé tyí nɛ,
Liyel tɛ̃ntɔ̀ syínyo-ò Yesu-á, nɛ̂-á n wil Nasarɛtɩ kwil sɔkɔ, Kalile sétáh yõ.

---

* 21:5 21.5 - Yerusalɛmɩ yĩn yɔ́ ye sɔ̀ Siyɔ̃nɛ. † 21:5 21.5 - Yah n tɛ Nsakari 9.9.

Gbɔ̀yĩbɩ yĩ́nînwl̀ìlkl̀ìnɔ́lɛ Liyel nî-ńsah gbô sɔkɔ

[12] Yesu-á de Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, à yíyằm yằmpu ànɛ̂ yídwénè dwépú
pól yĩni wilki ké sɔkɔ. Ȁ pɔ́ sàhntũ̀pu tàbǎlnɔ́ tu wilki mɔ, ànɛ̂ kèpíkípíkínɔ
yằmpu klǒlɛ. [13] Tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Kè mɛ wấrkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ nɛ: ‹Ǹ gbô kɩ n ye níri pí-ńsah gbôlɛ.›‡ Ǹtɛ yépi kè tɔkɔ pɩ yĩ́pú
wɔ̃bìntɛ̃-ǹsahlɛ kɛ̀?»§

[14] Képah náh, yĩ́tũbi ànɛ̂ gbáhkì núkú névye mɛ nɔ de Yesulɛ Liyel ní-
ńsah gbô sɔkɔ. Ȁ mɛ pè dɛ mɔ. [15] Sárká syínwl̀ìlkl̀ìpu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Liyel tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú-á gbl̀ìl nɔ́pi pínɔ́ wɛ sɛ̃́, tɛ́ wɛ̃́npl̀ì tɔ̃ mɛ gbo mɔ tũ nɛ ńkɛ̃́,
gbílkínɔ́ nɛ n sah Davidi Píd̃í yɔ̃, pé fɔkɔ vyãh. [16] Képah tɛ̃̀nɛ, pè mɛ yo
Yesu tyí nɛ, wɛ̃́npl̀ì nɔ́pi-á mɛ nɛ̂nɛ n yo, à kó mɛ kélɛ n nohnɩ nɩ? Ȁ mɛ
yo pé tyí nɛ: «Àwe mé mɛ kélɛ n nohnɩ. Tɛ́ wɛy nɛ̂-á wấrkínsàhnɔ́lɛ Liyel
wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: ‹Á kè pɩ á gbilki gbilki wɛlɔ n nohnɩ wɛ̃́npl̀ì ànɛ̂ wɛ̃́npl̀ì
yrɔ̃̀ vyɛ̃y sɔkɔ.›* Yé se kɩ nɛ yé náh kè kar yah? [17] Képah yóntɛnɔ náh, à
yal pé tnɔ̂, tɛ́ wil kwil sɔkɔ à kyɩ sɔ̃ Betani kwil sɔkɔ.

Yesu vyãh yénmɔnɔlɛ sènsóké séswɔ̂ yɔ̃

[18] Dĩndal séngbɔ̃̌lɛ, Yesu-á n syɩ n pi Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ, kwɛkɩ à tɛ̃.
[19] Wǎh sènsóké séswɔ̂ yɔ́ wɛ yúkɛy wɛ̃̌kìlɛ, à mɛ nɔ de ké tnɔ̂. Ǹtɛ à náh
kwâh yɔ́ wɛ ké sɔkɔ. Kè sɔ̃̀ mɛ mɩrɩ ó kɔ́kɔ́lɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, à mɛ yo ké tyí nɛ,
tɔ̂ɔ́-á sɛ̃ yɔ̀, képah tɛ̃ náh tɔ̃ n syi n yah n pi póllɛ. Nɛ́npɔ́ swɔ, séswɔ̂ mè
núkú kɔkɔ. [20] Ǹ tɔ̃̀ sấhpú-á képah wɛ sɛ̃́, pé gbằn du. Pè mɛ Yesu piki yah
nɛ ńkɛ̃́, kè se pɩ sɔ̃ tɛ́ sènsóké mè núkú kɔkɔ nɛ́npɔ́ swɔ nɩ? [21] Ȁ mɛ yo pé
tyí nɛ: «Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí, Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́-à mɛ yé sɔkɔ, tɛ́ yé náh
mɛ n sɔ̃ tɔ̀tɔ̀, máh nɛ̂ pɩ sènsóké séswɔ̂ mè sɔkɔ, yé tɔ kɩ fɛ̃ sɛ̃́nkɔ̃ pɩ. Tɛ́ kè
náh n yĩn n pi képah ó tyí dɛ́, yé kɩ tɔ̃ fɛ̃ yo yɔ̃lɩ mè tyí nɛ, kè yuku n yal
ásɔ̂̃ kè kyɩ n syɩkɩ n de pnɛ yɔ sɔkɔ, tɛ́ kè kɩ mó tɔ̃ pɩ. [22] Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́-à mɛ
yé sɔkɔ, tɛ́ yé kwáhdúkú nɛ̂ yah kɔ̃ Liyel tyí níri sɔkɔ, yé kɩ kè wɛ.

Pè mɛ Yesulɛ n piki n yah ǹ tɛ̃́nwɛnɔ wl̀ìl-ǹsah tyílɛ

[23] Yesu kyɩ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Wǎh mɛ névyelɛ n kwɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ,
sárká syínwl̀ìlkl̀ìpu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwil yèwàhnì nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ à syah nɛ, nɛ̂
gbɔ̃̀ yɔ̃ se à n pɩ tyi nɔ́pilɛ, ànɛ̂ nɛ̂ se kɔ̃ ǹnɛ kénɛ tɛ̃́nwɛnɔlɛ nɩ? [24] Ȁ mɛ
yo pé tyí nɛ, péwɔ tɔ-á kɩ pè piki yah tir núkú ó kɔ́kɔ́lɛ. Pàh kɩ ké yah yo
pé syah, pé tɔ-á kɩ mó yo pè syah nɛ̂ gbɔ̃̀ yɔ̃-á pé n pɩ tyi nɔ́pilɛ. [25] Pépi tɛ̃
tyí à; nɛ̂ se tɔ̃ Nsyɔ̃nɛ à pɔ wèlnwl̀ìlkl̀ìnɔ́lɛ n pɩ nɩ? Liyel se, tɩ̂̃ névye se nɩ?»
Képah sɔkɔ, pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, páh kɩ nɛ Liyel-á tɔ̃ ǹnɛ, wǎh kɩ pé
syah nɛ, tɛ́ kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ pé náh sɛ̃ ǹ yɔ̃ nɩ? [26] Ǹtɛ páh kɩ se mó tɔ̃ nɛ
névye-á tɔ̃ ǹnɛ, tɔ́wû tíkí-á mɛ pé tɛ̃ pé pól-á sɔ̃́npílɛ mɛ Nsyɔ̃nɛ n tɔkɔ n
pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ. [27] Kǎh pɩ sɛ̃́, pè Yesu syah nɛ pé náh pĩ. Ǹ tɔ mó
yo pé tyí nɛ, pé tɔ náh kè yo pè syah n pi, nɛ̂ gbɔ̃̀ yɔ̃-á pé n pɩ tyi nɔ́pilɛ.

Sèml̀ìrkl̀ì nɛ̂-á yãh d̃ínpl̀ì nɛ́pl̀ì̂ nîmî yîsyɔ́ tyí yɔ̃

[28] Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Mé kɩ sèml̀ìrkl̀ì yɔ́ yãh yé tyí, yè mó
yé sɔ̃nɔ yo ń tyí ké tyí sɔkɔ. D̃ínpl̀ì nɛ́pl̀ì̂ nímí lésɔ̃ mɛ d̃í yɔ́ tyí. Ȁ mɛ nɔ de
gben tɛ̃̀nɛ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé píd̃í, ńkɛ̃́ à kyɩ tɔ̃̀ pɩ pé tyí yèrɛsɛ̃̂ swãh sɔkɔ

‡ **21:13** 21.13 - Yah n tɛ Yesayi 56.7. § **21:13** 21.13 - Yah n tɛ Nsyeremi 7.11. * **21:16** 21.16 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 8.3.

kwɛynɛ. 29 Á mɛ ǹ sú syah nɛ kyɩ dékè náh mɛ pé tɛ̃. Tɛ́ dǒ kwéy, à kè
wɛ ké yah náh. Á mɛ yuku sɔkɔ swãh sɔkɔ. 30 Sú mɛ̀ mɛ tɔ̃ nɔ de ǹ píɗ́í
ní-òlɛ, à wɛy núkú mɛ̀ ó yo ǹ tɔ tyí. Ǹmɔ mɛ yo ǹ tyí nɛ, páh kɩ kyɩ, pé
bɔ̌. Tɛ́ à náh pɔ kyɩ. 31 Nɛ́pî nímí nɔ́pi sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃ pé sú nìvìnì pɩ?» Sárká
syínwı̏lkı̏pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwil yèwàhnì nɔ́pi mɛ nɛ gben tɛ̃-á. Képah sɔkɔ,
Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí, mɔ́rí syípú ànɛ̂ syɔ́
fɔ̀fínpɩbɩ kɩ yé dyàh tɛ̃ Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yɔ̃. 32 Yé náh wɛ di, Nsyɔ̃ pɔ yé tyí à
pɔ gbɩ wɛ̃̀kìlɛ yé wɛ̃kɩ, tɛ́ yé náh sɛ̃ ǹ yɔ̃. Ǹtɛ mɔ́rí syípú ànɛ̂ syɔ́ fɔ̀fínpɩbɩ
wɔ pyě sɛ̃ ǹ yɔ̃. Yé mó tɔ̃ kè wɛ yı̋nɛ, tɛ́ képah fyé yɔ̃, yé náh yé nnɔ vi mɔ
à sɛ̃ ǹ yɔ̃.»

Sèmı̏rkı̏ nɛ̂-á yãh yɛ̀rɛsɛ̃̂ swãh tɔ̃́pú nɛ́pêl tyí yɔ̃

33 Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Yé yé ní sah noh ń tyí sèmı̏rkı̏ yɔ́lɛ ńtɔ̃ yɔ̀: Sètɛ̃
ɗ́í yɔ́ lésɔ̃ yɛ̀rɛsɛ̃̂ swãh kɔ̃, tɛ́ kɛ̃kɩ mɔ kè kore vi, tɛ́ swɔ yɔ́ tũ tɛ́dáhkì yɔ̃
ké sɔkɔ, à pɩ yɛ̀rɛsɛ̃̂ pye yı̋kí-ńsahlɛ. Tɛ́ ké syíkípú dɔ́kɔ́ntɛ̃-ǹsah mɔ kèyy
ké sɔkɔ. Képah náh, à yɛ̀rɛsɛ̃̂ swãh tɔ̃́pú yísyɔ́ tɔkɔ pɔ sah ké yɔ̃, píndibinɔ
yɔ̃, tɛ́ sɔkɔ kɔ́lɔ́ sɔkɔ. 34 Sé pye gbɛ gbı̋-á pɔ n nɔ, sètɛ̃ ɗ́í ǹ tɔ̃̀npɩbɩ tɔ̃ yɛ̀rɛsɛ̃̂
swãh tɔ̃́pú nɔ́pi tyí nɛ, pè pé wɛ wɛ tɛ̃̀nɛ pè kɔ̃ pè pɔ pé kɔ̃. 35 Ǹtɛ yɛ̀rɛsɛ̃̂
swãh tɔ̃́pú nɔ́pi yuku pè tɛ̃, tɛ́ núkú ko képékèyɔ̂, tɛ́ kèyǎh ko mɔ, tɛ́ kèyǎh
minki ko dyêhlɛ. 36 Sètɛ̃ ɗ́í tɔ̃ ǹ tɔ̃̀npɩbɩ yísyɔ́ tɛkɩ mɔ, nónó-á dò kal gbro
tãnnɛ. Pè tɔ̃ pépi tɔ pɩ sɛ̃́ntɛ̃ ólɛ. 37 Kǎh pɩ sɛ̃́, à tɔ̃ ǹ píɗ́í tɔ̃ pé tyí tɛ́ynɛ, tɛ́
mɛ n sɔ̃ nɛ, pǎh kɩ ǹmɔ wɔ yah sen ku. 38 Ǹtɛ yɛ̀rɛsɛ̃̂ swãh tɔ̃́pú nɔ́pi-á fyɔ̀
ǹ píɗ́í wɛ, pè núkú yo wɛ̃ tyí nɛ, ǹ gbɛ̃̌yɔ̃-á yɔ̀. Pè pɔ pé à ko mɔ, gbɛ̃kɩ mó
pɩ pépi tyílɛ. 39 Képah tɛ̃̀nɛ, pè núkú à fyãh tɛ̃, tɛ́ à wilki mɔ swãh kahnɩnɛ,
tɛ́ à ko mɔ. 40 Yé tɔkɔ nɛ n yah kɛ̀; sètɛ̃ ɗ́í-à pɔ pɔ, sɔ̃̀ mɛ à kɩ pɩ pélɛ?» 41 Pè
mɛ nɛ, wǎh kɩ kénɛ nɛ́pêl ko mɔ pélpèl, tɛ́ kɩ yɛ̀rɛsɛ̃̂ swãh tɔ̃́pú yísyɔ́ tɔkɔ
pɔ sah ǹ swãh mɛ̀ yɔ̃, píndibinɔ yɔ̃. Pépi wɔ-á kɩ ǹ wɛ wɛ tɛ̃̀nɛ ǹnɛ n kɔ̃
ké gbı̋ sɔkɔ. 42 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé se kɩ nɛ yé náh wɛy
mɛ̀ kar yah póllɛ, nɛ̂-á yo Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
‹Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á dáhkì nɛ̂ yahle,
képah yétɔ̃̂ pɔ kal.
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀ vyãh ye képahlɛ.
Gbɛ̃̀ndùnì tir ye kélɛ ápi yah sɔkɔ yɔ̀ dɛ́!»†
43 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí tɔlɛ nɛ,
Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ tɛ̃̀nɔ́ kɩ syi yépi Nsyifunɔ tyí kɩ yı̏kı̏ yɔ́ névye kɔ̃, nónó-á kɩ
tyípéplɔlɛ n pɩ ké sɔkɔ Liyel-á mɛ nónó tyí. [44 Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á dáhkì nɛ̂
yahle, névi nɛ̂-à wil syɩkɩ képah yɔ̃, tɛ̃ kɩ kwɔkɩ. Tɛ́ kàh se mó tɔ̃ syɩkɩ nɛ̂
yɔ̃, kè kɩ tɛ̃ pyãhrɩ.]» 45 Sárká syínwı̏lkı̏pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú-á
fyɔ̀ sèmı̏rn nɔ́pi noh, pè pĩ nɛ pépi yɔ̃-á Yesu mɩ sélɛ. 46 Képah tɛ̃̀nɛ, pè sɔ̃̀
mɛ ké tyí nɛ pé à tɛ̃, tɛ́ tɔ́wû tíkí pè tɛ̃. Tɔ́wû sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ n tɔkɔ n pɩ Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ képah ye.

22

Sèmı̏rkı̏ nɛ̂-á yãh fúr yɔ̃ke yɔ̃́nɔ́ tyí yɔ̃

† **21:42** 21.42 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 118.22-23; Tyípínì 4.11.

1 Yesu tõ tyah sèmı̀rkı̀ yólɛ n yãh pé tyí nɛ: 2 «Liyel tɔ̃rí-á kı fɛ̃ tɔkɔ sãh
sèmı̀rkı̀ nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ yó lésõ ǹ pídı̃́ fúr fèn pı. 3 Té mɛ ǹ tɔ̃̀npıbı
wilki tõ nɛ, pè kyı nɛ́yénɔ́ ye n pɔ fúr yõke yɔ̃́-ńsah. Ǹtɛ nɛ́yénɔ́ nɔ́pi náh
sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé pɔ. 4 Képah tɛ̃nɛ, à tõ tɔ̃̀npıbı yisyó wilki tõ pé tyí nɛ,
pı̃́n-á pı tɛ. Páh nyéhpyɛ́nı̀ ànɛ̂ yipɛ̂y ko tɛ nırı-á mɛ nónó sɔkɔ. Tyi pól-á
pı tɛ, pè pɔ fúr sɔkɔ. 5 Ǹtɛ nɛ́yénɔ́ nɔ́pi náh kè mɔ kõ póllɛ. Ńyɔ-à yuku
à n sɔkɔ ǹ swãh, ńyɔ-à yuku à n sɔkɔ ǹ gbɔ̀ yı̃́-ńsah. 6 Pé túkù mɛ yuku
mı yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ tɔ̃̀npıbı sɔkɔ, à pè fõh pélpèl, tɛ́ pè ko mɔ. 7 Képah sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́
fɔkɔ kah vyãh. Ȁ mɛ ǹ sràsyíbí tɛkı mɔ pè kyı kénɛ nɛ́kókè mɔ́pú ko mɔ,
tɛ́ pé kwil sukɛ. 8 Képah náh, tɛ́ yo ǹ tɔ̃̀npıbı tyí nɛ, fúr yõke-á pı tɛ. Ǹtɛ
nɛ́yénɔ́ nɔ́pi náh sɔ̃̀ yı̃nɛ yõke mɛ̀ yɔ̃́nɔ́lɛ. 9 Ǹkɛ̃ pè kyı wɛ̃tlo yey sɔkɔ, pàh
kı fyɔ̀ névye nónó wɛ, pè pé pól ye n pɔ fúr yõke yɔ̃́-ńsah. 10 Tɔ̃̀npıbı nɔ́pi
mɛ sɔkɔ wã̀l yey sɔkɔ. Pǎh kyı tɛ́ névye nónó wɛ, nɛ́túkúnı̀ tɔkɔ dohnı
nɛ́péplɔ yõ, pè pé pól ye pɔ tuke mɔ, fɔ́ɔ́ fúr pí-ńsah wɔ̀kɔ̀ pól yuku yõke
yɔ̃́púlɛ. 11 Yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́-á de yuku yáh-ńsah pé tyí, à kyı dı̃́ yó wɛ pé sɔkɔ nɛ̂ náh
sɔ̃̀ mɛ fúr flɔ mɔ. 12 Ȁ mɛ yo kénɛ dı̃́ tyí nɛ, pé kódı̃́, ǹmɔ se de sɔ̃́ ásɔ̃̂ sɔkɔ
fúr flɔ kɛ̃́nɛ ǹ wil sɔkɔ nı? Ǹtɛ yó-ńsah náh wɛ dı̃́ tyí. 13 Képah sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃
dı̃́ yo tɔ̃̀npıbı tyí nɛ pè ǹ gbyɛ̃̂h ànɛ̂ ǹ gbã̀n pukubi, pè mó à min mɔ kégbó
fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ kı mɛ. 14 Yé náh wɛ di, névye
náhnáh mɛ yénɔ́lɛ. Ǹtɛ nónó-á yah wilki pé sɔkɔ, pè náh mɛ fwɔ́ɔ.»

Pɔ́ mɔ́rí mɔ́nɔ́lɛ Wrome kwı̂ltãm yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Sesar tyí

15 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kı̀ kɔ́pú kyı wɛ̃ wɛ à yo sah núkú yõ, sɔ̃́-á pè kı
pı tɛ́ kı Yesu wɛ n tɛ̃ n pi ǹ vyãh wɛy sɔkɔ. 16 Té mɛ pé tɔ̃̀ sã́hpú yisyó ànɛ̂
yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ Yerɔdı náh névye túkù wilki tõ Yesu tyí nɛ pè kyı yo ǹ tyí nɛ, pé
kwɔ́-ò dı̃́, páh pı̃ nɛ gbı yó-ò-á ǹnɛ, ànɛ̂ wǎh Liyel wɛ̃kı̀lɛ névyelɛ n kwɔ
gbı wɛ̃kı̀ yõ. Ȁ náh névye yah tíkílɛ n pı. Ȁ náh névyelɛ n wah. 17 Ǹtɛ à
ǹ sõnɔ yo pé syah. Ǹkɛ̃ ké wɛ̃kı̀ se mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ nɛ pé mɔ́rílɛ n mɔ Wrome
kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Sesar tyí, tı̃̂ ké wɛ̃kı̀ náh mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ? 18 Ǹtɛ Yesu-á pé
fɔkɔ sõnɔ túkúnı̀ pı̃ sɛ̃́, à mɛ yo pé tyí nɛ, fɔ̀kɔ̀pı̃̀l ànɛ̂ vyã́hsesyı̃́rí névye
nɔ́pi, sɔ̃́ se pı tɛ́ pè pé pílkintɛ̃-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ nı? 19 Pè pɔ mɔ́rí mɔ mɔ
pɔ́ pɔ́ núkúlɛ pé yah ǎtrɛ. Pè mɛ pɔ ké núkúlɛ à kõ. 20 Yesu mɛ pè piki yah
nɛ, nɛ̂ yah mírkí ànɛ̂ ǹ yı̃n se wã́rkínmɔnɔlɛ ké yõ yɔ̀ nı? 21 Pè mɛ yo ǹ tyí
nɛ, Sesar tyí-á. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, pè Sesar tyílɛ Sesarlɛ n
kõ, pè mó Liyel tyílɛ Liyellɛ n kõ. 22 Pǎh képah tɛ̃ noh sɛ̃́, pé gbã̀n du. Pè
mɛ yal ǹ tnɔ̂ à sɔkɔ.

Lékyı̂ yı̂lkı̂nmɔnɔ tyí yónɔ́lɛ

23 Lésõ mɛ̀ ólɛ, Sadusi wɛ̃kı̀ kɔ́pú nónó-á ńkɛ̃́nɛ nɛ n yo nɛ lékyı̂
yílkínmɔnɔ náh mɛ, pé túkù nɔ de Yesu tnɔ̂ tɛ́ à piki yah nɛ, 24 kwɔ́-ò dı̃́,
Moyisi-á kè yo ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ, dı̃́ nɛ̂-à ku pi kɛ̃́nɛ ǹ tyí, ǹ gbɛ̃̀ndı̃́-á
yı̃nɛ à ǹ kyı pɛ́kúsè mɛ̀ tɔkɔ, à pi dubi à kõ, nɛ̂-á kı pɔ n pı n pi ǹ nɛ́nkyí
dı̃́ lékókè náhnɛ.* 25 Ǹtɛ sú núkú dı̃́npı̀ nɛ́pı̃̂ kwǎrnimi yisyɔ́-á lésõ mɛ pépi
wrɔ́ sɔkɔ. Gben tɛ̃ mɛ pɔ sɛ̂ tɔkɔ, tɛ́ pɔ ku pi wɛ́-ńkɛ̃́nɛ tɛ́ ǹ kyı sah ǹ
sɔ̃̀ syı kõ. 26 Ǹtɛ ǹmɔ tɔ tyí tõ pɔ pı sɛ̃́, tɔ̃́-ò tɔ tyí pɔ pı képah núkú ólɛ,

* **22:24** 22.24 - Nsyifunɔ tyí sɔ̃̀, pɛ́kúsɛ̂ yı̃nɛ à de ǹ pɛ tyí névi yɔ́ tyí. Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 25.5-6; Yenɛsı 38; Wruti 1-4.

fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ kwǎrní-ò tyí. 27 Pépi pól tyí náh, pi mɛ̀ tɔ-á pɔ ku. 28 Ǹtɛ pi
mɛ̀-á de yah pé pól tyí sɛ̃́ à, lékyî yilki n mɔ sõlɛ, à se kɩ n pɩ n pi pé nɛ́pî̃
kwǎrnimi nɔ́pi sɔkɔ nɛ̂ tɛ̃ tyílɛ nɩ? 29 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Liyel
wɛy sɛ́bɛ́y pɩ̃́-ńkɛ̃́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃́nwɛnɔ pɩ̃́-ńkɛ̃́ ye mɔ sah yélɛ pílkínɔ́ sɔkɔ.
30 Yé yah, lékyî-à pɔ yilki mɔ, pɛ́dékè náh kɩ n mɛ n pi, sétɔ́kɔ́kɩ̀ tɔ náh kɩ
n mɛ n pi. Ǹtɛ névye kɩ mɛ yî̃nyõ tɔ̃̀npɩbɩ tyí kõlɛ yî̃nyõ. 31 Tɛ́ à yuku lékyî
yílkínmɔnɔ wɔ tyí sɔkɔ, Liyel-á nɛ̂ yo yé tyí, yé náh kè kar yah di? Á lésõ
nɛ: 32 ‹Ǹmɔ ye Abrahmɩ Liyellɛ, ànɛ̂ Yisakɩ Liyellɛ, ànɛ̂ Nsyakɔbɩ Liyellɛ.›†
Liyellɛ, lékyî Liyel náh ǹnɛ dò, vye Liyel ye. Képah n wɛ̃kɩ nɛ á náh tãn
Abrahmɩpi lékyî-á yilki mɔ.» 33 Képah tɛ̃nɛ, tɔ́wû nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ ǹ wɛynɛ n
nohnɩ, pé gbɛ̃̀n du ǹ névye kwɔ dùkù tyílɛ.

Liyel tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂ tyí-á tah kal

34 Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú-á noh nɛ Yesu-á wɛynɛ Sadusi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú tɛ̃, pè wɛ̃
ye tuke mɔ. 35 Tɛ́ pé Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pɩ̃́pú sɔkɔ yɔ́ mɛ píkínyahnɔ yɔ́ pɩ
Yesu tyí ǹ pilki n tɛ̃ yĩnnɛ nɛ, 36 kwɔ́-ò dɩ̃́, Liyel tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂ tɛ̃ tyí se tah
kal sé tɛ́lɔ́lɛ nɩ? 37 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyí yĩnɛ kɩ nɔ á
tyí á nɩ póllɛ, ànɛ̂ á min póllɛ, ànɛ̂ á sõnɔ póllɛ.›‡ 38 Képah ye tir kɔ̃̀nsàhnɔ́
gbennɛ, ànɛ̂ nɛ̂ tyí-á tah kal. 39 Ké ní-ò nɛ̂-á tõ mɛ ké tyí kõlɛ, képah ye yò
nɛ: ‹Yɛ á ní-ò tyí nɔ á tyí á gblɔ̃̌y tyí kõlɛ.›§ 40 Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ànɛ̂
Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ tyi pól mɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́nɔ nínɔ́ nɔ́pi
sɔkɔ.»

Krista ye Davidi Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ tɛ́ tõ pɩ ǹ Pídɩ̃́nɛ

41 Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú-á sɔ̃̀ mɛ tùkènmɔnɔlɛ, Yesu mɛ píkínyahnɔ yɔ́ pɩ pé
tyí nɛ: 42 «Yépi tɛ̃ sõnɔ nɛ̂nɛ Krista tyí sɔkɔ, nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ?
Nɛ̂ pídɩ̃́ mɛ ǹnɛ?» Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, Davidi Pídɩ̃́-á. 43 Képah sɔkɔ, à mɛ yo
pé tyí nɛ: «Ǹtɛ kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ Liyel Mirki-á Davidi yah tɛ̃, Davidi mɛ Krista
ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ? Yé náh wɛ di, à lésõ nɛ ńkɛ̃́,
44 nɛ̂-á péwɔ TƐ̃̀ ŇGBƐ̃NƐ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á kè yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́,
à pɔ n kõ n tɛ̃ pé gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ,
fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ gbɩ̃́ nɛ̂-á
pé kɩ ǹ sépɛ́bí pɩ ǹ gbáhkɩ̀ súnsàh-ǹsahlɛ.*
45 Ǹtɛ Davidi-á Krista ye TƐ̃̀ ŇGBƐ̃NƐ à kɩ tõ pɩ sɔ̃́ tɛ́ kɩ pɔ n pɩ ǹ Pídɩ̃́nɛ?»
46 Yesu-á sépi yo, tyíyóné náh tõ fɛ̃ wɛ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyí. Tɛ́ à tɔkɔ lésõ tyí,
ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh tõ ǹ nɩ syãh à piki yah yah tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ.

23

Yesu-á nɛ̂ yo à yuku Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú tyí tɩ̃̀nnɛ

1 Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ànɛ̂ tɔ́wû tyí nɛ: 2 «Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂
Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú ye n kwɔ névyelɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ. 3 Yé nɛ n nohnɩ
pé tyí, yè mó nɛ n kɔ pé yóré yõ. Ǹtɛ pǎh kwɔ́nɔ́ nónónɛ n pɩ, pè náh mɛ n
kɔ sé wɑ̃̀l yõ. Képah ye, yé káh pé pɩ dùkù tɛ̃ wɔlɛ n yah n pɩ. 4 Pǎh ńkɛ̃́nɛ

† 22:32 22.32 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 3.6. ‡ 22:37 22.37 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 6.5. § 22:39 22.39 - Yah n tɛ Levitiki 19.18. * 22:44 22.44 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 110.1.

névyelɛ n kwɔ tyi nónónɛ, sè mɛ á kɩ nɛ tókópêl sɔ̃ pè pukubi pè twah mɔ,
tɛ́ pè náh n fɛ̃ n syi n so n mɔ pé tyí kèngbɔ núkú fyélɛ. 5 Pě pé gblɔ̌ynɛ
n wɛ̃kɩ pé tyípínì pól sɔkɔ. Képah ye, kyɛ́súpî nónó-á Liyel wɛynɛ sé sɔkɔ
yèwɛtyêh yey toh n mɔ mɔ tɛ̃nɛ, képah náh pɩ gbɛ̏n tyí toh n mɔ mɔ tɛ̃nɛ,
pépi pé tyínɔ pɩ gblò gblò, ǹ tɛ́ pé flɔ vyɛ̃y dro pɩ flɛ̀yflɛ̀y. 6 Tɛ̃-ǹtɛ̏n gbro
tyí nɔ pé tyí yénɔ yɔ̃́-ńtɛ̂n sɔkɔ ànɛ̂ Liyel ní-ńtɛ̂n vì sɔkɔ. 7 Pè n nɛ n mɛ
ké tyí nɛ, névye nɛ n tɔ̃ n sah n wɛkɩ n pɔ pé tyí tówû tùkè-ǹtɛ̏n sɔkɔ, pè
mó pélɛ n ye Kwɔ́púlɛ. 8 Ǹtɛ yépi tyí kwɔ́-ò núkú ó ye mɛ, tɛ́ yé tɛ́ló póllɛ
núkú ye. Képah ye, yépi tɛ̃ wɔ káh nɛ pè yélɛ n ye Kwɔ́púlɛ. 9 Sú núkú
ó ye mɛ yé tyí, nɛ̂-á mɛ yɩ̃̂nyɔ̃. Képah ye, yé káh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ n ye Súlɛ
sétáh mɛ̀ yɔ̃ sɔkɔ ǹ Liyel wɛ̃kì kóló yĩnnɛ. 10 Yah tɛ̃-ò núkú ó ye mɛ yé tyí.
Krista ye, nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Képah ye, yé káh nɛ pè yélɛ n ye
Yah tɛ̃púlɛ. 11 Yɩ̃́n-ńsah ǹgbɛ̃-á mɛ névi nɛ̂ tyí yé sɔkɔ, tɛ̃ wɔ yĩnɛ à pɩ yé
tɔ̏npɩlɛ. 12 Névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̌y dɔkɔ sah, tɛ̃ kɩ tiki mɔ. Tɛ́ nɛ̂-à ǹ gblɔ̌y tiki
mɔ, tɛ̃ kɩ dɔkɔ mɔ.

13 Yépi Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kópúlɛ, pèkè mɛ yé yɔ̃.
Vyɛ̃nnínì wɛ́kípú ye yélɛ. Yě Liyel tɔ̃rí nɔlɩ yɔ̃́nɔ́ yah kɔ̃ névye tyí. Yé náh
mɛ ké tyí nɛ yé ké nɔlɩ yɔ̃, tɛ́ nónó-à se mó tɔ̃ nɛ pé ké nɔlɩ yɔ̃, yě pé yah
kɔ̃. [14 Yépi Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kópúlɛ, pèkè mɛ yé
yɔ̃. Vyɛ̃nnínì wɛ́kípú ye yélɛ. Yě pɛ́kúsyɔlɛ n vi n tɛ̃ pé gbɛ̏n yîlɛ n syi pé
tyí, ǹ tɛ́ nírílɛ n pɩ yɔ̏sɛ̃kìlɛ nɛ névye pé wɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, yé tukey kɩ n pɩ n
pi képékèyɔ̂ kal no tɛ́ló tyílɛ.] 15 Yépi Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi
wɛ̃kì kópúlɛ, pèkè mɛ yé yɔ̃. Vyɛ̃nnínì wɛ́kípú ye yélɛ. Yě yrɛy ànɛ̂ sétáh
yɔ̃ pól kɔ n kɔ̃ nɛ́núkù fyé yáhnkɔ̃nɔ sɔkɔ Nsyifunɔ wɛ̃kì tɛ̃ yĩnnɛ. Tɛ́ nɛ̂-à
se wɛ fɛ̃ syi, yè n tɔ̃ ǹmɔ pɩ à kɔ̃ à n yĩnɛ dénólɛ ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè sɔkɔ à
kal yépilɛ kɛ nínɔ́. 16 Pèkè mɛ yé yɔ̃, yépi nónó-á yah tɛ̃pú yɩ̃́tũbilɛ. Yè n nɛ
n yo nɛ ńkɛ̃, névi-à n wo Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎrlɛ, képah náh n mɔ n kɔ̃
n pi. Tɛ́ nɛ̂-à n wo Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr sɔkɔ sɛ̃́nnɛ, képah-á kɩ mɔ kɔ̃.
17 Lékɛ̃́m kɛ̃ névye, yɩ̃́tũbi nɔ́pi, sɛ̃́n wɔ se fɔ̃́nfɔ̃́ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr
yɔ̃ sɔkɔ, képah nɛ̂ gbɔ̏ yɔ̃-á sɛ̃́n n mɔ n kɔ̃ Liyel tyí yɔ̃? 18 Yè n nɛ n yo tɔlɛ
nɛ ńkɛ̃, névi-à n wo sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsahlɛ, képah náh n mɔ n kɔ̃ n pi. Tɛ́
nɛ̂-à n wo sárká kwâhlɛ, nɛ̂-á mɛ sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsah yɔ̃ sɔkɔ, képah-á kɩ
mɔ kɔ̃. 19 Yɩ̃́tũbi nɔ́pi, sárká wilki wilki kwâh wɔ se fɔ̃́nfɔ̃́ sárká súkɛ́nkɔ̃-
ńsah yɔ̃, képah nɛ̂ gbɔ̏ yɔ̃-á sárká n mɔ n kɔ̃ Liyel tyí yɔ̃? 20 Névi nɛ̂-à fyɔ̀ n
wo sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsahlɛ, tɛ̃ ye ǹ wo tɛ ké yɔ̃ sárká yî tɔlɛ. 21 Névi nɛ̂-à fyɔ̀
n wo Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎrlɛ, tɛ̃ ye ǹ wo tɛ Liyel tɔlɛ, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ ké
sɔkɔ. 22 Névi nɛ̂-à fyɔ̀ n wo yɩ̃̂nyɔ̃lɛ, tɛ̃ ye ǹ wo tɛ Liyel tɔ̃rí kɔ̌ tɔlɛ ànɛ̂ ké yɔ̃
kɔ̃́ntɛ̃-òlɛ. 23 Yépi Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kópúlɛ, pèkè
mɛ yé yɔ̃. Vyɛ̃nnínì wɛ́kípú ye yélɛ. Yě nànàye ànɛ̂ pɛ̃nfɛ̌nè pól gbɛ̃m-ònɔ́lɛ
Liyellɛ n kɔ̃. Ǹtɛ gbɩ wɛ̃kì kóló, ànɛ̂ névye yɛ̃m yáhnɔ́, ànɛ̂ tyi pínɔ́lɛ sé wɛ̏l
yɔ̃, sépi nónó tyí-á tah kal Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ sɔkɔ, yè n pyě sépi wɔ yahle;
sépi nónó-á yé yĩnɛ yè nɛ n pɩ gbɔ̏nwɔ̀kɔ̀ kɛ̃́nɛ, à tahlɩ yáh mɛ nónónɛ n pɩ.
24 Névye yah tɛ̃pú yɩ̃́tũbi nɔ́pi. Yáh nɛ̂nɛ n pɩ yɔ̀, kè mɛ á kɩ nɛ yé wɔ wɔ ni
sɔ̃ yé n syi à sèswɔ̃lɛ n wilki ké sɔkɔ, tɛ́ pyě yɛ̏hmínì wɔlɛ n wɔ n mɔ n yɔ
sɔ̃. 25 Yépi Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kópúlɛ, pèkè mɛ yé

yõ. Vyɛ̃nnínì wɛ́kípú ye yélɛ. Yě wóhlɔ́ ànɛ̂ yɛ̃yɔ̋vyɔ náhlɔ́ wu n tɔ̃ n sah,
tɛ́ sé sɔkɔ táhlɔ́ n nɛ mɛ yúkúnɔ́lɛ yé yĩbe yĩlɛ ànɛ̂ yî nónó dékè képékè-á
mɛ yé sɔkɔ. 26 Farisi wɛ̃kì kɔ́pú yĩ́tũbi nɔ́pi. Yé vyɔ́ sɔkɔ táhlɔ́ ǹgbò tɔ̃ n
sah. Képah sɔkɔ, sé náhlɔ́ tɔ kɩ pɩ yályál. 27 Yépi Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú
ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ. Vyɛ̃nnínì wɛ́kípú ye yélɛ. Yé mɛ á
kɩ nɛ léyâ̂l pĩkínsàhnɔ́ sɔ̃. Sé kégbɔ́ n nɛ n mɛ pallɛ, tɛ́ sé sɔkɔ táhlɔ́ n nɛ n
mɛ lékyî kègbèl ó ànɛ̂ yĩpyâ̋hnì duke duke póllɛ. 28 Sɛ̃ ye yépi tɔlɛ. Kégbɔ́
sɔkɔ, yè n pɩ n tɛ̃ nɛ́gblɔ́lɛ, tɛ́ yé fɔkɔ táhlɔ́ mó tɔ̃ mɛ yúkúnɔ́lɛ fɔ̀kɔ̀pĩl tyi
ànɛ̂ tyĩtúkúnìnɛ. 29 Yépi Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kɔ́púlɛ,
pèkè mɛ yé yõ. Vyɛ̃nnínì wɛ́kípú ye yélɛ. Yě Liyel tɛ̃ntɔ̏ syĩnyopu léyâ̂llɛ
n tɔ̃ n sah n mɔ. Névye nónó-á pɩ sɔkɔ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah, yě pépi tyínɔ́lɛ
n koh n mɔ yĩpéplɔlɛ, 30 ǹ tɛ́ nɛ n yo nɛ, yé tɔ-à sɔ̏ mɛ yé súbí mɛ gbĩ́nɛ,
yé náh náhkɩ n so n mɔ n pi pé tyí Liyel tɛ̃ntɔ̏ syĩnyopu kònmɔnɔ sɔkɔ.
31 Ǹtɛ yah, yé mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ yé gblɔ̌y nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̏ syĩnyopu kònmɔpu
pye-á yélɛ. 32 Ɔ̏ɔ̃, yé súbí-á nɛ̂ tyah mɔ sah, yé gbah n tɛ̃ kè syi kɛ̀. 33 Vyeh
nɔ́pi, wáhnmĩrɔ́ yĩsyɔ́lɛ n yah dɛ́. Yé n to n pwah sɔ̃ ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè yah
sɔkɔ? 34 Képah ye, ńmɔ kɩ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syĩnyopu, ànɛ̂ yĩ pĩ́pú, ànɛ̂ kwɔ́pú
kègblɔ tɛkɩ mɔ yé kõ. Ǹtɛ yé kɩ pé túkù ko mɔ, tɛ́ kɩ túkù syɩ dahlɔ yõ, tɛ́
kɩ túkù ko yèfõhlɛ yé Liyel ní-ńtẫn vì sɔkɔ, tɛ́ kɩ kõ pé náh pélɛ n yĩni n
kõ kwlo kwlo sɔkɔ. 35 Képah sɔkɔ ye lékàh kɛ̃pú pól kònmɔnɔ plɔ kɩ wɛ
syɩkɩ yé yõ, pépi nónó-á ko mɔ à tɔkɔ Abɛlɩ kònmɔnɔ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á nɛ́gbílɛ
Liyel yah, pópó à pɔ syɩ Barakɩ pídĩ́ Nsakari tyí tyí, nɛ̂-á yé ko mɔ sárká
súkɛ́nkɔ̃-ńsah ànɛ̂ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr wrɔ́. 36 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo
yé tyí, nɛ́kókè mɔ́nɔ́ nɔ́pi pól plɔ kɩ n syɩkɩ n pi kwɛy gbĩ névye yõ.»

Yesu yah kwɔ́nɔ́lɛ Yerusalɛmɩ tyí sɔkɔ

37 Yesu tɔ̃ yo nɛ ńkɛ̃: «Yerusalɛmɩ tãn, Yerusalɛmɩ tãn, yépi nónó-á Liyel
tɛ̃ntɔ̏ syĩnyopulɛ n ko n mɔ, tɛ́ Liyel-á nónó tɛkɩ mɔ yé kõ, yé pépilɛ n minki
n ko dyêhlɛ, gbáhyĩ́ sɔ̃ pól mɛ mé kè yah kõ nɛ, mé yé tuke n mɔ sɔ̃-á sĩ̏n n
tuke n mɔ ǹ pyelɛ ǹ kâm sɔ̏ sɔkɔ, tɛ́ yé náh fɛ̃ syi? 38 Kǎh pɩ sɛ̃, Liyel kɩ ǹ
náh vi yé kwil kõ pnɛ́pnɛ́, kè kõ kè kɩ pɩ kéntíkínìnɛ. 39 Tɛ́ mé kélɛ n yo yé
tyí, yé náh tɔ̃ ńmɔ wɛ n yah n pi, fɔ́ɔ́ kɩ pɔ nɔ gbĩ́ nɛ̂-á yé kɩ n yo nɛ ńkɛ̃,
névi nɛ̂-á n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn yõ, Liyel sãm mɔ ǹ sɔkɔ.»

24

Yesu mɛ Liyel nî-ńsah gbô sɔ́nɔ́ ànɛ̂ kèkõyɔ̋ tyɛ́nɔ́ tyílɛ n yo n sah

1 Yesu-á wil Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ tɛ́ n sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ǹ tɔ̏ sâ̋hpú mɛ nɔ
de ǹ tnɔ̂ à Liyel ní-ńsah gbô mɔ dùkùlɛ n sõ ǹ tyí. 2 Ǹtɛ à mɛ pè syah nɛ,
kǎh pè n yah yɔ̀ kɛ̀; kègbɩ yõ páh kélɛ n yo pé tyí, ké pól-á kɩ pɔ sɔ. Dáhkì
núkú yɔ́ ńtɛ̃ náh tɔ̃ n wũ n pi ké ní-ò yõ.

3 Wǎh kyɩ kõ tɛ̃ gbĩ́ nɛ̂nɛ Wólívyê yèh yɔ̃lɩ yõ, ǹ tɔ̏ sâ̋hpú mɛ nɔ de ǹnɛ
pé yahlɛ, tɛ́ à piki yah nɛ, à yo pé syah, gbĩ́ nɛ̂ se képah kɩ n pɩ n pi nɩ? Tir
nɛ̂ pínɔ́ se kɩ ǹ syĩnpɔnɔ ànɛ̂ kèkõyɔ̋ tyɛ́nɔ́ wɛ̃kɩ n pi nɩ?

4-5 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé yah, névye náhnáh kɩ pɔ ńmɔ yĩn tɔkɔ n pi pé
yah yĩ̋nɛ, tɛ́ kɩ nɛ pépi-á ńmɔlɛ, nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Pè kɩ névye
náhnáh mɔ n pi pĩlkínɔ́ sɔkɔ. Ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔ yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ, nɛy káh n
fɛ̃ yé pilki. 6 Yé kɩ mâl pínɔ́ tyí yónɔ́ noh n pi, ànɛ̂ mâl tyí dírí wɔ́nsàhnɔ́lɛ.

Ǹtɛ yé káh n yɛ tíkí yé tɛ̃. Kè yĩnɛ kè pɩ sɛ̃. Ǹtɛ képah náh tɔ̃nì n pɩ n pi
kèkõyṍ tyɛ́nɔ́lɛ. 7 Yé náh wɛ di, kwil yɔ́ kɩ pɔ yuku kwil yɔ́lɛ n fwo, tɔ̃rí yɔ́
kɩ pɔ yuku tɔ̃rí yɔ́lɛ n fwo. Tɛ́ kwɛkɩ ànɛ̂ sétáh syahrɩ kɩ n wɛ n pi tɛ̃̀ntɛ̃̀n
náhnáh sɔkɔ. 8 Ǹtɛ sépi pól kɩ mɛ á kɩ nɛ kúrkì tɛ̃ gbĩ́ yɔ́nɔ́ sõ tyàhnɔ́ sɔ̃.

9 Pè kɩ yélɛ n tɛ̃ pè kɔ̃ pè kɩ n fõh, tɛ́ kɩ yélɛ n ko mɔ. Kèkõyṍ névye pól
kɩ yé wɛ mɔ ńmɔ yĩnnɛ. 10 Képah tɛ̃ sɔkɔ, névye náhnáh kɩ Liyel wɛ̆kì fin
mɔ. Pè kɩ n wil wɛ̃ náh, tɛ́ kɩ wɛ̃ dyɔlɛ n yɔ. 11 Tɛ́ Liyel yĩn yõ mìnyobe
kɩ wil mɔ pí, kɩ névye náhnáh mɔ pílkínɔ́ sɔkɔ. 12 Pèkè pínɔ́ kɩ yah syi,
fɔ́ɔ́ tyínɔnɔ náh tɔ̃ n wɛ n pi fwɔ́ɔ névye náhnáh sɔkɔ. 13 Ǹtɛ nɛ̂-à ǹ tah
sah à pɔ nɔ ké tyɛ́nɔ́ tyí, tɛ̃ kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ. 14 Képah sɔkɔ, Nìvìnì tir
kɩ yo Liyel tɔ̃rí tyí yõ kèkõyṍ pól sɔkɔ, névye pól kɔ̃ pè kɩ noh. Képah náh,
kèkõyṍ kɩ pyě tyɛ.»

Yèvyãhrɩ nɛ̂-á kɩ pɔ n wɛ n pi kèkõyṍ

15 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ nɛ: «Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Danyɛlɩ-á lésõ yíkínɔ́ pɩ
pɩ kwâh képékè nɛ̂ tyí yo sah,* yé kɩ kè wɛ n pi Liyel ní-ńsah gbô tyah
kètăr sɔkɔ.» — Nónó-à kɩ wɛy mɛ̀nɛ n kar, pè gbah n tɛ̃ ké dùkù pĩ. —
16 Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ ǹ wɛynɛ nɛ ńkɛ̃: «Yâh képah wɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, nónó-à kɩ
mɛ Nsyude mara sɔkɔ, pè to sɔkɔ ymɔ yõ. 17 Névi nɛ̂-à kɩ mɛ gbɛ̃̂ntĩ̂n yõ,
tɛ̃ káh nɛ páh n tiki pé vyɔ́lɛ n tɔkɔ pé wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. 18 Nɛ̂-à kɩ se mó mɛ
ǹ swãh sɔkɔ, tɛ̃ káh nɛ páh pélɛ n syɩ n yuku pé fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔ́kɔ́-ńsah.
19 Kénɛ sèpĩ̀n-à pɔ syɔ́ nónó wɛ kûrn nátãnnɛ, ànɛ̂ nónó-à mɛ yɔ̃kɩ syɔ́lɛ,
kè kɩ pɩ yèwàhtàhpolɛ pé tyí. 20 Képah ye, yé yĩnɛ yè Liyellɛ n ni nɛ tɔ́lɔ́
mɛ̀ káh n pɩ vɩrɩ gbĩ́nɛ, képah náh pɩ mɩ mɩ yòh sõlɛ. 21 Kè kɩ pɩ yèvyãhrɩ
ǹgbɛ̃nɛ, nɛ̂ kénkɔ̃ náh wɛ yah kèkõyṍ mɔ́mɔ́nì à pɔ syɩ kwɛy tyí, ànɛ̂ nɛ̂
kénkɔ̃ náh tɔ̃ n wɛ n yah n pi póllɛ. 22 Liyel-à náhkɩ sɔ̃̀ wìlkìnɔ́ pí-ńkɛ̃̂nɛ
kénɛ sèpĩ̀n sɔkɔ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yõ náh náhkɩ pɔ n wil n pi ké sɔkɔ. Ǹtɛ wăh
nónó yah wilki pɩ ǹ tyílɛ, pépi yĩnnɛ, à wìlkìnɔ́ pɩ sé sɔkɔ. 23 Névi nɛ̂-à yé
syah nɛ, Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-á mɛ ásɔ̃̂, képah náh pɩ wăh mɛ yàhàh, yé
káh sɛ̃ tɛ̃ yõ. 24 Yé yah, mìnyobe kɩ pɔ wil mɔ pí. Pé túkù kɩ nɛ Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔnɔ-á pépilɛ, túkù kɩ mó nɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu-á pépilɛ. Pè kɩ
gbìlgbìl tyi ǹgbnɔlɛ n pɩ, fɔ́ɔ́ kɩ n yah n kɔ̃ Liyel névye yáhnwìlkìnɔ́ ńtɛ̃ tɔ
yõ yíkí-ńsahlɛ kàh sɔ̃̀ fɛ̃ n pɩ n pi. 25 Tyi nɔ́pi ye mé kwãh tɛ̃ yo sah yé tyí
yɔ̀.

26 Képah sɔkɔ, névi nɛ̂-à yé syah nɛ Névi Pídĩ́-á mɛ gbɛ̃̂nnɩ sɔkɔ, yé káh
nɛ yáh ǹ nyáhlɛ n sõ. Nɛ̂-à se nɛ wăh mɛ wɔ̃bìntɛ̃̀nɔ́lɛ, yé káh sɛ̃ tɛ̃ yõ.
27 Sɔ̃-á pũ̀ n yĩkiri yǎ̃l yè n wɛ, à tɔkɔ gbĩ̀ngboke tyí, fɔ́ɔ́ n kyɩ n dal n mɔ
gbĩ̀nyiki tyí, sɛ̃ ye Névi Pídĩ́ syínpɔnɔ tɔ kɩ n wɛ n pi. 28 Kwáhkókè se kɩ fɛ̃
wɔ̃bɩ ǹkyɔ̀nkyɔ̀nì yah?»

Névi Pídĩ́ pɔ́nɔ́lɛ

29 «Kénɛ sèpĩ̀n nɔ́pi yèvyãhrɩ-à fyɔ̀ sɔkɔ n tɛ ǹsɔ̃, gbĩ kɩ pɩ syĩ̀ì, ńwɔ̃ náh
tɔ̃ n piki n pi, ńwɔ̃ kèpye kɩ wil yĩ̂nyõ kɩ kwɛ, tɛ́ yĩ̂nyõ yíyĩ̀n pól kɩ yike.
30 Légbĩ́nɛ, Névi Pídĩ́ syínpɔnɔ kwní kɩ yõ mɔ yĩ̂nyõ. Képah tɛ̃nɛ, sétáh yõ
yĩ̀kĩ̀nì pól névye kɩ n gbo kɩ yãm yãm tyilɛ n pɩ. Tɛ́ pè kɩ Névi Pídĩ́ wɛ à

* **24:15** 24.15 Yah n tɛ Danyɛlɩ 9.27 ; 11.31 ; 12.11.

kɩ mɛ n pi ńyȋrn sɔkɔ, tǎhkɩ̀ ó ǹ tôɔ́ ànɛ̂ tɔ̃́rílɛ. 31 Kèpɔ̃ ǹgbɛ̃ yɔ́ kɩ fĩbɩ, tɛ́
à kɩ ǹ yȋnyɔ̃ tɔ̃̀npɩbɩ tɛkɩ mɔ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ, à tɔkɔ kèkɔ̃yɔ̃́ yah mɛ̀ tyí,
à kyɩ sah ké yah mɛ̀ tyí. Pè kɩ kyɩ névye tuke mɔ, Liyel-á nónó yah wilki.

32 Yé yah sènsóké kèdùkù-á nɛ̂nɛ álɛ n wɛ̃kɩ. Yâh fyɔ̀ ké yȉngbȁn wɛ sè
n gboke n wil à mɩ̀snɔlɛ n pɩ gbȉ́ nɛ̂nɛ, yè n pĩ nɛ ki de gbȉ́-á mɛ yúkɛy.
33 Sɛ̃́ ó ye, yépi tɔ-à pópó kénɛ tyi wɛ sè tyah n pɩ gbȉ́ nɛ̂nɛ, yé pĩ nɛ Névi
Pídȉ́ syínpɔnɔ-á mɛ yúkɛy. Wǎh kɩ pɔ sɛ̃́ yɔ̀ sɛ̃́ yɔ̀. 34 Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n yo
yé tyí, kwɛy gbĩ névye pól náh n ku n tɛ n pi, tɛ́ kénɛ tyi nɔ́pi kɩ mɛ n pɩ.
35 Yȋnyɔ̃ ànɛ̂ sétáh kɩ pɔ tyɛ, ǹtɛ ńmɔ wɛlɔ tɛ̃ wɔ náh n tyɛ n yah n pi póllɛ.

36 Ǹtɛ ké lésɔ̃ ànɛ̂ ké gbȉ́ tɛ̃ wɔlɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh sépilɛ n pnɛ. Yȋnyɔ̃
tɔ̃̀npɩbɩ náh sélɛ n pnɛ, Liyel Pídȉ́ tɔ náh sélɛ n pnɛ. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh sélɛ n
pnɛ à wil Sú Liyel tyí sɔkɔ. Ǹmɔ ó ye n pnɛ sélɛ. 37 Nɛ̂-á pɩ sɔkɔ Nowe gbĩ
sɔkɔ, sɛ̃́nkɔ̃ ye kɩ n pɩ n pi Névi Pídȉ́ syínpɔnɔ sɔkɔ. 38 Yé náh wɛ di, gbȉ́
nɛ̂-á lésɔ̃ pṹnpȁ́hkɩ̀ náh tɔ̃́nɩ̀ mɛ pɩ à ninɛ kèkɔ̃yɔ̃́ pól yɔ̃, névye lésɔ̃ mɛ n
yɔ̃, tɛ́ mɛ n wɔ, tɛ́ mɛ syɔ́lɛ n tɔkɔ, képah náh pɩ mɛ pé pyelɛ pɛbɩlɛ n kɔ̃,
pópó à pɔ syɩ Nowe de sɔ̃ tyí krótó-ǹgbɛ̃ sɔkɔ. 39 Pè náh sɔ̃̀ mɛ n sɔ̃ tir yɔ́
ńtɛ̃ tyí sɔkɔ, fɔ́ɔ́ à pɔ nɔ pṹnpȁ́hkɩ̀ pɩ sɔ̃ tyí, ni kɔ̃ kè pɔ pé pól yɔ̃. Sɛ̃́nkɔ̃
ye kɩ n pɩ n pi Névi Pídȉ́ syínpɔnɔ sɔkɔ. 40 Díbí nɛ́pȋ nímí kɩ mɛ swãh sɔkɔ,
núkú kɩ tɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ ǹ ní-ò kɩ wũ. 41 Syɔ́ nɛ́pȋ nímí kɩ mɛ nannɛ n nɔ, núkú
kɩ tɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ ǹ ní-ò kɩ wũ. 42 Yé Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á ǹ syɩ n pɔ n pi sɔ̃ nɛ̂nɛ, yé náh
mɛ kè pĩ. Képah ye, yé káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃. 43 Yépi ńtɛ̃ pĩ nɛ, gbóntɛ̃
dȉ́-à mɛ pĩ gbȉ́ nɛ̂-á yɛ̃́nwó kɩ n pɔ n pi lékȃ́hnɛ, à kɩ yah sɔ̃, à náh yɛ à kɔ̃
à wɛ kwɔ n de n pi ǹ gbô sɔkɔ. 44 Képah ye, yépi tɔ nɛ mɛ yé vi sah. Ǹgbǒ
yé náh mɛ gbȉ́ nɛ̂ tyílɛ n sɔ̃, légbȉ́ ye Névi Pídȉ́ kɩ ǹ syɩ n pɔ n pi dɛ́.»

Tɔ̃̀npɩ-á yĩnɛ à nɛ mɛ sɔ̃́

45 «Tɔ̃npɩ nɛ́gbí ànɛ̂ lékȁ́m névi nɛ̂ mɛ yɔ̃̀tɛ̃ dȉ́ kɩ tɔkɔ sah ǹ tɔ̃̀npɩbɩ tɛ́lɔ́
yɔ̃, à kɔ̃ à kɩ yɔ̃kelɛ pélɛ n kɔ̃ ké gbȉ́ pèpɛy sɔkɔ, tɛ́ kɩ sɔkɔ kólɔ́ sɔkɔ? 46 Yɔ̃̀tɛ̃
dȉ́-à ǹ syɩ pɔ à wɛ à mɛ kénɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ ké yah yɔ̃, tɔ̃̀npɩ mɛ̀ tyí nɔ. 47 Kègbɩ
yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí, yɔ̃̀tɛ̃ dȉ́ kɩ à pɩ ǹ gbȁ̀n yȋ pól kyɔ̀mɩ̀-òlɛ. 48 Ǹtɛ kàh
pɩ tɔ̃̀npɩ túkùlɛ, tɛ́ à tyah n sɔ̃ nɛ pé yɔ̃̀tɛ̃ dȉ́-á mɛ mo ǹ syínpɔ-ńsah, 49 tɛ́
tyah pé no tɔ̃̀npɩbɩ tɛ́lɔ́lɛ n ko, tɛ́ n yɔ̃ tɛ́ n wɔ sètɛ̃̀nɩ̀ pípúlɛ wɛ̃ tyí, 50 ǹ
yɔ̃̀tɛ̃ dȉ́ kɩ ǹ syɩ pɔ ǹ yɔ̃ dɔkɔ sɔ̃ yɔ́lɛ, ànɛ̂ wɔ̂ yɔ́ sɔkɔ, à náh mɛ nɛ̂ tyílɛ n
sɔ̃. 51 Ȁ kɩ tɔ̃̀npɩ mɛ̀ yĩni, tɛ́ kɩ à tɛkɩ mɔ yȉ́nvȉnpɩbɩ mɛ́-ńsah sɔkɔ, ńyãh
sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ kɩ mɛ.»

25

Sèmȉrkȉ nɛ̂-á yãh syɔ́npȉ nɛ́pȋ gbãm tyí yɔ̃

1 Yesu tɔ̃ yo ǹ tɔ̃̀ sȁ́hpú tyí nɛ: «Névi Pídȉ́ syɩ n pɔ gbȉ́nɛ, Liyel tɔ̃́rí kɩ
fɛ̃ tɔkɔ sãh syɔ́npȉ nɛ́pȋ gbãm yísyɔ́ sèmȉrkȉlɛ, nónó-á pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ tɔkɔ sɔkɔ
pɛ yòhnɩ̀-ǹsah. 2 Syɔ́npȉ nɔ́pi sɔkɔ, nɛ́pȋ kwâl sɔ̃̀ mɛ lékȁ́m kɛ̃́púlɛ, tɛ́ kwlɔ́
mó mɛ lékȁ́mpulɛ. 3 Nónó-á lékȁ́m kɛ̃́púlɛ, pépi-á sɔ̃̀ pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ tɔkɔ n
sɔkɔ, pè náh nɩrɩ wãn tɔkɔ. 4 Ǹtɛ lékȁ́mpu nɔ́pi wɔ mó pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ tɔkɔ,
tɛ́ nɩrɩ mɔ sɔkɔ sonɔ́ sɔkɔ. 5 Pɛ-á mo pɔ́-ńsah, dɔy mɩ pé sɔkɔ, pè dɔ sɔkɔ.
6 Lénɩ wérrlɛ, yȉ́npɔ̃ yɔ́ n dɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, pɛ-á oo, pè wil à yohnɩ. 7 Képah

tɛ̃nɛ, syɔ́npɩ̀ nɔ́pi pól dɔ yuku, tɛ́ yah dah mɔ pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ tyí sɔkɔ. [8] Nónó-á
lékầm kɛ̃púlɛ, pépi mɛ lékầmpu nɔ́pi syah nɛ, pè yĩ pé kɔ̃ nɩrɩlɛ, ńkɛ̃ pé
fɔ̀tnɔ̀nɔ́-á mɛ tɛ̃ syi n ni pé tyí. [9] Pè mɛ yo pé tyí nɛ, sè náh fɛ̃ n yĩnɛ n pi
pépi tyínɔlɛ tɛ́ pé tɔ̃ n yĩ n kɔ̃ n pi. Ǹkɛ̃ pè kyɩ n yah dwe yầmpu tyí pè
mɔ pé tyínɔ sɔkɔ. [10] Păh sɔkɔ yáhndwe-ńsah, pɛ pɔ de. Syɔ́npɩ̀ nónó-á sồ
mɛ pé vi sah, pépi mɛ de ǹnɛ fúr yõke yố-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ pè mɛ wùkah
vike. [11] Syɔ́npɩ̀ nɔ́pi tɛ́lɔ́-á pópó pé syɩ pɔ, pè pɔ wùkahlɛ n mɩ tɛ́ mɛ yo
mɔ tũ nɛ ńkɛ̃, pé yồtɛ̃, pé yồtɛ̃, à yɩkɩ mɔ pé kɔ̃. [12] Ǹtɛ à mɛ yo pé tyí nɛ,
kègbɩ yõ páh kélɛ n yo pé tyí, pé náh pélɛ n pnɛ. [13] Képah ye, yépi káh yé
dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃ dɛ́. Yé náh se yɔ́ lésõ ànɛ̂ ké gbɩ̃́nɛ n pnɛ tɛ́.»

Sèmɩ̀rkɩ̀ nɛ̂-á yãh tồnpɩbɩ nɛ́pɩ̂ tɔ̃́mí yɩ́syɔ́ tyí yõ

[14] «Liyel tɔ̃rí-á mɛ sèmɩ̀rkɩ̀ nɛ̂ kètɔ̀lɛ, kè wɛ yɔ̀: Dɩ̃́ yɔ́ lésõ n sɔkɔ kɔ́lɔ́
sɔkɔ, tɛ́ ǹ tồnpɩbɩ ye pɔ ǹ tahrɩlɛ pè kɔ̃ sah, [15] à yĩnɛ pé nɛ́núkù núkú pól-á
fɛ̃ nɛ̂ pɩ n pi. À talã* pɔ́ plɔ́ kwlɔ́lɛ ǹnɩ̂ kɔ̃, tɛ́ nínɔ́lɛ ǹnɩ̂ kɔ̃, tɛ́ mɛ núkúlɛ
ǹnɩ̂ kɔ̃. Képah náh, tɛ́ sɔkɔ ǹ kɔ́lɔ́ sɔkɔ. [16] Nɛ̂-á wɛ talã pɔ́ plɔ́ kwlɔ́lɛ, ǹmɔ
núkú kyɩ ǹ gbồ vi ǹ tyílɛ à kwlɔ́ yɩ́syɔ́ wɛ dohnɩ sé yõ. [17] Sɛ̃-ó ye nɛ̂-á wɛ
talã pɔ́ plɔ́ nínɔ́lɛ, ǹ tɔ mɛ nínɔ́ wɛ dohnɩ sé yõ. [18] Ǹtɛ nɛ̂-á wɛ talã pɔ́ pɔ́
núkúlɛ, ǹmɔ mɛ sɔkɔ kyɩ swɔ tũ à ǹ yồtɛ̃ dɩ̃́ pɔ́ wɔ̃bɩ. [19] Ké di-á mo náhnáh,
pé yồtɛ̃ dɩ̃́ ǹ syɩ pɔ. Wăh pɔ, à pè ye nɛ pè pɔ pé tahrɩ tyí dùkù yo pé noh.
[20] Képah tɛ̃nɛ, nɛ̂-á sồ wɛ talã pɔ́ plɔ́ kwlɔ́lɛ, ǹmɔ mɛ ǹ tyí tɔkɔ nɔ de ǹ yồtɛ̃
dɩ̃́nɛ tɛ́ kwlɔ́ yɩ́syɔ́ tɔ́lɛ à wɛ̃kɩ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé yồtɛ̃, talã pɔ́ plɔ́ kwlɔ́-á sồ
à pé kɔ̃ sah, ǹtɛ à yah, páh kwlɔ́ yɩ́syɔ́ wɛ dohnɩ sé yõ ǹ tyí. [21] Ǹ yồtɛ̃ dɩ̃́
mɛ yo ǹ tyí nɛ, kăh plɛ, tồnpɩ pèpɛy ànɛ̂ nɛ́gbí-á ǹnɛ. Wăh fyɔ̀ pɩ nɛ́gbílɛ
tir tyɩ̃́ɩ̃ sɔkɔ, páh kɩ tyí-ǹgbnɔ dahbɩ ǹ gbồ. À pɔ pé nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ n pɩ wɛ̃ tyí. /
Ǹ yồtɛ̃ dɩ̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kăh plɛ, tồnpɩ pèpɛy-á ǹnɛ nɛ̂-á tyilɛ n pɩ sé wầl
yõ. Wăh fyɔ̀ tir tyɩ̃́ɩ̃ pɩ ké wɛ̃kɩ̀ yõ, páh kɩ tyí-ǹgbnɔ dahbɩ ǹ gbồ. À pɔ pé
nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ n pɩ wɛ̃ tyí. [22] Nɛ̂-á sồ wɛ talã pɔ́ plɔ́ nínɔ́lɛ, ǹmɔ tɔ mɛ ǹ tyí tɔkɔ
nɔ de ǹ yồtɛ̃ dɩ̃́nɛ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé yồtɛ̃, talã pɔ́ plɔ́ nínɔ́-á sồ à pé kɔ̃ sah,
ǹtɛ à yah, páh nínɔ́ yɩ́syɔ́ wɛ dohnɩ sé yõ ǹ tyí. [23] Ǹ yồtɛ̃ dɩ̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ,
kăh plɛ, tồnpɩ pèpɛy ànɛ̂ nɛ́gbí-á ǹnɛ. Wăh fyɔ̀ pɩ nɛ́gbílɛ tir tyɩ̃́ɩ̃ sɔkɔ, páh
kɩ tyí-ǹgbnɔ dahbɩ ǹ gbồ. À pɔ pé nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ n pɩ wɛ̃ tyí. [24] Képah náh, nɛ̂-á
sồ wɛ talã pɔ́ pɔ́ núkúlɛ, ǹmɔ-á nɔ de, à ǹ yồtɛ̃ dɩ̃́ syah nɛ ńkɛ̃, pé yồtɛ̃, páh
pĩ nɛ ńkɛ̃ ǹ tồ-á tah. À náh sèmukɔ nɛ̂ duku mɔ, ǎ kè tɔkɔ. À náh nɛ̂ mir
mɔ, ǎ kè kɔ̃. [25] Képah-á tíki pé tɛ̃, pé mɛ kyɩ ǹ pɔ́ wɔ̃bɩ sétáh sɔkɔ. Kăh
yɔ̀, à tɔkɔ ǹ pɔ́lɛ. [26] Ǹ yồtɛ̃ dɩ̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, tồnpɩ nɛ́túkù, gbãndal névi-á
ǹnɛ. Wăh sồ pĩ nɛ ńkɛ̃, pé náh sèmukɔ nɛ̂ duku mɔ, pě kè tɔkɔ, pé náh nɛ̂
mir mɔ, pě kè kɔ̃. [27] Kăh pɩ sɛ̃, wăh náhkɩ mó sồ mɛ kyɩ pé pɔ́ dah mɔ sah
pɔ́ sàh-ǹsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ kè. Páh pé syɩ pɔ sɔ̃ yɔ̀, páh náhkɩ mó sè wɛ wilki
dòhnɩ̀nɔ́lɛ sé yõ kè. [28] Ǹkɛ̃ pè ǹ tyí mè tɛ̃ syi ǹ tyí, pè kélɛ talã pɔ́ plɔ́ gbãm
nɛ́tɛ̃ kɔ̃. [29] Pè kó wɛ nɩ, névi nɛ̂ tyí kwâh-á mɛ, dòhnɩ̀nɔ́-á kɩ n pɩ ǹmɔ tyí
yõ yrɔ̌yrɔ̌. Tɛ́ névi nɛ̂ tyí kwâh náh mɛ, kwéy nɛ̂ ńtɛ̃-á mɛ ǹ tyí, kăh kɩ tɛ̃
syi ǹ tyí. [30] Yõre kɛ̃ tồnpɩ mè tɛ̃ wɔlɛ, ńkɛ̃ pè à wilki mɔ kégbɔ́ fɛ̃ntũ̂ sɔkɔ,
ńyãh sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ kɩ mɛ.»

* **25:15** 25.15 - Yah n tɛ Matye 18.24 yah yónɔ́ sɔkɔ.

Tukey nɛ̂-á kɩ n pɩ n pi Névi Píɗɩ́ syínpɔnɔ sɔkɔ

31 «Névi Píɗɩ́-à ǹ syɩ pɔ ǹ tɔ̃rí sɔkɔ ànɛ̂ yȋnyõ tȍnpɩbɩ póllɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à kɩ
kɔ̃ tɛ̃ ǹ tɔ̃rí kǒ yõ. 32 Kwlo kwlo pól névye kɩ pɔ tuke mɔ ǹ yah sɔkɔ. Tɛ́ à
kɩ névye wah wilki wɛ̃ sɔkɔ, sɔ̃-á yípɛ́nfɛ̃ n wah n wilki képyɛ́nȉ ànɛ̂ perlɛ
wɛ̃ sɔkɔ. 33 Ȁ kɩ nɛ́gbló sah ǹ gbȍyȍ sȍlɛ, tɛ́ kɩ nɛ́pêl sah ǹ gbɛ̃yȉnɛ̀ sȍlɛ.
34 Képah sɔkɔ, nónó-à kɩ mɛ ǹ gbȍyȍ sȍlɛ, à kɩ yo pé tyí nɛ: ‹Ǹ Sú Liyel-á
sãm mɔ yépi nónó sɔkɔ, tɛ́ tɔ̃rí nɛ̂ yah sah yé kɔ̃ kèkõyő mɔ gbɩ̃́ dùkùlɛ,
yé pɔ ké nɔlɩlɛ n yõ. 35 Yé náh wɛ di, kwɛkɩ-á sȍ ń tɛ̃, yé yõkelɛ ń kɔ̃ mé
yõ. Níkȉ-à sȍ ń tɛ̃, yé ninɛ ń kɔ̃ mé wɔ. Máh sȍ mɛ nɛ́pôlɛ, yé ń kɔ̃ mé
twah yé tyí. 36 Máh sȍ mɛ flɔ kɛ̃́nɛ, yé flɔlɛ ń kɔ̃ mé mɔ. Máh sȍ mɛ n yɔ,
yé yah dah mɔ ń tyí sɔkɔ. Máh sȍ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, yé pɔ yah ń tyí.›
37 Képah sɔkɔ, nɛ́gbló nɔ́pi kɩ à piki yah nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, gbɩ̃́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ
kwɛkɩ sɔkɔ, tɛ́ à kɔ̃ à yõ nɩ? Ȁnɛ̂ gbɩ̃́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ níkȉ sɔkɔ, tɛ́ à kɔ̃ à
wɔ nɩ? 38 Gbɩ̃́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ nɛ́pôlɛ, tɛ́ à kɔ̃ à twah pé tyí nɩ? Ȁnɛ̂ gbɩ̃́ nɛ̂
se pé wɛ ǹnɛ flɔ kɛ̃́nɛ, tɛ́ flɔlɛ à kɔ̃ à mɔ nɩ? 39 Gbɩ̃́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ à mɛ n
yɔ, képah náh pɩ à mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, tɛ́ pɔ yah ǹ tyí nɩ? 40 Képah sɔkɔ,
yȍtɛ̃ ɗɩ́ kɩ yo pé tyí nɛ: ‹Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, ń yṹnpyé nónó-á yɔ̀
kɛ̀, yáh ńkɛ̃́nɛ sɛ̃́nknɔlɛ n pɩ pé sɔkɔ tyȋtyȋ nónó fyé tyí, ńmɔ tyí ye ńkɛ̃́nɛ
yè n nɛ n pɩ sélɛ.› 41 Képah náh, nónó-à kɩ mɛ ǹ gbɛ̃yȉnɛ̀ sȍlɛ à kɩ yo pépi
tyí nɛ: ‹Yé to ń tnɔ̂, yépi nónó tyí-á yɩkɩ. Yé nɛ n yuku ní-ńkɛ̃̂ nyàhnpèkè
sɔkɔ, képah nɛ̂-á mɛ mɔ́nsàhnɔ́lɛ sétȁn ànɛ̂ sé yȍtɛ̃ yĩnnɛ. 42 Yé náh wɛ di,
kwɛkɩ-á sȍ ń tɛ̃, yé náh ń kɔ̃ mé yõ. Níkȉ-á sȍ ń tɛ̃, yé náh ń kɔ̃ mé wɔ.
43 Mé sȍ mɛ nɛ́pôlɛ, tɛ́ yé náh fɛ̃ syi ń kɔ̃ mé twah yé tyí. Mé sȍ mɛ flɔ kɛ̃́nɛ,
tɛ́ yé náh flɔlɛ ń kɔ̃ mé mɔ. Mé sȍ mɛ n yɔ, tɛ́ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, tɛ́ yé
náh pɔ yah ń tyí.› 44 Pépi tɔ kɩ à piki yah nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, gbɩ̃́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ
kwɛkɩ sɔkɔ, képah náh pɩ níkȉ sɔkɔ, képah náh pɩ nɛ́pôlɛ, képah náh pɩ flɔ
kɛ̃́nɛ, képah náh pɩ mɛ n yɔ, képah náh pɩ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, tɛ́ pé náh
à yohnɩ mɔ nɩ? 45 Képah sɔkɔ, à kɩ yo pé tyí nɛ: ‹Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo
yé tyí, ń yṹnpyé nónó-á yɔ̀ kɛ̀, yáh ńkɛ̃́nɛ n yahle sɛ̃́nknɔ pínɔ́lɛ pé sɔkɔ
tyȋtyȋ nónó fyé tyí, ńmɔ tyí ye ńkɛ̃́nɛ yè n yahle pínɔ́lɛ sélɛ.› 46 Tyɛ́-ńkɛ̃̂
yèvyãhrɩ sɔkɔ ye nɛ́túkúnȉ nɔ́pi kɩ kyɩ n de n pi, tɛ́ nɛ́gbló nɔ́pi wɔ kɩ kyɩ
tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ.

26

Pè mɛ Yesu tɛ̃́-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ lékɑ̃́mkãm sɔkɔ

1 Yesu-á tyi nɔ́pi pól yah yo tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à yo ǹ tȍ sɑ̃́hpú tyí nɛ: 2 «Yé pĩ
nɛ ńkɛ̃̂ sèpȉn nínȉ-á wũ, tɛ́ Pakɩ syáh kɩ syah. Névi Píɗɩ́ kɩ tɛ̃ pè kɔ̃ pè kɩ
à syɩ dahnɩ yõ.» 3 Légbɩ̃́nɛ, sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm ànɛ̂ kwil yèwàhnȉ wɛ̃
tuke mɔ sárká syínwȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ tȉnnɛ, nɛ̂-á pè n ye Kayifilɛ. 4 Tɛ́ yo
sah núkú yõ nɛ pé ye Yesu tɛ̃ lékɑ̃́mkãm sɔkɔ, pé mó à ko mɔ. 5 Pè sȍ mɛ
yo tũ wɛ̃ tyí tɔlɛ nɛ, tir mɛ̀ náh yĩnɛ kè pɩ syáh syáhnɔ́ sèpȉn sɔkɔ dɛ́. Páh
kɩ képah pɩ, névye-á kɩ tyah fɛ̃kɩ.

Sɛ̂ yɔ́ pèpɔrɩ pɩ Yesu tyí

6 Sõ yɔ́lɛ, Yesu lésõ mɛ tótɛ̃ dɩ̃́ Simo gbô, Betani kwil sɔkɔ. 7 Wăh mɛ yõke
yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, sê yɔ́ mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ nɩrɩ so pèpɛy yɔ́lɛ ǹ tyí làsèkwĕl
dɛ́nkɔ́kɔ̀lɛ ké sɔkɔ. Képah tɛ̃̀nɛ, tɛ́ làsèkwĕl mɛ̀ mɔ Yesu yõ yõ. 8 Yesu tɔ̃̀
sɑ̃́hpú-á képah tɛ̃ wɛ sɛ̃́, pé fɔkɔ vyãh. Pè nɛ kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ à làsèkwĕl
mɛ̀ yɩkɩ sɛ̃́ yɔ̀ nɩ? 9 Kăh náhkɩ sɔ̃̀ fɛ̃ yãm dántăhlɛ, à ké pɔ́ dibi yãm tãn
kɔ̃. 10 Yesu-á képah wɛ sɛ̃́, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Sɔ̃ pɩ tɛ́ yé pi mɛ̀ yahlɛ n
vyãh sɛ̃́? Tyípépɛ̌y ye à pɩ ńmɔ tyí. 11 Yé yah, yãm tãn kɩ mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ
gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Ǹtɛ ńmɔ wɔ náh kɩ mɛ n pi yé wrɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. 12 Nɛ̂-á pi mɛ̀
pɩ yɔ̀, ńmɔ lékó yĩ sõ yĩn ye à pɩ sah kélɛ. 13 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí,
kèkõyɔ̃́ pól sɔkɔ, Nìvìnì tir mɛ̀-à n yo fɩ̃́ nɛ̂ sɔkɔ, pi mɛ̀ tyípíkì mɛ̀ tɔ kɩ yo,
névye dyɔ kɔ̃ kè kɩ n kwnɛ ǹ tyílɛ.»

Nsyudasɩ mɛ ké tyí nɛ pé Yesulɛ ǹ tɛ̃́pú wɛ̃kɩ

14 Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimí sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Nsyudasɩ Yisikariyɔtɩlɛ,
ǹmɔ mɛ kyɩ wil sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm tyí, 15 tɛ́ pè syah nɛ, pè se kɩ pé
kɔ̃ kwâh nɛ̂nɛ pé mó kè pɩ pè kɔ̃ pè Yesu wɛ tɛ̃ nɩ? Pè mɛ pɔ́ plɔ́ yõgbãmnɛ
à kɔ̃. 16 À tɔkɔ légbɩ̃́ tyí, à tyah n yah n kɔ̃ wăh nɛ pɩ sɔ̃ tɛ́ pè Yesu wɛ n tɛ̃
n pi.

Pakɩ syáh yõke pínɔ́lɛ

17 Kɔ́kɔ́nɔ́ kɑ̃́n búrn syáh tyah sõlɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú pɔ à piki yah nɛ, ńyãh
sɔkɔ se à mɛ ké tyí nɛ pé kyɩ Pakɩ syáh yõke pɩ ǹ tyí nɩ? 18 À mɛ yo pé
tyí nɛ: «Yé kyɩ n yo yɑ̃̀hnkõ tyí kwil sɔkɔ nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́-á yo nɛ ńkɛ̃́ pé gbĩ-á
mɛ sɛ n tɛ, ńkɛ̃́ ǹmɔ tɩ̃̀n-á péwɔ ànɛ̂ pé tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɩ pɔ n yõ n pi Pakɩ syáh
yõkelɛ.» 19 Wăh kè yo sɔ̃ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí, pè mɛ sɔkɔ ǹ yɔ́ré yõ, à kyɩ yõke
mɛ̀ pɩ.

20 Lékɑ̂̃h-á pɔ mɔ, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimí mɛ kɔ̃ tɛ̃ yõke sɔ̃̀.
21 Tɛ́ păh mɛ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ, à yo pé tyí nɛ: «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, yé
sɔkɔ yɔ́ kɩ pɩ pè kɔ̃ pè kɩ ń tɛ̃ n pi.» 22 Ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á képah noh, pé yey kwɔ
kègbɩlɛ. Képah tɛ̃̀nɛ, nɛ̂ mɛ̀ nɛ̂ mɛ̀, tɛ̃̀ à piki n yah nɛ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, péwɔ se à n
ye nɩ? 23 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Nɛ̂-á mɛ n di ńmɔlɛ dú núkú sɔkɔ yɔ̀, tɛ̃̀ wɔ
ye kɩ pɩ pè kɔ̃ pè kɩ ń tɛ̃ n pi. 24 Névi Pídɩ̃́ kɩ n ku n pi à yĩnɛ kăh wãrkɩ
sah Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ sɔ̃ ǹ tyí sɔkɔ. Ǹtɛ névi nɛ̂-á kɩ pɩ pè kɔ̃ pè kɩ à tɛ̃
n pi, pèkè kɩ pɩ tɛ̃ tyílɛ. Tɛ̃-à sɔ̃̀ mɛ dúbí-ńkɛ̃̀nɛ, képah náhkɩ fɔ̃́nfɔ̃́ ǹnɛ.»
25 Nsyudasɩ nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé pɩ pè kɔ̃ pè à tɛ̃, ǹ tɔ mɛ à syah nɛ,
kwɔ́-ò dɩ̃́, péwɔ se à n ye nɩ? À mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ ye yo kélɛ.»

26 Tɛ́ păh mɛ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ, Yesu búrn tɔkɔ tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ kè kwɔkɩ à
ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ n kɔ̃, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé syi n tah kélɛ. Ǹyɔlɛ, ńmɔ wil ye.»
27 Képah náh, à tõ wóh tɔkɔ dɩ̀vɛ̃nɛ ké sɔkɔ tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ kélɛ pè kɔ̃
tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé póllɛ, yé kè wɔ. 28 Yé náh wɛ di, ńyɔlɛ, ńmɔ tɔ̃́ ye, nɛ̂-á
kɩ névye yégbékè kwrɔ mɔ ànɛ̂ Liyellɛ. Kè kɩ n kwɛ n pi nɛ́kwɩ̃́nkí yĩnnɛ,
kɩ pé tyípêl yɔ̃ mɔ. 29 Mé kélɛ n yo yé tyí, à tɔkɔ núkúnúkú tyí, mé náh tõ
dɩ̀vɛ̃ wɔ n yah n pi, pópó kɩ pɔ nɔ sõ nɛ̂-á mé kɩ tõ dɩ̀vɛ̃ sɑ̃́n yɔ́ wɔ yélɛ ń
Sú Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ.»
30 Képah náh, pè syáh yì gbɩ, tɛ́ wil à n yuku Wólívyê yèh yɔ̃lɩ yõ.

Yesu nɛ Pyɛrɩ-á kɩ ǹ vyãh kɔ̃lɩ nɛ pé náh pé pĩ

31 Képah sɔkɔ, Yesu yo ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú tyí nɛ: «Kwɛy lékɑ̂h mɛ̀ ńtɛ̃ ólɛ, ńmɔ
tyí kɩ yé pól kɔ̃ yé kɩ yal mɔ ń sɔ̏ tɛ̃́nɔ́lɛ. Yé náh wɛ di, kè mɛ wɑ̋rkínsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: ‹Mé kɩ yípɛ́nfɛ̃ ko mɔ, tɛ́ képyɛ́nì tũ pól kɩ karkɩ.»*
32 Yesu tɔ̃ nɛ: «Ǹtɛ ń lékó yílkínmɔntɛnɔ náh, mé kɩ mɔ yé yahlɛ Kalile
mara sɔkɔ.» 33 Képah tɛ̃̀nɛ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, no tɛ́lɔ́ pól-à kɩ sɔ̃́ yal mɔ
ǹ sɔ̏ tɛ̃́nɔ́lɛ, péwɔ tɛ̃ wɔ náh n yal n mɔ n pi póllɛ. 34 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ:
«Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n yo á tyí, kwɛy lékɑ̂h mɛ̀ ńtɛ̃ sɔkɔ, sénpɛ-à kɩ pópó n
gbo, á kɩ mɛ á vyɑ̃h kɔ̃lɩ tɛ kɛ tɔ̃́nɔ́ nɛ á náh ńmɔ pĩ.» 35 Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí
nɛ, kàh kɩ sɔ̃́ nɔ pé kúnɔ́ tyí ǹnɛ wɛ̃ tyí, pé náh pé vyɑ̃h kɔ̃lɩ yah n pi póllɛ
nɛ pé náh à pĩ. Yesu tɔ̏ sɑ̋hpú tɛ́lɔ́ tɔ mɛ képah ó yo.

Yesu Liyel nînɔ́lɛ Kɛtɩsemanɩ sɔkɔ

36 Képah sɔkɔ, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú kyɩ yĩni tɛ̃ fɩ̋ yɔ́ sɔkɔ, pè n ye
Kɛtɩsemanɩnɛ. À mɛ yo ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú tyí nɛ, pè kɔ̃ tɛ̃ ásɔ̂ pé kyɩ Liyel ni
n pɔ yàhàh. 37 Wǎh n sɔkɔ, à Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsebede ɗɩ̋npɩ̀ nɛ́pɩ̂ nímí tɛ̃ sɔkɔ.
Yèkwɔrɩ ànɛ̂ tíkí képékè sɔ̏ mɛ tyah n mɩ ǹ sɔkɔ. 38 Kǎh pɩ sɛ̃́, à mɛ yo pé
tyí nɛ: «Yèkwɔrɩ mɛ ń sɔkɔ, mɛ n pɩ ń ko ko tɛ̃̀nɛ. Yé tɛ̃ ásɔ̂, yépi tɔ káh
yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃, sɔ̃́-á ńmɔ náh mɛ ń dyɔ mɔ fwɔ tɛ̃.» 39 Tɛ́ mɛ yuku
yahlɛ kwéy à kyɩ kɔ kwĩ̀nki ǹ yah di sétáh, à Liyellɛ n ni nɛ ńkɛ̃́: «Ńmɔ
Sú, kàh kɩ fɛ̃ n pɩ n pi, yèvyɑ̃hrɩ mɛ̀ gbɛ mɔ ńmɔlɛ. Ǹtɛ mé náh nɛ á kè
pɩ ńmɔ-á mɛ ké tyí sɔ̃́ dɛ́, kè pɩ áwɔ-á mɛ ké tyí sɔ̃́.» 40 Wǎh ǹ syɩ pɔ ǹ
tɔ̏ sɑ̋hpú nɛ́pɩ̂ tɔ̃́mí nɔ́pi tnɔ̂, à pɔ pè wɛ pè mɛ n dɔ. À mɛ yo Pyɛrɩ tyí
nɛ: «Yé kègbɩ yɔ̃, yé náh tɛ̃ wɛ lɛ́rí núkú ńtɛ̃ fyé pɩ yáhnɔ́ sɔkɔ ńmɔlɛ kè?
41 Yé káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃. Yé nírílɛ n pɩ yè káh n pɔ tɔ̃nmɔnɔ fɛ̃ n
syi. Tyípéplɔ sɔ̃nɔ n nɛ n mɛ névi sɔkɔ, tɛ́ sé tɛ̃́nwɛnpɩnɔ tǎhkì náh n wɛ
ǹ sɔkɔ.» 42 Wǎh képah yo, à tɔ̃ gbɛ mɔ pélɛ kɛ ní-òlɛ à kyɩ Liyellɛ n ni nɛ
ńkɛ̃́: «Ńmɔ Sú, ń yɔ̃-à kɩ fɛ̃ n wil n pi ńkɛ̃̀nɛ yèvyɑ̃hrɩ mɛ̀ sɔkɔ, áwɔ-á mɛ
nɛ̂ tyí, képah pɩ.» 43 Wǎh tɔ̃ ǹ syɩ pɔ, à pɔ pè wɛ pè tɔ̃ mɛ n dɔ. Dɔy sɔ̏ mɛ
tɛ̃ wɛ pé tyí. 44 À tɔ̃ yal pé tnɔ̂ à gbɛ mɔ kyɩ Liyel ni kɛ tɔ̃́-òlɛ gbro tɑ̃n tyí
kɔ̃lɛ. 45 Képah náh, à ǹ syɩ pɔ pé tnɔ̂, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé mɛ dɔy sɔkɔ sɛ̃́
mɛ yélɛ n mɩ kè? Névi Pídɩ̋ tɛ̃ n dahbɩ gbɩ̋ wɛ nɔ tyípêl pípú gbɔ̏ yɔ̀. 46 Yé
yuku à sɔkɔ. Névi nɛ̂-á kɩ ń dahbɩ n pi pé gbɔ̏, à wɛ n de yɔ̀.»

Yesu tɛ̃́nɔ́lɛ

47 Yesu mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ, tɛ́ Nsyudasɩ nɛ̂-á ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimí
sɔkɔ yɔ́lɛ, ǹmɔ yĩn nɛ́kwɩ̋nkí yísyɔ́ yah pè pɔ de kèkîrn ànɛ̂ ńsninɛ pé
tyí. Sárká syínwɩ̏lkìpu yɔ̏tɑ̃m ànɛ̂ kwil yèwàhnì ye sɔ̏ tɛkɩ mɔ pélɛ. 48 Tɛ́
Nsyudasɩ nɛ̂-á sɔ̏ n dahbɩ n pi Yesulɛ pé gbɔ̏, à sɔ̏ mɛ pɩ dùkù yɔ́lɛ pè wɛ̃kɩ
sah. À nɛ páh kɩ wɛkɩ névi nɛ̂ tyí tɛ́ à pɔrɩ tɛ̃, ǹmɔ-á. Ǹkɛ̃́ pè à tɛ̃. 49 Tɛ́
núkú nɔ de Yesulɛ tɛ́ nɛ, kwɔ́-ò ɗɩ̋, páh n wɛkɩ ǹ tyí! Tɛ́ à pɔrɩ tɛ̃. 50 Yesu mɛ
yo ǹ tyí nɛ: «Ń kóɗɩ̋, wáh pɔ nɛ̂ pí-ńsah, kè pɩ.» Képah sɔkɔ, no nɔ́pi núkú
nɔ de Yesulɛ à à tɛ̃. 51 Képah tɛ̃̀nɛ, nónó-á sɔ̏ mɛ Yesulɛ, pé sɔkɔ yɔ́ núkú
ǹ kèkírkì yɔrɩ dɛ à sárká syínwɩ̏lkìpu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̏npɩ níkí kɔ̃ kɑ̃m. 52 Ǹtɛ
Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Á kèkírkì dyɩ ké gbô sɔkɔ. Yah, nónó pól-á mâllɛ n pɩ
kèkîrnnɛ, kèkîrn ye kɩ ko mɔ pélɛ. 53 Á náh pĩ nɛ ńmɔ-á kɩ sɔ̏ fɛ̃ yo mɔ ń
Sú tyí, à kɩ yɩ̂nyɔ̃ tɔ̏npɩbɩ kèyɔ̃ náhnáh tɛkɩ mɔ ń kɔ̃ nɛ́npɔ́ swɔ, sè kɩ pɔ ń

* **26:31** 26.31 - Yah n tɛ Nsakari 13.7.

yohnɩ mɔ di? 54 Ǹtɛ kàh pɩ sɛ̃́, Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ tyi wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́ kɩ wil
dùkù nɛ̂nɛ? Kè mó tɔ̃ mɛ kè yo sah nɛ sɛ̃́-á kè yĩnɛ kè pɩ.» 55 Képah náh, tɛ́
yo nɛ́kwɩ̃́nkɩ́ nɔ́pi tyɩ́ nɛ: «Yé pɔ ńmɔ tɛ̃́-ńsah kèkɩ̂rn ànɛ̂ ńsninɛ yé tyɩ́, á kɩ
nɛ kèlékɛ̃ névi sɔ̃́ ńnɛ. Ǹtɛ swɔ̃ swɔ̃ póllɛ, mé sɔ̏ ńkɛ̃́nɛ nɛ n mɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ
Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ ǹ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ, tɛ́ yé náh ń tɛ̃. 56 Ǹtɛ Liyel tɛ̃ntɔ̏
syɩ́nyopu tyi wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́ wil yĩn ye tyi nɔ́pi pól kɔ̃ sè pɩ.» Wǎh képah yo,
ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú pól to karkɩ tɛ́ à sah.

Yesu tɛ̃́nkyɩnɔlɛ Nsyifunɔ tukey tùkèpu tɩ̏nkɩ̀ tyɩ́

57 Nónó-á tɛ̃ Yesulɛ, pè yuku ǹnɛ sárká syɩ́nwɩ̏lkɩ̏pu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ Kayifi tɩ̏nnɛ,
ńyɑ̃h sɔkɔ-á Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ yèwàhnɩ̀ sɔ̏ mɛ wɛ̃ tuke mɔ.
58 Pyɛrɩ sɔ̏ mɛ Yesu sɔ̏ tɛ̃ n kɔ fɩ́ɩ́ ǹnɛ, pópó à kyɩ yĩni tɛ̃ sárká syɩ́nwɩ̏lkɩ̏pu
yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbô tyɩ́. Tɛ́ de yuku à kyɩ kɔ̃ tɛ̃ tɔ̏npɩbɩ tnɔ̂, tɛ́ n yah yĩ mɛ̀-á kɩ pɔ
n syi n pi dùkù nɛ̂nɛ. 59 Sárká syɩ́nwɩ̏lkɩ̏pu yɔ̏tɑ̃m ànɛ̂ pé no tukey tùkèpu
tɩ̏nkɩ̀ pól sɔ̏ mɛ n yah n kɔ̃ nɛ, tàrfyɔ̀nɔ́ yɩ́syɔ́ wɛ, nónó-á kɩ mɩ̀nɩ̀ wɛ n yo
n sah Yesu yɔ̃, pé mó à wɛ n ko n mɔ. 60 Tàrfyɔ̀ mɩ̀nyobe náhnáh sénsɔ̃
pɔ mɩ̀nɩ̀ yo sah ǹ yɔ̃, ǹtɛ pè náh tir yɔ́ wɛ wǎh yĩnɛ à ko mɔ nɛ̂ yĩnnɛ.
Ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ, díbí nɛ́pɩ̏ nɩ́mɩ́ wil yĩn 61 tɛ́ nɛ ńkɛ̃́, dɩ̃́ mɛ̀-á yo nɛ páh
kɩ fɛ̃ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr sɔ tɛ́ kɩ kè tɔ̃ mɔ sèpɩ̏n tɔ̃́nɩ̀ wrɔ́. 62 Képah
sɔkɔ, sárká syɩ́nwɩ̏lkɩ̏pu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ yuku yĩn tɛ́ yo Yesu tyɩ́ nɛ, no nɔ́pi-á tyi
nónónɛ n yo ǹ tyɩ́ sɔkɔ, tyɩ́yóné kó mɛ ǹmɔ tyɩ́ sépi tyɩ́ sɔkɔ nɩ? 63 Ǹtɛ Yesu
náh dahbɩ wilki. Képah tɛ̃nɛ, sárká syɩ́nwɩ̏lkɩ̏pu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ,
min nétɛ̃ Liyel yĩn yɔ̃, à yo pé syah ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ,
nɛ̂-á ǹ Pɩ́dɩ̃́nɛ. 64 Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Áwɔ ye yo kélɛ. Tɛ́ mé kélɛ n yo yé
tyɩ́, à tɔkɔ núkúnúkú tyɩ́, yé kɩ Névi Pɩ́dɩ̃́ wɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ tyi pól tyɩ́ tɛ̃́nwɛ-ò
Liyel gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏lɛ. Yé kɩ à wɛ tɔlɛ à kɩ mɛ n pi ńyɩ̏rn sɔkɔ.» 65 Képah tɛ̃nɛ,
sárká syɩ́nwɩ̏lkɩ̏pu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ ǹ gblɔ̌y flɔ yɔrɩ tɔkɩ tɛ́ nɛ, wǎh yo de Liyel
tyɩ́. Tàrfyɔ̀ nɛ̂ tɛ̃ se tɔ̃ pé kɩ n yah n kɔ̃ nɩ? Pè kó ǹ Liyel tyɩ́ yɔ́ndenɔ noh
nɩ? 66 Pépi se mɛ n sɔ̃ sɔ̃́ nɩ? Pè mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, wǎh yĩnɛ kònmɔnɔlɛ.
67 Képah tɛ̃nɛ, tɛ́ tyah n sĩn n mɔ ǹ yah sɔkɔ, tɛ́ ǹnɛ n syɩkɩ gbɔ̏nkukelɛ, tɛ́
túkù mó mɛ ǹ létáhlɔ́lɛ n kɔ̃lɩ 68 tɛ́ mɛ n yo ǹ tyɩ́ nɛ, ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔlɛ, à sɑ̃h pĩ yo pé syah nɛ̂-á n ko ǹnɛ.

Pyɛrɩ-á ǹ vyɑ̃h kɔ̃lɩ sɔ̃́ nɛ pé náh Yesu pĩ

69 Pyɛrɩ sɔ̏ mɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ gbô táh. Tɔ̏npɩ pi yɔ́ mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ tyɩ́
nɛ, ǹmɔ tɔ-á sɔ̏ mɛ Yesulɛ, nɛ̂-á Kalile nɛynɛ. 70 Ǹtɛ à mɛ kè kɔ̃lɩ no pól yɩ̃́
yah nɛ, pé náh mɛ ǹ wɛy mɛ̀ tyɩ́ yah wɛ yɔ̀ dɛ́. 71 Képah náh, Pyɛrɩ sɔkɔ
gbô yah tɩ̏nnɛ. Tɔ̏npɩ pi yɔ́-á tɔ̃ à wɛ, nónó-á sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́, à yo pé tyɩ́ nɛ,
dɩ̃́ mɛ̀ tɔ-á sɔ̏ mɛ Yesulɛ, nɛ̂-á Nasarɛtɩ nɛynɛ. 72 Pyɛrɩ tɔ̃ kè kɔ̃lɩ à ǹ wo
nɛ, pé náh dɩ̃́ mɛ̀nɛ n pnɛ dɛ́. 73 Dǒ kwéy, nónó-á sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́ pépi nɔ de
Pyɛrɩlɛ tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ, kègbɩ yɔ̃, no nɔ́pi sɔkɔ yɔ́-á ǹ tɔlɛ. Ǹ wɛy dùkù-á mɛ
kélɛ n wɛ̃kɩ dò. 74 Képah sɔkɔ Pyɛrɩ tyah ǹ gblɔ̌ynɛ n wo pélpèl nɛ, pé náh
dɩ̃́ mɛ̀ pĩ. Nɛ́npɔ́ swɔ sénpɛ yɔ́ núkú gbo. 75 Légbɩ̃́nɛ, Pyɛrɩ dyɔ to kɔ̃ Yesu
wɛy mɛ̀nɛ, wǎh sɔ̏ nɛ̂ yo nɛ ńkɛ̃́: «Sénpɛ-à kɩ pópó n gbo, á kɩ mɛ á vyɑ̃h
kɔ̃lɩ tɛ kɛ tɔ̃́nɔ́ nɛ á náh ńmɔ pĩ.» Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ wil kégbɔ́ à kyɩ kah
gbo.

27

Yesu tɛ̃́nyukunɔlɛ Pilati tɩ̃̀nnɛ

1 Séngbɔ̃̀ púpúlɛ, sárká syínwɩ̃̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm pól ànɛ̂ kwil yèwàhnɩ̀ pól yo
sah núkú yõ nɛ Yesu-á yĩnɛ à ko mɔ. 2 Tɛ́ mɛ à tɛ̃ pukubi, tɛ́ kyɩ ǹnɛ kwɩ́ltãm
yɔ̃̀tɛ̃ Pilati gbɔ̃̀ dahbɩ.

Nsyudasɩ kúnɔ́lɛ

3 Képah sɔkɔ, Nsyudasɩ nɛ̂-á sɔ̃̀ pɩ pè kɔ̃ pè Yesu wɛ tɛ̃, wǎh pɔ ǹ kònmɔnɔ
tyí wɛ kè yĩ tɛ̃, kè à kah fyãh. À mɛ pɔ́ plɔ́ yõgbãm nɔ́pi tɔkɔ kyɩ nɛ pé sárká
syínwɩ̃̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwil yèwàhnɩ̀ kɔ̃. 4 Tɛ́ yo pé tyí nɛ, páh tyípékè pɩ
lékàh kɛ̃́ névi mɔ́nɔ́lɛ kũ sɔkɔ. Ǹtɛ pè mɛ à syah nɛ, pépi tir nɛ̂ se mɛ
képah sɔkɔ nɩ? Képah-á mɛ ǹmɔlɛ n yah kè. 5 Képah sɔkɔ, Nsyudasɩ pɔ́ mɛ̀
milki Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr sɔkɔ, tɛ́ wil sɔkɔ à kyɩ ǹ gblɔ̃̀y gbel. 6 Sárká
syínwɩ̃̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm mɛ pɔ́ mɛ̀ tɔkɔ tɛ́ nɛ ńkɛ̃́, kè náh yĩnɛ dáhnmɔnɔlɛ Liyel
ní-ńsah gbô pɔ́ sɔkɔ. Névi tɔ̃́-á kɩ n kwɛ n pi ké tyí sɔkɔ. 7 Képah tɛ̃nɛ, pè
yo sah núkú yõ, tɛ́ pɔ́ mɛ̀nɛ pní mɔ́-ò dɩ̃́ yɔ́ swãh dwe à pɩ nɛ́pân lékyî yɩ̃́-
ńsahlɛ. 8 Képah ye, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ kwɛy mɛ̀ tyí, swãh mɛ̀ mɛ n ye tɔ̃́ swãhlɛ.
9 Képah sɔkɔ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Nsyeremi-á lésõ nɛ̂ yo sah, kè wil. À lésõ
nɛ ńkɛ̃́: «Pè ye pɔ́ plɔ́ yõgbãm tɔkɔ, Yisrayel no-á nɛ dan nɛ̂-á yĩnɛ kɔ̃́nɔ́lɛ
ǹ tyí sɔkɔ. 10 Tɛ́ kyɩ sélɛ pní mɔ́-ò dɩ̃́ swãh dwe, à yĩnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á kè
yo sɔ̃́ ń tyí.»*

Pilati mɛ Yesulɛ n piki n yah

11 Pǎh Yesu tɛ̃ kyɩ kwɩ́ltãm yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Pilati tyí, à mɛ Yesu piki yah nɛ ǹmɔ
se Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃nɛ dɩ̃́nɛ nɩ? Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ ye yo kélɛ.» 12 Ǹtɛ
sárká syínwɩ̃̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwil yèwàhnɩ̀ sɔ̃̀ mɛ tyilɛ n yo n sah ǹ yõ.
Ǹtɛ à náh dahbɩ wilki pé tyí sépi tyí sɔkɔ. 13 Képah sɔkɔ, Pilati mɛ yo ǹ
tyí nɛ, pǎh tyi nɔ́nɔ́ póllɛ n yo n sah ǹ yõ, à kɔ́ mɛ sélɛ n nohnɩ nɩ? 14 Ǹtɛ
Yesu náh dahbɩ wilki ǹ tyí póllɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, kè ǹ gbɛ̃̀n kah du.

Pilati Yesu kònmɔnɔ wɛ̃̀kɩ̀ kɔ̃

15 Yimɛyí Pakɩ syáh sɔkɔ, kwɩ́ltãm yɔ̃̀tɛ̃ ńkɛ̃́nɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ nénúkù
yɔ́ fin n mɔ, tɔ́wû-à nɛ̂ yah wilki. 16 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ dɩ̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ, nɛ̂ yɩ̃́npékè-á wil yɩ̃́ɩ̃́ náhnáh. Ǹ yĩn ye sɔ̃̀ Barabasɩlɛ. 17 Képah tɛ̃nɛ,
tɔ́wû nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ tùkènmɔnɔlɛ, kwɩ́ltãm yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Pilati mɛ pépi piki yah nɛ,
pè se mɛ ké tyí nɛ pé nɛ̂ fin mɔ pè kɔ̃ nɩ? Barabasɩ se, tɩ̃̂ Yesu nɛ̂-á pè n
ye Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, ǹmɔ se? 18 Yé náh wɛ di, Pilati sɔ̃̀ pĩ nɛ Yesu
yɩ̃́ngbí wɩ̃̀lnɔ́-á n yɔ pélɛ pè kɔ̃ pè à dahbɩ péwɔ gbɔ̃̀ sɔkɔ. 19 Tɛ́ wǎh mɛ
tɛ̃nɔ́lɛ tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ, ǹ kyɩ tɛ̃ntɔ̃̀ mɔ ǹ tyí nɛ, lékàh kɛ̃́ dɩ̃́ mɛ̀ tyí
dlɛ́npêl-á pé kwlɔ kwɛy lékẫhnɛ. À káh ǹ vyãh dahbɩ ǹ tyí sɔkɔ dɛ́. 20 Ǹtɛ
sárká syínwɩ̃̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwil yèwàhnɩ̀ mɛ tɔ́wû kurki mɔ nɛ, pè yo
Pilati tyí à Barabasɩ fin mɔ, à mɔ́ Yesu ko mɔ. 21 Kwɩ́ltãm yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Pilati mɛ
tɔ̃ pè piki yah nɛ, pè se mɛ ké tyí nɛ pé nɛ̂ tɛ̃ fin mɔ pè kɔ̃ nɛ́pɩ̃̂ nímí nɔ́pi
sɔkɔ nɩ? Pè mɛ nɛ Barabasɩ-á. 22 Pilati mɛ nɛ, ǹtɛ Yesu nɛ̂-á pè n ye Liyel
nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, pé se kɩ pɩ sɔ̃́ ǹmɔlɛ nɩ? Pé pól mɛ nɛ wǎh yĩnɛ à syɩ

---

* **27:10** 27.9 Yah n tɛ Nsakari 11.12-13 ànɛ̂ Nsyeremi 18.2-3 ; 19.1-2 ; 32.6-15.

dahnɩ yõ. 23 À mɛ pè piki yah nɛ, ǹtɛ tyítúkù nɛ̂ ó se à pɩ nɩ? Ǹtɛ pè tɔ̃ kah
yo mɔ wòhòh nɛ, wǎh yɩ̃nɛ à syɩ dahnɩ yõ. 24 Pilati-á pɔ kè pɩ̃ nɛ pé náh
mɛ fɛ̃ tir yɔ́lɛ n pɛkɩ ké sɔkɔ, tɛ́ névye-á mó tɔ̃ mɛ n tyah tyah fɛ̃kɩ̀nɔ́lɛ, à
ni tɔkɔ à ǹ gbȁn wu tɔ́wû yɩ̃́ yah tɛ́ nɛ, péwɔ vyãh náh mɛ dɩ̃́ mɛ̀ kònmɔnɔ
tyí sɔkɔ. Kǎh pé tyí kɛ̀. 25 No pól mɛ nɛ, ǹ kònmɔnɔ plɔ pɩ pépi ànɛ̂ pé
wɛ̃npɩ̀ tyílɛ wɛ́! 26 Képah sɔkɔ, Pilati mɛ Barabasɩ fin mɔ pè kɔ̃. Tɛ́ sràsyíbí
kɔ̃ pè Yesu ko yèfõhlɛ, tɛ́ ǹ gbàh dɛ mɔ pè kɔ̃ nɛ pè à syɩ dahnɩ yõ.

Sràsyîbî-á kɔ̃́lɛ Yesu ko dùkù nɛ̂nɛ

27 Képah tɛ̃nɛ, kwíltãm yȍtɛ̃ dɩ̃́ Pilati sràsyíbí mɛ Yesu tɛ̃ de tɔ̃rí gbô sɔkɔ,
tɛ́ pé no sràsyíbí pól ye pɔ à mɔ gbɩ̃. 28 Pè mɛ ǹ flɔ dɛ ǹ wil sɔkɔ, tɛ́
fwɔ̀mɔ̀nsãh ǹgbɛ̃ yɔ́ mɔ à kɔ̃. 29 Tɛ́ pȁn yȍkɔ̃ pɩ dyɩ à kɔ̃ tɔ̃rí yɔ̃́kúrí swɔ,
tɛ́ lépéy yɔ́lɛ à kɔ̃ à tɛ̃ yɩ̃n ǹ gbȍyȍ sɔkɔ. Tɛ́ gbètukunɔ di ǹ yah sɔkɔ à kɔ̃́lɛ
ǹnɛ n ko mɛ yo tũ nɛ, Nsyifunɔ yȍtɛ̃ dɩ̃́, páh n wɛkɩ ǹ tyí. 30 Tɛ́ n sɩ̃n n
mɔ ǹ yõ, tɛ́ lépéy mɛ̀ syi à ǹnɛ n mɩkɩ ǹ yõ sɔkɔ. 31 Pǎh kɔ̃́lɛ à ko tɛ, pè
fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ mɛ̀ dɛ ǹ tyí tɛ́ ǹ flɔ tɔ̃ mɔ à kɔ̃, tɛ́ à tɛ̃ n yuku syí-ńsah dahnɩ
yõ.

Yesu syínɔ́lɛ dahnɩ yõ

32 Pǎh kyɩ n wil kwil sɔkɔ, pè Sirɛnɩ kwil dɩ̃́ yɔ́ yohnɩ pè n ye Simolɛ.
Sràsyíbí mɛ ǹmɔ kyɩ̃ mɔ à kɔ̃ à Yesu syɩ syɩ dahnɩ twah. 33 Pǎh kyɩ yɩ̃ni
tɛ̃ tyah yɔ́ sɔkɔ, pè n ye Kɔlkotalɛ, nɛ̂ kɔ́r-á Yȍgbèkè tyahlɛ, 34 pè wil yɔ́nɔ́
kèkô kwâh yɔ́ fɛ̃kɩ mɔ dȉvɛ̃ sɔkɔ Yesu kɔ̃ nɛ à wɔ. Wǎh kè wɔ yah, à kè
yahle. 35 Képah náh, pè à syɩ dahnɩ yõ. Pǎh à syɩ tɛ, pè ǹdan mɔ à ǹ flɔ
dibi pé wɛ̃ wrɔ́. 36 Tɛ́ mɛ kɔ̃ tɛ̃ nɛ́npɔ́ à ǹnɛ n syɩkɩ nɛ nɛy káh pɔ à pwah
mɔ. 37 Yõ nɛ̂ yõ-á pè syɩ ǹnɛ, pè sȍ mɛ kè wãrkɩ syɩ sah ǹ yȍtah sɔkɔ nɛ
ńkɛ̃: «Yesu ye yɔ̀, nɛ̂-á Nsyifunɔ yȍtɛ̃nɛ.» 38 Kèlékɛ̃ pípú nɛ́pɩ̂ nímí yisyɔ́ tɔ
sȍ mɛ syínɔ́lɛ dahlɔ yõ ǹ tnɔ̂. Núkú sȍ mɛ ǹ gbȍyȍ sȍlɛ, ní-ò mɛ ǹ gbɛ̃yɩ̀nè
sȍlɛ. 39 Wɛ̃kɔbɩ nónó-à kɔ pɔ n sɔkɔ, pě pé ywɔ̃lɛ n mɔ ǹ tɛ́ ǹnɛ n gbyɔ
40 nɛ ńkɛ̃, ǹmɔ nɛ̂-á sȍ nɛ páh kɩ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr sɔ, tɛ́ kɩ fɛ̃ kè tɔ̃
mɔ sèpȉn tɔ̃nɩ̀ wrɔ́, ńkɛ̃ Liyel Pídɩ̃́-à kɩ nɛ̂ ǹnɛ, à ǹ glɔ̌y pwah mɔ. À tiki n
to dahnɩ yõ kɛ̀. 41 Sɛ̃ ye, sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm ànɛ̂ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́
kwɔ́pú, ànɛ̂ kwil yèwàhnɩ̀ tɔ sȍ mɛ kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko mɛ yo tũ nɛ, 42 wǎh túkù
pwah mɔ, tɛ́ kɩ tɛ̃ ǹ glɔ̌y wɔ pwah mɔ kwlɔ nɩ? Yisrayel yȍtɛ̃ tɛ̃-à kɩ nɛ̂
ǹnɛ, à tiki n to dahnɩ yõ núkúnúkú, pé mó sɛ̃ ǹ yõ kɛ̀. 43 À kó ǹ sõnɔ sah
Liyel yõ, tɛ́ kè yo ńtɛ̃nɛ nɛ ǹ Pídɩ̃́-á pélɛ nɩ? Ǹ tyí-à kɩ mɛ nɔ Liyel tyí, à à
pwah mɔ núkúnúkú wɛ́. 44 Kèlékɛ̃ pípú nónó tɔ-á sȍ syínɔ́lɛ ǹ tnɔ̂, pépi tɔ
sȍ mɛ ǹnɛ n gbyɔ sɛ̃ntɛ̃ ólɛ.

Yesu kúnɔ́lɛ

45 Gbɩ̃-á mɛ yȍtah sírr sɔkɔ, fɛ̃ntȗ mɔ kèkõyɔ̃́ pól sɔkɔ, pópó à pɔ nɔ lɛ́rínɔ́
tɔ̃nɔ́ tyí. 46 Lɛ́rínɔ́ tɔ̃nɔ́ nɔ́pi-á sɔkɔ, Yesu kah yo yɩ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Yeli,
Yeli, lama sabakɩtani?» Nɛ̂ kɔ́r-á: Ǹmɔ Liyel, ńmɔ Liyel, kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ á ń
fin mɔ? 47 Nónó-á sȍ mɛ nɛ́npɔ́, pé túkù-á ǹ yónmɔnɔ mɛ̀ noh, pè nɛ ńkɛ̃,
wǎh mɛ Yelilɛ n ye n yah oo! 48 Nɛ́npɔ́ swɔ, pé sɔkɔ yɔ́ to kyɩ sènsúkúrí
tɔkɔ fõ yȍyȍkè ni sɔkɔ, à dyɩ mɔ gbey yɔ́ vyãh tyí, tɛ́ kè nɔ ǹ tyí nɛ à wɔ.
49 Pé tɛ́lɔ́ mó mɛ yo tũ nɛ ńkɛ̃, pé ye yɩ̃n sɔ̃, Yeli mó pɔ à pwah mɔ pé yah
ǎtrɛ. 50 Ǹtɛ Yesu mɛ tɔ̃ kah de syi tɛ́ yah kwlɔ. 51 Képah tɛ̃nɛ, fwɔ nɛ̂-á

dyínmɔnkàhsàhnɔ́lɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr sɔkɔ, kè tɔ tɔ́lɔ́ nínɔ́ à tɔkɔ
ké yɔ̏tah tyí, à kyı dal mɔ ké sètàhkì sɔ̏ tyí. Tɛ́ sétáh mɛ syah, légbyɔ̃́ gboke,
52 léyẫl yıkı mɔ, Liyel yõ sɛ̃́pú nónó-á sɔ̏ ku sɔkɔ tɛ, pé náhnáh lékyî mɛ
yilki mɔ. 53 Képah náh, tɛ́ mɛ wil léyẫl sɔkɔ Yesu lékó yílkínmɔntɛnɔ náh,
tɛ́ de Yerusalɛmı kwil sɔkɔ Liyel-á képah nɛ̂ yah tɔkɔ. Névye náhnáh yĩ́ tɛ̃
pé yõ. 54 Sràsyíbí yɔ̏tɛ̃ dĩ́ ànɛ̂ nónó tɔ-á sɔ̏ mɛ Yesulɛ n syıkı ǹnɛ, pépi-á
sétáh syahrı mɛ̀ wɛ à tahlı tyi nónó tɔ-á pı, tíkí pè kah tɛ̃. Pè mɛ nɛ ńkɛ̃́:
«Kègbı yõ, dĩ́ mɛ̀nɛ, Liyel Pídĩ́ ye sɔ̏ ǹnɛ.» 55 Tɛ́ syɔ́ náhnáh tɔ sɔ̏ mɛ yĩn
tɛ̃ fĩ́ tɛ́ mɛ n yah. Kalile duku sɔkɔ ye kénɛ syɔ́ Yesu sɔ̏ tɛ̃, à n yah n dah
n mɔ ǹ tyí sɔkɔ. 56 Makadala kwil Mari sɔ̏ mɛ pé sɔkɔ, à tahlı Nsyakı ànɛ̂
Nsyosɛfu yṹ Mari tyí, ànɛ̂ Nsebede dĩ́npì yṹnɛ.

Yesu lékó yĩ́nɔ́lɛ

57 Ńvĩ́-á pɔ nɔ, tàh dĩ́ yɔ́ pɔ de, nɛ̂-á sɔ̏ n wil Arimatı kwil sɔkɔ. Kénɛ dĩ́
yĩn ye Nsyosɛfulɛ. Yesu tɔ̏ sẫh-ò ye sɔ̏ ǹ tɔlɛ. 58 Ǹmɔ mɛ kyı wil Pilati tyí,
à Yesu lékó ni ǹ tyí. Ȁ mɛ nɛ pè ǹnɛ à kɔ̃. 59 Pǎh ké wɛ̃̀kìlɛ à kɔ̃, à mɛ ǹ
lékó tɔkɔ tɛ́ à plo fwɔ gbró snɔ́lɛ. 60 Nsyosɛfu-á sɔ̏ pè kɔ̃ pè diki sẫn nɛ̂ tũ
sah ǹ yɛ̃́ngbɛ̃ tyílɛ tɛkı sɔkɔ, à kyı à dah mɔ képah sɔkɔ. Képah sɔkɔ, tɛ́
dáh-ǹgbɛ̃ yɔ́ pil pɔ ké yah vike tɛ́ sɔkɔ. 61 Tɛ́ légbĩ́nɛ, Makadala kwil Mari
ànɛ̂ ǹ ní-ò Mari sɔ̏ mɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ diki yah yèsreynɛ.
62 Tɛ́ kénɛ yòh sõnɔ́ ye ńkɛ̃́nɛ pě pélɛ n vi n sah pé mı mı yòh sõ yĩnnɛ.
Ké dĩndallɛ, sárká syínwìlkìpu yɔ̏tãm ànɛ̂ Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú mɛ wɛ̃ sɔ̏ tɛ̃
kyı wil Pilati tyí, 63 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̏tɛ̃, pé dyɔ-á to kɔ̃ nɛ, kénɛ névye
pílkí-ò-á lésõ mɛ kè yo sah ǹ kú-ńkɛ̃ sɔkɔ nɛ, pâh pɔ ku, ké sèpȉn tɔ̃́-ò sõlɛ,
pé lékó-á kı yilki mɔ. 64 Képah yĩnnɛ, ńkɛ̃́ à sràsyíbí kɔ̃ pè diki syıkı pɔ nɔ
sèpȉn tɔ̃́nì tyí. Képah-à pí-ńkɛ̃́nɛ, ǹ tɔ̏ sẫhpú-á kı n syah n pɔ ǹ lékólɛ n yĩ
n wilki, tɛ́ kı névye syah nɛ ǹ lékó-á yilki mɔ. Képah tɛ̃-á kı tɔ̃ névye pilki
kal gben tɛ̃̀nɛ. 65 Pilati mɛ yo pé tyí nɛ, tyah syíkípú-á yɔ̀. Ńkɛ̃́ pè kyı diki
mɛ̀nɛ n syıkı pǎh mɛ ké tyí sɔ̃́. 66 Pè mɛ sɔkɔ à kyı diki yah dáhkì mɛ̀ pɔkɔ
mɔ, tɛ́ tyah syíkípú kɔ̃ pè kélɛ n syıkı.

28

Yesu lékó yîlkînmɔnɔlɛ

1 Mı mı yòh-á sɔkɔ, dimansyi sõ séngbɔ̃́ púsɔ́lɛ, Makadala kwil Mari ànɛ̂
ǹ ní-ò Mari kyı diki yõ. 2 Nɛ́npɔ́ swɔ, sétáh syahrı ǹgbɛ̃ pı. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel
yȋnyõ tɔ̏npı yɔ́ mɛ tiki pɔ dáh-ǹgbɛ̃ mɛ̀ pil to diki yah, tɛ́ kɔ̃ tɛ̃ ké yõ. 3 Ȁ sɔ̏
mɛ n kɔ̃ kyòo pȕ sɔ̃́ yĩkiri, tɛ́ ǹ flɔ mɛ píkínɔ́lɛ prɛ́yy. 4 Tíkí ànɛ̂ wílsyahrı
tɛ̃ tyí, tyah syíkípú markı. 5 Képah sɔkɔ, yȋnyõ tɔ̏npı mɛ yo syɔ́ tyí nɛ:
«Yé káh tíkí pı. Mé pĩ nɛ Yesu-á yé n yah n kɔ̃, pǎh nɛ̂ syı dahnı yõ. 6 Ȁ
náh mɛ ásɔ̃̏, ǹ lékó yilki mɔ à yĩnɛ wǎh lésõ kè yo sah sɔ̃́. Yé pɔ n yah ǹ
snɛ́kínmɔ-ńsahlɛ, 7 yè mó n kyı kè yo súú ǹ tɔ̏ sẫhpú tyí nɛ, ǹ lékó-á yilki
mɔ. Tɛ́ wǎh mɔ pé yahlɛ Kalile mara sɔkɔ. Pǎh kı kyı à wɛ nɛ́npɔ́. Nɛ̂-á
sɔ̏ mɛ ń tyí yo yo tɛ̃̀nɛ yé tyí, képah ye yɔ̀.» 8 Pè mɛ yal súú nɛ́npɔ́ sɔkɔ,
tíkílɛ pé sɔkɔ nìvìnì ǹgbɛ̃ tɔlɛ fɛ̃̀kìnmɔnɔlɛ ké sɔkɔ, à n to n yuku yĩ mɛ̀
yẫh-ńsah Yesu tɔ̏ sẫhpú tyí. 9 Nɛ́npɔ́ swɔ, Yesu núkú pè yohnı tɛ́ nɛ: «Mé
n wɛkı yé tyí.» Syɔ́ nɔ́pi mɛ nɔ de ǹnɛ, tɛ́ ǹ gbyɛ̂̃h tɛ̃ à gbílkínɔ́ sah ǹ yõ.

[10] Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé káh tíkílɛ n pɩ. Yé kyɩ n yo ń
yű̃npyé tyí nɛ, pè yuku Kalile mara sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye pè kɩ wɛ ńnɛ.»

Tyah syíkípú tyîpínìnɛ

[11] Syɔ́ nɔ́pi-á mɛ wɛ̃̀kì yõ gbĩ́ nênɛ, tyi nónó pól-á pɩ, sràsyíbí nónó-á sȍ n
syɩkɩ diki mɛ̀nɛ, pé túkù pɔ kwil sɔkɔ, à pɔ sè yo sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm
syah. [12] Képah sɔkɔ, sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm nɔ́pi ànɛ̂ kwil yèwàhnì wɛ̃
tuke mɔ à yo sah núkú yõ, tɛ́ pɔ́-ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ sràsyíbí kɔ̃, [13] tɛ́ pè syah nɛ pàh
kɩ pɩ pè yo nɛ, ǹ tȍ sa̋hpú-á pɔ ǹ lékó yĩ wilki lékâ̂hnɛ tɛ́ pé sah dɔy sɔkɔ.
[14] Kwíltãm yȍtɛ̃ dĩ́-à kɩ sɔ̃ kè noh, pépi-á kɩ kè niri pè kɔ̃ pè náh yőtír wɛ n
pi ké sɔkɔ póllɛ. [15] Tyah syíkípú mó pɔ́ mɛ̀ syi tɛ́ kè pɩ pé yóré yõ. Képah
tɛ̃nɛ, yĩ mɛ̀ tɔ̃ mɔ Nsyifunɔ nɩyő, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ kwɛy mɛ̀ tyí.

Yesu wɛ́nɔ́lɛ ǹ tȍ sa̋hpú tyí ǹ lékó yîlkînmɔntɛnɔ náh

[16] Yesu tȍ sa̋hpú nɛ́pȋ gbɔ̃núkú mɛ sɔkɔ Kalile mara yɔ̃lɩ yõ, wǎh lésõ
ńyãh tyí yo sah pé tyí. [17] Pǎh kyɩ à wɛ, pè à gbilki, ǹtɛ pé túkù sȍ mɛ tɔ̀tɔ̀lɛ
n pɩ ǹ tyí sɔkɔ. [18] Yesu mɛ nɔ de pé tnɔ̂ tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yɔ̃tɔ̃rí pól ye ńmɔ
gbȍ dahbɩ yĩ̂nyõ ànɛ̂ sétáh yõ sɔkɔ. [19] Yé kyɩ kwlo kwlo pól névye pɩ ńmɔ
tȍ sa̋hpúlɛ, yè mó pè wel n wilki ni sɔkɔ Sú Liyel, ànɛ̂ Pídĩ́, ànɛ̂ Liyel Mirki
yĩn yõ. [20] Máh tyi nónó kõ sah yé kɔ̃, yè mó pè kwɔ sélɛ pè kɔ̃ pè sélɛ n pɩ.
Tɛ́ ńmɔ kɩ mɛ yélɛ sõmɛső, fɔ́ɔ́ kɩ kyɩ syɩ kèkõyő tyɛ́nɔ́ tyí.»

Markı-á nìvìnì tir nɛ̂ wãrkı Yesu tyí sɔkɔ

Ǹ yṹpyé, yépi nónó-á sɛ́bɛ̃́ mɛ̀nɛ n kar,

«Nɛ̂ mɛ Yesulɛ?» Píkinyahnɔ yɔ́ ye, no pól yĩnɛ pè pé gblɔ̃̀y piki yah kélɛ. Wâh sɔ̃̀ mɛ Yesu pĩ di mónɔ́lɛ, képah náh pı, á náh ǹ tyí noh yah póllɛ: No pól kı fɛ̃ gbah tɛ̃ à pĩ pallɛ.- Sɛ́bɛ̃́ nɛ̂-á á tɛ̃ yĩn á gbɔ̃̀, képah kı píkinyahnɔ mɛ̀ yah yo ǹ syah, kı Yesu dùkùlɛ ǹ wɛ̃kı. Dĩ́ yɔ́ ye wãrkı kélɛ di mónɔ́lɛ. Kénɛ dĩ́ yĩn ye sɔ̃̀ Markılɛ. Kè Yesu min pı dùkù tyílɛ n yo, ànɛ̂ ǹ tyípínìnɛ, ànɛ̂ ǹ wɛlɔlɛ. Sépi n tyah ǹ tyípínì tyí, à pɔ nɔ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ń yúkúnɔ́ tyí. Képah n wɛ̃kı nɛ, Yesu-á pɔ Liyel tɔ̃rílɛ, tɛ́ wǎh fɛ̃ syi ǹ gblɔ̃̀y tíkínmɔnɔ yɔ̃, névye pwáhnmɔ yĩnnɛ.

Kénɛ sɛ́bɛ̃́nɛ, Bibili tyah yɔ́ ye nɛ̂-á Liyel wɛy sɛ́bɛ̃́ ǹgbɛ̃nɛ. Képah fĩ́ yɔ́ ye.

Yé kı fɛ̃ kyı wɛlɔ yísyɔ́ wɛ, sé pĩ́nɔ́ kı mɛ tah. Tɛ́ pɔ́kɔ́nmɔnɔ mɛ dùkù-à mɛ, ké tyàh-ǹsah, kè álɛ n wɛ̃kı nɛ, wáh kı fɛ̃ wɛy mɛ̀ yah yónɔ́ wɛ sɛ́bɛ̃́ mɛ̀ tyɛ́-ńsah sɔkɔ.

Ǹtɛ, wâh tɛ̃ yĩn nɛ̂ kar kwlɔ, á kı yah tɛ sɛ́bɛ̃́ tyɛ́-ńsah sɔkɔ. Ké kèpĩ̀kì wɛy wãrkı dùkù tɔ mɛ nɛ́npɔ́, ànɛ̂ ké wĩn wɛynɛ.

Yé pól pĩ nɛ ńkɛ̃, nɛ̂-á túkù n ye «Lékãm Pèpɛynɛ», túkù ǹnɛ n ye «Liyel Mírkílɛ». Tɛ́, Liyel wɛy vĩ̀nmɔnɔ sɔkɔ, yĩn núkú ó ye kı fɛ̃ yah tɔkɔ képah yĩnnɛ. Ǹtɛ, áyáh «Liyel Mírkí» yah tɔkɔ, kè náh pı nɛ, képah sɔ̃̀ á tɔkɔ kṹmm yɔ̃ dɛ́! Á mɛ ké tyí nɛ, yépi tɔ lékãmnɛ á kɔ̃ ké tyí yɔ̃. Ké ye dùkù yɔ́ lékãm se mɛ yé tyí, yé kı fɛ̃ á kɔ̃?

À wil yĩn mɛ̀ tyí sɔkɔ, wâh tir yɔ́ wɛ sɛ́bɛ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, tɛ́ ké yo dùkù náh plɛ wĩn wɛy sɔkɔ áwɔ yah, gbah n tɛ̃ kè yo á syah.

Liyel pèpɔrı pı á tyí ké kàrnɔ́ sɔkɔ.

Wèlnwĩ̀lkĩ̀-ò Nsyɔ̃ wɛy yónsàhnɔ́lɛ

1 Liyel pi Yesu *Krista nìvìnì wɛy sãn tyàh-ǹsah ye yɔ̀. 2 Sɔ̃-á kélɛ
wãrkínsàhnɔ́lɛ *Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò *Yesayi sɛ́bɛ̃́ sɔkɔ nɛ:

«Yah, ńmɔ Liyel kı ń tɛ̃ntɔ̃̀ névi tɛkı mɔ á yahlɛ,
à kı pɔ á wɛ̃kì tɔ̃ sah á tyí.»

3 Ǹnî yɔ́ yĩ́npɔ̃ ye n dɔkɔ gbɛ̃nnı sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
«Yé Tɛ̃-ǹgbɛ̃ wɛ̃kì tɔ̃ sah,
yé kè pı tómm!»*

4 Kǎh wãrkı sah sɔ̃, sɛ̃ ye *Wèlnwĩ̀lkĩ̀-ò Nsyɔ̃ pɔ wil mɔ gbɛ̃nnı sɔkɔ. À
tyah n yo n kɔ̃ névye tyí nɛ, pè pé nnɔ vi mɔ, pè mó *wèlnwĩ̀lkĩ̀nɔ́ wɛ.
Képah sɔkɔ, Liyel-á kı pé tyípêl yɔ̃ mɔ pè kɔ̃.

5 Képah tɛ̃nɛ, Yude kwlo névye pól, ànɛ̂ tɔ̃ Yerusalɛmı névye pól sɔ̃̀ mɛ n
pɔ n pɔ ǹ tyí, n pɔ pé tyípêl yo névye pól yĩ́ yah, tɛ́ ǎ pè wel n wilki Yurdɛ̃
yɔ sɔkɔ. 6 Tɛ́, Nsyɔ̃ sɔ̃̀ mɛ yãhmíkì yè fwɔ̀mɔn mɔ, tɛ́ ǹ syĩ tɛ̃ sêl kɔ̃lɛ. Ǹ
yɔ̃kelɛ sɔ̃̀ sègblo ànɛ̂ syĩrı ye. 7 À sɔ̃̀ mɛ n yo tɔ́wû tyí: «Névi nɛ̂-á kı n pɔ n
pi ńmɔ náh, ǹmɔ ye gblò kal ńmɔlɛ. Ǹmɔ tɛ̃ náh yĩnɛ mé kɔ yĩn, ǹ gbáhkì
lékyêh sro dɛ. 8 Ǹmɔ ye yélɛ n wel n wilki ni sɔkɔ, ǹtɛ ǹmɔ kı pɔ yé wel n
wilki n pi *Liyel Mírki sɔkɔ.»

* **1:3** 1.3 - Yah n tɛ Yesayi 40.3 sɔkɔ.

Yesu wèlnwi̋lki̋nɔ́ ànɛ̂ ǹ tɔ̃́nmɔnɔlɛ

9 Légbi̋nɛ, Yesu wil Nasarɛtɩ kwil, Kalile sétáh yõ, à pɔ Nsyɔ̃ kɔ̃ à à *wel
wilki Yurdɛ̃ yɔ sɔkɔ. 10 Tɛ́, wăh n wil ni sɔkɔ gbi̋ nɛ̂nɛ, à yi̋nyõ wɛ kè n
yɩkɩ n mɔ, tɛ́ *Liyel Mírkí tiki ǹ yõ, dàhyɔ̏kèpil sɔ̃. 11 Légbi̋nɛ, yi̋npɔ̃ yɔ́ n
wil Liyel sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Áwɔ ye ńmɔ nìdɛ̀ Pi núkúnínɛ. Ɩ́ tyí nɔ yi̋i ń tyí
kègbɩlɛ.»

12 Ké nɛ́npɔ́ swɔ, Liyel Mírkí à tɛ̃ yuku gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ. 13 À sèpi̋n tíkíníní pɩ
nɛ́npɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ *sétɜ̏n yɔ̏tɛ̃ pɔ ǹnɛ n tɔ̃ n mɔ. À sɔ̏ mɛ gbɛ̃́nkyɔ nɩyɔ̃́ sɔkɔ,
tɛ́ *yi̋nyõ tɛ̃ntõbe mɛ ǹ tɛ̃-ǹsahlɛ n yah.

Yesu yɛ̃́nkyɔ tɛ̃́pú nɛ́pi̋ ǹyɛ̋h ye

14 Képah náh, pè pɔ *Wèlnwi̋lki̋-ò Nsyɔ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.† Ǹ
déntɛnɔ náh wɔ̀kɔ̀npèkè, Yesu yuku Kalile sɔkɔ, à kyɩ tyah nìvìnì wɛy
sɜ̃́nnɛ n yo n kɔ̃, nɛ̂-á wil Liyel tyí. 15 À nɛ: «Gbĩ nɛ̂ tyí-á sɔ̏ yo sah, kè mɛ
de tɛ. *Liyel tɔ̃́rí mɛ yĩni tɛ̃ tɛ. Yé yé nnɔ vi mɔ, yé mó sɛ̃ nìvìnì wɛy sɜ̃́n
yõ!»

16 Wăh sɔ̏ mɛ n kɔ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ gbi̋ nɛ̂nɛ, à yɛ̃́nkyɔ tɛ̃́pú nɛ́pi̋
nímí wɛ, Simo, ànɛ̂ ǹ gbɛ̃́ndi̋ Andrelɛ. Pè sɔ̏ mɛ yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n min
yɛ̃́nkyɔlɛ n tɛ̃ yɔ sɔkɔ. 17 À yo pé tyí nɛ: «Yé pɔ ńmɔ náh. Mé kɩ yé pɩ
névye tɛ̃́púlɛ Liyel tyí.» 18 Nɛ́npɔ́ swɔ, pè núkú pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ sah, tɛ́
ǹ sɔ̏ tɛ̃. 19 Wăh tɔ̃ kɔ yuku yahlɛ kwéy, à kyɩ Sebede wɛ̃́npi̋ wɛ, Nsyakɩ ànɛ̂
Nsyɔ̃nɛ. Pè sɔ̏ mɛ pé krótókè sɔkɔ, mɛ yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n tɔ̃ n sah. 20 Ké
nɛ́npɔ́ swɔ, à pépi tɔ ye yah. Pè núkú yal pé sú ànɛ̂ ǹ tɔ̏npɩbɩ tnɔ̂ krótókè
sɔkɔ, tɛ́ ǹ sɔ̏ tɛ̃.

Yesu tɛ̃́nwɛnɔlɛ sétɜ̏n yõ

21 Képah náh, wăh nónó ye, à yuku pélɛ Kapɛrnayim kwil sɔkɔ. *Mɩ mɩ
yòh sɔ̃́lɛ, à kyɩ de *Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, à tyah névyelɛ n kwɔ. 22 Nónó-á sɔ̏
mɛ ǹ wɛynɛ n nohnɩ, pé gbɜ̏n du ǹ névye kwɔ́nɔ́ dùkùlɛ. Tir yɔ́ náh, kè
náh sɔ̏ mɛ núkúlɛ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kì kwɔ́pú tyílɛ. Ǹmɔ kwɔ dùkù sɔ̏
mɛ yɔ̏tɔ̃rí kwɔ́nɔ́lɛ, képah ye.

23 Ké légbi̋nɛ, kè pɔ yĩnɛ, di̋ yɔ́ sɔ̏ mɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, *sétɔ̃lɛ ǹ sɔkɔ.
À mɛ yuku gbo mɔ nɛ, 24 kwâh nɛ̂ se à n yah n kɔ̃ pépi tyí nɩ, Nasarɛti
Yesu? À se pɔ pépi yíkí-ńsah nɩ? Páh pĩ nɛ, pi kɛ̃́-á ǹnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á wil Liyel
tyí. 25 Képah tɛ̃nɛ, Yesu dírí kɔ̃ sétɔ̃ mɛ̀ yõ, tɛ́ yo ǹ tyí: «Á vyãh vike, ǹ tɛ́ n
wil di̋ mɛ̀ sɔkɔ!» 26 Képah sɔkɔ, sétɔ̃ di̋ mɛ̀ yike kègbɩlɛ, tɛ́ de syi náhnáh,
tɛ́ wil ǹ sɔkɔ. 27 Képah névye gbɜ̏n du. Pè tyah wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ, kwâh
nɛ̂ se sɛ̃ nɩ? Kwɔ́nɔ́ késɜ̃́n yɔ́lɛ à n pɩ yɔ̏tɔ̃rí sɔkɔ. À fɛ̃ n wɛkɩ sétɜ̏n tɔ yõ,
tɛ́ sè n sah ǹ tyí yõ. 28 Kénɛ ní yõ, Yesu yĩn gbílkínɔ́ tɔ̃ mɔ Kalile kwlo pól
sɔkɔ.

Yesu yámpú náhnáh dɛ mɔ

29 Păh yal *Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, pè núkú yɔ̃ sɔkɔ de Simo ànɛ̂ Andrepi gbô.
Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɔ sɔ̏ mɛ pélɛ. 30 Tɛ́ Simo dɛ́ysê sɔ̏ mɛ sɛ̃́nɔ́lɛ wílvyɜ̃́hnìnɛ.
Nɛ́npɔ́ swɔ, pè mɛ kè yo Yesu syah. 31 Wăh kè noh sɛ̃, à nɔ de pi mɛ̀ tnɔ̂, tɛ́

---

† **1:14** 1.14 - Képah yah kɩ n yo n pi Markɩ 6.17 ànɛ̂ 18 sɔkɔ.

ǹ gbȍ tɛ̃ à yilki sah. Ǹ wíl vyɑ̃́hnì núkú tyɛ, à mɛ yuku tyah pĩ́nnɛ n pɩ pé
tyí.

32 Gbĩ́yĩ́-á de, névye pé yámpúnɔ pól twah pɔ Yesu tyí, ànɛ̂ *sétɑ̏n-á mɛ
dénɔ́lɛ nónó sɔkɔ. 33 Kwil névye pól pɔ tuke mɔ kénɛ gbô yah sɔkɔ. 34 À
mɛ yámpú duke duke náhnáh dɛ mɔ, tɛ́ sétɑ̏n náhnáh yĩni wilki, săh mɛ
de nónó sɔkɔ. Sè sȍ ǹnɛ n pnɛ, nɛ dùkù nɛ̂-á ǹnɛ. Képah ye, à yahle nɛ, sè
káh nɛ n wɛkɩ.

Yesu Kalile kwlo pól kɔ kɔ̃

35 Séngbɔ̃ púsɔ́, tyah syȉ syȉ sɔkɔ, Yesu yuku wil wɔ̀kɔ̀. À yuku gbɛ̃́nnɩ
sɔkɔ, à kyɩ tyah Liyellɛ n ni. 36 Képah sɔkɔ, Simopi yuku tyah ǹnɛ n yah n
kɔ̃. 37 Păh kyɩ à wɛ, pè à syah nɛ, névye pól-á mɛ ǹnɛ n yah n kɔ̃. 38 À mɛ yo
pé tyí: «Á ye yuku gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ. Mé yĩnɛ mé nìvìnì wɛy sɑ̃́n yo nɛ́npɔ́
tɔ sɔkɔ. Ǹ pɔ́nɔ́ yɔ̃ ye képahlɛ.» 39 Képah sɔkɔ, à kyɩ Kalile tɑ̏ntɑ̏n pól sɔkɔ,
mɛ Liyel wɛynɛ n yo n kɔ̃ pé *Liyel ní-ńtɑ̂n vì sɔkɔ, tɛ́ mɛ *sétɑ̏nnɛ n yĩni
n wilki névye sɔkɔ.

Yesu tótɛ̃ yɔ́ dɛ mɔ

40 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, *tótɛ̃ yɔ́ nɔ de Yesu tnɔ̂, à gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ à ni nɛ, wàh
mɛ ké tyí, wăh kɩ fɛ̃ pé dɛ mɔ. 41 Wăh yo sɛ̃́, ǹ yɑ̃m Yesu tɛ̃. À mɛ ǹ gbȍ tɔ̃
ǹ yɔ̃, à tũ ǹ tyí, tɛ́ nɛ: «Mé mɛ ké tyí, á kɩ dɛ!» 42 Nɛ́npɔ́ swɔ, *dú núkú à
fin mɔ, à mɛ dɛ. 43 Képah sɔkɔ, Yesu núkú à tɛkɩ mɔ, tɛ́ kè gbah yo ǹ tyí
nɛ, 44 à noh yɔ̀, à káh kè yɑ̃h nɛ tyí dɛ́! À kyɩ ǹ gblɔ̌ynɛ *sárká wȉlkȉpu yȍtɛ̃
wɛ̃kɩ. Ǹkɛ̃, *Moyisi-á sȍ *sárká nɛ̂ tyí yo, tótɑ̃m dɛ́nmɔnɔ tyí sɔkɔ, à mó
képah wilki, nɛ̂-á kɩ no pól wɛ̃kɩ n pi nɛ, wăh dɛ. 45 Ǹtɛ, dĩ́-á yal ǹ tnɔ̂, tir
nɛ̂-á pɩ ǹ tyí, à kyɩ tyah kélɛ n yɑ̃h n kɔ̃ no pól tyí. Kăh pɩ sɛ̃́, Yesu náh tɔ̃
sȍ fɛ̃ ǹ gblɔ̌y wɛ̃kɩ n pi kwil yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. À sȍ mɛ gbɛ mɔ tɛ̃ kwlolɛ, kégbɔ́
sɔkɔ, tɛ́ névye n wil tɑ̏ntɑ̏n pól sɔkɔ, à n pɔ n pɔ ǹ tyí.

2

Yesu sèkùkù dĩ́ yɔ́ dɛ mɔ

1 Sèpĩn yísyɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu ǹ syɩ pɔ Kapɛrnayim sɔkɔ. Névye-á kè
noh nɛ, wăh mɛ gbô, 2 tɔ́wû yɔ́ tuke pɔ tyah fyɑ̃h. Tɛ̃-ǹsah ńtɛ̃ náh sȍ mɛ
kélé yah tɔ sɔkɔ. Képah sɔkɔ, à tyah ǹ wɛynɛ pélɛ n kwɔ.

3 Légbĩ́nɛ, nósyɔ́ pɔ ǹ tyí sèkùkù yɔ́lɛ. Nɛ́pĩ̂ ǹyɛ̂h sȍ mɛ à twah. 4 Tɛ́
névye tnɔ́nkàhnɔ́ tɛ̃ tyí, pè náh sȍ fɛ̃ nɔ n de n pi ǹ tnɔ̂. Pè dɔkɔ gbɛ̃́ntĩ̂n
yɔ̃, kye ǹ mɛ́-ńsah tírrlɛ, tɛ́ sèkùkù mɛ̀ tiki mɔ kénɛ pwɑ̏hlɛ ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh
yɔ̃ ǹ yah sɔkɔ. 5 Wăh kè wɛ, pè sɛ̃ ǹ yɔ̃ sɛ̃́, à yo sèkùkù mɛ̀ tyí nɛ: «Ń pídĩ́,
á tyípêl ye yɔ̃ mɔ ǹ kɔ̃.»

6 Képah tɛ̃nɛ, *Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú nónó-á sȍ mɛ tɛ̃nɔ́lɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ,
pè tyah n sõ nɛ, 7 sɔ̃ se pɩ, tɛ́ dĩ́ mɛ̀ n wɛkɩ sɛ̃́ nɩ? Liyel yĩn-á à n yɩkɩ. Ké
névi se mɛ kɩ fɛ̃ tyípêl yɔ̃ mɔ névi kɔ̃, nɛ́ Liyel náh nɩ? 8 Képah sɔkɔ, wăh
núkú pé fɔkɔ sõnɔ wɛ sɛ̃́, à yo pé tyí nɛ: «Sɔ̃ pɩ, tɛ́ yé fɔkɔ sõnɔlɛ sɛ̃́? 9 Nɛ̂
tɛ̃ dɔ̀dɔ̀ kal, à yo sèkùkù mɛ̀ tyí nɛ, ǹ tyípêl-á yɔ̃ mɔ à kɔ̃, képah náh pɩ,
à yuku, ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ nɛ n kɔ? 10 Ǹtɛ, yé pĩ nɛ, tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ *Névi
Pi tyí, kɩ fɛ̃ tyípêl yɔ̃ mɔ névye kɔ̃, tɛ́ à sah sétáh yɔ̃.» 11 Képah ye, à yo
sèkùkù mɛ̀ tyí: «Mé kélɛ n yo á tyí, yuku, á sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ, ǹ nɛ n yuku
á gbô.»

12 Nɛ́npɔ́ swɔ, ɗɩ̃́ núkú yuku ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ sɔkɔ no pól yɩ̃́ yah. Kè pé
pól gbɛ̃̀n du. Pè tyah Liyel yĩnnɛ n gbilki, tɛ́ mɛ n yo nɛ, pé náh sɛ̃́nkɔ̃ wɛ
yah.

Yesu Levi ye

13 Képah náh, Yesu tɔ̃ n syɩ yuku Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ. Tɔ́wû pól sɔ̃̀ mɛ
n pɔ n pɔ ǹ tyí, à pélɛ n kwɔ. 14 Wǎh pɔ n sɔkɔ, à Alfe píɗɩ̃́ Levi wɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ
mɔ́rí syí-ńsah wɔ̀kɔ̀. Á mɛ yo ǹ tyí nɛ, à yuku pé sɔ̃̀ tɛ̃. Levi mó yuku ǹ sɔ̃̀
tɛ̃.
15 Pǎh kyɩ tyah yõkelɛ n yõ Levi tɩ̃̂nnɛ gbɩ̃́ nênɛ, mɔ́rí syípú, ànɛ̂ Liyel
wɛ̃̀kì kɔ́-ńkɛ̃̄pú náhnáh sɔ̃̀ mɛ n yõ ǹnɛ, ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ. Kénɛ névye
dùkù náhnáh ye sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃, képah ye. 16 Képah sɔkɔ, *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kì
kwɔ́pú nónó-á sɔ̃̀ *Farisiyɛ̃nɔlɛ, pépi-á à wɛ à mɛ n yõ ànɛ̂ kénɛ névye
dùkùlɛ, pè yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ, kû se pɩ, tɛ́ à n yõ mɔ́rí syípú, ànɛ̂ Liyel
wɛ̃̀kì kɔ́-ńkɛ̃̄púlɛ fɩ̃́ núkú nɩ? 17 Yesu-á kénɛ wɛy noh sɛ̃́, à yo pé tyí: «Névye
nónó-á mɛ lènɔlɛ, sènpɩ yétɔ̃̂ se mɛ pé tyí? Yámpú tyí náh sènpɩ yétɔ̃̂lɛ di?
Névye nónó-á n sõ nɛ, névye tír tír-á pélɛ, mé náh pɔ pépi ye yĩnnɛ. Ǹtɛ,
nónó-á pĩ nɛ, tyípêl pípú-á pélɛ, pépi yé-ńsah ye mé pɔ.»

Yesu-á nɛ̂ yo nɩ̂kì tɛ̃́nɔ́ tyí sɔkɔ

18 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, *Wèlnwɩ̃̀lkì-ò Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ànɛ̂ *Farisiyɛ̃nɔ sɔ̃̀ mɛ níkì tɛ̃.
Névye mɛ kyɩ Yesu piki yah nɛ, kû se pɩ, tɛ́ Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ànɛ̂ Farisiyɛ̃nɔ tɔ̃̀
sɑ̃́hpú mɛ níkì tɛ̃, tɛ́ ǹmɔ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú náh mɛ sɛ̃́ntɛ̃nɛ n pɩ nɩ? 19 Wǎh képah
noh sɛ̃́, à yo pé tyí: «Yépi tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, fúr pí-ò-á nónó ye, pè se kɩ fɛ̃ fúr
yõke yahle, tɛ́ kɩ fúr pí-ò sah pé nɩyɔ̃́? Pɛ tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ pé nɩyɔ̃́, pé náh fɛ̃
yõke yahle n pi. 20 Ǹtɛ, gbɩ̃́ mɛ n pi, pè kɩ pɔ pɛ mɛ̀ wilki pé nɩyɔ̃́. Ké lésõlɛ,
pè kɩ pyě níkì tɛ̃.
21 Névi yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ fwɔ sɑ̃́n tɔkɔ, à kɩ fwɔ dyàh min n pi. Wâh képah pɩ,
fwɔ sɑ̃́n kɩ fwɔ dyàh kú-ńsah tɛ́y yɔrɩ yɩkɩ ńtɔ̃, ké pwɑ̃̀h kɩ gbɛ mɔ. 22 Ánɛ̂
tɔ̃, névi náh fɛ̃ ɗɩ̀vɛ̃ sɑ̃́n mɔ n pi pley di sɔkɔ. Ɗɩ̀vɛ̃ sɑ̃́n-à fũ, kè kɩ pley nɔ́pi
sɛkɩ. Ɗɩ̀vɛ̃ kɩ kwɛ, pley tɔ kɩ yɩkɩ. Képah ye, ɗɩ̀vɛ̃ sɑ̃́n ye yĩnɛ mɔ́nɔ́lɛ pley
snɔ́ sɔkɔ.»*

Yesu-á nɛ̂ yo mɩ mɩ yòh tyí sɔkɔ

23 *Mɩ mɩ yòh sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ n kɔ n kah sèmukɔ
swɛ̃y yísyɔ́ sɔkɔ. Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyah sèmukɔ ywɔ̃lɛ n kɔ̃lɩ n yuku
wɛ̃̀kì yah. 24 *Farisiyɛ̃nɔ-á képah wɛ sɛ̃́, pè tyah Yesulɛ n piki n yah nɛ, à
yah, kû se pɩ, tɛ́ tir nɛ̂ náh yĩnɛ pínɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kélɛ n
pɩ nɩ? 25 Á mɛ yo pé tyí: «Kwɛkɩ-á lésõ *Davidi ànɛ̂ ǹ náh névye kah tɛ̃
sɔ̃́ nênɛ, tɛ́ yõke wɛ́-ńsah náh mɛ pé tyí, pǎh nɛ̂ pɩ, yé náh kè kar yah di?
26 Á náh sɔ̃̀ de Liyel wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ di? Búrn nónó-á sɔ̃̀ sàhnɔ́lɛ Liyel tyí yõ,
à náh sè tɔkɔ tah, tɛ́ ǹ náhtɑ̃n tɔ kɔ̃ pè tah di? Ké légbɩ̃́nɛ, Abyatar ye sɔ̃̀
*sárká wɩ̃̀lkìpu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. Tɛ́ névi yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ yĩnɛ búrn nɔ́pi táhnɔ́lɛ,
nɛ́ sárká wɩ̃̀lkìpu yɔ̃̀tɑ̃m náh.»† 27 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Mɩ mɩ yòh

* **2:22** 2.22 - Pè sɔ̃̀ ni ànɛ̂ wɔ wɔ yîlɛ n mɔ pilki sɔkɔ ǹgbòlɛ. † **2:26** 2.26 - Yah n tɛ 1 Samuwɛl
21.2-7 sɔkɔ.

ye sah névi yĩnnɛ, ǹtɛ névi náh mɔ mɩ mɩ yòh yĩnnɛ. 28 Képah ye, *Névi
Pi pɩ mɩ mɩ yòh ńtɛ̃ yɔ̃̀tɛ̃nɛ.»

3

Yesu dɩ́̃ yɔ́ dɛ mɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ

1 Képah náh, Yesu ǹ syɩ de *Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔkɔ. Ké nɛ́npɔ́ sɔkɔ,
dɩ́̃ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ gbɔ̃̀lɛ kúnɔ́lɛ. 2 *Farisiyɛ̃nɔ mó tyah Yesulɛ n yah, wàh kɩ ńtyɩ́̃nɔ
à dɛ mɔ n pi *mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ, pè mó lékàh wɛ à kɔ̃. 3 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ
yo gbɔ̃̀nkù dɩ́̃ mè tyí nɛ, à yuku n pɔ yĩn névye nɩyɔ̃́. 4 Tɛ́ no piki yah: «Tir
nɛ̂ wɛ̃kì mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ: Pèpɔrɩ se yĩnɛ pínɔ́lɛ, tɩ̃̂ pèkè se? À
névi wilki kũ sɔkɔ, tɩ̃̂ à tɛ̃ ko mɔ?» Ǹtɛ, pè náh tir yɔ́ yo. 5 Képah sɔkɔ, wǎh
pè yah yah yésyɛ̂hlɛ fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnì sɔkɔ, ǹ yah kwɔ pé kùkùtǎhkì tɛ̃ tyí. À mɛ
yo dɩ́̃ mè tyí: «Á gbɔ̃̀ tɔ̃!» À mɛ ǹ gbɔ̃̀ tɔ̃, kè núkú pɩ ké vilɛ. 6 Farisiyɛ̃nɔ-á
képah wɛ sɛ̃́, pè yuku wil kénɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à núkú kyɩ wɛ̃
tuke mɔ ànɛ̂ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ́̃ *Yerɔdi náh névyelɛ Yesu tyí sɔkɔ, pǎh kɩ pɩ sɔ̃́, tɛ́ à
wɛ n ko n mɔ n pi.

Tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ pɔ Yesu tyí

7 Képah náh, Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yuku Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ, tɛ́ tɔ́wû
ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. Pé túkù n wil Kalile, túkù mó n wil Yude, 8 ànɛ̂
Yerusalɛmɩ. Túkù n wil Yidume, túkù n wil Yurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ. Túkù mó
n wil Tiri ànɛ̂ Sidõ gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ. Kénɛ tɔ́wû ǹgbɛ̃ ye kyɩ wil ǹ tyí.
Pè sɔ̃̀ ǹ tyípínɔ́ noh, képah yĩn ye. 9 Kǎh pɩ sɛ̃́, Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ,
pè krótókè yɔ́ tɔ̃ sah pé kɔ̃, tɔ́wû káh pɔ pé fyɑ̃h. 10 Wǎh sɔ̃̀ mɛ névye
náhnáhlɛ n dɛ n mɔ, yámpú pól sɔ̃̀ mɛ n to n tuke ǹ yɔ̃ nɛ, pé wɛ tũ ǹ tyí.
11 Tɛ́ *sétɑ̃̀n-á sɔ̃̀ mɛ nónó sɔkɔ, pǎh à wɛ, pè pé gbètukunɔlɛ n di n pɔ ǹ
yah, tɛ́ n yo ǹ tyí dénsyinɔ sɔkɔ nɛ, Liyel pi-á ǹnɛ. 12 Képah sɔkɔ, à dírí kɔ̃
pé yɔ̃, tɛ́ nɛ, pè káh pé dùkùlɛ n yo.

Yesu nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimî yah wilki pɩ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ

13 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu dɔkɔ yɔ̃lɩ yɔ́ yɔ̃, tɛ́ wǎh sɔ̃̀ mɛ nónó tyí, à pè ye. Pè pɔ ǹ
tyí. 14 Sɛ̃́ ye sɔ̃̀, à yah wilki kènɛ nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimínɛ, à pɩ ǹ tɔ̃̀npɩbɩlɛ. Nɛ, pè nɛ
n mɛ pé tnɔ̂, pé nɛ n wɛ n tɔ̃ pé wɛy pèpɛy yo n kɔ̃́ yĩnnɛ. 15 Tɛ́ tɛ̃́nwɛnɔlɛ
pè kɔ̃ nɛ̂-á kɩ fɛ̃ *sétɑ̃̀n yĩni n wilki n pi. 16 Nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimí nɔ́pi yĩni wɛ
yɔ̀: Simolɛ, Yesu ǹmɔ yĩn sah Pyɛrɩlɛ. 17 Nsyakɩ ànɛ̂ ǹ gbɛ̃ndɩ́̃ Nsyɔ̃nɛ,
pépilɛ, Sebede wɛ̃́npì ye sɔ̃̀. À pépi yĩn sah Gbanɛrsyɛsilɛ, ké yɔ̃ ye «nónó-á
gbɛ̃́nséntɑ̃́hkì sɔ̃́». 18 Andre tɔ sɔ̃̀ mɛ, ànɛ̂ Filipe, ànɛ̂ Bartelemi, ànɛ̂ Matye,
ànɛ̂ Toma, ànɛ̂ Nsyakɩ, nɛ̂-á Alfe pídɩ́̃nɛ. À tahlɩ Tade, ànɛ̂ Simolɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ ǹ
sú fɔ̃́ yɔ̃ yɔ̃pu sɔkɔ yɔ́lɛ, 19 ànɛ̂ tɔ̃ Yisikaryɔti Yudasilɛ, nɛ̂-á pɔ vi Yesu náh.

Yesu gbôtɑ̃n pɔ nɛ, páh ǹnɛ n tɛ̃ n sɔkɔ

20 Képah náh, Yesu de gbô. Tɔ́wû tɔ̃ tuke ǹ yɔ̃. Wrɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ ǹmɔ
ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí yɔ̃ke yɔ̃ yɔ̃ tɛ̃nɛ. 21 Ǹ gbôtɑ̃n-á képah noh sɛ̃́, pè yuku
wɛ̃kì tɛ̃ nɛ, páh kɩ kyɩ à tɛ̃, tɛ́ n yo wɛ̃ tyí nɛ, ǹ lékɑ̃́m-á fɛ̃kɩ, wǎh kah mɔ.

Yesu ǹ tyí kàhnɔ́ yáhnkɔ̃pu yahlɛ n yo

22 Légbi̋nɛ, *Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú nónó-á wil Yerusalɛmɩ sɔkɔ, pépi
nɛ ńkɛ̃, *sétȁn yȍtɛ̃ Belsebul-á mɛ Yesu sɔkɔ. Ǹmɔ tǎhkɩ̀-á à kɔ̃, à tɛ̃ wɛ
*sétȁnnɛ n yĩni n wilki névye sɔkɔ. 23 Képah tɛ̃nɛ, à pé ye, tɛ́ tyah n wɛkɩ
pé tyí sèmi̇̀rn sɔkɔ: «Sɔ̃ mɛ sétȁn yȍtɛ̃ kɩ fɛ̃ ǹ gblɔ̃y yĩni wilki névi sɔkɔ?
24 Yȍtɔ̃rí núkú névye-à tyah wɛ̃nɛ n fwo, kénɛ yȍtɔ̃rí náh n mo n pi. 25 Kéte
nɛ̂ névye-à tyah wɛ̃nɛ n fwo, kénɛ kéte tɔ náh n mo n pi. 26 Sɛ̃ntɛ̃ ó ye,
sétȁn yȍtɛ̃-à yuku, à ǹ tǎhkɩ̀ tɔkɩ, à tyah wɛ̃nɛ n fwo, ǹ yȍtɔ̃rí kɩ yɩkɩ, kè
náh n mo n pi. 27 Névi yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ de n pi kètɛ̃npɛ tǎhkɩ̀ wɔ̀kɔ̀, kɩ ǹ gbȁn
yî tɔkɔ, nɛ́ à náh à tɛ̃ pukubi. Wàh à tɛ̃ pukubi tɛ gbi̋ nɛ̂nɛ, à kɩ pyě ǹ wɔ̀kɔ̀
yî kwel. 28 Mé kélɛ n yo yé tyí kègbɩ yɔ̃: Névye-á tyípêl nónó póllɛ n pɩ,
ànɛ̂ Liyel gbyɔ̀nɔ́ póllɛ, sè kɩ fɛ̃ yɔ̃ mɔ pè kɔ̃. 29 Ǹtɛ, névi nɛ̂-à *Liyel Mírkí
gbyɔ, kè náh n yɔ̃ n mɔ n pi ǹ tyí póllɛ. Ȁ kɩ wũ ké sɔkɔ.» 30 Ȁ képah yo sɛ̃
pé tyí, pǎh sɔ̃npí yo nɛ, sétɔ̃-á mɛ ǹ sɔkɔ.

Nónó mɛ Yesu pɩ ǹ yű ànɛ̂ ǹ yűpyélɛ

31 Képah náh, Yesu-á sȍ mɛ ńyãh, ǹ yűpyé ànɛ̂ ǹ yű pɔ yĩni tɛ̃ kénɛ gbô
yah, tɛ́ nɛ tɛkɩ mɔ à kyɩ à ye. 32 Tɔ́wû sȍ mɛ kɔ̃ tɛ̃ Yesu mɔ gbĩ, tɛ́ pè yo ǹ
tyí nɛ, à noh yɔ̀, ǹ yű, ànɛ̂ ǹ yűpyé-á mɛ kégbɔ́. Pǎh mɛ ké tyí nɛ, pé à wɛ.
33 Ȁ mɛ yo pé tyí: «Nɛ̂ mɛ ńmɔ yűnɛ, ànɛ̂ nónó mɛ ń yűpyélɛ?» 34 Képah
náh, névye nónó-á sȍ mɛ tɛ̃ à mɔ gbĩ, à yɔ̃ pè yah kore vi, tɛ́ yo: «Yé yah,
ńmɔ yű, ànɛ̂ ń yűpyé mɛ ásȍ. 35 Névi nɛ̂-á Liyel nɩ̀vɩ̀lɛ n pɩ, ǹmɔ ye ńmɔ
yűpi, ànɛ̂ ń yűnɛ.»

4

Sèmukɔ mîr-ò sèmi̇̀rki̇̀lɛ

1 Sȍ yɔ́lɛ, Yesu tɔ̃ mɛ tyah névyelɛ n kwɔ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ sɔkɔ.
Tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ pɔ à mɔ gbĩ. Pè tnɔ́nkàhnɔ́ tɛ̃ tyí, à de kɔ̃ tɛ̃ krótókè yɔ́ sɔkɔ.
Krótókè mɛ̀ sȍ mɛ yɔ sɔkɔ, tɛ́ tɔ́wû pól mɛ tɛ̃nɔ́lɛ yɔ́ngbalɩ. 2 Ȁ sȍ mɛ pélɛ
n kwɔ tyi náhnáhlɛ sèmi̇̀rn sɔkɔ, mɛ n yo pé tyí ǹ kwɔ́nɔ́ sɔkɔ nɛ: 3 «Yé
noh! Sȍ yɔ́lɛ, di̋ yɔ́ sȍ kyɩ ǹ swãh, sèmukɔ mír-ńsah. 4 Wǎh mɛ mírnɔ́ sɔkɔ,
yísyɔ́ syɩkɩlɩ wɛ̃gbalɩ sɔkɔ, kèpye pɔ sè yɔ. 5 Yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ yen kwéy
tɛ̃-ǹsah légbi̋ yɔ̃, tɛ́ fi súú. Yen gbɩ náh sȍ mɛ nɛ́npɔ́, képah ye. 6 Gbĩ-á pɔ
vyãh sè tɛ̃, sè kɔkɔ. Yȁhnì gbɩ náh sȍ mɛ sé tyí, képah ye. 7 Yísyɔ́ mɛ kyɩ
syɩkɩlɩ pȁn nɩyȍ. Pȁn nɔ́pi mɛ yuku fyãh sé yɔ̃, sè náh tɛ̃ wɛ pye pɩ. 8 Ǹtɛ,
yísyɔ́ kyɩ syɩkɩlɩ sétáh pèpɛy sɔkɔ. Sépi mɛ fi, à kyãh pallɛ. Túkù pyenɔ
yɔ̃gbãm pɩ, túkù tikitɔ̃ní pɩ, sé túkù mó lèkwɛ̌ pɩ.» 9 Képah náh, à tɔ̃ yo pé
tyí: «Níki-á kɩ mɛ nɛ̂ tyí noh noh tɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ níki sah noh.»

Yesu sèmi̇̀rn yȁhnɔ́ yɔ̃lɛ

10 Yesu-á yal tɔ́wû tnɔ̂ gbi̋ nɛ̂nɛ, nónó-á ńkɛ̃nɛ nɛ mɛ ǹnɛ, pépi ànɛ̂ ǹ *tȍ
sȁhpú népȋ gbɔ̃nimí mɛ ǹnɛ n piki n yah sèmi̇̀rki̇̀ mɛ̀ yɔ̃lɛ. 11 Ȁ mó yo pé
tyí: «*Liyel tɔ̃rí tyi nónó-á wɔ̃bɩ̀nɔ́lɛ, sé pnɛ̀nɔ́ ye yépi tɛ̃ wɔ kɔ̃, ǹtɛ kégbɔ́
névye tyí, tyi pól n yo sèmi̇̀rn ó sɔkɔ.
12 Képah sɔkɔ, pè kɩ n yah díkídíkí, tɛ́ pè náh kwâh yɔ́ wɛ n pi.
Pè kɩ n nohnɩ, tɛ́ pè náh tir yɔ́ pĩ n pi.

Nɛ́ képah náh pɩ, pè náhkɩ pé pɩ dùkù vi mɔ, à pé gblɔ̌ynɛ Liyel kɔ̃, tɛ́
náhkɩ pé tyípêl yɔ̃̌nmɔnɔ wɛ.»*

Yesu sèmukɔ mîr-ò sèm̀ìrkì yõ yo

13 Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí: «Yé náh sèm̀ìrkì mɛ̀ yõ pĩ di? Ǹtɛ, yé kɩ
sèm̀ìrn tɛ́lɔ́ yõ pĩ sɔ̃́? 14 Sèmukɔ mír-òlɛ, Liyel wɛy ye à n mir. 15 Tɛ́ névye
túkù mɛ, á kɩ nɛ wɛ̃̆gbalɩ sɔ̃́, wɛy-á mir mɔ ńyãh sɔkɔ: Pépi-à wɛy mɛ̀ noh,
nɛ́npɔ́ swɔ, *sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ n pɔ wɛy mɛ̀ wilki pé fɔkɔ. 16 Túkù tɔ̃ mɛ légbĩ́
tɛ̃̆-ǹsah sɔ̃́. Pàh wɛy mɛ̀ noh, pě kè fɛ̃ n syi nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ. 17 Tɛ́ pè náh n yɛ wɛy
mɛ̀ yɑ̃̀hnɩ̀nɛ n mɔ pé sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ swɔ névye ye pélɛ. Képah ye, kwlɔ́nɔ́-à
pè yĩni tɛ̃, képah náh pɩ, névi-à pè fõh Liyel wɛy yĩnnɛ, pě pé náh vi súú
Liyel wɛy kɔ̃. 18 Túkù mó tɔ̃ mɛ, á kɩ nɛ pɑ̃̀n tɛ̃̆-ǹsah sɔ̃́. Pàh wɛy mɛ̀ noh,
19 kèkõyɔ̃́ tyi fɔkɔ sõnɔ, ànɛ̂ tahrɩ ànɛ̂ tyi náhnáh dékè n de pé sɔkɔ. Sépi
n pɔ wɛy mɛ̀ fyãh, kè náh n tɛ̃ n wɛ pyelɛ n pɩ. 20 Névye túkù mó mɛ, á
kɩ nɛ sétáh pèpɛy sɔ̃́: Pépi-à wɛy mɛ̀ noh, pě kè fɛ̃ n syi, ǹ tɛ́ pye pɩ. Túkù
pyenɔ yõgbɑ̃m pɩ, túkù tikitɔ̃ní pɩ, túkù n mó lèkwɛ̆ pɩ.»

Fɔ̀tnɔ̀ ànɛ̂ sãh sãh dú sèm̀ìrkìlɛ

21 Képah náh, à tɔ̃ yo pé tyí: «Névi se kɩ fɛ̃ fɔ̀tnɔ̀ soh, tɛ́ kɩ dú kwĩnki mɔ
ké yah, képah náh pɩ, kɩ kè dah mɔ sɛ̃ sɛ̃ kwâh sètàhkì sɔ̃̀? À náh kè dɔkɔ
n mɔ n pi ké sàh-ǹsah di? 22 Tir yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ wɔ̃̆bɩ̀nɔ́lɛ, nɛ̂ náh n wilki n
mɔ n pi kégbɔ́. Sètĩ̀n sɔ̃̀ tir yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ n pi wɛ̃́kí-ńkɛ̃̄nɛ. 23 Níkí-à mɛ
nɛ̂ tyí noh noh tɛ̃̆nɛ, tɛ̃̆ ǹ níkí sah noh!»

24 Tɛ́ tɔ̃ ǹ syɩ yo pé tyí: «Yáh tyi nónónɛ n nohnɩ, yé sélɛ n kyɔmɩ pallɛ.
Yáh no tɛ́lɔ́ tyílɛ n sãh dú nɛ̂nɛ, Liyel kɩ yépi tɔ tyí sãh n pi kénɛ dú núkúlɛ,
tɛ́ dòhnɩ̀nɔ́ ńtɛ̃ kɩ wɛ yépi tyí yõ. 25 Kwâh-á mɛ névi nɛ̂ tyí, dòhnɩ̀nɔ́ kɩ pɩ
ǹ tyí yõ ńtɔ̃. Tɛ́, névi nɛ̂ tyí kwâh náh mɛ, kwéy nɛ̂-á mɛ tɛ̃̆ tyí, képah tɔ
kɩ tɛ̃ syi ǹ tyí.»

Sèm̀ìrkì nɛ̂-á yãh sèmukɔ finɔ́ tyí yõ

26 Képah náh, à tɔ̃ yo pé tyí: «Yé yah, kwâh nɛ̂-á *Liyel tɔ̃̆rí kètɔ̀lɛ: Kè
mɛ, á kɩ nɛ dĩ́ yɔ́ sɔ̃́ nɛ̂-á sèmukɔ mir ǹ swãh sɔkɔ. 27 À mɛ n dɔ ò, à mɛ
n yah ò, lékɑ̂̃h ànɛ̂ ké gbĩ̀ntɔ̃̆, sèmukɔ n nɛ mɛ fi, n nɛ n kyãh, à náh ké
dùkùlɛ n pnɛ. 28 Sétáh ye sèmukɔ mɛ̀ kɔ̃ kè fi ké gblɔ̃̆y. Sè kètuke wil à pɔ
dubi pɩ ywɔ̃̆lɛ, à yĩ́ pɩ. 29 Sǎh fyɔ̀ ko tɛ, sèmukɔ tɔkɔ gbĩ́-á nɔ, à yɛ̃́nkwɛ̃́kì
tɔkɔ kyɩ tyah sélɛ n kõ.»

Mútárd̀i pi sèm̀ìrkìlɛ

30 À tɔ̃ yo pé tyí: «Á kɩ fɛ̃ kwâh nɛ̂ tɔkɔ kɩ *Liyel tɔ̃̆rí dùkù wɛ̃kɩ? Képah
náh pɩ, sèm̀ìrkì nɛ̂ mɛ mé kɩ yãh kɩ yĩnɛ kélɛ?

31 Kè mɛ, á kɩ nɛ mútárdì pi sɔ̃́ tyĩ́ĩ. Kè yilɔ kal sèmukɔ duke póllɛ. 32 Tɛ́,
pàh kè duku, kè n yuku n pɔ n pɩ yòhkì ǹgbɛ̃̆nɛ n kal sèmukɔ duke póllɛ
swãh sɔkɔ. Ǹtɛ, yĩ̀ngbɑ̃̀n gbɛkɩ dò, kèpye kɩ fɛ̃ pɔ syɛ̀ pɩ ké sɔkɔ.»

33 Sɛ̃̆ ye Yesu n kwɔ névyelɛ sèm̀ìrkì mɛ̀ duke náhnáh sɔkɔ. À sɔ̃̀ mɛ
sélɛ n yãh n yĩnɛ sé nòhnɩ̀pu pĩ pĩ tɛ̃̆nɛ. 34 À náh sɔ̃̀ n yãh pé tyí sèm̀ìrn
mí-ńkɛ̃̄nɛ. Tɛ́, pàh mɛ pé yahlɛ, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ, ǎ sé pól yah yo n
dal n mɔ pé tyí.

Yesu yɑ̃́hpékè yɔ́ yĩn mɔ yɔ́-ǹgbɛ̃̆ sɔkɔ

* **4:12** 4.12 - Yah n tɛ Yesayi 6.9 ànɛ̂ 10 sɔkɔ.

[35] Ké lésõ ńvɩ̃́nɛ, Yesu yo ǹ *tȍ sɑ̋hpú tyí nɛ, pè yɛ, pé yuku yɔ́-ǹgbɛ̃
kahnɩnɛ. [36] Képah sɔkɔ, pè mɛ yal tɔ́wû tnɔ̂. Wǎh sȍ mɛ krótókè nɛ̂, ǹ
tȍ sɑ̋hpú sɔkɔ ǹnɛ képah sɔkɔ. Tɛ́ krótónènɔ́ yísyɔ́ tɔ sȍ mɛ ǹnɛ. [37] Dǒ,
yɑ̋hpékè yɔ́ kõ, à ninɛ n tɔkɔ n mɔ krótókè sɔkɔ pópó, kè pɔ n tyah yúkúnɔ́lɛ
ninɛ. [38] Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, Yesu sȍ mɛ sɛ̃ tɛ̃ n dɔ krótókè sɔkɔ náh tȉnnɛ, tɛ́ mɛ
ǹ yõ sah yȍsah yõ. Képah sɔkɔ, ǹ tȍ sɑ̋hpú kyɩ à yilki mɔ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ,
kwɔ́-ò dɩ̃́, yɔ-á n tyah pé yɔ̃́nɔ́lɛ, kè kó mɛ tirlɛ ǹmɔ tyí nɩ? [39] Wǎh dɔ yuku,
à díri kõ yɑ̋hkí yõ, tɛ́ yo yɔ tyí: «Yɩ̃n! Tɛ̃ syísyí!» Yɑ̋hkí núkú yɩ̃n, tyah pɩ
sɯ̋mm. [40] À mɛ yo pé tyí: «Kû pɩ, tɛ́ tíki yé tɛ̃ sɛ̃? Yé náh tɔ̃̀nì sɛ̃ ń yõ di?»
[41] Képah tɛ̃nɛ, tíki mɛ pè kah tɛ̃. Pè tyah wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ, nɛ dùkù nɛ̂
se dɩ̃́ mènɛ, tɛ́ yɑ̋hkí ànɛ̂ yɔ tɔ n sah ǹ tyí yõ nɩ?

5

Yesu sétɑ̏n yɩ̃ni wilki dɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ

[1] Képah náh, pè kyɩ yɩ̃ni tɛ̃ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ, Yerasa tãn sétáh yõ.
[2] Yesu-á fyɔ̀ n tiki krótókè sɔkɔ, nɛ́npɔ́ swɔ, dɩ̃́ yɔ́ wil léyɑ̂l wrɔ́, à pɔ à
yohnɩ. *Sétõ sȍ mɛ kénɛ dɩ̃́ sɔkɔ. [3] À sȍ mɛ tɛ̃nɔ́lɛ léyɑ̂l wrɔ́. Névi náh sȍ fɛ̃
à pukubi n sah n pi kɛ̃y fyélɛ póllɛ. [4] Kèyáhlɛ, pè ńkɛ̃nɛ kârn mɔ ǹ gbyɛ̂h
tyí, ǹ tɛ́ kɛ̃ló mɔ ǹ gbɑ̏n tyí, tɛ́ à kârn kwɔkɩ, ǹ tɛ́ kɛ̃ló kõlɩ. Kǎh pɩ sɛ̃, ké
tǎhkɩ̀ náh sȍ mɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ, kɩ fɛ̃ à tɛ̃ sah. [5] Ké lékɑ̂h, ké gbȉntɔ̃, à sȍ
ńkɛ̃nɛ n nɛ n kɔ n kõ léyɑ̂l wrɔ́ ànɛ̂ ymɔ sɔkɔ, n nɛ n de n syi, ǹ gblɔ̌ynɛ n
pɩ n yɔ n kõ dyêhlɛ.

[6] Tɛ́, wǎh Yesu wɛ fíí sɔkɔ, à to pɔ gbètukunɔ di ǹ yah. [7] Tɛ́ de syi yɩ̃́npɔ̃
ǹgbɛ̃nɛ nɛ, Yesu, pé yȍtah Liyel pi, kwɑ̂h nɛ̂ se à n yah n kõ pé tyí nɩ? Páh
ǹnɛ n ni Liyel yɩ̃n yõ, à káh pé fõh. [8] Yesu sȍ mɛ n yo sétõ mè tyí nɛ, à wil
dɩ̃́ mè sɔkɔ, képah ye. [9] Tɛ́ mɛ à piki yah nɛ, ǹ yɩ̃n se sɔ̃́? À mɛ nɛ, pé yɩ̃n-á
Mɛ́fwóbé Kwɩ̃nkilɛ. Páh mɛ dò, képah-á. [10] Tɛ́ mɛ à gbah ni nɛ, à káh pé
yɩ̃ni wilki kwil mè sɔkɔ.

[11] Ké nɛ́npɔ́ sɔkɔ, sel kwɩ̃nki yísyɔ́ sȍ mɛ n yah n yõ n kõ yɔ̃lɩ yõ. [12] Sétɑ̏n
nɔ́pi Yesu ni nɛ, páh kɩ wil dɩ̃́ mè sɔkɔ, à yɛ pé kõ, pé de sel nɔ́pi sɔkɔ. [13] À
mɛ ké wɛ̃kɩ̀lɛ sè kõ. Légbɩ̃́nɛ, sè mɛ wil dɩ̃́ mè sɔkɔ, tɛ́ kyɩ de sel nɔ́pi sɔkɔ.
Sel kwɩ̃nki ye sȍ sélɛ, sè kɩ fɛ̃ nɔ sel kèyõ kénkõlɛ, tɛ́ mɛ téyõ. Sè núkú to
tiki tùkùtùkù, à kyɩ de yɔ́-ǹgbɛ̃ sɔkɔ, kè kõ kè sè yõ.

[14] Kǎh pɩ sɛ̃, sel nɔ́pi fɛ̃pu to sɔkɔ kwil nɩyɔ̋, ànɛ̂ gbnɔ sɔkɔ, à kyɩ ké dùkù
yo kõ no tyí. Képah tɛ̃nɛ, névye pɔ ké nɛ́npɔ́, à pɔ ké dùkù yah, sɔ̃-á kè
pɩ. [15] Pè kyɩ Yesu tnɔ̂, tɛ́ kyɩ dɩ̃́ mè wɛ, nɛ̂-á sȍ sétɑ̏n kwɩ̃nkilɛ déntɛ̃nɔ́lɛ ǹ
sɔkɔ. À sȍ mɛ flɔ mɔ kõ tɛ̃, tɛ́ mɛ tírr névye tyí kõlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, tíki pè tɛ̃.
[16] Tir nɛ̂-á pɩ sétɑ̏n nɛ́déné sɔkɔ ànɛ̂ sel tyí, sé wɛ́pú tyah sélɛ n yɑ̃h pé tyí.
[17] Képah sɔkɔ, kwil tãn tyah Yesulɛ n ni nɛ, à yal pé kwil sɔkɔ.

[18] Kǎh pɩ sɛ̃, Yesu-á n dɔkɔ krótókè sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, sétɑ̏n-á wil dɩ̃́ nɛ̂ sɔkɔ,
à tyah ǹnɛ n ni nɛ, à yɛ pé kõ pé ǹ sȍ tɛ̃. [19] Ǹtɛ, à náh ké wɛ̃kɩ̀lɛ à kõ, tɛ́
mɛ yo ǹ tyí: «Á syɩ n kyɩ gbô! Tɛ̃-ǹgbɛ̃-á ǹ nɩ̀gbèkɩ̀ sɔkɔ pèpɔrɩ ǹgbɛ̃ nɛ̂
pɩ á tyí, ǹ kyɩ ké yah yo pé tyí!» [20] Dɩ̃́ mó ńtyɩ̃́nɔ ǹ syɩ kyɩ kélɛ n yo n kõ

Kwlogbãm kwil sétáh yõ, tir nɛ̂-á Yesu pɩ ǹ tyí. Nónó pól-á kélɛ n nohnɩ ǹ
tyí, pé gbɑ̏n du.

Yayirusi pîsê yîlkînmɔnɔ, ànɛ̂ pi nɛ̂-á tũ Yesu fwɔ̀mɔn tyí

21 Képah sɔkɔ, Yesu-á yĩni tɛ̃ yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ krótókè sɔkɔ, à sɔ̏ mɛ
yɔ́ngbalɩ sɔkɔ, tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ pɔ à mɔ gbĩ. 22 Légbɩ̃́nɛ, *Liyel ní-ńsah
wɔ̀kɔ̀ yɔ̏tɛ̃ yɔ́ yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́, nɛ̂ yĩn-á Yayirusilɛ. Wăh Yesu wɛ, à gbètukunɔ
di ǹ yah, 23 tɛ́ à gbah ni nɛ, pé písê lépír-á mɛ n tyah kúnɔ́lɛ. Páh ǹnɛ n ni,
à pɔ kyɩ ǹ gbɑ̏n sah ǹ yõ. Képah-à pɩ, wăh kɩ dɛ, tɛ́ kɩ min wɛ. 24 Képah
sɔkɔ, Yesu mɛ yuku ǹnɛ. Tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃ sɔ̏ mɛ ǹ sɔ̏ tɛ̃, mɛ à fyãh sah ywɔ̃
ywɔ̃ póllɛ.

25 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, sê yɔ́ sɔ̏ mɛ náhlɛ n yɔ tyɛ́-ńkɛ̃́nɛ ye gbɔ̃ninɔ́. 26 À sɔ̏ kah
kwlɔ kègbɩlɛ ǹ gblɔ̌y mɔ́nɔ́ sɔkɔ sènpɩbɩ náhnáh tyí. Ǹ gbɑ̏n yî pól sɔ̏ tyɛ,
tɛ́ kè náh kwâh wilki ǹ yam sɔkɔ. Kè pyě mɛ gbɛ ólɛ n gbɛ mɔ. 27 Pi mɛ̀-á
Yesu tyí noh ńyãh sɔkɔ, à de tɔ́wû nɩyɔ̋ ǹ náh tı̂nnɛ, à kyɩ tũ ǹ fwɔ̀mɔn tyí.
28 À sɔ̏ mɛ n sõ ǹ fɔkɔ sɔkɔ nɛ, páh náhkɩ wɛ tũ ǹ fwɔ̀mɔn ó tyí, pé ńyân-á
náhkɩ tyɛ. 29 Wăh mó núkú tũ ǹ fwɔ̀mɔn tyí, nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ náh yɔ́nɔ́ tyɛ.
À kè kyɔmɩ wɛ ǹ wil sɔkɔ nɛ, páh dɛ. 30 Nɛ́npɔ́ swɔ, Yesu pĩ nɛ, tăhkì yɔ́-á
wil pé sɔkɔ. À mɛ ǹ yah vi tɔ́wû nɩyɔ̋, tɛ́ piki yah nɛ, nɛ̂ se tũ pé fwɔ̀mɔn
tyí nɩ? 31 Ǹ *tɔ̏ sɑ̋hpú mɛ yo ǹ tyí nɛ, à kó mɛ n yah tɔ́wû à mɔ gbĩ, mɛ
à fyãh sah ywɔ̃ ywɔ̃ póllɛ, tɛ́ à tɔ̃ mɛ n piki n yah nɛ, nɛ̂ se tũ pé tyí nɩ?
32 Ǹtɛ, Yesu mɛ vi ǹ gbɔ̀plɔ névye yah. À sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ, pé ké pí-ò wɛ.
33 Képah tɛ̃nɛ, pi mɛ̀ wil n syah tíkí tyí. Ǹmɔ sɔ̏ pĩ tir nɛ̂-á pɩ ǹ sɔkɔ. À
yuku kyɩ gbètukunɔ di Yesu yah, tɛ́ ké gbɩ yo dal mɔ à syah. 34 À mó yo pi
mɛ̀ tyí: «Ń písê, ńmɔ yõ sɛ̃́nɔ́ ye ǹ dɛ mɔ. Nɛ n yuku yèvɩnɩ sɔkɔ, á ńyân
tyɛ.»

35 Wăh mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ sɛ̃, tɛ̃ntɔ̏ yɔ́ wil Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ̏tɛ̃ dɩ̃́
gbô, mɛ pɔ n yo kénɛ dɩ̃́ tyí nɛ, ǹ písê-á ku. Ǹkɛ̃, yõ se tɔ̃ mɛ ké tyí, à tɔ̃
kwɔ́-ò dɩ̃́nɛ n kwlɔ nɩ? 36 Tɛ́ Yesu náh ǹ níkí sah képah tɛ̃ noh pé tyí, tɛ́ mɛ
yo Yayirusi tyí: «Káh tíkí pɩ, sɛ̃ ó sɛ̃ ń yõ!» 37 Képah tɛ̃nɛ, păh n sɔkɔ, à náh
fɛ̃ syi nɛ ǹ sɔ̏ tɛ̃, à wil Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyakɩ ànɛ̂ ǹ gbɛ̃ndɩ̃́ Nsyɔ̃ tyí sɔkɔ. 38 Păh
kyɩ de Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ̏tɛ̃ dɩ̃́ gbô, Yesu kyɩ névye wɛ, pé mɛ n gbo n
mir n kɔ̃, mɛ n de n syi. 39 À mɛ de wɔ̀kɔ̀, tɛ́ yo pé tyí: «Kû pɩ, tɛ́ yé n gbo
n mir n kɔ̃ sɛ̃? Piri náh ku. Dɔ́nɔ́ ó ye à n dɔ.» 40 Névye-á képah noh, pè
tyah kɔ̋lɛ ǹnɛ n ko. Képah sɔkɔ, à pé pól wilki wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. Tɛ́ piri sú, ànɛ̂
ǹ yṹ, ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú nɛ́pı̂ tɔ̃́mí ó de ǹnɛ piri mɛ́-ńsah wɔ̀kɔ̀. 41 À mɛ piri
gbɔ̏ tɛ̃, tɛ́ yo ǹ tyí pé kwil wɛy sɔkɔ: «Talita kumi!», nɛ̂-á pè n ye: «Pípír,
mé kélɛ n yo á tyí, yuku!» 42 Ké nɛ́npɔ́ swɔ, piri yuku tyah n kɔ. Kăh pɩ sɛ̃,
kè névye pól gbɑ̏n kah du. Légbɩ̃́nɛ, ǹ ye gbɔ̃ninɔ́ ye sɔ̏. 43 Tɛ́ Yesu mɛ ké
gbah yo pé tyí nɛ, pé káh yɛ névye pĩ ké sɔkɔ, ńkɛ̃, pè mó yõkelɛ à kɔ̃ à yõ.

6

Nasarɛti kwil névye náh sɛ̃ Yesu yõ

1 Yesu-á yal ké nɛ́npɔ́, à kyɩ ànɛ̂ ǹ *tɔ̏ sɑ̋hpúlɛ, wăh sɔ̏ kyãh kwil nɛ̂ sɔkɔ.
2 *Mɩ mɩ yòh sɔ̋-á nɔ, à kyɩ de *Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, à tyah névyelɛ n kwɔ.
Nónó-á sɔ̏ mɛ n nohnɩ ǹ tyí, pé náhnáh gbɑ̏n du. Pè tyah n yo wɛ̃ tyí

nɛ, ńyãh se à wɛ kélɛ, nɛ̂ se à kɔ̃ kénɛ lékə̃́m ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔlɛ, à fɛ̃ gbɩ̌l mɛ̀
dùkùlɛ n pɩ nɩ? 3 Ǹkɛ̃, ǹmɔ kó sésân sɛ́-ò mɛ̀nɛ, Mari píɗ́ínɛ nɩ? Ǹ yṹpyé
kó Nsyakɩ, ànɛ̂ Yose, ànɛ̂ Yude, ànɛ̂ Simolɛ nɩ? Ǹmɔ dósyɔ́ kó pé pól wrɔ́
sɔkɔ ásɔ̃̂ nɩ? Képah sɔ̃nɔ ye pè kɔ̃, pè náh sɛ̃ ǹ yɔ̃. 4 Képah sɔkɔ, à mɛ yo
pé tyí: «*Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò mɛ gbílkínɔ́lɛ névye pól tyí, à wil ǹ súfɔ̃́, ànɛ̂
ǹ no, ànɛ̂ ǹ kétetãn tyí sɔkɔ. Pépi ye ǹnɛ n yilɔ.» 5 Képah ye Yesu kɔ̃, à náh
fɛ̃ gbɩ̌l yɔ́ ńtɛ̃ pɩ pé tyí, nɛ́ yámpú yísyɔ́ ó yɔ̃ náh. Â ǹ gbɔ̃̀ sah pé yɔ̃ pè kɔ̃
pè dɛ. 6 Tɛ́, ǹ kwil névye-á yahle sɛ̃́nɔ́lɛ ǹ yɔ̃ sɛ̃́, kè ǹ gbə̃̀n du.

Yesu ǹ tɔ̃̀ sə̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimî tɔ̃

Képah náh, à yuku gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ, à kyɩ névyelɛ n kwɔ n kɔ̃. 7 Képah
sɔkɔ, à ǹ *tɔ̃̀ sə̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimí ye, tɛ́ tyah pélɛ n tɔ̃ nímí nímínɛ. Tɛ́
tɛ̃́nwɛnɔlɛ pè kɔ̃ *sétə̃̀n yɔ̃. 8 Tɛ́ mɛ kè gbah yo pé tyí nɛ, pàh n sɔkɔ pé
kɔ́lɔ́ sɔkɔ, pè káh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ tɔkɔ, à wil pé kɔ kɔ lépló tyí sɔkɔ. Pè káh
yɔ̃ke tɔkɔ, pè káh pilki tɔkɔ, pè káh pɔ́ tɔkɔ dah mɔ pé yɔ̃. 9 Pè lékyêh wɔ
dyɩ, tɛ́ pè káh fwɔ̀mɔlɔnɔ nínɔ́ nínɔ́ mɔ. 10 Tɛ́ tɔ̃ yo pé tyí: «Yâh kyɩ kwil yɔ́
sɔkɔ, tɛ́ twah nɛ̂ tyí, yé tɛ̃ nɛ́npɔ́, kè pɔ nɔ yé yálnɔ́ tyí. 11 Kwil nɛ̂ névye-à
kyɩ yahle nɛ, yé káh twah pé tyí, tɛ́ yahle yé wɛy nóhnɔ́lɛ, yâh n wil kénɛ
kwil sɔkɔ, yé yé gbyɛ̃̂h nɛ̀ngbɔ̃ kwer n kwɛ nɛ́npɔ́. Képah kɩ pɩ gbáhdyâh
dínsàhnɔ́lɛ pé tyí.» 12 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sə̃́hpú mɛ sɔkɔ, à kyɩ tyah n yo n
kɔ̃ no tyí nɛ, pè pé nnɔ vi mɔ. 13 Pè sɔ̃̀ mɛ sétə̃̀n náhnáhlɛ n yĩni n wilki
névye sɔkɔ, tɛ́ mɛ yámpú náhnáhlɛ n dɛ n mɔ, pàh nɩrɩ tuke tɛ tɛ̃ tyí.

Wɛ̀lnwɩ̃̀lkɩ̃̀-ò Nsyɔ̃ ku dùkùlɛ

14 Légbɩ̃́nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ *Yerɔdi sɔ̃̀ mɛ Yesu tyípínɔ́lɛ n nohnɩ, tir yɔ́ náh, ǹ yĩn
sɔ̃̀ mɛ n gbilki ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ. Túkù nɛ ńkɛ̃, *Wɛ̀lnwɩ̃̀lkɩ̃̀-ò Nsyɔ̃-á ǹnɛ,
wǎh ǹ syɩ wil lékyɩ̂ wrɔ́, à pɔ. Képah-á à kɔ̃, à tɛ̃ wɛ gbɩ̌lnɔ́lɛ n pɩ. 15 Tɛ́,
túkù mó nɛ, *Yeli-á. Túkù tɔ̃ nɛ, *Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò yɔ́-á, ǹgbò Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyo-ò sɔ̃́. 16 Yerɔdi-á sépi pól yónɔ́ noh sɛ̃́, à nɛ, Nsyɔ̃-á, páh sɔ̃̀ pè kɔ̃ pè
ǹ yɔ̃ kãm, tɛ́ wǎh ǹ syɩ yuku gbáh!

17 Kègbɩ yɔ̃, Yerɔdi sɔ̃̀ pè kɔ̃ nɛ, pè Nsyɔ̃ tɛ̃ pukubi dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ. Yerɔdyadi yĩn ye à kɔ̃, à képah pɩ. Yerɔdi sɔ̃̀ pi mɛ̀ tɔkɔ kyɩlɛ. Tɛ́ ǹ
gbɛ̃̀ndɩ̃́ Filipe kyɩ ye lésɔ̃ ǹnɛ. 18 Ǹtɛ, Nsyɔ̃ ye sɔ̃̀ ké gbɩlɛ n yo Yerɔdi tyí
nɛ, à náh yĩnɛ à ǹ gbɛ̃̀ndɩ̃́ kyɩ tɔkɔ. 19 Kǎh pɩ sɛ̃́, Yerɔdyadi sɔ̃̀ mɛ Nsyɔ̃
dyɔlɛ n yɔ, mɛ ǹ kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃. Ǹtɛ, à náh mɛ ké syɔ̃-ǹsah wɛ.
20 Yerɔdi sɔ̃̀ mɛ Nsyɔ̃ yɔ̃lɛ n syɩkɩ, képah ye. Â sɔ̃̀ mɛ ǹ tíkílɛ n pɩ. Â pĩ nɛ,
wǎh mɛ tírr pi kɛ̃́nɛ Liyel yah. Wàh sɔ̃̀ ǹ wɛlɔlɛ n nohnɩ, kě ǹ fɔkɔ fɛ̃kɩ.
Tɛ́, ǹ wɛlɔ tyí sɔ̃̀ kah nɔ ǹ tyí.

21 Képah sɔkɔ, Yerɔdyadi pɔ syɔ̃-ǹsah yɔ́ wɛ, Yerɔdi dúbínɔ́ yòh vɩ̃̀npɔnɔ
syáh syah sɔ̃́lɛ. Â sɔ̃̀ ǹ tɔ̃́rí sɔkɔ nɛ́-ǹgbnɔ ye, ànɛ̂ ǹ mɛ́fwóbé yɔ̃̀tãmnɛ, à
tahlɩ Kalile yɔ̃̀tãm pól tyí, tɛ́ yɔ̃ke ǹgbɛ̃ pɩ pé tyí. 22 Képah sɔkɔ, Yerɔdyadi
písê de kyɩ yɔ̃ yi pé mɛ́-ńsah wɔ̀kɔ̀. Kǎh pɩ sɛ̃́, ǹ tyí nɔ Yerɔdi ànɛ̂ ǹ náh
névye tyí. Â mɛ yo pípír tyí nɛ, wàh kɩ mɛ kwáhdúkú nɛ̂ tyí, à kè yo, páh
kɩ kélɛ à kɔ̃. 23 Tɛ́ ǹ wo ǹ tyí nɛ, wàh kɩ kwáhdúkú nɛ̂ tyí yo, páh kɩ kélɛ à
kɔ̃, kàh kɩ sɔ̃́ pɩ pé yɔ̃̀tɔ̃rí tɔ́nínɛ. 24 Wǎh yo sɛ̃́, pípír mɛ wil kyɩ ǹ yṹ piki
yah nɛ, pé se yĩnɛ pé kwâh nɛ̂ tyí yo nɩ? Ǹ yṹ mó núkú à syah nɛ, à kyɩ
yo ǹ tyí nɛ, à Wɛ̀lnwɩ̃̀lkɩ̃̀-ò Nsyɔ̃ yɔ̃lɛ pé kɔ̃.

25 Képah tɛ̃nɛ, pípír núkú ǹ syɩ súú, à pɔ yo yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ tyí nɛ, à pɔ pé
kɔ̃ Wèlnwi̋lki̋-ò Nsyɔ̃ yɔ̃lɛ yɛ̃víki̋ sɔkɔ núkúnúkú yɔ̀. 26 Wǎh yo sɛ̃́, kè pɩ
yèkwɔrɩlɛ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Yerɔdi tyí kègbɩlɛ. Tɛ́, à náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé pé vyãh
vi pé wónɔ́ yĩnnɛ pé náh névye yɩ̃́ yah. 27 Nɛ́npɔ́ swɔ, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ núkú ǹ tyah
syíkípú sɔkɔ nɛ yɔ́ tɛkɩ mɔ nɛ, à kyɩ Nsyɔ̃ yɔ̃ kãm pɔ. Kénɛ dɩ̃́ mó kyɩ Nsyɔ̃
yɔ̃ kãm wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, 28 tɛ́ pɔ kélɛ pípír kɔ̃ yɛ̃víki̋ sɔkɔ. Ȁ mó kyɩ kélɛ ǹ
yṹ kɔ̃. 29 Nsyɔ̃ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á képah noh sɛ̃́, pè pɔ ǹ lékó tɔkɔ, à kyɩ yĩ léyɛ̃̋kì
sɔkɔ.

Yesu nɛ́pɩ̃̂ kèyɔ̃ nînɔ́ kyɛgbãm kɔ̃ yɔ̃kelɛ

30 Képah náh, Yesu tɔ̃̀npɩbɩ pé syɩ pɔ ǹ tnɔ̂, à pɔ pé tyípínì ànɛ̂ pé névye
kwɔ dùkù pól yo à wɛ̃kɩ. 31 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, pɔ́pú ànɛ̂ sɔ́kɔ́pú sɔ̃̀ mɛ dò. Yɔ̃ke yɔ̃
yɔ̃ wrɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí. Kǎh pɩ sɛ̃́, à yo pé tyí nɛ:
«Yé pɔ, á yuku gbɔ̀pɔlɛ, yé kyɩ mɩ yah kwéy.» 32 Pè mɛ de pé yahlɛ krótókè
yɔ́ sɔkɔ, à gbɛ mɔ névyelɛ. 33 Tɛ́ névye náhnáh-á pè wɛ sɔ́kɔ́-ńsah, pè n
gbɛ n mɔ sɛ̃́, pè mɛ pĩ, fɩ̃́ nɛ̂-á pè n yuku. Pè núkú wil ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ
tólɔ́lɛ gbáhkì yɔ̃, à Yesupi dyàh tɛ̃ kyɩ de nɛ́npɔ́. 34 Yesu-á wil krótókè sɔkɔ,
tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃ mɛ̀ wɛ sɛ̃́, pé yãm à tɛ̃. Tir yɔ́ náh, pè sɔ̃̀ mɛ, á kɩ nɛ yípɛ̃̋ sɔ̃́,
fɛ̃-ò kɛ̃́nɛ sé tyí. Képah sɔkɔ, à tyah pélɛ ǹ kwɔ tyi náhnáhlɛ.

35 Ńvɩ̃́-á pɔ nɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ńvɩ̃́-á syi pɔ nɔ, tɛ́
tyah mɛ̀-á gbɛ̀nmɔnɔlɛ. 36 Wǎh náh ké wɛ̃kɩ̀lɛ névye kɔ̃, pè kyɩ yɔ̃ke yah
dwe gbɔ̀plɔ gbnɔ ànɛ̂ kwlo sɔkɔ. 37 Ȁ mɛ yo pé tyí nɛ, pépi yɔ̃kelɛ pè kɔ̃,
pè yɔ̃. Pè mɛ à piki yah nɛ, à se nɛ, pépi yɔ̃ke dwe pè kɔ̃ pɔ́ pló lègbãmnɛ
nɩ? 38 Ȁ mɛ pè piki yah nɛ, búrn pló sɔ̃́ se mɛ pé tyí nɩ? Ǹkɛ̃, pè kyɩ yah tɛ.
Pǎh kyɩ piki yah, pè pɔ yo ǹ tyí nɛ, búrn pló kwlɔ́-á mɛ pé tyí, ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ
pló nínɔ́lɛ. 39 Képah tɛ̃nɛ, Yesu nɛ, pè névye pól kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ tɩ̃̀n tɩ̃̀nnɛ fílki̋
yɔ̃. 40 Névye mó kɔ̃ tɛ̃ tɩ̃̀n tɩ̃̀nnɛ, lèkwɛ̃̌kwɛ ànɛ̂ tíkíníní pɔ́ gbãm gbãmnɛ.
41 Pǎh kɔ̃ tɛ̃ tɛ, Yesu búrn pló kwlɔ́ ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ pló nínɔ́ nɔ́pi tɔkɔ, à ǹ yah
yɔ̃ yɩ̃̂nyɔ̃, tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ búrn kwɔkɩ pè kɔ̃ nɛ, pè dibi névye kɔ̃. Tɛ́
yɛ̃́nkyɔ nɔ́pi tɔ dibi névye pól kɔ̃. 42 Képah tɛ̃nɛ, pé pól yɔ̃ tɔ̃, 43 tɛ́ pè tɔ̃
pé búrn ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ yɔ̃́nkwlɔnɔ tɛ́lɔ́ tuke mɔ gbétɔ́lɔ́ yɩ̃́ gbɔ̃ninɔ́lɛ. 44 Tɛ́
nónó-á sɔ̃̀ yɔ̃ke mɛ̀ yɔ̃, pè sɔ̃̀ mɛ díbí nɛ́pɩ̃̂ kèyɔ̃ nínɔ́ kyɛgbãmnɛ.

Yesu kɔ yɔ́-ǹgbɛ̃ yɔ̃

45 Nɛ́npɔ́ swɔ, Yesu ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kyĩ mɔ, pè de krótókè sɔkɔ nɛ, pè yuku pé
yahlɛ yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ, Besayida kwil sɔkɔ. Péwɔ mó tɔ́wû fín mɔ. 46 Wǎh
pè fín mɔ tɛ, à yuku yɔ̃lɩ yɔ́ yɔ̃, à kyɩ Liyellɛ n ni. 47 Lékɑ̃̂h-á mɔ, krótókè
sɔ̃̀ mɛ yɔ nɩyɔ̃́, tɛ́ ǹmɔ ó mɛ kènkwɑ̃̀h yɔ̃. 48 Dǒ, à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú wɛ, yɑ̃́hkí
mɛ pélɛ n yohnɩ, pè mɛ n kwlɔ krótókè vyɔ́nmɔnto-ńsah. Tyah dal gbɩ̃́nɛ,
à tyah n kɔ n yuku pé tírrlɛ yɔ yɔ̃̀tah, à n yuku pé kàl-ǹsah. 49 Pǎh à wɛ, à
n kɔ sɛ̃́ yɔ yɔ̃̀tah, pè wɛ nɛ, lékó mírkí yɔ́-á, tɛ́ tyah n de n syi. 50 Pé pól-á
à wɛ sɛ̃́, pé sãm yɔkɔ. Ǹtɛ, nɛ́npɔ́ swɔ, à yo mɔ pé tyí nɛ: «Yé yé nɩ syãh,
ńmɔ ye. Yé káh tíkí pɩ.» 51 Tɛ́ de krótókè sɔkɔ pé tnɔ̂, yɑ̃́hkí mó yĩn. Kè pɩ
gbɛ̃̌ndùni̋nɛ náhnáh pé tyí. 52 Wǎh búrn pɩ dò gbi̋l nɛ̂ sɔkɔ, pè náh sɔ̃̀ ké
dùkù pĩ, képah ye. Pé lékɑ̃́m sɔ̃̀ kah tɛkɩ ké pɩ̃́nɔ́lɛ.

Yesu yámpú dɛ́nmɔnɔlɛ Yenesarɛti sétáh yɔ̃

53 Pǎh yɔ́-ǹgbɛ̃ kah, pè yĩni tɛ̃ Yenesarɛti sétáh yõ, té pé krótókè yĩn mɔ
yɔ vyãh tyí. 54 Pǎh fyɔ̀ n tiki krótókè sɔkɔ, névye núkú Yesu yah pĩ. 55 Pàh
noh nɛ, wǎh mɛ ńyãh sɔkɔ, pè n tyah pé yámpúlɛ n twah pé sɛ̃ sɛ̃ yî sɔkɔ
ywɔ̃ ywɔ̃ póllɛ, nɛ n pɔ n pɔ ǹ tyí. 56 Yesu-à de ńyãh dùkù nɛ̂ sɔkɔ, kwil
ǹgbnɔ ànɛ̂ kwílpyé ànɛ̂ gbnɔ, névye pé yámpúnɔlɛ n twah n pɔ ǹ tyí pé
tɔ́wû tùkè-ǹtȁn sɔkɔ. Pè n pɔ n tyah ǹnɛ n fal nɛ, à yɛ pé kɔ̃, pé wɛ tũ ǹ
fwɔ̀mɔn vyãh ó tyí. Nónó pól-à fyɔ̀ wɛ tũ ǹ fwɔ̀mɔn vyãh tyí, pè n mó n
dɛ.

7

Farisiyɛ̃nɔ ǹgbò wȁl kɔ́lɔ́lɛ

1 Sɔ̋ yɔ́lɛ, *Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú túkù wil Yerusalɛmɩ,
à tuke mɔ pɔ Yesu tnɔ̂. 2 Pè pɔ kè kyɔmɩ wɛ nɛ, ǹ *tɔ̏ sấhpú túkù-á mɛ n
yõ gbɛ̃nsȉllɛ. Pè náh mɛ pé gbȁnnɛ n kãm n wu pé ǹgbòtãn tyí kɔ̃lɛ. 3 Tɛ́,
Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ *Nsyifunɔ tɛ́lɔ́ pól sɔ̏ ǹgbòtãn wɛ̃kì mè sàhnɔ́lɛ n kɔ. Pè náh
sɔ̏ yõkelɛ n yõ, nɛ́ pè náh pé gbȁn kãm wu pallɛ. 4 Pàh wil pɔ yòh sɔkɔ, pè
náh yõkelɛ n yõ pé kȁmnwèl-ǹkɛ̃nɛ. Pè sɔ̏ pé ǹgbòtãn pɩ dùkùnɔ́ náhnáh
yísyɔ́ tɔ tɛ̃ yɩ̃́ kègbɩlɛ, sɔ̃́-á wóhnɔ, ànɛ̂ pní, ànɛ̂ kɛ́sɛ̂n [ànɛ̂ sɛ̃ sɛ̃ yînɔ́] wúnɔ́
dùkù pèpɛynɛ. 5 Képah ye, Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú mɛ Yesu
piki yah nɛ, kû se pɩ, té ǹ tɔ̏ sấhpú náh mɛ ǹgbòtãn tyi sàhnɔ́lɛ n pɩ, té n
yõ pé gbȁn kȁmnwu-ńkɛ̃nɛ nɩ? 6 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí: «Gbɩ lésõ mɛ
*Yesayi tyí, wǎh Liyel wɛy nɛ̂ yo yépi vyɛ̃y nini wɛ́kípú tyí sɔkɔ. Sɛ̃ ye sɔ̏
à wãrkɩ sah kélɛ:
‹Kénɛ névyelɛ, pè ńnɛ n gbilki vyãh ó sɔkɔ,
té pé nɩ mɛ fíí ńnɛ.
7 Níri nɛ̂-á pè n nɛ n pɩ ńmɔ tyí, nɔ̀nɔ́ ye kélɛ.
Tir yɔ́ náh, kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á pè n nɛ n kɔ̃,
névye sàhnɔ́ ye kélɛ, ńmɔ tyí náh.›»*
8 Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí: «Yépi̋ Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́lɛ n milki, ǹ tɛ́ névye
tyí sàhnɔ́lɛ n pɩ. 9 Yě n gbah n tɛ̃ Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ yahle, ǹ tɛ́ yé ǹgbò
wȁllɛ n kɔ! 10 Sɔ̃́-á sɔ̏ *Moyisi yo nɛ, névi-á yĩnɛ à ǹ sú ànɛ̂ ǹ yṹnɛ n gbilki.
Képah náh pɩ, névi nɛ̂-à ǹ sú ànɛ̂ ǹ yṹ yilɔ, tɛ̃-á yĩnɛ kònmɔnɔlɛ. 11 Ǹtɛ,
yépi̋ névyelɛ n kwɔ nɛ, névi-à yo ǹ sú tyí, képah náh pɩ, ǹ yṹ tyí nɛ, páh
sɔ̏ nɛ, pé kwâh nɛ̂nɛ à kɔ̃, páh kélɛ Liyel kɔ̃ tɛ. 12 Yě ké gbɩ syi tɛ̃ kɔ̃ nɛ,
à náh tɔ̃ yĩnɛ à tir yɔ́ pɩ ǹ sú tyí, képah náh pɩ ǹ yṹ tyí. 13 Kénɛ pɩ dùkù
sɔkɔ ye, yě Liyel wɛy pɩ nɔ̀nɔ́ tirlɛ yé ǹgbò wȁl kwɔ́nɔ́ sɔkɔ. Ànɛ̂ yě n tɔ̃
sɛ̃nknɔ náhnáhlɛ n pɩ.»

Tyi nónó-á névilɛ n silki Liyel yah

14 Képah náh, Yesu ǹ syɩ tɔ́wû ye tuke, tɛ́ yo pé tyí: «Yé póllɛ, yé noh ń
tyí, yé mó pĩ nɛ, 15 kwâh yɔ́ ńtɛ̃ náh n wil kégbɔ́, à n de névi sɔkɔ, té kɩ fɛ̃
tɛ̃ silki. Tɛ́, tyi nónó-á n wil névi sɔkɔ, sépi-á n silki ǹnɛ. [16 Níkí-à mɛ nɛ̂
tyí noh noh tɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ níkí sah noh!]»
17 Yesu-á yal tɔ́wû tnɔ̂, té kyɩ de gbô gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ǹ *tɔ̏ sấhpú ǹnɛ n piki n
yah sèmȉrkȉ mè yõlɛ. 18 À mɛ pè syah nɛ, lékấm kɛ̃ névye se pépi tɔlɛ nɩ?
Pè kó pĩ nɛ, névi-á kwâh nɛ̂nɛ n dah n mɔ ǹ vyãh, képah náh fɛ̃ tɛ̃ silki n

* 7:7 7.6 ànɛ̂ 7 - Yah n tɛ Yesayi 29.13 sɔkɔ.

pi nɩ? 19 Kè náh n de ǹ nɩ sɔkɔ. Kăh ńkɛ̃nɛ n de ǹ kèkùrkǐ sɔkɔ, à kɔ̃ à n
kyɩ n wilki n kwɛ, wàh de fîlkì. Kénɛ wɛy sɔkɔ ye à yo pé tyí nɛ, yõkenɔ
pól-á kɩ fɛ̃ yõ. 20 Tɛ́ tɔ̃ yo pé tyí: «Tyi nónó-á n wil névi fɔkɔ, sépi ye ǹnɛ n
silki Liyel yah. 21 Fɔkɔ sɔ̃nɔ túkúnǐ nónó-á n wil névi sɔkɔ, sépi ye à kɔ̃, ǎ
ǹ minnɛ n pɩ fɔ̀fíkì sɔkɔ, ànɛ̂ yĩbe, ànɛ̂ kònmɔnɔ, 22 ànɛ̂ syɔ́ yɔ̃ yíkínɔ́, ànɛ̂
yɩ̃́ yúkú-ńkɛ̃ sɔkɔ, ànɛ̂ nɛ́pékè, ànɛ̂ yɩ̃́vɩ̂, ànɛ̂ sen kú-ńkɛ̃ sɔkɔ, ànɛ̂ dyɔ́ yɔ́nɔ́,
ànɛ̂ névye yĩn yíkínɔ́, ànɛ̂ gblɔ̌y gbílkínɔ́, ànɛ̂ tɔ̃ lékə̃́m kɛ̃ sɔkɔ. 23 Kénɛ
tyítúkúnǐ pól n wil névi sɔkɔ, à ǹnɛ n silki Liyel yah.»

Yesu sétõ yĩni wilki nɛ́pɔ̂ sê yɔ́ pîsê sɔkɔ

24 Képah náh, Yesu yal nɛ́npɔ́, à yuku Tiri sétáh yõ. Ȁ kyɩ wɔ̃bɩ twah gbô
yɔ́ sɔkɔ. Ȁ náh sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ, nɛ pĩ nɛ, páh mɛ nɛ́npɔ́. Tɛ́, à náh tɛ̃ wɛ
wɔ̃bɩ. 25 Nɛ́npɔ́ swɔ, pi yɔ́ sɔ̏ mɛ, *sétõlɛ ǹ písê sɔkɔ. Wăh Yesu tyí noh sɛ̃́,
à núkú pɔ gbètukunɔ di ǹ yah. 26 Pi mɛ̀nɛ, *Nsyifu nɛ náh sɔ̏ ǹnɛ. Ȁ sɔ̏
dubi Siri sétáh yõ, Fenisi sɔkɔ. Wăh pɔ, à sɔ̏ mɛ Yesulɛ n ni nɛ, à sétõ yĩni
wilki pé písê sɔkɔ. 27 Képah tɛ̃̌nɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, à yɛ wɛ̃́npǐ ǹgbò kɔ̃,
pè yõ tɔ̃. Wɛ̃́npǐ yõke náh yĩnɛ kè tɔkɔ mɔ pə̏hnpye kɔ̃. 28 Pi mɛ̀ mó yo ǹ
tyí nɛ, gbɩ-á, pé Tɛ̃-ǹgbɛ̃. Ǹtɛ, wɛ̃́npǐ-á yõkelɛ n yõ, yɛ̃́nmîr nónó-à n syɩkɩlɩ
sétáh, pə̏hnpye kó ńkɛ̃nɛ sépilɛ n tõ n yõ nɩ? 29 Képah sɔkɔ, à yo pi mɛ̀ tyí:
«Á wɛy mɛ̀ yĩnnɛ, á syɩ n to n yuku. Sétõ ye wil á písê sɔkɔ.» 30 Kăh pɩ sɛ̃́,
à mɛ ǹ syɩ to yuku gbô, à kyɩ ǹ písê wɛ sɛ̃́nɔ́lɛ sɛ̃ sɛ̃ kwâh yõ. Sétõ sɔ̏ wil
tɛ ǹ sɔkɔ.

Yesu nîkîtũ̂ màhmàhkì wɛ́kí-ò yɔ́ dɛ mɔ

31 Képah náh, Yesu yal Tiri sétáh yõ, à kyɩ sɔkɔ Sidõ kwillɛ, tɛ́ pyě
Kwlogbãm kwil sétáh kah, à yuku Kalile yɔ tɩ̃̂nnɛ. 32 Nósyɔ́ mɛ níkítũ̂ yɔ́
tɛ̃ pɔ ǹ tyí, màhmàhkì wɛ́kí-òlɛ, tɛ́ mɛ à ni nɛ, à ǹ gbɔ̏ sah ǹ yõ. 33 Képah
sɔkɔ, à dɩ̃́ mɛ̀ tɛ̃ wil, à gbɛ mɔ tɔ́wûlɛ, à kyɩ ǹ kèngblɔ dah mɔ dɩ̃́ ní sɔkɔ, tɛ́
sĩn mɔ, à tuke ǹ nɛ́npɔ́rí tyí. 34 Tɛ́ ǹ yah yɔ̃ yɩ̃̂nyõ, à mɩ dɔkɔ, tɛ́ yo dɩ̃́ tyí
pé kwil wɛy sɔkɔ: «Efata», nɛ̂-á pè n ye: «Yɩkɩ n mɔ.» 35 Nɛ́npɔ́ swɔ, dɩ̃́ ní
yɩkɩ mɔ, ǹ nɛ́npɔ́rí dɛ mɔ, à tyah n wɛkɩ tírr. 36 Tɛ́, Yesu mɛ pè sni nɛ, pè
káh kélɛ n yo n kɔ̃ névye tyí. Tɛ́, wăh pélɛ n sni sɔ̃́, pè pyě wãnnɛ n mɔ ké
yónkɔ̃nɔ yõ. 37 Pé gbə̏n kàhndunɔ tɛ̃ tyí, pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, gbɩ yõ, ǹ
tyípínɔ́ pól-á mɛ kah plɛ! Wăh níkítũbi nínɛ n yɩkɩ, tɛ́ kèdyɔ̀nì nɛ́npɔ́rílɛ
n dɛ n mɔ.

8

Yesu nɛ́pɩ̂̏ kèyõ nînɔ́ kɔ̃ yõkelɛ

1 Kénɛ sèpǐn sɔkɔ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ tɔ̃ sɔ̏ mɛ tùkènmɔnɔlɛ Yesu tnɔ̂. Tɛ́ yõ
yõ kwâh náh sɔ̏ mɛ pé tyí sɛ̃́, à ǹ *tɔ̏ sə̃́hpú ye, tɛ́ mɛ yo pé tyí nɛ, 2 tɔ́wû
mɛ̀ yãm-á mɛ pé tɛ̃. Pé sèpǐn tɔ̃́nì-á ànɛ̂ péwɔlɛ yɔ̀, tɛ́ yõ yõ kwâh náh mɛ
pé tyí. 3 Páh kɩ pè fĩn mɔ, pè sɔkɔ kwɛkɩlɛ, pǎh kɩ kah kwlɔ wɛ̃̌kì yah. Pé
túkù-á n wil fíí sɔkɔ. 4 Képah tɛ̃ sɔkɔ, ǹ tɔ̏ sə̃́hpú yo ǹ tyí nɛ, pé se kɩ fɛ̃
wɛ ńyãh yõkelɛ gbɛ̃́nnɩ mɛ̀ sɔkɔ, kɩ pè kɔ̃, pè kɩ yõ tɔ̃ nɩ? 5 Ȁ mɛ pè piki
yah nɛ, búrn plɔ́ sɔ̃́ se mɛ pé tyí nɩ? Pè mɛ nɛ, kwǎrnínɔ́-á. 6 Képah sɔkɔ,
à tɔ́wû kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ sétáh, tɛ́ búrn plɔ́ kwǎrninɔ nɔ́pi tɔkɔ, à wɛynɛ Liyel
kɔ̃, tɛ́ sè kwɔkɩ ǹ tɔ̏ sə̃́hpú kɔ̃ nɛ, pè syi dibi névye kɔ̃. Pè mó sè syi dibi pè

kɔ̃. 7 Yɛ̃nkyɔ́pɩ̀ yísyɔ́ tɔ sɔ̏ mɛ pé tyí. À wɛkɩ Liyel tyí sé tyí yõ, tɛ́ nɛ, pè sé
tɔ tɔkɔ dibi pè kɔ̃. 8 Képah tɛ̃nɛ, pé pól yõ tɔ̃, tɛ́ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú yɔ̋nkwlɔnɔ tɛ́lɔ́
tuke mɔ tɔkɔ yí̋ kwǎrninɔ. 9 Tɛ́ nónó-á sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́, pè nɔ nɛ́pi̋ kèyõ nínɔ́
kénkɔ̃lɛ. Képah náh, à pè fin mɔ, 10 tɛ́ mó núkú de krótókè sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̏
sɑ̋hpúlɛ, à yuku Dalmanuta kwil sétáh yõ.

Farisiyɛ̃nɔ gbɩ̏l yah kɔ̃ Yesu tyí

11 Képah tɛ̃ sɔkɔ, *Farisiyɛ̃nɔ pɔ tyah yékɑ̂̋blɛ n pɩ Yesulɛ, tɛ́ ǹ sɔ̏lɛ n
mɔ n yah nɛ, à gbɩ̏l yɔ́ pɩ pé yah, nɛ̂-á kè wɛ̃kɩ n pi nɛ, wǎh n wil Liyel
tyí. 12 Képah sɔkɔ, Yesu mɩ dɔkɔ náhnáh, tɛ́ yo pé tyí: «Kû pɩ, tɛ́ kwɛy gbĩ
névye gbɩ̏lnɛ n yah n kɔ̃? Kègbɩ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, gbɩ̏l yɔ́ ńtɛ̃ náh pè
wɛ̃kɩ n pi!» 13 Tɛ́ yal pé tnɔ̂, à de krótókè, à yuku yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ.

Yesu tɔ̏ sɑ̋hpú lékɑ̋m tɛ́kínɔ́lɛ

14 Légbi̋nɛ, Yesu *tɔ̏ sɑ̋hpú sɔ̏ pé dyɔ fwɔ yõke tɔ́kɔ́nɔ́lɛ. Búrn pɔ́ núkú ó
sɔ̏ mɛ pé tyí krótókè sɔkɔ. 15 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ kè gbah yo pé tyí: «Yé yé
gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ *Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ *Yerɔdi búrn dɔkɔ dɔkɔ kwɑ̂hlɛ.» 16 Wǎh
yo sɛ̃, ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú yékɑ̂̋b mɔ nɛ, búrn kɛ̃ yĩn-á à kɔ̃, à képah yo. 17 Wǎh
pè kyɔmɩ wɛ, à pè piki yah nɛ, kû se pɩ, tɛ́ pè yékɑ̂̋blɛ n pɩ búrn kɛ̃ yĩnnɛ
nɩ? Pè kó tɔ̃nì mɛ ké tyí yah wɛ sɛ̃ nɩ? Pè kó kè pĩ nɩ? Pé lékɑ̋m se mɛ
víkéntũnɔlɛ nɩ? 18 Yí̋-á mɛ pé tyí, pè kó mɛ n yah nɩ? Ní mɛ pé tyí, pè kó
mɛ n nohnɩ nɩ? Pé dyɔ kó mɛ n kwnɛ nɩ? 19 Páh lésõ búrn plɔ́ kwlɔ́ kwɔkɩ
dibi nɛ́pi̋ kèyõ nínɔ́ kyɛgbɑ̃m kɔ̃, gbétɔ́lɔ́ yí̋ sɔ̃ se pè kwel yɔ̋nkwlɔnɔlɛ nɩ?
Pè mɛ nɛ, gbɔ̃ninɔ́-á. 20 À tɔ̃ pè piki yah nɛ, tɛ́ páh lésõ búrn plɔ́ kwǎrninɔ
kwɔkɩ dibi nɛ́pi̋ kèyõ nínɔ́ kɔ̃, tɔkɔ yí̋ sɔ̃ se pè kwel yɔ̋nkwlɔnɔlɛ nɩ? Pè
mɛ nɛ, kwǎrninɔ-á. 21 Képah sɔkɔ, à yo pé tyí nɛ, tɛ́, pè náh tɔ̃nì mɛ ké tyí
yah wɛ sɛ̃ nɩ?

Yesu yí̋tũ̋ yɔ́ yí̋ yɩkɩ mɔ Besayida kwil sɔkɔ

22 Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̏ sɑ̋hpú-á kyɩ yĩni tɛ̃ Besayida kwil, nósyɔ́ pɔ yí̋tũ̋ yɔ́lɛ ǹ
tyí, tɛ́ à ni nɛ, à tũ ǹ tyí. 23 Yesu mɛ yí̋tũ̋ mɛ̀ gbɔ̏ sɔkɔ tɛ̃, à wil ǹnɛ kwil
gbɔ̀pɔ, tɛ́ sĩn mɔ ǹ yí̋ sɔkɔ, tɛ́ ǹ gbɑ̏n sah ǹ yõ, tɛ́ à piki yah nɛ, à se mɛ n
yah nɩ? 24 Yí̋tũ̋ ɗí ǹ yah yɔ̃, tɛ́ nɛ, páh mɛ névyelɛ n yah yìrkɔ̀ɔ̀, sésɑ̂n sɔ̃.
Tɛ́, pǎh mɛ n kɔ. 25 Yesu tɔ̃ ǹ syɩ ǹ gbɑ̏n sah ɗí yí̋ yah. Kǎh pɩ sɛ̃, à fɛ̃ n
yah pnɛpnɛ, à dɛ. À yíyìn póllɛ n wah n pnɛ wɛ̃ sɔkɔ. 26 Képah sɔkɔ, Yesu
yo ɗí mɛ̀ tyí nɛ, à sɔkɔ ǹ gbô, tɛ́ à káh syɔ̃ kwil sɔkɔ.

Pyɛrɩ kè yo nɛ, Yesu-á Liyel nɛ tɛ́kínmɔnɔlɛ

27 Képah náh, Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̏ sɑ̋hpú yuku Filipe Sesarɩ gbɔ̀plɔ kwlo tĩ̂nnɛ.
Pǎh mɛ wɛ̃kì yõ gbí̋ nɛ̂nɛ, à pè piki yah: «Névye tɛ̃ tyí, ńmɔlɛ, nɛ̂ mɛ?»
28 Ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú nɛ, túkù-á nɛ, *Wèlnwɩ̏lkɩ̏-ò Nsyɔ̃-á ǹnɛ. Túkù mó nɛ, *Yeli-á.
Túkù tɔ̃ nɛ, *Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò yɔ́-á ǹnɛ. 29 À mɛ tɔ̃ pè piki yah: «Tɛ́
yépi tɛ̃ tyí, ńmɔlɛ, nɛ̂ mɛ?» Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrɩ yo ǹ tyí nɛ: «*Krista ye álɛ,
Liyel-á nɛ, páh kɩ nɛ̂ tɛkɩ mɔ.» 30 Képah sɔkɔ, Yesu pè sni nɛ, pè káh kè yo
nɛ syah.

Yesu ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yúkúnɔ́ tyí yo

[31]Képah sɔkɔ, Yesu tyah ǹ *tɔ̏ sấhpúlɛ n kwɔ nɛ, *Névi Pi-á yĩnɛ à de
yèvyãhrɩ sɔkɔ náhnáh. Yèwàhnɩ̀, ànɛ̂ *sárká wȉlkȉpu yɔ̏tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂
*Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú-á kɩ à yahle, tɛ́ kɩ à ko n mɔ n pi. Tɛ́, sèpȉn tɔ̃́-ò
sɔ̋lɛ, wǎh kɩ yuku. [32] Wǎh kénɛ wɛy yo dal mɔ pè syah sɛ̃́, Pyɛrɩ mɛ à ye
kɛ̃kɩ, à kyɩ tyah lékàhlɛ ǹnɛ n kɔ̃. [33] Képah sɔkɔ, Yesu ǹ yah vi ǹ tɔ̏ sấhpú
yah, tɛ́ lékàhlɛ Pyɛrɩ kɔ̃, tɛ́ yo ǹ tyí: «To ń tnɔ̂, *sétȁn yɔ̏tɛ̃! Á fɔkɔ sõnɔ
náh mɛ núkúlɛ Liyel tyílɛ. Névye tyí kɔ̃ ye áwɔ n sõ.»

Yesu sɔ̏ tɛ̃ dùkùlɛ

[34] Képah náh, à mɛ tɔ́wû ye pɔ ànɛ̂ ǹ *tɔ̏ sấhpúlɛ, tɛ́ yo pé tyí: «Névi nɛ̂-á
mɛ ké tyí nɛ, pé ńmɔ sɔ̏ tɛ̃, tɛ̃ ǹ gblɔ̌y dyɔ́yĩ tyi yɛ, à mó ǹ *dahnɩ twah, à
mó ńmɔ sɔ̏ tɛ̃.* [35] Sɛ̃́ ó ye: Névi nɛ̂-á nɛ, páh pé minnɛ n pwah n mɔ, à kɩ
tɛkɩ ké sɔkɔ. Tɛ́ névi nɛ̂-á tɛkɩ ǹ min sɔkɔ ńmɔ ànɛ̂ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sấn yĩnnɛ,
ǹmɔ min kɩ pwah. [36] Kè kɩ tir nɛ̂ pɛkɩ névi tyí, wàh kèkõyɔ̋ yî pól wɛ, tɛ́ kɩ
n tɛkɩ n pi tyɛ́-ńkɛ̃̂ min sɔkɔ? [37] Kwâh nɛ̂ tɛ̃ mɛ névi kɩ fɛ̃ kɔ̃, kɩ ǹ min dwe
syi sah? [38] Kwɛy gbȉ́ névyelɛ, Liyel dêl ànɛ̂ tyípêl pípú ye pélɛ. Ǹtɛ, névi
nɛ̂-á sen ku ńmɔ tyí, ànɛ̂ ń wɛy tyí yónɔ́lɛ pépi wrɔ́, *Névi Pi tɔ kɩ sen ku
tɛ̃ yah, wàh sɔ̋ nɛ̂nɛ pɔ ǹ sú gblò sɔkɔ, ànɛ̂ *yȋ̂nyõ tɛ̃ntõbelɛ.»

9

[1] Tɛ́ tɔ̃ ǹ syɩ yo pé tyí: «Mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí kègbɩ yõ: Yépi
nónó-á ásɔ̂, yé túkù náh n ku n pi, tɛ́ kɩ *Liyel tɔ̃́rí wɛ yȋ́nɛ, pɔ́ntɛnɔlɛ. Kè
kɩ n pi tɛ̃́nwɛnɔ ǹgbɛ̃nɛ.»

Yesu vȉnmɔnɔ dùkùlɛ

[2] Sèpȉn kénúkò-ò sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu mɛ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɛ̃,
à yuku pélɛ yɔ̃lɩ ǹgbɛ̃ yɔ́ yõ. Pépi ó ye sɔ̏ pé yahlɛ nénpɔ́ sɔkɔ. Tɛ́, ǹ dùkù
mɛ vi mɔ pé yah sɔkɔ. [3] Ǹ flɔ piki, à n tɛ̃ pérpér. Ké névi náh mɛ kèkõyɔ̋
kɩ fɛ̃ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ piki n pi sɛ̃́ntɛ̃nɛ. [4] Képah sɔkɔ, *Yeli ànɛ̂ *Moyisi wil pé
yah, mɛ n yãh ànɛ̂ Yesulɛ. [5] Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrɩ mɛ yo Yesu tyí nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́,
kǎh yĩnɛ pé tɛ̃ ásɔ̂. Páh kɩ yèpyenɔ tɔ̃́nɔ́ pɩ ásɔ̂, núkúlɛ ǹmɔ tyílɛ, núkúlɛ
Moyisi tyílɛ, núkú mó pɩ Yeli tyílɛ. [6] Pyɛrɩ náh sɔ̏ pĩ, wǎh nɛ̂ yo n pi, képah
ye. Tíkí sɔ̏ ǹmɔ ànɛ̂ ǹ kɔ́pú népȋ̂ nímí kah tɛ̃. [7] Pǎh mɛ képah sɔkɔ, ńyȋ́rkȉ
yɔ́ pɔ fob mɔ pé yõ. Kénɛ ńyȋ́rkȉ sɔkɔ, yȋ́npɔ̃ yɔ́ n wil pè n nohnɩ nɛ: «Ǹmɔ
nɛ̂-á yɔ̀, ńmɔ nɩ̀dɛ̀ Pídɩ̃́ ye ǹnɛ. Yé nɛ n nohnɩ ǹ tyí!» [8] Kénɛ ní yõ, *tɔ̏
sấhpú-á yah kɔ̃ pé gbɔ̀plɔ sɔkɔ, pè náh tɔ̃ névi wɛ. Yesu núkúní ó sɔ̏ wũ
ànɛ̂ pélɛ.

[9] Pǎh mɛ yɔ̃lɩlɛ n tiki gbȉ́ nɛ̂nɛ, Yesu pè sni nɛ, pǎh tir nɛ̂ wɛ, pè káh
kè yãh névye syah, kè pɔ nɔ *Névi Pi yúkúnwȉlnɔ́ tyí lékyî wrɔ́. [10] Pè mɛ
snínɔ́ mɛ̀ tɛ̃ yĩn, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ, kû se à n ye lékyî wrɔ́
yúkúnwȉlnɔ́lɛ nɩ?

[11] Képah tɛ̃nɛ, pè tyah ǹnɛ n piki n yah nɛ, kû se pɩ, tɛ́ *Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀
kwɔ́pú nɛ, Yeli ǹgbò-á yĩnɛ à pɔ? [12] À yo pé tyí: «Yeli ǹgbò ye yĩnɛ à pɔ tyi
pól tɔ̃ sah. Ǹtɛ, kû pɩ kè wãrkɩ sah *Liyel wɛy sɛ́bɛ̃́nɔ́ sɔkɔ nɛ, Névi Pi-á
kɩ yèvyãhrɩ pɩ náhnáh, tɛ́ pè kɩ ǹnɛ n yilɔ nɩ? [13] Ǹtɛ, mé kélɛ n yo n dal n

---

* **8:34** 8.34 - Dahnɩ twáhnɔ́ n wɛ̃kɩ nɛ, á á vi sah á min kɔ̃ kɔ̃ tɛ̃nɛ Yesu tyí kɔ̃lɛ.

mɔ yé tyí nɛ, Yeli-á pɔ tɛ. Tɛ́, névye-á à pı pé dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ. Sɛ̃ ye sɔ̃̀ kélɛ
wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ̃́nɔ́ sɔkɔ ǹ tyí yõ.»

Yesu sétõ yĩni wilki wɛ̃́npir yɔ́ sɔkɔ

14 Képah sɔkɔ, pǎh yĩni tɛ̃ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tɛ́lɔ́ tnɔ̂, pè tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ wɛ, pè mɛ
pè kore vi, tɛ́ *Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú mɛ yékɑ̂̃blɛ n pı tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ́pilɛ.
15 Névye-á núkú Yesu wɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, kè pı pé tyí gbɛ̃ndùǹ̀nɛ. Pè to kyı wɛkı
ǹ tyí. 16 Yesu mɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ yékɑ̂b se pè n pı pélɛ
nı? 17 Ǹtɛ, dĩ́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ tɔ́wû sɔkɔ, ǹmɔ yo ǹ tyí nɛ, kwɔ́-ò dĩ́, páh pɔ pé
pídĩ́nɛ ǹ tyí. *Sétõ yɔ́-á mɛ ǹ sɔkɔ, mɛ à pı kèdɔ̀kìlɛ. 18 Kě ǹnɛ n kwel n
min n kɔ̃ tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól sɔkɔ sétáh. Gbèfɔ̀kɔ̀píkínì n nɛ n wil ǹ vyɑ̃h, tɛ́ ǎ ǹ
yĩ́nílɛ n tah, ànɛ̂ ǹ wil n kɔkɔ. Képah-á, pé pɔ ǹnɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ, pè
sétõ mɛ̀ yĩni wilki ǹ sɔkɔ, tɛ́ pè náh tɛ̃ wɛ. 19 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ yo pé
tyí nɛ, Liyel yõ sɛ̃-ńkɛ̃ névye, pé se kı tɛ̃ pélɛ pópó, kı pɔ syı gbĩ́ nɛ̂ tyí nı?
Pé se kı pè so sah, kı pɔ syı gbĩ́ nɛ̂ tyí nı? Ǹkɛ̃, pè pɔ ǹnɛ pé kɔ̃. 20 Pè mó
pɔ ǹnɛ à kɔ̃. Sétõ-á fyɔ̀ Yesu wɛ, à piri yike kègbılɛ, à syıkı sétáh, à n pil n
kɔ̃ gbèfɔ̀kɔ̀píkínìnɛ ǹ vyɑ̃h. 21 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ piri sú piki yah nɛ, gbĩ́
nɛ se kè tyah ǹ tyí nı? Ȁ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹ wɛ̃́npir gbĩ́ dùkù-á. 22 Kèyahlɛ,
sétõ-á ńkɛ̃́nɛ à tɔkɔ n min n dah n mɔ nyàh, képah náh pı, ni sɔkɔ, ǹ kò-
ǹsahlɛ n yah n kɔ̃. Ǹtɛ, wàh kı fɛ̃ n tɛ̃ n pi, à pé yɑ̃m yah, à mó pé yohnı
mɔ. 23 Képah sɔkɔ, à mɛ yo dĩ́ mɛ̀ tyí: «Máh kı fɛ̃ n tɛ̃ n pi wɔ̀...! Tyi pól kı
fɛ̃ pı Liyel yõ sɛ̃-ò tyí.» 24 Nɛ́npɔ́ swɔ, piri sú gbo mɔ nɛ: «Mé sɛ̃ ké yõ, tɛ́
kè mɛ tah ń tyí. Ǹ yohnı mɔ ké sɔkɔ.» 25 Képah sɔkɔ, Yesu-á névye wɛ, pè
n to n tuke pé yõ sɛ̃, à dírí kɔ̃ *sétõ mɛ̀ yõ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á névilɛ
n pı kèdɔ̀kì ànɛ̂ níkítũ̂nɛ, à wil piri mɛ̀ sɔkɔ! Tɛ́ à káh tɔ̃ de yah ǹ sɔkɔ!
26 Wǎh yo sɛ̃, sétõ mɛ gbo mɔ, tɛ́ piri yike kègbılɛ, tɛ́ mó wil ǹ sɔkɔ. Piri
núkú pı tɛ̃ kúnɔ́ sɔ̃, fɔ́ɔ́ névye náhnáh n yo nɛ, wǎh ku. 27 Ǹtɛ, Yesu mɛ à
tɛ̃ ǹ gbɔ̃̀ tyí, à yilki sah. Piri yuku yĩn.

28 Yesu-á de wɔ̀kɔ̀ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ye sɔ̃̀ wũ pé yahlɛ, tɛ́ pè
mɛ à piki yah nɛ, kû se pı, tɛ́ pépi náh tɛ̃ wɛ sétõ mɛ̀ yĩni wilki piri sɔkɔ
nı? 29 Ȁ mɛ yo pé tyí: «Níri ó sɔkɔ ye kénɛ sétɑ̃̀n dùkù kı fɛ̃ yĩni.»

Yesu tɔ̃ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yúkúnɔ́ tyí yo

30 Pǎh yal nɛ́npɔ́, pè mɛ Kalile kwlolɛ n kah, tɛ́ Yesu náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ,
pè pé mɛ́-ńsah pĩ. 31 Tir yɔ́ náh, à sɔ̃̀ mɛ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ n kwɔ, tɛ́ mɛ n yo
pé tyí: «*Névi Pi kı n dahbı n pi névye gbɔ̃̀. Pè kı à ko mɔ, tɛ́ sèpĩ̀n tɔ̃́-ò
sɔ̃́lɛ, à kı yuku.» 32 Ǹtɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú náh sɔ̃̀ mɛ wɛy mɛ̀ tyí yah wɛ, tɛ́ tíkí sɔ̃̀
mɛ pè tɛ̃ ǹ píkínyahnɔlɛ.

Nɛ̂ tɛ̃ kal?

33 Képah náh, pè yĩni tɛ̃ Kapɛrnayim kwil sɔkɔ. Pǎh mɛ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ gbĩ́
nɛ̂nɛ, Yesu ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú piki yah nɛ tir nɛ̂ yékɑ̂b se sɔ̃̀ pè n pı wɛ̃kì yah nı?
34 Ǹtɛ, pè náh tir wɛ yo. Tir yɔ́ náh, pè sɔ̃̀ mɛ yékɑ̂̃blɛ n pı wɛ̃kì yah nɛ,
pé pĩ pépi wrɔ́ nɛ̂ tɛ̃-á kal. 35 Képah sɔkɔ, Yesu kɔ̃ tɛ̃, tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pĩ̂
gbɔ̃nimí ye, tɛ́ yo pé tyí: «Nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ, pé pı yah yétɛ̃nɛ, ǹmɔ yĩnɛ à
pı pé no náhtũnɛ, à mó pı tɔ̃̀npılɛ pé tyí.» 36 Képah tɛ̃nɛ, à wɛ̃́npir yɔ́ tɛ̃ pɔ
pé nıyɔ̃́. Tɛ́ à tɛ̃ kõhlı ǹ nı yõ, tɛ́ yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí: 37 «Névi nɛ̂-à wɛ̃́npir

mɛ̀ kénkɔ̃ tɛ̃́nɔ́ plɛ́ ńmɔ yĩn yõ, ńmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ́. Névi nɛ̂ tɔ-à ńmɔ tɛ̃́nɔ́ plɛ́,
ńmɔ ó náh tɛ̃ tɛ̃ plɛ́: Ǹtɛ nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńmɔlɛ, ǹmɔ ye à tɛ̃ plɛ́.»

Á sépɛ náh nɛ̂nɛ, á pèpɛy nɛ ye ǹnɛ

38 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ mɛ yo Yesu tyí nɛ, pé kwɔ́-ò dĩ́, pépi-á dĩ́ yɔ́ wɛ, à mɛ
*sétɛ̃̀nnɛ n yĩni n wilki ǹ yĩn yõ. Tɛ́, à náh sɔ̃̀ mɛ pépilɛ. Képah-á pé kɔ̃, pé
nɛ pé à yĩni mɔ ké pínɔ́lɛ. 39 Yesu mɛ yo pé tyí: «Yé káh à yĩni mɔ. Névi
náh fɛ̃ gbɩ̃̀l pɩ n pi ńmɔ yĩn yõ, tɛ́ kɩ tɔ̃ ńmɔ yĩnnɛ n yɩkɩ nɛ́npɔ́ swɔ. 40 Tir
yɔ́ náh, á sépɛ náh nɛ̂nɛ, á pèpɛy nɛ ye ǹnɛ. 41 Kègbɩ yõ, mé kélɛ n yo yé
tyí: Yáh pɩ *Krista tyílɛ, névi nɛ̂-à ni ńgbiyĩ́nɛ yé kɔ̃ yé wɔ képah yĩnnɛ, ké
pèpɔrɩ kɩ dyah ólɛ à dyah.

Tyi nónó-á yo gblɔ̃̌y tɛ̃́nɔ́ tyí sɔkɔ

42 Wɛ̃́npì nónó-á sɛ̃ ńmɔ yõ, névi nɛ̂-à pé sɔkɔ nɛ yɔ́ yõ yɩkɩ dah mɔ tyípêl
sɔkɔ, kè kɩ sɔ̃̀ fɔ̃́nfɔ̃́ pè dáh-ǹgbɛ̃ toh tɛ̃ yègbɩ sɔkɔ, pè kyɩ min dah mɔ yɔ́ntɩ̂
ǹgbɛ̃ sɔkɔ. 43 Á gbɔ̃̀-à n dah n mɔ álɛ tyípékè sɔkɔ, kè kãm n milki, ǹ tɛ́
n kyɩ n de gbɔ̃̀ núkúlɛ tyɛ́-ńkɛ̃ min sɔkɔ. Kèpah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal á gbɛ̃̀n nínɩ̀
kyíndenɔlɛ ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè sɔkɔ. [44 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, kèfyɔ̃ nónó-á willɛ n
yõ, sè náh n ku, ànɛ̂ ké nyàhnpèkè náh n ni.] 45 Á gbáhkɩ̀-à n dah n mɔ álɛ
tyípékè sɔkɔ, kè kãm n milki, ǹ tɛ́ n kyɩ n de gbáhkɩ̀ núkúlɛ tyɛ́-ńkɛ̃ min
sɔkɔ. Képah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal á gbyɛ̃̂h nínɩ̀ mínndahnmɔnɔlɛ nyàhnpèkè sɔkɔ.
[46 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, kèfyɔ̃ nónó-á willɛ n yõ, sè náh n ku, ànɛ̂ ké nyàhnpèkè
náh n ni.] 47 Á yĩ́-à n dah n mɔ álɛ tyípékè sɔkɔ, kè wilki n milki, ǹ tɛ́ n kyɩ
n de yĩ́ núkúlɛ *Liyel yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ. Képah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal á mínndahnmɔnɔ yõ
yĩ́ nínɔ́lɛ nyàhnpèkè sɔkɔ. 48 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, kèfyɔ̃ nónó-á willɛ n yõ, sè náh
n ku, ànɛ̂ ké nyàhnpèkè náh n ni.
49 Képah ye, no pól kɩ tɔ̃ sah nyàhlɛ, sɔ̃́-á pnɛ n pɩ kélɛ. 50 Pnɛnɛ, kwâh
pèpɛy ye kélɛ. Tɛ́ ké syĩ́nsyĩ́-à wil ké sɔkɔ, sɔ̃́ mɛ yé kɩ tɔ̃ fɛ̃ pɩ kélɛ, tɛ́ kè
kɩ tɔ̃ nɔ? Yé pnɛ mɔ yé gblɔ̃̌y sɔkɔ, yé tɛ̃ wɛ̃ tyí yèvɩnɩ sɔkɔ.»

10

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ kɔ̃ fúr yíkínɔ́ tyí sɔkɔ

1 Yesu-á yal nɛ́npɔ́, à kyɩ Yude sétáh yõ, tɛ́ yuku Yurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ.
Képah sɔkɔ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ tɔ̃ tuke mɔ ǹ tnɔ̂. À mɛ tyah pélɛ n kwɔ ǹgbò tyí
kɔ̃lɛ. 2 Képah tɛ̃nɛ, *Farisiyɛ̃nɔ yísyɔ́ nɔ de ǹ tnɔ̂ nɛ, pé kyɩ ǹ sɔ̃̀ mɔ yah.
Tɛ́ ǹnɛ n piki n yah nɛ, ké wɛ̃kɩ̀ se mɛ dĩ́ tyí kɩ ǹ kyɩ fin mɔ nɩ? 3 À mɛ yo
pé tyí nɛ, tir nɛ̂ se sɔ̃̀ *Moyisi yo sah pé tyí nɩ? 4 Pè mɛ nɛ ńkɛ̃, Moyisi-á ké
wɛ̃kɩ̀ kɔ̃ nɛ, wâh á kyɩlɛ n fin mɔ, á ǹ fĩ́nnmɔnɔ tàrfyɔ̀ sɛ́bɛ̃ pɩ à kɔ̃. À mó à
fin mɔ. 5 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu yo pé tyí: «Yépi kùkùtǎhkɩ̀ yĩn ye, Moyisi mɛ
ké wɛ̃kɩ̀lɛ yé kɔ̃ sɛ̃́. 6 Ǹtɛ, kèkõyɔ̃́ mɔ gbĩ́nɛ, dĩ́ ànɛ̂ sê ye Liyel mɔ. 7 Képah
ye, dĩ́ kɩ ǹ sú ànɛ̂ ǹ yṹ sah, tɛ́ kɩ kyɩ yégbékè kwrɔ mɔ ànɛ̂ ǹ kyɩlɛ, 8 tɛ́ pé
nímí kɩ pɩ núkúlɛ. Képah sɔkɔ, pè náh tɔ̃ n pɩ n pi nímínɛ, pè kɩ pɩ núkúlɛ.
9 Kǎh pɩ sɛ̃́, Liyel-á nɛ̂ kwrɔ mɔ, névi káh kè gbɛkɩ.»
10 Pǎh de wɔ̀kɔ̀, ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tɔ̃ à piki yah wɛy mɛ̀ yõlɛ. 11 À mɛ yo pé
tyí: «Dĩ́-à ǹ kyɩ fin mɔ, tɛ́ tɔ̃ sê yɔ́ tɔkɔ, à tyípékè pɩ ǹ kyɩ gben tɛ̃ tyí fɔ̀fíkɩ̀
sɔkɔ. 12 Sɛ̃́ ó ye tɔ̃, sê-à ǹ pɛ yahle, tɛ́ kyɩ de dĩ́ yɔ́ tyí, à tyípékè pɩ fɔ̀fíkɩ̀
sɔkɔ ǹ pɛ gben tɛ̃ tyí.»

Yesu sãm mɔ wɛ̃npɩ̀ sɔkɔ

13 Képah tɛ̃nɛ, névye pɔ wɛ̃npɩ̀lɛ Yesu tyí nɛ, à ǹ gbɛ̃̀n sah pé yõ. Tɛ́ ǹ
*tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ tyah díríɩlɛ n kõ pé yõ. 14 Wăh képah wɛ sɛ̃́, à yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
tyí fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnɩ̀ sɔkɔ nɛ: «Yé yɛ wɛ̃npɩ̀ kõ, pè nɛ n pɔ n pɔ ńmɔ tyí. Yé káh
pé yahlɛ n kõ. Nónó dùkù-á mɛ kénɛ wɛ̃npɩ̀ sɔ̃, *Liyel yɔ̃̀tɔ̃ríɩlɛ pépi tyí ye.
15 Mé kélɛ n yo yé tyí kègbɩ yõ: Névi nɛ̂-à *Liyel tɔ̃́rí fɛ̃ syi ńkɛ̃̄nɛ wɛ̃npir
sɔ̃, à náh kè wɛ n de n pi póllɛ.» 16 Képah sɔkɔ, à wɛ̃npɩ̀ tɛ̃, té ǹ gbɛ̃̀n sah
pé yõ, à sãm mɔ pé sɔkɔ.

Tàhdɩ̃́ yɔ́ pɔ Yesu tyí

17 Képah náh, Yesu-á n yuku wɛ̃kɩ̀ yah, dɩ̃́ yɔ́ to pɔ gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́
à piki yah nɛ, kwɔ́-ò pèpɛy, pé se kɩ pɩ sɔ̃, tɛ́ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̄ min wɛ nɩ? 18 Yesu
mɛ yo ǹ tyí: «Sɔ̃ mɛ, tɛ́ á ń ye pèpɛynɛ? Nɛ pèpɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ. Liyel
ó ye pèpɛynɛ. 19 Á Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pɩ̃ kɛ̀, nɛ̂-á n yo nɛ, káh nɛ́kókè mɔ,
káh fɔ̀fíkɩ̀ pɩ, káh yɩ̃be yɩ̃, káh mɩ̀nɩ̀ sah á ní-ò yõ, káh nɛ n syɩkɩ nɛ yõ,
á sú ànɛ̂ á yṹnɛ n tɛ̃ plɛ.»* 20 Wăh yo sɛ̃́, dɩ̃́ mɛ à syah nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, páh
mɛ sépinɔ́ póllɛ n pɩ pé wɛ̃npir gbɩ̃́ dùkùlɛ. 21 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ à yah
tyínɔnɔ sɔkɔ, té yo ǹ tyí nɛ, tyínúkú-á yah kwlɔ ǹ tyí: Á kyɩ ǹ gbɛ̃̀n yɩ̂ pól
yãm, à mó sé pó dibi yãmtãm kõ. Képah sɔkɔ, wăh kɩ yɩ̃̂nyõ tahrɩ wɛ, à mó
pɔ pé sɔ̃̀ tɛ̃. 22 Tɛ́, dɩ̃́ mɛ̀-á képah noh sɛ̃́, ǹ yah yɩkɩ. Á sɔkɔ yèkwɔrɩ sɔkɔ.
Tahrɩ ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ ǹ tyí, képah ye.

23 Kăh pɩ sɛ̃́, Yesu ǹ gbɔ̀plɔ yah kore vi, tɛ́ yo ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí: «Tahbɩ
dénɔ́lɛ *Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ, kè mɛ tah dɛ́!» 24 Kénɛ wɛy ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú gbɛ̃̀n du
kègbɩlɛ. Ǹtɛ, Yesu tɔ̃ ǹ syɩ yo pé tyí: «Ń wɛ̃npɩ̀, Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ dénɔ́ mɛ tah
náhnáh. 25 Yɑ̃̀hmíkɩ̀ dénwɩ̃̀lnɔ́lɛ sèndi pwɑ̃̀h sɔkɔ, képah kɩ fàhfàh kal, tàh
dénɔ́lɛ Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ.» 26 Képah tɛ̃ sɔkɔ, pé gbɛ̃̀n kah du. Pè wɛ̃nɛ n piki
n yah pé tyí tyílɛ nɛ, ǹtɛ, nɛ̂ wɔ se kɩ mó pwah nɩ? 27 Yesu mɛ pè yah, tɛ́
yo pé tyí: «Névi tɛ̃ tyí, kè náh fɛ̃ n pɩ n pi, tɛ́ Liyel wɔ tyí, kè kɩ fɛ̃ pɩ. Ǹmɔ
tɛ̃ wɛ tyi pól tyí.»

28 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ yo ǹ tyí nɛ, ǹtɛ, pépi-á tyi pól sah ǹmɔ sɔ̃̀ tɛ̃ yɩ̃nnɛ.
29 Yesu mɛ nɛ: «Kègbɩ yõ, mé kélɛ n yo n dal mɔ yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à fɛ̃ syi,
ǹ kéte, ànɛ̂ ǹ yṹpyé, ànɛ̂ ǹ yṹ, ànɛ̂ ǹ sú, ànɛ̂ ǹ wɛ̃npɩ̀, ànɛ̂ ǹ swɛ̃y sah ńmɔ
yɩ̃nnɛ, ànɛ̂ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɑ̃́n yɩ̃nnɛ, 30 tɛ̃ kɩ sɛ̃nknɔnɔ lèkwɛ̆kwɛ wɛ kèkõyɔ̃́ mɛ̀
sɔkɔ. Á kɩ kétlo, ànɛ̂ yṹpyé, ànɛ̂ yṹbí, ànɛ̂ wɛ̃npɩ̀, ànɛ̂ swɛ̃y wɛ. Á kɩ fɔ̃́hnɔ́
tɔ wɛ, té kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̄ min wɛ ńsɔ̃̂ kèkõyɔ̃́ sɑ̃́n sɔkɔ. 31 Nónó-á mɛ núkúnúkú
nɛ gbrolɛ, pé náhnáh kɩ pɔ n pɩ n pi nɛ tɛ́lɔ́lɛ. Tɛ́ nónó-á mɛ núkúnúkú nɛ
tɛ́lɔ́lɛ, pé náhnáh kɩ pɔ n pɩ n pi nɛ gbrolɛ.»

Yesu tɔ̃ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yúkúnɔ́ tyí yo kɛ tɔ̃́-òlɛ

32 Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ wɛ̃kɩ̀ tɛ̃ n dɔkɔ n yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ.
Á sɔ̃̀ mɛ n kɔ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yahlɛ. Légbɩ̃́nɛ, pé fɔkɔ mɛ fɛ̃kɩ̀nɔ́lɛ. Tɛ́ nónó tɔ-á
mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃, tíkí sɔ̃̀ mɛ pè tɛ̃. Képah sɔkɔ, à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimí ye
kɛ̃kɩ pé yahlɛ, à kyɩ tir nɛ̂-á kɩ à yɩ̃ni n tɛ̃ n pi, ké yah yo pè syah. 33 Á nɛ:
«Yé yah, á wɛ dɔkɔ n yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ yɔ̀. *Névi Pi kɩ dahbɩ *sárká
wɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú gbɔ̃̀. Pè kɩ à mɔ kũ kõ,

---

* **10:19** 10.19 - Yah n tɛ Ekisode 20.12-16 sɔkɔ.

tɛ́ kɩ à dahbɩ Liyel yõ sɛ̃́-ńkɛ̃pú gbɔ̃̀. 34 Pépi kɩ kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko, tɛ́ kɩ n sĩn
n mɔ ǹ yõ. Pè kɩ à ko yèfõhlɛ, tɛ́ kɩ à ko mɔ. Tɛ́, ké sèpĩ̀n tɔ̃́-ò sɔ̃́lɛ, à kɩ
yuku.»

Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃́-á nɛ̂ ni

35 Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ, Sebede wɛ̃npĩ̀lɛ, pè nɔ de Yesu tnɔ̂, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ,
kwɔ́-ò dĩ́, tir nɛ̂-á pé pɔ ní-ńsah ǹ tyí, páh mɛ ké tyí nɛ, à kè pɩ pé tyí. 36 À
mɛ pè piki yah nɛ, tir nɛ̂ se pè nɛ, pé pɩ pé tyí nɩ? 37 Pè mó yo ǹ tyí nɛ,
wàh kyɩ yĩni tɛ̃ ǹ yɔ̃̀tɔ̃rí tyah sɔkɔ, à yɛ pépi sɔkɔ nɛ núkú tɛ̃ ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀,
ní-ò mó tɛ̃ ǹ gbɛ̃yĩ̀nɛ̀ sɔ̃̀. 38 Képah sɔkɔ, à yo pé tyí: «Kwâh nɛ̂-á yé n ni,
yé náh kè pĩ. Yé se kɩ fɛ̃ wɔ ń wɔ wɔ wóh sɔkɔ, kɩ de wil yèvyãhrɩ sɔkɔ ń
tyí kɔ̃lɛ?» 39 Pè mɛ à syah nɛ, páh kɩ tɛ̃ wɛ. À mɛ yo pé tyí: «Gbɩ ye, yé kɩ
n wɔ n pi ń wɔ wɔ wóh tɛ̃ wɔ sɔkɔ, tɛ́ kɩ n de n wil n pi yèvyãhrɩ sɔkɔ ń
tyí kɔ̃lɛ. 40 Ǹtɛ, névi nɛ̂-á n tɛ̃ n pi ń gbɔ̃̀yɔ̃̀ ànɛ̂ ń gbɛ̃yĩ̀nɛ̀ sɔ̃̀, képah náh n
wil n pi ńmɔ tyí. Kénɛ tɛ̃-ǹtɛ̃̀n kɩ pɔ névye kɔ̃ n pi, Liyel-á sè tɔ̃ sah nónó
yĩnnɛ.»

41 *Tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pĩ̂ gbãm tɛ́lɔ́-á képah noh sɛ̃, pé fɔkɔ vyãh Nsyakɩ ànɛ̂
Nsyɔ̃nɛ. 42 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ pé pól ye, tɛ́ yo pé tyí: «Yé pĩ nɛ, sétáh mè
yõ kwlo yɔ̃̀tãm-á pé kwil tãnnɛ n tɛ̃ n sah pé dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ, tɛ́ kwil nɛ́-ǹgbnɔ
n mó pé tǎhkɩ̀lɛ n sah névye yõ. 43 Ǹtɛ, yépi tyí náh n pɩ n pi sɛ̃. Gbɛ̃ntɛ̃
náhlɛ, yépi sɔkɔ nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ, pé pɩ yɔ̃̀tɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ gblɔ̃̌y pɩ yé tɔ̃̀npɩlɛ.
44 Tɛ́, yépi sɔkɔ nɛ̂-à mɛ kɩ tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɔ̃rí yah n kɔ̃, tɛ̃ ǹ gblɔ̃̌y pɩ yé pól
yɔ̃̀lɛ. 45 Tir yɔ́ náh, *Névi Pi náh pɔ nɛ, névye tɔ̃̀lɛ n pɩ péwɔ tyí. Ǹmɔ ye
pɔ tɔ̃̀ pɩ yĩnnɛ névye tyí, tɛ́ kɩ ǹ min kɔ̃ névye náhnáh yõ dwe yĩnnɛ.»

Yesu yĩ́tũ̂ dĩ́ Bartime yĩ́ yɩkɩ mɔ

46 Képah náh, pè yĩni tɛ̃ Yeriko kwil. Yesu, ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú, ànɛ̂ tɔ́wũ̂
ǹgbɛ̃-á n wil kwil sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, yĩ́tũ̂ dĩ́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ tɛ̃nɔ́lɛ wɛ̃gbalɩ sɔkɔ,
mɛ n ni n syi. Time pídĩ́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ, pè n ye Bartimelɛ. 47 Wǎh noh nɛ,
Nasarɛti Yesu-á n sɔkɔ, à tyah n de n syi nɛ, Yesu, *Davidi pídĩ́, à pé yãm
yah. 48 Képah sɔkɔ, náhnáh sɔ̃̀ mɛ ǹ vyãhlɛ n tũ. Ǹtɛ, à tɔ̃ n kah n de n syi
nɛ, Davidi pídĩ́, à pé yãm yah. 49 Képah tɛ̃nɛ, Yesu yĩn, tɛ́ nɛ, pè à ye yah.
Pè mɛ yĩ́tũ̂ dĩ́ ye yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ nɩ vɩ, à mó yuku, wǎh mɛ ǹnɛ n
ye. 50 Dĩ́-á képah tɛ̃ noh, à ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ milki, tɛ́ yɔkɔ syɩkɩ ǹ gbyɛ̃̂h yõ, à
yuku Yesulɛ n yĩkɩ. 51 Yesu mɛ à piki yah: «Kû mɛ á nɛ, mé pɩ á tyí?» Yĩ́tũ̂
dĩ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kwɔ́-ò dĩ́, à kè pɩ, pé tɔ̃ nɛ n yah. 52 À mɛ yo ǹ tyí: «Nɛ n
yuku, ńmɔ yõ sɛ̃nɔ́ ye ǹ dɛ mɔ.» Nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ yĩ́ yɩkɩ mɔ, à mɛ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃.

11

Yesu de dùkùlɛ Yerusalɛmɩ

1 Pǎh de n tɛ Yerusalɛmɩnɛ, pè sɔ̃̀ mɛ yúkɛy Betefase ànɛ̂ Betani kwillɛ,
Wólívyê sésân yɔ̃lɩ tnɔ̂. Képah sɔkɔ, Yesu ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ nɛ́pĩ̂ nímí wilki
tõ, 2 tɛ́ mɛ yo pé tyí nɛ, pè kyɩ kwil nɛ̂-á pé yahlɛ. Pàh kɩ kyɩ yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́,
pǎh kɩ ńkwɛ̃ndyípiri yɔ́ wɛ tóhnmɔnsàhnɔ́lɛ, névi náh dɔkɔ yah nɛ̂ yõ. Pè
à dɛ pɔ. 3 Tɛ́, névi-à kɩ pè piki yah nɛ, sɔ̃́ se, tɛ́ pè ǹnɛ n dɛ nɩ, pè yo ǹ
tyí nɛ, ǹ yétɔ̃̂-á mɛ Tɛ̃-ǹgbɛ̃ dĩ́ tyí. Tɛ́ wǎh kɩ ǹ syɩ à tɛkɩ mɔ núkúnúkú
ásɔ̃̂. 4 Képah sɔkɔ, pè mó sɔkɔ, à kyɩ ńkwɛ̃ndyípiri mè wɛ tóhnmɔnsàhnɔ́lɛ

kégbɔ́, gbô yɔ́ yah, wɛ̃kì gbɔ̀pɔ. Pè mɛ à dɛ. 5 Nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, pé túkù
pè piki yah nɛ, kû se pɩ, tɛ́ pè ńkwɛ̃́ndyíṕírí mɛ̀nɛ n dɛ nɩ? 6 Képah sɔkɔ,
Yesu-á sɔ̃̀ pè tõ sɔ̃́, pè képah yo no tyí. No yɛ pè kɔ̃, pè à dɛ sɔkɔ. 7 Pè mɛ
pɔ ńkwɛ̃́ndyíṕírí mɛ̀nɛ Yesu tyí. Tɛ́ pé flɔ mɔ ǹ yõ, Yesu kɔ̃ à dɔkɔ. 8 Névye
náhnáh mó pé flɔ mɔ wɛ̃kì yõ. Túkù mó fɔ̀kɔ̀nì kɔ̃lɩ kyẽh sɔkɔ, à n mɔ n
yuku wɛ̃kì yõ sɔkɔ. 9 Pǎh n yuku, nónó-á sɔ̃̀ mɛ n kɔ Yesu yahlɛ, ànɛ̂ nónó-á
mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃, pè sɔ̃̀ mɛ n gbo n mɔ, mɛ yo tũ nɛ: «Wosanna, Tɛ̃-ǹgbɛ̃ Liyel
yĩn pɩ gblò! Nɛ̂-á n pi ǹ yĩn yõ, Liyel sãm mɔ ǹ sɔkɔ! 10 Á sútó *Davidi tɔ̃́rí
nɛ̂-á n pi, Liyel sãm mɔ ké sɔkɔ! Wosanna, Liyel yĩn pɩ gblò yĩ̂nyõ sɔkɔ.»
11 Yesu-á de Yerusalɛmɩ sɔkɔ sɛ̃, à kyɩ de *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ.
Ȁ kè yah kore vi, tɛ́ ǹ syɩ wil. Képah náh, tyah-á pɔ n piri, à sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀
sɑ̃́hpú nɛ́pî̃ gbɔ̃nimínɛ Betani kwil sɔkɔ.

Yesu léplɔ ye mɔ sènsóké yɔ́ yõ

12 Ké dendallɛ, pǎh n wil Betani sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, kwɛkɩ Yesu tɛ̃. 13 Képah
sɔkɔ, à mɛ sènsóké yɔ́ wɛ fíí mɩlɛ gbòp ké tyí. Ȁ mɛ nɔ de yah, pye-à kɩ n
wɛ n pi ké tyí. Ǹtɛ, wǎh yĩni tɛ̃ ké tnɔ̂, à kyɩ kè wɛ mɩrɩ ólɛ. Ké pye pɩ gbĩ́
náh sɔ̃̀ nɔ, képah ye. 14 Képah tɛ̃nɛ, Yesu yo sènsóké mɛ̀ tyí nɛ, nɛ náh tɔ̃
ké pye yõ n yah n pi póllɛ. Ǹtɛ, ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mó kè noh.

Yesulɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ

15 Képah náh, pè yĩni tɛ̃ Yerusalɛmɩ. Yesu mɛ de *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃
kéntáhkì sɔkɔ, à tyah yî yɑ̃̀mpu ànɛ̂ dwépúlɛ n yĩni n wilki. Tɛ́ pɔ́ tũ̂pu
tàbǎlnɔ́ tu wilki mɔ, ànɛ̂ *sárká kèpye yɑ̃̀mpu klɔ̌lɛ. 16 Tɛ́, à náh fɛ̃ syi vyɔ́
nɛ́tɛ̃̂ yɔ́ ńtɛ̃ kɔ̃, à de kah Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ. 17 Tɛ́ tyah pélɛ
n kwɔ, mɛ n yo pé tyí: «Kè náh mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ, ‹ńmɔ Liyel wɔ̀kɔ̀
kɩ n ye kèkɔ̃yɔ̃́ kwlo kwlo pól névye níri pí-ńsahlɛ› di? Tɛ́, yépi mɛ pɔ kè
pɩ névye yõ vĩ̀nsyɩkɩpu tɛ̃-ǹsahlɛ.»* 18 Képah tɛ̃nɛ, *sárká wĩ̀lkĩ̀pu yɔ̃̀tãm
ǹgbnɔ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú-á kè noh sɛ̃, pè tyah Yesu kònmɔ-ńsahlɛ
n yah n kɔ̃. Tɛ́, ǹ tíkí sɔ̃̀ mɛ pè tɛ̃, tir yɔ́ náh, ǹ kwɔ́nɔ́ tyí sɔ̃̀ mɛ nɔ tɔ́wû
tyí. 19 Képah sɔkɔ, gbĩ́yĩ́-á de, Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú wil kwil sɔkɔ.

Sènsóké séswɔ̂ kɔ́kɔ́nɔ́lɛ

20 Ké dendal séngbɔ̃́lɛ, pǎh pɔ n sɔkɔ, pè sènsóké mɛ̀ wɛ kɔ́kɔ́nɔ́lɛ, à pɔ
syɩ ké yɑ̃̀hnì tyí. 21 Pyɛrɩ dyɔ́-á to kõ kélɛ, à yo Yesu tyí nɛ, kwɔ́-ò dĩ́, wǎh
sɔ̃̀ léplɔ ye mɔ sènsóké nɛ̂ yõ, à yah, ké pól-á kɔkɔ. 22 Képah sɔkɔ, Yesu yo
pé tyí nɛ: «Yé sɛ̃ Liyel yõ. 23 Kègbɩ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí: Névi kɩ fɛ̃ yo
yɔ̃lɩ ǹgbɛ̃ mɛ̀ tyí nɛ, kè yuku yal ásɔ̃̂, kè kyɩ n syɩkɩ n de pnɛ yɔ sɔkɔ. Tɛ̃-à
mɛ n sõ ńkɛ̃̄nɛ tɔ̀tɔ̀ ǹ nɩ sɔkɔ, tɛ́ mɛ sɛ̃ yĩ́í ké yõ nɛ, páh nɛ̂nɛ n yo, kǎh
kɩ pɩ, kè kɩ mó ńtyĩ́nɔ pɩ sɛ̃́ ǹ tyí. 24 Képah ye, mé kélɛ n yo yé tyí: Yáh
kwáhdúkú nɛ̂nɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí níri sɔkɔ, yé sɛ̃ ké yõ nɛ, yáh ké wɛ tɛ.
Kè kɩ ńtyĩ́nɔ yé kɔ̃. 25 Ȁnɛ̂ tɔ̃, wâh yuku yĩn n tyah níri pínɔ́lɛ, tɛ́ á ní-ò-à
mɛ pɩ de á tyí, kè yɔ̃ mɔ à kɔ̃. Képah-à pɩ, yé sú Liyel nɛ̂-á yĩ̂nyõ, à kɩ yépi
tɔ tyípêl yɔ̃ mɔ yé kɔ̃. [26 Ǹtɛ, yépi-à névye tyípêllɛ n yɔ̃ n mɔ pélɛ n kɔ̃
ńkɛ̃̄nɛ, yé sú Liyel náh yépi tɔ tyí yɔ̃ n mɔ yé kɔ̃ n pi.]»

Nɛ̂ wɛ̃kìlɛ Yesu kɔ̃, à tyi nɔ́pilɛ n pɩ

* **11:17** 11.17 - Yah n tɛ Yesayi 56.7 sɔkɔ.

27 Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɛ̃́hpú-á pé syɩ kyɩ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, wǎh mɛ n kɔ *Liyel
wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, *sárká wɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ *Liyel
ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú, ànɛ̂ yèwàhnì pɔ ǹ tyí. 28 Tɛ́ mɛ à piki yah nɛ, nɛ̂ yĩn yõ
se à n pɩ tyi nɔ́pilɛ nɩ? Nɛ̂ se à kɔ̃ ké wɛ̃kìlɛ nɩ? 29 À mɛ yo pé tyí: «Mé
kɩ tir núkú ólɛ yé piki yah. Yáh kɩ ké yah yo ń tyí, nɛ̂ yĩn yõ-á mé n pɩ tyi
nɔ́pilɛ, mé kɩ kè yo yé syah. 30 Yépi tɛ̃ tyí, nɛ̂ tɛkɩ mɔ Nsyɔ̃nɛ, à pɔ névyelɛ
n *wel n wilki? Liyel se, tɩ̂ névye se? Yé yo ń syah.» 31 Képah sɔkɔ, pè tyah
n yo wɛ̃ tyí nɛ, páh kɩ nɛ, Liyel-á tɛkɩ mɔ ǹnɛ, wǎh kɩ nɛ, tɛ́ kû se pɩ, tɛ́ pé
náh sɛ̃ ǹ yõ nɩ? 32 Pé náh se mó tɔ̃ fɛ̃ n yo n pi nɛ, névye-á tõ ǹnɛ... Pè sɔ̃̀
mɛ tɔ́wû tíkílɛ n pɩ, képah ye. No pól sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ, Nsyɔ̃nɛ, *Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyo-ò kègbɩ-á sɔ̃̀ ǹnɛ. 33 Képah sɔkɔ, pè Yesu syah nɛ, pé náh pĩ. Ǹ tɔ
mó yo pé tyí nɛ, nɛ̂ yĩn yõ-á pé tyi nɔ́pilɛ n pɩ, péwɔ tɔ náh mó kè yo pè
syah n pi.

12

Dɩ̀vɛ̃ sésân swãh tɔ̃́pú nɛ́pêl sèmɩ̀rkɩ̀lɛ

1 Képah náh, Yesu tyah n yãh pé tyí sèmɩ̀rn sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Dɩ̃ yɔ́ ye lésõ
dɩ̀vɛ̃ sésân sõ, tɛ́ kɛ̃kɩ mɔ kè kore vi. Tɛ́ kyɩ tédáhkì yɔ́ yõ swɔ yɔ́ tũ, dɩ̀vɛ̃
sésân pye yɩ̃́kí-ńsahlɛ. Tɛ́ mɛ duke syíkípú tɛ̃-ǹsah mɔ. Képah náh, à swãh
tɔ̃́pú tɔkɔ, à pɔ swãh mɛ̀ dahbɩ pé gbɔ̃̀, tɛ́ pyě sɔkɔ kɔ́lɔ́. 2 Sé pye gbɛ gbɩ̃́-á
pɔ nɔ, à ǹ tɔ̃̀npɩ yɔ́ tɛkɩ mɔ dɩ̀vɛ̃ sésân swãh tɔ̃́pú nɔ́pi tyí nɛ, pè pé tyí
dɩ̀vɛ̃ sésân pyelɛ à kɔ̃, à pɔ pé kɔ̃. 3 Képah tɛ̃nɛ, dɩ̀vɛ̃ sésân swãh tɔ̃́pú nɔ́pi
tɛ̃ntɔ̃̀ dɩ̃́ tɛ̃ ko, tɛ́ à fĩn mɔ, à sɔkɔ ǹ gbɔ̃̀ kɔ́kɔ́lɛ. 4 Swãh nɛ́tɛ̃́ tɔ̃ tɔ̃̀npɩ yɔ́ tõ.
Pé tɔ̃ kyɩ ǹmɔ tɔ ko, tɛ́ à mɩkɩ ǹ yõ sɔkɔ, tɛ́ ǹnɛ n gbyɔ. 5 Swãh nɛ́tɛ̃́ tɔ̃ ǹ
syɩ ǹnɩ̂ yɔ́ tɛkɩ mɔ n tɔ̃. Ǹmɔlɛ, pè ǹmɔ ko mɔ, tɛ́ sɛ̃́nkɔ̃ pɩ pé náhnáh tyí:
Pè pé túkù ko, tɛ́ pé túkù ko mɔ. 6 Nɛ núkú nɛ̂-á sɔ̃̀ wũ sètɛ̃ dɩ̃́ tnɔ̂, ǹmɔlɛ,
ǹ nɩ̀dɛ̀ Pídɩ̃́ ye. À ǹmɔ tɛkɩ mɔ pé tyí téynɛ, tɛ́ mɛ n sõ nɛ, pǎh kɩ pé pi wɔ
yah sen ku. 7 Ǹtɛ, swãh tɔ̃́pú nɔ́pi-á à wɛ, pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, pè yah,
ǹ gbɛ̃yɔ̃̀pi-á n pi yɔ̀. Pè pɔ, pé à ko mɔ. Gbɛ̃kɩ mó pɩ pépi tyílɛ. 8 Tɛ́ dɩ̃́ pídɩ̃́
tɛ̃ ko mɔ, tɛ́ à tɔkɔ kyɩ milki dɩ̀vɛ̃ sésân swãh kahnɩnɛ.»
9 Képah sɔkɔ, Yesu pè piki yah: «Sɔ̃ mɛ dɩ̀vɛ̃ sésân swãh nɛ́tɛ̃́ kɩ pɔ n pɩ n
pi? À náh pɔ dɩ̀vɛ̃ sésân swãh tɔ̃́pú nɔ́pi pól ko mɔ, tɛ́ kè dahbɩ n pi nósyɔ́
gbɔ̃̀ di? 10 Yé náh kè kar yah *Liyel wɛy sɛ́bɛ̃́ sɔkɔ di? Kè mɛ wɛ̃́rkínsàhnɔ́lɛ
nɛ:
‹Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á dáhkì nɛ̂ yahle,
képah pɔ pɩ dáhgbílɛ, wɔ̀kɔ̀ dáhgbennɛ.
11 Képah n wil Tɛ̃-ǹgbɛ̃ tyí.
Tɛ́ ápi tyí, gbɛ̃̌ndùnì tir ye kélɛ!›»*
12 Képah sɔkɔ, *Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm tyah Yesu tɛ̃́-ńsahlɛ n yah n kɔ̃. Tir yɔ́
náh, pè sɔ̃̀ pĩ nɛ, pépi yõ-á à mɩ sèmɩ̀rkɩ̀ mɛ̀nɛ. Tɛ́, tɔ́wû tíkí sɔ̃̀ mɛ pè tɛ̃.
Pè mɛ yɛ ǹ yõ, tɛ́ sɔkɔ.

Wromɛnɔ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɔ́rí tyílɛ

13 Képah náh, pè *Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ *Yerɔdi náh névye túkù wilki tɛkɩ mɔ
Yesu tyí nɛ, pè kyɩ à mɔ yah píkínyahnɔ sɔkɔ. 14 Pè pɔ yo ǹ tyí nɛ, pé kwɔ́-ò
dɩ̃́, páh pĩ nɛ, gbɩ ó kɔ́kɔ́-á ǹmɔ n nɛ n yo. À náh tíkílɛ n pɩ névi yah. À náh

* **12:11** 12.10 ànɛ̂ 11 - Yah n tɛ Yɩ̀gbɩ̀nì 118.22 ànɛ̂ 23 sɔkɔ.

névilɛ n wah névi sɔkɔ. Wăh gbɩlɛ névyelɛ n kwɔ Liyel wɛ̃kì yõ. Képah-á
pé kɔ̃, pé nɛ, pé à piki yah: Kè se yĩnɛ pé mɔ́rílɛ *Wromɛnɔ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n
kɔ̃, tɩ̃̂ kè náh yĩnɛ? Pé se sélɛ n mɔ, tɩ̃̂ pé káh sè mɔ? 15 Ǹtɛ, Yesu sɔ̃̀ pĩ nɛ,
nɛ̂-á pè n sõ, képah náh pè n yo. Kăh pɩ sɛ̃́, à yo pé tyí nɛ, sɔ̃́ se pɩ, tɛ́ pè
pélɛ n mɔ n yah nɩ? Pè pɔ pɔ́ mɛ̀ núkúlɛ, pé yah. 16 Pè mɛ pɔ́ núkúlɛ à kɔ̃.
À mɛ pè piki yah nɛ, nɛ̂ yah se, ànɛ̂ ǹ yĩnnɛ wɑ̃́rkínmɔnɔlɛ ké yõ nɩ? Pè à
syah nɛ, Wromɛnɔ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃-á. 17 Képah tɛ̃nɛ, à yo pé tyí nɛ, pè Wromɛnɔ
yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n kɔ̃ ǹ tyílɛ, pè mó Liyellɛ n kɔ̃ ǹ tyílɛ. Képah sɔkɔ, pé gbɑ̃̀n
du ǹ wɛy mɛ̀ dùkùlɛ.

Sadusɛ̃nɔ Yesu piki yah lékyî yúkúnwìlnɔ́ tyí yõ

18 Sadusɛ̃nɔlɛ, nɔ́syɔ́ ye nónó-á nɛ, lékyî náh n yuku n wil n pi. Pé túkù
pɔ Yesu tnɔ̂, tɛ́ à piki yah nɛ ńkɛ̃, 19 kwɔ́-ò ɗɩ̃́, *Moyisi-á Liyel tir kɔ̃̀nsàhnɔ́
mɛ̀ wɑ̃rkɩ sah pé kɔ̃ nɛ, ɗɩ̃́ nɛ̂ tyí gbɛ̃nɗɩ̃́-à mɛ, tɛ́ tɛ̃ ku, tɛ́ ǹ kyɩ sah pi kɛ̃́nɛ,
ǹ gbɛ̃nɗɩ̃́ mɛ̀-á yĩnɛ à pɛ́kúsê mɛ̀ tɔkɔ. À wɛ̃́npì dubi à kɔ̃, nónó-á kɩ pɔ n
pɩ n pi ǹ nɛ́nkyíɗɩ̃́ náhnɛ.† 20 Tɛ́, ɗɩ̃́npì yísyɔ́-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́pɩ̃̂ kwărnimi pé yṹ
tyí. Nɛ́nkyí tɛ̃-á sê tɔkɔ, tɛ́ ku, tɛ́ ǹ kyɩ sah pi kɛ̃́nɛ. 21 Ǹ sɔ̃̀ syɩ mɛ pɛ́kúsê
mɛ̀ tɔkɔ. Ǹ tɔ pɔ ku, tɛ́ à sah pi kɛ̃́nɛ. Tɔ̃́-ò tɔ tyí pɔ pɩ sɛ̃́. 22 Sɛ̃́ntɛ̃ ó-á pɩ pé
no tɛ́lɔ́ pól tyí. Tɛ́ nɛ́pɩ̃̂ kwărnimi nɔ́pi pól-á ku pi kɛ̃́nɛ. Pé kúntɛnɔ náh,
pi mɛ̀ tɔ pɔ ku. 23 Kàh pɩ sɛ̃́, lékyî yúkúnwìl sɔ̃́lɛ, pàh yuku, pi mɛ̀ se kɩ pɩ
nɛ̂ tyílɛ nɩ? Tir yɔ́ náh, pé nɛ́pɩ̃̂ kwărnimi pól-á à pĩ sêlɛ.
24 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí: «Liyel wɛy pɩ̃́-ńkɛ̃, ànɛ̂ Liyel tɛ̃́nwɛnɔ
pɩ̃́-ńkɛ̃ yĩn náh yélɛ pílkínɔ́ sɔkɔ di? 25 Lékyî yúkúnwìl sɔ̃́lɛ, sê tɔ́kɔ́kì
náh mɛ, pɛ dékè náh mɛ. Névye kɩ mɛ, á kɩ nɛ *yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntõbe sɔ̃ pal tɛ̃-
ǹsah. 26 À yuku lékyî yúkúnwìlnɔ́ tyí sɔkɔ: Yé náh kè kar yah Moyisi sɛ́bɛ̃
sɔkɔ, fɩ̃́ nɛ̂-á dukuni tyílɛ n yo, nɛ̂-á sɔ̃̀ nyàh lépɔ̃lɛ ké sɔkɔ di? Kè mɛ
wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ́npɔ́ nɛ, Liyel-á yo Moyisi tyí: ‹Ǹmɔ ye Abrahmɩ Liyellɛ,
ànɛ̂ Yisakɩ Liyellɛ, ànɛ̂ Yakɔbɩ Liyellɛ.›‡ 27 Vye Liyel ye ǹnɛ, lékyî Liyel
náh. Sɛ̃́ ye yélɛ kàhnpilkintɛ̃nɔ́lɛ yɔ̀.»§

Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ̂-á gblò kal

28 Képah sɔkɔ, *Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́-ò ɗɩ̃́ yɔ́ kénɛ yékâb noh. À kè wɛ,
Yesu tɛ̃ wɛ kè yo plɛ Sadusɛ̃ nɔ́pi tyí. À mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ à piki yah nɛ,
Liyel tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂ tɛ̃ se kal sé póllɛ nɩ? 29 À mɛ yo ǹ tyí: «Liyel tir
kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂-á kal sé póllɛ, képah wɛ yɔ̀: ‹Á níkí kwɔ, Yisrayɛl: Ápi Tɛ̃-
ǹgbɛ̃ Liyellɛ, ǹmɔ núkúní ó ye Tɛ̃-ǹgbɛ̃ Liyellɛ. 30 Ǹ tyí yĩnɛ kè nɔ á tyí á
nɩ póllɛ, ànɛ̂ á min póllɛ, ànɛ̂ á fɔkɔ sõnɔ póllɛ, ànɛ̂ á tăhkì póllɛ.›* 31 Ké
ní-ò wɛ yɔ̀: ‹Á ní-ò tyí yĩnɛ kè nɔ á tyí á gblɔ̃y tyí kɔ̃lɛ.›† Liyel tir kɔ̃̀nsàhnɔ́
yɔ́ ńtɛ̃ náh tɔ̃ kal sépi nínɔ́lɛ.» 32 Wăh yo sɛ̃́, Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́-ò ɗɩ̃́ mɛ
yo ǹ tyí nɛ, kăh plɛ, pé kwɔ́-ò ɗɩ̃́! Tyi nónó-á à yo, gbɩ-á sélɛ. Tɛ̃-ǹgbɛ̃nɛ,
ǹmɔ núkúní ó-á Liyellɛ. Liyel yɔ́ náh tɔ̃ mɛ ǹmɔ tyí náh. 33 Ǹmɔ tyí-á yĩnɛ
kè nɔ á tyí á nɩ póllɛ, á fɔkɔ sõnɔ póllɛ, á tăhkì póllɛ. Ànɛ̂ á ní-ò tyí mó nɔ
á tyí á gblɔ̃y tyí kɔ̃lɛ. Képah-á kɩ plɛ kal á yípɛ̃ ko sukɛ Liyel kɔ̃ *sárkálɛ,

† **12:19** 12.19 - Yah n tɛ Deteronɔmɩ 25.5-10 sɔkɔ. ‡ **12:26** 12.26 - Yah n tɛ Yɛkisɔdi 3.6 sɔkɔ.
§ **12:27** 12.27 - Nónó-á ku sɔkɔ di mónɔ́lɛ, kàh yo nɛ, Liyel-á pɩ pépi Liyellɛ, képah n wɛ̃kɩ nɛ, păh
mɛ min sɔkɔ. Tir yɔ́ náh, Liyellɛ, kyî Liyel náh ǹnɛ. * **12:30** 12.29 ànɛ̂ 30 - Yah n tɛ Deteronɔmɩ
6.4 ànɛ̂ 5 sɔkɔ. † **12:31** 12.31 - Yah n tɛ Levitiki 19.18 sɔkɔ.

ànɛ̂ sárká duke téló póllɛ. 34 Képah sɔkɔ, Yesu kè wɛ nɛ, ǹ lékɑ̃́m-á nɔ, à
ké yah wɛ tɔ̃ sah yo. À yo ǹ tyí nɛ, à náh mɛ fíí *Liyel tɔ̃́rílɛ. Képah náh,
névi náh tɔ̃ fɛ̃ syi à piki yah tir yɔ́lɛ.

Liyel nɛ tékínmɔnɔ n pɩ Davidi náh nɛnɛ dùkù nɛ̂nɛ?

35 Yesu sɔ̃̀ mɛ névyelɛ n kwɔ *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ, tɛ́ mɛ n yo
nɛ, sɔ̃́ se pɩ, tɛ́ *Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú n nɛ n yo nɛ, *Kristalɛ, nɛ̂-á Liyel
nɛ, páh kɩ tɛkɩ mɔ, ǹmɔ-á kɩ pɩ *Davidi náh nɛnɛ nɩ? 36 Tir yɔ́ náh, Davidi
ńtɛ̃ sɔ̃̀ kè yo *Liyel Mírkí gbɔ̃̀ yɔ̃ nɛ,
Tɛ̃-ǹgbɛ̃ Liyel-á kè yo péwɔ Tɛ̃-ǹgbɛ̃ tyí nɛ:
«Kɔ̃ tɛ̃ ńmɔ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ,
mé kɩ á sépɛ́bí pɩ
á gbáhsúkílɛ.»‡
37 Davidi ńtɛ̃-à ǹnɛ n ye ǹ Tɛ̃-ǹgbɛ̃nɛ, kè kɩ pɩ sɔ̃́, tɛ́ à kɩ pɔ n pɩ Davidi náh
nɛnɛ? Légbɩ̃́nɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ wɛy mɛ̀nɛ n nohnɩ Yesu tyí nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ.

Yesu nɛ, pè pé gblɔ̃̌ynɛ n kyɔmɩ Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́púlɛ

38 Wǎh mɛ névye kwɔ́nɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à yo pé tyí: «Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n
kyɔmɩ *Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́púlɛ. Fwɔ̀mɔn ǹgbnɔ mɔ́nkɔnkɔ̃nɔ tyí nɔ pé
tyí. Pé n nɛ mɛ ké tyí nɛ, névye nɛ n tɔ̃ n sah n wɛkɩ pé tyí tɔ́wû tùkè-ǹtɑ̃̂n
sɔkɔ. 39 Pě tɛ̃-ǹtɑ̃̂n ǹgbnɔlɛ n yah n kɔ̃ *Liyel ní-ńtɑ̃̂n vɩ̀ sɔkɔ, ǹ tɛ́ né-ǹgbnɔ
tɛ̃-ǹtɑ̃̂nnɛ n yah n kɔ̃ yɔ̃ke ǹgbnɔ yɔ̃́-ńtɑ̃̂n sɔkɔ. 40 Ǹtɛ nɛ n syɩkɩ pɛ́kúsyɔ
yɔ̃, pé gbɑ̃̀n yîlɛ n syi yɩ̃́nvɩ̃̀ sɔkɔ. Ǹtɛ nírílɛ n pɩ yɔ̃̀sɛ̃kɩ̀lɛ nɛ, névye pé wɛ.
Sɛ̃́ ye pé tukey kɩ tuke képékè yɔ́.»

Pɛ́kúsê yɑ̃m nɛ yɔ́ nɩ̀vɩ̀ pɔ́lɛ Liyel kɔ̃

41 Légbɩ̃́nɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ yah, pɔ́ dáhnmɔ-ńsah kwâh
gbɔ̀pɔ, tɛ́ névye pɔ́ dáhnmɔ dùkùlɛ n yah. Tahbɩ náhnáh sɔ̃̀ mɛ pɔ́ náhnáhlɛ
n dah n mɔ n pɔ. 42 Dǒ, pɛ́kúsê yɑ̃m nɛ yɔ́ pɔ, pɔ́ plɔ́ nínɔ́ dah mɔ. Sè sɔ̃̀
mɛ núkú núkúnɔ nínɔ́ ólɛ. 43 Képah sɔkɔ, Yesu ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ye, tɛ́ yo pé tyí:
«Kègbɩ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyɩ, pɛ́kúsê yɑ̃m nɛ mɛ̀-á pɔ́ nɛ̂ dah mɔ kwâh
sɔkɔ, kè kal névye pól tyílɛ. 44 Tir yɔ́ náh, no pól pɔ́ yɔ̃ dòhnɔ̀nɔ́ ye, pè dah
mɔ. Ǹtɛ, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ yɑ̃m tɔ́lɛ, ǹ sahkɩ pól ye à dah mɔ, wǎh nɛ pɔ nɛ̂ tɔ yɔ̃
n pi.»

13

Yesu Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔ́nɔ́ tyí yo sah

1 Yesu-á n wil *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ
nɛ yɔ́ mɛ à syah nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, à vɩ̀ ǹgbnɔ nɔ́pi mɔ dùkù tɛ̃nɛ n yah, dyêh
pèplɔlɛ dɛ́! 2 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Á vɩ̀ ǹgbnɔ nɔ́pi mɔ́nɔ́ wɛ kè! Sé pól kɩ pɔ
sɛkɩ. Dáhkɩ̀ núkú ńtɛ̃ náh n wũ n pi ké ní-ò yɔ̃.»
3 Képah náh, Yesu kyɩ kɔ̃ tɛ̃ Wólívyê sésɑ̂n yɔ̃lɩ yɔ̃, Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃
yèsreynɛ. Wǎh mɛ nɛ́npɔ́, Pyɛrɩ, ànɛ̂ Nsyahkɩ, ànɛ̂ Nsyɔ̃, ànɛ̂ Andrepi pɔ
pé yahlɛ, tɛ́ à piki yah nɛ, 4 gbɩ̃́ nɛ̂ se tyi nɔ́pi pól kɩ n pɩ n pi nɩ? Ńkɛ̃, à yo
pé syah. Tyi nɔ́nɔ́ se kɩ sé pɩ gbɩ̃́nɛ pé wɛ̃kɩ nɩ?

Yɛ̀vyɑ̃hrɩ tyah gbɩ̃́nɛ

‡ **12:36** 12.36 - Yah n tɛ Yɩgbɩ̀nɩ̀ 110.1 sɔkɔ.

5 Képah sɔkɔ, Yesu tyah n yo pé tyí: «Yé yé gblɔ̃̀ynɛ n kyɔmɩ, nɛ káh yé
pilki. 6 Névye náhnáh kɩ pɔ ńmɔ yĩn tɔkɔ n pi, tɛ́ kɩ nɛ, pépi-á *Kristalɛ. Pè
kɩ névye náhnáh pilki. 7 Yâh mâl tyílɛ n nohnɩ gbĩ́ nɛ̂nɛ, yé gbɔ̀plɔ ànɛ̂ fíí
sɔkɔ, yé káh yɛ tíkí yé tɛ̃. Sépi ye yĩnɛ sè pɩ. Ǹtɛ, képah náh tɔ̃́nì kèkõyṍ
tyɛ́nɔ́lɛ. 8 Kwil yɔ́ kɩ yuku kwil yɔ́lɛ n fwo, yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́ kɩ yuku yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́lɛ n fwo.
Tɛ́, sétáh syahrɩ kɩ mɛ n pɩ tyahnɔ́ túkù sɔkɔ, ànɛ̂ kwɛkɩlɛ. Kè kɩ mɛ, á kɩ
nɛ sê kúrkì tɛ̃ gbĩ́ yɔ́nɔ́ sɔ̃. 9 Képah ye, yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé yé gblɔ̃̀ynɛ n kyɔmɩ.
Tir yɔ́ náh, névye kɩ yélɛ n tɛ̃ n kyɩ n pɔ tukey tùkè-ǹtã̂n sɔkɔ. Pè kɩ yélɛ n
ko *Liyel ní-ńtã̂n vì sɔkɔ, tɛ́ kɩ yélɛ n tɛ̃ n kyɩ n pɔ yɔ̃̀tãm ànɛ̂ yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ
tyí ńmɔ yĩnnɛ nɛ, yé pɩ ńmɔ tàrfyɔ̀nɔ́lɛ pé yah sɔkɔ. 10 Tɛ́ sépi-à pópó nɛ n
pɩ, nìvìnì wɛy sã́n ǹgbò yĩnɛ ké nɛ mɛ yo kɔ̃ kèkõyṍ kwlo kwlo pól névye
tyí. 11 Ǹtɛ, pàh yé tɛ̃ n yuku pé gbɔ̃̀ dáhbí-ńsah, yé káh tɔ̃́nì yé fɔkɔlɛ n sõ,
yáh nɛ tyi nónó yo n pi. Tyi nónó-à de yé fɔkɔ légbĩ́nɛ, yé kɩ sépi yo. Tir
yɔ́ náh, tyi nónó-á yé kɩ n yo n pi, sè náh n wil n pi yépi tyí, sè n wil *Liyel
Mírkí tyí. 12 Névye kɩ pé yṹpyé gbàhlɛ n dɛ n mɔ nɛ, pè pè ko mɔ, súbí tɔ
kɩ n pɩ sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ pé wɛ̃́npì tyí. Wɛ̃́npì tɔ kɩ pé dúbípúlɛ n fwo, kɩ pélɛ n dah
n mɔ kũ sɔkɔ, pé ku ku tɛ̃̀nɛ. 13 Névye pól kɩ yé wɛ mɔ ńmɔ yĩnnɛ. Ǹtɛ,
névi nɛ̂-à ǹ tah sah, à pɔ nɔ kɩ tyɛ gbĩ́ tyí, tɛ̃ kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ.»

Yèvyãhrɩ ǹgbɛ̃nɛ

14 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ ǹ wɛynɛ - ǹtɛ, wɛy mɛ̀ kàrpu yĩnɛ pè ké
dùkù pĩ. Ǎ nɛ: «Yé kɩ yíkínɔ́ pí-ò képékè wɛ fĩ́ yɔ́, à náh sɔ̃̀ yĩnɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ
ńyãh sɔkɔ. Légbĩ́nɛ, nónó-à mɛ Yude, pè yĩnɛ pè to de ymɔ sɔkɔ. 15 Névi
nɛ̂-à mɛ gbɛ̃́ntĩ̂n yõ, tɛ̃-à tiki, à káh nɛ, páh n de kwâhlɛ n tɔkɔ pé wɔ̀kɔ̀.
16 Nɛ̂-à se mɛ swãh sɔkɔ, à káh nɛ, páh pé syɩ n yuku fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔ́kɔ́-
ńsah pé tĩ̂nnɛ. 17 Tɛ́ kénɛ sèpĩ̀n kɩ pɩ tyípékèlɛ syɔ́ kûrn nɛ́tãn, ànɛ̂ yɔ̃kɩ
nɛ́tãn tyí. 18 Képah ye, yé Liyellɛ n ni, kè káh pɩ ki sɔkɔ. 19 Tir yɔ́ náh, kénɛ
sèpĩ̀n kɩ pɩ yèvyãhrɩ ǹgbɛ̃nɛ, nɛ̂ kénkɔ̃ náh wɛ yah, Liyel-á kèkõyṍ mɔ sɔ̃,
à pɔ syɩ núkúnúkú tyí. Ǎnɛ̂ sɛ̃́nkɔ̃ náh tɔ̃ wɛ n yah n pi. 20 Ǹtɛ, Liyel ńtɛ̃-à
mɛ ké yáhntɔkɔ-ńkɛ̃́nɛ nɛ, páh kɩ wìlkìnɔ́ pɩ kénɛ sèpĩ̀n sɔkɔ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃
min náh náh n wil n pi ké sɔkɔ. Ǹtɛ, wǎh nónó yah tɔkɔ pɩ ǹ tyílɛ, pépi yĩn
ye à wìlkìnɔ́ pɩ kénɛ sèpĩ̀n sɔkɔ. 21 Képah ye, névi-à yo yé tyí nɛ, yé yah,
*Krista-á mɛ ásɔ̃̂, képah náh pɩ, wǎh mɛ wrɔ́ mɛ̀, yé káh sɛ̃ tɛ̃ yõ. 22 Tir yɔ́
náh, mìnyobe túkù kɩ n wil n pi, tɛ́ kɩ nɛ, pépi-á Kristalɛ. Túkù kɩ mó tɔ̃ wil
nɛ, pépi-á *Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ. Pè kɩ gbìl duke dukelɛ n pɩ, kɩ n yah n
kɔ̃ Liyel névye yáhntɔkɔnɔ ńtɛ̃ pílkí-ńsahlɛ, pàh náh fɛ̃ n tɛ̃ n pi. 23 Képah
ye, yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé yé gblɔ̃̀ynɛ n kyɔmɩ. Mé ye sé pól kwãh yo sah yé tyí.

Névi Pi pɔ́nɔ́lɛ

24 Kénɛ sépĩ́n sɔkɔ, yèvyãhrɩ mɛ̀ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, gbĩ kɩ pɩ fɛ̃́ntũ̂nɛ, ńwɔ̃
náh tɔ̃ n piki n pi, 25 ńwɔ̃ képye kɩ wil yĩ̂nyõ kɩ syɩkɩlɩ, yĩ̂nyõ tǎhkìnɔ́ kɩ
yike. 26 Ké légbĩ́nɛ, yé kɩ *Névi Pi wɛ, à kɩ n pi ńyîrn wrɔ́ ǹ tǎhkì ǹgbɛ̃ ànɛ̂
ǹ gblò sɔkɔ. 27 Ǎ kɩ *yĩ̂nyõ tɛ̃ntõbe tɛkɩ mɔ kèkõyṍ yey yey pól sɔkɔ, pè kɩ
ǹ névye yáhntɔkɔnɔ tuke mɔ, à tɔkɔ yõ mɛ̀ tyí, á pɔ syɩ yõ mɛ̀ tyí.

Kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á kɔ̃ sènsóké tyí yõ

[28] Yé kè pĩ kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á sènsóké n kɔ̃: Ni-à mɛ n kɔ ké yȉngbȁn sɔkɔ, kě
mɩ pɩ, yé n pĩ nɛ, ki de gbɩ̃́-á nɔ. [29] Sɛ̃́nkɔ̃-ó ye: Yáh tyi nɔ́pi wɛ, sè n pɩ, yé
pĩ nɛ, *Névi Pi pɔ́nɔ́-á de tɛ, wǎh mɛ yúkɛy. [30] Kègbɩ yõ, mé kélɛ n yo yé
tyí, kwɛy gbɩ̃́ névye pól náh n ku n tɛ n pi, nɛ́ tyi nɔ́pi pól náh pɩ. [31] Yȋnyõ
ànɛ̂ sétáh kɩ pɔ sɔkɔ, ǹtɛ ńmɔ wɛlɔ náh n sɔkɔ n pi póllɛ.

Liyel ó ye kèkõyɔ̋ tyɛ sɔ̋lɛ n pnɛ

[32] Tɛ́ ké lésõlɛ ànɛ̂ ké gbɩ̃́nɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh kè pĩ: *Yȋnyõ tɛ̃̀ntõbe náh
kè pĩ, Liyel Pi ńtɛ̃ tɔ náh kè pĩ. Sú núkúní ó ye kè pĩ. [33] Yé yé gblɔ̌ynɛ n
kyɔmɩ, yé mó nɛ n yah. Tir yɔ́ náh, yé náh ké pɔ gbɩ̃́ pĩ. [34] Kè mɛ, á kɩ nɛ
dɩ̃́ yɔ́ sɔ̃ n sɔkɔ kɔ́lɔ́, tɛ́ ǹ fɔ̃́ dahbɩ ǹ tɛ̃̀ntõbe gbɔ̏. À pé pól nɛ núkú núkú
wɛ̃̀kɩ pé tȁnnɛ, tɛ́ yo gbô syíkí-ò tyí nɛ, à káh nɛ n dɔ, à nɛ n yah. [35] Képah
ye pɩ yépi tɔ nɛ n yah, tir yɔ́ náh, yé náh gbɔ́ntɛ̃ pɔ sɔ̃́ pĩ: Kè kɩ pɩ ńvɩ̃́nɛ
nɩ? Kè kɩ pɩ lénɩlɛ nɩ? Kè kɩ pɩ snȉ gbo gbɩ̃́nɛ nɩ? Kè kɩ pɩ séngbɔ̃̀lɛ nɩ?
[36] Wàh n pi, à káh pɔ yé wɛ tɛ̃̀ dɔy sɔkɔ. [37] Ǹtɛ, nɛ̂-á mé n yo yé tyí, mé
kélɛ n yo no pól tyí: Yé nɛ mɛ n yah.»

14

Nsyifunɔ yɔ̏tãm mɛ Yesu kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃

[1] *Pakɩ syáh-á n tyah yɩ̃́níntɛ̃nɔlɛ, ké tɛ́y sɔ̏ wũ sèpȉn nínȉ, tɛ́ Pakɩ ànɛ̂
sɛ̃́-ǹkɛ̃̀ búrn syáh kɩ n syah n pi. Légbɩ̃́nɛ, *sárká wȉlkȉpu yɔ̏tãm ǹgbnɔ
ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kì kwɔ́pú sɔ̏ mɛ Yesu tɛ̃́-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ yɩ̃́nvȉ sɔkɔ,
ǹ kònmɔ mɔ tɛ̃̀nɛ. [2] Pè sɔ̏ mɛ n yo wɛ̃ tyí nɛ, pé náh fɛ̃ tir mɛ̀ pɩ n pi syáh
syáhnɔ́ sèpȉn sɔkɔ, kǎh kɩ fɛ̃ kwil névye fɔ̀kɔ̀vyȁhnì yilki mɔ kègbɩlɛ.

Sê yɔ́ pɔ làsèkwěl mɔ Yesu yõ

[3] Ké lésõlɛ, Yesu sɔ̏ mɛ Betani kwil sɔkɔ, *tótɛ̃ dɩ̃́ Simo gbô sɔkɔ. Wǎh sɔ̏
mɛ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, sê yɔ́ de yuku pé tnɔ̂ nɩrɩ so pèpɛy yɔ́lɛ, làsèkwěl
dan tahlɛ ké yɩ̃́ínɛ. À ké yah yɩkɩ mɔ, tɛ́ ké kwɛ mɔ Yesu yõ. [4] Nɔ́nɔ́-á sɔ̏
mɛ nɛ́npɔ́, kè náh sɔ̏ nɔ túkù tyí. Pè yuku n yo wɛ̃ tyí nɛ, kû se pɩ, tɛ́ à
làsèkwěl mɛ̀ yɩkɩ sɛ̃́ nɩ? [5] Kǎh kɩ sɔ̏ fɛ̃ yãm, kɩ kah pɔ́ plɔ́ kyɛtɔ̃ní yõ, tɛ́ kɩ
sélɛ yãmtãm kɔ̃. Tɛ́ mɛ pé fɔkɔ vyãh pi mɛ̀nɛ kègbɩlɛ. [6] Ǹtɛ, Yesu mɛ yo pé
tyí: «Yé yɛ ǹ yõ! Kû pɩ, tɛ́ yé ǹ yahlɛ n vyãh? Tyi pèpɛy ye à pɩ ńmɔ tyí sɛ̃́
yɔ̀. [7] Ǹtɛ, yãmtãm kɩ mɛ ànɛ̂ yélɛ sõmɛsɔ̋. Yé kɩ fɛ̃ pèpɔrɩlɛ n pɩ pé tyí, kàh
nɔ yé tyí gbɩ̃́ nɛ̂nɛ. Ǹtɛ, ńmɔ tɛ̃̀ wɔ náh n mɛ n pi yélɛ sõmɛsɔ̋. [8] Pi mɛ̀ pɩ
pɩ tɛ̃̀ ye à pɩ. À kwãh tɛ̃̀ làsèkwěl mɔ ńmɔ wil yõ. À kè tɔ̃ sah tɛ diki sɔkɔ
dáhnmɔ yȋnnɛ. [9] Mé kɩ kè yo yé syah kègbɩ yõ nɛ, kèkõyɔ̋ pól sɔkɔ, nɩ̀vɩ̀nɩ̀
wɛy sɑ̃́n-à n yo ńyãh, pi mɛ̀-á nɛ̂ pɩ, képah tɔ kɩ n yo. No dyɔ kɩ n kwnɛ ǹ
tyílɛ.»

Yudasi vȉnɔ́lɛ Yesu náh

[10] Yudasi Yisikaryɔtilɛ, Yesu *tɔ̏ sɑ̃́hpú nɛ́pȋ gbɔ̃nimí sɔkɔ yɔ́ ye sɔ̏ ǹnɛ.
Ǹmɔ sɔkɔ à kyɩ yo *sárká wȉlkȉpu yɔ̏tãm ǹgbnɔ tyí nɛ, páh kɩ fɛ̃ Yesu dahbɩ
pé gbɔ̏. [11] Kǎh pɩ sɛ̃́, ǹ wɛy mɛ̀ nóhnɔ́ kah nɔ pé tyí. Pè mɛ yo sah núkú
yõ nɛ, páh kɩ pɔ́ dan yɔ́lɛ à kɔ̃. Képah sɔkɔ, Yudasi-á pɩ sɔ̃́, tɛ́ à dahbɩ n pi
pé gbɔ̏, à tyah képah sɔ́kɔ́-ńsahlɛ n yah n kɔ̃.

Yesu pè kɔ̃ pè Pakɩ yõke pɩ

[12] Sɛ̃-ǹkɛ̃ búrn syáh tyah sɔ̃́lɛ, Yesu *tɔ̃̀ sã́hpú à piki yah nɛ, ńyãh sɔkɔ
se à mɛ ké tyí nɛ, pé kyɩ *Pakɩ yõke pɩ ǹ tyí nɩ? *Nsyifunɔ ńkɛ̃́nɛ Pakɩ
képyɛ̂nnɛ n ko lésõlɛ, képah ye. [13] Képah sɔkɔ, à ǹ tɔ̃̀ sã́hpú nɛ́pɩ̃̂ nímí
wilki tõ, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pè kyɩ kwil sɔkɔ. Pàh kɩ de n tɛ, pǎh kɩ dɩ̃́ yɔ́
yohnɩ, à kɩ mɛ ni pɩ̃́n twah. Pè ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. [14] Wàh kɩ kyɩ de gbô nɛ̂, pè yo kénɛ
gbô nɛ́tɛ̃ tyí nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́-á nɛ, wɔ̀kɔ̀ nɛ̂ sɔkɔ se pé kɩ pɔ n yõ n pi Pakɩ
yõkelɛ ànɛ̂ pé tɔ̃̀ sã́hpúlɛ nɩ? [15] Wǎh kɩ pè wɛ̃kɩ yɩ̃̂nyõ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ táh ǹgbɛ̃
yɔ́lɛ. Yíyɩ̀n pól-á kɩ mɛ tɔ̃́nsàhnɔ́lɛ ké sɔkɔ. Ké nɛ́npɔ́ sɔkɔ-á pè kɩ Pakɩ
yõke pɩ pé tyí. [16] Wǎh yo sɛ̃, ǹ tɔ̃̀ sã́hpú kyɩ kwil sɔkɔ, tɛ́ pè ńtyɩ̃́nɔ kyɩ tyi
pól wɛ, wǎh sɔ̃̀ kè yo sɔ̃ pé tyí. Pè mɛ Pakɩ yõke pɩ nɛ́npɔ́ sɔkɔ.
[17] Képah sɔkɔ, ńvɩ̃́-á pɔ nɔ, à pɔ de ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sã́hpú nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimínɛ. [18] Pǎh
sɔ̃̀ mɛ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à yo pé tyí nɛ, kègbɩ yõ, pépi sɔkɔ nɛ yɔ́-á kɩ pɔ
n vi n pi péwɔ náh, nɛ̂-á mɛ n yõ pélɛ fɩ̃́ núkú. [19] Ǹ tɔ̃̀ sã́hpú-á képah noh,
pé yah kwɔ kègbɩlɛ. Pè tyah ǹnɛ n piki yah núkú núkúlɛ. Ǹyɔ n nɛ, péwɔ
se nɩ, ńyɔ n nɛ, péwɔ se nɩ? [20] À yo pé tyí: «Yépi nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimí sɔkɔ, nɛ̂-á
mɛ n di ńmɔlɛ tɛ̃́ngbil núkú sɔkɔ, tɛ̃ wɔ ye. [21] Kègbɩ yõ, *Névi Pi kɩ n ku
n pi, sɔ̃-á sɔ̃̀ *Liyel wɛy sɛ́bɛ̃́nɔ́ kè yo sah ǹ tyí sɔkɔ. Ǹtɛ, tyípékè ǹgbɛ̃ ye
kélɛ ǹ gbàh dɛ́nmɔ-ò tyí! Ǹ dúbí-ńkɛ̃ ye náhkɩ fɔ̃́nfɔ̃́ ǹ dúbínɔ́ yõ.»

Yesu yõke tɛ́ynɛ

[22] Képah sɔkɔ, yõke yõ gbɩ̃́nɛ, à búrn tɔkɔ, tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ kɩ kwɔkɩ
dibi pè kɔ̃, tɛ́ yo pé tyí: «Yé syi kélɛ, ńmɔ wil ye.» [23] Képah náh, à mɛ dɩ̀vɛ̃
wɔ wɔ kwâh tɔkɔ dɩ̀vɛ̃nɛ ké sɔkɔ, tɛ́ wɛynɛ Liyel kɔ̃, tɛ́ kélɛ ǹ *tɔ̃̀ sã́hpú
kɔ̃ pé pól wɔ ké sɔkɔ, [24] tɛ́ yo pé tyí: «Képahlɛ, ńmɔ tɔ̃́ ye, nɛ̂-á kɩ névye
yégbékè kwrɔ mɔ ànɛ̂ Liyellɛ. Kè kɩ kwɛ tɔ́wû yɩ̃nnɛ. [25] Mé kélɛ n yo yé
tyí kègbɩ yõ: Mé náh tɔ̃ dɩ̀vɛ̃ wɔ n yah n pi. Mâh pópó dɩ̀vɛ̃nɛ n wɔ tɔ̃ ńtɔ̃,
dɩ̀vɛ̃ sã́n yɔ́ ye *Liyel yɔ̃̀tɔ̃rí tyah sɔkɔ.»

Yesu nɛ, Pyɛrɩ-á kɩ ǹ vyãh kɔ̃lɩ pé tyí sɔkɔ

[26] Képah náh, pè Liyel gbílkínɔ́ yɩ̀ gbɩ. Pǎh gbɩ tɛ, pè yuku Wólívyê sésân
yɔ̃lɩ yõ. [27] Pǎh kyɩ nɛ́npɔ́, à yo pé tyí: «Yé pól kɩ ńmɔ yahle n pi. Sɔ̃-á
*Liyel wɛy sɛ́bɛ̃́nɔ́ kè yo sah nɛ, yípɛ́nfɛ̃-á kɩ ko mɔ, tɛ́ yípɛ̂y pól-á kɩ to
karkɩ gbɔ̀plɔlɛ.»* [28] Képah náh, à tɔ̃ yõ sɔkɔ yo pé tyí: «Mâh pɔ yuku ń
kɩ̃́ntɛnɔ náh gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, mé kɩ kyɩ yélɛ n syɩkɩ Kalile sɔkɔ.» [29] Képah tɛ̃nɛ,
Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, tɛ́lɔ́ pól-à kɩ sɔ̃ à yahle, péwɔ tɛ̃ wɔ náh à yahle n pi.
[30] Ǹtɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, páh kélɛ n yo ǹ tyí kègbɩ yõ, kwɛy lékã̂h mè
sɔkɔ, sénpɛ-à kɩ pópó n gbo kɛ nínɔ́, wǎh kɩ mɛ ǹ vyãh kɔ̃lɩ tɛ kɛ tɔ̃́nɔ́ nɛ,
pé náh péwɔ pĩ. [31] Ǹtɛ, Pyɛrɩ tɔ̃ kè tɔ̃ yo yɩ̃̃́ ǹ tyí nɛ, kũ fyé-à sɔ̃, páh kɩ ku
ǹnɛ. Pé náh n yo n yah n pi póllɛ nɛ, pé náh ǹnɛ n pnɛ. Pé no tɛ́lɔ́ pól tɔ
yo sɛ̃́.

Yesu nîrî pínɔ́lɛ Yesemani sɔkɔ

[32] Képah náh, pè sɔkɔ tyah yɔ́, ńyãh-á pè n ye Yesemaninɛ. Pǎh yĩni tɛ̃
nɛ́npɔ́ sɔkɔ, à yo ǹ *tɔ̃̀ sã́hpú tyí nɛ, pè tɛ̃ ásɔ̂, pé mó kyɩ Liyel ni pɔ. [33] Wǎh
n sɔkɔ, à Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyakɩ, ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɛ̃ sɔkɔ. Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, ǹ fɔkɔ sɔ̃̀ mɛ fɛ̃kɩ,
tɛ́ tíkí mɛ à kah tɛ̃. [34] Képah sɔkɔ, à yo pé tyí: «Yèkwɔrɩ mɛ ń sɔkɔ, kè sɔ̃
ńnɛ n ko. Yépi tɛ̃ ásɔ̂, tɛ́ yé káh nɛ n dɔ!» [35] Tɛ́ yuku yah tɩ̂nnɛ kwéy, à kyɩ

* **14:27** 14.27 - Yah n tɛ Sakari 13.7 sɔkɔ.

gbètukunɔ di, tɛ́ yo Liyel tyí nɛ, kàh kɩ fɛ̃ pɩ n pi, à pé wilki kwlɔ́nɔ́ mɛ̀
sɔkɔ. 36 Ȁ tɔ̃ yo pé kwil wɛy sɔkɔ: «Aba, bɔ̌, tyi pól mɛ áwɔ gbɔ̏. Ǹmɔ wilki
yèvyãhrɩ mɛ̀ sɔkɔ. Ǹtɛ, nɛ̂-á mɛ ké sɔkɔ, ńmɔ dyɔ yɩ̃́ tɛ̃ káh pɩ, tɛ́ áwɔ tyí
mó pɩ.»
37 Wǎh nírí pɩ tɛ, à ǹ syɩ pɔ tɔ̏ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂ tɔ̃́mí nɔ́pi tnɔ̂, à pɔ pè wɛ pè
mɛ n dɔ. Ȁ yo Simo Pyɛrɩ tyí: «Á mɛ n dɔ kɛ̀? Ǽ náh tɛ̃ wɛ yah kwéy kè nɔ
lɛ́r núkú ńtɛ̃nɛ kɛ̀. 38 Yé gbah tɛ̃ yé nɛ n yah, yé mó Liyellɛ n ni, yé káh pɔ
*sétõ tɔ̃nmɔnɔ fɛ̃ syi. Fɔkɔ sõnɔ pèpɛy mɛ névi sɔkɔ, tɛ́ ké pínɔ́ tǎhkɩ̀ náh
mɛ ǹ sɔkɔ.»
39 Wǎh yo tɛ pé tyí sɛ̃́, à yal pé tnɔ̂, tɛ́ tɔ̃ kyɩ nírí pɩ gben tɛ̃ tyí kɔ̃lɛ.
40 Képah náh, à ǹ syɩ pɔ ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú tnɔ̂ ńtɔ̃. Ȁ pɔ pè wɛ, dɔy mɛ tɛ̃ wɛ pé
tyí. Yo yo tir náh tɔ̃ wɛ pé tyí. 41 Wǎh tɔ̃ kyɩ pɔ kɛ tɔ̃-òlɛ, à yo pé tyí: «Yé
mɛ sɛ̃ tɛ̃ yélɛ n mɩ kɛ̀? Kè tyɛ! Ké gbɩ̃́ nɔ. Núkúnúkú, *Névi Pi kɩ dahbɩ
nɛ́pêl gbɔ̏. 42 Yé yuku á sɔkɔ! Yé yah, névi nɛ̂-á ńmɔlɛ n dahbɩ pé gbɔ̏, tɛ̃
pɔ tɛ.»

Yesu tɛ̃́nɔ́lɛ

43 Wǎh mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, à náh tɔ̃́nɩ̀ yo tɛ, tɛ́ Yudasi, nɛ̂-á ǹ *tɔ̏
sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimí sɔkɔ yɔ́lɛ, ǹmɔ yɩ̃n mɛ́fwóbé nɛ́kwɩ̃́nkí yísyɔ́ yah, à pɔ
kèkîrn ànɛ̂ lépl ólɛ pé gbɑ̏n. *Sárká wɩ̏lkɩ̏pu yɔ̏tãm ǹgbnɔ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò
wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú ànɛ̂ yèwàhnɩ̀ ye sɔ̏ tɛkɩ mɔ pélɛ. 44 Tɛ́ nɛ̂-á sɔ̏ Yesu dahbɩ n pi
pé gbɔ̏, à sɔ̏ mɛ pɩ dùkù yɔ́lɛ pè wɛ̃kɩ sah. Ȁ nɛ, páh kɩ pɔ wɛkɩ nɛ̂ tyí tɛ́ à
pɔrɩ tɛ̃, ǹmɔ-á. Pè à tɛ̃, pè mó ǹnɛ n kyɔmɩ n yuku pallɛ.
45 Képah sɔkɔ, wǎh núkú pɔ yɩ̃ni tɛ̃ Yesu tyí, à wɛkɩ ǹ tyí nɛ, pé kwɔ́-ò
dɩ̃́, tɛ́ núkú à pɔrɩ tɛ̃. 46 Kǎh pɩ sɛ̃́, no nɔ́pi núkú pɔ tuke Yesu yõ, à à tɛ̃.
47 Yesu tɔ̏ sɑ̃́hpú sɔkɔ yɔ́ núkú ǹ kèkírkɩ̀ yɔrɩ dɛ, à sárká wɩ̏lkɩ̏pu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃
tɔ̏npɩ yɔ́ níkí kõ kãm.
48 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí: «Yé pɔ ńmɔ tɛ̃́-ńsah kèkîrn ànɛ̂ lépl ólɛ
yé gbɑ̏n, á kɩ nɛ kèlékɛ̃ névi sɔ̃ ńnɛ. 49 Swɔ̃ swɔ̃ póllɛ, mé sɔ̏ ńkɛ̃́nɛ n nɛ n
mɛ yé wrɔ́ *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ, névyelɛ n kwɔ. Tɛ́ yé náh ń tɛ̃.
Ǹtɛ, tyi nónó-à yo *Liyel wɛy sɛ́bɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, sépi píntũnɔ yɩ̃n ye.» 50 Képah
sɔkɔ, ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú pól to karkɩ, tɛ́ à sah. 51 Tɛ́ kètɛ̃npɩ̏kɩ̀ yɔ́ sɔ̏ mɛ Yesu sɔ̏ tɛ̃,
fwɔ̀pɩ̃n núkú ó ye sɔ̏ à pil. Pè à tɛ̃ ǹ fwɔ̀pɩ̃n tyí, 52 à mó kè fe dɛ mɔ, tɛ́ to
sɔkɔ ǹ sènpũ̏nɛ.

Yesulɛ Nsyifunɔ tukey tùkèpu yah

53 Képah náh, pè Yesu tɛ̃ yuku *sárká wɩ̏lkɩ̏pu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbô. Ké nɛ́npɔ́
sɔkɔ, sárká wɩ̏lkɩ̏pu yɔ̏tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ yèwàhnɩ̀, ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀
kwɔ́pú wɛ̃ tuke mɔ. 54 Tɛ́ Pyɛrɩ sɔ̏ mɛ Yesu sɔ̏ tɛ̃ wil fɩ́ɩ́ sɔkɔ, à pɔ wɛ
de sárká wɩ̏lkɩ̏pu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbô, à kyɩ nyàhlɛ n wnɛ gbô táh sɔkɔ ànɛ̂ yɔ̏tɛ̃
dɩ̃́ tɔ̏npɩbɩlɛ.
55 Sárká wɩ̏lkɩ̏pu yɔ̏tãm ǹgbnɔ ànɛ̂ *Nsyifunɔ tukey tùkèpu pól sɔ̏ mɛ n
yah n kɔ̃ nɛ, pé tir yɔ́ wɛ sah Yesu yõ, pé à wɛ ko mɔ. Ǹtɛ, pè náh mɛ vɩ̀-
ǹsah wɛ ké tyí. 56 Tir yɔ́ náh, mɩ̀nyobe tàrfyɔ̀nɔ́ náhnáh sɔ̏ mɛ. Pé náhnáh
sɔ̏ mɛ n wil mɩ̀nɩ̀nɛ n yo n sah ǹ yõ. Tɛ́ pépi ńtɛ̃ náh sɔ̏ mɛ sah wɛ̃ tyí yõ.
57 Túkù mɛ n yuku lékàhlɛ ǹnɛ n kɔ̃ nɛ, 58 páh noh à mɛ n yo nɛ, péwɔ-á
kɩ *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ mɛ̀ sɔ, nɛ̂-á névi mɔ, tɛ́ kɩ kè tɔ̃ mɔ sèpɩ̏n tɔ̃́nɩ̀ wrɔ́, nɛ̂

náh n pɩ n pi névi gbõ̏ mɔnɩnɛ. 59 Ǹtɛ képah fyé yõ, mɩ̀nyobe tàrfyɔ̀ nɔ́pi
náh mɛ sah tɩ́rr wɛ̃ tyɩ́ yõ.

60 Képah sɔkɔ, sárká wɩ̏lkɩ̏pu yõ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ yuku yĩn no pól yah, tɛ́ Yesu piki
yah nɛ, tir kó mɛ ǹ tyɩ́ yo yo tɛ̃̌nɛ nɩ, pǎh mɛ tyi nónó póllɛ n yo n sah ǹ
yõ? 61 Ǹtɛ, Yesu náh vi mɔ ǹ tyɩ́, à náh tir yɔ́ yo ǹ tyɩ́. Sárká wɩ̏lkɩ̏pu yõ̏tɛ̃
ǹgbɛ̃ tɔ̃ ǹ syɩ à piki yah nɛ, ǹmɔ se *Kristalɛ, Liyel-á nɛ, páh kɩ nɛ tɛkɩ mɔ
nɩ? Liyel, nɛ̂-á pé pól mɛ n gbilki, ǹ dɔ́rɩ́ pi se ǹnɛ nɩ? 62 Yesu mɛ yo ǹ
tyɩ́: «Àwe, ńmɔ ye. Tɛ́ yé kɩ *Névi Pi wɛ kɔ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ tyi pól Tɛ̃ Liyel gbõ̏yõ̏
sõ̏lɛ, kɩ mɛ n tiki n pi ńyȋrn sɔkɔ.»† 63 Képah sɔkɔ, sárká wɩ̏lkɩ̏pu yõ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃
fɔkɔ kah vyãh. Fɔ̀kɔ̀vyã̏hnɩ̀ tɛ̃ tyɩ́, à ǹ fwɔ̀mɔn yɔrɩ tɔ, tɛ́ mɛ n yo nɛ, pè se
noh nɩ? Tàrfyɔ̀ yah yah tɛ̃ náh tɔ̃ mɛ ké sɔkɔ. 64 Pè kó Liyel tyɩ́ wɛ́kɩ́ndenɔ
noh ǹ tyɩ́ nɩ? Pè se nɛ, pé pɩ sɔ̃́ ǹnɛ nɩ? Névye pól yuku yo nɛ, wǎh yĩnɛ
kònmɔnɔlɛ. 65 Pé túkù yuku n sĩn n mɔ n pɔ ǹ yõ. Pè ǹ yah vike tũ, tɛ́ ǹnɛ
n mɩkɩ n pɔ gbɛ̃̌nkukurinɔ́lɛ. Tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ, à yo pé syah, nɛ̂-á mɩ ǹnɛ. Ȁ
kè sãh n pĩ. Képah sɔkɔ, tukey tùkèpu tõ̏npɩbɩ Yesu tɛ̃ ǹ létáhlɔ́lɛ n kɔ̃lɩ.

Pyɛrɩ nɛ, pé náh Yesu pĩ

66 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ sõ̏ mɛ gbyȇ̃h sõ̏, gbô táh sɔkɔ. Tɛ́ *sárká wɩ̏lkɩ̏pu
yõ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ tõ̏npɩ pi yɔ́ pɔ. 67 Wǎh Pyɛrɩ wɛ à mɛ nyàhlɛ n wnɛ, à à gbah
yah, tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ, ǹmɔ tɔ-á sõ̏ mɛ Nasarɛti kwil Yesulɛ! 68 Ǹtɛ, Pyɛrɩ mɛ
ǹ vyãh kɔ̃lɩ tɛ́ nɛ, pé náh à pĩ, péwɔ ńtɛ̃ náh mɛ ǹ wɛy mɛ̀ syɩ́kɩ́-ńsah wɛ
dɛ́. Wǎh yo sɛ̃́, à wil kyɩ yĩn kélé yah.

69 Képah tɛ̃̌nɛ, pi mɛ̀-á tɔ̃ kyɩ à wɛ, nónó-á sõ̏ mɛ nɛ́npɔ́, à tɔ̃ képah núkú
ó yo pé tyɩ́ nɛ, dɩ̃́ mɛ̀nɛ, pépi sɔkɔ nɛ yɔ́-á! 70 Pyɛrɩ mɛ tɔ̃ ǹ vyãh kɔ̃lɩ. Dǒ,
névye nónó-á sõ̏ mɛ nɛ́npɔ́, pépi tɔ̃ tyah n yo Pyɛrɩ tyɩ́ nɛ, yékȃ̃b náh n mɛ
ké sɔkɔ. Wǎh n wil Kalile sɔkɔ, no nɔ́pi sɔkɔ nɛ yɔ́-á ǹ tɔlɛ. 71 Képah sɔkɔ,
Pyɛrɩ tyah ǹ gblɔ̃̌ynɛ n wo pélpèl nɛ, dɩ̃́ nɛ̂ tyɩ́-á pè n yo pé tyɩ́, pé náh ǹnɛ
n pnɛ gbógbó. 72 Nɛ́npɔ́ swɔ, sénpɛ gbo kɛ nɩ́-òlɛ. Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ dyɔ
to kõ Yesu wɛy tyɩ́lɛ, wǎh sõ̏ nɛ̂ yo ǹ tyɩ́ nɛ, sénpɛ-à kɩ pópó n gbo kɛ nɩ́nɔ́,
wǎh kɩ mɛ ǹ vyãh kɔ̃lɩ tɛ kɛ tɔ̃́nɔ́ nɛ, pé náh péwɔ pĩ. Képah tɛ̃ sɔkɔ, wǎh
képah sõ, à tyah n gbo.

15

Pè Yesu tɛ̃ yuku Pilati tyɩ́

1 Képah sɔkɔ, séngbɔ̃́ púpúlɛ, *sárká wɩ̏lkɩ̏pu yõ̏tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ *Liyel
ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú, ànɛ̂ yèwàhnɩ̀nɛ, pépi pól ye sõ̏ pɩ *Nsyifunɔ tukey
tùkèpu yõ̏tãmnɛ. Pépi wɛ̃ tuke mɔ Yesu tyɩ́ sɔkɔ. Képah tɛ̃̌nɛ, pè à tɛ̃
pukubi, tɛ́ kyɩ ǹnɛ *Pilati gbõ̏ dahbɩ. 2 Pilati mɛ à piki yah nɛ, ǹmɔ se
Nsyifunɔ yõ̏tɛ̃̌nɛ nɩ? Ȁ mɛ yo ǹ tyɩ́: «Áwɔ ye yo kélɛ.»

3 Képah sɔkɔ, sárká wɩ̏lkɩ̏pu yõ̏tãm ǹgbnɔ mɛ lékàhlɛ à kõ tyi náhnáh
sɔkɔ. 4 Képah náh, Pilati mɛ tɔ̃ à piki yah nɛ, à kó tir yɔ́ yo n pi nɩ? Tyi
nónó pól-á n yo n sah ǹ yõ, à kó sè noh nɩ? 5 Ǹtɛ, à náh tɔ̃ vi mɔ. Képah
Pilati yáh-ńsah tyɛ.

Pè Yesu gbàh dɛ mɔ kũ kɔ̃

† **14:62** 14.62 - Nɛ̂-á Liyel tɛ̃ntõ̏ syɩ́nyo-ò yo sah Daniyɛl 7.13 sɔkɔ, Yesu nɛ, pé gblɔ̃̌y tyɩ́-á pé n yo.

6 Ye ye póllɛ, *Pakı syáh-à n syah, *Pilati ńkɛ̃́nɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ nɛ núkú
yɔ́ fin mɔ, nɛ̂ tyí-á nɔ tɔ́wû tyí. 7 Pǎh Yesu tɛ̃ kyı Pilati tı̂nnɛ gbı̃́ nɛ̃́nɛ, dı̃́
yɔ́ sɔ̃̀ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, pè n ye Barabasilɛ, ànɛ̂ pé nolɛ. Pè sɔ̃̀ nɛ́kókè
mɔ gbı̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ pè mɛ yahle sàhnɔ́lɛ *Wromɛnɔ tyí yõ. 8 Képah tɛ̃́nɛ, tɔ́wû
yuku kyı de Pilati tı̂nnɛ, à kyı tyah ǹnɛ n ni nɛ, wǎh dar, tɛ́ tir nɛ̂nɛ n pı
pé tyí Pakı syáhnɔ́ sɔkɔ, wǎh náh kè pı pé tyí. 9 Pilati mó yo pé tyí nɛ, pè
se nɛ, pé *Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ fin mɔ nı? 10 À sɔ̃̀ kè pı̃ nɛ ńkɛ̃, dyɔ yɔ́nɔ́-
á *sárká wı̃̀lkı̃̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ kɔ̃ pè Yesu dahbı péwɔ gbɔ̃̀. 11 Tɛ́ sárká
wı̃̀lkı̃̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ sɔ̃̀ mɛ gbah tɛ̃ tɔ́wûlɛ n kurki n mɔ nɛ, pè yo nɛ, à
Barabasi wilki fin mɔ pé kɔ̃. 12 Pilati pè piki yah tɔ̃ ńtɔ̃ nɛ, sɔ̃́ se pé kı pı
dı̃́ mɛ̀nɛ, nɛ̂-á pè n ye Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃́nɛ nı? 13 Pè tɔ̃ gbo mɔ, tɛ́ mɛ yo: «Yé
à syı *dahnı yõ!» 14 Pilati yo pé tyí nɛ, tyípékè nɛ̂ se à pı nı? Pè tɔ̃ tɔ̃ gbo
mɔ náhnáh ńkɛ̃, à syı dahnı yõ. 15 Képah sɔkɔ, Pilati Barabasi fin mɔ. À sɔ̃̀
mɛ tɔ́wû nìvìlɛ n yah n kɔ̃, képah ye. À pè kɔ̃ pè Yesu ko yèfõhlɛ, tɛ́ ǹnɛ
sràhsyíbí kɔ̃ nɛ, pè kyı à syı dahnı yõ.

Sràhsyîbî kɔ̃́lɛ Yesu ko

16 Képah tɛ̃́nɛ, sràhsyíbí Yesu tɛ̃ yuku gbô nıyɔ̃́ yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ tɛ̃-ǹsah, tɛ́ pé no
pól ye tuke mɔ. 17 Pǎh kı pı sɔ̃́, tɛ́ kı kɔ̃́lɛ à wɛ n ko n pi, pè fwɔ̀mɔn syɑ̃̂h
pèpɛy yɔ́ mɔ à kɔ̃ tɛ́, yɔ̃̀kɔ̃ pı pɑ̃̀n yı̂lɛ, à dyı à kɔ̃ tɔ̃́rí yɔ̃́kúrí swɔ. 18 Tɛ́ tyah
n yo ǹ tyí nɛ, páh n wɛkı ǹ tyí, *Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃, 19 tɛ́ ǹnɛ n mıkı ǹ
yõ sɔkɔ gbè-ńsı̃nnɛ, tɛ́ n sı̃n n mɔ n pɔ ǹ yõ. Pè gbètukunɔ di, à kɔ kwı̃nki
sétáh ǹ yah sɔkɔ. 20 Pǎh kɔ̃́lɛ à ko tɛ, pè fwɔ̀mɔn syɑ̃̂h mɛ̀ dɛ ǹ wil. Tɛ́ tɔ̃ ǹ
flɔ tɔkɔ mɔ à kɔ̃. Képah náh, pè wil ǹnɛ kégbɔ́ sɔkɔ ǹ syı yı̃nnɛ *dahnı yõ.

Pè Yesu syı dahnı yõ

21 Sirɛni nɛ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, pè n ye Simolɛ, Alɛkisãdre ànɛ̂ Wurfu súlɛ. Légbı̃́nɛ,
ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ wil swãh, mɛ pɔ n sɔkɔ. Sràhsyíbí à kyı̃ mɔ, à Yesu syı
syı *dahnı mɛ̀ twah. 22 Pè yuku Yesulɛ tyah yɔ́ sɔkɔ, ńyãh-á pè n ye
«Kolkɔtalɛ», yɔ̃̀gbèkè tyahlɛ. 23 Tɛ́ pè mɛ syıbı yɔ́ fɛ̃kı mɔ dı̃̀vɛ̃ sɔkɔ à
kɔ̃ nɛ, à wɔ, tɛ́ à yahle. 24 Képah náh, sràhsyíbí à syı dahnı yõ, tɛ́ mɛ ǹdan
mɔ à ǹ flɔ dibi wɛ̃ tyí. 25 Pǎh à syı gbı̃́ nɛ̂nɛ, gbı̃ mɛ pɔ̃́ntɔ̃kı sɔkɔ. 26 Pǎh
à syı yõ nɛ̂ yõ, pè kè wãrkı syı ǹ yɔ̃̀tah sésár sɛ́nɔ́ yõ nɛ: «*Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃
ǹgbɛ̃». 27 Tɛ́ mɛ tɔ̃ kèlékɛ̃ névye nɛ́pı̂ nímí syı dahlɔ yõ ǹ gbɔ̀plɔ, ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀
ànɛ̂ ǹ gbɛ̃yı̃̀nɛ̀ sɔ̃̀. [28 Képah sɔkɔ, nɛ̂-á yo sah *Liyel wɛy sɛ́bɛ̃́nɔ́ sɔkɔ nɛ:
«Pè à mɔ kɔ̃ tyípêl pípú sɔkɔ»*, kè ńtyı̃́nɔ pı sɛ̃́.]

29 Képah tɛ̃́nɛ, wɛ̃̀kɔbı sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ n gbyɔ n sɔkɔ, tɛ́ mɛ pé yɔ̃lɛ n kal, mɛ
yo tũ ǹ tyí nɛ, ɔ̃̀ɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̃̀ nɛ, páh kı *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔ, tɛ́ kı kè tɔ̃
mɔ sèpı̃̀n tɔ̃́nì wrɔ́, 30 à ǹ gblɔ̃̀y pwah n mɔ, à mó tiki dahnı yõ! 31 Képah
núkú-ó ye, *sárká wı̃̀lkı̃̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kì kwɔ́pú sɔ̃̀
mɛ kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko, tɛ́ mɛ n yo wɛ̃ tyí nɛ, wǎh névye túkù pwah mɔ, tɛ́ à
náh fɛ̃ ǹ gblɔ̃̀y pwah n mɔ! 32 Ǹmɔ-à kı nɛ Liyel-á nɛ, páh kı nɛ tɛkı mɔ
Yisrayɛl yɔ̃̀tɛ̃́nɛ, à tiki dahnı mɛ̀ yõ! Páh kı képah wɛ, páh kı sɛ̃ ǹ yõ. Tɛ́
nɔ́nɔ́-á sɔ̃̀ mɛ syínɔ́lɛ dahlɔ yõ ǹ gbɔ̀plɔlɛ, pépi tɔ mɛ ǹnɛ n gbyɔ.

* **15:28** 15.28 - Képah sɔ̃̀ yo Yesayi 53.12 sɔkɔ.

Yesu kúnɔ́lɛ

33 Gbȉntɔ̃ pɔ̃lɛ, lékȃh mɔ sétáh pól yõ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ à pɔ nɔ gbèkãm gbĩ́ tyí.
34 Gbèkãm gbĩ́-á nɔ, Yesu kah de syi, tɛ́ yo pé kwil wɛy sɔkɔ: «Eloyi, Eloyi,
lama sabaktani?» Képah n yo nɛ: «Ńmɔ Liyel, ńmɔ Liyel, kû pʋ, tɛ́ á ń fĩn
mɔ?» 35 Nónó-á sȍ mɛ nɛ́npɔ́ tɛ́ kè noh, pé túkù sȍ mɛ n yo nɛ, pè tɔkɔ noh,
wăh mɛ *Yelilɛ n ye. 36 Képah sɔkɔ, pé sɔkɔ nɛ yɔ́ mɛ to kyʋ sènsúkúrí tɔkɔ
dahbʋ wilki yȍyȍkì ni sɔkɔ, à dyʋ gbey yɔ́ vyãh tyí, à pɔ nɔ ǹ tyí nɛ, à wɔ,
tɛ́ mɛ yo tũ nɛ, pé ye yah ǹkàh Yeli-á kʋ ńtyĩ́nɔ pɔ à tiki mɔ n pi *dahnʋ
mɛ̀ yõ nʋ? 37 Képah náh, Yesu mɛ de syi, tɛ́ pyĕ ku. 38 Nɛ́npɔ́ swɔ, fwɔ nɛ̂-á
*Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ fɔkɔ táh dibi nínɔ́, kè tɔ, à tɔkɔ ké yȍtah, à pɔ syʋ sétáh
tyí. 39 Sràsyíbí lèkwɛ̆ yȍtɛ̃ dĩ́ nɛ̂-á sȍ mɛ yĩ́nntɛ̃nɔ́lɛ, tɛ́ ǹ ku dùkù wɛ sɛ̃, à
nɛ: «Gbʋ yõ, dĩ́ mɛ̀nɛ, Liyel pi ye ńtyĩ́nɔ sȍ ǹnɛ.»
40 Syɔ́ yísyɔ́ tɔ sȍ mɛ yĩn tɛ̃ fíí, mɛ n yah. Pépi wrɔ́ sɔkɔ Makadala kwil
Mari, ànɛ̂ Mari nɛ̂-á Nsyakʋ pir ànɛ̂ Yose yṹnɛ, ànɛ̂ Salome sȍ mɛ. 41 Pépi
ye sȍ Yesu sȍ tɛ̃, ǹ tȍlɛ n pʋ Kalile sɔkɔ. Syɔ́ kwĩnki yísyɔ́ tɔ sȍ yuku ǹnɛ
Yerusalɛmʋ sɔkɔ.

Yesu yĩ́nɔ́lɛ diki sɔkɔ

42 Păh Yesu ko mɔ sṍ nɛ̂ ńvĩ́nɛ, ké dèndal ye sȍ pʋ *Nsyifunɔ *mʋ mʋ
yòhlɛ. 43 Arimatʋ kwil nɛ yɔ́ sȍ mɛ, pè n ye Yosɛfulɛ. Ǹmɔlɛ, Nsyifunɔ
tukey tùkèpu sɔkɔ nɛ pèpɛy yɔ́ ye sȍ ǹnɛ. Ǹmɔ tɔ sȍ mɛ *Liyel tɔ̃rí pɔ́nɔ́lɛ
n syʋkʋ. Ǹmɔ ǹ nʋ syãh, à kyʋ Yesu lékó ni *Pilati tyí nɛ, à ǹnɛ pé kõ, pé
kyʋ à yĩ. 44 Pilati-á noh nɛ, Yesu-á núkú ku tɛ, kè ǹ yáh-ńsah tyɛ. Ȁ sràsyíbí
yȍtɛ̃ dĩ́ ye pɔ piki yah nɛ, ǹ kúnɔ́ di se mo nʋ? 45 Wăh ké gbʋ noh tɛ sràsyíbí
yȍtɛ̃ dĩ́ tyí, à mó wɛ̃kìlɛ Yosɛfu kõ nɛ, à kyʋ Yesu lékó tɔkɔ. 46 Képah sɔkɔ,
Yosɛfu kyʋ fwɔ̀pĩn dwe. Ȁ kyʋ Yesu lékó dɛ *dahnʋ yõ, tɛ́ à plo fwɔ̀pĩn mɛ̀
sɔkɔ, à dah mɔ diki sɔkɔ, nɛ̂-á tũ tɛkʋ sɔkɔ, tɛ́ dáh-ǹgbɛ̃ yɔ́ pil pɔ vike ké
yah. 47 Légbĩ́nɛ, Makadala Mari ànɛ̂ Yose yṹ Mari mó Yesu dáhnmɔ-ńsah
yah pɔkɔ mɔ sah.

16

Yesu yuku wil diki sɔkɔ

1 *Mʋ mʋ yòh-á sɔkɔ, Makadala Mari, ànɛ̂ Nsyakʋ yṹ Mari, ànɛ̂ Salome
kyʋ làsèkwĕl dwe Yesu yõ mɔ mɔ tɛ̃nɛ. 2 Dimasyi sṍ séngbɔ̃ púsɔ́, gbĩ gbo
gbĩ́nɛ, pè yuku diki yõ. 3 Syɔ́ nɔ́pi mɛ n yo wɛ̃ tyí nɛ, nɛ̂ se kʋ dáh-ǹgbɛ̃ mɛ̀
yʋkʋ mɔ pé kõ nʋ? 4 Tɛ́ păh nɛ, pé yah, pè dáhkì mɛ̀ wɛ pílntonɔlɛ diki yah
sɔkɔ. 5 Pè de yuku diki sɔkɔ, tɛ́ kyʋ kètɛ̃npȉkȉ yɔ́ wɛ, à mɛ fwɔ̀mɔ̀npíkí mɔ
kõ tɛ̃ gbȍyȍ sȍlɛ. Tíkí pè kah tɛ̃. 6 Tɛ́ kètɛ̃npȉkȉ mɛ̀ mɛ yo pé tyí: «Yé káh
tíkí pʋ! Nasarɛti Yesu ye yé n yah n kõ, nɛ̂-á pè syʋ *dahnʋ yõ. Ȁ yuku wil
diki sɔkɔ. Ȁ náh mɛ ásȍ. Yé pɔ yah ǹ sɛ̃-ńsahlɛ. 7 Yé kyʋ yo Pyɛrʋ ànɛ̂ pé
no tɛ́lɔ́ tyí ńkɛ̃, wăh mɛ pélɛ n syʋkʋ Kalile sɔkɔ, sɔ̃-á lésȭ à kè yo sah pé
tyí.» 8 Syɔ́ nɔ́pi-á képah noh sɛ̃, pè wil diki, à to sɔkɔ wil syahrʋ sɔkɔ tíkí
tɛ̃ tyí. Pè náh mɛ n yo n mɔ nɛ tyí, tíkí kàhntɛ̃nɔ tɛ̃ tyí.

Yesu ǹ gblɔ̆ynɛ Makadala Mari wɛ̃kʋ

[9 Dimasyi sṍ séngbɔ̃ púsɔ́, Yesu yuku wil diki sɔkɔ. Ȁ ǹ gblɔ̆ynɛ
Makadala Mari ǹgbò wɛ̃kʋ, wăh lésȭ *sétȁn kwărninɔ yĩni wilki pi nɛ̂ sɔkɔ.

10 Makadala Mari kyɩ kè yo Yesu *tȍ sấhpú tyí. A̋ kyɩ pé wɛ kũ yèkwɔrɩ
gbní sɔkɔ. 11 Pǎh noh, Mari n yo pé tyí nɛ: «Yesu mɛ ǹ vilɛ! Ŋ́mɔ ye à
wɛ!», pè náh sɛ̃ ǹ yõ.

Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tȍ sấhpú nɛ́pȋ nîmî wɛ̃kɩ

12 Képah náh, Yesu *tȍ sấhpú nɛ́pȋ nímí sȍ mɛ kwílpír yɔ́ wɛ̃kì tɛ̃. Pǎh
mɛ kénɛ wɛ̃kì yõ, Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ pè wɛ̃kɩ dùkù yɔ́lɛ.* 13 Pè pé syɩ kyɩ ké
yah yo pé no tɛ́lɔ́ tyí, tɛ́ pépi tɔ náh tɔ̃ sɛ̃ pé yõ.

Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tȍ sấhpú nɛ́pȋ gbɔ̃núkú wɛ̃kɩ

14 Sépi pól sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ *tȍ sấhpú nɛ́pȋ gbɔ̃núkú
wɛ̃kɩ pé yõke yõ gbɩ̃́nɛ. A̋ pé yahlɛ n yo pé níkí sékélkè, ànɛ̂ pé tir yõ sɛ̃́-
ńkɛ̃ yĩnnɛ. Pǎh sɔ̃́npɩ yahle pé vi wɛ́pú yõ sɛ̃́nɔ́lɛ pé kṹntɛnɔ náh. 15 Képah
sɔkɔ, à yo pé tyí: «Yé kyɩ nìvìnì wɛy sấnnɛ n yah n yo n kɔ̃ kèkõyṍ névye
pól tyí. 16 Névi nɛ̂-à sɛ̃ ké yõ tɛ́ *wèlnwȉlkȉnɔ́ wɛ, ǹmɔ kɩ pwah. Tɛ́ nɛ̂-à
sɛ̃ ńkɛ̃́nɛ ké yõ, ǹmɔ kɩ wũ ké sɔkɔ. 17 Tɛ́ nónó-á sɛ̃ ké yõ, yé kɩ pè pĩ pé
tyípínɔ́ sɔkɔ: Pè kɩ *sétȁnnɛ n yĩni n wilki névye sɔkɔ ńmɔ yĩn yõ, tɛ́ kɩ
wɛlɔ snɔ́lɛ n wɛkɩ, 18 tɛ́ kɩ fɛ̃ wahy tɛ̃ pé gbȍlɛ, tɛ́ kɩ fɛ̃ kwâh pèkè wɔ, tɛ́
kè náh tir yɔ́ pɩ n pi pé sɔkɔ. A̋nɛ̂ pàh pé gbȁn sah yámpú yõ, pè kɩ dɛ.»
19 Tɛ̃-ǹgbɛ̃ Yesu-á yo tɛ sɛ̃́, à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yȋnyõ, à kyɩ kɔ̃ tɛ̃ Liyel gbȍyȍ
sȍ. 20 Képah náh, tȍ sấhpú mɛ kyɩ tyah nìvìnì wɛy sấnnɛ n yo n kɔ̃ ywɔ̃
ywɔ̃ pól sɔkɔ. Tɛ̃-ǹgbɛ̃ sȍ mɛ pélɛ n yohnɩ mɔ kénɛ tȍ sɔkɔ, mɛ gbȉl tyilɛ n
pɩ, tyi nónó-á n wɛ̃kɩ nɛ gblɔ-á pé wɛlɔlɛ.]

* **16:12** 16.12 - Képah ye yo dal mɔ Luki 24.13-35 sɔkɔ.

Likyi-á nìvìnì tir nɛ̂ wãrkı Yesu tyí sɔkɔ

Likyi-á nɛ̂ yo ǹ sɛ́bɛ́y tyí yõ

1 Ŋ́ dɩ̋ Tewofil, tyi nónó-á pı á wrɔ́, névye náhnáh tyah mɛ sélɛ n wãrkı.
2 Pè sè wãrkı, sɔ̃́-á tàrfyɔ̀nɔ́ yo sélɛ á tyí, pépi nónó-á sɔ̏ wɛ sélɛ sé tyah gbɩ̃́
dùkùlɛ, tɛ́ sɔ̏ mɛ Liyel wɛy yópúlɛ. 3 Képah ye, ńmɔ tɔ mɛ tyi nɔ́pi níy tɛ̃
pallɛ, nónó-á pı, à tɔkɔ ké tyah gbɩ̃́ tyí. Tɛ́ mɛ ké tyí nɛ, ńmɔ tɔ sè wãrkı ǹ
kɔ̃ sé wɛ̃̀kì yõ, sǎh pı syı wɛ̃ tyí sɔ̃́, ń dɩ̋ Tewofil. 4 Képah sɔkɔ, á kı pĩ nɛ,
wáh kwɔ́nɔ́ nɛ̂ wɛ, gbı-á kélɛ.

Yɩ̂nyõ tɛ̃ntɔ̏ yɔ́ pɔ Wèlnwɩ̀lkɩ̀-ò Nsyɔ̃ dúbɩ̂nɔ́ tyí yo sah

5 Yerɔdı-á sɔ̏ mɛ yɔ̏tɛ̃̌nɛ Yude kwil yõ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, sárká wɩ̀lkɩ̀pu yɔ̏tɛ̃
yɔ́ sɔ̏ mɛ, pè n ye Nsakarılɛ. Sárká wɩ̀lkɩ̀pu yɔ̏tãm nónó-á sɔ̏ Abya tɩ̏nkɩ̀lɛ,
pépi sɔkɔ nɛy yɔ́ ye sɔ̏ ǹnɛ. Ǹ kyı Yelisabɛtı tɔlɛ sɔ̏, sárká wɩ̀lkɩ̀pu yɔ̏tɛ̃
ǹgbɛ̃ Arõ náh nɛy ye ǹnɛ. 6 Pé nímí sɔ̏ mɛ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah. Pè sɔ̏ mɛ
Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ póllɛ n pı, tɛ́ mɛ ǹ tyíyónè pól tɛ̃ yɩ̃́ɩ̃́. 7 Ǹtɛ, pé nímí sɔ̏
dye tɛ, Yelisabɛtı náh sɔ̏ fɛ̃ pi wɛ n pi, képah ye pi náh sɔ̏ mɛ pé tyí.

8 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Nsakarıpi tɩ̏nkɩ̀ tɔ̏ pı gbɩ̃́-á pɔ nɔ, à sɔ̏ mɛ tɔ̏lɛ n pı Liyel yah
pélɛ. 9 Pǎh dar tɛ́ sɑ̃́hntɔkɔnɔlɛ n pı sɔ̃́, kè sɔ̏ pɔ yĩnɛ ǹmɔlɛ. Ȁ sɔ̏ yĩnɛ à de
Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ, à sèkukuri pãn pèpɛy sukɛ Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃ Liyel yah sɔkɔ.
10 Légbɩ̃́nɛ, tɔ́wû pól sɔ̏ mɛ Liyellɛ n ni kégbɔ́ sɔkɔ, wǎh wɔ̀kɔ̀lɛ n yɔ̃ gbɩ̃́
nɛ̂nɛ. 11 Wǎh mɛ képah sɔkɔ, yɩ̂nyõ tɛ̃ntɔ̏ yɔ́ wil ǹ yah, tɛ́ mɛ yĩn tɛ̃ wɔ̀kɔ̀
yɔ̃ yɔ̃ kwâh gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏lɛ. 12 Nsakarı-á à wɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, tíkí à tɛ̃, ǹ lékɑ̃́m fɛ̃kı.
13 Ǹtɛ, yɩ̂nyõ tɛ̃ntɔ̏ mè yo ǹ tyí: «Nsakarı, káh tíkí pı, á Liyel nínɔ́ ye tɛ̃. Ʌ́
kyı Yelisabɛtı kı dɩ̋npir dubi á tyí, tɛ́ á kı ǹ yĩn sah Nsyɔ̃nɛ. 14 Ǹ dúbínɔ́ kı
pı nìvìnì ǹgbɛ̃nɛ áwɔ ànɛ̂ névye náhnáh tyí, 15 ǹ nɛ́-ǹgbɛ̃ pɔ́npınɔ yĩnnɛ
Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃ Liyel yah. Ȁ náh dɩ̀vɛ̃ wɔ n pi, à náh tɔ̃ kònɔ́ yɔ́ ńtɛ̃ wɔ n pi, tɛ́ kı
mɛ yúkúnɔ́lɛ Liyel Mírkí tǎhkìlɛ ǹ dúbí-ńkɛ̃̂ gbɩ̃́ dùkùlɛ. 16 Ȁ kı pɔ Yisrayel
névye náhnáh kɔ̃, pè kı pé syı pɔ pé Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃ Liyel tyí. 17 Ȁ kı n kɔ Liyel
yah Yeli pı dùkù ànɛ̂ ǹ tǎhkìlɛ ǹ sɔkɔ. Ȁ kı pɔ súbí ànɛ̂ pé wɛ̃́npɩ̀ wrɔ́ tɔ̃
sah, tɛ́ kı nòhnì-ǹkɛ̃̂pú vi mɔ pı nòhnìpulɛ. Ȁ kı névye tɔ̃ sah vi mɔ Tɛ̃̌
ǹgbɛ̃ kɔ̃.»

18 Wǎh yo sɛ̃́, Nsakarı yo ǹ tyí nɛ, péwɔ ànɛ̂ pé kyılɛ, pé nímí-á dye tɛ.
Kǎh pı sɛ̃́, sɔ̃́ se pé kı fɛ̃ pĩ nɛ, gbı-á à yo nı? 19 Képah sɔkɔ, yɩ̂nyõ tɛ̃ntɔ̏ yo
ǹ tyí: «Kabrɛlı ye ńmɔlɛ, nɛ̂-á n yĩn Liyel yah, à ǹ tɔ̏lɛ n pı. Ȁ ń tɛkı mɔ
nɛ, mé pɔ nìvìnì wɛy mè yo á tyí. 20 Ǹtɛ yah, á náh sɛ̃ ń wɛlɔ yõ. Tɛ́, sè kı
mó tɔ̃ pɔ n pı n tũ n pi sé gbɩ̃́ sɔkɔ. Képah ye, á vyãh kı gbı tɛ̃, á náh tɔ̃ fɛ̃
n wɛkı n pi fɔ́ɔ́, kı pɔ nɔ tyi nɔ́pi píntũ sɔ̃́ tyí.»

21 Légbɩ̃́nɛ, tɔ́wû sɔ̏ mɛ Nsakarılɛ n syıkı. Tɛ́ ǹ kàhnmonɔlɛ Liyel wɔ̀kɔ̀
ǹgbɛ̃ sɔkɔ, képah sɔ̏ mɛ pé gbɑ̏n du. 22 Ǹtɛ, Nsakarı-á pópó n wil, à náh
mɛ fɛ̃ n yo n mɔ pé tyí. Kǎh pı sɛ̃́, no pĩ nɛ, gbɩ̌l tir yɔ́-á wil ǹ yah Liyel
wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ. Ȁ sɔ̏ mɛ ǹ gbɑ̏n ólɛ n pı n mɔ pé tyí, tɛ́ mɛ wɛkı kwlɔ.

23 Képah náh, ǹ tɔ̃̀ pínɔ́ sèpɩ̃̀n-á pɔ tũ Liyel tyí, à ǹ syɩ yuku ǹ gbô. 24 Kénɛ
sèpɩ̃̀n sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, ǹ kyɩ Yelisabɛtɩ kúrkɩ̀ tɔkɔ, tɛ́ kè wɔ̃bɩ ńwɔ̃̀lɔ́ kwlɔ́. Ȁ
sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ: 25 «Yah, pèpɔrɩ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel pɩ ń tyí yɔ̀. Ȁ ye ńtyɩ̃́nɔ
yah dah mɔ ń tyí sɔkɔ núkúnúkú, à ń sen tɔkɔ to ń yõ névye yah.»

Yesu dúbînɔ́ tyí yónsàhnɔ́lɛ Mari tyí

26 Képah náh, ńwɔ̃̀lɔ́ kénúkò sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Liyel tɔ̃ ǹ yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ Kabrɛlɩ
tɔ̃ kwil yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Nasarɛtɩlɛ, Kalile sétáh yõ. 27 Ȁ à tɔ̃ yɛ̃́ndyíkɩ̀
yɔ́ tyí, nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ gbɩ̃́nɔ́lɛ Davidi náh nɛy Yosɛfu tyí. Yɛ̃́ndyíkɩ̀ mɛ̀ yɩ̃n ye
sɔ̃̀ Marilɛ. 28 Wǎh kyɩ, à de yuku Mari tnô, tɛ́ yo ǹ tyí: «Mé wɛkɩ á tyí Mari.
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel mɛ pèpɔrɩ yɔ́ tɔ̃ sah pɩ á tyí, à mɛ álɛ.»
29 Mari-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃́, ǹ gbɜ̃̀n du. Ȁ sɔ̃̀ mɛ n sõ ǹ fɔkɔ nɛ, yõ nɛ̂ yõ
se à pɔ wɛkɩ mɔ pé tyí sɛ̃́ nɩ? 30 Képah sɔkɔ, yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ yo ǹ tyí: «Mari,
pèpɔrɩ ye Liyel n pɩ á tyí ǹ nɩgbɛ̀kɩ̀ sɔkɔ. Káh n yɛ kè pɩ tíkɩ́ tirlɛ á tyí.
31 Yah, á kɩ kúrkɩ̀ tɔkɔ, kɩ dɩ̃́npir yɔ́ dubi, tɛ́ kɩ ǹ yɩ̃n sah Yesulɛ. 32 Ȁ kɩ pɩ
nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ Liyel yah. Ȁ kɩ n ye yɔ̃̀tah Liyel pilɛ. Tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel kɩ à kɔ̃,
à kɩ tɛ̃ kwil yõ ǹ náh nɛy Davidi sɔ̃́. 33 Ȁ kɩ n wũ n pi Yisrayel kwil pól yõ
gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Ǹ yɔ̃̀tɔ̃rí náh tyɛ yah n pi póllɛ.» 34 Wǎh yo sɛ̃́, Mari à piki yah
nɛ, ǹtɛ, pé náh se dɩ̃́ tyí pɩ̃. Sɔ̃́ se kè kɩ pɩ, tɛ́ pé kɩ kúrkɩ̀ tɔkɔ nɩ? 35 Yɩ̃̂nyõ
tɛ̃ntɔ̃̀ mɛ tɔ̃ yo ǹ tyí: «Liyel Mírkɩ́ kɩ tiki á yõ, tɛ́ yɔ̃̀tah Liyel tǎhkɩ̀ kɩ fɔkɔ
tũ á yõ fob sɔ̃́ mɔ. Képah ye, pi nɛ̂-á á kɩ n dubi n pi, à kɩ mɛ pèkè kɛ̃́nɛ
ǹ sɔkɔ, tɛ́ kɩ n ye Liyel pilɛ. 36 Yah, á wɔ̀kɔ̀ nɛy Yelisabɛtɩ, nɛ̂ tyí-á no yo
tũ nɛ, píkɜ̃́n sê-á ǹnɛ, à mɛ kúrkɩ̀ tɔkɔ ǹ dyèntɛnɔ náh, ké ńwɔ̃̀lɔ́ kénúkò-ò
ye yɔ̀. Ȁ kɩ n dubi n pi dɩ̃́npirlɛ. 37 Á náh wɛ di, Liyel tɛ̃ wɛ tyi pól tyí.»
38 Wǎh yo tɛ, Mari tɔ̃ ǹ syɩ yo ǹ tyí: «Ńmɔ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyí yõ. Wáh
yo sɔ̃́, Liyel kè pɩ sɛ̃́ ń tyí.» Képah náh, yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ ǹ syɩ sɔkɔ.

Mari kyínyahnɔlɛ Yelisabɛtɩ tyí

39 Kénɛ sèpɩ̃̀n sɔkɔ, Mari yuku sɔkɔ súú ymɔ yõ, Yude kwil yɔ́ sɔkɔ.
40 Ȁ kyɩ de Nsakarɩ gbô, tɛ́ wɛkɩ mɔ Yelisabɛtɩ tyí. 41 Yelisabɛtɩ-á Mari
wɛ́kínmɔnɔ noh, piri núkú kah werke ǹ fɔkɔ sɔkɔ. Képah sɔkɔ, Yelisabɛtɩ
mɛ yuku Liyel Mírkɩ́ tǎhkɩ̀lɛ, 42 tɛ́ yo ǹ tyí yɩ̃́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Sãm mɛ
mɔ́nɔ́lɛ á sɔkɔ, à kal syɔ́ póllɛ. Ȁnɛ̂ sãm mɛ mɔ́nɔ́lɛ á fɔkɔ táh piri tɔ sɔkɔ.
43 Nɛ́dúkú nɛ̂ mɛ ńmɔ tɛ̃ tɔlɛ, tɛ́ ń Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yṹ kɩ pɔ n yah ń tyí? 44 Á náh
wɛ di, máh fyɔ̀ á wɛ́kínmɔnɔ noh ńyãh, nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tɛ̃ tyí, piri núkú kah werke
ń fɔkɔ sɔkɔ. 45 Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ mɛ á tyí, áwɔ nɛ̂-á sɛ̃ ké yõ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á nɛ̂
yo, kǎh kɩ pɩ tũ.»

Liyel yɩ̃n gbɩ̂lkɩ̂nɔ́lɛ Mari tyí yɩ̀gbɩ̀nɩ̀ sɔkɔ

46 Képah sɔkɔ, Mari nɛ:
«Ńmɔ mɛ ń nɩ dal mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n gbilki,
47-48 Ń Pwáhnmɔ-ò Liyel fɛ̃ syi yah dah mɔ ń tyí sɔkɔ.
Képah ye, ń nɩ mɛ vínɔ́lɛ ǹ yɩ̃nnɛ.
Ńmɔ nɛ̂-á mɛ ǹ tyí yõ, mɛ ń gblɔ̃̌ynɛ n tiki n mɔ ǹ yah sɔkɔ.
Gbɩ yõ, à tɔkɔ núkúnúkú tyí, knɔ knɔ pól kɩ pɔ n yo n pi nɛ,
máh yèvɩnɩ wɛ.
49 Tyi pól tyí tɛ̃́nwɛ-ò Liyel ye tyí-ǹgbnɔ pɩ ńmɔ tyí,
ǹ yɩ̃n ye Kètɔ̀kɛ̃́ Liyellɛ.

50 Ǹ nìgbɛ̀kì kɩ mɛ tɔ̃nmɔnyukunɔlɛ knɔ knɔ pól yõ tyɛ́-ńkɛ̃nɛ, nónó-á ǹ yah tíkílɛ n pɩ.
51 Á ǹ gbɔ̃̀ tǎhkìlɛ tɔ̃̀ pɩ:
Gblɔ̌y gbílkínɔ́ sɔ̃nɔ-á mɛ nónó sɔkɔ,
à pè karkɩ.
52 Á yɔ̃̀tãm tiki mɔ pé tɔ̃rí klɔ̌ yõ,
tɛ́ gblɔ̌y tíkínmɔpu dɔkɔ mɔ.
53 Á yõ yõ yílɛ kwɛ́ndébé kɔ̃ yɩ̃́,
tɛ́ tahbɩ fín mɔ pè sɔkɔ pé gbɛ̃̀n kúkɔ́lɛ.
54 Á Yisrayel névye yohnɩ mɔ,
pépi nónó-á mɛ ǹ tyí yõ.
Ǹ dyɔ náh fwɔ ǹ nìgbɛ̀kì pínɔ́lɛ,
55 à yuku Abrahmɩ ànɛ̂ ǹ náh tãn tɩ̃̀nnɛ tyɛ́-ńkɛ̃nɛ, wǎh sɔ̃̀ ǹ vyãh kɔ̃ sɔ̃́ á súbí ǹgbò tãn tyí.»
56 Képah sɔkɔ, Mari tɛ̃ Yelisabɛtɩlɛ, à ńwɔ̃́lɔ́ tɔ̃́nɔ́ kénkɔ̃ pɩ. Képah náh, à
ǹ syɩ sɔkɔ ǹ tɩ̃̀nnɛ.

Wɛ̀lnwìlkì-ò Nsyɔ̃ dúbînɔ́lɛ

57 Képah sɔkɔ, Yelisabɛtɩ dubi gbɩ̃́-á pɔ nɔ, à dubi dɩ̃́npirlɛ. 58 Ǹ tnɔ̂ tɛ̃pu,
ànɛ̂ ǹ wɔ̀kɔ̀ tãn-á noh nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á pèpɔrɩ ǹgbɛ̃ pɩ ǹ tyí, pè à tahlɩ
pè ké nìvìnì pɩ. 59 Ǹ dúbínɔ́ sèpɩ̀n kwǎrtɔ̃́-ò sɔ̃́lɛ, pè pɔ piri kɔ̃̀-ǹsah, tɛ́ mɛ
n yah n kɔ̃ ǹ sú yĩn dyí-ńsahlɛ ǹ tyí, nɛ̂-á Nsakarɩlɛ. 60 Ǹtɛ, ǹ yṹ mɛ yo pé
tyí nɛ: «Ɔ̃́ɔ̃, à kɩ n ye Nsyɔ̃nɛ.» 61 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹgbǒ ǹ wɔ̀kɔ̀ nɛy yɔ́
ńtɛ̃ yĩn náh mɛ sɛ̃ dɛ́. 62 Tɛ́ mɛ kwásí pɩ piri sú tyí nɛ, yĩn nɛ̂ se à kɩ sah à
kɔ̃ nɩ? 63 Képah sɔkɔ, à pè kɔ̃, pè sésár sɛ́nɔ́ yɔ́ tɔkɔ pɔ à kɔ̃, à wãrkɩ mɔ ké
yõ nɛ: «Nsyɔ̃ ye ǹ yĩnnɛ.» Képah pé pól gbɛ̃̀n du. 64 Nɛ́npɔ́ swɔ, Nsakarɩ
nɛ́npɔ́rí dɛ mɔ, ǹ vyãh gbínɔ́ tyɛ, à tyah n wɛkɩ, à Liyel yĩnnɛ n gbilki.
65 Kǎh pɩ sɛ̃, tíkí de pé tnɔ̂ tɛ̃pu pól sɔkɔ, tɛ́ no sɔ̃̀ mɛ tyi nɔ́pi póllɛ n yãh
n kɔ̃ Yude ymɔ yõ kwlo pól sɔkɔ. 66 Tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ. Képah ye,
nónó pól-à sɔ̃̀ tyi nɔ́pi noh, pě sè tɛ̃ n sah pé nnɔ sɔkɔ, ǹ tɛ́ nɛ mɛ wɛ̃nɛ n
piki n yah nɛ ńkɛ̃, piri mè se kɩ pɔ n pɩ n pi nɛ́dúkú nɛ̂nɛ nɩ?

Liyel yĩn gbîlkînɔ́lɛ Nsakarɩ tyí yìgbìnì sɔkɔ

67 Képah sɔkɔ, piri sú Nsakarɩ Liyel Mírkí tǎhkì wɛ, tɛ́ mɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
wɛlɔlɛ n syi n yo nɛ:
68 «Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á Yisrayel Liyellɛ, ǹ yĩn nɛ n gbilki,
ǹmɔ nɛ̂-á pɔ ǹ no yohnɩ mɔ, à pè wilki yɔ̃rɩ sɔkɔ,
69 tɛ́ mɛ Pwáhnmɔ-ò tǎh wilki mɔ á kɔ̃,
à wil ǹ tɔ̃̀npɩ dɩ̃́ Davidi náh tãn sɔkɔ.
70 Képah ye lésõ à ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu kɔ̃, pè yo sah di mónɔ́lɛ nɛ,
71 páh kɩ á syi pwah mɔ á pěltãn tyí,
tɛ́ kɩ á wilki á dyɔ yɔ́pú gbɔ̃̀.
72 Á á súbí ǹgbò tãn nɩ gbɛ yɩ̃́.
Ǹ dyɔ náh fwɔ ǹ yégbékè kwrɔ́nmɔnsàhnɔ́ tyílɛ pélɛ.
73 Á sɔ̃̀ ǹ wo á ǹgbò sú Abrahmɩ tyí nɛ,
74 páh kɩ á tɛ̃ syi á pěltãn gbɔ̃̀,
á kɔ̃ á fɛ̃ tɔ̃̀lɛ n pɩ pé tyí tíkí kɛ̃nɛ,
75 á mó pɩ nɛ́gblɔ́lɛ yályál pé yah,

á min pól sɔkɔ.
76 Té áwɔ tɛ̃ wɔlɛ, ńmɔ pi, á kı pɔ n kɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah sɔkɔ,
kı ǹ wȁl tɔ̃ n sah n pi.
Képah ye, pè kı álɛ n ye ‹Yȍtah Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-òlɛ›.
77 Té kı ǹ no kɔ̃ pè kı pwáhnmɔnɔ dùkù pĩ,
pé tyípêl yɔ̃nmɔnɔ gbȍ yõ.
78 Ápi Liyel nìgbɛ̀kì, ànɛ̂ ǹ tɔ̃nsàhnpınɔ gbȍ yõ,
à kı kyòo mɔ á yõ kı wil yȋnyõ gbı̋ sɔ̃ gbo,
79 kı pɔ kyòolɛ névye kɔ̃, nónó-á mɛ kũ fɛ̃ntȗ tíkí sɔkɔ,
té kı á yey vi mɔ yèvını wɛ̃kì yõ.»
80 Té Nsyɔ̃ tɛ̃ wɔ sȍ mɛ n kyãh, ànɛ̂ ǹ lékȁm mɛ n yıkı n mɔ n yuku. Á sȍ
mɛ tɛ̃ gbɛ̃nnı sɔkɔ pópó, à pɔ syı ǹ gblɔ̌y wɛ̃kínɔ́ gbȉyȉkȉ tyí Yisrayel névye
yah.

2

Yesu tɛ̃nwɛnɔ n wil ńyãh?

1 Kénɛ tyi pı gbı̋nɛ, Wromɛnɔ yȍtɛ̃ Wokusti kwni kɔ̃ nɛ, pè pé tɔ̃rí mé-
ńtȃn névye pól yãh pé dan pĩ. 2 Kénɛ névye yȁhnɔ́ gben pɔ Krinisi wɛ Siri
kwlo pól yah yétɛ̃nɛ. 3 Képah tɛ̃nɛ, no pól sȍ mɛ pé yninɛ n wãrkı n pɔ
pé súbí kwlo sɔkɔ. 4 Té Yosɛfulɛ, yȍtɛ̃ dı̋ Davidi náh nɛy ye sȍ ǹnɛ. Kǎh pı
sɛ̃, ǹ tɔ mó wil Nasarɛtı kwil, Kalile sétáh yõ, à yuku Yude kwil yɔ́ sɔkɔ,
pè n ye Betlɛmınɛ, yȍtɛ̃ dı̋ Davidi dúbí-ńsah. 5 Té Yosɛfu kyı Mari sȍ mɛ
kúrkȉlɛ, pǎh n yuku pé yni wȁrkí-ńsah gbı̋ nênɛ. 6 Pǎh kyı yĩni tɛ̃, pè sȍ
mɛ sɛ̃ nɛ́npɔ́, té Mari dubi sɔ̋ nɔ. 7 Képah sɔkɔ, pè tɛ̃-ǹsah yah kwlɔ nɛ́pân
twáh-ńsah, té kyı tɛ̃ yípɛ̂y sɛ̃-ńsah. Á ǹ pígben dubi dı̋npirlɛ, té à plo fwɔ
gbrólɛ, à snɛkı mɔ yípɛ̂y yõ yõ dú yɔ́ sɔkɔ.

Yȋnyõ tɛ̃ntõnè wȉlnmɔnɔlɛ képyɛ́nfɛ̃bı yõ

8 Légbı̋nɛ, Betlɛmı kwil gbɔ̀pɔ yólɛ, képyɛ́nfɛ̃bı yisyɔ́ sȍ mɛ n sõ gbãn
sɔkɔ, à pé képyɛ́nìnɛ n syıkı. 9 Pè mɛ tɛ̃nɔ́lɛ, té yȋnyõ tɛ̃ntȍ yɔ́ pɔ wil mɔ pé
yõ. Nɛ́npɔ́ swɔ, Liyel tɔ̃rí núkú tyah pól piki pěrr pé yõ. Tíkí mɛ pè kah tɛ̃.
10 Yȋnyõ tɛ̃ntȍ mɛ yo pé tyí: «Yé káh tíkí pı! Kwil pól nìvì tir pèpɛy yɔ́ ye
mé pɔ yó-ńsah yé tyí. 11 Piri yɔ́ mɛ dubi yé tyí kwɛy lékȃhnɛ Davidi kwil
sɔkɔ. Ǹmɔ ye TȆ ǸGBƐNƐ pè n ye Kristalɛ, Liyel-á nɛ, páh kı nɛ̂ tɛkı mɔ.
Ǹmɔ ye tɔ̃ yé pwáhnmɔ-òlɛ. 12 Té yáh nɛ pı sɔ̃, té à yah n pĩ n pi, kè wɛ
yɔ̀: Yáh kı kyı píyı̋rí nɛ̂ wɛ plónɔ́lɛ flɔlɛ, té mɛ snɛ́kínmɔnɔlɛ yípɛ̂y yõ yõ
dú sɔkɔ, ǹmɔ ye.»
13 Nɛ́npɔ́ swɔ, yȋnyõ tɛ̃ntõnè yisyɔ́ wil kwĩnkilɛ yȋnyõ, à pɔ gben tɛ̃ nɔ,
pè tyah Liyel yĩnnɛ n gbilki yìgbìnì sɔkɔ, mɛ yo tũ nɛ ńkɛ̃:
14 «Liyel yĩn pı gblò yȋnyõ.
Ǹmɔ ye ǹ yèvınınɛ ǹ nìvì névye kɔ̃ sétáh yõ.»

Képyɛ́nfɛ̃bı kyínyahnɔlɛ Yesu pȋyı̋rȋ tyí

15 Képah náh, yȋnyõ tɛ̃ntõnè-á pé syı sɔkɔ yȋnyõ, képyɛ́nfɛ̃bı nɔ́pi mó n
yo wɛ̃ tyí nɛ, pé no, pè yâwɔ pé kyı yah Betlɛmı. Tir nɛ̂-á pı nɛ́npɔ́, té Liyel
ǹ tɛ̃ntȍ tõ pé tyí, páh yĩnɛ pé kè wɛ. 16 Pǎh wɛkı wɛ̃ kɔ̃ sɛ̃, pè pé kyãh yuku

Betlɛmɩ. Pè píyḯrí mὲ soh kyɩ wɛ snέkínmɔnɔlɛ yípêy yõ yõ dú sɔkɔ, Mari
ànɛ̂ Yosɛfulɛ ǹ gbɔ̀pɔ. 17 Păh à wɛ sɛ̃́, yȋnyõ tɛ̃ntɔ̃̀-á tyi nónó pól yo pé tyí
ǹ tyí sɔkɔ, pè sè yãh pè syah. 18 Nónó pól-á képyέnfɛ̃bɩ wɛlɔ nɔ́pi noh, kè
pé gbȁn du. 19 Mari tɛ̃ mó tyi nɔ́pi pól syi sah ǹ fɔkɔlɛ n sõ. 20 Képah náh,
képyέnfɛ̃bɩ pé syɩ. Yȋnyõ tɛ̃ntɔ̃̀-á sɔ̃̀ yo sɔ̃ pé tyí, kè mó ńtyḯnɔ pɩ sɛ̃́. Képah
ye, păh tyi nónó pól noh tέ tyi nónó pól wɛ, sépi pè kɔ̃ pè Liyel yĩnnɛ n
gbilki, ǹ pal tyílɛ n yãh n yuku wɛ̃kɩ̀ yah.

21 Képah náh, piri dúbínɔ́ sèpȉn kwărtɔ̃́-ò sɔ̃́lɛ, ǹ kõ gbĩ́ nɔ. Pè mɛ ǹ yĩn
sah Yesulɛ, sɔ̃́-á sɔ̃̀ yȋnyõ tɛ̃ntɔ̃̀ yo sah kélɛ ǹ kúrkì tɔ́kɔ́-ńkɛ̃́ gbĩ́nɛ.

Yesu dáhbínɔ́lɛ Liyel gbɔ̃̀

22 Képah sɔkɔ, sédám pὲkì kṹnɔ́ nɛ̂-á yĩnɛ kè pɩ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-
á kè yo sɔ̃́, ké sèpȉn-á tũ, Yosɛfu ànɛ̂ Mari Yesu tɛ̃ yuku Yerusalɛmɩ, à
kyɩ ǹnɛ Liyel gbɔ̃̀ dahbɩ. 23 Kè ye mɛ wȁ́rkínsàhnɔ́lɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, pye gbro dĩ́npȉ pól-á yĩnɛ pè Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel gbɔ̃̀
dahbɩ. 24 Ànɛ̂ tõ ǹkànpȉnnɔ́ nínɔ́lɛ, pὲkì ànɛ̂ yṹkìlɛ Liyel kɔ̃ sárkálɛ, képah
náh pɩ, kèpíkípíkínɔ nínɔ́lɛ, sɔ̃́-á kélɛ wȁ́rkínsàhnɔ́lɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ.
25 Tέ légbĩ́nɛ, dĩ́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, pè n ye Simeyɔ̃lɛ. À sɔ̃̀ mɛ
nέgbílɛ Liyel yah, tέ mɛ n sah ǹ yóré yõ. À sɔ̃̀ mɛ Yisrayel pwáhnmɔ-ò
pɔ́nɔ́lɛ n syɩkɩ, tέ Liyel Mírkí sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔkɔ, 26 tέ kélɛ à wɛ̃kɩ nɛ, à náh
n ku n pi, nέ à náh Krista wɛ yĩ́nɛ, nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel kɩ tɛkɩ mɔ n pi.
27 Képah sɔkɔ, Liyel Mírkí ǹ yah tɛ̃ yuku Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ.
Tέ Yesu dúbípú sɔ̃̀ mɛ à tɛ̃ pɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ píntũ yĩnnɛ ǹ tyí, kăh yo sah
sɔ̃́. 28 Képah tɛ̃́nɛ, Simeyɔ̃ mɛ piri mὲ tɛ̃ ǹ gbɔ̃̀, tέ Liyel yĩnnɛ n gbilki, mɛ
yo tũ nɛ:
29-31 «Ń Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel, mé pwáhnmɔ-ò wɛ ń yĩ́nɛ,
wáh nɛ̂ kɔ̃ kèkõyɔ̃́ névye pól yĩ́ yah.
Képah ye, á kɩ fɛ̃ á tɔ̃̀npɩ min syi núkúnúkú
à kɔ̃ à nɛ n yuku yèvɩnɩ sɔkɔ, sɔ̃́-á á wɛy kè yo.
32 Pwáhnmɔ-ò kɩ pɩ kyòolɛ kwlo kwlo névye tyí, kɩ á dùkùlɛ pè wɛ̃kɩ,
tέ kɩ pɩ yõ yɔ̃nɔ́lɛ áwɔ no Yisrayel tãn tyí.»

33 Kăh pɩ sɛ̃́, tyi nónó-á à yo Yesu tyí sɔkɔ, sè pɩ gbɛ̃ndùnȉnɛ ǹ sú ànɛ̂ ǹ yṹ
tyí. 34 Képah sɔkɔ, Simeyɔ̃ mɛ sãm mɔ pé sɔkɔ, tέ yo ǹ yṹ Mari tyí nɛ: «Yah,
piri mὲ mɛ Yisrayel névye náhnáh syíkínmɔnɔ ànɛ̂ pé náhnáh yílkínsàhnɔ́
yĩnnɛ, ànɛ̂ yékȃb dénɔ́ yõlɛ. 35 Kăh pɩ sɛ̃́, névye náhnáh fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ kɩ wilki
mɔ kwèyy. Tέ áwɔ tɛ̃ wɔlɛ, á kɩ yèvyãhrɩ pɩ, á kɩ nɛ pè sɔ̃́ mɛ á nɩlɛ n sukɛ
nyàhlɛ.»

Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syȋnyo-ò pi An-á nɛ̂ yo Yesu tyí sɔkɔ

36 Tέ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò pi yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, pè n ye Annɛ. Fanuwel písɛ̂ ye sɔ̃̀,
nɛ̂-á Asɛrɩ yȉkì nɛynɛ. Ǹ yah sɔ̃̀ wah náhnáh. Ǹ sépíl gbĩ́nɛ, wăh de pɛ tyí,
ǹ pɛ yah kwlɔ ké ye kwărní-ò sɔkɔ. 37 À mɛ tɛ̃ pέkúsèlɛ, à pɔ nɔ ye tíkíyɛ̃́h
pɔ́ ńyȁ́h tyí. À náh sɔ̃̀ mɛ n gbɛ n mɔ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃nɛ, tέ mɛ Liyel yĩnnɛ
n gbilki gbĩ́mɛgbĩ́, ké lékȃh ké gbȉntɔ̃, níkì tɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ nírí sɔkɔ. 38 Ǹmɔ tɔ mɛ
de kyɩ yĩnɛ Yesu ànɛ̂ ǹ dúbípúlɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ. À tyah

Liyel yĩnnɛ n gbilki. Tɛ́ nónó-á sȍ mɛ Yerusalɛmɩ pwáhnmɔnɔ syɩkɩ tɛ̃, à mɛ piri tyílɛ n yãh pé pól tyí.
39 Yesu dúbípú-á Liyel tyi sàhnɔ́ pɩ tũ tɛ, képah náh, pè pé syɩ sɔkɔ Kalile
sétáh yõ, pé kwil Nasarɛtɩ sɔkɔ. 40 Tɛ́ piri wɔ mó mɛ n kyãh, mɛ tǎhkɩ̀lɛ n
wɛ. Lékə̃́m ǹgbɛ̃ sȍ mɛ ǹ sɔkɔ, tɛ́ Liyel mɛ ǹ nɩlɛ n gbɛ.

Yesu wʉ̃́nɔ́lɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃, ǹ ye gbãmnî-ò sɔkɔ

41 Ye ye póllɛ, Yesu dúbípú ńkɛ̃́nɛ nɛ n kyɩ n pɔ Yerusalɛmɩ, Pakɩ syáh
sɔkɔ. 42 Tɛ́ Yesu-á pɔ nɔ ye gbɔ̃ninɔ́lɛ gbɩ̃́ nênɛ, ǹ dúbípú dɔkɔ yuku ǹnɛ
Yerusalɛmɩ, Nsyifunɔ-á sȍ kélɛ n pɩ sɔ̃. 43 Syáh-á pɔ tyɛ sɔ̃́ nênɛ, pè pé syɩ
sɔkɔ, tɛ́ pé pídɩ̃́ Yesu mɛ wũ Yerusalɛmɩ, ǹ dúbípú pɩ̃́-ńkɛ̃ sɔkɔ. 44 Pè sȍ mɛ
n sõ nɛ, wǎh mɛ ànɛ̂ pé no wɛ̃kɔbɩ yísyɔ́lɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̀ núkú kóló
kɔ, tɛ́ pyě tyah ǹnɛ n yah n kɔ̃ pé wɔ̀kɔ̀ tãn ànɛ̂ pé nɛ́pɩ̃́nɔ́ wrɔ́. 45 Ǹtɛ, pè
náh à wɛ. Pǎh à yah kwlɔ sɛ̃́, pè pé syɩ à yah kɔ̃ yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ.
46 Ké sèpɩ̃̀n tɔ̃́-ò sɔ̃́lɛ, pè pyě kyɩ à wɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ. Ȁ
mɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́pú wrɔ́, mɛ n nohnɩ pé tyí, tɛ́ mɛ pélɛ
n piki n yah tyilɛ.
47 Nónó pól-á sȍ mɛ n nohnɩ ǹ tyí, ǹ lékə̃́m ànɛ̂ ǹ tyi yah yónɔ́ dùkù pé
gbə̃̀n du. 48 Ǹ dúbípú-á à wɛ sɛ̃́, kè pépi tɔ gbə̃̀n kah du. Ǹ yʉ̃́ mɛ yo ǹ tyí
nɛ, pé pídɩ̃́, sɔ̃ se pɩ, tɛ́ à pɩ sɛ̃ pé tyí nɩ? Ȁ yah, péwɔ ànɛ̂ ǹ sú yáh-ńsah-á
tyɛ kègbɩlɛ ǹ yáhnkɔ̃nɔ sɔkɔ. 49 Ǹtɛ, à mɛ yo pé tyí: «Sɔ̃ pɩ, tɛ́ yé ńnɛ n
yah n kɔ̃? Yé náh pĩ nɛ, máh yĩnɛ mé nɛ n mɛ ń sú tyah sɔkɔ di?» 50 Ǹtɛ,
pè náh mɛ ǹ wɛy mè tyí yah wɛ.
51 Képah náh, à mɛ yuku pélɛ Nasarɛtɩ kwil sɔkɔ, tɛ́ mɛ ǹ gblɔ̏ynɛ n tiki
n mɔ pé tyí. Ǹ yʉ̃́ wɔ mó tyi nɔ́pi pól syi sah ǹ fɔkɔ. 52 Tɛ́ Yesu sȍ mɛ n
kyãh ǹ gbɛ̃́nsê ànɛ̂ ǹ lékə̃́m mɛ n yɩkɩ n mɔ n yuku. Tɛ́ wãn tɔ mɛ mɔ ǹ
nɩ̀gbɛ̀kɩ̀ yõ Liyel ànɛ̂ névye tyí.

3

Wèlnwɩ̃̀lkɩ̃̀-ò Nsyɔ̃ Liyel wɛy yónsàhnɔ́lɛ

1 Tibɛrɩ-á sȍ mɛ Wromɛnɔ yɔ̏tɛ̃̀nɛ gbɩ̃́ nênɛ, ǹ yɔ̏tɔ̃rí ye gbɔ̃nkwlɔ́-ò pɔ
Põse Pilatɩ wɛ Yude kwil yah yétɛ̃̀nɛ. Tɛ́ Yerɔdɩ wɔ mó mɛ Kalile kwil
yɔ̏tɛ̃̀nɛ. Ǹ gbɛ̃ dɩ̃́ Filipi mɛ Yitiri ànɛ̂ Trakoniti yõ. Tɛ́ Lisanyasɩ wɔ mɛ
Abilɛnɩ yõ. 2 Tɛ́ An ànɛ̂ Kayifi ye sȍ sárká wɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̏tãm ǹgbnɔlɛ. Légbɩ̃́nɛ,
Nsakarɩ pídɩ̃́ Nsyɔ̃ Liyel yónmɔnɔ noh gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ. 3 Kǎh pɩ sɛ̃́, à kyɩ
Yurdɛ̃ yɔ gbɔ̀plɔ tə̃̀ntə̃̀n pól kɔ kɔ̃, mɛ n yo pé tyí nɛ, pè Liyel wɛ̃̀kɩ̀ tɛ̃, pè
mó wèlnwɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́ wɛ. Képah sɔkɔ, pé tyípêl-á kɩ yɔ̃ mɔ pè kɔ̃. 4 Kǎh pɩ sɔ̃,
sɛ̃ ye ńtyɩ̃́nɔ sȍ Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò Yesayi wãrkɩ sah kélɛ nɛ ńkɛ̃:
«Ǹnî yó yɩ̃́npɔ̃ ye n dɔkɔ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
‹Yé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃̀kɩ̀ tɔ̃ sah.
Yé ǹ sɔ́kɔ́-ńtə̂n pɩ tómtóm.
5 Ymɔ wrɔ́nɔ pól kɩ yĩ.
Kènpni ànɛ̂ ymɔ pól kɩ tirki pɩ támm.
Syɔ̃-ǹtə̃̀n knɛ̆nɩ̀ kɩ pɩ tómtóm,
tɛ́ wɛ̃túkúnɩ̃̀ kɩ tɔrɩ.
6 Képah sɔkɔ, no pól kɩ Liyel nɛy pwáhnmɔnɔ wɛ yɩ̃́nɛ.›»

7 Nɛ́kwı̃́nkí nónó-á sɔ̃̀ n pɔ n pɔ Nsyɔ̃ tyí à kɔ̃ à pélɛ n wel n wilki, à sɔ̃̀
mɛ n yo pé tyí nɛ, wáhnmírɔ́ dùkù nɔ́pi! Nɛ̂ se kwɔ pélɛ nɛ, pǎh kı fɛ̃ to
pwah Liyel fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnı̀ yah, nɛ̂-á n pi nı? 8 Ǹkɛ̃, pè tyípéplɔlɛ n pı nónó-á n
wɛ̃kı n pi nɛ, pǎh Liyel wɛ̃kı̀ tɛ̃. Tɛ́, pè káh pé gbɔ̃̀ sah Abrahmı yɔ̃ nɛ̂-á pé
súlɛ. Páh kélɛ n yo pé tyí, Liyel-á kı fɛ̃ dyêh nɔ́pi vi mɔ pı Abrahmı pyelɛ.
9 Tɛ́ man ńtɛ̃-á mɛ yáhnsàhntɛnɔlɛ sésân fɛ̃ yı̃nnɛ sé sémîn sɔkɔ. Séswɔ̂
nɛ̂-á n syí-ńkɛ̃nɛ pye pèplɔlɛ, kǎh kı ko dah mɔ nyàh sɔkɔ.
10 Képah tɛ̃ sɔkɔ, tɔ́wû Nsyɔ̃nɛ n piki n yah nɛ ńkɛ̃, sɔ̃ se pé yı̃nɛ pé pı
nı? 11 À mó yo pé tyí nɛ, fwɔ̀mɔlɔ nínɔ́-à mɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃ núkúlɛ fwɔ̀mɔ̀-ǹkɑ̃̂n
nɛy kɔ̃. Tɛ́ yɔ̃ke-à mɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃ yı̃ kwɛ́ndé kɔ̃.
12 Mɔ́rí syípú yísyɔ́ tɔ pɔ Nsyɔ̃ tyí nɛ, à pé wel wilki, tɛ́ à piki yah nɛ, pé
kwɔ́-ò dı̃́, ńkɛ̃ sɔ̃ se pépi yı̃nɛ pé pı nı? 13 À mó yo pé tyí nɛ, pǎh yı̃̀n nɛ̂ yo
pé tyí, pè káh nɛ n dohnı n syi ké yɔ̃.
14 Képah sɔkɔ, sràsyíbí tɔ pɔ à piki yah nɛ ńkɛ̃, tɛ́ pépi-á dò, sɔ̃ se pé kı
pı nı? À mɛ yo pé tyí nɛ, pè káh nɛy wore ǹ gbɔ̃̀ kwâh tɛ̃ syi tǎhkı̀ sɔkɔ.
Pè káh mó tɔ̃ nɛy gbɔ̃̀ kwâh syi yı̃́nvı̃̀ sɔkɔ. Ǹkɛ̃, pè yɛ pé tɔ̃̀ pínɔ́ wɛ́nɔ́ pé
yı̃́nɛ n yuku.
15 Képah sɔkɔ, no pól-á sɔ̃̀ mɛ pwáhnmɔ-ò syíkínɔ́ sɔkɔ sɛ̃, pè sɔ̃̀ mɛ pé
gblɔ̃̀ynɛ n piki n yah nɛ, tɛ́ Nsyɔ̃ káh kı nɛ̂ Kristalɛ dɛ́? 16 Képah tɛ̃nɛ, à
pé pól syah nɛ: «Ńmɔ tɛ̃ wɔ ye yélɛ n wel n wilki ni sɔkɔ. Tɛ́ nɛ̂-á n pi,
ǹmɔ tɛ̃́nwɛnɔ kal ńmɔ tyílɛ. Mé náh yı̃nɛ ǹ lékyêh mnɔ ńtɛ̃ wàhnmɔnɔlɛ.
Tɛ̃ wɔ kı pɔ yé wel wilki Liyel Mírkí ànɛ̂ nyàh sɔkɔ. 17 Ǹ sèmukɔ fwo fwo
kwâh mɛ ǹ gbɔ̃̀. À kı ǹ táh tɔ̃ sah, ǹ sèmukɔ fwo kı kwel mɔ ǹ dúkúrí
sɔkɔ, tɛ́ sé yésyî wɔlɛ, à kı sépi sukɛ ní-ńkɛ̃ nyàh sɔkɔ.» 18 Nsyɔ̃ sɔ̃̀ mɛ n
syɔ̃ sɛ̃nknɔ vı̃̀nmɔ mɔ kwɔ́nɔ́ duke náhnáh sɔkɔ, à nı̀vı̀nı̀ wɛy sɑ̃́nnɛ n yo
n kɔ̃ no tyí.
19 À wil képah sɔkɔ, à tɔ̃ lékàhlɛ yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ Yerɔdı kɔ̃, ǹ yı̃́npi kyı Yerɔdyadı
tɛ̃́nsyinɔ, ànɛ̂ ǹ tyítúkúnı̃̀ náhnáh pínɔ́ tyí sɔkɔ. 20 Tɛ́ Yerɔdı náh yı̃n sépi
tyí, à tɔ̃ Nsyɔ̃ tɛ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ náhlɛ.

Yesu wèlnwı̃̀lkı̃̀nɔ́lɛ

21 Tɛ́ Nsyɔ̃-á sɔ̃̀ mɛ névyelɛ n wel n wilki gbı̃́ nɛ̂nɛ, wǎh névye pól wel
wilki tɛ, Yesu tɔ pɔ à kɔ̃, à à wel wilki. Yesu-á wil ni sɔkɔ tɛ́ mɛ nírílɛ n pı,
à mɛ yı̃̂nyɔ̃ wɛ kè yıkı mɔ. 22 Tɛ́ Liyel Mírkí pɔ tiki ǹ yɔ̃ wil gbɛ̃nsê sɔkɔ
kèpíkípíkí kètɔ̀lɛ. Képah tɛ̃ sɔkɔ, yı̃́npɔ̃ yɔ́ n wil líyel sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Áwɔ ye
ń nı̀dɛ̀ Pi núkúnínɛ. Á tyí nɔ yı̃̃́ ń tyí kègbılɛ.»

Yesu náh tɑ̃nnɛ

23 Yesu-á ǹ tɔ̃̀ tyah gbı̃́ nɛ̂nɛ, à sɔ̃̀ mɛ ye yɔ̃gbɑ̃m kénkɔ̃ sɔkɔ. Tɛ́ névye tɛ̃
wɔ sɔ̃̀ mɛ n sɔ̃ nɛ, Yosɛfu pídı̃́-á ǹnɛ, Yosɛfu nɛ̂-á sɔ̃̀ Yeli pídı̃́nɛ. 24 Tɛ́ Yelilɛ,
Matata pídı̃́ ye. Matatalɛ, Levi pídı̃́ ye. Levilɛ, Mɛlkı pídı̃́ ye. Mɛlkılɛ, Yanayi
pídı̃́ ye. Yanayilɛ, Yosɛfu pídı̃́ ye. 25 Yosɛfulɛ, Matatyası pídı̃́ ye. Matatyasılɛ,
Amɔsı pídı̃́ ye. Amɔsılɛ, Nawumi pídı̃́ ye. Nawuminɛ, Yesli pídı̃́ ye. Yeslilɛ,
Nakayi pídı̃́ ye. 26 Nakayilɛ, Matı pídı̃́ ye. Matılɛ, Matatyası pídı̃́ ye.
Matatyasılɛ, Semeyin pídı̃́ ye. Semeyinnɛ, Yosɛsyı pídı̃́ ye. Yosɛsyılɛ, Yoda
pídı̃́ ye. 27 Yodalɛ, Nswana pídı̃́ ye. Nswanalɛ, Yresa pídı̃́ ye. Yresalɛ,
Yorobabɛlı pídı̃́ ye. Yorobabɛlılɛ, Salatyɛlı pídı̃́ ye. Salatyɛlılɛ, Neri pídı̃́

ye. [28] Nerilɛ, Mɛlkɩ píɗí ye. Mɛlkɩlɛ, Adi píɗí ye. Adilɛ, Kosamɩ píɗí ye.
Kosamɩnɛ, Yelemadamɩ píɗí ye. Yelemadamɩnɛ, Yɛrɩ píɗí ye. [29] Yɛrɩlɛ, Yesu
píɗí ye. Yesulɛ, Yeliyesɛrɩ píɗí ye. Yeliyesɛrɩlɛ, Yorimi píɗí ye. Yoriminɛ,
Matata píɗí ye. Matatalɛ, Levi píɗí ye. [30] Levilɛ, Simeyɔ̃ píɗí ye. Simeyɔ̃lɛ,
Yuda píɗí ye. Yudalɛ, Yosɛfu píɗí ye. Yosɛfulɛ, Yonamɩ píɗí ye. Yonamɩnɛ,
Yelyakimi píɗí ye. [31] Yelyakiminɛ, Meleya píɗí ye. Meleyalɛ, Mɛna píɗí ye.
Mɛnalɛ, Matata píɗí ye. Matatalɛ, Natãn píɗí ye. Natãnnɛ, Davidi píɗí ye.
[32] Davidilɛ, Yese píɗí ye. Yeselɛ, Wobɛdɩ píɗí ye. Wobɛdɩlɛ, Bowasɩ píɗí ye.
Bowasɩlɛ, Sala píɗí ye. Salalɛ, Nasɔnɩ píɗí ye. [33] Nasɔnɩnɛ, Aminadab píɗí
ye. Aminadablɛ, Adimini píɗí ye. Adimininɛ, Arnɩ píɗí ye. Arnɩnɛ, Yesrɔmɩ
píɗí ye. Yesrɔmɩnɛ, Farɛsɩ píɗí ye. Farɛsɩlɛ, Yuda píɗí ye. [34] Yudalɛ Yakɔbɩ
píɗí ye. Yakɔbɩlɛ, Yisakɩ píɗí ye. Yisakɩlɛ, Abrahmɩ píɗí ye. Abrahmɩnɛ,
Tara píɗí ye. Taralɛ, Nakɔrɩ píɗí ye. [35] Nakɔrɩlɛ, Seruki píɗí ye. Serukilɛ,
Wrako píɗí ye. Wrakolɛ, Falɛkɩ píɗí ye. Falɛkɩlɛ, Yebɛrɩ píɗí ye. Yebɛrɩlɛ,
Sala píɗí ye. [36] Salalɛ, Kayinamɩ píɗí ye. Kayinamɩnɛ, Arfasadɩ píɗí ye.
Arfasadɩlɛ, Sɛmɩ píɗí ye. Sɛmɩnɛ, Nowe píɗí ye. Nowelɛ, Lamɛkɩ píɗí
ye. [37] Lamɛkɩlɛ, Matisala píɗí ye. Matisalalɛ, Yenɔkɩ píɗí ye. Yenɔkɩlɛ,
Yarɛdɩ píɗí ye. Yarɛdɩlɛ, Maleleyel píɗí ye. Maleleyellɛ, Kayinamɩ píɗí ye.
[38] Kayinamɩnɛ, Yenɔsɩ píɗí ye. Yenɔsɩlɛ, Sɛtɩ píɗí ye. Sɛtɩlɛ, Adama píɗí ye.
Adama wɔlɛ, Liyel píɗí ye.

4

Yesu mɔ́nyahnɔlɛ

[1] Yesu-á yuku Liyel Mírkí tǎhkìlɛ, à ǹ syɩ yal Yurdɛ̃ yɔ tnɔ̂. Tɛ́ Liyel Mírkí
à tɛ̃ yuku gbɛ̃nnɩ sɔkɔ. [2] À sèpȉn tikiníni pɩ nénpɔ́ níkì tɛ̃nɔ́ sɔkɔ. Nénpɔ́
sɔkɔ ye sétȁn yȍtɛ̃ à mɔ yah. Tɛ́ sèpȉn nɔ́pi-á pɔ tũ, kwɛkɩ mɛ à tɛ̃. [3] Kǎh
pɩ sɛ̃, sétȁn yȍtɛ̃ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ-à kɩ nɛ Liyel Pilɛ, à yo dáhkì mè tyí,
kè vi n mɔ n pɩ yõkelɛ. [4] Yesu mó yo ǹ tyí nɛ: «Kè mɛ wɛ̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel
wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: ‹Névi náh ǹ min pɩ n pi yõke ólɛ.›»*

[5] Képah náh, sétȁn yȍtɛ̃ à tɛ̃ dɔkɔ léyy, à kyɩ à wɛ̃kɩ kèkõyő tɔ̃rí póllɛ sɛ́yy
ǹsɔ̃, [6] tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, páh kɩ fɛ̃ à kɔ̃ n pi sépi pól yȍtɔ̃rí, ànɛ̂ sé tahrɩlɛ. Sépi
pól-á péwɔ gbȍ dahbɩ. Képah-á, nɛ̂-à pé dyɔ, páh kɩ sélɛ ǹmɔ kɔ̃. [7] Ǹkɛ̃,
wàh kɩ fɛ̃ syi ǹ gbètukunɔ di pé yah à pé gbilki, páh kɩ sé póllɛ à kɔ̃. [8] Képah
sɔkɔ, à mó yo sétȁn yȍtɛ̃ tyí nɛ: «Kè mɛ wɛ̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ
ńkɛ̃: ‹Á kɩ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel ó núkúninɛ n gbilki, tɛ́ kɩ n sah ǹmɔ ó tyí yõ.›»†

[9] Képah náh, sétȁn yȍtɛ̃ tɔ̃ yuku ǹnɛ Yerusalɛmɩ, à kyɩ à sah Liyel wɔ̀kɔ̀
ǹgbɛ̃ yȍtah, tɛ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ-à kɩ nɛ Liyel pilɛ, à yɔkɔ tiki sétáh.
[10] Kǎh mɛ wɛ̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, Liyel-á kɩ ǹ yȋnyõ tɛ̃ntõnè
kɔ̃, sè kɩ ǹnɛ n kyɔmɩ, [11] ànɛ̂ tɔ̃, sǎh kɩ à swah syi sé gbȁn sɔkɔ. Dáhkì náh
ǹ gbáhkì pɩ yɔ n pi.‡ [12] Képah tɛ̃ sɔkɔ, à mɛ yo sétȁn yȍtɛ̃ tyí nɛ: «Kè mɛ
yónɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: ‹Káh á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n mɔ n yah!›»§

* **4:4** 4.4 - Yah n tɛ Yálnɔ́ sɛ́bɛ́y 8.3 sɔkɔ. † **4:8** 4.8 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ sɛ́bɛ́y 6.13. ‡ **4:11** 4.10-11 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ sɛ́bɛ́y 91.11-12 sɔkɔ. § **4:12** 4.12 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ sɛ́bɛ́y 6.16 sɔkɔ.

13 Kénɛ mɔ́nyahnɔ nɔ́pi pól sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, sétȁn yȍtɛ̃ yal à gbɛ mɔ ǹnɛ,
tɛ́ mɛ à syɩkɩ tɛ̃ náh tȉnnɛ.
14 Képah náh, Yesu ǹ syɩ yuku Kalile sétáh yõ Liyel Mírkí tǎhkɩ̀lɛ ǹ sɔkɔ.
Tɛ́ ǹ yȋn sȍ mɛ wil nɛ́npɔ́ kwlo pól sɔkɔ. 15 À sȍ mɛ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ pé Liyel
ní-ńtȃn vɩ̀ sɔkɔ, tɛ́ no pól mɛ ǹnɛ n gbilki.

Nasarɛtɩ tãn Yesu yáhlenɔlɛ

16 Sɔ̋ yɔ́lɛ, Yesu pɔ Nasarɛtɩ sɔkɔ. Kénɛ kwil sɔkɔ ye sȍ à kyãh. Mɩ mɩ
yòh sɔ̋lɛ, à mɛ de Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, wǎh dar tɛ́ kélɛ n pɩ sɔ̃, tɛ́ mɛ
yuku nɛ, pé Liyel wɛy kar. 17 Képah sɔkɔ, pè Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò Yesayi
sɛ́bɛ́y tɔkɔ à kɔ̃, à syi yɩkɩ mɔ fȉ yɔ́ sɔkɔ, ńyãh-á kè mɛ wȁrkínmɔnɔlɛ nɛ
ńkɛ̃:
18 «Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel ń yah wilki,
à ǹ Mírkí mɔ ń sɔkɔ nɛ,
mé nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sȁn yo yãm tãn tyí.
À ń tɛkɩ mɔ yɔ̃bɩ yɔ̃rɩ sɔkɔ wȉlnɔ́ tyí yo yȋnnɛ pé tyí,
ànɛ̂ yȉtũbi yȉ yíkínmɔnɔ tyí yo yȋnnɛ,
ànɛ̂ yèvyãhrɩ tɛ̃ yõ yȋnnɛ névye yõ, nónó-á mɛ fɔ̋hnɔ́ sɔkɔ,
19 ànɛ̂ ǹmɔ pèpɔrɩ pɔ yi tyí yo yȋnnɛ.»*
20 Képah náh, Yesu sɛ́bɛ́y yah vike, tɛ́ kélɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ kyɔ̀mɩ̀-ò kɔ̃, tɛ́ kɔ̃
tɛ̃. Tɛ́ nónó-á sȍ mɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, pé pól sȍ mɛ ǹnɛ n yah díkí díkí.
21 Képah tɛ̃ sɔkɔ, à tyah n yo pé tyí nɛ: «Liyel wɛy fȉ nɛ̂ tyi-á yé noh, sè pɩ
tũ kwɛynɛ yé tyí.»
22 Kǎh pɩ sɛ̃, no pól sȍ mɛ Yesu yȉngbílɛ n yo. Tɛ́ ǹ wɛlɔ pèplɔ wɛ́kínɔ́ sȍ
mɛ pé gbȁn du, pè mɛ yo tũ nɛ, ǹmɔ kó Yosɛfu pídȉnɛ nɩ? 23 Képah sɔkɔ,
à mɛ yo pé tyí nɛ, páh pĩ nɛ, pǎh kɩ sèmȉrkȉ mɩ n pi, nɛ̂-á n yo nɛ ńkɛ̃,
sènpɩ̀tɛ̃, à ǹ gblɔ̆y dɛ mɔ kè! Pǎh kɩ tɔ̃ n yo n pi pé tyí nɛ, páh tyi nónó pól
pɩ Kapɛrnayumi sɔkɔ, páh sè noh. Tɛ́ pé tɔ̃ sé dùkù pɩ pé sú kwil sɔkɔ kè.
24 À tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí nɛ: pè náh Liyel
tɛ̃ntȍ syínyo-ò yɔ́ ńtɛ̃nɛ n tɛ̃ plɛ ǹ sú kwil sɔkɔ. 25 Kègbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo
yé tyí nɛ: Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò Yeli mɛ gbȉnɛ, pȕ-á lésõ to pópó, à pɔ syɩ ye
tɔ̃nɔ́ ànɛ̂ ńwɔ̃lɔ́ kénúkò tyí, tɛ́ kwɛ́npékè yɔ́ mɛ de kwil pól sɔkɔ gbȉ nɛ̂nɛ,
pɛ́kúsyɔ náhnáh sȍ mɛ Yisrayel sɔkɔ. 26 Ǹtɛ, Liyel náh Yeli tɛkɩ mɔ pépi
sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ tyí, tɛ́ pɛ́kúsè yɔ́ tyí ye à tɛkɩ mɔ ǹnɛ, Sarɛpɩta kwil, Sidõ
sétáh yõ.† 27 Ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò Yelise mɛ gbȉnɛ, tótãm náhnáh tɔ sȍ
mɛ Yisrayel sɔkɔ, tɛ́ pé sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh dɛ́nmɔnɔ wɛ, à wil Siri sétáh
tótɛ̃ dȉ Nama tyí sɔkɔ.»‡
28 Képah sɔkɔ, nónó pól-á sȍ mɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, pé fɔkɔ vyãh
wɛlɔ nɔ́pi nóhnɔ́ tɛ̃ tyí. 29 Pè mɛ yuku Yesu tɛ̃ yɔrɩ wil kwil sɔkɔ, à dɔkɔ
yuku ǹnɛ yɔ̃lɩ yȍtah, pé kwil-á sȍ mɛ mɔ́nɔ́lɛ nɛ̂ yõ, tɛ́ nɛ, pé à tu wilki mɔ.
30 Tɛ́ à núkú wil pé wrɔ́, à sɔkɔ.

Yesu tɛ̃̋nwɛnɔlɛ sétȁn yõ

* **4:19** 4.18-19 - Yah n tɛ Yesayi sɛ́bɛ́y 61.1-2 sɔkɔ. † **4:26** 4.26 - Pɛ́kúsè mɛ̀nɛ, Yisrayel nɛy náh sȍ ǹnɛ. À sȍ n wil Sarɛpɩta kwil, Sidõ sétáh yõ. Yah n tɛ Yȍtãm sɛ́bɛ́y gben 17.9 sɔkɔ. ‡ **4:27** 4.27 - Tótɛ̃ dȉ Namalɛ, Yisrayel nɛy náh sȍ ǹnɛ. À sȍ n wil Siri sétáh yõ. Yah n tɛ Yȍtãm sɛ́bɛ́y ní-ò 5.14 sɔkɔ.

31 Képah náh, Yesu kyı Kapɛrnayumi kwil sɔkɔ, Kalile sétáh yõ, tɛ́ mɛ
névyelɛ n kwɔ Nsyifunɔ mı mı yòh sɔ̃́lɛ. 32 Ǹ wɛy sɔ̃̀ mɛ yɔ̃̀tɔ̃rí wɛynɛ.
Képah ye ǹ névye kwɔ dùkù kɔ̃, kè no pól gbɛ̃̀n du. 33 Tɛ́ lésõlɛ, kè pɔ yĩnɛ,
dɩ̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, sétõlɛ ǹ sɔkɔ. Dǒ, à de syi fírr yɩ̃́npɔ̃́
ǹgbɛ̃nɛ nɛ, 34 wéèè, Nasarɛtı Yesu, kwâh nɛ̂ se à n yah n kɔ̃ pé tyí nı? À
se pɔ pépi tyí yíkí-ńsah nı? Páh ǹnɛ n pnɛ, nɛ́dúkú nɛ̂-á ǹnɛ: Ǹmɔ-á Liyel
tɛkı mɔ yályál. 35 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu dírí kõ sétõ mɛ̀ yõ nɛ: «Á vyãh vike,
ǹ tɛ́ n wil dɩ̃́ mɛ̀ sɔkɔ.» Nɛ́npɔ́ swɔ, sétõ núkú dɩ̃́ mɛ̀ tɔkɔ min névye nıyɔ̃́,
tɛ́ wil ǹ sɔkɔ, à náh dlo yɔ́ ńtɛ̃nɛ à nɔ. 36 Kǎh pı sɛ̃́, kè pı gbɛ̃̌ndùnì ǹgbɛ̃̌nɛ
no pól tyí, pè mɛ tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, wɛy dùkù nɛ̂ se à n wɛ̃kı sɛ̃́ nı? À
tɛ̃ wɛ sétɛ̃̀nnɛ n kyĩ n mɔ tɛ̃́nwɛnɔ ànɛ̂ yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ, sè n wil névye sɔkɔ.
37 Sépinɔ́-á pı sɛ̃́, Yesu yɩ̃́ngbí tyah n yo nɛ́npɔ́ sétáh pól yõ.

Névye náhnáh dɛ́nmɔnɔlɛ

38 Wǎh yal Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, à sɔkɔ Simɔ gbô. Tɛ́ Simɔ dɛ́y sê sɔ̃̀ mɛ
n kwlɔ wílvyɑ̃́hnìnɛ képékèyɔ̂. Pè mɛ kè yah kɔ̃ Yesu tyí nɛ, à à dɛ mɔ.
39 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ kɔ yĩn ǹ yõ, tɛ́ dírí kõ wílvyɑ̃́hnì yõ, ké núkú pi fín
mɔ. Nɛ́npɔ́ swɔ, à núkú yuku tyah yõke tɛ̃-ǹsahlɛ n yah pé tyí.

40 Gbɩ̃́yɩ̃́ dénɔ́ sɔkɔ, nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ n yɔ yam duke dukelɛ, pé nɛ́tɑ̃m pɔ
pélɛ Yesu tyí. À mó ǹ gbɛ̃̀nnɛ n sah n yuku pé nɛ́núkù núkú yõ, à pélɛ n dɛ
n mɔ. 41 Tɛ́ sétɛ̃̀n tɔ sɔ̃̀ mɛ n wil névye náhnáh sɔkɔ. Sè sɔ̃̀ mɛ n gbo n mɔ
sé wil gbɩ̃́nɛ nɛ ńkɛ̃́, Liyel pi-á ǹnɛ. Ǹtɛ, sǎh pĩ nɛ, Liyel nɛy tɛ́kínmɔnɔ-á
ǹnɛ, à mɛ dírí kõ sé yõ, tɛ́ sé vyɛ̃y tũ wɛ́kínɔ́lɛ.

42 Tyah-á núkú dal, Yesu yuku sɔkɔ gbɛ̃́nnı tyah yɔ́ sɔkɔ. Kǎh pı sɛ̃́, tɔ́wû
yuku tyah ǹnɛ n soh n kɔ̃. Pǎh kyı à wɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pè sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé
à syi n sah, à káh tɔ̃ yal pé tnɔ̂. 43 Ǹtɛ, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Mé yĩnɛ mè
nìvìnì wɛy sɑ̃́n yo n kɔ̃ kwlo tɛ́lɔ́ tɔ tyí Liyel tɔ̃́rí tyí sɔkɔ. Ń tɛ́kínmɔnɔ yõ
ye képahlɛ.» 44 Képah náh, à kyı tyah Liyel wɛynɛ n yo n kɔ̃ Liyel ní-ńtɑ̃̂n
vì sɔkɔ Yude kwlo sɔkɔ.

5

Yesu yɛ̃́nkyɔ tɛ̃́pú ye pɔ pı ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ

1 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu-á sɔ̃̀ mɛ Yenesarɛtı yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ, tɔ́wû pɔ à mɔ gbĩ sah
pílpíl, Liyel wɛy noh yĩnnɛ. 2 Yesu mɛ krótónè nínì wɛ yɔ tnɔ̂ sɔkɔ, tɛ́
yɛ̃́nkyɔ tɛ̃́pú mɛ wil sé sɔkɔ, mɛ pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n wu. 3 À mɛ de
krótónè nɔ́pi núkú sɔkɔ, nɛ̂-á sɔ̃̀ Simɔ tyílɛ. Tɛ́ kè yah kɔ̃ ǹ tyí nɛ, à yal kélɛ
yɔ vyãh tyí, à de yuku yɔ sɔkɔ kwéyy. Képah-á pı, à kɔ̃ tɛ̃ krótókè sɔkɔ, à
yɔ̃ sɔkɔ tɔ́wûlɛ n kwɔ.

4 Wǎh wɛkı tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à yo Simɔ tyí nɛ, à de yuku yahlɛ yɔ tì tɛ̃-ǹsah.
Pè mó pé mnɔ min dah mɔ yɔ sɔkɔ, pè yɛ̃́nkyɔ tɛ̃. 5 Simɔ mɛ à syah nɛ, pé
yɔ̃̀tɛ̃, pépi-á tɔ̃̀ pı sõ, tɛ́ pé náh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɛ tɛ̃. Ǹtɛ, ǹmɔ yóré yõ, páh
kı mnɔ min dah mɔ. 6 Képah sɔkɔ, pè mɛ pé mnɔ min dah mɔ yɔ sɔkɔ,
tɛ́ yɛ̃́nkyɔ wɛ tɛ̃ tnɔ́nɔ́lɛ fɔ́ɔ́, pé mnɔ tyah n kɔ̃lı. 7 Pè mɛ pı mɔ pé no tyí,
nónó-á sɔ̃̀ mɛ krótókè ní-ò sɔkɔ nɛ, pè pɔ pé yohnı mɔ. Pè mɛ pɔ pè yohnı
mɔ, pè yɛ̃́nkyɔ wilki mɔ krótónè nínì nɔ́pi yɩ̃́ɩ̃́nɛ fɔ́ɔ́, sè n tyah tíkíndenɔlɛ
ni sɔkɔ. 8 Simɔ Pyɛrı-á képah wɛ sɛ̃́, à ǹ gbètukunɔ di Yesu yah, tɛ́ nɛ, pé

Yȍtɛ̃, tyípékè pí-ò-á pélɛ. Képah yĩnnɛ, à gbɛ mɔ péwɔlɛ. 9 Pǎh yɛ̃́nkyɔ nɔ́pi
wɛ tɛ̃ pípí sɛ̃́, tíkí mɛ Simɔ ànɛ̂ pé no pól kah tɛ̃, 10 à tahlı Sebede dĩ́npì tyí,
Nsyakı ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ, pépi nónó-á sȍ Simɔ tȍ pı mûnɛ. Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ
yo Simɔ tyí: «Káh tíkí pı! Á tɔkɔ núkúnúkú tyí, á kı pı névye yénpɔ-òlɛ
Liyel tyí.» 11 Képah náh, pè wil pɔ krótónè sah kènkwȁh yõ ànɛ̂ pé vyɔ́
póllɛ, tɛ́ mɛ Yesu sȍ tɛ̃.

Yesu tótɛ̃ yɔ́ dɛ mɔ

12 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu sȍ mɛ kwil yɔ́ sɔkɔ, tɛ́ dĩ́ yɔ́ tɔ sȍ mɛ nɛ́npɔ́, dú ńyânnɛ
ǹ wil pól sɔkɔ. Wǎh Yesu wɛ sɛ̃́, à kɔ kwĩnki, ǹ yah di sétáh Yesu yah, tɛ́
à ni nɛ, pé Yȍtɛ̃, wàh mɛ ké tyí, wǎh kı fɛ̃ pé dɛ mɔ. 13 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu
núkú ǹ gbȍ nɔ, à tũ ǹ tyí, tɛ́ nɛ: «Mé mɛ ké tyí, á kı dɛ!» Nɛ́npɔ́ swɔ, dĩ́
núkú dɛ. 14 Képah sɔkɔ, Yesu kè gbah yo ǹ tyí nɛ, à káh yĩ mè yãh nɛy tyí
póllɛ. Tɛ́ à kyı ǹ gblɔ̃̀ynɛ sárká wȉlkȉpu yȍtɛ̃ wɛ̃kı. Moyisi-á sȍ sárká nɛ̂ tyí
yo sah tótãm dɛ́nmɔnɔ tyí sɔkɔ, à mó kè pı n tũ. Képah-á kı ǹ dɛ́nmɔnɔlɛ
pè wɛ̃kı.
15 Képah fyé yõ, wãn sȍ mɛ n dohnı Yesu yĩn wȉlnɔ́ yõ, tɛ́ nɛ́kwĩ́nkí sȍ
mɛ n tuke n mɔ ǹ wɛy noh yĩn, ànɛ̂ pé yamnɔ mɔ́ndɛnmɔ yĩnnɛ. 16 Tɛ́ Yesu
wɔ sȍ ńkɛ̃́nɛ n gbɛ n mɔ n tɛ̃ ǹ gblɔ̃̀y gbɛ̃́nnı sɔkɔ, ǹ Liyellɛ n ni.

Yesu sèkùkù dĩ́ yɔ́ dɛ mɔ

17 Sɔ̃́ yɔ́lɛ ńtɔ̃, Yesu sȍ mɛ kwɔ́nɔ́lɛ n pı, tɛ́ Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kì
kwɔ́pú tɔ sȍ mɛ kɔ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ nɛ́npɔ́. Pè wil Kalile ànɛ̂ Yude kwlo pól sɔkɔ,
ànɛ̂ Yerusalɛmı tɔ sɔkɔ. Tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tǎhkì sȍ mɛ Yesu sɔkɔ. Képah
ye à kɔ̃, à yámpúlɛ n dɛ n mɔ. 18 Légbĩ́nɛ, nósyɔ́ sèkùkù dĩ́ yɔ́ twah pɔ ǹ
sɛ̃ sɛ̃ kwâh yõ, mɛ n yah n kɔ̃ nɛ, pé de ǹnɛ wɔ̀kɔ̀, pé kyı à tiki sah Yesu
yah. 19 Tɛ́ névye tnɔ́nkàhnɔ́ tɛ̃ tyí, pè dé-ńsah yah kwlɔ. Kǎh pı sɛ̃́, pè dɔkɔ
gbɛ̃́ntĩ́n yõ kye, à sèkùkù mè tiki mɔ ànɛ̂ ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔlɛ, névye nıyɔ̃́ Yesu
yah. 20 Yesu-á wɛ pè sɛ̃ ǹ yõ sɛ̃́, à mɛ yo sèkùkù mè tyí: «Dĩ́, á tyípêl ye yɔ̃
mɔ ǹ kɔ̃.» 21 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú ànɛ̂ Farisiyɛ̃nɔ tyah n
sõ nɛ, nɛ̂ tɛ̃ ó se dĩ́ mènɛ, tɛ́ à Liyel yĩnnɛ n yıkı sɛ̃ nı? Nɛ̂ se kı fɛ̃ tyípêl yɔ̃
mɔ névi kɔ̃, nɛ́ Liyel ó náh nı? 22 Ǹtɛ, Yesu-á pé fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ pĩ sɛ̃́, à pé syah
nɛ: «Kwâh nɛ̂ pı, tɛ́ yé n sõ sɛ̃́? 23 Nɛ̂ tɛ̃ dɔ̀dɔ̀ kal, à yo sèkùkù mè tyí nɛ,
ǹ tyípêl-á yɔ̃ mɔ à kɔ̃, képah náh pı, à yo ǹ tyí nɛ, à yuku nɛ n kɔ? 24 Ǹtɛ,
mé mɛ ké tyí nɛ, yé pĩ nɛ, tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ Névi Pi tyí sétáh yõ, kı fɛ̃ névi
tyípêl yɔ̃ mɔ à kɔ̃», tɛ́ ǹ syı yo sèkùkù mè tyí: «Mé kélɛ n yo á tyí: yuku,
á sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ, ǹ nɛ n yuku á gbô!» 25 Nɛ́npɔ́ swɔ, dĩ́ núkú yuku no pól
yĩ́ yah, à sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ, à sɔkɔ ǹ gbô, mɛ Liyel yĩnnɛ n gbilki n yuku.
26 Képah tɛ̃ sɔkɔ, no pól gbȁn du. Pè Liyel yĩnnɛ n gbilki tíkí tɛ̃ tyí, mɛ yo
tũ nɛ, kwɛynɛ, páh tyi snɔ́ wɛ dɛ́!

Yesu Levi ye yah

27 Képah náh, Yesu wil nɛ́npɔ́, tɛ́ mɔ́rí syí-ò Levi wɛ kɔ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ mɔ́rí syí-
ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. Á yo ǹ tyí nɛ: «Ǹ́ sȍ tɛ̃!» 28 Levi núkú ǹ tȍ sah, tɛ́ yuku
ǹ sȍ tɛ̃. 29 Képah tɛ̃nɛ, Levi yõke ǹgbɛ̃ pı ǹ gbô Yesu yĩnnɛ, tɛ́ mɔ́rí syípú
náhnáh ànɛ̂ nɛ́káhbí kwĩ́nkí sȍ mɛ pélɛ kénɛ yõke yɔ̃́-ńsah. 30 Képah sɔkɔ,
Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ pé Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú sȍ mɛ lékàhlɛ Yesulɛ n kɔ̃ mɛ
n yo ǹ tȍ sɑ̃́hpú tyí nɛ, kwâh nɛ̂ se, tɛ́ pè n yõ tɛ́ n wɔ mɔ́rí syípú ànɛ̂

Liyel wɛ̃kì kɔ́-ńkɛ̃púlɛ wɛ̃ tyí nɩ? 31 Képah tɛ̃nɛ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Névye
nónó-á mɛ lènɔlɛ, sènpɩ yétɔ̃̂ se mɛ pé tyí? Yámpú tyí náh sènpɩ yétɔ̂lɛ di?
32 Névye nónó-á n sõ nɛ, nɛ́gblɔ́-á pélɛ Liyel yah, mé náh pɔ pépi ye yĩnnɛ.
Ǹtɛ, nónó-á pĩ nɛ, tyípêl pípú-á pélɛ, pépi yé-ńsah ye mé pɔ nɛ, pè Liyel
wɛ̃kì tɛ̃.»

33 Képah náh, Farisiyɛ̃nɔ yo ǹ tyí nɛ, Nsyõ tɔ̃̀ sã́hpú ànɛ̂ pépi tɔ̃̀ sã́hpú-á
ńkɛ̃nɛ níkȉlɛ n tɛ̃, ǹ tɛ́ nírílɛ n pɩ. Ǹtɛ, ǹmɔ tyínɔ tɛ̃ wɔ ninɛ n wɔ, tɛ́ yõkelɛ
n yõ kɛ̀. 34 Wǎh képah noh sɛ̃́, à mɛ yo pé tyí: «Fúr pí-ò-á nónó ye ǹ fúr
yõke yõ yĩnnɛ, yépi se kɩ fɛ̃ pè kɔ̃ pè kɩ níkȉ tɛ̃ pé yé-ò yĩ́ yah? 35 Ǹtɛ, sɔ̃́ yɔ́
mɛ n pi, pɛ mɛ̀ kɩ pɔ n wilki n pi pé wrɔ́. Légbĩ́nɛ, pè kɩ pyě níkȉlɛ n tɛ̃.»

36 Képah náh, Yesu mɛ tõ sèmȉrkȉ yɔ́ mɩ pé tyí nɛ ńkɛ̃: «Névi yɔ́ ńtɛ̃ náh
fwɔ̀sãn kãm, à fwɔ̀dyàh min n pi. Wâh képah pɩ, fwɔ̀sãn kɩ yɩkɩ, ké gbó
mɛ̀ tɔ náh se tõ fwɔ̀dyàh syi n pi. 37 Ànɛ̂ tõ, névi yɔ́ ńtɛ̃ náh dȉvɛ̃ sã́n mɔ n
pi pley dȋ sɔkɔ. Wâh képah pɩ, dȉvɛ̃ sã́n mɛ̀-à fũ, kè kɩ pley nɔ́pi tɔkɩ, dȉvɛ̃
kɩ kwɛ, pley kɩ yɩkɩ. 38 Kàh pɩ dȉvɛ̃ sã́nnɛ, kè yĩnɛ kè mɔ pley snɔ́. 39 Névi
nɛ̂-á dar dȉvɛ̃ kònɔ́ wɔ́nɔ́lɛ, à náh tõ n fɛ̃ n syi ké kò-ǹkɛ̃nɛ n wɔ. Tɛ̃ n nɛ
n yo nɛ, dȉvɛ̃ kònɔ́-á nɔ kal.»

6

Yesu ànɛ̂ mɩ mɩ yòh sɔ̃́ tyilɛ

1 Képah náh, Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ wɛ̃kì tɛ̃ n kɔ n kah
sèmukɔ swɛ̃y yísyɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sã́hpú mɛ sèmukɔ ywɔ̃lɛ n kɔ̃lɩ n wɔkɔlɩ
pé gbɑ̃̀n sɔkɔ, à n tah.* 2 Farisiyɛ̃nɔ-á képah wɛ sɛ̃́, pé túkù mɛ nɛ, tɔ̃̀ pínɔ́
wɛ̃kì náh mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ. Tɛ́ kwâh nɛ̂ se, tɛ́ pè kélɛ n pɩ nɩ?
3 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí: «Kwɛkɩ-á lésõ yɔ̃̀tɛ̃ Davidi ànɛ̂ ǹ náh névye tɛ̃
sɔ̃́ nɛ̂nɛ, wǎh nɛ̂ pɩ, yé náh kè kar yah kɛ̀? 4 À náh sɔ̃̀ de Liyel wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ,
à búrn tɔkɔ, nónó-á sɔ̃̀ mɛ sàhnɔ́lɛ Liyel tyí yõ, à tah, tɛ́ ǹ náh névye tɔ kɔ̃
di? Tɛ́ nɛy náh sɔ̃̀ yĩnɛ búrn nɔ́pi táhnɔ́lɛ, nɛ́ sárká wȉlkȉpu yɔ̃̀tãm ó náh.»†
5 Tɛ́ tõ yo pé tyí: «Névi Pilɛ, mɩ mɩ yòh yɔ̃̀tɛ̃ ye ǹnɛ.»

Gbɔ̃̀nkù dĩ́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ

6 Képah náh, mɩ mɩ yòh sɔ̃́ yɔ́lɛ ńtõ, Yesu de Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, mɛ
tyah névyelɛ n kwɔ. Tɛ́ dĩ́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ, gbɔ̃̀yɔ̃̀lɛ kúnɔ́lɛ. 7 Képah
tɛ̃nɛ, Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú, ànɛ̂ Farisiyɛ̃nɔ mó mɛ Yesulɛ n kyɔmɩ n yah,
wàh kɩ ńtyĩ́nɔ nɛy dɛ n mɔ n pi mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ, pè mó lékàh wɛ à kɔ̃. 8 Ǹtɛ,
ǹmɔ tɛ̃ wɔ sɔ̃̀ mɛ pé fɔ́kɔ́sɔ̃nɔlɛ n pnɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, à mɛ yo gbɔ̃̀nkù dĩ́ mɛ̀
tyí: «Yuku n pɔ n yĩn névye nɩyɔ̃́ ásɔ̃̂.» Dĩ́ mɛ yuku yĩn. 9 Képah tɛ̃nɛ, Yesu
yo pé tyí: «Ńmɔ yélɛ n piki n yah, tir nɛ̂ pínɔ́ wɛ̃kì mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh
sɔ̃́lɛ? Pèpɔrɩ se, tĩ̂ pèkè se? À nɛy min pwah mɔ, tĩ̂ à tɛ̃ ko mɔ?» 10 Képah
sɔkɔ, wǎh pè yah kore vi, à yo dĩ́ tyí: «Á gbɔ̃̀ tɔ̃!» À mɛ ǹ gbɔ̃̀ tɔ̃, kè núkú
pɩ ké vilɛ. 11 Képah tɛ̃nɛ, pé fɔkɔ kah vyãh Yesulɛ, pè tyah wɛ̃nɛ n vi n mɔ,
sɔ̃̀-á pè kɩ n pɩ n pi ǹnɛ.

Yesu tɛ̃̀ntõbe nɛ́pĩ̂ gbɔ̃nimî yáhnwȉlkȉnɔ́lɛ

---

* 6:1 6.1 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ sɛ́bɛ́y 23.26 sɔkɔ. † 6:4 6.3-4 - Yah n tɛ Samyɛlɩ sɛ́bɛ́y gben 21 sɔkɔ.

[12] Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu dɔkɔ yuku yɔ̃lɩ yɔ́ yõ, à kyɩ nírílɛ n pɩ. À lékẫh pól pɩ
Liyel nínɔ́ sɔkɔ. [13] Tyah-á pɔ dal, à ǹ tɔ̃̀ sã́hpú ye, tɛ́ nɛ́pɩ̂̃ gbɔ̃nimí yah wilki
pé sɔkɔ, tɛ́ pépi yĩn sah ǹ tɛ̃̀ntõbelɛ. [14] Wăh nónó yah wilki, pé yni wɛ yɔ̀:
Simɔ wɔlɛ, Yesu ǹmɔ yĩn sah Pyɛrɩlɛ, tɛ́ ǹ gbɛ̃̆ndɩ̃́ Andre sɔ̃̀ mɛ, ànɛ̂ Nsyakɩ,
ànɛ̂ Nsyɔ̃, ànɛ̂ Filipi, ànɛ̂ Bartelemi, [15] ànɛ̂ Matye, ànɛ̂ Toma. À tahlɩ Alfe
pídɩ̃́ Nsyakɩ tyí, ànɛ̂ Simɔ nɛ̂-á sɔ̃̀ pè n ye «Sú fɔ̃́ vyãh syí-òlɛ», [16] ànɛ̂ Nsyakɩ
pídɩ̃́ Yudelɛ, ànɛ̂ Yisikariyɔtɩ Yudasɩlɛ, nɛ̂-á pɔ vi Yesu náh.

Yesu tɔ́wû kwɔ́nɔ́, ànɛ̂ yámpú dɛ́nmɔnɔlɛ

[17] Képah náh, Yesu tiki yɔ̃lɩ yõ ànɛ̂ pélɛ, à pɔ yĩn kéntáhkɩ̀ támm yɔ́ sɔkɔ.
Tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sã́hpú náhnáh sɔ̃̀ mɛ, à tahlɩ tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ tɔ tyí, nónó-á wil Yude
tã̀ntã̀n pól sɔkɔ, ànɛ̂ Yerusalɛmɩ, à tahlɩ pnɛ yɔ gbɔ̀pɔ kwlo tyí, Tiri ànɛ̂
Sidõnɛ. [18] Pè sɔ̃̀ pɔ Yesu wɛlɔ nóh-ńsah, ànɛ̂ dɛ́nmɔnɔ wɛ yĩnnɛ pé yamnɔ
sɔkɔ. Sétã̀n-á sɔ̃̀ mɛ nónó sɔkɔ mɛ pélɛ n kwlɔ, pé tɔ dɛ́nmɔnɔ wɛ. [19] Tɛ́
tăhkɩ̀ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ n wil ǹ sɔkɔ, à pé póllɛ n dɛ n mɔ. Képah ye tɔ́wû pól kɔ̃,
pè n yah n kɔ̃ wɛ́ntũ̀-ǹsahlɛ ǹ tyí.

Yèvɩnɩ ànɛ̂ yèvyãhrɩ tyílɛ

[20] Képah sɔkɔ, Yesu mɛ ǹ yah yɔ̃ ǹ tɔ̃̀ sã́hpú yah, tɛ́ nɛ:
«Yèvɩnɩ mɛ yé tyí, yépi nónó-á mɛ yãm sɔkɔ.
Liyel tɔ̃́rí mɛ yépi tyí yõ.
[21] Yèvɩnɩ mɛ yé tyí, yépi nónó-á mɛ núkúnúkú kwɛkɩ sɔkɔ.
Yé kɩ pɔ n tɔ̃ n pi.
Yèvɩnɩ mɛ yé tyí, yépi nónó-á mɛ núkúnúkú gbní sɔkɔ.
Yé kɩ pɔ yɩ̀ syɔ n pi.
[22] Yèvɩnɩ mɛ yé tyí, no-à yé dyɔlɛ n yɔ, tɛ́ yé milki, tɛ́ yélɛ n gbyɔ, tɛ́ yé
yĩnnɛ n yɩkɩ Névi Pi yõ sɛ̃́nɔ́ yĩnnɛ. [23] Ǹtɛ, ké yõre ǹgbɛ̃ kɩ pɔ yé dyah Liyel
fɔ̃́. Képah ye, yé nɛ n mɛ nɩ̀vɩ̀ sɔkɔ lésõlɛ, yé nɛ n yɔkɔ n kwãh nɩ̀vɩ̀ tɛ̃̆ tyí.
Sɛ̃́ ye lésõ pé náh tãn tɔ n fõh Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ.
[24] Ǹtɛ, yépi nónó-á tahbɩlɛ, yèvyãhrɩ mɛ yé yõ.
Yé yé pèpɔrɩ wɛ sɔkɔ tɛ.
[25] Yépi nónó-á mɛ núkúnúkú tɛ̃kɩ sɔkɔ, yèvyãhrɩ mɛ yé yõ.
Kwɛkɩ kɩ pɔ yé tɛ̃ n pi.
Yépi nónó-á mɛ núkúnúkú yɩ̀syɔ̀nɩ̀ sɔkɔ, yèvyãhrɩ mɛ yé yõ.
Yé kɩ pɔ yèkwɔrɩ gbní gbo n pi.
[26] Pàh yépi nónónɛ n gbilki, yèvyãhrɩ mɛ yé yõ. Sɛ̃́ ye lésõ pé náh tãn tɔ
n gbilki Liyel yĩn yõ mɩ̀nyobelɛ.»

Sépɛ́bí tɛ̃́nɔ́ pèpɛynɛ

[27] «Ǹtɛ, yépi nónó-á mɛ n nohnɩ ń tyí, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: yé yé
sépɛ́bílɛ n tɛ̃ plɛ. Yé pèpɔrɩlɛ n pɩ yé dyɔ yɔ́pú tyí. [28] Nónó-á plɔlɛ n ye n
mɔ yé yõ, yé sãmnɛ n mɔ pé sɔkɔ. Yé mó Liyellɛ n ni yé fɔ̃́hpú tyí. [29] Névi-à
á létáh núkú mɩ, ké ní-ò tɔ vi n mɔ à kɔ̃. Névi-à á fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔkɔ, yɛ tɛ̃̆
kɔ̃ à á fwɔ̀mɔ̀npir tɔ tɔkɔ. [30] Névi nɛ̂-à kwâh ni á tyí, kè yĩ tɛ̃̆ kɔ̃. Ànɛ̂,
névi-à á gbɔ̃̀ kwâh tɔkɔ, káh nɛ, tɛ̃̆ n syɩ n pɔ kélɛ. [31] Ànɛ̂ tɔ̃, yáh mɛ ké tyí
nɛ, no nɛ̂nɛ n pɩ yé tyí, yépi tɔ sɛ̃́nkɔ̃lɛ n pɩ pé tyí.
[32] Yépi tyí-á nɔ nónó tyí, pépi ó tyí-à nɔ yé tyí, yĩ́ngbí nɛ̂ mɛ yé kɩ n wɛ
n pi képah sɔkɔ? Liyel wɛ̃̆kɩ̀ kɔ́-ńkɛ̃̆pú ńtɛ̃ tɔ nɛ́nɔ́nɔ́ tyí náh nɔ pé tyí di?
[33] Nónó-á n tɔ̃ n sah n pɩ yé tyí, yé tɔ-à n tɔ̃ n sah n pɩ pépi ó tyí, yĩ́ngbí

nɛ̂ mɛ yé kɩ n wɛ n pi képah sɔkɔ? Liyel wɛ̃kɩ̀ kɔ́-ńkɛ̃pú ńtɛ̃ tɔ náh sɛ̃nkɔ̃lɛ
n pɩ di? 34 Ȁnɛ̂, yâh n dɛkɩ névyelɛ n kɔ̃, yáh sɛ̃ ké yõ nɛ, nónó ó-á kɩ pɔ
sé lédyáhnɩ́nɛ yé kɔ̃ n pi, yɩ̋ngbí nɛ̂ mɛ yé kɩ n wɛ n pi képah sɔkɔ? Liyel
wɛ̃kɩ̀ kɔ́-ńkɛ̃pú tɔ náh n dɛkɩ wɛ̃nɛ n kɔ̃, sé lédyáhnɩ́ pɔ́nwɛ yɩ̃nnɛ di?
35 Pèpɔrɩ pɩ̃́-ńkɛ̃pú, ànɛ̂ népêl nɩ̀gbɛ̀kɩ̀ mɛ Liyel sɔkɔ. Képah ye, yépi tɔ
yé sépɛ́bɩ́lɛ n tɛ̃ plɛ. Yé pèpɔrɩlɛ n pɩ pé tyɩ́. Yé nɛ n dɛkɩ n kɔ̃, ké lédyáhnɩ́
tyɩ́ sɔ̃̀-ǹkɛ̃nɛ. Képah sɔkɔ, yé kɩ kyɩ ké lédyáhnɩ́ ǹgbɛ̃ wɛ Liyel fɔ̃́, tɛ́ kɩ pɩ
yɔ̃̀tah Liyel wɛ̃npɩ̀lɛ. 36 Yé pɩ nɩ̀gbɛ̀kɩ̀ névyelɛ, sɔ̃-á yé sú Liyellɛ nɩ̀gbɛ̀kɩ̀
pɩ́-òlɛ.»

Káh no pîlkî-ńtɑ̃̂n ólɛ n yo

37 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ yo pé tyɩ́: «Yé káh nolɛ n tuke. Képah sɔkɔ, Liyel
náh yé tɔ tuke n pi. Yé káh lékàhlɛ nolɛ n kɔ̃. Képah sɔkɔ, Liyel náh lékàhlɛ
yé tɔ kɔ̃ n pi. Ǹtɛ, yé nɛ n yɔ̃ n mɔ nolɛ n kɔ̃. Képah sɔkɔ, Liyel kɩ n yɔ̃ n
mɔ yé tɔlɛ n kɔ̃. 38 Yáh no tɛ́lɔ́ tyɩ́lɛ n sãh dú nɛ̂nɛ, kénɛ dú núkú ó kɩ yé
tɔ tyɩ́ sãh n pi. Képah ye, yé nɛ n yɩ̃ n kɔ̃. Képah sɔkɔ, Liyel kɩ yɩ̃ yé tɔ kɔ̃.
Ȁ kɩ dú tɔkɔ, kɩ sɑ̃́hnɔ́ pèpɛy sãh, kɩ sni, kɩ yike yike, kè kɩ yuku kwɛ, kɩ vi
mɔ yé kɔ̃ yé fwɔ̀mɔlɔ vyɛ̃y tɛ̃nkũnmɔnɔ sɔkɔ.»
39 Tɛ́ tɔ̃ sèmɩ̀rkɩ̀ yɔ́ mɩ pé tyɩ́ nɛ ńkɛ̃: «Yɩ̃́tṹ se kɩ fɛ̃ pɩ ǹ nɩ́-ò yɩ̃́tṹ yah
tɛ̃-òlɛ? Pé nɩ́mɩ́ náh n syɩkɩ n de n pi pwɑ̃̀h yɔ́ sɔkɔ di? 40 Tir sɑ̃́h-ò náh
n kal n pnɛ ǹ kwɔ́-òlɛ. Tɛ́ sɑ̃́h-ò nɛ̂-à kwɔ́nɔ́ wɛ yɩ̃́ɩ̃́, ǹmɔ n pɩ ǹ kwɔ́-ò tyɩ́
kɔ̃lɛ.
41 Ấ pɩ sɔ̃, tɛ́ ǹdan kyɔmɩ wɛ á yṹnpi yɩ̃́ sɔkɔ, tɛ́ dàhnpɛlɛ áwɔ yɩ̃́ sɔkɔ,
á náh mɛ képah wɔ wɛ? 42 Ấ kɩ pɩ sɔ̃, tɛ́ kɩ yo á yṹnpi tyɩ́ nɛ, à yɛ á ǹdan
wilki à kɔ̃ ǹ yɩ̃́ sɔkɔ, áwɔ nɛ̂-á dàhnpɛlɛ á yɩ̃́ sɔkɔ, tɛ́ á náh mɛ képah wɔ
wɛ? Vɩ̃́nnɩ́nɩ̀ wɛ́kɩ́-ò! Ấ yɩ̃́ sɔkɔ dàhnpɛ ǹgbò wilki! Képah-à pɩ, á kɩ fɛ̃ n
yah pallɛ, kɩ á nɩ́-ò yɩ̃́ sɔkɔ ǹdan wilki.»

Séswɔ̂ ànɛ̂ ké pyelɛ

43 «Séswɔ̂ pèpɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh n syi pye túkúnɩ̀nɛ. Séswɔ̂ túkù tɔ náh mó
n syi pye pèplɔlɛ. 44 Sésân pól n pnɛ sé pye sɔkɔ. Sènsóké pye náh fɛ̃ n
wɛ kahrɩ sɔkɔ. Yrɛnsɛ̃ náh mó tɔ̃ fɛ̃ n wɛ n gbɛ gbɩ́yɛ̃kɩ̀ sɔkɔ. 45 Nɛ́pɛ́pɛ̌y
yɩ́péplɔ n wil ǹ nɩ sɔkɔ, wǎh nónó koh sah. Sɛ̃ ó ye, nɛ́túkù tɔ tyɩ́túkúnɩ̀ n
wil ǹ nɩ sɔkɔ, wǎh nónó koh sah. Névi nɩ-à yuku tir nɛ̂nɛ, képah ye n wil
ǹ vyãh.»

Vɩ̀ duke nɩ̂nɔ́ tyɩ́ yónɔ́lɛ

46 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ yo pé tyɩ́: «Sɔ̃ pɩ, tɛ́ yě ńnɛ n ye ‹Tɛ̃ ǹgbɛ̃, Tɛ̃
ǹgbɛ̃nɛ›, tɛ́ mâh se nɛ̂ yo, yé náh képahlɛ n pɩ? 47 Névi nɛ̂-à pɔ ńmɔ tyɩ́, tɛ́
ń wɛlɔ noh, tɛ́ mɛ sélɛ n pɩ, tɛ̃-á mɛ nɛ̂ kètɔ̀lɛ, mé kɩ ǹ tyɩ́ yo yé syah: 48 Ȁ
mɛ, á kɩ nɛ wɔ̀kɔ̀ mɔ́-ò yɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á swɔ tũ tiki náhnáh, tɛ́ wɔ̀kɔ̀ sõ légbɩ̃́ yõ.
Tɛ́ ké sõ tyàhnɔ́-á sɔ̃̀ plɛ sɛ̃, képah ye, yɔ-á pɔ yuku, tɛ́ kwɔ, kè fwo kyɩ syɩ
kénɛ wɔ̀kɔ̀ tyɩ́, tɛ́ kè náh tɛ̃ wɛ kè fɛ̃. 49 Tɛ́, névi nɛ̂-à ń wɛlɔ noh, tɛ́ à náh
sélɛ n pɩ, tɛ̃ wɔ mɛ, á kɩ nɛ wɔ̀kɔ̀ mɔ́-ò yɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á wɔ̀kɔ̀ yɔ̃ sɔkɔ mɔ sétáh
kɔ́kɔ́ yõ swɔ tṹ-ǹkɛ̃nɛ. Yɔ-á pɔ yuku, à fwo kyɩ syɩ kénɛ wɔ̀kɔ̀ tyɩ́, nɛ́npɔ́
swɔ, ké pól pirki kwɛ, à núkú mukuli pnɛ́pnɛ́.»

7

Sràsyîbî lèkwɛ̌ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Liyel yõ sɛ̃ dùkùlɛ

1 Képah sɔkɔ, Yesu-á wɛlɔ nɔ́pi pól yo pɔ tyɛ no tyí, à de Kapɛrnayumi.
2 Tɛ́ nɛ́npɔ́ sɔkɔ, tɔ̃̀npɩ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ yɔ́ tyí. Á sɔ̃̀ mɛ n yɔ
képékèyɔ̂, mɛ n tyah kúnɔ́lɛ. Tɛ́ ǹ tyí sɔ̃̀ tah yɩ̃́ɩ̃ ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ tyí. 3 Wǎh Yesu tyí
noh, à mɛ Nsyifunɔ yèwàhnì yísyɔ́ tɛkɩ mɔ nɛ, pè kyɩ à ni, à pɔ pé tɔ̃̀npɩ
dɛ mɔ. 4-5 Pǎh kyɩ yĩni tɛ̃ Yesu tnɔ̂, pè tyah ǹnɛ n gbah n ni, mɛ n yo ǹ tyí
nɛ, pépi Nsyifunɔ tyí-á kah nɔ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ mɛ̀ tyí. Ànɛ̂, ǹmɔ-á tɔ̃ yĩn pé Liyel
ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ mɔ́nɔ́lɛ. Képah-á, wǎh yĩnɛ yòhnìnmɔnɔ mɛ̀ pínɔ́lɛ ǹ tyí.
6 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ sɔkɔ pélɛ. Wǎh de n tɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ mɛ̀ kételɛ,
kénɛ dɩ̃́ tɔ̃ ǹ kódíbí yísyɔ́ tɔ̃ nɛ ńkɛ̃́, pè pɔ yo Yesu tyí nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, péwɔ náh
yĩnɛ ǹ dénɔ́lɛ pé kéte sɔkɔ. Képah-á, à káh ǹ gblɔ̃̌y kwlɔ pɔ. 7 Ǹkɛ̃́, képah
tɔ-á pé kɔ̃ pé kè yah nɛ, pé náh yĩnɛ pɔ́nwɩ̃̀lnɔ́lɛ ǹ tyí pé gblɔ̃̌y. Ǹtɛ, à wɛy
núkú ó yo, pé tɔ̃̀npɩ-á kɩ dɛ. 8 Ǹkɛ̃́, péwɔ ńtɛ̃ tɔ tyí yɔ̃̀tãm-á mɛ, péwɔ tɔ
mó mɛ sràsyíbí yísyɔ́ yɔ̃. Pâh yo nɛ̂ tyí: «Sɔkɔ!», tɛ̃ n sɔkɔ. Pâh yo nɛ̂ tyí:
«Pɔ!», tɛ̃ n pɔ. Ànɛ̂, pâh yo pé tɔ̃̀npɩ tyí: «Tir mɛ̀ pɩ!», ǎ kè pɩ. 9 Képah
sɔkɔ, Yesu-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃́, à dɩ̃́ mɛ̀ sɔ̃ kègbɩlɛ. Tɛ́ ǹ yah vi yo ǹ sɔ̃̀ tɛ̃́pú
tɔ́wû tyí nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: Yisrayel ńtɛ̃ sɔkɔ, mé náh sɛ̃́nkɔ̃ Liyel
yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ névi wɛ yah.» 10 Képah sɔkɔ, tɛ̃ntɔ̃̀ névye-á pé syɩ kyɩ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃
kéte, pè kyɩ nɛ n yah, ǹ tɔ̃̀npɩ mɛ̀ dɛ.

Yesu pɛ́kúsè yɔ́ pîdɩ̃́ lékó yilki mɔ

11 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu mɛ n yuku kwil yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Nayinnɛ. Tɛ́ ǹ tɔ̃̀
sɑ̃́hpú, ànɛ̂ tɔ́wû ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. 12 Wǎh yĩni tɛ̃ kwil dé-ńsahlɛ yúkɛy, à
nósyɔ́ yohnɩ, pè mɛ lékó yɔ́ twah n yuku yɩ̃́-ńsah. Pɛ́kúsè yɔ́ pídɩ̃́ ye sɔ̃̀, ǹ
gblɔ̃̌y núkúnínɛ ǹ yɩ̃́ tyí. Tɛ́, kénɛ kwil névye sɔ̃̀ mɛ wil náhnáh, mɛ pi mɛ̀
sɔ̃̀ tɛ̃. 13 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu-á pi mɛ̀ wɛ sɛ̃́, ǹ yãm à kah tɛ̃, à mɛ yo ǹ tyí: «Káh
n tɔ̃ nɛ n gbo!» 14 Tɛ́ mɛ nɔ de, à tũ lékó twáhkì tyí, ké twáhpú núkú yĩn.
Yesu mɛ yo nɛ: «Dɩ̃̃npir, mé kélɛ n yo á tyí: yuku!» 15 Wǎh yo sɛ̃́, à núkú
yuku kɔ̃ tɛ̃, té tyah n yãh. Yesu mɛ ǹnɛ ǹ yɩ̃́ gbɔ̃̀ dahbɩ. 16 Képah tɛ̃̀nɛ, tíkí
no pól tɛ̃. Pè tyah Liyellɛ n gbilki, mɛ yo tũ nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò ǹgbɛ̃
yɔ́-á wil mɔ pé wrɔ́. Ànɛ̂, Liyel-á yah dah mɔ ǹ no tyí sɔkɔ. 17 Képah sɔkɔ,
Yesu tyípínɔ́ tyí yɔ́nɔ́ tɔ̃ mɔ Yude tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól sɔkɔ, à kyɩ sɔkɔ ké gbɔ̀plɔ
kwlo tɔ sɔkɔ.

Wɛ̀lnwɩ̃̀lkɩ̃̀-ò Nsyɔ̃-á nɛ̂ piki yah Yesu tyí sɔkɔ

18 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyi nɔ́pi pól yãh Nsyɔ̃ tyí. À mɛ pé sɔkɔ
nɛ́pɩ̂ nímí ye, 19 à tɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí. Ǹkɛ̃́, pè kyɩ à piki yah nɛ, ǹmɔ se
Liyel nɛy tɛ́kínmɔnɔlɛ, nɛ̂-á kɩ sɔ̃̀ n pɔ n pi, tɩ̃̂ pé se yĩnɛ pé ǹnînɛ n syɩkɩ
nɩ? 20 Pǎh pɔ yĩni tɛ̃ Yesu tnɔ̂, pè yo ǹ tyí nɛ, Wɛ̀lnwɩ̃̀lkɩ̃̀-ò Nsyɔ̃-á pépi tɛkɩ
mɔ ǹ tyí nɛ, pé pɔ à piki yah nɛ ńkɛ̃́, ǹmɔ se Liyel nɛy tɛ́kínmɔnɔlɛ, nɛ̂-á kɩ
sɔ̃̀ n pɔ n pi, tɩ̃̂ pé se yĩnɛ pé ǹnînɛ n syɩkɩ nɩ? 21 Légbɩ̃́nɛ, Yesu mɛ yámpú
náhnáhlɛ n dɛ n mɔ pé yamnɔ, ànɛ̂ pé yèvyãhrɩnɔ sɔkɔ. À sétɑ̃̀n yĩni wilki
pé sɔkɔ, té yɩ̃́tũbi náhnáh yɩ̃́ yɩkɩ mɔ. 22 Tɛ́ mɛ yo Nsyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃̀ névye tyí:
«Yáh nɛ̂ wɛ, té nɛ̂ noh, yé kyɩ kè yãh Nsyɔ̃ tyí: Yɩ̃́tũbi yɩ̃́ mɛ n yɩkɩ n mɔ,
sèkukubi mɛ n kɔ tómtóm, tótãm mɛ n dɛ, níkítũbi mɛ n nohnɩ, lékyɩ̂ mɛ

n yilki n mɔ, ànɛ̂ nìvìnì wɛy sɑ̃́n mɛ n yo n kɔ̃ yɑ̃m tɑ̃n tyí.* 23 Ǹtɛ, nɛ̂-á
Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ yáhle-ńkɛ̃̂nɛ ńmɔ yĩnnɛ, yèvɩnɩ mɛ tɛ̃ tyí.»
24 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃̀ névye-á sɔkɔ tɛ, Yesu tyah ǹ tyílɛ n yɑ̃h tɔ́wû
tyí mɛ n yo: «Kwâh nɛ̂ mɛ yé kyɩ yah gbɛ̃̌nnɩ sɔkɔ? Fílkì yɔ́ se yɑ̃́hkí mɛ n
fĩ n kɔ̃? 25 Tĩ̂ kwâh nɛ̂ mɛ yé kyɩ yah wɛ? Dĩ́ yɔ́ se, nɛ̂-á mɛ fwɔ̀pèplɔ mɔ?
Tɛ́ nónó-á mó tɔ̃ fwɔ̀tǎhnìnɛ n mɔ, tɛ́ tɔ̃rí yélɛ n yɔ̃, pépi náh mɛ yɔ̃̀tɑ̃m
fnɛ́ sɔkɔ di? 26 Ǹtɛ, kwâh nɛ̂ mɛ yé kyɩ yah wɛ? Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò yɔ́lɛ
nɩ? Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: sɛ̃́-á. Tɛ́ ǹmɔ ńtɛ̃-á kal Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ.
27 Ńkɛ̃́, ǹmɔ tyí sɔkɔ-á kè wɑ̃rkɩ sah nɛ ńkɛ̃́:

‹Yáh, ńmɔ Liyel kɩ ń tɛ̃ntɔ̃̀ yó-ò tɛkɩ mɔ á yahlɛ,
à kɩ pɔ á wɛ̃̌kì tɔ̃ sah.›†

28 Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: sê fɔkɔ táh pi yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ nɛ̂-á kal Nsyɔ̃nɛ.
Ǹtɛ, nɛ̂-á tyĩ̌ĩ kal Liyel yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ, ǹmɔ ńtɛ̃ gblò kal ǹnɛ. 29 Képah sɔkɔ,
nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ n nohnɩ ǹ tyí, à tahlɩ mɔ́rí syípú tɔlɛ, pé pól nɛ, Liyel-á mɛ
tómm, tɛ́ Nsyɔ̃ kɔ̃, à pè wel wilki. 30 Ǹtɛ, Liyel-á nɛ̂ yah kɔ̃ Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂
Liyel ǹgbò wɛ̃̌kì kwɔ́pú tyí, pè pé náh vi kè kɔ̃, tɛ́ yahle pé wèlnwìlkìnɔ́lɛ
Nsyɔ̃ tyí.»
31 Tɛ́ Yesu tɔ̃ nɛ: «Nɛ̂ tɛ̃ mɛ mé kɩ tɔkɔ sɑ̃h kwɛy gbĩ névyelɛ? Nɛ̂ tɛ̃ mɛ
pè tɔ? 32 Pè mɛ, á kɩ nɛ wɛ̃́npì sɔ̃ kɔ̃ tɛ̃ n syah tɔ́wû tùkè-ǹsah sɔkɔ, tɛ́ mɛ
n yo wɛ̃ tyí nɛ, pépi-á yɩkɩ fĩbɩ pé tyí, tɛ́ pé náh se yi. Pé tɔ̃ kũ yìkì gbɩ
mɔ, pè náh se tɔ̃ gbo. 33 Ǹtɛ, Wèlnwìlkì-ò Nsyɔ̃ pɔ, à náh mɛ n yɔ̃, à náh
mɛ ɗìvɛ̃nɛ n wɔ, tɛ́ yé nɛ, ǹ yɔ̃̀gbèkè náh mɛ. 34 Névi Pi-á se pɔ, à n yɔ̃ tɛ́ n
wɔ, yé tɔ̃ nɛ, pè yah yèwònpɩ, ànɛ̂ sètɛ̃-á ǹnɛ, mɔ́rí syípú ànɛ̂ tyípêl pípú
kóɗĩ́-á. 35 Ǹtɛ, Liyel lékɑ̃́m tyilɛ, gbɩ ye sélɛ sé fɛ̃nsyipu tyí.»

Yesu pi yɔ́ tyîpêl yɔ̃ mɔ à kɔ̃

36 Farisiyɛ̃ ɗĩ́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, pè n ye Simɔlɛ. Sɔ̃́ yɔ́lɛ, à Yesu ye nɛ, à pɔ yɔ̃ke
yɔ̃ pé tyí. Á mɛ kyɩ de kénɛ ɗĩ́ gbô, à tɛ̃ yɔ̃ke yah.‡ 37 Tɛ́ kénɛ kwil sɔkɔ,
tyípêl pí-ò pi yɔ́ sɔ̃̀ mɛ. Wǎh noh nɛ, Yesu-á mɛ yɔ̃kelɛ n yɔ̃ Farisiyɛ̃ ɗĩ́ gbô,
à pɔ nɩrɩ pɑ̃n pènɛ̀kì yɔ́lɛ, so pèpɛy yɔ́ sɔkɔ. 38 Tɛ́ mɛ vi Yesu náh tĩ̀nnɛ, à
n gbo ǹ yétĩnɛ n kwɛ Yesu gbyɛ̂̃h yɔ̃, tɛ́ sélɛ n kele ǹ yɔ̃̀yénnɛ, tɛ́ sè pɔrɩ tɛ̃,
tɛ́ nɩrɩ mɛ̀nɛ n mɔ sé yɔ̃.
39 Farisiyɛ̃ ɗĩ́ nɛ̂-á ye Yesulɛ, ǹmɔ-á képah wɛ sɛ̃́, à tyah n sɔ̃ ǹ fɔkɔ sɔkɔ
nɛ, ɗĩ́ mɛ̀-à sɔ̃̀ mɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ, pi nɛ̂-á n tũ ǹ tyí yɔ̀, wǎh náhkɩ
ǹ dùkù pĩ nɛ ńkɛ̃́, tyípêl pí-ò ǹgbɛ̃-á ǹnɛ. 40 Yesu mɛ wɛy tɔkɔ, tɛ́ yo Simɔ
tyí nɛ, tir yɔ́-á mɛ pé tyí yo yo tɛ̃nɛ ǹ tyí. Simɔ mɛ nɛ, à kè yo, kwɔ́-ò ɗĩ́.
41 Képah sɔkɔ, à mɛ yo ǹ tyí: «Kmɔ mɔ́-ò yɔ́ kmɔ sɔ̃̀ mɛ nɛ́pĩ̂ nímí yísyɔ́ yɔ̃.
Núkú sɔ̃̀ yĩnɛ à à dyah pɔ́ plɔ́ kyɛkwɛ́lɛ, ní-ò mɛ yĩnɛ à à dyah plɔ́ tikiníní
pɔ́ gbɑ̃mnɛ. 42 Ǹtɛ, pé sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ fɛ̃ ǹ tyí dyah n pi sɛ̃́, ɗĩ́ pé
nímí tyí yɔ̃ mɔ pè kɔ̃. Kǎh pɩ sɛ̃́, ǹ tyí kɩ nɔ kal nɛ̂ tɛ̃ tyí pépi nímí sɔkɔ?»
43 Simɔ mɛ à syah nɛ, péwɔ tɛ̃ sɔ̃nɔ sɔkɔ, nɛ̂ kɔ̃lɩ-á kal, ǹmɔ-á. Yesu mɛ nɛ,
gbɩ-á à yo.
44 Képah sɔkɔ, tɛ́ ǹ yah vi pi tĩ̀nnɛ, tɛ́ yo Simɔ tyí: «Á pi mɛ̀ wɛ kɛ̀? Ńmɔ-á
de á gbô, á náh gbyɛ̂̃h wu wu ninɛ ń kɔ̃. Ǹtɛ ǹmɔ wɔ ǹ yétĩ kwɛ ń gbyɛ̂̃h

* **7:22** 7.22 - Yah n tɛ Yesayi sɛ́bɛ́y 35.5 ànɛ̂ 61.1 sɔkɔ. † **7:27** 7.27 - Yah n tɛ Malakɩ sɛ́bɛ́y 3.1
sɔkɔ. ‡ **7:36** 7.36 - Yesu mɛ gbĩ́nɛ, nɛ́npɔ́ tɑ̃n sɔ̃̀ ńkɛ̃̂nɛ pé gbalɩ kɛ̃kɩ n tɛ̃ yɔ̃ke ǹgbnɔlɛ n yɔ̃.

yõ, tɛ́ sè kele ǹ yȍyénnɛ. 45 Ɓ́wɔ náh ń pɔrɩ tɛ̃. Ǹtɛ, ǹmɔ tɛ̃̀nɛ, wǎh de pɔ
sɔ̃̀, à náh mɛ yal mɔ ǹ gbyɛ̂̀h pɔ́rɩ́ntɛ̃̀nɔlɛ. 46 Ɓ́ náh mó tɔ̃ nɩrɩ mɔ ń yõ, ǹtɛ
ǹmɔ tɛ̃ wɔ nɩrɩ pãn pènɛ̀kì mɔ ń gbyɛ̂̀h yõ. 47 Mé kélɛ n yo á tyí nɛ: pi mɛ̀
tyípêl náhnáh nɔ́pi pól-á yɔ̃ mɔ à kɔ̃. Képah ye, à tyínɔnɔ ǹgbɛ̃ tir mɛ̀ pɩ.
Ǹtɛ, yɔ̃nmɔnɔ-à pɩ nɛ̂ tyí kwéyy, ǹmɔ tyínɔnɔ n mó nɛ kwéyy.» 48 Tɛ́ tɔ̃ ǹ
syɩ yo pi mɛ̀ tyí: «Á tyípêl ye yɔ̃ mɔ ǹ kɔ̃.»
49 Képah sɔkɔ, wǎh sȍ mɛ n yõ ànɛ̂ nónónɛ, pè tyah n sõ pé fɔkɔnɩ sɔkɔ
nɛ, nɛ́dúkú nɛ̂ se dɛ̃́ mɛ̀nɛ, tɛ́ à kɩ pɔ tyípêl tɔlɛ n yɔ̃ mɔ nɩ? 50 Kǎh pɩ sɛ̃́,
Yesu mɛ yo pi tyí: «Ńmɔ yõ sɛ̃̀nɔ́ ye ǹ pwah mɔ. Nɛ n yuku yèvɩnɩ sɔkɔ.»

8

Tȍ sɑ̃́hpú ànɛ̂ syɔ́ yîsyɔ́ Yesu sȍ tɛ̃̀

1 Kénɛ tyi sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu sȍ mɛ n kɔ n kɔ̃ kwíl-ǹgbnɔ ànɛ̂ kwílpî, mɛ
nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɑ̃́nnɛ n yo Liyel yȍtɔ̃rɩ́ tyí sɔkɔ. Tɛ́ ǹ tȍ sɑ̃́hpú nɛ́pȋ gbɔ̃nimí
sȍ mɛ ǹnɛ, 2 ànɛ̂ syɔ́ yísyɔ́ tɔlɛ, wǎh sétȁn yĩni wilki nónó sɔkɔ, tɛ́ pé
yamnɔ tyɛ. Makadala kwil Mari sȍ mɛ, nɛ̂ sɔkɔ-á sétȁn kwǎrninɔ wil,
3 ànɛ̂ Nsyannɛ, nɛ̂-á Yerɔdɩ tahrɩ kyɔ̀mɩ̀-ò dɛ̃́ Kusa kyɩlɛ, ànɛ̂ Susanɩnɛ, ànɛ̂
syɔ́ náhnáh yísyɔ́lɛ, nónó-á sȍ pé gbȁn yȋlɛ Yesu ànɛ̂ ǹ tȍ sɑ̃́hpúlɛ n yohnɩ
n mɔ.

Sèmukɔ mîr-ò sèmȉrkȉlɛ

4 Képah sɔkɔ, névye sȍ mɛ wil kwlo kwlo pól sɔkɔ, à n pɔ n pɔ Yesu tyí.
Tɔ́wû ǹgbɛ̃-á pɔ tuke mɔ sɛ̃́, à mɛ sèmȉrkȉ yɔ́ yãh pé tyí nɛ: 5 «Sɔ̃́ yɔ́lɛ, sètõ
yɔ́ lésõ wil ǹ sèmukɔlɛ n mir. Wǎh mɛ mírnɔ́ sɔkɔ, yísyɔ́ syɩkɩlɩ wɛ̃̀gbalɩ
sɔkɔ. Wɛ̃̀kɔbɩ kɔ sɔkɔ sé yõ, kèpye mɛ pɔ sè yɔ. 6 Yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ légbɩ̃́ yõ,
à fi, tɛ́ núkú tɔ̃ kɔkɔ vínɔ́ kɛ̃́ tɛ̃ tyí. 7 Yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ de pȁn nɩyɔ̃́. Sǎh fi
wɛ̃ tyí pȁnnɛ, pȁn mɛ fyãh sé yõ. 8 Ǹtɛ, yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ sétáh pèpɛy sɔkɔ,
à fi. Sépi wɔ kyãh, à pɔ pyenɔ lèkwɛ̃̀kwɛ pɩ.» Sèmȉrkȉ mɛ yɑ̃́hntɛnɔ náh,
Yesu tɔ̃ yo pé tyí yɩ̃́npɔ̃́ ǹgbɛ̃̀nɛ nɛ ńkɛ̃́: «Níkí-à mɛ nɛ̂ tyí noh noh tɛ̃̀nɛ, tɛ̃̀
ǹ níkí sah noh.» 9 Képah sɔkɔ, Yesu tȍ sɑ̃́hpú à piki yah sèmȉrkȉ mɛ̀ yõlɛ.

Yesu sèmukɔ mîrnɔ́ sèmȉrkȉ yõ yo

10 À mɛ yo pé tyí: «Liyel tɔ̃́rɩ́ tyi nónó-á mɛ wɔ̃̀bɩ̀nɔ́lɛ, sé pnɛ̀nɔ́ ye yépi
tɛ̃ wɔ kɔ̃. Ǹtɛ, télɔ́ tɛ̃ tyí, sèmȉrn ó sɔkɔ ye sè kɩ n yãh.
Képah sɔkɔ, pè kɩ n yah díkídíkí,
tɛ́ pè náh kwâh yɔ́ wɛ n pi.
Tɛ́ kɩ n nohnɩ,
tɛ́ pè náh ké yõ pĩ n pi.»
11 Tɛ́ tɔ̃ yo pé tyí: «Sèmȉrkȉ mɛ̀ yõ-á nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Mir mir sèmukɔ
mɛ̀nɛ, Liyel wɛy ye. 12 Tɛ́ névye túkù mɛ wɛ̃̀gbalɩ tyí kɔ̃lɩ: Pépi-à Liyel
wɛy noh, sétõ n pɔ kè wilki pé nnɔ sɔkɔ nɛ, pè káh pɔ sɛ̃ ké yõ, pè mó
pwáhnmɔnɔ wɛ. 13 Túkù mɛ légbɩ̃́ yõ tyí kɔ̃lɩ: Pépi-à Liyel wɛy noh, pě
kè fɛ̃ n syi nɩ̀vɩ̀lɛ. Tɛ́ pè náh n yɛ kè yȁhnɩ̀nɛ n mɔ pé sɔkɔ. Pě kè fɛ̃ n
syi nɛ́npɔ́ swɔ ó sɔkɔ, tɛ́ mɔ́nyahnɔ-à núkú pè yĩni tɛ̃, pě pé náh vi kè kɔ̃.
14 Túkù mɛ pȁn mɛ́-ńsah tyí kɔ̃lɩ: Pépi-à Liyel wɛy noh, fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ, ànɛ̂ tahrɩ
yáhnɔ́, ànɛ̂ kèkõyɔ̃́ nɩ̀vɩ̀ tyi n pɔ kè fyãh. Kàh pɩ sɛ̃́, pè n wũ nɩyɔ̃́, kè náh
tirlɛ n pɛkɩ pé tyí.

15 Ǹtɛ, túkù mɛ sétáh pèpɛy tyí kɔ̃lɩ: Pépi-à Liyel wɛy noh, pě kè syi n
sah pallɛ nɩ pèpɛy sɔkɔ, nɛ̂-á mɛ tɔ̃nsàhnɔ́lɛ. Ǹ tɛ́ ké tɛ̃nɔ́ plɛ, yõre n wɛ
ké tyí, sèmukɔ pɛ́kínɔ́ tyí kɔ̃lɛ.»

Yesu-á sèmȉrkȉ nɛ̂ mɩ fɔ̀tnɔ̀ tyí sɔkɔ

16 Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Névi se kɩ fɔ̀tnɔ̀ soh, tɛ́ kɩ dú kwĩnki mɔ ké yah,
képah náh pɩ, kɩ kè dah mɔ sɛ̃ sɛ̃ kwâh sètàhkɩ̀ sɔ̏? Tɛ̃ náh kè sah n pi fɔ̀tnɔ̀
sahkɩ sɔkɔ, kè n pɩ n pi kyòolɛ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ dépú tyí di? 17 Tir yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ
wɔ̃bɩ̀nɔ́lɛ, tɛ́ kɩ n wũ n pi wȉlkȉnmɔ-ńkɛ̃nɛ kégbɔ́. Sètȉn sɔ̏ tir yɔ́ ńtɛ̃ náh n
wũ n pi pɩ̃́-ńkɛ̃nɛ, ànɛ̂ wȉlkȉnmɔ-ńkɛ̃nɛ kwèyy. 18 Névi nɛ̂ tyí kwâh-á mɛ,
dòhnɩ̀nɔ́ kɩ n pɩ ǹmɔ tyí yõ. Tɛ́ névi nɛ̂ tyí kwâh náh mɛ, kwéy nɛ̂ ńtɛ̃-á à
mɛ n sõ nɛ, páh mɛ wɛ, ké tɔ kɩ tɛ̃ syi ǹ tyí. Kǎh pɩ sɛ̃́, yé kyɔ̀mɩ̀nɔ́lɛ n pɩ
yé nohnɩ dùkù sɔkɔ!»

Yesu yṹnpyé ànɛ̂ ǹ yṹnɛ

19 Képah sɔkɔ, Yesu-á sɔ̏ mɛ fɩ̃́ nɛ̂ sɔkɔ, ǹ yṹnpyé, ànɛ̂ ǹ yṹ pɔ yĩni tɛ̃
nɛ́npɔ́. Ǹtɛ tɔ́wû tɛ̃ tyí, pè náh tɛ̃ wɛ nɔ de ǹnɛ. 20 Pè mɛ yo mɔ ǹ tyí nɛ, ǹ
yṹ, ànɛ̂ ǹ yṹnpyé-á mɛ yĩ́nnɔ́lɛ kégbɔ́. Pǎh mɛ ké tyí nɛ, pé à wɛ. 21 Képah
tɛ̃̀nɛ, à mɛ yo pé tyí: «Nɔ́nɔ́-á Liyel wɛynɛ n nohnɩ tɛ́ ké tyilɛ n pɩ, pépi ye
ńmɔ yṹ ànɛ̂ ń yṹnpyélɛ.»

Yesu yɑ̃́hpékè yɔ́ yĩn mɔ yɔ́-ǹgbɛ̃ sɔkɔ

22 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu de krótókè yɔ́ sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpúlɛ, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pè
yɛ pé yuku yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ. 23 Tɛ́ pǎh mɛ krótókèlɛ n to n yuku gbɩ̃́ nɛ̂nɛ,
Yesu dɔ. Dǒ, yɑ̃́hpékè yɔ́ kõ pé yõ yɔ sɔkɔ, à ninɛ n tɔkɔ n mɔ krótókè sɔkɔ,
kè syi pɔ n yuku ninɛ, dlo n tyah pé nɔ́nɔ́lɛ. 24 Pè mɛ nɔ de Yesu tnɔ̂, mɛ
ǹnɛ n yilki n mɔ nɛ, pé yɔ̏tɛ̃, pé yɔ̏tɛ̃! Yɔ-á mɛ n tyah pé yɔ̃́nɔ́lɛ dɛ́! Képah
tɛ̃̀nɛ, Yesu mɛ yuku, tɛ́ dírí kõ yɑ̃́hkí, ànɛ̂ ni yõ. Yɑ̃́hkí mɛ yĩn, yɔ tiki tɛ̃,
tyah pɩ sṹmm. 25 Kǎh pɩ sɛ̃́, à yo pé tyí: «Yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ńyɑ̃h?» Tíkí tɛ̃
tyí, pé gbɑ̏n du, pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, nɛ́dúkú nɛ̂ se dɩ̃́ mɛ̀nɛ, tɛ́ à fɛ̃ n yo
yɑ̃́hkí ànɛ̂ ni ńtɛ̃ tɔ tyí, sè n sah ǹ tyí yõ nɩ?

Yesu sétɑ̏n kwĩnki yĩni wilki dɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ

26 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú kyɩ yĩni tɛ̃ yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ, Yerasɛnɩ sétáh yõ,
Kalile yèsreynɛ. 27 Wǎh mɛ n tiki krótókè sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, dɩ̃́ yɔ́ wil kwil
sɔkɔ, à pɔ à yohnɩ, sétɑ̏nnɛ ǹ sɔkɔ. Kwil mè nɛy ye sɔ̏ ǹnɛ. Tɛ́ kè pɩ di
mɔ́nɔ́lɛ, à náh tɔ̃ sɔ̏ mɛ flɔlɛ n mɔ, ànɛ̂ à náh mɛ n tɛ̃ gbô. Ǹ tɛ̃-ǹsah ye
sɔ̏ léyɑ̂l wrɔ́. 28-29 Tɛ́, sétõ mè sɔ̏ n yuku dɩ̃́ mè yõ gbáhyɩ̃́ náhnáhlɛ. Pè sɔ̏
ńkɛ̃nɛ à pukubi kɛ̃lɔ́, ànɛ̂ kârnnɛ nɛ, pé à tɛ̃ sah. Ǹtɛ, ǎ púkúbí-ńtɑ̂n nɔ́pi
kɔ̃lɩ, tɛ́ sétõ mè à tɔkɔ n de gbɛ̃nnɩ tɑ̏ntɑ̏n sɔkɔ. Képah sɔkɔ, wǎh Yesu wɛ,
Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, à wil dɩ̃́ mè sɔkɔ. Wǎh yo sɛ̃́, dɩ̃́ pɔ kɔ kwĩnki ǹ yah, tɛ́
de syi yĩ́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ nɛ, kwâh nɛ̂ se à n yah n kõ pé tyí nɩ, yɔ̏tah Liyel pi
Yesu? Páh ǹnɛ n ni, à káh pé fõh. 30 Yesu mɛ à piki yah nɛ, ǹ yĩn se sɔ̃́ nɩ?
Tɛ́ kǎh pɩ, sétɑ̏n náhnáh sɔ̏ mɛ dénɔ́lɛ ǹ sɔkɔ, à mɛ nɛ, pé yĩn-á Mɛ́fwɔ́bé
Kwĩnkilɛ. 31 Képah sɔkɔ, sétɑ̏n nɔ́pi mɛ Yesu ni nɛ, à káh sé yĩni wilki tɛkɩ
mɔ yèvyɑ̃hrɩ tɛ̃-ǹsah.

32 Tɛ́ nɛ́npɔ́ sɔkɔ, sel kwĩnki yísyɔ́ sɔ̃̀ mɛ n yah n yõ n kɔ̃ yɔ̃lı yõ. Sétɛ̃̀n
nɔ́pi tɔ̃ Yesu ni nɛ, à yɛ sé kɔ̃ sé kyı de sel nɔ́pi sɔkɔ. À mɛ ké wɛ̃kı̀lɛ sè
kɔ̃. 33 Képah tɛ̃ sɔkɔ, sétɛ̃̀n nɔ́pi wil dɩ̃́ mɛ̀ sɔkɔ tɛ́ kyı de sel nɔ́pi sɔkɔ. Sel
kwĩnki nɔ́pi núkú kènpĩn to tiki tùkùtùkù, à kyı de yɔ́npɛ̃́kı̀ sɔkɔ, kè kɔ̃ kè
sè yõ.
34 Sel nɔ́pi fɛ̃pu-á képah wɛ sɛ̃́, pè to kyı kè yãh kwil, ànɛ̂ yèpı̃̀yey sɔkɔ.
35 Képah tɛ̃̀nɛ, tyi nónó-á pı, névye wil nɛ, pé kyı sé ségblɔ́ yah. Pè pɔ yĩni
tɛ̃ Yesu tnɔ̂, tɛ́ dɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ sétɛ̃̀n wil ǹ sɔkɔ, pè à wɛ kɔ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ Yesu tnɔ̂. À
sɔ̃̀ mɛ flɔ mɔ, tɛ́ mɛ tírr. Kǎh pı sɛ̃́, tíkí pè tɛ̃. 36 Képah sɔkɔ, nónó-á sɔ̃̀ ǹ
dɛ́nmɔ dùkù wɛ, pè kè yãh tɛ́lɔ́ syah.
37 Kǎh pı sɛ̃́, tíkí tɛ̃ tyí, Yerasɛnı sétáh yõ névye pól kè yah kɔ̃ Yesu tyí
nɛ, à yal gbɛ mɔ pépilɛ. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ de krótókè sɔkɔ, à n tyah
sɔ́kɔ́nɔ́lɛ.
38 Tɛ́ dɩ̃́ nɛ̂ sɔkɔ-á sɔ̃̀ sétɛ̃̀n wil, kénɛ dɩ̃́ Yesulɛ n ni nɛ, à yɛ pé tɛ̃ ǹnɛ.
Ǹtɛ, Yesu náh kè fɛ̃ syi, tɛ́ yo ǹ tyí: 39 «Liyel-á tyi nónó pól pı á tyí, á syı
n yuku á gbô, ǹ kyı sè yãh.» Wǎh yo sɛ̃́, dɩ̃́ mɛ ǹ syı yuku ǹ tı̃̀nnɛ. Tɛ́ tyi
nónó pól-á Yesu pı ǹ tyí, à sélɛ n yãh n kɔ̃ kwil pól sɔkɔ.

Yayirusi pîsê yı̂lkı̂nmɔnɔ, ànɛ̂ pi nɛ̂-á tũ Yesu fwɔ̀mɔnı tyí

40 Tɔ́wû sɔ̃̀ mɛ Yesu syıkı tɛ̃ sɛ̃́, képah ye, wǎh wil yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnınɛ, à pɔ
yĩni n tɛ̃ pé tnɔ̂ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pé pól à yohnı nı̀vı̀ sɔkɔ. 41 Légbɩ̃́ mɛ̀ ó sɔkɔ ye dɩ̃́
yɔ́ pɔ yĩni tɛ̃, pè n ye Yayirusilɛ. Ǹmɔ ye sɔ̃̀ nɛ́npɔ́ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yah
yétɛ̃̀nɛ. Wǎh yĩni tɛ̃ Yesu tnɔ̂, à gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ à ni nɛ ńkɛ̃́, kékwɛ,
à pɔ pé yuku péwɔ gbô, 42 ńkɛ̃́, písê nɛ̂-á pé tyí ǹ gblɔ̌y núkúnínɛ, tɛ́ mɛ ye
gbɔ̃ninɔ́ kénkɔ̃ sɔkɔ, wǎh mɛ n tyah kúnɔ́lɛ. Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu-á n sɔkɔ
nɛ́npɔ́, tɔ́wû à fyãh kɑ̃́mm yey yey póllɛ.
43 Tɛ́, sê yɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́. À sɔ̃̀ mɛ n yɔ tɔ̃́ kwɛ́nɔ́ ńyânnɛ pópó, ye
gbɔ̃ninɔ́. Ǹ gbɔ̃̀ pól syi pɔ tyɛ syɛy pínɔ́lɛ sènpıbı tyí, tɛ́ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh
tɛ̃ wɛ à dɛ mɔ. 44 À mɛ nɔ de Yesulɛ ǹ náh tı̃̀nnɛ, tɛ́ tũ ǹ fwɔ̀mɔnı vyãh
tyí. Nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ ńyân núkú tyɛ. 45 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ piki yah nɛ, nɛ̂
se tũ péwɔ tyí nı? No pól-á pé vyɛ̃ynɛ n kɔ̃lı nɛ, pépi náh sɛ̃́, Pyɛrı mɛ nɛ,
pé yɔ̃̀tɛ̃, névye-á fyãh sah ǹnɛ kɑ̃́mm. 46 Ǹtɛ, Yesu mɛ nɛ, ǹnî yɔ́-á tũ pé
tyí. Páh kè pĩ nɛ, tǎhkı̀ yɔ́-á wil pé sɔkɔ. 47 Képah sɔkɔ, pi mɛ̀-á pɔ pĩ nɛ,
tir mɛ̀ náh tɔ̃ fɛ̃ n wɔ̃bı, à pɔ ǹ gbètukunɔ di Yesu yah wílsyahrı sɔkɔ. Tir
nɛ̂ yĩn-á à tũ ǹ tyí, tɛ́ kè yãh no pól yɩ̃́ yah, ànɛ̂ sɔ̃-á à dɛ́nmɔnɔ wɛ nɛ́npɔ́
swɔ. 48 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Pi, á Liyel yõ sɛ̃nɔ́ ye ǹ dɛ mɔ.
Nɛ n yuku yèvını sɔkɔ.»
49 Gbɩ̃́ nɛ̂-á Yesu mɛ kénɛ wɛy yónɔ́ sɔkɔ, dɩ̃́ yɔ́ wil yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Yayirusi gbô,
à pɔ yo Yayirusi tyí nɛ, ǹ písê-á yah kwlɔ, ńkɛ̃́, à káh fwɔ̃̌tɛ̃ kwɔ́-ò dɩ̃́ kwlɔ.
50 Ǹtɛ, Yesu-á képah noh, à mɛ yo Yayirusi tyí nɛ ńkɛ̃́: «Káh tíkí pı! Sɛ̃ ó sɛ̃
ké yõ, tɛ́ á písê kı ǹ min wɛ.» 51 Tɛ́ pè mɛ sɔkɔ Yayirusi gbô. Pǎh kyı yĩni
tɛ̃, à náh fɛ̃ syi nɛy de ǹnɛ, à wil Pyɛrı, ànɛ̂ Nsyɔ̃, ànɛ̂ Nsyakı, ànɛ̂ pípír sú,
ànɛ̂ ǹ yṹ tyí sɔkɔ. 52 Légbɩ̃́nɛ, no pól sɔ̃̀ mɛ pípír kũ pɔ̀lɛ n gbo mɛ yãm
yãm tyilɛ n pı. Képah sɔkɔ, Yesu nɛ: «Yé káh nɛ n gbo! À náh ku, dɔy sɔkɔ
ye ǹnɛ.» 53 Ǹtɛ, névye-á sɔ̃̀ mɛ ǹ kúntɛnɔ pĩ tɛ sɛ̃́, pè tyah kɔ̃lɛ Yesulɛ n
ko. 54 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu mɛ à tɛ̃ ǹ gbɔ̃̀ tyí, tɛ́ à kah ye: «Ń pi, yuku!»
55 Nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ min núkú ké syı de ǹ sɔkɔ à kɔ̃ à yuku. Wǎh yuku, Yesu

mɛ kè yah kɔ̃ pé tyí nɛ, pè yãrlɛ à kɔ̃ à yõ. 56 Kăh pɩ sɛ̃, ǹ dúbípú gbɛ̏n du,
tɛ́ Yesu kè yah kɔ̃ pé tyí nɛ, pè káh tir mɛ̀ yãh nɛy tyí.

9

Yesu ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimî tõ

1 Sṍ yɔ́lɛ, Yesu ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimí ye tuke mɔ, tɛ́ tăhkɩ̀ ànɛ̂
tɛ̃́nwɛnɔlɛ pè kɔ̃ nɛ, pè sétɑ̏n póllɛ n yĩni, pè mó yámpúlɛ n dɛ n mɔ.
2 Képah sɔkɔ, tɛ́ pè tɛkɩ mɔ nɛ, pè kyɩ Liyel tɔ̃́rí tyílɛ n yo n kɔ̃, pè mó
yámpúlɛ n dɛ n mɔ. 3 Tɛ́ tõ yo pé tyí nɛ, pè káh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ tɔkɔ wɛ̃̀kɩ̀
kɔ yĩnnɛ. Pè káh ńsĩn tɔkɔ, pè káh pilki tɔkɔ, pè káh yõke tɔkɔ, pè káh pɔ́
tɔkɔ. Ànɛ̂ nɛy káh fwɔ̀mɔlɔ nínɔ́ tɔkɔ. Tɛ́ tõ nɛ: 4 «Yâh kyɩ wɛ twah kéte nɛ̂
sɔkɔ, yé tɛ̃ képah sɔkɔ fɔ́ɔ́, kè pɔ nɔ yé yal gbĩ́ tyí nɛ́npɔ́. 5 Tɛ́, nónó-à kyɩ
yahle nɛ, yé káh twah pé tyí, yâh n wil kénɛ kwil sɔkɔ, yé yé gbyɛ̂h nɛ̀ngbɔ̃
kwer n kwɛ nɛ́npɔ́. Képah kɩ pɩ gbáhdyâh dínsàhnɔ́lɛ pé tyí.» 6 Képah
tɛ̃nɛ, pè mɛ sɔkɔ, à kyɩ n kɔ n kɔ̃ kwlo kwlo sɔkɔ, à nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɑ̋nnɛ n yo
n kɔ̃, tɛ́ mɛ yámpúlɛ n dɛ n mɔ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ.

Yerɔdɩ fɔkɔ fɛ̃̀kɩ̀nɔ́lɛ

7-8 Légbĩ́nɛ, Kalile kwil tãm yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ, Yerɔdɩ ye sɔ̏. Ǹmɔ-á Yesu tyípínɔ́
nɔ́pi pól noh gbĩ́ nɛ̂nɛ, túkù ńtɛ̃ mɛ n yo nɛ, Nsyɔ̃-á ǹ syɩ min wɛ, à wil
lékyî sɔkɔ. Túkù mó nɛ, ǹgbò Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò Yeli-á pɔ wil mɔ. Túkù
mó tõ nɛ, ǹgbò Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò yɔ́-á yuku wil lékyî sɔkɔ. Păh yo sɛ̃
Yerɔdɩ tyí, ǹ fɔkɔ fɛ̃kɩ. 9 Képah sɔkɔ, à nɛ, tɛ́ páh se Nsyɔ̃ yõ kãm.* Ǹtɛ, nɛ̂
tɛ̃ ó tyípínɔ́ se tõ pé n nohnɩ yɔ̀ nɩ? Kăh pɩ sɛ̃, à tyah Yesulɛ n yah n kɔ̃ nɛ,
pé à wɛ.

Tɔ́wû ǹgbɛ̃ púnɔ́lɛ Yesu tyí

10 Yesu tɛ̃ntõbe-á pé syɩ pɔ ǹ tnɔ̂, pè pé tyípínɔ́ pól yãh à syah. À mɛ pè tɛ̃
yal pé yahlɛ, à yuku pélɛ kwil yɔ́ gbɔ̀pɔ, pè n ye Besayidalɛ. 11 Ǹtɛ, tɔ́wû-á
pɔ pé sɔ́kɔ́nɔ́ pĩ sɛ̃, pè pé nyáh sõ kyɩ nɛ́kwĩ́nkílɛ. Képah sɔkɔ, Yesu pè tɛ̃
pallɛ, mɛ Liyel tɔ̃́rí tyílɛ n yãh pé tyí, tɛ́ mɛ yámpúlɛ n dɛ n mɔ, nónó-á sɔ̏
mɛ lènɔlɛ n yah n kɔ̃.

12 Ǹtɛ, gbĩ-á pɔ n yi, ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹgbǒ gbɛ̃́nnɩ
tyah sɔkɔ-á pélɛ ásɔ̂ dɛ́! Ǹkɛ̃, wăh náhkɩ tɔ́wû fin mɔ, pè kyɩ sɛ̃-ńtɑ̂n ànɛ̂
yõke yah kɔ̃ gbɔ̀plɔ kwlo ànɛ̂ yèpìyey sɔkɔ. 13 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí:
«Yépi yõke yah pè kɔ̃ pè yõ yé gblɔ̃̌y kɛ̀!» Pè mɛ à syah nɛ, búrn plɔ́ kwlɔ,
ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ plɔ́ nínɔ́ ó-á mɛ pé tyí dɛ́! Tɩ̂, à se mɛ ké tyí nɛ, pépi kyɩ yõke
dwe pɔ nɛ́kwĩ́nkí nɔ́pi pu nɩ? 14 Tɛ́ díbí sɔ̏ nɔ nɛ́pɩ̂ kèyõ nínɔ́ kyɛgbãm
kénkɔ̃lɛ nɛ́npɔ́.

Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú tyí nɛ, pè no kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ tɩ̂nkɩ̀nɔ́lɛ
nɛ́pɩ̂ tikininí pɔ́ gbãm gbãmnɛ. 15 Pè kè pɩ, wăh yo sɔ̃, à no pól kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃.
16 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ búrn plɔ́ kwlɔ, ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ plɔ́ nínɔ́ nɔ́pi tɔkɔ, tɛ́ ǹ
yah yɔ̃ yɩ̂nyõ, à Liyel ni sé yõ, tɛ́ sè kwɔkɩ, à ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú kɔ̃ nɛ, pè syi tɔ́wû
kɔ̃. 17 Képah-á pɩ, no pól yõ tɔ̃. Tɛ́ pè pé yɔ̃́nkwlɔnɔ tuke mɔ, vyɔ́ gbɔ̃ninɔ́
yĩ̋nɛ.

Pyɛrɩ kè yo nɛ, Krista-á Yesulɛ

* 9:9 9.9 - Yah n tɛ Markɩ sɛ́béý 6.14-29 sɔkɔ.

18 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ ǹ gbɛ kyɩ tɛ̃ níŕilɛ n pɩ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ ǹ tnɔ̂. Képah
sɔkɔ, à mɛ pè piki yah nɛ: «Névye tɛ̃̀ tyí, nɛ̂ mɛ ńmɔlɛ?» 19 Pè mɛ à syah
nɛ, túkù-á nɛ, Wèlnwɩ̀lkɩ̀-ò Nsyɔ̃-á ǹnɛ. Túkù mɛ nɛ, Yeli-á ǹnɛ. Túkù mó
nɛ, ǹgbò gbɩ̃ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò lékó yílkínmɔnɔ-á. 20 Păh yo sɛ̃, à pè syah
nɛ: «Tɛ́, yépi tɛ̃ tyí, nɛ̂ mɛ ńmɔlɛ?» Képah tɛ̃̌nɛ, Pyɛrɩ mɛ nɛ ńkɛ̃́: «Krista
yé álɛ, Liyel-á nɛ, páh kɩ nɛ̂ tɛkɩ mɔ.» 21 Wăh yo sɛ̃, Yesu pè kah sni nɛ, pé
káh kè yo nɛy syah, 22 tɛ́ tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí: «Névi Pi yɩ̃nɛ à yèvyɑ̃hrɩ pɩ
náhnáh. Yèwàhnì, ànɛ̂ sárká wɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɑ̃m ǹgbnɔ, ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀
kwɔ́pú kɩ à yahle n pi. Â kɩ ko mɔ, tɛ́ ké sèpɩ̃̀n tɔ̃́-ò sɔ̃́lɛ, à kɩ ǹ syɩ min wɛ.»

Yesu sɔ̃̀ tɛ̃ dùkùlɛ

23 Képah náh, à yo no pól tyí: «Névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ, pé ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃, tɛ̃
ǹ gblɔ̃̌y dyɔ yɩ̃́ tyi yɛ, sɔ̃mɛsɔ̃́ à mó nɛ mɛ ǹ syɩ syɩ dahnɩ twah, ń sɔ̃̀ tɛ̃.†
24 Yah, névi nɛ̂-à nɛ ńkɛ̃́, páh n to n pwah kũ yah, tɛ̃ náh min wɛ n pi. Ǹtɛ,
nɛ̂-à kũ fɛ̃ syi ńmɔ yɩ̃nnɛ, tɛ̃ wɔ min kɩ pwah. 25-26 Névi nɛ̂-á ńmɔ, ànɛ̂ ń
wɛy fɛ̃nsyinɔ yah sen ku, ńmɔ Névi Pi tɔ kɩ sen ku nɛ, mé náh tɛ̃ pɩ̃, mâh
sɔ̃́ nɛ̂nɛ pɔ ń yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ, ànɛ̂ ń sú tyí, ànɛ̂ yɩ̃̂nyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃nè tyí sɔkɔ. Kăh pɩ
sɛ̃, yɔ̃ se mɛ ké tyí, névi-à kèkɔ̃yɔ̃́ tahrɩ pól wɛ, tɛ́ n tɛkɩ n pi ǹ min sɔkɔ, kɩ
ǹ gblɔ̃̌y tyí yɩkɩ? 27 Gbɩ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: névye nónó-á mɛ ásɔ̃̂,
pé túkù kɩ Liyel tɔ̃́rí wɛ yɩ̃́nɛ, tɛ́ kɩ mɛ min sɔkɔ.»

Yesu dùkù vɩ̀nmɔnɔlɛ

28 Kénɛ wɛlɔ yóntɛnɔ náh, sèpɩ̃̀n kwărtɔ̃nɔ kénkɔ̃-á sɔkɔ, Yesu Pyɛrɩ, ànɛ̂
Nsyɔ̃, ànɛ̂ Nsyakɩ tɛ̃ sɔkɔ yɔ̃lɩ yɔ́ yɔ̃ nɛ, pé kyɩ níŕí pɩ. 29 Wăh mɛ níŕí sɔkɔ
gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ǹ yèpɔ dùkù vi mɔ, tɛ́ ǹ flɔ piki prɛ́yy. 30 Nɛ́npɔ́ swɔ, díbí nɛ́pɩ̃̂
nímí núkú wil, mɛ yɑ̃́hkɩ̀lɛ n yɑ̃h ànɛ̂ Yesulɛ. 31 Moyisi ànɛ̂ Yeli ye sɔ̃̀ pɔ
wil mɔ yɩ̃̂nyɔ̃ tɔ̃́rí sɔkɔ, tɛ́ mɛ n yɑ̃h Yesulɛ, wăh kɩ ǹ tɔ̃̀ pɩ n tũ n pi sɔ̃,
ǹ kúnɔ́ sɔkɔ Yerusalɛmɩ. 32 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, dɔy sɔ̃̀ mɛ Pyɛrɩ ànɛ̂ pé no tyí fɛ̃.
Păh dɔ yuku, pè Yesu tɔ̃́rí dùkù wɛ ànɛ̂ díbí nɛ́pɩ̃̂ nímí nɔ́pilɛ yɩ̃́nnɔ́lɛ ǹnɛ.
33 Képah náh, nɛ́pɩ̃̂ nímí nɔ́pi-á n yal Yesu tnɔ̂ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí
nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, pé tɛ̃nɔ́-á kɩ plɛ ásɔ̃̂ dé! Páh kɩ yèpyenɔ tɔ̃́nɔ́ pɩ. Ǹkɛ̃́ ǹmɔ tyí-á
núkúlɛ, Moyisi tyí mɛ núkúlɛ, Yeli tyí mɛ núkúlɛ. Tɛ́, à náh sɔ̃̀ pɩ̃, tir nɛ̂-á
à mɛ n yo.

34 Wăh mɛ wɛ́kínɔ́ sɔkɔ sɛ̃, ńyɩ̃́rkɩ̀ yɔ́ núkú wil fob mɔ pé yɔ̃. Légbɩ̃́nɛ,
tíki de Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ. 35 Képah sɔkɔ, yɩ̃́npɔ̃ yɔ́ wil Liyel tyí ńyɩ̃́rkɩ̀ mè
sɔkɔ, mɛ n yo nɛ ńkɛ̃́: «Ǹmɔ nɛ̂-á yɔ̀, ǹmɔ ye ń piɗɩ̃́nɛ, máh nɛ̂ yah wilki.
Yé nɛ n nohnɩ ǹ tyí!» 36 Păh wɛy mè noh ńyɑ̃h sɔkɔ, nɛy náh tɔ̃ wɛ nɛ́npɔ́,
nɛ́ Yesu ó náh. Kăh pɩ sɛ̃, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú pé vyɛ̃y vike tɛ̃ syísyí. Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, păh
tyi nónó wɛ, pè náh mɛ sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃nɛ n yɑ̃h nɛy tyí.

Yesu sétɔ̃ yɩ̃ni wilki wɛ̃́npir yɔ́ sɔkɔ

37 Dendallɛ, păh tiki yɔ̃lɩ yɔ̃, tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ pɔ Yesu yohnɩ. 38 Tɛ́ kénɛ tɔ́wû
sɔkɔ, ɗɩ̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, à tyah n de n syi nɛ, kwɔ́-ò ɗɩ̃́, páh ǹnɛ n ni, à yah dah
mɔ pé piɗɩ̃́ tyí sɔkɔ, ǹmɔ núkúní-á pé tyí, 39 tɛ́ sétɔ̃ yɔ́-á mɛ n yuku n pɔ
ǹ yɔ̃. Kàh yuku ǹ yɔ̃, à n de n syi nɛ́npɔ́ swɔ, ànɛ̂ kɛ̌ à kah n yike pélpèl,
tɛ́ gbèfɔ̀kɔ̀píkínɩ̀ n nɛ n wil ǹ vyɑ̃h. Ânɛ̂ kè náh ǹnɛ n fin n mɔ súú. Kàh

† **9:23** 9.23 - Dahnɩ twáhnɔ́ n wɛ̃̀kɩ nɛ, á á vi sah á min kɔ̃ kɔ̃ tɛ̃̌nɛ Yesu tyí kɔ̃lɛ.

pópó ǹnɛ n fin mɔ, kě à fõh n kah n mɔ. 40 Képah-á, pé pɔ ǹ tȍ sa̋hpú ni
nɛ, pè sétõ mɛ̀ yĩni, tɛ́ pè náh tɛ̃ wɛ. 41 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo pé tyɩ́ nɛ,
nɛ́pêl, ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́-ńkɛ̃ névye nɔ́pi! Pé se yĩnɛ, pé pé nɩ tɛ̃, pé tɛ̃ pélɛ, pé
pɔ syɩ gbɩ̃́ nɛ̂ tyɩ́ nɩ? Ǹkɛ̃, à pɔ ǹ píɖ́ĩnɛ ásȍ. 42 Piri-á núkú n nɔ n de Yesu
tnɔ̂, sétõ à kwel min sétáh, tɛ́ à yike kègbɩlɛ. Ǹtɛ, Yesu mɛ dírí kõ sétõ yõ,
tɛ́ piri dɛ mɔ, tɛ́ ǹnɛ ǹ sú gbȍ dahbɩ. 43 Képah tɛ̃nɛ, no pól gbȁn du Liyel
tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ tyɩ́lɛ.

Yesu mɛ ǹ kúnɔ́ tyɩ́lɛ n tɔ̃ n yo

Ǹtɛ, no pól-à sȍ mɛ gbɛ̃̌ndùnì sɔkɔ sɛ̃́ ǹ tyɩ́pínɔ́ nɔ́pi pól yĩnnɛ, à mɛ yo
ǹ tȍ sa̋hpú tyɩ́: 44 «Nɛ̂-á mé n tyah yónɔ́lɛ yé tyɩ́, yé kè noh pallɛ: Névi Pi
kɩ n dahbɩ n pi névye gbȍ.» 45 Ǹtɛ, pè náh sȍ mɛ wɛy mɛ̀ tyɩ́ yah wɛ. Kè
sȍ wɛkɩ wɛ́npȉllɛ pé tyɩ́ nɛ, pè káh ké yõ pĩ. Tɛ́ ké dùkù píkínyahnɔ tíkí sȍ
mɛ pè tɛ̃ Yesu tyɩ́.

Nɛ̂ tɛ̃́ kal?

46 Képah sɔkɔ, tȍ sa̋hpú tyah yékâblɛ n pɩ nɛ, pé pĩ nɛ̂ tɛ̃-á kal pépi sɔkɔ.
47 Tɛ́ Yesu-á pé fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ pĩ sɛ̃́, à piri yɔ́ tɛ̃ sah ǹ tnɔ̂, 48 tɛ́ yo pé tyɩ́: «Nɛ̂-á
tyɩ̃́ĩ kal yépi pól sɔkɔ, ǹmɔ kal tɛ́lɔ́lɛ. Képah ye, névi nɛ̂-à piri mɛ̀ kénkɔ̃
tɛ̃́nɔ́ plɛ ńmɔ yĩnnɛ, ńmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ. Ànɛ̂ névi nɛ̂ tɔ-à ńmɔ tɛ̃́nɔ́ plɛ, ń
tɛ́kínmɔ-ò ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ.»

Névi nɛ̂-à mɛ álɛ n fwó-ńkɛ̃́nɛ, tɛ̃ mɛ álɛ

49 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ mɛ Yesu syah nɛ, pé yȍtɛ̃, pépi-á ǹnî wɛ, à mɛ sétȁnnɛ
n yĩni ǹ yĩn yõ, tɛ́ à náh se sȍ mɛ ǹ sȍ tɛ̃ pépilɛ wɛ̃ tyɩ́. Képah-á, pé nɛ, pé
ǹnɛ n yĩni n mɔ ké pínɔ́lɛ. 50 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́: «Névi nɛ̂-à mɛ
yélɛ n fwó-ńkɛ̃́nɛ, tɛ̃ mɛ yélɛ. Képah ye, yé káh à yĩni n mɔ ké pínɔ́lɛ.»

Yesu yáhlenɔlɛ Samarɩ kwil yɔ́ tãn tyɩ́

51 Képah náh, Yesu yɔ̃ndɔkɔnsɔkɔ gbɩ̃́-á pɔ nɔ yȋnyõ, à kè yah tɔkɔ yĩn
núkú yõ nɛ ńkɛ̃, páh kɩ kyɩ Yerusalɛmɩ. 52 Kǎh pɩ sɛ̃́, à tɛ̃ntȍ névye tɛkɩ
mɔ ǹ yahlɛ. Pépi mɛ wɛ̃̌kì tɛ̃, à kyɩ de Samarɩ kwil yɔ́ sɔkɔ nɛ, pé kyɩ
twáh-ńsah yah sah à kɔ̃.
53 Ǹtɛ, wǎh sɔ̃́npílɛ ǹ yah mɔ n yuku Yerusalɛmɩ tȉnnɛ, kǎh pɩ sɛ̃́, nɛ́npɔ́
tãn mɛ yahle nɛ, à káh twah pé tyɩ́. 54 Yesu tȍ sa̋hpú sɔkɔ Nsyakɩ, ànɛ̂
Nsyɔ̃-á képah noh sɛ̃́, pè nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à se mɛ ké tyɩ́ nɛ, pé yȋnyõ nyàh ye
mɔ no nɔ́pi yõ, kè tiki n pɔ pè sukɛ n mukuli nɩ? 55 Pǎh yo sɛ̃́, Yesu ǹ yah
vi pé tȉnnɛ, à dírí kõ pé yõ. 56 Képah náh, pè mɛ wɛ̃̌kì tɛ̃, à sɔkɔ kwil yɔ́
sɔkɔ.

À tyi pól wɛ yɛ, tɛ́ Yesu sȍ tɛ̃

57 Képah sɔkɔ, pǎh mɛ wɛ̃̌kì yõ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ɖ́ĩ yɔ́ Yesu syah nɛ ńkɛ̃, páh kɩ
ǹ sȍ tɛ̃ n kɔ n kɔ̃ ǹnɛ, ǹ kɔ́-ńtân pól sɔkɔ. 58 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́:
«Gbɛ̃́npãhlɔ tyɩ́, pȉ mɛ. Kèpye tyɩ́, syè mɛ. Ǹtɛ Névi Pi tɛ̃ tyɩ́, wɛ́nsɛ̃nmì-
ǹsah ńtɛ̃ náh mɛ.»
59 Tɛ́ mɛ pyě yo ǹnî tyɩ́: «Ń sȍ tɛ̃.» Kénɛ ɖ́ĩ mɛ à syah nɛ, à yɛ, pâh pɔ
pé sú lékó ǹgbò yĩ tɛ. 60 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ à syah nɛ: «Yɛ lékyȋ kɔ̃, pè pé
lékyȋlɛ n yĩ, tɛ́ áwɔ mó kyɩ Liyel tɔ̃́rí tyɩ́lɛ n yo n kɔ̃.»
61 Képah sɔkɔ, ǹnî yɔ́ mó yo Yesu tyɩ́ nɛ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, páh kɩ ǹ sȍ tɛ̃. Tɛ́ à
yɛ pé kɔ̃, pé kyɩ ké wɛ̃̌kì ni pé gbô tãn tyɩ́. 62 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́

nɛ: «Névi nɛ̂-à nyeh wɛkɩ tɛ̃ swãhlɛ n wɔ, tɛ́ n yah náhlɛ, tɛ̃ náh fɛ̃ Liyel
tɔ̃́rɩ́ tɔ̃̀ pɩ n pi.»

10

Tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ tikitɔ̃nɩ́ pɔ́ gbãm pɔ́ nɩ̂nɔ́ tɛ̃ntɔ̃̀ pɩ́nɔ́lɛ

Yesu dúbɩ̂nɔ́lɛ

1 Képah náh, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu mɛ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ tikitɔ̃nɩ́ pɔ́ gbãm pɔ́ nínɔ́
yísyɔ́ yah wah, tɛ́ pè tɛkɩ mɔ nímí nímínɛ ǹ yah tɩ̃̀nnɛ, kwlo ànɛ̂ wley wley
pól sɔkɔ, ǹmɔ-á sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé kyɩ pé gblɔ̆y nónó sɔkɔ, 2 tɛ́ yo pé
tyí nɛ: «Sèmukɔ tɔkɔ tɔkɔ tɛ̃ mɛ dò, tɛ́ ké tɔ̃̀npɩbɩlɛ kwéyy. Yé sètɛ̃ ni, à
tɔ̃̀npɩbɩ náhnáh tɛkɩ mɔ, ǹ sèmukɔ tɔkɔ yĩnnɛ. 3 Yé nɛ n yuku! Tɛ́, yé mɛ
á kɩ nɛ, képɔ́pɩ̂ sɔ̃, mé n tɛkɩ n mɔ gbɛ̃́npãhlɔ nɩyɔ̃́. 4 Ǹtɛ, yé káh pɔ́, ànɛ̂
pilki, ànɛ̂ lékyêh tɔkɔ. Yé káh yĩn wɛkɩ nɛy tyí wɛ̃kì yah. 5 Ànɛ̂, yâh kyɩ
n de kéte nɛ̂ sɔkɔ, yé wɛy gbennɛ, yé yo nɛ ńkɛ̃: ‹Yèvɩnɩ nɛ n mɛ kéte mè
sɔkɔ.› 6 Kàh pɔ yĩnɛ nɛy mɛ yèvɩnɩnɛ n yah n kɔ̃ kénɛ kéte sɔkɔ, yé yèvɩnɩ
yénmɔnɔ mè kɩ pɩ tɛ̃ wɔ tyílɛ, yé mó tɛ̃ nɛ́npɔ́. Képah-à mó pí-ńkɛ̃nɛ, yé
yèvɩnɩ yénmɔnɔ kɩ ké syɩ pɔ yé tyí. 7 Tɔ̃̀npɩ ye yĩnɛ ǹ tɔ̃̀ pínɔ́ yɔ̃re wɛ́nɔ́lɛ.
Képah ye, yâh twah kéte nɛ̂ sɔkɔ, pàh yé kɔ̃ yɔ̃ke nɛ̂nɛ, yé kè yɔ̃, ànɛ̂ pàh
yé kɔ̃ wɔ wɔ kwâh nɛ̂nɛ, yé kè wɔ. Tɛ́, yé káh nɛ n vi n mɔ n twah n kɔ̃
gbéngbèn sɔkɔ. 8 Yâh kyɩ de kwil nɛ̂ sɔkɔ, tɛ́ pè yé tɛ̃́nɔ́ plɛ, pàh kwâh nɛ̂nɛ
yé kɔ̃, yé kè yɔ̃. 9 Yé mó yámpúlɛ n dɛ n mɔ, nónó-á mɛ nɛ́npɔ́. Yé mó nɛ
n yo kénɛ kwil tãn tyí nɛ ńkɛ̃, Liyel tɔ̃́rɩ́-á yĩni tɛ̃ tɛ pé tyí. 10 Ǹtɛ, yâh kyɩ
de kwil nɛ̂ sɔkɔ, tɛ́ pè nɛ, yé káh twah pé tyí, yé wil kyɩ pé tówû tùkè-ǹtɑ̃̀n
sɔkɔ, yé mó yo nɛ, 11 pé kwil nèngbɔ̃ nɛ̂ ńtɛ̃-á tahlɩ yé gbyɛ̂̃h tyí, yáh kɩ sè
kwer kwɛ pè kɔ̃. Ǹtɛ, pè pĩ nɛ, Liyel tɔ̃́rɩ́-á yĩni tɛ̃ tɛ.
12 Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: Liyel tukey tuke sɔ̃́lɛ, Sodɔmɩ* kwil fɔ̃́hnɔ́ ńtɛ̃
kɩ fàhfàh kal kènɛ kwil tyílɛ.»

Kwlo nónó-á yahle sɛ̃́nɔ́lɛ Liyel yɔ̃

13 Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo kwlo nɔ́pi tyí sɔkɔ nɛ: «Yèvyãhrɩ mɛ yé yɔ̃, Korasini
ànɛ̂ Betisayida tãn! Gbɩ̆l tyi nónó-á pɩ yé tyí, sɛ̃́nkɔ̃-à sɔ̃̀ mɛ pɩ Tiri ànɛ̂ Sidɔ̃
tãn tyí, pé Liyel wɛ̃kì tɛ̃́nɔ́ di náhkɩ mɛ mo. Pè náhkɩ mɛ yèkwɔrɩ flɔ mɔ, tɛ́
náhkɩ mɛ pé piki syĩlɛ pé tyípêl nàhnpĩ gbónɔ́ sɔkɔ. 14 Ǹtɛ, tukey tuke sɔ̃́lɛ,
Tiri ànɛ̂ Sidɔ̃ fɔ̃́hnɔ́ kɩ pɩ fàhfàh kal yépi tyílɛ. 15 Tɛ́, áwɔ-á, Kapɛrnayumi,
á se wɛ nɛ, wáh kɩ yɔ̃ dɔkɔ yɩ̃̂nyɔ̃? Póllɛ! Á kɩ tiki yuku fɔ́ɔ́ lékókwɩ̂l nyàh
tɛ̃-ǹsah.» 16 Tɛ́ tɔ̃ yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ: «Névi nɛ̂-à n nohnɩ yé tyí, ńmɔ tyí
ye tɛ̃ n nohnɩ, tɛ́ nɛ̂-à yé yahle, ńmɔ ye tɛ̃ yahle ànɛ̂ ń tɛkɩ mɔ́-ò tɔlɛ.»
17 Képah náh, tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ tikitɔ̃nɩ́ pɔ́ gbãm pɔ́ nínɔ́ nɔ́pi pé syɩ pɔ de
nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ, mɛ n yo Yesu tyí nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, ǹmɔ yĩn yɔ̃, sétɑ̃̀n ńtɛ̃-á mɛ n
sah pépi yóré yɔ̃! 18 Képah tɛ̃nɛ, à mɛ yo pé tyí: «Mé sɔ̃̀ sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ wɛ,
à wil yɩ̃̂nyɔ̃, à tiki kɛ núkú, à pɔ syɩkɩ pũ̀ sɔ̃ yikiri yɑ̃̌l. 19 Ǹtɛ, yé yah, mé
tɛ̃́nwɛnɔlɛ yé kɔ̃: Yé kɩ n kɔ vyeh, ànɛ̂ mɩ̀ntyĩ yɔ̃. Ànɛ̂ yé kɩ fɛ̃ sépɛ tǎhkìlɛ
n yɩkɩ, tɛ́ tir yɔ́ ńtɛ̃ náh yé nɔ n pi. 20 Tɛ́ yé káh yɛ yé nɩ vɩ sétɑ̃̀n sàhnɔ́ ó
tyílɛ yé yóré yɔ̃. Ǹtɛ, yé yé nɩ vɩ nɛ, yé yni-á mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ yɩ̃̂nyɔ̃.»

---

* **10:12** 10.12 - Sodɔmɩ nɛ̂ tyí-á yo, ké sɔkɔ névye tyípêl pínɔ́ sɔ̃̀ kah tnɔ, fɔ́ɔ́ Liyel pɔ pé pól sukɛ
nyàhlɛ. Kè yah n tɛ Tyàhnɔ́ sébéy 19 sɔkɔ.

Yesu nɩ vínɔ́lɛ

21 Légbĩ́-ó sɔkɔ, Yesu nɩ kah vɩ Liyel Mírkí gbɔ̃̀ yõ. Képah sɔkɔ, à mɛ nɛ:
«Bɔ̌, áwɔ nɛ̂-á yĩ̂nyõ, ànɛ̂ sétáh nɛ́tɛ̃̄nɛ, mé álɛ n gbilki, áwɔ nɛ̂-á tyi nɔ́pi
wɔ̃bɩ yĩ pĩ́pú, ànɛ̂ lékã́mpu yah, tɛ́ sélɛ wɛ̃́npì wɔ wɛ̃kɩ. Áwe, bɔ̌, áwɔ dyɔ
yĩ́í tɛ̃ ye nɛ kè pɩ sɛ̃̄. 22 Ǹ sú ye sé póllɛ ń gbɔ̃̀ dahbɩ. Ǹtɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh
Liyel pilɛ n pnɛ, nɛ́ sú ó náh. Sɛ̃̄ ó ye, nɛy tɔ náh súlɛ n pnɛ, nɛ́ píɗĩ́ ó náh,
ànɛ̂ wǎh mɛ ké tyí nɛ, pé pé súlɛ nɛ̂ wɛ̃kɩ.»
23 Képah náh, Yesu ǹ yah vi ǹ tɔ̃̀ sã́hpú tĩ̀nnɛ, tɛ́ yo pépi ó tyí: «Yèvɩnɩ
mɛ yé tyí, yépi nónó-á tyi nɔ́pi wɛ. 24 Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: Liyel tɛ̃ntõnè
náhnáh, ànɛ̂ yɔ̃̀tãm náhnáh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé sè wɛ, tɛ́ pè náh sè wɛ. Tɛ́
mɛ ké tyí nɛ, yáh nónó noh, pé sè noh, tɛ́ pè náh sé tɔ wɛ noh.»

Samarɩ kwil nɛ́gbí yɔ́ sèm̀ìrk̀ìlɛ

25 Légbĩ́nɛ, Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́-ò yɔ́ sɔ̃̀ nɛ, pé Yesu mɔ yah, tɛ́ yuku yĩn,
à yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃̄, kwɔ́-ò ɗĩ́, pé se kɩ pɩ sɔ̃, tɛ́ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̄ min wɛ nɩ? 26 Yesu
mɛ yo ǹ tyí nɛ, tir nɛ̂ se wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel tyi sàhnɔ́ sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɩ? Tir
nɛ̂ se à mɛ n kar ké sɔkɔ nɩ? 27 Ɗĩ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kǎh mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ
nɛ ńkɛ̃̄, á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyí-á yĩnɛ kè nɔ á tyí á nɩ póllɛ, ànɛ̂ á min póllɛ,
ànɛ̂ á tǎhkì póllɛ, ànɛ̂ á sõnɔ póllɛ. Á ní-ò tɔ tyí mó nɔ á tyí á gblɔ̌y tyí
kɔ̃lɛ.† 28 Wǎh yo sɛ̃̄, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Á yo plɛ. Képahlɛ n pɩ, á kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̄
min wɛ.»
29 Ǹtɛ, ɗĩ́ mɛ̀ sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé gbɩ wɛ. Kǎh pɩ sɛ̃̄, à Yesu syah nɛ, nɛ̂ se
péwɔ ní-òlɛ nɩ? 30 Yesu mɛ à syah nɛ: «Dĩ yɔ́ ye lésõ wil Yerusalɛmɩ, à mɛ
n tiki n yuku Yeriko sɔkɔ, tɛ́ kyɩ wil mɔ yĩ́pú yõ. Pè mɛ à tɛ̃ ǹ gbɑ̃̀n yĩ pól
tɛ̃ syi, tɛ́ à ko markɩ sah, tɛ́ sɔkɔ. 31 Tɛ́, kè pɔ yĩnɛ, sárká wìlk̀ìpu yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́
mó mɛ n tiki n pi kénɛ wɛ̃kìlɛ. Wǎh pɔ ɗĩ́ mɛ̀ wɛ, à gbɔ sɔkɔ fíí. 32 Képah
náh, Levi yìkì nɛy yɔ́ tɔ tõ pɔ yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́.‡ Ǹmɔ tɔ-á à wɛ sɛ̃̄, à gbɔ sɔkɔ
fíí. 33 Ǹtɛ, Samarɩ nɛy yɔ́ sɔ̃̀ mɛ n yuku kɔ́lɔ́ sɔkɔ, tɛ́ kyɩ ɗĩ́ yõ dɔkɔ. Ǹmɔ
wɔ-á à wɛ sɛ̃̄, ǹ yãm à tɛ̃. 34 Á mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ ɗìvɛ̃ ànɛ̂ nɩrɩ mɔ ǹ níy
yah, tɛ́ sè pukubi. Tɛ́ mɛ à dɔkɔ mɔ ǹ yɛ̃́ngbɛ̃ ńkwɛ̃́ndyíkì yõ, à yuku ǹnɛ
nɛ́pân twáh-ńsah yɔ́ sɔkɔ, à kyɩ yah dah mɔ ǹ tyí sɔkɔ. 35 Ké dendallɛ, à
mɛ pɔ́ plɔ́ nínɔ́§ wilki nɛ́pân twáh-ńsah yɔ̃̀tɛ̃ ɗĩ́ kɔ̃, tɛ́ nɛ, à nɛ n yah n dah
n mɔ ɗĩ́ mɛ̀ tyí sɔkɔ. Ǹkɛ̃̄, wàh kɩ sɔ̃ gbɔ̃̀ wilki à kah mɔ képah yõ, pâh pé
syɩ pɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, páh kɩ à dyah kélɛ.»
36 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu ɗĩ́ piki yah nɛ, ǹmɔ tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, yĩ́pú-á ɗĩ́
nɛ̂ pɩ yɔ, ǹmɔ ní-ò se nɛ̂ tɛ̃̄nɛ nɛ́pĩ̂ tɔ̃́mí nɔ́pi sɔkɔ nɩ? 37 Liyel ǹgbò wɛ̃kì
kwɔ́-ò mɛ à syah nɛ, nɛ̂-á ǹ yãm yah, ǹmɔ-á. Képah tɛ̃̄nɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí:
«Á tɔ kyɩ sɛ̃́nkɔ̃lɛ n pɩ.»

Yesu tɛ̃́nɔ́ pèpɛynɛ Martɩ ànɛ̂ Mari tyí

38 Tɛ́ Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sã́hpú-á sɔ̃̀ mɛ wɛ̃kì yõ sɛ̃̄, à kyɩ de kwílpír yɔ́ sɔkɔ.
Tɛ́ kénɛ kwil sê yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, pè n ye Martɩlɛ. Ǹmɔ mɛ Yesu tɛ̃ plɛ ǹ gbô. 39 Tɛ́
gbɛ̃ sê yɔ́ sɔ̃̀ mɛ ǹ tyí, pè n ye Marilɛ. Ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ pɔ tɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tnɔ̂,
à ǹ wɛlɔlɛ n nohnɩ. 40 Légbĩ́nɛ, Martɩ yah mɛ n vyãh Yesu fèn pínɔ́ sɔkɔ.

† **10:27** 10.27 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ sɛ́bɛ́y 6.5 ànɛ̂ Levibi sɛ́bɛ́y 18.5 sɔkɔ. ‡ **10:32** 10.32 - Levi nolɛ, pépi Liyel wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ tɔ̃̀npɩbɩlɛ ye sɔ̃̀ pɩ. § **10:35** 10.35 - Ké légbĩ́ pɔ́ plɔ́ nínɔ́ sɔ̃̀ nɔ gbìyìkì núkú tɔ̃̀ pínɔ́ dannɛ.

Ȁ mɛ pɔ yo Yesu tyí nɛ, pé Yȍtɛ̃, pé gbɛ̃ sê-á tȍ pól sah péwɔ ó kɔ̃, tɛ́ pɔ tɛ̃
ǹ tnɔ̂, kè kó mɛ tirlɛ ǹ yah nɩ? Ȁ kó n yo ǹ tyí, à pélɛ n yohnɩ n mɔ nɩ?
41 Ǹtɛ, à mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Martɩ, áwɔ mɛ á gblɔ̌ynɛ n kwlɔ, mɛ á fɔkɔlɛ n
sõ tyi náhnáh tyílɛ. 42 Ǹtɛ, tir núkú ó tyí ye yõrelɛ. Mari ye ké pèpɛy yah
tɔkɔ, nɛ̂-á kè náh n tɛ̃ n syi n yah n pi ǹ tyí.»

11

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ kɔ̃ nîrî pɩ dùkù yõ

1 Sɔ̋ yɔ́lɛ, Yesu sȍ mɛ Liyellɛ n ni fɩ̋ yɔ́ sɔkɔ. Wǎh ni tɛ, ǹ tȍ sa̋hpú sɔkɔ
yɔ́ à syah nɛ, pé Yȍtɛ̃, à pépi kwɔ Liyel ni dùkùlɛ, sɔ̋-á Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ sȍ
kélɛ ǹ tȍ sa̋hpú kwɔ. 2 Képah sɔkɔ, à yo pé tyí: «Yâh Liyellɛ n ni, yé nɛ n
yo nɛ ńkɛ̃:
‹Sú Liyel,
no pól kɔ̃ pè ǹ pĩ Liyellɛ.
Á tɔ̃rí kɔ̃ kè pɔ.
3 Á sõmɛsɔ̋ gbȉyȉkȉ yõkelɛ álɛ n kɔ̃, nɛ̂-á kɩ n yĩnɛ n pi álɛ.
4 Nónó-á n pɩ n de ápi tyí, á ye mɛ sélɛ n yɔ̃ n mɔ pé tyí. Képah ye, ápi tɔ
tyípêl yɔ̃ mɔ á kɔ̃.
Ȁnɛ̂, káh n yɛ à sétõ tɔ̃nmɔnɔ fɛ̃ n syi.›»
5-6 Képah náh, Yesu tõ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí nɛ: «Yépi sɔkɔ yɔ́ tyí kɔ́dɩ̋-à mɛ,
tɛ́ à pɔ wil ǹ tyí lénɩlɛ nɛ ńkɛ̃, pé kɔ́dɩ̋ yɔ́-á mɛ wil kɔ́lɔ́ sɔkɔ, à pɔ pé tyí,
tɛ́ yõ yõ kwâh náh mɛ pé tyí kɩ à kɔ̃. Ǹkɛ̃, à dɛkɩ pé kɔ̃ búrn plɔ́ tɔ̃nɔ́lɛ.
7 Ǹtɛ, ní-ò mɛ̀-à ńtyɩ̋nɔ tɛ̃ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ táh, tɛ́ yo mɔ ǹ tyí nɛ, à káh pélɛ n
kwlɔ, wɔ̀kɔ̀ yah-á vike tɛ núkúnúkú, péwɔ ànɛ̂ pé wɛ̃npȉ-á sɛ̃, pé náh fɛ̃
yuku búrnnɛ à kɔ̃ n pi. 8 Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: dɩ̋ mɛ̀-à sɔ̃ yuku sélɛ à
kɔ̃-ńkɛ̃nɛ pé kódírí yĩnnɛ, à kɩ yuku ǹ yétȍ yȉ póllɛ à kɔ̃ ǹ nínɔ́ gblɔ́vya̋hrí
tɛ̃ wɔ yĩnnɛ.
9 Ǹtɛ, ńmɔ tɛ̃ wɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ: yé nɛ n ni Liyel tyí, à kɩ yélɛ n kɔ̃.
Yé yáhnkɔ̃nɔlɛ n pɩ, yé kɩ n wɛ. Yé wɔ̀kɔ̀ yah mɩ, kè kɩ yɩkɩ mɔ yé kɔ̃. 10 Sɛ̃
ó ye, nɛ̂-à ni Liyel tyí, tɛ̃ n wɛ n syi. Nɛ̂-à yah kɔ̃, tɛ̃ n wɛ. Ȁnɛ̂ nɛ̂-à wɔ̀kɔ̀
yah mɩ, kè n yɩkɩ n mɔ tɛ̃ kɔ̃. 11 Sú nɛ̂ tɛ̃ mɛ yépi sɔkɔ, ǹ pi-à yɛ̃nkɔ̂ ni ǹ
tyí, à kɩ wahynɛ à kɔ̃? 12 Képah náh pɩ, wàh séngbɩ̃́ ni ǹ tyí, à kɩ mȉnkɔ̃nɛ
à kɔ̃? 13 Ǹtɛ, yépi nónó-á nɛ́pêllɛ, yâh yé wɛ̃npȉ kɔ̃nɔ́ yah wɛ yípéplɔlɛ, sú
Liyel nɛ̂-á yȋnyõ, ǹmɔ náh n pɩ plɛ n kal, à ǹ Mírkílɛ ké yáhnkɔ̃pu kɔ̃ n pi
di?»

Túkù nɛ, Yesu tɛ̃nwɛnɔ-á wil sétȁn yȍtɛ̃ Belsebuli tyí

14 Sɔ̋ yɔ́lɛ, Yesu sȍ mɛ sétõ yɔ́lɛ n yĩni n wilki dɩ̋ yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á à kɔ̃ à wɛkɩ
kwlɔ. Sétõ-á fyɔ̀ wil dɩ̋ mɛ̀ sɔkɔ, dɩ̋ tyah n wɛkɩ, kè pɩ gbɛ̃ndùǹȉnɛ tɔ́wû
tyí. 15 Tɛ́ túkù mó sȍ mɛ n yo nɛ ńkɛ̃, sétȁn yȍtɛ̃ Belsebuli gbȍ yõ-á à n yĩni
sétȁnnɛ. 16 Túkù mó ǹ mɔ́nyah yĩnnɛ, mɛ n yo ǹ tyí nɛ, à gbȉl yɔ́ pɩ pé yah,
nɛ̂-á n wil yȋnyõ.
17 Ǹtɛ, Yesu-á pé fɔ́kɔ́sõnɔ pĩ sɛ̃, à yo pé tyí: «Kwil nɛ̂ névye-à gbɛkɩ tyah
wɛ̃nɛ n fwo, kénɛ kwil kɩ pɔ yɩkɩ, ké vȉ kɩ syɩkɩlɩ dohnɩ wɛ̃ yõ. 18 Ǹtɛ, yáh
nɛ ńkɛ̃, sétȁn yȍtɛ̃ gbȍ yõ-á ńmɔ sétȁnnɛ n yĩni-à; sétõ-à tyah ǹ gblɔ̌ynɛ n
fwo, ǹ yȍtɔ̃rí se kɩ n wũ n pi? 19 Ǹtɛ, ńmɔ-à mɛ sélɛ n yĩni Belsebuli gbȍ
yõ, tɛ́ yépi pye wɔ-á dò, nɛ̂ gbȍ yõ mɛ pépi n yĩni sélɛ wɛ́? Pépi ńtɛ̃ ye kɩ

lékàhlɛ yé kɔ̃. 20 Ǹtɛ, Liyel gbɔ̏ yõ-à mé n yĩni sétȁnnɛ, képah n wɛ̃kɩ nɛ
ńkɛ̃, Liyel tɔ̃rɩ́-á yĩni tɛ̃ yé tyɩ́.

21 Tǎhkɩ̀-á mɛ dɩ̃́ nɛ̂ sɔkɔ, ànɛ̂ mɛ́fwóyȋlɛ ǹ tyɩ́, wàh ǹ kételɛ n syɩkɩ, tir
yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ ǹ gbȁn yȋ nɔ n pi. 22 Ǹtɛ, nɛ̂ tǎhkɩ̀-á kal ǹ tyɩ́lɛ, ǹmɔ-à pɔ, tɛ́
tɛ̃ wɛ ǹ tyɩ́, à kɩ ǹ mɛ́fwó yȋ tɛ̃ syi, wǎh sɔ̏ mɛ ǹ gbɔ̏ sah nónó yõ, tɛ́ kɩ ǹ
wɔ̀kɔ̀ yȋ kwel dibi. 23 Képah ye, névi nɛ̂ náh mɛ ń pèpɛy nɛynɛ, ń pělnɛy
ye tɛ̃nɛ. Névi nɛ̂ náh ńnɛ n yohnɩ n mɔ tùkènmɔnɔ sɔkɔ, tɛ̃ mɛ kárkɩ́nɔ́lɛ
n pɩ.»

Sétõ-à wil névi sɔkɔ, à n fɛ̃ ǹ syɩ n pɔ

24 «Sétõ-à wil névi sɔkɔ, à n kyɩ gbɛ̃nnɩ kɔ n kɔ̃, ǹ mɩ̀-ǹsah yah n kɔ̃. Wàh
wɛ́-ńkɛ̃nɛ, à n yo ǹ gblɔ̌y tyɩ́ nɛ, páh sɔ̏ wil ńyǎh sɔkɔ, páh kɩ pé syɩ yuku
nɛ́npɔ́. 25 Wàh ǹ syɩ, à n kyɩ ǹ tɛ̃-ǹsah dyàh wɛ yàlntɔ̃nsàhnɔ́lɛ, plɛ́ntnɔɔ.
26 Képah tɛ̃nɛ, sétõ mè n kyɩ sé no sétȁnnɔ́ kwǎrninɔ syah, nónó-á peke kal
ǹmɔlɛ. Sè n kyɩ n de n tɛ̃ tɛ̃ sɔkɔ. Kàh pɩ sɛ̃, tɛ̃ mè dùkù ké syɩ n peke n
kal ǹ gben tɛ̃nɛ.»

Yèvɩnɩ kègbɩlɛ

27 Képah tɛ̃nɛ, Yesu-á mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ, pi yɔ́ tɛ̃ tɔ́wȗ nɩyɔ̃́ sɔkɔ, tɛ́ yo
mɔ ǹ tyɩ́ yȋ́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ, sê nɛ̂ fɔkɔ sɔkɔ-á à wil, tɛ́ ǹ yȋ́nɔ́ yĩ, yèvɩnɩ-á mɛ
ǹ tyɩ́. 28 Ǹtɛ, Yesu mɛ yo pi tyɩ́: «Yèvɩnɩ ye pyě mɛ névye tyɩ́, nónó-á Liyel
wɛynɛ n nohnɩ, tɛ́ ké tyilɛ n pɩ ké wɛ̃kɩ̀ yõ.»

No gbȉl yɔ́ yah kɔ̃ Yesu tyɩ́

29 Képah sɔkɔ, névye-á pɔ n tuke n mɔ Yesu tnɔ̂, à tyah n yo nɛ: «Kwɛy
gbĩ névyelɛ, nɛ́pêl ye pélɛ, pè mɛ gbȉl yɔ́lɛ n yah n kɔ̃. Ǹtɛ, kèyǎh ńtɛ̃
náh n pɩ pè wɛ̃kɩ n pi, à wil Liyel tɛ̃ntɔ̏ syɩ́nyo-ò Yonasɩ tyɩ́ sɔkɔ. 30 Sɔ̃-á
Yonasɩ lésõ pɩ kwní yɔ̃́nmɔnɔlɛ Ninivi tãn tyɩ́, sɛ̃ ó ye, Névi Pi tɔ kɩ pɩ kwní
yɔ̃́nmɔnɔlɛ kwɛy gbĩ névye tyɩ́.

31 Pi nɛ̂-á lésõ yɔ̀tɛ̃nɛ Saba sétáh yõ, à lésõ wil fɩ́ɩ́ sétáh yȉn tyɩ́, à pɔ yɔ̀tɛ̃
dɩ̃́ Salomo lékȃ́m wɛlɔ noh. Ǹtɛ gbɩ yõ, nɛy mɛ ásɔ̂̃, nɛ̂-á kal Salomolɛ. Kǎh
pɩ sɛ̃, Liyel fɔ̃́ tukey tuke sɔ̃́lɛ, kénɛ yɔ̀tɛ̃ pi kɩ yuku kwɛy gbĩ́ névye tyɩ́, kɩ
lékàhlɛ pè kɔ̃.* 32 Ànɛ̂ tɔ̃, Ninivi kwil tãn lésõ fɛ̃ syi Liyel wɛ̃kɩ̀ tɛ̃, Yonasɩ-á
Liyel tɛ̃ntɔ̏ yo pé tyɩ́. Ǹtɛ, nɛy mɛ ásɔ̂̃, nɛ̂-á kal Yonasɩlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, Liyel
fɔ̃́ tukey tuke sɔ̃́lɛ, Ninivi kwil tãn kɩ yuku kwɛy gbĩ névye tyɩ́, kɩ lékàhlɛ
pè kɔ̃.»†

Liyel yõ sɛ̃nɔ́ kyòolɛ

33 «Névi se kɩ fɔ̀tnɔ̀ soh wɔ̃bɩ, képah náh pɩ, kɩ dú kwĩnki mɔ ké yah? Á
náh kè sah n pi fɔ̀tnɔ̀ sahkɩ sɔkɔ, kyòo wɛ yĩnnɛ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ dépú tyɩ́ di?
34 Sɛ̃ ó ye, á yȋ́ ye á wil kyòolɛ. Á yȋ́-à mɛ plɛ, à wil tɔ pól n nɛ mɛ kyòo
sɔkɔ. Tɛ́, á yȋ́-à mɛ plɛ́-ńkɛ̃nɛ, á wil pól n nɛ mɛ fɛ̃ntȗ sɔkɔ. 35 Á gblɔ̌y
kyɔmɩ yȋ̃́, kyòo nɛ̂-á á sɔkɔ, kè káh nɛ mɛ fɛ̃ntȗ̃nɛ. 36 Tɛ́ á wil pól-à mɛ
kyòolɛ, fɛ̃ntȗ tyah kɛ̃nɛ ké sɔkɔ, á kɩ mɛ kyòolɛ, sɔ̃-á fɔ̀tnɔ̀lɛ kyòo á tyɩ́.»

Yesu náh kè yo nɛkɩ Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú sɔkɔ

* **11:31** 11.31 - Yah n tɛ Yɔ̀tãm sɛ́bɛ́y gben 10 sɔkɔ. † **11:32** 11.29-32 - Yonasɩ tyɩ́lɛ, yah n tɛ
Yonasɩ sɛ́bɛ́y 3 sɔkɔ.

37 Yesu-á wɛkɩ tɛ, Farisiyɛ̃ dɩ́ yɔ́ à ye yõke yõ yĩnnɛ ǹ gbô. Képah tɛ̃nɛ, pè
de à tɛ̃ yõke yah. 38 Farisiyɛ̃ mɛ̀-á Yesu wɛ, à tyah n yõ tɛ́ à náh ǹ gbȁn wu
Nsyifunɔ wu dùkùlɛ, kè ǹ gbȁn du.
39 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Sɛ̃ ó ye, yépi Farisiyɛ̃nɔlɛ, yě wóhlɔ́
ànɛ̂ yɛ̃yɔ̋vyɔ náhlɔ́ wu n tõ n sah, tɛ́ yé fɔkɔ táhlɔ́ n nɛ n mɛ yúkúnɔ́lɛ pèkè,
ànɛ̂ yĩbe dékè tyilɛ. 40 Lékɑ̋m kɛ̃ névye nópi, nɛ̂-á mɔ vyɔ́ náhlɔ́lɛ, à náh
sé sɔkɔ táhlɔ́ tɔ mɔ di? 41 Yé sé sɔkɔ táhlɔ́ yĩ yĩ yãm tãn kõ! Képah-à pɩ, sé
pól kɩ pɩ pallɛ yé tyí.
42 Yépi Farisiyɛ̃nɔlɛ, pèkè mɛ yé yõ! Yě yímɩ̂ ànɛ̂ swãh sɔkɔ pɛ̃nfɛ̃nè pól
gbãm-ònɔ́lɛ Liyellɛ n kõ. Ǹtɛ, yě n yahle tɔ̃nsàhnpɩnɔlɛ névye tyí, ànɛ̂
Liyel tyí náh nɔ yé tyí. Képah nɛ̂ tɔ-á sȍ yé yĩnɛ yè nɛ n pɩ gbȍnwɔ̀kɔ̀
kɛ̃nɛ. 43 Yépi Farisiyɛ̃nɔlɛ, pèkè mɛ yé yõ! Yě tɛ̃-ǹtȁn gbrolɛ n yah n kõ
Liyel ní-ńtɑ̂n vì sɔkɔ, ǹ tɛ́ nɛ mɛ ké tyí nɛ, névye nɛ n tõ n sah n wɛkɩ n pɔ
yé tyí tɔ́wû tɛ̃-ǹtȁn sɔkɔ. 44 Pèkè mɛ yé yõ, yépi nónó-á mɛ á kɩ nɛ, léyɑ̂̃l
nírínɔ́ sɔ̃, névye n nɛ n kɔ sé yõ, pɩ̃́-ńkɛ̃nɛ.»‡
45 Yesu-á yo sɛ̃, Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́-ò yɔ́ à syah nɛ, kwɔ́-ò dɩ́, wăh mɛ
n wɛkɩ sɔ̃, pépi tɔ-á à n gbyɔ dɛ́! 46 À mɛ yo ǹ tyí: «Yépi Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀
kwɔ́pú tɔlɛ, pèkè mɛ yé yõ! Yépi nónó-á ńkɛ̃nɛ no twah n mɔ tɔ́kɔ́pɛ̂llɛ, tɛ́
yé náh n fɛ̃ n syi n so n mɔ pé tyí kèngbɔ núkú fyélɛ. 47 Pèkè mɛ yé yõ, yépi
nónó-á Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu léyɑ̂̃llɛ n tõ n sah n mɔ, tɛ́ yépi náh tãn ye mó
tõ ko mɔ pélɛ. 48 Képah n wɛ̃kɩ nɛ, yáh yé súbí tyípínɔ́ fɛ̃ syi. Pépi-á Liyel
tɛ̃ntȍ syínyopu ko mɔ, tɛ́ yépi sɔ̃npí pé léyɑ̂̃llɛ n tõ n sah n mɔ. 49 Képah ye
sȍ Liyel yo lékɑ̋m sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: ‹Mé kɩ tɛ̃ntȍ syínyopu tɛkɩ mɔ pè kõ, ànɛ̂
tɛ̃ntõbelɛ. Pè kɩ pé túkù ko mɔ, tɛ́ kɩ túkù fõh.› 50 Kăh pɩ sɛ̃, Liyel kɩ kwɛy
gbĩ névye fõh n pi Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu nɔ́pi yĩnnɛ, nónó-á ko mɔ kèkõyɔ̋
mɔ gbɩ̃́ dukulɛ, 51 à tɔkɔ Abɛlɩ kònmɔnɔ tyí, à pɔ syɩ Nsakarɩ kúnɔ́ tyí, nɛ̂-á
ko mɔ sárká wȉlkȉ-ǹsah, ànɛ̂ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ wrɔ́. Gbɩ yõ, mé kélɛ
n yo yé tyí nɛ: kwɛy gbĩ névye kɩ n fõh n pi képah yĩnnɛ. 52 Pèkè mɛ yépi
Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú yõ, yépi nónó-á Liyel wɛ̃kɩ̀ wɛ́npĩnɔ yah kõ névye
tyí. Yépi náh mɛ n kɔ kélɛ, tɛ́ nónó-á se nɛ, pé nɛ n kɔ kélɛ, yé pépi yĩni
mɔ.»
53 Képah sɔkɔ, Yesu wȉlntɛnɔ náh nɛ́npɔ́, Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú, ànɛ̂
Farisiyɛ̃nɔ pé fɔkɔ vyãh ǹnɛ kègbɩlɛ, tɛ́ tyah ǹnɛ n piki n yah tyi duke
duke pól yõ. 54 Pè sȍ mɛ ǹnɛ n mɔ n yah nɛ, à pilki ǹ vyãh wɛlɔ sɔkɔ pé
kõ pé à wɛ tɛ̃.

12

Gblɔ̌y kyɔ̀mɩ̀nɔ́lɛ vyɛ̃nnîǹ wɛ́kínɔ́lɛ

1 Képah sɔkɔ, nɛ́kwɩ̃́nkí-á tuke mɔ tnɔ́nɔ́lɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ fɔ́ɔ́, mɛ wɛ̃ gbyɛ̂̃hnɛ
n suki, Yesu tyah n yo ǹ tȍ sɑ̋hpú ǹgbò tyí: «Yé yé gblɔ̌y tɛ̃ Farisiyɛ̃nɔ
vyɛ̃nnínȉ wɛ́kínɔ́lɛ, képah nɛ̂-á n tõ n mɔ kɔ́kɔ́nɔ́ tyí kõlɛ mífɑ̋hkɩ̀ sɔkɔ.
2-3 Tyi nónó pól-á yé n yo fɛ̃ntȕ sɔkɔ, sè kɩ pɔ noh gbȉntõlɛ kyòo yah. Ànɛ̂
nónó pól-á yé n plɔ n yo wɛ̃ níkílɔ́ yey, wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ táh, sé pól kwní kɩ pɔ
kõ gbɛ̃ntɩ̃n yõ. Képah ye, tyípȉl yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ, nɛ̂-á kɩ n wũ n pi wȉlkȉnmɔ-
ńkɛ̃nɛ. Sètȉn sȍ tir yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ, nɛ̂-á kɩ n wũ n pi pɩ̃́-ńkɛ̃nɛ.»

‡ **11:44** 11.44 - Nsyifunɔ tyí, léyɛ̃kɩ̀ yõ kɔ́nsɔkɔnɔlɛ, Liyel dêl ye.

Nɛ̂ tîkî-á yĩnɛ pínɔ́lɛ

4 «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, yépi nónó-á ń kódíbílɛ: yé káh névye yah tíkílɛ
n pɩ, nónó-á wil kɔ̀ ólɛ n ko n mɔ n pnɛ, tɛ́ pè náh tɔ̃ tir yɔ́lɛ n pɩ n kah n mɔ
n pnɛ képah yõ. 5 Nɛ̂ yah tíkí-á yĩnɛ pínɔ́lɛ, mé kɩ ǹnɛ yé wɛ̃kɩ: Liyel nɛ̂-á
kɩ fɛ̃ névi wil kɔ̀ kònmɔntɛnɔ náh, kɩ ǹ min dah mɔ tyɛ́-ńkɛ̃ nyàh sɔkɔ, yé
ǹmɔ tíkílɛ n pɩ. Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ ńkɛ̃: yé tɛ̃ wɔ tíkílɛ n pɩ. 6 Ǹtɛ̃npînɔ́
kwlɔ náh n yãm pɔ́píkí plɔ́ nínɔ́lɛ di? Ǹtɛ, Liyel dyɔ náh n fwɔ sépi núkú
yɔ́ ńtɛ̃ tyílɛ. 7 Á wil képah sɔkɔ, yé yɔ̃̀yén ńtɛ̃ pól dan mɛ pɩ̃́nɔ́lɛ Liyel tyí.
Kǎh pɩ sɛ̃, yé káh tíkí pɩ. Yépi tyí náh tah kal ǹtɛ̃npî kwĩnkilɛ di?»

À Yesu fɛ̃ syi, képah náh pɩ, à à yahle

8 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: nɛ̂-à kè yo dal
mɔ névye yɩ̃́ yah nɛ ńkɛ̃, páh mɛ ńmɔ tyí yõ, Névi Pi tɔ kɩ kè yo Liyel yɩ̃̂nyõ
tɛ̃ntõnè yɩ̃́ yah nɛ ńkɛ̃, wǎh mɛ pé tyí yõ. 9 Ǹtɛ, nɛ̂-à ń yahle névye yɩ̃́ yah,
Névi Pi tɔ kɩ à yahle Liyel yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntõnè yɩ̃́ yah. 10 Névi nɛ̂-à Névi Pi yɩ̃́npo
yo, kè kɩ yɔ̃ mɔ tɛ̃ kɔ̃. Tɛ́ nɛ̂ tɛ̃ wɔ-à Liyel Mírkí gbyɔ, kè náh n yɔ̃ n mɔ n
pi ǹ tyí.

11-12 Pàh yé tɛ̃ kyɩ tùkè-ǹsah Liyel ní-ńtɛ̃̂n vɩ̀ sɔkɔ, képah náh pɩ, yah tãm
tyí, képah náh pɩ, yɔ̃̀tãm tyí, Liyel Mírkí kɩ yé kwɔ nɛ́npɔ́ swɔ, yáh nɛ nɛ̂
yo n pi. Képah ye, yé káh yɛ yé yáh-ńsah tyɛ, yáh nɛ n yo n wil n pi sɔ̃.»

Lékɛ̃́m kɛ̃ tàh dɩ̃́ sèm̀ìrkìlɛ

13 Tɔ́wû nɩyɔ̃́ sɔkɔ, ǹnî Yesu syah nɛ, pé kwɔ́-ò dɩ̃́, à yo pé nɛ́nkyí dɩ̃́ tyí
nɛ, à yɛ pé pé sú gbɛ̃kɩ dibi. 14 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Ń dɩ̃́, nɛ̂ sah
ńnɛ nɛ, mé yélɛ n tuke, tɩ̃̂ nɛ, mé yé gbɛ̃̂n yîlɛ n dibi?» 15 Képah sɔkɔ, tɛ́ yo
pé tyí: «Yé yé kyɔmɩ tahrɩ dékè képékèlɛ! Tahrɩ-à sɔ̃ mɛ sɔ̃ névi tyí, képah
náh fɛ̃ minnɛ à kɔ̃ n pi.»

16 Képah sɔkɔ, à tɔ̃ sèm̀ìrkì yɔ́ yãh pé tyí nɛ: «Tàh dɩ̃́ yɔ́ lésɔ̃ mɛ, ǹ swãh
pɛkɩ yɩ̃̃́ ǹ tyí. 17 Képah tɛ̃nɛ, à tyah n sõ ǹ fɔkɔ sɔkɔ nɛ, ǹtɛ, sèmukɔ mɔ́-
ńsah náh se mɛ fwɔ́ɔ pé tyí, sɔ̃ se pé kɩ pɩ nɩ? 18 Dǒ, à nɛ, páh kɩ nɛ̂ pɩ n
pi, képah á yɔ̀: Páh kɩ pé díké sɔkɩ, tɛ́ kɩ sè tɔ̃ mɔ gblò gblò, kɩ pé gbɛ̃̂n yî
pól mɔ sé sɔkɔ, 19 tɛ́ kɩ yo pé gblɔ̃̌y tyí nɛ, páh yɔ̀, yõke dò-á mɛ pé tyí pé
gbɔ̃̀ sɔ̃̀ ye náhnáh yĩnnɛ. Núkúnúkú, páh kɩ n mɩ, tɛ́ kɩ n yõ, tɛ́ kɩ n wɔ, tɛ́
kɩ nɩ̀vɩ̀lɛ n pɩ pé dyɔlɛ. 20 Ǹtɛ, Liyel mɛ yo ǹ tyí: ‹Lékɛ̃́m kɛ̃ névi! Kwɛy
lékɛ̃̂h ńtɛ̃ sɔkɔ á min kɩ n syi n pi á tyí. Tɛ́ yî nónó-á á tuke mɔ sah, sè kɩ
pɩ nɛ̂ tyílɛ?› 21 Képah sɔkɔ, Yesu nɛ: «Névi nɛ̂-à tahrɩlɛ n yah n koh n sah
ǹ gblɔ̃̌y tyílɛ, tɛ́ Liyel fɔ̃́ tyí yáhnɔ́ yahle, sɛ̃́ntɛ̃ ye n nɔ tɛ̃nɛ!»

Sõnɔ sàhnɔ́lɛ Liyel ó yõ

22-23 Képah náh, Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú tyí: «Névi min tyí náh tah kal yõkelɛ,
wil tyí mɛ tah kal flɔlɛ di? Képah ye, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: yé káh yé
fɔkɔlɛ n sõ, yáh nɛ wɛ n yõ n pi sɔ̃, ànɛ̂ yáh nɛ yé wil flɔ wɛ n mɔ n pi
sɔ̃. 24 Yé yah ǹgbɔ̃lɔlɛ kè: Sè náh sèmukɔlɛ n duku, sè náh sèmukɔlɛ n
tɔkɔ. Díké ànɛ̂ sèmukɔ kóhnsàh-ǹtɛ̃̂n tɔ náh mɛ sé tyí, tɛ́ Liyel sélɛ n pu.
Ǹtɛ, yépi tyí náh tah kal kèpyelɛ di? 25 Yépi sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃ kɩ fɛ̃ kwéyy ńtɛ̃ fyé
dohnɩ ǹ min wɛ́nɔ́ yõ ǹ fɔ́kɔ́sõnɔ gbɔ̃̀ yõ? 26 Tɛ̃nwɛnɔ-à mɛ́-ńkɛ̃nɛ yé tyí, à
fɛ̃ sɛ̃́ntɛ̃ tir tyɩ̃́ɩ̃ ńtɛ̃ fyé pɩ n pi, sɔ̃ pɩ, tɛ́ yé yé fɔkɔlɛ n sõ yî tɛ́lɔ́ tyí sɔkɔ?

[27] Yé fìlfì pɩ dùkùlɛ n yah kɛ̀: Sè náh tɔ̃̀lɛ n pɩ, sè náh flɔlɛ n tĩ. Ǹtɛ, mé
kélɛ n yo yé tyí nɛ: yɔ̃̀tɛ̃ Salomo ńtɛ̃nɛ ǹ tahrɩ pól sɔkɔ, à náh flɔ pèplɔ wɛ
mɔ yah fìlfì nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ kètɔ̀lɛ. [28] Fílkì nɛ̂ wɔ-á gbɛ̃̌nnɩ sɔkɔ kwɛynɛ,
tɛ́ kɩ pɔ n sukɛ n pi ńsɔ̃̂nɛ, Liyel-á képah fì pɩ pallɛ sɛ̃́, à náh n yah n dah n
mɔ n pi yépi flɔ tyí sɔkɔ à kal sépilɛ di, Liyel yõ sɛ̃nyĩ-ńkɛ̃pú nɔ́pi? [29] Kăh
pɩ sɛ̃́, yé káh yé gblɔ̌ynɛ n kwlɔ yé yõke, ànɛ̂ yé wɔ wɔ yî yáhnkɔ̃nɔ tyí
sɔkɔ. [30] Kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, Liyel pĩ́-ńkɛ̃ névye ye ńkɛ̃́nɛ nɛ n yah n kɔ̃ sépi
póllɛ tyɛ́-ńkɛ̃nɛ. Ǹtɛ, yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé sú Liyel pĩ nɛ, sé yétɔ̃̂-á mɛ yé tɛ̃.
[31] Kăh pɩ sɛ̃́, yé Liyel tɔ̃́rí ǹgbò yah n kɔ̃! Képah sɔkɔ, à kɩ yî tɛ́lɔ́ dohnɩ yé
kɔ̃. [32] Kè ye nɔ yé sú tyí, à ǹ tɔ̃́rílɛ yé kɔ̃. Képah ye, yé káh tíkí pɩ, tũ̀npir
yípɛ̂y!

[33] Yé yé gbɛ̃̀n yî yãm, yé mó sé yĩ yãm tãn kɔ̃. Yé tahrɩlɛ n yah n sah Liyel
fɔ̃́, képah nɛ̂-á kè náh n yɩkɩ, kè náh se n tyɛ. Yĩ́pú náh fɛ̃ n kyɩ nɛ́npɔ́,
sóhrí tɔ náh fɛ̃ sè yõ. [34] Sɛ̃́ ó ye, á tahrɩ-à mɛ ńyãh, á sõnɔ tɔ n nɛ n mɛ
nɛ́npɔ́.»

Gblɔ̌y vìnsàhnɔ́ tyí sèmìrkìlɛ

[35] «Yé nɛ mɛ yé vi sah tɔ̃̀ pɩ pɩ tɛ̃nɛ, yé mó yé knɔ fĩ mɔ, yé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ mó
nɛ mɛ kɔ̃̀ntɛ̃nɔ́lɛ. [36] Yé nɛ mɛ á kɩ nɛ tɔ̃̀npɩbɩ sɔ̃, nónó-á ńkɛ̃́nɛ mɛ pé yɔ̃̀tɛ̃
syíkíntɛ̃nɔ́ sɔkɔ nɛ, wàh kɩ wil fúr pí-ńsah, à pɔ n de, tɛ́ kɩ fyɔ̀ wɔ̀kɔ̀ yah
mɩ, pé núkú kè yɩkɩ mɔ à kɔ̃. [37] Yèvɩnɩ mɛ pé yõ, tɔ̃̀npɩbɩ nónó yɔ̃̀tɛ̃-à ǹ
syɩ pɔ pè wɛ, pè mɛ yáhnɔ́ sɔkɔ. Kègbɩ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: yɔ̃̀tɛ̃ mɛ̀
kɩ ǹ tɔ̃̀ pɩ pɩ flɔ mɔ, tɛ́ kɩ yõkelɛ pè kɔ̃ pè kɩ yõ. [38] Tɛ́ wàh se mɛ n syɩ pɔ
lénɩlɛ, képah náh pɩ, tyah dal gbĩ́nɛ, tɛ́ pè mɛ ǹ syíkínɔ́ sɔkɔ, yèvɩnɩ mɛ
pé yõ! [39] Yépi ńtɛ̃ pĩ nɛ, gbóntɛ̃ dĩ́-à pĩ gbĩ́ nɛ̂-á yɛ̃́nwó kɩ n pɔ n pi ǹ tyí,
à náh n yɛ à kɔ̃ à n wɛ n de n pi ǹ gbô. [40] Névi Pi kɩ n pɔ n pi gbĩ́ nɛ̂-á yé
náh mɛ ǹ pɔ́nɔ́ tyílɛ n sõ. Képah ye, yépi tɔ yé gblɔ̌y vi sah.»

Tɔ̃̀npɩ sɔ̃́ré nɛy ànɛ̂ yĩ́pîkî nɛynɛ

[41] Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ Yesu syah nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, pépi ó yĩn se à n yãh sèmìrkì
mɛ̀nɛ, tĩ̂ no pól yĩn se nɩ? [42] Á mɛ yo ǹ tyí: «Gbô tahrɩ kyɔ̀mì-ò nɛ́gbí lékɑ̃́m
névilɛ, nɛ̂ mɛ? Ǹmɔ pɩ névilɛ, nɛ̂-á ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ kɩ à pɩ ǹ kéte kyɔ̀mì-òlɛ. Tɛ́ à
kɩ tɔ̃̀npɩbɩ tɛ́lɔ́ yõkelɛ pélɛ n kɔ̃ ké kɔ̃ gbĩ́nɛ. [43] Yèvɩnɩ mɛ ǹ tɔ̃̀npɩ mɛ̀ tyí,
yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́-à ǹ syɩ pɔ à wɛ à mɛ kénɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ. [44] Kègbɩ yõ, mé kélɛ n yo yé
tyí nɛ: wăh kɩ à pɩ ǹ gbɛ̃̀n yî pól kyɔ̀mì-òlɛ.

[45] Ǹtɛ, tɔ̃̀npɩ mɛ̀-à tyah n sõ ǹ fɔkɔ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, pé yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́-á kɩ mo pɔ́-
ńsah, tɛ́ tyah pé no tɔ̃̀npɩbɩlɛ n ko, pé syɔ́, pé díbí, tɛ́ mɛ n yõ, mɛ wɔ wɔ
yîlɛ n wɔ, à sètɛ̃nìnɛ n pɩ, [46] yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ kɩ pɔ ǹ yõ dɔkɔ sɔ̃́ yɔ́lɛ, à náh mɛ nɛ̂
sõ sah, ànɛ̂ gbĩ́ yɔ́ sɔkɔ, à náh nɛ̂nɛ n pnɛ. Á kɩ pɔ à fõh képékèyɔ̂, tɛ́ kɩ à
dyah Liyel tyí yáhlepu dyah dùkùlɛ. [47] Ǹmɔ nɛ̂-á ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dyɔ yĩ́ĩnɛ n pnɛ,
tɛ́ à náh ǹ gblɔ̌y vi à képahlɛ n pɩ, à kɩ ko náhnáh wɛ. [48] Ǹtɛ, névi nɛ̂-á sɔ̃̀
mɛ kè pɩ ǹpĩ́-ńkɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ yĩnɛ ko syínɔ́lɛ, ǹmɔ kɩ ko kwéyy wɛ. Pàh névi
nɛ̂ kɔ̃ náhnáh, náhnáh kɩ yah kɔ̃ tɛ̃ tyí. Ánɛ̂ náhnáh-à névi nɛ̂ gbɔ̃̀ dahbɩ,
náhnáh tyí kɩ piki yah kal tɛ̃ tyí.»

Gbɛ́kínɔ́ nɛ̂-á kɩ pɩ Yesu yĩnnɛ

49 Képah náh, Yesu tɔ̃ nɛ: «Nyàh ye mé pɔ sétáh yɔ̃. Tɛ́ mé sɔ̃̀ mɛ ké tyí
nɛ, kè nɛ mɛ kɔ̃ tɛ! 50 Ǹmɔ yĩnɛ mè n de n wil yèvyãhrɩ yɔ́ sɔkɔ, tɛ́ kè náh
se mɛ n pi!
51 Yé se mɛ n sɔ̃ nɛ, yèvɩnɩ-á mé pɔ mɔ́-ńsah sétáh yɔ̃? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Mé kélɛ
n yo yé tyí nɛ: gbɛ́kínɔ́ wɔ-á pyě. 52 Képah ye, à tɔkɔ núkúnúkú tyí, nɛ́pȋ
kwâl-à mɛ kéte núkú sɔkɔ, pè kɩ gbɛkɩ: Tɔ̃́mí kɩ tyah nímínɛ n fwo, nímí
kɩ tyah tɔ̃́mínɛ n fwo. 53 Sú yɔ́ kɩ tyah ǹ píɗ́ĩnɛ n fwo, píɗ́ĩ yɔ́ kɩ tyah ǹ
súlɛ n fwo. Yɯ̃́ yɔ́ kɩ tyah ǹ písêlɛ n fwo, písê yɔ́ kɩ tyah ǹ yɯ̃́nɛ n fwo. Yɯ̃́
yɔ́ kɩ tyah ǹ píɗ́ĩ kyɩlɛ n fwo, píɗ́ĩ kyɩ yɔ́ kɩ tyah ǹ pɛ yɯ̃́nɛ n fwo.»

Tyi yáhnpĩnɔlɛ, tɛ́ kɩ á pɩ dùkù pĩ

54 Yesu tɔ̃ sɔ̃̀ mɛ n yo tɔ́wû tyí: «Yĩnyɔ̃ yah yɔ́ mɛ, yâh ńyɨ̃́rkɩ̀ wɛ ké
nɛ́npɔ́lɛ, yé n yo nɛ́npɔ́ swɔ nɛ, pɯ̃̀-á kɩ pɩ. Tɛ́, kè n mó n pɔ n pɩ sɛ̃́. 55 Ȧnɛ̂
yah yɔ́ mɛ, yâh fyɔ̀ yɑ̃́hkí wɛ kè kɔ̃ wil nɛ́npɔ́lɛ, yé n nɛ, tyah vyɑ̃́hnɔ́
képékè-á kɩ tyah. Tɛ́, kè n mó n pɔ n pɩ sɛ̃́. 56 Yĩ́nvĩ̀ névye nɔ́pi! Yé fɛ̃ sétáh
ànɛ̂ yȋnyɔ̃ dùkù wɔlɛ n pnɛ. Tɛ́ sɔ̃́ pɩ, tyi nónó-á n pɩ kwɛy gbĩ̀nɛ, yé náh
fɛ̃ sépi pĩ?»

À tukey dyàh tɛ̃ yé wrɔ́ tɔ̃ sah á nî-òlɛ

57 «Kwâh nɛ̂ pɩ, tɛ́ yé náh pɩ dùkù pèpɛynɛ n sɔ̃ n tɛ̃ n pnɛ yé gblɔ̃̌y?
58 Sɔ̃́-á, tir-à mɛ yé wrɔ́ ànɛ̂ á ní-òlɛ, tɛ́ à ǹ tɛ̃ n yuku tùkè-ǹsah tukey tùkè-ò
tyí, gbah n tɛ̃ tir mɛ̀ yah wah wɛ̃̌kɩ̀ yah. Képah-à pí-ńkɛ̃̂nɛ, tɛ́ à kyɩ álɛ
tukey tùkè-ò gbɔ̃̀ dahbɩ, tukey tùkè-ò mɛ kyɩ álɛ sràsyíbí tyí, tɛ́ pépi mɛ ǹ
dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. 59 Mé kɩ kè yo dal mɔ á tyí nɛ, á náh n wil n pi
nɛ́npɔ́, nɛ́ á náh kɔ̃lɩ mɛ̀ pól dyah tɛ pnɛ́pnɛ́.»

13

Liyel wɛ̃̌kɩ̀ tɛ̃, képah náh pɩ, á tyí kɩ yɩkɩ

1 Légbȋ́ mɛ̀-ó sɔkɔ, nósyɔ́ pɔ yo Yesu tyí nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ Pilatɩ-á lésɔ̃ Kalile tɑ̃n
yísyɔ́ ko mɔ, tɛ́ pè sah sárká wȉlkȉnɔ́ sɔkɔ, pé tɔ̃́ kwɛ fɛ̃̌kɩ sárká tɔ̃́ sɔkɔ.
2 Képah sɔkɔ, à mɛ pè syah nɛ: «Yé se mɛ n sɔ̃ nɛ ńkɛ̃́, Kalile tɑ̃n nɔ́pi-á
tyípêl pɩ kal pé kwil tɑ̃n póllɛ, tɛ́ yĩ mɛ̀ pè nɔ? 3 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Mé kélɛ n yo yé tyí
nɛ: yâh Liyel wɛ̃̌kɩ̀ tɛ̃́-ńkɛ̃̂nɛ, yé pól tyí kɩ n yɩkɩ n pi sɛ̃́.
4 Ȧnɛ̂, Silowe wɔ̀kɔ̀ kèyy-á syɩkɩ tɯ̃ nɛ́pȋ gbɔ̃nkwǎrtɔ̃mɩ nónó yɔ̃, à pè ko,
yé se mɛ n sɔ̃ nɛ ńkɛ̃́, pépi pèkè pínɔ́-á kal Yerusalɛmɩ kwil tɑ̃n pól tyílɛ?
5 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: yâh Liyel wɛ̃̌kɩ̀ tɛ̃́-ńkɛ̃̂nɛ, yé pól tyí kɩ n
yɩkɩ n pi sɛ̃́.»

Syî-ńkɛ̃́ sènsóké séswɔ̂ sèmȉrkȉlɛ

6 Képah náh, Yesu tɔ̃ sèmȉrkȉ yɔ́ yɑ̃h nɛ: «Dĩ yɔ́ tyí sènsóké séswɔ̂ sɔ̃̀ mɛ
ǹ dȉvɛ̃ sésân swɑ̃h sɔkɔ. Wǎh pɔ ké pye yáhnkɔ̃-ńsah, à náh kwâh yɔ́ wɛ
ké sɔkɔ. 7 Ȧ mɛ yo ǹ swɑ̃h tɔ̃-ò ɗ́ĩ tyí nɛ, à yah, ké ye tɔ̃-ò-á yɔ̀, pé mɛ pyelɛ
n yah n kɔ̃ n pɔ sènsóké mɛ̀ sɔkɔ, tɛ́ pé náh mɛ kwâh yɔ́ ńtɛ̃̂nɛ n wɛ ké
sɔkɔ. Ǹkɛ̃́, à kè kɔ̃ fɛ̃! Yɔ̃ se tɔ̃ mɛ ké tyí kè tɛ̃ sétáhlɛ n wal nɩ? 8 Wǎh yo
sɛ̃́, ɗ́ĩ mɛ̀ à syah nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃ ɗ́ĩ, à yɛ ké yɔ̃ ńtɔ̃, kè kwɛtyí pɩ. Páh kɩ swɔ
gbɔ kè kore vi, tɛ́ kɩ tɯ̃̀ mɔ ké sɔ̃̀. 9 Kàh pɩ sɛ̃́, gbɔ̀kénpɩ gbȋ́ yɔ́lɛ, kǎh kɩ syi.
Képah-à pí-ńkɛ̃̂nɛ, à kè fɛ̃.»

Yesu sê nɛ́dô yɔ́ dɛ mɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ

10 Mɩ mɩ yòh sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ névyelɛ n kwɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ.
11 Tɛ́, pi yɔ́ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́ sétɔ̃lɛ ǹ sɔkɔ, mɛ à pɩ nɛ́dôlɛ fɔ́ɔ́, ye gbɔ̃nkwǎrtɔ̃nɔ.
Ầ sɔ̃̀ mɛ kɔ̀ntɛ̃̀nɔ́lɛ, tɛ́ à náh fɛ̃ ǹ tɔrɩ n tɛ n pi. 12 Yesu-á pi mɛ̀ wɛ sɛ̃́, à à
ye tɛ́ yo ǹ tyí: «Pi, á ye dɛ́nmɔnɔ wɛ á dónɔ́ yam sɔkɔ.» 13 Tɛ́ mɛ ǹ gbɛ̃̀n
sah ǹ yɔ̃. Nɛ́npɔ́ swɔ, à núkú ǹ tɔrɩ tómm tɛ́ tyah Liyellɛ n gbilki.
14 Képah sɔkɔ, pi mɛ̀-á dɛ́nmɔnɔ wɛ sɛ̃́ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ, kè Liyel ní-ńsah
wɔ̀kɔ̀ yɔ̃̀tɛ̃ fɔkɔ vyãh. Ầ mɛ yo tɔ́wû tyí nɛ, sèpi̇̀n kénúkò-á tɔ̃̀ pɩ pɩ sèpi̇̀nnɛ.
Pǎh sɔ̃̀ yĩnɛ pè pɔ à kɔ̃ à pè dɛ mɔ kénɛ sèpi̇̀n ó sɔkɔ. Ǹkɛ̃́, pè náh yĩnɛ pè
pɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́ tɔlɛ. 15 Wǎh yo sɛ̃́, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yo ǹ tyí: «Yĩ́nvĩ̌ névye nɔ́pi!
Mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ, yé nɛ́núkù núkú pól náh ńkɛ̃́nɛ yé nyeh, képah náh pɩ, yé
ńkwɛ̃́ndyínì dɛ sé yɔ̃ke krótónè tnɔ̂, ǹ kyɩ sè kɔ̃ sě ni wɔ di? 16 Tɛ́ pi mɛ̀nɛ,
nɛ̂-á Abrahmɩ náh nɛynɛ, sétɔ̃ pukubi sah pópó, ye gbɔ̃nkwǎrtɔ̃nɔ, ǹmɔ
náh sɔ̃̀ yĩnɛ dɛ́nmɔnɔlɛ kénɛ púkúbínɔ́ sɔkɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ kɛ̀!» 17 Képah
tɛ̃̀nɛ, Yesu wɛy mɛ̀ sennɛ ǹ fwópú pól tɛ̃, tɛ́ tɔ́wû pól sɔ̃̀ mɛ nìvì sɔkɔ Yesu
tyísnɔ́ nɔ́pi pól pínɔ́ yĩnnɛ.

Liyel tɔ̃́rí mɛ kwâh nɛ̂ tɔ?

18 Képah náh, Yesu tɔ̃ nɛ: «Liyel tɔ̃́rílɛ, kè mɛ kwâh nɛ̂ tɔ? Mé kɩ kè
tɔkɔ sãh kwâh nɛ̂nɛ? 19 Kè mɛ tyĩ́ĩ, á kɩ nɛ séswɔ̂ yɔ́ pi sɔ̃, nɛ̂-á pè n ye
mútárdìlɛ: Dĩ́ yɔ́ tɔkɔ, à duku ǹ swãh. Kè fi pɩ séswɔ̂lɛ, tɛ́ kèpye pɔ sé syè
pɩ ké yi̇̀ngbɛ̃̀n tyí.»
20 Tɛ́, tɔ̃ nɛ: «Mé kɩ Liyel tɔ̃́rí tɔkɔ sãh kwâh nɛ̂nɛ? 21 Kè mɛ á kɩ nɛ
kɔ́kɔ́nɔ́ sɔ̃, sê yɔ́ tɔkɔ mɔ fãh dú yĩ́ tɔ̃́nɔ́ mi sɔkɔ ké pól kɔ̃ kè dɔkɔ.»

Dé-ńsah fĩ́ĩlɛ

22 Képah náh, Yesu mɛ yɔ̃ sɔkɔ n yuku Yerusalɛmɩ, tɛ́ névyelɛ n kwɔ n
yuku, wǎh n kah kwlo ǹgbnɔ ànɛ̂ kwlo pî nónó sɔkɔ. 23 Képah sɔkɔ, ǹnî
yɔ́ mɛ à piki yah nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, névye kwéy ó se kɩ de Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ nɩ? Ầ
mɛ pè syah nɛ: 24 «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: névye náhnáh kɩ syɔ̃-ǹsah yah
kɔ̃ nɛ, pé wɛ n de Liyel tɔ̃́rí tyah sɔkɔ nɛ̂ dé-ńsah-á mɛ fĩ́ĩ, tɛ́ pè náh fɛ̃ n
tɛ̃. Képah ye, yé gbah n tɛ̃ n wɛ n de ké sɔkɔ! 25 Gbóntɛ̃ dĩ́-à pópó pɔ yuku
wɔ̀kɔ̀ yah tɛ̃ mɔ, tɛ́ yé mɛ kégbɔ́, yé kɩ tyah wɔ̀kɔ̀ yahlɛ n mɩ, tɛ́ kɩ mɛ yo
tũ nɛ, yé Yɔ̃̀tɛ̃, à yɩkɩ mɔ yé kɔ̃. Ǹtɛ, à kɩ yo yé tyí nɛ, pé náh yélɛ n pnɛ.
26 Képah sɔkɔ, yé kɩ tyah n yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, yáh yɔ̃ke yɔ̃, tɛ́ ni wɔ wɛ̃ tyí
ǹnɛ, ànɛ̂ yépi tɔ́wû tùkè-ǹtɛ̃̀n sɔkɔ-á à kwɔ́nɔ́ pɩ. 27 Képah sɔkɔ, à kɩ yo
yé tyí nɛ, pé náh yélɛ n pnɛ. Ǹkɛ̃́, yé gbɛ mɔ pélɛ, yépi nónó pól-á tyípɛ̂llɛ
n pɩ. 28 Képah tɛ̃ sɔkɔ, yâh pópó Abrahmɩ, ànɛ̂ Yisakɩ, ànɛ̂ tɔ̃ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyopu pól wɛ, pè mɛ Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ, tɛ́ yépi mɛ yĩni mɔ dénɔ́lɛ, légbĩ́nɛ,
gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ ye kɩ pɩ yé tyílɛ. 29 Tɛ́ névye kɩ wil kèkɔ̃yɔ̃́ ywɔ̃ ywɔ̃
pól sɔkɔ, kɩ pɔ yɔ̃ke ǹgbɛ̃ yɔ̃ Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ. 30 Kǎh pɩ sɛ̃́, nɛ́tɛ́lɔ́ túkù kɩ pɩ
nɛ́gbrolɛ, tɛ́ nɛ́gbro túkù kɩ pɩ nɛ́tɛ́lɔ́lɛ.»

Yesu nɛ, páh kɩ ku Yerusalɛmɩ

31 Légbĩ́nɛ, Farisiyɛ̃nɔ yísyɔ́ nɔ de, tɛ́ yo Yesu tyí nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ Yerɔdɩ-á mɛ n
yah n kɔ̃ ǹ kònmɔ-ńsahlɛ. Képah-á, à yal n to ásɔ̂̃. 32 Képah sɔkɔ, à mɛ
yo pé tyí: «Yé kyɩ yo kénɛ áswɔ̃ plɛ́y mɛ̀ tyí nɛ, máh kɩ sétɛ̃̀n yĩni, tɛ́ kɩ
dɛ́nmɔnɔ pɩ kwɛynɛ, ànɛ̂ ńsɔ̂̃nɛ, tɛ́ ńsɔ̂̃ náhlɛ, kǎh kɩ tyɛ. 33 Ǹtɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀

syínyo-ò náh yĩnɛ kúnɔ́lɛ tyah yɔ́, nɛ́ Yerusalɛmɩ sɔkɔ náh. Képah ye, mé
yĩnɛ mè n yɔ̃ n sɔkɔ ń wɛ̃kì kɔ́lɔ́lɛ, kwɛy, ànɛ̂ ńsɔ̂̃, ànɛ̂ tɔ̃ ńsɔ̂̃ náhlɛ.
34 Yerusalɛmɩ tãn, Yerusalɛmɩ tãn, yépi nónó-á Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ n
ko n mɔ, tɛ́ Liyel-á nónó tɛkɩ mɔ yé kɔ̃, yé pépilɛ n minki n ko dyêhlɛ.
Gbáhyĩ́ sɔ̃ pól mɛ mé kè yah kɔ̃ nɛ, mé yé tuke mɔ, sɔ̃-á sĩ̀n n tuke n mɔ ǹ
pyelɛ ǹ kâm sɔ̃̀ sɔkɔ, tɛ́ yé náh fɛ̃ syi. 35 Kǎh pɩ sɛ̃, Liyel kɩ ǹ náh vi yé kwil
kɔ̃. Tɛ́ mé kélɛ n yo yé tyí: yé náh tɔ̃ ńmɔ wɛ n yah n pi fɔ́ɔ́, kɩ pɔ syɩ gbĩ́
nɛ̂-á yé kɩ n yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Nɛ̂-á n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yĩn yɔ̃, sãm mɛ ǹ sɔkɔ.›»

14

Wĩ̂lsɛ̃́nì yɔ́nwó yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ

1 Mɩ mɩ yòh sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu kyɩ yɔ̃ke yɔ̃́-ńsah Farisiyɛ̃nɔ yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ yɔ́ gbô.
Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, pè mɛ Yesulɛ n kyɔmɩ. 2 Tɛ́ kè pɔ yĩnɛ, wĩ́lsɛ̃́nì
yɔ́nwó yɔ́ sɔ̃̀ mɛ ǹ tnɔ̂. 3 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ píkínyahnɔ pɩ Liyel ǹgbò
wɛ̃kì kwɔ́pú ànɛ̂ Farisiyɛ̃nɔ tyí: «À yɔ́nwó dɛ mɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ, ké wɛ̃kì
se mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ, tĩ̂ kè se mɛ yáhlenɔlɛ?» 4 Ǹtɛ, pè náh vi mɔ ǹ tyí. Képah
sɔkɔ, Yesu mɛ yɔ́nwó mɛ̀ tɛ̃, à à dɛ mɔ, tɛ́ à kɔ̃ à sɔkɔ, 5 tɛ́ mɛ yo pé tyí:
«Yépi sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃ pi, képah náh pɩ, ǹ nahy kɩ sɔkɔ de kwlɛ̀y sɔkɔ mɩ mɩ
yòh sɔ̃́lɛ, tɛ́ à náh à wilki n pi súú?» 6 Ǹtɛ, pè náh tɛ̃ wɛ tir yo ké tyí sɔkɔ.

Nɛ̂-à ǹ gblɔ̃̌y dɔkɔ sah, tɛ̃́ kɩ tiki mɔ

7 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu-á nɛ́yénɔ́ kyɔmɩ wɛ, pè mɛ tɛ̃-ǹtɛ̃̀n ǹgbnɔlɛ n
yah n kɔ̃, à vĩ̀nmɔnɔlɛ pè kɔ̃ nɛ: 8 «Pàh ǹ ye fúr yɔ̃ke yɔ̃́-ńsah, káh n kyɩ n
tɛ̃ tɛ̃-ǹsah ǹgbɛ̃ sɔkɔ. Wâh képah pɩ, tɛ́ pè mɛ ǹnî ye, nɛ̂-á kal áwɔlɛ, 9 yé
yé-ò káh pɔ ǹ syah nɛ ńkɛ̃́, á yuku, á mó tɛ̃-ǹsahlɛ tɛ̃ kɔ̃. Légbĩ́nɛ, á kɩ yuku
sen sɔkɔ, kɩ kyɩ tɛ̃ tɛ̃-ǹsah tyĩ́ĩ sɔkɔ. 10 Ǹtɛ, pàh ǹ ye, kyɩ n tɛ̃ tɛ̃-ǹsah tyĩ́ĩ
sɔkɔ. Á yé-ò-à pɔ ǹ wɛ sɛ̃, à kɩ yo á tyí nɛ, pé kódĩ́, á nɔ pɔ tɛ̃-ǹsah ǹgbɛ̃
sɔkɔ. Képah sɔkɔ, kè kɩ pɩ gbílkínɔ́lɛ á tyí yɔ̃ke yɔ̃́pú pól yĩ́ yah. 11 Ǹkɛ̃́,
névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̃̌y dɔkɔ sah, tɛ̃ kɩ tiki mɔ, tɛ́ nɛ̂-à ǹ gblɔ̃̌y tiki mɔ, tɛ̃ kɩ dɔkɔ
mɔ.»
12 Tɛ́ ǹ syɩ yo ǹ yé-ò dĩ́ tyí: «Wâh névyelɛ n ye yɔ̃kelɛ gbĩ̀ntɔ̃̀lɛ, képah
náh pɩ, lékẫhnɛ, káh á kódíbí ye, káh á yṹnpyé ye, káh á tyí névye ye, káh
á tnɔ̂ tɛ̃pu tahbɩ ye. Pépi tɔ kɩ fɛ̃ pɔ ǹ ye yɔ̃ke ǹgbɛ̃ yɔ̃́nɔ́lɛ, kè kɔ̃ kè kɩ
pɩ á yénɔ́ mɛ̀ lédyáhnínɛ. 13 Ǹtɛ, wâh névyelɛ n ye yɔ̃kelɛ, yãm tãn, ànɛ̂
nɛ́dónè, ànɛ̂ gbáhkì núkú névye, ànɛ̂ yĩ́tũbi ye. 14 Pépi náh tɛ̃ wɛ ǹ dyah n
pi ké sɔ̃́nɛ. Kàh pɩ sɛ̃, á kɩ yèvɩnɩ wɛ Liyel tyí, tyípéplɔ pípú lékyî-à yilki n
mɔ sɔ̃́ nɛ̂nɛ.»

Névye yénɔ́ sèmĩ̀rkĩ̀lɛ yɔ̃ke ǹgbɛ̃ yɔ̃́-ńsah

15 Képah sɔkɔ, kénɛ yɔ̃ke yɔ̃́pú sɔkɔ nɛ́núkù yɔ́-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃, à mɛ
Yesu syah nɛ, névi nɛ̂-á kɩ yɔ̃ke yɔ̃ n pi Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ, yèvɩnɩ-á kélɛ tɛ̃ tyí
dɛ́! 16 Yesu mó yo ǹ tyí: «Dĩ yɔ́ lésɔ̃ yɔ̃ke ǹgbɛ̃ pɩ, tɛ́ névye náhnáh ye.
17 Yɔ̃ke yɔ̃ gbĩ́-á pɔ nɔ, à ǹ tɔ̃̀npɩ dĩ́ tɛkɩ mɔ nɛ, à kyɩ yo nɛ́yénɔ́ tyí, pè pɔ,
páh tyɛ núkúnúkú. 18 Ǹtɛ, pé pól tyah gblɔ̃̌y yɛlɛ n yah n kɔ̃ dùkù núkúlɛ.
Nɛ́gben à syah nɛ, páh swãh yɔ́ dwe núkúnúkú, ńkɛ̃́ páh yĩnɛ pé kyɩ kè
yah. Páh ǹnɛ n ni, à ǹ gblɔ̃̌y yɛ pé tyí. 19 Ǹnî mɛ nɛ, páh sètɔ̃̀nyehnɔ gbãm
dwe núkúnúkú, tɛ́ páh n yuku sé pínyah-ńsah. Páh ǹnɛ n ni, à ǹ gblɔ̃̌y yɛ

pé tyí. 20 Ǹnî mɛ nɛ, páh sê tɔkɔ núkúnúkú, képah-á pé kõ pé náh n wɛ n pɔ n pi.

21 Tȍnpɩ-á ǹ syɩ pɔ, à pɔ tyi nɔ́pi pól yãh ǹ yȍtɛ̃ dɩ̃́ syah. Képah sɔkɔ,
kététɛ̃ dɩ̃́ fɔkɔ vyãh, à mɛ yo ǹ tȍnpɩ tyí nɛ, à kyɩ súú kwil tɔ́wû tùkè-ǹtãn
ànɛ̂ wȁl yey sɔkɔ. Ȁ kyɩ yãm tãn, ànɛ̂ nɛ́dónè, ànɛ̂ yɩ̃̋tũbi, ànɛ̂ gbáhkɩ̀ núkú
névye tɛ̃ pɔ ásȍ̂. 22 Képah náh, tȍnpɩ ǹ syɩ pɔ yo ǹ tyí nɛ, pé yȍtɛ̃, wăh nɛ̂
yo, páh kè pɩ, tɛ́ tɛ̃-ǹtȁn túkù-á tɔ̃ mɛ. 23 Kăh pɩ sɛ̃́, yȍtɛ̃ dɩ̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, à
kyɩ wɛ̃-ǹgbnɔ yey, ànɛ̂ névye fwɔ́rínkɔ̃-ńtȁ̂n sɔkɔ, à kyɩ névye kãhlɩ tɛ̃ pɔ,
pé wɔ̀kɔ̀ kõ kè yuku. 24 Páh kélɛ n yo pé tyí nɛ: nónó-á sȍ yénɔ́lɛ, pé sɔkɔ
yɔ́ ńtɛ̃ náh pé yõke dɔ n yah n pi.»

Ȁ tyi pól wɛ yɛ, tɛ́ Yesu sȍ tɛ̃

25 Képah náh, Yesu-á n sɔkɔ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ sȍ mɛ ǹ sȍ tɛ̃. Ȁ mɛ ǹ yah vi, tɛ́
yo pé tyí: 26 «Nɛ̂-à pɔ ńmɔ tyí, tɛ́ ń tyí náh nɔ kal ǹ tyí ǹ súlɛ, ànɛ̂ ǹ yṹnɛ,
ànɛ̂ ǹ kyɩlɛ, ànɛ̂ ǹ wɛ̃́npȉlɛ ànɛ̂ ǹ yṹnpyelɛ, à tahlɩ ǹ gblȍy tɔ tyí, tɛ̃ náh fɛ̃
n pɩ n pi ńmɔ tȍ sȁ̃́h-òlɛ. 27 Névi nɛ̂ náh ǹ syɩ syɩ dahnɩ twah, à ńmɔ sȍ tɛ̃,
tɛ̃ náh fɛ̃ n pɩ n pi ńmɔ tȍ sȁ̃́h-òlɛ. *

28 Ǹtɛ, yépi sɔkɔ nɛ̂ tɛ̃ kɩ n yah n kõ wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ mɔ́-ńsahlɛ, nɛ́ à náh tɛ̃,
à ké gbȍ̂ wilki kõ yah, tɛ́ kè yah n pi, ǹ pɔ́-à kɩ n yĩnɛ n pi ké mɔ́nsyȉnɔ́lɛ?
29 Nɛ́ tɛ̃ náh képah pɩ, tɛ́ wɔ̀kɔ̀ sètyah wilki, tɛ́ tɛ̃ kwlɔ ké mɔ́nsyȉnɔ́ tyí,
no-à kè wɛ, pè kɩ tyah kȍ́lɛ ǹnɛ n ko, 30 tɛ́ kɩ n yo nɛ, pè yah dɩ̃́ yɔ́lɛ, à wɔ̀kɔ̀
mɔ tyah mɔ, tɛ́ à náh tɛ̃ wɛ kè syi.

31 Sɛ̃́ ó ye tɔ̃, yȍtɛ̃ nɛ̂ tɛ̃ kɩ n yuku mɛ́kɩ̀ fwó-ńsah ǹ ní-ò yȍtɛ̃nɛ, nɛ́ à náh
tɛ̃ ǹ fɔkɔ mɔ n yah n pi, wàh kɩ fɛ̃ kyɩ mɛ́fwóbé nɛ́pȉ̂ kèyõ kwlɔ́lɛ ǹ fwó-ò
swah n pi, nɛ̂-á mɛ ǹnɛ n yohnɩ mɛ́fwóbé kèyõ gbãmnɛ? 32 Wàh pĩ nɛ, pé
náh fɛ̃ n tɛ̃ n pi, à kɩ ǹ ní-ò sah fɩ́ɩ́, tɛ́ kɩ nírí pí-ò tɛkɩ mɔ kɩ mɛ́kɩ̀ yálnmɔnɔ
yah kõ ǹ tyí.

33 Sɛ̃́ ó ye, nɛ̂-à ǹ gbȁn yî pól wɛ́nyè-ǹkɛ̃́nɛ, tɛ̃ náh fɛ̃ n pɩ n pi ńmɔ tȍ
sȁ̃́h-òlɛ.»

Káh n pɩ yõre kɛ̃́nɛ

34 «Pnɛnɛ, kwâh pèpɛy ye kélɛ. Ǹtɛ, ké dênděn-à wal, sɔ̃ mɛ kè kɩ tɔ̃ fɛ̃
pɩ dêndên? 35 Kàh pɩ sɛ̃́, kè náh fɛ̃ sétáh tyí pɛkɩ, ké náh se tɔ̃ fɛ̃ n pɩ pilɛ.
Képah ye, kè n milki kégbɔ́. Níkí-à mɛ nɛ̂ tyí noh noh tɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ níkí sah
noh.»

15

Képɔ́ mɔ́npunwɛnɔ sèmȉrkȉlɛ

1 Mɔ́rí syípú ànɛ̂ Liyel wɛ̃kɩ̀ kɔ́-ńkɛ̃́pú pól sȍ n pɔ n pɔ Yesu tnɔ̂ ǹ wɛy
noh yĩnnɛ. 2 Képah tɛ̃nɛ, Farisiyɛ̃nɔ, ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú Yesu tyílɛ
n plɔ n yãh nɛ, dɩ̃́ mè-á mɛ tyípêl pípúlɛ n tɛ̃ plɛ, tɛ́ mɛ n yõ pélɛ ńtɛ̃nɛ.
3 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ sèmȉrkȉ yɔ́ yãh pé tyí: 4 «Képyɛ́nɩ̀ lèkwɛ̃̌-à mɛ yépi
sɔkɔ yɔ́ tyí, tɛ́ núkú mɔ pu sé sɔkɔ, tɛ̃ náh sé tíkíyɛ̃́h pɔ́ gbãm pɔ́ kwǎryãh
nɔ́pi sah n pi gbãn sɔkɔ, tɛ́ kyɩ mɔ́npunɔ mè soh kõ, à syi kyɩ à wɛ n pi di?
5 Tɛ́, wàh à wɛ, nɩ̀vɩ̀ tɛ̃ tyí, ǎ à twah ǹ gbɛ̃̀nkȁl yõ ǹ syɩ. 6 Wàh ǹ syɩ pɔ gbô,

---

* 14:27 14.27 - Dahnɩ twáhnɔ́ n wɛ̃kɩ nɛ, á á vi sah á min kõ kõ tɛ̃nɛ Yesu tyí kɔ̃lɛ.

ǎ ǹ kódíbí, ànɛ̂ ǹ tnɔ̂ tɛ̃pu ye n tuke, ǹ tɛ́ n yo pé tyí nɛ ńkɛ̃, pé képɔ́ nɛ̂-á
sɔ̃̀ mɔ pu, páh à wɛ tɛ̃. Képah-á, pè pɔ pé nìvì pı.»
7 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ pè syah nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí: sɛ̃ ó ye,
tyípêl pí-ò nɛ́núkù fyé-à Liyel wɛ̃kì tɛ̃, nìvì kı pı Liyel fɔ̃́ kı kal nɛ́pı̃̂ tíkíyɛ̃́h
pɔ́ gbãm pɔ́ kwǎryãh nɔ́pi tyílɛ, pépi nónó-á nɛ ńkɛ̃, páh mɛ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel
yah, Liyel wɛ̃kì tɛ̃nɔ́ yétɔ̃̂ náh tɔ̃ mɛ pé tyí.»

Pɔ́ mɔ́npunwɛnɔ sèm̀ìrk̀ìlɛ

8 Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Pɔ́ plɔ́ gbãm-à mɛ sê yɔ́ tyí, tɛ́ sé sɔkɔ núkú mɔ pu,
à náh fɔ̀tnɔ̀ soh, tɛ́ wɔ̀kɔ̀ yal, à kè gbah soh kɔ̃, à syi kyı kè wɛ n pi di? 9 Tɛ́
wàh kè wɛ, ǎ ǹ kósyɔ́, ànɛ̂ ǹ tnɔ̂ tɛ̃pu ye n tuke, ǹ tɛ́ n yo pé tyí nɛ ńkɛ̃, pé
pɔ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ mɔ pu, páh kè wɛ. Képah-á, pè pɔ pé nìvì pı.»
10 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ pè syah nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí: sɛ̃ ó ye,
tyípêl pí-ò nɛ́núkù fyé-à Liyel wɛ̃kì tɛ̃, yı̃̂nyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃nè kı nìvìlɛ n pı.»

Pídı̃́ mɔ́npunwɛnɔ sèm̀ìrk̀ìlɛ

11 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Dı̃́npì̃ nɛ́pı̃̂ nímí lésɔ̃ mɛ dı̃́ yɔ́ tyí. 12 Sɔ̃́
yɔ́lɛ, gbɛ̃ tɛ̃ yo ǹ sú tyí nɛ, pé bɔ̌, ǹ gbɛ̃kı sɔkɔ, nɛ̂-á pé wɛ wɛ tɛ̃nɛ, à kélɛ
pé kɔ̃. Wǎh yo sɛ̃, ǹ sú mɛ ǹ tahrı dibi pè kɔ̃. 13 Sèpı̃̀n yísyɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ
náh, gbɛ̃ tɛ̃ ǹ tyí yãm, tɛ́ ǹ pɔ́ tɔkɔ sɔkɔ kwil fíí yɔ́ sɔkɔ. Ȁ kyı sè pı karkı
tyíwɑ̃̂n yɔ̃. 14 Wǎh ǹ pɔ́ pól pı karkı tɛ gbı̃́ nɛ̂nɛ, kwɛ́npékè yɔ́ de kénɛ kwil.
Képah sɔkɔ, yãm à tɛ̃. 15 Kǎh pı sɛ̃, à kyı tɔ̃̀ yah kɔ̃ kénɛ kwil nɛy yɔ́ tyí.
Tɛ̃ mɛ̀ à tɛkı mɔ ǹ swãh, ǹ sel syıkı yı̃nnɛ. 16 Ȁ sel yɔ̃kelɛ n yah yèwannɛ,
ǹtɛ nɛy náh ǹnɛ n kɔ̃ kélɛ.
17 Képah sɔkɔ, ǹ yı̃́-á pɔ yıkı, à tyah n sɔ̃ nɛ, pé bɔ̌ tyí yɔ̃ke-á mɛ dò, ǹ
tɔ̃̀npıbı pól mɛ n yɔ̃ n kwlɔ n sah. Ǹtɛ, péwɔ-á ásɔ̃̂ kwɛkı n ko. 18 Ǹkɛ̃, páh
kı sɔkɔ pé bɔ̌ tyí, tɛ́ kı yo ǹ tyí nɛ, pé bɔ̌, páh pı de Liyel tyí, tɛ́ pı de ǹ tɔ
tyí. 19 Pé náh tɔ̃ yı̃nɛ yénɔ́lɛ ǹ pilɛ. Ǹkɛ̃, à pélɛ n tɛ̃ ǹ tɔ̃̀npı sɔ̃. 20 Képah
tɛ̃nɛ, à sɔkɔ ǹ sú tyí. Wǎh mɛ fíí ǹ sú gbôlɛ, ǹ sú à wɛ. Wǎh à wɛ sɛ̃, ǹ yãm
à kah tɛ̃, à mɛ to kyı à yohnı pɔrı tɛ̃. 21 Ǹ pídı̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃, pé bɔ̌,
páh pı de Liyel tyí, tɛ́ pı de ǹ tɔ tyí, pé náh tɔ̃ yı̃nɛ yénɔ́lɛ ǹ pilɛ. 22 Ǹtɛ, ǹ
sú mɛ yo ǹ tɔ̃̀npıbı tyí: ‹Fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ nɛ̂-á plɛ kal, yé kyı ké tɔkɔ súú, yé
pɔ mɔ à kɔ̃. Yé gbɔ̃̀ngbɔ tɑ̃́hní dyı à kɔ̃, yé mó lékyêh dyı à kɔ̃. 23-24 Ǹ pídı̃́
nɛ̂-á yɔ̀, kè pı nɛ, à sɔ̃ sɔ̃̀ ku, tɛ́ tɔ̃ ǹ syı min wɛ. Ȁ lésɔ̃ mɔ pu, tɛ́ à ye wɛ.
Képah ye, nırı-á mɛ náhpík̀ì nɛ̂ sɔkɔ, yé ǹmɔ tɛ̃ n pɔ n ko á nɛ n yɔ̃, á mó
nɛ n syah nìvìlɛ.› Képah tɛ̃ sɔkɔ, pè tyah syáh syáhnɔ́lɛ nìvì sɔkɔ.
25 Légbı̃́nɛ, ǹ pídı̃́ lékɔ̃ní sɔ̃̀ mɛ swãh sɔkɔ. Wǎh ǹ syı n pi, tɛ́ nɔ de
gbôlɛ, à yímɔ́nì, ànɛ̂ yínɔ́ yı̃́npɔ̃́ noh. 26 Ȁ tɔ̃̀npı yɔ́ ye piki yah, tir nɛ̂-á n
pı. 27 Ǹmɔ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹ gbɛ̃ndı̃́-á pɔ de ǹ lènɔlɛ, képah-á nırı-á mɛ
náhpík̀ì nɛ̂ sɔkɔ, ǹ sú mɛ à tɛ̃ ko. 28 Képah tɛ̃nɛ, nɛ́nkyí mɛ̀ fɔkɔ vyãh, à
yahle dénɔ́lɛ gbô. Ǹ sú mɛ wil nɛ, pé à ni à de. 29 Képah sɔkɔ, à yo ǹ sú tyí
nɛ, à yah, ké ye náhnáh-á yɔ̀, tɛ́ pé mɛ ǹ tɔ̃̀lɛ n pı. Pé náh ǹ yóré yahle yah.
Ǹtɛ, à náh pǔképir ńtɛ̃ fyé tɛ̃ pé kɔ̃ yah, pé syi ko syáh syah pé kódíbílɛ.
30 Tɛ́ ǹ pídı̃́ mɛ̀ wɔ-á pɔ, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ tahrı pı karkı syɔ́ fɔ̀fínì yɔ̃, à náhpík̀ì
ko ǹmɔ kɔ̃. 31 Képah sɔkɔ, ǹ sú yo ǹ tyí: ‹Ǹ pídı̃́, áwɔ mɛ kṹmm ń tnɔ̂, ń
gbɑ̃̀n yı̂ póllɛ, áwɔ tyí ye. 32 Ȁ gbɛ̃ndı̃́ nɛ̂-á yɔ̀, kè pı nɛ à sɔ̃ sɔ̃̀ ku, tɛ́ tɔ̃ ǹ

syı min wɛ. Ʌ́ lésõ mɔ pu, tɛ́ à ye wɛ. Képah ye, mé yĩnɛ mè syáh syah,
mé nı̀vı̀ pı.›»

16

Liyellɛ ànɛ̂ pɔ́lɛ

1 Képah náh, Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí: «Tàh dɩ̃́ yɔ́ ye lésõ, à ǹnî tɔkɔ sah
ǹ tahrı yõ, tɛ́ pè pɔ yo ǹ tyí nɛ, tɛ̃́-á mɛ sélɛ n pı n karkı. 2 Ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ mɛ
à ye, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé náh mɛ tyípéplɔlɛ n nohnı ǹ tyí sɔkɔ. Kǎh pı sɛ̃́,
à náh tõ fɛ̃ n tɛ̃ n pi pé tahrı yõ. Képah-á, à ǹ tɔ̃̀ pı dùkù yah yo pé syah.
3 Képah sɔkɔ, tahrı yõ tɛ̃́-ò dɩ̃́ mè mɛ yo ǹ gblɔ̃̌y tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́-á kı pé
yal n pi ǹ tahrı yõ. Sɔ̃́ se pé kı pı nı? Swɑ̃h tõ tõ tǎhkı̀ náh se mɛ pé sɔkɔ.
Tɛ́, nínsyinɔ tɛ̃̌nɛ, ké sen-á mɛ pé sɔkɔ. 4 Ǹtɛ, páh pĩ, páh nɛ nɛ̂ pı n pi, tɛ́
névye kı pé tɛ̃́nɔ́ plɛ pé gbên sɔkɔ, pàh pɔ pé fĩn mɔ pé tɔ̃̀. 5 Képah tɛ̃̌nɛ, à
ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ kmɔ nɛ́tɑ̃nnɛ n ye núkú núkúlɛ, tɛ́ nɛ́gben piki yah nɛ, dan nɛ̂ se
pé yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ kɔ̃lılɛ ǹ yõ nı? 6 Ʌ̀ mɛ nɛ, nırı pní yɩ̃́ lèkwɛ̃̌-á. Tahrı yõ tɛ̃́-ò dɩ̃́ mɛ
à syah nɛ, ǹ kɔ̃lı sɛ́bɛ́y-á yɔ̀, à kɔ̃ n tɛ̃ súú, à wɑ̃rkı mɔ ké sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, nırı
pní tikiníní pɔ́ gbɑ̃m-á. 7 Képah náh, à yo kèyǎh tyí nɛ, tɛ́ ǹmɔ-á dò, dan
nɛ̂ se à yĩnɛ à kɔ̃ nı? Ǹmɔ mɛ à syah nɛ, sèmukɔ gbɔ̀tɔ́nı̀ yɩ̃́ lèkwɛ̃̌-á. Ʌ̀ mɛ
yo ǹmɔ tyí nɛ, ǹ sɛ́bɛ́y-á yɔ̀, à wɑ̃rkı mɔ ké sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, sèmukɔ gbɔ̀tɔ́nı̀
yɩ̃́ tíkíyɛ̃́h-á. 8 Képah tɛ̃ sɔkɔ, ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ à sõ ké yah wɛ́npınɔ yĩnnɛ. Kègbı
yõ, kèkõyɔ̃́ névye tyi yahlɛ n wɛ n pı pé wɛ̃ wrɔ́ lékɑ̃́mkɑ̃mnɛ, à kal kyòo
sɔkɔ névyelɛ.»

9 Képah náh, Yesu tõ yo pé tyí: «Ńmɔ wɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ: pɔ́lɛ,
gbɛ̃̌ntɛ̃̌náh kwâh tɛ̃ wɔ ye kélɛ. Ǹtɛ, yé kélɛ kódíbí yah kɔ̃. Kàh pópó pɔ n
knɛ, yé kı tɛ̃ plɛ tyɛ́-ńkɛ̃́ tyah sɔkɔ.

10 Ǹkɛ̃́, névi nɛ̂-à pı nɛ́gbílɛ tir tyɩ̃́ɩ̃ sɔkɔ, à kı pı nɛ́gbílɛ tir gblò tɔ sɔkɔ.
Tɛ́ nɛ̂-à yɩ̃́nvı̌ pı tir tyɩ̃́ɩ̃ sɔkɔ, à kı yɩ̃́nvı̌ pı tir gblò tɔ sɔkɔ. 11 Képah ye, pɔ́
nɛ̂-á gbɛ̃̌ntɛ̃̌náh kwâhlɛ, yâh pí-ńkɛ̃̌nɛ nɛ́gblɔ́lɛ képah tyí sɔkɔ, nɛ̂ kı dahbı
yé gbɔ̃̀ yɩ̃̂nyõ tahrı kègbılɛ? 12 Tɛ́, yâh pí-ńkɛ̃̌nɛ nɛ́gblɔ́lɛ nɛ́káhbí gbɑ̃̀n yı̂
tyí sɔkɔ, nɛ̂ kı yé yɛ̃́ngbɛ̃́ tyínɔlɛ yé kɔ̃?

13 Tɔ̃̀npı yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ tɔ̃̀ kwrɔ n pı yɔ̃̀tɑ̃m nɛ́pɩ̃̂ nímí tyí. Ʌ̀ kı núkú dyɔ
yɔ, tɛ́ kı nɔ ǹ ní-òlɛ, képah náh pı, à kı mɔ núkúlɛ, tɛ́ kı ǹ ní-ò wɛ mɔ. Sɛ̃́
ó ye, yé náh fɛ̃ tɔ̃̀ kwrɔ n mɔ n pı n pi, Liyel ànɛ̂ pɔ́ tyí.»

Nı̀vı̀nı̀ wɛy sɑ̃́n ànɛ̂ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ

14 Képah sɔkɔ, pɔ́ tyí-á nɔ Farisiyɛ̃nɔ tyí sɛ̃́, pépi-á wɛlɔ nɔ́pi pɔ́l noh, pè
tyah kɔ̃́lɛ Yesulɛ n ko. 15 Képah tɛ̃̌nɛ, à mɛ yo pé tyí: «Yépilɛ, yě yé gblɔ̃̌ynɛ
n wɛ̃kı nɛ́gblɔ́lɛ névye yah sɔkɔ. Ǹtɛ, Liyel yé nnɔlɛ n pnɛ. Ǹgbǒ névye-á
tir nɛ̂nɛ n gbilki, Liyel dêl ye képahlɛ dɛ́.

16 Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔ̃̀ mɛ n mɔ n kɔ̃
n yɩ̃́ɩ̃ fɔ́ɔ́, à pɔ syı Wèlnwı̀lkı̀-ò Nsyɔ̃ mɛ gbɩ̃́ tyí. Tɛ́ à tɔkɔ légbɩ̃́ tyí, nı̀vı̀nı̀
wɛy sɑ̃́n mɛ n yo Liyel tɔ̃rí tyí sɔkɔ, tɛ́ táhnsàhnɔ́ ó sɔkɔ ye no pɔ́l kı n de
n pi ké sɔkɔ. 17 Ntɛ, yɩ̃̂nyõ ànɛ̂ sétáh kı yal sé slɔ sɔkɔ sɛ́rɔɔ kal tir kyĩrí
wı̀lkı̀nɔ́lɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ. 18 Sɔ̃́-á kè yo nɛ, dɩ̃́ nɛ̂-à ǹ kyı wilki, tɛ́
ǹ syı kèyǎh tɔkɔ, fɔ̀fínpı-á ǹnɛ. Ʌnɛ̂, sê nɛ̂ pɛ-à à wilki, tɛ́ névi nɛ̂ à tɔkɔ,
fɔ̀fínpı-á tɛ̃̌nɛ.»

Tàh ɗɩ́ ànɛ̂ Lasarɩ tyɩ̂pɩ́nɩ̀nɛ

19 «Tàh ɗɩ́ yɔ́ lésõ mɛ, à fwɔ̀tǎhnɩ̀ dɛ́nkɔ́kɔ́nɩ̀nɛ n mɔ, tɛ́ kwɑ̃́nkwɑ̃́n yélɛ
n yõ sõmɛsṍ, mɛ nɩ̀vɩ̀lɛ n pɩ. 20 Tɛ́ yɑ̃m nɛy yɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ, pè n ye Lasarɩlɛ.
À sɔ̃̀ mɛ sɛ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ tàh ɗɩ́ mɛ̀ gbô yah. N̄ wil pól sɔ̃̀ mɛ nɩ́ynɛ. 21 À sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ
nɛ mɛ ké tyɩ́ nɛ, pé yɛ̃́nmɩ̂rnnɛ n tõ n yõ, tàh ɗɩ́-á nónónɛ n yõ n kwɛ. N̄tɛ,
pɑ̃hlɔ ye sɔ̃̀ n dɔ ǹ nɩ́ynɛ.

22 Sṍ yɔ́lɛ, yɑ̃m nɛy mɛ̀ ku, yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntõnè mɛ yuku ǹnɛ Abrahmɩ tnɔ̂. Tàh
ɗɩ́ tɔ mɛ ku, pè kɔ̃ pè yɩ̃. 23 N̄tɛ, wǎh kyɩ lékókwɩ́l sɔkɔ, à kyɩ fṍhnɔ́lɛ n
wɛ. Wǎh ǹ yah yɔ̃ yah, à Abrahmɩ wɛ fɩ́ɩ́ sɔkɔ, Lasarɩlɛ ǹ gbɔ̀pɔ. 24 Képah
sɔkɔ, à ye yah fléyy nɛ, pé sú Abrahmɩ, ńkɛ̃́ páh mɛ n kwlɔ képékèyɔ̂ nyàh
mɛ̀ sɔkɔ. Képah-á, à pé yɑ̃m yah, à mó Lasarɩ tɛkɩ mɔ, à pɔ ǹ kèngbɔ vyɑ̃h
dahbɩ wilki ni sɔkɔ, à sah pé nɛ́npɔ́rɩ́ yõ kè kɔ̃ kè vɩ. 25 N̄tɛ, Abrahmɩ mɛ yo
ǹ tyɩ́: ‹N̄mɔ pi, á dyɔ to n kõ nɛ, wáh yèvɩnɩ wɛ sɔkɔ, wáh sɔ̃̀ mɛ min sɔkɔ
gbɩ́ nɛ̂nɛ, tɛ́ Lasarɩ wɔ mɛ yèvyɑ̃hrɩ wɛ. N̄tɛ núkúnúkú, ǹmɔ mɛ yèvɩnɩ
sɔkɔ, tɛ́ áwɔ mɛ yèvyɑ̃hrɩ sɔkɔ. 26 À wil képah sɔkɔ, pwɑ̃̀h ǹgbɛ̃ mɛ yépi
ànɛ̂ ápi wrɔ́. Képah yɩ̃nnɛ, ásɔ̃̂ névye nónó-á mɛ ké tyɩ́ nɛ, pé kyɩ yé tyɩ́, pè
káh tɛ̃ wɛ, ànɛ̂ nɛ́npɔ́ névye nónó-á mɛ ké tyɩ́ nɛ, pé pɔ ápi tyɩ́, pé tɔ káh
fɛ̃ tɛ̃.›

27-28 Képah sɔkɔ, tàh ɗɩ́ mɛ à syah nɛ, pé sú Abrahmɩ, kàh pɩ sɛ̃́, yṹnpyé
nɛ́pɩ̃̂ kwâl-á mɛ pé tyɩ́, páh ǹnɛ n ni, à Lasarɩ tɛkɩ mɔ pé sú kéte sɔkɔ, à
kyɩ kè yo sah pé tyɩ́, pé tɔ káh pɔ de yèvyɑ̃hrɩ tɛ̃-ǹsah mɛ̀ sɔkɔ. 29 Abrahmɩ
mó yo ǹ tyɩ́: ‹Moyisi tyi sàhnɔ́, ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyopu wɛlɔ mɛ pé tyɩ́.
Pè sépi tyɩ́yónɔ́lɛ n pɩ!› 30 Wǎh yo sɛ̃́, ɗɩ́ mɛ̀ tõ à syah nɛ, képah náh n yɩ̃nɛ
n pi, pé sú Abrahmɩ. N̄tɛ, névi-à kɩ wil lékyɩ̂ sɔkɔ, à kyɩ yo pé tyɩ́, pǎh kɩ
Liyel wɛ̃̀kɩ̀ tɛ̃. 31 Képah tɛ̃nɛ, Abrahmɩ mɛ tõ yo ǹ tyɩ́: ‹Pàh kɩ yahle Moyisi
ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyopu wɛlɔ nóhnɔ́lɛ, névi-à sɔ̃ wil lékókwɩ́l à pɔ kèkõyṍ,
à kyɩ yo pé tyɩ́, pè náh n sɛ̃ n pi ké yõ tõ ńtõ.›

17

Tyɩ̂pékèlɛ ànɛ̂ ké yɔ̃nmɔnɔlɛ

1 Képah náh, Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyɩ́: «Tyi nónó-á névilɛ n mɔ tyɩ́pékè
pɩ́nɔ́ sɔkɔ, sépi náh fɛ̃ n yɛ wɛ́nɔ́lɛ. N̄tɛ, névi nɛ̂ tyɩ́-á ké yõ wil, yèvyɑ̃hrɩ
mɛ tɛ̃ yõ. 2 Kè kɩ sɔ̃̀ fṍnfṍ kal, pàh yɩ́nɔ́nan toh tɛ̃ yègbɩ, tɛ́ à min dah mɔ
pnɛ yɔ sɔkɔ à kɔ̃ à káh pɔ ńmɔ yõ sɛ̃́-ò tyɩ̃́ɩ̃ yɔ́ ńtɛ̃ dah mɔ tyɩ́pékè sɔkɔ.
3 Yé yé gblɔ̃̀y tɛ̃ dɛ́!

Á yṹnpi-à pɩ de á tyɩ́, wɛkɩ ǹ yõ! Wàh ké nàhnpɩ̃ gbo, kè yɔ̃ mɔ à kɔ̃.
4 Ànɛ̂ wàh pɩ de á tyɩ́ gbáhyɩ̃́ kwǎrninɔ gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̀ núkú sɔkɔ, tɛ́ ǹnɛ n syɩ n
yo n pɔ á tyɩ́ fɔ́ɔ́ gbáhyɩ̃́ kwǎrninɔ nɛ, páh mɛ ké nàhnpɩ̃nɛ n gbo, sélɛ n
yɔ̃ n mɔ ǹ tyɩ́.»

Liyel yõ sɛ̃́nɔ́lɛ

5 Képah sɔkɔ, Yesu tɛ̃ntõbe à syah nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, à wɑ̃n mɔ pépi Liyel yõ
sɛ̃́nɔ́ yõ. 6 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ yo pé tyɩ́: «Gbɩ tɛ̃ yõ, yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-à sɔ̃̀ mɛ tyɩ̃́ɩ̃
ǹsɔ̃, mútárdɩ̀ pi fyé sɔ̃, yé náhkɩ sɔ̃̀ fɛ̃ yo sènsóké mɛ̀ tyɩ́ nɛ ńkɛ̃́, kè ké gblɔ̃̀y
viki kyɩ sõ pnɛ yɔ sɔkɔ, tɛ́ kè náhkɩ kè pɩ yé yóré yõ.»

Tɔ̃̀npɩ tɔ̃̀-á nɛ̂nɛ

7 Képah náh, Yesu yo pé tyí: «Tɔ̃̃npɩ yɔ́-à mɛ á tyí, mɛ á swãhlɛ n wɔ,
képah náh pɩ, á yípɛ̂ynɛ n fɛ̃... wàh wil swãh, à pɔ n de á wɛ, á se kɩ yo ǹ
tyí nɛ, à sal n pɔ yõke yõ? 8 Á náh pyě tõ n yo n pi ǹ tyí nɛ, à áwɔ yõke
ǹgbò pɩ, képah náh, à mó flɔ yísyɔ́ mɔ pɔ, á ǹnɛ n tõ á yõke yõ gbɩ̃́nɛ, tɛ́
képah náh, à mó pyě pɔ yõ, à mó wɔ di? 9 Tɛ́ tɔ̃̀npɩ mɛ̀-á ǹ tɔ̃̀ pɩ ké wɛ̃kɩ̀
yõ, á se kɩ ǹ yɩ̃́ngbí yo? Ǹ pɩ pɩ tɔ̃̀ ó náh à pɩ di? 10 Képah núkú ó ye yépi tɔ
tyí: Tyi nónó-á yah kɔ̃ yé tyí, yâh sè pɩ tɛ, yé yo nɛ, tɔ̃̀npɩbɩ ó-á yélɛ. Yáh
sɔ̃̀ yĩnɛ yè nɛ̂ pɩ, képah ó-á yé pɩ.»

Yesu tótãm nɛ́pɩ̂̃ gbãm dɛ mɔ

11 Yesu-á sɔ̃̀ mɛ n yuku Yerusalɛmɩ, à syɔ̃ sɔkɔ Samarɩ ànɛ̂ Kalile gbàh yõ.
12 Wǎh kyɩ n de kwílpír yɔ́ sɔkɔ, díbí tótãm nɛ́pɩ̂̃ gbãm yísyɔ́ pɔ à yohnɩ.
Pè sɔ̃̀ mɛ yĩn fíí, 13 tɛ́ tyah n yo n mɔ ǹ tyí yɩ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ ńkɛ̃, pé yɔ̃̀tɛ̃
Yesu, à pé yãm yah. 14 Wǎh pè wɛ sɛ̃́, à yo pé tyí nɛ, pè kyɩ pé gblɔ̃̌ynɛ
sárká wɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm wɛ̃kɩ. Pǎh képah noh sɛ̃́, tɛ́ wɛ̃kɩ̀ tɛ̃ n yuku, pè dɛ.
15 Pé sɔkɔ nɛ́núkù yɔ́-á kè wɛ à dɛ sɛ̃́, à ǹ syɩ Liyel yĩn gbilki pɔ Yesu tnɔ̂
yɩ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ. 16 Å pɔ kɔ kwĩnki ǹ yah di sétáh Yesu yah, à wɛkɩ ǹ tyí. Tɛ́
kénɛ dɩ̃́nɛ, Samarɩ nɛy ye sɔ̃̀ ǹnɛ. 17 Yesu-á à wɛ sɛ̃́, à nɛ: «Nɛ́pɩ̂̃ gbãm nɔ́pi
pól náh dɛ di? Ǹtɛ, kwǎryãh nɔ́pi tɛ́lɔ́-á dò, pépi ńyãh? 18 Nɛy náh wɛ pépi
sɔkɔ à ǹ syɩ pɔ wɛkɩ Liyel tyí, à wil nɛ́kâh mɛ̀ tyí sɔkɔ kɛ̀?» 19 Tɛ́ mɛ ǹ syɩ
yo kénɛ dɩ́ tyí: «Yuku n nɛ n yuku! Á Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ǹ pwah mɔ.»

Liyel tɔ̃́rí pɔ́nɔ́ tyílɛ

20 Képah náh, Farisiyɛ̃nɔ Yesu piki yah nɛ, gbɩ̃́ nɛ̂ se Liyel tɔ̃́rí kɩ n pɔ n
pi nɩ? Å mɛ yo pé tyí: «Liyel tɔ̃́rí náh n pɔ n pi kwâh yɔ́ sɔ̃ nɛ̂-á n wɛ yɩ̃́nɛ.
21 Ånɛ̂ tɔ̃, nɛy náh n yo n pi nɛ, kè wɛ yɔ̀, képah náh pɩ, kè wɛ yàhàh. Ǹtɛ,
yé pĩ nɛ ńkɛ̃, Liyel tɔ̃́rí-á mɛ yé wrɔ́.»
22 Képah náh, Yesu tõ yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí: «Sɔ̃́ yɔ́ mɛ n pi, Névi Pi wɛ dékè
kɩ mɛ yé tɛ̃, tɛ́ yé náh à wɛ n pi. 23 Pè kɩ yé syah nɛ, wǎh yɔ̀, képah náh
pɩ, wǎh yàhàh. Ǹtɛ, yé káh n kyɩ, yé káh nɛ n sal. 24 Sɔ̃-á pɩ̃̀ n yĩkiri yǎ̃l, à
tɔkɔ yɩ̂̃nyõ yah yɔ́ tyí, à kyɩ syɩ ké yah yɔ́ tyí, sɛ̃́ntɛ̃ ye Névi Pi pɔ́nɔ́ kɩ pɩ.
25 Ǹtɛ, Névi Pi ǹgbò yĩnɛ à yèvyãhrɩ pɩ náhnáh, ànɛ̂ kwɛy gbĩ névye mó à
yahle.
26 Kǎh pɩ sɔ̃ ǹgbòlɛ Nowe gbĩ sɔkɔ, sɛ̃́ tɔ ye kɩ pɩ Névi Pi syínpɔ gbɩ̃́nɛ.
27 Névye lésõ mɛ n yõ, tɛ́ mɛ n wɔ, tɛ́ mɛ syɔ́lɛ n tɔkɔ, tɛ́ mɛ n de pɛbɩ tyí
fɔ́ɔ́, à pɔ syɩ sɔ̃́ nɛ̂-á Nowe de krótó-ǹgbɛ̃ sɔkɔ. Képah tɛ̃ sɔkɔ, pɩ̃́npɑ̃́hkɩ̀
pɩ, ni pé pól yõ.* 28 Ånɛ̂, kè kɩ pɩ, kǎh pɩ sɔ̃ ǹgbòlɛ Lɔtɩ gbĩ tɔ sɔkɔ: Névye
lésõ mɛ n yõ, tɛ́ mɛ n wɔ, tɛ́ mɛ yídwénènɛ n dwe, tɛ́ mɛ yíyɑ̃̌mnɛ n yãm,
tɛ́ mɛ swãhlɛ n tõ, tɛ́ mɛ vìlɛ n mɔ. 29 Ǹtɛ, Lɔtɩ-á wil sɔ̃́ nɛ̂nɛ Sodɔmɩ sɔkɔ,
Liyel nyàh lépɔ̃ ànɛ̂ nyàh lépúkú tiki mɔ pé yõ pɩ̃̀ sɔ̃ n pɩ, à pé sukɛ ko.
30 Sɛ̃́ntɛ̃ ó ye kè kɩ pɩ n sɔkɔ n pi Névi Pi syínpɔ sɔ̃́lɛ.
31 Ké lésõ-à pɔ, névi nɛ̂ wɛ gbɛ̃́ntɩ̂̃n yõ, tɛ́ vyɔ́ mɛ tɛ̃ tyí wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à káh
nɛ, páh n tiki n yuku sé tɔ́kɔ́-ńsah. Tɛ́ nɛ̂ tɔ-à mɛ swãh sɔkɔ, tɛ̃ káh nɛ, páh
pélɛ n syɩ n yuku gbô. 32 Yé yé dyɔ to kõ Lɔtɩ kyɩ tyílɛ kɛ̀!† 33 Sɛ̃́ ye, nɛ̂-à

---

* **17:27** 17.26-27 Yah n tɛ Tyàhnɔ́ sɛ́bɛ́y 6.9 - 7.24 sɔkɔ. † **17:32** 17.32 - Liyel-á Sodɔmɩ ànɛ̂ Gbomɔrɩlɛ n sukɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à Lɔtɩpi wilki ké sɔkɔ, tɛ́ nɛ, pè nɛ n to, pè káh vi yah. Tɛ́ Lɔtɩ kyɩ-á vi yah, à pɩ pnɛ kènpĩnnɛ. Yah n tɛ Tyàhnɔ́ 19.26 sɔkɔ.

nɛ, páh pé minnɛ n koh n sah, tɛ̃ kɩ tɛkɩ ké sɔkɔ, ǹtɛ nɛ̂-à tɛkɩ ǹ min sɔkɔ,
tɛ̃ wɔ min kɩ pwah.
34 Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: kénɛ lékẫhnɛ, nɛ́pî̃ nímí kɩ mɛ sɛ̃ sɛ̃ kwâh núkú
yõ, núkú kɩ tɛ̃ sɔkɔ, té ǹ ní-ò kɩ wũ. 35 Syɔ́ nɛ́pî̃ nímí kɩ mɛ yîlɛ n nɔ wɛ̃
tyí, núkú kɩ tɛ̃ sɔkɔ, té ǹ ní-ò kɩ wũ. [36 Díbí nɛ́pî̃ nímí kɩ mɛ swãh núkú
sɔkɔ, núkú kɩ tɛ̃ sɔkɔ, té ǹ ní-ò kɩ wũ.]»
37 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sẫhpú à piki yah nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, ńyãh sɔkɔ se képah kɩ
n pɩ n pi nɩ? À mɛ yo pé tyí: «Kókè-à mɛ ńyãh, nɛ́npɔ́ sɔkɔ náh ǹkyɔ̀nkyɔ̀nì
wɛ̃ tuke n mɔ di?»

18

Nîrî sɔkɔ gbáhntɛ̃nɔlɛ

1 Képah náh, Yesu sèm̀ìrkì yɔ́ yãh ǹ tɔ̃̀ sẫhpú tyí, à pè wɛ̃kɩ nɛ, pǎh yĩnɛ
pè nírílɛ n pɩ kũ̂mm wílkúnì kɛ̃nɛ ké sɔkɔ. 2 À nɛ: «Tukey tùkè-ò dɩ̃́ yɔ́ lésõ
mɛ kwil yɔ́ sɔkɔ, à náh Liyel yah tíkílɛ n pɩ, à náh yɔ̃̀yénnɛ n sah névye
yõ. 3 Té pɛ́kúsè yɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ kénɛ kwil sɔkɔ. Ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ n yo n pɔ ǹ tyí
gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ nɛ, nɛ̂-á mɛ péwɔ ànɛ̂ pé fwó-ò wrɔ́, à kè tɔ̃ sah pé kɔ̃. 4 Ǹtɛ, kè
pɩ di mónɔ́lɛ, té dɩ̃́ náh sɔ̃̀ mɛ fɛ̃ syi. Képah náh, à pɔ yo n gblɔ̃̌y tyí nɛ, gbɩ
tɛ̃ wɔ-á, pé náh Liyel yah tíkílɛ n pɩ, pé náh yɔ̃̀yénnɛ n sah névye yõ. 5 Ǹtɛ,
pɛ́kúsè mɛ̀-á mɛ pé gblɔ́lɛ n vyãh n pɔ, páh kɩ ǹ tir mɛ̀ yah wah à kɔ̃, pé
yah mó vɩ.»
6 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu-á képah yãh tɛ, à tɔ̃ yo pé tyí: «Yé tukey tùkè-ò dɩ̃́ mɛ̀ wɛy
noh kɛ̀, ǹmɔ nɛ̂-á fɩ̃n yɔ̃́-òlɛ. 7 Ǹtɛ Liyel wɔ-á nónó yah tɔkɔ, tɛ́ pè mɛ ǹnɛ
n ye n gbo lékẫh ké gbɩ̃̀ntɔ̃, à náh pé tyi yah wah pè kɔ̃ n pi di? À se kɩ mo
pé yòhnìnmɔ-ńsah? 8 Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: wǎh kɩ pé tyi yah wah pè kɔ̃
súú. Ǹtɛ, Névi Pi-à sɔ̃́ nɛ̂nɛ pɔ sétáh yõ, à se kɩ pɔ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ wɛ?»

Sèm̀ìrkì nɛ̂-á yãh Farisiyɛ̃ ànɛ̂ mɔ́rí syî-ò tyí sɔkɔ

9 Névye nónó-á sɔ̃̀ mɛ pé gblɔ̃̌ynɛ n yah nɛ ńkɛ̃, páh mɛ nɛ́gbɔ́lɛ Liyel
yah, té mɛ tɛ́lɔ́lɛ n yilɔ, Yesu sèm̀ìrkì yɔ́ yãh pépi tyí sɔkɔ nɛ: 10 «Díbí nɛ́pî̃
nímí yísyɔ́ sɔ̃̀ kyɩ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ, à kyɩ Liyel ni. Nɛ́núkùlɛ,
Farisiyɛ̃ ye sɔ̃̀ ǹnɛ, té ní-òlɛ, mɔ́rí syí-òlɛ.
11 Képah sɔkɔ, Farisiyɛ̃ mɛ̀ mɛ yuku yĩn, à Liyellɛ n ni ǹ fɔkɔ táh, mɛ
n yo nɛ, èè Liyel, páh n wɛkɩ ǹ tyí, wǎh sɔ̃́npí péwɔ pɩ pé gblɔ̃̌y. Pé náh
mɛ no tɛ́lɔ́ tyí kɔ̃lɛ, nónó-á yɩ̃́púlɛ, ànɛ̂ tyítúkúnì pípúlɛ, ànɛ̂ fɔ̀fíkì pípúlɛ.
Páh n wɛkɩ ǹ tyí, pé náh sɔ̃́npílɛ mɛ mɔ́rí syí-ò mɛ̀ sɔ̃́. 12 Péwɔ-á níkìlɛ n
tɛ̃ sèpɩ̃̀n nínì yòh núkú wrɔ́. Páh pé gbɛ̃̀n yî wɛ́nɔ́ gbãm-ònɔ́lɛ ǹnɛ n kɔ̃.
13 Ǹtɛ mɔ́rí syí-ò wɔ mó sɔ̃̀ mɛ yĩn tɛ̃ fíí, à náh fɛ̃ syi ǹ yah ńtɛ̃ yɔ̃ yɩ̃̂nyõ.
Té mɛ ǹ gbɔ̃̀lɛ n sah ǹ nìvɔ sɔkɔ mɛ n yo nɛ: ‹Liyel, ń yãm yah, ńmɔ nɛ̂-á
tyípékè pí-òlɛ.›»
14 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: dɩ̃́ mɛ̀ pɩ nɛ́gbílɛ
Liyel yah, wǎh ǹ syɩ n yuku ǹ tɩ̃̀nnɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ. Té Farisiyɛ̃ wɔ náh sɛ̃́nkɔ̃
wɛ. Gbɩ yõ, névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̃̌ynɛ n gbilki, à kɩ tiki mɔ. Té nɛ̂-à ǹ gblɔ̃̌ynɛ n
tiki n mɔ, tɛ̃ wɔ kɩ mó dɔkɔ mɔ.»

Yesu sãm mɔ wɛ̃́npì yrɔ̃́ sɔkɔ

15 Névye sɔ̃̀ mɛ n pɔ n pɔ wɛ̃npì̃ yrɔ̃ tɔlɛ Yesu tyí nɛ, à tũ pé tyí. Ǹ tɔ̃̀
sɑ̃́hpú-á képah wɛ, pè tyah dírílɛ n kõ pé yõ. 16 Ǹtɛ, Yesu mɛ wɛ̃npì̃ kɔ̃ pè
nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ nɛ: «Nónó dùkù-á mɛ wɛ̃npì̃ nɔ́pi sɔ̃, Liyel tɔ̃rílɛ, pépi tyí
ye. Képah ye, yé yɛ wɛ̃npì̃ kɔ̃ pè nɛ n pɔ n pɔ ńmɔ tyí. Yé káh pé yahlɛ
n kõ. 17 Gbɩ yõ, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí nɛ: névi nɛ̂-à Liyel tɔ̃rí
fɛ̃nsyi-ńkɛ̃nɛ wɛ̃npir tyí kõlɛ, à náh n wɛ n de n pi ké sɔkɔ póllɛ.»

Kèkõyɔ̃́ tahrɩ yahle, ǹ tɛ́ n wɛ n de yı̃̂nyõ tɔ̃rí sɔkɔ

18 Képah náh, Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́ Yesu piki yah nɛ, kwɔ́-ò pèpɛy, pé se yı̃nɛ
pé pɩ sɔ̃, pé mó tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ nɩ? 19 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Kwâh nɛ̂ pɩ, tɛ́
á ńnɛ n ye ‹pèpɛynɛ›? Pèpɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ, nɛ́ Liyel ó náh. 20 Ά Liyel tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ pı̃ kɛ̀, nɛ̂-á n yo nɛ ńkɛ̃: ‹Káh fɔ̀fíkì pɩ, káh nɛ́kókè mɔ, káh yı̃be
yı̃, káh mı̀nı̀ sah á ní-ò yõ, á sú ànɛ̂ á yṹnɛ n tɛ̃ plɛ.›» 21 Wăh yo sɛ̃, dı̃́ mɛ
à syah nɛ, páh mɛ sépinɔ́ póllɛ n pɩ fɔ́ɔ́, pé wɛ̃npir gbı̃́ dùkùlɛ. 22 Yesu-á
képah noh sɛ̃, à yo ǹ tyí: «Tyínúkú ó tõ yah kwlɔ á tyí: Gbɑ̃̀n yı̂ nónó pól-á
mɛ á tyí, kyɩ sè yɑ̃m, ǹ tɛ́ sé pɔ́ dibi yɑ̃m tɑ̃n kɔ̃, ǹ tɛ́ n pɔ ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃. Képah
sɔkɔ, á kɩ Liyel fɔ̃́ tahrɩ wɛ.» 23 Tɛ́ dı̃́ tahrɩ-á sɔ̃̀ kah tnɔ sɛ̃, képah ye, wăh
wɛy mɛ̀ noh, ǹ yah kwɔ yɩkɩ.
24 Képah sɔkɔ, Yesu-á ǹ yah wɛ kè kwɔ sɛ̃, à nɛ, tahbɩ dénɔ́-á mɛ tah Liyel
tɔ̃rí sɔkɔ dɛ́! 25 Ǹkɛ̃, yɑ̃̀hmíkì dénwı̃̀lnɔ́lɛ sèndi pwɑ̃̀h sɔkɔ, képah ńtɛ̃-á kɩ
fàhfàh kal tàh dénɔ́lɛ Liyel tɔ̃rí sɔkɔ. 26 Képah sɔkɔ, nónó-á sɔ̃̀ mɛ ǹ wɛynɛ
n nohnɩ, pè nɛ, ǹtɛ, nɛ̂ wɔ se kɩ mó fɛ̃ pwah nɩ? 27 À mɛ yo pé tyí: «Névi
náh fɛ̃ tir nɛ̂ pɩ n pi, Liyel kɩ fɛ̃ képah pɩ.»
28 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ nɛ, pépi tɛ̃̀ wɔlɛ, páh pé yɛ̃ngbɛ̃ yı̂ sah, tɛ́ ǹmɔ
sɔ̃̀ tɛ̃. 29 Yesu mɛ yo pé tyí: «Gbɩ yõ, mé kélɛ n yo n dal mɔ yé tyí nɛ: névi
nɛ̂-à Liyel tɔ̃rí yı̃nnɛ ǹ kéte sah, képah náh pɩ, ǹ kyɩlɛ, képah náh pɩ, ǹ
yṹnpyélɛ, képah náh pɩ, ǹ tyí névyelɛ, képah náh pɩ, ǹ wɛ̃npì̃lɛ, 30 tɛ̃ kɩ pé
lékan wɛ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, tɛ́ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ Liyel fɔ̃́ sɔkɔ ńsɔ̃̂nɛ.»

Yesu tɔ̃ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ min syínwɛnɔ tyí yo kɛ tɔ̃-òlɛ

31 Képah náh, Yesu ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pı̃̂ gbɔ̃nimí ye pé yahlɛ, tɛ́ yo pé tyí:
«Á wɛ n yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ yɔ̀. Tɛ́ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu-á lésõ tyi nónó
pól wɑ̃rkɩ sah Névi Pi tyí sɔkɔ, sè kɩ n pɩ n tũ n pi. 32 Pè kɩ à dahbɩ Liyel
pı̃́-ńkɛ̃pú gbɔ̃̀. Pè kɩ kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko, kɩ ǹnɛ gbyɔ, tɛ́ kɩ n sı̃n n mɔ ǹ yõ.
33 Pè kɩ à ko yèfõhlɛ, tɛ́ kɩ à ko mɔ. Ǹtɛ, ké sèpı̃̀n tɔ̃-ò sɔ̃́lɛ, à kɩ ǹ syɩ min
sɑ̃n wɛ.» 34 Ǹtɛ, Yesu wɛy mɛ̀ sɔ̃̀ mɛ wɛ́npı̃̀llɛ pé tyí. Képah ye pè náh ké
syíkí-ńsah pı̃.

Yesu yı̃́tṹ̂ yɔ́ yı̃́ yɩkɩ mɔ

35 Képah sɔkɔ, Yesu-á de n tɛ Yeriko kwillɛ yúkɛy, yı̃́tṹ̂ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ
wɛ̃gbalɩ sɔkɔ, mɛ n ni n syi. 36 Wăh tɔ́wû sɔ́kɔ́nɔ́ yı̃́ noh, à piki yah nɛ, tir
nɛ̂ se nɩ? 37 Pè mɛ à syah nɛ, Nasarɛtɩ Yesu-á pɔ n sɔkɔ. 38 Képah tɛ̃̀nɛ, à
tyah n yo n mɔ léyy nɛ, Yesu, Davidi Pídı̃́, à pé yɑ̃m yah. 39 Tɛ́ nónó-á mɛ
n kɔ yah tı̃̀nnɛ, pépi sɔ̃̀ mɛ dírílɛ n kõ ǹ yõ nɛ, à ǹ vyɑ̃h vike. Ǹtɛ, ǹmɔ tɛ̃̀
sɔ̃̀ mɛ n tɔ̃ n gbah n yo n mɔ nɛ ńkɛ̃, Davidi Pídı̃́, à pé yɑ̃m yah. 40 Képah
sɔkɔ, Yesu mɛ yı̃n, tɛ́ nɛ, pè pɔ ǹnɛ. Wăh nɔ de, Yesu mɛ à piki yah: 41 «Tir
nɛ̂ mɛ á mɛ ké tyí nɛ, mé pɩ á tyí?» Dı̃́ mɛ à syah nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, à kè pɩ, pé

fɛ̃ nɛ n yah ńtɔ̃. [42] Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Á yı̃́ ye yıkı mɔ! Á Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ ye
ǹ dɛ mɔ.» [43] Nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ yı̃́ núkú yıkı mɔ, tɛ́ à mɛ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃, à Liyellɛ n
gbilki. No pól-á képah wɛ sɛ̃, pé tɔ tyah Liyellɛ n gbilki.

19

Yesu ànɛ̂ Nsasyılɛ

[1] Yesu-á de Yeriko kwil, à sɔ̃̀ mɛ n kah ké sɔkɔ, [2] tɛ́ dı̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ kénɛ kwil,
pè n ye Nsasyılɛ. Mɔ́rí syípú yɔ̃̀tãm sɔkɔ yɔ́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ, tɛ́ à pı tàhlɛ. [3] Á
sɔ̃̀ mɛ n yah n kɔ̃ nɛ, pé Yesu wɛ, nɛ́dúkú nɛ̂-á ǹnɛ. Tɛ́ ǹmɔ-á pı nɛ́túkúrí
nɛynɛ, tɔ́wû tnɔ́nkàhnɔ́ tɛ̃ tyí, à náh sɔ̃̀ fɛ̃ à wɛ n pi. [4] Kăh pı sɛ̃, à to yuku
yah tı̃̀nnɛ, à kyı dɔkɔ séswɔ̂ yɔ́ sɔkɔ Yesu wɛ yı̃nnɛ. Tɛ́ à kı sɔ̃̀ pɔ n sɔkɔ n
pi nɛ́npɔ́. [5] Yesu-á yı̃ni tɛ̃ nɛ́npɔ́, à ǹ yah yɔ̃ tɛ́ yo Nsasyı tyí nɛ ńkɛ̃, à tiki
súú Nsasyı, páh yı̃nɛ pé twah ǹ kéte sɔkɔ kwɛynɛ. [6] Képah tɛ̃̀nɛ, Nsasyı
núkú tiki súú, à kyı Yesu tɔ̃ sah tɛ̃ ǹ tı̃̀nnɛ nìvì sɔkɔ. [7] Névye-á képah wɛ
sɛ̃, pé pól tyah ǹ tyílɛ n plɔ n yãh nɛ, tyípêl pí-ò tyí-á à kyı twah yɔ̀ dɛ́!
[8] Ǹtɛ, Nsasyı mɛ nɔ de Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesulɛ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à noh pé tyí, pé yɔ̃̀tɛ̃.
Páh kı pé gbɛ̃̀n yı̂ tɔ́ní núkú yı̃ yãm tãn kɔ̃. Ànɛ̂, pâh mɛ syıkı nɛ̂ yɔ̃, páh
kı sɛ̃nknɔnɔ ńyã́hlɛ tɛ̃ dyah. [9] Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Áwɔ tɔ-á
pı Abrahmı náh nɛynɛ, képah ye, pwáhnmɔnɔ de kéte mɛ̀ sɔkɔ kwɛynɛ.
[10] Yah, nónó-á sɔ̃̀ mɛ mɔ́npunɔlɛ, pépi yáhnkɔ̃-ńsah ye Névi Pi pɔ kı pè
pwah mɔ.»

Yɔ̃̀tɛ̃ nɛ̂-á pɔ́ dahbı tɔ̃̀npıbı gbɔ̃̀

[11] Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu-á de n tɛ Yerusalɛmı sɔkɔ, ǹ wɛlɔ nóhpú sɔ̃̀ mɛ n sɔ̃
nɛ, Liyel tɔ̃́rí-á kı n pɔ n pi nɛ́npɔ́ swɔ. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ sèmı̀rkı̀ yɔ́
yãh pé tyí nɛ: [12] «Yɔ̃tɛ̃ yɔ́ pídı̃́ ye lésɔ̃. Sɔ̃́ yɔ́lɛ, à yuku sɔkɔ kwil fíí yɔ́ sɔkɔ
nɛ, pé kyı yɔ̃̀tɔ̃rí yah n kɔ̃, képah náh, pé mó pé syı pɔ. [13] Wăh n sɔkɔ, à
ǹ tɔ̃̀npıbı nɛ́pı̂ gbãm ye pɔ, pɔ́ dan núkúlɛ pé nɛ́núkù núkú pól kɔ̃, tɛ́ yo
pé tyí nɛ, pè gbɔ̀lɛ n yı̃ sépilɛ fɔ́ɔ́, kè pɔ syı pé syínpɔnɔ tyí. [14] Tɛ́, ǹ kwil
névye sɔ̃̀ mɛ ǹ dyɔlɛ n yɔ. Pè mɛ tɛ̃ntɔ̃̀ tɛkı mɔ ǹ náh, à kyı yo nɛ ńkɛ̃, pépi
náh mɛ ké tyí nɛ, dı̃́ mɛ̀ tɛ̃ pɔ pı pépi yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ. [15] Ǹtɛ, à mó tɔ̃ yɔ̃̀tɔ̃rí mɛ̀ wɛ,
tɛ́ ǹ syı pɔ. Wăh pɔ, à ǹ tɔ̃̀npıbı nɔ́pi ye, wăh sɔ̃̀ pɔ́ dibi nónó kɔ̃. Păh gbɔ̀
yı̃, tɛ́ pɔ́ dòhnɔ̀ nɛ̂ wɛ, à sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé kè pı̃. [16] Képah sɔkɔ, nɛ́gben pɔ
yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃, pé yɔ̃̀tɛ̃, wăh pɔ́ dan nɛ̂nɛ pé kɔ̃, páh ké kénknɔnɔ gbãm
yah dohnı. [17] Yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kăh plɛ, tɔ̃̀npı pèpɛy-á ǹnɛ. Wăh fyɔ̀
pı nɛ́gbílɛ tir tyı̃́ı̃ sɔkɔ, wăh kı pı kwlonɔ gbãm yah tɛ̃-òlɛ. [18] Ní-ò mɛ pɔ
yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃, pé yɔ̃̀tɛ̃, wăh pɔ́ dan nɛ̂nɛ pé kɔ̃, páh ké kénknɔnɔ kwlɔ
yah dohnı. [19] Yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ mɛ képah núkú ó yo ǹ tɔ tyí nɛ, ǹmɔ pı kwlonɔ kwlɔ
yah tɛ̃-òlɛ. [20] Kèyăh mɛ pɔ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃, pé yɔ̃̀tɛ̃, ǹ pɔ́-á yɔ̀. Páh sɔ̃̀ mɛ
kè dah mɔ sah fwɔ yɔ́ sɔkɔ ké tyílɛ. [21] Ǹkɛ̃, ǹ tɔ̃̀-á kah tah. Képah-á, ǹ tíkí
mɛ pé tɛ̃. Ǹmɔ náh sah kwâh nɛ̂nɛ, ǎ kè tɔkɔ. Á náh sèmukɔ nɛ̂ duku mɔ,
ǎ képah tɔkɔ. [22] Képah tɛ̃̀nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ mɛ à syah nɛ, tɔ̃̀npı túkù, ǹ vyãh wɛy
mɛ̀ sɔkɔ-á pé kı tuke ǹnɛ. Ǹmɔ-á sɔ̃̀ pı̃ nɛ ńkɛ̃, pé tɔ̃̀-á tah, pé náh kwâh
nɛ̂ sah, pě kè tɔkɔ, ànɛ̂ pé náh sèmukɔ nɛ̂ duku, pě kı tɔkɔ. [23] Ǹtɛ, kwâh
nɛ̂ se pı, tɛ́ à náh pé pɔ́ dah mɔ sah pɔ́ dáhnmɔ-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ nı? Páh
pé syı pɔ, páh náhkı sè wɛ wilki dòhnìnɔ́lɛ sé yɔ̃. [24] Képah sɔkɔ, nónó-á

sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, à ǹ syɩ yo pé tyí nɛ, pè pɔ́ mè syi ǹ tyí, pè kélɛ ké kénknɔnɔ
gbãm nɛ́tɛ̃́ kõ. 25 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, sé gbãm-á mɛ tɛ ǹmɔ tyí dò!
26 Ǹtɛ, à mɛ pè syah nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: névi nɛ̂ tyí kwâh-á mɛ,
pè kɩ tɔ̃ ǹmɔ kõ. Tɛ́ névi nɛ̂ tyí kwâh náh mɛ, kwéyy nɛ̂ ńtɛ̃-á mɛ ǹ gbɔ̃̀,
ké tɔ kɩ tɛ̃ syi ǹ tyí. 27 Ǹtɛ, ń sépɛ́bí tɛ̃̀ wɔlɛ, pépi nónó náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí
nɛ, mé pɩ pé yɔ̃̀tɛ̃nɛ, yé pɔ pélɛ ásɔ̃̂, yé pɔ pé yɛ̀sɔ̃̀ kõ ń yĩ́ yah.»

Yesu dénɔ́lɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ

28 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu yĩn pé yah, pè n dɔkɔ n yuku Yerusalɛmɩ.
29 Tɛ́ wǎh yĩni tɛ̃ n tɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ Betefasyɩ ànɛ̂ Betanɩlɛ yɔ̃lɩ yɔ́ tnɔ̂, pè n ye
Wólívî yèh yɔ̃lɩlɛ, à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pĩ̂ nímí tõ nɛ: 30 «Kwil nɛ̂-á yé yahlɛ, yé
kyɩ ké sɔkɔ. Yáh kɩ n de, yé kɩ ńkwɛ̃̂ndyípĩ̀kì yɔ́ wɛ tóhnmɔnɔlɛ nɛ̂-á nɛy
náh dɔkɔ yah ǹ yõ póllɛ. Yé à dɛ n pɔ ásɔ̃̂. 31 Tɛ́ nɛ̂-à yé piki yah nɛ ńkɛ̃́,
sɔ̃́ se, tɛ́ yé ǹnɛ n dɛ nɩ, yé yo tɛ̃̀ tyí nɛ, ǹ yétɔ̃̂-á mɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ tyí, képah-á.
32 Wǎh yo sɛ̃́, tɛ̃ntɔ̃̀ névye nɔ́pi sɔkɔ. Pè ńtyĩ́nɔ kyɩ tyi nɔ́pi wɛ, sɔ̃́-á sɔ̃̀ à
yo kélɛ pé tyí. 33 Pǎh mɛ ǹ dénɔ́ sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ǹ nɛ́tãm pè piki yah nɛ, sɔ̃́
se, tɛ́ pè ńkwɛ̃̂ndyípĩ̀kì mɛ̀nɛ n dɛ nɩ? 34 Pè mɛ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́, ǹ yétɔ̃̂-á
mɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ tyí, képah-á. 35 Tɛ́ mɛ yuku ǹnɛ Yesu tyí. Pè pé flɔ mɔ ǹ yõ, à
Yesu kõ à dɔkɔ. 36 Képah tɛ̃̂nɛ, wǎh mɛ n yuku sɔ̃́, névye mɛ pé flɔlɛ n mɔ
n yuku sɛ̃́ wɛ̃̀kì yõ. 37 Pǎh n tyah Wólívî yèh yɔ̃lɩ tíkíntɛnɔlɛ, nɩ̀vɩ̀ de ǹ tɔ̃̀
sɑ̃́hpú kwĩnki pól sɔkɔ. Pǎh gbĩ̀l tyi nónó pól wɛ, sépi yĩnnɛ, pè tyah Liyel
yĩnnɛ n gbilki yĩ́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ, 38 mɛ yo tũ nɛ ńkɛ̃́:
«Yɔ̃tɛ̃ nɛ̂-á n pi Liyel yĩn yõ,
Liyel sãm mɔ ǹ sɔkɔ!
Yèvɩnɩ nɛ mɛ yĩ̂nyõ,
gbílkínɔ́ mó nɛ n sah Liyel yõ,
ǹmɔ nɛ̂-á yĩ̂nyõ fléyy tɛ̃-ǹsah.»*

39 Képah sɔkɔ, tɔ́wû nɩyɔ̃́ sɔkɔ Farisiyɛ̃nɔ yísyɔ́ Yesu syah nɛ, pé kwɔ́-ò
dĩ́, à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú vyɛ̃y tũ kɛ̀! 40 Képah tɛ̃̂nɛ, Yesu pè syah nɛ: «Mé kélɛ n yo
yé tyí nɛ: pàh kɩ sɔ̃́ pé vyɛ̃y vike ò, dyêh ye kɩ n gbo n mɔ pé swɔ.»

Yesu yah kwɔ Yerusalɛmɩ tyílɛ

41 Yesu-á de n tɛ Yerusalɛmɩ, tɛ́ kè wɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à n gbo ké yĩnnɛ nɛ: 42 «É,
Yerusalɛmɩ, wáh náhkɩ sɔ̃̀ mɛ fɛ̃ syi yèvɩnɩ wɛ dùkù pĩ kwɛy mɛ̀nɛ! Ǹtɛ
wéèè, kè ye wɔ̃bɩ á yah! 43 Yah, sèpĩ̀n yísyɔ́ mɛ n pi, á sépɛ́bí kɩ wɔ̃bì-ǹtɑ̃̀n
pɩ á kɛ̃kɩ kore vi, tɛ́ kɩ ǹ fyɑ̃h sah yey yey póllɛ. 44 Liyel-á pɔ á yòhnìnmɔ-
ńsah gbĩ́ nɛ̂nɛ, á náh fɛ̃ syi kè pĩ. Képah ye, pè kɩ á sɔkɔ névye pól ko mɔ,
tɛ́ kɩ ǹ mukuli. Á dáhkì yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ n pi ké ní-ò yõ.»

Yesu gbɔ̀yĩbɩ yĩni wilki Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ

45 Yesu-á kyɩ de Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì, tɛ́ yíyɑ̃̌m yɑ̃̌mpu wɛ ké sɔkɔ,
à tyah pélɛ n yĩni n wilki. 46 Tɛ́ mɛ n yo pé tyí: «Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: ‹Ǹ wɔ̀kɔ̀ kɩ pɩ níríi pí-ńsah wɔ̀kɔ̀lɛ›. Tɛ́ yépilɛ, yé kè
tɔkɔ pɩ névye yõ syíkípú tɛ̃-ǹsahlɛ.» 47 Tɛ́ à sɔ̃̀ mɛ névyelɛ n kwɔ sõmɛsɔ̃́
Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ. Képah sɔkɔ, sárká wĩ̀lkĩ̀pu yɔ̃̀tãm, ànɛ̂
Liyel ǹgbò wɛ̃̀kì kwɔ́pú sɔ̃̀ mɛ ǹ kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kõ, kwil yah tãm

---
* **19:38** 19.38 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ sɛ́bɛ́y 118.26 sɔkɔ.

tɔlɛ pélɛ. 48 Té no pól-á sȍ mɛ pé ní kwɔ n tõ n sah n nohnɩ n yı̋ı̃ ǹ tyí sɛ̃,
képah ye, pè náh pĩ pǎh kɩ n pɩ n pi sɔ̃.

20

1 Yesu-á sȍ mɛ névyelɛ n kwɔ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ, mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀
wɛy sɛ̃́nnɛ n yo sɛ̃, sɔ̃́ yɔ́lɛ, sárká wɩ̏lkɩ̏pu yȍtãm, ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀
kwɔ́pú, ànɛ̂ yèwàhnɩ̀ pɔ wil ǹ tyí, 2 tɛ́ à syah nɛ, à yo pé syah, nɛ̂ gbȍ yõ
sɔkɔ se, à n pɩ tyi nɔ́pilɛ, nɛ̂ se à kɔ̃ tɛ̃́nwɛnɔ mɛ̀nɛ nɩ? 3 Á mɛ yo pé tyí:
«Ńmɔ tɔ kɩ píkínyahnɔ núkú pɩ yé tyí: Yé yo ń syah, 4 nɛ̂-á tõ Nsyɔ̃nɛ, à pɔ
nolɛ n wel n wilki? Liyel se, tı̂̃ névye se?» 5 Pè mɛ yo wɛ̃ tyí nɛ, páh kɩ nɛ
ńkɛ̃́, Liyel-á tõ ǹnɛ, wǎh kɩ pé syah nɛ, té kwâh nɛ̂ se pɩ, tɛ́ pé náh sɛ̃ ǹ yõ
nɩ? 6 Ǹtɛ, névye sɛ̃́nyı̃́nɔ-á mɛ tɛ ké yõ nɛ, Liyel tɛ̃́ntȍ syínyo-ò-á Nsyɔ̃nɛ,
páh kɩ mó tõ nɛ ńkɛ̃́, névye-á tõ ǹnɛ, no pól-á kɩ dyêhlɛ pé minki ko. 7 Kǎh
pɩ sɛ̃́, pè à syah nɛ, pé náh pĩ nɛ̂-á tõ ǹnɛ. 8 Pǎh yo sɛ̃́, Yesu tɔ mó pè syah
nɛ, kàh pɩ sɛ̃́, tɛ̃́nwɛnɔ nɛ̂-á pé kɔ̃ pé tyi nɔ́pilɛ n pɩ, pé náh mó kè yo pè
syah n pi.

Dı̏vɛ̃ sésân swãh tɔ̃́pú nɛ́pêl sèmı̏rkı̏lɛ

9 Képah náh, Yesu tyah sèmı̏rkı̏ yɔ́lɛ n yãh névye tyí nɛ: «Dı̃́ yɔ́ ye lésõ
dı̏vɛ̃ sésân swãh kõ, té kélɛ tɛ̃ntõbe gbȍ dahbɩ, té sɔkɔ kɔ́lɔ́ sɔkɔ à kyɩ mo.
10 Sé pye gbɛ gbı̃́-á pɔ nɔ, à tȍnpɩ yɔ́ tɛkɩ mɔ dı̏vɛ̃ sésân swah tɛ̃ntõbe nɔ́pi
tyí nɛ, pè pé tyí dı̏vɛ̃ sésân pyelɛ à kɔ̃. Ǹtɛ, tɛ̃ntõbe nɔ́pi mɛ tȍnpɩ mè ko,
té pé syɩ à tɛkɩ mɔ ǹ gbȍ kɔ́kɔ́lɛ. 11 Képah sɔkɔ, sètɛ̃ dı̃́ tõ ǹ syɩ tȍnpɩ yɔ́
tɛkɩ mɔ. Pè tõ ǹmɔ tɔ ko, té à gbyɔ, té pé syɩ à tɛkɩ mɔ ǹ gbȍ kɔ́kɔ́lɛ. 12 Á tõ
ǹ syɩ tȍnpɩ tɔ̃-ò tɛkɩ mɔ. Pè tõ ǹmɔ tɔ pɩ yɔ, té à yı̃ni. 13 Kǎh pɩ sɛ̃́, sètɛ̃ dı̃́
nɛ, sɔ̃ se pé kɩ pɩ nɩ? Páh kɩ pé nɩ̀dɛ̀ pídı̃́ wɔ tɛkɩ mɔ. Ǹmɔ wɔlɛ, gbɔ̀kénpɩ,
pǎh kɩ yȍyén sah ǹ yõ. 14 Ǹtɛ, dı̏vɛ̃ sésân swãh tɛ̃ntõbe nɔ́pi-á fyɔ̀ ǹ pídı̃́
wɛ, pè núkú yo wɛ̃ tyí nɛ ńkɛ̃́, ǹ gbɛ̃̌yõ-á yɔ̀. Pé ye à ko mɔ, gbɛ̃́kɩ mó pɩ
pépi tyílɛ. 15 Képah tɛ̃̀nɛ, pè à yɔrɩ wilki mɔ dı̏vɛ̃ sésân swãh kahnɩnɛ, té
à ko mɔ. Núkúnúkú tɛ̃̀nɛ, sɔ̃ mɛ sètɛ̃ dı̃́ kɩ pɔ pɩ pélɛ wé? 16 Á náh pɔ dı̏vɛ̃
sésân swãh tɛ̃ntõbe nɔ́pi ko mɔ, té kɩ kè dahbɩ n pi yísyɔ́ gbȍ di?» No-á
kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃́, pè nɛ, póllɛ, képah wɔ náh n pɩ n pi!

17 Ǹtɛ, Yesu mɛ pè yah, té yo pé tyí: «Liyel wɛy-á nɛ̂ yo nɛ ńkɛ̃́:
‹Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á dáhkɩ̀ nɛ̂ milki,
képah ye pɔ pɩ wɔ̀kɔ̀ kyı̃ yõ dáhgbílɛ›,
képah yõ nɛ̂nɛ yépi tɛ̃ tyí?
18 Névi nɛ̂-à wil syɩkɩ kénɛ dáhkɩ̀ yõ, tɛ̃ kɩ kwɔkɩ. Té, kàh se mó tõ syɩkɩ nɛ̂
yõ, kè kɩ tɛ̃ pyãhrɩ.»

19 Képah sɔkɔ, Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́pú, ànɛ̂ sárká wɩ̏lkɩ̏pu yȍtãm ǹgbnɔ
sȍ pĩ yı̋ı̃ tɛ nɛ, pépi yõ-á Yesu mɩ sèmı̏rkı̏ mɛ̀nɛ. Képah ye, pè sȍ mɛ ǹ
tɛ̃́-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ nɛ́npɔ́ swɔ, té névye tíkí pè tɛ̃.

Nɛ̂-á yı̃nɛ Sesarɩ kɔ̃́nɔ́lɛ, ànɛ̂ nɛ̂-á yı̃nɛ Liyel kɔ̃́nɔ́lɛ

20 Képah sɔkɔ, pè tyah Yesu kyɔ̀mɩ̀nɔ́lɛ. Pè yı̃́nvínpɩbɩ yísyɔ́ tɛkɩ mɔ ǹ
tyí. Pè pɔ pé gblɔ̃̌y pɩ nɛ́gblɔ́lɛ. Pè sȍ mɛ ké tyí nɛ, à pilki ǹ vyãh wɛy sɔkɔ,
pé kɔ̃ pé à wɛ tɛ̃ kyɩ dahbɩ kwil yah tɛ̃́-ò gbȍ, tɔ̃́rí ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ nɛ̂ tyí.
21 Képah tɛ̃̀nɛ, pè píkínyahnɔ yɔ́ pɩ Yesu tyí nɛ, kwɔ́-ò dı̃́, páh pĩ nɛ, wǎh
tyi nɔ́nɔ́nɛ n yo, té kwɔ́nɔ́ nɔ́nɔ́nɛ n pɩ, gblɔ kɔ́kɔ́-á sélɛ. Á náh névyelɛ n

wah, ànɛ̂ wǎh Liyel wɛ̃kìlɛ névyelɛ n kwɔ ké gbɩ yõ. 22 Ǹtɛ, à yo pé syah,
ńkɛ̃, ké wɛ̃kì se mɛ kɔ̃nɔ́lɛ nɛ, pé mɔ́rílɛ n mɔ Wromɛnɔ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Sesarɩ
tyí, tɩ̃́ ké wɛ̃kì náh mɛ kɔ̃nɔ́lɛ? 23 Tɛ́ Yesu-á pé yɩ̃́nvɩ̃̀ pɩ̃ sɛ̃, à yo pé tyí: 24 «Yé
pɔ pɔ́ pɔ́ núkúlɛ, mé yah ǎtrɛ. Nɛ̂ yah mírkí, ànɛ̂ ǹ yɩ̃n mɛ wɑ̃́rkínmɔnɔlɛ
ké yõ yɔ̀?» Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, Sesarɩ tyí-á. 25 Yesu mɛ yo pé tyí: «Kàh pɩ
sɛ̃, yé Sesarɩ tyílɛ Sesarɩlɛ n kɔ̃, yé mó Liyel tyílɛ Liyel kɔ̃.» 26 Kǎh pɩ sɛ̃, pè
náh pílkí-ńsah wɛ ǹ wɛy sɔkɔ, à à tɛ̃ névye yɩ̃́ yah. Tɛ́ ǹ tyi yah yónɔ́ pyě
mɛ pé gbɑ̃̀n du, pè mɛ tɛ̃ syísyí.

Sadusɛ̃nɔ Yesu piki yah lékyɩ̂ yɩ̂lkɩ̂nmɔnɔ tyí sɔkɔ

27 Sadusɛ̃nɔlɛ, nósyɔ́ ye, nónó-á nɛ, lékyɩ̂ náh min sɑ̃́n wɛ n pi. Pé nɔ de
Yesulɛ, tɛ́ à piki yah nɛ, 28 pé kwɔ́-ò dɩ̃́, Moyisi-á kɩ wɑ̃rkɩ sah pé kɔ̃ nɛ ńkɛ̃,
sétɛ̃ nɛ̂-à ku pi wɛ́-ńkɛ̃nɛ, tɛ́ gbɛ̃ mɛ tɛ̃ tyí, gbɛ̃ mɛ̀-á yɩ̃nɛ à pɛ́kúsè mɛ̀ tɔkɔ,
à mó wɛ̃npɩ̀ dubi à kɔ̃ ǹ nɛ́nkyí náhnɛ. 29 Ǹtɛ, kèkùrkɩ̀ núkú dɩ̃́npɩ̀ nɛ́pɩ̂
kwǎrninɔ yísyɔ́-á lésõ mɛ. Nɛ́nkyí tɛ̃ mɛ sê tɔkɔ, tɛ́ ku, tɛ́ à sah píkɑ̃́nnɛ.
30 Ǹ sɔ̃̀ syɩ mɛ pi mɛ̀ tɔkɔ. 31 Képah náh, tɔ̃́-ò mɛ à tɔkɔ. Kè n pɩ n yuku
sɛ̃ fɔ́ɔ́, pé nɛ́pɩ̂ kwǎrnímí pól à tɔkɔ. Tɛ́, pé pól pɔ ku, tɛ́ à sah píkɑ̃́nnɛ.
32 Képah náh, pi mɛ̀ tɔ pɔ ku. 33 Ǹtɛ, pi mɛ̀-á de yah sɛ̃ nɛ́pɩ̂ kwǎrnímí nɔ́pi
tyí-à, lékyɩ̂ min sɑ̃́n pɔ́nwɛ sɔ̃́lɛ, à kɩ n pɩ n pi pé sɔkɔ nɛy nɛ̂ tyílɛ?
34 Pǎh yo sɛ̃, Yesu yo pé tyí: «Kèkõyɔ̃́ mɛ̀ tɛ̃ wɔ sɔkɔ, sétɔ́kɔ́kì mɛ, ànɛ̂,
pɛ́dékè mɛ. 35 Ǹtɛ, Liyel-á nónó kyɔmɩ wɛ nɛ, pǎh yɩ̃nɛ dénɔ́lɛ kèkõyɔ̃́ sɑ̃́n
sɔkɔ, tɛ́ kɩ min sɑ̃́nnɛ pè kɔ̃ n pi lékyɩ̂ min sɑ̃́n pɔ́nwɛ sɔ̃́lɛ, pépi náh syɔ́
tɔkɔ n pi, pè náh n de n pi pɛbɩ tyí póllɛ. 36 Á kɩ pè wilki kũ sɔkɔ, kɩ min
sɑ̃́nnɛ pè kɔ̃. Pè kɩ pɩ yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntõnè tyí kɔ̃lɛ: Pè náh tɔ̃ n ku n yah n pi. Pè
ye pɩ Liyel pyelɛ. 37 Moyisi tɔ ye kè yo wah yɩ̃̂́ nɛ ńkɛ̃, lékyɩ̂-á kɩ pɔ pé syɩ
min sɑ̃́n wɛ. Ǹ sɛ́bɛy fɩ̃́ nɛ̂-á dukuni tyílɛ n yo nɛ̂-á sɔ̃̀ nyàh lépɔ̃́lɛ ké sɔkɔ,
képah sɔkɔ ye à Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel ye ‹Abrahmɩ Liyellɛ, ànɛ̂ Yisakɩ Liyellɛ, ànɛ̂
tɔ̃ Yakɔbɩ Liyellɛ›. 38 Liyel tyí, no pól mɛ vyelɛ. Képah ye, lékyɩ̂ Liyel náh
ǹnɛ, vye Liyel ye.»* 39-40 Wǎh yo sɛ̃, nìsɑ̃h náh tɔ̃ sɔ̃̀ mɛ pé tyí, kɩ à piki
yah. Képah ye, Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú yísyɔ́ yo ǹ tyí nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, wǎh
wɛkɩ plɛ.

Kristalɛ, Davidi yɔ̃̀tɛ̃ ye

41 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí: «Á kɩ yo sɔ̃́ nɛ, Davidi náh nɛy ó-á Kristalɛ
nɛ̂-á Liyel nɛ, páh kɩ tɛkɩ mɔ? 42 Tɛ́ ǹmɔ Davidi ńtɛ̃ mó tɔ̃ kè yo ǹ yìgbìnì
sɛ́bɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
‹Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel ye kè yo ńmɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí nɛ ńkɛ̃:
«Pɔ n kɔ̃ n tɛ̃ ń gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ,
43 fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ gbɩ̃́ nɛ̂-á
mé kɩ á sépɛ́bí pɩ á gbáhsúkílɛ.›»
44 Ǹtɛ, Davidi ńtɛ̃ wɛ à ye ǹ TƐ̃̀ ǸGBƐ̃NƐ à kɩ tɔ̃ pɩ sɔ̃́, tɛ́ kɩ pɔ n pɩ ǹ náh
nɛy ólɛ?»

Yesu nɛ, pé tɔ̃̀ sɑ̃́hpú pé gblɔ̃́ynɛ n kyɔmɩ Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́púlɛ

* **20:38** 20.38 - Nónó-á ku sɔkɔ di mónɔ́lɛ, kàh yo nɛ, Liyel-á pɩ pépi Liyellɛ, képah n wɛ̃kɩ nɛ, pǎh mɛ min sɔkɔ.

45 Képah náh, à yo ǹ tȍ sa̋hpú tyí ǹ wɛy nóhpú pól yi̋ yah nɛ: 46 «Liyel
ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́púlɛ, fwɔ̀mɔ̀ngbnɔ mɔ́nkɔnkɔ̃nɔ tyí nɔ pé tyí. Pè n nɛ n
mɛ ké tyí nɛ, no nɛ n tɔ̃ n sah n wɛkɩ pé tyí tɔ́wû tùkè-ǹtȁn sɔkɔ. Tɛ̃-ǹtȁn
gbro tyí nɔ pé tyí Liyel ní-ńtȃn vì sɔkɔ, ànɛ̂ yé yő-ńtȃn sɔkɔ. Yé yé gblɔ̌ynɛ
n kyɔmɩ pélɛ! 47 Tɛ́ pépi ó ye tɔ̃ n vi n tɛ̃ pɛ́kúsyɔlɛ, à pé gbȁn yȋlɛ n syi, ǹ
tɛ́ nírílɛ n pɩ yȍsɛ̃kìlɛ, ǹ névye yahlɛ n pil nɛ, páh mɛ tómm. Ǹtɛ, pé tukey
kɩ n pɩ n pi képékèyɔ̂, à kal no tɛ́lɔ́ tyílɛ.»

21

Yi̋nkɔ̃nɔ nɛ̂-á pɛ́kúsè pɩ

1 Ső yɔ́lɛ, Yesu sȍ mɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ, tɛ́ wǎh ǹ yah yɔ̃, à
tahbɩ wɛ, pè mɛ pé yi̋nkɔ̃ kɔ̃ pɔ́lɛ n dah n mɔ n pɔ pɔ́ dáhnmɔ-ńsah kwâh
sɔkɔ. 2 Ȁ pɛ́kúsè yãm nɛy yɔ́ tɔ wɛ, à pɔ pɔ́pȋ plɔ́ nínɔ́ dah mɔ. 3-4 Képah
sɔkɔ, à nɛ: «No póllɛ, pɔ́ nónó yétȏ náh mɛ pè tɛ̃, sépi ye pè tɔkɔ pɔ dah
mɔ. Ǹtɛ, pɛ́kúsè yãm nɛy mɛ̀nɛ, ǹmɔ ye ǹ yãm fɔ̃h, tɛ́ ǹ yɔ̃ yɔ̃ pɔ́ pól tɔkɔ
pɔ dah mɔ. Képah ye, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí kègbɩ yɔ̃ nɛ: ǹmɔ-á
dah mɔ kal no póllɛ.»

Yesu mɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔ́nɔ́ tyílɛ n yo n sah

5 Képah náh, névye túkù sȍ mɛ n yo nɛ, Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃-á mɛ plɛ: Ǹkɛ̃,
ké mɔ mɔ dyêh, ànɛ̂ ké vyɔ́ nónó-á névye yĩ Liyel kɔ̃, sǎh mɛ kè syi yi̋ĩ.
Ǹtɛ, Yesu mɛ yo pé tyí: 6 «Nɛ̂-á yé n yah yɔ̀ kè, sèpȉn yísyɔ́ mɛ n pi, dáhkì
yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ n pi ké ní-ò yɔ̃. Sé pól kɩ pirki.»

Yèvyãhrɩ tyi nónó-á kɩ n pɩ n pi, kèkɔ̃yő-à pópó n tyɛ

7 Képah sɔkɔ, pè mɛ Yesu piki yah nɛ ńkɛ̃, kwɔ́-ò dí̋, gbí̋ nɛ̂ se képah kɩ
pɩ nɩ? Ȁnɛ̂, kwní yőnmɔnɔ nɛ̂ se kɩ wɛ̃kɩ kélɛ nɛ, kǎh kɩ n pɩ n pi nɩ? 8 Ȁ
mɛ yo pé tyí: «Névye náhnáh kɩ pɔ ńmɔ yĩn tɔkɔ n pi pé yah yi̋ínɛ, tɛ́ kɩ
n yo nɛ ńkɛ̃, pépi-á Ǹmɔlɛ. Ǹkɛ̃, ké gbí̋-á nɔ tɛ! Ǹtɛ, yé káh pé sȍ tɛ̃! Yé
yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ, yé káh yɛ nɛy pɔ yé pilki. 9 Yâh pɔ mâl, ànɛ̂ névye
yúkúnyahlenɔ tyí yónɔ́lɛ n nohnɩ, yé káh yɛ tíkí yé tɛ̃! Képah ǹgbò ye yĩnɛ
kè pɩ. Ǹtɛ, képah náh núkú n pɩ n pi kèkɔ̃yő mè tyɛ́nɔ́lɛ.»
10 Képah náh, à tɔ̃ ǹ syɩ yo pé tyí: «Kwil yɔ́ kɩ yuku kwil yɔ́lɛ n fwo.
Tɔ̃rí yɔ́ kɩ yuku tɔ̃rí yɔ́lɛ n fwo. 11 Sétáh syahrɩ ǹgbnɔ kɩ mɛ n pɩ, tɛ́
tȁntȁn náhnáh sɔkɔ, ńyân pèl ànɛ̂ kwɛkɩ kɩ mɛ de. Tíkítìkì tyi, ànɛ̂ kwní
yőnmɔnɔ ǹgbnɔ kɩ n wɛ yȉnyɔ̃. 12 Ǹtɛ, kénɛ tyi-à pópó n pɩ, pè kɩ yé tɛ̃
fɔ̃h, tɛ́ kɩ yé gbàh dɛ mɔ pè kɔ̃ pè kɩ tuke Liyel ní-ńtȃn vì sɔkɔ. Pè kɩ yé
dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. Pé kɩ yé tɛ̃ kyɩ yȍtãm ànɛ̂ kwlo yah tɛ̃́pú tyí ńmɔ
yĩnnɛ. 13 Képah gbȍ yɔ̃ yé kɩ ńmɔ tyí wɛ yo pé tyí. 14-15 Ǹtɛ, yé yɛ, yé dyɔ
nɛ mɛ n kwnɛ nɛ, ńmɔ-á kɩ wɛy wɛkɩ dùkù ànɛ̂ lékȃmnɛ yé kɔ̃, nɛ̂-á kɩ yé
fɔ̃́hpú kɔ̃, pè náh fɛ̃ n wɛkɩ yélɛ, ànɛ̂ pè náh fɛ̃ yé kɔ̃lɩ. Képah ye, yépi tyí
náh yé gblɔ̌y vȉnɔ́lɛ, yé vyɛ̃y syi yĩnnɛ. 16 Ǹtɛ, nónó ńtɛ̃-á kɩ yé mɔ kũ kɔ̃ n
pi, yé dúbípú ye, ànɛ̂ yé yűnpyelɛ, ànɛ̂ yé tyí névyelɛ, à tahlɩ yé kódíbí tyí.
Képah sɔkɔ, yé náhnáh kɩ ko mɔ. 17 No pól kɩ yé dyɔlɛ n yɔ ńmɔ yĩnnɛ.
18 Ǹtɛ, yé yȍyén sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n yah n kwlɔ n pi. 19 Gbáhntɛ̃nɔ sɔkɔ ye
yé kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.»

Yesu Yerusalɛmɩ yíkínɔ́ tyí yo sah

20 «Yâh mɛ́gbȁn wɛ sè Yerusalɛmɩ mɔ gbɩ gbĩ́ nɛ̂nɛ, yé pĩ nɛ, ké sɔ gbĩ́-á
nɔ. 21-22 Kénɛ sèpȉn kɩ pɩ pèkè wɔ dɛ́nɔ́lɛ, Liyel sɛ́bɛ́y sɔkɔ tyi wȁ́rkɩ́nsàhnɔ́
pól kɔ̃ sè kɩ pɩ tũ. Képah ye, nónó-à mɛ Yude kwil sɔkɔ, pépi to de ymɔ
sɔkɔ. Nónó-à mɛ Yerusalɛmɩ kwil táh sɔkɔ, pépi wil. Nónó-à mɛ gbnɔ
sɔkɔ, pépi káh de kwil táh. 23-24 Kè kɩ pɩ kénɛ sèpȉn sɔkɔ yèvyãhrɩ ǹgbɛ̃nɛ
kwil sɔkɔ. Tɛ́ Liyel kɩ yuku kwil mɛ̀ névye yõ fɔ̀kɔ̀vyȁhnɩ̀nɛ. Pè kɩ ko mɔ
kèkȋrnnɛ, kɩ tɛ̃ yuku yɔ̃bɩlɛ kèkõyṍ kwlo pól sɔkɔ. Tɛ́ Liyel pĩ́-ńkɛ̃̂ névye
kɩ Yerusalɛmɩ yɩkɩ pól tɛ̃nɛ fɔ́ɔ́, kɩ pɔ syɩ pé gbĩ tyɛ́nɔ́ tyí. Képah ye, kénɛ
sèpȉn sɔkɔ, kè kɩ pɩ yĩ́ĩ yèvyãhrɩlɛ syɔ́ kûrn nɛ́tãn, ànɛ̂ yɔ̃kɩ nɛ́tãn tyí.

Névi Pi syínpɔnɔlɛ

25 Képah sɔkɔ, kwní yṍnmɔnɔ kɩ wɛ gbĩ sɔkɔ, ànɛ̂ ńwɔ̃ sɔkɔ, ànɛ̂ ńwɔ̃
kèpye sɔkɔ. Tɛ́ kèkõyṍ névye pól yáh-ńsah kɩ mɛ tyɛ képékèyɔ̂. Pnɛ yɔ
gbní képékè ànɛ̂ ké fṹndɔkɔnɔ tíkí kɩ mɛ pè kah tɛ̃. 26 Yȋnyõ tǎhkɩ̀nɔ́ kɩ
yike. Képah ye, tyi nónó-á kɩ pɔ n pɩ n pi kèkõyṍ, sépi tyí sõnɔ tíkí kɩ
névye ko. 27 Képah sɔkɔ, pè kɩ Névi Pi wɛ à kɩ mɛ n pi ńyȉ́rkȉ sɔkɔ ǹ tǎhkɩ̀
póllɛ, ànɛ̂ ǹ gblò sɔkɔ. 28 Kénɛ tyi-à pópó tyah n pɩ gbĩ́ nɛ̂nɛ, yé pwáhnmɔnɔ
mɛ nɔ n tɛ. Kàh pɩ sɛ̃́, yé yuku yĩn, yé mó sṍré mɔ yé gblɔ̃̌y sɔkɔ.»

Kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á pɩ sènsóké séswɔ̂ tyí yõ

29 Képah náh, Yesu tɔ̃ sèmȉrkȉ yɔ́ yãh pé tyí nɛ: «Yé yah sènsóké séswɔ̂,
ànɛ̂ sésân tɛ́lɔ́ póllɛ kɛ̀: 30 Yâh sè wɛ sè tyah n tyɛ mɩ̀snɔlɛ, yé n pĩ nɛ, ki
de gbĩ́-á mɛ yúkɛy. 31 Sɛ̃́ ó ye, yâh pópó kénɛ tyi wɛ sè tyah n pɩ gbĩ́ nɛ̂nɛ:
Yé pĩ nɛ ńkɛ̃̂, Liyel tɔ̃́rí-á mɛ yúkɛy. 32 Kègbɩ yõ, mé kélɛ n yo n dal n mɔ
yé tyí nɛ: kwɛy gbĩ névye pól náh n ku n tɛ n pi, tɛ́ kénɛ tyi pól kɩ yĩni tɛ̃.
33 Yȋnyõ ànɛ̂ sétáh kɩ pɔ tyɛ, ǹtɛ, ńmɔ wɛlɔ náh n tyɛ n yah n pi póllɛ.»

Yé káh yé dyɔ mɔ n fwɔ Yesu syínpɔnɔ tyílɛ

34 Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Yé yé gblɔ̃̌y kyɔmɩ syáh syáhnɔ́lɛ, ànɛ̂ sètɛ̃̀nɩ̀ pínɔ́lɛ,
ànɛ̂ kèkõyṍ mɛ̀ tyi sõnɔlɛ. Sé káh n pɔ yé lékȁ́m pɩ tĩ́ntĩ́. Képah-à pɩ, kèkõyṍ
tyɛ sṍ kɩ yé kwɔkɩ tɛ̃. 35 Sɛ̃́ tɔ ye, ké lésõ kɩ kwɔkɩ tɛ̃ sétáh yõ névye póllɛ,
sɔ̃́-á yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ n tɛ̃ yɛ̃́nkyɔlɛ. 36 Ǹtɛ, yé káh yé dyɔ mɔ n fwɔ, yé
nírílɛ n pɩ gbĩ́mɛgbĩ́. Képah sɔkɔ, tyi nónó pól-á n pi yɔ̀, yé kɩ tɛ̃́nwɛnɔ wɛ
sé yõ, tɛ́ kɩ fɛ̃ pɔ yuku yȉn Névi Pi yah tukey sɔkɔ.»

Yesu sèpȉn tɛ́lɔ́ pínɔ́lɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ

37 Ké légbȋ́nɛ, tyah kyòo yah sɔkɔ, Yesu ńkɛ̃̂nɛ n kyɩ kwɔ́nɔ́ pɩ Liyel wɔ̀kɔ̀
ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ, ǹ tɛ́ n kyɩ lékȃ̂h pɩ yɔ̃lɛ yɔ́ yõ nɛ̂-á pè n ye Wólívȋ yèh
yɔ̃lɩlɛ. 38 Tɛ́ à tɔkɔ séngbɔ̃ púsɔ́ tyí, no pól n pɔ nóhnɔ́ pɩ ǹ tyí Liyel wɔ̀kɔ̀
ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ.

22

Nsyifunɔ yȍtãm Yesu tyí yo syɩ

1 Búrn sɛ̃-ǹkɛ̃̂ syáh nɛ̂-á pè n ye Pakɩlɛ, képah déntɛnɔ sɔkɔ, 2 sárká
wȉlkȉpu yȍtãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́pú sȍ mɛ syɔ̃-ǹsahlɛ n yah
n kɔ̃, pǎh kɩ pɩ sɔ̃, tɛ́ Yesu ko mɔ n pi. Tɛ́ névye yah tíkí sȍ mɛ pè tɛ̃.

Yudasɩ vȉnɔ́lɛ Yesu náh

[3] Tɛ́ légbı̃́nɛ, sétã̀n yɔ̃̀tɛ̃ de Yudasɩ sɔkɔ nɛ̂-á pè n ye Yisikariyɔtɩlɛ. Yesu
tɔ̃̀ sã́hpú nɛ́pı̃̂ gbɔ̃nimí sɔkɔ nɛy yɔ́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ. [4] À mɛ sɔkɔ, à kyɩ yo sárká
wı̃̀lkı̃̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kyɔ̀mı̀pu yɔ̃̀tãm tyí, wǎh nɛ
Yesu tɛ̃ pè kɔ̃ n pi dùkù nɛ̂nɛ. [5] Képah sɔkɔ, kè nɔ pé tyí. Pè mɛ yo sah
núkú yɔ̃ nɛ ńkɛ̃́, páh kɩ pɔ́lɛ à kɔ̃. [6] Yudasɩ mɛ fɛ̃ syi, tɛ́ tyah ké wɛ́npɩ-
ńsahlɛ n yah n kɔ̃, wǎh pɩ sɔ̃́, tɛ́ Yesu dahbɩ n pi pé gbɔ̃̀, névye pı̃́-ńkɛ̃́
sɔkɔ.

Yesu pè kɔ̃ pè Pakɩ yɔ̃ke tɛ̃̀-ǹsah yah

[7] Búrn sɛ̃-ǹkɛ̃́ syáh sɔ̃́-á pɔ nɔ, nɛ̂ sɔkɔ-á sɔ̃̀ Pakɩ képyénì kɩ n ko n pi,
[8] Yesu mɛ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɛkɩ mɔ nɛ, pè kyɩ Pakɩ syáh yɔ̃ke tɛ̃̀-ǹsah yah
sah yɔ̃ yɔ̃ tɛ̃̀nɛ. [9] Pè mɛ à piki yah nɛ, ńyãh sɔkɔ se à mɛ ké tyí nɛ, pé kyɩ
kè pɩ nɩ? [10] À mɛ yo pé tyí: «Yé yah, yáh kɩ n de kwil sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, yé kɩ
dı̃́ yɔ́ yohnɩ, à kɩ mɛ ni pı̃́n twah. Yé ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. Wàh kɩ kyɩ de kéte nɛ̂ sɔkɔ,
yé de nɛ́npɔ́. [11] Yé mó yo kététɛ̃̀ tyí nɛ, kwɔ́-ɔ̀-á yo nɛ ńkɛ̃́, wɔ̀kɔ̀ nɛ̂ sɔkɔ se
pé kɩ pɔ yɔ̃ke yɔ̃ n pi ànɛ̂ pé tɔ̃̀ sã́hpúlɛ nɩ? [12] Képah sɔkɔ, à kɩ yı̃̂nyɔ̃ wɔ̀kɔ̀
sɔkɔ táh ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ yé wɛ̃kɩ, gbɔ̃̀ vi vyɔ́ póllɛ kɩ sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye, yé kɩ
pɩ Pakɩ syáh yɔ̃kelɛ.» [13] Képah tɛ̃̀nɛ, pè mɛ sɔkɔ. Yesu-á kè yo sɔ̃́ pé tyí, pè
mó ńtyı̃́nɔ kyɩ ké pól wɛ sɛ̃́. Pè mɛ Pakɩ syáh yɔ̃ke pɩ nɛ́npɔ́.

Yesu yɔ̃ke yɔ̃́nɔ́ tɛ́ynɛ

[14] Yɔ̃ke yɔ̃ gbı̃́-á pɔ nɔ, Yesu ànɛ̂ ǹ tɛ̃̀ntɔ̃be-á pɔ tɛ̃ yɔ̃ke yah sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ,
[15] à mɛ yo pé tyí: «Mé sɔ̃̀ mɛ ké tyí náhnáh nɛ, mé Pakɩ yɔ̃ke mɛ̀ yɔ̃ yélɛ,
mé mó pyɛ̌ de yèvyãhrɩ sɔkɔ. [16] Ǹkɛ̃́, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: mé náh tɔ̃
Pakɩ yɔ̃ke mɛ̀ yɔ̃ n yah n pi fɔ́ɔ́, kɩ kyɩ syɩ ké tyi píntũnɔ tyí Liyel yɔ̃̀tɔ̃rí
sɔkɔ.» [17-18] Képah sɔkɔ, à mɛ dı̃̀vɛ̃ wɔ wɔ kwâh tɔkɔ dı̃̀vɛ̃nɛ ké sɔkɔ, à wɛkɩ
Liyel tyí, tɛ́ yo pé tyí: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: à tɔkɔ núkúnúkú tyí, mé
náh tɔ̃ dı̃̀vɛ̃ wɔ n yah n pi fɔ́ɔ́, kɩ pɔ syɩ Liyel tɔ̃́rí pɔ́nɔ́ tyí. Képah ye, yé
syi kélɛ, yé wɔ dibi wɛ̃ tyí.» [19] Képah náh, à mɛ búrn tɔkɔ, tɛ́ wɛkɩ Liyel
tyí, tɛ́ kè kwɔkɩ dibi pè kɔ̃, tɛ́ yo pé tyí: «Ńyɔlɛ, ńmɔ wil ye, nɛ̂-á kɩ kɔ̃ yépi
yı̃nnɛ. Yé sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ n pɩ, sɔ̃́-á mé n pɩ kélɛ. Képah sɔkɔ, yé dyɔ kɩ n kwnɛ
ńmɔ tyílɛ.» [20] Yɔ̃ke yɔ̃́ntɛnɔ náh, à tɔ̃ dı̃̀vɛ̃ tɔkɔ, à pè kɔ̃ sɛ̃́ntɛ̃ ólɛ, tɛ́ yo pé
tyí: «Ńyɔlɛ, ńmɔ tɔ̃́ ye, nɛ̂-á kɩ kwɛ yépi yı̃nnɛ, kɩ pɩ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ
késã́nnɛ Liyel ànɛ̂ névye wrɔ́. [21] Ǹtɛ, yé yah, névi nɛ̂-á kɩ n vi n pi ńmɔ
náh, ǹmɔ tɔ mɛ n yɔ̃ ńnɛ fı̃́ núkú. [22] Névi Pi kɩ ku, sɔ̃́-á Liyel yah tɔkɔ kélɛ.
Ǹtɛ, névi nɛ̂-á kɩ n vi n pi ǹ náh, pèkè kɩ pɩ ǹmɔ tyílɛ.» [23] Képah tɛ̃ sɔkɔ,
pè tyah wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ, pépi tɛ̃ sɔkɔ nɛ̂ se kɩ n pɩ n pi képahlɛ nɩ?

Nɛ̂ tɛ̃̀ kal?

[24] Képah náh, pè mɛ tyah, à yékã̂blɛ n pɩ. Pè sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé pı̃ nɛ̂
tɛ̃̀-á kal pépi sɔkɔ. [25] Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí: «Kèkɔ̃yɔ̃́ kwlo yɔ̃̀tãm
ńkɛ̃́nɛ pé tɔ̃́rílɛ n sah sé yɔ̃, ànɛ̂ tɔ̃́rí-á mɛ nónó gbɔ̃̀, pépi n nɛ mɛ ké tyí
nɛ, no pé yı̃́ngbílɛ n yo. [26] Ǹtɛ, yépi tɛ̃ tyí náh yı̃nɛ kè pɩ sɛ̃́. Nɛ̂-á yah tɛ̃̀nɛ
yépi sɔkɔ, ǹmɔ pyɛ̌ yı̃nɛ à pɩ yé pól gbɛ̃ sɔ̃́. Yɔ̃̀tɔ̃rí-á mɛ nɛ̂ gbɔ̃̀, ǹmɔ pɩ
yé pól tɔ̃̀npɩ sɔ̃́. [27] Yépi tɛ̃ tyí, névi nɛ̂-á tɛ̃ yɔ̃ke yah, ànɛ̂ nɛ̂-á n tɔkɔ n kɔ̃
kélɛ, nɛ̂ tɛ̃ kal pépi sɔkɔ? Nɛ̂-á tɛ̃ yɔ̃ke yah, ǹmɔ náh di? Ǹtɛ, képah fyé
yɔ̃, ńmɔ mɛ yépi wrɔ́ sɔkɔ tɔ̃̀npɩ sɔ̃́. [28] Yépi tɛ̃ wɔlɛ, yépi ye sɔ̃̀ mɛ ńmɔlɛ ń
yèvyãhrɩ pí-ńtã̂n sɔkɔ. [29] Képah ye, ńmɔ sú-á tɔ̃́rílɛ ń kɔ̃ sɔ̃́, ńmɔ tɔ kɩ kélɛ

yé kɔ̃ sɛ̃. 30 Képah sɔkɔ, yé kɩ pɔ n yõ, tɛ́ kɩ n wɔ ńmɔlɛ fɩ̃́ núkú ń yɔ̃̀tɔ̃rɩ́
sɔkɔ. Ȁnɛ̂ yé kɩ pɔ kɔ̃ tɛ̃ yɔ̃̀tɔ̃rɩ́ klǒ yõ, kɩ tukey tuke Yisrayel névye tɩ̃̀nnɔ
gbɔ̃ninɔ́ yõ.»

Yesu nɛ, Pyɛrɩ-á kɩ pɔ ǹ vyãh kɔ̃lɩ nɛ, pé náh pé pĩ

31 Képah náh, Yesu yo Simɔ Pyɛrɩ tyɩ́: «Simɔ, Simɔ! Sétɜ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ ye ké
wɛ̃kɩ̀ yah kɔ̃ nɛ, pé yé fɛ, sɔ̃-á sèmukɔlɛ pè n fɛ gbɛ́y sɔkɔ. 32 Tɛ́ mé mɛ
Liyel ni á tyɩ́ nɛ, á Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ káh tɛ̃ syi á tyɩ́. Tɛ́, wâh á syɩ pɔ ńmɔ tyɩ́
gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, sɔ̃́rélɛ n mɔ yé no sɔkɔ.» 33 Wǎh yo sɛ̃, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, péwɔ
tɛ̃ wɔlɛ, kàh kɩ sɔ̃ n pɩ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ dénɔ́lɛ, képah náh pɩ, kũnɛ, péwɔ-á
mɛ pé vi sah kɩ de ǹnɛ sépi pól sɔkɔ. 34 Ǹtɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́: «Pyɛrɩ, mé
kélɛ n yo á tyɩ́ nɛ: kwɛy lékȃ̂h sɔkɔ, sénpɛ náh tɔ̃̀nɩ̀ mɛ n gbo n pi, tɛ́ á kɩ
mɛ á vyãh kɔ̃lɩ tɛ gbáhyɩ̃́ tɔ̃́nɔ́ nɛ ńkɛ̃́, á náh ńmɔ pĩ.»

Mɛ́fwókwâh tyɩ́lɛ

35 Képah náh, Yesu mɛ yo pé tyɩ́: «Ńmɔ-á sɔ̃̀ yé tõ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, tɛ́ yo yé tyɩ́
nɛ, yé sɔkɔ pɔ́, ànɛ̂ pilki, ànɛ̂ lékyêh kɛ̃́nɛ, kwâh yɔ́ se kyɩ tɛkɩ yé tyɩ́?» Pè
mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, kwâh yɔ́ náh tɛkɩ. 36-37 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyɩ́: «Mé
kélɛ n yo yé tyɩ́ nɛ: wɛy nɛ̂-á wãrkɩ ńmɔ tyɩ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, pè à mɔ kõ tyɩ́pêl
pípú wrɔ́, képah kɩ n pɩ n tũ n pi. Tyi nónó-á yo sah ńmɔ tyɩ́ sɔkɔ, sé pɩ
gbɩ̃́ mɛ nɔ n tɛ. Képah ye núkúnúkú tɛ̃ wɔlɛ, pɔ́-à kɩ mɛ nɛ̂ tyɩ́, tɛ̃ kè tɔkɔ.
Ȁnɛ̂ képah núkú-ó ye: Pilki-à kɩ mɛ nɛ̂ tyɩ́, tɛ̃ kè tɔkɔ. Tɛ́ kèkɩ́rkɩ̀-à kɩ n knɛ
nɛ̂ tyɩ́, tɛ̃ ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ yãm kèyǎh dwe.» 38 Képah sɔkɔ, tɔ̃̀ sɜ̃́hpú nɛ, à
yah, kèkɩ̂rnnɔ nínɔ́-á yɔ̀. Ȁ mɛ nɛ, kǎh yĩnɛ.

Yesu nɩ̂rɩ̂ pínɔ́lɛ Wólɩ̂vɩ̂ yèh yɔ̃lɩ yõ

39 Képah náh, Yesu mɛ wil sɔkɔ Wólɩ́vɩ̂ yèh yɔ̃lɩ yõ, wǎh dar tɛ n kyɩ n
pɔ sɔ̃. Tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sɜ̃́hpú mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. 40 Wǎh yĩni tɛ̃ nénpɔ́ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à yo pé tyɩ́
nɛ, pè Liyellɛ n ni, mɔ́nyahnɔ káh pɔ tɛ̃ wɛ pé tyɩ́. 41 Képah náh, à gbɛ mɔ
tɛ̃ pélɛ fɩ́ɩ́ kwéy, dáhkɩ̀ mínnɔ́ kɛ núkú yɩ̃́níntɛ̃-ńsah kénkɔ̃lɛ. Tɛ́ gbètukunɔ
di, à nírílɛ n pɩ, 42 mɛ n yo nɛ: «Bɔ̌, wáh kɩ mɛ ké tyɩ́, yèvyãhrɩ mè wrɔ́
gbɛ mɔ ńmɔlɛ. Ǹtɛ, kè káh pɩ ńmɔ dyɔ dyɔ tɛ̃́nɛ. Ǻwɔ dyɔ dyɔ tɛ̃ ó pɩ.» [
43 Légbɩ̃́nɛ, yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ yɔ́ wil ǹ yah, à pɔ tǎhkɩ̀lɛ à kɔ̃. 44 Tɛ́ Yesu min sɔ̃̀ mɛ
yèvyȁhnpèkè sɔkɔ. Ȁ tɔ̃ wãn mɔ Liyel nínɔ́ yõ. Ǹ wil myèh pɔ pɩ tɔ̃́kwɩ̂l
sɔ̃, à n kwɛ sétáh.] 45 Wǎh níri pɩ tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à yuku kyɩ ǹ tɔ̃̀ sɜ̃́hpú tnɔ̂.
Ȁ kyɩ nɛ yah, pè mɛ n dɔ yèkwɔrɩ kwlɔ́nɔ́ tɛ̃ tyɩ́. 46 Ȁ yo pé tyɩ́: «Kwâh nɛ̂
pɩ, tɛ́ yé n dɔ sɛ̃́? Yé yuku Liyellɛ n ni, mɔ́nyahnɔ káh pɔ tɛ̃ wɛ yé tyɩ́.»

Yesu tɛ̃́nɔ́lɛ

47 Yesu mɛ wɛ́kínɔ́ sɔkɔ sɛ̃, tɛ́ Yudasɩ nɛ̂-á ǹ tɔ̃̀ sɜ̃́hpú nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimí sɔkɔ
yɔ́lɛ, ǹmɔ tɔ́wû yɔ́ yah tɛ̃ pɔ wil mɔ ǹ yõ. Tɛ́ nɔ de ǹnɛ nɛ, pé à pɔrɩ tɛ̃,
pé wɛkɩ ǹ tyɩ́. 48 Ǹtɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́: «Yudasɩ, pɔ́rɩ́ntɛ̃nɔ sɔkɔ se á kɩ dɛ
mɔ Névi Pi gbàhlɛ?» 49 Nónó-á sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ, pǎh pɔ kè kyɔmɩ à pĩ tir nɛ̂-á
kɩ pɔ n pɩ n pi, pè yo Yesu tyɩ́ nɛ, pépi Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pé se kèkɩ̂rnnɛ n dɛ no tyɩ́
nɩ? 50 Tɛ́ sárká wɩ̃̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ tɔ̃̀npɩbɩ nónó-á sɔ̃̀ mɛ, Yesu tɔ̃̀ sɜ̃́hpú sɔkɔ nɛy
yɔ́ núkú ǹ kèkírkɩ̀lɛ pépi sɔkɔ yɔ́ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀ níkí wɛ kõ kãm. 51 Képah sɔkɔ,
Yesu mɛ yo pé tyɩ́: «Yé yĩn sɛ̃.» Tɛ́ tũ dɩ̃́ mè níkí tyɩ́, kè mɛ tyɛ.
52 Képah sɔkɔ, sárká wɩ̃̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm, ànɛ̂ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kyɔ̀mɩ̀pu
yɔ̃̀tãm, ànɛ̂ yèwàhnɩ̀ nónó-á sɔ̃̀ pɔ Yesu tɛ̃-ńsah, à yo pé tyɩ́: «Yé pɔ ńmɔ

tyí kèkȋrn ànɛ̂ léplólɛ kèlékɛ̃ névi sɔ̃́ ńnɛ nɩ? 53 Ǹtɛ, swɔ̃ swɔ̃ póllɛ, mé sɔ̃̀
ńkɛ̃́nɛ n nɛ n mɛ yélɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ, yé náh ń tɛ̃. Tɛ́ yépi
gbĩ ye sɛ núkúnúkú, ànɛ̂ sétõ tǎhkɩ̀ pɩ gbĩ́nɛ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ.»

Pyɛrɩ ǹ vyãh kɔ̃lɩ nɛ, pé náh Yesu pĩ

54 Képah náh, pè Yesu tɛ̃, à sɔkɔ ǹnɛ sárká wȉlkȉpu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ kéte. Pyɛrɩ
sɔ̃̀ mɛ pé sɔ̃̀ tɛ̃ n kɔ pélɛ fɩ́ɩ́. 55 Pè sɔ̃̀ mɛ nyàh mɔ kéte nɩyɔ̃́, mɛ kɔ̃ tɛ̃ wɛ̃
tyí, tɛ́ Pyɛrɩ tɔ sɔ̃̀ mɛ pélɛ nyàh yah sɔkɔ. 56 Képah sɔkɔ, tɔ̃̀npɩ pi yɔ́ à wɛ
kɔ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ nyàh yah, tɛ́ à gbah yah díkídíkí, tɛ́ nɛ, dĩ́ mɛ̀ tɔ-á sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ.
57 Wǎh yo sɛ̃́, Pyɛrɩ mɛ ǹ vyãh kɔ̃lɩ pi tyí nɛ, pé náh à pĩ dɛ́. 58 Dǒ kwéy, dĩ́
yɔ́ tɔ̃ à wɛ, tɛ́ nɛ, ǹmɔ tɔlɛ, kénɛ no sɔkɔ nɛy yɔ́-á ǹnɛ. Képah tɛ̃̀nɛ, Pyɛrɩ
mɛ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, pé sɔkɔ nɛy náh péwɔlɛ. 59 Képah náh, lɛ́rí núkú kénkɔ̃
sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, dĩ́ yɔ́ tɔ̃ kè gbah yo nɛ ńkɛ̃́, yékâb náh mɛ ké sɔkɔ, dĩ́ mɛ̀
tɔ-á sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ, Kalile nɛy-á ǹnɛ dò. 60 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ ǹ syɩ yo ǹ tyí
nɛ ńkɛ̃́, péwɔ náh mɛ ǹ wɛy mɛ̀ syíkí-ńsah wɛ dɛ́ dĩ́. Nɛ́npɔ́ swɔ, Pyɛrɩ mɛ
képah yɔ́nɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, tɛ́ sénpɛ gbo. 61 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu mɛ ǹ yah vi Pyɛrɩ yah
díkídíkí. Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ dyɔ núkú to kɔ̃ ǹ wɛy mɛ̀nɛ, wǎh sɔ̃̀ nɛ̂ yo ǹ
tyí nɛ, sénpɛ-à kɩ pópó n gbo kwɛynɛ, wǎh kɩ mɛ ǹ vyãh kɔ̃lɩ tɛ kɛ tɔ̃́nɔ́ nɛ
ńkɛ̃́, pé náh péwɔ pĩ. 62 Kǎh pɩ sɛ̃́, à mɛ wil kégbɔ́, à kyɩ nàhnpĩ gbní kah
gbo.

Yesu gbyɔ̀nɔ́ ànɛ̂ ǹ kònɔ́lɛ

63 Képah sɔkɔ, Yesu-á sɔ̃̀ mɛ díbí nónó gbɔ̃̀, pè sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko, tɛ́ mɛ
ǹnɛ n syɩkɩ gbɔ̃̀nkukelɛ. 64 Pè sɔ̃̀ mɛ ǹ yah pukubi, tɛ́ mɛ n yo ǹ tyí nɛ, à
sãh pĩ, névi nɛ̂-á mɩ ǹnɛ. 65 Tɛ́ tɔ̃ mɛ ǹnɛ n gbyɔ wɛ̀ntùkùnȉ náhnáhlɛ.

Yesulɛ Nsyifunɔ tukey tùkèpu yah sɔkɔ

66 Képah náh, tyah-á dal, Nsyifunɔ yèwàhnɩ̀, ànɛ̂ sárká wȉlkȉpu yɔ̃̀tãm
ǹgbnɔ, ànɛ̂ ǹgbò wɛ̃́kɩ̀ kwɔ́pú wɛ̃ tuke mɔ. Pè mɛ pɔ Yesulɛ pé tukey
tùkè-ǹsah ǹgbɛ̃ sɔkɔ, 67 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ-à kɩ nɛ Kristalɛ, Liyel nɛy
tɛ́kínmɔnɔlɛ, à kè yo pé syah. À mɛ yo pé tyí: «Máh kɩ kè yo yé syah,
yé náh n sɛ̃ n pi ké yõ. 68 Ànɛ̂ máh kɩ se yélɛ n piki n yah, yé náh vi mɔ n
pi ń tyí. 69 Ǹtɛ, à tɔkɔ núkúnúkú tyí, Névi Pi kɩ kɔ̃ tɛ̃ tyi pól Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel
gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ.» 70 Képah sɔkɔ, pé pól núkú yo nɛ, ǹmɔ tɛ̃ tyí, ǹmɔ-á Liyel pilɛ
kɛ̀? Yesu mɛ yo pé tyí: «Yépi ńtɛ̃ ye kè yo tɛ nɛ ńkɛ̃́, ńmɔ-á dò.» 71 Képah
tɛ̃̀nɛ, pè nɛ, tàrfyɔ̀ nɛ̂ tɛ̃ se tɔ̃ pé kɩ n yah n kɔ̃ nɩ? Pépi ńtɛ̃-á kɩ noh, à kè
yo ǹ vyãhlɛ.

23

Pè kyɩ Yesulɛ Pilatɩ tyí

1 Képah náh, pé pól mɛ yuku, à Yesu tɛ̃ kyɩ Pilatɩ tyí. 2 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, pè
tyah lékàhlɛ ǹnɛ n kɔ̃ nɛ, páh dĩ́ mɛ̀ kyɔmɩ wɛ, à mɛ pé kwil névye yõlɛ n
yɩkɩ, mɛ pélɛ n yĩni n mɔ mɔ́rí mɔ́nɔ́lɛ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Sesarɩ tyí. Tɛ́ ǹmɔ ńtɛ̃-á
mɛ n yo nɛ ńkɛ̃́, péwɔ-á yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ Liyel nɛ, páh kɩ tɛkɩ mɔ. 3 Képah
sɔkɔ, Pilatɩ mɛ à piki yah nɛ, ǹmɔ se Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ nɩ? À mɛ yo ǹ tyí:
«Áwɔ ye yo kélɛ.» 4 Pilatɩ mɛ yo sárká wȉlkȉpu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ no pól tyí nɛ,
péwɔ náh tir yɔ́ wɛ dĩ́ mɛ̀ tyí póllɛ, nɛ̂-á yĩnɛ lékàhlɛ ǹ kɔ̃́nɔ́lɛ. 5 Ǹtɛ, pè tɔ̃

mɛ kè gbah yo tũ nɛ ńkɛ̃, wǎh mɛ névyelɛ n kwɔ nòhnì-ǹkɛ̃nɛ, Yude tȁntȁn
pól sɔkɔ. Kalile kwil sɔkɔ-á à tyah kélɛ fɔ́ɔ́, à pɔ de ásȏ.

Pè kyɩ Yesulɛ Yerɔdɩ tyí

6 Pilatɩ-á képah noh ńyãh sɔkɔ, à píkínyahnɔ pɩ nɛ, Kalile nɛy se dɩ̋ mɛ̀nɛ
nɩ? 7 Wǎh fyɔ̀ ǹ wȉl-ǹsah tyí noh, tɛ́ pĩ nɛ, Yerɔdɩ-á nɛ́npɔ́ yȍtɛ̃nɛ, à núkú
à tɛkɩ mɔ ǹmɔ kɔ̃. Tɛ́ kè mó pɔ yĩnɛ Yerɔdɩ sȍ mɛ Yerusalɛmɩ kénɛ sèpȉn
sɔkɔ. 8 Kè pɩ di mónólɛ, Yerɔdɩ sȍ mɛ Yesu tyí yónólɛ n nohnɩ, tɛ́ mɛ ké
tyí nɛ, pé à wɛ à nɛ n mɛ gbȉl yɔ́lɛ n pɩ. Képah ye, wǎh à wɛ, kè pɩ nìvì
ǹgbɛ̃nɛ ǹ tyí. 9 Ȁ mɛ à gbah piki yah náhnáh, tɛ́ Yesu náh dahbɩ wilki ǹ tyí.
10 Képah sɔkɔ, sárká wȉlkȉpu yȍtãm ǹgbnɔ ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú sȍ
mɛ nɛ́npɔ́, tɛ́ mɛ lékàhlɛ ǹnɛ n kɔ̃ fɔ́ɔ́ képékèyȏ. 11 Yerɔdɩ ànɛ̂ ǹ sràsyíbí-á
kɔ̋lɛ à ko, tɛ́ mɛ à yilɔ tɛ gbɩ̋ nɛ̂nɛ, pè mɛ yȍtɔ̃rí fwɔ yɔ́ mɔ à kɔ̃, tɛ́ pé syɩ à
tɛkɩ mɔ Pilatɩ kɔ̃. 12 Pilatɩ ànɛ̂ Yerɔdɩ sȍ mɛ wɛ̃ sépɛ́bílɛ ǹgbòlɛ, tɛ́ lésɔ̃lɛ,
pè kódírí toh.

Pè Yesu gbàh dɛ mɔ kũ kɔ̃

13 Képah sɔkɔ, Pilatɩ sárká wȉlkȉpu yȍtãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ kwil yahtãm, ànɛ̂
névye ye tuke, 14 tɛ́ yo pé tyí: «Yé dɩ̋ mɛ̀ tɛ̃ pɔ, tɛ́ nɛ, wǎh mɛ névye yɔ̃lɛ n
yɩkɩ. Ǹtɛ yah, yépi tɔ yɩ̋ yah ye mé piki yah ǹnɛ. Mé náh tir yɔ́ ńtɛ̃ wɛ ǹ
tyí, yáh nónónɛ n yo n sah ǹ yɔ̃, nɛ̂-á yĩnɛ lékàhlɛ ǹ kɔ̃nólɛ. 15 Yerɔdɩ ńtɛ̃
tɔ náh tir yɔ́ wɛ ǹ sɔkɔ, wǎh sɔ̃npí ǹ syɩ à tɛkɩ mɔ ápi kɔ̃. Kǎh pɩ sɛ̃, dɩ̋ mɛ̀
náh tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ nɛ̂-á yĩnɛ kũnɛ. 16 Képah ye, mé kɩ à ko yèfɔ̃hlɛ, tɛ́ kɩ à
fȉn mɔ.»
[17 Tɛ́ Pakɩ syáhnɔ́ pól sɔkɔ, Pilatɩ sȍ yĩnɛ à wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névi yɔ́ fȉn
mɔ pè kɔ̃.] 18 Képah tɛ̃nɛ, pé pól tyah n kwrɔ n gbo n mɔ nɛ, à dɩ̋ mɛ̀ ko mɔ,
à mó Barabasɩ fȉn mɔ. 19 Tɛ́ Barabasɩ sȍ mɛ dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ
kèlékɛ̃ tir yɔ́ yɔ̃, nɛ̂-á pɩ kwil sɔkɔ, ànɛ̂ nɛ́kókè mɔ́nɔ́lɛ. 20 Tɛ́ Yesu fȉnnmɔ
dékè-á sȍ mɛ Pilatɩ tɛ̃, à tɔ̃ ǹ syɩ kè tɔ̃ yo pé tyí. 21 Ǹtɛ, pè tɔ̃ gbo mɔ nɛ ńkɛ̃:
«Ȁ syɩ dahnɩ yɔ̃! Ȁ syɩ dahnɩ yɔ̃!» 22 Pilatɩ mɛ tɔ̃ wɛy tɔkɔ kɛ tɔ̃-òlɛ, à yo pé
tyí nɛ, tyítúkù nɛ̂ se à pɩ nɩ? Péwɔ náh tir yɔ́ ńtɛ̃ wɛ ǹ sɔkɔ, nɛ̂-á yĩnɛ kũnɛ.
Képah-á, páh kɩ à ko yèfɔ̃hlɛ, tɛ́ kɩ à fȉn mɔ. 23 Ǹtɛ, pè mɛ yɔ̃ sɔkɔ kélɛ n
kah n yo náhnáh nɛ ńkɛ̃: «Ȁ syɩ dahnɩ yɔ̃.» Képah tɛ̃nɛ, pé kàhngbonmɔnɔ
pɔ tɛ̃ wɛ Pilatɩ tyí. 24 Képah sɔkɔ, à mɛ kè yah tɔkɔ nɛ, nɛ̂-á pè n yah n kɔ̃,
képah-á kɩ pɩ pé tyí. 25 Dɩ̋ nɛ̂-á sȍ pè dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, kèlékɛ̃ yɔ́
ànɛ̂ nɛ́kókè mɔ́nɔ́ yĩnnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á sȍ pè n yah n kɔ̃ ǹ tyí, à ǹmɔ fȉn mɔ, tɛ́
Yesu pɩ pépi dyɔ yɩ̋ɩ̋ tɛ̃nɛ.

Pè Yesu syɩ dahnɩ yɔ̃

26 Képah sɔkɔ, pǎh Yesu tɛ̃ n sɔkɔ syí-ńsah gbɩ̋ nɛ̂nɛ, pè Sirɛnɩ kwil dɩ̋ yɔ́
yohnɩ, pè n ye Simɔlɛ. Ȁ mɛ wil swãh, mɛ n de Yerusalɛmɩ. Pè mɛ ǹmɔ
tɛ̃ Yesu dahnɩnɛ, à twah mɔ nɛ, à ǹ sȍ tɛ̃. 27 Tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃ sȍ mɛ n yuku ǹ
náh, à tahlɩ syɔ́ tyí nónó-á sȍ mɛ n gbo pé gbȁnnɛ n kɔ̃hlɩ pé nɩ yɔ̃ yèkwɔrɩ
tɛ̃ tyí Yesu yĩnnɛ. 28-29 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ ǹ yah vi pé tȉnnɛ, tɛ́ yo pé tyí:
«Sèpȉn yísyɔ́ mɛ n pi, névye kɩ pɔ tyah n yo nɛ, yȍbènɔrɩ-á mɛ píkȁn syɔ́
tyí, ànɛ̂ nónó-á pè náh pi dubi yah, ànɛ̂ pè náh yȁnnɛ piri kɔ̃ yah. Képah
ye Yerusalɛmɩ syɔ́, yé káh nɛ n gbo ńmɔ yĩnnɛ. Yé nɛ n gbo yé gblɔ̌y, ànɛ̂

yé wɛ̃npı̀ yĩnnɛ. 30 Ké légbı̃́nɛ, névye kı pɔ tyah n yo tlɛy tyí nɛ, sè syıkılı
pé yõ. Tɛ́ kı yo ymɔ tyí nɛ, sè vike tũ pé yah. 31 Ǹtɛ, pàh séswɔ́npɔ̀̃lɛ n pı
sɛ̃́, séswɔ́nkɔ̀kɔ̀ wɔ tyí kı pɔ n pı n pi sɔ̃́?» 32 Tɛ́ pè sɔ̃̀ mɛ tyípêl pípú nɛ́pı̂̃
nímí tɔ tɛ̃ kyı, nónó-á kı kyı n ko n mɔ n pi ànɛ̂ Yesulɛ wɛ̃ tyí.

33 Pǎh kyı yĩni tɛ̃ fı̃́ yó, ńyãh-á pè n ye «Yɔ̃gbèkè tyahlɛ», pè à syı dahnı
yõ nɛ́npɔ́ ànɛ̂ tyípêl pípú nɛ́pı̂̃ nímí nɔ́pilɛ pé tyí tyí dahlɔ yõ. Núkú sɔ̃̀ mɛ
syínɔ́lɛ ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀, ní-ò mɛ syínɔ́lɛ ǹ gbɛ̃̌yı̃̀nɛ̀ sɔ̃̀. 34 Légbı̃́nɛ, Yesu mɛ nɛ:
«Bɔ̃̌, pǎh nɛ̂nɛ n pı, pè náh kè pĩ. Képah ye, á gblɔ̃̌y yɛ pé tyí.» Képah náh,
sràsyíbí mɛ ǹdan mɔ, à ǹ flɔ dibi wɛ̃ wrɔ́. 35 Névye sɔ̃̀ mɛ yı̃́nntɛ̃̀nɔ́lɛ nɛ́npɔ́
mɛ n yah. Tɛ́ Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm wɔ sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko, mɛ yo tũ nɛ, wǎh
névye túkù pwah mɔ, ǹtɛ à ǹ gblɔ̃̌y pwah mɔ mó kè, ǹmɔ-à kı nɛ̂ Kristalɛ,
Liyel yáhntɔkɔnɔlɛ. 36 Sràsyíbí tɔ sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko, tɛ́ nɔ de ǹ tnɔ̂, à
dı̃̀vɛ̃ yɔ̃́rénɔ́lɛ à kɔ̃, tɛ́ nɛ, 37 ǹmɔ-à kı nɛ̂ Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃nɛ, à ǹ gblɔ̃̌y pwah
mɔ kɛ̀! 38 Tɛ́ kè sɔ̃̀ mɛ wã́rkínsyınɔlɛ Yesu yɔ̃̀tah nɛ: «Ńyɔlɛ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃
ye.»

39 Képah sɔkɔ, tyípêl pípú nónó-á syı dahlɔ yõ, pé sɔkɔ núkú sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ
n gbyɔ nɛ, ǹmɔ kó Kristalɛ nı? Ȁ ǹ gblɔ̃̌y pwah mɔ, à mó pépi tɔ pwah mɔ!
40 Ǹtɛ, ǹ ní-ò mɛ wɛkı ǹ yõ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à kó Liyel yah tíkílɛ n pı nı, ǹmɔ
nɛ̂-á mɛ kénɛ yèvyãhrı núkú mɛ̀ sɔkɔ? 41 Pépi tɛ̃ wɔ tyílɛ, pé yèvyãhrı pínɔ́
yah-á. Pé tyípínɔ́ kɔ̃lı-á n dyah pélɛ. Ǹtɛ, ǹmɔ tɛ̃ náh tir yó ńtɛ̃ pı pèkèlɛ.
42 Tɛ́ tɔ̃ ǹ syı yo Yesu tyí: «Yesu, á dyɔ to n kɔ̃ ńmɔ tyílɛ, wâh pɔ á yɔ̃̀tɔ̃rí
sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ.» 43 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Kègbı yõ, mé kélɛ n yo n dal n mɔ á
tyí nɛ: kwɛy mɛ̀ ńtɛ̃ sɔkɔ, á kı mɛ ńmɔlɛ Liyel fɔ̃́ sɔkɔ pal tɛ̃-ǹsah.»

Yesu kúnɔ́lɛ

44 Gbı̃̀ntɔ̃ pɔ̃lɛ, gbĩ yah kwlɔ, fɛ̃́ntũ̂ mɔ kèkɔ̃yɔ̃́ pól sɔkɔ pópó, à pɔ syı
gbèkãm gbı̃́ tyí. 45 Nɛ́npɔ́ swɔ, fwɔ̀gbrɔ̌kè nɛ̂-á Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ fɔkɔ táh
kɔ̃ kah, kè tɔ ké nıyɔ̃́. * 46 Yesu mɛ kah de syi nɛ ńkɛ̃: «Bɔ̃̌, mé ń minnɛ n
dahbı á gbɔ̃̀.» Képah yóntɛnɔ náh, à ku. 47 Sràsyíbí lèkwɛ̌ yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́-á képah
wɛ ńyãh sɔkɔ, à tyah Liyel yĩnnɛ n gbilki mɛ n yo nɛ, kègbı yõ, nɛ́gbí-á sɔ̃̀
dı̃́ mɛ̀nɛ. 48 Tɛ́ nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ pɔ yĩn tɛ̃ kélɛ n yah, pǎh kénɛ tyípínɔ́ wɛ
sɛ̃́, pé pól sɔ̃̀ mɛ pé gbɛ̃̀n kɔ̃hlı pé nı yõ mɛ n sɔkɔ. 49 Ȁnɛ̂ nónó pól-á sɔ̃̀
Yesulɛ n pnɛ, à tahlı syɔ́ nónó pól-á sɔ̃̀ wil Kalile kwil sɔkɔ, à pɔ ǹnɛ wɛ̃
tyí, pé pól sɔ̃̀ mɛ yĩn tɛ̃ fíí, tɛ́ mɛ n yah.

Yesu yı̃́nɔ́lɛ diki sɔkɔ

50-51 Tɛ́ dı̃́ yó sɔ̃̀ mɛ, pè n ye Yosɛfulɛ. Ȁ sɔ̃̀ n wil Nsyifunɔ kwil yó sɔkɔ,
nɛ̂ yĩn-á Arimatılɛ. Nsyifunɔ tukey tùkèpu sɔkɔ nɛy yó ye sɔ̃̀. Tɛ́ pèpɔrı
pí-ò nɛ́gbí ye sɔ̃̀ ǹnɛ. Ȁ náh sɔ̃̀ n de pé no tɛ́lɔ́ tyi yáhntɔkɔnɔ, ànɛ̂ sé pínɔ́
sɔkɔ. Ȁnɛ̂, à sɔ̃̀ mɛ Liyel tɔ̃́rí pɔ́nɔ́lɛ n syıkı. 52 Ǹmɔ mɛ kyı wil Pilatı tyí,
à Yesu lékó ni ǹ tyí. 53 Tɛ́ mɛ kyı à tiki mɔ dahnı yõ, tɛ́ fwɔlɛ à plo, à kyı
dah mɔ diki yó sɔkɔ. Kénɛ diki sɔ̃̀ tũ tɛkı sɔkɔ, tɛ́ lékó yó ńtɛ̃ náh tɔ̃̀nı̀ sɔ̃̀
dah mɔ yah ké sɔkɔ. 54 Tɛ́ lésɔ̃lɛ, gblɔ̃̌y vı̃̀nsàhnɔ́ yòh ye sɔ̃̀ Nsyifunɔ tyí,
dendal mı mı yòh yĩnnɛ. 55 Syɔ́ nónó-á sɔ̃̀ wil Yesulɛ, Kalile kwil sɔkɔ, pè
Yosɛfu sɔ̃̀ tɛ̃ kyı diki yõ. Pè kyı diki yah mɔ, ànɛ̂ Yesu dáhnmɔ dùkùlɛ ké

* **23:45** 23.45 - Yah n tɛ Yebre sɛ́bɛ́y 6.19 ; 9.1-8 ; 10.19-20 sɔkɔ.

sɔkɔ. 56 Képah náh, pè pé syı to yuku kwil sɔkɔ, à kyı nırınɔ́, ànɛ̂ làsèkwěl
pèplɔ yah sah lékó yı̃nnɛ.

Tɛ́ mɛ mı, pé mı mı yòh sɔ̃́lɛ, sɔ̃́-á kélɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ.

24

Yesu yúkúnwı̃̀lnɔ́lɛ diki sɔkɔ

1 Nsyifunɔ mı mı yòh-á sɔkɔ, ké dendal séngbɔ̃ pú púlɛ, syɔ́ nɔ́pi yuku
sɔkɔ diki yõ, pé nırı pèplɔ nɔ́pilɛ, pǎh sɔ̃̀ nónó pı sah. 2 Pè kyı nɛ n yah
diki yah dáhkı̀ mɛ pílntonɔlɛ. 3 Pǎh de diki sɔkɔ, pè náh kyı Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃ Yesu
lékó wɛ. 4 Kǎh pı sɛ̃́, pé fɔkɔ fil. Pǎh mɛ képah sɔkɔ, díbí nɛ́pı̃̂ nímí yísyɔ́
wil pé yah, nónó wil flɔ-á sɔ̃̀ mɛ n tɛ̃ pěrr. 5 Tíkí tɛ̃ tyí, syɔ́ nɔ́pi pé yey
sı̃nki sétáh. Díbí nɔ́pi mɛ yo pé tyí: «Kwâh nɛ̂ pı, tɛ́ nɛ̂-á min sɔkɔ, yé pɔ
ǹnɛ n yah n kõ diki sɔkɔ? 6 Ȁ náh mɛ ásɔ̃̂. Ȁ ye ǹ syı min wɛ. Wǎh lésõ
mɛ Kalile sɔkɔ, tɛ́ nɛ̂ yo sah yé tyí, yé yé dyɔ to kõ képahlɛ. 7 Ȁ náh lésõ
nɛ ńkɛ̃́, Névi Pi-á yı̃nɛ à dahbı tyípêl pípú gbɔ̃̀, wǎh yı̃nɛ à syı dahnı yõ, tɛ́
ǹ kúnɔ́ sèpı̃̀n tɔ̃́-ò sɔ̃́lɛ, à mó ǹ syı min sɑ̃́n wɛ di?» 8 Légbı̃́nɛ, syɔ́ nɔ́pi dyɔ
núkú to kõ Yesu wɛynɛ. 9 Pè mɛ yal diki yõ, à kyı tyi nɔ́pi pól yɑ̃h tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
nɛ́pı̃̂ gbɔ̃núkú syah ànɛ̂ no tɛ́lɔ́ póllɛ. 10 Makadala kwil Mari, ànɛ̂ Nsyan,
ànɛ̂ Nsyakı yṹ Mari, ànɛ̂ syɔ́ nónó-á sɔ̃̀ mɛ pélɛ, pépi ye yɑ̃h tyi nɔ́pilɛ Yesu
tɛ̃̀ntõbe tyí. 11 Ǹtɛ, kénɛ wɛlɔ sɔ̃̀ mɛ pı tɛ̃ pé tyí sèmı̃̀rn sɔ̃́. Pé náh sɛ̃ sé yõ.
12 Kǎh pı sɛ̃́, Pyɛrı wɔ mó yuku to kyı diki yõ. Wǎh kɔ yah, à lékó flɔ ó wɛ.
Ǹ gbɑ̃̀n du tir mɛ̀ pínɔ́ dùkùlɛ, à mɛ ǹ syı to yuku ǹ tı̃̀nnɛ.

Yesu ànɛ̂ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pı̃̂ nîmînɛ Yemayusi kwil wɛ̃̌kı̀ yõ

13 Ké lésõ mɛ ólɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pı̃̂ nímí sɔ̃̀ mɛ n yuku kwil yɔ́ sɔkɔ pè n
ye Yemayusilɛ. Kénɛ kwil ànɛ̂ Yerusalɛmı wrɔ́ sɔ̃̀ mɛ lɛ́rínɔ́ nínɔ́ kɔ́-ńsahlɛ.
14 Tyi nónó-á pı, pè sɔ̃̀ mɛ sépi yɑ̃́hnɔ́ sɔkɔ wɛ̃ tyí. 15 Pǎh mɛ yɑ̃́hkı̀ ànɛ̂ wɛ̃
vı̃̀nmɔnɔ sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, Yesu mɛ pɔ kwrɔ mɔ pé sɔkɔ, à wɛ̃̌kı̀ pı núkúlɛ
pélɛ.

16 Ǹtɛ, kè sɔ̃̀ pı á kı nɛ pé yah sɔ̃́ mɛ syı̃̀ı, pè náh sɔ̃̀ mɛ tɛ̃ wɛ à yah pı̃
yı̃́nɛ. 17 Képah sɔkɔ, à mɛ pè piki yah nɛ, tir nɛ̂ se pè n yɑ̃h, tɛ́ n kɔ nı? Pè
mɛ yı̃n, tɛ́ mɛ yèkwɔrı sɔkɔ sɛ̃́. 18 Tɛ́ pé sɔkɔ nɛy núkú yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, pè n ye
Klewopasılɛ. Ǹmɔ mɛ yo Yesu tyí nɛ, ǹmɔ gblɔ̃̌y ó se mɛ Yerusalɛmı sɔkɔ,
tyi nɔ́pi pı̃́-ńkɛ̃́nɛ, nónó-á pı ké sɔkɔ sèpı̃̀n nɔ́pi sɔkɔ nı? 19 Ȁ mɛ pè piki
yah nɛ, sépi se pı tyi nónɔ́nɛ nı? Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, tir nɛ̂-á pı Nasarɛtı
Yesu tyí sɔkɔ kɛ̀: Ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̃̀ pı Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò nɛ́tǎhkılɛ ǹ tyípínı̀
ànɛ̂ ǹ wɛy sɔkɔ, Liyel yah ànɛ̂ névye pól yah sɔkɔ. 20 Ǹtɛ, pé sárká wı̃lkı̀pu
yɔ̃̀tɑ̃m, ànɛ̂ pé kwil yahtɑ̃m pɔ à tɛ̃ kõ nɛ, pè ko mɔ. Pè mɛ à syı dahnı
yõ. 21 Tɛ́ pépi tɛ̃ wɔ-á sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ, ǹmɔ-á kı pɔ Yisrayel tɑ̃n wilki n pi
yɔ̃rı sɔkɔ. Ǹtɛ, sépi pól sɔkɔ, kénɛ tyi pínsɔkɔnɔ sèpı̃̀n tɔ̃́nı̀-á kwɛynɛ yɔ̀.
22 Gbı-á pépi mû sɔkɔ, syɔ́ yísyɔ́-á pɔ pé fɔkɔ fil tɛ̃ wɔlɛ. Pépi-á sɔ̃̀ yuku
sɔkɔ séngbɔ̃ pú púlɛ diki yõ, 23 pǎh kyı lékó yah kwlɔ sɛ̃́, pè pé syı pɔ yo
pé tyí nɛ, yı̃̂nyõ tɛ̃ntɔ̃nè yísyɔ́ ńtɛ̃́-á wil pépi yah, tɛ́ yo pé tyí nɛ, wǎh mɛ
min sɔkɔ. 24 Pépi sɔkɔ névye túkù mɛ kyı diki yõ sɔkɔ, tɛ́ ńtyı̃́nɔ kyı tyi
nɔ́pi pól wɛ, sɔ̃́-á sɔ̃̀ syɔ́ yo sélɛ, tɛ́ pè náh Yesu wɔ wɛ.

[25] Păh yo sɛ̃, Yesu mɛ yo pé tyí: «Lékɑ̃́m kɛ̃ névye, yépi náh n kwãh n
sɛ̃ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu wɛlɔ pól yónɔ́ yõ! [26] Krista náh sɔ̃̀ yĩnɛ à yèvyãhrɪ
pɪ sɛ̃, à mó pyě de ǹ tɔ̃rí sɔkɔ di?» [27] Tɛ́ ǹ syɪ, à tyi pól dùkù yo wah pè
syah, Liyel wɛy sɛ́bɛ́ynɔ́-á nónó yo ǹ tyí sɔkɔ, à tyah Moyisi tyíyónsahnɪ
tyí pópó, à kyɪ syɪ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu tyínɔ́ tyí. [28] Képah tɛ̃nɛ, păh pɔ
yĩni tɛ̃ pé yúkú-ńsah kwillɛ yúkɛy, Yesu pɪ á kɪ nɛ à sɔ̃ yɔ̃ n sɔkɔ yahlɛ.
[29] Ǹtɛ, pè mɛ à fal nɛ, à wũ pépilɛ, ńkɛ̃ gbĩ-á mɛ tiki mɔ, lékɑ̃̂h-á mɛ n tyah
mɔ́nɔ́lɛ. Păh yo sɛ̃, à mɛ de gbô sɔkɔ, à wũ pélɛ. [30] Tɛ́ wăh pɔ tɛ̃, à n tyah
yõke yɔ̃́nɔ́lɛ pélɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à mɛ búrn tɔkɔ, tɛ́ wɛkɪ Liyel tyí, tɛ́ kè kwɔkɪ
pè kɔ̃. [31] Képah sɔkɔ, pé yah pɪ kyòo, pè à yah pĩ. Ǹtɛ, pè núkú à yah kwlɔ
pé tnɔ̂. [32] Pè mɛ tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, wăh sɔ̃̀ n yãh pélɛ wɛ̃kì yah gbĩ́ nɛ̂nɛ,
à Liyel wɛy sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ tyi dùkùlɛ n yo n wah pélɛ n syah, pé nɪ kó sɔ̃̀
mɛ kàhnvɪnɔlɛ nɪ?
[33] Nɛ́npɔ́ swɔ, pè núkú yuku, à pé syɪ sɔkɔ Yerusalɛmɪ, à kyɪ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
nɛ́pĩ̂ gbɔ̃núkú ànɛ̂ pé kɔ mû wɛ tùkènmɔntɛ̃nɔ́lɛ. [34] Pépi mɛ yo nímí nɔ́pi
tyí: «Gbɪ yõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yuku wil diki sɔkɔ. Á ǹ gblɔ̃́ynɛ Simɔ wɛ̃kɪ.»
[35] Păh yo sɛ̃, tyi nónó-á mó pɪ nɛ́pĩ̂ nímí nɔ́pi tɔ tyí wɛ̃kì yah, ànɛ̂ păh Yesu
yah pĩ sɔ̃, ǹ búrn dibi dùkù sɔkɔ, pè mó sè yãh pè syah.

Yesu ǹ gblɔ̃́ynɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú wɛ̃kɪ

[36] Képah tɛ̃nɛ, păh mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ sɛ̃, Yesu núkú wil mɔ pé nɪyɔ̃́,
tɛ́ yo pé tyí: «Yèvɪnɪ nɛ mɛ yélɛ.» [37] Tíkí tɛ̃ tyí, pé lékɑ̃́m vye fɛ̃kɪ. Pè sɔ̃̀
mɛ n sõ nɛ, nɛ́mírkí yɔ́-á pé wɛ. [38] Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí: «Kwâh
nɛ̂ pɪ, tɛ́ yé lékɑ̃́m vye fɛ̃kɪ? Kwâh nɛ̂ pɪ, tɛ́ yélɛ tòtò sɔkɔ sɛ̃? [39] Yé yah ń
gbɑ̃̀nnɛ ànɛ̂ ń gbyɛ̃̂hnɛ: Ǹmɔ ye gbɪ yõ! Yé tũ yah ń tyí, yé kɪ wil gbɛ̃nsɛ̂
ànɛ̂ gbèl wɛ ń tyí. Sé kénkɔ̃ se mɛ nɛ́mírkí tyí?» [40] Á mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ,
tɛ́ ǹ gbɑ̃̀n ànɛ̂ ǹ gbyɛ̃̂hnɛ pè wɛ̃kɪ. [41] Ǹtɛ, nìvìnì ànɛ̂ gbɛ̃ndùnì tɛ̃ tyí, păh
tɛ̃ sɛ̃ kwlɔ ké yõ sɛ̃, à mɛ pè piki yah nɛ, yõ yõ kwâh se mɛ pé tyí ásɔ̃̂ nɪ?
[42] Pè mɛ yɛ̃nkɔ̂ fyénɔ́ yen yɔ́lɛ à kɔ̃. [43] Á mɛ kè syi, tɛ́ kè kɔ pé yĩ́ yah.
[44] Képah náh, à yo pé tyí: «Képah ye lésõ mé yo yé tyí, máh lésõ mɛ
ànɛ̂ yélɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ nɛ ńkɛ̃, tyi nónó pól-á wãrkɪ sah ńmɔ tyí sɔkɔ Moyisi
tyi sàhnɔ́ sɛ́bɛ́y sɔkɔ, ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ, ànɛ̂ yìgbìnì
sɛ́bɛ́y sɔkɔ, sé pól-á kɪ pɪ tũ.» [45] Képah sɔkɔ, à pé lékɑ̃́m yɪkɪ mɔ Liyel
wɛy sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ tyi dùkù pĩ yĩnnɛ, [46] tɛ́ yo pé tyí: «Kè pɪ, sɔ̃-á sɔ̃̀ kélɛ
wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃, Krista-á kɪ yèvyãhrɪ pɪ ku, tɛ́ kɪ ǹ syɪ yuku ǹ kúnɔ́
sèpĩ̀n tɔ̃-ò sɔ̃́lɛ. [47] Ǹmɔ yĩn yõ, Liyel wɛy-á kɪ yo kɔ̃, à tyah Yerusalɛmɪ fɔ́ɔ́,
à kyɪ syɪ kèkõyɔ̃́ kwlo kwlo pól tyí nɛ ńkɛ̃, névye Liyel wɛ̃kì tɛ̃, pè mó tyípêl
yɔ̃nmɔnɔ wɛ. [48] Yépi ye pɪ kénɛ tyi tàrfyɔ̀nɔ́lɛ. [49] Tɛ́ ńmɔ sú-á ǹ vyãh kɔ̃
nɛ, páh kɪ nɛ̂nɛ yé kɔ̃, mé kɪ à tɛkɪ mɔ yé kɔ̃. Ǹtɛ, yépi tɛ̃ wɔ tɛ̃ kwil mè
sɔkɔ fɔ́ɔ́, yé pɔ tăhkì wɛ nɛ̂-á kɪ wil yĩ̂nyõ.»

Yesu yɔ̃ndɔkɔnɔlɛ yĩ̂nyõ

[50] Képah náh, sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu pè tɛ̃, à yuku pélɛ Betanɪ kwil tĩ̀nnɛ. Păh yĩni
tɛ̃ nɛ́npɔ́, à ǹ gbɑ̃̀n yɔ̃ yĩ̂nyõ, à sãm mɔ pé sɔkɔ. [51] Tɛ́, wăh mɛ sãmnɛ n mɔ
pé sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à gbɛ wil pé sɔkɔ, à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yĩ̂nyõ. [52] Tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tɛ̃
wɔlɛ, pépi-á à gbilki tɛ, pè pé syɪ sɔkɔ Yerusalɛmɪ, nìvìnì ǹgbɛ̃nɛ pé sɔkɔ.

53 Tɛ́ gbɨ̃́mɛgbɨ̃́, pè náh sɔ̃̀ mɛ n yah n kwlɔ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɨ̀ sɔkɔ,
n nɛ n mɛ Liyel yĩnnɛ n gbilki.

Nsyɔ̃-á Nı̀vı̀nı̀ tir nɛ̂ wãrkı Yesu tyí sɔkɔ

Yesu nɛ̂-á Liyel Pi núkúnînɛ, ǹmɔ ye wɛynɛ nɛ̂-á min nɛ́tɛ̃́nɛ

1 Tyi pól tyah gbı̃́nɛ, nɛ̂-á wɛynɛ,* à lésõ mɛ. À lésõ mɛ ànɛ̂ Liyellɛ. Liyel
ye ǹnɛ. 2 Ǹmɔ ye lésõ mɛ ànɛ̂ Liyellɛ tyah gbı̃́nɛ. 3 Yíyı̀n pól mɔ ǹmɔ gbɔ̃̀
yõ sɔkɔ. Yì nónó pól-á mɔ, sé kèyǎh ńtɛ̃ náh mɔ nɛ́ ǹmɔ náh. 4 Ǹmɔ sɔkɔ
ye min n wɛ. Kénɛ min ye kyòolɛ névye tyí. 5 Kè mɛ kõ tɛ̃ kyòo fɛ̃́ntũ̋ sɔkɔ,
tɛ́ fɛ̃́ntũ̋ náh tɛ̃ wɛ ké yah kõ.

6 Képah sɔkɔ, Liyel pɔ dı̃́ yɔ́ tõ, nɛ̂ yı̃n-á Nsyɔ̃nɛ.† 7 Ǹmɔ ye pɔ kyòo mɛ̀
tyí yo wah névye tyí, nɛ pé pól wɛ sɛ̃ ké yõ sɔkɔ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ. 8 Ǹmɔ náh
sɔ̃̀ kyòo mɛ̀nɛ, ǹtɛ ké tyí yónwàh-ǹsah ye sɔ̃̀ à pɔ. 9 Wɛy mɛ̀nɛ, kyòo kègbı
ye sɔ̃̀ kélɛ, nɛ̂-á pɔ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ, à pɔ pı kyòolɛ no pól tyí. 10 Tɛ́ nɛ̂-á wɛy
mɛ̀nɛ, à sɔ̃̀ mɛ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ. Kèkõyɔ̃́ mɔ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ, ǹtɛ képah fyé
yõ, kèkõyɔ̃́ névye náh tɛ̃ wɛ à yah pı̃. 11 Ǹ yɛ̃́ngbɛ̃́ tyah sɔkɔ ye à pɔ, tɛ́ ǹ
no náh à tɛ̃ plɛ. 12 Ǹtɛ nónó tɛ̃ wɔ-á à tɛ̃ plɛ tɛ́ sɛ̃ ǹ yõ, à tɛ̃́nwɛnɔlɛ pépi
kõ pè pı Liyel wɛ̃́npı̀lɛ. 13 Ǹtɛ tɔ̃́ sɔkɔ dubi dùkù, képah náh pı wil gbɛ̃́nsê
dékè, képah náh pı névi dyɔ yı̃́ı̃ tɛ̃ sɔkɔ náh pè pı Liyel wɛ̃́npı̀lɛ dɛ́! Liyel
gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye pè wɛ.

14 Wɛy ye vi mɔ pı névilɛ à pɔ twah tɛ̃ á wrɔ́. Yɔ̃̀bènɔrı pí-ò ye ǹnɛ, ànɛ̂
à mɛ gbı ó ǹ tɔ̂ɔ́. Ǹmɔ nɛ̂-á Liyel Pi núkúnínɛ, á ye ǹ tɔ̃́rí wɛ, tɔ̃́rí nɛ̂-á
à wɛ syi ǹ Sú tyí. 15 Ǹmɔ tyí ye lésõ Nsyɔ̃ yo tũ léyy nɛ ńkɛ̃: «Ǹmɔ tyí
sɔkɔ ye mé lésõ kè yo nɛ ńkɛ̃: ‹Ǹnî kı n pɔ n pi ńmɔ tyí náh, tɛ́ à mɛ tɛ tɛ́
ńmɔ dubi, képah ye à kal ńnɛ.›» 16 Ápi mɛ yɔ̃̀bènɔrılɛ n tõ n wɛ n yuku ǹ
nı̀gbɛ̀kı̀ tnɔ́nkàhnmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ, ǹmɔ nɛ̂-á Yesulɛ. 17 Moyisi gbɔ̃̀ yõ ye Liyel
ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ á kõ. Ǹtɛ Yesu nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, ǹmɔ wɔ gbɔ̃̀
yõ sɔkɔ ye yɔ̃̀bènɔrı ànɛ̂ gbı wɔ wɛ. 18 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yı̃́ náh tɛ̃ yah Liyel yõ.
Ǹtɛ ǹ Pi núkúní nɛ̂ tyí-á yo sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂-á Liyellɛ, tɛ́ mɛ Sú Liyel tnɔ̂, ǹmɔ
ye Liyel dùkùlɛ á wɛ̃́kı.

Wɛ̀lnwı̀lkı̀-ò Nsyɔ̃-á ǹ gblɔ̃́y tyí dùkù yo wah sɔ̃́

19-20 Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm lésõ Yerusalɛmı kwil sárká syínwı̀lkı̀pu, ànɛ̂ Levi
yı̀kı̀ névye yísyɔ́ tõ Nsyɔ̃ tyí, pè kyı à piki yah nɛ, ǹmɔ tɛ̃ se nɛ nɛ̂ ó-á
péwɔlɛ nı? Nsyɔ̃ náh yahle ké yónɔ́lɛ pé tyí dɛ́! À kè yo dal mɔ pé tyí
pnɛ́yy pé pól yı̃́ yah nɛ, péwɔ náh Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. 21 Képah sɔkɔ,
pè mɛ nɛ, ǹtɛ nɛ̂ se ǹmɔlɛ nı? Ńkɛ̃ ńmɔ se Yelilɛ‡ nı? Nsyɔ̃ mɛ pè syah nɛ,
ǹmɔ náh péwɔlɛ. Pè nɛ, ǹtɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò§ nɛ̂-á kı n pɔ n pi, ǹmɔ se
ǹnɛ nı? À mɛ nɛ ɔ̃ɔ̃-á. 22 Képah tɛ̃nɛ, pè nɛ, ǹtɛ ǹmɔ tɛ̃ se nɛ nɛ̂ ó-á pélɛ
nı? À kè yo pé syah pé kõ pé kyı wɛ yo pé tɔ̃́pú tyí kè. Ńkɛ̃ sɔ̃ se à kı yo ǹ

* **1:1** 1.1 - Wɛy nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̀ sɔkɔ yò, Liyel Pídı̃́ Yesu ye. Légbı̃́nɛ à náh tɔ̃nı̀ sɔ̃̀ mɛ pı névilɛ. Yah n tɛ Nsyɔ̃ 1.14. † **1:6** 1.6 - À wil Nsyɔ̃ 1.42 ànɛ̂ Nsyɔ̃ 21 tyí sɔkɔ, Nsyɔ̃ sɛ́bɛ́y mɛ̀ pól sɔkɔ, yâh fyò Nsyɔ̃ yı̃n wɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ ńyãh sɔkɔ, wèlnwı̀lkı̀-ò Nsyɔ̃ ye pè n ye. ‡ **1:21** 1.21 - Yelilɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò ye lésõ ǹnɛ, tɛ́ à pɔ à yõ dɔkɔ sɔkɔ yı̃́nyɔ̃. Kè mɛ yónɔ́lɛ Malaki 3.23 sɔkɔ nɛ, wǎh kı ǹ syı pɔ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ pɔ́nɔ́ tyi tõ sah. Képah ye Nsyifunɔ kõ pè Nsyɔ̃nɛ n piki n yah nɛ Yeli se ǹmɔlɛ nı? § **1:21** 1.21 - Nsyifunɔ gbɔ̃̀ sàhnɔ́ sɔ̃̀ mɛ Tɔ̃nyonɔ sɛ́bɛ́y 18.15-22 wɛy yõ sɔkɔ nɛ, Liyel-á kı ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò tɛkı mɔ n pi Moyisi tyí kɔ̃lɛ.

gblɔ̆y tyí sɔkɔ nɩ? 23 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ mɛ nɛ: «Ńmɔ tyí ye lésõ Liyel tɛ̃ntɔ̏
syíinyo-ò Yesayi yo sah ǹ wɛy sɔkɔ nɛ,
ǹnî yɩ̃́npɔ̃-á mɛ n dɔkɔ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
‹Yé wɛ̃kì tɔ̃ sah Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yɩ̃nnɛ!›»*

24 Ǹtɛ nónó-á sɔ̏ pè tõ Nsyɔ̃ tyí, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú ye sɔ̏ pélɛ. 25 Pè tɔ̃ à piki
yah nɛ, ǹmɔ-à ńkɛ̃́nɛ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, képah náh pɩ Yelilɛ, képah
náh pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syíinyo-òlɛ, ǹtɛ kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ à névyelɛ n wel n wilki
ni sɔkɔ nɩ? 26 Képah sɔkɔ, à yo pé tyí nɛ: «Ńmɔ tɛ̃ wɔ mɛ nolɛ n wel n
wilki ni sɔkɔ, ǹtɛ ǹnî mɛ yépi wrɔ́, nɛ̂-á yé náh ǹnɛ n pnɛ. 27 Ǹmɔ kɩ n
pɔ n pi ńmɔ tyí náh. Tɛ́ ńmɔ ńtɛ̃ fɔ̃́rɔɔ kah ǹ lékyêh mnɔ fyé dɛ́nmɔnɔlɛ.»
28 Kénɛ tyi pól sɔ̏ pɩ Betani kwil sɔkɔ, Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye
sɔ̏ Nsyɔ̃ n wel n wilki nolɛ ni sɔkɔ.

Tyîpêl tɛ̃́nyɔ̏-òlɛ

29 Ké ɗîndallɛ, Nsyɔ̃-á Yesu wɛ à mɛ n pi ǹ tnɔ̂, à nɛ ńkɛ̃: «Yé yah, Liyel-á
képɔ́píkìˀ† nɛ̂ tɛkɩ mɔ kèkɔ̃yɔ̃́ névye tyípêl tɛ̃ yõ yɩ̃nnɛ, ǹmɔ ye yɔ̀. 30 Ǹmɔ
tyí sɔkɔ ye mé lésõ kè yo nɛ ńkɛ̃: ‹Ǹnî kɩ n pɔ n pi ńmɔ tyí náh, tɛ́ à mɛ tɛ
tɛ́ ńmɔ dubi, képah ye à kal ńnɛ.›» 31 Ǹmɔ ńtɛ̃ tɔ náh lésõ ǹnɛ n pnɛ. Ǹtɛ
yáh wɛ mé pɔ wèlnwìlkìnɔ́lɛ n pɩ ni sɔkɔ, ǹ dùkù ye mé Yisrayel tãnnɛ n
wɛ̃kɩ.»
32-33 Nsyɔ̃ tyíyókè mè yo Yesu tyí sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ nɛ
mé wèlnwìlkìnɔ́lɛ n pɩ ni sɔkɔ, à lésõ yo ń tyí nɛ ńkɛ̃: ‹Wáh kɩ Liyel Mirki
wɛ kè tiki pɔ tɛ̃ nɛ̂ yõ, ǹmɔ ye kɩ névyelɛ n wel n wilki Liyel Mirki sɔkɔ.›
Ǹmɔ ńtɛ̃ náh lésõ ǹnɛ n pnɛ. Ǹtɛ mé pɔ Liyel Mirki wɛ kè wil yɩ̃̂nyõ à n
tiki n pi kèpíkípíkí tyí kɔ̃lɛ, à pɔ tɛ̃ ǹ yõ. 34 Mé ye kè wɛ yɩ̃́nɛ. Képah ye mé
kélɛ n yo n dal mɔ nɛ, Liyel Píɗɩ̃́-á ɗɩ̃́ mɛ̀nɛ.»

Yesu tɔ̏ sɑ̃́hpú nɛ́gbrolɛ

35 Tɛ́ ɗîndallɛ, Nsyɔ̃ tɔ̃ sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́ ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú sɔkɔ nɛ́pɩ̂ nímí yísyɔ́lɛ.
36 Wăh Yesu wɛ à pɔ n sɔkɔ à nɛ ńkɛ̃: «Yé yah képɔ́píkìlɛ, nɛ̂-á Liyel tɛkɩ
mɔ.» 37 Képah tɛ̃nɛ, Nsyɔ̃ tɔ̏ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂ nímí nɔ́pi-á ǹ wɛy mè noh sɛ̃, pè
kõ Yesu náh. 38 Yesu-á vi yah tɛ́ pé wɛ pè mɛ ǹ sɔ̏ tɛ̃, à pè piki yah nɛ, kwâh
nɛ̂ se pè n yah n kɔ̃ nɩ? Pè mɛ à ye Wrabilɛ, nɛ̂ kɔ́r-á kwɔ́-ò ɗɩ̃́nɛ. Tɛ́ à
piki yah nɛ, ǹ twáhntɛ̃-ǹsah se mɛ ńyãh sɔkɔ nɩ? 39 À mɛ yo pé tyí nɛ, pè
pɔ, păh kɩ kyɩ kè wɛ. Pè mɛ ǹ sɔ̏ tɛ̃ kyɩ ǹ twáhntɛ̃-ǹsah wɛ lɛ́rínɔ́ gbãm-ò
kɛ́nkɔ̃ sɔkɔ.‡ Képah sɔkɔ, pè mɛ wũ ǹ tyí, à lésõ gbìyìkì tɛ́y pɩ.

40 Nsyɔ̃ tɔ̏ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂ nímí nónó-á sɔ̏ ǹ wɛy noh tɛ́ Yesu sɔ̏ tɛ̃, pé sɔkɔ
núkú yɔ́ yɩ̃n ye Andrelɛ. Simo-Pyɛrɩ yɩ̃́npi ye sɔ̏ ǹnɛ. 41 Andre-á yal nɛ́npɔ́,
kénɛ Simo-Pyɛrɩ tyí ye à kyɩ wil gbennɛ, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ nɛ́nkyíɗɩ̃́nɛ, tɛ́ yo ǹ tyí
nɛ ńkɛ̃: «Ápi Krista wɛ.» Krista kɔ́r ye Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. 42 Képah
sɔkɔ, à Simo tɛ̃ yuku Yesu tyí. Yesu-á Simo wɛ, à à yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, Nsyɔ̃§
píɗɩ̃́ Simo-á ǹnɛ, tɛ́ páh kɩ yɩ̃n yɔ́ dyɩ à kɔ̃ Sefasɩlɛ. Wâh noh nɛ Sefasɩ-á,
ké kɔ́r ye légbɩ̃́lɛ. Kénɛ yɩ̃n ye tɔ̃ pè n ye Pyɛrɩlɛ.

---

* **1:23** 1.23 - Yah n tɛ Yesayi 40.3. † **1:29** 1.29 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 12.3. ‡ **1:39** 1.39 - Gbɩ̃́ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̏ sɔkɔ yɔ̀, Nsyifunɔ lɛ́rí yãh dùkù sɔkɔ, mɛ́ndwɔ̃ gbɩ̃́ (16 h) kɛ́nkɔ̃ tyí ye pè n yo. Tɛ́ Wrome tãn wɔ lɛ́rí yãh dùkù sɔkɔ, pɔ̃y tɔ̃ gbɩ̃́ tyí ye pè n yo. § **1:42** 1.42 - Nsyɔ̃ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̏ sɔkɔ yɔ̀, túkù ǹnɛ n ye Nsyonasɩlɛ.

[43] Ké ɗı̃ndallɛ, Yesu kè yah tɔkɔ nɛ, páh kı yuku Kalile gbɛ̃nyah sɔkɔ. Wăh
Filipi wɛ, à yo ǹ tyí nɛ, à pé sɔ̏ tɛ̃. [44] Betisayida kwil nɛy ye sɔ̏ Filipilɛ. Kénɛ
kwil tãn ye sɔ̏ Andre ànɛ̂ Pyɛrı tɔlɛ. [45] Képah náh, Filipi kyı wil Natanayɛlı
tyí, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́: «Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu-á
nɛ̂ tyí yo sah, á ye à wɛ. Nsyosɛfu píɗı̃́ Yesu ye. Á n wil Nasarɛtı kwil.»
[46] Wăh yo sɛ̃́, Natanayɛlı à syah nɛ, kwáhgbí se kı fɛ̃ wil Nasarɛtı kwil sɔkɔ
nı? Filipi mɛ yo ǹ tyí nɛ, à pɔ n yah. [47] Képah sɔkɔ, Yesu-á Natanayɛlı
wɛ à n pi ǹ tnɔ̂, à nɛ ńkɛ̃́, Yisrayel nɛy tɔ́tɔ́-á yɔ̀, nɛ̂-á yı̃́nvı̃̌ náh mɛ ǹ sɔkɔ
póllɛ. [48] Natanayɛlı mɛ nɛ, ńyãh sɔkɔ se à pı̃ pélɛ nı? Yesu mɛ yo ǹ tyí
nɛ, Filipi-á pópó ǹnɛ n ye, gbı̃́ nɛ̂-á sɔ̏ à mɛ sènsóké séswɔ̂ sɔ̏ sɔkɔ, páh sɔ̏
mɛ ǹnɛ yah. [49] Képah sɔkɔ, Natanayɛlı mɛ nɛ: «Kwɔ́-ò ɗı̃́, Liyel Píɗı̃́ ye álɛ.
Áwɔ ye Yisrayel tãn yɔ̏tɛ̃nɛ.» [50] Wăh yo sɛ̃́, Yesu mɛ à syah nɛ, páh yo ǹ tyí
nɛ páh sɔ̏ mɛ ǹnɛ n yah, gbı̃́ nɛ̂-á à mɛ sènsóké séswɔ̂ sɔ̏ sɔkɔ, képah kó à
kɔ̃ à sɛ̃ pé yɔ̃ nı? Ǹtɛ ǹ yı̃́-á kı tɔ̃ n tɛ̃ n pi tyí-ǹgbnɔ yɔ̃ kı kal nɔ́pilɛ. [51] Tɛ́
tɔ̃ ǹ syı yo pé tyí nɛ: «Kègbıgbı tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí, yé kı yı̃̂nyɔ̃ wɛ
yíkínmɔnɔlɛ, tɛ́ yı̃̂nyɔ̃ tɔ̏npıbı kı mɛ n dɔkɔ, tɛ́ kı n tiki Névi Píɗı̃́* yɔ̏tah
sɔkɔ.»

2

Fúr syáh nɛ̂-á syah Kana kwil sɔkɔ

[1] Képah náh, ké sèpı̏n tɔ̃-ò sɔ̃lɛ, fúr syáh yɔ́ sɔ̏ mɛ n syah Kana kwil,
Kalile gbɛ̃nyah sɔkɔ. Yesu yṹ sɔ̏ mɛ ké sɔkɔ. [2] Tɛ́ pè sɔ̏ mɛ Yesu tɔ ye ké
sɔkɔ, ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sã́hpúlɛ. [3] Păh mɛ fúr syáh mɛ̀ sɔkɔ, ɗı̏vɛ̃ pɔ tɛkı. Kăh pı
sɛ̃́, Yesu yṹ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ɗı̏vɛ̃-á mɛ tɛkı no tyí dɛ́! [4] Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ,
kwâh nɛ̂ se à n yah n kɔ̃ pé tyí nı? Pé gbı̃̌ náh tɔ̃nı̀ sɛ. [5] Képah sɔkɔ, ǹ yṹ
mɛ yo ɗı̏vɛ̃ díbípú tyí nɛ, wàh kı fyɔ̀ pɔ tyi nónó yo pé tyí, pè sé pól pı. [6] Tɛ́
dyêh yȁhnpní kénúkò sɔ̏ mɛ Nsyifunɔ gblɔ̌y tɔ̃nsàhnɔ́* yı̃nnɛ à yı̃nɛ pé tyi
kɔ̏nsàhnɔ́lɛ. Sé núkú núkú pól sɔ̏ mɛ lítírnɔ́ lèkwɛ̌kwɛ kénkɔ̃lɛ. [7] Dŏ Yesu
mɛ yo pé tyí nɛ, pè ni mɔ pní nɔ́pi yı̃́yı̃lɛ. Pè mɛ ni mɔ sé yı̃́yı̃lɛ. [8] Á mɛ
nɛ, núkúnúkú pè tãh kyı tyi yah wàh-ò ɗı̃́ kɔ̃. Pè mɛ tãh kyı à kɔ̃. [9] Képah
sɔkɔ, tyi yah wàh-ò ɗı̃́-á kè wɔ yah, kè sɔ̏ mɛ vi mɔ pı ɗı̏vɛ̃nɛ, tɛ́ à náh sɔ̏
mɛ kénɛ ɗı̏vɛ̃ wı̏l-ǹsah pı̃. Ǹtɛ ɗı̏vɛ̃ díbípú nónó-á sɔ̏ di mɔ yɔlɛ, pépi wɔ
sɔ̏ ké wı̏l-ǹsah pı̃. Képah sɔkɔ, ɗı̃́ mɛ fúr pí-ò ɗı̃́ ye, [10] tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, no
pól-á ńkɛ̃́nɛ ɗı̏vɛ̃ pènɛ̀kı̀ ǹgbò dibi. Névye-à wɔ kè syɔ̃ pé sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ,
nɛ̂-à mɛ nɔ́nyı̃́-ńkɛ̃́nɛ, pè n pyě képah dibi. Ǹtɛ ǹmɔ pyě ɗı̏vɛ̃ pènɛ̀kı̀ tɛ̃ wɔ
koh sah à pɔ nɔ yı̃̌nkɔ̃ gbı̃́ tyí nı?

[11] Képah ye pı Yesu gbı̏l tyípíní gbennɛ, à ǹ tɔ̃rí wɛ̃kı. Kăh pı sɛ̃́, ǹ tɔ̏
sã́hpú mɛ gbah sɛ̃ ǹ yɔ̃. Á gbı̏l mɛ̀ pı Kana kwil, Kalile gbɛ̃nyah sɔkɔ.
[12] Képah náh, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ yṹ, ànɛ̂ ǹ yṹnpyé, ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sã́hpú tiki yuku
Kapɛrnayumi kwil sɔkɔ. Tɛ́ sèpı̏n kwéy ó ye pè pı nɛ́npɔ́.

Gbɔ̀yı̃bı yı̃́nı̂nwı̏lkı̏nɔ́lɛ Liyel nı̂-ńsah gbô sɔkɔ

---

* **1:51** 1.51 - Yesu-à Névi Píɗı̃́ tyílɛ n yo, ǹ gblɔ̌y ye à n ye. * **2:6** 2.6 - Dyêh yȁhnpní ànɛ̂ gblɔ̌y tɔ̃nsàhnɔ́ nɛ̂ tyí-á n yo Liyel yah sɔkɔ yɔ̀, Nsyifunɔ ńkɛ̃́nɛ ni mɔ n sah kénɛ yȁhnpní sɔkɔ, tɛ́ pàh wil kɔ́lɔ́ sɔkɔ, képah náh pı, pàh n tyah yɔ̃ke yɔ̃́nɔ́lɛ, pě pé gblɔ̌y kãm n wel sépi ninɛ, ǹ pé gblɔ̌y tɔ̃ n sah Liyel yah.

[13] Tɛ́ Nsyifunɔ yɔ̃rı tyɛ́nɔ́ syáh-á sɔ̃̀ mɛ de n tɛ sɛ̃́, Yesu mɛ dɔkɔ yuku
Yerusalɛmı kwil sɔkɔ. [14] Wăh kyı Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, à kyı nɛ n yah
gbɔ̀yĩbı mɛ gbɔ̀lɛ n yĩ ké sɔkɔ. Túkù mɛ nyehlɛ n yãm, túkù mɛ képyɛ́nı̀nɛ
n yãm, túkù mɛ kèpíkípíkínɔlɛ n yãm, tɛ́ túkù tɔ mó mɛ pɔ pé pɔ́ duke
dukenɔ mɔ sah tàbălnɔ́ yõ, mɛ sélɛ n sah n tũ. [15] Képah tɛ̃̆nɛ, Yesu mnɔ
yísyɔ́ pı yèfõhlɛ, tɛ́ gbɔ̀yĩbı nɔ́pi pól yĩni wilki kélɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ,
à tahlı pé képyɛ́nı̀ ànɛ̂ pé nyeh tyí. Tɛ́ pɔ́ sàhntũ̏pu tàbălnɔ́ tu wilki mɔ,
pé pɔ́nɔ́ kõ sè kwɛ. [16] Képah sɔkɔ, tɛ́ yo kèpíkípíkínɔ yẫmpu tyí nɛ, pè sè
pól tɔkɔ n yal ásɔ̂. Pè káh pé Sú Liyel gbôlɛ n pı gbɔ̀ yĩ́-ńsah gbôlɛ. [17] Wăh
fyɔ̀ képah yo, ǹ tɔ̃̀ sẫhpú dyɔ núkú to kõ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y fĩ́ yɔ́ tyílɛ, ńyãh
sɔkɔ-á kè mɛ wẫrkínsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́:
«Liyel, á wɔ̀kɔ̀ tyí nɔ yĩ̋ ń tyí, fɔ́ɔ́ ké tyí sõnɔ n pı ń ko ko tɛ̃̆nɛ.»†
[18] Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm Yesu syah nɛ, gbĭl tir nɛ̂ se à kı fɛ̃ pı,
nɛ̂-á n wɛ̃kı nɛ, yĩ mè pínɔ́ wɛ̃kı̀-á mɛ ǹ tyí nı? [19] Képah tɛ̃̆nɛ, Yesu mɛ pè
syah nɛ ńkɛ̃́, pè Liyel ní-ńsah gbô mè sɔ, páh kı kè tɔ̃ mɔ sèpı̃̀n tɔ̃́nı̀ sɔkɔ.
[20] Wăh képah yo sɛ̃́, Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm à syah nɛ, è, gbô nɛ̂nɛ mɔ ye tikininí
pɔ́ kénúkò sɔkɔ, ǹmɔ kı pɔ képah tɔ̃ mɔ sèpı̃̀n tɔ̃́nı̀ ó sɔkɔ nı? [21] Ǹtɛ Liyel
ní-ńsah gbô nɛ̂ tyí-á sɔ̃̀ Yesu n yo, képah ye kı sɔ̃̀ n pı n pi ǹ wil gbɛ̃́nsɛ̂lɛ.
[22] Képah náh, Yesu-á pɔ ku tɛ́ yilki mɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ǹ tɔ̃̀ sẫhpú dyɔ to kõ nɛ
wăh lésõ kè yo sah. Képah sɔkɔ, pè sɛ̃ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y yõ sɔkɔ, tɛ́ sɛ̃ Yesu
wɛlɔ yónsàhnɔ́ tɔ yõ.

Yesu névye pól fɔkɔ sõnɔlɛ n pnɛ

[23] Tɛ́ Yesu-á sɔ̃̀ mɛ Yerusalɛmı sɔkɔ, Nsyifunɔ yɔ̃rı tyɛ́nɔ́ syáh mè syáh-
ńsah, à sɔ̃̀ mɛ gbĭl tyilɛ n pı névye mɛ n yah. Kăh pı sɛ̃́, névye náhnáh sɛ̃ ǹ
yõ. [24] Ǹtɛ Yesu sɔ̃̀ mɛ pé pól fɔkɔ sõnɔlɛ n pnɛ. Képah ye, ǹmɔ tɛ̃ wɔ náh
sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ pé yõ. [25] À névi nı kèdùkùlɛ n pnɛ. Képah ye, à pɔ névi kèdùkù
tɛ̃ yo ǹ tyí, ké yétɔ̂̃ náh sɔ̃̀ mɛ ǹ tyí.

3

Yesu ànɛ̂ Nikodɛmı wɛ̃ wɛ́nɔ́lɛ

[1] Nsyifunɔ sɔkɔ, yɛ̃́ntɛ̃ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Nikodɛmınɛ. À sɔ̃̀ mɛ Farisi
wɛ̃kı̀ kɔ́pú sɔkɔ. [2] Sõ yɔ́ lékẫhnɛ, à kyı wil Yesu tyí, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ kwɔ́-ò
dĩ́, gbĭl tyi nónó-á ǹmɔ n pı yɔ̀, ǹnı̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ sɛ̃́nknɔlɛ nɛ n pı n pi, nɛ́
Liyel náh mɛ tɛ̃̆nɛ. Képah-á, páh pĩ nɛ ǹmɔ-á kwɔ́-òlɛ, nɛ̂-á Liyel tɛkı mɔ.
[3] Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Kègbıgbı tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo á tyí, ǹnı̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh
fɛ̃ Liyel tɔ̃́rí wɛ n pi, nɛ́ tɛ̃ náh tɔ̃ dubi késẫnnɛ.» [4] Képah sɔkɔ, Nikodɛmı
nɛ, ǹtɛ névi wàhnmɔntɛnɔ náh, sɔ̃ se képah kı fɛ̃ pı nı? À se kı fɛ̃ ǹ syı de
ǹ yũ̋ fɔkɔ sɔkɔ, kı tɔ̃ dubi kɛ ní-òlɛ nı? [5] Yesu mɛ tɔ̃ yo ǹ tyí nɛ: «Kègbıgbı
tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo á tyí, ǹnı̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ n de n pi Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ, nɛ́ tɛ̃
náh tɔ̃ dubi ni, ànɛ̂ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ. [6] Névi nɛ̂-à dubi névi tyí, névi ye
tɛ̃̆nɛ. Tɛ́ névi nɛ̂-à dubi Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ, Liyel Mirki n nɛ n mɛ tɛ̃ sɔkɔ.
[7] Káh n yɛ kè á gbẫn du, máh sɔ̃́npılɛ yo á tyí nɛ, yáh yĩnɛ yé tɔ̃ n dubi
késẫnnɛ. [8] Ǹyãh-à yẫhkí dyɔ, nɛ́npɔ́ ye kè n nɛ n pı n yuku. Ǻ kı ké pínɔ́

---
† **2:17** 2.17 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 69.10.

yı̃́nɛ n nohnı, tɛ́ á náh n pı̃ n pi ńyãh sɔkɔ-á kè wil, ànɛ̂ kǎh n yuku ńyãh.
Névi nɛ̂-à dubi Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ, tɛ̃ tɔ tyí n nɛ n mɛ sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ.»
9 Wǎh yo sɛ̃́, Nikodɛmı tɔ̃ nɛ, sɔ̃ se képah kı fɛ̃ pı nı? 10 Yesu mɛ yo ǹ tyí
nɛ: «Áwɔlɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́-ò ǹgbɛ̃nɛ Yisrayel sɔkɔ, tɛ́ á náh képahlɛ n
pnɛ nı? 11 Kègbıgbı tɛ̃̀ yõ, mé kélɛ n yo á tyí nɛ, áyáh nɛ̂nɛ n pnɛ, képah
tyí-á à n nɛ n yo. Áyáh nɛ̂ wɛ, à n pı képah tyí yónwàhpulɛ. Ǹtɛ yé náh
mɛ sélɛ n fɛ̃ n syi. 12 Mâh sétáh yõ tyilɛ n yo yé tyí tɛ́ yé náh mɛ sɛ̃ sé yõ,
mâh pɔ yı̃̂nyõ tyilɛ n yo yé tyí, yé kı pyě fɛ̃ sɛ̃ sépi yõ sɔ̃? 13 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃
náh dɔkɔ kyı yah yı̃̂nyõ sɔkɔ, à wil Névi Pídı̃́ tyí sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂-á wil yı̃̂nyõ
à tiki pɔ. 14 Sɔ̃-á lésõ Moyisi wahy kètɔ̀ pı yésãhrılɛ gbɛ̃́nnı sɔkɔ,* à dɔkɔ
mɔ sah dahnı yõ, Névi Pídı̃́ tɔ yı̃nɛ à dɔkɔ mɔ sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ. 15 Képah sɔkɔ, névi
nɛ̂-à sɛ̃ ǹ yõ, tɛ̃ kı tyé-ńkɛ̃̄ min wɛ. 16 Yah, kèkõyɔ̃́ névye tyí ye kah nɔ Liyel
tyí, képah ye à ǹ Pi núkúní tɛkı mɔ, nɛ névi nɛ̂-à sɛ̃ ǹmɔ yõ, tɛ̃ tyí káh
yıkı, ǹtɛ tɛ̃ tyé-ńkɛ̃̄ min wɛ. 17 Liyel tɛ̃ wɔ náh ǹ Pídı̃́ tɛkı mɔ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ
nɛ, à pɔ lékàhlɛ névye kɔ̃ pé tyípêl yı̃nnɛ dɛ́! Ȁ ye à tɛkı mɔ nɛ, kèkõyɔ̃́
névye pwáhnmɔnɔ wɛ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ. 18 Névi nɛ̂-à sɛ̃ ǹmɔ yõ, tɛ̃ wɔ náh tɔ̃
n tuke n pi. Ǹtɛ nɛ̂-à yahle sɛ̃́nɔ́lɛ ǹmɔ yõ, tukey syıkı tɛ tɛ̃ yõ, wǎh sɔ̃npí
yahle sɛ̃́nɔ́lɛ Liyel Pi núkúní yõ. 19 Tukey mɛ̀ wɛ yɔ̀: Kyòo ye pɔ kèkõyɔ̃́,
tɛ́ névye tyípínɔ́-á pı tyítúkúnı̀nɛ sɛ̃́, fɛ̃́ntũ̂ tyí nɔ kal pé tyí kyòolɛ. 20 Névi
nɛ̂-à tyítúkúnı̀nɛ n pı, kyòo tyí náh n nɔ tɛ̃ tyí gbógbó. Tɛ̃ n pı̃ nɛ páh kı
pɔ kyòo yah, pé tyítúkúnı̀ pínɔ́-á kı wil mɔ kwèyy. Képah ye, à náh n pɔ
kyòo yah sɔkɔ. 21 Ǹtɛ névi nɛ̂-à gbı wɛ̃kı̀lɛ n kɔ, ǹmɔ n pɔ kyòo yah sɔkɔ.
Ȁ n nɛ n mɛ ké tyí nɛ, no pé tyípínɔ́ wɛ pnɛ́yy sépi nónó-á mɛ n pı Liyel
dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ.»

Nsyɔ̃-á nɛ̂ yo Yesu tyí sɔkɔ

22 Képah náh, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sã́hpú pɔ tɛ̃ yah Nsyude gbɛ̃nyah sɔkɔ. Ȁ sɔ̃̀
mɛ névyelɛ n wel n wilki ni sɔkɔ. 23 Tɛ́ ni-á sɔ̃̀ mɛ dò Yɛno kwil sɔkɔ sɛ̃́,
képah ye Nsyɔ̃ tɔ mó mɛ wèlwı̃̀lkı̃̀nɔ́lɛ n pı nɛ́npɔ́. Névye sɔ̃̀ mɛ n pɔ n pɔ
ǹ tyí, à kɔ̃ à pélɛ n wel n wilki ni sɔkɔ. Nɛ́npó sɔ̃̀ mɛ yúkɛy Salimi kwillɛ.
24 Légbı̃́nɛ, pè náh sɔ̃̀ tɔ̃nı̀ Nsyɔ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
25 Képah sɔkɔ sõ yɔ́lɛ, yékâb yɔ́ de Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sã́hpú ànɛ̂ Nsyifu yɔ́ wrɔ́, pé
gblɔ̌y tɔ̃ n sah dùkù tyí yõ, à yı̃nɛ pé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ. 26 Kǎh pı sɛ̃́, Nsyɔ̃
tɔ̃̀ sã́hpú mɛ Nsyɔ̃ nyáh sõ kyı yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃̄, pé kwɔ́-ò dı̃́, dı̃́ nɛ̂-á lésõ
ǹnɛ Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnınɛ, tɛ́ à ǹ tyílɛ n yo pé tyí kè; à yah, ǹ tɔ-á mɛ yuku
névyelɛ n wel n wilki ni sɔkɔ. Tɛ́ no pól-á mɛ pé yah mɔ ǹmɔ tı̃̀nnɛ. 27 Ǹtɛ
Nsyɔ̃ mɛ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃̄: «Ńé Liyel náh yı̃́n-ńsah nɛ̂nɛ névi kɔ̃, tɛ̃ se kı fɛ̃
kè wɛ? 28 Yépi ńtɛ̃ ye ńmɔ tàrfyɔ̀lɛ nɛ máh lésõ kè yo dal mɔ yé tyí nɛ ńmɔ
náh Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ ó-á mé pɔ pí-ńsah ǹ yahlɛ.† 29 Yé yah,
nɛ̂ tyí-á sépíllɛ, ǹ pɛ ye. Tɛ́ pɛ mɛ̀ kódı̃́ n mó nɛ n mɛ pɛ mɛ̀ tnɔ̂. Kódı̃́ mɛ̀-à
pɛ mɛ̀ wɛ nı̀vı̀nı̀ sɔkɔ, kè n pı nı̀vı̀nı̀ ǹgbɛ̃nɛ ǹ tyí. Sɛ̃́nkɔ̃ nı̀vı̀nı̀ ye ńmɔ
sɔkɔ. Ń nı mɛ vı syı ké yı̃̀n tyí. 30 Wãn yı̃nɛ kè nɛ n mɔ ǹmɔ yı̃n wı̃̀lnɔ́ yõ,
kwâh mó nɛ n wilki ńmɔ tyí sɔkɔ.
31 Névi nɛ̂-á n wil yı̃̂nyõ, ǹmɔ ye no pól yõ. Tɛ́ névi nɛ̂-á mɛ sétáh mɛ̀ yõ,
sétáh mɛ̀ névi ye ǹnɛ. Sétáh mɛ̀ yõ tyi ó ye ǹmɔ kı fɛ̃ n yãh dò. Ǹtɛ, nɛ̂-á

* **3:14** 3.14 - Yah n tɛ Yã́hnɔ́ 21.4-9. † **3:28** 3.28 - Yah n tɛ Malaki 3.1.

n wil yĩ̂nyõ, ǹmɔ mɛ no pól yõ. 32 Wăh tyi nónó wɛ, tɛ́ tyi nónó noh, sépi
tyí ye à n yo n wah, tɛ́ nɛy náh mɛ ǹ wɛy fɛ̃ syi. 33 N̆tɛ nɛ̂-à ǹ wɛy fɛ̃ syi,
tɛ̃ mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ tɔ́tɔ́ nɛ gbɩ-á Liyel wɛynɛ. 34 N̆mɔ nɛ̂-á Liyel tɛkɩ mɔ, à
ǹ Mirkilɛ à kɔ̃ yĩ́í. Liyel wɛy ye à n nɛ n yo. 35 Sú Liyellɛ, ǹ Pídĩ́ tyí nɔ ǹ
tyí. Képah ye à tyi pól dahbɩ ǹmɔ gbɔ̃̀. 36 Névi nɛ̂-à sɛ̃ Liyel Pídĩ́ yõ, tɛ̃ kɩ
tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ. Tɛ́ névi nɛ̂-à yahle sɛ̃nɔ́lɛ ǹ yõ, tɛ̃ náh kénɛ min wɛ n pi.
Liyel pèkè kɩ mɛ tɛ̃ yõ gbĩ́mɛgbĩ́.»

4

Yesu ànɛ̂ Samari pi yɔ́lɛ

1-3 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú sɔ̃̀ noh nɛ Yesu-á mɛ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ n wɛ,
mɛ pélɛ n wel n wilki ni sɔkɔ à kal Nsyɔ̃nɛ. Tɛ́ Yesu ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ n wel n
wilki névyelɛ ni sɔkɔ ǹ gblɔ̆y dɛ́, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ye sɔ̃̀ n pɩ ké tɔ̃̀lɛ. Képah sɔkɔ,
Yesu-á pɔ képah yónɔ́ noh gbĩ́ nɛ̂nɛ, à yal Nsyude gbɛ̃̆nyah sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀
sɑ̃́hpúlɛ, à ǹ syɩ n yuku Kalile gbɛ̃̆nyah sɔkɔ. 4 Tɛ́ képah wɔ sɔkɔ, à sɔ̃̀ yĩnɛ
à Samari gbɛ̃̆nyah kɔ kah. 5 Wăh n yuku, à kyɩ yĩni tɛ̃ Samari kwil yɔ́ sɔkɔ,
pè n ye Sikarlɛ. Kénɛ kwil mɛ Nsyosɛfu swɑ̃h tnɔ̂, nɛ̂-á lésõ ǹ sú Nsyakɔbɩ
à kɔ̃. 6 Tɛ́ Nsyakɔbɩ kwlɛ̀y sɔ̃̀ mɛ nénpɔ́. Yesu-á wil kɔ́lɔ́ sɔkɔ tɛ́ kwlɔ, à sɔ̃̀
mɛ kyɩ kɔ̃ tɛ̃ kénɛ kwlɛ̀y yõ. Tɛ́ gbĩ sɔ̃̀ mɛ yɔ̃̀tah sírr kénkɔ̃ sɔkɔ.

7 Képah sɔkɔ, Samari pi yɔ́-á pɔ yɔ dí-ńsah, Yesu mɛ à syah nɛ à ninɛ
pé kɔ̃ pé wɔ. 8 Tɛ́ légbĩ́nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ sɔkɔ yõke yáhndwe-ńsah
kwil nɩyɔ̃́. 9 Képah sɔkɔ, Samari pi mɛ à syah nɛ, kè se pɩ sɔ̃́ tɛ́ ǹmɔ nɛ̂-á
Nsyifulɛ, à kɩ pɔ wɔ wɔ ninɛ n ni péwɔ Samari nɛy tyí nɩ? Kègbɩ tɛ̃ yõ
Nsyifunɔ náh ńtyĩ́nɔ sɔ̃̀ n pɩ n soh wɛ̃ tyí ànɛ̂ Samari tɑ̃nnɛ. 10 Wăh yo
sɛ̃́, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Liyel-á nɛ̂nɛ névilɛ n kɔ̃, wâh sɔ̃̀ mɛ kélɛ n pnɛ,
tɛ́ pĩ nɛ́dúkú nɛ̂-á n yo n mɔ á tyí yɔ̀, áwɔ ye náhkɩ sɔ̃̀ ni wɔ wɔ ninɛ ǹ
tyí, tɛ́ à náhkɩ ninɛ ǹ kɔ̃ nɛ̂-á minnɛ névilɛ n kɔ̃.» 11 Képah sɔkɔ, pi nɛ
pé yɔ̃̀tɛ̃, kwlɛ̀ndìkì náh mɛ ǹmɔ tyí, tɛ́ kwlɛ̀y-á mó tɔ̃ mɛ súkúlínɔ́lɛ, à se
náhkɩ sɔ̃̀ wɛ ńyɑ̃h kénɛ ninɛ nɩ? 12 N̆kɛ̃̂ pépi náh nɛy Nsyakɔbɩ nɛ̂-á pé kɔ̃
kwlɛ̀y mɛ̀nɛ, tɛ́ ké ni wɔ sɔkɔ ànɛ̂ ǹ wɛ̃́npìlɛ, à tahlɩ ǹ yípɛ̂y tyí, ǹmɔ se kal
Nsyakɔbɩ mɛ̀nɛ nɩ? 13 Yesu mɛ nɛ: «Névi nɛ̂-à kwlɛ̀y mɛ̀ ni wɔ, níkì kɩ tɔ̃
pɔ tɛ̃ tɛ̃. 14 N̆tɛ ńmɔ-à ninɛ névi nɛ̂ kɔ̃, tɛ̃-à kè wɔ, níkì náh tɔ̃ tɛ̃ tɛ̃ n yah n
pi póllɛ. Kè kɩ n pɔ n mɔ lègbèr tyí kɔ̃lɛ tɛ̃ sɔkɔ, kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̂ minnɛ n kɔ̃.»*
15 Képah sɔkɔ, pi à syah nɛ pé yɔ̃̀tɛ̃, à pé kɔ̃ kénɛ ninɛ, níkì kɔ̃ kè káh tɔ̃
pélɛ n tɛ̃, ànɛ̂ pé káh tɔ̃ pɔ ásɔ̃̂ yɔ tɛ̃ di yĩnnɛ.

16 Wăh yo sɛ̃́, Yesu mɛ nɛ, à kyɩ ǹ pɛ ye pè pɔ ásɔ̃̂. 17 Képah sɔkɔ, pi nɛ
pɛ náh mɛ pé tyí. Yesu mɛ nɛ, gbɩ-á à yo nɛ pɛ náh mɛ pé tyí. 18 Pɛbɩ népĩ̂
kwâl tyí-á à tɛ̃ yah sɔkɔ, tɛ́ nɛ̂ tyí-á tɔ̃ ǹnɛ núkúnúkú yɔ̀, gbɩ-á à yo, ǹ pɛ
náh ǹnɛ. 19 Képah tɛ̃nɛ, pi mɛ yo Yesu tyí nɛ pé yɔ̃̀tɛ̃, páh kè kyɔmɩ wɛ
nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò-á ǹnɛ. 20 N̆kɛ̃̂ pépi náh tɑ̃n-á Liyellɛ n gbilki ńyɑ̃h
sɔkɔ, nénpɔ́-á mɛ yɔ̃lɩ mɛ̀ yõ yàhàh.† N̆tɛ pépi Nsyifunɔ wɔlɛ, pépi n nɛ n
yo nɛ, Liyel-á yĩnɛ à nɛ n gbilki ńyɑ̃h sɔkɔ, nénpɔ́-á mɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ.
21 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pi tyí nɛ: «Sɛ̃ ń yõ. Sõ yɔ́ mɛ n pi, nɛy náh tɔ̃ pɔ

---

* **4:14** 4.14 - Yah n tɛ Nsyeremi 2.13. † **4:20** 4.20 - Nsyifunɔ-á sɔ̃̀ yahle pínsòhnɔ́lɛ Samari tɑ̃nnɛ, képah ye Samari tɑ̃n kɔ̃ pè mɛ kyɩ pé Liyel ní-ńsah gbô mɔ sah gbɔ̀pɔlɛ yɔ̃lɩ yɔ́ yõ, nɛ̂-á pè n ye Karisimnɛ.

Sú Liyel gbilki n pi yɔ̃lɩ mɛ̀ yɔ̃,képah náh pɩ, Yerusalɛmɩ ńtɛ̃ sɔkɔ. 22 Yépi
Samari tãnnɛ, yɛ̌ Liyellɛ n gbilki tɛ́ yé náh ǹnɛ n pnɛ. Ǹtɛ ápi Nsyifunɔ
tyí ye Liyel syɔ̃ à pwáhnmɔnɔlɛ n kɔ̃. Képah ye á ǹnɛ n pnɛ, tɛ́ ǹnɛ gbilki.
23 Ǹtɛ gbĩ yɔ́ mɛ n pi, nɛ̂-á mɛ tɛ núkúnúkú ńtɛ̃nɛ yɔ̀. Képah sɔkɔ ye Sú
Liyel gbílkípú kègblɔ kɩ ǹnɛ n gbilki ǹ Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃ sɔkɔ ànɛ̂ gbɩ wɛ̃kì yɔ̃.
Gbílkínɔ́ mɛ̀ dùkù pípú névye ye Sú Liyel n nɛ n yah n kɔ̃. 24 Liyellɛ, Mirki
ye ǹnɛ. Képah ye, nónó-á ǹnɛ n gbilki, pè yĩnɛ pè ǹnɛ n gbilki ǹ Mirki
gbɔ̃̀ yɔ̃, ànɛ̂ gbɩ wɛ̃kì yɔ̃.» 25 Képah sɔkɔ, pi à syah nɛ, páh pĩ nɛ Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔ-á kɩ n pɔ n pi, nɛ̂-á pè n ye Kristalɛ. Ǹmɔ-à pɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, wǎh
kɩ pɔ tyi pól dùkù yo wah pé tyí. 26 Yesu mɛ nɛ: «Ǹmɔ ye ńmɔlɛ, nɛ̂-á n yo
n mɔ á tyí yɔ̀.»

27 Wǎh mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ pé syɩ pɔ de. Tɛ́ pǎh pɔ à
wɛ à mɛ n yɑ̃h ànɛ̂ pilɛ sɛ̃́, kè pé gbɑ̃̀n du.‡ Ǹtɛ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ syi
à piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ se à n yah n kɔ̃ pi mɛ̀ tyí, képah náh pɩ, tir nɛ̂ se
à n yo ǹ tyí nɩ? 28 Képah tɛ̃nɛ, pi ǹ ni pĩ́n sah nɛ́npɔ́, tɛ́ to kyɩ kwil nɩyɔ̃́,
à kyɩ tyah n yo no tyí nɛ, 29 pè pɔ nɛ n yah dĩ́ yɔ́lɛ, à péwɔ tyípínì pól yo
pé tyí lɛ́! Ǹmɔ káh kɩ nɛ̂ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ dɛ́? 30 Képah sɔkɔ, névye
mɛ wil kwil nɩyɔ̃́ mɛ n yuku Yesu tnɔ̂.

31 Tɛ́ légbĩ́nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ n ni nɛ, kwɔ́-ò dĩ́, à yɔ̃ke yɔ̃ kɛ̀!
32 Ǹtɛ Yesu mɛ pè syah nɛ, yɔ̃ke yɔ́-á mɛ péwɔ tyí yɔ̃ yɔ̃ tɛ̃nɛ, nɛ̂-à pépi náh
kélɛ n pnɛ. 33 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ, ǹnî se
kɩ mɛ pɔ yɔ̃kelɛ à kɔ̃ nɩ? 34 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńmɔlɛ,
wǎh mɛ nɛ̂ tyí, képah pínɔ́ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ píntɛnɔ ye pɩ ńmɔ yɔ̃kelɛ. 35 Yépi náh
ńkɛ̃́nɛ nɛ n yo nɛ, ńwɔ̃́lɔ́ ńyɑ̃́h-á tɔ̃ wũ tɛ́ sèmukɔ tɔkɔ gbĩ́ kɩ nɔ di? Ǹtɛ
ńmɔ wɔ kɩ yo yé tyí nɛ, yé yé yey yɔ̃ n yah sèmukɔlɛ kòntɛ̃nɔ́lɛ swɑ̃h sɔkɔ,
tɔkɔ tɔkɔ tɛ̃nɛ. 36 Névi nɛ̂-à mɛ sèmukɔlɛ n tɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ pínɔ́ lédyáhní mɛ tɛ
ǹ tyí; sèmukɔ pɔ́rí nɛ̂-á à n tuke n mɔ, névye ye nónó-á kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ
n pi. Képah sɔkɔ, névi nɛ̂-á mɔ sélɛ, ànɛ̂ névi nɛ̂-á sè tɔkɔ, pé pól kɩ nìvìnì
pɩ wɛ̃ tyí. 37 Képah n wɛ̃kɩ nɛ, gbɩ-á sèmìrkì mɛ̀nɛ, nɛ̂-á n yo nɛ ńkɛ̃: ‹Ǹnî
kɩ sèmukɔ mɔ, tɛ́ ǹnî kɩ sè tɔkɔ.› 38 Yépi náh swɑ̃h nɛ̂ tɔ̃, ńmɔ yé tɛkɩ mɔ
nɛ, yé kyɩ képah sèmukɔ tɔkɔ. Nósyɔ́ ye tɔ̃̀ pɩ ké sɔkɔ, yépi kɔ̃ yé pɔ wɛ de
pé tɔ̃̀ pínɔ́ yén sɔ̃̀.»

39 Tɛ́ pi mɛ̀-á sɔ̃̀ wɛy nɛ̂ yo nɛ, dĩ́ mɛ̀-á péwɔ tyípínì pól yo pé tyí, képah
yĩnnɛ Samari tɑ̃n náhnáh sɔ̃̀ sɛ̃ Yesu yɔ̃ kwil mɛ̀ sɔkɔ. 40 Képah ye Samari
tɑ̃n nɔ́pi-á kyɩ Yesu tyí, pè à ni nɛ à wũ pé tyí. Yesu mɛ wũ nɛ́npɔ́ à sèpĩ̀n
nínì pɩ. 41 Képah tɛ̃nɛ, névye náhnáh tɔ̃ sɛ̃ Yesu yɔ̃ wǎh wɛlɔ nónó yo pè
noh sépi yĩnnɛ. 42 Tɛ́ mɛ tyah n yo pi mɛ̀ tyí nɛ, ǹmɔ yóré ó yĩn náh tɔ̃
pépi sɛ̃ Yesu yɔ̃ dɛ́! Ńkɛ̃́ pépi ńtɛ̃ tɔ-á ǹ wɛy wɛ noh níkílɛ, tɛ́ pĩ nɛ kègbɩ
tɛ̃ yɔ̃, ǹmɔ-á ńtyĩ́nɔ kèkɔ̃yɔ̃́ pwáhnmɔ-òlɛ.

Nɛ́-ǹgbɛ̃ yɔ́ pîdĩ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

43 Yesu-á sèpĩ̀n nínì nɔ́pi pɩ tɛ, à yal nɛ́npɔ́ à yuku Kalile gbɛ̃nyah sɔkɔ.
44 Tɛ́ à mó tɔ̃ lésɔ̃ kè yo nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò náh n tɛ̃ plɛ ǹ sú kwil sɔkɔ.
45 Ǹtɛ Kalile tɑ̃n tɔ-á lésɔ̃ kyɩ Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh sɔkɔ Yerusalɛmɩ

‡ **4:27** 4.27 - Nsyifunɔ nónó-á sɔ̃̀ pɩ kwɔ́púlɛ, pè náh sɛ̂lɛ n tĩnki wàh mɛ ǹ gblɔ̃́y; ké dú dɔkɔ kàh pɩ Samari nɛynɛ.

sɔkɔ, tɛ́ Yesu tyípínɔ́ wɛ sɛ̃, képah ye wăh pɔ pɔ pé gbɛ̃nyah sɔkɔ, pè mɛ à
tɔ̃ sah tɛ̃.
46 Képah sɔkɔ, Yesu sɔkɔ kénɛ gbɛ̃nyah kwil mɛ̀ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Kanalɛ.
Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye lésõ à ni vi mɔ pɩ ɗìvɛ̃nɛ. Tɛ́ nɛ́-ǹgbɛ̃ yɔ́ lésõ mɛ yɔ̀tɛ̃ ɗí yɔ́
tyí Kapɛrnayumi kwil sɔkɔ. Ǹ píɗí náh lésõ mɛ lènɔlɛ. 47 Wăh pɔ noh nɛ,
Yesu-á mɛ wil Nsyude gbɛ̃nyah sɔkɔ à pɔ Kalile sɔkɔ, à mɛ ǹ nyáh sõ kyɩ
à ni nɛ, à tiki pɔ Kapɛrnayumi sɔkɔ, à pɔ pé píɗí dɛ mɔ pé kɔ̃; wăh mɛ n
tyah kúnɔ́lɛ. 48 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, pè se yɔ́ kɩ fɛ̃ sɛ̃ yah péwɔ yõ; nɛ́ gbǐl
ànɛ̂ gbɛ̃ndùnì tyi náh pɩ pè wɛ nɩ? 49 Ǹtɛ ɗí mɛ tɔ̃ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̀tɛ̃, à
tiki pɔ súú péwɔ tɩ̃nnɛ pé dípír káh pɔ ku. 50 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí
nɛ, à ǹ syɩ sɔkɔ ǹ tɩ̃nnɛ, ǹ píɗí-á dɛ. Ɗí mɛ sɛ̃ ǹ wɛy mɛ̀ yõ, tɛ́ ǹ syɩ. 51 Wăh
mɛ wɛ̃kì yõ, ǹ tɔ̃npɩbɩ pɔ à yohnɩ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ǹ píɗí-á dɛ. 52 À mɛ pè
piki yah nɛ, gbí nɛ̂ se fàhfàh de ǹ tyí nɩ? Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, ńníní gbìntɔ̃
pɔ̃ sɔkɔ-á wílvyáhnì à fín mɔ. 53 Képah sɔkɔ, dípír sú kè kyɔmɩ wɛ nɛ légbí
mɛ̀-ó sɔkɔ-á Yesu yo pé tyí nɛ, pé nɛ n yuku, pé píɗí-á dɛ. À tɔkɔ légbí tyí,
ǹmɔ ànɛ̂ ǹ gbô tãn pól sɛ̃ Yesu yõ. 54 Tɛ́ Yesu-á wil Nsyude gbɛ̃nyah sɔkɔ,
à pɔ Kalile gbɛ̃nyah sɔkɔ, képah ye à pɩ gbǐl ní-òlɛ.

5

Sèkùkù ɗí yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ Yerusalɛmɩ kwil

1 Tyi nɔ́pi sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Nsyifunɔ syáh yɔ́-á pɔ n syah Yerusalɛmɩ kwil
sɔkɔ, Yesu dɔkɔ yuku nɛ́npɔ́. 2 Tɛ́ Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ, pɛ́kì yɔ́ sɔ̀ mɛ
tɩ̃̀nsàhnɔ́lɛ ninɛ ké sɔkɔ ké kwil dé-ńsah yɔ́ tnɔ̂, nɛ̂-á pè n ye Képyɛ́nì dé-
ńsahlɛ. Pè kénɛ pɛ́kìlɛ n ye Bɛtɩsatalɛ Yebre wɛy sɔkɔ. Kènkɛ̀lnɔ́ kwlɔ́ sɔ̀
mɛ pínɔ́lɛ ké gbɔ̀pɔ sɔkɔ. 3 Yámpú náhnáh sɔ̀ mɛ sɛ̃ntɛ̃nɔ́lɛ kènkɛ̀l nɔ́pi sɔ̀.
Yítũbi sɔ̀ mɛ, ànɛ̂ gbáhkì núkú névyelɛ, à tahlɩ sèkukubi tyí. [Pè sɔ̀ ńkɛ̃nɛ
nɛ mɛ ni dúkúrínmɔnɔ syɩkɩ n tɛ̃. 4 Yé náh wɛ di, yɩ̃nyõ tɔ̃npɩ yɔ́ sɔ̀ ńkɛ̃nɛ
nɛ n de n pɔ ni mɛ̀ sɔkɔ, ǹ kélɛ n dukuri n mɔ, tɛ́ yɔ́nwó nɛ̂ ǹgbò-à de ni
mɛ̀ sɔkɔ, ǹ yam-à sɔ̃ mɛ dùkù nɛ̂nɛ, à n dɛ.] 5 Tɛ́ nɛ́npɔ́ sɔkɔ, ɗí yɔ́ lésõ mɛ
sèkùkùlɛ pópó ye yõgbãm pɔ́ kwǎrtɔ̃nɔ. 6 Yesu-á à wɛ sɛ̃, tɛ́ pĩ nɛ ǹ sɛ̃ntɛ̃nɔ́
di-á mo nɛ́npɔ́, à à piki yah nɛ, à se mɛ ké tyí nɛ pé dɛ nɩ? 7 Sèkùkù ɗí mɛ
nɛ, pé yɔ̀tɛ̃, ni-à tyah n dukuri n mɔ gbí nɛ̂nɛ, nɛy náh n wɛ à pélɛ n yohnɩ
n mɔ pé n wɛ n de ké sɔkɔ. Péwɔ tɛ̃-à pópó nɛ pé wɛ n de, ǹnî pé dyàh tɛ̃
n de. 8 Wăh yo sɛ̃, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, à yuku ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ nɛ n kɔ.
9 Nɛ́npɔ́ swɔ, ɗí núkú dɛ. À mɛ yuku ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ à n kɔ.

Tɛ́ lésõ pɔ yĩnɛ Nsyifunɔ mɩ mɩ yòhlɛ. 10 Képah sɔkɔ, ɗí nɛ̂-á dɛ́nmɔnɔ
wɛ, Nsyifunɔ yɔ̀tãm à syah nɛ ńkɛ̃, mɩ mɩ yòh-á kwɛynɛ. À náh yĩnɛ à ǹ
sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ nɛ n kɔ. 11 Ǹtɛ ɗí mɛ pè syah nɛ, nɛ̂-á dɛ mɔ pélɛ, ǹmɔ-á
yo pé tyí nɛ, pé pé sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ nɛ n kɔ. 12 Pè mɛ à piki yah nɛ, nɛ̂
se yo ǹ tyí nɛ, à ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ nɛ n kɔ nɩ? 13 Légbínɛ, Yesu mó tɔ̃ sɔ̀
yal tɛ ɗí mɛ̀ tnɔ̂, à de tɔ́wû sɔkɔ nɛ́npɔ́. Tɛ́ ɗí nɛ̂-á sɔ̀ Yesu dɛ mɔ, kénɛ ɗí
náh sɔ̀ ǹnɛ n pnɛ. 14 Képah náh, Yesu pɔ à wɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ tɛ́
nɛ, à yah, wăh dɛ́nmɔnɔ wɛ yɔ̀, à káh tɔ̃ tyípɛ̂llɛ n pɩ, tir yɔ́ kɔ̃ kè pɔ à nɔ
nɛ̂-á kal ńyɔlɛ dɛ́! 15 Képah tɛ̃nɛ, ɗí kyɩ ké yah yo Nsyifunɔ yɔ̀tãm syah nɛ,
Yesu-á sɔ̀ dɛ mɔ pélɛ. 16 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ yɔ̀tãm tyah lékàhlɛ Yesulɛ

n kɔ̃, wǎh sɔ̃̀npílɛ dénmɔnɔ pɩ mɩ mɩ yòh sɔ̃lɛ.* 17 Yesu mɛ nɛ, péwɔ Sú
Liyel-á mɛ tɔ̃̀ sɔkɔ kũ̋mm, péwɔ tɔ́-á mɛ sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ n pɩ. 18 Yesu-á képah yo
sɛ̃́, Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm tɔ̃ lékàhlɛ ǹnɛ n gbah n kɔ̃, à ǹ kònmɔ-ńsahlɛ n yah n
kɔ̃, tɛ́ nɛ wǎh mɛ mɩ mɩ yòh dêllɛ n pɩ. Ȁ wil képah sɔkɔ, wǎh tɔ̃ mɛ n yo
nɛ ńkɛ̃́, pé Sú tɔ́tɔ́-á Liyellɛ, à ǹ gblɔ̃̌ynɛ n pɩ núkúlɛ ǹnɛ.

Tyi nónó-á yo Liyel Píɗ́ɩ́ tyí sɔkɔ

19 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ tɔ̃ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́: «Kègbɩgbɩ tɛ̃̀ yɔ̃, mé kélɛ n
yo yé tyí, Píɗ́ɩ́ náh fɛ̃̀ tir yɔ́ ńtɛ̃̀ pɩ n pi ǹ yah yɩ̃̋nɛ, nɛ́ à náh ké pínɔ́ wɛ yah
Sú Liyel tyí. Sú Liyel-á nɛ̂nɛ n pɩ, sɛ̃́nkɔ̃ ye Píɗ́ɩ́ tɔ n nɛ n pɩ. 20 Píɗ́ɩ́ tyí nɔ
Sú Liyel tyí. Képah ye, wàh tyi nónó póllɛ n pɩ, ǎ sé pínɔ́lɛ ǹnɛ n wɛ̃kɩ. Tɛ́
wǎh tyi nónónɛ à wɛ̃kɩ, à kɩ tɔ̃ pɔ sé lékan pínɔ́lɛ à wɛ̃kɩ n pi, nónó-á kɩ
yé gbȁn du. 21 Sɔ̃́-á Sú Liyel lékyɩ̂lɛ n yilki n mɔ, à minnɛ pélɛ n kɔ̃, sɛ̃́ntɛ̃̀
ó ye névi nɛ̂-à Píɗ́ɩ́ dyɔ, ǎ minnɛ tɛ̃̀ kɔ̃. 22-23 Sú Liyel mɛ ké tyí nɛ, no pól
gbílkínɔ́lɛ n sah Píɗ́ɩ́ yɔ̃, sɔ̃́-á pè kélɛ n sah ǹmɔ yɔ̃. Képah ye, à náh ǹnî
yɔ́ ńtɛ̃̀nɛ n tuke. Ȁ ye no pól tukey tyí dahbɩ ǹ gbɔ̃̀. Tɛ́ névi nɛ̂-à gbílkínɔ́lɛ
n sàh-ǹkɛ̃́nɛ ǹmɔ yɔ̃, ǹ tɛ́kínmɔ-ò Liyel ye tɛ̃̀ yahle gbílkínɔ́lɛ. 24 Kègbɩgbɩ
tɛ̃̀ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à ń wɛy noh, tɛ́ sɛ̃̀ ń tɛ́kínmɔ-ò yɔ̃,
tɛ̃̀-á kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ. Ȁ náh n tuke n pi. Wǎh wil tɛ kũ sɔkɔ, tɛ́ min wɛ.†
25 Kègbɩgbɩ tɛ̃̀ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí, gbɩ̃ yɔ́ mɛ n pi, nɛ̂-á mɛ tɛ núkúnúkú
ńtɛ̃̀nɛ yɔ̀. Képah sɔkɔ ye névye nónó-á mɛ kúnɔ́lɛ Liyel tyí tɩ̏nnɛ, pè kɩ
ńmɔ yɩ̃́npɔ̃̀ noh, ńmɔ nɛ̂-á Liyel Píɗ́ɩ́nɛ. Tɛ́ nónó-à kè noh, pè kɩ min wɛ.
26 Sɔ̃́-á Sú Liyellɛ min nɛ́tɛ̃̀nɛ, sɛ̃̀ ye ńmɔ nɛ̂-á ǹ Píɗ́ɩ́nɛ, à ńmɔ tɔ kɔ̃ mé pɩ
min nɛ́tɛ̃̀nɛ. 27 Tɛ́ máh pɩ Névi Píɗ́ɩ́nɛ sɛ̃́, à tukey tùkènɔ́ tɛ̃́nwɛnɔlɛ ń kɔ̃.
28 Ǹtɛ yé káh n yɛ tyi nɔ́pi yé gbȁn du. Gbɩ̃ yɔ́ mɛ n pi, lékyɩ̂ pól kɩ ń yɩ̃́npɔ̃̀
noh, 29 tɛ́ kɩ yuku. Képah sɔkɔ, nónó-á tyípéplɔ pɩ, pépi kɩ yuku tyɛ́-ńkɛ̃́
min wɛ yɩ̃nnɛ. Tɛ́ nónó-á mɔ́ tyípêl pɩ, pépi wɔ kɩ yuku fɔ̃h yɩ̃nnɛ. 30 Ǹmɔ
náh fɛ̃̀ tir yɔ́ ńtɛ̃̀ pɩ n pi ń yah yɩ̃̋nɛ. Ǹ Sú Liyel-à yo sɔ̃́ ń tyí, sɛ̃̀ ye mè n
nɛ n kãm wɛynɛ tukey sɔkɔ. Mé náh mɛ ń gblɔ̃̌y nìvìnì tyi pí-ńsahlɛ n yah
n kɔ̃. Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ-á mɛ nɛ̂ tyí, képah ye mè n nɛ n pɩ.
Képah ye, ń wɛy kȁmnɔ́ n pɩ gbɩ wɛ̃̀kì yɔ̃.
31 Ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ n yo ń gblɔ̃̌y tyílɛ, nɛ̂ kɩ sɛ̃̀ ń tyíyɔ́nɔ́ yɔ̃? 32 Ǹtɛ nɛ́káhkí
ye n yo n wah ń tyílɛ, tɛ́ mé pɩ̃ nɛ tyi nónó-á à n yo ńmɔ tyí sɔkɔ, gblɔ-á
sélɛ. 33 Yáh névye nónó tɔ̃ Nsyɔ̃ tyí ńmɔ tyí sɔkɔ, tɛ́ à tyi nónó yo, gblɔ
ye sélɛ. 34 Ǹtɛ mé se yɔ́ mɛ n yah n kɔ̃ nɛ, névi tɛ̃̀ wɔ ń dùkùlɛ n yo? Yé
pwáhnmɔnɔ wɛ yɩ̃n ye mé tyi nɔ́pilɛ n yo yé tyí. 35 Nsyɔ̃ lésɔ̃ pɩ kyòolɛ
fɔ̀tnɔ̀ tɩ̏nsàhnɔ́ tyí kɔ̃lɛ. Tɛ́ kè yé dyɔ, yé nìvìnì pɩ ǹ kyòo sɔkɔ wrɔ́ kwéy
yɔ́ ó sɔkɔ. 36 Ǹtɛ ńmɔ wɔlɛ, Sú Liyel-á tȁn nónó dahbɩ ń gbɔ̃̀ ń kɔ̃ mé n pɩ,
sépi ńtɛ̃̀ mɛ ń dùkùlɛ n wɛ̃kɩ n wah n kal Nsyɔ̃-á nɛ̂ yo ń tyí sɔkɔ. Kénɛ tȁn
nɔ́pi pínɔ́ ye n wɛ̃kɩ nɛ, Sú Liyel-á tɛkɩ mɔ ńnɛ. 37 Tɛ́ à wil képah tyí sɔkɔ,
Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹ tɔ ń tyí yo wah. Ǹtɛ yé náh ǹ wɛlɔ noh yah
póllɛ, yé náh se tɔ̃ à wɛ yah yɩ̃́nɛ. 38 Ǹ wɛy náh mɛ n tɛ̃̀ yé nnɔ sɔkɔ. Yé
náh wɛ wǎh ńmɔ tɛkɩ mɔ, yé yahle sɛ̃́nɔ́lɛ ń yɔ̃ di? 39 Yè n nɛ mɛ n sɔ̃ nɛ,

* **5:16** 5.16 - Yáh wɛ Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm lékàhlɛ Yesulɛ n kɔ̃, pépi tɛ̃̀ sɔ̃nɔ sɔkɔ, wâh névi dɛ mɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃lɛ, tɔ̃̀ ye á pɩ. † **5:24** 5.24 - Wɛy nɛ̂-á Yesu yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀ nɛ ńkɛ̃́: «Wǎh wil tɛ kũ sɔkɔ, tɛ́ min wɛ.» Képah álɛ n wɛ̃kɩ nɛ, tyípêl-á yíkínɔ́ nɛ̂ pɩ Liyel ànɛ̂ névye wrɔ́, kũ-á kélɛ Liyel tyí tɩ̏nnɛ. Ǹtɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃́nɔ́lɛ, tyɛ́-ńkɛ̃́ min tyàhnɔ́-á kélɛ Liyel tyí tɩ̏nnɛ.

yáh kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y kàrnɔ́ sɔkɔ, ǹ tɛ́ kélɛ n kar firfir.
Ǹtɛ képah ye mó tɔ̃ yo wah tɔ́tɔ́ ńmɔ tyílɛ. 40 Tɛ́ yé náh mó tɔ̃ mɛ ké tyí
nɛ, yé pɔ ńmɔ tyí, yé pɔ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.
41 Mé náh mɛ n yah n kɔ̃ nɛ névye ńnɛ n gbilki. 42 Mé yé dùkùlɛ n pnɛ.
Liyel tyí náh nɔ yé tyí. 43 Ń Sú Liyel yĩn yɔ̃ ye mé pɔ, tɛ́ yé náh ń tɛ̃ plɛ.
Ǹtɛ ǹnî yɔ́-à núkú pɔ ǹ yah yĩ́nɛ yɔ̀, yé kɩ ǹmɔ tɛ̃ plɛ. 44 Yé kɩ fɛ̃ sɛ̃ ń yɔ̃ sɔ̃,
yépi nónó-á mɛ ké tyí nɛ yé wɛ̃nɛ n gbilki, tɛ́ yahle gbílkínɔ́ yáhnkɔ̃nɔlɛ,
nɛ̂-á n wɛ Liyel núkúní ó tyí? 45 Yé káh nɛ mɛ n sõ nɛ, ńmɔ-á kɩ kyɩ yé kɔ̃
n pi lékàhlɛ Sú Liyel yah sɔkɔ dɛ́! Yé gbɔ̀̃ sàhnɔ́-á mɛ Moyisi nɛ̂ yɔ̃, ǹmɔ
ye kɩ kyɩ lékàhlɛ yé kɔ̃. 46 Ǹmɔ tyí mɛ Moyisi wãrkɩ sah ǹ sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ.
Gbɩ-à yé sɔ̀̃ mɛ sɛ̃ ǹmɔ yɔ̃, yé náhkɩ mɛ sɛ̃ ńmɔ tɔ yɔ̃. 47 Ǹtɛ yé náh fyɔ̀ mɛ
sɛ̃ ǹmɔ tyi wấrkínsàhnɔ́ yɔ̃, sɔ̃ mɛ yé kɩ fɛ̃ sɛ̃ ńmɔ wɛlɔ yɔ̃ wɛ́?»

6

Tɔ́wû ǹgbɛ̃ púnɔ́lɛ

1 Képah náh, Yesu sɔkɔ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ. Pè tɔ̃ sɔ̀̃ kélɛ n ye
Tiberiyadɩ yɔ́-ǹgbɛ̃nɛ. 2 Tɛ́ Yesu-á gbǐl nónó pɩ sɔkɔ à yámpú nónó dɛ
mɔ tɔ́wû wɛ, sépi yĩnnɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ sɔ̀̃ mɛ ǹ sɔ̀̃ tɛ̃. 3 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ
dɔkɔ kyɩ kɔ̃ tɛ̃ yɔ̃lɩ yɔ́ yɔ̃ ànɛ̂ ǹ tɔ̀̃ sấhpúlɛ. 4 Légbĩ́nɛ, Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́
syáh sɔ̀̃ mɛ de n tɛ. 5 Tɛ́ Yesu-á ǹ yah yɔ̃ yah, à tɔ́wû ǹgbɛ̃ wɛ pè mɛ n pi ǹ
tnɔ̂. Képah tɛ̃̀nɛ, à Filipi piki yah nɛ, pé se kɩ wɛ ńyãh yɔ̃ke dwe dwe tɛ̃̀nɛ
kɩ tɔ́wû mɛ̀ kɔ̃ pè kɩ yɔ̃ nɩ? 6 Ǹtɛ fyã̀hnyahnɔ́ ye sɔ̀̃ Yesu n fyãh n yah Filipi
fɔkɔlɛ. Ǹkɛ̃, wǎh sɔ̀̃ nɛ̂ pɩ n pi, à sɔ̀̃ kè pĩ tɛ. 7 Wǎh yo sɛ̃, Filipi mɛ à syah
nɛ, deniye pó plɔ́[*] lègbãm (200) fyé búrn dwénɔ́lɛ, kàh sɔ̃ yĩki tyĩ́ĩ tyĩ́ĩ, kè
náh n yĩnɛ n pi pélɛ. 8 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̀̃ sấhpú sɔkɔ nɛ̂-á Simo-Pyɛrɩ
gbɛ̃̀ndɩ̃́ Andrelɛ, ǹmɔ mɛ yo Yesu tyí nɛ, 9 búrn[†] plɔ́ kwlɔ́ ànɛ̂ yɛ̃̌nkyɔ plɔ́
nínɔ́-á mɛ dɩ̃́npir yɔ́ tyí ásɔ̂. Ǹtɛ sépi se kɩ tir nɛ̂ pɛkɩ nɛ́kwĩ́nkí nɔ́pi dùkù
tyí nɩ? 10 Légbĩ́nɛ filkì sɔ̀̃ mɛ dò nɛ́npɔ́. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ
pè no pól kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ sétáh. Díbí nɛ́pî kèyɔ̃ nínɔ́ kyɛgbãm (5 000) kénkɔ̃ ye
sɔ̀̃ mɛ pé sɔkɔ nɛ́npɔ́. 11 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ búrn nɔ́pi tɔkɔ, tɛ́ wɛkɩ Liyel
tyí, tɛ́ sè dibi névye tyí, nónó-á sɔ̀̃ mɛ nɛ́npɔ́. Wǎh yɛ̃̌nkyɔ tɔ tɔkɔ, sɛ̃̌ntɛ̃
ó ye tɔ̃ à pɩ, tɛ́ sè dibi no kɔ̃, pé pól wɛ pǎh sɔ̀̃ mɛ ké tyí sɔ̃. 12 Pǎh yɔ̃ tɔ̃
gbĩ́ nɛ̂nɛ, Yesu mɛ yo ǹ tɔ̀̃ sấhpú tyí nɛ, pè sé tɛ́lɔ́ tuke n mɔ, pè káh n yɛ
kèyǎh ńtɛ̃ pɔ n yɩkɩ. 13 Búrn plɔ́ kwlɔ́ táhnkwlɔnsàhnɔ́ nɛ̂ túkù-á sɔ̀̃ mɛ wũ
tɛ̃, pè mɛ sè kwel mɔ, tɔkɔnɩ gbɔ̃ninɔ́ yĩ́ĩnɛ. 14 Névye-á Yesu gbǐl pínɔ́ wɛ
sɛ̃, pè nɛ: «Liyel tɛ̃ntɔ̀̃ syínyo-ò nɛ̂-á sɔ̀̃ yĩnɛ à pɔ kèkɔ̃yɔ̃́, ǹmɔ ye dɩ̃́ mɛ̀nɛ
tɔ́tɔ́.» 15 Képah sɔkɔ, Yesu pĩ nɛ pǎh kɩ pɔ nɛ, páh péwɔlɛ n tɛ̃ n kãhlɩ n pɩ
yɔ̀̃tɛ̃̀nɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, à tɔ̃ yal pé tnɔ̂ à sɔkɔ yɔ̃lɩ yɔ̃ ǹ gblɔ̌y núkúnínɛ.

Yesu kɔ́lɔ́lɛ yɔ́-ǹgbɛ̃ yɔ̀̃tah

16 Tɛ́ ńvĩ́ lísyi-á pɔ nɔ, Yesu tɔ̀̃ sấhpú tiki yuku yɔ-ǹgbɛ̃ vyãh yah, 17 à kyɩ
de krótókè yɔ́ sɔkɔ, à tyah n yuku yɔ́nkahnɩnɛ, Kapɛrnayumi kwil tĩ̀nnɛ.
Lékâh sɔ̀̃ mɛ mɔ tɛ, tɛ́ Yesu náh tɔ̃nì sɔ̀̃ mɛ pɔ pé tnɔ̂. 18 Ǹtɛ yấhpékè yɔ́ sɔ̀̃

---

[*] 6:7 6.7 - Deniyelɛ, pó yɔ́ ye sɔ̀̃ kélɛ. Képah pó núkú kɩ sɔ̀̃ fɛ̃ nɔ nɛ́núkù gbĩ̀yĩ̀kĩ̀ núkú tɔ̀̃ pínɔ́
dannɛ. [†] 6:9 6.9 - Sèmukɔ yɔ́ sɔ̀̃ mɛ dɛ́npéfàhkìlɛ pè n ye wɔrsɩlɛ, képah mi ye sɔ̀̃ pè mɩ búrn
mɛ̀nɛ.

mɛ kõ mɛ ninɛ n fũ n dɔkɔ. 19 Képah sɔkɔ, pǎh krótókè to kyɩ yĩni tɛ̃ kɩ́lónɔ́
kwlɔ́ kénkɔ̃ tyɩ́, pè Yesu wɛ à mɛ n kɔ n pi yɔ yɔ̀tah pé krótókè tɩ̀nnɛ. Kǎh
pɩ sɛ̃́, tɩ́kɩ́ pè tɛ̃. 20 Ǹtɛ Yesu mɛ yo mɔ pé tyɩ́ nɛ: «Ńmɔ ye, yé káh tɩ́kɩ́ pɩ.»
21 Képah sɔkɔ, pè sɔ̀̃ mɛ ké tyɩ́ nɛ pé à twah krótókè sɔkɔ, tɛ́ kè núkú yĩni
tɛ̃ yɔ́ngbalɩ tyɩ́, ńyãh-á sɔ̀̃ pè n yuku.

Yesu ye yõkelɛ, nɛ̂-á minnɛ n kɔ̃

22 Képah sɔkɔ, ďindallɛ tɔ́wû nɛ̂-á sɔ̀̃ wũ pé ńnɩ́nɩ́ mɛ́-ńsah, pè kè kyɔmɩ
wɛ nɛ krótókè núkú ó-á ńnɩ́nɩ́nɛ mɛ. Ǹtɛ Yesu tɔ̀̃ sɑ̃́hpú ó-á sɔ̀̃ de ké sɔkɔ
à sɔkɔ, Yesu tɔ náh sɔkɔ pélɛ. 23 Tɛ́ krótónè yɩ́syɔ́ mó mɛ wil Tiberiyadɩ
kwil sɔkɔ, mɛ pɔ n de ńyãh sɔkɔ-á sɔ̀̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõke tɔkɔ tɛ́ wɛkɩ Liyel
tyɩ́, tɛ́ kélɛ tɔ́wû mè kɔ̃ pè yõ. 24 Ǹtɛ tɔ́wû-á pɔ pĩ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ nɛ Yesu náh
mɛ, ǹ tɔ̀̃ sɑ̃́hpú tɔ náh mɛ nénpɔ́ sɔkɔ, pè núkú de krótónè sɔkɔ, à sɔkɔ
Yesu yáhnkɔ̃-ńsah Kapɛrnayumi kwil sɔkɔ. 25 Képah sɔkɔ, pǎh kyɩ à wɛ
yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ, pè à syah nɛ, kwɔ́-ò ďɩ́, gbɩ̃́ nɛ̂ se à pɔ ásɔ̂̃ nɩ? 26 Ǹtɛ Yesu
mɛ pè syah nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyɩ́ nɛ, yáh gbɩ̌l tyi nónó
wɛ, sépi-á nɛ̂nɛ n wɛ̃kɩ, képah yĩn náh yé n yah n kɔ̃ ńnɛ dɛ́! Yõke nɛ̂-á
yé wɛ yõ tɔ̃, képah yĩn ye yé n yah n kɔ̃ ńmɔlɛ. 27 Yé káh tɔ̀̃lɛ n pɩ yõke
yĩnnɛ, nɛ̂-á kɩ n yɩkɩ n pi. Yé tɔ̀̃lɛ n pɩ yõke yĩnnɛ nɛ̂-á kɩ n tɛ̃ n pi kṹmm,
tɛ́ tyɛ́-ńkɛ̃̂ minnɛ n kɔ̃. Névi Pɩ́ďɩ́ ye kɩ yé kɔ̃ n pi kénɛ yõkelɛ, ǹmɔ nɛ̂-á Sú
Liyel kè wɛ̃kɩ nɛ páh pé tɔ̃̀rɩ́lɛ à kɔ̃.» 28 Képah tɛ̃nɛ, pè à piki yah nɛ, tyi
nónó se pé yĩnɛ pé pɩ, pé mó Liyel tɔ̀̃ wɛ pɩ nɩ? 29 Yesu mɛ yo pé tyɩ́ nɛ:
«Liyel-á nɛ̂ tɛkɩ mɔ,‡ yáh kɩ sɛ̃ ǹmɔ yõ, képah ye Liyel tɔ̀̃lɛ.»
30 Pè mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, gbɩ̌l tir nɛ̂ se ǹmɔ kɩ pɩ pé wɛ̃kɩ, pé kɔ̃ pé sɛ̃ ǹ yõ
nɩ? Tir nɛ̂ se à kɩ pɩ nɩ? 31 Pépi náh tãn-á yõke yõ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n
ye mânnɛ,§ à yĩnɛ sɔ̃̀-á kè wãrkɩ sah nɛ:
«À ye yõkelɛ pè kɔ̃ pè yõ nɛ̂-á wil yɩ̃̂nyõ.»*
32 Ǹtɛ Yesu mɛ nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyɩ́ nɛ, Moyisi náh kɔ̃
yélɛ yõke mènɛ nɛ̂-á wil yɩ̃̂nyõ dɛ́, ń Sú Liyel ye n kɔ̃ yélɛ yõke gbɩlɛ, nɛ̂-á
n wil yɩ̃̂nyõ. 33 Kénɛ yõke nɛ̂-á Liyel n kɔ̃ nɛ̂-á wil yɩ̃̂nyõ à tiki pɔ, képah ye
minnɛ kèkõyɔ̃́ névyelɛ n kɔ̃.»
34 Képah sɔkɔ, pè nɛ pé yɔ̀tɛ̃, à yõke† mènɛ pélɛ n kɔ̃ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ kɛ̀.
35 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Ńmɔ ye yõke mènɛ, nɛ̂-á minnɛ
n kɔ̃. Névi nɛ̂-à pɔ ńmɔ tyɩ́ tɛ́ sɛ̃ ń yõ, kwɛkɩ ànɛ̂ nɩ́kɩ̀ náh tõ tɛ̃ tɛ̃ n yah n
pi. 36 Tɛ́ mé ye kè yo tɛ yé tyɩ́ nɛ yáh ń wɛ. Ǹtɛ yé náh mɛ sɛ̃ ń yõ. 37-38 Ǹmɔ
náh wil yɩ̃̂nyõ à tiki pɔ ń dyɔ yɩ̃́ tyi pɩ yĩnnɛ dɛ́! Nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ-á
mɛ nɛ̂ tyɩ́, képah pɩ́-ńsah ye mé pɔ. Képah ye, Sú Liyel-à nónó póllɛ ń kɔ̃,
pè kɩ pɔ ń tyɩ́. Tɛ́ nɛ̂-à pɔ ńmɔ tyɩ́, mé náh à milki n pi póllɛ. 39 Tɛ́ nɛ̂-á
tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ-á mɛ nɛ̂ tyɩ́, képah ye yɔ̀ nɛ ńkɛ̃̂, páh nónónɛ ń kɔ̃ mé
káh n yɛ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyɩ́ yɩkɩ. Ǹtɛ mé mó n pɔ pé lékyî yilki mɔ gbɩ̀̃yɩ̀̃kɩ̀
tɛ́y sõlɛ.‡ 40 Tɛ́ yah, ńmɔ Sú-á mɛ nɛ̂ tyɩ́, képah ye yɔ̀ nɛ, névi nɛ̂-à ǹ yah

‡ **6:29** 6.29 - Yesu-á nɛ Liyel-á nɛ páh kɩ nɛ̂ tɛkɩ mɔ, ǹ gblɔ̌y ye à n ye. § **6:31** 6.31 - Mânnɛ, yɩ́pɔ́rɩ́ pérpér yɔ́ ye kélɛ lésõ Liyel n tiki n mɔ Yisrayel tãnnɛ n kɔ̃ pè n pɩ yõkelɛ, gbɩ̃́ nɛ̂-á lésõ pè mɛ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ. Yah n tɛ Yálnɔ́ sɛ́bɛ́y 16. * **6:31** 6.31 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 78.24. † **6:34** 6.34 - Yõke nɛ̂ tyɩ́-á Yesu n yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, min yõke ye. Tɛ́ nónó-á n piki n yah ǹnɛ, pépi sɔ̀̃ mɛ n sõ nɛ kèkùrkɩ̀ yɩ̃́ yõke tyɩ́-á à n yo. ‡ **6:39** 6.39 - Gbɩ̀̃yɩ̀̃kɩ̀ tɛ́y nɛ̂ tyɩ́-á n yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, Liyel tukey tuke sõ tyɩ́ ye kè n yo.

mɔ ńmɔ tȉnnɛ, ńmɔ nɛ̂-á Píďínɛ, té sɛ̃ ń yõ, tɛ̃ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ, té ńmɔ mó
tɛ̃ lékó yilki mɔ gbȉyȉkȉ tέy sõlɛ.»
41 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ tyah Yesu sèyòkèlɛ n yo wɛ̃ tyí, wǎh sɔ̃npílɛ sɔ̀
yo nɛ péwɔ-á yõkelɛ, nɛ̂-á wil yȋnyõ à tiki pɔ. 42 Pè sɔ̀ mɛ yo tũ nɛ, Nsyosɛfu
píďí Yesu kó ǹnɛ nɩ? Ǹmɔ nɛ̂-á pé ǹ sú ànɛ̂ yű̃nɛ n pnɛ, à se pɩ sɔ̃ té pɔ
n yo núkúnúkú nɛ, páh wil yȋnyõ à tiki pɔ nɩ? 43 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé
tyí nɛ: «Yé káh ń sèyòkèlɛ n yo yé wɛ̃ wrɔ́. 44 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ n pɔ n pi
ńmɔ tyí, nɛ́ Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ náh tɛ̃ yah tɛ̃. Tɛ́ ńmɔ kɩ mó tɛ̃
lékó yilki mɔ gbȉyȉkȉ tέy sõlɛ. 45 Kè mɛ wấrkínsàhnɔ́lɛ Liyel tɛ̃ntɔ̀ syínyopu
sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ nɛ: ‹Liyel kɩ pé pól kwɔ.›§ Ǹtɛ névi nɛ̂-à Sú Liyel wɛy noh
té ǹ kwɔ́nɔ́ fɛ̃ syi, tɛ̃ n pɔ ńmɔ tyí. 46 Ǹtɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yí̃ náh tɛ̃ yah Sú Liyel
yõ, à wil ńmɔ tyí sɔkɔ, ńmɔ nɛ̂-á wil ǹ tnɔ̂. Ǹmɔ ó wɛ ǹnɛ. 47 Kègbɩgbɩ tɛ̃
yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, névi nɛ̂-à sɛ̃ ń yõ, tɛ̃ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ. 48 Ǹmɔ ye
yõkelɛ nɛ̂-á minnɛ n kɔ̃. 49 Yé náh tãn ye yõke yõ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ, yõke nɛ̂-á pè
n ye mânnɛ.* Ǹtɛ képah fyé yõ, pé pól náh pɔ ku di? 50 Tɛ́ yõke nɛ̂ tɛ̃ wɔ-á
n wil yȋnyõ à tiki pɔ, névi nɛ̂-à képah yõ, tɛ̃ náh tɔ̃ ku n yah n pi. 51 Ǹmɔ
ye yõkelɛ, nɛ̂-á wil yȋnyõ à tiki pɔ, té minnɛ n kɔ̃. Névi nɛ̂-à kénɛ yõke yõ,
tɛ̃ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ. Yõke nɛ̂-á mé kɩ n kɔ̃ n pi, ń wil gbɛ̃́nsê ye. Mé ye
kélɛ n kɔ̃ nɛ, kèkõyɔ̃́ névye min wɛ.»
52 Képah tɛ̃ sɔkɔ, yékẫb ǹgbɛ̃ de Nsyifunɔ wrɔ́. Pè sɔ̀ mɛ n yo nɛ, ďí mè
se kɩ fɛ̃ ǹ wil gbɛ̃́nsêlɛ pépi kɔ̃ sɔ̃ yõkelɛ nɩ? 53 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí
nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, yáh kɩ Névi Píďí wil gbɛ̃́nsê pí-
ńkɛ̃nɛ yé yõkelɛ, té ǹ tɔ̃́ pí-ńkɛ̃nɛ yé wɔ wɔ kwâhlɛ, yé náh min wɛ n pi dɛ́!†
54-55 Yõke kègbɩ ye ńmɔ wil gbɛ̃́nsêlɛ, wɔ wɔ kwâh kègbɩ mɛ ń tɔ̃́nɛ. Képah
ye névi nɛ̂-à ńmɔ wil gbɛ̃́nsê pɩ ǹ yõkelɛ, té ń tɔ̃́ pɩ ǹ wɔ wɔ kwâhlɛ, tɛ̃ ye
tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ. Tɛ́ ńmɔ kɩ mó tɛ̃ lékó yilki mɔ gbȉyȉkȉ tέy sõlɛ. 56 Névi nɛ̂-à
ńmɔ wil gbɛ̃́nsê pɩ ǹ yõkelɛ, té ń tɔ̃́ pɩ ǹ wɔ wɔ kwâhlɛ, tɛ̃ kɩ mɛ ńmɔlɛ, té
ńmɔ tɔ kɩ mɛ tɛ̃nɛ. 57 Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ ye min nɛ́tɛ̃nɛ. Ǹmɔ
mɛ min sɔkɔ ǹmɔ gbɔ̀ yõ. Sɛ̃ ye névi nɛ̂-à ń wil gbɛ̃́nsê pɩ ǹ yõkelɛ, tɛ̃ kɩ
mɛ min sɔkɔ ńmɔ gbɔ̀ yõ. 58 Kénɛ yõke nɛ̂-á wil yȋnyõ à tiki pɔ yɔ̀, kè náh
mɛ núkúlɛ ànɛ̂ yé náh tãn-á nɛ̂ yõ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ, pépi nónó-á ku sɔkɔ. Ǹtɛ
névi nɛ̂-à képah yõ, tɛ̃ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.» 59 Yesu kénɛ tyi yo gbí̃ nɛ̂-á lésõ
à mɛ névyelɛ n kwɔ Kapɛrnayumi kwil, Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ.
60 Tɛ́ Yesu-á wɛlɔ nɔ́pi yo sɛ̃, ǹ tɔ̀ sấhpú náhnáh tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ ńkɛ̃,
ǹ tyi yɔ́nɔ́ nɔ́pi-á mɛ tah dɛ́! Nɛ̂ se kɩ fɛ̃ sè fɛ̃ syi nɩ? 61 Ǹtɛ Yesu-á pĩ nɛ
pé tɔ̀ sấhpú-á mɛ pé sèyòkèlɛ n yo wɛy mè tyí sɔkɔ, à pè syah nɛ: «Kè se
kǎn pɩ yépi tɔlɛ? 62 Tɛ́ yâh pyě pɔ Névi Píďí wɛ à yɔ̃ dɔkɔ n sɔkɔ wǎh wil
ńyãh sɔkɔ wɛ́? 63 Liyel Mirki ye min nɛ́tɛ̃nɛ, nòtɛ tir nɛ̂ mɛ névi kɩ fɛ̃ pɛkɩ
ǹ gblɔ̃́y? Ǹmɔ-á wɛlɔ nónó yo yé tyí, sè n wil Liyel Mirki tyí, té minnɛ n
kɔ̃. 64 Ǹtɛ túkù mɛ yé sɔkɔ, pè náh mɛ sɛ̃ ń yõ.» Tɛ́ yah, à tɔkɔ ké tyah gbí̃
dùkù tyí, Yesu sɔ̀ ǹ yõ sɛ̃-ńkɛ̃púlɛ n pnɛ, à tahlɩ nɛ̂ tɔ-á nɛ pɔ à dahbɩ n pi
gbɔ̀ sɔkɔ. 65 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ nɛ: «Képah ye ń kɔ̃ mé kè yo nɛ ńkɛ̃, ǹnî
yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ n pɔ n pi ńmɔ tyí, nɛ́ Sú Liyel náh ké wɛ̃kȉlɛ à kɔ̃.»

§ **6:45** 6.45 - Yah n tɛ Yesayi 54.13. * **6:49** 6.49 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 6.31. † **6:53** 6.53 - Névi Píďí wil gbɛ̃́nsê ànɛ̂ ǹ tɔ̃́ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀ nɛ sǎh kɩ pɩ yõke ànɛ̂ wɔ wɔ kwâhlɛ, sèmȉrkȉ ye Yesu mɩ pé tyí kélɛ, nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ ǹmɔ-á sárká képɔ́píkȉlɛ.

66 À tɔkɔ légbi̋ tyí, ǹ sȍ tɛ̋pú náhnáh núkú pé syɩ ǹ náh, pè náh tɔ̃ mɛ ǹ
sȍlɛ n tɛ̃. 67 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tȍ sa̋hpú nɛ́pi̇̂ gbɔ̃nimí‡ tyí nɛ ńkɛ̃́, tɛ́
pépi-á dò, pé tɔ kó pé syɩ n pi nɩ? 68 Ǹtɛ Simo-Pyɛrɩ mɛ nɛ ńkɛ̃́: «Tyɛ́-ńkɛ̃̆
min wɛlɔ nɛ́tɛ̃̆ ye áwɔlɛ, nɛ̂ tyí mɛ ápi kɩ tɔ̃ yuku wɛ́, Tɛ̃̆ ǹgbɛ̃? 69 Ápi tɛ̃̆
wɔ sɛ̃́nɔ́ mɛ á yɔ̃, ànɛ̂ á pĩ nɛ áwɔ-á Liyel wilki sah ǹ tyí yɔ̃.» 70 Képah
tɛ̃̆nɛ, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ, péwɔ kó yah wilki pélɛ nɛ́pi̇̂ gbɔ̃nimínɛ nɩ? Ǹtɛ
sétɔ̃-á pé sɔkɔ nɛ́núkù yɔ́lɛ. 71 Tɛ́ Nsyudasɩ ye sȍ Yesu n ye, ǹmɔ nɛ̂-á Simo
Yisikariyɔtɩ píɗi̋nɛ. Yesu tȍ sa̋hpú nɛ́pi̇̂ gbɔ̃nimí sɔkɔ yɔ́ ye sȍ ǹnɛ. Tɛ́ ǹmɔ
ye kɩ sȍ pɔ Yesu dahbɩ n pi gbȍ sɔkɔ.

7

Yesu yũ̋npyé náh sɛ̃ ǹ yɔ̃

1 Képah náh, Yesu sȍ mɛ yɔ̃ sɔkɔ n kɔ n kɔ̃ Kalile gbɛ̃̆nyah sɔkɔ. Tɛ́
Nsyifunɔ yȍtãm-á sȍ mɛ n yah n kɔ̃ ǹ kònmɔ-ńsahlɛ Nsyude gbɛ̃̆nyah sɔkɔ
sɛ̃́, képah ye à náh tɔ̃ sȍ mɛ ké tyí nɛ, pé kɔ kɔ̃ nɛ́npɔ́. 2 Tɛ́ Nsyifunɔ kènka̋l
sȍ syáh* sȍ mɛ de n tɛ. 3 Yesu yũ̋npyé† mɛ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, à yal ásȍ̂, à mó
yuku Nsyude gbɛ̃̆nyah sɔkɔ, ǹ sȍ tɛ̋pú tɔ kɔ̃ pè ǹ tyípínɔ́ wɛ. 4 Ńkɛ̃́ névi
nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ no pé dùkù pĩ, tɛ̃̆ náh ǹ tyilɛ n pɩ sèti̋n sȍ sɔkɔ. Tɛ́ ǹmɔ-á
tyi nónónɛ n pɩ yɔ̀, wǎh yĩnɛ à sélɛ n pɩ n wilki n mɔ, no kɔ̃ pè à wɛ. 5 Ǹtɛ
Yesu yũ̋npyé ńtɛ̃ náh sȍ mɛ sɛ̃ ǹ yɔ̃. 6 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ nɛ ké gbĩ náh
tɔ̃̋nì sɛ péwɔ tyí. Gbi̋mɛgbi̋-á se mɛ yĩ̋nɛ́nɔ́lɛ pépi tyí tɛ́. 7 Kèkɔ̃yɔ̋ névye
náh fɛ̃ pépi dyɔ yɔ n pi. Ǹtɛ pǎh mɛ péwɔ wɔ dyɔlɛ n yɔ, páh sɔ̃̋npílɛ kélɛ
n yo n wah nɛ pé tyípínì náh mɛ plɛ. 8 Pépi dɔkɔ n yuku kénɛ syáh sɔkɔ.
Péwɔ tɛ̃̆ wɔ tyí, ké gbĩ náh tɔ̃̋nì sɛ. Képah-á, pé náh n kyɩ n pi. 9 Wǎh képah
yo tɛ, à wũ Kalile sɔkɔ.

Yesu mɛ́nɔ́lɛ Nsyifunɔ kènka̋l sȍ syáh sɔkɔ, Yerusalɛmɩ kwil

10 Tɛ́ ǹ yũ̋npyé-á sɔkɔ tɛ syáh mɛ̀ sɔkɔ, ǹmɔ tɔ yuku nɛ́npɔ́ nyáh sɔ̃. Tɛ́ à
náh sȍ yɛ névye kɔ̃ pè à wɛ. À kè pɩ wɔ̃̆bìnsɔkɔnɔlɛ kannɛ. 11 Tɛ́ Nsyifunɔ
yȍtãm mó mɛ ǹnɛ n yah n kɔ̃ syáh mɛ̀ sɔkɔ, tɛ́ mɛ n piki n yah nɛ, ńyãh se
ǹnɛ nɩ? 12 Képah sɔkɔ, tɔ́wû mɛ̀ névye tyah Yesu tyílɛ n yãh tȍtȍ. Pé túkù
sȍ mɛ n yo nɛ nɛ́gbí-á ǹnɛ, túkù mó mɛ n yo nɛ sɛ̃́ náh, ǹmɔ-á pyě n pilki
névyelɛ ńkɛ̃́. 13 Ǹtɛ Nsyifunɔ yȍtãm tíkí sȍ mɛ pè tɛ̃. Kǎh pɩ sɛ̃́, pé sɔkɔ yɔ́
ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ ǹ yɔ̃ wilki mɔ à yo Yesu tyí sɔkɔ.

14 Syáh mɛ̀ sȍ mɛ ké nɩyɔ̋ sɔkɔ,‡ tɛ́ Yesu dɔkɔ pɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, à
pɔ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ. 15 Tɛ́ wǎh kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n pɩ, kè Nsyifunɔ yȍtãm gba̋n du.
Pè mɛ tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, di̋ mɛ̀ se wɛ ńyãh pnɛ̀nɔ́ mɛ̀ dùkùlɛ nɩ? Tɛ́ à
náh se mó tɔ̃ kǎrn ǹgbɛ̃ pɩ. 16 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́: «Máh
kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ tyi nónó yɔ̃ yɔ̀, ńmɔ náh sɔ̃ tɛ̃ sélɛ dɛ́, Liyel nɛ̂-à tɛkɩ mɔ ńnɛ,
ǹmɔ ye n wɛ̃kɩ sélɛ. 17 Névi nɛ̂-à kè yah tɔkɔ nɛ pé Liyel dyɔ dyɔ tɛ̃̆nɛ n
pɩ, tɛ̃̆ wɔ ye kɩ fɛ̃ ké gbɩ pĩ, Liyel-à kɩ nɛ̂ wɛ̃kɩ ńnɛ sélɛ, képah náh pɩ, ń

‡ **6:67** 6.67 - Yah n tɛ Likyi 6.13-16. * **7:2** 7.2 - Nsyifunɔ kènka̋l sȍ syáh mɛ̀nɛ, pè sȍ ńkɛ̃̆nɛ kè
syah sèpi̋n kwǎrtɔ̃nɔ, ǹ tɛ́ nɛ n sɛ̃ kènka̋l sȍ. Képah sȍ pé dyɔlɛ n to n kɔ̃ pé yèvyãhrɩ pínɔ́lɛ gbɛ̃̆nnɩ
sɔkɔ, ànɛ̂ Liyel-á pè yohnɩ mɔ dùkù nɛ̂nɛ. Yah n tɛ Levitiki 23.34. † **7:3** 7.3 - Yesu yũ̋npyé nónó
tyí-á n yo ásȍ̂ sɔkɔ yɔ̀, túkù sɔ̃nɔ sɔkɔ, ǹ kèkùrki̋ núkú gbãm ye à n ye. Tɛ́ túkù sɔ̃nɔ sɔkɔ mó, ǹ
kèkùrki̋ núkú gbãm náh à n ye. ‡ **7:14** 7.14 - Syáh nɛ̂ tyí-á n yo ásȍ̂ sɔkɔ yɔ̀, sèpi̋n kwǎrtɔ̃nɔ ye
sȍ kè n syah.

yah yɔ̃́ kwɔ́nɔ́-à kɩ nɛ mé n pɩ. [18] Névi nɛ̂-à ǹ yah yɔ̃́ tyilɛ n yo, ǹ gblɔ̃̀y yĩn gbílkí-ńsah ye à n yah n kɔ̃. Ǹtɛ névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé tyi pól pɩ, pé tɔ̃́-ò yĩn mó gbilki, nɛ́gbí ye tɛ̃̀nɛ. Pílkí-ńsah náh mɛ tɛ̃ tyí póllɛ. [19] Moyisi náh Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ yé kɔ̃ di? Ǹtɛ yé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh se mɛ n kɔ ké wɛ̃̀kì yõ nɩ? Sɔ̃ pɩ té yé n yah n kɔ̃ ńmɔ kònmɔ-ńsahlɛ wɛ́?»§ [20] Képah tɛ̃̀nɛ, tɔ́wû à syah nɛ sétõ-á mɛ ǹ sɔkɔ, à kɔ̃ à képahlɛ n yo, nòtɛ nɛ̂ se nɛ páh ǹnɛ n ko n mɔ nɩ? [21] Yesu mɛ tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Tyi núkú yɔ́ ó* náh mé pɩ, tɛ́ yé pól gbɛ̃̀n du yɔ̀ di? [22] Moyisi náh mɔ yélɛ kɔ̃̀kè kɔ̃̀nɔ́ sɔkɔ di? Ǹtɛ ǹmɔ ńtɛ̃ náh tyah ké gbennɛ dò, ǹ náh tãn ye tyah kélɛ. Tɛ́ yé náh mɛ píyɩ̃́lɛ n kɔ̃ mɩ mɩ yòh sõlɛ di?† [23] Ǹtɛ yépi-à kɔ̃̀kèlɛ n kɔ̃ mɩ mɩ yòh sõlɛ, nɛ yé káh pɔ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ dêl pɩ, sɔ̃ pɩ té ńmɔ-á névi yɔ̃̀tàhsyi pól dɛ mɔ mɩ mɩ yòh sõlɛ, yé ń dyɔlɛ n yɔ wɛ́? [24] Yé káh tyilɛ n wah à yĩnɛ yɩ̃́ yáhnɔ́lɛ. Yé sélɛ n wah gbɩ wɛ̃̀kì yõ.»

Yesu se Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ?

[25] Képah sɔkɔ, Yerusalɛmɩ tãn túkù sɔ̃̀ mɛ n yo nɛ ńkɛ̃́, dɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ pè n yah n kɔ̃ nɛ pé ko mɔ, ǹmɔ kó yɔ̀ nɩ? [26] Ǹtɛ pè yah à n wɛkɩ tɔ́wû nɩyɔ̃́, tɛ́ pè náh mɛ n vi n mɔ ǹ tyí lɛ́! Yɔ̃̀tãm se kɩ pyě mɛ kè fɛ̃ syi nɛ, ǹmɔ-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ nɩ? [27] Tɛ́ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-à sɔ̃ nɛ̂nɛ pɔ, névi náh ǹ wɩ̀l-ǹsah pĩ n pi, ǹtɛ pépi-á dɩ̃́ mè wɩ̀l-ǹsah pĩ dò.

[28] Képah ye, Yesu-á mɛ névyelɛ n kwɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, à yo pé tyí yɩ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Yé ńnɛ n pnɛ, tɛ́ ń wɩ̀l-ǹsah pĩ yé yo kè? Ǹtɛ ńmɔ náh pɔ ń gblɔ̃̀y yõ sɛ̃ dɛ́! Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńmɔlɛ, à mɛ gbɩ ó ǹ tɔ̂ɔ́, ǹmɔ nɛ̂-á yé náh ǹnɛ n pnɛ. [29] Ǹtɛ ńmɔ wɔ wil ǹ tnɔ̂. Mé ǹnɛ n pnɛ, ànɛ̂ ǹmɔ ye tɛkɩ mɔ ńnɛ.» [30] Képah tɛ̃ sɔkɔ, pè tyah Yesu tɛ̃-ńsahlɛ n yah n kɔ̃. Tɛ́ kǎh pɩ ǹ gbĩ náh tɔ̃̀nì sɔ̃̀ mɛ sɛ sɛ̃, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ gbɔ̃̀ tũ ǹ tyí. [31] Ǹtɛ tɔ́wû mè sɔkɔ névye náhnáh sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ ǹ yõ, tɛ́ mɛ n yo nɛ, tɛ́ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-à sõ nɛ̂nɛ pɔ, à se kɩ pɔ gbɩ̀l tyi pɩ kɩ kal dɩ̃́ mè tyílɛ yɔ̀ nɩ?

Liyel nî-ńsah gbô syíkípú tɛ́kínmɔnɔlɛ nɛ pè kyɩ Yesu tɛ̃

[32] Tɛ́ tɔ́wû-á sɔ̃̀ mɛ tyi nónónɛ n yãh tɔ̃̀tɔ̃̀ Yesu tyí sɔkɔ, sè pɔ wɛ de Farisi wɛ̃̀kì kópú níkí sɔkɔ. Képah sɔkɔ, pépi ànɛ̂ sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm mɛ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú tɛkɩ mɔ nɛ, pè kyɩ Yesu tɛ̃. [33] Pǎh pɔ, Yesu mɛ nɛ: «Ńmɔ kɩ mɛ yélɛ kɩ wrɔ́ kwéy ó pɩ ńtɔ̃,‡ tɛ́ kɩ sɔkɔ ń tɛ́kínmɔ-ò tnɔ̂. [34] Ǹmɔ-á kɩ n mɛ n pi ńyãh sɔkɔ, yépi náh fɛ̃ n kyɩ nɛ́npɔ́. Képah ye, yé kɩ ń yah kɔ̃ tɛ́ yé náh ń wɛ n pi.» [35] Wǎh yo sɛ̃, Nsyifunɔ núkú tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, ńyãh se ǹmɔ kɩ n yuku n pi, tɛ́ pépi kɩ à yah kwlɔ nɩ? Ǹkɛ̃ pé no Nsyifunɔ nónó-á mɛ karkɩ tɛ̃ tɛ̃ kɔ̃ nɛ́káhbí wrɔ́, pépi tyí se pyě à kɩ yuku, kɩ kyɩ nɛ́káhbílɛ n kwɔ nɩ? [36] Ǹkɛ̃ wɛlɔ nónó-á à yo yɔ̀ nɛ ńkɛ̃: «Ńmɔ-á kɩ n mɛ n pi ńyãh sɔkɔ, yépi náh fɛ̃ n kyɩ nɛ́npɔ́, képah ye, yé kɩ ń yah kɔ̃, tɛ́ yé náh ń wɛ n pi.» Sépi kɔ́r se nɛ̂nɛ nɩ?

Ni nɛ̂-á minnɛ n kɔ̃

§ **7:19** 7.19 - Yáh wɛ Yesu képahlɛ n yo, kè mɛ yónɔ́lɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Káh nɛ́kókè mɔ.» Yah n tɛ Yálnɔ́ sɛ́béy 20.13, ànɛ̂ Nsyɔ̃ 5.18. * **7:21** 7.21 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 5.1-16. † **7:22** 7.22 - Liyel lésõ yégbékè kwrɔ mɔ Abrahmɩnɛ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pè dɩ̃́npɩ̀ póllɛ n kɔ̃ pé dúbínɔ́ sèpɩ̀n kwǎrtɔ̃-ò sɔ̃nɔ́lɛ. Képah-á kɩ pɩ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ mè pɔ́kɔ́nmɔnɔlɛ. Képah ye, lésõ-à sɔ̃ pɔ yĩnɛ mɩ mɩ yòh sõlɛ, Nsyifunɔ kélɛ n pɩ. Yah n tɛ Yenɛsɩ 17.10-12. ‡ **7:33** 7.33 - Wɛy mè yóntɛnɔ náh, Yesu ńwɔ̃lɔ́ kénúkò kénkɔ̃ pɩ, tɛ́ pè à syɩ dahnɩ yõ, à à ko mɔ.

[37] Syáh gbȉyȉkȉ téy sɔ̃lɛ, nɛ̂-á pɩ ké gbȉyȉkȉ ǹgbɛ̃nɛ, Yesu yuku yĩn tɔ́wû
sɔkɔ, tɛ́ yo yínpɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Níkȉ-à mɛ nɛ̂ tɛ̃, tɛ̃ pɔ ńmɔ tyí, à pɔ wɔ.§
[38] Névi nɛ̂-à sɛ̃ ńmɔ yɔ̃, min yrɛy kɩ n fwo n wil tɛ̃ sɔkɔ, sɔ̃-á Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y yo kélɛ.» [39] Liyel Mirki nɛ̂-á sɔ̃ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú kɩ pɔ n wɛ n pi, képah
tyí ye sɔ̃ Yesu n yo. Tɛ́ légbȉnɛ, Yesu náh tɔ̃nɩ sɔ̃ mɛ dɔkɔ ǹ tɔ̃rí yɔ̃, képah
ye Liyel náh tɔ̃nɩ sɔ̃ mɛ ǹ Mirkilɛ pè kɔ̃.

Yesu tyí-á gbɛ́kínɔ́ nɛ̂ dahbɩ tɔ́wû wrɔ́

[40] Tɔ́wû-á Yesu wɛy mɛ̀ noh tɛ, túkù tyah n yo nɛ ńkɛ̃, Liyel tɛ̃ntɔ̃ syínyo-
ò* nɛ̂-á pé syɩkɩ tɛ̃, ǹmɔ-á ɗí mɛ̀nɛ tɔ́tɔ́. [41] Túkù mó nɛ, Liyel-á nɛ̂ yah
tɔkɔ, ǹmɔ-á. Tɛ́ túkù tɛ̃ wɔ mó nɛ, Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ† se kɩ fɛ̃ wil Kalile
gbɛ̃nyah sɔkɔ nɩ? [42] Kè kó mɛ yónɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́béy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, wǎh kɩ
pɩ yɔ̃tɛ̃ ɗí Davidi pétóbé sɔkɔ yɔ́lɛ, tɛ́ kɩ n dubi n pi Betlɛmɩ kwil,‡ képah
nɛ̂ sɔkɔ-á Davidi dubi di? [43] Képah sɔkɔ, névye sɔ̃nɔ pɩ sé tyí tyílɛ Yesu tyí
sɔkɔ. [44] Túkù sɔ̃ mɛ n yah n kɔ̃ ǹ tɛ̃-ńsahlɛ, ǹtɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ gbɔ̃
tũ ǹ tyí.
[45] Képah sɔkɔ, Liyel ní-ńsah gbô syíkípú pé syɩ sɔkɔ sárká syínwȉlkȉpu
yɔ̃tãm ànɛ̂ Farisi wɛ̃kȉ kɔ́pú tnɔ̂. Pèpi mɛ pè piki yah nɛ, sɔ̃ se pɩ tɛ́ pè
náh Yesu tɛ̃ pɔ nɩ? [46] Pè mɛ pè syah nɛ, ɗí mɛ̀ wɛy kénkɔ̃ náh mɛ póllɛ.
[47] Képah tɛ̃nɛ, Farisi wɛ̃kȉ kɔ́pú nɛ, è, pè se pyě yɛ à kɔ̃ à pé tɔ yɔ̃ yɩkɩ nɩ?
[48] Pè se yɔ̃tɛ̃ yɔ́, képah náh pɩ, Farisi wɛ̃kȉ kɔ́-ò yɔ́ wɛ yah à sɛ̃ Yesu yɔ̃ nɩ?
[49] Tɛ́ kàh tɔ́wû mɛ̀ névye tɛ̃ wɔ lésyi, pè náh Moyisi tyi kɔ̃nsàhnɔ́lɛ n pnɛ
dò. Pé pól tyí-á yɩkɩ.
[50] Tɛ́ Farisi wɛ̃kȉ kɔ́pú nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ sɔ̃ mɛ pè n ye Nikodɛmɩnɛ, nɛ̂-á kyɩ
wil yah Yesu tyí sɔ̃ yɔ́lɛ.§ Ǹmɔ mɛ yo pé no tyí nɛ: [51] «À yĩnɛ ápi tyi
kɔ̃nsàhnɔ́lɛ, á se yĩnɛ à lékàhlɛ névi kɔ̃, né á náh ǹ vyãh wɛy noh, tɛ́ pĩ tyi
nónó-á à pɩ?» [52] Képah sɔkɔ, pé no à syah nɛ, è, Kalile gbɛ̃nyah nɛy se ǹ
tɔlɛ tɛ́ à n wɛkɩ sɛ̃ nɩ? Ǹkɛ̃, à Liyel wɛy sɛ́béy tɔkɔ n sohlɩ n yah, wǎh kɩ
kè wɛ nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃ syínyo-ò yɔ́ ńtɛ̃ náh n wil Kalile gbɛ̃nyah sɔkɔ.
[53] [Képah náh, pé pól karkɩ sɔkɔ pé fnɛ́ sɔkɔ.

8

[1] Ǹtɛ, Yesu wɔ mó sɔkɔ Wolivi yèh yɔ̃lɩ yɔ̃.

Fɔ̀fínpɩ pi yɔ́ tɛ̃npɔnɔlɛ Yesu tyí

[2] Tɛ́ ɗĩndal séngbɔ̃ púpúlɛ, Yesu tɔ̃ ǹ syɩ pɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, tɛ́ no
pól mɛ pɔ ǹ tnɔ̂. À mɛ kɔ̃ tɛ̃ à tyah pélɛ n kwɔ. [3] Wǎh mɛ kwɔ́nɔ́ sɔkɔ, Liyel
tyi kɔ̃nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kȉ kɔ́pú mɛ pɔ sê fɔ̀fínpɩ yɔ́lɛ ǹ tyí. Pè
pɔ pi mɛ̀ sah tɔ́wû nɩyɔ̃ Yesu yah, [4] tɛ́ Yesu syah nɛ, kwɔ́-ò ɗí, páh pi mɛ̀
wɛ tɛ̃ fɔ̀fíkȉ pínɔ́ sɔkɔ tɔ́tɔ́. [5] Tɛ́ Moyisi-á kè yo sah ǹ tyi kɔ̃nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ,
sɛ̃nkɔ̃ sê-á yĩnɛ mínkònɔ́lɛ dyêhlɛ.* Tɛ́ ǹmɔ-á dò, ǹmɔ se nɛ sɔ̃-á nɩ? [6] Pè
sɔ̃ mɛ képah tɛ̃nɛ n yo sɛ̃, nɛ wàh kɩ pilki pé lékàh wɛ à kɔ̃.† Ǹtɛ Yesu mɛ

---

§ **7:37** 7.37 - Syáh mɛ̀ sɔkɔ, pè sɔ̃ ńkɛ̃nɛ pé dyɔlɛ n to n kɔ̃ ni tyílɛ, Liyel-á lésɔ̃ nɛ̂nɛ pélɛ n kɔ̃ gbɛ̃nnɩ sɔkɔ. Képah ye Yesu kɔ̃ à nɛ níkȉ-à nɛ̂ tɛ̃, tɛ̃ pɔ wɔ péwɔ tyí. * **7:40** 7.40 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 1.21 ; 6.14. † **7:41** 7.41 - Yah n tɛ Krista tyí yah yónɔ́ sɔkɔ. Kè kɩ wɛ wɛlɔ yah yónɔ́ sɔkɔ. ‡ **7:42** 7.42 - Yah n tɛ Mise 5.1. § **7:50** 7.50 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 3.1-21. * **8:5** 8.5 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 22.22. † **8:6** 8.6 - Pílkíntɛ̃-ńsah ye sɔ̃ pè n yah n kɔ̃ Yesulɛ. Wàh kɩ nɛ pè à min ko dyêhlɛ, Wrome tãn dêl ye à pɩ. Wàh kɩ mó tɔ̃ yo nɛ pè à fin mɔ, à Moyisi tyi kɔ̃nsàhnɔ́ dêl pɩ.

ǹ yõ sĩnki, tɛ́ tyah n wãrkɩ sétáh sɔkɔ ǹ kèngbɔlɛ. 7 Kăh pɩ sɛ̃́, pè tɔ̃ mɛ yɔ̃
sɔkɔ ǹnɛ n gbah n piki n yah. Képah tɛ̃̀nɛ, à mɛ ǹ yõ yɔ̃ tɛ́ yo pé tyɩ́ nɛ: «Yé
sɔkɔ nɛy nɛ̂-à kɩ mɛ à náh tyɩ́pékè pɩ yah póllɛ, tɛ̃̀ wɔ dáhkɩ̀lɛ pi mè min
gbennɛ.» 8 Képah yóntɛnɔ náh, à tɔ̃ ǹ yõ sĩnki à tyah n wãrkɩ sétáh sɔkɔ.
9 Păh képah tɛ̃̀ noh sɛ̃́, pè tyah n sɔkɔ núkú núkúlɛ, à tɔkɔ lékɔ̃lɔ́ ǹgbò tyɩ́,
pópó à pɔ gbàh sah Yesu ànɛ̂ pi mè ó tyɩ́ nɛ́npɔ́. 10 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ ǹ
yõ yɔ̃ tɛ́ yo pi tyɩ́ nɛ, nónó-á pɔ tɔkɔ à kɔ̃, ńyãh se pélɛ nɩ? Pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃̀
kó à mɔ kũ kɔ̃ nɩ? 11 Pi mɛ nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃̀, nɛy náh pé mɔ kũ kɔ̃. Képah sɔkɔ,
Yesu mɛ nɛ: «Ŋ́mɔ tɔ náh ǹ mɔ kũ kɔ̃ n pi. Nɛ n yuku; tɛ́ à tɔkɔ núkúnúkú
tyɩ́, káh n tɔ̃ tyɩ́pékè pɩ n yah.»]

Yesu ye kèkõyɔ̃́ kyòolɛ

12 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo névye tyɩ́ nɛ: «Ŋ́mɔ ye kèkõyɔ̃́ kyòolɛ. Névi
nɛ̂-à ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃, tɛ̃̀ náh tɔ̃ n kɔ n pi fɛ̃̀ntũ̂ sɔkɔ. Ȁ kɩ kyòo wɛ, nɛ̂-á kɩ minnɛ
à kɔ̃.
13 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́pú à syah nɛ, nɛ̂ se kɩ sɛ̃ ǹ tyɩ́yónɔ́ yõ nɩ?
Ŋ̀mɔ ó kó ǹ gblɔ̌y tàrfyɔ̀lɛ yɔ̀ nɩ?‡ 14 Yesu mɛ yo pé tyɩ́ nɛ ńkɛ̃́: «Gbɩ tɛ̃̀
wɔ ye ńmɔ ye ń gblɔ̌y tàrfyɔ̀lɛ ó, ǹtɛ ńmɔ ń wɩ̃̀l-ǹsahlɛ n pnɛ, tɛ́ ń yúkú-
ńsahlɛ n pnɛ. Képah ye, máh tyi nónó yo ń gblɔ̌y dùkù tyɩ́ sɔkɔ, gblɔ ye
sélɛ. Tɛ́ yépi náh ń wɩ̃̀l-ǹsah pĩ, yé náh se mó tɔ̃ ń yúkú-ńsah pĩ. 15 Yépi
tɛ̃̀ wɔ lékàhlɛ névyelɛ n kɔ̃ à yĩnɛ névi yɔ̃̀tàhsyi sõnɔlɛ. Ǹtɛ ńmɔ wɔ náh
lékàhlɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃̀nɛ n kɔ̃. 16 Tɛ́ kàh se pɔ pɩ mé yĩnɛ mè lékàhlɛ ǹnî kɔ̃,
mé náh kélɛ à kɔ̃ n pi ń gblɔ̌y. Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, á kɩ kélɛ à kɔ̃
wɛ̃ tyɩ́ ǹmɔlɛ. Képah ye, ń lékàh kɔ̃̀nɔ́ kɩ pɩ gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ yõ. 17 Kè náh mɛ
wã́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ yé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ, nɛ́pɩ̂ nɩ́mɩ́-à pɩ tàrfyɔ̀lɛ tir nɛ̂ sɔkɔ,
gbɩ-á kélɛ di?§ 18 Ŋ̀mɔ mɛ ń gblɔ̌y tyɩ́lɛ n yo, tɛ́ Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ,
ǹmɔ tɔ mɛ ń tyɩ́lɛ n yo.» 19 Képah sɔkɔ, pè Yesu syah nɛ, ńyãh se ǹ súlɛ nɩ?
Yesu mɛ nɛ: «Yé náh ńmɔlɛ n pnɛ, yé náh ń Sú tɔlɛ n pnɛ. Yâh sɔ̃̀ mɛ ńnɛ
pnɛ, yé náhkɩ ń Sú tɔ pĩ.» 20 Yesu sɔ̃̀ mɛ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ Liyel ní-ńsah gbô fĩ́
yɔ́ sɔkɔ, ńyãh-á ké pɔ́ kyɛ́súkùlɛ, tɛ́ tyi nɔ́pi yo. Ǹtɛ ǹ gbĩ náh tɔ̃̀nɩ̀ sɔ̃̀ mɛ
sɛ, képah ye ǹnî yɔ́ ńtɛ̃̀ náh tɛ̃̀ wɛ à tɛ̃̀.

Gbáhdyâh dɩ̂nɔ́lɛ Yesu yõ sɛ̃́-ńkɛ̃́pú tyɩ́

21 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo tɔ́wû tyɩ́ nɛ: «Ŋ́mɔ ye n sɔkɔ yɔ̀. Yé kɩ ń yah n
kɔ̃ n pi, ǹtɛ yé kɩ ku yé tyɩ́pékè sɔkɔ. Ŋ̀mɔ-á n yuku ńyãh, yépi náh fɛ̃ n kyɩ
n pi nɛ́npɔ́.» 22 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ nɛ, ǹtɛ ǹ gblɔ̌y ko mɔ dékè se kɩ pyě
mɛ à tɛ̃ nɩ? Ȁ kɔ̃ à n yo nɛ, pépi náh fɛ̃ n kyɩ n pi péwɔ yúkú-ńsah sɔkɔ.
23 Yesu mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Yépilɛ, sétáh yõ névye ye yélɛ, tɛ́ ńmɔ wɔlɛ, ńmɔ
wil yɩ̂nyõ. Kèkõyɔ̃́ mè névye ye yépilɛ, ǹtɛ ké névi náh ńmɔ wɔlɛ. 24 Yáh
wɛ mé kélɛ n yo yé tyɩ́ nɛ yáh kɩ ku yé tyɩ́pêl sɔkɔ, yé náh mɛ sɛ̃ ké yõ nɛ,
Ŋ̀mɔ-á,* képah ye ń kɔ̃ mé nɛ yáh kɩ ku yé tyɩ́pêl sɔkɔ.»† 25 Képah sɔkɔ, pè
à piki yah nɛ, nɛ̂ tɛ̃ ó se ǹmɔlɛ nɩ? Yesu mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Mé sɔ̃̀ kè yo tɛ
yé tyɩ́ ké tyah gbĩ́ dùkùlɛ. 26 Tyi náhnáh mɛ ń tyɩ́ yo yo tɛ̃̀nɛ yé tyɩ́ sɔkɔ ànɛ̂
kɩ lékàhlɛ yé kɔ̃. Ǹtɛ máh nɛ̂ noh ń tɛ́kɩ́nmɔ-ò tyɩ́, képah ó ye mé n yo yé

‡ **8:13** 8.13 - Nsyifunɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ, nɛ́ tàrfyɔ̀ névye náh nɔ nɩ́mɩ́nɛ tir nɛ̂ tyɩ́, kénɛ tir náh n mɔ n kɔ̃. Yah n tɛ Tɔ̃̌nyonɔ 17.6; Matye 18.16. § **8:17** 8.17 - Yah n tɛ Tɔ̃̌nyonɔ 17.6. * **8:24** 8.24 - Ŋ̀mɔ-á nɛ̂ tyɩ́-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, Liyel ǹgbò ye lésõ ǹ gblɔ̌y ye Ŋ̀mɔ ye Ŋ̀mɔlɛ. Tɛ́ Yesu tɔ-á pɔ ǹ gblɔ̌y ye Ŋ̀mɔ yelɛ, képah kélɛ n wɛ̃̀kɩ nɛ Liyel-á ǹnɛ. Yah n tɛ Yálnɔ́ 3.14. † **8:24** 8.24 - Kũ nɛ̂ tyɩ́-á Yesu yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, kũ gbɔy tyɩ́ náh à n yo, Liyel tyɩ́ tɩ̃̀n kũ tyɩ́ ye à n yo.

tyí. Ǹmɔ ye gbɩ nétɛ̃nɛ.» 27 Ǹtɛ pépi náh sɔ̂ mɛ pĩ nɛ, Sú Liyel tyí-á Yesu
n yo pé tyí. 28 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Yâh pɔ Névi Pídí yɔ̃ dɔkɔ
gbí nɛ̂nɛ, yé kɩ pĩ nɛ Ǹmɔ-á. Tɛ́ kɩ tɔ̃ pĩ nɛ mé náh tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ n pɩ ń yah
yĩ́nɛ. Sú Liyel-á tyi nónónɛ ń kwɔ, sépi ó ye mè n nɛ n yo. 29 Nɛ̂-á tɛkɩ mɔ
ńmɔlɛ, mé mɛ ǹ dyɔ yĩ́ tyilɛ n pɩ gbímɛgbí, képah ye à mɛ ńnɛ, à náh ń
sah n pi ń gblɔ̌y.» 30 Yesu-á mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ gbí nɛ̂nɛ, névye náhnáh
sɛ̃ ǹ yɔ̃.

Nónó mɛ Abrahmɩ pétóbélɛ tɔ́tɔ́?

31 Képah tɛ̃nɛ, Nsyifunɔ nónó-á sɔ̂ sɛ̃ Yesu yɔ̃, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Yáh
kɩ mɛ ńmɔ tyíyónɔ́ wɛ̃kìlɛ n kɔ, ń tɔ̂ sáhpú kègblɔ ye yélɛ. 32 Yé kɩ gbɩlɛ
n pnɛ, tɛ́ kénɛ gbɩ kɩ yé wilki yɔ̃rɩ sɔkɔ.» 33 Képah sɔkɔ, pè mɛ Yesu syah
nɛ, Abrahmɩ pétóbé-á pépilɛ. Pépi náh pɩ yah ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yɔ̃bɩlɛ póllɛ. Ǹtɛ
à se sɔ̃npílɛ n yo nɛ, pépi-á kɩ wil yɔ̃rɩ sɔkɔ nɩ? 34 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ:
«Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí, névi nɛ̂-à tyípékèlɛ n pɩ, tyípékè yɔ̃
ye tɛ̃nɛ. 35 Yɔ̃lɛ, ǹ yɔ̂tɛ̃ dí gbô sɔkɔ tɛ̃-ò kṹmm náh ǹnɛ. Ǹtɛ yɔ̂tɛ̃ dí pídí tɛ̃
wɔlɛ, ǹ sú gbô sɔkɔ tɛ̃-ò kṹmm ye ǹmɔlɛ. 36 Képah ye, Liyel Pídí-à yé wilki
yɔ̃rɩ sɔkɔ, yé kɩ mɛ yé gblɔ̌y yɔ̃ kègbɩ tɛ̃ yɔ̃.
37 Mé pĩ nɛ Abrahmɩ pétóbé-á yélɛ. Ǹtɛ yáh ńmɔ wɛlɔ yahle, képah ye
yé kɔ̃ yé n yah n kɔ̃ ń kònmɔ-ńsahlɛ. 38 Ǹmɔ-á nɛ̂ wɛ ń Sú Liyel tyí, képah
ye mé n yo. Yépi tɔ-á mó tyi nónó noh yé sú tyí, sépi ye yé n pɩ.» 39 Pǎh
Yesu wɛy noh sɛ̃, pè à syah nɛ, Abrahmɩ-á pépi súlɛ. Képah sɔkɔ, Yesu nɛ:
«Yâh sɔ̂ mɛ Abrahmɩ pétóbélɛ, yé náhkɩ mɛ Abrahmɩ tyípínìnɛ n pɩ. 40 Ǹtɛ
núkúnúkú, ńmɔ nɛ̂-á gbɩ noh ń Sú Liyel tyí à yo yé tyí, yé n yah n kɔ̃ ńmɔ
kònmɔ-ńsahlɛ. Abrahmɩ náh sɛ̃nkɔ̃ pɩ dò. 41 Yépilɛ, yé sú tyípínɔ́ ye yé n
pɩ.» Képah tɛ̃nɛ, pè à syah nɛ, fɔ̀fíkì‡ pínɔ́ sɔkɔ náh pépi dubi dɛ́! Ǹkɛ̃
Sú núkú ó-á pépi tyí, nɛ̂-á Liyellɛ. 42 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Liyel tyí ye
ńmɔ wil à pɔ. Ǹmɔ náh pɔ ń gblɔ̌y yĩn yɔ̃ dɛ́! Ǹmɔ ye tɛkɩ mɔ ńnɛ. Ǹtɛ
Liyel-à sɔ̂ mɛ pɩ yé Súlɛ kègbɩ yɔ̃ sɔkɔ, ńmɔ tyí náhkɩ mɛ nɔ yé tyí. 43 Yé
yahle ń wɛlɔ nóhnɔ́lɛ, képah ye yé náh ń wɛlɔ syíkí-ńtẫn pĩ. 44 Yépi súlɛ,
sétẫn yɔ̂tɛ̃ ye ǹnɛ. Ǹmɔ dyɔ yĩ́ tyi ye yé mɛ ké tyí nɛ yé nɛ n pɩ. Nɛ́kókè
mɔ́-ò ye ǹnɛ ǹgbò dùkùlɛ. Wǎh pɩ gbɩ náh mɛ ǹ sɔkɔ, à náh mó gbɩ wɛ̃kìlɛ
n kɔ póllɛ. Wǎh pɩ mìnì yó-òlɛ, wàh mìnìnɛ n yo, ǎ kélɛ n yo à yĩnɛ ǹ
gblɔ̌y kèdùkùlɛ. Mìnì yónɔ́ yɔ̃ wil ǹmɔ tyí. 45 Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃ wɔlɛ, ńmɔ gbɩlɛ
n yo, képah ye yé náh mɛ sɛ̃ ń yɔ̃. 46 Yépi sɔkɔ nɛ̂ tɛ̃ kɩ fɛ̃ kè wɛ̃kɩ nɛ máh
tyípékè pɩ? Ǹtɛ máh gbɩlɛ n yo, kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ yé náh sɛ̃ ń yɔ̃? 47 Liyel tyí
névi-à névi nɛ̂nɛ, ǹmɔ Liyel wɛynɛ n noh n tɛ̃ n yĩn. Ǹtɛ Liyel tyí névye
náh yépilɛ, képah ye yé kɔ̃ yé yahle sé nóhnɔ́lɛ.»

Yesu mɛ Abrahmɩ yah

48 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ Yesu syah nɛ, gbɩ kó mɛ pé tyí pé yo nɛ, Samari
nɛy-á ǹnɛ, ànɛ̂ sétɔ̃-á mɛ ǹ sɔkɔ nɩ? 49 Á mɛ yo pé tyí nɛ: «Sétɔ̃ náh mɛ
ńmɔ sɔkɔ. Ǹ Sú Liyel ye mé n gbilki, tɛ́ yépi mɛ ńmɔlɛ n yilɔ. 50 Ǹmɔ náh
mɛ n yah n kɔ̃ ń gblɔ̌y gbílki-ńsahlɛ dɛ́. Ǹ gbílki-ò ǹ gblɔ̌y ńmɔlɛ. Ǹmɔ ye
gbɩ syínkɔ̃-òlɛ.§ 51 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí, névi nɛ̂-à n sah ńmɔ
yóré yɔ̃, tɛ̃ náh kũ dɔ n yah n pi póllɛ.»* 52 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ à syah nɛ,

---

‡ **8:41** 8.41 - Liyel wɛ̃kì kɔ́-ńkɛ̃ pèpɛynɛ, Liyel wɛy kélɛ n tɔkɔ n sãh fɔ̀fíkì pínɔ́lɛ. § **8:50** 8.50 - Gbɩ syínkɔ̃-ò nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, Liyel ye. * **8:51** 8.51 - Kũ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, yah n tɛ 8.24.

páh pyě kè pĩ yɨ̃́ núkúnúkú tɛ̃nɛ nɛ sétõ-á mɛ ǹ sɔkɔ. Abrahmɩ-á ku, Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu tɔ mɛ ku. Ǹtɛ ǹmɔ pɔ n yo nɛ, névi nɛ̂-à n sah péwɔ yóré
yõ, tɛ̃ náh kũ dɔ n yah n pi nɩ? 53 Pépi sú Abrahmɩ-á ku. Ǹtɛ ǹmɔ se mɛ
n sõ nɛ páh kal Abrahmɩnɛ nɩ? Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu tɔ mɛ ku. Tɛ́ ǹmɔ tɛ̃
se mɛ ǹ gblɔ̃̌ynɛ n yah nɛ́dúkú nɛ̂nɛ nɩ? 54 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ:
«Mâh náhkɩ sɔ̃̀ mɛ ń gblɔ̃̌ynɛ n gbilki, yõ náh mɛ gbílkínɔ́ mɛ̀ tyí. Ǹtɛ ń
Sú Liyel ye n gbilki ńnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á yé nɛ, yé Liyel-á ǹnɛ, 55 tɛ́ yé náh se mó
tɔ̃ mɛ ǹnɛ n pnɛ. Ǹtɛ ńmɔ wɔ ǹnɛ n pnɛ. Mâh sɔ̃̀ mɛ yo nɛ, mé náh ǹnɛ
pnɛ, mé náhkɩ pɩ mìnyolɛ yé tyí kɔ̃lɛ. Ǹtɛ ńmɔ ǹnɛ n pnɛ, tɛ́ mɛ n sah ǹ
yóré yõ. 56 Yé sú Abrahmɩ sɔ̃̀ mɛ nìvìnì sɔkɔ nɛ, pé ńmɔ pɔ sõ gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̀ wɛ.
À mɛ pɔ kè wɛ, kè pɩ nìvìnìnɛ ǹ tyí.» 57 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ mɛ à syah
nɛ, ǹmɔ náh tɔ̃̌nì ye tikininí pó gbãm wɛ, tɛ́ nɛ páh Abrahmɩ wɛ nɩ? 58 À
mɛ yo pé tyí nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, Abrahmɩ-á pópó n
dubi, Ǹmɔ mɛ.» 59 Wăh képah yo sɛ̃, pè núkú dyêh kwel ǹ tyí nɛ páh ǹnɛ
n minki.† Ǹtɛ à mɛ wɔ̃bɩ à wil Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ à sɔkɔ.

9

Yɨ̃́tũ̂ dɨ̃́ yɔ́ yɨ̃́ yíkínmɔnɔlɛ

1 Sõ yólɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ n kɔ n sɔkɔ tɛ́ dɨ̃́ yɔ́ wɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ yɨ̃́tũ̂nɛ ǹ dubi
gbɨ̃́ dùkùlɛ. 2 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú à piki yah nɛ, pé kwɔ́-ò dɨ̃́, sɔ̃́ se pɩ
tɛ́ dɨ̃́ mɛ̀ dubi yɨ̃́tũ̂nɛ nɩ? Ǹmɔ tyípékè pínɔ́ se, tɨ̃̂ ǹ dúbípú tyí se? 3 À mɛ
yo pé tyí nɛ: «Ǹmɔ, képah náh pɩ ǹ dúbípú tyípékè pínɔ́ náh à kɔ̃ à dubi
yɨ̃́tũ̂nɛ dɛ́! Kè ye pɩ Liyel tyípínì wɛ̃kɩ yĩnnɛ ǹ sɔkɔ. 4 Nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńmɔlɛ,
tyah kyòo sɔkɔ ye á yĩnɛ à tɔ̃̀lɛ n pɩ ǹ tyí. Ǹkɛ̃ lékɑ̂h mɛ n pi, nɛ̂ sɔkɔ-á nɛy
náh fɛ̃ tɔ̃̀ pɩ n pi. 5 Máh fyɔ̀ mɛ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ, ńmɔ ye kèkõyɔ̃́ kyòolɛ* ń mɛ
gbɨ̃́ pól sɔkɔ.» 6 Wăh képah yo tɛ, à sĩn mɔ sétáh tɛ́ kè fãh à kele yɨ̃́tũ̂ dɨ̃́ yɨ̃́
yah. 7 Tɛ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ à kyɩ ǹ yah wu pɛ́kì tũ̂nsàhnɔ́ yɔ́ ni sɔkɔ, nɛ̂-á pè
n ye Silowelɛ. Silowe kór ye Tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ. Yɨ̃́tũ̂ dɨ̃́ mɛ sɔkɔ à kyɩ ǹ yah wu
nɛ́npɔ́. Wăh ǹ syɩ n pi gbɨ̃́ nɛ̂nɛ, à sɔ̃̀ mɛ n yah.
8 Képah sɔkɔ, ǹ tnɔ̂ tɛ̃pu ànɛ̂ nónó-á ńkɛ̃nɛ ǹnɛ n wɛ à n nɛ mɛ n ni n
syi, păh à wɛ pè mɛ yo tũ nɛ, dɨ̃́ mɛ̀ kó ńkɛ̃nɛ n kɔ̃ n tɛ̃ nɛ n ni n syi yɔ̀ nɩ?
9 Túkù nɛ ǹmɔ-á, túkù mó nɛ ǹmɔ náh, yɑ̃̀hnkõ-á à tɔ. Păh mɛ képah sɔkɔ,
dɨ̃́ mɛ yo pé tyí nɛ péwɔ-á tótó. 10 Wăh yo sɛ̃, pè mɛ à piki yah nɛ, ǹ yɨ̃́ se
pɩ sɔ̃́ tɛ́ yɩkɩ mɔ nɩ? 11 À mɛ yo pé tyí nɛ, dɨ̃́ nɛ̂-á pè n ye Yesulɛ, ǹmɔ-á
fɑ̃̀hkì pɩ, tɛ́ kè kele pé yɨ̃́ yah, tɛ́ nɛ pé kyɩ pé yah wu Silowe yɔ sɔkɔ. Pé
mɛ sɔkɔ kyɩ pé yah wu nɛ́npɔ́, pé mɛ fɛ̃ n yah. 12 Pè mɛ à syah nɛ, kénɛ dɨ̃́
se mɛ ńyɑ̃h nɩ? À mɛ nɛ pé náh pĩ.

Farisi wɛ̃kì kɔ́pú-á sóhlínyahnɔ nɛ̂ pɩ yɨ̃́tũ̂ dɨ̃́ yɨ̃́ yíkínmɔnɔ tyí sɔkɔ

13 Képah sɔkɔ, yɨ̃́tũ̂ dɨ̃́ nɛ̂ yɨ̃́-á yɩkɩ mɔ, pè à tɛ̃ pɔ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú tyí.
14 Tɛ́ mɩ mɩ yòh sõ ye mó tɔ̃ lésõ Yesu fɑ̃̀hkì pɩ à dɨ̃́ yɨ̃́ yɩkɩ mɔ. 15 Képah
sɔkɔ, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú dɨ̃́ piki yah nɛ, sɔ̃́ se kè pɩ tɛ́ à fɛ̃ n yah núkúnúkú
nɩ? À mɛ yo pé tyí nɛ, fɑ̃̀hkì-á à pɩ kele pé yɨ̃́ yah, tɛ́ pé mɛ kyɩ pé yah wu,
pé mɛ fɛ̃ n yah. 16 Képah tɛ̃nɛ, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú túkù sɔ̃̀ mɛ n yo nɛ ńkɛ̃, dɨ̃́

† **8:59** 8.59 - Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃kì sɔkɔ, névi nɛ̂-à yo de Liyel tyí, pè yĩnɛ pè tɛ̃ min ko dyêhlɛ.
* **9:5** 9.5 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 8.12.

mɛ̀ náh fyɔ̀ mɛ mɩ mɩ yòh tɛ̃ dêllɛ n tɛ̃, képah-á n wɛ̃kɩ nɛ à náh wil Liyel
tyí.† Ǹtɛ pé túkù mó mɛ n yo nɛ, tyípêl pí-ò se kɩ fɛ̃ gbǐl nópi dùkù pɩ sɔ̃
nɩ? Kăh pɩ sɛ̃, pé sõnɔ pɩ sé tyí tyílɛ. 17 Pè mɛ tɔ̃ pé syɩ dɩ́ mɛ̀ syah nɛ,
nɛ̂-á yɩkɩ mɔ ǹ yɩ̃́lɛ, ǹmɔ se kɩ yo sɔ̃ tɛ̃ tyí sɔkɔ nɩ? Dɩ́ mɛ nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyo-ò-á ǹnɛ.

18 Ǹtɛ Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé sɛ̃ ké yõ nɛ, yɩ̃́tũ̂-á sɔ̃̀ ǹnɛ,
tɛ́ núkúnúkú à mɛ n yah. Kăh pɩ sɛ̃, pè ǹ dúbípú ye pɔ, 19 à pɔ pè piki yah
nɛ, pépi pídɩ́ se dɩ́ mɛ̀nɛ nɩ? Á se dubi yɩ̃́tũ̂nɛ nɩ? Ǹtɛ à se pɩ sɔ̃ tɛ́ fɛ̃ n
yah núkúnúkú nɩ? 20 Ǹ dúbípú mɛ yo pé tyí nɛ, páh pĩ nɛ pépi pídɩ́-á ǹnɛ;
wăh dubi yɩ̃́tũ̂nɛ. 21 Ǹtɛ tir nɛ̂ tɛ̃ wɔ-á pɩ tɛ́ à fɛ̃ n yah núkúnúkú, pépi náh
képah wɔ pĩ, pé náh se mó tɔ̃ pĩ nɛ̂-á yɩkɩ mɔ ǹ yɩ̃́lɛ. Ǹkɛ̃ pè à piki yah,
wɛ̃npir náh tɔ̃ ǹnɛ; wăh kɩ fɛ̃ ké yah yo ǹ gblɔ̃̀y. 22 Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm tiki sɔ̃̀
mɛ pè tɛ̃, képah ye pè kɔ̃ pè n wɛkɩ sɛ̃. Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm sɔ̃̀ mɛ ké yo sah
tɛ nɛ, névi nɛ̂-à kɩ nɛ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-á Yesulɛ, tɛ̃-á kɩ yĩni wilki pépi
wɛ̃kɩ̀ sɔkɔ. 23 Képah ye, ǹ dúbípú kɔ̃ pè nɛ, wɛ̃npir náh tɔ̃ ǹnɛ, pè à piki
yah.

24 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kɩ̀ kópú tɔ̃ dɩ́ mɛ̀ ye yah kɛ ní-òlɛ nɛ̂-á lésɔ̃ yɩ̃́tũ̂nɛ,
tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ké Liyel wɛ̃kɩ̀ tɛ̃ yõ, à gbɩ yo pé syah. Pépi-á pĩ nɛ ǹ yɩ̃́
yíkínmɔ-ò dɩ́ mɛ̀nɛ, tyípêl pí-ò-á ǹnɛ. 25 Dɩ́ mɛ nɛ, pé náh pĩ tyípêl pí-ò-à
kɩ nɛ̂ ǹnɛ dɛ́! Tyínúkú ó-á péwɔ n pnɛ: Yɩ̃́tũ̂-á sɔ̃̀ pélɛ, ǹtɛ núkúnúkú páh
mɛ n yah. 26 Pè mɛ à piki yah nɛ, tir nɛ̂ se Yesu pɩ ǹ tyí nɩ? Dùkù nɛ̂ se à
yɩkɩ mɔ ǹ yɩ̃́lɛ nɩ? 27 Dɩ́ mɛ nɛ, páh sɔ̃̀ kè yo tɛ pé tyí, tɛ́ pè náh pé níkí sah
kè noh. Ǹtɛ sɔ̃ se tɛ́ pè tɔ̃ mɛ ké tyí nɛ, pé kè yo pé noh kɛ ní-òlɛ nɩ? Pépi
tó se pyě mɛ n yah n kɔ̃ nɛ, pé pɩ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ nɩ? 28 Képah tɛ̃ sɔkɔ, pè tyah
ǹnɛ n gbyɔ, tɛ́ nɛ ńkɛ̃, ǹmɔ-á kénɛ dɩ́ tɔ̃̀ sɑ̃́h-òlɛ dɛ́! Pépi tɛ̃ wɔlɛ, Moyisi tɔ̃̀
sɑ̃́hpú-á pépilɛ. 29 Páh pĩ nɛ Liyel-á yo mɔ Moyisi tyí.‡ Ǹtɛ dɩ́ mɛ̀nɛ, pé se ǹ
wɩ̀l-ǹsah ńtɛ̃nɛ n pnɛ nɩ? 30 Păh yo sɛ̃, dɩ́ mɛ yo pé tyí nɛ, é! Tɛ́ képah-á pyě
pɩ gbɛ̃̀ndùǹǹɛ yɔ̀ sɔ̃. Pépi náh ǹ wɩ̀l-ǹsah pĩ pè yo. Ǹtɛ wăh péwɔ yɩ̃́ yɩkɩ
mɔ dɛ́!§ 31 Pé pól-á pĩ nɛ, Liyel náh tyípêl pí-ò níŕílɛ n tɛ̃. Ǹtɛ névi nɛ̂-à pɩ
nɛ́gbílɛ, tɛ́ Liyel dyɔ yɩ̃́ɩ̃́ tyilɛ n pɩ, ǎ tɛ̃ wɔ níŕílɛ n tɛ̃.* 32 Ǹtɛ kèkɔ̃yɔ̃́-á mɛ
sɔ̃, pépi náh kè noh yah nɛ, ǹnî-á yɩ̃́tũ̂ yó yɩ̃́ yɩkɩ mɔ, nɛ̂-á dubi yɩ̃́tũ̂nɛ dɛ́!
33 Dɩ́ mɛ̀-à sɔ̃̀ mɛ wɩ̀l-ǹkɛ̃nɛ Liyel tyí, à náh náhkɩ fɛ̃ tir yó ńtɛ̃ pɩ n pi dò!
34 Képah tɛ̃nɛ, pè à syah nɛ, ǹmɔlɛ dubi ǹ tɔ̂ɔ́ tyípékè ó sɔkɔ, tɛ́ ǹmɔ kɩ pɔ
nɛ páh pépilɛ n kwɔ nɩ? Tɛ́ núkú à yĩni wilki kégbó.

Nónó-á yɩ̃́tũbilɛ Liyel tyí tɩ̃̀nnɛ

35 Képah sɔkɔ, Yesu-á kè noh nɛ pǎh dɩ́ yĩni, à kyɩ à yohnɩ tɛ́ à piki yah
nɛ: «Á se sɛ̃ Névi Pídɩ́ yõ?» 36 Dɩ́ mɛ nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, nɛ̂ se Névi Pídɩ́ mɛ̀nɛ nɩ?
Á ǹ tyí yo pé syah, pé kɔ̃ pé wɛ sɛ̃ ǹ yõ. 37 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí
nɛ: «Á ye à wɛ tɛ. Ǹmɔ ye n yãh álɛ núkúnúkú yɔ̀.» 38 Dɩ́-á képah noh sɛ̃,
à nɛ páh sɛ̃ ké yõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃. Tɛ́ mɛ gbètukunɔ di Yesu yah, à à gbilki.

† **9:16** 9.16 - Yáh wɛ Farisi wɛ̃kɩ̀ kópú túkù nɛ Yesu-á mɛ mɩ mɩ yòh dêllɛ n pɩ, pépi tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, wâh névi dɛ mɔ mɩ mɩ yòh sõlɛ, tɔ̃̀ ye á pɩ. ‡ **9:29** 9.29 - Liyel yɑ̃́hkɩ̀ yãh Moyisilɛ, wăh ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnólɛ ǹnɛ n kɔ̃ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ. Yah n tɛ Yálnó 33.11; Yɑ̃́hnó 12.8. § **9:30** 9.30 - No nópi mɛ n yo ásɔ̂ sɔkɔ nɛ, pépi náh Yesu wɩ̀l-ǹsahlɛ n pnɛ. Ǹtɛ kè mó tɔ̃ mɛ yónólɛ Yesayi 35.5 ; 42.7 sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-á kɩ yɩkɩ mɔ yɩ̃́tũbi yɩ̃́lɛ. Nɛ́npó sɔkɔ, pè sɔ̃̀ yĩnɛ pè pĩ nɛ Yesu-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. * **9:31** 9.31 - Yah n tɛ Sèmɩ̀rn 15.29.

39 Képah sɔkɔ, Yesu nɛ: «Gbɩ wah yĩn ye ńmɔ pɔ kèkõyő mɛ̀ sɔkɔ; nɛ
yΐtũbi yΐ yɩkɩ mɔ, tɛ́ nónó-á mɛ n yah pépi pɩ yΐtũbilɛ.» 40 Képah sɔkɔ,
Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú nónó-á sɔ̃̀ mɛ ànɛ̂ Yesulɛ, pépi-á wɛlɔ nɔ́pi noh, pè Yesu
piki yah nɛ, ǹtɛ yΐtũbi se pyĕ pépi tɔlɛ nɩ? 41 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yâh sɔ̃̀
mɛ yΐtũbilɛ, tyípékè náh náhkɩ n mɛ n pi yé yõ. Ǹtɛ núkúnúkú yé nɛ yáh
mɛ n yah, képah ye yé tyípékè mɛ yé yõ.»

10

Képyɛ́nfɛ̃ pèpɛynɛ

1 Képah náh, Yesu tõ yo pé tyí nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí,
névi nɛ̂-à n dé-ńkɛ̃nɛ képyɛ́nɩ̀ tũ̀ yahlɛ, tɛ́ n dɔkɔ n de ké sɔkɔ ké gbɔ̀pɔ yɔ́lɛ,
yɛ̃́nwó ye tɛ̃nɛ, névi yõ syíkí-ò tõ ǹnɛ. 2 Ǹtɛ nɛ̂-à n de ké yahlɛ, képyɛ́nfɛ̃
ye tɛ̃ wɔlɛ. 3 Tũ̀ syíkí-ò dΐ ké yah yɩkɩ n mɔ ǹmɔ kõ. Ǹ képyɛ́nɩ̀ ǹ yΐnɛ n
pnɛ.* Wàh de, ǹ tyí-á képyɛ́nɩ̀ nónónɛ, ǎ sé ye n wil sé yninɛ kégbɔ́. 4 Ǹ
képyɛ́nɩ̀-á ǹ yΐnɛ n pnɛ sɛ̃́, képah ye wàh sé pól wilki mɔ tɛ, à n yĩn sé yah,
tɛ́ sĕ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. 5 Ǹtɛ sàh névi nɛ̂ yΐnɛ n pnɛ̀-ǹkɛ̃nɛ, sè náh tɛ̃ sɔ̃̀lɛ n tɛ̃ póllɛ.
Sè n to n gbɛ n mɔ fíí ǹnɛ ńtɛ̃nɛ.» 6 Yesu kénɛ sèmɩ̀rkɩ̀ yãh tɔ́wû tyí, ǹtɛ
pè náh ké kɔ́r pĩ.

7 Képah sɔkɔ, Yesu tõ yo pé tyí nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí,
ńmɔ ye képyɛ́nɩ̀ tũ̀ yahlɛ. 8 Nónó pól-á ń dyàh tɛ̃ pɔ sɔkɔ tɛ, yɛ̃́nwóbé ànɛ̂
névye yõ syíkípú ye pélɛ.† Ǹtɛ, képyɛ́nɩ̀ náh mó fɛ̃ syi noh pé tyí. 9 Ǹmɔ
ye dénsahlɛ. Névi nɛ̂-à de képahlɛ, tɛ̃ kɩ pwah. Tɛ̃ kɩ fɛ̃ n de, tɛ́ kɩ ǹnɛ n
syɩ n wil kɩ ǹ yõkelɛ n wɛ. 10 Tɛ́ yɛ̃́nwó wɔ-à n pi, yĩbe, ànɛ̂ nɛ́kókè mɔ́nɔ́,
ànɛ̂ yényêh pɩ yĩn ó ye à n pɔ. Ǹtɛ ńmɔ pɔ nɛ névye min wɛ, nɛ̂-á plɛ yΐĩ.

11 Képyɛ́nfɛ̃ pèpɛy ye ńmɔlɛ. Kàh sɔ̃́ n nɔ kũ tyí, képyɛ́nfɛ̃ pèpɛy n fɛ̃ n syi
ǹ min kõ ǹ képyɛ́nɩ̀ yĩnnɛ. 12 Ǹtɛ pó yáhnkõ-ò képyɛ́nfɛ̃ tɛ̃ wɔlɛ, képyɛ́nfɛ̃
kègbɩ náh ǹmɔlɛ dɛ́! Ǹmɔ yɛ̃́ngbɛ̃́ tyí náh képyɛ́nɩ̀ nɔ́pilɛ. Képah ye, wàh
fyɔ̀ gbɛ̃́npẫh wɛ à n pi, à n to ǹ tɛ́ képyɛ́nɩ̀ milki, à kõ à n pɔ n tɛ̃ sé sɔkɔ,
sé tɛ́lɔ́ n mó n to n karkɩ. 13 Pó ó kɔ́kɔ́ ye ǹmɔ n yah n kõ dò. Yíkínɔ́-à sɔ̃́ n
pɩ képyɛ́nɩ̀ sɔkɔ, kè náh n pɩ tirlɛ ǹmɔ yah. 14-15 Képyɛ́nfɛ̃ pèpɛy ye ńmɔlɛ.
Sɔ̃́-á Sú Liyel ńnɛ n pnɛ, tɛ́ ń tɔ ǹnɛ n pnɛ, sɛ̃́ ó ye, mé ń képyɛ́nɩ̀nɛ n pnɛ,
sé tɔ mó ńnɛ n pnɛ. Ǹmɔ kɩ ń min kõ ń képyɛ́nɩ̀ yĩnnɛ. 16 Képyɛ́nɩ̀ túkù
mɛ ń tyí, nónó-á sè náh mɛ tũ̀ mɛ̀ sɔkɔ. Sè kɩ n noh n pi ń tyí. Mé yĩnɛ
mè n kyɩ sè yah n fɛ̃ fɛ̃ n pɔ n kwrɔ n mɔ sè pɩ tũ núkúlɛ, képyɛ́nfɛ̃‡ núkú
ó mó sélɛ n fɛ̃. 17 Ǹmɔ kɩ ń min kõ kũ sɔkɔ, tɛ́ kɩ tõ pɔ kè syi n pi. Képah
ye, ń tyí nɔ Sú Liyel tyí. 18 Nɛy náh fɛ̃ ń ko n mɔ n pi dɛ́! Ǹmɔ ye n kõ ń
minnɛ ń gblɔ̆y. Tɛ̃́nwɛnɔ mɛ ń tyí kɩ fɛ̃ kè kõ, tɛ̃́nwɛnɔ tõ mɛ ń tyí kɩ fɛ̃ kè
syi ńtõ. Sɛ̃́ ye ń Sú Liyel nɛ mé pɩ.»

19 Képah tɛ̃nɛ, Nsyifunɔ-á wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃́, pé sõnɔ tõ kah pɩ sé tyí tyílɛ.
20 Pé náhnáh tyah n yo nɛ ńkɛ̃, sétõ yɔ́-á mɛ ǹ sɔkɔ, ǹ yɔ̃̀gbèkè kõ kè yuku.
Yõ se tõ mɛ ké tyí, pè ǹ wɛlɔlɛ n nohnɩ nɩ? 21 Ǹtɛ túkù mó nɛ ńkɛ̃, yɔ̃̀gbèkè

* 10:3 10.3 - Nsyifunɔ tyí sɔ̃̀, képyɛ́nfɛ̃bɩ náhnáh sɔ̃̀ ńkɛ̃nɛ pé képyɛ́nɩ̀nɛ n kwrɔ n mɔ n dah n mɔ
n pɔ tũ̀ núkú sɔkɔ, ǹ tɛ́ ǹnî yɔ́ tɔkɔ n sah, ǎ sélɛ n syɩkɩ lékẫhnɛ yΐpú ànɛ̂ gbɛ̃nképèl yĩnnɛ. Pé pól
ńkɛ̃nɛ yni sah pé képyɛ́nɩ̀ kõ. Pé képyɛ́nɩ̀ pé yΐnɔlɛ n pnɛ. Tyah-à fyɔ̀ dal, pĕ pé képyɛ́nɩ̀nɛ n ye n
wilki n pɔ sé yninɛ. † 10:8 10.8 - Yah n tɛ Nsyeremi 23.1-2; Yesekyɛlɩ 34.2-10. ‡ 10:16 10.16 -
Képyɛ́nfɛ̃ nɛ̂ tyí-á Yesu n yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, ǹ gblɔ̆y ye à n ye.

yúkú-ò wɛlɔ náh wɛlɔ nɔ́pilɛ dɛ́! Yɔ̃̀gbèkè yúkú-ò se kɩ fɛ̃ yɩ̃́tʉ̃̂ yɩ́ yɩkɩ mɔ nɩ?

Nsyifunɔ túkù-á Yesu yahle dùkù nɛ̂nɛ

22 Képah sɔkɔ, kwɔ̀vɩrɩ gbɩ̃́nɛ, syáh yɔ́ sɔ̃̀ mɛ n syah Yerusalɛmɩ sɔkɔ, nɛ̂-
á Nsyifunɔ dyɔlɛ n to n kɔ̃ Liyel nɩ́-ńsah gbô tɔ̃́nsàhnsɔkɔnɔ tyɩ́lɛ. 23 Képah
sɔkɔ, Yesu sɔ̃̀ mɛ n kɔ n kɔ̃ Liyel nɩ́-ńsah gbô párn yɔ́ sɔ̃̀, nɛ̂-á pè n ye
Salomo párnnɛ. 24 Nsyifunɔ yɩ́syɔ́ mɛ pɔ à mɔ gbɩ̃ tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ, à se kɩ
pépi mɔ sah tɔ̀tɔ̀ sɔkɔ, pópó kɩ pɔ nɔ gbɩ̃́ nɛ̂ tyɩ́ nɩ? Ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔlɛ, à kè yo n dal n mɔ pé syah kɛ̀! 25 À mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Mé kè
yo tɛ yé tyɩ́, ǹtɛ yé náh sɛ̃ ké yɔ̃. Tyi nónó-á mé mɛ n pɩ ń Sú Liyel yɩ̃n yɔ̃,
sépi ye mɛ ń tyɩ́lɛ n yo n wah. 26 Ǹtɛ yé náh pɩ ńmɔ képyɛ́nɩ̀nɛ sɛ̃, képah
ye yé kɔ̃ yé náh sɛ̃ ké yɔ̃. 27 Ǹmɔ képyɛ́nɩ̀ tɛ̃ wɔ ń wɛynɛ n nohnɩ, mé sélɛ
n pnɛ, ànɛ̂ sɛ̌ ń sɔ̃̀ tɛ̃. 28 Mé kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̂ minnɛ sè kɔ̃. Sé tyɩ́ náh n yɩkɩ n
yah n pi, ànɛ̂ ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ sè tɛ̃ n syi ń gbɔ̃̀. 29 Ǹmɔ Sú nɛ̂-á sélɛ ń gbɔ̃̀
dahbɩ, ǹmɔ kal yɩ́yɩ̀n póllɛ. Képah ye, ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ sè tɛ̃ n syi ǹmɔ
gbɔ̃̀ sɔkɔ. 30 Ǹmɔ ànɛ̂ Sú Liyel mɛ núkúlɛ.»
31 Képah tɛ̃̀nɛ, Nsyifunɔ tɔ̃ dyêh tɔ̃ nɛ páh Yesulɛ n min n ko. 32 Ǹtɛ à mɛ
yo pé tyɩ́ nɛ, Sú Liyel gbɔ̃̀ yɔ̃, páh tyɩ́péplɔ náhnáh pɩ pè wɛ. Sépi sɔkɔ nɛ̂
tɛ̃ yɩ̃n se pè n yah n kɔ̃ pé mɩ́nnkò-ǹsahlɛ nɩ? 33 Nsyifunɔ mɛ à syah nɛ,
tyɩ́pépɛ̌y pɩ́nɔ́ yɩ̃n náh pé nɛ páh ǹnɛ n min n ko dɛ́! Ǹtɛ wǎh yo de Liyel tyɩ́
képah yɩ̃n-á. Ǹmɔ névi gbɔy kɩ pɔ ǹ gblɔ̌ynɛ n pɩ Liyellɛ nɩ? 34 Képah sɔkɔ,
à yo pé tyɩ́ nɛ: «Kè náh mɛ wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, Liyel-á
nɛ lɩ́yelnɔ́-á yélɛ di?§ 35 Liyel-á yo mɔ névye nónó tyɩ́, à pè ye lɩ́yelnɔ́lɛ.
Ǹtɛ yé se pɩ̃ nɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́ynɔ́-á nɛ̂ yo, kè náh fɛ̃ n milki n pi tɛ́! 36 Tɛ́
Sú Liyel-á ńmɔ nɛ̂ wilki sah ǹ tyɩ́ yɔ̃, tɛ́ ń tɛkɩ mɔ kèkɔ̃yɔ̃́, yé nɛ máh yo de
Liyel tyɩ́, máh sɔ̃́npɩ́lɛ yo nɛ Liyel Pɩ́ɗɩ̃́-á ńnɛ nɩ? 37 Máh kɩ mɛ ń Sú Liyel
tyɩ́pɩ́nɩ̀nɛ n pɩ́-ńkɛ̃̂nɛ, yé káh sɛ̃ ń yɔ̃. 38 Ǹtɛ máh kɩ mɛ sélɛ n pɩ, yáh kɩ sɔ̃́
mɛ n sɛ̃ n pi ńkɛ̃̂nɛ ńmɔ yɔ̃, yé sɛ̃ sépi tɛ̃ wɔ yɔ̃; képah sɔkɔ yé kɩ pɩ̃ yɩ̃́ɩ̃ nɛ,
máh mɛ núkúlɛ Sú Liyellɛ, ànɛ̂ Sú Liyel-á mɛ núkúlɛ ńnɛ.» 39 Képah tɛ̃̀nɛ,
pè tɔ̃ nɛ páh Yesulɛ n tɛ̃. Ǹtɛ à pwah pé tyɩ́.
40 Képah náh, Yesu tɔ̃ ǹ syɩ yuku Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ, à kyɩ tɛ̃ ńyɑ̃h
sɔkɔ-á Nsyɔ̃ ǹgbò tyah névye wèlnwɩ́lkɩ̀nɔ́lɛ.* 41 Névye náhnáh mɛ kyɩ ǹ
tnɔ̂, tɛ́ mɛ yo tʉ̃ nɛ, Nsyɔ̃ náh gbɩ̀l tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ. Ǹtɛ wǎh tyi nónó pól yo
ɗɩ̃́ mè tyɩ́ sɔkɔ, gblɔ-á sélɛ. 42 Képah sɔkɔ, névye náhnáh mɛ sɛ̃ Yesu yɔ̃
nɛ́npɔ́.

11

Lasarɩ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yɩ̂lkɩ̂nmɔnɔlɛ

1 Dɩ̃́ yɔ́ lésɔ̃ mɛ ńyân syɩkɩ, pè n ye Lasarɩlɛ. À sɔ̃̀ mɛ Betani kwil sɔkɔ,
képah nɛ̂ sɔkɔ-á sɔ̃̀ ǹ dósyɔ́lɛ, pè n ye Mari ànɛ̂ Martɩlɛ. 2 Kénɛ Mari mè
wɔ ye lésɔ̃ làsèkwěl yɔ́ kwɛ mɔ Yesu gbyɛ̂̃h yɔ̃, tɛ́ sè kele ǹ yɔ̃̀yénnɛ.* Ǹmɔ
dóɗɩ̃́ Lasarɩ ye sɔ̃̀ n yɔ. 3 Képah sɔkɔ, ǹ dósyɔ́ mɛ tɛ̃ntɔ̃̀ mɔ Yesu tyɩ́ nɛ, pé
yɔ̃̀tɛ̃, ǹ kóɗɩ̃́ Lasarɩ náh mɛ lènɔlɛ. 4 Yesu-á képah noh, à nɛ ńkɛ̃̂, Lasarɩ

§ **10:34** 10.34 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 82.6. * **10:40** 10.40 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 1.28. * **11:2** 11.2 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 12.1-3.

ńyân mɛ̀ náh pı ǹ ko ko ńyânnɛ. Ǹtɛ kǎh kı Liyel yȍtɔ̃rı́ wɛ̃kı, tɛ́ kı tɔ̃ ǹ
Píɗĩ́ yȍtɔ̃rı́ wɛ̃kı.
5 Tɛ́ Martı, ànɛ̂ Mari, ànɛ̂ pé dóɗĩ́ Lasarı tyı́ sȍ nɔ yĩ́ĩ́ Yesu tyı́. 6 Ǹtɛ
ńyãh sɔkɔ-á sȍ Yesulɛ tɛ́ pè pɔ Lasarı ńyân tyı́ yo ǹ tyı́, à tɔ̃ wũ nɛ́npɔ́ à
sèpȉn nı́nı̀ pı. 7 Képah náh, à yo ǹ tȍ sɑ̃́hpú tyı́ nɛ, pè yɛ pé pé syı n yuku
Nsyude gbɛ̃̆nyah sɔkɔ. 8 Wǎh yo sɛ̃́, pè mɛ nɛ, kwɔ́-ò ɗĩ́, nɛ́npɔ́ sɔkɔ kó
lésõ pè n yah n kɔ̃ ǹ mı́nkò-ǹsahlɛ dyêhlɛ sɛ̃́ yò sɛ̃́ yò, tɛ́ à tɔ̃ n yah n kɔ̃
ǹ syı́nyuku-ńsahlɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ nı? 9 À mɛ yo pé tyı́ nɛ, lɛ́rı́nɔ́ gbɔ̃ninɔ́ kó
gbȉyȉkı̏ sɔkɔ nı? Névi nɛ̂-à n kɔ tyah kyòolɛ, kèkõyɔ̃́ kyòo-á à n nɛ n yah.
Képah-á, tɛ̃ gbáhkı̀ mı́nɔ́ náh nɔ. 10 Ǹtɛ névi nɛ̂-à n kɔ lékɑ̂hnɛ kyòo kɛ̃́nɛ,
tɛ̃ ǹ gbáhkı̀lɛ n mı.
11 Wɛlɔ nɔ́pi yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyı́ nɛ, pépi kóɗĩ́-á mɛ dɔy sɔkɔ,
ǹtɛ páh kı kyı à yilki mɔ. 12 Képah sɔkɔ, ǹ tȍ sɑ̃́hpú mó nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃, dɔy
sɔkɔ-à kı nɛ̂ Lasarılɛ, wǎh kı dɛ. 13 Ǹtɛ Yesu wɛy sɔkɔ, Lasarı kúnɔ́ tyı́ ye à
yo, tɛ́ ǹ tȍ sɑ̃́hpú wɔ mó wɛ nɛ dɔy gbɔy tyı́-á à yo. 14 Kǎh pı sɛ̃́, Yesu kè yo
yıkı mɔ pé tyı́ nɛ Lasarı-á ku. 15 Ǹtɛ péwɔ mɛ́-ńkɛ̃́nɛ sȍ nɛ́npɔ́, képah-á mɛ
nɔ yĩ́ĩ́ péwɔ tyı́ pépi yĩnnɛ. Kǎh pı sɛ̃́, pǎh kı sɛ̃ yĩ́ĩ́ péwɔ yɔ̃. Tɛ́ núkúnúkú,
pè yɛ pé sɔkɔ ǹ tnɔ̂. 16 Képah sɔkɔ, Toma nɛ̂-á pè n ye Didiminɛ,† ǹmɔ pé
no syah nɛ, pè yɛ pépi tɔ kyı ku ǹnɛ wɛ̃ tyı́.
17 Yesu-á yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à kyı nɛ yah Lasarı lékó sȍ sèpȉn ǹyɛ̂h
pı tɛ diki sɔkɔ. 18 Yé yah, Betani ànɛ̂ Yerusalɛmı wrɔ́ náh sȍ mɛ kah gbɛ
mɔ. Kè sȍ mɛ kilónɔ́ tɔ̃́nɔ́ kénkɔ̃lɛ. 19 Képah ye, Yerusalɛmı tãn náhnáh sȍ
mɛ pɔ Martı ànɛ̂ Mari yétĩ kélé-ńsah pé dóɗĩ́ yáhnkwlɔnɔ sɔkɔ. 20 Martı-á
fyɔ̀ noh nɛ Yesu-á mɛ n pi, à kyı à yohnı. Tɛ́ Mari wɔ sȍ mɛ kɔ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ gbô
sɔkɔ. 21 Képah sɔkɔ, Martı mɛ yo Yesu tyı́ nɛ, pé yȍtɛ̃, wàh sȍ mɛ ásɔ̂̃ sɔkɔ,
pé dóɗĩ́ náh náhkı n ku n pi. 22 Ǹtɛ núkúnúkú ńtɛ̃ fyé sɔkɔ, páh pĩ nɛ wàh
kı sɔ̃ tir dùkù nɛ̂ yah kɔ̃ Liyel tyı́, wǎh kı kè pı ǹ tyı́. 23 Képah sɔkɔ, Yesu
mɛ yo ǹ tyı́ nɛ: «Á dóɗĩ́ lékó kı yilki mɔ.» 24 Wǎh yo sɛ̃́, Martı nɛ, páh pĩ nɛ
lékyı̂-à kı pɔ n yilki n mɔ gbȉyȉkı̏ tɛ́y sõlɛ, ǹ tɔ lékó-á kı yilki mɔ. 25 Képah
tɛ̃nɛ, Yesu yo ǹ tyı́ nɛ: «Ńmɔ ye lékyı̂ yı́lkı́nmɔ-ò ànɛ̂ minnɛ. Névi nɛ̂-à
sɛ̃ ńmɔ yɔ̃, tɛ̃-à sɔ̃ ku, à kı tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ; 26 ànɛ̂ névi nɛ̂-à mɛ min sɔkɔ
tɛ́ sɛ̃ ńmɔ yɔ̃, tɛ̃ náh tɔ̃ n ku n yah n pi Liyel tyı́ tȉnnɛ. Á se sɛ̃ képah yɔ̃,
Martı?» 27 Martı mɛ nɛ, àwe-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃, páh sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ ǹmɔ-á Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔlɛ, nɛ̂-á ǹ Píɗĩ́nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á sȍ yĩnɛ à pɔ kèkõyɔ̃́.
28 Képah yóntɛnɔ náh, à ǹ syı kyı plɔ yo ǹ gbɛ̃̆nsɛ̂ Mari tyı́ nɛ, kwɔ́-ò ɗĩ́-á
mɛ de n tɛ. Tɛ́ wǎh mɛ ǹnɛ n ye. 29 Mari-á fyɔ̀ képah noh, à núkú yuku à
sɔkɔ Yesu tnɔ̂. 30 Yesu náh tɔ̃́nı̀ sȍ mɛ de kwil sɔkɔ. À sȍ mɛ fĩ́ nɛ̂ sɔkɔ-á
sȍ Martı pɔ à yohnı. 31 Tɛ́ Yerusalɛmı tãn nónó-á sȍ mɛ Mari tnɔ̂ gbô sɔkɔ,
mɛ ǹ yétĩnɛ n kele, pépi-á à wɛ à yuku wil súú sɛ̃́, pè ǹ sȍ tɛ̃. Pè sȍ mɛ n sõ
nɛ, pɔ̀ gbó-ńsah-á à n yuku diki yɔ̃. 32 Ǹtɛ Mari-á kyı yĩni tɛ̃ Yesu mɛ́-ńsah
sɔkɔ, tɛ́ à wɛ, à gbètukunɔ di Yesu yah sɔkɔ tɛ́ yo ǹ tyı́ nɛ, pé yȍtɛ̃, wàh sȍ
mɛ ásɔ̂̃ sɔkɔ, pé dóɗĩ́ náh náhkı n ku n pi. 33 Képah sɔkɔ, Yesu-á à wɛ à mɛ
n gbo à tahlı ǹ tɛ́kı́nmɔpu tyı́, kè ǹ nı kah tɛ̃ képékèyɔ̂, ǹ yah kwɔ. 34 À
mɛ nɛ, ńyãh sɔkɔ se pè yĩ ǹ lékólɛ nı? Pè mɛ yo ǹ tyı́ nɛ, pé yȍtɛ̃, à pɔ kyı

† 11:16 11.16 - Didimi kɔ́r ye kènı̏nı̏nɛ.

yah. 35 Képah sɔkɔ, Yesu yétĩ kwɛ. 36 Képah tɛ̃nɛ, ǹ tɛ́kínmɔpu nɛ, pè yah,
ǹ tyí-á sɔ̃̀ mɛ nɔ yɩ̃́ ǹ tyí dɛ́! 37 Tɛ́ tɔ̃ mɛ n yo nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á yɩ̃́tũ̂ dɩ̃́ yɩ̃́ yɩkɩ,
à kó sɔ̃̀ fɛ̃ kũ yah kõ n pi Lasarɩ tyí nɩ?
38 Képah sɔkɔ, kè tɔ̃ Yesu nɩ kah tɛ̃ képékèyɔ̂, à mɛ sɔkɔ diki yõ. Tɛkɩ
diki ye sɔ̃̀ kélɛ, tɛ́ ké yah mɛ víkénɔ́lɛ dáh-ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ. 39 Yesu mɛ yo no tyí
nɛ, pè dáhkì mɛ̀ tɔkɔ tɛ̃ yõ. Lékókè dósê Martɩ mɛ à syah nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ǹ
yɩ̃́nɔ́ sèpɩ̃̀n ǹyɛ̂h-á yɔ̀. Wǎh kɩ mɛ n põ dò. 40 Képah sɔkɔ, Yesu yo ǹ tyí nɛ:
«Mé náh kè yo á tyí nɛ, wáh kɩ sɛ̃ ń yõ, á yɩ̃́-á kɩ tɛ̃ Liyel yɔ̃̀tɔ̃rí yõ di?»
41 Képah tɛ̃nɛ, no mɛ dáhkì tɛ̃ yõ. Yesu mɛ ǹ yah yɔ̃ yɩ̃̂nyõ tɛ́ nɛ: «Bɔ̌, mé n
wɛkɩ á tyí wáh sɔ̃npí ń nírí tɛ̃. 42 Mé pĩ nɛ wáh mɛ ń nírílɛ n tɛ̃ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́.
Ǹtɛ mé kélɛ n yo tɔ́wû mɛ̀ yĩnnɛ nɛ̂-á ń mɔ gbĩ sah yɔ̀, nɛ pè sɛ̃ ké yõ nɛ,
áwɔ-á tɛkɩ mɔ ńnɛ.» 43 Képah yóntɛnɔ náh, à kah yo mɔ nɛ ńkɛ̃: «Lasarɩ,
wil nɛ́npɔ́!» 44 Képah sɔkɔ, Lasarɩ nɛ̂-á sɔ̃̀ ku, à yuku wil ǹ gbyɛ̂̃h ànɛ̂ ǹ
gbɛ̃̀nnɛ púkúbínɔ́lɛ fwɔ gbrólɛ; tɛ́ ǹ yèpɔ mɛ fɔ́kɔ́nɔ́lɛ fwɔlɛ. Yesu mɛ yo
pé tyí nɛ, pè à wah mɔ, pè mó yɛ à kɔ̃ à nɛ n yuku.

Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm mɛ n yah n kɔ̃ Yesu kònmɔ-ńsahlɛ

45 Névye nónó-á sɔ̃̀ mɛ pɔ Mari tnɔ̂, tɛ́ pɔ Yesu tyípíní mɛ̀ wɛ sɛ̃́, pé
náhnáh sɛ̃ Yesu yõ. 46 Ǹtɛ pé túkù wɔ mó kyɩ ǹ tyípíní mɛ̀ sèsahrɩ yah
sah Farisi wɛ̃kì kɔ́pú tyí. 47 Kǎh mó pɩ sɛ̃́, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú ànɛ̂ sárká
syínwɩ̃̀lkìpu yɔ̃̀tãm mɛ pé no tukey tùkèpu tɩ̃̀nkì ye, pè kɔ̃ tɛ̃ ké tyí sɔkɔ. Pè
wɛ̃ syah nɛ, dɩ̃́ mɛ̀-á mɛ gbɩ̃̀l tyilɛ n kah n pɩ dɛ́, sɔ̃́ se pé kɩ pɩ nɩ? 48 Páh kɩ
à sah à yɔ̃ sɔkɔ sélɛ n pɩ sɛ̃́ yɔ̀, no pól-á kɩ sɛ̃ ǹ yõ. Ǹtɛ képah-à pɩ, Wrome
tãn-á‡ kɩ yuku pépi Liyel ní-ńsah gbô sɔ, tɛ́ kɩ pépi yìkì tyí yɩkɩ. 49 Ǹtɛ pé
sɔkɔ yɔ́ lésõ mɛ, pè n ye Kayifilɛ. Léyílɛ, ǹmɔ ye lésõ sárká syínwɩ̃̀lkìpu
yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. Ǹmɔ mɛ pé no syah nɛ: «Yé náh kwâh yɔ́lɛ n pnɛ dɛ́! 50 Yé
náh pĩ nɛ, dɩ̃́ nɛ́núkù-à kɩ ko mɔ ápi yìkì swɔ kè kɔ̃ kè wɛ pwah, képah-á
kɩ nɛkɩ kal ápilɛ ǹ tɛ̃nɔ́lɛ min sɔkɔ, tɛ́ á yìkì pól tyí mó pɔ yɩkɩ di?» 51 Ǹtɛ
ǹmɔ yah yɩ̃́ náh sɔ̃̀ à yo tyi nɔ́pilɛ dɛ́! Wǎh sɔ̃̀ mɛ sárká syínwɩ̃̀lkìpu yɔ̃̀tɛ̃
ǹgbɛ̃nɛ léyílɛ sɛ̃́, képah ye Liyel mɛ tɛ̃ntɔ̃̀lɛ à kɔ̃ à syi yo sah nɛ, Yesu-á yĩnɛ
à ku ǹ yìkì névye yĩnnɛ. 52 Tɛ́ ǹ yìkì névye ó yĩn náh à kɩ n ku n pi dɛ́, ǹ
kúnɔ́ kɩ Liyel wɛ̃npì pól tɔ tuke mɔ pɩ núkúlɛ, pépi nónó-á mɛ karkɩ tɛ̃ tɛ̃
kɔ̃.
53 Kayifi-á fyɔ̀ képah yo, à tɔkɔ lésõ tyí, pè núkú Yesu kònmɔnɔ sah
gbáhkì yõ. 54 Kǎh pɩ sɛ̃́, Yesu náh tɔ̃ mɛ n gblɔ̃̀ynɛ n wilki n mɔ kwèyy
Nsyifunɔ yah. À yal ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ, pè kyɩ tɛ̃ kwil yɔ́ sɔkɔ, pè n ye
Yefrayiminɛ. Képah sɔ̃̀ mɛ gbɛ̃nyah yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á mɛ gbɛ̃́nnɩ tnɔ̂.
55 Ǹtɛ Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh-á sɔ̃̀ mɛ de n tɛ sɛ̃́, névye náhnáh sɔ̃̀ mɛ
n wil gbnɔ sɔkɔ, tɛ́ mɛ n dɔkɔ n yuku Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ. Pè sɔ̃̀ mɛ
syáh mɛ̀ dyàh tɛ̃, nɛ pé kyɩ pé gblɔ̃̀y tɔ̃ n sah, à yĩnɛ pé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ.
56 Pǎh sɔ̃̀ mɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pè sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ n yah n kɔ̃,
tɛ́ mɛ wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ ńkɛ̃, kè se mɛ sɔ̃́ nɩ? À se kɩ pyɛ̌ yɛ wũ syáh mɛ̀
sɔkɔ pɔ́nɔ́lɛ nɩ? 57 Tɛ́ sárká syínwɩ̃̀lkìpu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú lésõ
mɛ ké gbah yo sah tɛ névye tyí nɛ, nɛ̂-à fyɔ̀ Yesu mɛ́-ńsah pĩ, tɛ̃ pɔ kè yo
pé syah, pé kɔ̃ pé à wɛ tɛ̃.

‡ **11:48** 11.48 - Wrome tãn nónó tyí-á n yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, yɔ̃̀tãm ye sɔ̃̀ pélɛ Nsyifunɔ yõ.

12

Mari làsèkwɛ̌l mɔ́nɔ́lɛ Yesu gbyɛ̂̃h yɔ̃

1 Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh sɔ̃̀ mɛ wũ sèpɩ̃̀n kénúkòlɛ, tɛ́ Yesu mɛ kyɩ
Betani kwil sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á sɔ̃̀ Lasarɩlɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ, wǎh nɛ̂ lékó yilki mɔ. 2 Pè
mɛ yɔ̃ke yah Yesu kɔ̃ nɛ́npɔ́. Martɩ sɔ̃̀ mɛ yɔ̃kelɛ n dibi, tɛ́ yɔ̃ke mè yɔ̃́pú
sɔkɔ yɔ́ ye sɔ̃̀ Lasarɩlɛ. 3 Képah sɔkɔ, Mari mɛ làsèkwɛ̌l dɛ́nkɔ́kɔ̀ yɔ́ lítír
tɔ́nɩ́ tɔkɔ, nɛ̂-á pè nardɩ kɔ́kɔ́lɛ kè pɩ. Tɛ́ pɔ kè kwɛ mɔ Yesu gbɛ̃́náhlɔ́ yɔ̃,
tɛ́ kè kele ǹ yɔ̃̀yénnɛ.* Làsèkwɛ̌l mè pãn mɛ wɔ̀kɔ̀ pól tɔkɔ. 4 Képah tɛ̃nɛ,
Nsyudasɩ Yisikariyɔtɩ nɛ̂-á Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ yɔ́lɛ, tɛ́ kɩ sɔ̃̀ pɔ n vi n pi
Yesu náh, ǹmɔ nɛ, 5 kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ làsèkwɛ̌l mè náh yãm deniye pɔ́ plɔ́†
kyɛtɔ̃nɩ́nɛ, à ké pɔ́ dibi yãm tãn kɔ̃ nɩ? 6 Ǹtɛ yãm tãn yãm náh sɔ̃̀ tɛ̃ ǹnɛ
dɛ́, yɛ̃́nwó ye sɔ̃̀ ǹnɛ képah ye à kɔ̃ à képahlɛ n yo. Pɔ́ dú sɔ̃̀ mɛ ǹmɔ tyɩ́.
Tɛ́ pǎh nónónɛ n dah n mɔ n pɔ, ǎ sélɛ n yɩ̃. 7 Képah sɔkɔ, Yesu nɛ: «Pi
yah vɩ́nɔ́ sah kénòh! Ȁ ye képah pɩ sah ńmɔ lékó yɩ̃ sɔ̃ yɩ̃nnɛ. 8 Yãm tãn
kɩ mɛ ànɛ̂ yélɛ sétáh yɔ̃ sɔ̃mɛsɔ̃́. Ǹtɛ ńmɔ wɔlɛ, ńmɔ náh n mɛ n pi yélɛ
sétáh yɔ̃ sɔ̃mɛsɔ̃́.»
9 Tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃-á pɔ noh nɛ Yesu-á mɛ Betani kwil sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pè kyɩ
nɛ́npɔ́. Ǹtɛ Yesu ó yɩ̃n náh sɔ̃̀ pè kyɩ dɛ́, Lasarɩ nɛ̂ lékó-á Yesu yilki mɔ,
ǹmɔ tɔ wɛ yɩ̃n ye sɔ̃̀ pè kyɩ. 10-11 Ǹtɛ Lasarɩ mè yɩ̃nnɛ, névye náhnáh sɔ̃̀ mɛ
pélɛ n syɩ sárká syɩ́nwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm náh à n vi n mɔ n pɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃́púlɛ.
Képah ye, sárká syɩ́nwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm mɛ Lasarɩ tyɩ́ yo syɩ nɛ, páh kɩ ǹ tɔ ko
mɔ.

Yesu dénɔ́lɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ

12 Ké ɗ̃ndallɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ pɔ Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh sɔkɔ,
pè kè noh nɛ Yesu-á mɛ n pi Yerusalɛmɩ sɔkɔ. 13 Pè mɛ sãm yɩ̃̀ngbɑ̃̀n kɔ̃lɩ
tɛ̃ yɩ̃n,‡ tɛ́ wil kwil sɔkɔ à kyɩ à yohnɩ. Pè sɔ̃̀ mɛ gbo mɔ tũ nɛ: «Wosana!§
Nɛ̂-á n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yɩ̃n yɔ̃, Liyel sãm mɔ ǹ sɔkɔ,* ǹmɔ nɛ̂-á Yisrayel
yɔ̃̀tɛ̃ ɗ̃nɛ.» 14 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ ńkwɛ̃́ndyɩ́pɩ́kɩ̃̀ yɔ́ wɛ, tɛ́ dɔkɔ kɔ̃ tɛ̃ ǹ
yɔ̃, à yɩ̃nɛ sɔ̃-á kélɛ wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
15 «Yerusalɛmɩ† tãn, yé káh tɩ́kɩ́ pɩ.
Yé yah, yé yɔ̃̀tɛ̃ mɛ n pi.
Ȁ mɛ dɔ́kɔ́ntɛ̃nɔ́lɛ ńkwɛ̃́ndyɩ́pɩ́kɩ̃̀ yɔ́ yɔ̃ sɔkɔ.»‡
16 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú náh sɔ̃̀ mɛ tyi nɔ́pi pɩ́nɔ́ yɔ̃ pɩ̃. Ǹtɛ wǎh pɔ
dɔkɔ ǹ tɔ̃rɩ́ yɔ̃ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pé dyɔ to kɔ̃ nɛ, kǎh lésɔ̃ wɑ̃rkɩ sah sɔ̃ ǹ tyɩ́ sɔkɔ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ, sɛ̃-á kè pɩ ǹ tyɩ́.
17 Képah tɛ̃nɛ, Yesu-á lésɔ̃ Lasarɩ lékó ye yah, à à yilki mɔ wilki diki sɔkɔ
nónó yɩ̃́ yah, pépi mɛ tyah kélɛ n yah n yãh n kɔ̃. 18 Névye-á kénɛ gbɩ̃̀l tir
pɩ́nɔ́ noh sɛ̃, pè wil pɔ Yesu yohnɩ. 19 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́pú tyah n
yo wɛ̃ tyɩ́ nɛ, pè kó kè wɛ nɩ, pépi náh tɔ̃ fɛ̃ n tɛ̃ n pi dò. No pól-á mɛ ǹ sɔ̃̀
tɛ̃.

---

* **12:3** 12.3 - Yesu mɛ gbɩ̃́nɛ, nɛ́npɔ́ tãn sɔ̃ ńkɛ̃́nɛ pé gbalɩ kɛ̃kɩ n tɛ̃ yɔ̃kelɛ n yɔ̃. † **12:5** 12.5 - Légbɩ̃́nɛ, deniye pɔ́ pɔ́ núkú kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ nɔ nɛ́núkù gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̃̀ núkú tɔ̃̀ pɩ́nɔ́ dannɛ. ‡ **12:13** 12.13 - Sãm yɩ̃̀ngbɑ̃̀n kɔ̃lɩ̀ntɛ̃nyɩ̃nnɔ mènɛ ásɔ̃̂ sɔkɔ, Yesu ye pè n gbilki. § **12:13** 12.13 - Pàh nɛ Wosana, ǹgbòlɛ sɔ̃̀, ké kɔ́r ye á pwah n mɔ núkúnúkú! Ǹtɛ ásɔ̃̂ sɔkɔ, gbɩ́lkɩ́nɔ́ ye sɔ̃̀ pè n gbilki Yesulɛ. * **12:13** 12.13 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 118.25-26. † **12:15** 12.15 - Yerusalɛmɩ yɩ̃n yɔ́ ye sɔ̃̀ Siyɔ̃nɛ. ‡ **12:15** 12.15 - Yah n tɛ Nsakari 9.9.

Yesu mɛ ǹ tɔ̃rí ànɛ̂ ǹ kũ tyíɪɛ n yo

20 Névye nónó-á sɔ̏ mɛ pɔ syáh mɛ̀ sɔkɔ Yerusalɛmɪ, nɛ pé pɔ Liyel yĩn
gbilki, Nsyifunɔ náh sɔ̏ pé túkùlɛ. 21 Kénɛ névye nónó-á Nsyifunɔ náh pélɛ,
pépi mɛ nɔ de Filipi tnɔ̂ ǹmɔ nɛ̂-á n wil Betisayida kwil, Kalile gbɛ̃nyah
sɔkɔ. Tɛ́ kè yah kɔ̃ ǹ tyí nɛ, pé yɔ̏tɛ̃, páh mɛ ké tyí nɛ pé Yesu wɛ. 22 Kǎh
pɪ sɛ̃, Filipi mɛ kè yo Andre tyí. Andre mɛ tahlɪ ǹ tyí pè kyɪ kè yo Yesu tyí.
23 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Gbĩ nɛ̂ sɔkɔ-á Névi Pídĩ́§ kɪ n dɔkɔ
n pi ǹ tɔ̃rí yõ, képah ye sɛ núkúnúkú yɔ̀. 24 Kègbɪgbɪ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo
yé tyí, nɛ́ sèmukɔ pi náh duku mɔ sétáh sɔkɔ kè fi tɛ́ ké pi ku, kè n tɛ̃ ké
gblɔ̌y. Ǹtɛ kàh duku mɔ à fi tɛ́ ké pi ku, kè n kwel. 25 Névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̌y
ó minnɛ n mɔ n kõ, tɛ̃ min tyí kɪ yɪkɪ. Ǹtɛ nɛ̂-à ǹ minnɛ n mɔ́nkɔ̏-ǹkɛ̃nɛ
kèkõyɔ̋ mɛ̀ sɔkɔ Liyel tɔ̃rí yĩnnɛ, tɛ̃ wɔ kɪ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ. 26 Névi nɛ̂-à mɛ
ké tyí nɛ, pé tɔ̏lɛ n pɪ ńmɔ tyí, tɛ̃ ń sɔ̏ tɛ̃. Képah sɔkɔ, máh mɛ ńyãh sɔkɔ,
nɛ̂-á tɔ̏lɛ n pɪ ń tyí, ǹ tɔ kɪ mɛ nɛ́npɔ́. Névi nɛ̂-à tɔ̏lɛ n pɪ ńmɔ tyí, ń Sú
Liyel kɪ ǹ yõ yɔ̃.
27 Tɛ́ núkúnúkú, ń fɔkɔ mɛ fɛ̃kɪ. Ǹtɛ mè yo sɔ̃? Mé se n yo Sú Liyel tyí
nɛ, à káh n yɛ yèvyãhrɪ mɛ̀ ń wɛ? Ǹtɛ ɔ̃ɔ̃ dɛ́, yèvyãhrɪ mɛ̀ yĩn ye mé pɔ
tɔ́tɔ́.» 28 Képah tɛ̃nɛ, à nɛ: «Bɔ̌, gbílkínɔ́ sah á yĩn yõ.» Wǎh yo sɛ̃, yĩ́npɔ̃
yɔ́ wil yĩ̂nyõ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Mé ń yĩn gbilki tɛ, tɛ́ mé kɪ kè gbilki n pi ńtɔ̃.»
29 Tɔ́wû nɛ̂-á sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́, tɛ́ yĩ́npɔ̃ mɛ̀ noh, pè nɛ gbɛ̃nséntã́hkɪ̀-á gboke.
Túkù mó nɛ, yĩ̂nyõ tɔ̏npɪ yɔ́-á yo mɔ Yesu tyí. 30 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo
pé tyí nɛ: «Wɛy nɛ̂-á yé noh yɔ̀, kè náh yo ńmɔ yĩnnɛ, kè yo yépi yĩnnɛ.
31 Liyel kɪ lékàhlɛ kèkõyɔ̋ névye kɔ̃ n pi núkúnúkú sɛ̃ yɔ̀. Núkúnúkú, à kɪ
kèkõyɔ̋ névye fnɛ̀-ò* yĩni yal. 32 Ǹtɛ mâh pɔ dɔkɔ mɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, mé kɪ névye
póllɛ pɔ ń gblɔ̌y tyí.» 33 Yesu-á sɔ̏ nɛ n ku n pi dùkù nɛ̂nɛ, képah ye à wɛ̃kɪ
ǹ wɛy mɛ̀ sɔkɔ yɔ̀. 34 Képah sɔkɔ, tɔ́wû mɛ̀ névye mɛ yo ǹ tyí nɛ, pépi-á kè
wɛ Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ, Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ náh n ku n yah n pi.
Tɛ́ ǹmɔ se sɔ̃npílɛ pɔ n yo nɛ, Névi Pídĩ́-á yĩnɛ à dɔkɔ mɔ nɪ? Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃ ó se
mó Névi Pídĩ́ mɛ̀nɛ nɪ? 35 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Kyòo mɛ̀nɛ,
kè mɛ sɛ̃ yé wrɔ́ kɪ wrɔ́ kwéy yɔ́ pɪ n pi. Tɛ́ névi nɛ̂-à n kɔ fɛ̃ntũ̂ sɔkɔ, tɛ̃
náh ǹ yúkú-ńsahlɛ n pnɛ. Képah ye, kyòo mɛ̀-á mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ yɔ̀, yé nɛ
n kɔ ké sɔkɔ, fɛ̃ntũ̂ káh pɔ yé kwɔkɪ tɛ̃. 36 Kyòo mɛ̀nɛ, kǎh mɛ yé wrɔ́ gbĩ́
nɛ̂nɛ, yé sɛ̃ képah yõ. Képah sɔkɔ, yé kɪ pɪ kyòolɛ képah tyí kɔ̃lɛ.»
Yesu-á képah yo tɛ, à yal pé tnɔ̂ à kyɪ wɔ̃bɪ fíí pélɛ.

Névye náhnáh náh sɛ̃ Yesu yõ

37 Yesu sɔ̏ gbǐl tyi náhnáh pɪ pé yĩ́ yah, ǹtɛ képah fyé yõ, pè náh sɛ̃ ǹ yõ.
38 Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò Yesayi tyíyónɔ́ nɔ́pi ye wil ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀. Á lésõ nɛ
ńkɛ̃:
«Tɛ̃ ǹgbɛ̃, nɛ̂ sɛ̃ ápi tyíyónɔ́ yõ?
Á á tɛ̃npnɛ̀nɔ́lɛ nɛ̂ wɛ̃kɪ?»†
39 Tɛ́ tir nɛ̂ yĩn-á pè náh sɔ̏ fɛ̃ n sɛ̃ n pi ké yõ, képah yah ye Yesayi tɔ̃ yo nɛ
ńkɛ̃:
40 «Liyel pé yĩ́ wɔ,

§ **12:23** 12.23 - Yesu-à Névi Pídĩ́ tyílɛ n yo, ǹ gblɔ̌y tyí ye ńkɛ̃nɛ à n nɛ n yo. * **12:31** 12.31 - Kèkõyɔ̋ névye fnɛ̀-ò nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, sétã̀n yɔ̏tɛ̃ ye. † **12:38** 12.38 - Yah n tɛ Yesayi 53.1.

tɛ́ pé lékɑ̃́m yah vike,
nɛ pé yı̃́ káh fɛ̃ nɛ n yah,
pè káh tir yɔ́ tyí yah wɛ,
pè mó vi mɔ Liyel wɛ̃kı̀ yɔ̃,
à kɔ̃ à pè wɛ dɛ mɔ.»‡

41 Yáh wɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi képahlɛ n yo, à lésɔ̃ kwɑ̃h tɛ̃ Yesu
tɔ̃̀rí wɛ, képah ye à kɔ̃ à ǹ tyílɛ n yo.§
42 Tɛ́ képah fyé yɔ̃, yɔ̃̀tɑ̃m náhnáh sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ Yesu yɔ̃. Ǹtɛ Farisi wɛ̃kı̀ kɔ́pú
tíkí sɔ̃̀ mɛ pè tɛ̃ nɛ, pè káh pɔ pé yı̃ni wilki pé wɛ̃kı̀ sɔkɔ. Képah ye, pè náh
kè wilki mɔ nɛ, páh sɛ̃ ǹ yɔ̃. 43 Yáh wɛ pè képah pı, névye-á mɛ gbílkínɔ́
nɛ̂nɛ n sah pé yɔ̃, képah tyí sɔ̃̀ mɛ pé tyí kal Liyel tyílɛ.
44 Képah sɔkɔ, Yesu wɛkı yı̃́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ nɛ ńkɛ̃́: «Névi nɛ̂-à sɛ̃ ńmɔ yɔ̃,
ńmɔ ó yɔ̃ náh tɛ̃ sɛ̃ dɛ́, Liyel nɛ̂-á tɛkı mɔ ńnɛ, ǹmɔ tɔ yɔ̃ ye tɛ̃ sɛ̃. 45 Tɛ́ névi
nɛ̂-à ńmɔ wɛ, ń tɛ́kínmɔ-ò ye tɛ̃ wɛ. 46 Ǹmɔ pɔ kèkɔ̃yɔ̃́ à pɔ pı kyòolɛ, nɛ
névi nɛ̂-à sɛ̃ ńmɔ yɔ̃, tɛ̃ káh tɛ̃ fɛ̃ntɯ̃̂ sɔkɔ. 47 Ǹmɔ náh pɔ kèkɔ̃yɔ̃́ sɔkɔ, nɛ
mé pɔ lékàhlɛ névye kɔ̃. Mé pɔ nɛ kèkɔ̃yɔ̃́ névye pwáhnmɔnɔ wɛ. Képah
ye, névi nɛ̂-à ń wɛlɔ noh, tɛ́ à náh mɛ n kɔ sé wɑ̃̀l yɔ̃, ńmɔ náh kı n kɔ̃ n pi
tɛ̃nɛ lékàhlɛ dɛ́. 48-49 Wɛy nɛ̂-á mé yo yɔ̀, képah ńtɛ̃ ye kı lékàhlɛ tɛ̃ kɔ̃ n pi
gbı̃̀yı̃̀kı̃̀ tɛ́y sɔ̃lɛ. Ǹ gblɔ̃̀y yah yı̃́ı̃ náh mé yo wɛlɔ nɔ́pilɛ dɛ́! Sú Liyel nɛ̂-á
tɛkı mɔ ńnɛ, máh yı̃nɛ mè nɛ̂ yo, ànɛ̂ máh yı̃nɛ mè kwɔ́nɔ́ nɛ̂ pı, ǹmɔ ye
yo sélɛ ń tyí nɛ mé pı. Képah ye, névi nɛ̂-à ń yahle, tɛ́ à náh mɛ ń wɛynɛ n
mɔ n kɔ̃, nɛy mɛ tɛ, nɛ̂-á kı lékàhlɛ tɛ̃ kɔ̃ n pi. 50 Tɛ́ ńmɔ mó tɔ̃ pı̃ nɛ Liyel-á
nɛ̂ kɔ̃ sah, képah gbɔ̃̀ yɔ̃ sɔkɔ-á névye kı fɛ̃ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ. Sú Liyel-á wɛy
mɛ̀ yo sɔ̃́ ń tyí, sɛ̃́ ye mé n yo kélɛ yé tyí.»

13

Yesu ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú gbyɛ̃̂h wu

1 Nsyifunɔ yɔ̃rı tyɛ́nɔ́ syáh kı sɔ̃̀ n pı n pi ďı̃ndallɛ. Yesu sɔ̃̀ pı̃ nɛ pé yálnɔ́
gbı̃-á sɛ kèkɔ̃yɔ̃́, páh kı n sɔkɔ n pi Sú Liyel tyí. Ǹ sɔ̃̀ tɛ̃́pú nónó-á sɔ̃̀ mɛ
kèkɔ̃yɔ̃́, pé tyí sɔ̃̀ mɛ nɔ́nɔ́lɛ ǹ tyí. Pé tyí nɔ kah mɔ ǹ tyí.
2 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ yɔ̃kelɛ n yɔ̃. Tɛ́ sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ sɔ̃̀ mɛ kè dahbı
tɛ Simo Yisikariyɔtı pídı̃́ Nsyudası nı sɔkɔ nɛ, à vi Yesu náh. 3 Yesu sɔ̃̀ pı̃
nɛ Sú Liyel-á tyi pól dahbı péwɔ gbɔ̃̀. Ǹmɔ tyí-á pé wil à pɔ, tɛ́ páh kı pé
syı sɔkɔ ǹmɔ tyí. 4 Képah sɔkɔ, pǎh mɛ yɔ̃ke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, à yuku yı̃n, tɛ́ ǹ
fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ dɛ sah, tɛ́ fwɔ yɔ́ tɔkɔ toh ǹ syı̃ sɔkɔ. 5 Képah náh, à ni du mɔ
dú yɔ́ sɔkɔ, à tyah ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú gbyɛ̃̂hnɛ n wu kélɛ, tɛ́ sélɛ n tuke fwɔ mɛ̀nɛ,
nɛ̂-á à toh ǹ syı̃ sɔkɔ.
6 Kǎh pɔ syı Simo-Pyɛrı tyí, à Yesu syah nɛ ńkɛ̃́, ǹmɔ nɛ̂-á TƐ̃̀ ǸGBƐ̃NƐ
ǹmɔ kı n yah n kɔ̃ péwɔ gbyɛ̃̂h wú-ńsahlɛ nı? 7 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, nɛ̂-á
péwɔ n pı yɔ̀, ǹmɔ náh fɛ̃ ké tyí yah wɛ n pi núkúnúkú lɔ́! Ǹtɛ náh-á à
kı pɔ ké tyí yah wɛ n pi. 8 Pyɛrı tɔ̃ yuku à syah nɛ, póllɛ, à náh pé gbyɛ̃̂h
wu n pi. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Wáh kı yɛ ń kɔ̃ mé á gbyɛ̃̂h
wú-ńkɛ̃̂nɛ, á vyɑ̃h kı dɛ ńmɔ tyi sɔkɔ.» 9 Képah tɛ̃nɛ, Simo-Pyɛrı yo ǹ tyí
nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, kàh pı sɛ̃́ kè káh yı̃n pé gbyɛ̃̂h ó tyí, ńkɛ̃́ à pé gbɑ̃̀n ànɛ̂ pé yɔ̃ tɔ

‡ **12:40** 12.40 - Yah n tɛ Yesayi 6.9-10. § **12:41** 12.41 - Yah n tɛ Yesayi 6.1-5.

wu. 10 À mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Névi nɛ̂-à ni wel tɛ, tɛ̃ n nɛ n mɛ yályál. Képah
ye, à wil ǹ gbyɛ̂h tyí sɔkɔ, yõ náh tõ ńkɛ̃nɛ nɛ mɛ tɛ̃ wil pól tɔ̃nwunɔ tyí.
Yépi mɛ yályál. Ǹtɛ yé pól tɛ̃ wɔ náh mé n ye dɛ́!» 11 Névi nɛ̂-á kɩ sɔ̃ pɔ n
vi n pi Yesu náh, Yesu sɔ̃ mɛ à pĩ tɛ. Képah ye à kɔ̃ à nɛ, pé pól tɛ̃ wɔ náh
pé nɛ pǎh mɛ yályál dɛ́!

12 Wǎh pé gbyɛ̂h wu tɛ, à tõ ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔkɔ mɔ pɔ kɔ̃ tɛ̃ yõke yɔ̃-ńsah
ńtɔ̃. Tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Máh nɛ̂ pɩ yé tyí sɛ̃ yɔ̀, yé se ké yõ pĩ? 13 Yâh pɩ
yě ńnɛ n ye kwɔ́-ò dĩnɛ, képah náh pɩ, Tɛ̃-ǹgbɛ̃nɛ, yé mɛ n yo plɛ tɛ̃ wɔlɛ.
Ǹmɔ ye ńtyĩnɔ ǹnɛ. 14 Ǹtɛ ńmɔ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ kwɔ́-òlɛ, yáh wɛ mé yé
gbyɛ̂h wu, yépi tɔ yĩnɛ yè wɛ̃ gbyɛ̂hnɛ n wu. 15 Képah dùkù ye mé pɩ yé
wɛ̃kɩ yɔ̀, nɛ máh nɛ̂ pɩ yé tyí, yé tɔ sɛ̃nknɔlɛ n pɩ. 16 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé
kélɛ n yo yé tyí, tɔ̃npɩ náh fɛ̃ n kal ǹ yɔ̃tɛ̃nɛ. Sɛ̃ ó ye tɛ̃ntɔ̃ névi tɔ náh fɛ̃ n
kal ǹ tɔ̃-òlɛ. 17 Ǹtɛ núkúnúkú, yé se kénɛ tyilɛ n pnɛ tɛ́! Yâh fɛ̃ syi n kɔ sé
wɑ̃l yõ, yé kɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛ.

18 Ń wɛy mɛ̀ náh mɛ ké yah mɔ yé pól tyí dɛ́! Máh névye nónó yah wilki,
mé pélɛ n pnɛ. Ǹtɛ tir nɛ̂-á wɑ̃rkɩ sah Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ, kè yĩnɛ kè wil
ó wil. Kè mɛ wɑ̃rkínsàhnɔ́lɛ ké sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: ‹Máh lésõ ń yõkelɛ n yõ ànɛ̂
nɛ̂nɛ, tɛ̃ mɛ yuku ń yõ.›* 19 Ké pí-ńkɛ̃ sɔkɔ ye mé kélɛ n yo n sah yé tyí
núkúnúkú yɔ̀. Képah sɔkɔ kàh pɔ pɩ, yé kɩ sɛ̃ ké yõ nɛ, Ǹmɔ-á. 20 Kègbɩgbɩ
tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, névi nɛ̂-à ń tɛ̃ntɔ̃ névi tɛ̃ plɛ, ńmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ.
Nɛ̂ tɔ-à ńmɔ tɛ̃ plɛ, nɛ̂-á tõ ńnɛ, ǹmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ.»

Yesu nɛ Nsyudasɩ-á kɩ n vi n pi pé náh

21 Képah tɛ̃nɛ, kénɛ wɛlɔ yóntɛnɔ náh, Yesu fɔkɔ kah fɛ̃kɩ. À mɛ kè yo
dal mɔ nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, yé sɔkɔ nɛy yɔ́ kɩ n vi
n pi ń náh.» 22 Wǎh képah yo sɛ̃, ǹ tɔ̃ sɑ̃hpú tyah n yɔ̃ wɛ̃nɛ n yah núkú
núkúlɛ. Pè náh sɔ̃ mɛ pĩ nɛ̂ tyí-á à n yo. 23 Tɛ́ Yesu tɔ̃ sɑ̃hpú sɔkɔ nɛ̂ tyí-á
nɔ yĩ̃ ǹ tyí, ǹmɔ sɔ̃ mɛ tɛ̃ntelnɔlɛ Yesu tyí. 24 Képah sɔkɔ, Simo-Pyɛrɩ pɩ
mɔ ǹmɔ tyí nɛ à Yesu piki yah, nɛ̂ tyí-á à n yo. 25 Ǹmɔ mó ǹ gbalɩ kɛ̃kɩ
Yesu tĩnnɛ, tɛ́ à piki yah nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, nɛ̂ se à n ye nɩ? 26 À mɛ yo ǹ tyí nɛ,
páh kɩ búrn yĩ di nɛ̂ kɔ̃, tɛ̃ wɔ-á. Tɛ́ núkú búrn yĩnɔ́ tɔkɔ, tɛ́ kè di à Simo
Yisikariyɔtɩ pídĩ Nsyudasɩ kɔ̃. 27 Nsyudasɩ-á búrn mɛ̀ syi, sétɑ̃n yɔ̃tɛ̃ mɛ de
ǹ sɔkɔ. Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, nɛ̂-á ǹ tyí pɩ pɩ tɛ̃nɛ, à kè pɩ súú. 28 Ǹtɛ nónó
pól-á sɔ̃ mɛ nénpɔ́, pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃ pĩ tir nɛ̂ yĩn-á Yesu yo wɛy mɛ̀nɛ
ǹ tyí. 29 Tɛ́ pɔ́ dú-á sɔ̃ mɛ Nsyudasɩ tyí sɛ̃, túkù sɔ̃ mɛ n sõ nɛ, Yesu-á yo
ǹ tyí nɛ à kyɩ syáh yídwénè yah dwe, képah náh pɩ, à pɔ́ yĩ yɑ̃m tɑ̃n kɔ̃.
30 Ǹtɛ Nsyudasɩ-á fyɔ̀ búrn yĩnɔ́ mɛ̀ syi, à núkú yuku wil. Légbĩnɛ lékɑ̂h sɔ̃
mɛ mɔ.

Yesu tir kɔ̃nsàhnɔ́ késɑ̃nnɛ

31 Nsyudasɩ-á fyɔ̀ wil tɛ, Yesu nɛ: «Núkúnúkú tɛ̃nɛ, gbílkínɔ́ ye sah Névi
Pídĩ yõ, ànɛ̂ Sú Liyel yĩn kɩ se tõ gbilki ǹmɔ yĩnnɛ. 32 [Gbílkínɔ́-à kɩ sah
Liyel yõ ǹmɔ yĩnnɛ,] Liyel tɔ kɩ à gbilki ǹ gblɔ̃y yĩnnɛ. Dǒ kwéy ńtɛ̃nɛ, à
kɩ kè pɩ n pi. 33 Ń wɛ̃npi, mé kɩ tõ n mɛ n pi yélɛ kɩ wrɔ́ kwéy ó pɩ. Yé kɩ
ń yah n kɔ̃ n pi. Ǹtɛ nɛ̂-á lésõ mé yo Nsyifunɔ tyí, képah núkú ye tõ mé
kɩ yo yépi tɔ tyí núkúnúkú nɛ, yé náh fɛ̃ n kyɩ n pi ńmɔ yúkú-ńsah sɔkɔ.

* **13:18** 13.18 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 41.10.

[34] Mé kɩ tir sɑ̃́n yɔ́ kɔ̃ sah yé kɔ̃ nɛ, yé tyí nɔ wɛ̃ tyí. Yé tyí-á nɔ sɔ̃́ ńmɔ tyí,
yépi tɔ tyí yĩ̀nɛ kè nɔ sɛ̃́ wɛ̃ tyí. [35] Yé tyí-à kɩ nɔ wɛ̃ tyí, képah sɔkɔ ye no
pól kɩ pĩ nɛ ńmɔ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á yélɛ.»

Yesu nɛ Pyɛrɩ-á kɩ ǹ vyɑ̃h kɔ̃lɩ nɛ pé náh péwɔ pĩ

[36] Képah sɔkɔ, Simo-Pyɛrɩ à piki yah nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ńyɑ̃h se à n yuku nɩ?
Ȁ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ńyɑ̃h-á pé n yuku, à náh fɛ̃ n kyɩ n pi pélɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ
núkúnúkú. Ǹtɛ náh tĩ̏nnɛ, wăh kɩ pɔ pé sõ tɛ̃ n pi. [37] Pyɛrɩ mɛ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃,
sɔ̃́ se pɩ té pé náh fɛ̃ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃ n pi núkúnúkú nɩ? Péwɔ-á kɩ fɛ̃ syi pé min kɔ̃
n pi ǹmɔ yĩ̀nnɛ dò. [38] Ȁ mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Á kɩ á min kɔ̃ n pi ńmɔ yĩ̀nnɛ
lɛ́? Ǹtɛ kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo á tyí, sénpɛ-à kɩ pópó n gbo, á kɩ mɛ
á vyɑ̃h kɔ̃lɩ tɛ kɛ tɔ̃́nɔ́, nɛ á náh ńmɔ pĩ.»

14

Yesu ye wɛ̃̌kɩ̀lɛ nɛ̂-á n yuku Sú Liyel tyí

[1] Képah náh, Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ: «Yé káh yɛ yé fɔkɔ fɛ̃kɩ. Yé sɛ̃
Liyel yɔ̃, yè mó sɛ̃ ńmɔ tɔ yɔ̃. [2] Tɛ̃-ǹtɑ̃̀n náhnáh mɛ ń Sú Liyel tĩ̏nnɛ. Mé kɩ
kyɩ tɛ̃-ǹsah yah sah yé kɔ̃. Kàh sɔ̃̀ mɛ gbɩlɛ ńkɛ̃́nɛ, mé náh náhkɩ kè yo n
pi yé tyí. [3] Máh kɩ kyɩ tɛ̃-ǹsah yah sah tɛ yé kɔ̃, mé kɩ ń syɩ pɔ yé tɛ̃ sɔkɔ
ń tnɔ̂. Képah sɔkɔ, ńmɔ-á mɛ ńyɑ̃h sɔkɔ, yépi tɔ kɩ mɛ nɛ́npɔ́. [4] Yé se ńmɔ
yúkú-ńsah wɛ̃̌kɩ̀lɛ n pnɛ té.» [5] Wăh yo sɛ̃, Toma mɛ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pépi náh
mɛ ǹ yúkú-ńsah pĩ, té pé se kɩ pĩ sɔ̃́ ké wɛ̃̌kɩ̀lɛ nɩ? [6] Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ:
«Ńmɔ ye wɛ̃̌kɩ̀lɛ, ànɛ̂ gbɩlɛ, ànɛ̂ min nɛ́tɛ̃́nɛ. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ n kyɩ Sú
Liyel tyí, nɛ́ tɛ̃ náh syɔ̃ ńmɔ tyí. [7] Yâh sɔ̃̀ mɛ ńmɔlɛ n pnɛ, yé náhkɩ mɛ
ń Sú Liyel tɔlɛ n pnɛ. Ǹtɛ núkúnúkú, yé ye ǹnɛ n pnɛ, té à wɛ.» [8] Képah
sɔkɔ, Filipi mɛ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à Sú Liyellɛ pépi wɛ̃kɩ kè! Képah-á kɩ yĩ̀nɛ pépi
tyí. [9] Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Filipi, mé mɛ yélɛ di mónɔ́lɛ, té áwɔ náh mɛ
ńmɔ pĩ nɩ? Névi nɛ̂-à ńmɔ wɛ, Sú Liyel ye tɛ̃ wɛ. Ǹtɛ á pɩ sɔ̃́ té tɔ̃ n yo nɛ,
mé Sú Liyellɛ ǹ wɛ̃kɩ? [10] Á náh sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ, ńmɔ ànɛ̂ Sú Liyel-á mɛ núkúlɛ
di? Wɛlɔ nónó-á mé n yo yé tyí yɔ̀, ńmɔ yah yĩ̋ wɛlɔ náh sélɛ dɛ́! Sú Liyel
nɛ̂-á núkúlɛ ńmɔlɛ, ǹmɔ ye n pɩ ǹ tɑ̃̀nnɛ. [11] Yé yĩ̀nɛ yè sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ, ńmɔ
ànɛ̂ Sú Liyel-á mɛ núkúlɛ. Yáh kɩ sɔ̃́ sɛ̃-ńkɛ̃́nɛ ké yɔ̃ ńmɔ wɛlɔ yĩ̀nnɛ, yé
sɛ̃ ké yɔ̃ tɑ̃̀n nɔ́pi tɛ̃ wɔ yĩ̀nnɛ. [12] Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí, névi
nɛ̂-à sɛ̃ ńmɔ yɔ̃, máh mɛ tɑ̃̀n nónónɛ n pɩ, tɛ̃ tɔ kɩ sɛ̃́nknɔlɛ n pɩ. Té tɛ̃ kɩ
tɑ̃̀n yísyɔ́ ńtɛ̃ pɩ n pi nónó-á kal sépilɛ. Mé mɛ n yuku Sú Liyel tyí, képah
ye kɩ tɛ̃ kɔ̃ à kɩ fɛ̃ sè pɩ. [13] Képah sɔkɔ, yâh tyídúkú nɛ̂ yah kɔ̃ ńmɔ yĩ̀n yɔ̃,
mé kɩ kè pɩ yé tyí, gbílkínɔ́ kɔ̃ kè kɩ sah Sú Liyel yɔ̃ ǹ Píɗí gbɔ̃̀ yɔ̃. [14] Yâh
tir nɛ̂ yah kɔ̃ ńmɔ yĩ̀n yɔ̃, mé kɩ kè pɩ.»

Yesu ǹ vyɑ̃h kɔ̃ Liyel Mirki pɔ́nɔ́ tyí sɔkɔ

[15] «Ńmɔ tyí-à mɛ nɔ yé tyí, yé kɩ ń tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tɛ̃ yĩ̀n. [16] Té mé kɩ Sú
Liyel ni, à kɩ yòhnɩ̀nmɔ-ò yɔ́ tɛkɩ mɔ yé kɔ̃, nɛ̂-á kɩ pɔ n tɛ̃ n pi yélɛ kũ̋mm.
[17] Yòhnɩ̀nmɔ-ò mɛ̀nɛ, Liyel Mirki ye. Ǹmɔ ye gbɩlɛ névyelɛ n wɛ̃kɩ Liyel
tyí sɔkɔ. Kèkõyɔ̃́ névye náh ǹnɛ n wɛ, ànɛ̂ pè náh ǹnɛ n pnɛ. Képah ye,
pè náh fɛ̃ à fɛ̃ n syi. Ǹtɛ wăh mɛ yépilɛ, té mɛ yé sɔkɔ sɛ̃́, képah ye yépi
wɔ ǹnɛ n pnɛ. [18] Mé náh yé sah n pi ńgbyelɛ. Mé kɩ ń syɩ n pɔ n pi yé
tnɔ̂. [19] Dɔ̌ kwéy ǹsɔ̃, kèkõyɔ̃́ névye náh tɔ̃ ńmɔ wɛ n pi, ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔ kɩ
ń wɛ. Té ńmɔ-á fyɔ̀nɩ̀ mɛ min sɔkɔ, képah ye yépi tɔ kɩ mɛ n pi min sɔkɔ.

20 Lésõ-à pɔ nɔ, yé kɩ pĩ nɛ ńmɔ ànɛ̂ ń Sú Liyel-á mɛ núkúlɛ, tɛ́ ńmɔ ànɛ̂
yépi tɔ mó mɛ núkúlɛ. 21 Névi nɛ̂-à ń tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ noh, tɛ́ sè tɛ̃ yĩn, ń tyí
nɔ tɛ̃ wɔ tyí. Tɛ́ ńmɔ tyí-à nɔ névi nɛ̂ tyí, tɛ̃ tyí kɩ nɔ ń Sú Liyel tyí. Tɛ̃ tyí
kɩ nɔ ńmɔ tɔ tyí, tɛ́ mé kɩ ń gblɔ̃̌ynɛ à wɛ̃kɩ.» 22 Képah sɔkɔ, Nsyude* nɛ̂-á
ǹ gblɔ̃̌y Nsyudasɩ Yisikariyɔtɩlɛ, ǹmɔ mɛ yo Yesu tyí nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, sɔ̃ se pɩ
tɛ́ à kɩ ǹ gblɔ̃̌ynɛ pépi wɛ̃kɩ, tɛ́ à náh ǹ gblɔ̃̌ynɛ kèkõyɔ̃́ névye wɛ̃kɩ n pi
nɩ? 23 Ȁ mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ńmɔ tyí-à nɔ nɛ̂ tyí, tɛ̃ kɩ ń tyíyónɔ́lɛ n pɩ. Tɛ̃ tyí
kɩ nɔ ń Sú Liyel tyí, tɛ́ ńmɔ ànɛ̂ ń Sú Liyel kɩ pɔ tɛ̃ tyí, kɩ pɔ twah tɛ̃ ǹ tyí.
24 Ǹtɛ ńmɔ tyí-à nɔ́-ńkɛ̃̂nɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃ náh ń tyíyónɔ́lɛ n pɩ. Tɛ́ wɛlɔ nónó-á
yé n nohnɩ yɔ̀, ńmɔ yah yɩ̃́ wɛlɔ náh sélɛ dɛ́! Sè wil Sú Liyel tyí, nɛ̂-á tɛkɩ
mɔ ńnɛ. 25 Mé ye kénɛ tyi yo yé syah, gbɩ̃́ nɛ̂-á mé mɛ ànɛ̂ yélɛ yɔ̀. 26 Ǹtɛ
Liyel Mirki nɛ̂-á yòhnìnmɔ-òlɛ, Sú Liyel kɩ n tɛkɩ n mɔ n pi ńmɔ yĩn yõ, à
kɩ pɔ tyi póllɛ yé kwɔ. Tɛ́ kɩ yé dyɔ to kõ ńmɔ tyíyónɔ́lɛ, máh nónó yo sɔkɔ
yé tyí.
27 Yèvɩnɩ ye mé yélɛ n kɔ̃ yɔ̀. Ǹmɔ yèvɩnɩ ye mé yélɛ n kɔ̃. Mé náh mɛ
kélɛ n kɔ̃ kèkõyɔ̃́ névye kɔ̃ dùkùlɛ. Yé káh yɛ yé fɔkɔ fɛ̃kɩ, yé káh yɛ tíkí
yé tɛ̃. 28 Mé ye kè yo sɔkɔ tɛ yé tyí yé noh nɛ sɔ́kɔ́nɔ́-á ńnɛ, tɛ́ máh kɩ ń
syɩ n pɔ n pi yé tnɔ̂. Ǹ tyí-à sɔ̃̀ mɛ nɔ yé tyí, yáh kè noh nɛ máh n yuku
Sú Liyel tɩ̃̀nnɛ, kè sɔ̃̀ yĩnɛ kè nɛ n mɛ nìvìnìnɛ yé tyí, ǹmɔ-á sɔ̃̀npílɛ kal
ńmɔlɛ. 29 Mé ye kénɛ tyi yo sah yé tyí núkúnúkú sé pɔ́npí-ńkɛ̃̂ sɔkɔ yɔ̀,
képah sɔkɔ sàh kɩ pɔ n pɩ, yé kɩ sɛ̃ ń wɛlɔ yõ. 30 Kèkõyɔ̃́ névye fnɛ̀-ò mɛ n
pi, képah ye mé náh tɔ̃ n kah n yãh n mo n pi yélɛ. Ȁ náh fɛ̃ ńmɔ tɛ̃ wɔ
fnɛ. 31 Ǹtɛ Sú Liyel-á tyi nónó yo ń tyí, sépi ye mè n nɛ n pɩ. Képah sɔkɔ,
kèkõyɔ̃́ névye kɩ pĩ nɛ ǹ tyí-á nɔ ń tyí. Yé yuku! Ắ ye yal ásɔ̃̂.»

15

Yesu nɛ yɛrɛsɛ̃ séswɔ̂ yèsyìkì-á pélɛ

1 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ nɛ: «Ńmɔ ye yɛrɛsɛ̃ séswɔ̂ yèsyìkìlɛ, ń Sú mɛ ké
nɛ́tɛ̃̀nɛ. 2 Yɩ̃̀ngbɑ̃̀n nónó pól-á mɛ ńmɔ sɔkɔ tɛ́ sè náh mɛ n syi, à kɩ sè kɔ̃lɩ
tɛ̃ yõ. Tɛ́ nónó pól-á mɛ n syi, à kɩ sépilɛ n tɔ̃ sè kɔ̃ sè kɩ n gbah n syi. 3 Wɛy
nɛ̂-á mé yo yé tyí yɔ̀, képah gbɔ̃̀ yõ, yé pɩ tɛ yályál. 4 Yé nɛ n mɛ ńmɔlɛ,
sɔ̃-á ńmɔ mɛ yélɛ. Sɔ̃-á yɩ̃̀ngbɔ̃̀ náh fɛ̃ n syi n pi ké gblɔ̃̌y nɛ́ kè náh mɛ
séswɔ̂ sɔkɔ, sɛ̃ ó ye yépi tɔ náh fɛ̃ tir yɔ́ pɩ n pi nɛ́ yé náh mɛ ńmɔlɛ. 5 Ǹmɔ
ye yɛrɛsɛ̃ séswɔ̂lɛ, yépi mɛ ké yɩ̃̀ngbɑ̃̀nnɛ. Yé náh fɛ̃ tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ n pi ńmɔ
kɛ̃̂nɛ. Képah ye, nɛ̂-à mɛ ńmɔlɛ, tɛ́ mé mɛ tɛ̃̀nɛ, tɛ̃ kɩ tyípéplɔ náhnáhlɛ n
pɩ Liyel tyí. 6 Névi nɛ̂-à mɛ́-ńkɛ̃̂nɛ ńmɔlɛ, tɛ̃ mɛ yɩ̃̀ngbɔ̃̀ yɔ́ tyí kɔ̃lɛ, nɛ̂-á
pè kãm milki kégbɔ́, tɛ́ kè kɩ n kɔkɔ n pi. Tɛ́ yɩ̃̀ngbɑ̃̀n kɔ́kɔ́rílɛ, sépi kɩ pɔ
kwel mɔ n sukɛ n pi nyàh sɔkɔ. 7 Ǹtɛ yâh mɛ ńmɔlɛ, tɛ́ ń wɛlɔ mɛ n tɛ̃ yé
fɔkɔnɩ sɔkɔ, kwâh nɛ̂ tyí-à nɔ yé tyí, yé kè ni, yé kɩ kè wɛ. 8 Yâh tyípéplɔ
náhnáhlɛ n pɩ Liyel tyí, képah ye kɩ kè wɛ̃kɩ nɛ yáh pɩ ńmɔ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ. Tɛ́
ńmɔ Sú Liyel yĩn kɩ gbilki.
9 Ǹmɔ tyí-á nɔ Sú Liyel tyí sɔ̃, yépi tɔ tyí nɔ ńmɔ tyí sɛ̃. Yé yɛ yé tyí nɛ
mɛ nɔ́ntɛ̃̀nɔ́lɛ ń tyí sɛ̃. 10 Yâh ń tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n pɩ, yé tyí kɩ mɛ nɔ́ntɛ̃̀nɔ́lɛ
ń tyí, sɔ̃-á ńmɔ ń Sú tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n pɩ, tɛ́ ń tyílɛ nɔ́ntɛ̃̀nɔ́lɛ ǹ tyí. 11 Mé

* 14:22 14.22 - Nsyifunɔ tyí, Nsyude ye dùkù mɛ núkúlɛ Nsyudasɩ ye dùkùlɛ.

mɛ ké tyí nɛ nìvìnì nɛ̂-á mɛ ńmɔ sɔkɔ, kè nɛ mɛ yépi tɔ sɔkɔ, tɛ́ yé nìvìnì
mɛ̀ mó syı ké yȉn tyí. Képah ye, mé tyi nɔ́pi yo yé tyí.
12 Máh nɛ̂ kɔ̃ sah yé kɔ̃, kè wɛ yɔ̀: Yé tyí yĩnɛ kè nɔ wɛ̃ tyí, yé tyí-á nɔ
sɔ̃ ńmɔ tyí. 13 Névi-à ǹ min kɔ̃ ǹ kódíbí yĩnnɛ, tyínɔnɔ ǹgbɛ̃ yɔ́ náh tɔ̃ fɛ̃
n kah n mɔ n pi képah yɔ̃. 14 Ǹmɔ-á nɛ̂ kɔ̃ sah yé kɔ̃, yáh kı mɛ kélɛ n pı,
ń kódíbí ye yélɛ. 15 Mé náh tɔ̃ yé ye n pi tɔ̃̀npıbılɛ. Ǹgbɔ̌ tɔ̃̀npı náh fɛ̃ ǹ
yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ tyípínɔ́ pĩ dɛ́! Ǹtɛ máh tyi nónó noh ń Sú Liyel tyí, mé ye sé póllɛ
yépi kwɔ. Képah ye, mé yélɛ n ye ń kódíbílɛ. 16 Yépi náh yah tɔkɔ ńmɔlɛ
dɛ́, ńmɔ ye yah tɔkɔ yélɛ, tɛ́ yé tɛkı mɔ nɛ, yé kyı tyípéplɔlɛ n pı Liyel tyí,
nónó-á sé yõre náh n tyɛ n yah n pi. Képah sɔkɔ, yâh kwáhdúkú nɛ̂ ni Sú
Liyel tyí ńmɔ yĩn yɔ̃, à kı kélɛ yé kɔ̃. 17 Ǹtɛ nɛ̂-á mé n kɔ̃ n sah yé tyí, kè
wɛ yɔ̀: Yé tyí yĩnɛ kè nɔ wɛ̃ tyí.»

Kèkɔ̃yɔ̃́ névye mɛ Yesu ànɛ̂ ǹ yɔ̃ sɛ̃́pú dyɔlɛ n yɔ

18 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ nɛ: «Kèkɔ̃yɔ̃́ névye-à yé dyɔlɛ n yɔ, yé pĩ nɛ ńmɔ
ǹgbò dyɔ-á pè tyah n yɔ. 19 Yâh sɔ̃̀ mɛ kèkɔ̃yɔ̃́ névye tyí yɔ̃ sɔkɔ, yáh pı
pé tyílɛ sɛ̃́, yé tyí náhkı nɔ pé tyí. Ǹtɛ kǎh pı ńmɔ yé yah wilki kèkɔ̃yɔ̃́
névye sɔkɔ, tɛ́ yé náh tɔ̃ mɛ pépi tyí yɔ̃, képah ye pè kɔ̃ pè yé dyɔlɛ n yɔ.
20 Yé yé dyɔ sah nɛ n kwnɛ wɛy mɛ̀ tyílɛ, máh nɛ̂ yo yé tyí nɛ: ‹Tɔ̃̀npı náh
fɛ̃ n kal ǹ yɔ̃̀tɛ̃nɛ.› Pàh kı mɛ ńmɔ fɔ̃h, pè kı yé tɔ fɔ̃h. Pàh kı mɛ ń wɛy
fɛ̃ syi, pè kı yé tɔ tyí fɛ̃ syi. 21 Ǹtɛ pè náh sɔ̃́npílɛ mɛ ńmɔ tɔ̃́-òlɛ n pnɛ,
képah ye pè kı tyi nɔ́pi pól pı yé sɔkɔ ńmɔ yĩnnɛ. 22 Mâh sɔ̃̀ mɛ pɔ́-ńkɛ̃nɛ
pé tyí, ànɛ̂ mâh sɔ̃̀ mɛ tir yɔ́ yó-ńkɛ̃nɛ pé tyí, pé tyítúkúnì pínɔ́ lékàh náh
náhkı n mɛ n pi pé yɔ̃. Ǹtɛ núkúnúkú, gbı wɛ́-ńsah yɔ́ ńtɛ̃ náh n wɛ n pi
pé tyí pé tyítúkúnì pínɔ́ tyí sɔkɔ. 23 Névi nɛ̂-à ńmɔ dyɔlɛ n yɔ, tɛ̃ mɛ ń Sú
tɔ dyɔlɛ n yɔ. 24 Tyi nónó-á ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh sɛ̃́nknɔ pı yah, mâh sɔ̃̀ mɛ sépi
pí-ńkɛ̃nɛ pé wrɔ́ sɔkɔ, pé tyítúkúnì pínɔ́ lékàh náh náhkı n mɛ n pi pé yɔ̃.
Ǹtɛ núkúnúkú, pè ye ńmɔ tyípínì wɛ. Tɛ́ képah fyé yɔ̃, pè mɛ ńmɔ ànɛ̂ ń
Sú dyɔlɛ n yɔ. 25 Ǹtɛ nɛ̂-á wã̌rkínsàhnɔ́lɛ pé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ: ‹Pè ń
dyɔ yɔ yɔ̃ kɛ̃́nɛ.›* képah wil yĩn ye pè kɔ̃ pè képahlɛ n pı.
26 Tɛ́ yòhnìnmɔ-ò nɛ̂-á ńmɔ kı n tɛkı n mɔ n pi kı wil Sú Liyel tyí, Liyel
Mirki ye. Képah ye gbılɛ névyelɛ n wɛ̃kı Liyel tyí sɔkɔ. Képah-à wil Sú
Liyel tyí à pɔ, kè kı pɔ ńmɔ tyí yo wah yé tyí. 27 Ǹtɛ yépi-á sɔ̃̀ mɛ ànɛ̂
ńmɔlɛ ǹgbò dùkùlɛ sɛ̃́, képah ye yé tɔ kı ń tyílɛ n yo n wah névye tyí.»

16

1 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Mé náh mɛ ké tyí nɛ yé Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́
yal n mɔ. Képah ye ń kɔ̃ mé tyi nɔ́pi yo sah yé tyí. 2 Nsyifunɔ kı yé yĩni n
wilki n pi pé wɛ̃kì sɔkɔ. Tɛ́ gbĩ yɔ́ ńtɛ̃ mɛ n pi, képah sɔkɔ nónó-à pɔ yélɛ
n ko n mɔ, pè kı mɛ n sõ nɛ tɔ̃̀-á pé n pı Liyel tyí. 3 Ǹmɔ ànɛ̂ ń Sú pĩ́-ńkɛ̃
ye pè kɔ̃ pè kı sépinɔ́ tnɔ pı sɛ̃ yɔ̀. 4 Mé mɛ ké tyí nɛ tyi nɔ́pi gbĩ-à pópó pɔ
sɛ, yé dyɔ nɛ n mɛ n kwnɛ sélɛ, képah ye mé sè yo sah yé tyí.»

Liyel Mirki pɔ́nɔ́ yɔ̃lɛ

Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Máh lésɔ̃ mɛ yé wrɔ́ sɛ̃́, képah ye mé
náh kwãh tɛ̃ tyi nɔ́pi yo yé tyí. 5 Ǹtɛ núkúnúkú, mé mɛ n yuku ń tɔ̃́-ò tnɔ̂,
tɛ́ yé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh se mɛ ńnɛ n piki n yah nɛ, ńyãh se mé n yuku nı?

* **15:25** 15.25 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 35.19 ; 69.4.

6 Tyi nónó-á mé yo yé tyí, sépi yèkwɔrɩ ye yé fɔkɔ fil yɔ̀ kɛ̀. 7 Ǹtɛ mé kɩ gbɩ
yo yé tyí. Máh kɩ sɔkɔ, képah kɩ nɛkɩ kal yélɛ. Máh kɩ sɔ́kɔ́-ńkɛ̃̄nɛ, nɛ̂-á
yĩnɛ à pɔ yé yohnɩ n mɔ, à náh n pɔ n pi. Ǹtɛ máh kɩ kyɩ, mé kɩ à tɛkɩ mɔ
yé kɔ̃. 8 Tɛ́ ǹmɔ-à pɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à kɩ tyípêl, ànɛ̂ gbɩ wɛ̃kɩ̀, ànɛ̂ Liyel tukey tyí
yo wah kèkõyɔ̃́ névye syah, kɩ kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ pǎh mɛ pílkínɔ́lɛ sépi pól
sɔkɔ. 9 À kɩ kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ nɛ̂-á pé tyípékèlɛ, péwɔ yõ sɛ̃́-ńkɛ̃̄-á. 10 Tɛ́ kɩ
kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ nɛ̂-á mɛ gbɩ wɛ̃kɩ̀ tyí sɔkɔ, péwɔ-á n sɔkɔ Sú Liyel tyí, tɛ́
pè náh tɔ̃ pé wɛ n pi. 11 Tɛ́ kɩ tɔ̃ kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ nɛ̂-á mɛ Liyel tukey tyí
sɔkɔ, nɛ̂-á kèkõyɔ̃́ mɛ̀ névye fnɛ̀-òlɛ, lékàh-á mɛ tɛ ǹmɔ tyí.* 12 Tyi náhnáh
tɔ̃ mɛ ń tyí yo yo tɛ̃̀nɛ yé tyí. Ǹtɛ máh kɩ sè yo yé tyí núkúnúkú, sè kɩ kǎn
pɩ yélɛ. 13 Liyel Mirki nɛ̂-á gbɩlɛ névyelɛ n wɛ̃kɩ Liyel tyí sɔkɔ, ǹmɔ-à pɔ
gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à kɩ pɔ yé yah tɛ̃ yé kɔ̃ yé kɩ gbɩ dùkù pól pĩ Liyel tyí sɔkɔ. Ǹ yah
yɩ̃́ɩ̃́ wɛlɔ náh à kɩ pɔ n yo dɛ́! Wǎh tyi nónó pól noh, sépi ye à kɩ pɔ yo yé
tyí ànɛ̂ tyi nónó-á mɛ n pi. 14 À kɩ tyilɛ n wɛ n syi ńmɔ tyí kɩ n yo yé tyí.
Képah ye, ǹmɔ gbɔ̃̂ yõ ńmɔ yĩn kɩ n gbilki. 15 Kwâh nɛ̂-á fyɔ̀ mɛ Sú Liyel
tyí, ńmɔ tɔ tyí ye kélɛ. Képah ye ń kɔ̃ mé nɛ Liyel Mirki-á kɩ ńmɔ tyilɛ n
wɛ n syi n yo yé tyí.»

Yèkwɔrɩ vɩ̀nmɔnpɩnɔlɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ

16 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ nɛ: «Dǒ kwéy, yé náh tɔ̃ ń wɛ n pi. Tɛ́ dǒ
kwéy képah náh, yé kɩ tɔ̃ ń wɛ.» 17 Képah tɛ̃̀nɛ, ǹ tɔ̃̂ sɑ̃́hpú túkù tyah n yo
wɛ̃ tyí nɛ, wɛy nɛ̂-á à n yo pé tyí yɔ̀ nɛ dǒ kwéy, pé náh tɔ̃ pé wɛ n pi, tɛ́
dǒ kwéy képah náh, páh kɩ tɔ̃ pé wɛ, képah yõ se pɩ tir nɛ̂nɛ nɩ? Ànɛ̂ tir
nɛ̂ se à n yo sɛ̃ yɔ̀ nɛ, páh n sɔkɔ Sú Liyel tnɔ̂ nɩ? 18 Dǒ kwéy nɛ̂ tyí-á à n
yo yɔ̀, tir nɛ̂ se képah n wɛ̃kɩ nɩ? Pépi náh mɛ ǹ wɛy mɛ̀ syíkí-ńsah wɛ dɛ́!
19 Ǹtɛ Yesu-á pĩ nɛ, pǎh mɛ n yah n kɔ̃ pé píkínyah-ńsahlɛ, à yo pé tyí nɛ:
«Máh yo yé tyí nɛ dǒ kwéy, yé náh tɔ̃ ń wɛ n pi, tɛ́ dǒ kwéy képah náh, yáh
kɩ tɔ̃ ń wɛ, képah tyí yõ ye yé n piki n yah wɛ̃nɛ yɔ̀ kɛ̀? 20 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ,
mé kélɛ n yo yé tyí, yé kɩ pɔ n gbo kɩ yãm yãm tyilɛ n yo, tɛ́ kèkõyɔ̃́ névye
kɩ mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ. Yé kɩ mɛ yèkwɔrɩ sɔkɔ, ǹtɛ yé yèkwɔrɩ kɩ pɔ vi mɔ pɩ
nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ. 21 Sê-à pilɛ n dubi gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yèvyãhrɩ pɩ gbɩ̃́-á yĩni tɛ̃ ǹ tyí sɛ̃, kè
n nɛ yèkwɔrɩlɛ ǹ tyí. Ǹtɛ wàh dubi tɛ, névi wɛ́ndubinmɔnɔlɛ kèkõyɔ̃́ ǹ tyí,
kè n pɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ǹgbɛ̃nɛ ǹ tyí. Ǹ dyɔ n fwɔ ǹ yèvyãhrɩ pínsɔkɔnɔ tyílɛ. 22 Sɛ̃
yé yépi tɔlɛ yèkwɔrɩ sɔkɔ núkúnúkú yɔ̀. Ǹtɛ mé kɩ tɔ̃ pɔ n yah n pi yé tyí.
Képah sɔkɔ, kè kɩ pɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ yé tyí kègbɩ tɛ̃̀nɛ, nɩ̀vɩ̀nɩ̀ nɛ̂-á nɛy náh fɛ̃ kè
tɛ̃ n syi n pi yé tyí. 23 Lésõ gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̀-à pɔ nɔ, yé náh tɔ̃ ń piki n yah n pi tir
yɔ́ ńtɛ̃ tyílɛ. Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, yâh kwáhdúkú nɛ̂ ni Sú
Liyel tyí ńmɔ yĩn yõ, à kɩ kélɛ yé kɔ̃. 24 Tɛ́ à pɔ syɩ núkúnúkú tyí, yé náh
tɔ̃̀nɩ̀ mɛ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ ni ńmɔ yĩn yõ. Yé nɛ n ni, yé kɩ n wɛ n syi. Képah
sɔkɔ, yé nɩ̀vɩ̀nɩ̀ kɩ syɩ ké yɩ̃̀n tyí.»

Yesu tɛ̃ wɛ kèkõyɔ̃́ tyí

25 Képah náh, Yesu tɔ̃ nɛ: «Mé ye tyi nɔ́pi pól yãh yé tyí sèmɩ̀rn sɔkɔ.
Tɛ́ sõ yɔ́ mɛ n pi, mé náh tɔ̃ n yãh n pi yé tyí sèmɩ̀rn sɔkɔ. Ǹtɛ mé kɩ Sú
Liyel tyí yo wah pallɛ yé tyí. 26 Lésõ gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̀-à pɔ nɔ, yé kɩ ǹnɛ n ni ńmɔ
yĩn yõ. Tɛ́ mé náh yo yé tyí nɛ ńmɔ-á kɩ n ni ǹnɛ yé tyí dɛ́. 27 Yé náh wɛ
di, yé tyí nɔ Sú Liyel tyí. Ǹmɔ tyí-á nɔ yé tyí, tɛ́ yé sɛ̃ ké yõ nɛ máh wil

---

* **16:11** 16.11 - Kèkõyɔ̃́ névye fnɛ̀-ò nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ ye.

ǹmɔ tyí, képah ye yé tyí nɔ ǹ tyí. 28 Sú Liyel tyí ye mé wil à pɔ kèkõyɔ̋.
Ǹtɛ núkúnúkú, mé kɩ tɔ̃ yal kèkõyɔ̋ kɩ n yuku n pi ǹmɔ tyí.»

29 Yesu-á yo sɛ̃́, ǹ tɔ̀̃ sɑ̃́hpú nɛ ɔ̃̀hɔ̃̀, núkúnúkú tɛ̃̀nɛ, wǎh pyě mɛ tyilɛ n
yo n wah pallɛ sèm̀ìrn mí-ńkɛ̃̂nɛ. 30 Pépi-á pĩ̀ núkúnúkú nɛ, wǎh tyi póllɛ
n pnɛ. Pǎh nɛ à piki n yah n pi tir nɛ̂nɛ, à n nɛ n mɛ kè pĩ̀ n tɛ. Képah-á
pépi sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ, wǎh wil Liyel tyí. 31 Képah sɔkɔ, Yesu nɛ: «Yé sɛ̃ ńmɔ yɔ̃
núkúnúkú yé yo kɛ̀? 32 Ǹtɛ gbĩ̀ yɔ́ mɛ n pi, nɛ̂-á mɛ tɛ núkúnúkú ńtɛ̃̂nɛ yɔ̀,
nɛ̂ sɔkɔ-á yé pól kɩ to karkɩ, kɩ sɔkɔ yé wì̃l-ǹtɑ̃̀n sɔkɔ, tɛ́ kɩ ńmɔ sah ń gblɔ̌y.
Ǹtɛ Sú Liyel kɩ mɛ ńnɛ. Képah ye mé náh kɩ n mɛ n pi ń gblɔ̌y. 33 Ǹmɔ
mɛ ké tyí nɛ yé yèvɩnɩ wɛ ńmɔ tyí, képah ye mé tyi nɔ́pi yo yé tyí. Yé kɩ
yèvyɑ̃hrɩ pɩ n pi kèkõyɔ̋ sɔkɔ. Ǹtɛ yé káh tíkí pɩ, ńmɔ ye tɛ̃ wɛ kèkõyɔ̋ tyí.»

17

Yesu nîrî pínɔ́lɛ

1 Yesu-á képah yo tɛ sɛ̃́, à ǹ yah yɔ̃ yĩ̂nyɔ̃ tɛ́ nɛ: «Bɔ̌, ké gbĩ́ ye nɔ
núkúnúkú. Gbílkínɔ́ sah ńmɔ yɔ̃, ńmɔ tɔ mó gbílkínɔ́ sah á yɔ̃. 2 Ǻwɔ
ye tɛ̃̂nwɛnɔlɛ ń kɔ̃ no pól yɔ̃, nɛ mé tyɛ́-ńkɛ̃̂ minnɛ pé pól kɔ̃, nónó-á á
dahbɩ ń gbɔ̃̀. 3 Ǻwɔ nɛ̂-á Liyel núkúnínɛ kègbɩ yɔ̃, pàh áwɔ pĩ̀, tɛ́ ńmɔ Yesu
Krista pĩ̀, ńmɔ nɛ̂-á á tɛkɩ mɔ, képah ye tyɛ́-ńkɛ̃̂ minnɛ. 4 Wáh tɔ̀̃ nɛ̂ dahbɩ
ń gbɔ̃̀ pɩ pɩ tɛ̃̂nɛ, mé ye kè pɩ tɛ. Ǹmɔ ye gbílkínɔ́ sah á yɔ̃ sétáh yɔ̃ sɔkɔ.
5 Núkúnúkú tɛ̃̂nɛ Bɔ̌, gbílkínɔ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ ńmɔ yɔ̃ á gbɔ̀pɔ kèkõyɔ̋ mɔ́-ńkɛ̃̂
gbĩ́ dùkùlɛ, képahlɛ ńmɔ kɔ̃ á gbɔ̀pɔ sɔkɔ ńtɔ̃.

6 Wáh nónó wilki kèkõyɔ̋ névye sɔkɔ à ńmɔ kɔ̃, mé ye á dùkùlɛ pè wɛ̃kɩ.
Ǻwɔ tyí ye sɔ̃̀ pélɛ, tɛ́ á mɛ pélɛ ńmɔ gbɔ̃̀ dahbɩ, pè mɛ á wɛy fɛ̃ syi. 7-8 Wáh
wɛlɔ nónó yo ń tyí, mé ye sè yo pé tyí, pè mɛ sè fɛ̃ syi. Pè pĩ̀ yĩ̋ nɛ, máh
wil áwɔ tyí, tɛ́ sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ áwɔ-á tɛkɩ mɔ ńnɛ. Képah ye, núkúnúkú tɛ̃̂nɛ,
pè pĩ̀ nɛ wáh yî nónó póllɛ ńmɔ kɔ̃, sǎh wil áwɔ tyí. 9 Pǎh pɩ áwɔ tyílɛ
sɛ̃́, képah ye mé álɛ n ni pépi tyí. Mé náh mɛ álɛ n ni kèkõyɔ̋ névye tɛ̃ wɔ
tyí dɛ́! Wáh nónónɛ ń gbɔ̃̀ dahbɩ, pépi tyí ye mé n ni álɛ. 10 Nónó pól-á
áwɔ tyílɛ, ńmɔ tɔ tyí ye pélɛ. Nónó pól-á ńmɔ tyílɛ, áwɔ tɔ tyí ye pélɛ. Tɛ́
pépi gbɔ̃̀ yɔ̃, gbílkínɔ́ mɛ n sah ńmɔ yɔ̃. 11 Ǹtɛ dǒ kwéy, ńmɔ kɩ n pɔ n pi
áwɔ tyí. Mé náh kɩ tɔ̃ n mɛ n pi kèkõyɔ̋ sɔkɔ. Ǹtɛ pépi wɔ kɩ mɛ kèkõyɔ̋.
Bɔ̌, áwɔ nɛ̂-á pèkè kɛ̃̂nɛ, pè tɛ̃ n sah á tǎhkì gbɔ̃̀ yɔ̃, képah nɛ̂-á á ńmɔ kɔ̃.
Képah sɔkɔ, pè kɩ pɩ núkúlɛ sɔ̃-á áwɔ ànɛ̂ ńmɔlɛ núkúlɛ. 12 Máh sɔ̃̀ mɛ pélɛ
gbĩ́ nɛ̂nɛ, mé pè tɛ̃ sah á tǎhkì gbɔ̃̀ yɔ̃, képah nɛ̂-á á ń kɔ̃. Mé pé yɔ̃ syɩkɩ
pallɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí náh yɩkɩ pé sɔkɔ, à wil nénúkù mè tyí sɔkɔ, nɛ̂ tyí-á
sɔ̃̀ yĩnɛ kè yɩkɩ, á wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ tyi wɑ̃́rkínsàhnɔ́ kɔ̃ sè wɛ n wil. 13 Ǹtɛ
núkúnúkú, ńmɔ-á n pi áwɔ tyí, képah ye mé tyi nɔ́pilɛ n yo tɛ́ ń sah kèkõyɔ̋
sɔkɔ, nónó-á kɩ pè kɔ̃ pè kɩ mɛ nìvìnì yèsyìkì sɔkɔ ńmɔ tyí kɔ̃lɛ. 14 Mé á
wɛy yo pé tyí. Pè náh tɔ̃ pɩ kèkõyɔ̋ tyílɛ, sɔ̃-á ńmɔ náh pɩ kèkõyɔ̋ tyílɛ.
Képah ye, kèkõyɔ̋ névye pé dyɔlɛ n yɔ. 15 Mé náh mɛ álɛ n ni nɛ, á pè tɛ̃
n yal kèkõyɔ̋ dɛ́! Ǹtɛ nɛ n yah pé yɔ̃, pèkè pí-ò káh tɛ̃ wɛ pé tyí. 16 Sɔ̃-á
kèkõyɔ̋ tyí náh ńmɔlɛ, sɛ̃ ye kèkõyɔ̋ tyí náh pépi tɔlɛ. 17 Pè wilki n sah á
tyí yɔ̃ á gbɩ gbɔ̃̀ yɔ̃. Ǻ wɛynɛ, gbɩ ye kélɛ. 18 Wáh ńmɔ tɔ̃ sɔ̃ kèkõyɔ̋ sɔkɔ,

sɛ̃ ye mé pé tɔlɛ n tõ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ. [19] Ǹmɔ ń gblɔ̌ynɛ álɛ n kɔ̃ ń tɔ̂ɔ́ pépi
yĩnnɛ, nɛ pé tɔ nɛ n mɛ áwɔ tyí yõ gbɩ tɛ̃ yõ.
[20] Ǹtɛ mé náh mɛ álɛ n ni pépi ó yĩnnɛ dɛ́! Nónó tɔ-á kɩ pɔ n sɛ̃ n pi ńmɔ
yõ pépi tyíyónɔ́ gbɔ̏ yõ, pépi tɔ tyí ye mé n ni álɛ. [21] Mé álɛ n ni nɛ pé pól
pɩ núkúlɛ. Áwɔ nɛ̂-á Bɔ̌lɛ, áwɔ ànɛ̂ ńmɔ-á mɛ núkúlɛ sɔ̃, pépi ànɛ̂ ápi tɔ pɩ
núkúlɛ sɛ̃, kèkõyɔ̃́ névye kɔ̃ pè pĩ nɛ áwɔ-á tɛkɩ mɔ ńnɛ. [22] Wáh gbílkínɔ́
sah ńmɔ yõ sɔ̃, ńmɔ tɔ ye gbílkínɔ́ sah pé yõ sɛ̃, nɛ pè pɩ núkúlɛ sɔ̃-á áwɔ
ànɛ̂ ńmɔlɛ núkúlɛ. [23] Ǹmɔ mɛ pélɛ, áwɔ mɛ ńmɔlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, pè kɩ pɩ yĩ́
núkúlɛ. Képah sɔkɔ, kèkõyɔ̃́ névye kɩ pĩ nɛ, áwɔ-á tõ ńmɔlɛ, ànɛ̂ no nɔ́pi
tyí-á nɔ á tyí, sɔ̃-á ńmɔ tyí nɔ á tyí. [24] Bɔ̌, wáh nónónɛ ń gbɔ̏ dahbɩ, mé mɛ
ké tyí nɛ pépi tɔ nɛ n mɛ ńnɛ máh kɩ n mɛ n pi ńyãh sɔkɔ, pè mó ń tɔ̃rí
wɛ. Ǹmɔ tyí-á mɛ nɔ́nɔ́lɛ á tyí kèkõyɔ̃́ mɔ́-ńkɛ̃ gbĩ́ dùkùlɛ sɛ̃, képah ye á
tɔ̃rí mɛ̀nɛ ń kɔ̃. [25] Bɔ̌, áwɔ nɛ̂-á mɛ tómm, kèkõyɔ̃́ névye náh ǹ pĩ, ǹtɛ ńmɔ
wɔ ǹ pĩ. Tɛ́ no nɔ́pi tɛ̃ wɔ pĩ nɛ, áwɔ-á tõ ńnɛ. [26] Mé ye á dùkùlɛ pè wɛ̃kɩ,
tɛ́ kɩ tɔ̃ á dùkùlɛ pè wɛ̃kɩ n pi, nɛ ńmɔ tyí-á nɔ sɔ̃ á tyí, kénɛ tyínɔnɔ dùkù
nɛ n mɛ pé tɔ sɔkɔ, ànɛ̂ ńmɔ mó nɛ n mɛ pélɛ.»

18

Yesu tɛ̃nɔ́lɛ

[1] Wɛlɔ nɔ́pi yóntɛnɔ náh, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sɛ̃́hpú wil sɔkɔ à kyɩ de sésân
swãh yɔ́ sɔkɔ Sedrɔ̃ nítókahnɩnɛ. [2] Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sɛ̃́hpú sɔ̏ dar tɛ́ wɛ̃nɛ n
tuke n mɔ n pɔ nɛ́npɔ́. Képah ye, Nsyudasɩ nɛ̂-á sɔ̏ mɛ vĩnɔ́ sɔkɔ Yesu náh,
ǹ tɔ sɔ̏ nɛ́npɔ́ pĩ. [3] Képah sɔkɔ, sárká syínwĩ̀lkĩ̀pu yɔ̏tãm ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì
kɔ́pú mɛ sràsyíbí tĩ̏nkĩ̀ ànɛ̂ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú tõ. Nsyudasɩ mɛ pépi
yah tɛ̃ à pɔ de pélɛ swãh mɛ̀ sɔkɔ. Nì sɔ̏ mɛ pé tyí wóhntɛ̃nyĩnnɔlɛ pé
gbɛ̏n sɔkɔ, ànɛ̂ fɔ̀tnɔ̀nɔ́lɛ, à tahlɩ mɛ́fwóyî tyí. [4] Ǹtɛ tir nɛ̂-á sɔ̏ nɛ n pɩ n pi,
Yesu-á sɔ̏ mɛ kè pĩ sɛ̃, à nɔ de pé tnɔ̂ tɛ́ pè piki yah nɛ, nɛ̂ se pè n yah n kɔ̃
nɩ? [5] Pè mɛ à syah nɛ, Nasarɛtɩ kwil Yesu-á. À mɛ yo pé tyí nɛ: «Ǹmɔ ye.»
Tɛ́ Nsyudasɩ nɛ̂-á kɩ sɔ̏ à dahbɩ n pi pé gbɔ̏, ǹmɔ sɔ̏ mɛ yĩ́nntɛ̃nɔ́lɛ gbɔ̀pɔlɛ.
[6] Yesu-á fyɔ̀ yo pé tyí nɛ péwɔ-á, pè pé syɩ náhsékǔrnnɛ à kyɩ syɩkɩlɩ sétáh.
[7] À mɛ tɔ̃ ǹ syɩ pè piki yah nɛ, nɛ̂ se pè n yah n kɔ̃ nɩ? Pè mɛ nɛ, Nasarɛtɩ
Yesu-á. [8] Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Mé ye kè yo tɛ yé tyí nɛ ńmɔ-á.
Ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ yé n yah n kɔ̃, yé yɛ no nɔ́pi kɔ̃ pè nɛ n yuku.» [9] Képah-á pɩ sɛ̃,
wǎh lésõ wɛy nɛ̂ yo sah, kè wil. À lésõ nɛ: «Bɔ̌, wáh nónónɛ ń gbɔ̏ dahbɩ,
mé náh yɛ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyí yɩkɩ.»
[10] Tɛ́ dĩ́ yɔ́ tɔ lésõ mɛ pélɛ pè n ye Malkusilɛ. Sárká syínwĩ̀lkĩ̀pu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃
tɔ̏npɩ ye ǹnɛ. Tɛ́ Simo-Pyɛrɩ tyí kèkírkĩ̀ yɔ́ sɔ̏ mɛ. À mɛ kè yɔrɩ dɛ à kénɛ
dĩ́ gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏ níkí kõ kãm. [11] Ǹtɛ Yesu mɛ yo Pyɛrɩ tyí nɛ: «Á kèkírkĩ̀ dyɩ ké
gbô sɔkɔ. Á se mɛ n sõ nɛ, Sú Liyel-á yèvyãhrɩ nɛ̂ yah tɔkɔ sah nɛ mé pɔ
n pɩ, máh kɩ kè yahle?»

Tyi nónó-á pɩ sárká syînwĩ̀lkĩ̀pu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ An tĩ̏nnɛ

[12] Képah náh, sràsyíbí tĩ̏nkĩ̀ ànɛ̂ pé yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃, ànɛ̂ Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah
gbô syíkípú mɛ Yesu tɛ̃, tɛ́ à pukubi, [13] à yuku ǹnɛ An ǹgbò tyí. Kayifi
nɛ̂-á sɔ̏ sárká syínwĩ̀lkĩ̀pú yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ léyílɛ, ǹmɔ dɛ́ndĩ́ ye sɔ̏ An mɛ̀nɛ.

14 Tɛ́ kénɛ Kayifi mɛ̀ wɔ ye lésõ vi mɔ pé no Nsyifunɔ yɔ̃̀tãmnɛ nɛ ńkɛ̃́: «Dĩ́
nɛ́núkù-à kɩ ku no pól yĩ́nnɛ, képah kɩ nɛkɩ kal álɛ.»

15 Simo-Pyɛrɩ ànɛ̂ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò yɔ́ sɔ̃̀ mɛ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃. Képah sɔkɔ, sárká
syínwɩ̃̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃-á sɔ̃̀ mɛ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò mɛ̀nɛ n pnɛ sɛ̃́, ǹmɔ mɛ de
yuku Yesulɛ sárká syínwɩ̃̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbô sɔkɔ. 16 Ǹtɛ Pyɛrɩ wɔ sɔ̃̀ mɛ
yĩn tɛ̃ kégbɔ́, gbô yah sɔkɔ. Tɛ́ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò nɛ̂-à sɔ̃̀ sárká syínwɩ̃̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃
ǹgbɛ̃ nɛ́pĩ́nínɛ, ǹmɔ mɛ wil pɔ yo mɔ tɔ̃̀npɩ pi tyí nɛ̂-á gbô syíkí-òlɛ, tɛ́
Pyɛrɩ kɔ̃ à de. 17 Tɛ́ Pyɛrɩ-á n de, kénɛ tɔ̃̀npɩ pi mɛ̀ mɛ à syah nɛ, ǹmɔ tɔlɛ
Yesu mɛ̀ tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò kó ǹnɛ nɩ? Pyɛrɩ mɛ à syah nɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò náh péwɔlɛ dɛ́!
18 Ǹtɛ vɩrɩ sɔ̃̀ mɛ n pɩ. Kǎh pɩ sɛ̃́, tɔ̃̀npɩbɩ ànɛ̂ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú sɔ̃̀
mɛ nyàh mɔ sah n wnɛ, tɛ́ Pyɛrɩ tɔ mɛ nyàhlɛ n wnɛ pélɛ.

19 Tɛ́ Yesu wɔlɛ, sárká syínwɩ̃̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ tyah ǹmɔlɛ n piki n yah
ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ànɛ̂ ǹ névye kwɔ́nɔ́ tyí sɔkɔ. 20 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Mé sɔ̃̀ mɛ
ń wɛynɛ n yo n dal n mɔ no pól yĩ́ yah. Tɛ́ mɛ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ gbĩ́mɛgbĩ́ Liyel
ní-ńtɑ̃̂n vɩ̀ sɔkɔ, ànɛ̂ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, ńyɑ̃h sɔkɔ-á Nsyifunɔ pól wɛ̃nɛ
n tuke n mɔ. Mé náh tir yɔ́ ńtɛ̃ yo sɛ̀tĩ̀n sɔ̃̀ sɔkɔ. 21 Tɛ́ kwɑ̂h nɛ̂ pɩ á ńnɛ
n piki n yah sɛ̃́? Nónó-á ń wɛy noh, pépi piki yah nɛ̂-á mé yo. Máh nɛ̂ yo,
pépi wɔ kè pĩ.» 22 Yesu-á fyɔ̀ képah yo, Liyel ní-ńsah gbô syíkípú sɔkɔ nɛ̂-á
sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, ǹmɔ Yesu létáh mɩ tɛ́ nɛ, sárká syínwɩ̃̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí se
à n wɛkɩ sɛ̃́ yɔ̀ nɩ? 23 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Máh kɩ mɛ wɛ̀ntùkù wɛkɩ, kélɛ
ń wɛ̃kɩ. Ǹtɛ máh kɩ mɛ wɛkɩ plɛ, kwɑ̂h nɛ̂ pɩ tɛ́ á ń mɩ?» 24 Képah sɔkɔ,
An mɛ Yesu tɛkɩ mɔ sárká syínwɩ̃̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Kayifi tyí sɛ̃́ púkúbínɔ́lɛ.

25 Légbĩ́nɛ, Simo-Pyɛrɩ sɔ̃̀ mɛ yĩn tɛ̃ nyàhlɛ n wnɛ sɛ̃́. Pè mɛ à piki yah
nɛ, ǹmɔ tɔlɛ, dĩ́ mɛ̀ tɔ̃̀ sáh-ò kó ńnɛ nɩ? Á mɛ ǹ vyɑ̃h kɔ̃lɩ nɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò náh
péwɔlɛ dɛ́. 26 Pyɛrɩ-á lésõ dĩ́ nɛ̂ níkí kɔ̃ kɑ̃m, ǹ tyí névi yɔ́ lésõ mɛ sárká
syínwɩ̃̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀npɩlɛ. Kénɛ tɔ̃̀npɩ-á Pyɛrɩ wɛ, à à syah nɛ, ǹmɔ-á
lésõ pé kyɩ wɛ ànɛ̂ Yesulɛ swɑ̃h sɔkɔ. 27 Pyɛrɩ tɔ̃ ǹ vyɑ̃h kɔ̃lɩ. Nɛ́npɔ́ swɔ,
sénpɛ gbo.

Pilati Yesu kònmɔnɔ wɛ̃̀kɩ̀ kɔ̃

28 Képah tɛ̃nɛ, pè Yesu tɛ̃ yal Kayifi tĩ̀nnɛ, tɛ́ yuku ǹnɛ Wrome gbɛ̃nyah
yah tɛ̃-ò tĩ̀nnɛ. Séngbɔ̃ púpú ye sɔ̃̀ pè pɩ képahlɛ. Pǎh yĩni tɛ̃, Nsyifunɔ
yɔ̃̀tɑ̃m náh fɛ̃ syi de ǹ gbô sɔkɔ. Pè náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé pé gblɔ̃̌y silki,
pé vyɑ̃h mó dɛ Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh yɔ̃ke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ.* 29 Kǎh pɩ sɛ̃́,
Wrome gbɛ̃nyah yah tɛ̃-ò dĩ́ Pilati mɛ wil pɔ pé tnɔ̂ kégbɔ́, à pɔ pè piki
yah nɛ, tyítúkù nɛ̂ se dĩ́ mɛ̀ pɩ pè yo nɩ? 30 Pè mɛ à syah nɛ, dĩ́ mɛ̀-à sɔ̃̀
mɛ tyítúkù pí-òlɛ ńkɛ̃nɛ, pépi se náhkɩ pɔ ǹnɛ ǹmɔ tyí nɩ? 31 Képah tɛ̃nɛ,
Pilati mó Nsyifunɔ syah nɛ, pè nɛ n yuku ǹnɛ, pè kyɩ à tuke pé gblɔ̃̌y à
yĩnɛ pé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ. Ǹtɛ pé tɔ mɛ à syah nɛ, névi kònmɔnɔ gbàh náh
dɛ mɔ pépi tyí. 32 Képah sɔkɔ, Yesu-á lésõ nɛ̂ yo sah à ǹ gblɔ̃̌y ku dùkù tyí
yo wah, kè wil.†

* **18:28** 18.28 - Nsyifunɔ nónó-à sɔ̃̀ pɩ soh névyelɛ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh déntɛnɔ sɔkɔ, pé vyɑ̃h n dɛ kénɛ syáh yɔ̃ke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ. † **18:32** 18.32 - Yesu lésõ kè yo sah nɛ pǎh kɩ pé dɔkɔ mɔ dahnɩ yɔ̃. Yah n tɛ Nsyɔ̃ 3.14. Sɛ̃ ye ńtyĩ́nɔ kè pɔ pɩ. Nsyifunɔ ńkɛ̃nɛ tyípêl pípúlɛ n minki n ko, ǹtɛ Wrome tɑ̃n wɔ n mó tyípêl pípúlɛ n syɩ dahnɩ yɔ̃.

33 Kăh pɩ sɛ̃, Pilati mɛ ǹ syɩ de ǹ gbô sɔkɔ, tɛ́ Yesu ye pɔ piki yah nɛ
ńkɛ̃, ǹmɔ se Nsyifunɔ yɔ̀tɛ̃nɛ nɩ? 34 Á mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ se sõ tɛ̃ n yo
kélɛ á gblɔ̌y, tî̃ ǹnî se yo ǹ syah kélɛ?» 35 Pilati mɛ à syah nɛ, Nsyifu se yɔ́
péwɔ tɔlɛ nɩ? Ǹ yɛ̃́ngbɛ̃ yìkì névye ànɛ̂ pé sárká syínwìlkìpu yɔ̀tãm-á pɔ
ǹnɛ péwɔ tyí. Tir nɛ̂ se à pɩ nɩ? 36 Á mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ náh
ń tɔ̃rí n wil. Kàh sɔ̀ mɛ n wil kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, ń tɔ̀npɩbɩ náhkɩ sɔ̀ ń fwo
syi, mé náh náhkɩ n de n pi Nsyifunɔ yɔ̀tãm gbɔ̀. Ǹtɛ ɔ̃ɔ̃ dɛ́, ń tɔ̃rí náh wil
ásɔ̂.» 37 Képah tɛ̃nɛ, Pilati mɛ yo ǹ tyí nɛ, yɔ̀tɛ̃-á ǹnɛ kɛ̀? Á mɛ nɛ: «Áwɔ
ńtɛ̃ vyãh sɔkɔ ye kè wil nɛ yɔ̀tɛ̃-á ńnɛ! Ńmɔ pɔ́nɔ́lɛ kèkõyɔ̃́ à pɔ dubi, gbɩ
tyí yo n wah yĩn ye. Nónó-á mɛ gblɔ névyelɛ, pépi kɩ ń tyíyónɔ́lɛ n noh n
tɛ̃ yĩn.» 38 Pilati mɛ à piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ se gbɩlɛ nɩ?
Kénɛ wɛlɔ yóntɛnɔ náh, Pilati tɔ̃ ǹ syɩ wil à kyɩ yo Nsyifunɔ tyí nɛ ńkɛ̃:
«Ńmɔ náh pílkí-ńsah yɔ́ ńtɛ̃ wɛ dĩ́ mɛ̀ tyí. 39 Tɛ́ à yĩnɛ máh dar tɛ́ kélɛ n pɩ
sɔ̃ yé tyí, yimɛyí mé ńkɛ̃nɛ yé sɔkɔ yɔ́ wilki wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ ǹ fin n mɔ yé
yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh syah gbĩ́nɛ. Kăh pɩ sɛ̃, yé se mɛ ké tyí nɛ mé yépi Nsyifunɔ
yɔ̀tɛ̃ dĩ́ fin n mɔ?» 40 Képah tɛ̃nɛ, pè gbo mɔ tũ nɛ ńkɛ̃, ɔ̃ɔ̃, à ǹmɔ sah, à mó
Barabasɩ wɔ fin mɔ. Tɛ́ kèlékɛ̃ névi ye mó tɔ̃ sɔ̀ Barabasɩ mɛ̀nɛ.

19

1 Képah sɔkɔ, Pilati mɛ pè kɔ̃ pè Yesu tɛ̃ kyɩ ko yèfõhlɛ. 2 Sràsyíbí mɛ
pɛ̀n yɔ̀kɔ̃ pɩ dyɩ à kɔ̃ yɔ̀tɔ̃rí yɔ̃́kúrílɛ, tɛ́ mɛ fwɔ̀mɔ̀nsãh* ǹgbɛ̃ yɔ́ mɔ à kɔ̃.
3 Képah tɛ̃nɛ, pè nɔ de ǹnɛ tɛ́ n yo ǹ tyí nɛ, Nsyifunɔ yɔ̀tɛ̃ dĩ́, páh n wɛkɩ
ǹ tyí! Tɛ́ mɛ ǹ létáhlɔ́lɛ n kɔ̃lɩ. 4 Képah sɔkɔ, Pilati tɔ̃ ǹ syɩ wil pɔ yo tɔ́wû
tyí nɛ, pè yah yɔ̀, páh kɩ Yesu wilki pɔ kégbɔ́ sɔkɔ, képah sɔkɔ păh kɩ pĩ nɛ
pé náh pílkí-ńsah yɔ́ ńtɛ̃ wɛ ǹ tyí. 5 Yesu mɛ wil pɔ kégbɔ́ pɛ̀n yɔ̀kɔ̃lɛ ǹ yõ
sɔkɔ, ànɛ̂ fwɔ̀mɔ̀nsãh ǹgbɛ̃nɛ mɔ́nɔ́lɛ ǹ tyí. Képah tɛ̃nɛ, Pilati mɛ yo pé tyí
nɛ, pè yah névi mɛ̀nɛ kɛ̀. 6 Sárká syínwìlkìpu yɔ̀tãm ànɛ̂ Liyel ní-ńsah gbô
syíkípú-á fyɔ̀ à wɛ, pè gbo mɔ tũ nɛ, à à syɩ dahnɩ yõ! Á à syɩ dahnɩ yõ!
Pilati mɛ yo pé tyí nɛ, péwɔ tɛ̃ wɔ náh pílkí-ńsah yɔ́ ńtɛ̃ wɛ ǹ tyí. Pépi kyɩ
à syɩ dahnɩ yõ sɔkɔ pé gblɔ̌y. 7 Wăh yo sɛ̃, Nsyifunɔ à syah nɛ, tir kɔ̀nsàhnɔ́
yɔ́-á mɛ pépi tyí, ńkɛ̃ à yĩnɛ képah sɔkɔ wɛynɛ, dĩ́ mɛ̀-á yĩnɛ kònmɔnɔlɛ,
wăh sɔ̃npílɛ ǹ gblɔ̌ynɛ n pɩ Liyel Pídĩ́nɛ.
8 Pilati-á kénɛ wɛy noh sɛ̃, tíkí tɔ̃ à gbah tɛ̃. 9 Á mɛ ǹ syɩ de ǹ gbô sɔkɔ à
kyɩ Yesu piki yah nɛ, ńyãh se à n wil nɩ? Ǹtɛ Yesu náh dahbɩ wilki ǹ tyí.
10 Képah sɔkɔ, Pilati mɛ à syah nɛ, péwɔ tyí se à yahle vìnmɔnɔlɛ nɩ? Á
kó pĩ nɛ, tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ péwɔ tyí kɩ fɛ̃ à fin mɔ, képah náh pɩ kɩ fɛ̃ à syɩ
dahnɩ yõ nɩ? 11 Ǹtɛ Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Tɛ̃́nwɛnɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n wɛ n pi
á tyí ńmɔ yõ sɔkɔ, nɛ́ Liyel náh kélɛ ǹ kɔ̃. Képah ye, nɛ̂-á dahbɩ ńmɔlɛ á
gbɔ̀, ǹmɔ tyípékè kal áwɔ tyílɛ.»
12 Wăh képah yo, Pilati sɔ̀ mɛ ǹ wɛ́nfinnmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃. Ǹtɛ
Nsyifunɔ sɔ̀ mɛ kah gbo mɔ tũ nɛ, wàh kɩ à fin mɔ, Wrome kwíltãm yɔ̀tɛ̃
Sesar kódĩ́ tɛ̃ wɔ náh ǹnɛ dɛ́! Ńkɛ̃ névi nɛ̂-á fyɔ̀ ǹ gblɔ̌ynɛ n pɩ yɔ̀tɛ̃nɛ,
Sesar sépɛ-á tɛ̃nɛ dò. 13 Pilati-á fyɔ̀ wɛlɔ nɔ́pi noh, à pè kɔ̃ pè Yesu tɛ̃ wil
kégbɔ́. Tɛ́ mɛ kɔ̃ tɛ̃ tukey tuke tuke kǒ yõ fĩ́ yɔ́ sɔkɔ, ńyãh-á mɛ mɔ́nɔ́lɛ
dyêhlɛ. Pè nɛ́npɔ́lɛ n ye Kabatalɛ† Yebre wɛy sɔkɔ. 14 Ké dĩndal kɩ sɔ̀ n pɩ

* 19:2 19.2 - Yɔ̀tɔ̃rí fwɔ ye sɔ̀ fwɔ̀sãhlɛ. † 19:13 19.13 - Kabata kɔ́r ye tyah kèyynɛ.

n pi Nsyifunɔ yɔ̃rı tyɛ́nɔ́ syáhlɛ. Tɛ́ gbĩ-á mɛ yȍtah sírr kénkɔ̃ sɔkɔ, Pilati
mɛ yo Nsyifunɔ tyí nɛ, pè yah pé yȍtɛ̃̀nɛ kɛ̀. 15 Ǹtɛ pè tɔ̃ kah gbo mɔ tũ nɛ,
à à ko mɔ! à à ko mɔ! Ȁ à syı dahnı yɔ̃! Pilati mɛ nɛ, pé yȍtɛ̃̀nɛ pè nɛ pé
syı dahnı yɔ̃ lɛ́? Sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm mɛ yo ǹ tyí nɛ, yȍtɛ̃̀ yɔ́ ńtɛ̃ náh
mɛ pépi tyí, à wil Sesar tyí sɔkɔ. 16 Képah sɔkɔ, Pilati mɛ ǹ gbàh dɛ mɔ nɛ
à syı dahnı yɔ̃.

Yesu syínɔ́lɛ dahnı yɔ̃

Sràsyíbí mɛ Yesu tɛ̃ sɔkɔ. 17 Pǎh n sɔkɔ, pè à kɔ̃ à ǹ syı syı dahnı twah ǹ
gblɔ̌y pè wil kwil sɔkɔ, à yuku fɩ̋ yɔ́ sɔkɔ ńyãh-á pè n ye yȍgbèkè tyahlɛ, tɛ́
pè kélɛ n ye Kɔlkotalɛ Yebre wɛy sɔkɔ. 18 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye pè syı ǹnɛ dahnı
yɔ̃, tɛ́ mɛ nɛ́pȋ nímí yísyɔ́ tɔ syı dahlɔ yɔ̃ ǹ gbɔ̀plɔlɛ, tɛ́ ǹmɔlɛ pé nıyɔ̋.
19 Pilati mɛ wɛy yɔ́ wãrkı à syı Yesu syı syı dahnı tyí ǹ yȍtah, nɛ̂ yɔ̃-á kè
mɛ wãrkínsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́: «Nasarɛtı kwil Yesu, Nsyifunɔ yȍtɛ̃̀.» 20 Pǎh
Yesu syı dahnı yɔ̃, tɛ́ wɛy nɛ̂ wãrkı syı kénɛ dahnı tyí, ǹ yȍtah, kè sȍ mɛ
Yebre wɛy sɔkɔ, ànɛ̂ Latɛ̃ wɛy sɔkɔ, ànɛ̂ Krɛkı wɛy sɔkɔ. Tɛ́ ńyãh sɔkɔ-á
sȍ pè syı ǹnɛ dahnı yɔ̃, nɛ́npɔ́ sȍ mɛ yúkɛy kwillɛ. Kǎh pı sɛ̃́, Nsyifunɔ
náhnáh kè wɛ kar. 21 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm yo
Pilati tyí nɛ, à káh yɛ wãrkínɔ́ mɛ̀ tɛ̃ sɛ̃́ nɛ, Nsyifunɔ yȍtɛ̃̀-á. Ǹkɛ̃́ à kè
wãrkı mɔ nɛ, dɩ̋ mɛ̀-á yo nɛ ńkɛ̃́, Nsyifunɔ yȍtɛ̃̀-á péwɔlɛ. 22 Ǹtɛ Pilati mɛ
yo pé tyí nɛ, páh fyɔ̀ nɛ̂ wãrkı tɛ, kǎh kı tɛ̃ sɛ̃́.

23 Képah tɛ̃̀nɛ, sràsyíbí-á Yesu syı tɛ dahnı yɔ̃, pè ǹ flɔ tɔkɔ à dibi‡ tɛ̃̀ntɛ̃̀n
ǹyɛ̂h à pɔ gbàh sah ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tyí. Pé nénúkù núkú pól mɛ tɔkɔ núkú
núkúlɛ. Tɛ́ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ mɛ̀ sȍ mɛ kóhntel-ńsah kɛ̃́nɛ ké tyí. Kè sȍ mɛ fwɔ
núkúlɛ à tɔkɔ ké yȍtah tyí, fɔ́ɔ́ à pɔ syı ké sètàhkì sȍ tyí. 24 Pè mɛ yo wɛ̃
tyí nɛ, pé káh képah wɔ yɔrı n tɔkı. Pé ye ǹdan mɔ n yah, kàh kı pı nɛ̂
tyílɛ. Tɛ́ nɛ̂-á lésɔ̃ wãrkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Pè ń flɔ
dibi pé wɛ̃ wrɔ́, tɛ́ ǹdan mɔ à ń fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔkɔ.»§ Képah wil yĩn ye kè
kɔ̃ kè pı sɛ̃́ yɔ̀. Sɛ̃́ ye sȍ sràsyíbí pı.

25 Tɛ́ Yesu yũ̋ sȍ mɛ yɩ̃̋nntɛ̃̀nɔ́lɛ Yesu syı syı dahnı tnɔ̂, ànɛ̂ ǹ yũ̋ gbɛ̃̀nsɛ̂lɛ,
ànɛ̂ Klopası kyı Marilɛ, à tahlı Makadala kwil Mari tyí. 26 Yesu tȍ sãh-ò nɛ̂
tyí-á nɔ yɩ̃̋ ǹ tyí, ǹmɔ tɔ sȍ mɛ yɩ̃̋nnɔ́lɛ Yesu yũ̋ tnɔ̂ sɔkɔ. Yesu-á pè wɛ, à
yo ǹ yũ̋ tyí nɛ: «Á pídɩ̋ wɛ yɔ̀.» 27 Képah náh, tɛ́ yo ǹ tȍ sãh-ò mɛ̀ tyí nɛ:
«Á nɔ̂ wɛ yɔ̀.» Ȁ tɔkɔ légbɩ̋ tyí, tȍ sãh-ò mɛ̀ mɛ Yesu yũ̋ tɛ̃ à kyı sah ǹ gblɔ̌y
tyí.

Yesu kúnɔ́lɛ

28 Képah náh, Yesu-á pĩ nɛ tyi pól-á pı dal mɔ sɛ̃́, à nɛ: «Níkȉ mɛ ń tɛ̃.»
Képah sɔkɔ, nɛ̂-á wãrkı sah Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ, kè wil.* 29 Tɛ́ pɩ̃̋n yɔ́ sȍ
mɛ nɛ́npɔ́ yȍyȍkè ninɛ ké yɩ̃̋ɩ̃̋nɛ. Sràsyíbí mɛ sènsúkúrí tɔkɔ à dahbı wilki
kénɛ yȍyȍkè ni sɔkɔ, à dyı yisɔpı ǹdan tyí, tɛ́ kè nɔ à sah Yesu vyãh yah.
30 Wǎh kè wɔ, à nɛ: «Tyi pól ye wɛ pı dal mɔ.» Wǎh fyɔ̀ képah yo, à ǹ yɔ̃
sĩnki tɛ́ ku.

‡ **19:23** 19.23 - Wrome tãn-à sȍ névilɛ n syı dahnı yɔ̃, pě tɛ̃̌ flɔ dɛ. Pàh à syı tɛ, nónó-á syı ǹnɛ, pépi ǹ flɔ nɔ́pi tɔkɔ n dibi. § **19:24** 19.24 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 22.19. * **19:28** 19.28 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 69.22.

31 Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh kɩ sȍ n tyah n pi lékâ̂h mɔ́nɔ́ sɔkɔ.† Tɛ́ mɩ mɩ
yòh mɛ̀ sȍ kal sé no tɛ́lɔ́lɛ. Képah ye, Nsyifunɔ yȍtãm náh sȍ mɛ ké tyí nɛ
nónó-á mɛ syínsàhnɔ́lɛ dahlɔ yõ, pé lékyî pɔ mɩ mɩ yòh sõ nɔ dahlɔ yõ.‡
Kǎh pɩ sɛ̃́, pè kè yah kɔ̃ Pilati tyí nɛ, à kénɛ no nɔ́pi gbyȇ̂h kwɔkɩ pè kɔ̃
pè ku súú, pé lékyî mó tiki n mɔ n to dahlɔ yõ. 32 Képah sɔkɔ, nɛ́pȋ nímí
nónó-á sȍ pè syɩ dahlɔ yõ ànɛ̂ Yesulɛ, sràsyíbí mɛ pɔ nɛ́gben gbyȇ̂h kwɔkɩ
tɛ́ ní-ò tɔ tyí kwɔkɩ. 33 Tɛ́ pǎh yĩni tɛ̃ Yesu tyí, pè kè wɛ ǹmɔ mɛ ku tɛ. Kǎh
pɩ sɛ̃́, pè náh fwɔ̌tɛ̃ ǹmɔ gbyȇ̂h kwɔkɩ. 34 Ǹtɛ képah fyé yõ, sràsyíbí nɔ́pi
sɔkɔ yɔ́ Yesu gbɔ̀pɔ tũ mɛ̀mɛ̀kɩ̀lɛ. Nɛ́npɔ́ swɔ, tɔ̃́ ànɛ̂ ni n fwɔ n wil nóré
mɛ̀ sɔkɔ. 35 Névi nɛ̂-á n yo tyi nɔ́pilɛ, ǹ tɔ yĩ́ yah tɔ́tɔ́ sɔkɔ ye sè pɩ. Gblɔ
ye ǹ tyíyónɔ́lɛ. Ǹmɔ ńtɛ̃ tɔ pĩ nɛ gblɔ-á pé n yo. Á tyi nɔ́pi yo nɛ yépi tɔ sɛ̃
Yesu yõ. 36 Ǹtɛ yah, tyi nɔ́pi pól ye pɩ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ tir wa̋rkínsàhnɔ́
mɛ̀ kɔ̃ kè wil. Kè lésõ mɛ wa̋rkínsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́: «Ǹ gbèkè yɔ́ ńtɛ̃ náh n
kwɔ n pi.»§ 37 Tɛ́ kè tɔ̃ mɛ wa̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y fĩ́ yɔ́ sɔkɔ nɛ
ńkɛ̃́: «Pǎh névi nɛ̂ tũ, pé yĩ́plɔ́ pye kɩ tɛ̃ ǹ yõ.»*

Yesu lékó yĩ́nɔ́lɛ tɛkɩ diki sɔkɔ

38 Tɛ́ dĩ́ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Nsyosɛfulɛ. Á sȍ n wil Arimatɩ kwil sɔkɔ. Yesu
tȍ sa̋h-ò yɔ́ ye sȍ ǹ tɔlɛ. Tɛ́ Nsyifunɔ yȍtãm tíkí-á sȍ mɛ à tɛ̃ sɛ̃́, képah ye à
kè wɔ̃bɩ pélɛ. Kénɛ tyi pínsɔkɔntɛnɔ náh, ǹmɔ mɛ pɔ Pilati ni nɛ, à yɛ pé
kɔ̃ pé Yesu lékó dɛ dahnɩ yõ pé kyɩ à yĩ. Á mɛ ké wɛ̃kɩ̀lɛ à kɔ̃. Képah sɔkɔ,
à mɛ kyɩ ǹ lékó dɛ. 39 Tɛ́ Nikodɛmɩ nɛ̂-á lésõ kyɩ wil Yesu tyí sõ yɔ́ lékâ̂hnɛ,
ǹ tɔ mɛ pɔ pútúr pãn pènàl dukenɔ nínɔ́ fɛ̃kɩ̀nmɔnɔlɛ wɛ̃ sɔkɔ. Núkú yĩn
ye mirlɛ, ní-ò yĩn mɛ alowɛsɩlɛ. Pútúr mɛ̀ sȍ nɔ kílɔ́nɔ́ yɔ̃gbãm kénkɔ̃lɛ.
40 Pé nímí mɛ ǹ lékó tɔkɔ, tɛ́ à plo fwɔ gbrólɛ. Pè pãn pènàl yî nɔ́pi mɔ
ǹ yõ, à yĩnɛ Nsyifunɔ lékó yĩ dùkùlɛ. 41 Pǎh Yesu syɩ dahnɩ yõ ńyãh sɔkɔ,
swãh yɔ́ lésõ mɛ nɛ́npɔ́ tnɔ̂ diki sa̋n yɔ́lɛ ké sɔkɔ, diki nɛ̂-á nɛy náh yĩ yah
ké sɔkɔ póllɛ. 42 Tɛ́ Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh-á kɩ sȍ n tyah n pi lékâ̂h mɔ́nɔ́
sɔkɔ sɛ̃́, képah ye pè mɛ Yesu lékó yĩ diki mɛ̀ sɔkɔ, képah nɛ̂-á sȍ mɛ yúkɛy.

20

Yesu lékó yîlkînmɔnɔlɛ

1 Dimansyi sõ séngbɔ̃lɛ, Makadala kwil Mari kwãh kyɩ diki yõ tósõ yõ
gbĩ́nɛ. Á kyɩ nɛ n yah diki yah dáhkɩ̀ náh tɔ̃ mɛ ké yah. 2 Képah sɔkɔ, à
to sɔkɔ à kyɩ wil Simo-Pyɛrɩ ànɛ̂ ǹ ní-ò Yesu tȍ sa̋h-ò yɔ́ tyí nɛ̂ tyí-á nɔ yĩ́ĩ
Yesu tyí, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pǎh Tɛ̃ ǹgbɛ̃ lékó wilki diki sɔkɔ. Tɛ́ pépi náh pĩ
pǎh à sah ńyãh sɔkɔ. 3 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ ànɛ̂ ǹ ní-ò Yesu tȍ sa̋h-ò mɛ̀ mɛ
yuku à diki yõ nyáh sõ. 4 Pé nímí sȍ mɛ n to. Tɛ́ ǹmɔ-á sȍ mɛ n to súú
kal Pyɛrɩlɛ, ǹmɔ kyɩ yĩni tɛ̃ gbennɛ diki yõ. 5 Wǎh kɔ yah diki sɔkɔ, à fwɔ
gbró wɛ sàhnɔ́lɛ ké sɔkɔ, tɛ́ à náh de. 6 Ǹtɛ Simo-Pyɛrɩ nɛ̂ wɔ-á sȍ mɛ n pi
ǹ náhlɛ, ǹmɔ wɔ-á pɔ yĩni tɛ̃, à de diki sɔkɔ. Tɛ́ kyɩ fwɔ gbró wɛ sàhnɔ́lɛ,
7 ànɛ̂ fwɔ yɔ́lɛ fikénsàhnɔ́lɛ ké tyílɛ, pǎh sȍ nɛ̂ mɔ ǹ yõ yõ. Képah náh sȍ
mɛ fwɔ gbró tɛ́lɔ́lɛ fĩ́ núkú. 8 Képah sɔkɔ, Yesu tȍ sa̋h-ò nɛ̂-á sȍ pɔ de diki

† 19:31 19.31 - Nsyifunɔ gbȉyȉkȉ sȍ n tyah tyah piri gbĩ́nɛ. ‡ 19:31 19.31 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 21.23.
§ 19:36 19.36 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 34.21. * 19:37 19.37 - Yah n tɛ Nsakari 12.10.

yõ gbennɛ, ǹ tɔ mɛ de diki sɔkɔ. Wǎh kè wɛ, à sɛ̃ ké yõ. 9 Tɛ́ à pɔ nɔ légbɩ̃́
tyí, wɛy nɛ̂-á wãrkɩ sah Liyel wɛy sɔkɔ nɛ, Yesu lékó-á yĩnɛ à pɔ n yilki
mɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú náh tɔ̃̀nì sɔ̃̀ mɛ képah dùkù pĩ. 10 Képah náh, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
nɛ́pɩ̃̂ nímí nɔ́pi pé syɩ to yuku pé tɩ̃̀nnɛ.

Yesu ǹ gblɔ̃̌ynɛ Makadala kwil Mari wɛ̃kɩ

11 Légbɩ̃́nɛ, Mari sɔ̃̀ mɛ yɩ̃́nntɛ̃̀nɔ́lɛ kégbó sɔkɔ diki tnɔ̂ mɛ n gbo. Wǎh
mɛ gbní sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ tɛ́ kɔ yah diki sɔkɔ, 12 à yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ nɛ́pɩ̃̂ nímí
wɛ fwɔ̀pikinɔ sɔkɔ diki sɔkɔ. Pè sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ Yesu lékó snɛ́kínmɔ-ńsah
sɔkɔ. Núkú sɔ̃̀ mɛ tɛ̃ ǹ yõ mɔ́-ńsah tɩ̃̀nnɛ, tɛ́ ní-ò mɛ tɛ̃ ǹ gbyɛ̂̃h mɔ́-ńsah
tɩ̃̀nnɛ. 13 Pè mɛ nɛ, pi, kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ à n gbo nɩ? Ȁ mɛ nɛ pǎh pé Tɛ̃
ǹgbɛ̃ lékó wilki. Ǹtɛ́ pé náh pĩ pǎh à sah ńyɑ̃h sɔkɔ, képah-á pé kɔ̃ pé n
gbo. 14 Wǎh mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ tɛ́ ǹ yah vi, à Yesu wɛ yɩ̃́nnɔ́lɛ nɛ́npɔ́. Ǹtɛ
à náh sɔ̃̀ mɛ pĩ nɛ ǹmɔ-á. 15 Yesu mɛ à piki yah nɛ, pi, kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ à
n gbo nɩ? Nɛ̂ se à n yah n kɔ̃ nɩ? Ǹtɛ Mari wɔ sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ sètɛ̃ dɩ̃́-á, tɛ́
yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ wilki ǹnɛ, à ǹ sàh-ǹsahlɛ pé wɛ̃kɩ pé kyɩ
à tɔkɔ. 16 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ à ye nɛ, Mari! Mari mɛ ǹ yah vi ǹ tɩ̃̀nnɛ tɛ́
yo ǹ tyí Yebre wɛy sɔkɔ nɛ, Wrabuni, nɛ̂ kɔ́r-á kwɔ́-ò dɩ̃́nɛ. 17 Ǹtɛ Yesu mɛ
yo ǹ tyí nɛ: «Mé náh tɔ̃̀nì mɛ dɔkɔ yuku Sú Liyel tnɔ̂, képah ye, káh ń tɛ̃ n
sah. Tɛ́ kyɩ n yo ńmɔ yṹnpyé tyí nɛ,* máh kɩ dɔkɔ yuku ń Sú tyí, nɛ̂-á yépi
tɔ Súlɛ. Ǹmɔ nɛ̂-á ń Liyellɛ ànɛ̂ yépi tɔ Liyellɛ, máh kɩ dɔkɔ yuku ǹ tyí.»
18 Képah sɔkɔ, Makadala kwil Mari mɛ kyɩ kè yo Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ, páh
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ. Tɛ́ wǎh tyi nónó yo ǹ tyí, à mɛ sè yɑ̃h pè tyí.

Yesu ǹ gblɔ̃̌ynɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú wɛ̃kɩ

19 Kénɛ dimansyi mè ó sõ ńvɩ̃́nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ tùkènmɔntɛ̃̀nɔ́lɛ
wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ Nsyifunɔ yɔ̃̀tɑ̃m yah tíkí tɛ̃ tyí, pè sɔ̃̀ mɛ ké vì yey tɛ̃ n
mɔ sah. Ǹtɛ dǒ, Yesu núkú pɔ n yĩn pé nɩyɔ̃́, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé nɛ n
mɛ yèvɩnɩ sɔkɔ.» 20 Képah yóntɛnɔ náh, à ǹ gbɑ̃̀n táhlɔ́ ànɛ̂ ǹ gbɔ̀pɔlɛ pè
wɛ̃kɩ. Pǎh Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ sɛ̃, kè pɩ yɩ̃́ nìvìnìnɛ pé tyí. 21 Ȁ mɛ tɔ̃ yo pé tyí
nɛ: «Yé nɛ n mɛ yèvɩnɩ sɔkɔ. Sú Liyel-á ńmɔ tõ sɔ̃, sɛ̃ ye ńmɔ tɔ yélɛ n tõ.»
22 Kénɛ wɛlɔ yóntɛnɔ náh, à fĩbɩ mɔ pé yõ tɛ́ nɛ: «Liyel Mirki ye mé yélɛ
n kɔ̃. 23 Yâh nónó tyípêl yɔ̃ mɔ pè kɔ̃, sè kɩ yɔ̃ mɔ pé tyí. Tɛ́ yâh nónó tyí
yɔ̃nmɔ-ńkɛ̃nɛ, sè náh n yɔ̃ n mɔ n pi pé tyí.»

Yesu nɛ Toma yal mɔ tɔ̀tɔ̀ pínɔ́lɛ

24 Ǹtɛ Yesu-á pɔ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tnɔ̂ sõ nɛ̂nɛ, Toma nɛ̂-á pè yĩn dyɩ à kɔ̃
kèǹìnìnɛ, ǹmɔ wɔ náh sɔ̃̀ mɛ. Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimí sɔkɔ yɔ́ ye
sɔ̃̀ ǹ tɔlɛ. 25 Kǎh pɩ sɛ̃, pé no tɛ́lɔ́ mɛ pɔ kè yo ǹ tyí nɛ, pépi-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
wɛ. Ǹtɛ à mɛ pè syah nɛ ńkɛ̃, nɛ́ péwɔ tɛ̃ náh kwèrkè níy wɛ ǹ gbɑ̃̀n táhlɔ́
sɔkɔ, tɛ́ pé kèngbɔ dyɩ yah sé sɔkɔ, ànɛ̂ nɛ́ pé náh pé gbɔ̃̀ dyɩ yah ǹ gbɔ̀pɔ
tṹ-ǹsah sɔkɔ, pé náh n sɛ̃ n yah n pi ké yõ póllɛ.

26 Képah náh, ké dimansyi kèyâhlɛ ńtɔ̃, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ wɛ̃ tuke mɔ
tɛ̃ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ mɛ ké vì yey pól tɛ̃ mɔ. Képah wɔ sɔkɔ, Toma tɔ sɔ̃̀ mɛ
pélɛ. Dǒ, Yesu núkú pɔ n yĩn pé nɩyɔ̃́, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé nɛ n mɛ yèvɩnɩ

---

* **20:17** 20.17 - Yesu yṹnpyé nónó tyí-á à n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, ǹ yõ sɛ̃pú ye à n ye.

sɔkɔ.» 27 Képah yóntɛnɔ náh, à yo Toma tyí nɛ: «Á kèngbɔlɛ pɔ ásɔ̂̃ sɔkɔ
yɔ̀, ǹ tɛ́ n yah ń gbɑ̃̀n táhlɔ́lɛ. Á gbɔ̃̀ nɔ n dyɩ ń gbɔ̀pɔ sɔkɔ. Yal n mɔ tɔ̀tɔ̀
pínɔ́lɛ, ǹ tɛ́ n sɛ̃ ké yõ.» 28 Képah tɛ̃̀nɛ, Toma nɛ ńkɛ̃́, ǹmɔ-á pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂
pé Liyel tɔlɛ. 29 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ à syah nɛ: «Wáh ń wɛ, képah ye á sɛ̃
ń yõ kɛ̀. Ǹtɛ nónó-à sɛ̃ ńmɔ yõ ń wɛ́nyah-ńkɛ̃́nɛ, pè kɩ mɛ nìvìnì sɔkɔ.»

30 Á wil képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ gbǐl tyi náhnáh pɩ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yɩ̃́ yah, nónó-á
sè náh wɑ̃rkɩ sɛ́bɛ́y mɛ̀ sɔkɔ. 31 Ǹtɛ nónó-á wɑ̃rkɩ ké sɔkɔ, sè ye wɑ̃rkɩ nɛ
sépi gbɔ̃̀ yõ, yé sɛ̃ ké yõ nɛ Yesu-á Liyel Píɗ̃́nɛ, ànɛ̂ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.
Tɛ́ yáh kɩ sɛ̃ ǹmɔ yõ, yé mó tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ.

21

Yesu ǹ gblɔ̃̌ynɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂̃ kwǎrnimi wɛ̃kɩ

1 Képah náh, sõ yɔ́lɛ, Yesu tɔ̃ ǹ gblɔ̃̌ynɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú wɛ̃kɩ Tiberiyadɩ yɔ́-
ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ. Kǎh pɩ dùkù nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: 2 Simo-Pyɛrɩ sɔ̃̀ mɛ wɛ̃ tyí ànɛ̂
Toma nɛ̂-à pè yɩ̃n dyɩ à kɔ̃ kènìnìnɛ, ànɛ̂ Natanayɛlɩ nɛ̂-á n wil Kana kwil
sɔkɔ, Kalile gbɛ̃̀nyah, ànɛ̂ Nsebede ɗ̃́npǐlɛ, à tahlɩ pé no Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
nɛ́pɩ̂̃ nímí yísyɔ́ tyí. 3 Képah tɛ̃̀nɛ, Simo-Pyɛrɩ mɛ yo pé tyí nɛ péwɔ-á n
sɔkɔ yɛ̃́nkyɔ tɛ̃́-ńsah. Pé no tɛ́lɔ́ mɛ nɛ, pépi tɔ-á kɩ sɔkɔ ǹnɛ. Pè mɛ wil
sɔkɔ à kyɩ de krótókè sɔkɔ, tɛ́ pè náh kwɑ̂h yɔ́ wɛ tɛ̃ lésõ lékɑ̂̃hnɛ. 4 Tyah
syɩkɩ gbɩ̃́nɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ yɩ̃́nnɔ́lɛ yɔ vyɑ̃h yah, tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú náh sɔ̃̀ mɛ pɩ̃
nɛ ǹmɔ-á. 5 Á mɛ yo mɔ pé tyí nɛ, pé kódíbí, pè kó yɛ̃́nkyɔ yísyɔ́ wɛ tɛ̃ nɩ?
Pè mɛ nɛ, ɔ̃̀ɔ̃-á. 6 Á mɛ nɛ, pè pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ min n dah n mɔ krótókè
gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ, pǎh kɩ wɛ tɛ̃. Pè mɛ sè min dah mɔ, tɛ́ yɛ̃́nkyɔ wɛ tɛ̃ tnɔ́nɔ́lɛ,
fɔ́ɔ́ pè tɛ̃ sè yɔrɩ wilki kwlɔ. 7 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò nɛ̂ tyí-á nɔ yɩ̃́ǐ ǹ tyí,
ǹmɔ mɛ yo Pyɛrɩ tyí nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á. Tɛ́ Pyɛrɩ sɔ̃̀ mɛ ǹ fwɔ̀mɔnɩ dɛ sah. Wǎh
noh nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á ńyɑ̃h sɔkɔ, à kè tɔkɔ mɔ tɛ́ yɔkɔ de yɔ sɔkɔ. 8 Tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
tɛ́lɔ́ wɔ mó n pi krótókè sɔkɔ, tɛ́ mɛ pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n yɔrɩ n pi,
yɛ̃́nkyɔlɛ sé yɩ̃́ǐnɛ. Pè náh sɔ̃̀ mɛ gbɛ mɔ kah yɔ vyɑ̃hlɛ. Kè sɔ̃̀ mɛ mɛ́tɛ́rnɔ́
lèkwɛ̃̌ kénkɔ̃lɛ. 9 Pǎh pɔ yɩ̃ni tɛ̃ kènkwɑ̃̀h yõ sɔkɔ, pè nyàhségbnɔ yísyɔ́ wɛ
yɛ̃́nkyɔlɛ sé yõ, tɛ́ búrn tɔ mɛ. 10 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, yɛ̃́nkyɔ
nónó-á pè wɛ tɛ̃ yɔ̀, pè pɔ sé yísyɔ́lɛ. 11 Wǎh yo sɛ̃́, Simo-Pyɛrɩ mɛ yɛ̃́nkyɔ
tɛ̃ tɛ̃ mnɔ nópi yɔrɩ wilki kènkwɑ̃̀h yõ. Sè sɔ̃̀ mɛ yúkúnɔ́lɛ yɛ̃́nkyɔ ǹgbɑ̃̀l pló
lèkwɛ̃̌ tikininí pɔ́ gbɑ̃m pɔ́ tɔ̃́nɔ́lɛ (153). Ǹtɛ yɛ̃́nkyɔ́pèl nópi wɛ́ntɛ̃̀nɔ fyé
yõ, pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ náh kɔ̃lɩ. 12 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, pè
pɔ yõke yõ. Tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á sɔ̃̀ pɩ̃ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á sɛ̃́, képah ye ǹ píkínyahnɔ
tah pé tyí nɛ, nɛ̂ se ǹnɛ nɩ? 13 Á mɛ nɔ de pélɛ, tɛ́ búrn tɔkɔ à dibi pé tyí,
tɛ́ yɛ̃́nkyɔ tɔ dibi pé tyí sɛ̃́ntɛ̃̀ ólɛ.

14 Yesu lékó yílkínmɔntɛnɔ náh, ké kɛ tɔ̃-ò ye à ǹ gblɔ̃̌ynɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú wɛ̃kɩ
yɔ̀.

Yesu ànɛ̂ Pyɛrɩ wɛ̃ wɛ́nɔ́lɛ

15 Yõke yɔ̃́ntɛnɔ náh, Yesu mɛ Simo-Pyɛrɩ piki yah nɛ ńkɛ̃́: «Nsyɔ̃* píɗ̃́
Simo, ń tyí-á nɔ no nópi tyí sɔ̃, ń tyí se mɛ nɔ áwɔ tyí à kal pépilɛ?» Á mɛ
yo ǹ tyí nɛ, àwe Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ǹmɔ ńtɛ̃-á pɩ̃ nɛ ǹ tyí-á nɔ pé tyí. Yesu mɛ yo ǹ
tyí nɛ: «Ń képɔ́pɩ̂ tɛ̃́nɔ́ plɛ.» 16 Tɛ́ tɔ̃ à piki yah kɛ ní-òlɛ nɛ ńkɛ̃́: «Nsyɔ̃ píɗ̃́

* 21:15 21.15 - Nsyɔ̃ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, túkù ǹnɛ n ye Nsyonasɩlɛ.

Simo, ń tyí se mɛ nɔ á tyí?» Ȁ mɛ yo ǹ tyí nɛ, àwe Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ǹmɔ ńtɛ̃-á pĩ
nɛ ǹ tyí-á nɔ pé tyí. Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Pɩ ń képyɛ́nɩ̀ fɛ̃-òlɛ.» [17] Képah
náh, Yesu tɔ̃ ǹ syɩ à piki yah kɛ tɔ̃́-òlɛ nɛ ńkɛ̃́: «Nsyɔ̃ píɗí̃ Simo, ń tyí se
mɛ nɔ á tyí?» Képah sɔkɔ, kè Pyɛrɩ yah kwɔ, Yesu-á sɔ̃́npílɛ à piki yah kɛ
tɔ̃́nɔ́ póllɛ nɛ, pé tyí se mɛ nɔ ǹ tyí nɩ? Képah tɛ̃́nɛ, à mɛ yo Yesu tyí nɛ, Tɛ̃
ǹgbɛ̃, ǹmɔ-á tyi póllɛ n pnɛ. Wăh kè pĩ yĩ̋ nɛ, ǹ tyí-á mɛ nɔ pé tyí. Yesu
mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ń képyɛ́nɩ̀ tɛ̃́nɔ́ plɛ. [18] Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo á tyí,
áwɔ kètɛ̃npȉkȉ gbɪ̃́nɛ sɔ̏, ńyãh-à á dyɔ, ň á kɔ̃ toh á fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ yɔ̃ ǹ sɔkɔ
nɛ́npɔ́. Ǹtɛ wâh pɔ dye, á kɩ á gbȁn yɔ̃ ǹnî yɔ́ kɔ̃ à kɩ á kɔ̃ toh ǹ kɔ̃, tɛ́ kɩ
sɔkɔ álɛ fĩ́ yɔ́ sɔkɔ, ńyãh tyí náh mɛ á tyí.» [19] Tɛ́ Pyɛrɩ-á nɛ n ku n pi dùkù
nɛ̂nɛ, tɛ́ kè kɩ Liyel yĩn gbilki n pi, képah tyí ye Yesu n yo sɛ̃ yɔ̀. Képah
yóntɛnɔ náh, à tɔ̃ yo Pyɛrɩ tyí nɛ: «Ń sɔ̏ tɛ̃.»

[20] Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ-á ǹ yah vi, Yesu tɔ̏ sɑ̃́h-ò nɛ̂ tyí-á nɔ yĩ̋ Yesu tyí, à
à wɛ pé náhlɛ. Ǹmɔ ye lésɔ̃ ǹ gbalɩ kɛ̃kɩ Yesu tȉnnɛ, tɛ́ à piki yah nɛ, Tɛ̃
ǹgbɛ̃, nɛ̂ tɛ̃ ó se kɩ n vi n pi ǹ náh nɩ? [21] Pyɛrɩ-á à wɛ, à Yesu piki yah ǹ tyí
sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, tɛ́ ǹmɔ-á dò, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, tir nɛ̂ se kɩ ǹmɔ nɔ n pi nɩ? [22] Ȁ mɛ yo
ǹ tyí nɛ, páh kɩ mɛ ké tyí nɛ ǹmɔ tɛ̃ min sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè pɔ n nɔ pé syínpɔnɔ
tyí, ǹ vyãh nɛ̂ se mɛ ké sɔkɔ nɩ? Ǹmɔ tɛ̃ wɔ pé sɔ̏ tɛ̃ sɔ̃! [23] Képah tɛ̃́nɛ, kè
wil wùù Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tyí nɛ, Yesu tɔ̏ sɑ̃́h-ò mɛ̀ náh n ku n pi. Ǹtɛ Yesu náh
se mó tɔ̃ sɔ̏ ǹ kú-ńkɛ̃̏ tyí yo Pyɛrɩ tyí. Ȁ sɔ̏ nɛ ńkɛ̃́, páh kɩ mɛ ké tyí nɛ ǹmɔ
tɛ̃ min sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ pé syínpɔnɔ tyí, ǹ vyãh nɛ̂ se mɛ ké sɔkɔ nɩ?

[24] Yesu tɔ̏ sɑ̃́h-ò mɛ̀ ye n yo tyi nɔ́pilɛ, tɛ́ sè wãrkɩ. Tɛ́ ápi pĩ nɛ gblɔ-á ǹ
tyíyónɔlɛ.

[25] Tyi náhnáh túkù mɛ Yesu pɩ ńtɔ̃. Ǹtɛ sé pól-à sɔ̏ mɛ n wãrkɩ núkú
núkúlɛ, ńmɔ sɔ̃nɔ sɔkɔ, sé sɛ́bɛ́ynɔ́ sàh-ǹsah náh náhkɩ n wɛ n pi kèkɔ̃yɔ̋
sɔkɔ.

Tyípínɩ̀

Ń yɩ̃́npyé, yépi nónó-á sɛ́bɛ́y mɛ̀ kàrpulɛ, mé wɛkɩ yé tyí.

Tyípínɩ̀ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ, Likyi sɛ́bɛ́y wãrkínɔ́ ní-ò ye kélɛ.

Wăh nɛ̂ wãrkɩ gbennɛ, té ǹ yɩ̃nnɛ ké yõ pè n ye Likyi sɛ́bɛ́ynɛ, képah Yesu min pɩ dùkù tyí ólɛ n yo á tyí, gbɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ à mɛ sétáh yõ. Ǹtɛ ǹ sɛ́bɛ́y ní-ò mɛ̀ wɔlɛ, nɛ̂-á pè n ye Tyípínɩ̀ sɛ́bɛ́ynɛ, kè Yesu yɩ̃̂nyõ dɔ́kɔ́nsɔkɔnɔ tyílɛ n yo á tyí; ànɛ̂ képah náh, Liyel Mirki-á pɔ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tɔkɔ, té Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀nɔ́ tyah dùkù nɛ̂nɛ.

Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ nɔ́pi sɔ̃̀ tyah Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ gbɔ̃̀ yõ Nsyifunɔ wrɔ́, Yerusalɛmɩ kwil ànɛ̂ Nsyifunɔ kwlo túkù sɔkɔ. Tɛ́ tɩ̃̀nkɩ̀ nɔ́pi túkù mɛ wɛ Pole gbɔ̃̀ yõ kwlo yísyɔ́ sɔkɔ, nónó náh pɩ Nsyifunɔ kwlolɛ, sɔ̃́-á Antyɔsyɩ kwil, ànɛ̂ Korɛ̃nti kwil, ànɛ̂ Filipi kwillɛ. Képah náh, Likyi mɛ Pole Liyel tɔ̃̀ pínkɔnkɔ̃nɔ dùkù yo wah ànɛ̂ yɔ̃́tyí nónó-á à wɛ ké sɔkɔ. Pole-á tɛ̃ wɛ yɔ̃́tyí nɔ́pi yah wah dùkù nɛ̂nɛ, Likyi ké tɔ yah yo wah.

Likyi ǹ sɛ́bɛ́y mɛ̀ sɔkɔ tyi kèdùkù yah yo á tyí, ké 1.8:

- Liyel yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ tyàhnɔ́lɛ Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ (1.1 - 8.3),
- Liyel wɛy yónkɔ̃nɔlɛ Yerusalɛmɩ kwil, ànɛ̂ Nsyude, ànɛ̂ Samari gbɛ̃̆nyah (8.4 - 12.25),
- ànɛ̂ kèkõyɔ̃́ tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól sɔkɔ (13.1 - 28.31).

Wâh Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye Liyel wɛy yo dùkùlɛ n yah, ǹ n núkú fɛ̃ n pɩ̃ kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ pè Yesu yõ sɛ̃́púlɛ n kɔ̃. Kénɛ Liyel wɛy yónɔ́ mɛ̀ ye Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ. Képah tɔ̃ Yesu dùkùlɛ álɛ n wɛ̃kɩ, ǹmɔ nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Ǹmɔ ye pɔ tɛ̃ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, à pwáhnmɔnɔlɛ névye kɔ̃, nónó pól-á fɛ̃ syi sɛ̃ ǹ yõ.

Liyel yé yah tɛ̃ ké kàrnɔ́ sɔkɔ.

Amina!

Liyel vyɑ̃h kɔ̃́nɔ́lɛ ǹ Mirki pɔ́nɔ́ tyí sɔkɔ

1 Ń dɩ̃́ Tewofil, máh lésõ sɛ́bɛ́y gben nɛ̂ tɛkɩ mɔ á tyí, képah sɔkɔ ye mé
wãrkɩ Yesu tyípínɩ̀ ànɛ̂ ǹ névye kwɔ́nɔ́nɔ póllɛ. Mé sè wãrkɩ à tɔkɔ ǹ tɔ̃̀
tyàhnɔ́ tyí,[*] 2 pópó à pɔ nɔ sõ nɛ̂-á Liyel à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yɩ̃̂nyõ. Tɛ́ Yesu-á
pópó n yɔ̃ n dɔkɔ n sɔkɔ, à tɑ̃̀n kwɑ̃h sah ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu kɔ̃ Liyel Mirki
gbɔ̃̀ yõ, pépi nónó-á lésõ à yah wilki sah. 3 Yesu-á yèvyɑ̃hrɩ pɩ à ku, képah
náh tɛ̃ntɔ̃̀ névye nɔ́pi tyí ye à ǹ gblɔ̃̆y wɛ̃kɩ duke duke náhnáhlɛ nɛ, páh
mɛ vilɛ. Sèpɩ̃̀n tikininí sɔkɔ ye sɔ̃̀ à ǹ gblɔ̃̆ynɛ pélɛ n wɛ̃kɩ, té pélɛ n kwɔ
Liyel tɔ̃́rí tyí yõ.
4-5 Képah sɔkɔ, sɔ̃́ yɔ́lɛ pè mɛ yõke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ, té Yesu gbáhdyâh yɔ́ di pé
tyí nɛ: «Yé káh n gbɛ n mɔ Yerusalɛmɩ kwillɛ. Ǹgbòlɛ, Nsyɔ̃ lésõ névye wel
wilki ni sɔkɔ, ǹtɛ núkúnúkú, kàh pópó n nɔ sèpɩ̃̀n yísyɔ́ tyí, Liyel kɩ yé tɔ̃
sah ǹ Mirkilɛ kɩ yé pɩ yályál. Képah ye, yé káh gbɛ mɔ Yerusalɛmɩnɛ. Yé
Liyel Mirki syɩkɩ n tɛ̃ nɛ́npɔ́, képah nɛ̂-á Sú Liyel vyɑ̃h kɔ̃́nɔ́lɛ, nɛ̂ tyí-á mé
yo sah yé tyí.»

[*] **1:1** 1.1 - Liyel wɛy sɛ́bɛ́y fɩ̃́ nɛ̂-á pè n ye Likyilɛ, képah tyí ye Likyi n yo Tewofil tyí nɛ pé sɛ́bɛ́y gben-á.

Yesu yɔ̃ndɔkɔnsɔkɔnɔlɛ yı̂nyõ

6 Tɛ́ Yesu tɛ̃ntɔ̂̀ névye-á sɔ̂̀ mɛ tùkènmɔnɔlɛ ǹ tnɔ̂, pè píkínyahnɔ yɔ́ pı ǹ tyí nɛ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, núkúnúkú se à kı tɔ̃rí tɔ̃ dahbı Yisrayel gbɛ̃nyah tãn gbɔ̂̀ sɔkɔ nı? 7 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Yépi tyí náh ké lésõ ànɛ̂ ké gbı̂́ pı̂́nɔ́lɛ. Sú Liyel nɛ̂ ó-á tɔ̃rí nétɛ̃nɛ, ǹmɔ ye wilki sah légbı̂́nɛ. 8 Ǹtɛ yé kı pɔ tɛ̃nwɛnɔ yɔ́ wɛ, Liyel Mirki-à pɔ tiki yé yõ gbı̂́ nɛ̂nɛ. Képah sɔkɔ, yé kı pı ńmɔ tyí yónwàhpu kègblɔlɛ à tɔkɔ Yerusalɛmı kwil, ànɛ̂ Nsyude gbɛ̃nyah pól sɔkɔ, à tahlı Samari gbɛ̃nyah tyí, fɔ́ɔ́ à kı kyı syı kèkõyɔ̃́ pól yı̂̀n tyí.»

9 Yesu-á fyɔ̀ kénɛ wɛlɔ yo tɛ, à núkú yɔ̃ dɔkɔ n sɔkɔ yı̂nyõ pé pól yı̂́ yah. Tɛ́ ńyı̂́rkì yɔ́ pɔ à fɔkɔ tũ, pè náh tɔ̃ à wɛ. 10 Tɛ́ pǎh mɛ kénɛ yı̂nyõ yáhnɔ́ sɔkɔ díkídíki sɛ̃, pè núkú dibi nɛ́pı̂ nímí yísyɔ́ wɛ pé tnɔ̂ fwɔ̀pikinɔ sɔkɔ, 11 pè mɛ n yo pé tyí nɛ ńkɛ̃: «Kalile gbɛ̃nyah tãn, kwâh nɛ̂ mɛ, tɛ́ yé yı̃n tɛ̃ ásɔ̂, à yı̂nyõlɛ n yah sɛ̃? Sɔ̃-á yé wɛ Yesu mènɛ, à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yı̂nyõ yɔ̀, sɛ̃ntɛ̃ ó ye à kı tɔ̃ ǹ syı n pɔ n pi.»

Yesu tɛ̃ntɔ̂̀ névye syínpɔnɔlɛ Yerusalɛmı kwil

12 Képah náh, Yesu tɛ̃ntɔ̂̀ névye yal Wolivi yèh yɔ̃lı yõ, à pé syı n pi Yerusalɛmı sɔkɔ. Kénɛ yɔ̃lı náh sɔ̂̀ mɛ fíí kah Yerusalɛmınɛ, kè mɛ lɛ́rí tɔ́ní kénkɔ̃ kɔ́-ńsahlɛ. 13 Pǎh pɔ de, pè dɔkɔ yuku yı̂nyõ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, pǎh ńkɛ̃nɛ wɛ̃nɛ n tuke n mɔ ńyãh sɔkɔ. Pyɛrı sɔ̂̀ mɛ, ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ, ànɛ̂ Nsyakılɛ, ànɛ̂ Andrelɛ, à tahlı Filipi tyí, ànɛ̂ Tomalɛ, ànɛ̂ Bartelеminɛ, ànɛ̂ Matyelɛ, ànɛ̂ Alfe pídı̂́ Nsyakılɛ, ànɛ̂ Simolɛ nɛ̂-á sɔ̂̀ pè n ye sú fɔ̃́ vyãh syí-òlɛ, ànɛ̂ Nsyakı pídı̂́ Nsyudelɛ. 14 Pé pól sɔ̂̀ mɛ pé sõnɔ pı núkúlɛ, à n tuke n mɔ wɛ̃ tyí gbı̂́mɛgbı̂́, à nírílɛ n pı. Syɔ́ yísyɔ́ tɔ sɔ̂̀ mɛ pélɛ, à tahlı Yesu yṹ Mari tyí, ànɛ̂ Yesu yṹnpyélɛ.†

Matyası sàhnɔ́lɛ Nsyudası swɔ

15 Kénɛ sèpı̂̀n sɔkɔ, sõ yɔ́lɛ, Yesu yõ sɛ̃pú sɔ̂̀ mɛ tuke mɔ nɛ́pı̂ tikinúkò (120) kénkɔ̃lɛ. Tɛ́ Pyɛrı mɛ yuku yı̃n pé nıyɔ̃́, tɛ́ yo pé tyí nɛ, 16 pé yṹnpyé, Liyel wɛy sɔkɔ Liyel Mirki-á lésõ Davidi kɔ̃, à nɛ̂ yo sah Nsyudası tyí sɔkɔ, kǎh sɔ̂̀ yı̃nɛ kè pı ó pı. Kénɛ Nsyudası-á lésõ Yesulɛ ǹ tɛ̃pú wɛ̃kı. 17 Tɛ́ pépi tı̂̀nkı̂̀ sɔkɔ nɛy yɔ́-á mó tɔ̃ sɔ̂̀ ǹnɛ, tɔ̂̀lɛ dáhbínɔ́lɛ ǹ gbɔ̂̀ pépi tyí kɔ̃lɛ. 18 Ǹtɛ wǎh pɔ́ nɛ̂ wɛ ǹ tyítúkù pínɔ́ yõrelɛ, képah-á dwe swãhlɛ. Tɛ́ à mɛ pɔ syıkı ǹ fɔkɔ sɔ, ǹ dyɔ pól wil karkı. 19 Képah sɔkɔ, Yerusalɛmı tãn pól mɛ kè noh, pè kɔ̃ pè kénɛ swãhlɛ n ye pé wɛy sɔkɔ Akeldamalɛ, nɛ̂ kɔ́r-á tɔ̃́ swãhlɛ. 20 Képah tyí-á sɔ̂̀ wãrkínsàhnɔ́lɛ Gbálnɔ́ sɛ́béy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:

«Ǹ kéte kı pı kéntíkínı̀nɛ,
ànɛ̂ nɛy náh tɔ̃ n tɛ̃ n pi ké sɔkɔ.»‡

Tɛ́ tɔ̃ yo ké fı̃́ yɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:

«Ǹnı̂ kı ǹ pı pı tɔ̂̀ tɔkɔ n pı.»§

21 Képah-á, névye nónó-á sɔ̂̀ mɛ pélɛ Yesu mɛ gbı̂́ dùkùlɛ, 22 à tɔkɔ Nsyɔ̃-á à wel wilki ni sɔkɔ gbı̂́ nɛ̂nɛ, fɔ́ɔ́ à kyı syı ǹ yɔ̃ n dɔkɔ n sɔkɔ sõ tyí yı̂nyõ.

---

† **1:14** 1.14 - Yesu yṹnpyé nónó tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, túkù sõnɔ sɔkɔ, ǹ kèkùrkı̂̀ núkú gbãm ye à n ye. Tɛ́ túkù sõnɔ sɔkɔ mó, ǹ kèkùrkı̂̀ núkú gbãm náh à n ye. ‡ **1:20** 1.20 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 69.26. § **1:20** 1.20 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 109.8.

Pépi sɔkɔ nénúkù yɔ́-á yĩnɛ à tahlɩ pé tyí, pé ǹ tyílɛ n yo n wah nɛ, wǎh
ku tɛ́ yilki mɔ.
23 Wǎh yo sɛ̃, pè mɛ nɛ́pȋ nímí wɛ̃kɩ. Núkú yĩn ye Nsyosɛfulɛ, nɛ̂-á pè n
ye Barsabasɩlɛ, tɛ́ tɔ̃ ǹnɛ n ye Nsyusitusilɛ. Ní-ò yĩn mɛ Matyasɩlɛ. 24 Képah
sɔkɔ, pè mɛ Liyel ni nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel, ǹmɔ nɛ̂-á no pól fɔ́kɔ́sɔ̃nɔlɛ n pnɛ,
wǎh nɛ̂ yah wilki nɛ́pȋ nímí nɔ́pi sɔkɔ, à tɛ̃nɛ pé wɛ̃kɩ. 25 Tɛ̃ wɔ-á kɩ
Nsyudasɩ swɔ tɔkɔ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye tɔ̏ mɛ̀ sɔkɔ, wǎh nɛ̂ milki tɛ́ yuku
fɩ̃́ yɔ́, ńyãh-á yĩnɛ ǹnɛ.* 26 Képah tɛ̃nɛ, pè sɑ̃́hntɔkɔnɔ pɩ, kénɛ sɑ̃́hntɔkɔnɔ
mɛ pɔ yĩnɛ Matyasɩlɛ. Ǹmɔ núkú kwrɔ mɔ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye nɛ́pȋ gbɔ̃núkú
sɔkɔ.

2

Liyel Mirki pɔ́nɔ́lɛ

1 Syáh sõ-á pɔ nɔ, nɛ̂-á pè n ye Pãntekɔtɩ syáhlɛ, Yesu yõ sɛ̃pú pól sɔ̏ mɛ
tùkènmɔnɔlɛ fɩ̃́ núkú sɔkɔ. 2 Dǒ, yɩ̃́npɔ̃ yɔ́ núkú n wil líyel sɔkɔ á kɩ nɛ
yɑ̃́hpékè yɔ́ sɔ̃ kõ, à pé mɛ́-ńsah wɔ̀kɔ̀ pól yuku. 3 Tɛ́ kwâh yɔ́ núkú wil
mɔ á kɩ nɛ nyàh lépɔ̃ sɔ̃, tɛ́ kɔ̃lɩ tɛ̃ tɛ̃ kɔ̃ pé nénúkù núkú pól yõ. 4 Liyel
Mirki mɛ pé pól tɔkɔ. Pè tyah wɛ́nsnɔ́lɛ n wɛkɩ Liyel Mirki-á nónó dahbɩ
pé vyɛ̃y.
5 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, Nsyifunɔ nónó-á pé Liyel wɛ̃kì tɛ̃nɔ́ plɛ, pè sɔ̏ mɛ wil kèkõyɔ̃́
kwlo kwlo pól sɔkɔ, à pɔ twah Yerusalɛmɩ kwil. 6 Yɩ̃́npɔ̃ mɛ̀-á wil sɛ̃, pé
pól tuke mɔ tɔ́wûlɛ. Tɛ́ pé pól yáh-ńsah sɔ̏ mɛ tyɛ, pé nénúkù núkú pól-á
sɔ̃npílɛ pé kwlo wɛlɔ wɛ́kínɔ́lɛ n nohnɩ Yesu yõ sɛ̃pú tyí. 7 Kǎh pɩ sɛ̃, pé
gbɑ̏n du, pé lékɑ̃́m fɛ̃kɩ, pè mɛ tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ: «Nónó pól-á n wɛkɩ
yɔ̀, pé póllɛ Kalile gbɛ̃nyah tãn náh di? 8 Ǹtɛ kè pɩ sɔ̃ tɛ́ ápi nénúkù núkú
pól á kwlo wɛlɔ wɛ́kínɔ́lɛ n nohnɩ pé tyí, 9 ápi nónó-á n wil gbɛ̃nyah nɔ́pi
sɔkɔ, nónó-á pɩ: Partɛselɛ, ànɛ̂ Medilɛ, ànɛ̂ Yelamnɛ, ànɛ̂ Mesopotami tɔlɛ,
ànɛ̂ Nsyudelɛ, ànɛ̂ Kapadɔsɩlɛ, ànɛ̂ Põtelɛ, ànɛ̂ Asilɛ, 10 ànɛ̂ Frisyilɛ, ànɛ̂
Pãnfililɛ, ànɛ̂ Yesyiptilɛ, à tahlɩ Sirɛnɩ kwil tãn tyí, Libi sɔkɔ, ànɛ̂ Wrome
kwil tãn nónó-á mɛ tɛ̃nɔ́lɛ ásɔ̂, 11 ànɛ̂ Krɛtɩ tãnnɛ, ànɛ̂ Arabuninɛ. Ápi túkù
sɔ̏ dubi Nsyifunɔ Liyel nínɔ́ wɛ̃kì sɔkɔ, tɛ́ túkù mó vi mɔ de álɛ ké sɔkɔ. Tɛ́
á pól mɛ Liyel tyí-ǹgbnɔ pínɔ́ tyí yónɔ́lɛ n nohnɩ pé tyí á kwlo wɛlɔ sɔkɔ.»
12 Képah sɔ̏ mɛ pé pól yáh-ńsah tyɛ, tɛ́ gbɛ̃ndùnì tɛ̃ tyí, pè mɛ tyah n yo
wɛ̃ tyí nɛ, tir nɛ̂ se képah n wɛ̃kɩ nɩ? 13 Tɛ́ pé túkù mó sɔ̏ mɛ kɔ̃́lɛ Yesu yõ
sɛ̃púlɛ n ko nɛ, dìvɛ̃ pènɛ̀kì-á tɛ̃ pélɛ.

Pyɛrɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ tɔ́wû tyí

14 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ yuku yĩn pé no tɛ̃ntɔ̏ névye nɛ́pȋ gbɔ̃núkú tɛ́lɔ́ nɩyɔ̃́,
tɛ́ tyah n yo yɩ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ tɔ́wû tyí nɛ: «Ápi Nsyifunɔ póllɛ ànɛ̂ nónó pól-
á mɛ tɛ̃nɔ́lɛ Yerusalɛmɩ kwil, yé yé ní kwɔ noh pallɛ ń tyí, yè mó ń wɛy
syíkí-ńsah pĩ. 15 Mé pĩ nɛ yáh mɛ n sõ nɛ, sètɛ̃nì sɔkɔ-á no nɔ́pilɛ, tɛ́ sɛ̃ náh
dɛ́! Pɔ̃y tɔ̃ gbɩ̃́ ó sɔkɔ náh álɛ yɔ̀ di?* 16 Ǹtɛ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò Nsyowɛlɩ-á
nɛ̂ yo sah, képah ye pɩ yɔ̀.† 17 Ȁ lésõ nɛ, Liyel-á nɛ ńkɛ̃:
‹Kèkõyɔ̃́-à pópó n tyɛ,

* 1:25 1.25 - Fɩ̃́ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ yɔ̀, yèvyɑ̃hrɩ tɛ̃-ǹsah ye nénpɔ́lɛ, nɛ̂-á pɩ nyàh mɛ́-ńsahlɛ. Nsyudasɩ ye ku sɔkɔ nénpɔ́. * 2:15 2.15 - Yáh wɛ Pyɛrɩ pɔ̃y tɔ̃ gbɩ̃́ tyílɛ n yo, Nsyifunɔ náh sɔ̏ tɔ̃lɛ n wɔ, pɔ̃y tɔ̃ gbɩ̃́ níri sɔ́kɔ́-ńkɛ̃ sɔkɔ. † 2:16 2.17-21 - Yah n tɛ Nsyowɛlɩ 2.28-30.

mé kı ń Mirki tiki mɔ no pól yõ.
Yé ďĩnpì ànɛ̂ yé syɔ́npì kı ń tɛ̃ntõnènɛ n syi n yo.
Mé kı wɛ̃kínɔ́lɛ yé kètɛ̃npìlɛ n wɛ̃kı,
tɛ́ yé yèwàhnì kı dlɛ́ynɛ n dɔ.
18 Gbı yõ, kénɛ sèpı̃n sɔkɔ,
mé kı ń Mirki tiki mɔ ń tɔ̃npıbı díbí ànɛ̂ syɔ́ yõ.
Tɛ́ pè kı ń tɛ̃ntõnènɛ n syi n yo.
19 Mé kı gbı̃l tyi pı yı̃nyõ,
tɛ́ kı gbı̃l tyi pı sétáh yõ,
nɛ̂-á kı pı tõ, ànɛ̂ nyàh, ànɛ̂ gbı̃syikilɛ,
20 gbı̃ kı vi mɔ pı fɛ̃ntũnɛ, tɛ́ ńwɔ̃ kı syãh tõ sɔ̃,
tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tukey tùkènɔ́ yòh ǹgbɛ̃ kı pyɛ̌ pɔ, kénɛ tɔ̃rí yòh ǹgbɛ̃nɛ.
21 Képah sɔkɔ, nónó pól-à Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ye gbo, pépi wɔ kı pwah.›»
22 Pyɛrı-á Nsyowɛlı wɛlɔ nɔ́pi yo tɛ, à tɔ̃ ǹ syı yo pé tyí nɛ ńkɛ̃: «Yisrayel
tãn, yé noh ń tyí, máh kı nɛ̂ yo n pi: Nasarɛtı Yesulɛ, ǹmɔ ye pı névi yɔ́lɛ,
nɛ̂-á Liyel syɔ̃ ǹ tyí, à ǹ gblɔ̌y tɔ̃rílɛ yé wɛ̃kı ǹ gbı̃l ànɛ̂ ǹ gbɛ̃ndùnı̀ tyi pínɔ́
sɔkɔ yé wrɔ́. Yépi ńtɛ̃ ye kè pı̃ ó! 23 Liyel-á ǹ tyi yah tɔkɔ sah sɔ̃, sè pı sɛ̃.
Å kénɛ ďí gbàh dɛ mɔ yé kɔ̃, yé mɛ ǹnɛ Liyel dêl pípú kɔ̃ pè à syı dahnı
yõ, à à ko mɔ. 24 Ǹtɛ kũ náh sɔ̃ fɛ̃ à tɛ̃ n sah n pi. Képah ye, Liyel mɛ tɔ̃ ǹ
lékó yilki mɔ, à à wilki kũ yèvyãhrı sɔkɔ. 25 Ǹmɔ tyí ye lésõ yɔ̃tɛ̃ ďí Davidi
yo nɛ ńkɛ̃:‡
‹Péwɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel náh mɛ ké tyí nɛ pé tɛ̃ n kwlɔ.
Képah-á, à mɛ pélɛ gbı̃mɛgbı̃ pé yohnı mɔ yı̃nnɛ.
26 Páh tɔ̃ mɛ nı̀vı̀nı̀ sɔkɔ, ànɛ̂ nı̀vı̀nı̀ wɛlɔ ó-á pè n nɛ n wɛkı.
Pé gbɔ̃ sàhnɔ́-á mɛ ké yõ nɛ, pâh pɔ ku, pé min-á kı mɛ tɛ̃ yèvını sɔkɔ.
27 Å náh pé lékó sah kũ kɔ̃ n pi,
ànɛ̂ à náh n yɛ pé lékó kɔ̃ kè n pyãh n pi,
péwɔ nɛ̂-á ǹ tɔ̃npı pèpɛynɛ.
28 Wǎh min wãllɛ pé wɛ̃kı. Tɛ́ kı pé kɔ̃,
pé kı mɛ nı̀vı̀nı̀ sɔkɔ kũmm ǹ yah.›»
29 Képah yóntɛnɔ náh, Pyɛrı tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Á no, yé yɛ mè á náh nɛy
Davidi tyi yo n wah yé syah. Å lésõ ku pè yı̃. Tɛ́ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ, ǹ diki ńtɛ̃
mɛ ápi kwil. 30 Ǹtɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃ syínyo-ò ye sɔ̃ ǹnɛ. Ǹ gbɔ̃ sàhnɔ́ sɔ̃ mɛ Liyel
vyãh kɔ̃nɔ́ mɛ̀ yõ, Liyel-á ǹ wo nɛ̂ sɔkɔ nɛ, ǹ pétóbé sɔkɔ yɔ́-á kı pɔ pı
yɔ̃tɛ̃nɛ ǹ swɔ. 31 Tɛ̃ wɔ ye pɔ pı Kristalɛ, nɛ̂ kɔ́r-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.
Tɛ́ wǎh nɛ n yilki n mɔ n pi ǹ kúntɛnɔ náh, képah ye Davidi kwãh tɛ̃ wɛ,
à kɔ̃ à nɛ ńkɛ̃: ‹Å náh n wũ n pi lékókwil, ànɛ̂ ǹ lékó náh n pyãh n pi.›
32 Núkúnúkú Yesu mɛ̀nɛ, á pól ye kè wɛ yı̃nɛ nɛ wǎh ku, tɛ́ Liyel mɛ ǹ lékó
yilki mɔ. 33 Å yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yı̃nyõ, mɛ kyı tɛ̃ Liyel gbɔ̃yɔ̃ sɔ̃lɛ. Tɛ́ Sú Liyel-á
ǹ vyãh kɔ̃ ǹ Mirki nɛ̂ tyí sɔkɔ, à mɛ kélɛ Yesu kɔ̃ à tiki mɔ á yõ. Képah ye
á n yah, tɛ́ n nohnı yɔ̀.
34 Ǹtɛ Davidi náh dɔkɔ yuku yı̃nyõ, tɛ́ wǎh kè yo nɛ ńkɛ̃:
‹Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel kè yo ńmɔ yɔ̃tɛ̃ ďí tyí nɛ,
pɔ n kɔ̃ n tɛ̃ ń gbɔ̃yɔ̃ sɔ̃lɛ,
35 fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ gbı̃ nɛ̂-á mé kı á sépɛ́bí pı á gbáhkì súnsàh-ǹsahlɛ.›»§

‡ **2:25** 2.25-28 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 16.8-10. § **2:35** 2.34-35 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 110.1.

36 Képah yóntɛnɔ náh, Pyɛrɩ tɔ̃ pè syah nɛ: «Yisrayel tãn pól yĩnɛ yè kè
pĩ gbɩ yõ nɛ, Yesu nɛ̂-á yépi tɛ̃ syɩ dahnɩ yõ, ǹmɔ-á Liyel pɩ TƐ̃̀ ŇGBƐNƐ tɛ́
tɔ̃ à pɩ Kristalɛ, nɛ̂ kɔ́r-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.»

Nɛ́pî̃ kèyõ núkú kyɛgbãm (3 000) dòhnìnɔ́lɛ Yesu yõ sɛ̃́pú yõ

37 Pyɛrɩ-á wɛy mè yo pɔ tyɛ sɛ̃́, kè névye nɩ kah tɛ̃, pè mɛ Pyɛrɩ ànɛ̂
Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye tɛ́lɔ́ piki yah nɛ, pé no, sɔ̃́ se pé yĩnɛ pé pɩ nɩ? 38 Képah
sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé yé nnɔ vi mɔ, yé nɛ́núkù núkú pól mó
wèlnwȉlkȉnɔ́ wɛ ni sɔkɔ Yesu Krista yĩn yõ, yé tyípêl yɔ̃nmɔnɔ yĩnnɛ. Képah
sɔkɔ, Liyel Mirki kɩ yé kɔ̃. 39 Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃ ǹ Mirki tyí sɔkɔ nónó yĩnnɛ,
yépi ye, ànɛ̂ yé wɛ̃́npȉlɛ, à tahlɩ nónó pól-á mɛ kwlo fífí sɔkɔ, ànɛ̂ nónó
pól-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel kɩ n ye n pi.» 40 Tɛ́ Pyɛrɩ tɔ̃ sɔ̃̀ mɛ wɛlɔ náhnáhlɛ n
gbah n yo pé tyí, à sɔ̃́rélɛ n mɔ pé sɔkɔ. Ȁ sɔ̃̀ mɛ n yo pé tyí nɛ: «Yé Liyel
pwáhnmɔnɔ fɛ̃ syi, yè mó wil kwɛy gbĩ névye nɛ́pêl wrɔ́.» 41 Képah sɔkɔ,
nónó-á Pyɛrɩ wɛlɔ fɛ̃ syi, pè wèlnwȉlkȉnɔ́ wɛ ni sɔkɔ. Ké lésõlɛ, nɛ́pî̃ kèyõ
núkú kyɛgbãm (3 000) kénkɔ̃ dohnɩ Yesu yõ sɛ̃́pú yõ.

Yesu yõ sɛ̃́pú nɛ́gbro tɛ̃̀nɔ́lɛ wɛ̃ tyí

42 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye-á kwɔ́nɔ́lɛ nónónɛ n kɔ̃, pé pól sɔ̃̀ mɛ pé
gblɔ̃̌y kɔ̃, mɛ n nohnɩ pé tyí, tɛ́ mɛ kwrɔ mɔ pé sɔkɔ, à pɩ pélɛ núkúlɛ. Pè
sɔ̃̀ mɛ yõkelɛ n yõ pélɛ wɛ̃ tyí, tɛ́ mɛ nírílɛ n pɩ pélɛ. 43 Liyel sɔ̃̀ mɛ n syɔ̃
Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye tyí, à gbȉl tyi náhnáhlɛ n pɩ. Kǎh pɩ sɛ̃́, kè tíkílɛ no pól
tɛ̃. 44 Nónó pól-á sɔ̃̀ vi mɔ pɩ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ, pè sɔ̃̀ mɛ kwrɔ mɔ tɛ̃ wɛ̃ tyí,
tɛ́ mɛ pé gbɛ̃̀n yî póllɛ n sah wɛ̃ yõ. 45 Pè sɔ̃̀ mɛ pé swɛ̃y ànɛ̂ pé gbɛ̃̀n yîlɛ
n yãm. Tɛ́ mɛ sé yɛ̃̀mnɔ́ pɔ́nɔ́lɛ n dibi wɛ̃ wrɔ́, à yĩnɛ pé nɛ́núkù núkú pól
fyɛ̃̀hnɔ́nɔlɛ. 46 Tɛ́ pè sɔ̃̀ mɛ pé sõnɔ pɩ núkúlɛ, à wɛ̃nɛ n tuke n mɔ sõmɛsɔ̃́
Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Pè sɔ̃̀ pé fɔkɔ dal wɛ̃nɛ, à yõkenɔlɛ n yõ wɛ̃ yõ
nìvìnìnɛ, pé gbéngbèn sɔkɔ. 47 Pè sɔ̃̀ mɛ Liyellɛ n gbilki, tɛ́ no pól mɛ pélɛ
n sõ. Tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ névyelɛ n pwah n mɔ n dohnɩ pé yõ sõmɛsɔ̃́.

3

Gbáhkì núkú dɩ̃́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

1 Képah sɔkɔ, sõ yɔ́lɛ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ sɔ̃̀ mɛ n yuku gbèkãm gbĩ́ Liyel
ní-ńsah, Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. 2 Tɛ́ dɩ̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ gbáhkì núkúlɛ ǹ dubi gbĩ́
dùkùlɛ. Sõmɛsɔ̃́, pè sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ à twah n pɔ n sah Liyel ní-ńsah gbô dé-ńsah
yah sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye dé-ńsah Kètǎrlɛ, à kɔ̃ ǎ pɔ́lɛ n ni n syi ké sɔkɔ dépú
tyí. 3 Wǎh Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ wɛ pè n tyah dɛ́nɔ́lɛ ké sɔkɔ, à pɔ́ ni pé tyí.
4 Képah sɔkɔ, pè à gbah yah, tɛ́ Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, à pé yah yɩ̃́ɩ̃́. 5 Wǎh
yo sɛ̃́, dɩ̃́ sɔ̃̀ wɛ nɛ, páh kɩ kwâh yɔ́ wɛ n syi n pi pé tyí, tɛ́ tyah pélɛ n gbah
n yah. 6 Képah tɛ̃̀nɛ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, pɔ́ ànɛ̂ sɛ̃́n náh mɛ pé tyí, ǹtɛ
kwâh nɛ̂-á mɛ pé tyí, páh kɩ kélɛ à kɔ̃. Tɛ́ nɛ: «Nasarɛtɩ Yesu Krista yĩn yõ,
yuku nɛ n kɔ!» 7 Tɛ́ mɛ ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔkɔ tɛ̃, à à yilki sah. Nɛ́npɔ́ swɔ, sèkùkù
dɩ̃́ gbyɛ̃̂h ànɛ̂ ǹ létɔ̃́hnɩ sũ. 8 Ȁ núkú yɔkɔ syɩkɩ ǹ gbyɛ̃̂h yõ, à tyah n kɔ,
tɛ́ de pélɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, mɛ n kɔ, tɛ́ n yɔkɔ n syɩkɩ, à Liyellɛ n
gbilki. 9 No pól à wɛ à mɛ n kɔ, mɛ Liyellɛ n gbilki. 10 Pè mɛ à yah pĩ nɛ,
ǹmɔ-á ńkɛ̃́nɛ n tɛ̃ ǹ nɛ n ni n syi Liyel ní-ńsah gbô dé-ńsah sɔkɔ, nɛ̂-á pè n

ye dé-ńsah Kètǎrlɛ. Tɛ́ tir nɛ̂-á pɩ ǹ tyí, képah sɔ̏ mɛ kah pɩ yáh-ńsah tyɛ́nɔ́
ànɛ̂ gbɛ̃̀ndùnìnɛ no pól tyí.

Pyɛrɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ tɔ́wû tyí

11 Képah sɔkɔ, sèkùkù dɩ̃́ náh tɔ̃ sɔ̏ mɛ ǹ syɩ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ náh. Tɛ́
gbɛ̃̀ndùnì kàhnmɔnɔ tɛ̃ tyí, névye to pɔ pè mɔ gbĩ Liyel ní-ńsah gbô párn
yɔ́ sɔ̏, nɛ̂-á pè n ye Salomo párnnɛ. 12 Pyɛrɩ-á képah wɛ sɛ̃́, à yo tɔ́wû tyí
nɛ: «Yisrayel tãn, kwâh nɛ̂ pɩ, tɛ́ tir mè pínɔ́ yé gbɛ̏n du wɛ́? Kwâh nɛ̂ pɩ
tɛ́ yé álɛ n gbah n yah sɛ̃́? Yé káh wɛ nɛ ápi yɛ̃́ngbɛ̃ tɛ̃́nwɛnɔ, képah náh pɩ,
á Liyel wɛ̃̀kì tɛ̃́nɔ́ pèpɛy-á pɩ dɩ̃́ mènɛ à kɔ̃ à kɔ dɛ́? 13 Á náh tãn nónó-á pɩ
Abrahmɩ, ànɛ̂ Yisakɩ, ànɛ̂ Nsyakɔbɩ, ànɛ̂ pé no tɛ́lɔ́lɛ, pépi Liyel ye gbílkínɔ́
sah ǹ tɔ̃̏npɩ Yesu yɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á yé dahbɩ yɔ̃̏tãm gbɔ̏, tɛ́ à yahle gbɛ̃̌nyah yah
tɛ̃́-ò dɩ̃́ Pilati yɩ̃́ yah. Tɛ́ Pilati mó tɔ̃ sɔ̏ kè yah tɔkɔ nɛ, pé à fĩn mɔ. 14 Ǹtɛ
ǹmɔ nɛ̂-á mɛ Liyel tyí yɔ̃, tɛ́ mɛ nɛ́gbílɛ Liyel yah, yé ǹmɔ yahle, tɛ́ pyě
nɛ́kókè mɔ́-ò wɔ fĩ́nmɔnɔ yah kɔ̃. 15 Tɛ́ min nɛ́tɛ̃ Yesu nɛ̂-á yé ko mɔ, yépi
ńtɛ̃ ye kè wɛ yɩ̃́nɛ, Liyel mɛ ǹ lékó yilki mɔ. 16 Dɩ̃́ nɛ̂-á yé n yah yɔ̀, yé ǹnɛ
n pnɛ. Yesu yĩn yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̏ yɔ̃ sɔkɔ ye ǹ gbyɛ̂̏h mɛ sũ. Yé pól yɩ̃́ yah ye
Yesu yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ dɩ̃́ mɛ̀ dɛ mɔ pnɛ́pnɛ́ yɔ̀ dɛ́!

17 Ǹtɛ núkúnúkú, á no, mé pĩ nɛ ǹpĩ̀-ǹkɛ̃̀ sɔkɔ-á yépi ànɛ̂ yé yɔ̃̏tãm ko mɔ
Yesulɛ. 18 Tɛ́ Liyel-á lésɔ̃ ǹ tɛ̃ntɔ̃̏ syínyopu pól kɔ̃, pè nɛ̂ yo sah di mónɔ́lɛ
nɛ, Krista-á kɩ yèvyãhrɩ pɩ, képah ye à pɩ yɔ̀. 19 Kǎh pɩ sɛ̃́, yé yé nnɔ vi mɔ,
yè mó Liyel wɛ̃̀kì tɛ̃, à kɔ̃ à yé tyípêl yɔ̃ mɔ yé kɔ̃. 20 Képah sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Liyel kɩ yèvɩnɩ gbɩ̃́nɛ yé kɔ̃, tɛ́ kɩ Yesu Krista tɛkɩ mɔ yé kɔ̃, wǎh sɔ̏ nɛ̂ yah
wilki sah yépi yĩnnɛ.

21 Ǹtɛ núkúnúkú, à yĩnɛ à tɛ̃ yɩ̃̂nyɔ̃, fɔ́ɔ́ kè kyɩ syɩ tyi pól tɔ̃́nsàhnɔ́ tyí,
sépi nónó-á Liyel ǹ tɛ̃ntɔ̃̏ syínyopu kɔ̃ pè sè yo sah ǹgbò dùkùlɛ, pépi nónó-
á mɛ ǹ tyí yɔ̃. 22 Moyisi kè yo sah ǹgbòlɛ nɛ ńkɛ̃́: ‹Yé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel kɩ yé
sɔkɔ nɛy yɔ́ wilki mɔ yé kɔ̃ n pi, à kɩ pɔ pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̏ syínyo-òlɛ ńmɔ tyí
kɔ̃lɛ. Yé nɛ n nohnɩ ǹ tyí ǹ wɛlɔ pól sɔkɔ. 23 Tɛ́ nɛ̂-à yahle sàhnɔ́lɛ ǹ tyí yɔ̃,
tɛ̃ tyí kɩ yɩkɩ, à kɩ ku to Liyel wɛ̃́npì wrɔ́.›* 24 Ǹtɛ gbĩ nɛ̂-á yé n wnɛ yɔ̀,†
képah tyí ye Liyel tɛ̃ntɔ̃̏ syínyo-ò Samuyɛlɩ yo sah ǹ mɛ gbɩ̃́ dùkùlɛ, à tahlɩ
Liyel tɛ̃ntɔ̃̏ syínyopu tɛ́lɔ́ tyí, nónó pól-á pɔ ǹmɔ tyí náh. 25 Yé yah, Liyel-á
tyi nónó pól yo ǹ tɛ̃ntɔ̃̏ syínyopu tyí, yépi yĩn ye à yo sélɛ, à tahlɩ wǎh lésɔ̃
yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ nɛ̂ pɩ yé náh tãn tyí, nɛ̂-á à yo Abrahmɩ tyí nɛ ńkɛ̃́:
‹Áwɔ pétóbé gbɔ̏ yɔ̃, kèkɔ̃yɔ̃́ névye pól kɩ ń pèpɔrɩ wɛ.›‡ Kénɛ yégbékè
kwrɔ́nmɔnɔ nɛ̂-á à pɩ yé náh tãnnɛ yɔ̀, yépi tɔ vyãh mɛ ké sɔkɔ dò! 26 Yépi
ǹgbò tyí ye Liyel tɛkɩ mɔ ǹ tɔ̃̏npɩ Yesulɛ pèpɔrɩ pɩ yĩnnɛ yé tyí nɛ, à yé pól
nɛ́núkù núkú yohnɩ n mɔ yé kɔ̃ yé tyítúkúnì pínɔ́ yal n mɔ.»

4

Yɔ̃̏tãm-á Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ tuke sɔ̃̏

1 Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃-á sɔ̏ mɛ wɛ́kínɔ́ sɔkɔ tɔ́wû tyí sɛ̃́, nósyɔ́ pɔ
wil mɔ pé yɔ̃. Sárká syínwìlkìpu yísyɔ́ ye sɔ̏, ànɛ̂ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú
yɔ̃̏tɛ̃nɛ, à tahlɩ Sadusɛ̃ névye yísyɔ́ tyí. 2 Tɛ́ kénɛ no fɔkɔ sɔ̏ mɛ kah vyãh

* 3:23 3.22-23 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 18.15,18. † 3:24 3.24 - Gbĩ nɛ̂ wnɛ́nɔ́ tyí-á n yo yɔ̀, Yesu mɛ
gbɩ̃́ tyí ye kè n yo. ‡ 3:25 3.25 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 22.18.

Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ, pǎh sɔ̃̌npílɛ névyelɛ n kwɔ nɛ, Yesu-á ku tɛ́ yilki mɔ, ànɛ̂
lékyî tɔ-á kɩ pɔ n yilki n mɔ n pi. 3 Képah sɔkɔ, pè pè tɛ̃. Tɛ́ lékɑ̂h-á sɔ̀̃ mɛ
mɔ n tɛ sɛ̃́, képah ye pè pè dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, pópó à pɔ syɩ ďĩndal
tyí. 4 Ǹtɛ nónó-á Yesu tɛ̃ntɔ̀̃ névye kwɔ́nɔ́ noh, pé náhnáh Liyel wɛ̃̌kɩ̀ tɛ̃.
Kǎh pɩ sɛ̃́, Yesu yõ sɛ̃́pú nɔ nɛ́pɩ̂ kèyõ nínɔ́ kyɛgbɑ̃m (5 000) kénkɔ̃lɛ.

5 Képah sɔkɔ, ké ďĩndallɛ, Nsyifunɔ yɔ̀̃tɑ̃m, ànɛ̂ kwil yèwàhnɩ̀, ànɛ̂ Liyel
tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ kwɔ́pú wɛ̃ tuke Yerusalɛmɩ sɔkɔ. 6 Sárká syínwɩ̀̃lkɩ̀pu yɔ̀̃tɛ̃
ǹgbɛ̃ An sɔ̀̃ mɛ ànɛ̂ ǹ gbô tɑ̃n póllɛ. Pépi túkù ye sɔ̀̃ pɩ Kayifilɛ, ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ,
ànɛ̂ Alɛkisɑ̃drelɛ. 7 Képah tɛ̃̀nɛ, pè Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɛ̃ pɔ pé nɩyɔ̃́, à pɔ pè piki
yah nɛ, tɛ̃́nwɛnɔ nɛ̂ gbɔ̀̃ yõ se, képah náh pɩ, nɛ̂ yĩn yõ se pè pɩ dɛ́nmɔnɔ
mɛ̀nɛ nɩ? 8 Képah sɔkɔ, Liyel Mirki gbɔ̀̃ yõ, Pyɛrɩ pè syah nɛ: 9 «Kwil yɔ̀̃tɑ̃m
ànɛ̂ yèwàhnɩ̀, áyáh pèpɔrɩ pɩ sèkùkù ďĩ́ yɔ́ tyí, képah yõ sɔkɔ náh yé n piki
n yah álɛ kwɛynɛ nɛ, sɔ̃̌ se á pɩ, tɛ́ à dɛ mɔ di? 10 Yépi pól ànɛ̂ Yisrayel tɑ̃n
pól yĩnɛ yè kè pĩ nɛ, Nasarɛtɩ Yesu Krista yĩn yõ-á ďĩ́ mɛ̀nɛ yĩ́nntɛ̃̀nɔ́lɛ yé
yah sɔkɔ lènɔlɛ yɔ̀. Yépi ye syɩ Yesulɛ dahnɩ yõ, tɛ́ Liyel mɛ ǹ lékó yilki
mɔ. 11 Ǹmɔ Yesu tyí ye yónɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: ‹Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á yahle
dáhkɩ̀ nɛ̂ mɔ́nkɔ̀̃nɔ́lɛ, képah ye pɔ pɩ wɔ̀kɔ̀ dáhgbílɛ.›»* 12 Képah náh, Pyɛrɩ
tɔ̃ nɛ: «Yesu ó yĩn kɩ fɛ̃ névye pwah mɔ. Nɛ́ ǹmɔ ó yĩn náh, yĩn yɔ́ ńtɛ̃ náh
ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ kɔ̃ kèkõyɔ̃́, nɛ̂-á kɩ fɛ̃ névye min pwah mɔ.»

13 Tukey tùkèpu sɔ̀̃ pĩ nɛ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ náh Nsyifunɔ kǎrn ǹgbɛ̃ pɩ, ànɛ̂
pè náh mɛ n mɔ n kɔ̃ nɛ́npɔ́ tĩ̀nnɛ. Tɛ́ pǎh n wɛkɩ nɩ̀sɑ̃h ànɛ̂ lékɑ̃́mnɛ sɛ̃́,
képah mɛ pé gbɑ̃̀n du. Ǹtɛ pè mó tɔ̃ sɔ̀̃ pĩ nɛ, pépi-á lésõ Yesu kómûnɛ.
14 Tɛ́ pé yĩ́-á mó tɔ̃ sɔ̀̃ mɛ ďĩ́ mɛ̀ yõ nɛ̂-á dɛ́nmɔnɔ wɛ, tyíyóné náh tɔ̃ wɛ pé
tyí. 15 Kǎh pɩ sɛ̃́, pè Pyɛrɩpi kɔ̃ pè wil tukey tùkèpu tĩ̀nkɩ̀ wrɔ́, tɛ́ pépi mɛ
wɛ̃ wɛ pé yahlɛ 16 tɛ́ nɛ, sɔ̃̌ se pé kɩ pɩ no nɔ́pilɛ nɩ? Ǹkɛ̃́, kɔ̃lɩ kɔ̃lɩ tɛ̃̌ náh
se mó tɔ̃ kélɛ tɛ́. Yerusalɛmɩ tɑ̃n pól-á pĩ nɛ, Pyɛrɩpi-á pɩ gbɩ̌l mɛ̀nɛ. 17 Kàh
pɩ sɛ̃́, pé ye kè yahle pé tyí dírí sɔkɔ nɛ, pè káh tɔ̃ Yesu yĩnnɛ n yo ǹnî yɔ́
ńtɛ̃ tyí. Képah-à pɩ, yĩ mɛ̀ náh n tɔ̃ n mɔ n yuku n pi yahlɛ.
18 Képah tɛ̃̀nɛ, pè tɔ̃ pè ye, tɛ́ kè yahle pé tyí gbógbó nɛ, pé káh tɔ̃ Yesu
yĩn noh n yah pé vyɛ̃y yah, ànɛ̂ pè káh tɔ̃ kwɔ́nɔ́ pɩ ǹ yĩn yõ. 19 Ǹtɛ Pyɛrɩpi
pè syah nɛ: «Yépi ńtɛ̃ kè sõ n yah kɛ̀: Kè se mɛ yĩ́nɛ́nɔ́lɛ Liyel tyí, áyâh
ǹmɔ tyí yɛ, tɛ́ yépi yóré fɛ̃ syi? 20 Ápi tɛ̃ wɔlɛ, áyáh nɛ̂ wɛ, tɛ́ nɛ̂ noh, á náh
fɛ̃ n yɛ n pi sé yɑ̃́hnɔ́lɛ.» 21 Képah tɛ̃̀nɛ, tukey tùkèpu tɔ̃ dírí gbah wɔ pé tyí,
tɛ́ pè fĩn mɔ. Pè náh sɔ̀̃ mɛ vɩ̀-ǹsah wɛ pé wɛ fõh fõh tɛ̃̀nɛ, no pól-á sɔ̃̌npílɛ
Liyel yĩnnɛ n gbilki Pyɛrɩpi tyípíkɩ̀ mɛ̀ yĩnnɛ. 22 Tɛ́ ďĩ́ nɛ̂ dɛ́nmɔnɔ-á sɔ̀̃ pɩ
gbɩ̌llɛ, à kah ye tikinininɛ.

Yesu yõ sɛ̃́pú nîrîlɛ

23 Pǎh fyɔ̀ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ fĩn mɔ, sárká syínwɩ̀̃lkɩ̀pu yɔ̀̃tɑ̃m ànɛ̂ yèwàhnɩ̀-
á nɛ̂ yo pé tyí, pè kyɩ sè pól yɑ̃h pé kɔ́mû tyí. 24 Pé wɛlɔ nóhntɛnɔ náh, pé
pól pé sõnɔ pɩ núkúlɛ, à Liyellɛ n ni nɛ ńkɛ̃́: «Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃, áwɔ ye mɔ yĩ̂nyõlɛ,
ànɛ̂ sétáhlɛ, ànɛ̂ pnɛ yɔlɛ, à tahlɩ sé sɔkɔ yíyĩ̀n pól tyí. 25 Ápi náh nɛy Davidi
nɛ̂-á á tɔ̀̃npɩlɛ, áwɔ ye à kɔ̃ à kè yo á Mirki gbɔ̀̃ yõ nɛ ńkɛ̃́:
‹Kwâh nɛ̂ yúkúnyahlenɔ mɛ kwlo kwlo tyí?
Kwâh nɛ̂ tyíkwɛ̂ sõnɔ mɛ névye sɔkɔ!

* **4:11** 4.11 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 118.22.

26 Kèkõyő yȍtãm wɛ̃ tyí mɔ,
tɛ́ yah tãm tɔ tuke mɔ, à pı núkúlɛ,
pè Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n fwo ànɛ̂ ǹ nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.›†
27 Gbı yõ, kwil mè ńtɛ̃ sɔkɔ, yȍtɛ̃ dı̋ Yerɔdı ànɛ̂ gbɛ̆nyah yah tɛ̃-ò dı̋ Põse
Pilati ye wɛ̃ tyí mɔ, à tahlı Yisrayel tãn ànɛ̂ kwlo kwlo tɛ́lɔ́ tyí, pè á tȍnpı
Yesulɛ n fwo, ǹmɔ nɛ̂-á á nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. 28 Yah, wáh lésõ á tɛ̃nwɛnɔ
sɔkɔ tyi nónó yah tɔkɔ sah á dyɔ dyɔ tɛ̆nɛ, sépi ye pè pı. 29 Ǹtɛ núkúnúkú,
yah pè ápilɛ n kyĩ n kõ kɛ̀! Nìsãh ǹgbɛ̃nɛ á kõ, à á wɛynɛ n yah n yo, ápi
nónó-á á tȍnpıbılɛ. 30 Tɛ̃nwɛnɔlɛ á kõ, à yámpúlɛ n dɛ n mɔ, à mó gbı̌l tyilɛ
n pı, á tȍnpı Yesu yĩn yõ.» 31 Tɛ́ fı̋ nɛ̂ sɔkɔ-á sȍ pélɛ tùkènmɔnɔlɛ, níri-á
fyɔ̀ n tyɛ, nɛ́npɔ́ núkú yike. Képah tɛ̆nɛ, Liyel Mirki pé pól tɔkɔ, pè tyah
Liyel wɛynɛ n yah n yo n kõ nìsãhlɛ.

Yesu yõ sɛ̃pú nɛ́gbro mɛ dùkùlɛ wɛ̃ tyí

32 Yesu yõ sɛ̃pú pól sȍ mɛ n sõ dùkù núkúlɛ, tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé nɛ n pı
dùkù núkúlɛ. Pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh sȍ mɛ n yo nɛ, pé gbȁn yı̂lɛ, pé gblɔ̌y
núkúní tyí-á sélɛ. Tɛ́ pé wɛ̃ wrɔ́, pé pól gbȁn yı̂ sȍ pı tɔ́wû tyílɛ. 33 Tɛ́
tɛ̃nwɛnɔ ǹgbɛ̃ sɔkɔ ye sȍ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tɛ̃ntȍ névye pı ǹ tyí yónwàhpu
kègblɔlɛ, à ǹ tyílɛ n yo n kõ nɛ, wǎh ku tɛ́ yilki mɔ. Tɛ́ Liyel pèpɔrı ǹgbɛ̃
sȍ mɛ pé pól yõ. 34-35 Swɛ̃y, képah náh pı, gbên-à sȍ mɛ nónó tyí, pě sélɛ n
yãm, ǹ tɛ́ sé pɔ́lɛ Yesu tɛ̃ntȍ névyelɛ n kõ. Pépi n mó sélɛ n dibi, à yĩnɛ pé
nɛ́núkù núkú pól fyȁhnɔ́nɔlɛ. Képah ye, yãm pí-ò náh sȍ mɛ pé sɔkɔ.
36 Tɛ́ légbı̋nɛ, Nsyosɛfu yɔ́ sȍ mɛ, nɛ̂-á dubi Syipri gbɛ̆nyah. Levi yìkì nɛy
ye sȍ ǹnɛ. Tɛ́ Yesu tɛ̃ntȍ névye mɛ yĩn dyı à kõ Barnabasılɛ, nɛ̂ kɔ́r-á sɔ̋ré
mɔ́-òlɛ. 37 Ǹmɔ mɛ ǹ swãh yãm, tɛ́ mɛ pɔ ké pɔ́lɛ Yesu tɛ̃ntȍ névye gbȍ
dahbı.

5

Ananiyasi ànɛ̂ ǹ kyı Safiralɛ

1 Ǹtɛ dı̋ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Ananiyasilɛ. Ǹmɔ ànɛ̂ ǹ kyı Safira mɛ pé sétáh
yɔ́ yãm, tɛ́ yo sah núkú yõ, 2 à ké pɔ́ túkù kãm sah. Képah náh, Ananiyasi
mɛ kyı ké pɔ́ tɛ́ynɛ Yesu tɛ̃ntȍ névye kõ. 3 Képah sɔkɔ, Pyɛrı mɛ yo ǹ tyí
nɛ, Ananiyasi, sétȁn yȍtɛ̃ se pı sɔ̃ tɛ́ wɛ de yı̋ ǹ nı sɔkɔ sɛ̃, fɔ́ɔ́ à pɔ mìnì yo
Liyel Mirki tyí, tɛ́ sétáh yȁmnɔ́ pɔ́ túkù kãm sah nı? 4 Sétáh mè yȁm-ǹkɛ̃
gbı̋nɛ, ǹ yɛ̃ngbɛ̃ tyí kó sȍ kélɛ nı? Wǎh tõ pɔ kè yãm, ké pɔ́ kó pı ǹmɔ tyílɛ
nı? Ǹtɛ yĩ mè dùkù pínɔ́ sõnɔ se pı sɔ̃, tɛ́ de ǹ nı sɔkɔ nı? Ǹkɛ̃, névye ó
tyí náh à yo mìnìnɛ dɛ́, Liyel tɔ tyí-á. 5 Ananiyasi-á fyɔ̀ kénɛ wɛlɔ noh, à
núkú syıkı ku. Kǎh pı sɛ̃, nónó pól-á yĩ mè noh, tíkí pè kah tɛ̃. 6 Wǎh ku
sɛ̃, kètɛ̆npì mɛ pɔ ǹ lékó fɔkɔ, tɛ́ à tɔkɔ kyı yĩ.
7 Képah náh, lɛ́rínɔ́ tɔ̃nɔ́ kénkõ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, ǹ kyı pɔ de nɛ́npɔ́, tɛ́ tir
nɛ̂-á pı sɔkɔ, à náh sȍ mɛ kè pĩ. 8 Pyɛrı mɛ à syah nɛ, à yo pé syah, dan mè
se ńtyı̋nɔ pè yãm pé sétáh mènɛ nı? Á mɛ nɛ, àwe, kénɛ dan-á. 9 Képah
sɔkɔ, Pyɛrı mɛ yo ǹ tyí nɛ, pè se pı sɔ̃, tɛ́ yo sah núkú yõ ǹ pɛlɛ, à pɔ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Mirki vyãh sȍlɛ n noh nı? Á yah, nónó-á kyı yĩ ǹ pɛ lékólɛ, pǎh mɛ
pɔ n de yɔ̀. Tɛ́ pǎh kı ǹ tɔ lékó tɔkɔ n sɔkɔ n pi. 10 Pyɛrı-á yo sɛ̃, nɛ́npɔ́
swɔ, pi núkú syıkı ǹ yah tȉnnɛ, à ku. Kètɛ̆npì-á de kyı, pè kyı à wɛ kúnɔ́lɛ.

† **4:26** 4.25-26 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 2.1-2.

Pè mɛ à tɔkɔ kyɩ yĩ ǹ pɛ tnô. 11 Képah sɔkɔ, tíkí Yesu yõ sɛ̃pú tı̏nkı̏ pól kah
tɛ̃, à tahlɩ tyi nɔ́pi nóhpú pól tyí.

Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye gbı̌l tyi náhnáh pínɔ́lɛ

12 Liyel sɔ̏ mɛ n syɔ̃ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye tyí, à gbı̌l tyi náhnáhlɛ n pɩ névye
nɩyɔ̋. Pè sɔ̏ mɛ pé sõnɔ pɩ núkúlɛ ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃pú tɛ́lɔ́ póllɛ, tɛ́ wɛ̃nɛ n
tuke n mɔ Liyel ní-ńsah gbô párn yɔ́ sɔ̏, nɛ̂-á pè n ye Salomo párnnɛ. 13 Ǹtɛ
no tɛ́lɔ́ sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̏ mɛ ǹ nɩlɛ n syãh n kwrɔ n mɔ pé sɔkɔ. Tɛ́
no pól mó tɔ̃ mɛ pélɛ n kah n sõ. 14 Képah sɔkɔ, díbí ànɛ̂ syɔ́ náhnáh sɔ̏
mɛ n sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ, dòhnìnɔ́ kɔ̃ kè n pɩ n yuku ǹ yõ sɛ̃pú yõ. 15 Kǎh
pɩ sɛ̃, névye tyah n wil pé yámpúlɛ, à pélɛ n sah n pɔ pàl yõ, képah náh pɩ,
sɛ̃ sɛ̃ yî yõ wȁl yey sɔkɔ, nɛ Pyɛrɩ-à pɔ n sɔkɔ, tɛ́ ǹ mírkí wɛ mɔ pé sɔkɔ
nɛy nɛ̂ yõ, tɛ̃ wɛ dɛ. 16 Yerusalɛmɩ gbɔ̀plɔ kwlo névye náhnáh ńtɛ̃ tɔ sɔ̏ mɛ
pé yámpúlɛ n tɛ̃ n pɔ n pɔ, à tahlɩ névye tyí, sétȁn-á sɔ̏ mɛ nónónɛ n kwlɔ.
Tɛ́ pé pól sɔ̏ mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ n wɛ.

Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye fɔ̃́hnɔ́lɛ

17 Képah tɛ̃nɛ, sárká syínwı̏lkı̏pu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ ǹ náh névye póllɛ nónó-á
Sadusɛ̃ névyelɛ, pè tyah dyɔ́yɔ́kìlɛ n pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névyelɛ, 18 tɛ́ pè tɛ̃ kyɩ
dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. 19 Ǹtɛ lékȃh-á pɔ mɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yı̂nyõ tɔ̏npɩ yɔ́ pɔ
wɔ̀kɔ̀npèkè mè yah yɩkɩ mɔ ànɛ̂ ké sɔkɔ táh vì yeynɛ, à Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye
wilki, tɛ́ yo pé tyí nɛ: 20 «Yé kyɩ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, yè kyɩ min sȁn tyi
nɔ́pi pól yo névye tyí.» 21 Wɛy mɛ̀-á yo pè noh sɛ̃, séngbɔ̃ púpúlɛ, pè mɛ
yuku kyɩ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, à kyɩ tyah kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ.

Légbı̋nɛ, sárká syínwı̏lkı̏pu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ ǹ náh névye mɛ kyɩ tukey
tùkèpu tı̏nkı̏ ye ànɛ̂ Yisrayel gbɛ̃nyah yèwàhnì póllɛ. Tɛ́ mɛ sràsyíbí tõ nɛ,
pè kyɩ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye wilki n pɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. 22 Ǹtɛ pǎh kyɩ yĩni tɛ̃,
pè náh pè wɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. Pè mɛ pé syɩ pɔ ké yah yo pé yɔ̏tãm tyí
nɛ ńkɛ̃, 23 páh kyɩ wɔ̀kɔ̀npèkè yah wɛ tɛ̃́nmɔnɔlɛ pallɛ ànɛ̂ ké sɔkɔ táh vì
yey tɔlɛ, sé syíkípúlɛ tɛ̃nɔ́lɛ pé tɛ̃-ǹtȁn sɔkɔ. Ǹtɛ páh se mó tɔ̃ sè yɩkɩ mɔ
de, pé náh nɛy wɛ sé sɔkɔ. 24 Pǎh yo sɛ̃, yĩ mè nóhnɔ́ Liyel ní-ńsah gbô
syíkípú yɔ̏tɛ̃ dı̃́ ànɛ̂ sárká syínwı̏lkı̏pu yɔ̏tãm fɔkɔ fil. Pè mɛ wɛ̃nɛ n piki n
yah Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye tyí-á pɩ dùkù nɛ̂nɛ. 25 Pǎh mɛ képah sɔkɔ, ǹnî yɔ́ pɔ
yo pé tyí nɛ, névye nónó-á pè dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, pǎh mɛ névyelɛ n
kwɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ.

26 Képah tɛ̃nɛ, Liyel ní-ńsah gbô syíkípú yɔ̏tɛ̃ dı̃́ ǹ no tɛ̃, à pé nyáh sõ.
Pǎh kyɩ, tíkí pè tɛ̃ nɛ páh kɩ nɛ pé pè tɛ̃ gbùgbù, névye káh pɔ pé minki
ko dyɛ̂hlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, pè pè ye yárr, à sɔkɔ. 27 Pǎh kyɩ yĩni tɛ̃ pélɛ tukey
tùkèpu tı̏nkı̏ tyí, sárká syínwı̏lkı̏pu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ pè syah nɛ, 28 pé kó lésõ
kè tũ pé tyí nɛ, pè káh tɔ̃ kwɔ́nɔ́ pɩ n yah dı̃́ mè yĩn yõ nɩ? Tɛ́ pè yah, pǎh
pé kwɔ́nɔ́ tɔ̃ mɔ Yerusalɛmɩ kwil pól sɔkɔ, tɛ́ tɔ̃ mɛ ǹ kũ plɔlɛ n twah pépi
yõ kɛ̀! 29 Ǹtɛ Pyɛrɩ ànɛ̂ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye tɛ́lɔ́ mɛ yo pé tyí nɛ: «Á kɩ Liyel
dyɔ yı̃́ tɛ̃ yɛ sɔ̃́, tɛ́ kɩ névye tyílɛ n pɩ? 30 Yesu nɛ̂-á yé ko mɔ dahnɩ yõ, á
náh tãn Liyel ye ǹ lékó yilki mɔ, 31 tɛ́ à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ, à kyɩ à sah ǹ gbɔ̏yɔ̏
sɔ̏lɛ. Tɛ́ à pɩ yɔ̏tɛ̃nɛ, ànɛ̂ pwáhnmɔ-òlɛ nɛ ńkɛ̃, ǹmɔ gbɔ̏ yõ Yisrayel tãn fɛ̃
pé nnɔ vi mɔ, pè mó pé tyípêl yɔ̃nmɔnɔ wɛ. 32 Kénɛ tyi nónó-á Liyel pɩ,

ápi ànɛ̂ Liyel Mirki ye sé yónwàhpu kègblɔlɛ, wǎh képah nɛ̂nɛ névye kɔ̃,
nónó-á sah ǹ tyí yõ.»

33 Képah tɛ̃nɛ, tukey tùkèpu tȉnkȉ-á wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃́, pé fɔkɔ kah vyãh,
fɔ́ɔ́ pè sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ, pé Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye ko mɔ. 34 Ǹtɛ Farisiyɛ̃ nɛy yɔ́
sɔ̏ mɛ pé sɔkɔ pè n ye Kamalyɛlılɛ. Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́-ò yɔ́ ye sɔ̏ ǹnɛ,
nɛ̂-á névye pól mɛ yɔ̏yénnɛ n sah ǹ yõ. Ǹmɔ mɛ yuku yȋn tukey tùkèpu
tȉnkȉ nıyɔ̋ tɛ́ nɛ, pè Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye wilki mɔ kégbɔ́ kwéy átrɛ. 35 Pǎh wil,
à ǹ syı yo pé no tyí nɛ: «Á no Yisrayel tãn, yé yé gblɔ̏y kyɔmı yȋ́ yé tyípínɔ́
sɔkɔ, à yuku díbí nɔ́pi tȉnnɛ dɛ́! 36 Ké náh tɔ̃̏nì pı di mónɔ́lɛ kah, gbȋ́ nɛ̂-á
Tedası mɛ yuku ǹ gblɔ̏y pı nɛ, nɛ́-ǹgbɛ̃-á péwɔlɛ, tɛ́ díbí nɛ́pȋ̂ kyɛyɛ̋h (400)
sɔ̃nɔ vi mɔ pè kɔ̃ pè ǹ sɔ̏ tɛ̃. Ǹtɛ wǎh pɔ ko mɔ, ǹ sɔ̏ tɛ̃́pú pól náh karkı di?
Nɛy se tɔ̃ wũ? 37 Ǹmɔ tyí sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Kalile gbɛ̆nyah dȋ́ Nsyudası mɛ
tɔ̃ yuku kénɛ gbɛ̆nyah névye yãh gbȋ́nɛ, à pé náhnáh yõ yıkı pè kɔ̃ pè ǹ sɔ̏
tɛ̃. Ǹtɛ ǹ tɔ náh pɔ ko mɔ, tɛ́ ǹ sɔ̏ tɛ̃́pú mɛ karkı di? 38 Képah ye núkúnúkú
tɛ̃nɛ, mé kélɛ n yo yé tyí, yé yé vyɛ̃y dɛ no nɔ́pi tyí sɔkɔ, yè mó pè fin mɔ
pè nɛ n yuku. Pé tir yáhntɔkɔnɔ, képah náh pı, pé tyípíní mɛ̀-à kı mɛ wil
névye tɛ̃ tyí, kè kı tyɛ ké gblɔ̏y. 39 Ǹtɛ kàh kı mɛ wil Liyel tɛ̃ wɔ tyí tɔ́tɔ́,
yépi náh fɛ̃ kè yıkı n pi. Yé kyɔ̀mìnɔ́ pı, yè káh pɔ tyah Liyel wɔlɛ n fwo
dɛ́!»

Kamalyɛlı-á yo sɛ̃́, pé no sah ǹ tyí yõ. 40 Pè mɛ tɔ̃ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye ye
de, à pɔ pè ko yèfɔ̃hlɛ. Tɛ́ kè yahle pé tyí nɛ, pè káh tɔ̃ Yesu tyílɛ n yãh,
tɛ́ pè fin mɔ. 41 Ǹtɛ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye sɔ̏ mɛ nìvìnì sɔkɔ kègbılɛ, pǎh n yal
tukey tùkèpu tȉnkȉ wrɔ́ gbȋ́ nɛ̂nɛ, pǎh sɔ̃̋npílɛ kè kyɔmı wɛ nɛ, páh yȋnɛ
fɔ̃̋hnɔ́lɛ Yesu yȋnnɛ. 42 Képah sɔkɔ, sɔ̃mɛsɔ̋ pè n nɛ n mɛ Liyel ní-ńsah gbô
ànɛ̂ kétlo sɔkɔ, ǹ névyelɛ n kwɔ, ǹ tɛ́ Nìvìnì tirlɛ n yo pé tyí Yesu Krista
tyí yõ.

6

Yɔ̃ke tɔ̃̋nsàhndibipu yáhnwȉlkȉnɔ́lɛ

1 Légbȋ́nɛ, wãn sɔ̏ mɛ n mɔ Yesu tɔ̏ sȃ́hpú nɛ́dán yõ. Képah sɔkɔ, Krɛkı
wɛy wɛ́kípú tyah n wɛkı nɛ, sɔ̃mɛsɔ̋ pé no Yebre wɛy wɛ́kípú-á mɛ n syıkı
pépi pɛ́kúsyɔ yɔ̃ yɔ̃ke dibi gbȋ́nɛ. 2 Kǎh pı sɛ̃́, Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye nɛ́pȋ̂ gbɔ̃nimí
mɛ Yesu tɔ̏ sȃ́hpú tɔ́wû pól ye tuke, tɛ́ yo pé tyí nɛ, kè náh yȋnɛ pépi Liyel
wɛy yónɔ́ yal n mɔ, pé mó de tɛ̃ yɔ̃ke díbínɔ́ sɔkɔ. 3 Képah-á, pé yȗ́npyé,
pè díbí nɛ́pȋ̂ kwǎrnimi yah n wilki pé sɔkɔ, nónó yȋ́ngbí-á mɛ n yo, tɛ́ Liyel
Mirki mɛ pè tɔkɔ, ànɛ̂ lékȃ́m mɛ pé sɔkɔ. Páh kı tɔ̏ mɛ̀ dahbı pépi gbɔ̏.
4 Kàh kı pı sɛ̃́, pépi-á kı mó yɔ̃ sɔkɔ nírí pínɔ́ ànɛ̂ Liyel wɛy yónɔ́ tɔ̏lɛ.
5 Képah sɔkɔ, pǎh nɛ̂ yo, tɔ́wû pól kè fɛ̃ syi. Pè mɛ Yetyɛ̃nı yah wilki, ǹmɔ
nɛ̂ Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́-á sɔ̏ mɛ gblò, tɛ́ Liyel Mirki mɛ à tɔkɔ. À tahlı Filipi tyí,
ànɛ̂ Prokɔrılɛ, ànɛ̂ Nikanɔrılɛ, ànɛ̂ Timolɛ, ànɛ̂ Parmenasılɛ, ànɛ̂ Antyɔsyı
kwil Nikolasılɛ, ǹmɔ nɛ̂-á lésɔ̃ vi mɔ de Nsyifunɔ Liyel nínɔ́ wɛ̃̏kì sɔkɔ.
6 Tɛ́ mɛ pépilɛ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye wɛ̃kı. Pépi mɛ pé gbȁn sah pé yɔ̃ nírí pínɔ́
sɔkɔ, à sãm mɔ pé sɔkɔ.

7 Képah tɛ̃nɛ, Liyel wɛy sɔ̏ mɛ n tɔ̃ n mɔ n yuku, tɛ́ wãn mɛ n mɔ n
yuku náhnáh Yesu tɔ̏ sɑ̃́hpú nɛ́dán yɔ̃ Yerusalɛmɩ kwil. Sárká syínwȉlkȉpu
tɔ náhnáh sɔ̏ mɛ fɛ̃ syi sɛ̃ Yesu yɔ̃.

Yetyɛ̃nɩ tɛ̃́nɔ́lɛ

8 Yetyɛ̃nɩ sɔ̏ Liyel pèpɔrɩ náhnáh wɛ ànɛ̂ ǹ tɛ̃́nwɛnɔlɛ. Ȁ sɔ̏ mɛ à tɔkɔ
à gbɪ̌l tyilɛ n pɩ névye nɩyɔ̃́. 9 Képah tɛ̃nɛ, Nsyifunɔ tyah yékɑ̂̃blɛ n pɩ
Yetyɛ̃nɩnɛ. Pé túkùlɛ, Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ nɛ̂-á pè n ye yɔ̃rɩ sɔkɔ wȉlpu
wɔ̀kɔ̀lɛ, képah névye ye. Pè n wil Sirɛnɩ kwil ànɛ̂ Alɛkisɑ̃dri kwil. Pé túkù
mɛ n wil Silisi gbɛ̃̌nyah ànɛ̂ Asi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ. 10 Tɛ́ Liyel Mirki gbɔ̏ yɔ̃,
Yetyɛ̃nɩ sɔ̏ mɛ n wɛkɩ lékɑ̃́mnɛ. Képah ye, no nɔ́pi náh mɛ tɛ̃ wɛ ǹ wɛlɔlɛ
n kɔ̃lɩ. 11 Képah tɛ̃nɛ, pè kyɩ nósyɔ́ tɔkɔ pɔ́lɛ nɛ pè pɔ yo nɛ, páh à wɛ à
mɛ Moyisi ànɛ̂ Liyel tyílɛ n yo n yɩkɩ. 12 Pè képah pɩ, à tɔ́wû, ànɛ̂ yèwàhnì,
ànɛ̂ Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú mɔ Yetyɛ̃nɩ yɔ̃, pè kɔ̃ pè à fyɑ̃h tɛ̃ yuku ǹnɛ
tukey tùkèpu tȉnkȉ tyí. 13 Tɛ́ tɔ̃ tàrfyɔ̀ mìnyobe yísyɔ́ yah, à yuku pélɛ nɛ
pè kyɩ yo nɛ, dɪ̃́ mɛ̀ náh mɛ n yal n mɔ Liyel ní-ńsah gbô ànɛ̂ Moyisi tyi
kɔ̏nsàhnɔ́ tyí yónyɩkɩnɔlɛ. 14 Páh kè noh ǹ vyɑ̃h yah à mɛ n yo ńtɛ̃nɛ nɛ,
kénɛ Nasarɛtɩ Yesu mɛ̀-á kɩ pɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔ n pi, tɛ́ Moyisi-á pé kwɔ
wɑ̃̏l nónónɛ, wăh kɩ sé tɔ vi mɔ. 15 Képah sɔkɔ, tukey tùkèpu tȉnkȉ pól tyah
Yetyɛ̃nɩnɛ n yah díkídíki, tɛ́ ǹ yah wɛ kè mɛ yȉnyɔ̃ tɔ̏npɩ tyí kɔ̃lɛ.

7

Yetyɛ̃nɩ Liyel tyi yah yónɔ́lɛ

1 Képah sɔkɔ, sárká syínwȉlkȉpu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ Yetyɛ̃nɩ piki yah nɛ, no-á
nɛ̂nɛ n yo ǹ tyí sɔkɔ, gbɩ se kélɛ nɩ? 2 Yetyɛ̃nɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ń súbí ànɛ̂
ń yɥ̃́npyé, yé noh ń tyí. Gbɪ̃́ nɛ̂-á lésɔ̃ á náh nɛy Abrahmɩ náh tɔ̃̏nì mɛ yal
yuku Yarɑ̃ kwil sɔkɔ, tɔ̃́rí nɛ́tɛ̃́ Liyel ye lésɔ̃ wil ǹ yah Mesopotami gbɛ̃̌nyah,
3 tɛ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ: ‹Yal á gbɛ̃̌nyah ànɛ̂ á kéte tɑ̃n wrɔ́, ǹ yuku gbɛ̃̌nyah
yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á mé kɩ ǹ wɛ̃kɩ n pi.›* 4 Képah sɔkɔ, Abrahmɩ yal Kalde tɑ̃n
gbɛ̃̌nyah sɔkɔ, à kyɩ tɛ̃ Yarɑ̃ kwil.† Képah náh, ǹ sú-á pɔ ku tɛ, Liyel mɛ à
kɔ̃ à yal Yarɑ̃ kwil, à pɔ tɛ̃ gbɛ̃̌nyah mɛ̀ sɔkɔ, nɛ̂ sɔkɔ-á yépilɛ núkúnúkú
yɔ̀. 5 Tɛ́ Liyel náh sɔ̏ sétáh yɔ́ ńtɛ̃nɛ à kɔ̃ ǹ tyílɛ ásɔ̏̂. Gbáhsúkí kénkɔ̃ fyé
tyahlɛ, à náh kélɛ à kɔ̃. Ǹtɛ à ǹ vyɑ̃hlɛ à kɔ̃ nɛ, páh kɩ pɔ gbɛ̃̌nyah mɛ̀ pɔ́llɛ
à kɔ̃. Tɛ́ kăh kɩ tɔ̃ pɩ ǹ pétóbé tɔ tyílɛ, ǹmɔ kɛ̃ náh ńtɛ̃ sɔkɔ. Tɛ́ légbɪ̃́nɛ, pi
ńtɛ̃ náh sɔ̏ mɛ Abrahmɩ tyí. 6 Liyel mɛ tɔ̃ yo ǹ tyí nɛ: ‹Á pétóbé kɩ pɔ wil kɩ
kyɩ n tɛ̃ n pi gbɛ̃̌nyah káhkí sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ pè kɩ n pɩ n pi yɔ̃bɩlɛ, tɛ́ kɩ
fɔ̃́hnɔ́ wɛ, pópó ye kyɛyɛ̃́h (400). 7 Ǹtɛ gbɛ̃̌nyah káhkí nɛ̂ sɔkɔ-á pélɛ yɔ̃rɩ
sɔkɔ, ńmɔ Liyel tukey kɩ n syɩkɩ n pi kénɛ gbɛ̃̌nyah tɑ̃n yɔ̃. Tɛ́ képah náh,
pè kɩ wil yɔ̃rɩ sɔkɔ nénpɔ́, kɩ pé syɩ pɔ ńmɔ yȉn gbilki ásɔ̏̂.› 8 Képah yóntɛnɔ
náh, Liyel mɛ yégbékè kwrɔ mɔ Abrahmɩnɛ, képah nɛ̂-á kɩ sɔ̏ n wɛ̃kɩ n pi
kɔ̏kè kɔ̏nɔ́ sɔkɔ. Képah ye, Abrahmɩ-á pɔ Yisakɩ dubi, à mɛ à kɔ̃ ǹ dúbínɔ́
sèpȉn kwărtɔ̃-ò sɔ̃lɛ. Yisakɩ tɔ mɛ pɔ ǹ pídɪ̃́ Nsyakɔbɩ kɔ̃. Nsyakɔbɩ tɔ mɛ
pɔ ǹ dɪ̃́npȉ nɛ́pȉ̂ gbɔ̃nimí kɔ̃, pépi nónó-á ápi yȉkȉnȉ gbɔ̃ninɔ́ náh tɑ̃nnɛ.

* **7:3** 7.3 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 12.1. † **7:4** 7.4 - Abrahmɩ lésɔ̃ mɛ Kalde gbɛ̃̌nyah sɔkɔ, Mesopotami sétáh yɔ̃.

9 Képah náh, á náh tãn pɔ tyah pé gbɛ̃ndɩ̃́ Nsyosɛfu dyɔlɛ n yɔ. Tɛ́ à tɛ̃
yãm yɔ̃lɛ, pè kɔ̃ pè sɔkɔ ǹnɛ Yesyipti gbɛ̃nyah. Ǹtɛ Liyel sɔ̀ mɛ Nsyosɛfulɛ.
10 Á ǹ yõ wilki yènvyȁhnpèl nɔ́pi sɔkɔ, tɛ́ lékɑ̃́mnɛ à kɔ̃ yɩ̃́ɩ̃́, tɛ́ Yesyipti yɔ̀tɛ̃
dɩ̃́ Farawɔ̃ yɩ̃́ kɔ̃ kè yuku ǹnɛ. Képah sɔkɔ, à mɛ à pɩ ǹ gbɛ̃nyah ànɛ̂ ǹ tɔ̃rí
kéte pól yah tɛ̃-òlɛ. 11 Tɛ́ kwɛ́npékè yɔ́ pɔ de Yesyipti gbɛ̃nyah ànɛ̂ Kanah
gbɛ̃nyah pól sɔkɔ, à pɩ yèvyãhrɩ ǹgbɛ̃nɛ pé tyí. Ké pékénkàhnmɔnɔ tɛ̃ tyí,
á náh tãn náh tɔ̃ sɔ̀ mɛ kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ n wɛ n yõ.‡ 12 Tɛ́ Nsyakɔbɩ-á pɔ kè
wɛ noh nɛ, yõke-á mɛ Yesyipti sɔkɔ, ké gbennɛ, à á náh tãn tɛkɩ mɔ nɛ́npɔ́,
pè kyɩ yõke yah pɔ, pépi nónó-á ǹ wɛ̃́npɩ̀lɛ.§ 13 Pǎh tɔ̃ pɔ pé syɩ yuku kɛ
ní-òlɛ, Nsyosɛfu mɛ ǹ gblɔ̃y tyí yo wah ǹ nɛ́nkyíbí tyí. Kǎh pɩ sɛ̃́, Farawɔ̃
mɛ Nsyosɛfu duku wɩ̀l-ǹsah pɩ̃. 14 Képah sɔkɔ, Nsyosɛfu tɛ̃ntɔ̀ mɔ nɛ, pè
kyɩ pé sú Nsyakɔbɩ ànɛ̂ ǹ no pól tɛ̃ n pɔ. Pè sɔ̀ mɛ nɛ́pɩ̃̂ tikitɔ̃ní pɔ́ gbãm pɔ́
kwlɔ́lɛ. 15 Sɛ̃́ ye Nsyakɔbɩ mɛ yuku pɔ tɛ̃ Yesyipti gbɛ̃nyah sɔkɔ. Á syi pɔ
ku nɛ́npɔ́ ànɛ̂ á náh tãn tɔ póllɛ. 16 Pé lékyɩ̂ mɛ twah kyɩ yɩ̃ Sisyɛmɩ kwil
diki yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á lésõ Abrahmɩ dwe Yemɔrɩ wɛ̃́npɩ̀ tyí.

17 Liyel-á lésõ ǹ vyãhlɛ Abrahmɩ kɔ̃ nɛ̂ yɩ̃nnɛ, ké pɩ gbɩ̃́-á pɔ n nɔ, ápi no
kwel náhnáh Yesyipti sɔkɔ. 18 Tɛ́ yɔ̀tɛ̃ késɑ̃́n yɔ́-á pɔ dɔkɔ Yesyipti yõ, ǹmɔ
náh sɔ̀ Nsyosɛfulɛ n pnɛ. 19 Á mɛ vi syɩkɩ á no yõ. Ǹ nɛ́pékè kàhnmɔnɔ tɛ̃
tyí, à á náh tãn kyɩ̃ mɔ, pè kɔ̃ pè pé wɛ̃́npɩ̀ yrɔ̃ milki sah kégbó pé ku yɩ̃nnɛ.
20 Légbɩ̃́ mɛ̀ ó sɔkɔ ye Moyisi dubi. Á kah plɛ yɩ̃́ɩ̃́, ànɛ̂ ǹ tyí nɔ Liyel tyí. Pè
à pu ńwɔ̃lɔ́ tɔ̃nɔ́ ǹ sú gbô. 21 Képah náh, pè à tɔkɔ kyɩ milki.* Farawɔ̃ písê
mɛ à wɛ tɔkɔ. Á pɔ à pu ǹ yɛ̃́ngbɛ̃ pídɩ̃́ sɔ̃. 22 Kǎh pɩ sɛ̃́, lékɑ̃́m tyi nónó pól-á
sɔ̀ mɛ Yesyipti sɔkɔ, Moyisi kwɔ́nɔ́ wɛ sé pól yõ. Képah ye, à pɩ wɛ̀ntǎhnɩ̀
wɛ́kí-òlɛ ànɛ̂ tyítǎhnɩ̀ pí-òlɛ.

23 Tɛ́ wǎh pɔ nɔ ye tikinininɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à kè sõ wɛ nɛ, páh kɩ kyɩ yah pé
yɩ̃́npyé Yisrayel tãn tyí. 24 Wǎh kyɩ, à kyɩ yɩ̃nɛ ǹ tyí névi yɔ́lɛ, Yesyipti nɛy
yɔ́ mɛ n fõh. Moyisi tyí névi fɔ̃́hnɔ́ yrɔ tɛ̃ tyí, à ǹ vyãh syi, à Yesyipti nɛy
mɛ̀ ko mɔ. 25 Moyisi sɔ̀ mɛ n sõ nɛ, pé no Yisrayel tãn-á kɩ n pɩ̃ n pi nɛ,
Liyel-á kɩ péwɔ tɔkɔ, kɩ pè wilki n pi pé yɔ̃rɩ sɔkɔ. Ǹtɛ pè náh tɛ̃ wɛ kè pɩ̃
ǹ tyí. 26 Ké dɩ̃ndallɛ, à tɔ̃ kyɩ Yisrayel tãn nɛ́pɩ̃̂ nímí yísyɔ́ wɛ, pè mɛ n fwo.
Á nɛ pé pè syi mɔ, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pé no, pépi ó-á pé yahlɛ. Tɛ́ kwâh nɛ̂ se
pè wɛ̃nɛ n fõh nɩ? 27 Ǹtɛ nɛ̂-á sɔ̀ n fõh ǹ ní-òlɛ, ǹmɔ Moyisi syah nɛ ńkɛ̃́, nɛ̂
se sah ǹnɛ pépi yɔ̀tɛ̃nɛ ànɛ̂ pé tùkè-òlɛ nɩ? 28 Péwɔ kònmɔ-ńsah káh kɩ nɛ̂,
á n yah n kɔ̃, wǎh ńníníɛ Yesyipti nɛy mɛ̀ ko mɔ sɔ̃ dɛ́? 29 Wǎh fyɔ̀ képah
yo, Moyisi to, tɛ́ kyɩ tɛ̃ Madyã gbɛ̃nyah sɔkɔ, à syi pɔ dɩ̃́npɩ̀ nɛ́pɩ̃̂ nímí wɛ
nɛ́npɔ́.†

30 Á tɛ̃ nɛ́npɔ́, pópó à ye tikininí pɩ. Képah náh, sõ yɔ́lɛ, à sɔ̀ mɛ gbɛ̃́nnɩ
sɔkɔ, Syinayi yɔ̃lɩ gbɔ̀pɔ, tɛ́ yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ wil ǹ yah nyàh lépɔ̃ sɔkɔ, nɛ̂-á
sɔ̀ mɛ n kɔ̃ dukuni yɔ́ sɔkɔ. 31 Yɩ̃ mɛ̀ wɛ́nɔ́ pɩ gbɛ̃ndùǹìnɛ Moyisi tyí. Tɛ́
wǎh mɛ n nɔ n de nɛ, pé kè wɛ yah yɩ̃́ɩ̃́, à Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yónmɔnɔ noh nɛ ńkɛ̃́:
32 ‹Á náh tãn Liyel ye ńmɔlɛ, Abrahmɩ, ànɛ̂ Yisakɩ, ànɛ̂ Nsyakɔbɩpi Liyellɛ.›
Képah tɛ̃nɛ, tíkí Moyisi tɛ̃, fɔ́ɔ́ ǹ wil n syah. Á náh tɔ̃ ǹ nɩ syãh ǹ yah yɔ̃ yah.

‡ **7:11** 7.11 - Kanah gbɛ̃nyah mɛ ye pè n ye Yisrayel gbɛ̃nyahlɛ núkúnúkú. § **7:12** 7.12 - Yáh wɛ pè nɛ kwɛkɩ-á de Yesyipti gbɛ̃nyah sɔkɔ, tɛ́ tɔ̃ nɛ Nsyakɔbɩ-á yõke tyí noh nɛ́npɔ́, Liyel lésõ lékɑ̃́mnɛ Nsyosɛfu kɔ̃ à yõkelɛ n koh n sah, yõke pɛkɩ gbɩ̃́nɛ. Képah ye yõke kɔ̃ kè pɔ wɛ nɛ́npɔ́. * **7:21** 7.21 Yah n tɛ Yálnɔ́ 1.22 - 2.10. † **7:29** 7.27 - 29 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 2.11 - 15.21 - 22.

33 Képah sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ yo ǹ tyí nɛ: ‹Tyah nɛ̂ sɔkɔ-á álɛ yɔ̀, nɛ́npɔ́ mɛ
ńmɔ tyí yõ. Képah ye, á lékyêh dɛ. 34 Mé ń no kwlɔ dùkù wɛ yı̃́nɛ Yesyipti
gbɛ̃̆nyah sɔkɔ, tɛ́ pé gbı̃̀nɔ́ yı̃́npɔ̃́ noh. Mé pɔ pé wı̃̀lkı̃̀-ǹsah pé yɔ̃́rı sɔkɔ.
Képah ye, sɔkɔ! Mé álɛ n tɛkı mɔ ké tyí sɔkɔ núkúnúkú Yesyipti sɔkɔ.›‡
35 Tɛ́ kénɛ Moyisi nɛ̂-á lésõ Yisrayel tãn yahle, tɛ́ à syah nɛ ńkɛ̃, nɛ̂ se sah
ǹnɛ pépi yɔ̃̀tɛ̃nɛ ànɛ̂ pépi tùkè-òlɛ nı? Ǹmɔ ó ye tɔ̃ Liyel tɛkı mɔ yɔ̃̀tɛ̃nɛ
ànɛ̂ pwáhnmɔ-òlɛ yı̃̂nyõ tɔ̃̀npı gbɔ̃̀ yõ, nɛ̂-á lésõ wil ǹ yah dukuni sɔkɔ.
36 Moyisi ye wilki Yisrayel tãnnɛ Yesyipti gbɛ̃̆nyah sɔkɔ, tɛ́ pnɛ yɔ́nsyẫh
kah pélɛ, tɛ́ tɛ̃ pélɛ gbɛ̃̆nnı sɔkɔ pópó ye tikininí. Liyel gbɔ̃̀ yõ ye à pı sépi
póllɛ gbı̃̆l sɔkɔ. 37 Tɛ́ ǹmɔ ye tɔ̃ yo Yisrayel tãn tyí nɛ: ‹Liyel kı yé sɔkɔ
nɛy yɔ́ tɛkı n mɔ n pi. Á kı pɔ pı Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ ńmɔ tyí kɔ̃lɛ.›§
38 Gbı̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ Yisrayel tãn mɛ tùkènmɔnɔlɛ gbɛ̃̆nnı sɔkɔ, ǹmɔ ye tɔ̃ sɔ̃̀ wɛ
syi yı̃̂nyõ tɔ̃̀npı tɛ̃ntɔ̃̀lɛ Syinayi yɔ̃lı yõ, à pɔ yo á náh tãn tyí. Sɛ̃ ye à wɛ syi
min wɛlɔlɛ Liyel tyí, à yo á tyí.* 39 Ǹtɛ á náh tãn náh fɛ̃ syi sah ǹ tyí yõ.
Pè à yahle, tɛ́ sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ, pé pé syı yuku Yesyipti sɔkɔ, 40 tɛ́ mɛ yo Arõ†
tyí nɛ: ‹Moyisi nɛ̂-á tɛ̃ wil ápilɛ Yesyipti sɔkɔ, á náh tɔ̃ mɛ pı̃, kénɛ Moyisi
tyí-á mɛ pı sɔ̃ dɛ́! Képah ye, yı̂ yísyɔ́ pı á kɔ̃ líyelnɔ́lɛ, sè á yahlɛ n tɛ̃.›‡
41 Kénɛ sèpı̃̀n sɔkɔ, pè mɛ tɔ̃̀ yɔ́ mɔ náhpír kètɔ̀lɛ, tɛ́ sárká wilki ké yõ, à
nìvìnì syáh syah, à pé gbɛ̃̆npını gbilki.§ 42 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Liyel ǹ náh vi pè
kɔ̃, tɛ́ pè fin mɔ sah ńwɔ̃ kèpye gbílkínɔ́ sɔkɔ, sɔ̃-á Liyel ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu
kɔ̃ pè kè wãrkı sah pé sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
‹Yisrayel tãn, yáh yípɛ̂y nónó ko sárkálɛ
pópó ye tikininí gbɛ̃̆nnı sɔkɔ,
yé se mɛ n sõ nɛ, ńmɔ tyí-á yé ko sélɛ?
43 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Yé tɔ̃̀ nɛ̂ yı̃n-á Molɔkılɛ, képah yèpir ye yé twah,
à tahlı yé ńwɔ̃ kèpil tɔ̃̀ tyí tyí, nɛ̂-á yé n ye Wrefannɛ.*
Kénɛ tã̀n ye yé pı sah yé gblɔ̃̆y tyí, tɛ́ sélɛ n gbilki.
Képah ye, mé kı yé tɛ̃ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ Babilɔnı kwil náhlɛ.›»†
44 Képah yóntɛnɔ náh, Yetyɛ̃nı tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí nɛ: «Á náh tãn-á sɔ̃̀
mɛ gbɛ̃̆nnı sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, yèpir yɔ́ sɔ̃̀ mɛ pé tyí, nɛ̂-á n wɛ̃kı nɛ, Liyel-á mɛ
pélɛ. Liyel sɔ̃̀ kè yah kɔ̃ Moyisi tyí nɛ, à yèpir mè pı sɔ̃-á pé à wɛ̃kı ké pínɔ́lɛ
gbrámgbrám. 45 Képah náh, á náh tãn pɔ yèpir mènɛ pé wɛ̃̆npı̃̀ kɔ̃. Nsyosye
ye sɔ̃̀ pı pé yah tɛ̃-òlɛ, pè yuku kénɛ yèpirlɛ à kyı nɛ́káhbí gbɛ̃̆nyahnɔ́ syi,
Liyel-á nónó yı̃ni yal. Képah sɔkɔ, yèpir mè mɛ tɛ̃ nɛ́npɔ́, pópó à pɔ syı
yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ Davidi gbı̃ tyí. 46 Tɛ́ Davidi tyí sɔ̃̀ kah nɔ Liyel tyí. Képah sɔkɔ, ǹ tɔ
mó Liyel ni nɛ, à yɛ pé wɔ̀kɔ̀ yɔ́ mɔ à kɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á Nsyakɔbı Liyellɛ. 47 Tɛ́
ǹ pídı̃́ Salomo ye pɔ pı kénɛ wɔ̀kɔ̀ mɔ́-òlɛ Liyel tyí. 48 Ǹtɛ Yɔ̃̀tah Liyel náh
mó tɔ̃ n tɛ̃ névi gbɔ̃̀ wɔ̀kɔ̀nmɔnı sɔkɔ, sɔ̃-á Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò yo kélɛ nɛ,
49 Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á nɛ ńkɛ̃: ‹Yı̃̂nyõ ye pı ń tɔ̃rí kɔ̆lɛ,
sétáh mɛ pı kòpírlɛ, ń gbáhkì súnsàh-ǹsahlɛ.
Tɛ́ wɔ̀kɔ̀ nɛ̂ dùkù mɛ yé kı fɛ̃ mɔ ńmɔ kɔ̃ wɛ́?
Ǹmɔ se kı fɛ̃ tɛ̃ yépi wɔ̀kɔ̀nmɔnı sɔkɔ?

‡ **7:34** 7.30-34 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 3.1-10. § **7:37** 7.37 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 18.15,18. * **7:38** 7.38 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 5.1-33, ànɛ̂ Yálnɔ́ 19.1 - 20.17. † **7:40** 7.40 - Arõ mènɛ, Moyisi nɛ́nkyí dı̃́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ. ‡ **7:40** 7.40 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 32.1. § **7:41** 7.41 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 32.2-6. * **7:43** 7.43 - Molɔkı ànɛ̂ Wrefannɛ, Nsyifunɔ tnɔ̂ tɛ̃pu tã̀n yísyɔ́ ye sɔ̃̀ sélɛ. † **7:43** 7.42-43 - Yah n tɛ Amɔsı 5.25-27.

50 Ǹmɔ gbɛ̆npɩnɔ náh yíyìn póllɛ di?›»‡
51 Képah náh, Yetyɛ̃nɩ tɔ̃ yo tukey tùkèpu tyí nɛ: «Nikisekɔ́kɔ́ névye nɔ́pi,
yé yé nnɔ ànɛ̂ yé ní tah tũ, à yahle Liyel wɛy nóhnɔ́lɛ, tɛ́ mɛ Liyel Mirki
yahle pɔ kwɛy nɔ. Yé mɛ yé náh tãn tyí kɔ̃lɛ. 52 Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò yɔ́ ńtɛ̃
se mɛ, nɛ̂-á yé náh tãn náh à fõh yah? Nɛ́gbí nɛ̂-á Liyel tyí, nónó-á ǹ pɔ́nɔ́
tyí yo sah kèkõyő, pè náh pépi tɔ ko mɔ di? Ǹtɛ núkúnúkú, kénɛ nɛ́gbí
náh yépi vi ǹ náh, tɛ́ à ko mɔ di? 53 Yȉnyõ tɔ̏npɩbɩ ye Liyel tõ, pè pɔ Liyel
tyi kɔ̏nsàhnɔ́ yo yé tyí. Tɛ́ yé yahle kɔ́lɔ́lɛ sé wȁl yõ.»

Yetyɛ̃nɩ kònmɔnɔlɛ, ànɛ̂ kăh yĩnɛ Sole tyí sɔ̃̏

54 Yetyɛ̃nɩ-á wɛlɔ nɔ́pi yo sɛ̃́, kè tukey tùkèpu kah yɔ kah mɔ, fɔ́ɔ́ pè
pé yníɛ n tah yrɔ tɛ̃ tyí. 55 Ǹtɛ Liyel Mirki tɛ̃-á mɛ Yetyɛ̃nɩ tɔkɔ sɛ̃́, à
tyah yȉnyõlɛ n yah díkidíki, tɛ́ Liyel tɔ̃rí wɛ ànɛ̂ Yesulɛ yúkúnyĩnntɛ̃nɔ́lɛ
Liyel gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏lɛ. 56 Képah tɛ̃ sɔkɔ, à nɛ: «Yé yah, mé mɛ yȉnyõlɛ n yah
yíkínmɔnɔlɛ, tɛ́ Névi Pídĩ́ mɛ yúkúnyĩnnɔlɛ Liyel gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏lɛ.» 57 Névye-á
képah noh sɛ̃́, pè gbo mɔ wòhòh, tɛ́ pé ní sni tũ, tɛ́ to tuke pé póllɛ ǹ yõ.
58 Tɛ́ à yɔrɩ wil kwil náhlɛ. Képah sɔkɔ, nónó-á sɔ̏ pè ye pɔ pɩ tàrfyɔ̀lɛ,
pépi mɛ pé fwɔ̀mɔ̀-ǹgbnɔ dɛ sah kètɛ̃npȉkȉ yɔ́ tyí, nɛ̂-á pè n ye Solelɛ. Tɛ́
pè tyah Yetyɛ̃nɩnɛ n minki dyêhlɛ, ǹ ku ku tɛ̃ yõ. 59 Ǹtɛ păh mɛ Yetyɛ̃nɩ
mínkínɔ́ sɔkɔ dyêhlɛ sɛ̃́, à sɔ̏ mɛ níŕílɛ n pɩ nɛ ńkɛ̃́: «Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu, ń min
yohnɩ n syi.» 60 Tɛ́ mɛ ǹ gbètukunɔ di, à yo yȉnpɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Tɛ̃ ǹgbɛ̃,
káh pé tyípékè mè mɔ n kõ.» Képah yóntɛnɔ ǹsɔ̃, à ku.

8

1 Tɛ́ păh à ko mɔ sɛ̃́, képah nɔ Sole tyí.

Sole-á Yesu yõ sɛ̃́pú fõh dùkù nɛ̂nɛ

Képah sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃́pú tȉnkȉ kàhnfõhnɔ núkú tyah Yerusalɛmɩ sɔkɔ
lésõlɛ. Kăh pɩ sɛ̃́, à wil Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye tyí sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃́pú tɛ́lɔ́ pól to
karkɩ de kwlo sɔkɔ, nónó-á mɛ Nsyude gbɛ̆nyah ànɛ̂ Samari gbɛ̆nyah sɔkɔ.
2 Ǹtɛ névye nónó-á sɔ̏ mɛ Liyel wɛ̃kɩ tɛ̃́nɔ́ plɛ, pé yísyɔ́ mɛ Yetyɛ̃nɩ lékó
tɔkɔ yĩ, tɛ́ ǹ kũ pɔ̀ kah gbo. 3 Ǹtɛ Sole tɛ̃ wɔ sɔ̏ mɛ n yah n kõ Yesu yõ sɛ̃́pú
tȉnkȉ duku tó-ńsahlɛ pnɛ́pnɛ́. À sɔ̏ mɛ n de n kõ gbên sɔkɔ, à Yesu yõ sɛ̃́pú
díbí ànɛ̂ syɔ́lɛ n tɛ̃ n yɔrɩ n wilki n dah n mɔ n pɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.

Filipi Liyel wɛy yónɔ́lɛ Samari gbɛ̆nyah sɔkɔ

4 Képah sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃́pú nónó-á sɔ̏ karkɩ kõ, pépi mó mɛ Nìvìnì tirlɛ n
yo n kõ tȁntȁn pól sɔkɔ. 5 Tɛ́ pé sɔkɔ nɛy nɛ̂-á pè n ye Filipilɛ, ǹmɔ mɛ kyɩ
kwil yɔ́, Samari gbɛ̆nyah sɔkɔ, à kyɩ tyah Krista tyílɛ n yo nɛ́npɔ́. 6-7 Képah
tɛ̃nɛ, sétȁn kwĩnki nónó-á sɔ̏ mɛ déntɛ̃nɔ́lɛ névye sɔkɔ mɛ pélɛ n kwlɔ, sè
sɔ̏ mɛ n kah n de n syi, tɛ́ n wil pé sɔkɔ, tɛ́ wil kúnɔ́ névye ànɛ̂ gbáhkɩ
núkú névye náhnáh tɔ sɔ̏ mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ n wɛ. Képah sɔkɔ, tɔ́wû-á Filipi
gbȉl pínɔ́ tyí yónɔ́ noh, tɛ́ kyɩ sè wɛ sɛ̃́, pé pól pé sõnɔ pɩ núkúlɛ, à ǹ wɛlɔlɛ
n tõ n sah n nohnɩ. 8 Kăh pɩ sɛ̃́, nìvìnì ǹgbɛ̃ wɛ kénɛ kwil.
9 Tɛ́ légbȋnɛ, dĩ́ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Simolɛ. À sɔ̏ mɛ tɛ̃nɔ́lɛ kénɛ kwil mè
ó sɔkɔ di mónɔ́lɛ. Ǹmɔ sɔ̏ mɛ snɛ̀y tyilɛ n pɩ, nónó-á mɛ Samari gbɛ̆nyah
tãn gbȁn du kègbɩlɛ, tɛ́ mɛ ǹ gblɔ̆y pɩ nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ. 10 No pól sɔ̏ mɛ mɔ ǹnɛ,

‡ **7:50** 7.49-50 - Yah n tɛ Yesayi 66.1-2.

à tɔkɔ wɛ̃npì tyí, à kyı sah yèwàhnì tyí. Tɛ́ mɛ yo tũ nɛ ńkɛ̃, Liyel tɛ̃nwɛnɔ
nɛ̂-á pè n ye Ŋgbɛ̃nɛ, képah-á dɩ̃́ mɛ̀nɛ. 11 Tɛ́ dɩ̃́ mɛ̀ sɔ̃̀ mɛ gbɛ̃ndùǹìnɛ n pı
pé tyí ǹ snɛ̀y sɔkɔ di mónɔ́lɛ, képah ye pè kɔ̃ pè mɔ ǹnɛ. 12 Ǹtɛ Filipi-á pɔ
Liyel tɔ̃rí Nìvìnì tir ànɛ̂ Yesu Krista tyí yo pé tyí sɛ̃, pè sɛ̃ ké yõ. Tɛ́ díbí
ànɛ̂ syɔ́ mɛ à kɔ̃ à pè wel wilki ni sɔkɔ. 13 Képah sɔkɔ, Simo ńtɛ̃ tɔ sɛ̃ Yesu
yõ, tɛ́ Filipi kɔ̃ à à wel wilki ni sɔkɔ. À náh tɔ̃ sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé yal Filipi
tnɔ̂. Tɛ́ gbɩ̃̀l tyi ǹgbnɔ nónó-á sɔ̃̀ mɛ n pı à n yah, sè sɔ̃̀ mɛ pı gbɛ̃ndùǹìnɛ
ǹ tyí.

14 Képah tɛ̃nɛ, Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye-á tɛ̃ Yerusalɛmı kwil, tɛ́ noh nɛ Samari
gbɛ̃nyah tãn-á Liyel wɛy fɛ̃ syi sɛ̃, pè Pyɛrı ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɛkı mɔ pè kɔ̃. 15-16 Pǎh
kyı de Samari sɔkɔ, tɛ́ Yesu yõ sɛ̃́pú nónó wɛ nɛ́npɔ́, Liyel Mirki náh tɔ̃́nì
sɔ̃̀ mɛ tiki pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ yõ. Pè sɔ̃̀ mɛ wèlnwɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́ wɛ ni sɔkɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu wɔ yɩ̃n yõ. Kǎh pı sɛ̃, Pyɛrı ànɛ̂ Nsyɔ̃ mɛ tyah nírílɛ n pı pé tyí, nɛ
pè Liyel Mirki wɛ. 17 Pè sɔ̃̀ mɛ pé gbɛ̃̀n sah no nɔ́pi yõ à nírílɛ n pı pé tyí.
Képah sɔkɔ, pè mɛ Liyel Mirki wɛ.

18 Képah tɛ̃nɛ, Simo-á kè wɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye pé gbɛ̃̀nnɛ n sah pé yõ, pè
kɔ̃ pè Liyel Mirkilɛ n wɛ sɛ̃, à pɔ pɔ́lɛ Pyɛrıpi tyí, 19 tɛ́ nɛ, pè péwɔ tɔ kɔ̃
kénɛ tǎhkìlɛ. Képah sɔkɔ, pâh fyɔ̀ pé gbɛ̃̀n sah nɛ̂ yõ, tɛ̃ Liyel Mirki wɛ.
20 Wǎh yo sɛ̃, Pyɛrı mɛ à syah nɛ, ǹ tyí yıkı n to ànɛ̂ ǹ pɔ́ tɔlɛ, wǎh sɔ̃npílɛ
n sõ nɛ, páh kı fɛ̃ Liyel yɩ̃́nkɔ̃nɔ kwâh dwe pɔ́lɛ. 21 Ǹ nı-á mɛ kétúkùyɔ̂
Liyel yah. Képah-á, wɛ wɛ tɛ̃ náh mɛ ǹ tyí yɩ̃ mɛ̀ sɔkɔ. À náh yɩ̃nɛ kélɛ
pɔ́llɛ. 22-23 Páh kè wɛ nɛ, dyɔ́yɔ́kì képékè-á yuku sah ǹ nılɛ, ànɛ̂ wǎh mɛ
tyípékè yɔ̃rı sɔkɔ. Képah-á, à ǹ nı vi mɔ, à mó Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel ni à kɔ̃ à ǹ
fɔ́kɔ́sõnɔ pèkè mɛ̀ yɔ̃ mɔ à kɔ̃, kàh kı fɛ̃ n pı n pi. 24 Képah sɔkɔ, Simo mɛ
yo Pyɛrı ànɛ̂ Nsyɔ̃ tyí nɛ, pépi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel ni pé tyí pé gblɔ̃y. Kàh kı pı
sɛ̃, tyi nónó-á pè yo pé tyí, sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh pé nɔ n pi.

25 Képah náh, Pyɛrı ànɛ̂ Nsyɔ̃-á tyi nónó pɩ̃ Yesu tyí sɔkɔ, pǎh sè yãh tɛ
névye tyí, tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛy yo tɛ pé tyí gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pè pé syı n yuku Yerusalɛmı
kwil, tɛ́ mɛ Nìvìnì tirlɛ n yo n yuku kwílpî náhnáh sɔkɔ wɛ̃kì yah, nónó-á
mɛ Samari gbɛ̃nyah.

Filipi Liyel wɛy yah yónɔ́lɛ Yetyopi gbɛ̃nyah nɛ́-ǹgbɛ̃ yɔ́ tyí

26 Sõ yɔ́lɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npı yɔ́ pɔ yo Filipi tyí nɛ ńkɛ̃, à ǹ gblɔ̃y vi,
à mó ǹ yah mɔ gbɩ̃̀ngboke gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ, à wɛ̃kì tɛ̃, nɛ̂-á wil Yerusalɛmı, à n
tiki n yuku Kasa kwil. Kénɛ wɛ̃kì mɛ̀ yõ kɔ́pú náh mɛ fwɔ́ɔ. 27 Képah sɔkɔ,
Filipi núkú yuku kénɛ wɛ̃kì tɛ̃. Wǎh n yuku, dǒ, à Yetyopi gbɛ̃nyah nɛ́-
ǹgbɛ̃ yɔ́ wɛ.* Ǹmɔ ye sɔ̃̀ Yetyopi yɔ̃̀tɛ̃ pi Kãndası tɔkɔ sah ǹ tahrı yɔ̃̀tɛ̃nɛ.
À sɔ̃̀ kyı Liyel ni Yerusalɛmı sɔkɔ. 28 Tɛ́ wǎh ǹ syı n yuku ǹ tɩ̃̀nnɛ, à sɔ̃̀
mɛ kɔ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ ǹ wòtoro sɔkɔ, mɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi sɛ́bɛ́ynɛ n kar.
29 Képah sɔkɔ, Liyel Mirki mɛ yo Filipi tyí nɛ, à kɔ n tel wòtoro mɛ̀ tyí.
30 Filipi mɛ to tel ké tyí, tɛ́ dɩ̃́ kàrnɔ́ noh. À sɔ̃̀ mɛ fɩ̃́ yɔ́lɛ n kar Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyo-ò Yesayi sɛ́bɛ́y sɔkɔ. Filipi mɛ à piki yah nɛ, fɩ̃́ nɛ̂-á à n kar yɔ̀, à se
mɛ ké kɔ́rlɛ n pnɛ nı? 31 Dɩ̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, sɔ̃́ se pé kı pɩ̃ ké kɔ́rlɛ, nɛ́ nɛy
náh ké yah yo pé syah nı? Tɛ́ mɛ kè yah kɔ̃ Filipi tyí nɛ, à pɔ n dɔkɔ n kɔ̃

* 8:27 8.27 - Díbí nónó pól-á sɔ̃̀ tɔ̃̀lɛ n pı yɔ̃̀tãm fnɛ́ sɔkɔ, pě pè wɔ̃, nɛ pè káh pɔ pé yɩ̃́ wil syɔ́ tyí.
Képah ye, Yetyopi gbɛ̃nyah nɛ́-ǹgbɛ̃ mɛ̀ tɔ sɔ̃̀ mɛ wɔ̃́nɔ́lɛ.

n tɛ̃ pé tnɔ̂ wòtoro sɔkɔ. 32 Tɛ́ fɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ dɩ̃́ mɛ n kar, kè mɛ yónɔ́lɛ nɛ́npɔ́
sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
«À sɔ̃̀ pɩ képɔ́ sɔ̃́, nɛ̂-á pè tɛ̃ n yuku kò-ǹsah;
képah náh pɩ, nɛ̂ yɛ̀-á pè n kɔ̃,
tɛ́ à náh ǹ vyãh fyɔ.
33 Pè à yilɔ, tɛ́ lékàhlɛ à kɔ̃,
tɛ́ à ko mɔ, ǹ duku to kèkɔ̃yɔ̃́.
Nɛ̂ kɩ tɔ̃ n yãh ǹ no tyílɛ?»†
34 Dɩ̃́-á kar tɛ, à mɛ yo Filipi tyí nɛ, à kékwɛ, à yo pé syah, nɛ̂ tyí se Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi n yo sɛ̃ yɔ̀ nɩ? Ǹ gblɔ̃̌y tyí se à n yo, tɩ̃̂ ǹnɩ̂ tyí se à n
yo? 35 Képah sɔkɔ, Filipi syɔ̃ kénɛ Liyel wɛy mɛ̀ tyí, à Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo à syah
Yesu tyí sɔkɔ. 36 Pǎh mɛ wɛ̃kɩ̀ yɔ̃, pè kyɩ syɩ yɔ yɔ́ tyí. Dɩ̃́ mɛ yo Filipi tyí
nɛ ńkɛ̃́, yɔ-á yɔ̀, tir yɔ́ tɛ̃-à kɩ mɛ́-ńkɛ̃nɛ, páh mɛ ké tyí nɛ, à pé wel wilki
ni sɔkɔ. [37 À mɛ yo ǹ tyí nɛ, wàh kɩ mɛ sɛ̃ Yesu yɔ̃ ǹ nɩ póllɛ, páh kɩ fɛ̃
à wel wilki ni sɔkɔ. Dɩ̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, páh sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ, Liyel Pídɩ̃́-á Yesu
Kristalɛ.] 38 Tɛ́ mɛ nɛ, pè wòtoro yɩ̃n mɔ. Kǎh yɩ̃n, à tiki ànɛ̂ Filipilɛ à kyɩ
de yɔ, tɛ́ Filipi mɛ à wel wilki ni sɔkɔ. 39 Pǎh fyɔ̀ wil yɔ sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel
Mirki núkú Filipi tɔkɔ sɔkɔ. Yetyopi gbɛ̃nyah nɛ́-ǹgbɛ̃ mɛ̀ náh tɔ̃ à wɛ. Ǹtɛ
à yɔ̃ sɔkɔ ǹ kɔ́lɔ́lɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ. 40 Tɛ́ Filipi tɛ̃ wɔ mó kyɩ ǹ gblɔ̃̌y wɛ Asɔtɩ
kwil. À mɛ yɔ̃ sɔkɔ, à Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo n yuku kwlo kwlo pól sɔkɔ, wǎh n
kah nónó sɔkɔ, pópó à kyɩ de Sesarɩ kwil.

9

Yesu yónmɔnɔlɛ Sole tyí

1 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, Sole mó sɔ̃̀ mɛ yɔ̃ sɔkɔ dírílɛ n pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ,
mɛ n yah n kɔ̃ pé kònmɔ-ńsahlɛ. Képah sɔkɔ, à kyɩ wil sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu
yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí. 2 Tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à sɛ́bɛ́ynɔ́lɛ pé kɔ̃, pé kyɩ Damasɩ kwil
Nsyifunɔ Liyel ní-ńtɑ̃̂n vɩ̀ yɔ̃̀tɑ̃m kɔ̃. Képah sɔkɔ, páh kɩ kyɩ díbí ànɛ̂ syɔ́
nónó wɛ nɛ́npɔ́, tɛ́ pè mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛ̃kɩ̀lɛ n kɔ, pé pè tɛ̃ n pukubi n pɔ
Yerusalɛmɩ kwil.
3 Wǎh sè wɛ syi, à wɛ̃kɩ̀ tɛ̃ n yuku Damasɩ kwil. Wǎh mɛ yúkɛy kélɛ, kyòo
yɔ́ núkú wil yɩ̃̂nyɔ̃ à kwɛ ǹ yɔ̃ pěrr, à à mɔ gbɩ̃̀. 4 Képah sɔkɔ, à yɔ̃ syɩkɩ
sétáh, tɛ́ yɩ̃́npɔ̃̀ yɔ́ noh, nɛ̂-á mɛ n yo ǹ tyí nɛ: «Sole, Sole, kwɑ̂h nɛ̂ pɩ tɛ́ á
ńnɛ n fɔ̃h?» 5 Sole mɛ piki yah nɛ, nɛ̂ se ǹmɔlɛ nɩ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃? Kénɛ yɩ̃́npɔ̃̀
tɔ̃ yo ǹ tyí nɛ: «Yesu ye ńmɔlɛ, nɛ̂-á á n fɔ̃h. 6 Ǹtɛ yuku n de kwil sɔkɔ,
tɛ́ wáh yɩ̃nɛ ǹ nɛ̂ pɩ, pè kɩ kè yo ǹ syah.» 7 Tɛ́ Sole-á sɔ̃̀ mɛ wɛ̃kɩ̀ yɔ̃ ànɛ̂
nónónɛ, pé tɔ sɔ̃̀ mɛ yɩ̃́npɔ̃̀ mɛ̀nɛ n nohnɩ, tɛ́ pè náh mɛ nɛy wɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́,
pé gbɑ̃̀n du, pè yɩ̃n tɛ̃ syísyí, pè náh mɛ fɛ̃ tirlɛ n yo. 8 Képah sɔkɔ, Sole-á
yuku yɩ̃n, à ǹ yɩ̃́ yɩkɩ mɔ, tɛ́ à náh tɔ̃ mɛ fɛ̃ n yah. Pè mɛ ǹ gbɔ̃̀ sɔkɔ tɛ̃, à de
ǹnɛ Damasɩ kwil. 9 À sèpɩ̃̀n tɔ̃́nɩ̀ pɩ nɛ́npɔ́ yɩ̃́tũri sɔkɔ, yɔ̃ke yɔ̃́-ńkɛ̃nɛ ànɛ̂
ni wɔ́-ńkɛ̃nɛ.
10 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò yɔ́ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́ pè n ye Ananiyasilɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu wil ǹ yah, tɛ́ nɛ: «Ananiyasi!» Ananiyasi mɛ syi, tɛ́ nɛ páh yɔ̀, Tɛ̃
ǹgbɛ̃! 11 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Yuku ǹ wɛ̃kɩ̀ tɛ̃, wɛ̃kɩ̀ nɛ̂-á pè n ye wɛ̃kɩ̀
Tómmnɛ. Wáh kɩ kyɩ Nsyudasɩ gbɔ̂ sɔkɔ, ǹ dɩ̃́ yɔ́ tyí piki n yah. Kénɛ dɩ̃́ n
wil Tarsɩ kwil, pè ǹnɛ n ye Solelɛ. À mɛ Liyel nínɔ́ sɔkɔ núkúnúkú. 12 Tɛ́

† **8:33** 8.32-33 - Yah n tɛ Yesayi 53.7-8.

ǹ níríí pínɔ́ sɔkɔ, à dɩ̃́ yɔ́ wɛ pè n ye Ananiyasilɛ.* Á mɛ de pɔ ǹ gbȁn sah
ǹ yõ nɛ, à fɛ̃ nɛ n yah ńtɔ̃.»

13 Képah sɔkɔ, Ananiyasi nɛ, ṹ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, névye náhnáh-á dɩ̃́ mɛ̀ tyí yãh
pé noh, ànɛ̂ wăh mɛ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ n fõh sɔ̃ Yerusalɛmɩ kwil, páh ké tɔ
noh. 14 Tɛ́ wăh tɔ̃ sɛ́bɛ́y wɛ syi sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu yȍtãm tyí, à pɔ ásȏ sɔkɔ
nɛ, pé pɔ ǹmɔ yéngbopu pól tɛ̃ pukubi n sɔkɔ. 15 Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ tɔ̃ yo
Ananiyasi tyí nɛ: «Ńmɔ ye yah tɔkɔ pɩ dɩ̃́ mɛ̀nɛ ń tȍnpɩlɛ nɛ, à ń tyílɛ n yo
n kɔ̃ névye tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, à tahlɩ pé yȍtãm tyí, ànɛ̂ Yisrayel
tãn tɔ tyí. Képah ye, kyɩ ǹ tyí! 16 Wăh kɩ kwlɔ́nɔ́ nɛ̂ pɩ n pi ńmɔ yĩnnɛ, mé
kɩ kélɛ à wɛ̃kɩ ń gblɔ̌y.» 17 Képah sɔkɔ, Ananiyasi yuku sɔkɔ. Wăh kyɩ de
Nsyudasɩ gbô sɔkɔ, à ǹ gbȁn sah Sole yõ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, pé yṹnpi Sole,
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu nɛ̂-á wil ǹ yah wɛ̃kì yõ wăh n pi gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ǹmɔ-á tõ pélɛ ǹ
tyí nɛ, á fɛ̃ nɛ n yah ńtɔ̃, ànɛ̂ Liyel Mirki mó à tɔkɔ. 18 Nɛ́npɔ́ swɔ, yɩ̃ yísyɔ́
núkú wil Sole yɩ̃́ sɔkɔ à pɔ kwɛ yɛ̃́nkô gbró sɔ̃, tɛ́ ǹ yɩ̃́ mɛ yɩkɩ. Á mɛ yuku,
tɛ́ pè mɛ à wel wilki ni sɔkɔ. 19 Képah náh, à yõke yõ, tɛ́ ǹ syɩ tăhkì wɛ.

Sole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Damasɩ kwil

Képah sɔkɔ, Yesu tȍ sɑ̃́hpú nónó-á sȍ mɛ Damasɩ kwil, Sole tɛ̃ à sèpȉn
yísyɔ́ pɩ pépilɛ. 20 Tɛ́ núkú tyah Yesu tyílɛ n yo n kɔ̃ Nsyifunɔ Liyel ní-ńtɑ̂n
vì sɔkɔ nɛ, Liyel Píɗɩ̃́-á ǹnɛ. 21 Képah tɛ̃́nɛ, nónó pól-á sȍ mɛ ǹ wɛlɔlɛ n
nohnɩ, kè pé gbȁn du. Pè tyah n yo nɛ, tɛ́ ǹmɔ kó lésõ n kah n fõh Yesu
yĩn yéngbopulɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ nɩ? Tɛ́ pé tɛ̃́npukubinsɔkɔ-ńsah ńtɛ̃-á à pɔ
ásȏ sɔkɔ, nɛ pé kyɩ pélɛ sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu yȍtãm tyí dɛ́! 22 Ǹtɛ wãn sȍ mɛ
n tɔ̃ n mɔ n yuku Sole tăhkì yõ. Á sȍ mɛ kélɛ n yo n wah nɛ, Yesu-á Liyel
yah tɔkɔ pɩ pwáhnmɔ-òlɛ. Kăh pɩ sɛ̃́, Damasɩ kwil Nsyifunɔ yáh-ńsah tyɛ,
tyíyóné náh tɔ̃ wɛ pé tyí.

23 Képah sɔkɔ, sèpȉn náhnáh sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Nsyifunɔ pɔ yo sah núkú yõ
nɛ, páh kɩ Sole ko mɔ. 24 Tɛ́ Sole mɛ pɔ pé yɩ̃́nvɩ̀ mɛ̀ wɛ noh. Pè sȍ mɛ kwil
dé-ńtɑ̂nnɛ n syɩkɩ, ké lékɑ̂h ké gbȉntɔ̃, nɛ pé à wɛ n ko n mɔ. 25 Ǹtɛ sõ yɔ́
lékɑ̂hnɛ, ǹ tȍ sɑ̃́hpú sȍ mɛ ké tyí nɛ pé à pwah mɔ. Képah sɔkɔ, pè à dah
mɔ tɔ̀kɔ̀-ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ à tiki mɔ kɛ̃́nkahnɩnɛ, nɛ̂-á kwil kore vi.

Sole syínyukunɔlɛ Yerusalɛmɩ kwil

26 Képah sɔkɔ, Sole sɔkɔ Yerusalɛmɩ kwil. Wăh kyɩ yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́, à sȍ
mɛ ké tyí nɛ, pé kwrɔ mɔ Yesu tȍ sɑ̃́hpú sɔkɔ. Ǹtɛ pépi náh sȍ mɛ fɛ̃ sɛ̃
ké yõ nɛ, wăh pɩ Yesu tȍ sɑ̃́h-òlɛ kègbɩsɩ tɛ̃ yõ; képah ye tíkí pè tɛ̃. 27 Ǹtɛ
Barnabasɩ wɔ mɛ à tɛ̃ yuku Yesu tɛ̃ntȍ névye tyí. Tɛ́ Sole-á sȍ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ
dùkù nɛ̂nɛ Damasɩ kwil wɛ̃kì yah, ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á yo mɔ ǹ tyí sɔ̃, Barnabasɩ
ké yah yo pé tyí. Tɛ́ tɔ̃ kè yo pé tyí, wăh Yesu tyí yo nɩ̀sãhlɛ dùkù nɛ̂nɛ
Damasɩ sɔkɔ. 28 Á tɔkɔ légbɩ̃́ tyí, Sole kwrɔ mɔ pé sɔkɔ, à Liyel wɛynɛ n
yah n yo n kɔ̃ nɩ̀sãhlɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn yõ Yerusalɛmɩ sɔkɔ. 29 Á sȍ mɛ n yãh
ànɛ̂ Nsyifunɔ tɔlɛ, nónó-á Krɛkɩ wɛynɛ n wɛkɩ, mɛ yékɑ̂blɛ n pɩ pélɛ. Ǹtɛ
pépi wɔ sȍ mɛ ǹ kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃. 30 Yesu yõ sɛ̃́pú-á pɔ kè noh, pè
à tɛ̃ sɔkɔ Sesarɩ kwil, à kyɩ à tɛkɩ mɔ Tarsɩ kwil.

* **9:12** 9.12 - Ananiyasi sȍ pĩ nɛ dɩ̃́ nɛ̂ tyí-á Liyel n yo pé tyí yɔ̀, péwɔ-á.

31 Légbı̃́nɛ, Yesu yõ sɛ̃pú tı̃̀nkı̃̀ nónó-á sɔ̃̀ Nsyude, ànɛ̂ Kalile, ànɛ̂ Samari
gbɛ̃̆nyah pól sɔkɔ, pé pól sɔ̃̀ mɛ yèvɩnɩ sɔkɔ. Pè sɔ̃̀ mɛ tăhkı̀lɛ n wɛ, tɛ́ mɛ n
kɔ Tɛ̃̆ ǹgbɛ̃ yah tíkí pínɔ́ sɔkɔ, tɛ́ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ, wãn mɛ n mɔ n yuku
pé nɛ́dán yõ.

Yene dɛ mɔ dùkùlɛ

32 Tɛ́ légbı̃́nɛ, Pyɛrɩ sɔ̃̀ mɛ tɑ̃̀ntɑ̃̀n póllɛ n kɔ n kɔ̃. Képah sɔkɔ, sõ yɔ́lɛ, à
tiki yuku Lida kwil Yesu yõ sɛ̃pú tɔ tyí. 33 Tɛ́ kyɩ dı̃́ yɔ́ wɛ nɛ́npɔ́ pè n ye
Yenelɛ. Ǹyân sɔ̃̀ mɛ ǹ wil ko; képah ye à sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ tɛ̃ ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh yõ pópó
ye kwărtɔ̃̀nɔ. 34 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Yene, Yesu Krista ye
álɛ n dɛ n mɔ yɔ̀. Yuku, ǹ tɛ́ á sɛ̃ sɛ̃ kwâh yõ tɔ̃ n sah á gblɔ̃̌y.» Wăh yo sɛ̃́,
dı̃́ núkú yuku yı̃n. 35 Képah sɔkɔ, Lida kwil ànɛ̂ Sarõ gbɛ̃̆nyah tɑ̃n-á képah
wɛ sɛ̃́, pé pól vi mɔ Tɛ̃̆ ǹgbɛ̃ Yesu tyí yõ.

Tabita kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yı̂lkı̂nmɔnɔlɛ

36 Pi yɔ́ lésõ mɛ Nsyope kwil sɔkɔ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-òlɛ. Ǹ yı̃n ye sɔ̃̀ Tabitalɛ,
pè n ye Dɔrkasɩlɛ Krɛkɩ wɛy sɔkɔ. À sɔ̃̀ pèpɔrɩlɛ n pɩ gbı̃́mɛgbı̃́, mɛ yɑ̃m
tɑ̃nnɛ n yohnɩ n mɔ. 37 Tɛ́ kénɛ sèpı̃̀n sɔkɔ, yam pɔ à fɛ̃ mɔ, à ku. Pè mɛ
ǹ lékó wel, tɛ́ à tɔkɔ kyɩ sah yı̃̂nyõ wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔkɔ. 38 Tɛ́ kăh pɩ Lida kwil
ànɛ̂ Nsyope kwil sɔ̃̀ mɛ yúkɛy wɛ̃nɛ sɛ̃́, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nónó-á sɔ̃̀ mɛ Nsyope
sɔkɔ, pè sɔ̃̀ noh nɛ, Pyɛrɩ-á mɛ Lida kwil. Képah sɔkɔ, pè mɛ díbí nɛ́pı̃̂ nímí
tõ ǹ tyí nɛ, pè kyɩ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, à ǹ gblɔ̃̌y yɛ, à mó pɔ pépi tı̃̀nnɛ súú.
39 Păh kyɩ kè yo sɛ̃́, à núkú yuku pè sɔkɔ wɛ̃ tyí. Wăh kyɩ yı̃ni tɛ̃, pè à tɛ̃
dɔkɔ yuku yı̃̂nyõ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ pɛ́kúsyɔ pól sɔ̃̀ mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ mɛ n gbo, tɛ́
mɛ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbnɔ ànɛ̂ fwɔ̀mɔ̀npı̂lɛ ǹnɛ n wɛ̃kɩ, nónó-á Tabita tı̃ gbı̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀
à mɛ vilɛ. 40 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ névye pól kɔ̃ pè wil kégbɔ́, tɛ́ ǹ gbètukunɔ
di à Liyel ni. Tɛ́ mɛ ǹ yah vi pi lékó tı̃̀nnɛ tɛ́ nɛ: «Tabita, yuku.» Pi núkú ǹ
yı̃́ yɩkɩ mɔ. Tɛ́ wăh Pyɛrɩ wɛ, à yuku kɔ̃ tɛ̃. 41 Pyɛrɩ mɛ ǹ gbɔ̃̀ sɔkɔ tɛ̃, à à
yilki sah. Képah náh, à Yesu yõ sɛ̃pú ànɛ̂ pɛ́kúsyɔ ye pɔ ǹnɛ pè wɛ̃kɩ vilɛ.
42 Kăh pɩ sɛ̃́, yı̃ mè tõ mɔ Nsyope kwil ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ, ànɛ̂ pé náhnáh
pɩ Tɛ̃̆ ǹgbɛ̃ Yesu yõ sɛ̃púlɛ. 43 Képah náh, Pyɛrɩ tɛ̃ mo kwéy Nsyope sɔkɔ
sénpɩ dı̃́ yɔ́ tyí, nɛ̂ yı̃n-á Simolɛ.

10

Névye ye dùkùlɛ Liyel tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ

1 Dı̃́ yɔ́ lésõ mɛ Sesarɩ kwil pè n ye Kɔrnɛylɛ. Sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ,
Wrome tɑ̃n sràsyíbí tı̃̀nkı̃̀ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Yitalı gbɛ̃̆nyah sràsyíbí tı̃̀nkı̃̀lɛ.
2 À sɔ̃̀ mɛ Liyel wɛ̃̆kı̀ tɛ̃́nɔ́ plɛ, mɛ ǹ yah tíkílɛ n pɩ, tɛ́ ǹmɔ ànɛ̂ ǹ gbô tɑ̃n
pól mɛ ǹnɛ n ni. À sɔ̃̀ mɛ Nsyifunɔ yɑ̃m tɑ̃nnɛ n yohnɩ n mɔ náhnáh, tɛ́
mɛ Liyellɛ n ni gbı̃́mɛgbı̃́. 3 Képah sɔkɔ, sõ yɔ́ gbèkɑ̃m gbı̃́ kénkɔ̃ sɔkɔ, à
wɛ̃kínɔ́ yɔ́ wɛ. À Liyel yı̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ wɛ pnɛ́yy à de pɔ ǹ tı̃̀nnɛ, à pɔ à
ye ǹ yı̃nnɛ nɛ: «Kɔrnɛy!» 4 Ǹtɛ Kɔrnɛy sɔ̃̀ mɛ yı̃̂nyõ tɔ̃̀npɩlɛ n yah díkídíkí
tíkítı̃́kı̃̀ sɔkɔ, tɛ́ à piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ se nɩ, pé yɔ̃̀tɛ̃? Yı̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ mɛ yo ǹ
tyí nɛ: «Wáh níri nónónɛ n pɩ, ànɛ̂ wáh yòhnı̀nmɔnɔ nónónɛ n pɩ yɑ̃m tɑ̃n
tyí, Liyel yı̃́ mɛ sé yõ. Ǹ dyɔ mɛ n kwnɛ á tyílɛ. 5 Núkúnúkú tɛ̃̆nɛ, nósyɔ́
wilki n tɛkɩ n mɔ Nsyope kwil, pè kyɩ Simo yɔ́ tɛ̃ n pɔ, nɛ̂-á pè n ye Pyɛrɩlɛ.

6 Á mɛ twáhntɛ̃nɔ́lɛ sénpɩ dɩ̃́ yɔ́ tyí, nɛ̂ tɔ yĩn-á Simolɛ. Ǹ gbô mɛ pnɛ yɔ
gbɔ̀pɔ.» 7 Képah sɔkɔ, yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ-á wɛlɔ nɔ́pi yo tɛ Kɔrnɛy tyí, tɛ́ yal ǹ
tnɔ̂, Kɔrnɛy núkú ǹ tɔ̃̀npɩbɩ díbí nɛ́pɩ̃̂ nímí ye ànɛ̂ sràsyí yɔ́lɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ
tɛ̃̀nɔ́lɛ ǹ tnɔ̂ di mónɔ́lɛ, tɛ́ mɛ Liyel wɛ̃̀kì tɛ̃́nɔ́ plɛ. 8 Tɛ́ mɛ tyi nɔ́pi pól yãh
pé tyí, tɛ́ pè tɛkɩ mɔ Nsyope kwil.

9 Ké dɩ̃ndallɛ, pè sɔ̃̀ mɛ wɛ̃̀kì yõ sɛ̃́, tɛ́ pǎh pópó n de Nsyope kwil sɔkɔ
gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, gbĩ sɔ̃̀ mɛ yɔ̃̀tah sírr kénkɔ̃ sɔkɔ, tɛ́ Pyɛrɩ mɛ dɔkɔ gbɛ̃́ntɩ̃̂n yõ, mɛ
nírílɛ n pɩ. 10 Képah sɔkɔ, kwɛkɩ pɔ à tɛ̃; à sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé yõke yõ. Tɛ́
pǎh mɛ yõkelɛ n pɩ ǹ tyí gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Liyel wɛ̃́kínɔ́ yɔ́lɛ à wɛ̃kɩ. 11 Á yɩ̃̂nyõ
wɛ yíkínmɔnɔlɛ, tɛ́ kwâh yɔ́ mɛ wil ké sɔkɔ, fwɔ̀pɩ̃̀n-ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔ̃́, ké vyɛ̃ynɔ
ńyɑ̃̂hlɛ tɛ̃́nɔ́lɛ, tɛ́ mɛ n tiki n pi sétáh. 12 Tɛ́ gbyɛ̂̃h ǹyɛ̂̃h yɩ̂ duke pól sɔ̃̀ mɛ
ké sɔkɔ, ànɛ̂ yɩ̂ nónó-à n til, à tahlɩ kèpye duke pól tyí. 13 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ
yɩ̃́npɔ̃ yɔ́ noh kè mɛ n yo ǹ tyí nɛ: «Pyɛrɩ, yuku n ko sé sɔkɔ ǹ kɔ.» 14 Ǹtɛ
Pyɛrɩ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syah nɛ, páh pɩ sɔ̃ pilɛ, pé náh dêl kwâh yɔ́ ńtɛ̃ yõ yah,
képah náh pɩ, kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ, nɛ̂-á névilɛ n silki Liyel yah. Képah-á, pé
náh kè pɩ n pi póllɛ. 15 Képah tɛ̃nɛ, yɩ̃́npɔ̃ mè tõ ké syɩ yo à noh kɛ ní-òlɛ
nɛ ńkɛ̃́: «Liyel-á kwâh nɛ̂ wɛ̃kɩ kwáhpépɛ̌ynɛ, áwɔ tyí náh ké wɛ̃́kínɔ́lɛ nɛ,
kǎh mɛ névilɛ n silki Liyel yah.»* 16 Képah tɛ̃ pɩ sɛ̃́ kɛ tɔ̃́nɔ́, tɛ́ Liyel núkú
kénɛ kwâh yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yɩ̃̂nyõ.

17 Kǎh pɩ sɛ̃́, Pyɛrɩ lékɑ̃́m sɔ̃̀ mɛ fɛ̃kɩ, à mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ n piki n yah wɛ̃́kínɔ́
nɛ̂-á à wɛ, ké yõ-á kɩ fɛ̃ n pɩ n pi tir nɛ̂nɛ. Á mɛ képah sɔkɔ, tɛ́ Kɔrnɛy tɛ̃ntɔ̃̀
névye mó mɛ sénpɩ dɩ̃́ Simo gbô tyí piki yah kɔ̃ pɔ wɛ, mɛ yĩn tɛ̃ ké yah,
18 tɛ́ mɛ n piki n yah nɛ, Simo nɛ̂-á pè n ye Pyɛrɩlɛ, à se mɛ twáhntɛ̃nɔ́lɛ
ásɔ̃̂ sɔkɔ nɩ? 19 Ǹtɛ Pyɛrɩ-á sɔ̃̀ mɛ yɔ̃ sɔkɔ ǹ fɔkɔlɛ n sõ wɛ̃́kínɔ́ mè tyí sɔkɔ
sɛ̃́, Liyel Mirki mɛ yo ǹ tyí nɛ à yah, díbí nɛ́pɩ̃̂ tɔ̃́mí-á mɛ ǹnɛ n yah n kɔ̃.
20 Péwɔ-á tɛkɩ mɔ pélɛ ǹ tyí. Képah-á, à yuku n tiki n sɔkɔ pélɛ, à káh tɔ̀tɔ̀
pɩ. 21 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ tiki kyɩ no nɔ́pi tnɔ̂, tɛ́ yo pé tyí nɛ, nɛ̂-á pè n yah
n kɔ̃, ǹmɔ-á péwɔlɛ. Ǹkɛ̃́, pè kèyǎh kɔ̃. 22 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́
Kɔrnɛy-á tõ pélɛ ǹ tyí. Nɛ́gbí-á ǹnɛ, wǎh Liyel yah tíkílɛ n pɩ, ànɛ̂ Nsyifunɔ
pól-á ǹ yɩ̃́ngbílɛ n yo. Yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́-á kélɛ à wɛ̃kɩ nɛ, wǎh yĩnɛ à pɔ ǹ tɛ̃
n kyɩ ǹ gbô sɔkɔ, tyi nónó-á mɛ á tyí yo yo tɛ̃nɛ, á sè yo à syah. 23 Képah
sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ pé kɔ̃ pè de gbô sɔkɔ, à twah ǹ tyí à lékɑ̂̃h pɩ.

Tɛ́ ké dɩ̃ndallɛ, à mɛ pé sɔ̃̀ tɛ̃ sɔkɔ. Tɛ́ Yesu yõ sɛ̃́pú yísyɔ́ tɔ sɔ̃̀ sɔkɔ pélɛ,
nónó-á n wil Nsyope kwil. 24 Pé sɔkɔ sõ dɩ̃ndallɛ, pè kyɩ de Sesarɩ kwil;
tɛ́ kyɩ nɛ yah Kɔrnɛy mɛ ǹ gbô tɑ̃n ànɛ̂ ǹ kódíbí kègblɔ ye tuke, mɛ pɔ pè
syɩkɩ tɛ̃. 25 Pyɛrɩ-á pɔ n de gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Kɔrnɛy kyɩ à yohnɩ, tɛ́ kɔ kwĩnki ǹ
yah, à à gbilki. 26 Ǹtɛ Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ à yuku, tɛ́ à yilki sah, tɛ́ nɛ névi
ó-á péwɔ tɔlɛ dò. 27 Pè mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ wɛ̃ tyí, tɛ́ de yuku gbô à kyɩ
no nɔ́pi wɛ tùkèntɛ̃̀nɔ́lɛ pípí. 28 Pyɛrɩ mɛ pè syah nɛ, pǎh pĩ nɛ, dêl-á kélɛ
Nsyifunɔ tyí, pè náh n pɩ n soh wɛ̃ tyí kwlókáhkí névyelɛ, ànɛ̂ pè náh n de
pé gbên sɔkɔ kè. Ǹtɛ Liyel-á kélɛ péwɔ tɛ̃ wɛ̃kɩ nɛ, pé náh yĩnɛ pé ǹnɩ̂ yɔ́
ńtɛ̃nɛ n yah nɛ, wǎh mɛ sɩ̀lkɩ̀nɔ́lɛ Liyel yah, képah náh pɩ, nɛ à náh yĩnɛ
pínsòhnɔ́lɛ névye tyí. 29 Képah-á, pé kɔ̃ pǎh pé ye pé pɔ yékɑ̂̃b pí-ńkɛ̃nɛ.
Ǹkɛ̃́, pè se kɩ fɛ̃ pé yénɔ́ yõ yo pé syah nɩ? 30 Képah sɔkɔ, Kɔrnɛy mɛ yo

* **10:15** 10.15 - Liyel lésõ gbɛ̃́nkyɔ yísyɔ́ tyí yo Nsyifunɔ tyí nɛ, pè káh sélɛ n kɔ. Yah n tɛ Levitiki 11.

ǹ tyí nɛ, ké sèpȉn ǹyȇh-á yɔ̀, gbèkãm gbȉ́ mɛ̀ ó kénkɔ̃ sɔkɔ, páh lésõ mɛ
nírílɛ n pɩ pé wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. Tɛ́ dǒ, pé núkú dȉ́ yɔ́ wɛ yȉ́nntɛ̃̀nɔ́lɛ pé yah tȉnnɛ,
wil flɔlɛ pěrr ǹ tyí, 31 tɛ́ mɛ pé ye pé yȋnnɛ nɛ, Kɔrnɛy, Liyel-á pé nírí tɛ̃;
ǹ dyɔ-á mɛ n kwnɛ pé pèpɔrɩ pínɔ́ tyílɛ. 32 Képah-á, pé névye wilki n tɛkɩ
n mɔ Nsyope kwil, pè kyɩ Simo ye n pɔ ásȏ, nɛ̂-á pè n ye Pyɛrɩlɛ. Wâh mɛ
twáhntɛ̃̀nɔ́lɛ sénpɩ dȉ́ Simo gbô sɔkɔ, pnɛ yɔ gbɔ̀pɔ. 33 Kǎh pɩ sɛ̃, pé núkú
névye tɛkɩ mɔ ǹ tyí nɛ, pè kyɩ à ye n pɔ. Ǹ tɔ mó tɔ̃ pɩ plɛ tɛ́ fɛ̃ syi pɔ.
Núkúnúkú, pé pól-á ásȏ Liyel yah sɔkɔ, ǹ wɛlɔ noh yȋnnɛ, nónó pól-á Tɛ̃
ǹgbɛ̃ dahbɩ ǹ gbȍ, nɛ à yo pé syah.

Pyɛrɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ Kɔrnɛy gbô

34 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ wɛy tɔkɔ tɛ́ nɛ: «Núkúnúkú, mé pȋ kègbɩ yõ nɛ,
Liyel náh ǹnȋ yɔ́ ńtɛ̃nɛ n wah. 35 Névi nɛ̂-à fyɔ̀ ǹ yah tíkílɛ n pɩ, tɛ́ mɛ n
kɔ gbɩ wɛ̃kì yõ, tɛ̃-à sɔ̃ mɛ yȉkȉ nɛ̂ nɛynɛ, ǹ tyí n nɔ Liyel tyí. 36 Ǹmɔ Liyel
ye ǹ wɛy tɛkɩ mɔ Yisrayel tãn tyí, à Nìvìnì tir yo pé tyí nɛ, yèvɩnɩ-á n wɛ
Liyel tyí Yesu Krista gbȍ yõ, ǹmɔ nɛ̂-á no pól Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. 37 Nsyɔ̃-á kwní kɔ̃
tɛ ni sɔkɔ wèlnwȉlkȉnɔ́ tyí sɔkɔ, képah náh, nɛ̂-á pɩ Kalile gbɛ̃nyah ǹgbò
sɔkɔ ànɛ̂ Nsyude gbɛ̃nyah pól sɔkɔ, yé se mó kè pȋ tɛ́! 38 Tɛ́ Liyel sȍ mɛ
Nasarɛtɩ kwil Yesulɛ. Á ǹ Mirki ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔlɛ à kɔ̃. Képah ye, à mɛ n kɔ
n kɔ̃ tȁntȁn pól sɔkɔ, à pèpɔrɩlɛ n pɩ, tɛ́ nónó pól-á sȍ mɛ sétȁn yȍtɛ̃ yɔ̃rɩ
sɔkɔ, à sȍ mɛ pélɛ n wilki ké sɔkɔ. 39 Tɛ́ wǎh tyi nónó pól pɩ Yerusalɛmɩ
kwil ànɛ̂ Nsyifunɔ kwlo tɛ́lɔ́ sɔkɔ, á pól ye sè wɛ yȉ́nɛ. Ǹtɛ pè mɛ à tɛ̃ syɩ
dahnɩ yõ, à à ko mɔ. 40 Tɛ́ ké sèpȉn tɔ̃-ò sõlɛ, Liyel mɛ ǹ lékó yilki mɔ, tɛ́ à
kɔ̃ à ǹ gblɔ̃̀ynɛ no wɛ̃kɩ, 41 ǹtɛ à náh ǹ gblɔ̃̀ynɛ no pól wɛ̃kɩ. Á ǹ gblɔ̃̀ynɛ
ápi ó wɛ̃kɩ, ápi nónó-á lésõ Liyel yah tɔkɔ pɩ Yesu lékó yílkínmɔnɔ wɛ́pú
ànɛ̂ sé yȁ́hpúlɛ. Ápi lésõ yõke yõ, tɛ́ wɔ wɔ kwâh wɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí, ǹ lékó
yílkínmɔntɛnɔ náh. 42 Képah sɔkɔ, à mɛ á tõ nɛ: ‹Yé kyɩ Liyel wɛynɛ n yo
n kɔ̃ no tyí. Yé kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ, ńmɔ-á Liyel sah vye ànɛ̂ lékyȋ tùkè-òlɛ.›
43 Ǹmɔ Yesu tyí ye tɔ̃ Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu pól yo nɛ, névi nɛ̂-à sɛ̃ ǹmɔ yõ,
tɛ̃ tyípêl-á kɩ yɔ̃ mɔ à kɔ̃ ǹmɔ yȋn yõ.»

Liyel Mirki nósyɔ́ tɔkɔ, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ

44 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ sȍ mɛ wɛ́kínɔ́ sɔkɔ sɛ̃, tɛ́ Liyel Mirki tiki ǹ wɛy
nòhnìpu pól yõ. 45-46 Liyel-á Mirki nɛ̂ kɔ̃, kǎh tɔ̃ mɔ névye yõ nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ, pè kɔ̃ pè wɛ́nkáhkínɔ́lɛ n wɛkɩ nónó-á pè náh sè sãh, tɛ́ Liyellɛ
n gbilki sɛ̃, képah pɩ gbɛ̃ndùǹnɛ Yesu yõ sɛ̃pú Nsyifunɔ tyí, pépi nónó-á
sȍ pɔ ànɛ̂ Pyɛrɩlɛ. 47 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ nɛ: «Névye nónónɛ Liyel Mirki wɛ
tɛ ápi tyí kɔ̃lɛ, á kɩ fɛ̃ yahle sɔ̃ nɛ, pè káh n wel n wilki ni sɔkɔ?» 48 Tɛ́ mɛ
pè kɔ̃ pè Kɔrnɛypi wel wilki ni sɔkɔ Yesu Krista yȋn yõ. Képah sɔkɔ, pépi
mó Pyɛrɩ ni nɛ, à wũ sèpȉn yísyɔ́ pɩ pélɛ.

11

Pyɛrɩ-á nɛ̂ yo Yerusalɛmɩ kwil Yesu yõ sɛ̃pú tyí

1 Tɛ́ Yesu tɛ̃ntȍ névye ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃pú tɛ́lɔ́ nónó-á sȍ mɛ Nsyude gbɛ̃nyah
sɔkɔ, pè kè noh nɛ, nósyɔ́ tɔ-á mɛ Liyel wɛy fɛ̃ syi, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ.
2 Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrɩ-á pɔ ǹ syɩ kyɩ Yerusalɛmɩ sɔkɔ gbȉ́ nɛ̂nɛ, Yesu yõ sɛ̃pú
Nsyifunɔ kyɩ tyah lékàhlɛ ǹnɛ n kɔ̃, 3 tɛ́ nɛ, à se sɔ̃npí kyɩ de, à yõke tɔlɛ n
yõ névye tȉnnɛ, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ nɩ?

4 Képah sɔkɔ, tir mɛ̀-á pı sɔ̃, Pyɛrı ké yah yo wah pɔ dal mɔ pé tyí wárwár
nɛ, 5 páh sɔ̃̀ mɛ Nsyope kwil mɛ nírílɛ n pı, tɛ́ Liyel wɛ̃́kínɔ́ yɔ́lɛ pé wɛ̃kı.
Páh kwâh yɔ́ wɛ kè mɛ wil yı̃̂nyɔ̃ fwɔ̀pı̃̀n-ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔ̃, ké vyɛ̃ynɔ ńyɑ̃́hlɛ
tɛ̃́nɔ́lɛ, tɛ́ mɛ n tiki n pi à pɔ yı̃ni tɛ̃ pé tnɔ̂. 6 Páh mɛ ké yáhnɔ́ sɔkɔ díkídíkí,
pé yípêy wɛ ké sɔkɔ, ànɛ̂ gbɛ̃́nkyɔlɛ, ànɛ̂ yı̂ nónó-á n til, à tahlı kèpye tyí.
7 Képah tɛ̃ sɔkɔ, pé yı̃́npɔ̃ yɔ́ noh kè mɛ n yo pé tyí nɛ: «Pyɛrı, yuku n ko
sé sɔkɔ ǹ kɔ.» 8 Ǹtɛ pé mɛ yo yı̃́npɔ̃ mɛ̀ tyí nɛ pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pé náh képah
pı n pi, ńkɛ̃ páh pı sɔ̃ pilɛ, dêl kwâh yɔ́ ńtɛ̃ náh de yah pé vyɑ̃h ànɛ̂ kwâh
yɔ́ ńtɛ̃nɛ, nɛ̂-á névilɛ n silki Liyel yah. 9 Képah tɛ̃nɛ, yı̃́npɔ̃ mɛ̀ tɔ̃ wil yı̃̂nyɔ̃,
mɛ n yo nɛ ńkɛ̃: «Liyel-á kwâh nɛ̂ wɛ̃kı kwáhpépɛ̃ynɛ, áwɔ tyí náh ké
wɛ̃́kínɔ́lɛ nɛ, kǎh mɛ névilɛ n silki Liyel yah.» 10 Képah tɛ̃-á pı sɛ̃ kɛ tɔ̃́nɔ́,
tɛ́ Liyel mɛ tɔ̃ kénɛ kwâh tɔkɔ dɔkɔ yı̃̂nyɔ̃.

11 Tɛ́ légbı̃́ mɛ̀ ó sɔkɔ, díbí nɛ́pı̃̂ tɔ̃́mí mó mɛ pɔ yı̃n tɛ̃ péwɔ mɛ́-ńsah gbô
yah sɔkɔ. Ǹnı̂-á tɔ̃ pélɛ Sesarı kwil, pè pɔ péwɔ tyí. 12 Tɛ́ Liyel Mirki mɛ yo
péwɔ tyí nɛ, pé sɔkɔ pélɛ, pé káh tɔ̀tɔ̀ pı. Pé yṹnpyé nɛ́pı̃̂ kénúkò nónó-á
yɔ̀, pépi mɛ pé sɔ̃̀ tɛ̃ à yuku Sesarı kwil. Pé pól kyı de Kɔrnɛy gbô sɔkɔ.
13 Képah sɔkɔ, Kɔrnɛy tɔ mó yo pé tyí nɛ, páh sɔ̃̀ mɛ pé gbô sɔkɔ, tɛ́ yı̃̂nyɔ̃
tɔ̃̀npı yɔ́ wil mɔ pé yah, tɛ́ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́, pé nɛy tɛkı n mɔ Nsyope kwil.
Tɛ̃ kyı Simo tɛ̃ n pɔ, nɛ̂-á pè n ye Pyɛrılɛ. 14 Wǎh kı pɔ wɛlɔ yísyɔ́ yo pé
tyí, nónó-á kı pé pwah mɔ ànɛ̂ pé gbô tɑ̃n póllɛ. 15 Kɔrnɛy-á képah yo tɛ sɛ̃
péwɔ Pyɛrı tyí, tɛ́ pé fyɔ̀ tyah à tyilɛ n yo pé tyí, Liyel Mirki tiki Kɔrnɛypi
tɔ yɔ̃, sɔ̃-á lésɔ̃ kè tiki pépi yɔ̃ ké tyah gbı̃́nɛ. 16 Kǎh pı sɛ̃, péwɔ dyɔ to kɔ̃
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛy mɛ̀ tyílɛ, wǎh nɛ̂ yo nɛ ńkɛ̃: «Nsyɔ̃ névye wel wilki ni
sɔkɔ, ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔlɛ, Liyel kı yé tɔ̃ sah ǹ Mirkilɛ kı yé pı yályál.» 17 Ǹtɛ
pépi-á sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yɔ̃, tɛ́ Liyel mɛ ǹ Mirki nɛ̂nɛ pépi kɔ̃, wǎh fyɔ̀
kélɛ no nɔ́pi tɔ kɔ̃ tɛ pépi tyí kɔ̃lɛ, nɛ̂ se péwɔlɛ kı fɛ̃ Liyel tir yah kɔ̃ nı?
18 Képah sɔkɔ, névye-á wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃, pé pól vı, tɛ́ Liyel yı̃nnɛ n gbilki
mɛ n yo nɛ, Liyel-á ńtyı̃́nɔ ké wɛ̃kı̀lɛ névye tɔ kɔ̃ nónó náh pı Nsyifunɔlɛ,
pè kı fɛ̃ pé nnɔ vi mɔ, kı tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ dɛ́!

Antyɔsyı kwil Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tı̃̀nkı̀lɛ

19 Yetyɛ̃nı ko mɔ gbı̃́nɛ, pè sɔ̃̀ mɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃púlɛ n fɔ̃h. Képah ye, pè to
karkı. Pé túkù sɔkɔ Fenisi gbɛ̃nyah, túkù sɔkɔ Syipri gbɛ̃nyah, túkù mɛ
sɔkɔ Antyɔsyı kwil. Tɛ́ pè náh sɔ̃̀ mɛ Yesu tyílɛ n yo ǹnı̂ yɔ́ ńtɛ̃ tyí, nɛ́
Nsyifunɔ ó tyí náh. 20 Ǹtɛ túkù sɔ̃̀ mɛ pé sɔkɔ, nónó-á n wil Syipri gbɛ̃nyah
sɔkɔ ànɛ̂ Sirɛnı kwil. Pépi-á pɔ Antyɔsyı sɔkɔ, pè sɔ̃̀ mɛ Nı̀vı̀nı̀ tirlɛ n yo
no tɛ́lɔ́* tɔ tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí sɔkɔ. 21 Tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ tɛ̃́nwɛnɔlɛ pélɛ n
kɔ̃. Kǎh pı sɛ̃, névye náhnáh vi mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛ̃kı̀ yɔ̃, à pı ǹ yɔ̃ sɛ̃púlɛ.
22 Képah tɛ̃nɛ, Yerusalɛmı Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tı̃̀nkı̀-á képah noh sɛ̃, pè Barnabası
tɛkı mɔ Antyɔsyı sɔkɔ. 23-24 Barnabasılɛ, nɛ́pépɛ̃y ye lésɔ̃ ǹnɛ. Liyel Mirki
sɔ̃̀ mɛ à tɔkɔ, ànɛ̂ Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ mɛ ǹ sɔkɔ kègbılɛ. Képah ye, wǎh kyı yı̃ni
tɛ̃, tɛ́ Liyel pèpɔrı pínɔ́ wɛ nɛ́npɔ́ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tyí sɛ̃, ǹ nı vı. À mɛ sɔ̃́ré
mɔ pé pól sɔkɔ nɛ, pè gbah tɛ̃ pé wrɔ́ tel tɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ pé nnɔ póllɛ. Képah
tɛ̃nɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ fɛ̃ syi sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yɔ̃. 25 Képah náh, Barnabası sɔkɔ
Tarsı kwil, Sole yáhnkɔ̃-ńsah. 26 Wǎh kyı à wɛ, à à tɛ̃ pɔ Antyɔsyı sɔkɔ. Pé

* **11:20** 11.20 Yah n tɛ Wɛlɔ yah yɔ́nɔ́ sɔkɔ, ńyɑ̃h-á Krɛkı tyílɛ n yo.

nímí tɛ̃ à yi vi pól pı nɛ́npɔ́ Yesu yõ sɛ̃pú tı̃nkı̀lɛ, à névye náhnáh tɔ wɛ
kwɔ Yesu wɛ̃kı̀lɛ. Nɛ́npɔ́ ǹgbò sɔkɔ ye pè Yesu tɔ̃̀ sã́hpú ye Kretyɛ̃bılɛ.
27 Tɛ́ kénɛ sèpı̃̀n sɔkɔ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu yísyɔ́ wil Yerusalɛmı kwil, à pɔ
Antyɔsyı sɔkɔ. 28 Pé sɔkɔ núkú yɔ́ sɔ̃̀ mɛ pè n ye Akabusilɛ. Tɛ́ Liyel Mirki
gbɔ̃̀ yõ, ǹmɔ yuku kè yo nɛ ńkɛ̃, dɔ̌ kwéy, kwɛ́npékè-á kı n de n pi kèkõyɔ̃́
pól sɔkɔ. Képah pínɔ́ pɔ Klode wɛ, Wrome kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃nɛ. 29 Képah sɔkɔ,
Yesu tɔ̃̀ sã́hpú kè yah tɔkɔ, à yı̃nɛ pé nɛ́núkù núkú pól gbã̀n yı̂ wɛ́nɔ́nɔlɛ
nɛ, páh kı pé gbã̀n yı̂ yísyɔ́ tuke mɔ, kı tɛkı mɔ Yesu yõ sɛ̃pú kõ Nsyude
gbɛ̃nyah sɔkɔ. 30 Pǎh kè yah tɔkɔ sɔ̃, pè kè pı sɛ̃, tɛ́ mɛ yı̂ nɔ́pilɛ Barnabası
ànɛ̂ Sole gbɔ̃̀ dahbı, pépi mɛ kyı sélɛ Yesu yõ sɛ̃pú yah tãm kõ.

12

Nsyakı kònmɔnɔ ànɛ̂ Pyɛrı dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ

1 Ké légbı̃́ mɛ̀ sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ Yerɔdı tyah Yesu yõ sɛ̃pú tı̃̀nkı̀ névye túkù
fɔ̃́hnɔ́lɛ Yerusalɛmı kwil. 2 Á Nsyɔ̃ nɛ́nkyí dı̃́ Nsyakı ko mɔ kèkírkı̀lɛ. 3 Tɛ́
wǎh kè wɛ yı̃ mɛ̀ nɔ Nsyifunɔ tyí sɛ̃, à tõ Pyɛrı tɔ tɛ̃. Légbı̃́ pɔ yı̃nɛ Nsyifunɔ
búrn sɛ̃-ǹkɛ̃ syáh syáhnɔ́lɛ. 4 Wǎh Pyɛrı tɛ̃ sɛ̃, à mɛ à dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ, tɛ́ sràsyíbí nɛ́pı̂ ǹyɛ̂h tı̃̀nkı̀nɔ́ ńyã́h névye kõ pè wɛ̃nɛ n sah, à ǹnɛ n
syıkı. Á sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, búrn sɛ̃-ǹkɛ̃ syáh-à kı sɔkɔ tɛ, pé à tuke no pól
yı̃́ yah. 5 Pyɛrı yah sɔ̃̀ mɛ víkénɔ́lɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, ǹtɛ Yesu yõ sɛ̃pú tı̃̀nkı̀
mó mɛ Liyellɛ n gbah n ni ǹ tyí.

Liyel-á gbı̃̀l nɛ̂ pı, à Pyɛrı wilki wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ

6 Tɛ́ sõ nɛ̂ dı̃ndal-á Yerɔdı kı Pyɛrı tuke n pi, ké lékã̂hnɛ, Pyɛrı sɔ̃̀ mɛ
púkúbínsàhnɔ́lɛ kɛ̃́lɔ́ plɔ́ nínɔ́lɛ, tɛ́ mɛ n dɔ sràsyíbí nɛ́pı̂ nímí wrɔ́. Tɛ́
wɔ̀kɔ̀npèkè mɛ̀ syíkípú sɔ̃̀ mɛ ké yah, mɛ kélɛ n syıkı. 7 Ǹtɛ nɛ́npɔ́ swɔ,
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yı̃̂nyõ tɔ̃̀npı yɔ́ núkú wil mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè mɛ̀ sɔkɔ, ké sɔkɔ pól piki
pɛ̌rr. Yı̃̂nyõ tɔ̃̀npı mɛ̀ mɛ Pyɛrı mı mı ǹ gbɔ̀pɔ tyí à à yilki mɔ, tɛ́ yo ǹ tyí
nɛ ńkɛ̃, à yuku súú. Képah sɔkɔ, kɛ̃́lɔ́ nɔ́pi núkú kɔ̃lı to Pyɛrı gbã̀n tyí,
à kwɛ sétáh. 8 Képah tɛ̃nɛ, yı̃̂nyõ tɔ̃̀npı tõ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ kõ dyı ànɛ̂ ǹ
lékyɛ̂hlɛ. Á mɛ kè pı sɛ̃. Yı̃̂nyõ tɔ̃̀npı mɛ̀ tõ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃
mɔ, à mó pé sɔ̃̀ tɛ̃. 9 Pyɛrı mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃, à wil. Tɛ́ yı̃̂nyõ tɔ̃̀npı-á tyi nɔ́nɔ́nɛ
n pı, Pyɛrı náh sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ sé yõ nɛ gblɔ-á sélɛ. Á sɔ̃̀ wɛ nɛ dɛ́kí-á pé n dɔ.
10 Pè wɔ̀kɔ̀npèkè syíkí-ńsah gben kal sɔkɔ, tɛ́ ké ní-ò tɔ kal sɔkɔ, tɛ́ kyı syı
vyɔrı wùkah gbı̃́ní tyí. Képah yah sɔ̃̀ mɛ mɔ́nɔ́lɛ kwil nıyɔ̃́ tı̃̀nnɛ. Ké tɔ
núkú yıkı mɔ ké gblɔ̌y. Pè mɛ wil à wɛ̃kı̀ tɛ̃ n yuku. Dɔ̌, Pyɛrı núkú yı̃̂nyõ
tɔ̃̀npı mɛ̀ yah kwlɔ. 11 Képah sɔkɔ, Pyɛrı yah pyɛ̌ pı kyɔ̀o yı̃ mɛ̀nɛ. Á mɛ
nɛ núkúnúkú, páh pyɛ̌ kè pı̃ yı̃́ı̃́ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á tõ ǹ yı̃̂nyõ tɔ̃̀npılɛ à pɔ pé
pwah mɔ wilki Yerɔdı gbɔ̂ ànɛ̂ Nsyifunɔ-á sɔ̃̀ mɛ pèl nɔ́nɔ́nɛ n syıkı nɛ, sè
péwɔ nɔ. 12 Tɛ́ Nsyɔ̃ nɛ̂-á pè n ye Markılɛ, Pyɛrı-á ǹ fɔkɔ sõ yah, à sɔkɔ
ǹmɔ yṹ Mari gbɔ̂. Níri pípú náhnáh sɔ̃̀ mɛ tuke mɔ tɛ̃ nɛ́npɔ́, mɛ Liyellɛ n
ni. 13 Tɛ́ Pyɛrı-á pɔ gbɔ̂ yah mı, tɔ̃̀npı pípír yɔ́ mɛ pè n ye Wrodelɛ, ǹmɔ
mɛ nɔ de kélɛ, tɛ́ píkínyahnɔ pı nɛ, nɛ̂ se nı? 14 Képah sɔkɔ, Pyɛrı-á yo mɔ,
à ǹ yı̃́ pı̃. Ké nı̀vı̀nı̀ tɛ̃ tyí, à pyɛ̌ gbɔ̂ yah sah yíkínmɔ-ńkɛ̃nɛ tɛ́ ǹ syı to kyı
kè yo no tɛ́lɔ́ tyí nɛ ńkɛ̃, Pyɛrı-á mɛ yı̃́nntɛ̃nɔ́lɛ gbɔ̂ yah. 15 Ǹtɛ pè pyɛ̌ nɛ,

pípír yȍgbèkè-á yuku. Tɛ́ wăh mɛ kélɛ n gbah n yo nɛ gbɪ-á pé n yo, pè
tɔ̃ nɛ ńkɛ̃, Pyɛrɪ mírkí-á kɪ nɛ̂ à wɛ. 16 Ǹtɛ Pyɛrɪ wɔ mó mɛ wùkahlɛ n tɔ̃
n mɪ sɛ̃. Képah sɔkɔ, păh pópó pɔ wùkah yɪkɪ mɔ, pè kè wɛ kè pɪ ǹmɔlɛ
ńtyı̋nɔ. Kè pɪ pé tyí gbɛ̃̀ndùnı̀nɛ. 17 Pyɛrɪ mɛ ǹ gbȍ pɪ mɔ pé tyí nɛ, pè pé
vyɛ̃y vike. Tɛ́ Liyel-á à yohnɪ mɔ dùkù nɛ̂nɛ à kɔ̃ à wil wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, à
de ké sɔkɔ à kè yãh pé tyí. Tɛ́ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃, pè kyɪ kè yãh Nsyakɪ ànɛ̂
pé yű̃npyé Yesu yõ sɛ̃pú tɛ́lɔ́ tyí. Képah náh, à pyĕ wil sɔkɔ fɪ̃́ yɔ́.
18 Ǹtɛ tyah-á pɔ dal, sràsyíbí fɔkɔ fil Pyɛrɪ tyílɛ. Képah sɔkɔ, pè wɛ̃nɛ n
piki n yah nɛ, ǹ tyí se pɪ sɔ̃́ nɪ? 19 Képah tɛ̃̆nɛ, Yerɔdɪ pè kɔ̃ pè mɪ de Pyɛrɪ
sóhnkɔ̃̀nɔ sɔkɔ. Ǹtɛ pè náh à wɛ. Kăh pɪ sɛ̃, à mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè syíkípú ye
pɔ piki yah, tɛ́ nɛ, pè pè ko mɔ. Képah náh, Yerɔdɪ wil Nsyude gbɛ̃̆nyah
sɔkɔ à kyɪ sèpı̏n yísyɔ́ pɪ Sesarɪ kwil.

Yȍtɛ̃ dɪ̃́ Yerɔdɪ kúnɔ́lɛ

20 Tiri kwil ànɛ̂ Sidõ kwil tãn-á sȍ mɛ gbɛ̃̆nyah nɛ̂ sɔkɔ, ké yõke lésõ mɛ
n wil yȍtɛ̃ dɪ̃́ Yerɔdɪ gbɛ̃̆nyah sɔkɔ. Tɛ́ yékȃ̂b-á pɔ wɛ pé wrɔ́ ànɛ̂ Yerɔdɪlɛ,
Yerɔdɪ fɔkɔ kah vyãh pélɛ. Kăh pɪ sɛ̃, pépi mɛ yo sah núkú yõ nɛ, páh kɪ
kyɪ wil Yerɔdɪ tyí. Képah yĩnnɛ, pè kyɪ pé sõnɔ pɪ núkúlɛ ànɛ̂ Yerɔdɪ sɛ̃-
ńsah wɔ̀kɔ̀ yȍtɛ̃nɛ, nɛ̂-á pè n ye Blasɪtusilɛ, nɛ pé kyɪ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ
yah kɔ̃ Yerɔdɪ tyí. 21 Păh gbı̏yı̏kı̏ nɛ̂ yah tɔkɔ, ké lésõ-á nɔ, Yerɔdɪ ǹ yȍtɔ̃rí
flɔ mɔ pɔ kɔ̃ tɛ̃ ǹ yȍtɔ̃rí kŏ yõ, à tyah wɛy yɔ́lɛ n yo tɔ́wû tyí. 22 Képah tɛ̃̆nɛ,
névye tyah n gbo mɔ nɛ, névi tɛ̃̆ wɔ náh n wɛkɪ yɔ̀ dɛ́, Liyel-á! 23 Képah
sɔkɔ, Yerɔdɪ-á sɔ̃̆npí gbílkínɔ́ mɛ̀ fɛ̃ syi, nɛ̂-á sȍ yĩnɛ sàhnɔ́lɛ Liyel yõ, Tɛ̃
ǹgbɛ̃ yȋnyõ tȍnpɪ yɔ́ núkú à mɪ, kèfyõ mɛ gbɔ ǹ sɔkɔ, à à yõ ko.
24 Ǹtɛ Liyel wɛy sȍ mɛ n gbah n tɔ̃ mɔ n yuku ólɛ. 25 Tɛ́ Barnabasɪ
ànɛ̂ Sole wɔ-á pé tȍ pɪ tɛ Yerusalɛmɪ kwil,* pè Nsyɔ̃-Markɪ tɛ̃ pé syɪ sɔkɔ
Antyɔsyɪ kwil.

13

Barnabasɪ ànɛ̂ Sole tɛ́kínmɔnɔlɛ Liyel tȍ sɔkɔ

1 Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu ànɛ̂ névye kwɔ́pú sȍ mɛ Antyɔsyɪ kwil Yesu yõ
sɛ̃pú tı̏nkı̏ sɔkɔ: Barnabasɪ sȍ mɛ, ànɛ̂ Solelɛ, ànɛ̂ Simeyõlɛ, nɛ̂-á pè n ye
Dɪ̃́syíkèynɛ, ànɛ̂ Sirɛnɪ kwil Lusiyusilɛ, à tahlɪ Manayɛ̃ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á sȍ kɔ̃rɪ
pɪ wɛ̃ tyí Kalile gbɛ̃̆nyah yȍtɛ̃ dɪ̃́ Yerɔdɪlɛ. 2 Sõ yɔ́lɛ, păh mɛ níkı̏ tɛ̃, tɛ́ mɛ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n ni gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, ǹ Mirki yo pé tyí nɛ: «Yé Barnabasɪ ànɛ̂ Sole
wilki pé tyílɛ. Pè kɪ tȍ pɪ, nɛ̂ yĩn-á mé n ye pélɛ.» 3 Képah sɔkɔ, pè níkı̏ tɛ̃,*
à nírí pɪ pé tyí à pé gbȁn sah pé yõ, tɛ́ pyĕ pè fin mɔ pè sɔkɔ.

Barnabasɪ ànɛ̂ Sole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Syipri sɔkɔ

4 Liyel Mirki-á Barnabasɪ ànɛ̂ Sole tɛkɪ mɔ tȍ sɔkɔ sɛ̃, pè mɛ tiki yuku
à kyɪ de Selesi kwil. Tɛ́ de krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ nɛ́npɔ́, nɛ páh n yuku
gbɛ̃̆nyah yɔ́ sɔkɔ pè n ye Syiprilɛ, pnɛ yɔ nɪyɔ̋. 5 Păh yĩni tɛ̃ ké kwil yɔ́
sɔkɔ pè n ye Salaminínɛ, pè tyah Liyel wɛynɛ n yo Nsyifunɔ Liyel ní-ńtȃ̂n
vı̀ sɔkɔ. Tɛ́ Nsyɔ̃-Markɪ tɔ sȍ mɛ pélɛ, pé yohnɪ n mɔ yĩnnɛ.

---

* **12:25** 12.25 - Yah n tɛ 11.27-30. * **13:3** 13.3 - Níkı̏ tɛ̃nɔ́ duke mɛ dò. Tɛ́ Nsyifunɔ tɛ̃ wɔ tyí, pàh
níkı̏ tɛ̃, ké kannɛ, pĕ ninɛ n wɔ, tɛ́ pé náh yõkelɛ n yõ.

6 Pè mɛ Syipri mɛ̀ kan kɔ kah, à kyɩ de ké kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye Pafɔsɩlɛ.
Pè kyɩ Nsyifunɔ sènpɩ dɩ̋ yɔ́ yohnɩ, nɛ̂-á pè n ye Bar-Yesulɛ. Ǹmɔ sɔ̏ mɛ ǹ
gblɔ̌ynɛ n pɩ Liyel tɛ̃̋ntɔ̏ syínyo-òlɛ. 7 Tɛ́ à sɔ̏ mɛ wɛ̃ tyí ànɛ̂ Syipri yah tɛ̃́-ò
dɩ̋ Sɛrɩsyusi Polusilɛ, ǹmɔ nɛ̂-á lésõ lékɑ̃́m névilɛ. Tɛ́ Liyel wɛy noh dékè
sɔ̏ mɛ Sɛrɩsyusi Polusi tɛ̃. Képah ye, à pè kõ pè kyɩ Barnabasɩ ànɛ̂ Sole
ye. 8 Ǹtɛ sènpɩ dɩ̋ Bar-Yesulɛ, pè tõ sɔ̏ ǹnɛ n ye Yelimasɩlɛ Krɛkɩ wɛy sɔkɔ.
Ǹmɔ sɔ̏ mɛ Barnabasɩ ànɛ̂ Solelɛ n fwo. Á sɔ̏ mɛ n yah n kõ Syipri yah
tɛ̃́-ò dɩ̋ yɩ̋nínmɔ-ńsahlɛ, nɛ à káh sɛ̃ Yesu yõ. 9 Képah sɔkɔ, Sole nɛ̂-á tõ pè n
ye Polelɛ,† Liyel Mirki à tɔkɔ, à mɛ sènpɩ dɩ̋ yah díkídíkí, 10 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ:
«Áwɔ nɛ̂-á lékɑ̃́mkɑ̃m ànɛ̂ yɩ̋nvɩ̌ ó á tɔ̂ɔ́, sétɑ̏n yɔ̏tɛ̃ névi mɛ̀; gblɔ wɑ̏l pól
sépɛlɛ áwɔlɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɑ̏l tómtóm fɛ̃̀kìnɔ́ yal mɔ dɛ́! 11 Núkúnúkú tɛ̃̀nɛ,
Liyel gbɔ̏ kɩ sah á wil. Á kɩ pɩ yɩ̋tɵ̃̂nɛ wrɔ́ yɔ́ sɔkɔ, á náh tõ gbɩ̃ kyòo wɛ
n pi.» Képah yɔ́ntɛnɔ ǹsɔ̃, ǹ yɩ̋ núkú wɔ, à ǹ gblɔ̌y wɛ fɛ̃̋ntɵ̃̏ sɔkɔ, tɛ́ tyah
n kɔ n kore n vi n kõ, à nɛynɛ n yah n kõ ǹ gbɔ̏ sɔkɔ tɛ̃ tɛ̃ tɛ̃̀nɛ. 12 Képah
sɔkɔ, Syipri yah tɛ̃́-ò dɩ̋-á Liyel tyí-ǹgbnɔ pínɔ́ wɛ, tɛ́ kwɔ́nɔ́ nɛ̂ noh, sè ǹ nɩ
tɛ̃. Kǎh pɩ sɛ̃̋, à sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ.

Pole ànɛ̂ Barnabasɩ-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ pɩ Antyɔsyɩ kwil, Pisidi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ

13 Képah náh, Pole ànɛ̂ ǹ kɔ́mɵ̂ de krótókè ǹgbɛ̃ sɔkɔ, à yal Pafɔsɩ kwil,
tɛ́ yuku Pɛrsyɩ kwil, Pɑ̃nfili gbɛ̃̌nyah sɔkɔ. Pǎh mɛ nɛ́npɔ́, Nsyɔ̃ ǹ gbɛ wil
pé sɔkɔ, à ǹ syɩ yuku Yerusalɛmɩ kwil. 14 Ǹtɛ Polepi tɛ̃ wɔ mó yal Pɛrsyɩ
kwil, à yɔ̃ sɔkɔ pé kɔ́lɔ́lɛ, pópó à kyɩ de Antyɔsyɩ kwil, Pisidi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ.‡
Tɛ́ Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh sõ-á pɔ nɔ, pè kyɩ de kõ tɛ̃ pélɛ pé Liyel ní-ńsah
wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. 15 Képah tɛ̃̀nɛ, ǹnɩ̂ yɔ́ mɛ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃̋ntɔ̏ syínyopu
sɛ́bɛ́ynɔ́ tɑ̏ntɑ̏nnɔ́ yísyɔ́ kar. Wǎh kar tɛ, Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yah tɑ̃m mɛ
pè kõ pè yo Polepi tyí nɛ, pé no, wɛlɔ yísyɔ́-à kɩ mɛ pé tyí sɔ̋ré mɔ mɔ
tɛ̃̀nɛ tɔ́wɵ̂ sɔkɔ, ké wɛ̃̀kì-á mɛ pé tyí. 16 Képah sɔkɔ, Pole mɛ yuku yɩ̃n, tɛ́
ǹ gbɔ̏ pɩ mɔ no tyí nɛ, pè noh pé tyí yɔ̀. Tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yisrayel tɑ̃n, à
tahlɩ nónó-á Nsyifunɔ náh pélɛ, tɛ́ mɛ Liyel yah tíkílɛ n pɩ, yé nóhnɔ́ pɩ ń
tyí. 17 Ápi Yisrayel tɑ̃n Liyellɛ, à ápi náh tɑ̃n yah wilki. Á tõ Yisrayel tɑ̃n pɩ
dò, gbɩ̋ nɛ̂-á sɔ̏ pè mɛ Yesyipti gbɛ̃̌nyah sɔkɔ; tɛ́ tõ ǹ tɛ̃̋nwɛnɔlɛ pè wilki ké
sɔkɔ. 18 Tɛ́ à pè pu§ gbɛ̃̋nnɩ sɔkɔ pópó ye tikininí kénkɔ̃lɛ. 19 Képah náh,
à yɩ̀kɩ̀nɩ̀nɔ́ kwɑ̌rninɔ névye ko mɔ, à pé duku to Kanah gbɛ̃̌nyah sɔkɔ, tɛ́
pé sétáhlɛ Yisrayel tɑ̃n kõ gbɛ̃̀kɩlɛ. 20 Tyi nɔ́pi pól-á pópó n pɩ n tɛ, kè nɔ
ye kyɛyɛ̃̋h tikininí pɔ́ gbɑ̃m (450) kénkɔ̃lɛ. Képah náh, á náh tɑ̃n sɔkɔ ye
Liyel n wilki á vyɑ̃h syípúlɛ, pópó à pɔ nɔ Liyel tɛ̃̋ntɔ̏ syínyo-ò Samuyɛlɩ gbɩ̃
tyí. 21 Tɛ́ sõ yɔ́lɛ, pè mɛ kè yah kõ Liyel tyí nɛ, páh mɛ yɔ̏tɛ̃ yɔ́ tyí. Képah
sɔkɔ, Liyel mɛ Kisi pídɩ̋ Sawuli pɩ pé yɔ̏tɛ̃̀nɛ, pópó ye tikininí. Tɛ́ Sawulilɛ,
Bɛ̃nsyamɛ yɩ̀kɩ̀ nɛy ye sɔ̏ ǹnɛ. 22 Ǹtɛ Liyel-á pɔ ǹmɔ milki gbɩ̋ nɛ̂nɛ, à mɛ
Davidi pɩ pé yɔ̏tɛ̃̀nɛ. Davidi tyí sɔkɔ ye lésõ Liyel yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Mé wil mɔ
ń dyɔ yɩ̋ɩ̋ nɛy yõ, ǹmɔ nɛ̂-á Nsyese pídɩ̋ Davidilɛ. Á kɩ ń dyɔ yɩ̋ɩ̋ tyi pól pɩ
dal mɔ pallɛ.› 23 Liyel ye lésõ ǹ vyɑ̃hlɛ Davidi kõ nɛ, Yisrayel pwáhnmɔ-ò-á

† 13:9 13.9 - Solelɛ, Nsyifunɔ ye n ye ǹnɛ sɛ̃, tɛ́ Wrome tɑ̃n mɛ ǹnɛ n ye Polelɛ. ‡ 13:14 11.19 - Antyɔsyɩnɔ sɔ̏ mɛ nínɔ́. Núkú sɔ̏ mɛ Pisidi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ, ní-ò mɛ Siri gbɛ̃̌nyah sɔkɔ. Ǹtɛ Siri gbɛ̃̌nyah Antyɔsyɩ sɔkɔ ye sɔ̏ pé kɔ́lɔ́ mɛ̀ tyah. Yah n tɛ Tyípínì 13.1-4. § 13:18 13.18 - Púnɔ́ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̏ sɔkɔ yɔ̀, yõke ó náh sɔ̏ Liyel pélɛ n kõ. Á sɔ̏ mɛ pé nɩlɛ n gbɛ, à n tõ n sah n pɩ pé tyí.

kɩ dubi ǹmɔ pétóbé sɔkɔ. Kénɛ pwáhnmɔ-ò ye pɔ pɩ Yesulɛ. 24 Tɛ́ Yesu-á
pópó n pi, wèlnwı̀lkı̀-ò Nsyɔ̃ ye yo Yisrayel tãn pól tyí nɛ, pè pé nnɔ vi mɔ,
pè mó wèlnwı̀lkı̀nɔ́ wɛ. 25 N̆tɛ Nsyɔ̃ tɔ̃̀-á pópó pɔ n tyɛ, à mɛ n yo névye
tyí nɛ ńkɛ̃: ‹Yépi tɛ̃ sɔ̃nɔ sɔkɔ, nɛ̂ mɛ ńmɔlɛ? Yé káh wɛ nɛ, pwáhnmɔ-ò nɛ̂
pɔ́nɔ́-á yé syɩkɩ tɛ̃, ǹmɔ-á ńmɔlɛ dɛ́! N̆tɛ yé yah, à mɛ n knɛ pɔ́-ńsah. Tɛ́
ńmɔ ńtɛ̃ fɔ̃́rɔɔ kah ǹ lékyêh fyé dɛ́nɔ́lɛ ǹ gbyɛ̂h sɔkɔ.›»
26 Képah náh, Pole tɔ̃ nɛ: «Á no, yépi nónó-á Abrahmɩ pétóbélɛ, à tahlɩ
Liyel yah tíkí pípú pól tyí, pwáhnmɔnɔ wɛy mɛ̀ ye tɛkɩ mɔ ápi pól yı̃nnɛ.
27 N̆tɛ Yerusalɛmɩ tãn ànɛ̂ pé yɔ̃̀tãm náh lésɔ̃ pı̃ nɛ, Yesu-á pwáhnmɔ-òlɛ.
Tɛ́ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu wɛlɔ nónó-á n kar pé tyí Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃nɔ́
póllɛ, pè náh sé yɔ̃ pı̃. Kénɛ wɛlɔ tyi yónɔ́ ye lésɔ̃ pè pɩ dal mɔ, pǎh lékàhlɛ
Yesu kɔ̃. 28 Pè náh Yesu tyípíní yɔ́ ńtɛ̃ wɛ, nɛ̂-á yı̃nɛ ǹ kònmɔnɔlɛ. N̆tɛ pè
kè yah kɔ̃ Pilati tyí nɛ, à à ko mɔ. 29 Tɛ́ Liyel wɛy-á tyi nónó pól yo Yesu
tyí sɔkɔ, pǎh pɔ sè pɩ dal mɔ tɛ gbı̃́ nɛ̂nɛ, pè ǹ lékó tiki mɔ to dahnɩ yɔ̃, tɛ́
kyɩ à yı̃ diki yɔ́ sɔkɔ. 30 Ntɛ Liyel mɛ ǹ lékó yilki mɔ. 31 Képah náh, névye
nónó-á lésɔ̃ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃ yal Kalile gbɛ̃̆nyah, à dɔkɔ yuku ǹnɛ Yerusalɛmɩ kwil,
à ǹ gblɔ̃̆ynɛ pépi wɛ̃kɩ sèpı̀n náhnáh sɔkɔ. Kénɛ névye nɔ́pi ye mɛ ǹ tyi
yónwàhpu kègblɔlɛ Yisrayel tãn yah núkúnúkú yɔ̀.
32 N̆tɛ ápilɛ, Nı̀vı̀nı̀ tir ye ápi tɔ n yo yé tyí yɔ̀ nɛ ńkɛ̃: Liyel-á ǹ vyãhlɛ
á náh tãn kɔ̃ nɛ̂ tyí yɔ̃, 33 képah-á à pɩ dal mɔ ápi tyí, ápi nónó-á pɩ pé
wɛ̃npı̀lɛ. Wǎh Yesulɛ á kɔ̃, à yı̃nɛ kǎh wãrkɩ sah sɔ̃́ Gbálnɔ́ sɛ́bɛ́y yı̀kı̀ ní-ò
sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
‹Nmɔ Pídı̃́ ye álɛ;
à tɔkɔ kwɛy tyí, ńmɔ ye á Súlɛ.›*
34 Liyel ye lésɔ̃ kwãh tɛ̃ kè yo sah nɛ ńkɛ̃, Yesu-à pɔ ku, à náh n pyãh n
pi. Páh kɩ ǹ lékó yilki mɔ. Á tɔ̃ lésɔ̃ kè yo dal mɔ nɛ ńkɛ̃:
‹Máh lésɔ̃ ń vyãhlɛ Davidi kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ,
mé kɩ kè pɩ yé tyí, kɩ sãm mɔ yé sɔkɔ,
tir yɔ́ náh ké dùkù ku n pi.›†
35 Képah ye Davidi yo fı̃́ yɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
‹Á náh n yɛ á tɔ̃̀npɩ pèpɛy lékó kɔ̃
kè n pyãh n pi.›‡
36 N̆tɛ Davidi tɛ̃ wɔ gbı̃ sɔkɔ, à Liyel tɔ̃̀ pɩ ké wɛ̃kı̀ yɔ̃. Képah náh, à mɛ
ku pè kɔ̃ pè yı̃ ǹ náh tãn lékyı̂ tnɔ̂, ǹ tɔ lékó mɛ pyãh. 37 N̆tɛ Liyel ye Yesu
lékó yilki mɔ. N̆mɔ lékó tɛ̃ wɔ náh pyãh dɛ́! 38 Á no, yé pı̃ nɛ, ǹmɔ Yesu
gbɔ̃̀ yɔ̃-á tyípêl yɔ̃̆nmɔnɔ tyí wɛ yo yé tyí dɛ́! Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh tɛ̃
wɛ yé yɔ̃ wilki tyípêl nónó sɔkɔ, 39 névi nɛ̂-à sɛ̃ Yesu yɔ̃, tɛ̃ yɔ̃ kɩ wil sé pól
sɔkɔ, à kɩ fɛ̃ nɔ de Liyellɛ.
40 Képah ye, yé kyɔ̃̀mı̀nɔ́ pɩ, yè káh pɔ Liyel wɛy mɛ̀ yahle. Képah-à pí-
ńkɛ̃̄nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu-á tir nɛ̂ yo sah, kè kɩ pɔ yé yı̃ni tɛ̃. Pè lésɔ̃ nɛ
ńkɛ̃:
41 ‹Yé yah, wɛ̀nyı̀kı̀ wɛ́kípú nɔ́pi,
yé nɛ mɛ gbɛ̃̆ndùnı̀ sɔkɔ, yè mó ku tɛ̃ yɔ̃!
Máh kɩ pɔ nɛ̂ pɩ n pi yé sɔkɔ, tɛ́ kɩ yé sah min sɔkɔ;
névi-à sɔ̃ sɔ̃̀ pɔ kélɛ n yãh yé tyí,
yé náh n sɛ̃ n pi ké yɔ̃.›»§

* **13:33** 13.33 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 2.7. † **13:34** 13.34 - Yah n tɛ Yesayi 55.3. ‡ **13:35** 13.35 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 16.10. § **13:41** 13.41 - Yah n tɛ Yabakuki 1.5.

42 Sépi yóntɛnɔ náh, Pole ànɛ̂ Barnabasɪ-á n wil Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ
gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, no tyah pélɛ n ni nɛ, mɪ mɪ yòh kèyǎhlɛ, pè tɔ̃ pɔ pé syɪ pé wɛy
mɛ̀ ó yõ. 43 Képah náh, tɔ́wû-á pɔ karkɪ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, névye náhnáh Pole ànɛ̂
Barnabasɪ sɔ̃̀ tɛ̃. Nsyifunɔ ye sɔ̃̀, à tahlɪ névye tyí, nónó-á vi mɔ de Nsyifunɔ
Liyel nínɔ́ wɛ̃̀kɪ̀ sɔkɔ. Tɛ́ Pole ànɛ̂ Barnabasɪ sɔ̃̀ mɛ n yãh pélɛ, à pé sõnɔlɛ
n vi n mɔ nɛ, Liyel-á pèpɔrɪ nɛ̂ pɪ pé tyí, pè ké tɛ̃́nɔ́ plɛ.

Pole ànɛ̂ Barnabasɪ Liyel wɛy yónɔ́lɛ névye tyí, nónó náh pɪ Nsyifunɔlɛ

44 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ mɪ mɪ yòh kèyǎh-á vi pɔ, kwil névye kan pɔ tuke
mɔ Liyel wɛy noh yĩnnɛ. 45 Nsyifunɔ-á kénɛ tɔ́wû wɛ sɛ̃́, dyɔ́yɔ́kì de pé sɔkɔ
képékèyɔ̂. Pè tyah Pole wɛynɛ n kɔ̃lɪ, à ké tyílɛ n yo n yɪkɪ. 46 Képah sɔkɔ,
Pole ànɛ̂ Barnabasɪ kè yo nìsãhlɛ pé tyí nɛ: «Yépi ǹgbò tyí ye Liyel wɛy sɔ̃̀
yĩnɛ kè yo. Ǹtɛ yáh fyɔ̀ kè yahle, tɛ́ kè wɛ̃kɪ nɛ yé náh yĩnɛ tyɛ́-ńkɛ̃́ min
wɛ́nɔ́lɛ, kǎh pɪ sɛ̃́, ápi kɪ á yah mɔ névye tɪ̃̀nnɛ núkúnúkú, nónó náh pɪ
Nsyifunɔlɛ. 47 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á nɛ̂ yo, képah ye á n pɪ dò. Á kè yo nɛ ńkɛ̃́:
‹Mé ye ǹ sah nɛ á pɪ kyòolɛ névye tyí, nónó náh pɪ Nsyifunɔlɛ,
á mó kyɪ pwáhnmɔnɔ wɛy yo
kèkõyɔ̃́ pól sɔkɔ.›»*

48 Képah sɔkɔ, nónó náh pɪ Nsyifunɔlɛ, pǎh wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃́, pé nɪ vɪ,
pè tyah Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel wɛynɛ n gbilki. Tɛ́ névye nónó pól-á sɔ̃̀ yĩnɛ tyɛ́-ńkɛ̃́
min wɛ́nɔ́lɛ, pé pól sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ.

49 Liyel wɛy núkú tɔ̃ mɔ kénɛ gbɛ̃̌nyah tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól sɔkɔ. 50 Tɛ́ syɔ́ nɛ́-ǹgbnɔ
yísyɔ́ sɔ̃̀ mɛ, nónó-á mɛ Nsyifunɔ Liyel wɛ̃̀kìlɛ n kɔ. Kǎh pɪ sɛ̃́, Nsyifunɔ mɛ
pépi ànɛ̂ kwil nɛ́-ǹgbnɔ yísyɔ́ kurki mɔ Pole ànɛ̂ Barnabasɪ yõ. Pè mɛ tyah
Polepilɛ n fõh, tɛ́ pè yĩni yal pé sétáh yõ. 51 Pǎh mó n wil kénɛ kwil, pè pé
gbyɛ̂̃h nèngbɔ̃ kwer kwɛ ké sɔkɔ, tɛ́ sɔkɔ Yikonyumi kwil. 52 Ǹtɛ Antyɔsyɪ
kwil Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tɛ̃ wɔ sɔ̃̀ mɛ nìvìnì ǹgbɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ Liyel Mirki mɛ pè tɔkɔ.

14

Pole ànɛ̂ Barnabasɪ Liyel wɛy yónɔ́lɛ Yikonyumi kwil

1 Képah sɔkɔ, Pole ànɛ̂ Barnabasɪ-á yĩni tɛ̃ Yikonyumi kwil, pè tɔ̃ de yuku
Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. Tɛ́ tyah Liyel wɛynɛ n yo, fɔ́ɔ́ Nsyifunɔ
ànɛ̂ nónó náh pɪ Nsyifunɔlɛ, pé náhnáh vi mɔ pɪ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ. 2 Ǹtɛ
Nsyifunɔ sɔkɔ nónó-á sɔ̃̀ yahle sɛ̃́nɔ́lɛ Yesu wɛy yõ, pépi nɛ́káhbí kurki
mɔ Yesu yõ sɛ̃́pú yõ. 3 Ǹtɛ képah fyé yõ, Pole ànɛ̂ Barnabasɪ tɔ̃ tɛ̃ à mo
Yikonyumi sɔkɔ. Pé gbɔ̃̀ sàhnyĩnɔ sɔ̃̀ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ pè kɔ̃ pè n wɛkɪ nìsãhlɛ.
Tɛ́ à sɔ̃̀ mɛ pé yah tɛ̃ pè kɔ̃ pè gbǐl tyilɛ n pɪ, gbǐl nónó-á n wɛ̃kɪ nɛ, pǎh
wɛlɔ nónónɛ n yo Liyel pèpɔrɪ pínɔ́ tyí sɔkɔ, gblɔ-á sélɛ. 4 Ǹtɛ kwil névye
gbɛkɪ. Pé túkù sɔ̃̀ mɛ mɔ Nsyifunɔlɛ, túkù mó mɛ mɔ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ.
5 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɪ Nsyifunɔlɛ, à tahlɪ pé yɔ̃̀tãmnɔ́
tyí, pè wɛ̃ tyí mɔ nɛ, pé Pole ànɛ̂ Barnabasɪ fõh, pé mó pè minki ko dyɛ̂hlɛ.
6 Ǹtɛ Pole ànɛ̂ Barnabasɪ-á pɔ pĩ ké sɔkɔ, pè to sɔkɔ Lisitir kwil, ànɛ̂ Dɛrɪbɪ
kwil, ànɛ̂ sé gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ, Likawoni gbɛ̃̌nyah. 7 Tɛ́ yõ sɔkɔ, à Nìvìnì
tirlɛ n yo n kɔ̃ nɛ́npɔ́.

Sèkùkù dɪ̃́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ Lisitir kwil

* **13:47** 13.47 - Yah n tɛ Yesayi 49.6.

[8] Tɛ́ ɗı̃́ yɔ́ lésõ mɛ Lisitir kwil, gbyɛ̃̂hnɛ kúnɔ́lɛ. À sɔ̃̀ dubi sèkùkùlɛ, à náh
tɛ̃ wɛ kɔ yah. [9] Tɛ́ sõ yɔ́lɛ, Pole-á n wɛkɪ, kénɛ ɗı̃́ sɔ̃̀ mɛ ǹ wɛynɛ n nohnɪ.
Képah tɛ̃nɛ, Pole tyah ɗı̃́nɛ n yah díkídíki. Tɛ́ wǎh kè wɛ nɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-á
mɛ ɗı̃́ mɛ̀ tyí kɪ fɛ̃ dɛ́nmɔnɔ wɛ Liyel tyí, [10] à yo ǹ tyí yı̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ:
«Yuku n yı̃n tómm á gbyɛ̃̂h yõ!» Képah sɔkɔ, ɗı̃́ núkú yɔkɔ syɪkɪ ǹ gbyɛ̃̂h
yõ, à tyah n kɔ.
[11] Tɔ́wû-á képah tɛ̃ pínɔ́ wɛ sɛ̃ Pole tyí, pè tyah n yo wòhòh Likawoni tãn
wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, tɛ̃̀n-á sé viri pɪ névyelɛ à tiki pɔ pé wrɔ́ dɛ́! [12] Képah sɔkɔ,
pè tɔ̃̀ nɛ̂-á pè n ye Nsewusilɛ, pè képah yı̃n dyɪ Barnabasɪ kɔ̃. Tɛ́ wɛy-á sɔ̃̀
mɛ Pole wɔ gbɔ̃̀ sɔkɔ sɛ̃, pè kèyǎh yı̃n dyɪ ǹmɔ kɔ̃, nɛ̂-á pè n ye Yɛrɛmɛsɪlɛ.
[13] Tɛ́ tɔ̃̀ nɛ̂-á pè n ye Nsewusilɛ, ké wɔ̀kɔ̀ sɔ̃̀ mɛ kwil dé-ńsah yah sɔkɔ. Ké
lékwén nétɛ̃ ɗı̃́ mɛ nyéhpyɛ́nì tɛ̃ pɔ kénɛ tɔ̃̀ wɔ̀kɔ̀ yah ànɛ̂ yı̃̂ fı̃nɛ.* Tɛ́ ǹmɔ
ànɛ̂ tɔ́wû sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé gbètòh mɔ Barnabasɪ ànɛ̂ Pole yõ. [14] Ǹtɛ
Barnabasɪ ànɛ̂ Pole-á képah tɛ̃ noh sɛ̃, pépi nónó-á Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ, pè
pé fwɔ̀mɔlɔ yɔrɪ tɔkɪ yèkwɔrɪ tɛ̃ tyí, té to de tɔ́wû nɪyɔ̃́ mɛ yo tũ yı̃́npɔ̃
ǹgbɛ̃nɛ nɛ: [15] «Á no, sɔ̃ mɛ tɛ́ yé képahlɛ n pɪ? Névye ye ápi tɔlɛ, yépi tyí
kɔ̃lɛ dò! Nìvìnì tir ye á pɔ yó-ńsah yé tyí nɛ, yé yõ kɛ̃ fal fal tɛ̃̀n nɔ́pi milki,
yé mó vi mɔ Liyel wɛ̃kì tɛ̃, ǹmɔ nɛ̂-á min nétɛ̃nɛ. Ǹmɔ ye mɔ yı̃̂nyɔ̃lɛ, ànɛ̂
sétáhlɛ, ànɛ̂ pnɛ yɔlɛ, à tahlɪ sé sɔkɔ yíyı̃̀n pól tyí. [16] Ǹgbòlɛ, Liyel mɛ̀ ye sɔ̃̀
yɛ kwlo kwlo névye pól kɔ̃ pè n kɔ pé dyɔ dyɔ wǎ̃l yõ. [17] Ǹtɛ à mɛ ǹ gblɔ̃̌y
dùkùlɛ n wɛ̃kɪ sɛ̃ gbı̃́mɛgbı̃́ ǹ pèpɔrɪ pínɔ́ sɔkɔ. À mɛ pũ̀nɛ n pɪ n mɔ yélɛ
n kɔ̃ à n wil yı̃̂nyɔ̃, tɛ́ yé sèmukɔ kɔ̃ sè n pɛkɪ, tɛ́ yɔ̃ke náhnáhlɛ yélɛ n kɔ̃
ànɛ̂ nìvìnìnɛ.» [18] Ǹtɛ wɛlɔ nɔ́pi fyé yónɔ́ yõ, Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye yah vyãh
tɔ́wû yı̃́nínmɔ-ńsah nɛ, pè káh gbètòh mɔ pé yõ.
[19] Ké légbı̃́ sɔkɔ, Nsyifunɔ yísyɔ́ wil Antyɔsyɪ kwil, Pisidi gbɛ̃nyah, ànɛ̂
Yikonyumi kwil, à pɔ nɛ́npɔ́. Pépi pɔ tɔ́wû vi tɛ̃ mɔ Polepi yõ, pè kɔ̃ pè
yuku Polelɛ n minki dyɛ̂hlɛ nɛ páh ǹnɛ n min n ko. Képah náh, pè à yɔrɪ
wilki sah kwil náh tı̃̀nnɛ, tɛ́ mɛ n sõ nɛ wǎh ku. [20] Ǹtɛ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á
pɔ tuke mɔ ǹ tnɔ̂, à à mɔ gbı̃ gbı̃́ nɛ̂nɛ, à mɛ yuku tɛ́ de kwil sɔkɔ. Tɛ́ ké
ɗı̃ndallɛ, à sɔkɔ ànɛ̂ Barnabasɪlɛ Dɛrɪbɪ kwil.

Pole ànɛ̂ Barnabasɪ syínyukunɔlɛ Siri gbɛ̃nyah sɔkɔ

[21] Képah tɛ̃nɛ, pǎh kyɪ yı̃ni tɛ̃ Dɛrɪbɪ kwil, pè Nìvìnì tir yo nɛ́npɔ́ tãn tyí.
Pé náhnáh mɛ sɛ̃ Yesu yõ, à pɪ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ. Képah náh, Polepi pé syɪ syɔ̃
Lisitir kwillɛ, ànɛ̂ Yikonyumi kwillɛ, à kyɪ de Antyɔsyɪ kwil, Pisidi gbɛ̃nyah
sɔkɔ. [22] Tɛ́ nìsãh ànɛ̂ sɔ̃́ré ye sɔ̃̀ pè n mɔ n kɔ̃ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ nɛ, pè
gbah n tɛ̃ pé sõnɔ sah yı̃́ı̃ Yesu yõ gbı̃́mɛgbı̃́. Pè sɔ̃̀ mɛ n yo pé tyí nɛ ńkɛ̃,
yèvyãhrɪ náhnáh dénwı̃̀lnɔ́ sɔkɔ-á pé kɪ de Liyel tɔ̃rí mɛ́-ńsah sɔkɔ. [23] Tɛ́
Yesu yõ sɛ̃pú tı̃̀nkı̃̀nɔ́ nónó-á sɔ̃̀ mɛ kwlo nɔ́pi pól sɔkɔ, Polepi sɔ̃̀ yah tãm
yísyɔ́ yah wilki sé sɔkɔ, à sah sé yõ. Tɛ́ níkì tɛ̃ à nírí pɪ pé tyí, à pè dahbɪ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu gbɔ̃̀, pǎh sɛ̃ ǹmɔ nɛ̂ yõ.
[24] Képah náh, pè Pisidi gbɛ̃nyah kɔ kah, à kyɪ de Pãnfili gbɛ̃nyah sɔkɔ.
[25] Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, pè Liyel wɛy yo Pɛrsyɪ kwil tãn tyí, tɛ́ pyɛ̌ yuku Atali kwil.
[26] Pǎh n yal nɛ́npɔ́, pè de krótókè ǹgbɛ̃ sɔkɔ, à yuku Antyɔsyɪ kwil, Siri

* **14:13** 14.13 - Névye náhnáh tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, nyéhpyɛ́nì nɔ́pi sɔ̃̀ mɛ kóhnmɔnɔlɛ yı̃̂ fı̃ nɔ́pilɛ.

gbɛ̃nyah sɔkɔ. Kénɛ kwil sɔkɔ ye sɔ̃̀ pè pè dahbı Liyel gbɔ̃̀ sɔkɔ, tɔ̃̀ mɛ̀ pı
yĩnnɛ, nɛ̂-á pè pı tɛ yɔ̀. [27] Pǎh yĩni tɛ̃ Antyɔsyı sɔkɔ, pè Yesu yõ sɛ̃pú tı̃̀nkı̀
ye tuke. Tɛ́ Liyel-á pé yah tɛ̃, à ǹ tɔ̃̀ pı dùkù nɛ̂nɛ, pè kè yãh pé tyí; à
tahlı wǎh ǹ yõ sɛ̃nɔ́ wɛ̃kı̀ yıkı mɔ névye tɔ kɔ̃ sɔ̃́, nónó náh pı Nsyifunɔlɛ.
[28] Képah náh, Polepi tɛ̃ pélɛ Antyɔsyı sɔkɔ, à mo.

15

Yékâb dénɔ́lɛ

[1] Képah tɛ̃nɛ, díbí yísyɔ́ wil Nsyude gbɛ̃nyah, à pɔ Antyɔsyı kwil sɔkɔ.
Tɛ́ pɔ tyah Yesu yõ sɛ̃púlɛ n kwɔ nɛ ńkɛ̃, nɛ́ pè náh kɔ̃̀kè kɔ̃ sɔ̃́-á Moyisi
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kè yo sah, pè náh fɛ̃ pwáhnmɔnɔ wɛ n pi. [2] Ǹtɛ Pole ànɛ̂
Barnabasɩ náh fɛ̃ syi. Kǎh pı sɛ̃, yékâb ǹgbɛ̃ de pépi ànɛ̂ díbí nɔ́pi wrɔ́.
Képah sɔkɔ, kè yah tɔkɔ nɛ Pole, ànɛ̂ Barnabasɩ, ànɛ̂ pépi túkù-á kı dɔkɔ
yuku Yerusalɛmı kwil. Pǎh kı kyı wil Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃pú
yah tãm tyí, pè yĩ mɛ̀ yah wah. [3] Tɛ́ mɛ yòhnı̀nmɔnɔ pı Polepi tyí kénɛ
kɔ́lɔ́ mɛ̀ yĩnnɛ. Polepi-á n sɔkɔ, pè syɔ̃ sɔkɔ Fenisi gbɛ̃nyah ànɛ̂ Samari
gbɛ̃nyah sɔkɔ, mɛ névye tyílɛ n yãh pé tyí, nónó-á vi mɔ Liyel wɛ̃kı̀ tɛ̃, tɛ́
Nsyifunɔ náh pélɛ. Kè pı nı̀vı̀nı̀ ǹgbɛ̃nɛ Yesu yõ sɛ̃pú pól tyí. [4] Pǎh kyı yĩni
tɛ̃ Yerusalɛmı kwil, Yesu yõ sɛ̃pú, ànɛ̂ pé yah tãm, ànɛ̂ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye mɛ
pè tɛ̃ pallɛ. Képah sɔkɔ, Liyel-á Polepi yah tɛ̃ pè ǹ tɔ̃̀ pı dùkù nɛ̂nɛ, Polepi
kè yãh pé tyí.

[5] Ǹtɛ Farisiyɛ̃ névye nónó-á vi mɔ pı Yesu yõ sɛ̃púlɛ, pépi túkù yuku tyah
n yo nɛ ńkɛ̃, nónó-á sɛ̃ Yesu yõ, tɛ́ Nsyifunɔ náh pélɛ, pǎh yĩnɛ pè kɔ̃̀kè
kɔ̃; ànɛ̂ pǎh yĩnɛ kyı̃̀nmɔnɔlɛ pè Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ nɛ n pı. [6] Képah tɛ̃
sɔkɔ, Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃pú yah tãm wɛ̃ wɛ yĩ mɛ̀ tyí sɔkɔ, à
kè yah wɛ̃ tyí.

[7] Kè sɔ̃̀ pı yĩ́ yékâb ǹgbɛ̃nɛ pé wrɔ́, fɔ́ɔ́ Pyɛrı pɔ yuku yĩn, tɛ́ yo pé tyí
nɛ ńkɛ̃: «Ń yṹnpyé, yépi ńtɛ̃ se kè pĩ nɛ Liyel-á ńmɔ yah wilki yé sɔkɔ di
mónɔ́lɛ tɛ́! Á nɛ mé Nı̀vı̀nı̀ tir yo névye tyí, nónó náh pı Nsyifunɔlɛ, pè kɔ̃
pè kè wɛ noh, pè mó sɛ̃ Yesu yõ. [8] Ǹtɛ Liyel nɛ̂-á névye fɔkɔ sõnɔlɛ n pnɛ,
ǹmɔ ye ǹ Mirkilɛ pè kɔ̃, sɔ̃́-á lésõ à kélɛ ápi tɔ kɔ̃, à kè wɛ̃kı nɛ páh pépi
tɔ fɛ̃ syi. [9] Á náh wǎhkı̀ pı ápi ànɛ̂ pépi wrɔ́. Pǎh sɛ̃ ǹ yõ, képah ye à pé
nnɔ tõ sah. [10] Tɛ́ núkúnúkú, sɔ̃ pı tɛ́ yé Liyel vyãh sɔ̃̀lɛ n noh, à tɔ́kɔ́pɛ̂llɛ
n sah Yesu yõ sɛ̃pú yõ, nónó-á ápi náh tãn ànɛ̂ ápi ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ sè twah
yah? [11] Ǹtɛ ápi sɛ̃ ké yõ nɛ áyáh pwáhnmɔnɔ wɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu pèpɔrı gbɔ̃̀
yõ, no nɔ́pi tyí kɔ̃lɛ.»

[12] Kǎh pı sɛ̃, no pól tɛ̃ syísyí, tɛ́ pé ní kwɔ Pole ànɛ̂ Barnabasɩ tyí. Képah
sɔkɔ, Liyel-á syɔ̃ Polepi tyí, à gbı̃̀l tyi nónó pı névye tyí, nónó náh pı
Nsyifunɔlɛ, Polepi sè yãh pé tyí. [13] Pǎh sè yãh tɛ gbı̃́ nɛ̂nɛ, Nsyakı wɛy
tɔkɔ, tɛ́ nɛ ńkɛ̃: «Ń yṹnpyé Nsyifunɔ,* yé noh ń tyí yɔ̀. [14] Á pól yı̃́ yah ye
Simo-Pyɛrı kè yo nɛ ńkɛ̃, ǹgbò dùkù-á Liyel kè yah tɔkɔ, à nósyɔ́ yah wilki
névye sɔkɔ, nónó náh pı Nsyifunɔlɛ, à pı ǹ nolɛ. [15] Tɛ́ wɛy mɛ̀ mó tõ mɛ
yı̃́nénɔ́lɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syinyopu wɛlɔlɛ. Yé yah, kè mɛ wǎ́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ,
[16] Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á nɛ ńkɛ̃:
‹Képah náh, mé kı ń syı pɔ Davidi kéte sɔ́nɔ́ tõ mɔ.

* **15:13** 15.13 - Yṹnpyé Nsyifunɔ nónó tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, pépi pı Nsyifunɔlɛ nónó-á sɛ̃ Yesu yõ.

Mé kɩ ǹ kéntíkínì tõ mɔ kɩ kè yilki pallɛ.
17 Képah sɔkɔ, kèkõyő névye tɛ́lɔ́ pól kɩ yuku ńnɛ n yah n kõ.
Gbɩ yõ, kwlo kwlo névye pól ye kɩ n yah n kõ n pi ńnɛ,
máh pépi nónó ye nɛ pè pɩ ń tyílɛ.›
Sɛ̃ ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yo, ǹmɔ nɛ̂-á tyi nɔ́pi wɛ̃kɩ
18 di mɔ́nɔ́lɛ.†
19 Képah yĩnnɛ, ńmɔ Nsyakɩ tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, névye nónó-á vi mɔ Liyel tyí
yõ, tɛ́ Nsyifunɔ náh pélɛ, á náh yĩnɛ à tyilɛ n tɛ̃ n tah pé tyí. 20 Ǹtɛ á ye
sɛ́bɛ́y wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ pé tyí nɛ, pè pé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ sãh fálnɔ́ yȋlɛ, ànɛ̂
fɔ̀fíkɩ̀lɛ, ànɛ̂ tő kwɛ́-ńkɛ̃ kwáhkókè kɔ̀lɛ, ànɛ̂ tőnɛ, sè kõ sè káh pɔ pè silki.
21 Yé yah kɛ̀, à tɔkɔ ǹgbò dùkù tyí, kénɛ tyi ye ńkɛ̃nɛ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́
sɔkɔ, pě névyelɛ n kwɔ mɩ mɩ yòh sõnɔ́ póllɛ kwlo kwlo pól Nsyifunɔ Liyel
ní-ńtȃn vɩ̀ sɔkɔ.»

Sɛ́bɛ́y tőnɔ́lɛ Yesu yõ sɛ̃pú tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ

22 Képah sɔkɔ, Yesu tɛ̃ntȍ névye, ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃pú yah tãm, ànɛ̂ Yesu yõ
sɛ̃pú tȉnkì pól yo sah núkú yõ nɛ, páh kɩ nósyɔ́ yah wilki pé wrɔ́, tɛ́ kɩ pépi
tɛkɩ mɔ Pole ànɛ̂ Barnabasɩlɛ Antyɔsyɩ kwil. Képah tɛ̃nɛ, Nsyudasɩ, nɛ̂-á pè
n ye Barsabasɩlɛ, pè mɛ ǹmɔ ànɛ̂ Silasɩ yah wilki. Pé nímí póllɛ, névye sȍ
mɛ yȍyénnɛ n sah pé yõ. 23 Pè mɛ tɛ̃ntȍ sɛ́bɛ́y yɔ́ wãrkɩ à dahbɩ pé gbȍ, nɛ̂
sɔkɔ-á kè mɛ yónɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃: «Á yűnpyé yépi nónó-á Nsyifunɔ náh yélɛ, tɛ́
mɛ Antyɔsyɩ, Siri gbɛ̃nyah sɔkɔ, à tahlɩ Siri gbɛ̃nyah kwlo tɛ́lɔ́ tyí, ànɛ̂ Silisi
gbɛ̃nyahlɛ; ápi Yesu tɛ̃ntȍ névye ànɛ̂ yé yűnpyé Yesu yõ sɛ̃pú yah tãm ye n
wɛkɩ yé tyí. 24 Á kè noh nɛ, nósyɔ́-á wil ápi sɔkɔ, à kyɩ pé wɛlɔlɛ yé lékȃm
vye fɛ̃kɩ, à yé mɔ sah fɔ́kɔ́sõnɔ sɔkɔ. Tɛ́ ápi náh se mó tõ tõ pélɛ. 25 Képah
ye, á kè yah tɔkɔ wɛ̃ tyí nɛ, áyáh kɩ névye wilki tɛkɩ mɔ yé tyí. Pè kɩ n pɔ
n pi wɛ̃ tyí ànɛ̂ á nɩ̀gbɛ̀kì névye Barnabasɩ ànɛ̂ Polelɛ, 26 pépi nónó-á pé
min mɔ kũ kõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tȍ yĩnnɛ. 27 Nsyudasɩ ànɛ̂ Silasɩ ye á n
tɛkɩ n mɔ yé tyí. Tyi nónó-á á wãrkɩ tɛkɩ mɔ yé tyí, pè kɩ pɔ sè tõ yo yé tyí
vyãhlɛ. 28 Liyel Mirki ànɛ̂ ápi ye yah tɔkɔ kélɛ nɛ, á káh tõ tyi yísyɔ́ kõ sah
yé kõ, à wil tyi nɔ́pi tyí sɔkɔ yɔ̀, sépi nónó-á yĩnɛ pínɔ́lɛ káhkáh: 29 Yé yé
gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ sãh fálnɔ́ kɔ̀lɛ, ànɛ̂ tőnɛ, ànɛ̂ tő kwɛ́-ńkɛ̃ kwáhkókè kɔ̀lɛ, ànɛ̂
fɔ̀fíkì pínɔ́lɛ. Yâh yé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ n yĩ̋ sépi pól pínɔ́lɛ, yé mɛ n pɩ plɛ. Yé
tɛ̃nɔ!»
30 Képah náh, pè wɛ̃kɩ̀lɛ tɛ̃ntȍ névye kõ pè sɔkɔ à kyɩ de Antyɔsyɩ kwil.
Pè kyɩ Yesu yõ sɛ̃pú tɔ́wȗ tuke mɔ, tɛ́ tɛ̃ntȍ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ pè kõ. 31 Pǎh kè
kar, ké sɔkɔ tyíyónɔ́ sőré mɔ pé sɔkɔ, kè pɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ pé tyí. 32 Képah sɔkɔ,
Nsyudasɩ ànɛ̂ Silasɩpi tɔ-á sȍ pɩ Liyel tɛ̃ntȍ syínyopulɛ sɛ̃, pépi tyah nolɛ n
vi n mɔ, mɛ tyi náhnáhlɛ n yo pé tyí, à sőrélɛ n mɔ pé sɔkɔ. 33 Pǎh sèpȉn
yísyɔ́ pɩ nɛ́npɔ́, képah náh, no pè fín mɔ, tɛ́ wɛkɩ pé tyí nɛ, pè de lènɔlɛ pé
tőpú tȉnnɛ. [34 Tɛ́ Silasɩ wɔ mɛ nɛ, péwɔ-á kɩ wũ nɛ́npɔ́.] 35 Ǹtɛ Pole ànɛ̂
Barnabasɩ tɛ̃ wɔ sȍ mɛ tɛ̃ Antyɔsyɩ sɔkɔ. Pépi ànɛ̂ névye náhnáh yísyɔ́ sȍ
mɛ nolɛ n kwɔ, tɛ́ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Nɩ̀vɩ̀nì tirlɛ n yo.

Pole ànɛ̂ Barnabasɩ gbɛ́kínɔ́lɛ

36 Sèpȉn yísyɔ́-á sɔkɔ sɛ̃, Pole yo Barnabasɩ tyí nɛ, páh Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛy yo
kõ kwlo nónó pól sɔkɔ, à yɛ pé pé syɩ kyɩ yah pé yűnpyé Yesu yõ sɛ̃pú tyí

---

† **15:18** 15.16-18 - Yah n tɛ Amɔsɩ 9.11-12.

kénɛ kwlo sɔkɔ, pé tyí-à kı mɛ dùkù nênɛ. 37 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ nɛ̂-á pè n
ye Markılɛ, Barnabası sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé ǹ tɔ tɛ̃ pé sɔkɔ. 38 Ǹtɛ Pole wɔ
náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé sɔkɔ ǹnɛ; ǹmɔ nɛ̂-á lésõ ǹ gbɛ wil pé sɔkɔ Pãnfili
gbɛ̃nyah dùkù sɔkɔ, té à náh tɔ̃ sɔ̃̀ mɛ n kyı n pɔ pélɛ pé tɔ̃̀ sɔkɔ. 39 Kăh
pı sɛ̃, yékẫb ǹgbɛ̃ de Pole ànɛ̂ Barnabası wrɔ́, pè mɛ gbɛkı. Barnabası mɛ
Nsyɔ̃-Markı tɛ̃ tahlı ǹ gblɔ̃̀y tyí, pè de krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ à sɔkɔ Syipri
gbɛ̃nyah. 40 Ǹtɛ Pole wɔ mó Silası yah wilki. Té Yesu yõ sɛ̃́pú-á nírí pı pé
tyí, à pè dahbı tɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbɔ̃̀ sɔkɔ gbĩ́ nênɛ, pè mɛ sɔkɔ wɛ̃ tyí. 41 Pè Siri
gbɛ̃nyah ànɛ̂ Silisi gbɛ̃nyah pól kɔ kɔ̃, à Liyel yõ sɛ̃nɔ́ sɔ̃́rélɛ n mɔ n yuku
Yesu yõ sɛ̃́pú tı̃̀nkı̀nɔ́ sɔkɔ.

16

Timote tàhlı̀nɔ́lɛ Pole ànɛ̂ Silası tyí pé kɔ́lɔ́ sɔkɔ

1 Képah náh, Polepi-á wil Siri ànɛ̂ Silisi gbɛ̃nyah sɔkɔ, pè yɔ̃ sɔkɔ Dɛrıbı
kwil. Păh wil nénpɔ́, pè yuku Lisitir kwil. Pè kyı Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò yɔ́ wɛ nénpɔ́
pè n ye Timotelɛ. Ǹ yṹnɛ, Nsyifu nɛy ye sɔ̃̀ ǹnɛ, nɛ̂-á mɛ Yesu wɛ̃kı̀lɛ n kɔ,
té ǹ sú mɛ Krɛkı nɛynɛ. 2 Té Yesu yõ sɛ̃́pú nónó-á sɔ̃̀ mɛ Lisitir sɔkɔ ànɛ̂
Yikonyumi kwil, pè sɔ̃̀ mɛ Timote yı̃́ngbílɛ n yo. 3 Képah sɔkɔ, Pole sɔ̃̀ mɛ
ké tyí nɛ pé à tɛ̃ sɔkɔ pé kɔ́lɔ́ sɔkɔ. Té Nsyifunɔ nónó-á sɔ̃̀ mɛ kénɛ kwlo
sɔkɔ, pè sɔ̃̀ pı̃ nɛ, Krɛkı nɛy-á Timote súlɛ.* Pépi yı̃nnɛ, Pole mɛ Timote kɔ̃.
4 Képah sɔkɔ, Polepi-à fyɔ̀ n sɔkɔ kwlo nónó sɔkɔ, Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ànɛ̂
Yerusalɛmı kwil Yesu yõ sɛ̃́pú yah tãm-á tyi nónó yah tɔkɔ, pě sélɛ n yãh
kénɛ kwlo Yesu yõ sɛ̃́pú tyí nɛ, pè nɛ n kɔ sé wã̀l yõ. 5 Kăh pı sɛ̃, Yesu yõ
sɛ̃́pú tı̃̀nkı̀nɔ́ sɔ̃̀ mɛ n gbah n sɛ̃ Liyel yõ, té wãn tɔ̃ mɛ n mɔ pé nédán tɔ
yõ sõmɛsɔ̃́.

Pole wɛ̃́kínɔ́ yɔ́ wɛ Turası kwil

6 Képah náh, Polepi sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé kyı Liyel wɛy yo Asi gbɛ̃nyah sɔkɔ,
ǹtɛ Liyel Mirki kè yahle pé tyí. Kăh pı sɛ̃, pè mɛ kah syɔ̃ Frisyi gbɛ̃nyah
ànɛ̂ Kalasi gbɛ̃nyahlɛ. 7 Păh kyı yı̃ni tɛ̃ n tɛ Misi gbɛ̃nyahlɛ, pè tɔ̃ kè yah
tɔkɔ nɛ, páh kı yuku Bitini gbɛ̃nyah. Ǹtɛ Yesu Mirki† kè yahle pé tyí. 8 Kăh
pı sɛ̃, pè Misi kɔ kah, à tiki yuku Turası kwil. 9 Té lékẫhnɛ, Pole wɛ̃́kínɔ́ yɔ́
wɛ. Wɛ̃́kínɔ́ mɛ̀ sɔkɔ, à Masedonı gbɛ̃nyah dĩ́ yɔ́ wɛ yı̃́nntɛ̃nɔ́lɛ, té tɛ̃ mɛ
ǹnɛ n ni nɛ ńkɛ̃, à pɔ Masedonı sɔkɔ, à pɔ pépi yohnı n mɔ. 10 Pole-á fyɔ̀
wɛ̃́kínɔ́ mɛ̀ wɛ sɛ̃, á mɛ kè pı̃ yı̃́ı̃ nɛ, Liyel-á ye álɛ nɛ, á kyı pé Nı̀vı̀nı̀ tir
yo Masedonı tãn tyí. Kăh pı sɛ̃, á núkú á vi nɛ áyáh kı sɔkɔ nénpɔ́.

Lidi-á pı Yesu yõ sɛ̃́-òlɛ dùkù nênɛ Filipi kwil

11 Képah sɔkɔ, á de krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ Turası kwil, à yɔ̃ sɔkɔ gbɛ̃nyah
yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á mɛ pnɛ yɔ nıyɔ̃́ pè n ye Samotrasılɛ, á náh kwɔ dah fı̃́ yɔ́
ńtɛ̃ sɔkɔ. Té ké dĩndallɛ, á yuku Neyapolisi kwil. 12 Áyáh yal nénpɔ́, á
yuku kwíl-ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ pè n ye Filipilɛ, Masedonı gbɛ̃nyah sɔkɔ. Kénɛ
kwil yɔ̃̀tɔ̃rí sɔ̃̀ mɛ Wrome tãn gbɔ̃̀. Á mɛ tɛ̃ nénpɔ́, à sèpı̃̀n yísyɔ́ pı.
13 Nsyifunɔ mı mı yòh sõ-á pɔ nɔ, á kè sõ nɛ, pé Liyel ní-ńsah-á kı wɛ

* **16:3** 16.3 - Krɛkı névye náh sɔ̃̀ kɔ̃̀kèlɛ n kɔ̃. Képah ye, Timote sú kɔ̃ à náh sɔ̃̀ à kɔ̃. Ǹtɛ kɔ̃̀kè kɔ̃̀-ǹkɛ̃ névye tyí náh sɔ̃̀ nɔ Nsyifunɔ tyí. † **16:7** 16.7 - Yesu Mirki nɛ̂ tyí-á yo ásɔ̃̀ sɔkɔ yɔ̀, Liyel Mirki ye kélɛ, nɛ̂ tyí-á yónɔ́lɛ 16.6.

yɔ́ngbalɩ sɔkɔ. Kăh pɩ sɛ̃́, á wil kwil nɩyɔ̃́, à nɛ́npɔ́ nyáh sõ. Ǻ kyɩ syɔ́ yísyɔ́
wɛ tùkènmɔntɛ̃̀nɔ́lɛ nɛ́npɔ́. Ǻ mɛ kɔ̃ tɛ̃ pé tnɔ̂, à yɑ̃́hkɩ̀ yɑ̃h pélɛ Liyel wɛy
tyí yõ. 14 Tɛ́ pi yɔ́ sɔ̃̀ mɛ syɔ́ nɔ́pi sɔkɔ pè n ye Lidilɛ. Fwɔ̀sɑ̃hlɔ dɛ́nkɔ́kɔ́nɩ̀
gbɔ̀ yɩ̃́-ò ye sɔ̃̀ ǹnɛ. Ȁ n wil Tyatiri kwil, tɛ́ à sɔ̃̀ mɛ Nsyifunɔ Liyel wɛ̃̀kɩ̀lɛ
n kɔ. Tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ wɛkɩ pi mɛ̀ nɩ sɔkɔ à kɔ̃ à ǹ níkí kwɔ, à Pole wɛlɔ
noh pallɛ. 15 Kăh pɩ sɛ̃́, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ kéte tɑ̃n pól mɛ wèlnwɩ̀lkɩ̀nɔ́ wɛ ni sɔkɔ.
Képah sɔkɔ, pi mɛ kè yah kɔ̃ ápi tyí nɛ, áyâh kɩ mɛ sɛ̃ ké yõ nɛ péwɔ-á pɩ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ sɛ̃́-òlɛ, á pɔ n kyɩ n twah pé tyí pé gbô. Tɛ́ á gbah tɛ̃ pópó,
á pɔ sah ǹ tyí yõ.

Pole ànɛ̂ Silasɩ dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Filipi kwil

16 Képah sɔkɔ, sõ yɔ́lɛ á mɛ n yuku nírí pí-ńsah, tɛ́ tɔ̃̀npɩ pípír yɔ́ pɔ á
yohnɩ. Sétõ sɔ̃̀ mɛ kénɛ pípír gbil à kɔ̃ à tyísnɔ́lɛ n wɛ n yo. Ȁ sɔ̃̀ mɛ pɔ́
náhnáhlɛ n wɛ ǹ yɔ̃̀tɑ̃mnɛ n kɔ̃ kénɛ tyísnɔ́ wɛ́nyonɔ sɔkɔ. 17 Kénɛ pípír
mɛ yuku, à ápi ànɛ̂ Pole sɔ̃̀ tɛ̃, tɛ́ mɛ yo tũ léyy no tyí nɛ ńkɛ̃́, díbí nɔ́pilɛ,
yɔ̃̀tah Liyel tɔ̃̀npɩbɩ-á pélɛ. Pwáhnmɔnɔ wɛ̃̀kɩ̀ tyí-á pè pɔ n yo pé tyí. 18 Ȁ
sɔ̃̀ mɛ képah tɛ̃̀nɛ n pɩ sɛ̃́, sèpɩ̃̀n náhnáh sɔkɔ. Kăh pɔ Pole gblɔ́lɛ n vyɑ̃h,
à ǹ yah vi yo sétõ mɛ̀ tyí nɛ ńkɛ̃́, Yesu Krista yɩ̃n yõ, à pípír mɛ̀ fín mɔ.
Wăh yo sɛ̃́, nɛ́npɔ́ swɔ sétõ núkú pípír fín mɔ. 19 Képah sɔkɔ, pípír yɔ̃̀tɑ̃m-á
kè wɛ nɛ, pé sõnɔ-á sɔ̃̀ mɛ pɔ́ nɛ̂ wɛ́nɔ́ yõ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ kăh kɩ yɩ̃n mɔ, pè
Pole ànɛ̂ Silasɩ tɛ̃, tɛ́ yuku pélɛ yɔ̃̀tɑ̃m tyí, tɔ́wû tùkè-ǹsah sɔkɔ. 20 Képah
náh, pè mɛ kyɩ pélɛ Wrome tɑ̃n yísyɔ́ tyí nónó-á pé yɔ̃̀tɑ̃mnɛ, tɛ́ kyɩ tyah
n yo nɛ ńkɛ̃́, díbí nɔ́pi-á mɛ fɛ̃̀kɩ̀nɔ́lɛ n pɩ pépi kwil. Nsyifunɔ-á pélɛ, 21 tɛ́
păh mɛ pɔ wɑ̃̀l yísyɔ́lɛ névyelɛ n kwɔ nónó-á sé wɑ̃̀l náh mɛ pépi Wrome
tɑ̃n ńtɛ̃ tyí kɩ sè fɛ̃ syi, képah náh pɩ, kɩ sè pɩ n pi. 22 Képah tɛ̃̀nɛ, tɔ́wû tɔ
núkú yuku Polepi yõ. Yɔ̃̀tɑ̃m nɔ́pi mɛ pè kɔ̃ pè Polepi flɔ dɛ, tɛ́ nɛ pè pè
ko yèfõhlɛ. 23 Képah sɔkɔ, păh yèfõh yɩ̃́ náhnáhlɛ pè ko tɛ, pè pè dah mɔ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, tɛ́ yo ké syíkí-ò dɩ̃́ tyí nɛ, à pélɛ n kyɔmɩ pallɛ. 24 Dɩ̃́-á
fyɔ̀ képah noh sɛ̃́, à mó pè tɛ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè nɩyɔ̃́ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ sésár
kârn mɔ pé gbyɛ̂̃h tyí.

25 Ǹtɛ lénɩ mɔ́nɔ́ wrɔ́ sɔkɔ, Pole ànɛ̂ Silasɩ sɔ̃̀ mɛ nírílɛ n pɩ, tɛ́ mɛ yɩ̀lɛ
n gbɩ à Liyel yɩ̃nnɛ n gbilki, tɛ́ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névye tɛ́lɔ́ mó mɛ n nohnɩ
pé tyí. 26 Képah tɛ̃̀nɛ, sétáh syahrɩ ǹgbɛ̃ núkú pɩ nɛ́npɔ́ swɔ, à wɔ̀kɔ̀npèkè
sètyah yike. Ké vɩ̀ yey pól núkú yɩkɩ mɔ, ké sɔkɔ névye pól gbyɛ̂̃h sɔkɔ
kârnnɔ́ pól kɔ̃lɩ kwɛ. 27 Wɔ̀kɔ̀npèkè syíkí-ò dɩ̃́-á pópó dɔ yuku, tɛ́ ké vɩ̀ yey
wɛ yíkínmɔnɔlɛ sɛ̃́, à wɛ nɛ ké sɔkɔ névye-á to wil. Képah tɛ̃̀nɛ, à núkú ǹ
kèkírkɩ̀ yɔrɩ dɛ nɛ, pé pé gblɔ̃̆y ko mɔ. 28 Ǹtɛ Pole mɛ yo mɔ ǹ tyí yɩ̃́npɔ̃̀
ǹgbɛ̃̀nɛ nɛ, à káh dlo yɔ́ ńtɛ̃̀nɛ ǹ gblɔ̃̆y nɔ, pé pól-á mɛ ásɔ̂̃. 29 Képah sɔkɔ,
wɔ̀kɔ̀npèkè syíkí-ò dɩ̃́ pè kɔ̃ pè pɔ fɔ̃tnɔ̀lɛ à kɔ̃, à de yuku súú wɔ̀kɔ̀npèkè
nɩyɔ̃́ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ ǹ gbètukunɔ di Pole ànɛ̂ Silasɩ yah wílsyahrɩ sɔkɔ. 30 Tɛ́
mɛ pè tɛ̃ wil kégbɔ́, tɛ́ pè piki yah nɛ, pé nɛ́nkyíbí, sɔ̃ se pé yɩ̃nɛ pé pɩ pé
mó pwáhnmɔnɔ wɛ nɩ? 31 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ, á kɩ
pwáhnmɔnɔ wɛ, áwɔ ànɛ̂ á nolɛ.» 32 Képah sɔkɔ, Polepi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛy
yo ǹmɔ ànɛ̂ ǹ gbô tɑ̃n pól tyí. 33 Dɩ̃́ mɛ Polepi tɛ̃ légbɩ̃́ mɛ̀ ó sɔkɔ lékɑ̂̃hnɛ,
à kyɩ pé níy wu; tɛ́ nɛ́npɔ́ swɔ, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ gbô tɑ̃n pól mɛ wèlnwɩ̀lkɩ̀nɔ́ wɛ
ni sɔkɔ. 34 Képah náh, à Pole ànɛ̂ Silasɩ tɛ̃ yuku ǹ gbô sɔkɔ, à kyɩ yõkelɛ pè

kɔ̃ pè yõ. Tɛ́ ǹmɔ ànɛ̂ ǹ no pól nɩ sɔ̃̀ mɛ vɩ yɩ̃́ɩ̃́ pé wɛ́nsɛ̃nɔ yĩnnɛ Liyel yõ
sɔkɔ.
35 Képah sɔkɔ, tyah-á pɔ dal, yɔ̃̀tãm nɔ́pi tɛ̃ntɔ̃̀ névye tɛkɩ mɔ nɛ, pè kyɩ
yo wɔ̀kɔ̀npèkè syíkí-ò dɩ̃́ tyí nɛ, à díbí nɔ́pi fin mɔ. 36 Dɩ̃́ mɛ kyɩ kè yo Pole
tyí nɛ ńkɛ̃, yɔ̃̀tãm-á tɛ̃ntɔ̃̀ mɔ pé tyí nɛ, pé pè fin mɔ. Kǎh pɩ sɛ̃, núkúnúkú
pǎh kɩ fɛ̃ wil kɩ n yuku yèvɩnɩ sɔkɔ. 37 Ǹtɛ Pole mɛ pè syah nɛ, pépi nónó-á
gbɔ̃̀ mɔ yõ Wrome tãn tyí, pépi kó pè tɛ̃ ko tɔ́wû yɩ̃́ yah pé tùkè-ǹkɛ̃nɛ;
tɛ́ pé dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ nɩ? Tɛ́ núkúnúkú, pè tɔ̃ mɛ n yah n kɔ̃ pé
wɩ̃̀lkɩ̃̀nfinnmɔ-ńsahlɛ sètɩ̃̀n sɔ̃̀ sɔkɔ nɩ? Képah náh fɛ̃ n pɩ n pi dɛ́! Ńkɛ̃, fɔ́ɔ́
pé dáhnmɔpu-á kɩ pɔ pé fin mɔ pé gblɔ̌y. 38 Képah tɛ̃nɛ, tɛ̃ntɔ̃̀ névye nɔ́pi
mɛ pé syɩ kyɩ wɛlɔ nɔ́pi yo yɔ̃̀tãm nɔ́pi tyí. Pépi-á képah tɛ̃ noh sɛ̃ nɛ, Pole
ànɛ̂ Silasɩlɛ, Wrome tãn gbɔ̃̀nmɔ̀nyõbe-á pélɛ, tíkí pè tɛ̃. 39 Pè pɔ gblɔ̌y yɛ
yah kɔ̃ Polepi tyí, tɛ́ pè fin mɔ, tɛ́ mɛ pè ni nɛ pè wil kwil sɔkɔ. 40 Polepi-á
wil wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, pè yuku Lidi tɩ̃̀nnɛ. Pǎh kyɩ Yesu yõ sɛ̃pú wɛ, pè sɔ̃́ré
mɔ pé sɔkɔ tɛ́ sɔkɔ.

17

Pole ànɛ̂ Silasɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ Tesaloniki kwil

1 Képah náh, Polepi syɔ̃ Anfipolisi kwil ànɛ̂ Apɔlɔnɩ kwil, à kyɩ de
Tesaloniki kwil sɔkɔ. Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́. 2 Képah
sɔkɔ, Pole-á sɔ̃̀ ńkɛ̃nɛ kélɛ n pɩ sɔ̃, à tɔ̃ kyɩ yɑ̃́hkì yãh Nsyifunɔlɛ Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y sɔkɔ tyi yõ pé Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. À képah tɛ̃ pɩ syɩ sɛ̃ wɛ̃ tyí
kɛ tɔ̃́nɔ́, pé mɩ mɩ yòh sõnɔ́lɛ. 3 À sɔ̃̀ mɛ ké yahlɛ n yo pé tyí, à pélɛ n
wɛ̃kɩ nɛ ńkɛ̃: «Pwáhnmɔ-ò sɔ̃̀ yĩnɛ à pɔ yèvyãhrɩ pɩ ku sɛ̃, Liyel mó à yilki
mɔ. Yesu nɛ̂ tyí-á mé n yo yé tyí yɔ̀, ǹmɔ ye kénɛ pwáhnmɔ-òlɛ.» 4 Képah
sɔkɔ, Nsyifunɔ túkù sah ǹ tyí yõ, ànɛ̂ Krɛkɩ névye nɛ́kwɩ̃́nkílɛ, nónó-á sɔ̃̀
mɛ Nsyifunɔ Liyel wɛ̃kìlɛ n kɔ, à tahlɩ syɔ́ nɛ́-ǹgbnɔ náhnáh tyí. Pé pól mɛ
mɔ Pole ànɛ̂ Silasɩlɛ.
5 Ǹtɛ Nsyifunɔ yísyɔ́ sɔ̃̀ mɛ Polepi dyɔlɛ n yɔ, tɛ́ sɔkɔ à kyɩ nɛ́túkúnì
ǹkɔ̃nkɔ̃nì yísyɔ́ tɛ̃ wɑ̃̀l yey sɔkɔ, à pɔ tɔ́wûlɛ n kurki n mɔ, tɛ́ fɛ̃kìnɔ́lɛ n pɩ
kwil sɔkɔ. Képah sɔkɔ, pè kyɩ kwɔ de Nsyasõ gbô, à Pole ànɛ̂ Silasɩlɛ n yah
n kɔ̃ nɛ, pé pè tɛ̃ pɔ tɔ́wû tyí. 6 Pǎh kyɩ pè yah kwlɔ sɛ̃, pè Nsyasõ ànɛ̂ Yesu
yõ sɛ̃pú yísyɔ́ tɛ̃ à yuku pélɛ pé kwil yɔ̃̀tãm tyí. Tɛ́ kyɩ tyah n yo wòhòh nɛ,
nónó-á fɛ̃kɩ kèkõyɔ̃́ póllɛ, pépi-á pɔ de ásɔ̃̂ tɔ sɔkɔ yɔ̀. 7 Tɛ́ Nsyasõ mɛ fɛ̃
syi pè kɔ̃ pè twah ǹ tyí. Ǹtɛ Wrome kwɩ̃́ltãm yɔ̃̀tɛ̃ Sesar-á nɛ tyi nónó káh
nɛ n pɩ, sépi-á no nɔ́pi pól mɛ n pɩ. Pǎh mɛ n yo ńtɛ̃nɛ nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ yɔ́-á
tɔ̃ mɛ, nɛ̂-á pè n ye Yesulɛ. 8 Képah sɔkɔ, wɛlɔ nɔ́pi nóhnɔ́ tɔ́wû ànɛ̂ kwil
yɔ̃̀tãm fɔkɔ fil. 9 Kǎh pɩ sɛ̃, kwil yɔ̃̀tãm mɛ Nsyasõpi kɔ̃ pè pɔ́ ǹgbɛ̃ yɔ́ kɔ̃,
tɛ́ pyě pè fin mɔ.

Pole ànɛ̂ Silasɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ Bere kwil

10 Képah sɔkɔ, lékɑ̃̂h-á fyɔ̀ mɔ, Yesu yõ sɛ̃pú mɛ Pole ànɛ̂ Silasɩ kɔ̃ pè
sɔkɔ Bere kwil. Pǎh yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́, pè kyɩ Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀
sɔkɔ. 11 Nɛ́npɔ́ tãn sɔ̃̀ nɛ́gblɔ́lɛ kal Tesaloniki kwil tãnnɛ. Ǹìvìnì tir nɛ̂-á sɔ̃̀
Pole n yo Yesu tyí sɔkɔ, pè mɛ kè fɛ̃ syi pallɛ dékè sɔkɔ. Tɛ́ mɛ Liyel wɛynɛ
n kar, à ké sɔkɔ tyilɛ n sohlɩ n yah sõmɛsɔ̃́ nɛ, pé pĩ gblɔ-à kɩ nɛ̂ Polepi

wɛlɔlɛ. 12 Kǎh pɩ sɛ̃, Nsyifunɔ náhnáh, ànɛ̂ Krɛkɩ syɔ́ nɛ́-ǹgbnɔ yísyɔ́, ànɛ̂
díbí nɛ́kwɩ̃́nkí pɩ Yesu yõ sɛ̃púlɛ.
13 Ǹtɛ Tesaloniki kwil Nsyifunɔ-á fyɔ̀ noh nɛ, Pole-á mɛ Liyel wɛynɛ n yo
Bere kwil tɔ sɔkɔ, pè tɔ̃ pɔ nɛ́npɔ́ tɔ sɔkɔ, à pɔ tɔ́wû kurki mɔ, pè kɔ̃ pè
fɛ̃kìnɔ́ pɩ. 14 Képah sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃pú núkú Pole tɛkɩ mɔ pnɛ yɔ tɩ̃̀nnɛ. Tɛ́
Silasɩ ànɛ̂ Timote wɔ mɛ wũ nɛ́npɔ́. 15 Nónó-á kyɩ tɛkɩ mɔ Polelɛ, pè kyɩ
de ǹnɛ, fɔ́ɔ́ Atɛnɩ kwil. Tɛ́ pǎh pé syɩ n pi, Pole mɛ pè tõ nɛ, pàh kɩ kyɩ, pè
kyɩ yo Silasɩ ànɛ̂ Timote tyí, pè pɔ péwɔ tnɔ̂ súú.

Pole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Atɛnɩ kwil

16 Tɛ́ Pole-á sɔ̃̀ mɛ Silasɩ ànɛ̂ Timote syíkíntɛ̃̀nɔ́ sɔkɔ sɛ̃ Atɛnɩ kwil, à fal
fal tɛ̃̀n kyɔmɩ wɛ dò kénɛ kwil sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃, ǹ yah kah kwɔ. 17 Képah
sɔkɔ, à kyɩ yɛ̃́hkì yɛ̃h Nsyifunɔlɛ, pé Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à tahlɩ nónó
tɔ-á sɔ̃̀ mɛ Nsyifunɔ Liyel wɛ̃kìlɛ n kɔ. Tɛ́ sõmɛsɔ̃́, wàh kyɩ tɔ́wû tùkè-
ǹsah, tɛ́ névye nónó wɛ nɛ́npɔ́, ǎ yɛ̃́hkì yɛ̃h pé tɔlɛ. 18 Tɛ́ lékɛ̃́m ǹgbnɔ
névye yísyɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ. Pè túkù sɔ̃̀ mɛ Yepikur wɛ̃kì kwɔ́púlɛ, tɛ́ túkù mó mɛ
Setoyiki wɛ̃kì kwɔ́púlɛ. Pépi mɛ yékɛ̂b mɔ Polelɛ. Pé túkù sɔ̃̀ mɛ yo tũ nɛ,
wɛ̀nkwĩnki nɛy mɛ̀ tɔ se nɛ sɔ̃́-á nɩ? Túkù mó nɛ, kǎh pɩ tɛ̃ nɛ fal fal tɛ̃̀n
káhkí yísyɔ́ tyí sɔ̃ à n yo, nónó-á pépi náh sélɛ n pnɛ. Tɛ́ Nìvìnì tir ye sɔ̃̀
Pole n yo pé tyí Yesu tyí yõ, ànɛ̂ lékyɩ̂ yílkínmɔnɔ tyílɛ. 19 Képah tɛ̃nɛ, pè
à tɛ̃ sɔkɔ pé kwil fɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ pè n ye Arewopasɩlɛ.* Pǎh kyɩ de, pè mɛ à piki
yah nɛ, wǎh pɔ kwɔ́nɔ́ késɛ̃́n nɛ̂nɛ névyelɛ n kwɔ, à se kɩ fɛ̃ ké yah yo pé
syah nɩ? 20 Ǹkɛ̃, gbɛ̃̀ndùnì tyi ó-á à n yo pé n nohnɩ yɔ̀. Képah-á, à sé yah
yo n wah pé syah. 21 Ǹtɛ gbɩ yõ, Atɛnɩ kwil tãn pól ànɛ̂ nɛ́pân nónó-á sɔ̃̀
mɛ twáhntɛ̃̀nɔ́lɛ ké sɔkɔ, pé pól ńkɛ̃̀nɛ pé wrɔ́ kan tɔkɔ n pɩ tyísnɔ́ yɛ̃́hnɔ́lɛ,
képah náh pɩ, sé nóhnɔ́lɛ.
22 Képah sɔkɔ, Pole mɛ yuku yĩn pé nɩyɔ̃́, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Atɛnɩ tãn,
mé pĩ nɛ ńkɛ̃, Liyel yáhnkɔ̃pu yèsyìkìnì-á yélɛ. 23 Máh yé kwil kɔ kɔ̃, mé
kè kyɔmɩ wɛ, líyelnɔ́ náhnáh mɛ ké sɔkɔ. Tɛ́ mé tyah yɔ́ ńtɛ̃ wɛ, kè mɛ
wɛ̃́rkínmɔnɔlɛ ké yõ nɛ: ‹Dùkù pɩ̃́-ńkɛ̃ líyel tyí ye.› Tɛ́ ǹmɔ nɛ̂-á yé n
gbilki ǹ dùkù pɩ̃́-ńkɛ̃̀nɛ, ǹmɔ tyí ye mé pɔ yónwàh-ǹsah yé tyí. 24 Ǹmɔ
Liyel ye mɔ kèkõyɔ̃́lɛ, ànɛ̂ ké sɔkɔ yíyìn póllɛ. Ǹmɔ ye tɔ̃ yĩ̂nyõ ànɛ̂ sétáh
nɛ́tɛ̃̀nɛ. Á náh n tɛ̃ névi gbɔ̃̀ wɔ̀kɔ̀nmɔnɩ sɔkɔ. 25 Ǹmɔ ye mɔ minnɛ névi
sɔkɔ, ànɛ̂ mìnìnɛ à kɔ̃ à n mɩ, à tahlɩ yíyìn pól tyí. Képah ye, à náh mɛ névi
gbɛ̃̀npɩnɩ yɔ́ ńtɛ̃̀nɛ n yah n kɔ̃, ǹ gblɔ̆y yohnɩ n mɔ yĩnnɛ. 26 Yah, nɛ́núkù ó
sɔkɔ ye kèkõyɔ̃́ yìkìnì pól wil Liyel-á nónó mɔ, tɛ́ pè kɔ̃ pè tɛ̃ tɛ̃ kɔ̃ kèkõyɔ̃́
tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól sɔkɔ. Tɛ́ ki ànɛ̂ kɔ̀kì gbɩ̃́nɛ pè kɔ̃, tɛ́ tɔ̃ gbàhnì gboke pé tɛ̃-ǹtɛ̃̀n
tyí. 27 Liyel sépi pól pɩ nɛ, nɛ́núkù núkú pól fɛ̃ pé yah n kɔ̃. Gbɔ̀kénpɩ, pǎh
kɩ wnɛ yah kɔ̃ pɔ pé wɛ. Ǹtɛ gbɩ yõ, à náh mó tɔ̃ mɛ fíí á sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃̀nɛ.
28 Ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye ápilɛ min sɔkɔ, tɛ́ mɛ n werke. Képah ye tɔ̃ yé yì
gbípú yísyɔ́ yo nɛ ńkɛ̃,
Liyel wɛ̃́npì-á ápilɛ.
29 Ǹtɛ Liyel wɛ̃́npì-á ápilɛ sɛ̃, á se tɔ̃ yĩnɛ à nɛ n sõ nɛ, Liyel-á mɛ á kɩ nɛ
tɛ̃̀n nɔ́pi sɔ̃́; sépi nónó-á névye sè mɔ sɛ̃́nnɛ, képah náh pɩ wárn vyɔrɩlɛ,
képah náh pɩ dyɛ̂hlɛ, à yĩnɛ pé yɛ̃́ngbɛ̃ lékɛ̃́mnɛ? 30 Tɛ́ yé yah, névye-á tyi

* **17:19** 17.19 - Arewopasɩlɛ, kènpĩn yɔ́ ye sɔ̃̀ kélɛ, nɛ̂ yõ-á sɔ̃̀ nɛ́-ǹgbnɔ wɛ̃nɛ n wɛ n pɔ, ǹ tyi yahlɛ
n wah.

nónó pɩ sɔkɔ ǹpɩ̀-ǹkɛ̃ sɔkɔ ǹgbòlɛ, Liyel náh tõ mɛ sépilɛ n mɔ n kõ. Ǹtɛ
núkúnúkú, à mɛ kélɛ n yo no pól tyɩ́ tầntần pól sɔkɔ nɛ, pè pé nnɔ vi mɔ.
31 Wáh wɛ à képahlɛ n yo, à mɛ gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̀ yɔ́ yah wilki sah, sõ nɛ̂-á tukey kɩ
n tuke n pi kèkõyɔ̃́ névye pól yõ, à yĩnɛ gbɩ wɛ̃kɩ̀lɛ. À mɛ dɩ̃́ yɔ́ yah wilki
sah, nɛ̂-á kɩ pɔ tukey mɛ̀ tuke n pi, tɛ́ pǎh pɔ tɛ̃ ko mɔ, à ǹ lékó yilki mɔ, à
kélɛ á wɛ̃kɩ nɛ, wǎh kɩ fɛ̃ tɛ̃.»
32 Képah tɛ̃nɛ, pǎh fyɔ̀ lékó yílkínmɔnɔ tyɩ́ noh, pé túkù tyah kɔ̃́lɛ Polelɛ
n ko. Túkù mó mɛ n yo ǹ tyɩ́ nɛ ńkɛ̃, sõ yɔ́lɛ, à tõ pɔ ǹ syɩ ǹ wɛy mɛ̀ yõ pé
tyɩ́. 33 Kǎh pɩ sɛ̃, Pole mɛ yal pé tnɔ̂. 34 Ǹtɛ ǹ wɛy nóhpú túkù kyɩ kwrɔ mɔ
ǹnɛ, à pɩ Yesu yõ sɛ̃púlɛ. Nɛ́-ǹgbnɔ nónó-á ńkɛ̃nɛ wɛ̃nɛ n tuke n mɔ, ǹ tyi
yahlɛ n wah, pépi nɛy yɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ pélɛ pè n ye Denisilɛ, ànɛ̂ sê yɔ́ tɔlɛ pè
n ye Damarisilɛ, à tahlɩ nósyɔ́ tyɩ́.

18

Pole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Korɛ̃nti kwil

1 Képah náh, Pole yal Atɛnɩ kwil, à yuku Korɛ̃nti kwil. 2 Légbɩ̃́ pɔ yĩnɛ
Wrome kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Klode mɛ Nsyifunɔ pól yal Wrome kwil. Kǎh pɩ
sɛ̃, Nsyifu dɩ̃́ yɔ́ lésõ mɛ nɛ́npɔ́ pè n ye Akilasɩlɛ. À dubi Põte kwil. Ǹmɔ
ànɛ̂ ǹ kyɩ Prisili mɛ yal Wrome kwil, Yitalɩ sétáh yõ, à sɔkɔ Korɛ̃nti kwil.
Pole mɛ kyɩ yĩnɛ pé pɔ́ntwahnɔ késấnnɛ nɛ́npɔ́, tɛ́ kwrɔ mɔ pé sɔkɔ. 3 Tɛ́
pé pól sɔ̃̀ mɛ tɔ̃̀ núkúlɛ n pɩ, nɛ̂-á pɩ yèpye flɔ kóhnɔ́lɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, Pole mɛ
tɛ̃ pé tyɩ́ pè tɔ̃̀lɛ n pɩ wɛ̃ tyɩ́. 4 Tɛ́ mɩ mɩ yòh sõnɔ́ póllɛ, Pole sɔ̃̀ mɛ yấhkɩ̀lɛ
n yãh n pɔ Nsyifunɔlɛ pé Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, mɛ n yah n kõ nɛ pé
pépi ànɛ̂ Krɛkɩ névye sõnɔ vi mɔ.
5 Képah sɔkɔ, Silasɩ ànɛ̂ Timote wil Masedonɩ gbɛ̃nyah à pɔ. Pǎh fyɔ̀ pɔ
de, Pole náh tõ mɛ tɔ̃̀ yɔ́ ńtɛ̃nɛ n pɩ né Liyel wɛy yónkɔ̃nɔ ó náh. À sɔ̃̀ mɛ
ké yahlɛ n yo Nsyifunɔ tyɩ́ nɛ, Yesu-á Liyel yah tɔkɔ pɩ pwáhnmɔ-òlɛ. 6 Ǹtɛ
Nsyifunɔ mɛ kè yahle ǹ tyɩ́, tɛ́ ǹnɛ n gbyɔ. Kǎh pɩ sɛ̃, à ǹ wil flɔ kwer, tɛ́
yo pé tyɩ́ nɛ, pé mɔ́npunɔ kémû-á kɩ pɩ pé yɛ̃ngbɛ̃ tyɩ́lɛ, péwɔ vyãh náh
mɛ ké sɔkɔ. À tɔkɔ núkúnúkú tyɩ́, páh kɩ pé yah mɔ névye tɩ̃̀nnɛ, nónó
náh pɩ Nsyifunɔlɛ. 7 Képah sɔkɔ, tɛ́ yal nɛ́npɔ́ à sɔkɔ dɩ̃́ yɔ́ tɩ̃̀nnɛ, nɛ̂-á pè
n ye Tityusi-Nsyusitusilɛ. Nsyifunɔ Liyel yõ sɛ̃-ò ye sɔ̃̀ ǹnɛ. Ǹ gbô sɔ̃̀ mɛ
Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ gbɔ̀pɔ sɔkɔ. 8 Ǹtɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́
Krisipusi ànɛ̂ ǹ no pól sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ. Korɛ̃nti kwil tãn nónó tɔ-á sɔ̃̀
mɛ Pole wɛynɛ n nohnɩ, pé náhnáh sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ, tɛ́ wèlnwɩ̀lkɩ̀nɔ́ wɛ ni
sɔkɔ.
9-10 Képah tɛ̃nɛ, sõ yɔ́ lékɑ̂̃hnɛ, Pole wɛ̃kínɔ́ yɔ́ wɛ, nɛ̂ sɔkɔ-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yo
ǹ tyɩ́ nɛ: «Névye náhnáh kɩ n pɩ n pi ńmɔ tyɩ́lɛ kwil mɛ̀ sɔkɔ. Képah ye,
káh á vyãh vike n sah, yõ n sɔkɔ nɛ n wɛkɩ, káh tíkí pɩ. Ǹmɔ mɛ álɛ, nɛy
náh fɛ̃ ǹ tɛ̃ n tir n pi póllɛ.» 11 Képah tɛ̃nɛ, Pole tɛ̃, à yi núkú ànɛ̂ ńwɔ̃lɔ́
kénúkò pɩ Korɛ̃nti kwil, à nolɛ n kwɔ Liyel wɛynɛ.
12 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ pɔ yuku wɛ̃ tyɩ́ mɔ, à tyah Polelɛ n fwo. Tɛ́
légbɩ̃́nɛ, Kalyõ ye lésõ Akayi gbɛ̃nyah yah tɛ̃-òlɛ. Pè mɛ Pole tɛ̃ kyɩ ǹ
tyɩ́ tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ, 13 tɛ́ nɛ dɩ̃́ mɛ̀-á mɛ névye yõlɛ n yɩkɩ, à pélɛ
n mɔ Liyel nínɔ́ gbɛ̃ntɛ̃náh yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂ náh mɛ núkúlɛ pépi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ.
14 Képah sɔkɔ, Pole-á mɛ nɛ pé wɛy tɔkɔ, Kalyõ mɛ yo Nsyifunɔ tyɩ́ nɛ, kàh

sɔ̃̀ mɛ pɩ tyíkɛ̃̌kɩ̀, képah náh pɩ, tyípékè ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ dɩ̃́ mè pɩ, páh náhkɩ tɛ̃
noh pé tyí pallɛ. 15 Ǹtɛ pǎh se mɛ yékɑ̂̃blɛ n pɩ wɛlɔ, ànɛ̂ yni, ànɛ̂ pé yɛ̃́ngbɛ̃
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ yɔ̃ tɛ́; képah-á mɛ pépilɛ n yah kɛ̀. Péwɔ náh fɛ̃ sɛ̃́nkɔ̃ tukey
tuke n pi lɔ́! 16 Tɛ́ mɛ pè yal tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ. 17 Képah sɔkɔ, Sositɛnɩ
nɛ̂-á sɔ̃̀ Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yah yètɛ̃̀nɛ, pé pól tuke ǹmɔ yɔ̃, à ǹnɛ
n ko tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ. Ǹtɛ Kalyɔ̃ náh dahbɩ wilki pé tyí ké sɔkɔ.

Pole syínyukunɔlɛ Antyɔsyɩ kwil, Siri gbɛ̃̌nyah sɔkɔ

18 Képah sɔkɔ, Pole tɔ̃ wũ à sèpɩ̃̀n náhnáh pɩ Korɛ̃nti kwil. Képah náh, à
wɛ̃̌kɩ̀ ni Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tyí nɛ́npɔ́ nɛ, páh kɩ pé syɩ yuku Siri gbɛ̃̌nyah sɔkɔ
ànɛ̂ Prisili, ànɛ̂ Akilasɩlɛ. Tɛ́ à lésɔ̃ mɛ ǹ vyãh tɔkɔ Liyel tyí. Kǎh pɩ sɛ̃́,
wǎh pópó n sɔkɔ, à kyɩ Sãnkrɩ kwil, à kyɩ ǹ yɔ̃ kye vyãh tɔ́kɔ́nɔ́ mè yĩnnɛ.*
19 Képah náh, ǹmɔ, ànɛ̂ Prisili, ànɛ̂ Akilasɩ kyɩ de krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ,
à yal nɛ́npɔ́ à kyɩ de Yefɛsɩ kwil. Pole mɛ ǹ kɔ́mû sah nɛ́npɔ́, tɛ́ mɛ sɔkɔ
Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à kyɩ yɑ̃́hkɩ̀ yãh pélɛ. 20 Képah sɔkɔ, pè
kè yah kɔ̃ ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, à tɔ̃ sèpɩ̃̀n yísyɔ́ pɩ pépilɛ nɛ́npɔ́. Ǹtɛ Pole náh fɛ̃
syi. 21 Tɛ́ mɛ wɛ̃̌kɩ̀ ni pé tyí, tɛ́ nɛ ńkɛ̃́, Liyel-à kɩ fɛ̃ syi, sɔ̃ yɔ́lɛ, páh kɩ tɔ̃
pé syɩ pɔ yah pé tyí. Tɛ́ de krótókè ǹgbɛ̃ sɔkɔ Yefɛsɩ kwil, à sɔkɔ.
22 Wǎh kyɩ tiki Sesarɩ kwil, à dɔkɔ yuku Yerusalɛmɩ kwil, à kyɩ wɛkɩ Yesu
yɔ̃ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ tyí. Wǎh wil nɛ́npɔ́, à ǹ syɩ tiki yuku Antyɔsyɩ kwil, 23 à kyɩ
tɛ̃ yah nɛ́npɔ́. Képah náh, à tɔ̃ yal à kyɩ Kalasi gbɛ̃̌nyah kwlo kɔ kɔ̃ ànɛ̂
Frisyi gbɛ̃̌nyah kwlolɛ, à nɩ̀sãh mɔ kɔ̃ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ.

Apɔlɔsɩlɛ Yefɛsɩ ànɛ̂ Korɛ̃nti kwil

24 Légbɩ̃́nɛ, Nsyifu dɩ̃́ yɔ́ pɔ Yefɛsɩ kwil. Ǹ yĩn ye sɔ̃̀ Apɔlɔsɩlɛ, à dubi
Alɛkisãdri kwil. À sɔ̃ wɛy tyí yah wɛ yɩ̃̃́, tɛ́ à mó tɔ̃ Liyel wɛy sɛ́bɛ́ynɔ́ tyi
pĩ yɩ̃̃́. 25 À lésɔ̃ kwɔ́nɔ́ wɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu wɛ̃̌kɩ̀ tyí yɔ̃, tɛ́ mɛ Yesu tyílɛ n
yo, à kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ ké wɛ̃̌kɩ̀ yɔ̃, dékè sɔkɔ ǹ nɩ póllɛ. Ǹtɛ Nsyɔ̃ ni sɔkɔ
wèlnwɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́ ó ye sɔ̃̀ à n pnɛ. 26 Tɛ́ sɔ̃ yɔ́lɛ, wǎh tyah n wɛkɩ nɩ̀sãhlɛ
Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ sɛ̃́, Prisili ànɛ̂ Akilasɩ mɛ ǹ wɛy noh
pɔ tyɛ. Képah tɛ̃̌nɛ, tɛ́ à ye yah kyɩ Yesu wɛ̃̌kɩ̀ tyi yo wah yɩ̃̃́ à syah, wǎh sɔ̃̀
mɛ nónó yɩ̃́tũri sɔkɔ. 27 Képah náh, Akayi gbɛ̃̌nyah sɔ́kɔ́nɔ́ sɔ̃nɔ de Apɔlɔsɩ
sɔkɔ. Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, pépi mɛ ké sɔ̃́ré gbah mɔ ǹ sɔkɔ,
tɛ́ sɛ́bɛ́y wãrkɩ tɛkɩ mɔ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tyí Akayi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ nɛ, Apɔlɔsɩ-à
kɩ yĩni tɛ̃ pé tyí, pè à tɛ̃ plɛ. Wǎh kyɩ yĩni tɛ̃, Liyel gbɔ̃̀ yɔ̃, ǹ kyínɔ́ sɔ̃̀ pɩ yɩ̃̃́
yɔ̃re ǹgbɛ̃̌nɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tyí Akayi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ. 28 À sɔ̃̀ mɛ Liyel wɛynɛ
n kar, à kélɛ n wɛ̃̌kɩ nɛ, Yesu-á Liyel yah tɔkɔ pɩ pwáhnmɔ-òlɛ. Tɔ́wû pól
yɩ̃́ yah, ǹ wɛy sɔ̃̀ mɛ gbɩlɛ kal Nsyifunɔ tyílɛ.

19

Pole yɩ̃́nɩ̂ntɛ̃̌nɔlɛ Yefɛsɩ kwil

1 Gbɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ Apɔlɔsɩ mɛ Korɛ̃nti kwil, Pole sɔ̃̀ mɛ Asi gbɛ̃̌nyah tlɛy tɑ̃̀ntɑ̃̀n
kɔ kah, à kyɩ de Yefɛsɩ kwil sɔkɔ. À kyɩ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yísyɔ́ wɛ nɛ́npɔ́, 2 tɛ́
pè piki yah nɛ ńkɛ̃́, pǎh sɛ̃ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu yɔ̃ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pè se Liyel Mirki wɛ
nɩ? Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé náh Liyel Mirki yɔ́ ńtɛ̃ tyí yɔ́nɔ́ noh yah póllɛ.

---

* **18:18** 18.18 - Nsyifu nɛy-à sɔ̃̀ ǹ vyãh tɔkɔ Liyel tyí, à náh tɔ̃ ǹ yɔ̃lɛ n kye, fɔ́ɔ́ n pɔ nɔ ké tyɛ́nɔ́ tyí. Yah n tɛ Yɑ̃́hnɔ́ 6.1-21.

3 Képah sɔkɔ, Pole mɛ pè piki yah nɛ, ǹtɛ ni sɔkɔ wèlnwȉlkȉnɔ́ dùkù nɛ̂ se
pè wɛ nɩ? Pè mɛ à syah nɛ, Nsyɔ̃ tyí-á. 4 Képah sɔkɔ, Pole tɔ̃ ǹ syɩ yo pé
tyí nɛ, névye nónó-á fɛ̃ syi pé nnɔ vi mɔ, pépi-á sȍ Nsyɔ̃ n wel n wilki ni
sɔkɔ. Ǹtɛ wǎh sȍ mɛ n yo névye tyí nɛ, nɛ̂-á kɩ n pɔ n pi péwɔ náhlɛ, pè
sɛ̃ ǹmɔ yɔ̃; ǹmɔ nɛ̂-á Yesulɛ. 5 No-á wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃, pè mɛ wèlnwȉlkȉnɔ́
wɛ ni sɔkɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yȉn yɔ̃. 6 Pole mɛ ǹ gbȁn sah pé yɔ̃ tɛ́ níri pɩ pé
tyí, Liyel Mirki mɛ tiki pé yɔ̃. Képah tɛ̃nɛ, pè tyah wɛ́nkáhkínɔ́lɛ n wɛkɩ
nónó-á pè náh sè sãh,* tɛ́ mɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃nènɛ n wɛ n syi n yo névye tyí.
7 Pé pól sȍ mɛ nɛ́pȋ gbɔ̃nimí kénkɔ̃lɛ.

8 Képah sɔkɔ, Pole sȍ mɛ n de n pɔ Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. Ȁ
sȍ mɛ n yãh n pɔ névyelɛ nìsãh sɔkɔ Liyel tɔ̃ri tyí yɔ̃, pópó ńwɔ̃lɔ́ tɔ̃nɔ́.
Ȁ sȍ mɛ ǹ tah sah nɛ, pé pé wɛy nóhpú sɔ̃nɔ vi mɔ. 9 Ǹtɛ túkù sȍ mɛ pɔ
nikisekɔ́kɔ́lɛ n pɩ, à yahle sɛ̃nɔ́lɛ ké yɔ̃, tɛ́ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì tyílɛ n yo n ko
tɔ́wû yȉ yah. Kǎh pɩ sɛ̃, Pole mɛ pè sah, tɛ́ Yesu tȍ sãhpú tɛ̃ sɔkɔ pé yahlɛ, à
kyɩ yãhkìlɛ n yãh pélɛ sɔ̃mɛsɔ̃ kǎrn pí-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, nɛ̂-á Tiranusi tyílɛ.
10 Ȁ képah tɛ̃ pɩ sɛ̃ ye nínɔ́, fɔ́ɔ́ Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, tɛ́
mɛ Asi gbɛ̃nyah sɔkɔ, pé pól Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛy wɛ noh.

Seva dȉnpȉ tyîpínìnɛ

11 Liyel sȍ mɛ Pole tɔkɔ à gbȉl tyísnɔ́lɛ n pɩ, 12 fɔ́ɔ́ névye pɔ tyah Pole flɔ
ànɛ̂ ǹ myèhtùkènènɛ n tɔkɔ n tũ n pɔ pé yámpú tyí, pè kɔ̃ pè n dɛ; ànɛ̂
sétȁn-à mɛ nónó sɔkɔ, sè n wil pé sɔkɔ.

13 Tɛ́ Nsyifunɔ yísyɔ́ sȍ mɛ nónó tȍ-á sȍ sétȁn yȉnínwȉlkȉnkɔ̃nɔlɛ névye
sɔkɔ. Pépi tɔ mɛ kè yah tɔkɔ nɛ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yȉn tɔkɔ kélɛ n pɩ. Pè sȍ
mɛ n yo sétȁn tyí nɛ, Yesu nɛ̂ tyí-á Pole n nɛ n yo, ǹmɔ yȉn yɔ̃, ńkɛ̃ sè wil.
14 Nsyifunɔ sɔkɔ, sárká syínwȉlkȉpu yȍtɛ̃ nɛ̂-á pè n ye Sevalɛ, ǹmɔ dȉnpȉ
nɛ́pȋ kwǎrnimi ye sȍ n pɩ képahlɛ. 15 Ǹtɛ pǎh képah yo sɛ̃, sétɔ̃ pè syah
nɛ, páh Yesulɛ n pnɛ, tɛ́ tɔ̃ pȋ névi dùkù nɛ̂-á Polelɛ. Ǹtɛ pépi-á dò, nónó
se pépilɛ nɩ? 16 Képah tɛ̃nɛ, sétɔ̃-á sȍ dȉ nɛ̂ sɔkɔ, à yuku mɩ pé sɔkɔ, tɛ́ tɛ̃
wɛ pé tyí képékèyɔ̂. Ȁ pè pɩ yɔ, fɔ́ɔ́ pè to wil wɔ̀kɔ̀ mɛ̀ sɔkɔ à sɔkɔ wil
tȉtílɛ. 17 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ nónó pól-á sȍ mɛ Yefɛsɩ kwil, à tahlɩ nónó
náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pǎh yȉ mɛ̀ noh, kè pɩ tíkílɛ pé pól tyí. Pè mɛ tyah Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu yȉnnɛ n gbilki. 18 Tɛ́ nónó-á sȍ pɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃pólɛ, pé náhnáh pé
tyítúkúnȉ pínɔ́lɛ n yo n dal n mɔ n pɔ tɔ́wû yȉ yah. 19 Képah sɔkɔ, nónó-á
sȍ mɛ snèynɛ n pɩ, pé náhnáh mɛ pé snèy pɩ pɩ sɛ́bɛ́ynɔ́ tɔkɔ pɔ tuke mɔ,
à sukɛ no pól yȉ yah. Pǎh sɛ́bɛ́y nɔ́pi drɔ kɔ̃ yah, sè pɩ pɔ́ plɔ́ kèyɔ̃ túkúrí
pɔ́ kwlɔ́lɛ.† 20 Sɛ̃ ye sȍ Liyel wɛy mɛ tǎhkìlɛ n wɛ, à n tɔ̃ n mɔ n yuku yahlɛ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbȍ yɔ̃.

Fɛ̃kìnɔ́ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á pɩ Yefɛsɩ kwil

21 Tyi nɔ́pi pínsɔkɔntɛnɔ náh, Pole kè yah tɔkɔ nɛ, páh kɩ kyɩ Masedonɩ
gbɛ̃nyah ànɛ̂ Akayi gbɛ̃nyah sɔkɔ, tɛ́ kɩ pyě yuku Yerusalɛmɩ kwil. Ȁ sȍ mɛ
kélɛ n yo tɔlɛ nɛ ńkɛ̃, páh kɩ yȉni tɛ̃ nɛ́npɔ́, páh yȉnɛ pé kyɩ Wrome kwil
tɔ sɔkɔ. 22 Kǎh pɩ sɛ̃, à mɛ Timote ànɛ̂ Yerasɩtɩ tɛkɩ mɔ Masedonɩ gbɛ̃nyah

* **19:6** 19.6 - Yah n tɛ 2.4. † **19:19** 19.19 - Légbȉnɛ, pɔ́ plɔ́ kèyɔ̃ túkúrí pɔ́ kwlɔ́ (50 000) kɩ sȍ fɛ̃
nɛ́pȋ gbɔ̃nkenúkò kénkɔ̃ tȍ pínɔ́ pɔ́ dyah ye gbãm sɔkɔ.

sɔkɔ, pépi nónó-á sȍ ǹ yòhnìnmɔpulɛ. Tɛ́ ǹmɔ wɔ wũ̀ à sèpȉn yísyɔ́ pɩ Asi
gbɛ̃̆nyah sɔkɔ.

23 Légbĩ́nɛ, fɛ̃kìnɔ́ ǹgbɛ̃ yɔ́ pɩ Yefɛsɩ kwil, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì tyí sɔkɔ. 24 Sə̃́n
ywɔ́-ò kètɔ̃ndĩ́ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Demetriyusilɛ. Kénɛ dĩ́ ńkɛ̃nɛ tə̏n vì
yə̃́ryə̃́r yísyɔ́lɛ nɛ n ywɔ wárn vyɔrɩ pérpérlɛ. Yefɛsɩ tãn tȍ yũ̌kì nɛ̂-á pè n
ye Artemisilɛ, képah wɔ̀kɔ̀ kètɔ̀nɔ́ ye ńkɛ̃nɛ à n nɛ n ywɔ. Tɛ́ ǹ tȍnpɩbɩ sȍ
mɛ pɔ́lɛ n wɛ yĩ́ ǹ tyí, tȍ mɛ̀ pínɔ́ sɔkɔ. 25 Sõ yɔ́lɛ, à ǹ tȍnpɩbɩ pól ye tuke,
à tahlɩ ǹ tȍ dùkù pípú pól tyí. Képah tɛ̃nɛ, tɛ́ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃, pé kódíbí,
pé pól-á kè pĩ yĩ́ nɛ páh mɛ yõrelɛ n wɛ n yĩ́ pé tȍ mɛ̀ pínɔ́ sɔkɔ. 26 Ǹtɛ
dĩ́ nɛ̂-á pè n ye Polelɛ, wăh mɛ pɔ tir nɛ̂nɛ n pɩ, păh se mɛ kélɛ n nohnɩ,
tɛ́ mɛ kélɛ n yah tɛ́. Kénɛ Pole-á mɛ névyelɛ n kwɔ nɛ ńkɛ̃, fal fal tə̏nnɛ,
névye gbɛ̃̆npɩnɔ yî-á sélɛ, yõ náh mɛ sé tyí. Kénɛ wɛy mɛ̀ ńtɛ̃-á mɛ névye
náhnáh yõ yɩkɩ Yefɛsɩ kwil. Tɛ́ kè náh se tõ mɛ yĩ̀n képah ó tyí, ńkɛ̃ kăh
mɛ Asi gbɛ̃̆nyah kwlo kan pól névye yõlɛ n yɩkɩ. 27 Kàh yɔ̃ sɔkɔ sɛ̃, yĩ mɛ̀-á
kɩ n syah pépi pɩ pɩ tȍlɛ n yɩkɩ dɛ́! Kè náh se tõ n yĩ̀n n pi képah ó tyí, pé
fal fal tȍ yũ̌kì Artemisi wɔ̀kɔ̀ náh tõ n mɔ n kõ n pi póllɛ. Gbílkínɔ́ nɛ̂-á sȍ
mɛ n sah tȍ mɛ̀ yõ, kăh kɩ yĩ̀n mɔ. Tɛ́ képah-á mó tõ Asi gbɛ̃̆nyah névye
pól ànɛ̂ kèkõyɔ̃́ névye pól mɛ n gbilki.

28 Demetriyusi-á fyɔ̀ kénɛ wɛlɔ yo névye noh sɛ̃, pé fɔkɔ kah vyãh. Pè
mɛ tyah yo tũ wòhòh nɛ ńkɛ̃, pépi Yefɛsɩ tãn Artemisi tɛ̃ wɔ kénkɔ̃ náh mɛ.
29 Píntũnɔ mɛ̀ yĩ́npɔ̃ kwil pól tõ. Tɛ́ Masedonɩ gbɛ̃̆nyah tãn nɛ́pȋ nímí yísyɔ́
tɔ sȍ yuku Polelɛ ǹ kɔ́lɔ́ sɔkɔ Yefɛsɩ kwil. Pé sɔkɔ núkú yĩ̀n ye Kayusilɛ, ní-ò
yĩ̀n mɛ Arisitarkɩlɛ. Képah tɛ̃nɛ, no núkú wɛ̃ tyí mɔ, à to tuke nɛ́pȋ nímí
nɔ́pi yõ, à pè tɛ̃ yɔrɩ sɔkɔ pé tɔ́wû tùkè-ǹsah sɔkɔ. 30 Képah sɔkɔ, Pole sȍ
mɛ ké tyí nɛ, pé kyɩ pé yõ wilki mɔ tɔ́wû tyí. Ǹtɛ Yesu tȍ sə̃́hpú mɛ kè yahle
ǹ tyí. 31 Asi gbɛ̃̆nyah né-ǹgbnɔ yísyɔ́ tɔ sȍ mɛ, nónó-á sȍ Pole kódíbílɛ. Pépi
tɔ mɛ tɛ̃ntȍ mɔ ǹ tyí, à à vi mɔ nɛ, à káh n kyɩ tɔ́wû tùkè-ǹsah mɛ̀ sɔkɔ.

32 Tɛ́ légbĩ́nɛ, tɔ́wû mɛ̀ névye pól sȍ mɛ wɛkɩ fɛ̃kɩ tũ wòhòh, tɛ́ pé pól
tyíyónɔ́nɔ mó tõ mɛ sé tyí tyílɛ. Kăh pɩ sɛ̃, kè pɩ fɛ̃kìnɔ́lɛ. Névye kan ńtɛ̃
náh sȍ mɛ pé pɔ́nɔ́ yõ pĩ. 33 Nsyifu dĩ́ yɔ́ tɔ sȍ mɛ pè n ye Alɛkisãdrelɛ. Pé
no Nsyifunɔ mɛ ǹmɔ kurki mɔ kyɩ sah tɔ́wû yah tȉnnɛ nɛ, à yo ké sɔkɔ.
Képah sɔkɔ, Alɛkisãdre mɛ ǹ gbȍ pɩ mɔ tɔ́wû tyí. À sȍ mɛ ké tyí nɛ, pé pé
no Nsyifunɔ vyãh syi. 34 Ǹtɛ tɔ́wû-á fyɔ̀ pɔ n pĩ ké sɔkɔ nɛ Nsyifu nɛy-á
ǹnɛ, pé pól núkú tõ tyah yo mɔ tũ wɛ̃ yõ wòhòh nɛ ńkɛ̃, pépi Yefɛsɩ tãn
Artemisi tɛ̃ wɔ kénkɔ̃ náh mɛ! Pè képah tɛ̃ yo tũ sɛ̃, pópó kè syi pɔ n nɔ
lɛ́rínɔ́ nínɔ́ kénkɔ̃ tyí.

35 Ǹtɛ ké tyɛ́-ńsah, kwil sɛ́bɛ́y wə̃́rkí-ò dĩ́‡ pɔ tɛ̃ wɛ pè yĩ̀n mɔ. Képah
sɔkɔ, tɛ́ mɛ nɛ ńkɛ̃, Yefɛsɩ tãn, névye pól-á pĩ nɛ, Yefɛsɩ kwil-á n syɩkɩ pépi
fal fal tȍ ǹgbɛ̃ Artemisi wɔ̀kɔ̀lɛ, ànɛ̂ ké tàhsè nɛ̂-á wil yĩ̂nyõ à pɔ syɩkɩ. 36 Ké
kɔ̃lì-ò náh mɛ póllɛ. Képah-á, pè pé nnɔ vɩ. Pè káh tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ sȍnyah-
ńkɛ̃nɛ. 37 Díbí nónó-á pè tɛ̃ pɔ ásȍ̂, pè náh tir yɔ́ pɩ de pépi tȍ wɔ̀kɔ̀ tyí, pè
náh se mó tõ yo de pé fal fal tȍ yũ̌kì mɛ̀ tyí. 38 Ǹtɛ kàh kɩ mɛ pɩ ǹnî mɛ pɩ
de Demetriyusi ànɛ̂ ǹ tȍ pímû tyí, tukey tùkènɔ́ yòhnì-á mɛ, tukey tùkèpu

‡ **19:35** 19.35 - Kwil sɛ́bɛ́y wə̃́rkí-ò dĩ́ nɛ̂ tyí-á n yo ásȍ̂ sɔkɔ yɔ̀, nɛ́-ǹgbɛ̃ ye sȍ ǹnɛ kwil mɛ̀ sɔkɔ.

mó tɔ̃ mɛ. Pè kyɩ n tɔkɔ tɛ̃ kɔ̃ pépi tyí kè. 39 Té tyi yísyó tɔ-à kɩ se tɔ̃ mɛ pé
tyí wah wah tɛ̃nɛ, pǎh kɩ fɛ̃ pɔ sé yah yo kwil névye tuke mɔ sɔ̃lɛ. 40 Páh
yékẫb nɛ̂ sɔkɔ kwɛynɛ yɔ̀, tir yó ńtɛ̃ se mɛ pé tyí, pé kɩ fɛ̃ wɛ yo yékẫb mɛ̀
yɔ̃lɛ nɩ? Képah-á, páh kɩ n to n kɔ̃ yɔ̀, pǎh kɩ pɔ n syah n tɔkɔ pélɛ n kɔ̃
dɛ́!§ 41 Wɛlɔ nɔ́pi yóntɛnɔ náh, à névye kɔ̃ pè karkɩ.

20

Pole yúkúnɔ́lɛ Masedonɩ ànɛ̂ Krɛsɩ gbɛ̃nyah sɔkɔ

1 Tɛ́ fɛ̃kìnɔ́ mɛ̀-á pɔ yĩn mɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Pole mɛ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ye tuke, à
sɔ̃́ré mɔ pé sɔkɔ, tɛ́ wɛ̃kì ni pé tyí, à sɔkɔ Masedonɩ gbɛ̃nyah sɔkɔ. 2 À kénɛ
gbɛ̃nyah pól kɔ kɔ̃, à sɔ̃́ré yah mɔ kɔ̃ náhnáh Yesu yɔ̃ sɛ̃pú sɔkɔ. Wǎh yal
nɛ́npɔ́, à sɔkɔ Krɛsɩ gbɛ̃nyah,* 3 à kyɩ ńwɔ̃̄ló tɔ̃nɔ́ pɩ nɛ́npɔ́. Képah náh,
wǎh pɔ ǹ vi nɛ, pé de krótókè ǹgbɛ̃ sɔkɔ, pé yal n yuku Siri gbɛ̃nyah sɔkɔ,
à kè wɛ noh nɛ, Nsyifunɔ-á mɛ ǹnɛ n plɔ pèkè yɔ́lɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, à kè yah
tɔkɔ nɛ páh kɩ pé syɩ syɔ̃ Masedonɩ gbɛ̃nyahlɛ. 4 Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ Pole wɛ̃kì
kɔ́mûnɛ, pépi wɛ yɔ̀: Sopatɛrɩ nɛ̂-á n wil Bere kwil, tɛ́ ǹ sú yĩn mɛ Pirusilɛ,
ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ, à tahlɩ Arisitarkɩ, ànɛ̂ Sekũdusi tyí, pépi nónó-á n wil Tesaloniki
kwil, ànɛ̂ Kayusilɛ, nɛ̂-á n wil Dɛrɩbɩ kwil, ànɛ̂ Tisyikilɛ, ànɛ̂ Torofiminɛ,
pépi nónó-á n wil Asi gbɛ̃nyah sɔkɔ, à tahlɩ Timote tyí. 5 Pépi mɛ sɔkɔ ápi
yahlɛ, à kyɩ álɛ n syɩkɩ Turasɩ kwil. 6 Búrn sɛ̃-ǹkɛ̃́ syáh syáhnsɔkɔntɛnɔ
náh, ápi wɔ mó kyɩ de krótókè ǹgbɛ̃ yó sɔkɔ Filipi kwil, à pé nyáh sɔ̃. Á
sèpĩ̀n kwâl pɩ tɛ́ pyɛ̌ de á no tnɔ̂ Turasɩ kwil. Képah tɛ̃nɛ, á tɛ̃ nɛ́npɔ́ à
sèpĩ̀n kwǎrninɔ pɩ.

Pole-á Yetiki lékó yilki mɔ sɔ̃ Liyel gbɔ̃̀ yɔ̃, Turasɩ kwil

7 Yòh wrɔ́ gbĩ̀yĩ̀kĩ̀ gben sɔ̃lɛ,† á lésɔ̃ mɛ tuke mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yɔ̃ke yɔ̃ yĩnnɛ,
tɛ́ Pole mɛ yɑ̃́hkìlɛ n yɑ̃h tɔ́wûlɛ. À kɩ sɔ̃̀ n yal n pi dĩ́ndallɛ Turasɩ kwil.
Kǎh pɩ sɛ̃́, à Liyel wɛy yo mo pé tyí, pópó à pɔ nɔ tyah tɔ́nɔ́ tyí. 8 Tɛ́ á pól
sɔ̃̀ mɛ tùkènmɔnɔlɛ gbɛ̃́ntĩ̂n yɔ̃ wɔ̀kɔ̀ tɔ̃́-ò sɔkɔ, tɛ́ fɔ̀tnɔ̀nɔ́ mɛ tũ̀nsàhnɔ́lɛ
pípí ké sɔkɔ. 9 Kètɛ̃npĩ̀kĩ̀ yó tɔ sɔ̃̀ mɛ álɛ pè n ye Yetikilɛ. Ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ kɔ̃
tɛ̃ fnɛ̀tír vyɑ̃h yɔ̃. Dɔ̌, dɔy pɔ mɩ ǹ sɔkɔ. Ǹtɛ Pole Liyel wɛy yɔ̃-á sɔ̃̀ mɛ ko
sɛ̃́, à pɔ dɔ, tɛ́ tɛ̃ syi yĩ̂nyɔ̃ wɔ̀kɔ̀ tɔ̃́-ò sɔkɔ, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩkɩ sétáh. Pǎh pópó
pɔ nɛ pé à yilki sah, pè à wɛ kúnɔ́lɛ. 10 Képah tɛ̃nɛ, Pole tɔ tiki pɔ, tɛ́ kɔ à
yɔ̃ ǹ gbɑ̃̀n sɔkɔ, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé káh n yɛ yé yáh-ńsah tyɛ; à mɛ min
sɔkɔ.» 11 Képah náh, à ǹ syɩ dɔkɔ yuku ńtɔ̃, pè kyɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yɔ̃ke yɔ̃ wɛ̃ tyí,
tɛ́ tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ Liyel wɛy yónɔ́lɛ, pópó à pɔ nɔ tyah dal gbɩ̃́ tyí, tɛ́ à pyɛ̌ sɔkɔ.
12 Képah sɔkɔ, no mɛ Yetiki tɛ̃ sɔkɔ ǹ vilɛ krémkrém ǹ gbô. Yĩ mɛ̀ pɩ yĩ̃́ nɩ
dénɔ́ ǹgbɛ̃nɛ no pól tyí.

Pole wĩ̀lnɔ́lɛ Turasɩ kwil, à yuku Milɛti kwil sɔkɔ

13 Pole sɔ̃̀ kè yah tɔkɔ, à sɔkɔ Asɔsɩ kwil sɔkɔ, gbáhkì yɔ̃. À sɔ̃̀ nɛ ápi pé
yah yohnɩ nɛ́npɔ́, á pé twah. Kǎh pɩ sɛ̃́, ápi mɛ de krótókè ǹgbɛ̃ sɔkɔ, à
mɔ ǹ yahlɛ à kyɩ ǹnɛ n syɩkɩ nɛ́npɔ́, ǹ twah yĩnnɛ. 14 Wǎh pɔ de, á pól de
krótókè sɔkɔ, à yɔ̃ sɔkɔ à kyɩ yĩn Mitilɛnɩ kwil. 15 Képah náh, á tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ.

---

§ **19:40** 19.40 - Yɔ̃̀tɑ̃m nónó-á Wrome tɑ̃nnɛ, pépi tyí ye pè n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ nɛ, páh kɩ n to n kɔ̃, pǎh kɩ pɔ n syah n tɔkɔ pélɛ n kɔ̃. * **20:2** 20.2 - Krɛsɩ nɛ̂ tyí-á n yo yɔ̀, ké yĩn ye tɔ̃ Akayilɛ. Yah n tɛ 19.21. † **20:7** 20.7 - Yòh wrɔ́ gbĩ̀yĩ̀kĩ̀ gben nɛ̂ tyí-á yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, túkù mɛ n sɔ̃ nɛ samidi-á, túkù mó mɛ n sɔ̃ nɛ dimansyi-á.

Ké sèpȉn ní-ò sõlɛ, á kyɩ yĩni tẽ gbẽ̆nyah yɔ́ yèsreynɛ pè n ye Kyolɛ, pnɛ yɔ
nɩyő. Ké sèpȉn tɔ̃́-ò sõlɛ, á kyɩ sɔkɔ gbẽ̆nyah yɔ́ gbɔ̀pɔ pè n ye Samoselɛ,
pnɛ yɔ nɩyő. Ké sèpȉn ńyấh-ò sõlɛ, á pyě yĩni tẽ Milɛti kwil. 16 Tɛ́ Pole sȍ
mɛ sàlnɔ́ sɔkɔ nɛ kàh kɩ fẽ n pɩ n pi, pé nɛ mɛ Yerusalɛmɩ kwil Pãntekɔtɩ
syáh syah sõlɛ. Képah ye à kɔ̃ à yɔ̃ sɔkɔ, à náh syɔ̃ Yefɛsɩ kwillɛ. Ȁ sȍ pĩ
nɛ páh kɩ de nɛ́npɔ́, pé náh wɛ n wil n pi súú Asi gbẽ̆nyah sɔkɔ.

Pole-á vȉnmɔnɔ nênɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú yah tãm kɔ̃ Yefɛsɩ kwil

17 Képah sɔkɔ, Pole tẽ Milɛti kwil, tɛ́ tɛ̃ntȍ mɔ Yefɛsɩ kwil Yesu yɔ̃ sɛ̃pú
yah tãm tyí nɛ pè pɔ. 18 Pǎh pɔ yĩni tẽ ǹ tnɔ̂, à yo pé tyí nɛ: «À tɔkɔ ńmɔ
pɔ sõ tyí Asi gbẽ̆nyah sɔkɔ, máh mɛ n pɩ sɔ̃́ gbĩ́mɛgbĩ́ yé wrɔ́, yé se kélɛ n
pnɛ tɛ́. 19 Mé tȍ pɩ Tẽ ǹgbẽ tyí gblɔ̌y tíkínmɔnɔ kègbɩ sɔkɔ, à yétĩ kwɛ. Tɛ́
Nsyifunɔ tɔ mɛ vi ń náh gbáhyĩ́ náhnáh sɔkɔ, à yèvyãhrɩ náhnáhlɛ ń yĩni
tẽ. 20 Ǹtɛ yé se pĩ nɛ, mé náh tir yɔ́ ńtẽ wɔ̃bɩ yélɛ nɛ̂-á kɩ fẽ yé tyí pɛkɩ n
pi tɛ́. Mé sȍ mɛ sé póllɛ n yo yé tyí, tɛ́ mɛ yélɛ n kwɔ tɔ́wû tùkè-ǹtȁn sɔkɔ
ànɛ̂ yé gbên tɔ sɔkɔ. 21 Mé kè yo kɔ̃ Nsyifunɔ ànɛ̂ Krɛkɩ névye tɔ tyí nɛ, pè
pé nnɔ vi mɔ, pè mó sẽ ápi Tẽ ǹgbẽ Yesu yɔ̃.

22 Ǹtɛ núkúnúkú, Liyel Mirki wɛ ń kyĩ mɔ mé n sɔkɔ Yerusalɛmɩ kwil yɔ̀.
Mé náh pĩ tir nɛ̂ tẽ wɔ-á kɩ kyɩ ń yĩni n tẽ n pi nɛ́npɔ́. 23 Máh nɛ̂ tẽ wɔlɛ
n pnɛ, mâh de kwil nɛ̂ sɔkɔ, Liyel Mirki ńkẽ̆nɛ kélɛ n wẽkɩ nɛ, wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ dénɔ́ ànɛ̂ yèvyãhrɩ-á mɛ ń syɩkɩ tẽ. 24 Ǹtɛ sépinɔ́ pól sɔkɔ, ń gblɔ̌y
min tẽ tyí náh mɛ tah ń tyí póllɛ. Mé náh mɛ kélɛ n mɔ n kɔ̃ kwáhtǎhlɛ.
Tir nɛ̂ tyí-á mɛ tah ń tyí, képah ye pɩ ń tȍ píntɛnɔlɛ; tȍ nɛ̂-á Tẽ ǹgbẽ dahbɩ
ń gbȍ sɔkɔ nɛ mé Nìvìnì tirlɛ n yo n kɔ̃ Liyel pèpɔrɩ tyí sɔkɔ.

25 Ǹtɛ núkúnúkú, mé pĩ nɛ máh syɔ̃ yépi nónó pól tyí à Liyel tɔ̃́rí tyí yo
kɔ̃, yé náh tɔ̃ ń wɛ n yah n pi. 26-27 Ǹtɛ mé náh yé wɔ̃bɩ Liyel dyɔ yĩ́ tir
yɔ́ ńtẽnɛ, mé ye sé pól yo sɔkɔ yé tyí. Képah ye, mé kélɛ n yo n dal n mɔ
yé tyí kwɛynɛ nɛ, yé sɔkɔ nɛy nɛ̂-à kɩ se tɔ̃ mɔ pu, ké kémû náh n pɩ n pi
ńmɔ tyílɛ.

28 Yé yé gblɔ̌y tɛ̃́nɔ́ plɛ, yè mó Liyel yípêy‡ tɛ̃́nɔ́ plɛ, Liyel Mirki-á yé sah
sépi nónó yɔ̃ nɛ, yé sélɛ n tẽ plɛ. Sépi ye Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tȉnkȉlɛ, Liyel-á nónó
pɩ ǹ tyílɛ ǹ pídĩ́ tɔ̃́ kwɛ́nɔ́ gbȍ yɔ̃.

29 Mé pĩ nɛ, ńmɔ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, névye yísyɔ́-á kɩ pɔ de yé wrɔ́ gbɛ̃́nképèl
tyí kɔ̃lɛ, kɩ yényêh pɩ yípêy sɔkɔ. 30 Tɛ́ yépi ńtẽ sɔkɔ, névye túkù kɩ pɔ yuku
tyah mìnì wɛlɔlɛ n yo, kɩ Yesu tȍ sấhpú yɔ̃ yɩkɩ, pè kɔ̃ pè kɩ pé sȍ tẽ. 31 Kǎh
pɩ sɛ̃́, yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ, yè mó yé dyɔ sah nɛ n kwnɛ nɛ, máh lésõ yé
kwɔ ye tɔ̃́nɔ́, ké lékấh ké gbȉntɔ̃, à vȉnmɔnɔlɛ yé nɛ́núkù núkú pól kɔ̃. Tɛ́
kèyǎhlɛ ń yétĩ ńtẽ n kwɛ ké tyí sɔkɔ.

32 Tɛ́ núkúnúkú, mé yélɛ n dahbɩ Liyel ànɛ̂ ǹ pèpɔrɩ wɛy gbȍ sɔkɔ. Tǎhkì
mɛ ǹmɔ sɔkɔ kɩ fẽ yé kɔ̃ yé kɩ yuku yahlɛ ǹmɔ yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, tɛ́ wǎh ǹ vyãhlɛ
yé kɔ̃ ǹ pèpɔrɩ nɛ̂ tyí sɔkɔ, yé kɩ kè wɛ wẽ tyí ànɛ̂ nónó pól-á mɛ Liyel tyí
yɔ̃ ǹ yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ yĩnnɛ.

33 Mé náh pɔ́, ànɛ̂ sấn, ànɛ̂ flɔ yah kɔ̃ ǹnî yɔ́ ńtẽ tyí. 34 Yé pól pĩ nɛ, máh
tȍ pɩ ń gbȁnnɛ à yĩn ń gblɔ̌y yĩ́nnɔ́lɛ, ànɛ̂ ń kɔ́mû tɔ yĩ́nnɔ́lɛ kè.

‡ **20:28** 20.28 - Liyel yípêy nónó tyí-á n yo ásȍ sɔkɔ yɔ̀, Yesu yɔ̃ sɛ̃pú ye pè n ye.

35 Mé kélɛ yé wɛ̃kı tyi pól sɔkɔ nɛ, sɛ̃-á névi yĩnɛ à tɔ̃̀lɛ n pı, à kwâhlɛ
n wɛ à yãm tãnnɛ n yohnı n mɔ, à mó ǹ dyɔ sah nɛ n kwnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
wɛy mɛ̀ tyílɛ wǎh nɛ̂ yo nɛ ńkɛ̃, sãm-á mɛ kɔ̃nɔ́ sɔkɔ, à kal wɛ́nsyinɔlɛ.»
36 Pole-á wɛlɔ nɔ́pi yo pɔ tyɛ, à kuku yĩn pélɛ wɛ̃ tyí, pé pól Liyel ni.
37-38 Tɛ́ Pole sɔ̃̀ yo pé tyí nɛ, pè náh tɔ̃ pé yèpɔ wɛ n yah n pi póllɛ. Képah
sɔkɔ, pé pól tyah ǹnɛ n pɔrı n tɛ̃ n pɔ à n wɛkı ǹ tyí, tɛ́ n gbo yèkwɔrı tɛ̃
tyí. Képah náh, pè kyı à tɛkı mɔ, fɔ́ɔ́ krótókè tɔ́kɔ́-ńsah sɔkɔ.

21

Pole dɔ́kɔ́nyukunɔlɛ Yerusalɛmı kwil

1 Képah sɔkɔ, áyáh pɔ wɛ yal pé tyí, á de krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ, à yɔ̃ sɔkɔ
gbɛ̃̌nyah yɔ́ sɔkɔ pè n ye Koselɛ, pnɛ yɔ nıyɔ̋. Á náh kwɔ dah fı̃́ yɔ́ ńtɛ̃
sɔkɔ. Ké ďindallɛ, á yɔ̃ sɔkɔ gbɛ̃̌nyah yɔ́ sɔkɔ pè n ye Wrodɛsılɛ, pnɛ yɔ
nıyɔ̋. Áyáh wil nɛ́npɔ́, á yuku Patara kwil sɔkɔ. 2 Á kyı yĩnɛ krótókè ǹgbɛ̃
yɔ́lɛ, kè mɛ n yuku Fenisi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ. Á mɛ de ké sɔkɔ, à sɔkɔ. 3 Á kyı
syɔ̃ yúkɛy gbɛ̃̌nyah yɔ́lɛ pè n ye Syiprilɛ, pnɛ yɔ nıyɔ̋, fɔ́ɔ́ á ké yɔ̃ ńtɛ̃nɛ
n yah. Ǹtɛ á mɛ kè mɔ á gbɛ̃yı̃̀nɛ̀ sɔ̃̀lɛ, tɛ́ á yah mɔ Siri gbɛ̃̌nyahlɛ, à kyı
tiki ké kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye Tirilɛ. Krótókè mɛ̀ vyɔ́ kı sɔ̃̀ n tiki n mɔ n pi
nɛ́npɔ́. 4 Képah sɔkɔ, áyáh kyı Yesu tɔ̃̀ sɛ̃́hpú nónó wɛ nɛ́npɔ́, á tɛ̃ pélɛ à
sèpı̃̀n kwǎrninɔ pı. Tɛ́ kénɛ sèpı̃̀n sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sɛ̃́hpú kè yo Pole tyí Liyel
Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃ nɛ, à káh dɔkɔ yuku Yerusalɛmı kwil.* 5 Ǹtɛ sèpı̃̀n kwǎrninɔ
nɔ́pi-á fyɔ̀ sɔkɔ, á tɔ̃ kyı yɔ̃ sɔkɔ á kɔ́lɔ́lɛ. Áyáh n sɔkɔ, díbí, ànɛ̂ syɔ́, ànɛ̂
wɛ̃́npı̀ pól kyı á gbáhkı̀ wilki mɔ kwil náh tı̃̀nnɛ, yɔ́ngbalı sɔkɔ. Á pól mɛ
á gbètukunɔ di nɛ́npɔ́, à Liyel ni pélɛ wɛ̃ tyí. 6 Képah náh, á wɛkı wɛ̃ tyí,
tɛ́ wɛ̃ fin mɔ. Á tɛ́kínmɔpu nɔ́pi mɛ pé syı sɔkɔ pé tı̃̀nnɛ. Ápi mɛ tɔ̃ de
krótókè mɛ̀ sɔkɔ 7 à yal Tiri kwil sɔkɔ, pópó à kyı de kwil yɔ́ sɔkɔ pè n
ye Pitolemayisilɛ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye á krótókè sɔkɔ kɔ́lɔ́ yĩn mɔ. Á mɛ wil
krótókè sɔkɔ, à kyı yah wɛkı kɔ̃ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tyí kwil nıyɔ̋, tɛ́ gbı̃̀yı̃̀kı̀ núkú
pı pélɛ.
8 Ké ďindallɛ, á pɔ yɔ̃ sɔkɔ á kɔ́lɔ́lɛ, à sɔkɔ Sesarı kwil. Áyáh yĩni tɛ̃
nɛ́npɔ́, á kyı twah Filipi tyí, nɛ̂-á Nìvìnì tir yó-òlɛ. Népı̂̃ kwǎrnimi† nónó-á
lésɔ̃ pè yah wilki Yerusalɛmı sɔkɔ, à pı Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye yòhnìnmɔpulɛ,
pépi sɔkɔ nɛy yɔ́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ. 9 Tɛ́ syɔ́npı̀ népı̂̃ ǹyɛ̂h sɔ̃̀ mɛ ǹ tyí, pè náh
díbí tyí pĩ. Kénɛ syɔ́npı̀ sɔ̃̀ Liyel tɛ̃ntɔ̃nènɛ n syi n yo. 10 Képah sɔkɔ, á mɛ
sèpı̃̀n yísyɔ́ pı nɛ́npɔ́. Á mɛ nɛ́npɔ́, tɛ́ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syinyo-ò yɔ́ tɔ wil Nsyude
gbɛ̃̌nyah, à pɔ á wɛ. Pè ǹnɛ n ye Akabusilɛ. 11 Wǎh pɔ á wɛ, à Pole kɔ̃ tɔkɔ,
à ǹ gblɔ̃̌y gbyɛ̂̃h ànɛ̂ ǹ gbɛ̃̀n pukubi kélɛ, tɛ́ nɛ, Liyel Mirki-á yo nɛ ńkɛ̃,
sɔ̃-á pé pukubi pé gblɔ̃̌ynɛ, sɛ̃́ntɛ̃-á Nsyifunɔ kı n pukubi n pi kɔ̃ mɛ̀ nɛ́tɛ̃nɛ
Yerusalɛmı kwil, tɛ́ kı ǹ gbàh dɛ mɔ névye kɔ̃, nónó náh pı Nsyifunɔlɛ.
12 Képah tɛ̃nɛ, áyáh wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃, à tahlı Yesu yɔ̃ sɛ̃pú nónó-á sɔ̃̀ mɛ
Sesarı kwil, ápi pól Polelɛ n ni nɛ, à káh dɔkɔ yuku Yerusalɛmı sɔkɔ. 13 Ǹtɛ
Pole mɛ yo á tyí nɛ, sɔ̃ se pı, tɛ́ á n gbo, à n yah n kɔ̃ yèkwɔrı mɔ́-ńsahlɛ pé
sɔkɔ nı? Ǹkɛ̃, kàh kı sɔ̃ yı̃́n-ńkɛ̃nɛ pé púkúbinɔ́ ó tyí, tɛ́ pé ku ńtɛ̃nɛ Yesu
yĩnnɛ Yerusalɛmı sɔkɔ, páh kè fɛ̃ syi. 14 Tɛ́ áyáh ǹ sɔ̃nɔ vi mɔ kwlɔ sɛ̃, á
yal mɔ ǹ gbáhntɛ̃nɔlɛ, tɛ́ nɛ, Liyel dyɔ dyɔ tɛ̃ ó pı!

* 21:4 21.4 - Yah n tɛ 20.22-24. † 21:8 21.8 - Yah n tɛ 6.5 ; 8.5.

15 Áyáh sèpȉn nɔ́pi pɩ pɔ n dal mɔ, á á vi, tɛ́ wɛ̃̆kɩ̀ tɛ̃, à dɔkɔ yuku
Yerusalɛmɩ sɔkɔ. 16 Tɛ́ Sesarɩ kwil Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yísyɔ́ mɛ á sɔ̃̀ tɛ̃. Pépi
mɛ á tɛ̃ yuku dɩ̃́ yɔ́ tȉnnɛ pè n ye Mnasɔ̃nɛ. À sɔ̃̀ n wil gbɛ̃̆nyah yɔ́ sɔkɔ pè
n ye Syiprilɛ, pnɛ yɔ nɩyɔ̃́. Á sɔ̃̀ yĩnɛ à twah ǹmɔ tyí. Kénɛ dɩ̃́nɛ, Yesu tɔ̃̀
sɑ̃́h-ò ye sɔ̃̀ ǹnɛ di mɔ́nɔ́lɛ.

Pole kyínyahnɔlɛ Nsyakɩ tyí

17 Képah sɔkɔ, áyáh kyɩ yĩni tɛ̃ Yerusalɛmɩ kwil, Yesu yɔ̃ sɛ̃pú mɛ á tɔ̃ sah
tɛ̃ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ. 18 Ké dȉndallɛ, Pole sɔkɔ álɛ Nsyakɩ tȉnnɛ, ńyɑ̃h sɔkɔ-á sɔ̃̀
Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tȉnkȉ yah tɑ̃m tɔ mɛ tùkènmɔnɔlɛ pé tɔ̂ɔ́. 19 Wǎh kyɩ de, à wɛkɩ
pé tyí, tɛ́ Liyel-á à tɔkɔ à tyi nónó pɩ névye wrɔ́, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
à mɛ sé pól yo wah pé tyí pnɛ́pnɛ́. 20 Pǎh képah noh sɛ̃́, pè Liyel gbilki,
tɛ́ mɛ yo Pole tyí nɛ, pé yṹnpi Pole, à kó mɛ n yah Nsyifunɔ nɛ́kwɩ̃́nkí sɛ̃
Yesu yɔ̃ nɩ? Ńkɛ̃́, pǎh mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̆kɩ̀lɛ n kɔ n yɩ̃́ pé póllɛ dɛ́!
21 Ǹtɛ à yah, no-á mɛ nɛ̂nɛ n yo ǹ tyí sɔkɔ; pǎh mɛ n yo nɛ, Nsyifunɔ nónó
pól-á mɛ karkɩ tɛ̃ tɛ̃ kɔ̃ nɛ́káhbí wrɔ́, wǎh mɛ pélɛ n kwɔ nɛ ńkɛ̃́, pè pé syɩ
Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh. Wǎh mɛ n yo pé tyí nɛ, pè káh tɔ̃ pé wɛ̃́npȉlɛ n
kɔ̃, ànɛ̂ pè káh tɔ̃ Nsyifunɔ wȁllɛ n kɔ. 22 Tɛ́ pǎh kɩ se mó tɔ̃ ǹ pɔ́nɔ́ noh n
pi. Núkúnúkú, sɔ̃́ se pé kɩ pɩ nɩ? 23 Ńkɛ̃́, páh kɩ nɛ̂ yo n pi ǹ tyí, à képah
pɩ. Díbí nɛ́pȋ ǹyɛ̂h-á mɛ ásɔ̃̂, nónó-á pé vyɑ̃hlɛ Liyel kɔ̃, tɛ́ kɩ ké tyi pɩ n pi.
24 Ńkɛ̃́, à pè tɛ̃ sɔkɔ, ǹmɔ ànɛ̂ pépi kyɩ ké tyi pɩ pé gblɔ̃̆y tɔ̃ sah Liyel yah,
ǹmɔ mó yĩn pé ywɔ̃ kyénɔ́ sárká gbɔ̃̀nwȉlkȉlɛ. Képah sɔkɔ, no pól-á kɩ pĩ
nɛ, páh tyi nónónɛ n nohnɩ ǹ tyí sɔkɔ, gblɔ náh sélɛ, ǹmɔ ńtɛ̃ tɔ-á mɛ n
kɔ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̆kɩ̀ yɔ̃. 25 Ǹtɛ nónó tɛ̃ wɔ náh pɩ Nsyifunɔlɛ, tɛ́ vi
mɔ pɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃púlɛ, páh nɛ̂ yah tɔkɔ, páh kè wɑ̃rkɩ tɛkɩ mɔ tɛ pé tyí nɛ:
Pè pé gblɔ̃̆ynɛ n tɛ̃ sɑ̃h fálnɔ́ yȉlɛ, ànɛ̂ fɔ̀fíkɩ̀lɛ, ànɛ̂ tɔ̃́ kwɛ́-ńkɛ̃ kwáhkókè
kɔ̀lɛ, ànɛ̂ tɔ̃́nɛ. 26 Képah sɔkɔ, dȉndallɛ Pole díbí nɔ́pi tɛ̃ pè sɔkɔ wɛ̃ tyí, à
kyɩ pé gblɔ̃̆y tɔ̃ sah. Képah náh, à de Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Tɛ́ sɔ̃ nɛ̂-á pé
gblɔ̃̆y tɔ̃́nsàhnɔ́ sèpȉn kɩ tũ, tɛ́ pè kɩ sárká wilki n pi pé nɛ́núkù núkú pól
yĩn yɔ̃, à mɛ ké gbȉyȉkȉ yo nɛ́npɔ́.

Pole tɛ̃́nɔ́lɛ Liyel nî-ńsah gbô sɔkɔ

27 Tɛ́ sèpȉn kwǎrninɔ nɔ́pi tyɛ́nɔ́ sɔkɔ, Nsyifunɔ nónó-á n wil Asi gbɛ̃̆nyah
sɔkɔ, pè Pole wɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Pè mɛ tɔ́wû pól kurki mɔ ǹ yɔ̃, tɛ́
à tɛ̃. 28 Pè sɔ̃̀ mɛ gbo mɔ tũ nɛ ńkɛ̃́, Yisrayel tɑ̃n, pè pé yohnɩ n mɔ oo! Pè
yah dɩ̃́ mènɛ, ǹmɔ-á n yo n yɩkɩ pépi Nsyifunɔ tyílɛ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ, ànɛ̂
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyílɛ, ànɛ̂ Liyel ní-ńsah gbô tyílɛ. À wil képah sɔkɔ, névye
nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, wǎh pè tɛ̃ de Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Liyel tyah
mè ńtɛ̃ dêl kó à pɩ yɔ̀ nɩ? 29 Tɛ́ Torofimi nɛ̂-á n wil Yefɛsɩ kwil, ǹmɔ ye lésɔ̃
pè wɛ ànɛ̂ Polelɛ wɛ̃ tyí kwil nɩyɔ̃́ sɔkɔ. Képah ye, pè núkú wɛ nɛ, Pole-á à
tɛ̃ de Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. 30 Kǎh pɩ sɛ̃́, kwil fɛ̃kɩ. Névye mɛ to wil ywɔ̃
ywɔ̃ póllɛ, à pɔ. Pè mɛ Pole tɛ̃ yɔrɩ wil Liyel ní-ńsah gbô náhlɛ, tɛ́ núkú
ké yey vike. 31 Gbɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ pè mɛ n yah n kɔ̃ Pole kònmɔ-ńsahlɛ, Wrome
tɑ̃n sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ kè wɛ noh nɛ, Yerusalɛmɩ kwil pól-á mɛ fɛ̃kɩ̀nɔ́lɛ.
32 Nɛ́npɔ́ swɔ, à núkú sràsyíbí ye tuke ànɛ̂ sràsyíbí yɔ̃̀tɑ̃mnɛ, tɛ́ to sɔkɔ pélɛ
tɔ́wû mè mɛ́-ńsah sɔkɔ. Tɛ́ tɔ́wû mè-á fyɔ̀ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mè wɛ à n
pi ànɛ̂ sràsyíbílɛ, pè núkú yal mɔ Pole kònɔ́lɛ. 33 Képah sɔkɔ, sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃

ǹgbɛ̃ mɛ nɔ de Polelɛ, à à tɛ̃, tɛ́ nɛ, pè à pukubi kɛ̃ló pló nínólɛ. Tɛ́ piki
yah nɛ, nɛ́dúkú nɛ̂ se ǹnɛ, ànɛ̂ tir nɛ̂ se à pɩ nɩ? 34 Ǹtɛ tówû mɛ̀ névye pól
yuku yo mɔ tũ wɛ̃ yõ pé tyíyónónɔlɛ sé tyí tyílɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃
ǹgbɛ̃ mɛ̀ náh fɛ̃ tɛ̃ ké yõ pĩ. Képah sɔkɔ, à nɛ sràsyíbí Pole tɛ̃ kyɩ dah mɔ
pé wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ. 35-36 Pǎh kyɩ yĩni tɛ̃ wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ mɛ̀ yah, tɛ́ Pole tyah n
dɔkɔ ké súndɔkɔ-ńtɑ̂n yõ, no pól ǹ sõ tɛ̃ mɛ gbo mɔ tũ nɛ, pè à ko mɔ oo,
pè à ko mɔ! No-á Polelɛ n kah n yĩkɩ n kɔ̃ sɛ̃, sràsyíbí kwlɔ pè à yɔ̃ sɔkɔ.

Pole-á ǹ vyɑ̃h kɔ̃lɩ sɔ̃

37 Tɛ́ gbɩ̃́ nɛ̂-á pè n tyah dénólɛ wɔ̀kɔ̀ mɛ̀ sɔkɔ, Pole mɛ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ̀ syah
nɛ, pé se kɩ fɛ̃ tir yó yo ǹ tyí nɩ? Yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ nɛ, è, tɛ́ wǎh Krɛkɩ wɛynɛ n nohnɩ
kɛ̀! 38 Ǹkɛ̃, Yesyipti kwil dɩ̃́ nɛ̂-á fɛ̃kìnó pɩ sɛ̃ yɔ̀ sɛ̃ yɔ̀, à tyínyêh pípú nɛ́pɩ̂
kèyõ nínó (4 000) tɛ̃ sɔkɔ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ, tɛ̃ náh ǹmɔlɛ kɛ̀. 39 Képah sɔkɔ,
Pole à syah nɛ, Nsyifu nɛy-á péwɔlɛ, pé dúbí-ńsah tótó-á Tarsɩ kwillɛ, Silisi
gbɛ̃nyah sɔkɔ. Pé dúbí-ńsah kwil mɛ̀ yĩn-á mɛ wɩ̃̀lnólɛ. Ǹkɛ̃, à ǹ gblɔ̃́y yɛ,
à mó yɛ pé kɔ̃ pé yo mɔ no tyí. 40 Sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ ké wɛ̃kìlɛ à kɔ̃.
Képah tɛ̃nɛ, Pole yuku yĩn súndɔkɔ-ńtɑ̂n yõ, tɛ́ ǹ gbɔ̃̀ pɩ mɔ no tyí, pè mɛ
yĩn sɩ̃́mm. À mɛ tyah n wɛkɩ pé tyí Yebre wɛy‡ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:

22

1 «Ń súbí ànɛ̂ ń yɩ̃́npyé, yé yé gblɔ̃́y yɛ, yè mó noh ń tyí, nɛ̂-á mé kɩ yo
kɩ ń vyɑ̃h kɔ̃lɩ n pi yé tyí.» 2 Képah sɔkɔ, pǎh Pole wɛ à n wɛkɩ pé tyí
Yebre wɛy sɔkɔ sɛ̃, tyah tõ gbah pɩ sɩ̃́mm. 3 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Nsyifu nɛy
ye ńmɔlɛ. Mé dubi Tarsɩ kwil, Silisi gbɛ̃nyah sɔkɔ. Ǹtɛ Yerusalɛmɩ kwil
mɛ̀ sɔkɔ ye mé kyɑ̃h yɔ̀. Tɛ́ Kamalyɛlɩ ye sɔ̃̀ kwɔ ńnɛ. À ń kwɔ yɩ̃́ɩ̃ á náh
tɑ̃n tyi kɔ̃̀nsàhnó wɑ̃̀llɛ. Mé sɔ̃̀ mɛ gbah tɛ̃ yɩ̃́ɩ̃ Liyel yõ sɛ̃́nó sɔkɔ, sɔ̃́-á yélɛ
ké sɔkɔ kwɛynɛ yɔ̀. 4 Mé Yesu yõ sɛ̃́pú fõh, fɔ́ɔ́ à pé túkù ko mɔ. Mé pé
díbí ànɛ̂ pé syó túkùlɛ n tɛ̃ n pukubi n dah n mɔ n pɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
5 Sárká syínwɩ̃̀lkìpu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ Nsyifunɔ yèwàhnì pól kɩ fɛ̃ pɩ ń tàrfyɔ̀lɛ
ké sɔkɔ. Pépi ńtɛ̃ tyí ye lésõ mé wɛ syi sɛ́bɛ́ynólɛ nɛ mé kyɩ á no Nsyifunɔ
kɔ̃ Damasɩ kwil, mé mó Yesu yõ sɛ̃́pú wɛ n tɛ̃ n pukubi nónó-á mɛ nɛ́npó,
mé pɔ pélɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, mé pɔ pè fõh.
6 Képah sɔkɔ, máh mɛ wɛ̃kì yõ, tɛ́ mɛ de n tɛ Damasɩ kwillɛ, kyòo yó
núkú wil yɩ̃̂nyõ sɔkɔ gbɩ̃̀ntɔ̃lɛ, à pɔ kwɛ ń yõ pěrr à ń mɔ gbĩ. 7 Kǎh pɩ sɛ̃,
mé yɔ̃ syɩkɩ sétáh, tɛ́ yɩ̃́npɔ̃ yó noh nɛ̂-á mɛ n yo ń tyí nɛ: ‹Sole, Sole, kwâh
nɛ̂ pɩ tɛ́ á ńnɛ n fõh sɛ̃?› 8 Mé mɛ piki yah nɛ, nɛ̂ se ǹmɔlɛ nɩ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃?
Kénɛ yɩ̃́npɔ̃ tõ ké syɩ yo ń tyí nɛ: ‹Nasarɛtɩ kwil Yesu ye ńmɔlɛ, nɛ̂-á á n
fõh.› 9 Képah sɔkɔ, máh sɔ̃̀ mɛ wɛ̃kì yõ ànɛ̂ nónónɛ, pépi tɔ sɔ̃̀ kyòo mɛ̀
wɛ; tɛ́ nɛ̂-á n yo n mɔ ń tyí, pè náh tɛ̃ wɔ wɛy noh. 10 Mé mɛ piki yah nɛ,
tir nɛ̂ se mé yĩnɛ mé pɩ nɩ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃? À mɛ yo ń tyí nɛ: ‹Yuku n de Damasɩ
kwil. Tɛ́ wáh yĩnɛ ǹ tyi nónó pól pɩ, pè kɩ sè yo ǹ syah.› 11 Ǹtɛ kyòo mɛ̀
píkínó sɔ̃̀ mɛ ń yɩ̃́ wɔ. Kǎh pɩ sɛ̃, áyáh mɛ wɛ̃kì yõ ànɛ̂ nónónɛ, pépi mɛ ń
gbɔ̃̀ sɔkɔ tɛ̃, à de Damasɩ kwil.
12 Tɛ́ dɩ̃́ yó lésõ mɛ nɛ́npó pè n ye Ananiyasilɛ. Kénɛ dɩ̃́ sɔ̃̀ mɛ Liyel wɛ̃kì
tɛ̃́nó plɛ, mɛ ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnólɛ n pɩ sé wɑ̃̀l yõ. Nsyifunɔ nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ
nɛ́npó, pé pól sɔ̃̀ mɛ ǹ yɩ̃́ngbílɛ n yo. 13 Ǹmɔ mɛ pɔ ńmɔ tnô, tɛ́ yo ń tyí

‡ **21:40** 21.40 - Nsyifunɔ wɛy ye sɔ̃̀ Yebre wɛynɛ.

nɛ: ‹Ǹ yʉ̃́npi Sole, fɛ̃ nɛ n yah ńtɔ̃.› Wăh yo sɛ̃, nɛ́npɔ́ swɔ ń yɩ̃́ yɩkɩ, mé
mɛ à wɛ. 14 Képah sɔkɔ, à mɛ yo ń tyí nɛ: ‹Liyel nɛ̂-á á náh tãn n gbilki,
ǹmɔ ye ǹ yah tɔkɔ nɛ á pé dyɔ yɩ̃́ínɛ n pnɛ, ànɛ̂ á pé tɔ̃̀npɩ nɛ́gbí* wɛ yɩ́nɛ,
á mó ǹ vyãh wɛy noh. 15 Képah ye, wáh tyi nónó wɛ, tɛ́ tyi nónó noh Liyel
tɔ̃̀npɩ nɛ́gbí tyí sɔkɔ, á kɩ n pɩ n pi sé yónwàh-òlɛ no pól yɩ̃ yah. 16 Kăh pɩ
sɛ̃, núkúnúkú káh n tɔ̃ n tɛ̃ n mo. Yuku, á yɩ̃nɛ wèlnwɩ̃̀lkɩ̀nɔ́lɛ ni sɔkɔ, á
tyípêl mó yɔ̃ mɔ ǹ kɔ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yɩ̃n yéngbonɔ sɔkɔ.›

17 Képah náh, mé ń syɩ sɔkɔ Yerusalɛmɩ kwil. Tɛ́ sõ yɔ́lɛ, máh mɛ nírílɛ
n pɩ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, Liyel wɛ̃kínɔ́ yɔ́lɛ ń wɛ̃kɩ. 18 Mé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ à
mɛ n yo ń tyí nɛ ńkɛ̃, Yerusalɛmɩ kwil tãn náh ń tyíyónɔ́ fɛ̃ n syi n pi péwɔ
tyí sɔkɔ. Képah-á, mé sal n wil súú Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ. 19 Ǹtɛ mé mɛ
yo ǹ tyí nɛ, á no Nsyifunɔ-á kè pɩ̃ yɩ̃́ɩ̃ nɛ, máh lésõ mɛ n kyɩ n pɔ á Liyel
ní-ńtɑ̂n vɩ̀ sɔkɔ, à ǹmɔ yɔ̃ sɛ̃púlɛ n tɛ̃ n dah n mɔ n pɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ,
tɛ́ pélɛ n ko yèfɔ̃hlɛ; 20 à tahlɩ păh ǹ tyí yónwàh-ò Yetyɛ̃nɩ ko mɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ,
ńmɔ tɔ-á sɔ̃̀ mɛ dò. Máh sɔ̃̀ mɛ mɔ ǹ kònmɔpulɛ, tɛ́ pɩ pé fwɔ̀mɔ̀-ǹgbnɔ
syíkí-òlɛ dò. 21 Képah sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ yo ń tyí nɛ: ‹Fíí sɔkɔ ye mé n tɛkɩ
n mɔ álɛ kwlókáhkí névye tyí. Nɛ n yuku!›»

22 Tɔ́wû sɔ̃̀ mɛ Pole wɛlɔlɛ n tɔ̃ n sah n nohnɩ, ǹtɛ wăh fyɔ̀ pɔ wɛlɔ nɔ́pi
yo nɛ, kwlókáhkí névye tyí-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ n tɛkɩ n mɔ pélɛ, pè núkú gbo mɔ
wòhòh nɛ, ǹsɔ̃ntɛ̃ névi-á yɩ̃nɛ kònmɔntonɔlɛ sétáh yɔ̃. Ȁ náh yɩ̃nɛ à tɛ̃ min
sɔkɔ. 23 Pè sɔ̃̀ mɛ kah gbo mɔ tʉ̃, mɛ pé flɔlɛ n dɛ n milki, tɛ́ mɛ nèngbɔ̃nɛ
n yilki n mɔ. 24 Kăh pɩ sɛ̃, sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ, sràsyíbí Pole tɛ̃ de pé wɔ̀kɔ̀
ǹgbɛ̃ sɔkɔ, pè mó à ko yèfɔ̃hlɛ. Képah sɔkɔ, tir nɛ̂ yɩ̃n-á tɔ́wû n gbo n mɔ
ǹ yɔ̃ sɔkɔ, páh kɩ ké yɔ̃ pɩ̃. 25 Ǹtɛ păh Pole pukubi mnɔlɛ nɛ páh ǹnɛ n
ko gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, à yo ǹmɔ tyí nɛ: «Ké wɛ̃kɩ̀
se mɛ yépi tyí kɩ fɛ̃ Wrome tãn gbɔ̃̀ mɔ yɔ̃ ko ǹ tùkè-ǹkɛ̃ ńtɛ̃nɛ?» 26 Dɩ̃́-á
képah noh sɛ̃, à kyɩ kè yo sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí nɛ, tyítúkù nɛ̂ se à n tyah
pínɔ́lɛ sɛ̃ nɩ? Ǹgbǒ Wrome tãn gbɔ̃̀ mɔ yɔ̃-á dɩ̃́ mɛ̀nɛ dɛ́! 27 Képah sɔkɔ,
sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ pɔ Pole piki yah nɛ, à yo pé syah, Wrome tãn gbɔ̃̀ mɔ
yɔ̃ se ńtyɩ̃́nɔ ǹnɛ nɩ? Pole mɛ nɛ àwe-á. 28 Pole-á yo sɛ̃, dɩ̃́ à syah nɛ, tɛ́ pɔ́
ǹgbɛ̃-á péwɔ tɛ̃ wɔ wilki, tɛ́ pɩ Wrome tãn gbɔ̃̀ mɔ yɔ̃lɛ dɛ́! Pole mɛ nɛ, ǹtɛ
péwɔ tɛ̃ wɔ-á dubi kélɛ. 29 Képah tɛ̃nɛ, nónó-á kɩ sɔ̃̀ yɩ̃nɛ pè Pole ko n pi
nɛ à wɛkɩ, pè gbɛ mɔ ǹnɛ. Tɛ́ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃-á kè wɛ pɩ̃ nɛ, Wrome tãn
gbɔ̃̀ mɔ yɔ̃-á Polelɛ, tɛ́ pé mɛ pè kɔ̃ pè à pukubi, ké tíkí de ǹ sɔkɔ.

Pole tɛ̃́nkyɩnɔlɛ Nsyifunɔ tukey tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̀ tyí

30 Képah sɔkɔ, ké dɩ̃ndallɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé pɩ̃ tɔ́tɔ́,
tir nɛ̂ yɔ̃-á Nsyifunɔ tɔkɔ Pole kɔ̃. Képah tɛ̃nɛ, à pè kɔ̃ pè kyɩ Pole wah
mɔ, tɛ́ mɛ tukey tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̀ névye pól ye tuke, pépi nónó sɔkɔ-á sárká
syínwɩ̃̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãmnɛ, tɛ́ pè kɔ̃ pè Pole tɛ̃ pɔ pé nɩyɔ̃́.

23

1 Képah sɔkɔ, Pole tyah tukey tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̀lɛ n yah díkídíkí, tɛ́ yo pé tyí
nɛ: «Ń yʉ̃́npyé, mé mɛ ń fɔkɔ dal mɔ n kɔ Liyel wɛ̃kɩ̀ yɔ̃, pópó à pɔ nɔ
kwɛy tyí.» 2 Pole-á yo sɛ̃, nónó-á sɔ̃̀ mɛ ǹ tnɔ̂, sárká syínwɩ̃̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃

* 22:14 22.14 - Liyel tɔ̃̀npɩ nɛ́gbí nɛ̂ tyí-á pè n yo yɔ̀, Yesu ye.

Ananiyasi yo pé tyí nɛ, pè ǹ vyãh mɩ. 3 Képah sɔkɔ, Pole mɛ yo ǹ tyí nɛ,
sékṹ sȍ wahy nɛ̂-á ǹnɛ, Liyel-á kɩ mɩ ǹmɔlɛ. Wăh mɛ kɔ̃ tɛ̃ ásȍ̂, à péwɔlɛ n
tuke à yĩnɛ tyi kȍnsàhnɔ́lɛ à yo, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ sé dêllɛ n pɩ nɛ pè pé mɩ kè.
4 Képah tɛ̃nɛ, nónó-á sȍ mɛ nɛ́npɔ́, pè à syah nɛ, Liyel sárká syínwȉlkȉpu
yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ à n gbyɔ lɛ́? 5 Ȁ mɛ pè syah nɛ, pé náh sȍ mɛ pĩ nɛ sárká
syínwȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃-á ǹnɛ lɔ́, pé yṹnpyé. Ǹkɛ̃, kăh mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ
nɛ: «Káh á kwil névye yȍtɛ̃nɛ n gbyɔ.»
6 Képah sɔkɔ, Pole-á sȍ mɛ kè pĩ sah nɛ, tukey tùkèpu tȉnkȉ tɔ́ní núkúlɛ
Sadusɛ̃ névye-á, tɛ́ pé tɔ́ní mɛ̀ mɛ Farisiyɛ̃ névyelɛ sɛ̃, à tyah n kah n wɛkɩ
pé nɩyȍ́ nɛ: «Ǹ yṹnpyé, Farisiyɛ̃ névye ye ń dúbipúlɛ, ńmɔ tɔ mɛ Farisiyɛ̃
nɛynɛ. Tɛ́ ńmɔ sõnɔ-á mɛ ké yõ nɛ, lékyî-á kɩ n yilki n mɔ n pi, képah yĩn
ye ńnɛ tukey sɔkɔ ásȍ̂ yɔ̀.» 7 Pole-á fyɔ̀ képah yo n tɛ ǹsɔ̃, yékȃb ǹgbɛ̃ núkú
de Farisiyɛ̃ névye ànɛ̂ Sadusɛ̃ névye wrɔ́, à pé tɔ́wû gbɛkɩ. 8 Sadusɛ̃ névye
wɔ sȍ mɛ nɛ, lékó yílkínmɔnɔ náh mɛ, yȋnyõ tȍnpɩ yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ, mírkí
yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ. Ǹtɛ Farisiyɛ̃ névye wɔ mó nɛ, sé pól-á mɛ. 9 Kăh pɩ sɛ̃, wãn
tɔ̃ mɔ névye gbónmɔnɔ yõ. Képah tɛ̃nɛ, Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú nónó-á
sȍ n wil Farisiyɛ̃ névye tȉnkȉ sɔkɔ, pépi yísyɔ́ yuku yahle képékèyɔ̂ nɛ, pépi
náh mɛ tyítúkù yɔ́ ńtɛ̃ pínɔ́ wɛ dȋ́ mɛ̀ tyí póllɛ. Tɛ́nkàh mírkí yɔ́, képah
náh pɩ, Liyel yȋnyõ tȍnpɩ yɔ́-á kɩ nɛ̂ yo mɔ ǹ tyí tɛ́? 10 Tɛ́ yékȃb-á pɔ kah
pɩ sŏhsŏh sɛ̃, tíkí mɛ sràsyíbí yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃ nɛ, păh kɩ pɔ Pole yɔrɩ n kɔ̃lɩ n
pi. Képah sɔkɔ, à mɛ yo sràsyíbí tyí nɛ, pè tiki kyɩ Pole tɛ̃ n yal pé wrɔ́, pè
yuku ǹnɛ pé wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ.
11 Ké lékȃh-á pɔ mɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wil Pole yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «Sɔ̃́ré mɔ á
gblɔ̃̀y sɔkɔ. Ǹgbȍ, wáh ń tyí yo sɔ̃ Yerusalɛmɩ kwil, á yĩnɛ ǹ tɔ̃ ń tyí yo sɛ̃
Wrome kwil tɔ sɔkɔ dɛ́!»

Nsyifunɔ-á yȋ́nvȉ nɛ̂ dahbɩ Pole gbáhkɩ̀ sȍ

12 Képah sɔkɔ, tyah-á pɔ dal Nsyifunɔ yísyɔ́ yuku Pole tyí yo syɩ wɛ̃ tyí,
tɛ́ pé wo Liyellɛ nɛ, pé náh tɔ̃nì yõ yõ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ yõ n pi, ànɛ̂ pé náh wɔ
wɔ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɔ n pi, Pole kònmɔ-ńkɛ̃ sɔkɔ. 13 Tɛ́ nónó-á sȍ pɩ yȋ́nvȉ
mɛ̀nɛ, pè kah nɛ́pȋ tikinínínɛ. 14 Képah tɛ̃ sɔkɔ, pè kyɩ wil sárká syínwȉlkȉpu
yȍtãm ànɛ̂ yèwàhnì tyí, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pépi-á pé wo Liyellɛ képékèyɔ̂ nɛ,
pé náh tɔ̃nì kwâh yɔ́ ńtɛ̃ dah n mɔ n pi pé vyɛ̃y sɔkɔ, Pole kònmɔ-ńkɛ̃ sɔkɔ.
15 Képah-á, ńkɛ̃ pépi tɔ pé vyɛ̃y pɩ núkúlɛ ànɛ̂ tukey tùkèpu tȉnkȉlɛ, pè mó
kyɩ kè yah kɔ̃ sràsyíbí yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí nɛ, à Pole tɛkɩ mɔ pé kɔ̃. Ǹkɛ̃, pè kè pɩ
á kɩ nɛ, pè sɔ̃ mɛ ké tyí nɛ, pé ǹ tyi sohlɩ n yah pallɛ. Ǹtɛ pépi tɛ̃ wɔ-á kɩ
pé vi, kɩ kyɩ à syɩkɩ tɛ̃ wɛ̃kì yah sɔkɔ, kɩ à wɛ ko mɔ, ǹ yȋ́níntɛ̃-ńkɛ̃ sɔkɔ.
16 Ǹtɛ Pole lèpi mɛ yȋ́nvȉ mɛ̀ tyí wɛ noh, tɛ́ Pole nyáh sõ sràsyíbí wɔ̀kɔ̀
ǹgbɛ̃ sɔkɔ, à kyɩ kè yo à syah. 17 Képah sɔkɔ, Pole mɛ sràsyíbí yȍtɛ̃ yɔ́ ye, tɛ́
yo ǹ tyí nɛ, tir yɔ́-á mɛ dípír mɛ̀ tyí yo yo tɛ̃nɛ sràsyíbí yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí. Ǹkɛ̃,
à kyɩ ǹnɛ ǹ tyí. 18 Wăh yo sɛ̃, dȋ́ mɛ kyɩ dípírlɛ, tɛ́ yo pé yȍtɛ̃ tyí nɛ, Pole
nɛ̂ yah-á víkénɔ́lɛ wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ, ǹmɔ-á ye yah pélɛ, tɛ́ kè yah kɔ̃ pé tyí
nɛ, pé pɔ dípír mɛ̀nɛ ǹ tyí. Wăh mɛ ké tyí nɛ, pé tir yɔ́ yo à syah. 19 Képah
sɔkɔ, yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ dípír gbȍ sɔkɔ tɛ̃ pè kɛ̃kɩ gbɔ̀pɔlɛ, tɛ́ à piki yah nɛ, tir
nɛ̂ se ǹ tyí yo yo tɛ̃nɛ nɩ? 20 Ȁ mɛ yo ǹ tyí nɛ, Nsyifunɔ yísyɔ́-á mɛ yo sah
núkú yõ nɛ, páh kɩ pɔ à ni, à Pole tɛkɩ mɔ pé kɔ̃ ńsȍ̂nɛ tukey tùkèpu tȉnkȉ

tyí, á kı nɛ pè sɔ̃ mɛ ké tyí nɛ, pé ǹ tyi sohlı n yah pallɛ. 21 Tɛ́ à yah, nɛ́pɛ̂
tikininí dòhnɔ̀-á mɛ pé vi sah, mɛ Polelɛ n plɔ pèkè yɔ́lɛ. Păh kè yah tɔkɔ,
à pé wo nɛ, pé náh tɔ̃́nì yõ yõ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ yõ n pi, ànɛ̂ pé náh wɔ wɔ kwâh
yɔ́ ńtɛ̃ wɔ n pi, ǹ kònmɔ-ńkɛ̃́ sɔkɔ. Păh kè sah tɛ gbáhkì núkú yõ, tɛ́ mɛ
ǹmɔ ó fɛ̃̀nsyinɔ syıkı tɛ̃. Ǹtɛ à káh n yɛ pè à pilki. 22 Képah sɔkɔ, sràsyíbí
yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ dípír fĩn mɔ, tɛ́ kè gbah yo ǹ tyí nɛ, à káh kè yãh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃
tyí nɛ, páh tyi nɔ́pi gbél kye péwɔ tyí dɛ́!

Pole tɛ́kínmɔnɔlɛ Sesarı kwil

23 Képah sɔkɔ, sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ sràsyíbí yɔ̃̀tãm nɛ́pɛ̂ nímí ye pɔ yo
pé tyí nɛ, pè sràsyíbí nɛ́pɛ̂ lègbãm (200) wilki n sah, ànɛ̂ sèsèn nátãm nɛ́pɛ̂
tikitɔ̃ní pɔ́ gbãmnɛ, ànɛ̂ màmàl nátãm nɛ́pɛ̂ lègbãmnɛ (200). Pè mó pé vi
sah Sesarı kwil sɔkɔ sɔkɔ tɛ̃̀nɛ yɛ̃́pní sɔ̃̀. 24 Pè mó tɔ̃ sèsèn yísyɔ́ wilki n
sah, sépi pɔ Pole twah yuku gbɛ̃̀nyah yah tɛ̃́-ò dɩ́ Felikisi tɩ̃̀nnɛ, dlo yɔ́ ńtɛ̃
káh à wɛ nɔ. 25 Képah tɛ̃̀nɛ, tɛ́ sɛ́bɛ́y wãrkı pè kɔ̃ nɛ, pè kyı Felikisi kɔ̃,
nɛ̂ sɔkɔ-á à yo nɛ ńkɛ̃́: 26 «Ŋ́mɔ Klode Lisyası ye n tɔ̃ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ á tyí,
gbɛ̃̀nyah yah tɛ̃́-ò dɩ́ pèpɛy Felikisi. Ŋ́ wɛy mɛ á tyí. 27 Dɩ́ nɛ̂-á mé n tɛkı
mɔ á tyí yɔ̀, Nsyifunɔ sɔ̃̀ mɛ à tɛ̃, mɛ n yah n kɔ̃ ǹ kònmɔ-ńsahlɛ. Ǹtɛ máh
noh nɛ Wrome tãn gbɔ̃̀ mɔ yõ-á ǹnɛ, ńmɔ ànɛ̂ ń sràsyíbí mɛ kyı à tɛ̃ syi
pé tyí. 28 Ǹtɛ mé sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, mé pĩ tir nɛ̂ yĩ̀n-á pè tɔkɔ à kɔ̃. Képah
ye, mé à tɛ̃ kyı pé tukey tùkèpu tɩ̃̀nkì tyí. 29 Képah sɔkɔ ye mé pĩ nɛ, păh
mɛ yékɛ̂̂blɛ n pı Polelɛ pé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyí yõ, tɛ́ képah tyí yõ-á pè tɔkɔ à
kɔ̃. Tɛ́ sépi pól sɔkɔ, à náh tir yɔ́ ńtɛ̃ pı nɛ̂-á yĩ̀nɛ ǹ kònmɔnɔlɛ, képah náh
pı, ǹ dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. 30 Képah náh, mé pɔ noh nɛ, păh mɛ
yɩ̃́nvì yɔ́lɛ n dahbı ǹ gbáhkì sɔ̃̀. Képah ye, mé núkú ǹnɛ n tɛkı n mɔ á tyí
yɔ̀. Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ mɛ tɔkɔ à kɔ̃, mé mɛ yo pé tyí nɛ, pè kyı ké yah yo áwɔ
tyí.»

31 Képah sɔkɔ, kăh yo sɔ̃ sràsyíbí tyí, pè mɛ kè pı sɛ̃́. Pè kyı Pole tɛ̃ à sɔkɔ
ǹnɛ lékɛ̂̂hnɛ, fɔ́ɔ́ à kyı de Antipatrisi kwil. 32 Dĩndallɛ, pè sèsèn nátãm kɔ̃ pè
yɔ̃ sɔkɔ ǹnɛ, tɛ́ pé tɛ́lɔ́ mɛ pé syı sɔkɔ pé sràsyíbí wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ. 33 Sèsèn
nátãm nɔ́pi-á fyɔ̀ kyı de Polelɛ Sesarı kwil, pè sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ gbɛ̃̀nyah yah
tɛ̃́-ò dɩ́ kɔ̃, tɛ́ Polelɛ ǹ gbɔ̃̀ dahbı. 34 Gbɛ̃̀nyah yah tɛ̃́-ò dɩ́ mɛ sɛ́bɛ́y mɛ̀ kar,
tɛ́ Pole piki yah nɛ, gbɛ̃̀nyah nɛ̂ nɛy se ǹnɛ nı? Wăh noh nɛ Silisi gbɛ̃̀nyah
nɛy-á ǹnɛ, 35 à yo ǹ tyí nɛ, nónó-á tɔkɔ à kɔ̃, pàh kı pɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, páh kı
pyě nóhnɔ́ pı ǹ tyí. Tɛ́ mɛ yo pé tyí nɛ, pè à tɛ̃ ǹ yah vike n sah Yerɔdı tɔ̃́rí
kéte sɔkɔ.

24

Nsyifunɔ mɛ n yah n kɔ̃ Pole tùkè-ǹsahlɛ

1 Tɛ́ sèpɩ̀n kwâl sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, sárká syínwìlkìpu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Ananiyasi
tiki pɔ Sesarı kwil, ànɛ̂ yèwàhnì yísyɔ́lɛ, à tahlı wɛy pɩ́-ò ǹgbɛ̃ yɔ́ tyí, nɛ̂-á
pè n ye Tɛrtulusilɛ. Pè sɔ̃̀ mɛ pɔ Pole ye, gbɛ̃̀nyah yah tɛ̃́-ò dɩ́ Felikisi tyí.
2 Képah sɔkɔ, pè mɛ Pole ye yah, tɛ́ Tɛrtulusi mɛ de wɛy sɔkɔ, à n tɔkɔ
Polelɛ n kɔ̃ nɛ ńkɛ̃́, gbɛ̃̀nyah yah tɛ̃́-ò pèpɛy, yèvını ǹgbɛ̃ nɛ̂ sɔkɔ-á pélɛ
kwɛynɛ yɔ̀, ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ-á kè wɛ. Wăh ǹ gbɛ̃̀nyah yah tɛ̃ pallɛ sɔ̃,
képah-á vı̃̀nmɔnɔ náhnáh dahbı ké sɔkɔ. 3 Wăh n tɔ̃ n sah n pı pépi tyí
sɔ̃ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól sɔkɔ, páh n gbah n wɛkı ǹ tyí képah yĩ̀nnɛ. 4 Tɛ́ à

ǹ kékwɛ, à mó ǹ níkí kwɔ noh pé tyí kwéy. Pé náh pé wɛy yõ ko n pi, kè
kõ kè n pɩ n pi ǹ tyí gblɔ́vyã́hrílɛ. [5] Ńkɛ̃, dí́ nɛ̂-á yɔ̀, páh kè kyɔmɩ wɛ nɛ,
wǎh mɛ pɩ tɛ̃ soh soh ńyân tyí kõlɛ. Wǎh mɛ Nsyifunɔ yõlɛ n yɩkɩ kèkõyő
pól sɔkɔ. Ǹmɔ-á n tɛ̃ névye yahlɛ, nónó-á n kɔ Nasarɛtɩ kwil Yesu wɛ̃kì
yõ, nɛ̂-á gbɩ náh kélɛ. [6] Wǎh sȍ mɛ n yah n kõ Liyel ní-ńsah gbô dêl ńtɛ̃
pí-ńsahlɛ, képah-á pé kõ pé à tɛ̃. [Páh sȍ nɛ pé à tuke à yĩnɛ pépi Nsyifunɔ
tyi kȍnsàhnɔ́ tyi yónɔ́lɛ. [7] Ǹtɛ sràsyíbí yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ Lisyasɩ-á pɔ à tɛ̃ syi pé
tyí gbùgbù, [8] tɛ́ nɛ: «Nónó-á nɛ Pole tyípínɔ́ náh mɛ plɛ, pè kyɩ tɔkɔ à kõ
Felikisi tyí.»] Képah náh, Tɛrtulusi tõ nɛ, núkúnúkú ǹmɔ ńtɛ̃ Pole piki yah
ǹ gblɔ̌y, képah sɔkɔ, wǎh kɩ pĩ nɛ, tyi nónó yĩn-á pépi pɔ tɔkɔ à kõ, gblɔ-á
sélɛ. [9] Képah tɛ̃nɛ, Nsyifunɔ mɛ dí́ wɛy sȍ so mɔ nɛ, sɛ̃́-á kè wɛ.

Pole-á ǹ vyãh kõlɩ sɔ̃ tukey sɔkɔ

[10] Képah náh, gbɛ̃nyah yah tɛ̃́-ò dí́ mɛ ǹ gbȍ pɩ mɔ Pole tyí, à wɛynɛ à
kõ. Képah sɔkɔ, Pole mɛ nɛ: «Mé pĩ nɛ áwɔ-á ápi no tukey tùkè-òlɛ ké ye
náhnáh-á yɔ̀. Képah ye, ń nɩ mɛ yínnɔ́lɛ kɩ ń vyãh kõlɩ á yah sɔkɔ. [11] Ǹmɔ
dɔ́kɔ́npɔnɔlɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, nɛ mé pɔ Liyel gbilki, kè náh tȍnì kah sèpȉn
gbõninɔ́lɛ. Ǻwɔ ńtɛ̃ kɩ fɛ̃ ké níy tɛ̃, kɩ ké gbɩ pĩ. [12] Pè náh ń wɛ mé mɛ
yékȃblɛ n pɩ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, képah náh pɩ Liyel ní-
ńtȃn vì sɔkɔ, képah náh pɩ kwil fɩ̃́ yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. Mé náh se mó tõ tɔ́wû kurki
mɔ tir yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. [13] Tɛ́ pǎh pɔ tɔkɔ ńnɛ n kõ yɔ̀, tir nɛ̂ mɛ pè kɩ fɛ̃ yo nɛ̂-á
n wɛ̃kɩ nɛ gblɔ-á pé tyíyónɔ́ nɔ́pilɛ? [14] Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃-á mé kɩ n yo n pi, képah ye
yɔ̀, mé mɛ tȍlɛ n pɩ ń náh tãn Liyel tyí wɛ̃kì mè yõ, wɛ̃kì nɛ̂-á pépi nɛ gbɩ
náh kélɛ. Ǹtɛ tyi nónó pól-á wãrkɩ tyi kȍnsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu
sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ, ńmɔ sɛ̃nɔ́ mɛ sé pól yõ. [15] Ǹmɔ sõnɔ-á mɛ Liyel yõ nɛ̂ tyí
sɔkɔ, pépi tɔ sõnɔ mɛ képah ó yõ nɛ, népéplɔ ànɛ̂ nɛ́túkúnì pól lékyî-á kɩ
yilki mɔ. [16] Képah ye, mé mɛ gbah tɛ̃ ń fɔkɔ dal mɔ n kɔ Liyel yah ànɛ̂
névye yah sɔkɔ gbímɛgbí, wényo-ńsah kɛ̃nɛ. [17] Ǹ pɔ́nɔ́ nɛ̂ tyí-á mé yo yɔ̀,
ye náhnáh sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh ye mé pɔ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, à pɔ ń kwil névye
yohnɩ mɔ pɔ́lɛ, tɛ́ sárkánɔ́ wilki Liyel tyí. [18] Képah sɔkɔ ye sȍ pè pɔ wɛ
ńnɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, máh ń gblɔ̌y tõ sah gbí nɛ̂nɛ. Tɔ́wû náh sȍ mɛ
ńnɛ, ànɛ̂ gbrɔ̌gbrɔ̌ yɔ́ ńtɛ̃ náh sȍ mɛ n pɩ. [19] Tɛ́ Asi gbɛ̃nyah Nsyifunɔ yísyɔ́
wɔ sȍ mɛ. Mâh sȍ mɛ tir yɔ́ pu pɩ pè wɛ, pépi ye náhkɩ pɔ ásȍ, à pɔ tɔkɔ ń
kõ áwɔ tyí dò. [20] Képah náh pɩ, Nsyifunɔ nónó-á ásȍ yɔ̀, pǎh lésõ ń tɛ̃ kyɩ
pé tukey tùkèpu tȉnkì tyí, lékàh-à kɩ mɛ wɛ ń tyí, pè kè yo kɛ̀! [21] Tyínúkú
yɔ́ ó ye lésõ mé yo gbǎp pé tyí tukey tùkèpu yah sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, máh sɛ̃ ké yõ
nɛ lékyî-á kɩ n yilki n mɔ n pi, képah yĩn-á ńnɛ tukey sɔkɔ kwɛynɛ yɔ̀ dɛ́!»
[22] Tɛ́ kwil yah tɛ̃́-ò dí́ Felikisi sȍ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛ̃kì dùkù pĩ yĩ́. Kǎh
pɩ sɛ̃́, à tukey mè kur mɔ sah náh tȉn yõ, tɛ́ nɛ sràsyíbí yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ Lisyasɩ-à
kɩ pɔ gbí nɛ̂nɛ, páh kɩ pé tir mè yah wah. [23] Tɛ́ mɛ nɛ, sràsyíbí yȍtɛ̃ dí́ ǹ
syɩ n kyɩ Pole dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. À mó yɛ à kõ à nɛ n mɛ ǹ gblɔ̌y
yõ kwéy. À káh ǹ tyí névye yĩni mɔ ǹ pɔ́nyòhnìnmɔnɔlɛ.

Pole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Felikisi ànɛ̂ Drusili tyí

[24] Sèpȉn yísyɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Felikisi pɔ de ànɛ̂ ǹ kyɩ Drusililɛ. Tɛ́
Drusililɛ, Nsyifu nɛy ye sȍ ǹnɛ. Képah sɔkɔ, Felikisi pè kõ pè Pole ye yah,
à pɔ Yesu Krista yõ sɛ̃ dùkù tyílɛ n yãh ǹ tyí. [25] Ǹtɛ Pole-á pɔ tyah n yãh

gbɩ wɛ̃kì kɔ dùkù pèpɛy tyí yõ gbɩ̃́ nênɛ, ànɛ̂ gblɔ̌y tɛ̃́nɔ́ tyí yõ, ànɛ̂ Liyel névye pɔ n tuke dùkù tyí yõ, képah sɔkɔ, tíkí Felikisi tɛ̃, à mɛ yo Pole tyí nɛ, núkúnúkú tɛ̃nɛ, wǎh kɩ fɛ̃ n yuku, tɛ́ pâh pɔ wrɔ́ wɛ, páh kɩ tɔ̃ yo mɔ
ǹ tyí. 26 Tɛ́ ǹ sõnɔ sɔ̃̀ mɛ ké yõ tɔlɛ nɛ, Pole-á kɩ pé kɔ̃ n pi pɔ́lɛ; képah ye,
à sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ n tɔ̃ n ye fárfár pè yɑ̃́hkɩ̀lɛ n yɑ̃h n pɔ ǹnɛ.

27 Pè ye nínɔ́ pɩ képah tɛ̃ sɔkɔ sɛ̃. Képah náh, yɔ̃̀tɛ̃ késɑ̃́n yɔ́ pɔ Felikisi swɔ
tɔkɔ pè n ye Porsiyusi Fɛsitusilɛ. Tɛ́ Felikisi-á sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé Nsyifunɔ
dyɔ yɩ̃̃́ pɩ sɛ̃, képah ye à Pole sah wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.

25

Pole ǹ gblɔ̌y tyí dahbɩ Wrome kwɩ̂ltɑ̃m yɔ̃̀tɛ̃ Sesar gbɔ̃̀

1 Képah náh, gbɛ̃nyah yah tɛ̃́-ò Fɛsitusi* pɔ́nɔ́ sèpɩ̃̀n tɔ̃́-ò sõlɛ Sesarɩ kwil
sɔkɔ, à dɔkɔ yuku Yerusalɛmɩ kwil. 2 Képah sɔkɔ, sárká syínwɩ̃̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɑ̃m
ànɛ̂ Nsyifunɔ nɛ́-ǹgbnɔ kyɩ ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, Pole-á tyítúkúnì pɩ. 3 Tɛ́ tyah ǹnɛ
n gbah n ni nɛ, à ǹ gblɔ̌y yɛ pé tyí, à mó Pole kɔ̃ à pɔ Yerusalɛmɩ kwil, pé ǹ
tyi sohlɩ n yah pallɛ. Ǹtɛ kègbɩ tɛ̃ yõ, yɩ̃́nvɩ̀ ye sɔ̃̀ pè n pɩ nɛ, pé à wɛ ko mɔ
wɛ̃kì yah. 4 Ǹtɛ Fɛsitusi mɛ pè syah nɛ, Pole-á mɛ dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ Sesarɩ kwil. Tɛ́ péwɔ ńtɛ̃ tɔ náh tɔ̃ n mo n pi pé syínsɔkɔ-ńsah nɛ́npɔ́.
5 Ǹkɛ̃́, pé yah tɑ̃m nónó-à kɩ fɛ̃ n tɛ̃ n pi, pè péwɔ sɔ̃̀ tɛ̃ pé tiki yuku Sesarɩ
kwil. Pole-à kɩ se mɛ tyítúkù yɔ́ pɩ pè wɛ, páh kɩ kyɩ nɛ́npɔ́, pè kɩ n tɔkɔ à
kɔ̃.

6 Képah sɔkɔ, Fɛsitusi náh tɔ̃ tɛ̃ mo nɛ́npɔ́ à kah sèpɩ̃̀n kwǎrtɔ̃nɔ, képah
náh pɩ, gbɑ̃m yõ sɔkɔ, tɛ́ ǹ syɩ sɔkɔ Sesarɩ kwil. Ké dɩ̃ndallɛ, à mɛ kɔ̃ tɛ̃
tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ, tɛ́ tɛ̃ntɔ̃̀ mɔ nɛ pè pɔ Polelɛ. 7 Pole-á pɔ gbɩ̃́ nênɛ,
Nsyifunɔ nónó-á sɔ̃̀ wil Yerusalɛmɩ kwil, pè pɔ à mɔ gbɩ̃, tɛ́ tyah lékàhlɛ
ǹnɛ n kɔ̃ képékèyɔ̂ tyi náhnáh sɔkɔ. Tɛ́ tir yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ pé tyíyónɔ́ nɔ́pi
sɔkɔ, nɛ̂-á wɛ̃kɩ nɛ gblɔ-á sélɛ. 8 Képah sɔkɔ, Pole mɛ tyah ǹ gblɔ̌y vyɑ̃hlɛ
n kɔ̃lɩ nɛ, pé náh tyítúkù yɔ́ ńtɛ̃ pɩ à de Nsyifunɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyí, képah
náh pɩ Liyel ní-ńsah gbô tyí, képah náh pɩ Wrome kwɩ́ltɑ̃m yɔ̃̀tɛ̃ Sesar tyí.
9 Ǹtɛ Fɛsitusi wɔ sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, Nsyifunɔ pé yɩ̃́ngbílɛ n yo. Kǎh pɩ sɛ̃, à
Pole syah nɛ, à se kɩ fɛ̃ syi kyɩ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, ǹ tukey kyɩ n tuke péwɔ yɩ̃́
yah nɩ? 10 Wǎh yo sɛ̃, Pole mɛ yo ǹ tyí nɛ, Sesar tukey tùkè-ǹsah yɔ́ sɔkɔ-á
pélɛ yɔ̀, ǹmɔ tyí-á pé tukey yɩ̃nɛ kè tuke. Nsyifunɔ-á yɔ̀, pé náh tyítúkù yɔ́
ńtɛ̃ pɩ pé tyí. Yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́, ǹmɔ ńtɛ̃ tɔ pɩ̃́nyɩ̃nɔ-á mɛ ké sɔkɔ ó. 11 Ǹkɛ̃́, pé tyí-à
kɩ mɛ kah, ànɛ̂ pé mɛ tir yɔ́ pɩ nɛ̂-á yɩ̃nɛ kũnɛ, pé náh mɛ yahle pé kúnɔ́
yõ dò. Ǹtɛ pǎh tɔkɔ péwɔlɛ n kɔ̃ tyi nónó sɔkɔ, gblɔ-à ńkɛ̃nɛ sélɛ, ǹnɩ̂ yɔ́
ńtɛ̃ náh fɛ̃ pé gbàh dɛ mɔ pè kɔ̃ n pi. Páh mɛ ké tyí nɛ, pé tyí tukey kyɩ n
tuke Sesar tyí. 12 Képah sɔkɔ, Fɛsitusi ànɛ̂ ǹ tukey tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̀ mɛ wɛ̃ wɛ.
Pǎh tyɛ, à mɛ yo Pole tyí nɛ, wǎh fyɔ̀ Sesar yɩ̃n yo tɛ, wǎh kɩ kyɩ ǹmɔ tyí
Wrome kwil sɔkɔ.

Akripa mɛ Polelɛ n piki n yah

13 Sèpɩ̃̀n yísyɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Akripa ànɛ̂ ǹ dósê Berenisi pɔ yah
gbɛ̃nyah yah tɛ̃́-ò dɩ̃́ Fɛsitusi tyí, Sesarɩ kwil. 14 Pè kɩ sɔ̃̀ sèpɩ̃̀n yísyɔ́ pɩ n pi
nɛ́npɔ́. Kǎh pɩ sɛ̃, Fɛsitusi mó núkú Pole tyí wɛ kɔ̃ mɔ yɑ̃h Akripa tyí nɛ

* **25:1** 25.1 - Fɛsitusilɛ, Wrome nɛy ye ǹnɛ. Ǹmɔ ye sɔ̃̀ Wrome kwɩ́ltɑ̃m yɔ̃̀tɛ̃ Sesar sah Nsyude gbɛ̃nyah yah tɛ̃́-òlɛ.

ńkɛ̃, Felikisi-á ɗḯ yɔ́ dah mɔ sah wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ ásɔ̂̃. 15 Tɛ́ páh pɔ yuku
Yerusalɛmı kwil, sárká syínwı̀lkı̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Nsyifunɔ yèwàhnı̀-á mɛ pɔ
n tɔkɔ ǹnɛ n kɔ̃ pé tyí, tɛ́ mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ pé tyí nɛ, pé à mɔ kũ kɔ̃.
16 Ǹtɛ páh kè yo pé tyí nɛ, kè náh n pı sɛ̃ pépi Wrome tãn wɛ̃kı̀ sɔkɔ. Pé
náh wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ nɛynɛ n mɔ kũnɛ n kɔ̃, nɛ́ pé náh wɛ̃kı̀lɛ à kɔ̃, à ǹ yo
yo tɛ̃ yo névye yḯ yah, nónó-á tɔkɔ à kɔ̃. 17 Képah sɔkɔ, kénɛ no mɛ pɔ ànɛ̂
péwɔlɛ ásɔ̂̃ sɔkɔ. Péwɔ náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé tir mɛ̀ sah mo. Képah-á, ké
ɗı̃ndal ńtɛ̃nɛ pé núkú yuku tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ, tɛ́ nɛ pè pɔ kénɛ ɗḯnɛ.
18 Péwɔ tɛ̃-á sɔ̃̀ mɛ n sɔ̃ nɛ, névye nónó-á tɔkɔ à kɔ̃, pǎh kı pɔ tyítúkúnı̀
ǹgbnɔ duke duke kwãh n pi nɛ, sépi-á à pı. Ǹtɛ pǎh pɔ, kè náh pı sɛ̃. 19 Pǎh
mɛ pɔ yékɑ̂̃b yísyɔ́ ólɛ n pı ǹnɛ pé yɛ̃ngbɛ̃ Liyel wɛ̃kı̀ tyí sɔkɔ ànɛ̂ Yesu yɔ́
tyí sɔkɔ nɛ̂-á lésɔ̃ ku, tɛ́ Pole tɔ̃ mɛ n yo nɛ, wǎh mɛ min sɔkɔ. 20 Kǎh pı sɛ̃,
péwɔ náh sɔ̃̀ pı̃, páh nɛ yı̃ mɛ̀ dùkù wah n pi sɔ̃. Képah sɔkɔ, pé mɛ Pole
piki yah nɛ, à se kı kyı Yerusalɛmı kwil, ǹ tukey kyı tuke nɛ́npɔ́ nı? 21 Ǹtɛ
Pole mɛ nɛ, páh mɛ ké tyí nɛ pé tɛ̃ ásɔ̂̃, pé tyi yah mó pɔ kyı wah Wrome
kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ Sesar tyí. Kǎh pı sɛ̃, pé mɛ nɛ pè à dah mɔ sah wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ ǹ tɛ́kínmɔnɔ tyí Sesar tyí. 22 Képah sɔkɔ, Akripa mɛ yo
Fɛsitusi tyí nɛ, péwɔ tɔ-á mɛ ké tyí nɛ ɗḯ mɛ̀ pɔ ǹ tyi yãh pé noh. Képah
tɛ̃nɛ, Fɛsitusi mɛ nɛ ńkɛ̃, ńsɔ̂̃ ńtɛ̃ ó sɔkɔ, wǎh kı pɔ ǹ tyi yãh à kı noh.

23 Dı̃ndallɛ, Akripa ànɛ̂ Berenisi pé mɔ wil yɔ̃̀tɔ̃rí flɔ sɔkɔ, tɛ́ sràsyíbí
yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ ànɛ̂ kwil nɛ́-ǹgbnɔ mɛ pé sɔ̃̀ tɛ̃, pè yuku tukey tùkè-ǹsah
wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. Képah sɔkɔ, Fɛsitusi pè kɔ̃ pè pɔ Polelɛ. 24 Wǎh pɔ, Fɛsitusi mɛ
de wɛy sɔkɔ tɛ́ nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ ɗḯ Akripa, ǹmɔ ànɛ̂ nónó pól-á mɛ pélɛ ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀,
pé pól-á mɛ ɗḯ mɛ̀nɛ n yah kɛ̀. Nsyifunɔ tɔ́wû pól-á pɔ wil pé tyí ǹ tyí sɔkɔ
Yerusalɛmı, ànɛ̂ fɔ́ɔ́ ásɔ̂̃ tɔ sɔkɔ. Pǎh mɛ gbo mɔ tũ nɛ, à náh yı̃nɛ sàhnɔ́lɛ
min sɔkɔ póllɛ. 25 Ǹtɛ péwɔ tɛ̃ wɔ náh tir yɔ́ wɛ ǹ tyípínı̀ sɔkɔ, nɛ̂-á yı̃nɛ ǹ
kònmɔnɔlɛ. Tɛ́ wǎh fyɔ̀ ǹ gblɔ̃y tyí dahbı Wrome kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ Sesar gbɔ̃̀,
képah-á pé nɛ, páh kı à tɛkı mɔ à kɔ̃. 26 Tɛ́ tir nɛ̂ tɛ̃ tɔ́tɔ́-á pé kı wãrkı, kı à
tɛkı mɔ n pi Wrome kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ Sesar tyí, pé náh mɛ képah pı̃. Képah-á
pé pɔ ǹnɛ pé tyí ànɛ̂ ǹmɔ ńtɛ̃ tɔ tyí ǹ wahlɛ yɔ̃̀tɛ̃ ɗḯ Akripa. Páh nɛ, pàh kı
à piki yah tɛ, pé tɛ̃ wɛ tir yɔ́ wɛ n wãrkı ǹ tyí sɔkɔ, pé à tɛkı n mɔ Sesar tyí.
27 Péwɔ tɛ̃ tyí ké yah náh, à wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ nɛy tɛkı mɔ Wrome kwíltãm
yɔ̃̀tɛ̃ tyí, tɛ́ à náh mó tɔ̃ tɛ̃ tyi yah wɛ yo tɛkı mɔ ǹ tyí, nónó yı̃n-á pè tɔkɔ
à kɔ̃.

26

Pole-á ǹ tyîpínı̀ yãh sɔ̃ yɔ̃̀tɛ̃ ɗḯ Akripa tyí

1 Képah sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃ ɗḯ Akripa yo Pole tyí nɛ, wɛy-á mɛ ǹ tyí, wǎh kı fɛ̃ ǹ
vyãh kɔ̃lı. Wǎh yo sɛ̃, Pole mɛ ǹ gbɔ̃̀ yɔ̃, tɛ́ tyah ǹ vyãh kɔ̃lı̀nɔ́lɛ pé tyí nɛ
ńkɛ̃, 2-3 yɔ̃̀tɛ̃ ɗḯ Akripa, ǹmɔ-á pépi Nsyifunɔ tyíɗı̂ póllɛ n pnɛ ànɛ̂ tyi nónó
yɔ̃-á pě yékɑ̂̃blɛ n pı. Képah-á, nıvını̀ ǹgbɛ̃-á kélɛ péwɔ tyí kwɛynɛ, kı pé
vyãh kɔ̃lı tyi nɔ́pi pól sɔkɔ, Nsyifunɔ-á n tɔkɔ pélɛ n kɔ̃ tyi nónó sɔkɔ. Páh
ǹnɛ n ni, à ǹ gblɔ̃y yɛ, à mó noh pé tyí.

4 À tɔkɔ pé kètɛ̃npı̀kı̀ gbḯ dùkù tyí, páh sɔ̃̀ mɛ pé minnɛ n pı dùkù nɛ̂nɛ
pé kwil tãn wrɔ́ ànɛ̂ Yerusalɛmı sɔkɔ, Nsyifunɔ pól-á képahlɛ n pnɛ. 5 Pǎh
pélɛ n pnɛ di mɔ́nɔ́lɛ. Pàh kı mɛ ké tyí, pǎh kı fɛ̃ pé kèdùkù yo ńtɛ̃nɛ nɛ,

Farisiyɛ̃ névye t̀ĩnkĩ̀ sɔkɔ nɛy-á pélɛ, t̀ĩnkĩ̀ nɛ̂ Liyel wɛ̃kì tyí-á kah tah. 6 Ǹtɛ
Liyel-á ǹ vyãh tɔkɔ pé náh tãn tyí nɛ̂ tyí sɔkɔ, péwɔ gbȍ sàhnɔ́-á mɛ ké
yõ, képah yĩn-á pélɛ tukey sɔkɔ núkúnúkú yɔ̀. 7 Tɛ́ pépi yìkìnì gbɔ̃ninɔ́ gbȍ
sàhnɔ́-á mɛ ké yõ nɛ, kǎh kɩ n pɩ n dal n mɔ n pi, tɛ́ mɛ gbah tɛ̃ à Liyellɛ n
gbilki ké lékâ̂h, ké gbȉntɔ̃. Képah yõ gbȍ sàhnɔ́ yĩn-á Nsyifunɔ tɔkɔ péwɔ
kɔ̃ yɔ̀, yȍtɛ̃ dí̃ Akripa. 8 Ǹtɛ kwâh nɛ̂ se pɩ, tɛ́ ké fɛ̃nsyinɔ tɔ̃ kah tah pé no
Nsyifunɔ tyí nɛ, Liyel-á lékyîlɛ n yilki n mɔ nɩ?

9 Péwɔ ńtɛ̃ tɔ-á sȍ mɛ n sõ nɛ, páh yĩnɛ pé tyi pól pɩ, pé Nasarɛtɩ kwil
Yesu yĩn yõ sɛ̃nɔ́ yah kɔ̃. 10 Sárká syínwȉlkìpu yȍtãm-á ké wɛ̃kìlɛ pé kɔ̃ tɛ
gbí̃ nɛ̂nɛ, páh Yesu yõ sɛ̃pú náhnáh tɛ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. Tɛ́ pàh sɔ̃
sȍ pélɛ n ko n mɔ fyélɛ, péwɔ kè fɛ̃ n syi. Képah-á pé pɩ Yerusalɛmɩ kwil.
11 Páh sȍ mɛ n de n kɔ̃ pépi Nsyifunɔ Liyel ní-ńtẫn vì sɔkɔ, à Yesu yõ sɛ̃púlɛ
n tɛ̃ n fõh, tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé pè kyĩ mɔ, pè Yesu yõ sɛ̃nɔ́ yal mɔ. Tɛ́ pé
fɔkɔ vyấhnkàhnmɔnɔ tɛ̃ tyí pélɛ, páh ńkɛ̃nɛ pé nyáh sõ ǹ kyɩ pélɛ n fõh
kwlókáhkínɔ tɔ sɔkɔ.

12 Sɛ̃-á sõ yɔ́lɛ, sárká syínwȉlkìpu yȍtãm mɛ tɛ̃nwɛnɔ ànɛ̂ wɛ̃kìlɛ pé kɔ̃,
pé yuku à n yuku Damasɩ kwil. 13 Ǹkɛ̃, yȍtɛ̃ dí̃ Akripa, páh sȍ mɛ wɛ̃kì yõ
gbȉntɔ̃ pɔ̃lɛ, tɛ́ mɛ kyòo yɔ́ wɛ kè wil yĩ̂nyõ, nɛ̂-á piki kal gbĩnɛ, à pɔ kwɛ
péwɔ ànɛ̂ pé wɛ̃kì kɔ́mû yõ pěrr, à pé mɔ gbĩ. 14 Képah tɛ̃nɛ, pé pól syɩkɩlɩ
sétáh tɛ́ péwɔ mɛ yĩ́npɔ̃ yɔ́ noh kè mɛ n yo pé tyí Yebre wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
«Sole, Sole, kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ á ńnɛ n fõh sɛ̃? Ǹgbǒ gbȍ nɛ̂-à yahle náh vȉnɔ́lɛ,
képah ye n kwɔ dɛ́!» 15 Kǎh pɩ sɛ̃, pé mɛ piki yah nɛ, nɛ̂ se ǹmɔlɛ nɩ, Tɛ̃
ǹgbɛ̃? Á mɛ yo pé tyí nɛ: «Yesu ye ńmɔlɛ, nɛ̂-á á n fõh. 16 Ǹtɛ yuku n yĩn
á gbyȇh yõ. Máh ń gblɔ̌ynɛ ǹ wɛ̃kɩ tir nɛ̂ yĩnnɛ, képah wɛ yɔ̀: Mé nɛ á pɩ
ń tȍnpɩlɛ. Sɔ̃-á á wɛ ńnɛ yɔ̀, á kɩ kélɛ n yah n yo n kɔ̃, à tahlɩ tyi nónó
tɔ-á mé kɩ pɔ ǹ wɛ̃kɩ n pi náhlɛ. 17 Mé kɩ ǹ pwah mɔ wilki Nsyifunɔ ànɛ̂
kwlókáhkínɔ névye gbȍ, pépi nónó tyí-á mé n tɛkɩ n mɔ álɛ. 18 Mé álɛ n
tɛkɩ n mɔ pé tyí nɛ, á kyɩ pé yí̃ yɩkɩ, pè kɔ̃ pè wil fɛ̃ntû̃ sɔkɔ pè pɔ kyòo
yah. Pè mó wil sétẫn yȍtɛ̃ yɔ̃rɩ sɔkɔ pè pɔ Liyel tyí, pé tyípêl kɔ̃ sè yɔ̃ mɔ
pè kɔ̃, pè mó kyɩ tɛ̃-ǹsah wɛ Liyel wɛ̃npȉ wrɔ́, nónó-á mɛ Liyel tyí yõ ńmɔ
yõ sɛ̃nɔ́ yĩnnɛ.»

19 Pole-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛlɔ nɔ́pi yo tɛ, à ǹ syɩ yo Akripa tyí nɛ ńkɛ̃, yȍtɛ̃
dí̃, páh tyi nónó noh, tɛ́ tyi nónó wɛ wɛ̃kínɔ́ mè sɔkɔ nɛ̂-á n wil Liyel tyí,
pé náh yahle sé pínɔ́lɛ. 20 Tɛ́ Damasɩ tãn ǹgbò tyí-á pé yo sélɛ. Képah náh,
pé mɛ sè yo Yerusalɛmɩ tãn tyí, ànɛ̂ Nsyude gbɛ̃nyah tãn póllɛ, à tahlɩ kwlo
kwlo tɛ́lɔ́ tyí. Páh kè yo pé pól tyí nɛ, pè pé nnɔ vi mɔ, pè mó Liyel wɛ̃kì
tɛ̃. Ǹkɛ̃, pè tyípéplɔlɛ n pɩ, nónó-á n wɛ̃kɩ nɛ gbɩ yõ, pé nnɔ-á vi mɔ. 21 Tɛ́
képah yõ sɔkɔ-á Nsyifunɔ tɛ̃ pélɛ, gbí̃ nɛ̂-á sȍ pé mɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ.
Pǎh sȍ mɛ n yah n kɔ̃ pé kònmɔ-ńsahlɛ. 22 Ǹtɛ Liyel yòhnìnmɔnɔ gbȍ yõ,
páh mɛ min sɔkɔ à pɔ syɩ kwɛy tyí. Tɛ́ páh tɔ̃ ásȍ sɔkɔ yɔ̀, gblɔ yo yĩnnɛ
tahbɩ ànɛ̂ yãm tãn tyí. Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu ànɛ̂ Moyisi-á tyi nónó tyí yo
nɛ, sǎh kɩ pɔ n pɩ n pi, pé náh tir yɔ́ ńtɛ̃ yo kah mɔ sépi yõ, sépi nónó-á yo
nɛ ńkɛ̃: 23 Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-á kɩ yèvyãhrɩ pɩ kɩ ku. Tɛ́ ǹmɔ-á kɩ n pɩ
n pi nɛ́gbennɛ, kɩ yilki mɔ lékyî sɔkɔ. Wǎh kɩ pɔ pwáhnmɔnɔ tyí yo wah
kyòo pépi Nsyifunɔ tyí ànɛ̂ névye tɛ́lɔ́ tyí.

24 Té Pole-á mɛ ǹ tyi yah yónó sɔkɔ sɛ̃ mɛ ǹ vyãhlɛ n kõlɩ, Fɛsitusi wɛkɩ
páhpáh ǹ yõ nɛ ńkɛ̃, ǹ yȍgbèkè náh mɛ, ǹ kǎrn pínóképékè-á ǹ yȍgbèkè
yuku. 25 Ǹtɛ Pole mɛ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃, yȍtɛ̃ pèpɛy, pé yȍgbèkè náh yuku dɛ́!
Gblɔ ànɛ̂ yèsrey wɛlɔ ó kɔ́kɔ́-á pé n wɛkɩ. 26 Ǹkɛ̃, tyi nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh
pɩ sèt̃ȉn sȍ sɔkɔ, pé sɛ̃nɔ́-á mɛ ké yõ nɛ, yȍtɛ̃ dɩ̃́ Akripa ńtɛ̃ pɩ̃́nɔ́-á mɛ sé
sɔkɔ dò. Képah-á, pé kõ pé kélɛ n yo n dal n mɔ ǹ yah sɔkɔ nìsãhlɛ. 27 Ǹtɛ
yȍtɛ̃ dɩ̃́ Akripa, à kó sɛ̃ Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu wɛlɔ yõ nɩ? Péwɔ tɛ̃-á pĩ nɛ
wǎh sɛ̃ sé yõ. 28 Képah sɔkɔ, Akripa mɛ yo Pole tyí nɛ, kàh náh kɩ nɛ pé mo
kwéy, wǎh náhkɩ núkú péwɔ vi mɔ pɩ Yesu yõ sɛ̃-òlɛ.* 29 Pole mɛ yo ǹ tyí
nɛ, kàh kɩ se pɩ núkúnúkú ò, kàh kɩ se mo ò, péwɔ tɛ̃-á mɛ Liyellɛ n ni nɛ,
kè káh yĩn ǹmɔ ńtɛ̃ ó tyí, ńkɛ̃ nónó pól tɔ-á mɛ pé wɛlɔlɛ n nohnɩ kwɛynɛ
yɔ̀, pé pól pɩ péwɔ tyí kõlɛ, Yesu yõ sɛ̃púlɛ, té kârn wɔ káh mɔ pépi tyí.

30 Képah náh, yȍtɛ̃ dɩ̃́ Akripa yuku, ànɛ̂ gbɛ̃nyah yah tɛ̃-ò dɩ̃́ Fɛsitusilɛ,
ànɛ̂ Berenisilɛ, à tahlɩ nónó pól-á sȍ mɛ kɔ̃ntɛ̃nɔ́lɛ pélɛ. 31 Ǹtɛ pǎh wil,
pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, dɩ̃́ mɛ̀ náh tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ, nɛ̂-á yĩnɛ ǹ kònmɔnɔlɛ,
képah náh pɩ, ǹ dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. 32 Képah sɔkɔ, Akripa mɛ
yo Fɛsitusi tyí nɛ, dɩ̃́ mɛ̀ à sȍ mɛ ǹ tukey tyí dáhbí-ńkɛ̃nɛ Wrome kwíltãm
yȍtɛ̃ Sesar gbȍ sɔkɔ, wǎh yĩnɛ fɩ̃́nmɔnɔlɛ.

27

Fɛsitusi nɛ pè sɔkɔ Polelɛ Wrome kwil

1 Képah sɔkɔ, kǎh pɔ sah núkú yõ nɛ, áyáh kɩ yuku n pi Wrome kwíltãm
yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ Sesar tyí Yitalɩ gbɛ̃nyah sɔkɔ, pè mɛ Pole ànɛ̂ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ
névye yísyɔ́ dahbɩ sràsyíbí yȍtɛ̃ yɔ́ gbȍ, nɛ à sɔkɔ álɛ. Dɩ̃́ mɛ̀ yĩn ye sȍ
Nsyulyusilɛ. Ǹmɔ ye sȍ Wrome tãn sràsyíbí tȉnkȉ yɔ́ yȍtɛ̃nɛ nɛ̂-á pè n ye
Wokustilɛ. 2 Képah tɛ̃nɛ, á de Adramiti kwil krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ, à sɔkɔ.
Krótókè mɛ̀ kɩ sȍ n syɔ̃ n pi Asi gbɛ̃nyah krótónè yɩ̃́n-ńtân sɔkɔ. Arisitarkɩ
sȍ mɛ álɛ, nɛ̂-á n wil Masedonɩ gbɛ̃nyah kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye Tesalonikilɛ.
3 Ké dȉndallɛ, á kyɩ de Sidõ kwil. Ǹtɛ Nsyulyusi sȍ mɛ Pole tɛ̃nɔ́ plɛ. Kǎh
pɩ sɛ̃, à wɛ̃kȉlɛ Pole kõ nɛ, à kyɩ yah ǹ kódíbí tyí, pè kõ pè à wɛ n yohnɩ
n mɔ. 4 Képah náh, áyáh yal nénpɔ́, yáhkí sȍ mɛ álɛ n fwo. Kǎh pɩ sɛ̃, á
syɔ̃ gbɛ̃nyah yɔ́ gbɔ̀pɔ pè n ye Syiprilɛ, pnɛ yɔ nɩyő. Képah sȍ mɛ yáhkí
yah kõ sah á tyí kwéy. 5 Té yɔ̃ sɔkɔ pnɛ yɔ sɔkɔ, à syɔ̃ Silisi gbɛ̃nyah ànɛ̂
Pãnfili gbɛ̃nyah gbɔ̀pɔ, à kyɩ tiki Mira kwil, Lisi gbɛ̃nyah sɔkɔ. 6 Áyáh mɛ
nɛ́npɔ́, Wrome tãn sràsyíbí yȍtɛ̃ mɛ Alɛkisãdri kwil krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ wɛ,
nɛ̂-á kɩ sȍ n yuku n pi Yitalɩ* gbɛ̃nyah sɔkɔ. Á mɛ á dah mɔ képah sɔkɔ.
7 Á sèpȉn náhnáh pɩ, té á náh sȍ mɛ fɛ̃ n to súú. Á yèvyãhrɩ kah pɩ, té
pyě yĩni tɛ̃ Knidi kwil dé-ńsahlɛ yúkɛy. Ǹtɛ yáhkí-á sȍ mɛ álɛ n fwo nɛ́npɔ́
tȉn yúkúnɔ́lɛ sɛ̃, gbɛ̃nyah nɛ̂-á pè n ye Krɛtɩlɛ pnɛ yɔ nɩyő, á syɔ̃ képah
dónmɔ-ńsah yɔ́ gbɔ̀pɔ pè n ye Salmonenɛ. Nɛ́npɔ́ sȍ mɛ yáhkí yah kõ sah
á tyí kwéy. 8 Á yèvyãhrɩ pɩ nɛ́npɔ́ sókɔ́-ńsah sɔkɔ, à kyɩ yĩni tɛ̃ Krɛtɩ fɩ̃́ yɔ́
sɔkɔ pè n ye Krótónè yɩ̃́n-ńsah pèpɛynɛ. Lasɩ kwil mɛ nɛ́npɔ́ tnɔ̂.

---

* **26:28** 26.28 - Wrɔ́ mɛ̀ sɔkɔ, névye sõnɔ mɛ sé tyí tyílɛ. Túkù sõnɔ sɔkɔ, kő ye Akripa Polelɛ n ko. Túkù sõnɔ sɔkɔ mó, Pole wɛy ǹ nɩ tɛ̃. * **27:6** 27.6 - Yitalɩ gbɛ̃nyah sɔkɔ ye Wrome kwillɛ.

9 Légbɩ̃́nɛ, wrɔ́ náhnáh sɔ̃̀ mɛ sɔkɔ tɛ. Tɛ́ Nsyifunɔ fílsɑ̃̀hkɩ̀ sɔ̃̀ níkɩ̀ tɛ̃ gbɩ̃́-á
sɔ̃̀ mɛ sɔkɔ tɛ sɛ̃́, yɑ̃́hkɩ́ sɔ̃̀ mɛ kõ. Kăh pɩ sɛ̃́, krótókè tónɔ́ sɔ̃̀ mɛ pɩ dlolɛ.
Képah ye, Pole mɛ ké gbáhdyâh di pé tyɩ́ nɛ, 10 pé kódíbí, péwɔ-á kè wɛ
tɛ nɛ, krótókè tónɔ́ náh tɔ̃ fɛ̃ n yɔ̃ n sɔkɔ n pi, nɛ́ dlo náh wɛ ké sɔkɔ. Tɛ́
kè náh n yɩ̃n n pi krótókè ànɛ̂ ké sɔkɔ vyɔ́ yɩ́kínɔ́ képékè ó tyɩ́ dɛ́, pépi tɔ
min-á kɩ n syah n wũ ké sɔkɔ. 11 Ǹtɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ krótókè tó-ò
dɩ̃́ ànɛ̂ ké yɔ̃̀tɛ̃ wɛy yõ sɔkɔ, à kal Pole tyɩ́lɛ. 12 Tɛ́ Krɛtɩ gbɛ̃̌nyah krótónè
yɩ̃́n-ńsah mɛ̀ náh sɔ̃̀ mɛ plɛ kwɔ̀vɩrɩ gbɩ̃́nɛ. Képah ye, névye kan sɔ̃̀ mɛ ké
tyɩ́ nɛ, kàh kɩ fɛ̃ n pɩ n pi, pé yɩ̃ni tɛ̃ ké krótónè yɩ̃́n-ńsah yɔ́ sɔkɔ pè n ye
Fenikisilɛ, pé kyɩ kwɔ̀vɩrɩ gbɩ̃́ pɩ nɛ́npɔ́. Nɛ́npɔ́ sɔ̃̀ mɛ Krɛtɩ gbɩ̃̀yiki tɩ̃̀nnɛ.

Yɑ̃́hpékè yɔ́ kɔ̃̀nɔ́lɛ pnɛ yɔ sɔkɔ

13 Képah sɔkɔ, yɑ̃́hkɩ́ yɔ́ tyah n kõ n wil fálfál yɔ nɩyɔ̃́ tɩ̃̀nnɛ. Képah tɛ̃̌nɛ,
pè sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ páh nɛ̂ yah tɔkɔ, kăh kɩ fɛ̃ pɩ, tɛ́ mɛ krótókè yɩ̃n mɔ
mɔ vyɔ́ngbílkɩ̀ dɔkɔ mɔ, krótókè kõ kè tyah n sɔkɔ, à kyɩ tɔrɩ sɔkɔ Krɛtɩ
gbɛ̃̌nyah gbɔ̀pɔlɛ. 14 Dǒ kwéy, yɑ̃́hpékè yɔ́ kõ wil ymɔ yõ à tiki pɔ mɩ á sɔkɔ.
Yɑ̃́hkɩ́ mɛ̀ yɩ̃n ye sɔ̃̀ Yerakilõnɛ. 15 Kè pɔ á krótókè tɔkɔ n yuku gbɛ̃̌ntɛ̃̌náhlɛ,
á náh tɛ̃ wɛ ké yah kõ. Á mɛ á gblɔ̃̌y fín mɔ kè kõ. 16 Kè kyɩ sɔkɔ álɛ
gbɛ̃̌nyahpír yɔ́ tnɔ̂ pè n ye Kodalɛ, pnɛ yɔ nɩyɔ̃́. Kénɛ gbɛ̃̌nyah sɔ̃̀ mɛ yɑ̃́hkɩ́
yah kõ sah á tyɩ́ kwéy. Kăh pɩ sɛ̃́, krótópír nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ tóhnmɔnsàhnɔ́lɛ
krótókè ǹgbɛ̃ tyɩ́, á gbah tɛ̃, à képah wɛ yɔrɩ dah mɔ ké sɔkɔ yèvyɑ̃hrɩlɛ.
17 Ké dáhnmɔntɛnɔ náh, á mnɔlɛ krótókè ǹgbɛ̃ pukubi kore vi nɛ kè káh
kwɔkɩ. Tɛ́ tíkí-á sɔ̃̀ mɛ á tɛ̃ nɛ á káh kyɩ n nir Libi gbɛ̃̌nyah sèmɩ̀yɑ̃́hrɩ́ sɔkɔ
sɛ̃́, képah ye á krótókè yɔ̃̀tah flɔ kũ, sépi nónó gbɔ̃̀ yõ-á ńkɛ̃́nɛ yɑ̃́hkɩ́ kélɛ n
tu n mɔ súú, tɛ́ mɛ á gblɔ̃̌y fín mɔ yɑ̃́hkɩ́ kõ kè n yuku álɛ. 18 Dɩ̃ndallɛ, yɑ̃́hkɩ́
sɔ̃̀ mɛ yɔ̃ sɔkɔ álɛ n kah fwo sɛ̃́, kăh pɩ sɛ̃́, pè krótókè tɔ́kɔ́bɩ́ wilki min dah
mɔ pnɛ yɔ sɔkɔ. 19 Sèpɩ̃̀n tɔ̃-ò sõlɛ, krótókè tópú tɔ mɛ ké tɔ̃̀npɩ̀vyɔ́ túkù
wilki ké sɔkɔ, à min dah mɔ pnɛ yɔ sɔkɔ pé gblɔ̃̌y. 20 Kè sɔ̃̀ mɛ pɩ sèpɩ̃̀n
náhnáhlɛ, tɛ́ á náh gbɩ̃ wɛ yah yɩ̃́nɛ, képah náh pɩ, ńwɔ̃ kèpyelɛ. Yɑ̃́hkɩ́ sɔ̃̀
mɛ peke tɛ̃ sɛ̃́, fɔ́ɔ́ á náh tɔ̃ mɛ pɔ n sõ nɛ, áyáh kɩ pwah.

21 Kăh pɩ sɛ̃́, á sɔ̃̀ mɛ sèpɩ̃̀n náhnáh pɩ yõke yɔ̃́-ńkɛ̃́nɛ. Képah sɔkɔ, Pole
mɛ yuku yɩ̃n no pól nɩyɔ̃́, tɛ́ nɛ ńkɛ̃́, pé kódíbí, păh sɔ̃̀ yɩ̃nɛ pè sah péwɔ
yɔ́ré yõ, pé mɔ́ wũ Krɛtɩ gbɛ̃̌nyah. Képah-à sɔ̃̀ mɛ pɩ, páh dlo nónó gbal,
ànɛ̂ yɩ́kínɔ́ nónó-á pɩ pé tyɩ́ yɔ̀, sè náh náhkɩ pé yɩ̃ni n tɛ̃ n pi dò! 22 Ǹtɛ
núkúnúkú, páh kélɛ n yah n kõ pé tyɩ́ nɛ, pè pé nɩ syɑ̃h, ńkɛ̃́ ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃
yõ náh yɩ̃ n pi à wil krótókè tyɩ́ sɔkɔ. 23 Ǹkɛ̃́, Liyel nɛ̂ tyɩ́ yõ-á péwɔlɛ pé
tɔ̃̀lɛ n pɩ ǹ tyɩ́, ǹmɔ yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́-á wil pé yah lékɑ̃̂h mɛ̀ sɔkɔ, 24 tɛ́ yo pé
tyɩ́ nɛ: «Káh tíkí pɩ, Pole! Á kɩ n yɩ̃n n pi Wrome kwíltɑ̃m yɔ̃̀tɛ̃ Sesar yah
sɔkɔ, kɩ á yɔ̃́tyí yo ǹ tyɩ́. Tɛ́ névye nónó pól-á mɛ n yuku álɛ krótókè sɔkɔ,
áwɔ gbɔ̃̀ yõ, pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ yõ náh n yɩ̃ n pi.» 25 Képah-á, péwɔ Pole sɛ̃́nɔ́-á
mɛ Liyel yõ nɛ, kăh kɩ n pɩ n pi sɔ̃-á ǹ yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ yo kélɛ pé tyɩ́. Képah-á,
pè pé nɩ syɑ̃h pé kódíbí. 26 Ǹtɛ krótókè tɛ̃ wɔ-á kɩ kyɩ n yɩkɩ n pi pé tyɩ́ yɔ
nɩyɔ̃́ kwil yɔ́ sɔkɔ dɛ́!

27 Légbɩ̃́nɛ, yɑ̃́hkɩ́ sɔ̃̀ mɛ yɔ̃ sɔkɔ álɛ n fwo n yuku sɛ̃́ pnɛ yɔ yõ, nɛ̂-á pè
n ye Mediteranɩnɛ, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ ké sèpɩ̃̀n gbɔ̃nyɑ̃́h-ò sõ lékɑ̃̂h tyɩ́. Tɛ́ lénɩ

mɔ́nɔ́ wrɔ́ sɔkɔ, krótókè tópú sȍ kè sõ nɛ, áyáh mɛ de n tɛ kènkwȁh yõlɛ,
28 tɛ́ yɔ́ntî sãh sãh kwâh min dah mɔ yɔ sɔkɔ, tɛ́ kè wɛ ké súkúlínɔ́ mɛ
mɛ́tɛ́rnɔ́ yõgbãm pɔ́ kwǎrninɔlɛ. Áyáh yuku yahlɛ kwéy, pè tõ kè min dah
mɔ, tɛ́ kè wɛ ké súkúlínɔ́ mɛ mɛ́tɛ́rnɔ́ túkúri pɔ́ kwǎrtɔ̃nɔlɛ. 29 Pè sȍ mɛ
tíkílɛ n pɩ nɛ, krótókè káh pɔ kyɩ syɩ dyêh yísyɔ́ tyí, kè yɩkɩ. Képah ye, pè
krótókè yĩn mɔ mɔ vyɔ́ngbîl ǹyȇh dah mɔ krótókè náh tȉnnɛ, tɛ́ mɛ tyah
dálnɔ́ ólɛ n dɛkɩ. 30 Ǹtɛ krótókè tópú sȍ mɛ n yah n kɔ̃ tó-ńsahlɛ. Kǎh pɩ
sɛ̃́, pè krótópír tiki mɔ yɔ yõ, tɛ́ nɛ páh nɛ pé krótókè yĩn mɔ mɔ vyɔ́ngbîl
dah mɔ krótókè yah tȉnnɛ. 31 Képah sɔkɔ, Pole mɛ yo sràsyíbí ànɛ̂ pé yȍtɛ̃
dĩ́ tyí nɛ ńkɛ̃́, díbí nɔ́pi-à kɩ wũ̋-ńkɛ̃̂nɛ krótókè sɔkɔ, pépi náh tɛ̃ wɛ n pwah
n pi dɛ́! 32 Képah sɔkɔ, mnɔ nónó-á sȍ tɛ̃ sah krótópírlɛ, sràsyíbí núkú sépi
kɔ̃lɩ mɔ kè kɔ̃ kè sɔkɔ.
33 Képah náh, tyah-á pópó n dal, Pole kè yah kɔ̃ no pól tyí nɛ ńkɛ̃́, pè yõke
yõ. Ȁ nɛ ńkɛ̃́, ké sèpȉn gbɔ̃nyɑ̃́h-ò-á kwɛynɛ yɔ̀, pé yáh-ńsah mɛ tyɛ tɛ̃ pópó,
pè náh mɛ fɛ̃ yõkelɛ n yõ. 34 Ǹtɛ yõke vyãh-á mó tõ mɛ pé min pwáhnɔ́ tyí
sɔkɔ. Képah-á, páh kélɛ n yah n kɔ̃ pé tyí nɛ, pè yõke yõ. Ńkɛ̃́, pé sɔkɔ nɛy
yɔ́ ńtɛ̃ yȍyén pɔ́ núkú fyé náh n mɔ n pu n pi. 35 Képah yóntɛnɔ náh, Pole
búrn tɔkɔ, tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí no pól yĩ́ yah, tɛ́ kè kwɔ à tyah n tah. 36 Képah
sɔkɔ, no pól nɩ sũ, pé tɔ mɛ yõke yõ. 37 Névye nónó-á sȍ mɛ krótókè mè
sɔkɔ, á pól sȍ mɛ nɛ́pȋ lègbãm tikitɔ̃ní pɔ́ gbãm pɔ́ kénúkòlɛ (276). 38 Á
pól-á yõ tõ tɛ gbĩ́ nênɛ, á sèmukɔ wilki min dah mɔ yɔ sɔkɔ krótókè kõ kè
pɩ fáhfáh.

Krótókè tyí yíkínɔ́lɛ pnɛ yɔ sɔkɔ

39 Képah tɛ̃nɛ, tyah-á pɔ dal krótókè tópú náh sȍ mɛ kènkwȁh yõ yah
pĩ. Pǎh pɔ yɔ kéngbárkì yɔ́ kyɔmɩ wɛ, nɛ́npɔ́ mɛ wɛ́nyĩ́n-ńsahlɛ, pè nɛ
páh kɩ yuku yah nɛ́npɔ́ krótókèlɛ, kàh kɩ fɛ̃ n pɩ n pi. 40 Képah sɔkɔ, pè
krótókè yĩn mɔ mɔ vyɔ́ngbîl dɛ mɔ sè kɔ̃ sè wũ pnɛ yɔ sɔkɔ. Tɛ́ núkú yõ
sɔkɔ krótókè yah tɛ̃ tɛ̃ yî tɔ wah mɔ, ké yah tɛ̃ yĩnnɛ. Tɛ́ mɛ fwɔ toh yȋnyõ,
krótókè yah tȉnnɛ, yɑ̃́hkí kɔ̃ kè kélɛ n tu n mɔ, tɛ́ pé yah mɔ à yɔ kéngbárkì
mɛ̀nɛ n yĩkɩ. 41 Ǹtɛ pè kyɩ yĩni tɛ̃ yɔ́ntáh sèmȉyɑ̃́hrí fȉi yɔ́ tyí, à nir ké sɔkɔ.
Krótókè yah tȉn sȍ mɛ kyɩ di sèmȉyɑ̃́hrí sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè náh mɛ fɛ̃ n yike, tɛ́
níkwîl mɛ ké náh tȉnnɛ n mɩ n kwɔkɩ n pɔ. 42 Képah sɔkɔ, sràsyíbí sȍ mɛ
n yah n kɔ̃ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névye kònmɔ-ńsahlɛ. Tíkí sȍ mɛ pè tɛ̃ nɛ, pè
káh pɔ n yɔ̃ n wil n tɔ n pwah. 43 Ǹtɛ sràsyíbí yȍtɛ̃ dĩ́-á sȍ mɛ ké tyí nɛ,
pé Pole pwah mɔ sɛ̃́, à pè yĩni mɔ képah pínɔ́lɛ. Tɛ́ nɛ, yɔ yɔ̃́npnɛ̀pu ǹgbò
yɔkɔ de yɔ sɔkɔ, pè kènkwȁh yõlɛ n yĩkɩ. 44 Tɛ́ mɛ nɛ, no tɛ́lɔ́ sésárnɔ tɔkɔ,
képah náh pɩ, krótókè kwɔ́kínɔ́lɛ, pè dɔkɔ sépi yõ, pè nɛ n yɔ̃ n yuku. Sɛ̃́
ye kè pɩ, tɛ́ no pól yĩni tɛ̃ kènkwȁh yõ sɔkɔ krómkróm pé vyelɛ.

28

Pole-á nɛ̂ pɩ gbɛ̃̌nyah yɔ́ sɔkɔ pè n ye Maltɩlɛ, pnɛ yɔ nɩyɔ̃́

1 Képah sɔkɔ, áyáh pwah sɛ̃́, á kè noh nɛ pnɛ yɔ nɩyɔ̃́ gbɛ̃̌nyah mè yĩn-á
Maltɩlɛ. 2 Kénɛ kwil tãn mɛ á tõ sah tɛ̃ yĩ́i pallɛ. Tɛ́ pũ̏-á sȍ mɛ n pɩ, tɛ́ vɩrɩ
mɛ n pɩ sɛ̃́, pè mɛ nyàh mɔ tȉi á pól kɔ̃ á mɛ tuke mɔ tɛ̃ n wnɛ. 3 Képah
sɔkɔ, Pole-á kyɩ lésɔ́pî kwel nɛ pé pɔ mɔ nyàh sɔkɔ, nyàh swɔ̀ɔ̀-á kyɩ sé tyí,

wáhnpo yɔ́ wil sé sɔkɔ à Pole kõ, fɔ́ɔ́ à toh mɔ ǹ gbɔ̃̀ tyí. 4 Kwil mɛ̀ tãn-á
wahy wɛ tóhnmɔnɔlɛ ǹ gbɔ̃̀ tyí sɛ̃́, pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, tɔ̀tɔ̀ náh mɛ ké
sɔkɔ póllɛ, dɩ̃́ mɛ̀-á nɛ́kókè mɔ yah. Wǎh sénsɔ̃ pwah pnɛ yɔ gbɔ̃̀ sɔkɔ ó,
ǹtɛ pépi sétõ nɛ̂-á gbɩlɛ n wah, képah tɛ̃ wɔ náh à sah n pi min sɔkɔ dɛ́!
5 Képah sɔkɔ, Pole wahy mɛ̀ mir dah mɔ nyàh sɔkɔ. Tɛ́ syɛ̃́hɛ̃́h kwéy ńtɛ̃
náh kyɩ Pole wil tyí. 6 Tɛ́ kwil tãn sɔ̃̀ mɛ syíkɩ́ntɛ̃̀nɔ́lɛ n pɩ nɛ, dǒ páh kɩ à
wɛ à kɩ mɛ tyah n sɛ̃, képah náh pɩ, kɩ syɩkɩ n ku n pi nɛ́npɔ́ swɔ. Ǹtɛ pǎh
képah syɩkɩ tɛ̃ wrɛ́tɛ́tɛ́, pè pɔ pɩ̃ nɛ, pèkè yɔ́ ńtɛ̃ náh à nɔ n pi. Kǎh pɩ sɛ̃́,
pè pé vyɛ̃y vi à tyah n yo nɛ, tɔ̃̀ yɔ́-á ǹnɛ.

7 Tɛ́ ńyãh sɔkɔ-á sɔ̃̀ álɛ, fɩ̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́ tnɔ̂, nɛ̂-á pnɛ yɔ nɩyɔ̃́ gbɛ̃̀nyah
mɛ̀ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ tyílɛ. Kénɛ dɩ̃́ yĩn ye sɔ̃̀ Publiyusilɛ. Ǹmɔ mɛ á tɔ̃ sah tɛ̃ pallɛ ǹ
kódíbí sɔ̃, tɛ́ á kõ á twah ǹ tyí à sèpɩ̃̀n tɔ̃́nɩ̀ pɩ. 8 Tɛ́ kénɛ dɩ̃́ sú sɔ̃̀ mɛ yam
pɛ̀kɩ̀ yõ. Ǹ wil sɔ̃̀ mɛ vyãh, tɛ́ ǹ fɔkɔ tɔ mɛ kye. Képah tɛ̃̀nɛ, Pole mɛ kyɩ
yah ǹ tyí, tɛ́ ǹ gbɛ̃̀n sah ǹ yõ à Liyel ni ǹ tyí, à à dɛ mɔ. 9 Képah náh, kénɛ
kwil yámpú tɛ́lɔ́ tɔ mɛ pɔ Pole tyí, tɛ́ pɔ dɛ́nmɔnɔ wɛ. 10 Kǎh pɩ sɛ̃́, á yõ yɔ̃
nɛ́npɔ́ sɔkɔ kègbɩlɛ. Tɛ́ áyáh pɔ n tyah sɔ́kɔ́nɔ́lɛ, yɩ̂ nónó yétɔ̂-á sɔ̃̀ mɛ á tɛ̃,
pè sé póllɛ á kõ.

Pole yɩ̃́nɩ̂ntɛ̃̀nɔlɛ Wrome kwil

11 Képah náh, ńwɔ̃lɔ́ tɔ̃́nó sókɔ́ntɛnɔ sɔkɔ, á mɛ de sɔkɔ Alɛkisãdri kwil
krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂ yĩn-á kèǹɩ̀nɩ̀nɛ. Képah sɔ̃̀ mɛ kwɔ̀vɩrɩ gbɩ̃́ tyɛ́nɔ́
syɩkɩ tɛ̃ Maltɩ gbɛ̃̀nyah sɔkɔ. 12 Áyáh kyɩ yĩni tɛ̃ Sirakusi kwil, á tɛ̃ nɛ́npɔ́ à
sèpɩ̃̀n tɔ̃́nɩ̀ pɩ. 13 Áyáh yal nɛ́npɔ́, à tyah n tɔrɩ n yuku krótókèlɛ yɔ vyãh tyí,
pópó à kyɩ de Wregbyo kwil. Ké dɩ̃̀ndallɛ, yɑ̃́hkí kõ wil á náh tɩ̃̀nnɛ à pɔ.
Kǎh pɩ sɛ̃́, sèpɩ̃̀n nínɩ̀ wrɔ́, á yĩni tɛ̃ Pusɔlɩ kwil, tɛ́ wil krótókè sɔkɔ. 14 Áyáh
kyɩ nɛ́npɔ́, á kyɩ Yesu yõ sɛ̃́pú yísyɔ́ wɛ. Pépi mɛ á ni, á kõ á wũ à sèpɩ̃̀n
kwǎrninɔ pɩ pé tyí. Képah náh, á sɔkɔ Wrome kwil. 15 Tɛ́ Wrome kwil
Yesu yõ sɛ̃́pú-á fyɔ̀ á pɩ̀nɔ́ noh, pé túkù pɔ á yohnɩ, fɔ́ɔ́ Apyusi yɔ̀hntàhkɩ̀
sɔkɔ; pé túkù mó pɔ á yohnɩ fɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ pè n ye Nɛ́pân twáh-ńtɑ̂n tɔ̃́nɩ̀nɛ.
Pole-á fyɔ̀ pè wɛ sɛ̃́, à wɛkɩ Liyel tyí, ànɛ̂ ǹ nɩ sũ.

16 Képah tɛ̃̀nɛ, áyáh yĩni tɛ̃ Wrome kwil, pè ké wɛ̃̀kɩ̀lɛ Pole kõ à kyɩ tɛ̃ ǹ
tyí wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ sràsyí yɔ́ kõ à ǹnɛ n kyɔmɩ.

Pole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Wrome kwil

17 Képah sɔkɔ, sèpɩ̃̀n tɔ̃́nɩ̀-á sɔkɔ, Pole Nsyifunɔ yah tãm ye ǹ tɩ̃̀nnɛ. Pǎh
pɔ tuke mɔ, à yo pé tyí nɛ, pé no, pé náh sénsɔ̃ tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ de pé no
Nsyifunɔ tyí, pé náh pé náh tãn wɑ̃̀l dêl pɩ, ǹtɛ pè pé tɛ̃ Yerusalɛmɩ sɔkɔ,
tɛ́ pé dahbɩ Wrome tãn gbɔ̃̀ sɔkɔ. 18 Ǹtɛ Wrome tãn-á pé piki yah tɛ gbɩ̃́
nɛ̂nɛ, pè náh pé tyípíní yɔ́ ńtɛ̃ wɛ, nɛ̂ yĩn-á pé yĩnɛ pé ko mɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́,
pè mɛ nɛ páh pélɛ n fin n mɔ. 19 Tɛ́ Nsyifunɔ mɛ képah yahle. Képah-á, pé
gbɔ̃̀ yɩ̃́ɩ̃́ náh, pé mɛ pé gblɔ̃̌y tyí dahbɩ Wrome kwɩ̃́ltãm yɔ̃̀tɛ̃ Sesar gbɔ̃̀. Ǹkɛ̃́,
tɔ́kɔ́nkɔ̃nɔ tɛ̃̀ wɔ náh pé nɛ pé tɔkɔ pé no Nsyifunɔ kõ dɛ́! 20 Képah yĩn-á
pé kõ pé kè yah kõ nɛ, pé pè wɛ, pé mó yɑ̃́hkɩ̀ yãh pélɛ. Yisrayel tãn gbɔ̃̀
sàhnɔ́-á mɛ pwáhnmɔ-ò nɛ̂ yõ, ǹmɔ yĩn-á kârn nɔ́pilɛ mɔ́nɔ́lɛ péwɔ gbɛ̃̀n
sɔkɔ yɔ̀. 21 Képah sɔkɔ, pè mɛ yo Pole tyí nɛ, sɛ́bɛ́y yɔ́ ńtɛ̃ náh wil Nsyude
gbɛ̃̀nyah, à pɔ pépi tyí ǹmɔ Pole tyí sɔkɔ. Pé no Nsyifunɔ sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh
mó tɔ̃ wil nɛ́npɔ́, à pɔ tir yɔ́ yo pé tyí ǹ tyí sɔkɔ, képah náh pɩ, à ǹ yɩ̃́po yo

pépi tyí. 22 Ǹtɛ pépi-á pĩ nɛ, wɛ̃̌kɩ̀ nɛ̂ sɔkɔ-á ǹnɛ, pǎh mɛ kélɛ n fwo ywɔ̃
ywɔ̃ pól sɔkɔ. Képah-á, ǹmɔ sɔ̃nɔ-á nɛ̂nɛ, páh mɛ ké tyí nɛ pé kè noh ǹ
vyãh sɔkɔ. 23 Képah tɛ̃̂nɛ, pè mɛ wɛ̃ wɛ́nɔ́ yòh mɔ wɛ̃ tyí Polelɛ.

Lésõ-á pɔ nɔ, wãn tɔ̃ mɔ pé wɩ̃̀lnɔ́ yõ, à pɔ Pole tyí ǹ twáhntɛ̃-ǹsah sɔkɔ.
À mɛ tyah à Liyel tɔ̃̋rí tyílɛ n yo n wah pé tyí, à tɔkɔ séngbɔ̃̋ tyí, pópó à
pɔ nɔ ńvɩ̃́ tyí. À sɔ̃̀ mɛ de Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu
wɛlɔ sɔkɔ, à Yesu tyílɛ n yo pé tyí nɛ, pè kè fɛ̃ syi. 24 Képah sɔkɔ, túkù ǹ
tyi yónɔ́ fɛ̃ syi, ǹtɛ túkù mó sè yahle. 25 Ǹtɛ pǎh tɛ̃ wɛkɩ sah kwlɔ núkú yõ,
tɛ́ n karkɩ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Pole tɔ̃ tyínúkú yɔ́ yo pé tyí nɛ, gbɩ-á Liyel Mirki wɛy
mɛ̀nɛ, nɛ̂-á lésõ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi yo pé náh tãn tyí nɛ ńkɛ̃́:
26-27 «Kùkùtǎhkɩ̀ mɛ de no nɔ́pi nnɔ sɔkɔ.
Pè mɛ pé níkílɔ́ tah tũ,
tɛ́ pé yɩ̃́ vike sah;
nɛ ńkɛ̃́ pé yɩ̃́ káh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɛ,
pé níkílɔ́ káh tir yɔ́ ńtɛ̃ noh,
pé nnɔ kɔ̃ sè pɔ n yɛ kùkùtǎhkɩ̀ pínɔ́lɛ,
pé mó vi mɔ ńmɔ Liyel wɛ̃̌kɩ̀ tɛ̃,
ń kɔ̃ mé pè wɛ pwah mɔ.
Képah ye, kyɩ n yo pé tyí nɛ,
pǎh kɩ n nohnɩ tɛ̃ wɔlɛ, tɛ́ pè náh ké tyí yah wɛ n pi.
Pǎh kɩ n yah dyɛ̌h sɛ̃́ yɔ̀, tɛ́ pè náh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɛ n pi.»*
28 Képah yóntɛnɔ náh, Pole tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí nɛ: «Yé pĩ nɛ, Liyel-á
pwáhnmɔnɔ wɛy tɛkɩ mɔ névye tɔ tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Pépi tɛ̃̀ wɔ
kɩ kè noh n pi.» [29 Wǎh képah yo sɛ̃́, Nsyifunɔ yuku sɔkɔ, tɛ́ mɛ yékɑ̂̂blɛ
n pɩ n yuku képékèyɔ̂ pé wɛ̃ wrɔ́.]

30 Képah náh, Pole ye nínɔ́ tũ ǹ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, wǎh sɔ̃̀ nɛ̂ tɔkɔ de tɛ̃. Nónó
pól-á sɔ̃̀ n wil n pɔ ǹ tyí, à sɔ̃̀ mɛ pé póllɛ n tɛ̃ pallɛ. 31 À sɔ̃̀ mɛ Liyel tɔ̃̋rí
tyílɛ n yo névye tyí, tɛ́ mɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyilɛ nolɛ n kwɔ nɩ̀sãh sɔkɔ.
Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ ǹ yahlɛ n kɔ̃ ké pínɔ́lɛ.

* **28:26-27** 28.26-27 - Yah n tɛ Yesayi 6.9-10.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ Wrome tãn tyí

Tyàh-ǹsah wɛynɛ

Liyel ye Pole yah wilki nɛ à pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ nɛ̂-á kɩ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Yah n tɛ Wrome tãn 1.5; Kalatɩ tãn 2.9. Ǹmɔ Pole ye wãrkɩ tɛkɩ mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ Yesu yõ sɛ̃́pú tyí, nónó-á mɛ Wrome kwil sɔkɔ. Nósyɔ́ ye wɛ yo pé tyí Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ Yesu tyí sɔkɔ, tɛ́ pè mɛ kè fɛ̃ syi. Képah sɔkɔ, Pole mɛ sɛ́bɛ́y wãrkɩ tɛkɩ mɔ pé tyí nɛ, páh mɛ ké tyí nɛ pé pɔ pé tɩ̃̀nnɛ, pé pɔ sɔ̃́ré mɔ pé sɔkɔ pé mó yõ sɔkɔ pé kɔ́lɔ́lɛ.

Kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á à mɛ n pɩ, képah yah ye à yo pé tyí ǹ sɛ́bɛ́y mɛ̀ sɔkɔ.

À nɛ ńkɛ̃́ Nsyifunɔ ò, ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ ò, pé pól-á tyípêl pɩ, pè kõ pè náh wɛ de Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ. Ǹtɛ pé pól tyí-á nɔ Liyel tyí. Wǎh mɛ ké tyí nɛ pè pé nnɔ vi mɔ. Pè yal n mɔ tyípêl pínɔ́lɛ, pè mó sɛ̃ Yesu Krista yõ. Ǹmɔ-á ku pé tyípêl yĩnnɛ. Pàh kɩ sɛ̃ ǹmɔ yõ, ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ pǎh kɩ pɩ négblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ. Yɔ̃̀bènɔrɩ-á Liyel pɩ pé tyí kélɛ. Névi nɛ̂-à sɛ̃ Yesu yõ, tɛ̃ wɔ náh tõ mɛ n pi tyípékè ànɛ̂ kũ mnɔ sɔkɔ. Tɛ̃-á kɩ n kɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesulɛ kʊ̃́mm, tɛ́ Liyel Mirki kɩ ǹnɛ n yohnɩ n mɔ. Yah n tɛ Wrome tãn 1-8.

Pole tõ Nsyifunɔ Yesu yáhlenɔ tyí yo ǹ sɛ́bɛ́y sɔkɔ. Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂nɛ n pɩ, kè n tɛ̃ n pnɛ tyi pól tyí. Képah ye, à nɛ pé Liyel yáhlenɔ náh n yõ n sɔkɔ n pi. Yah n tɛ Wrome tãn 9-11.

À tõ kè yo nɛ, núkúnúkú Liyel-á mɛ sãmnɛ n mɔ névye pól sɔkɔ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Pǎh yĩnɛ pè pé minnɛ n pɩ yályál Liyel yah, nɛ̂ tyí-á nɔ Liyel tyí. Yah n tɛ Wrome tãn 12-15.

Sɛ́bɛ́y tyɛ́-ńsah sɔkɔ, Pole nɛ páh mɛ ké tyí nɛ pé yuku Wrome kwil sɔkɔ, nɛ́npɔ́ tãn kõ pè pé wɛ yohnɩ mɔ pé kõ pé yõ sɔkɔ Yesɩpayĩ yamana sɔkɔ. À nɛ páh n wɛkɩ Yesu yõ sɛ̃́pú pól tyí Wrome kwil sɔkɔ, nónó-á pé nɛ́pɩ̃́nɔ́lɛ.

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á Yesu Krista tɔ̃̀npɩlɛ, ńmɔ ye n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y
mɛ̀nɛ yé tyí. Liyel ye ńmɔ ye pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ. À ń wilki sah nɛ mé
pé Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo. 2 Liyel-á ǹ vyãh kõ sah kénɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, à
lésõ syɔ̃ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu tyí à ké tyí yo sah ǹ wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ ǹgbò dùkʊ̀lɛ.
3 Ǹ Pídɩ̃́ tyí ye kè n yo, nɛ̂-á ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Kristalɛ, ǹmɔ nɛ̂-á pɩ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́
Davidi pétó náhkɩ̀lɛ ǹ pɔ́ndubinɔ sɔkɔ névilɛ. 4 Tɛ́ wǎh pɔ ku, tɛ́ ǹ lékó-á
yilki mɔ, képah sɔkɔ Liyel Mirki mɛ kè wɛ̃kɩ nɛ Liyel Pídɩ̃́-á ǹnɛ, tɛ̃́nwɛnɔ-á
mɛ ǹ tyí. 5 Ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ ye ńmɔ yɔ̃̀bènɔrɩ wɛ à pɩ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ, kɩ yɩ̃̀kɩ̃̀nɩ̀
pól yohnɩ mɔ pè kɩ pɩ ǹmɔ yõ sɛ̃́púlɛ kɩ n sah ǹ tyí yõ, ǹ yĩn kõ kè kɩ n
gbilki. 6 Kénɛ yɩ̃̀kɩ̃̀nɩ̀ sɔkɔ névye ye yépi tɔlɛ, Yesu Krista-á yépi nónó ye pɩ
ǹ tyílɛ. 7 Yépi nónó pól tyí-á nɔ Liyel tyí Wrome kwil sɔkɔ, tɛ́ à mɛ yé ye
nɛ yé yé minnɛ n pɩ péwɔ tyí yõ, yépi tyí ye mé n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ.
Mé kélɛ n yah n kõ ápi Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè yɔ̃̀bènɔrɩ
ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ yé kõ.

Kyɩ n yah dékè mɛ Pole tɛ̃ Wrome kwil Yesu yõ sɛ̃́pú tyí

8 Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ, mé n wɛkɩ ń Sú Liyel ǹgbò tyí yépi pól tyí sɔkɔ,
yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tyí-á sɔ̃́npílɛ mɛ n yo kèkõyɔ̃́ pól sɔkɔ. 9 Mé mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ
Liyel tyí ń nɩ póllɛ ǹ Pídɩ̃́ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́ sɔkɔ. Ǹmɔ ńtɛ̃ ye ń tàrfyɔ̀lɛ nɛ

gbɩ̃́mɛgbɩ̃́, mâh nírílɛ n pɩ, máh ńkɛ̃́nɛ nɛ n mɛ yé tyílɛ n yo pé tyí. 10 Máh
ńkɛ̃́nɛ nɛ mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ pé tyí gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ nɛ, péwɔ dyɔ yɩ̃́ɩ̃́ tɛ̃-à kɩ nɛ̂,
pé wɛ̃kì yɩkɩ mɔ ń kɔ̃ sɛ̃ mé n kyɩ n yah yé tyí. 11 Yé náh wɛ di, pɔ n yah
dékè mɛ ń kah tɛ̃ yé tyí. Képah sɔkɔ, Liyel Mirki-á nɛ̂nɛ ń kɔ̃, mé kɩ pɔ
kélɛ yé kɔ̃, nɛ̂-á kɩ tǎhkìlɛ yé kɔ̃. 12 Képah ye kɩ á kɔ̃ á kɩ sɔ̃́ré wɛ mɔ wɛ̃
sɔkɔ à yuku ápi Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tyí ɩ̃̀nnɛ. 13 Ǹ yṹnpyé, mé mɛ ké tyí nɛ yé kè
pɩ̃ nɛ máh kè yah kɔ̃ gbáhyɩ̃́ náhnáhlɛ nɛ mé pɔ yé ɩ̃̀nnɛ, mé pɔ tɔ̃̀ wɛ n
pɩ yõre-á mɛ nɛ̂ tyí, sɔ̃́-á mé pɩ kélɛ yɩ̃̀kɩ̃̀nɩ̃̀ tɛ́lɔ́ ɩ̃̀nnɛ. Ǹtɛ ké wɛ̃kì náh mɛ
tɛ̃ wɛ wɛ, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ núkúnúkú tyí yɔ̀. 14 Mé yɩ̃nɛ mè Nìvìnì tirlɛ n yo yɩ̃
pɩ̃́pú ànɛ̂ yɩ̃ pɩ̃́-ńkɛ̃pú tyí, ànɛ̂ kǎrn pípú ànɛ̂ kǎrn pí-ńkɛ̃pú tyí. 15 Képah
ye, ké dékè mɛ yɩ̃́ɩ̃́ ń sɔkɔ nɛ mé pɔ Nìvìnì tir yo yépi tɔ tyí, yépi nónó-á
mɛ Wrome kwil sɔkɔ.

Tǎhkì nɛ̂-á mɛ Nìvìnì tir sɔkɔ

16 Nìvìnì tir yónɔ́ sen náh mɛ ńmɔ tɛ̃. Liyel tǎhkì ye kélɛ nɛ̂-á névye
póllɛ n pwah n mɔ nónó-à sɛ̃ ké yõ. Kè tyah Nsyifunɔ ǹgbò tyí, té pyě yɩ̃ni
tɛ̃ névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. 17 Yé náh wɛ di, képah ye n wɛ̃kɩ kélɛ
nɛ Liyel-á mɛ névyelɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ. Ǹ yõ
sɛ̃́nɔ́ ó gbɔ̃̀ yõ ye kè n pɩ, sɔ̃́-á kélɛ wɛ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ:
«Névi nɛ̂-à pɩ nɛ́gbílɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, tɛ̃ kɩ min yèsyìkì wɛ képah gbɔ̃̀
yõ.»*

Névye pól mɛ tyîpékè mnɔ sɔkɔ

18 Yé yah, névye Liyel yah tíkí pí-ńkɛ̃ ànɛ̂ pé tyítúkúnì pínɔ́ pól yɩ̃nnɛ,
Liyel tɛ̃ yɩ̃̂nyõ té ǹ fɔ́kɔ̀vyɑ̃̀hnì pè wɛ̃kɩ, pǎh sɔ̃npílɛ pé tyítúkúnì tɔkɔ à gbɩ
yah vike. 19 Yé náh wɛ di, névi-á fɛ̃ nɛ̂ pɩ̃ n pi Liyel tyí sɔkɔ, ké sènďì náh
pépilɛ dò. Liyel ye kélɛ pè wɛ̃kɩ. 20 Liyel tyi nónó-á sè náh n wɛ yɩ̃́nɛ, sépi
nónó-á pɩ ǹ tɛ̃́npnènɔ́lɛ nɛ̂-á mɛ tyɛ́-ńkɛ̃́nɛ, ànɛ̂ wǎh mɛ dùkù nɛ̂nɛ tɔ́tɔ́;
sépi mɛ fɛ̃ n pnɛ ǹ tyípínɔ́ gbɔ̃̀ yõ à tɔkɔ kèkõyɔ̃́ mɔ gbɩ̃́ dùkù tyí. Kǎh pɩ
sɛ̃́, lénɔ̀ náh fɛ̃ n wɛ n pi névye tyí póllɛ. 21 Pè ye Liyel pɩ̃, té pè náh fɛ̃ syi
gbílkínɔ́ sah ǹ yõ nɛ̂-á yɩ̃nɛ ǹnɛ. Pèpɔrɩ pɩ̃́nɔ́ wɛy nɛ̂-á yɩ̃nɛ ǹ kɔ̃́nɔ́lɛ, pè
náh kélɛ à kɔ̃. Ǹtɛ pè pyě sõnɔ wɑ̃̂nnɛ pé gblɔ̃̌y pilki, à pɩ lékɑ̃́m kɛ̃ névyelɛ
à de fɛ̃́ntṹ sɔkɔ. 22 Pé gblɔ̃̌y tɛ̃ pínɔ́ sɔkɔ lékɑ̃́m névyelɛ, pè pyě pɩ nɛ́wɑ̃̂nnɛ
yɔ̀ sɔ̃. 23 Gbílkínɔ́ nɛ̂-á yɩ̃nɛ sàhnɔ́lɛ kú-ńkɛ̃ Liyel yõ, pè képah vi mɔ n sah
névye, ànɛ̂ kèpye, ànɛ̂ gbyɛ̃̂hnyɛ̃̂h yɩ̃̀, ànɛ̂ til til yɩ̃̀ kètɔ̀ pínsàhnɔ́nɔ yõ. Tɛ́
névye ànɛ̂ kénɛ gbɛ̃̌nkyɔ nɔ́pi pól kɩ mó tõ pɔ n ku n pi.

24 Képah ye Liyel yɛ pè kɔ̃ pè pé pɔ̃̌pɔ̃̌lɛ n pɩ, képah nɛ̂ dékè-á mɛ pé
sɔkɔ, fɔ́ɔ́ à pɔ sennɛ n pɩ pé gblɔ̃̌y tyí. 25 Gbɩ nɛ̂-á yo Liyel tyí sɔkɔ, pè
képah vi mɔ pɩ mìnìnɛ. Pè mɔ mɔ Liyel sah té ǹ yɩ̃̀ mɔ́nɔ́ wɔlɛ n gbilki,
té tɔ̃̀lɛ n pɩ sépi tyí. Ǹtɛ ǹmɔ ye mó tõ yɩ̃nɛ gbílkínɔ́lɛ tyɛ́-ńkɛ̃́nɛ. Amiina!
26 Képah ye, Liyel mɛ yɛ pè kɔ̃ pè sen tyi ólɛ n pɩ nónó dékè-á mɛ pé sɔkɔ.
Pé syɔ́ mɛ pèkì yah tyi vi mɔ ké gbɛ̃̌ntɛ̃̌náh yõ, mɛ n sɛ̃ wɛ̃nɛ. 27 Sɛ̃ ó ye,
díbí tɔ mɛ pèkì yah tyi vi mɔ ké gbɛ̃̌ntɛ̃̌náh yõ. Pè náh tõ mɛ n sɛ̃ syɔ́lɛ.
Sɛ̃́nɔ́lɛ wɛ̃nɛ, képah lédɔ́rí ó ye mɛ n ko pélɛ. Sen pɩ̃́-ńkɛ̃ tir ye pè mɛ n
pɩ wɛ̃ tyí, té mó pé mɔ́npunɔ lédyáhní wɛ nɛ̂-á yɩ̃nɛ pélɛ. 28 Pǎh yahle
Liyel pɩ̃́nɔ́lɛ sɛ̃́, à mɛ yɛ pè kɔ̃ pè pé sõnɔ túkúnì sɔ̃̀ tɛ̃ à pí-ńkɛ̃ tyilɛ n pɩ.
29 Tyíknɛ̃̌nì duke pól ye pè mɛ n pɩ, ànɛ̂ tyítúkúnìnɛ, ànɛ̂ yɩ̃́sesúkúlɛ, ànɛ̂

* 1:17 1.17 Yah n tɛ Yabakuki 2.4.

nɛpékèlɛ. Dyɔ́yɔ́kè ó ye pé tɔ̃̀lɛ, à tahlı nɛ́kókè mɔ́nɔ́ tyí, ànɛ̂ mɛ́wɛ́ynɛ, ànɛ̂
yı̃́nvı̃̀ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ nɛ́túkùnı̃̀ tyi pínɔ́lɛ, ànɛ̂ mı̀nı̀ sàhnɔ́lɛ névye yõ, 30 ànɛ̂
névye tyí yónkònɔ́lɛ. Pè pı Liyel sépɛ́bílɛ, ànɛ̂ vyã́hsenóhkı̀púlɛ, ànɛ̂ gblɔ̃̌y
gbílkípúlɛ, ànɛ̂ wèngbı̃̀l wɛ́kípúlɛ, ànɛ̂ pèkè yah wɛ́npıpulɛ, ànɛ̂ dúbípú
tyí yáhlepulɛ. 31 Pè pı lékã́m kɛ̃́ névyelɛ. Pàh nɛ̂ yo, pè náh kélɛ n pı.
Kùkùtǎhkı̀ névye ànɛ̂ nɛ́pı̃́kɔbı ye pélɛ. 32 Tɛ́ pè mó tõ pı̃ nɛ Liyel-á mɛ kè
yo sah nɛ, sɛ̃́nknɔ tyi pípú-á yı̃nɛ kònmɔnɔlɛ. N̄tɛ képah fyé yõ, pè mɛ yõ
sɔkɔ tyi nɔ́pi póllɛ n pı. Tɛ́ pè náh mɛ yı̃n sépi ó tyí dɛ́, pè mɛ mɔ sɛ̃́nknɔ
tyi pípú tɔlɛ.

2

Liyel-á kı tukey nɛ̂ tuke n pi

1 Áwɔ nɛ̂-á lékàhlɛ no tɛ́lɔ́lɛ n kõ, wáh kı sɔ̃́ mɛ nɛ́dúkú nɛ̂nɛ, lénɔ̀ wɛ́-
ńsah náh mɛ á tyí. Á náh wɛ di, wáh lékàhlɛ no tɛ́lɔ́lɛ n kõ, lékàh ye á á
gblɔ̃̌ynɛ n kõ, áwɔ tɔ-á sɔ̃́npílɛ mɛ n pı pé tyí kɔ̃lɛ, áwɔ nɛ̂-á lékàhlɛ pélɛ
n kõ. 2 Ápi pı̃ nɛ ńkɛ̃́ nónó-á kénɛ tyi dùkùlɛ n pı, Liyel-á kı pè tuke n
pi à yı̃nɛ gbı wɛ̃kı̀lɛ. 3 Áwɔ nɛ̂-á lékàhlɛ kénɛ tyi pípúlɛ n kõ, tɛ́ mó tõ
mɛ sɛ̃́nknɔlɛ n pı, á se mɛ n sõ nɛ wáh kı n pwah n pi Liyel tukey sɔkɔ?
4 Képah náh pı, Liyel pèpɔrı ǹgbɛ̃, ànɛ̂ ǹ fɔ̀kɔ̀pènɔrı, ànɛ̂ ǹ sɔ̃́mnɔ́ se á
yahle mɔ́nkɔ̃̀nɔ́lɛ? Á náh pı̃ nɛ Liyel pèpɔrı mɛ̀-á kı ǹ kõ á kı á nı vi mɔ
kı tyípêl pínɔ́ yal mɔ di? 5 N̄tɛ á níkísekɔ́kɔ́ ànɛ̂ á nı táhntũnɔ yı̃nnɛ, á mɛ
Liyel plɔlɛ n gbah n yɔrı n mɔ á gblɔ̃̌y yõ, nɛ̂-á kı n pɔ n pi ǹ fɔ̀kɔ̀vyã̀hnı̀
sõlɛ, sõ nɛ̂-á à kı névye tuke n pi à yı̃nɛ gbı wɛ̃kı̀lɛ. 6 À kı nɛ́núkù núkú
pól dyah à yı̃nɛ pé tyípínı̀nɛ. 7 Nónó-á mɛ gbah tɛ̃ tyípéplɔlɛ n pı, nɛ pé
kyı yõ yɔ̃nɔ́ wɛ, gbílkínɔ́ mó nɛ n sah pé yõ, ànɛ̂ pé mó tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ, à
kı tyɛ́-ńkɛ̃́ minnɛ pépi kõ. 8 Tɛ́ névye nónó-á yahle sàhnɔ́lɛ ǹ tyí yõ, tɛ́ gbı
wɛ̃kı̀ kɔ́lɔ́ yahle tɛ́ pèkè pínɔ́ sɔ̃̀ tɛ̃, à kı ǹ fɔ̀kɔ̀vyã̀hnı̀ pépi wɛ̃kı, tɛ́ kı fɔ̃́hnɔ́
sah pé yõ. 9 Yèvyãhrı ànɛ̂ tíkí képékè kı pı tyítúkúnı̃ pípú pól tyílɛ. Kè kı
tyah Nsyifunɔ ǹgbò tyí, tɛ́ kı pɔ yı̃ni tɛ̃ névye tyí nónó náh pı Nsyifunɔlɛ.
10 N̄tɛ gbílkínɔ́, ànɛ̂ yõ yɔ̃nɔ́, ànɛ̂ yèvını kı pı tyípéplɔ pípú nɛ́núkù núkú
pól tyílɛ. Kè kı tyah Nsyifunɔ ǹgbò tyí, tɛ́ kı pɔ yı̃ni tɛ̃ névye tyí nónó náh
pı Nsyifunɔlɛ. 11 Yé náh wɛ di, Liyel náh névyelɛ n wah.

12 Névye nónó pól-á pè náh Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n pnɛ tɛ́ tyípêl pı, kénɛ
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ vyãh náh n wɛ n pi pépi tyí yíkínɔ́ sɔkɔ. N̄tɛ nónó pól-á tyípêl
pı tɛ́ mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n pnɛ, pépi kı n tuke n pi à yı̃nɛ képahlɛ.
13 Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyíyónɔ́ nóhpú náh Liyel n yah nɛ́gblɔ́lɛ dɛ́. Ké
tyíyónɔ́ pípú ye. 14 Névye nónó-á pè náh pı Nsyifunɔlɛ, pépi náh Moyisi
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n pnɛ, tɛ́ pé kɔ dùkù mó tõ pɔ yı̃nɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
yórélɛ. Kǎh pı sɛ̃́, képah n wɛ̃kı nɛ pǎh pèpɛynɛ n pnɛ pé gblɔ̃̌y, Moyisi
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kɛ̃́nɛ pé tyí. 15 Pè mɛ kélɛ n wɛ̃kı képah sɔkɔ nɛ, Moyisi
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-á nɛ̂ yo nɛ kè nɛ n pı, kǎh mɛ pé nnɔ sɔkɔ. Pé sõnɔ sɔkɔ,
kèyǎhlɛ pè n nɛ n mɛ lékàhlɛ pé gblɔ̃̌ynɛ n kõ, kèyǎhlɛ ǹ tɛ n nɛ n mɛ gbılɛ
pé gblɔ̃̌ynɛ n kõ. 16 Nı̀vı̀nı̀ tir nɛ̂-á ńmɔ n yo, à yı̃nɛ képahlɛ, Liyel kı syɔ̃
Yesu Krista tyí kı névye tuke n pi pé sètı̃̀n sɔ̃̀ tyi pól tyí sɔkɔ. Lésõlɛ, tyi
nɔ́pi kı wilki mɔ kwèy.

Nsyifunɔ náh mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀llɛ n kɔ

17 Yépi nónó-á nɛ Nsyifunɔ-á yélɛ, yé mɛ yé gbɔ̃̀ sah Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ yõ, tɛ́ yé gblɔ̌ynɛ n yɔ̃ n sah nɛ Liyel-á mɛ yépilɛ. 18 Tɛ́ Liyel dyɔ yɩ̃́ɩ̃́-á nɛ̂nɛ, yé kélɛ n pnɛ kyɔ́! Yáh kwɔ́nɔ́ nɛ̂ wɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ, képah gbɔ̃̀ yõ, yé pèpɛynɛ n pnɛ dò. 19-20 Kénɛ kwɔ́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, yé nɛ yé pnɛ̀nɔ́-á syɩ ké yɩ̃̀n tyɩ́, ànɛ̂ yáh gbɩ pɩ̃ dal mɔ, tɛ́ núkú yuku yɩ̃́tũbi yahlɛ n tɛ̃, tɛ́ mɛ kyòolɛ n mɔ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ névye tyɩ́ yé yo kɛ̀? Yé mɛ vɩ̃̀nmɔnɔlɛ lékã́m kɛ̃́ névyelɛ n kɔ̃, tɛ́ mɛ wɛ̃́npɩ̀ yrɔ̃́lɛ n kwɔ yé yo kɛ̀? 21 Yé mɛ no tɛ́lɔ́lɛ n kwɔ, tɛ́ yé náh yé gblɔ̌y wɔlɛ n kwɔ kɛ̀? Yé mɛ névyelɛ n kwɔ nɛ pè káh yɩ̃belɛ n yɩ̃, tɛ́ yépi wɔ n yɩ̃ kɛ̀? 22 Yé nɛ fɔ̀fɩ́kɩ̀ káh nɛ n pɩ, tɛ́ yépi wɔ kélɛ n pɩ kɛ̀? Yé nɛ fal fal tɛ̃̀n tyɩ́ náh nɔ yé tyɩ́ póllɛ, tɛ́ mó tɔ̃ tɛ̃̀n vɩ̀ yɩ̂lɛ n yɩ̃ n tɔkɔlɩ kɛ̀? 23 Yé mɛ yé gblɔ̌ynɛ n yɔ̃ n sah nɛ yáh Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n pnɛ, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ sé dɛ̂llɛ n pɩ. Liyel náh yé n yilɔ yɔ̀ di? 24 Yé náh wɛ di, kè mɛ wã́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Yépi Nsyifunɔ ye yɩ̃̀kɩ̃̀nɩ̃̀ tɛ́lɔ́ kɔ̃ pè Liyel yɩ̃nnɛ n yɩkɩ.»*

25 Gbɩ tɛ̃ wɔ ye, yõre mɛ kɔ̃̀kè tyɩ́ yâh mɛ fɛ̃ n kɔ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀l yõ. Ǹtɛ yâh mɛ sé dɛ̂llɛ n pɩ, yé kɔ̃̀nɔ́ pɩ nɔ̀nɔ́lɛ. 26 Kɔ̃̀-ǹkɛ̃́ névi nɛ̂ tɛ̃-à fyɔ̀ n kɔ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀l yõ, Liyel kɩ tɛ̃ mɔ kɔ̃ kènkõbe sɔkɔ. 27 Yépi Nsyifunɔlɛ, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã́rkɩ́nsàhnɔ́ mɛ yé tyɩ́, ànɛ̂ yé se mó tɔ̃ kɔ̃̀kè tɔ kɔ̃. Tɛ́ képah fyé yõ, yé mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ dɛ̂llɛ n pɩ. Kǎh pɩ sɛ̃́, kɔ̃̀-ǹkɛ̃́ névye nónó-á mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀llɛ n kɔ, pépi ye kɩ pɔ lékàhlɛ yé kɔ̃ n pi. 28 Yé náh wɛ di, névi kɔ̃̀nɔ́ náh n pɩ tɛ̃nɛ Nsyifulɛ. Kɔ̃̀kè kɔ̃̀nɔ́ nótɔ́lɩ́ tɔ náh n pɩ névilɛ Nsyifulɛ. 29 Liyel-à névi nɛ̂ nɩ vi mɔ, tɛ̃ wɔ ye n pɩ Nsyifu yèsyɩ̀kɩ̀lɛ. Kɔ̃̀kè yèsyɩ̀kɩ̀ tɔlɛ, Liyel Mirki ye n pɩ kélɛ nɩ sɔkɔ, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh. Nsyifu yèsyɩ̀kɩ̀lɛ, Liyel ye n sõ ǹnɛ, névi náh.

3

Névye pól mɛ pɩ̂lkɩ̂nɔ́ sɔkɔ

1 Wâh pɩ Nsyifulɛ tɛ́ kɔ̃̀kè kɔ̃, yõre se mɛ ké tyɩ́? 2 Ké yõre mɛ gblò yey yey póllɛ. Pépi ǹgbò gbɔ̃̀ sɔkɔ ye Liyel dahbɩ ǹ wɛynɛ. 3 Ǹtɛ à, pépi sɔkɔ túkù-á yahle kɔ́lɔ́lɛ ké wɛ̃kɩ̀ yõ, képah se kɩ pɔ Liyel tɔ kɔ à kɩ yahle kɔ́lɔ́lɛ ǹ tyi yónɔ́ sɔ̃̀? 4 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Névye pól sénsɔ̃ mɛ mɩ̀nyobelɛ, ǹtɛ kè yɩ̃nɛ kè nɛ mɛ pɩ́kɩ́nɔ́lɛ nɛ Liyel wɔ-á n kɔ ǹ tyɩ́yónɔ́ sɔ̃̀, sɔ̃-á kélɛ wã́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ ǹ wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ:

«Á tyɩ́yónɔ́ yɩ̃nɛ kè kè wɛ̃kɩ nɛ gbɩ yó-ò-á álɛ.
Pàh álɛ n tuke, gbɩ yɩ̃nɛ kè wɛ á tyɩ́.»*

5 Ǹtɛ ápi kɛ̃kɩ̀nɔ́-à kɩ pɔ kè kɔ̃ kè wɛ pɩ̃ nɛ Liyel-á mɛ tómm à, á kɩ tɔ̃ yo sɔ̃ wɛ́? Képah se n wɛ̃kɩ nɛ Liyel náh mɛ n kɔ gbɩ wɛ̃kɩ̀ yõ, wǎh ǹ fɔ̀kɔ̀vyã̀hnɩ̀ sɔkɔ fɔ̃́hnɔ́lɛ n sah á yõ? — Névi yɔ̃̀tàhsyi sõ dùkù ye mé yah tɛ́ kélɛ n yo. — 6 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Kàh mɛ sɛ̃́, tɛ́ Liyel kɩ tuke sɔ̃ kèkõyɔ̃́ névyelɛ wɛ́? 7 Ǹtɛ ńmɔ mɩ̀nɩ̀ yónɔ́-à kɩ mɛ kè wilki mɔ nɛ Liyellɛ, gbɩ Liyel-á ǹnɛ ǹ yɩ̃n kɔ̃ kè kɩ n gbilki à, sɔ̃ pɩ tɛ́ lékàh kɩ tɔ̃ ńmɔlɛ n kɔ̃ á kɩ nɛ tyɩ́pékè pɩ́-ò sɔ̃ ńnɛ? 8 Tɛ́ névye yɩ̃n yɩ́kɩ́pú yɩ́syɔ́ nɛ, ápi-á mɛ n yo nɛ pèkè-á yɩ̃nɛ kè nɛ n pɩ, nɛ̂-á kɩ n pɔ n pi pèpɔrɩlɛ. Lékàh ye yɩ̃nɛ kénɛ névye dùkù kɔ̃́nɔ́lɛ.

* **2:24** 2.24 Yah n tɛ Nsyeremi 52.5. * **3:4** 3.4 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 51.6.

9 Á yĩnɛ à yo sɔ̃ yɔ̀ wɛ́? Ápi Nsyifunɔ se fɔ̋nfɔ̋ névye tɛ́lɔ́ yõ? Póllɛ! Yé
náh wɛ di, mé ye kè yo wah tɛ nɛ Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
pé pól-á mɛ tyípékè mnɔ sɔkɔ, 10 sɔ̃-á kélɛ wắrkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ nɛ:
«Nɛ́gbí náh mɛ póllɛ.
Nɛ́núkù ńtɛ̃ fyé náh mɛ.
11 Lékắm névi náh mɛ póllɛ.
Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ Liyellɛ n yah n kɔ̃.
12 Pé pól ye wɛ̃kì pèpɛy fin mɔ, tɛ́ mɛ mɔ pu wɛ̃ tyí.
Nɛy náh mɛ nɛ̂-á mɛ tyípépɛ̌ynɛ n pɩ.
Nɛ́núkù ńtɛ̃ fyé náh mɛ.†
13 Pé yɪ̏ngbãhlɔ mɛ léyâl yey yíkínmɔnsàhnɔ́ sɔ̃.
Pě névyelɛ n vi n tɛ̃ pé nɛ́npɔ́rílɛ.‡
Pé vyɛ̃y wɛlɔ mɛ wahy sohrɩ sɔ̃.§
14 Plɔ yénmɔnɔ wɛlɔ ànɛ̂ wènpèl ó n nɛ n wil pé vyɛ̃y sɔkɔ.*
15 Kàh pɩ nɛ́kókè mɔ́-ńsah yúkúnɔ́ wɔlɛ, pé gbáhkì n nɛ n sal képah sɔ̏.
16 Pépi syɔ̃-ǹtắn pól sɔkɔ, pě yíkínɔ́ ànɛ̂ pèkè ó kɔ́kɔ́lɛ n pɩ.
17 Yèvɩnɩ wɛ̃kì tɛ̃nɛ, pè náh képahlɛ n pnɛ.†
18 Pè náh Liyel yah tikílɛ n pɩ póllɛ.»‡
19 Ǹtɛ á mó tɔ̃ pĩ nɛ, Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́-á tyi nónó póllɛ n yo, săh
mɛ sé yey mɔ sé wâl kɔ́pú tɪ̏nnɛ pé vyɛ̃y tũ yĩnnɛ, ànɛ̂ lékàh wɛ yĩnnɛ
kèkõyɔ̋ névye pól tyí Liyel yah sɔkɔ. 20 Képah ye, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh n pɩ n pi
nɛ́gbílɛ Liyel yah sɔkɔ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ gbɔ̏ yõ.§ Yé náh wɛ di, Moyisi
tyi kɔ̏nsàhnɔ́ yõre-á nɛ̂nɛ, tyípékè ye kè névyelɛ n wɛ̃kɩ.

Névye-á n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ dùkù nɛ̂nɛ Liyel yah sɔkɔ

21 Ǹtɛ núkúnúkú, Liyel ye kè wɛ̃kɩ nɛ páh mɛ névyelɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ pé
yah sɔkɔ. Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ vyãh náh mɛ ké sɔkɔ. Kénɛ tyi kɔ̏nsàhnɔ́
ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ ńtɛ̃ kè yo ó. 22 Yesu Krista yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̏
yõ ye Liyel névyelɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ. Nɛ̂ tɛ̃-à fyɔ̀ sɛ̃ Yesu Krista yõ,
Liyel tɛ̃ pɩ nɛ́gbílɛ ǹ yah sɔkɔ. Yé náh wɛ di, wăhkì náh mɛ ké sɔkɔ dò.
23 No pól ye tyípêl pɩ, pè kɔ̃ pè tɛkɩ Liyel tɔ̃rí sɔkɔ. 24 Ǹtɛ Liyel yɔ̏bènɔrɩ
pɩ pé tyí, à pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ nɔ̀nɔ́lɛ Yesu Krista gbɔ̏ yõ, ǹmɔ nɛ̂-á
pwah mɔ pélɛ tyípékè sɔkɔ. 25 Yesu Krista ye Liyel tɔkɔ kɔ̃ sárkálɛ, nɛ ǹ
tɔ̋ kwɛ́nɔ́ gbɔ̏ yõ, nónó-á sɛ̃ ǹ yõ, pé tyípêl yɔ̃ n mɔ pè kɔ̃. Képah álɛ n
wɛ̃kɩ nɛ Liyel-á mɛ tómm. Ǹgbòlɛ, à náh lésõ mɛ névye tyípêllɛ n mɔ n kõ,
26 à lésõ mɛ sɔ̋mnɔ́lɛ n pɩ. Ǹtɛ núkúnúkú, à mɛ sélɛ n mɔ n kõ, tɛ́ mó tɔ̃
mɛ névyelɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ, nónó-á sɛ̃ Yesu Krista yõ. Képah n
wɛ̃kɩ nɛ wăh mɛ tómm tɛ́ mɛ névyelɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ. 27 Gblɔ̌y
gbílkí-ńsah se tɔ̃ mɛ névi tyí? Ɔ̃ɔ̃ dɛ́. Ǹtɛ kwâh nɛ̂ pɩ wɛ́? Kè náh tɔ̃ mɛ
á kɩ nɛ pé tyípínì sɔ̃ mɛ n mɔ n kõ, Yesu Krista yõ sɛ̃nɔ́ ye mɛ n mɔ n kõ
képah ye. 28 Yé náh wɛ di, ápi kɩ fɛ̃ kè yo nɛ névi Liyel yõ sɛ̃nɔ́ ó gbɔ̏ yõ-á
tɛ̃ n pɩ nɛ́gbílɛ Liyel yah. Kè náh mɛ á kɩ nɛ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wâl kɔ́lɔ́
gbɔ̏ yõ sɔ̃. 29 Tɔ̀dɪ̃ Liyellɛ, Nsyifunɔ ó Liyel se ǹnɛ? No tɛ́lɔ́ tɔ Liyel náh

† **3:12** 3.10-12 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 14.1-3 ; 53.2-4. ‡ **3:13** 3.13 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 5.10. § **3:13** 3.13 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 140.4. * **3:14** 3.14 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 10.7. † **3:17** 3.15-17 - Yah n tɛ Yesayi 59.7-8. ‡ **3:18** 3.18 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 36.2. § **3:20** 3.20 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 143.2.

ǹnɛ di? Ȁwe, no tɛ́lɔ́ tɔ Liyel ye ǹnɛ, [30] ǹmɔ ó-á sɔ̃́npílɛ pɩ Liyellɛ. Ǹmɔ ye
kɩ Nsyifunɔ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, tɛ́ kɩ tɔ̃ no tɛ́lɔ́ tɔ pɩ
nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ. [31] Ǹtɛ kǎh pɩ sɛ̃́, Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ se mɛ
pɔ á kɔ̃ á mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n pɩ yõre kɛ̃́ kwâhlɛ? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́, yõre ye
pyě á kélɛ n kɔ̃ yɔ̀ ńkɛ̃́.

4

Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye Abrahmɩ pɩ nɛ́gbílɛ

[1] Sɔ̃́ mɛ ápi kɩ yo Abrahmɩ tyí sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂-á á náh nɛynɛ? Kwâh nɛ̂ mɛ
à fɛ̃ wɛ ǹ yɛ̃́ngbɛ̃́ tǎhkɩ̀lɛ? [2] Abrahmɩ tyípínɩ̀ yĩn-à sɔ̃̀ nɛ Liyel à pɩ nɛ́gbílɛ
ǹ yah sɔkɔ, à náhkɩ sɔ̃̀ fɛ̃ ǹ gblɔ̃̀ynɛ n yɔ̃ n sah kɛ̀. Ǹtɛ à náh fɛ̃ képah pɩ
Liyel yah sɔkɔ dɛ́. [3] Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
«Abrahmɩ sɛ̃ Liyel yõ, Liyel mó à pɩ nɛ́gbílɛ.»* [4] Ǹtɛ kàh mɛ tɔ̃̀ pínɔ́ wɛ̃̀kì
yõ, tɔ̃̀npɩ ye n wɛ ǹ tɔ̃̀ pínɔ́ lédyáhnínɛ. Nɔ̀nɔ́ náh à wɛ kélɛ dɛ́. Ȁ yĩnɛ ké
wɛ́nɔ́lɛ. [5] Ǹtɛ sɛ̃́ náh kélɛ Liyel tɛ̃ wɔ tyí dɛ́. Névi nɛ̂-à sɔ̃́ tɔ̃̀lɛ n pí-ńkɛ̃́nɛ
tɛ́ fyɔ̀ mɛ sɛ̃ ǹ yõ, ǹmɔ nɛ̂-á tyípêl pípúlɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ, képah gbɔ̃̀ yõ ǎ tɛ̃
pɩ nɛ́gbílɛ.

[6] Liyel-á névye nónónɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ pé tyípínɩ̀ mɔ́nkɔ̃̀-ǹkɛ̃́nɛ,
yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Davidi pé nìvìnì wɛ́nɔ́ tyí yo nɛ ńkɛ̃́:

[7] «Névye nónó pílkí-ńtɑ̃̂n-á yɔ̃ mɔ pè kɔ̃, tɛ́ pé tyípêl mɛ niri pé tyí,
pépi tyí nɔ.

[8] Tɛ̃ ǹgbɛ̃-à névye nónó tyípêl mɔ́nkɔ̃̀-ǹkɛ̃́nɛ,
pépi tyí nɔ.»†

[9] Kénɛ nìvìnì mɛ̀nɛ, Nsyifunɔ ó tyí náh kélɛ dɛ́, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ
pépi tɔ tyí ye. Ȁ́ kè yo sɛ̃ yɔ̀ nɛ, Abrahmɩ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-á à pɩ nɛ́gbílɛ Liyel
yah. [10] Ǹtɛ gbɩ̃́ nɛ̂ mɛ Liyel pɩ ǹnɛ nɛ́gbílɛ? Ǹ kɔ̃̀-ǹkɛ̃́ gbɩ̃́ sɔkɔ se, tɩ̃́ ǹ
kɔ̃̀ntɛnɔ náh sɔkɔ se? Ɔ̃́ɔ̃, ǹ kɔ̃̀ntɛnɔ náh sɔkɔ náh dɛ́, ǹ kɔ̃̀-ǹkɛ̃́ sɔkɔ ye.
[11] Képah náh sɔkɔ ye Liyel à kɔ̃ à kɔ̃̀kè kɔ̃. Kénɛ kɔ̃̀kè kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ wǎh
à pɩ nɛ́gbílɛ ǹ yah sɔkɔ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ǹ kɔ̃̀-ǹkɛ̃́ gbɩ̃́ sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́,
kɔ̃̀-ǹkɛ̃́ névye nónó-á sɛ̃ Liyel yõ, tɛ́ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah, Abrahmɩ pɩ pépi
súlɛ Liyel yah. [12] Tɛ́ pɩ kènkõbe tɔ súlɛ, nónó-á pè náh mɛ n yah pé kɔ̃̀nɔ́
ó tyí, pè mɛ sɛ̃ Liyel yõ Abrahmɩ tyí kɔ̃lɛ gbɩ̃́ nɛ̂-á à náh tɔ̃̀nì sɔ̃̀ mɛ kɔ̃.

Abrahmɩ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye Liyel ǹ vyãhlɛ ǹmɔ ànɛ̂ ǹ náh tãn kɔ̃

[13] Yé yah, Liyel-á ǹ vyãhlɛ Abrahmɩ ànɛ̂ ǹ náh tãn kɔ̃ nɛ páh kɩ kèkõyɔ̃́lɛ
pè kɔ̃, kè náh pɩ á kɩ nɛ Abrahmɩ-á n kɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l yõ képah yĩn
sɔ̃́ dɛ́, ǹ pínɔ́ yĩn ye nɛ́gbílɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ. [14] Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃ nɛ̂
tyí sɔkɔ, kàh sɔ̃̀ mɛ pɩ nɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ sɔ̃́ képah n wɛ,
yõ se náhkɩ tɔ̃ mɛ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ ǹ vyãh kɔ̃́nɔ́ mè tyí? [15] Yé náh wɛ di, tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ ye n yilki n mɔ Liyel fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnìnɛ. Tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-à n knɛ ńyɑ̃̌h
sɔkɔ, ké dêl náh fɛ̃ n pɩ nénpɔ́. [16] Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ, ǹ yõ sɛ̃́nɔ́
gbɔ̃̀ yõ ye képah n wɛ. Képah kɩ pɩ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ Abrahmɩ náh tãn pól tyí.
Tɛ́ kè náh pɩ nɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́pú ó tyí sɔ̃́ à pɩ kélɛ dɛ́. Nónó pól tɔ-á
sɛ̃ ǹ yõ Abrahmɩ tyí kɔ̃lɛ, pépi pól tyí ye à pɩ kélɛ. Yé náh wɛ di, Abrahmɩ

* **4:3** 4.3 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 15.6. † **4:8** 4.7-8 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 32.1-2.

ye á pól súlɛ, [17] sɔ̃-á kélɛ wɑ̃́rkínsàhnólɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Áwɔ
ye mé pɩ kwlo kwlo náhnáh.»‡ Ǹmɔ ye ápi súlɛ Liyel yah sɔkɔ, wǎh sɛ̃ nɛ̂
yõ. Ǹmɔ Liyel ye n yilki n mɔ lékyȋlɛ, tɛ́ yȋlɛ n mɔ ǹ vyɑ̃h wɛynɛ nónó náh
sɔ̃̀ mɛ. [18] Tir nɛ̂-á kè náh sɔ̃̀ mɛ gbɔ̃̀ sah sah tɛ̃̀nɛ ké yõ, Abrahmɩ ǹ gbɔ̃̀
sah képah yõ. Á sɛ̃ Liyel yõ, képah yĩnnɛ Liyel mɛ à pɩ kwlo kwlo náhnáh
névye súlɛ, sɔ̃-á lésõ à yo kélɛ ǹ tyí nɛ, ǹ náh tãn-á kɩ pɩ dò.§ [19] Tɛ́ légbɩ̃́nɛ,
Abrahmɩ sɔ̃̀ kè wɛ nɛ páh wah mɔ náhnáh. Á sɔ̃̀ mɛ ye lèkwɛ̌ vyɑ̃h yah
sɔkɔ. Ǹ kyɩ Sara tɔ pìkì sɔ̃̀ sɔkɔ tɛ. Ǹtɛ képah fyé yõ, wȉlkȉnó náh pɩ ǹ Liyel
yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. [20] Á náh tɔ̀tɔ̀ pɩ sɛ̃́nɔ́lɛ Liyel vyɑ̃h kɔ̃́nɔ́ mɛ̀ yõ. Ǹtɛ à tǎhkì
wɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, à Liyellɛ n gbilki. [21] Ǹ sɛ̃́nyĩnɔ sɔ̃̀ mɛ ké yõ nɛ,
Liyel-á ǹ vyɑ̃h kõ tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ ǹ tyí kɩ fɛ̃ kè pɩ. [22] Képah
ye, Liyel mɛ à mɔ kõ nɛ́gbílɛ ǹ yah sɔkɔ.

[23] Tɛ́ kǎh wɑ̃rkɩ sah Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Liyel à mɔ kõ nɛ́gbílɛ.»
Kè náh pɩ nɛ Abrahmɩ ó yĩn sɔ̃ dɛ́; [24] ápi tɔ yĩn ye, ápi nónó Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-á
kɩ n mɔ n kõ n pi, áyáh sɔ̃́npílɛ sɛ̃ Liyel yõ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu lékó yilki mɔ.
[25] Á lésõ ko mɔ ápi tyípêl yĩnnɛ, tɛ́ Liyel mɛ ǹ lékó yilki mɔ ápi pɩ yĩnnɛ
nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ.

5

Névye wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Liyellɛ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ

[1] Ápi-á pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, yèvɩnɩ wɛ á wrɔ́ ǹnɛ á Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ. [2] Yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂ wɛ̃̀kì-á yɩkɩ mɔ á tyí tɛ́ álɛ ké sɔkɔ
yɔ̀, ǹmɔ ye dah mɔ álɛ ké sɔkɔ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ. Tɛ́ á gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ
ké yõ nɛ áyáh kɩ Liyel tɔ̃́rí wɛ n pi, kè mɛ yɔ̃̀nɔ́lɛ á tyí. [3] Tɛ́ à wil képah
sɔkɔ, yèvyɑ̃hrɩ ńtɛ̃ tɔ pínɔ́ mɛ yõ yɔ̃̀nɔ́lɛ ápi tyí. Yé náh wɛ di, á pĩ nɛ
ńkɛ̃ yèvyɑ̃hrɩ pínɔ́-á névilɛ n pɩ gbáhntɛ̃-òlɛ, [4] gbáhntɛ̃nɔ mó névilɛ n pɩ
tɛ̃́nwɛ-òlɛ mɔ́nyahnɔ gbɩ̃́nɛ. Névi-à pɩ tɛ̃́nwɛ-òlɛ mɔ́nyahnɔ sɔkɔ, ǹmɔ gbɔ̃̀
sàhnɔ́ n nɛ n mɛ Liyel yõ. [5] Ǹtɛ ápi nìgbɛ̀kì-á mɛ Liyel sɔkɔ dùkù nɛ̂nɛ, à
kélɛ á wɛ̃kɩ ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ wǎh képah nɛ̂nɛ á kõ. Képah ye névi nɛ̂-à ǹ
gbɔ̃̀ sah ǹ yõ, sen náh tɛ̃ tɛ̃ n pi.

[6] Yé náh wɛ di, Liyel-á gbɩ̃́ nɛ̂ yah tɔkɔ sah, kǎh pɔ nɔ, Krista ku tyípêl
pípú pwah n mɔ yĩnnɛ. Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, ápi lésõ mɛ tǎhkì kɛ̃́nɛ á sɔkɔ. [7] Névi
nɛ̂-á kɩ fɛ̃ syi n ku n pi nɛ́gbí yĩnnɛ, tɛ̃ wɛ́nɔ́ kɩ tah. Gbɔ̀kénpɩ ǹnî kɩ fɛ̃
fɛ̃ syi ku pèpɔrɩ pí-ò wɔ yĩnnɛ. [8] Ǹtɛ Liyel-á kélɛ á wɛ̃kɩ dùkù nɛ̂nɛ nɛ á
tyí-á nɔ pé tyí, kè wɛ yɔ̀: Ápi lésõ mɛ á tyípêl sɔkɔ sɛ̃ tɛ́ Krista ku á pwah
n mɔ yĩnnɛ. [9] Tɛ́ núkúnúkú, áyáh fyɔ̀ pɩ tɛ́ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ Krista
kúnɔ́ gbɔ̃̀ yõ, Liyel fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnì wɔ yah se pyě à kɩ n yɛ n pi kɔ̃̀nɔ́lɛ á tyí?
[10] Áyáh lésõ mɛ Liyel sépɛ́bílɛ, à á wrɔ́ tõ sah ǹnɛ ǹ Pídɩ̃́ kúnɔ́ gbɔ̃̀ yõ. Tɛ́
ǹ Pídɩ̃́ tɛ̃-á fyɔ̀ mɛ min sɔkɔ, à se kɩ pyě n yɛ n pi á pwáhnmɔnɔlɛ? [11] Tɛ́
kè náh yĩn képah ó tyí dɛ́, kè tõ mɛ yõ yɔ̃̀nɔ́lɛ á tyí Liyel yah sɔkɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu Krista yĩnnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á á wrɔ́ tõ sah Liyellɛ.

Tyi nónó-á wɛ Adama tyí sõwɑ̃h ànɛ̂ nónó-á wɛ Yesu tyí sõwɑ̃h

[12] Yé yah, nɛ́núkù yɔ́ yĩn ye tyípékè de kèkõyɔ̃́. Kénɛ tyípékè ye yɔrɩ mɔ
kũnɛ. Tɛ́ névye pól mɛ kũ mnɔ sɔkɔ, pé pól-á sɔ̃́npílɛ tyípékè pɩ... [13] Moyisi
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pɔ tyípékè wɛ kèkõyɔ̃́. Ké pɔ́-ńkɛ̃ gbɩ̃́nɛ, tyípékè mɛ̀ náh sɔ̃̀ mɛ

‡ **4:17** 4.17 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 17.5. § **4:18** 4.18 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 15.5.

n mɔ n kõ. 14 Tɛ́ sépinɔ́ pól sɔkɔ, à tɔkɔ Adama gbĩ tyí, pópó à pɔ nɔ Moyisi
gbĩ tyí, névye pól sõ̀ mɛ kũ mnɔ sɔkɔ. Pè náh sénsɔ̃ tyípékè pɩ Adama tyí
kɔ̃lɛ ǹmɔ nɛ̂-á Liyel dêl pɩ, ǹtɛ kũ sõ̀ mɛ pélɛ n tɛ̃. Névi nɛ̂-á sõ̀ yĩnɛ à pɔ,
Adama pɩ ǹmɔ kètɔ̀lɛ.

15 Ǹtɛ tyípékè nɛ̂-á pɩ, kè náh mɛ sãh yah yah tɛ̃̌nɛ yõ̀bènɔrɩlɛ Liyel-á
nɛ̂nɛ n pɩ. Gbɩ ye, nɛ́núkù tɛ̃ wɔ tyípékè yĩn ye névye náhnáh ku ó; ǹtɛ
Liyel-á yõ̀bènɔrɩ nɛ̂ pɩ á tyí, ànɛ̂ wǎh syɔ̃ Yesu Krista tɔ gblɔ̌y núkúní tyí à
pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ nɛ́kwĩ́nkí tyí, sépi ye kal. 16 Liyel-á pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ, ké swɔ náh
mɛ núkúlɛ nɛ́núkù tyípékè mɛ̀ tyílɛ. Yé náh wɛ di, nɛ́núkù tyípékè yĩn ye
lékàh wɛ. Ǹtɛ névye tyípêl náhnáh píntɛnɔ náh ye Liyel yõ̀bènɔrɩ pɩ pé tyí
à pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ. 17 Gbɩ tɛ̃ wɔ ye nɛ́núkù tyípékè ye mɔ névyelɛ
kũ mnɔ sɔkɔ ó, ǹtɛ Liyel-á yõ̀bènɔrɩ ǹgbɛ̃ pɩ nónó tyí à pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ
yah sɔkɔ, pépi kɩ mɛ min sɔkɔ Yesu Krista gblɔ̌y núkúní gbõ̀ yõ, kɩ tɔ̃́rílɛ
n pɩ. 18 Sɔ̃́-á nɛ́núkù tyípékè pínɔ́ lékàhlɛ no pól yĩni tɛ̃, sɛ̃́ ó ye, nɛ́núkù
tyípépɛ̌y pínɔ́ yĩn ye no pól kɩ fɛ̃ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ, nɛ̂-á kɩ pè kɔ̃ pè kɩ tyɛ́-ńkɛ̃
min wɛ. 19 Sɔ̃́-á nɛ́núkù Liyel yóré yáhlenɔ pɔ kénɛ névye náhnáh kɔ̃ pè
pɩ tyípêl pípúlɛ, sɛ̃́ ó ye, nɛ́núkù Liyel yóré fɛ̃́nsyinɔ yĩn ye névye náhnáh
kɩ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ. 20 Tyi kõ̀nsàhnɔ́ tɛ̃ wɔlɛ, képah ye pɔ tyípêl
kɔ̃ sè kwel. Tɛ́ tyípêl-à kwel ńyãh sɔkɔ, Liyel n mó yõ̀bènɔrɩ pɩ nɛ́npɔ́ sɔkɔ
nɛ̂-á kal sépilɛ. 21 Kǎh pɩ sɛ̃́, sɔ̃́-á tyípékè névye pól dahbɩ kũ mnɔ sɔkɔ, sɛ̃́
ó ye, yõ̀bènɔrɩ nɛ̂-á Liyel n pɩ névye tyí à pélɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ, képah tɔ kɩ
tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ pé pól kɔ̃ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista gbõ̀ yõ.

6

Nɛ̂-à kwrɔ mɔ Yesu Kristalɛ, tɛ̃̌ kɩ min pɩ dùkù kɩ vi mɔ pɩ sɛ̃́nnɛ

1 Sɔ̃́ mɛ ápi kɩ yo yɔ̀ wɛ́? Á se yĩnɛ à yõ n sɔkɔ tyípêl pínɔ́ sɔkɔ, Liyel kõ à
yõ̀bènɔrɩlɛ n gbah n pɩ á tyí? 2 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Ápi á náh vi tyípêl pínɔ́ kõ á kɩ nɛ á
sɔ̃́ ku. Tɛ́ á kɩ pɩ sɔ̃́ tɛ́ kɩ tõ pɔ á minnɛ n pɩ tyípêl pínɔ́ sɔkɔ? 3 Yé náh pĩ nɛ,
ápi nónó pól-á wel wilki ni sɔkɔ à kwrɔ mɔ Yesu Kristalɛ, á wèlnwìlkìnɔ́
mɛ̀-á mɛ á kɩ nɛ kúnɔ́ sɔ̃́ ápi tɔ ku ǹnɛ wɛ̃ tyí di? 4 Wèlnwìlkìnɔ́ mɛ̀ sɔkɔ,
ápi tɔ ye ku ǹnɛ wɛ̃ tyí, tɛ́ yĩ ǹnɛ wɛ̃ tyí. Tɛ́ ǹ lékó-á yilki mɔ Sú Liyel
tɛ̃́nwɛnɔ ǹgbɛ̃ gbõ̀ yõ sɔ̃́, sɛ̃́ ye ápi tɔ min pɩ dùkù vi mɔ pɩ sɛ̃́nnɛ. 5 Yé náh
wɛ di, áyáh fyɔ̀ kwrɔ mɔ ǹnɛ à kũ dùkù núkú ku, ápi tɔ lékyî kɩ pɔ n yilki
n mɔ n pi ǹmɔ tyí kõlɛ. 6 Á yĩnɛ à pĩ nɛ áyáh sõ̀ mɛ n pɩ dùkù nɛ̂nɛ ǹgbòlɛ,
áyáh képah kwrɔ mɔ syɩ Kristalɛ dahnɩ yõ à ké tyí yɩkɩ, tɛ́ wɛ wil tyípékè
yɔ̃rɩ sɔkɔ. 7 Yé náh wɛ di, névi nɛ̂-à ku, tɛ̃ vyãh n dɛ tyípékè pínɔ́ sɔkɔ. 8 Tɛ́
áyâh fyɔ̀ ku ànɛ̂ Kristalɛ wɛ̃ tyí, á sɛ̃́nɔ́ mɛ ké yõ nɛ áyáh kɩ á min pɩ ǹnɛ
wɛ̃ tyí. 9 Ápi pĩ nɛ Krista lékó-á yilki mɔ, à náh tõ n ku n yah n pi, kũ náh
tõ tɛ̃ wɛ n pi ǹ tyí. 10 Wǎh kũ nɛ̂ ku yɔ̀, tyípêl tyí yɩkɩ yĩn ye kṹmm à ku.
Ǹtɛ núkúnúkú wǎh mɛ min sɔkɔ, à mɛ ǹ minnɛ n pɩ Liyel tyí yõ. 11 Sɛ̃́ ó
ye, yépi tɔ yĩnɛ yè pĩ nɛ yáh yé náh vi tyípêl pínɔ́ kõ á kɩ nɛ yé sɔ̃́ ku, tɛ́
mɛ min sɔkɔ Liyel tyí yõ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbõ̀ yõ Yesu Kristalɛ.

12 Gbĩ́ nɛ̂-á ye mɛ min sɔkɔ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ yɔ̀, yé káh tõ yɛ tyípékè pɔ
fyãh yé yõ, kè pɔ yélɛ n mɔ yé dyɔ dyɔ tyi pínɔ́ sɔkɔ dɛ́. 13 Yé káh tõ yé wil
gbɛ̃́nsê tɛ̃̀ntɛ̃̀nnɛ tyípêllɛ n pɩ á kɩ nɛ tyípékè sɔ̃́ n tɛ̃ yé yahlɛ dɛ́. Ǹtɛ yé yé
gblɔ̌ynɛ Liyel kõ. Yé mɛ á kɩ nɛ yé sɔ̃́ ku tɛ́ yé lékyî mɛ yilki mɔ. Yé yé wil

gbɛ̃́nsê tɜ̏ntɜ̏n pól fin mɔ Liyel kɔ̃ sè pɩ tyígbló pɩ pɩ tɔ̏npìyîlɛ. 14 Tyípékè
náh tɔ̃ n dɔkɔ n tɛ̃ n pi yé yɔ̃ póllɛ. Yé náh tɔ̃ mɛ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ gbɔ̏
sɔ̏ sɔkɔ dò. Liyel-á yɔ̏bènɔrɩ nɛ̂nɛ n pɩ yé tyí, képah gbɔ̏ sɔ̏ sɔkɔ ye yélɛ.

Gbɩ wɛ̃kì kɔ́lɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ

15 Á yĩnɛ à yo sɔ̃ yɔ̀ wɛ́? Áyáh fyɔ̀ mɛ yɔ̏bènɔrɩ gbɔ̏ sɔ̏ sɔkɔ, tɛ́ á náh
tɔ̃ mɛ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ gbɔ̏ sɔ̏ sɔkɔ, képah se yɔ́ n wɛ̃kɩ nɛ tyípêl pínɔ́
wɛ̃kì-á yɩkɩ mɔ á tyí? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! 16 Yé náh pĩ nɛ ńkɛ̃ yâh tɔ̏lɛ n pɩ ǹnî yɔ́ tyí
yɔ̃bɩ sɔ̃ yélɛ, tɛ́ n sah ǹ tyí yɔ̃, yè n pɩ tɛ̃ yɔ̃lɛ kègbɩ yɔ̃ di? Sɛ̃ ó ye, yâh n
sah tyípékè tyí yɔ̃, yè n pɩ ké yɔ̃bɩlɛ, ànɛ̂ kè n pɔ kũnɛ. Tɛ́ yâh n sah Liyel
tyí yɔ̃, yè n pɩ ǹ yɔ̃bɩlɛ, ànɛ̂ kè n pɔ gbɩ wɛ̃kì kɔ́lɔ́lɛ. 17 Yé lésɔ̃ mɛ tyípékè
yɔ̃rɩ sɔkɔ. Ǹtɛ yáh kwɔ́nɔ́ nɛ̂ wɛ, képah gbɔ̏ yɔ̃, núkúnúkú yé mɛ n sah
Liyel yóré yɔ̃ yé nnɔ póllɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, á ye wɛkɩ Liyel tyí. 18 Yé wil tyípékè
pínɔ́ sɔkɔ, tɛ́ de gbɩ wɛ̃kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ. 19 Yépi tyi yah yáhnkwlɔnɔ ye ń kɔ̃ mé
tyi nɔ́pilɛ n yo à yĩnɛ névye pɩ dùkùlɛ yɔ̀. Ǹgbòlɛ lésɔ̃, yáh yé wil gbɛ̃́nsê
tɜ̏ntɜ̏n póllɛ pɔ̏pɔ̏ ànɛ̂ tyítúkúnìnɛ n pɩ, à Liyel dêllɛ n pɩ sɔ̃; núkúnúkú, yé
sélɛ gbɩ wɛ̃kìlɛ n kɔ, yè n nɛ n mɛ wìlkìnsàhnɔ́lɛ Liyel tyí yɔ̃.

20 Yáh lésɔ̃ mɛ tyípékè yɔ̃rɩ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, nɛy náh mɛ yélɛ n kyĩ n mɔ nɛ
yé gbɩ wɛ̃kìlɛ n kɔ. 21 Kénɛ tyi nónó-á lésɔ̃ yé n pɩ, kwâh nɛ̂ mɛ yé wɛ sɔkɔ
sé sɔkɔ, à wil sen tyí sɔkɔ, nɛ̂-á mɛ yé yɔ̃ kwɛy mè sɔkɔ? Sépi tyɛ́-ńsahlɛ
kũ ye dò. 22 Ǹtɛ núkúnúkú, Liyel-á yé wilki tyípékè yɔ̃rɩ sɔkɔ, yé mɛ tɔ̏lɛ
n pɩ ǹmɔ tyí, nɛ̂-á kɩ yé kɔ̃ yé kɩ mɛ wìlkìnsàhnɔ́lɛ ǹ tyí yɔ̃, tɛ́ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃
min wɛ n pi ké tyɛ́-ńsah. 23 Yé náh wɛ di, tyípékè lédyáhnínɛ, kũ ye. Ǹtɛ
Liyel-á kwâh nɛ̂nɛ n yĩ névyelɛ n kɔ̃, tyɛ́-ńkɛ̃ min ye. Á képahlɛ névyelɛ n
kɔ̃ pé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̏ yɔ̃ Yesu Kristalɛ, ǹmɔ nɛ̂-á ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ.

7

Yesu yɔ̃ sɛ̃pú wìlnɔ́lɛ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ yɔ̃rɩ sɔkɔ

1 Ǹ yɯ̃́npyé, yé tyi kɔ̏nsàhnɔ́lɛ n pnɛ. Képah ye, máh kɩ nɛ̂ yo n pi yé tyí,
ké sèndì náh yélɛ. Névi tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ min sɔkɔ, à mɛ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ gbɔ̏ sɔ̏
sɔkɔ. 2 Sɛ̃ ó ye, sê nɛ̂-à de pɛ tyí, ǹ pɛ tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ min sɔkɔ, à mɛ ǹmɔ tyí
yɔ̃ fúr wɛ̃kì sɔkɔ. Ǹtɛ tɛ̃ pɛ-à fyɔ̀ pɔ yah kwlɔ, à kɩ mɛ ǹ gblɔ̌y yɔ̃ fúr wɛ̃kì
sɔkɔ. 3 Tɛ́ wàh de dɩ̃́ káhkí tyí tɛ́ ǹ pɛ sah min sɔkɔ, à kɩ n ye fɔ̀fínpɩlɛ. Tɛ́
ǹ pɛ-à fyɔ̀ pɔ yah kwlɔ, à kɩ mɛ ǹ gblɔ̌y yɔ̃ fúr wɛ̃kì sɔkɔ. Wàh de dɩ̃́ káhkí
tyí, fɔ̀fíkì náh képahlɛ. 4 Képah núkú ó ye ń yɯ̃́npyé, yépi wrɔ́-á kwrɔ mɔ
Kristalɛ, kè mɛ á kɩ nɛ yé tɔ sɔ̃ ku ǹnɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, yé náh tɔ̃ mɛ Moyisi tyi
kɔ̏nsàhnɔ́ gbɔ̏ sɔ̏ sɔkɔ. Ǹtɛ ǹ lékó-á yilki mɔ, yé mɛ ǹmɔ tyí yɔ̃ núkúnúkú,
nɛ̂-á kɩ á kɔ̃ á kɩ Liyel dyɔ dyɔ tyilɛ n pɩ. 5 Yé náh wɛ di, áyáh lésɔ̃ mɛ á
dyɔ dyɔ tyilɛ n pɩ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ lésɔ̃ mɛ tyípékè dékè kɔ̃
kè á tɛ̃, á kɔ̃ á mɛ tyilɛ n pɩ nónó-á kɩ kũnɛ á yĩni n tɛ̃ n pi. 6 Ǹtɛ núkúnúkú
kwâh nɛ̂ yɔ̃rɩ sɔkɔ-á lésɔ̃ álɛ, áyáh á náh vi kè kɔ̃ á kɩ nɛ á sɔ̃ ku, á ye
wil Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ gbɔ̏. Tɛ́ núkúnúkú á kɩ tɔ̏lɛ n pɩ Liyel tyí pɩ dùkù
késɑ̃́nnɛ ǹ Mirki gbɔ̏ yɔ̃. Kè náh tɔ̃ n pɩ n pi ǹgbò tyí kɔ̃lɛ gbɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̏ á mɛ
Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wɑ̃́rkínsàhnɔ́ gbɔ̏ sɔ̏ sɔkɔ.

Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́-á tir nɛ̂nɛ n pɩ

[7] Sɔ̃ mɛ ápi kɪ yo yɔ̀ wɛ́? Tyípékè se Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ? Ɔ́ɔ̃ dɛ́! Sépi
gbɔ̃̀ yõ ye ńmɔ pĩ tyípékèlɛ. Sépi-à sɔ̃̀ mɛ yó-ńkɛ̃nɛ nɛ ńkɛ̃: «Káh yĩ́wílkı̀lɛ
n pɪ!» Mé se náhkɪ pĩ nɛ tyípékè-á yĩ́wílkı̀ pínɔ́lɛ? [8] Kǎh pɪ sɛ̃́, tir kɔ̃̀nsàhnɔ́
mɛ̀ ye wɛ̃kı̀ yɪkɪ mɔ tyípékè kɔ̃ kè wɛ syɔ̃ à ńmɔ mɔ yĩ́wílkı̀ duke pól pínɔ́
sɔkɔ. Yé náh wɛ di, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-à sɔ̃̀ mɛ n knɛ, tǎhkı̀ náh n wɛ n
pi tyípékè sɔkɔ. [9] Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pɔ́-ńkɛ̃ gbĩ́nɛ, ńmɔ sɔ̃̀ mɛ min sɔkɔ.
Ǹtɛ tir kɔ̃̀nsàhnɔ́-á fyɔ̀ pɔ, tyípékè tǎhkı̀ wɛ [10] à pɔ ńmɔ min syi. Kénɛ tir
kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ yĩnɛ kè pɔ ńmɔ kɔ̃ mè min wɛ, képah ye pyě pɔ kũnɛ
ńmɔ yĩni tɛ̃ yɔ̀ sɔ̃. [11] Tyípékè ye syɔ̃ tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyí à ńmɔ pilki, tɛ́ kũnɛ
ń yĩni tɛ̃.

[12] Kǎh pɪ sɛ̃́, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pól mɛ yályál. Sè mɛ gbɪ wɛ̃kı̀ yõ, tɛ́
mó tɔ̃ mɛ plɛ. [13] Sépi nónó-á mɛ plɛ, sépi se n mɔ ńmɔlɛ kũ sɔkɔ? Ɔ́ɔ̃ dɛ́!
Tyípékè ye. Sɛ̃́ ye kè wɛ̃kɪ dal mɔ ké gblɔ̌y dùkùlɛ kwèy. Kè pil pèpɛy náh,
tɛ́ ń fike ko. Sɛ̃́ ye tyípékè pil pèpɛy náh tɛ́ gbah peke tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ yõ.

Névye mɛ tyı̂pékè mnɔ sɔkɔ

[14] Á pól pĩ yĩ́ĩ nɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-á wil Liyel tyí. Ǹtɛ ńmɔ gblɔ̌y dyɔ
dyɔ tyi pínɔ́ sɔkɔ, mé mɛ yɔ̃ sɔ̃ ńnɛ pè tɛ̃ yãm tyípékè tyí. [15] Kègbɪ yõ, máh
nɛ̂nɛ n pɪ, mé náh ké dùkùlɛ n pnɛ. Mâh mɛ ké tyí nɛ mé pèpɛy nɛ̂ pɪ, mé
náh képahlɛ n pɪ. Tɛ́ ń dêl-á nɛ̂ wɔlɛ, mè n pyě képahlɛ n pɪ. [16] Ǹtɛ mâh
ń dêl tirlɛ n pɪ, mé sah ké yõ nɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-á mɛ plɛ. [17] Kǎh pɪ
sɛ̃́, ńmɔ náh n pɪ kélɛ yɔ̀ dɛ́, tyípékè nɛ̂-á ń sɔkɔ, képah ye n pɪ kélɛ. [18] Yé
náh wɛ di, tyípépɛ̌y yó ńtɛ̃ náh mɛ ń gblɔ̌y dyɔ dyɔ tyi sɔkɔ. Tyípépɛ̌y pínɔ́
sõnɔ mɛ ń sɔkɔ, tɛ́ ké fɛ̃npɪnɔ tǎhkı̀ náh n wɛ ń sɔkɔ. [19] Mâh mɛ ké tyí nɛ
mé tyípépɛ̌y nɛ̂ pɪ, mé náh kélɛ n pɪ. Ǹ tɛ́ n pyě pèkè wɔlɛ n pɪ nɛ̂ tyí náh
nɔ ń tyí. [20] Ǹtɛ mâh ń dêl tirlɛ n pɪ, ńmɔ náh n pɪ kélɛ yɔ̀ dɛ́, tyípékè nɛ̂-á ń
sɔkɔ, képah ye n pɪ kélɛ. [21] Máh nɛ̂ kyɔmɪ wɛ ń gblɔ̌y sɔkɔ, kè wɛ yɔ̀: Mâh
mɛ ké tyí nɛ mé tyípépɛ̌y pɪ, pèkè ó n nɛ n yĩn ń yah. [22] Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
tyí nɔ yĩ́ĩ ń tyí ń nɪ póllɛ. [23] Ǹtɛ mé kè kyɔmɪ wɛ nɛ, sépi nónó tyí-á nɔ yĩ́ĩ
ń tyí, mâh nɛ mé sé wɛ̃̀llɛ n kɔ, kwâh yó n wɛ ń sɔkɔ nɛ̂-á mɛ sélɛ n fwo.
Kénɛ kwâh ye mɔ sah ńnɛ tyípékè yɔ̃rɪ sɔkɔ. [24] Ń yãm pínɔ́ dùkù tɛ̃nɛ n
yah yɔ̀ lɛ́! Nɛ̂ tɛ̃ ó kɪ pɔ wɛ syi fin mɔ ńnɛ kénɛ kwâh tyí, képah nɛ̂-á n mɔ
ń yõ kũnɛ? [25] Liyel ye, ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ. Gbílkínɔ́ nɛ n sah
ǹ yõ képah yĩnnɛ.

Mâh nɛ mé kè yo yɔ̃̀tukulɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀l kɔ́lɔ́ tyí mɛ ń tyí ń nɪ
sɔkɔ. Ǹtɛ ń gblɔ̌y dyɔ dyɔ tyi pínɔ́ sɔkɔ, mé mɛ tyípékè yɔ̃rɪ sɔkɔ.

8

Névi nɛ̂-á yɛ Liyel Mirki kɔ̃ kè ǹ yahlɛ n tɛ̃

[1] Núkúnúkú tɛ̃nɛ, nónó wrɔ́-á mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Yesu Kristalɛ, Liyel tukey
náh tɔ̃ n syɪkɪ n pi pé yõ. [2] Yé náh wɛ di, Liyel Mirki nɛ̂-á minnɛ névilɛ n kɔ̃
tɛ̃ wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ, képah ye wɛ wilki ńmɔlɛ tyípékè
ànɛ̂ kũ mnɔ sɔkɔ. [3] Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh sɔ̃̀ fɛ̃ képah pɪ n pi dò. Névye
gblɔ̌y dyɔ dyɔ tyi pínɔ́ sɔ̃̀ mɛ kǎn pɪ kélɛ képah ye. Kǎh pɪ sɛ̃́, Liyel mɛ ǹ
Píɗĩ́ tɛkɪ mɔ à pɔ dubi névi wil dùkùlɛ ǹ tyí ápi tyípêl pípú tyí kɔ̃lɔ, tɛ́ ku
ápi tyípêl yĩnnɛ, sé tyí wɛ n yɪkɪ yĩnnnɛ névye sɔkɔ. [4] Ápi nónó-á á dyɔ yĩ́ĩ

tyi wɛ yɛ, tɛ́ Liyel Mirki sȍ tɛ̃. Liyel kè pɩ nɛ á fɛ̃ tyi kȍnsàhnɔ́ tyíyónɔ́lɛ
n pɩ. Képah ye à kɔ̃ à képah pɩ. 5 Yé náh wɛ di, névi nɛ̂-à yɛ ǹ dyɔ yɩ̃̋
tyi yah syi ǹ tyí, tɛ̃ sɔ̃nɔ n nɛ n mɛ ǹ dyɔ yɩ̃̋ tyi ó yõ. Nɛ̂-à mó yɛ Liyel
Mirki yah syi ǹ tyí, tɛ̃ sɔ̃nɔ n nɛ n mɛ Liyel Mirki dyɔ yɩ̃̋ tyi ó yõ. 6 Wâh
á dyɔ yɩ̃̋ tyi sȍ tɛ̃, ké syȉ-ǹsah n pɩ kũnɛ. Tɛ́ wâh Liyel Mirki dyɔ yɩ̃̋ sȍ tɛ̃,
ké syȉ-ǹsah n pɩ yèvɩnɩ ànɛ̂ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ́nɔ́lɛ. 7 Kègbɩ yõ, névye nónó
dyɔ yɩ̃̋ tyi-á yah syi pé tyí, Liyel sépɛ́bí ye pélɛ pǎh sɔ̃npílɛ yahle sàhnɔ́lɛ
Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ yóré yõ. Pè náh fɛ̃ sé wȁl kɔ ńtɛ̃nɛ dò. 8 Tɛ́ névye-à pé
gblɔ̌y dyɔ yɩ̃̋ tyilɛ n pɩ, Liyel yɩ̋ náh n yuku pélɛ. 9 Yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé náh
mɛ yé gblɔ̌y dyɔ yɩ̃̋ tyilɛ n pɩ. Liyel Mirki dyɔ yɩ̃̋ tyi ye yé mɛ n pɩ, képah
nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ. Krista Mirki-à n knɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ náh mɛ ǹ tyí yõ.
10 Krista-à mɛ yé yahlɛ n tɛ̃, yé kɩ sénsɔ̃ pɔ kũ n pi ó, ǹtɛ Liyel Mirki gbȍ
yõ, yé pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ à tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ. 11 Liyel nɛ̂-á yilki mɔ
Yesu lékólɛ, ǹ Mirki-à kɩ mɛ yépi tɔ sɔkɔ, yáh sɔ̃ pɔ ku, yé lékyî kɩ yilki mɔ
kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ.

12 Képah ye ń yṹnpyé, á yĩnɛ à Liyel Mirki dyɔ yɩ̃̋ tyilɛ n pɩ, á náh tɔ̃
yĩnɛ à á gblɔ̌y dyɔ yɩ̃̋ tyílɛ n pɩ. 13 Yâh yé dyɔ yɩ̃̋ tyilɛ n pɩ, yé kɩ ku. Ǹtɛ
Liyel Mirki gbȍ yõ yâh yé dyɔ yɩ̃̋ tyi wɛ yɛ, yé kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ. 14 Yé
náh wɛ di, Liyel Mirki-à nónó yahlɛ n tɛ̃, Liyel wɛ̃npȉ ye pélɛ. 15 Liyel-á ǹ
Mirki nɛ̂nɛ yé kɔ̃, kè náh yélɛ n mɔ yɔ̃rɩ pínɔ́ sɔkɔ ànɛ̂ tîki pínɔ́ sɔkɔ dɛ́.
Képah ye pɩ yélɛ Liyel wɛ̃npȉlɛ, tɛ́ yé fɛ̃ n yo yɩ̋npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Bɔ̌, ápi
Sú!» 16 Liyel Mirki mɛ̀ ńtɛ̃ ye á kɔ̃ á sɛ̃ yɩ̃̋ ké yõ nɛ Liyel wɛ̃npȉ-á álɛ. 17 Tɛ́
áyáh fyɔ̀ pɩ ǹ wɛ̃npȉlɛ, á vyãh kɩ wɛ pèpɔrɩ sɔkɔ, wǎh ǹ vyãhlɛ ǹ wɛ̃npȉ kɔ̃
nɛ̂ tyí sɔkɔ. Liyel-á pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ Krista tyí, ápi tɔ vyãh kɩ wɛ ké sɔkɔ. Áyáh
fyɔ̀ mɛ yèvyãhrɩlɛ n pɩ wɛ̃ tyí Kristalɛ, gbílkínɔ́ kɩ n sah n pi á yõ ǹnɛ wɛ̃
tyí.

Gbîlkînɔ́ nɛ̂-á kɩ pɔ n wɛ n pi

18 Mé pĩ nɛ áyáh mɛ yèvyãhrɩ nɛ̂ sɔkɔ kwɛy mɛ̀nɛ, képah náh mɛ sãh
n yah yah tɛ̃nɛ gbílkínɔ́ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á kɩ pɔ n sah n pi á yõ ńsȍ̂nɛ. 19 Liyel
wɛ̃npȉ-á kɩ gbílkínɔ́ wɛ n pi sɔ̃, képah ye ǹ yȋ mɔ́nɔ́nɔ pól mɛ n dɛkɩ. 20 Yé
náh wɛ di, Liyel yȋ mɔ́nɔ́nɔ pól mɛ yɔ̃re kɛ̃ tǎhkȉ yɔ́ gbȍ sȍ sɔkɔ. Pépi dyɔ
dyɔ tɛ̃ náh nɛ kè pɩ sɛ̃ dɛ́. Nɛ̂-á sah pélɛ ké gbȍ sȍ, ǹmɔ ye pɩ kélɛ. Ǹtɛ gbȍ
sàh-ǹsah tɔ̃ mɛ pé tyí. 21 Sɔ̃ yɔ́ mɛ n pi, Liyel yȋ mɔ́nɔ́nɔ pól kɩ pɔ n wilki n
pi yɔ̃rɩ sɔkɔ yíkínɔ́ pí-ò gbȍ. Tɛ́ kɩ gbílkínɔ́ wɛ wɛ̃ tyí Liyel wɛ̃npȉlɛ. 22 Ǹtɛ
à pɔ syɩ kwɛy mɛ̀ tyí, á pĩ nɛ Liyel yȋ mɔ́nɔ́nɔ pól-á mɛ n gbĩ kúrntɛ̃sè tyí
kɔ̃lɛ yèvyãhrɩ tɛ̃ tyí. 23 Tɛ́ kè náh yĩn pépi ó tyí dɛ́, Liyel-á ǹ Mirkilɛ ǹgbòlɛ
ápi nónó kɔ̃, ápi tɔ mɛ n gbĩ á fɔkɔ táhlɔ́ sɔkɔ, mɛ gbȉyȉkȉlɛ n syɩkɩ sɔ̃ nɛ̂-á
Liyel kɩ kè wɛ̃kɩ n pi nɛ áyáh pɩ pé wɛ̃npȉlɛ, tɛ́ kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ dal mɔ.
24 Yé náh wɛ di, á ye pwáhnmɔnɔ wɛ. Tɛ́ kè mɛ á kɩ nɛ sɔ̃-á ńkɛ̃nɛ névi ǹ
gbȍ sah kwâh yɔ́ pɔ́nwɛnɔ yõ. Ǹtɛ wàh kè wɛ syi tɛ, à náh tɔ̃ ǹ gbȍ sah n
pi ké pɔ́nwɛnɔ yõ dò. Wàh kè wɛ syi tɛ, à kɩ tɔ̃ ǹ gbȍ sah sɔ̃ ké pɔ́nwɛnɔ
yõ? 25 Ǹtɛ áyâh tɔ̃nȉ mɛ kwâh nɛ̂ wɛ́nsyi-ńkɛ̃nɛ, ǎ sɔ̋mnɔ́ pɩ ǹ tɛ́ á gbȍ sah
ké pɔ́nwɛnɔ yõ.

26 Sɛ̃ ó ye, Liyel Mirki tɔ mɛ ápilɛ n yohnɩ n mɔ á tɛ̃nkwlɔ́nɔ yĩnnɛ. Yé
náh wɛ di, ápi náh pĩ nɛ̂-á yĩnɛ nínɔ́lɛ. Ǹtɛ Liyel Mirki mɛ nírílɛ n pɩ ápi
tyí nɛ̂-á ápi náh fɛ̃ ké dùkù yah yo. 27 Tɛ́ Liyel nɛ̂-á névye fɔkɔ táhlɔ́lɛ n

pnɛ, ǹ Mirki-á mɛ nɛ̂nɛ n yah n kɔ̃, ǹmɔ kélɛ n pnɛ. Yé náh wɛ di, ǹ Mirki
nírílɛ n pɩ Yesu yõ sɛ̃pú tyí à yĩnɛ ǹmɔ dyɔ yɩ̃́ɩ̃ tɛ̃nɛ.
28 Á mó tɔ̃ pĩ tɔlɛ nɛ Liyel tyí-á nɔ nónó tyí, ǎ tyi póllɛ n pɩ pépi tyí pɛkɩ
yĩnnɛ, pépi nónó-á à ye à yĩnɛ wǎh kè yah tɔkɔ sah sɔ̃. 29 Liyel-á nónó yah
wilki ǹgbò dùkùlɛ, à ye kwãh tɛ̃ kè yah tɔkɔ tɔlɛ nɛ pǎh yĩnɛ pè pɩ pé Píɗɩ̃́
tyí kɔ̃lɛ, ǹmɔ kɔ̃ à pɩ pé pól nɛ́nkyílɛ. 30 Wǎh kwãh tɛ̃ nónó yah tɔkɔ, à ye
pè ye tɔlɛ. Wǎh nónó ye, à ye pè pɩ nɛ́gblɔ́ tɔlɛ ǹ yah sɔkɔ. Wǎh nónó pɩ
nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ, à ye yõ yɔ̃nɔ́lɛ pè kɔ̃.
31 Sɔ̃ mɛ ápi kɩ yo yò wɛ́? Liyel-à mɛ ápilɛ, nɛ̂ kɩ fɛ̃ á fwo? 32 Ǹmɔ nɛ̂-á à
náh yɛ ǹ yɛ̃ngbɛ̃ Píɗɩ̃́ kɔ̃nɔ́lɛ, à à mɔ kũ kɔ̃ ápi pól yĩnnɛ. Ǎ kɩ pɩ sɔ̃ tɛ́ à náh
yî tɛ́lɔ́ póllɛ á kɔ̃ à n tahlɩ n pi ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ. 33 Liyel-á névye nónó yah wilki,
nɛ̂ tɛ̃ kɩ pɔ n tɔkɔ pélɛ n kɔ̃? Liyel ye pɩ névyelɛ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ. 34 Nɛ̂
kɩ tɔ̃ fɛ̃ Liyel tukey kɔ̃ kè kɩ syɩkɩ pé yõ? Yesu Krista ye ku, tɛ́ kè náh yĩn
képah ó tyí dɛ́, ǹ lékó yilki mɔ. Yé náh wɛ di, à mɛ tɛ̃nɔ́lɛ Liyel gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ,
tɛ́ mɛ nírílɛ n pɩ ápi tyí. 35 Ápi tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ Krista sɔkɔ, kwâh yɔ́ ńtɛ̃
náh fɛ̃ ké yah kõ n pi. Yèvyãhrɩ ò, tíkí képékè ò, fɔ̃́hnɔ́ ò, kwɛkɩ ò, kwâh kɛ̃́
ò, dlo ò, kũ ò, sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ ké yah kõ n pi. 36 Kè mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Áwɔ yĩnnɛ, ápi mɛ kũ dlo sɔkɔ sõmɛsɔ̃́. Pè
mɛ álɛ n pɩ á kɩ nɛ yípɛ̂y sɔ̃ pè tɛ̃ n yuku kò-ǹsah sɔkɔ.»* 37 Ǹtɛ sépi pól
sɔkɔ, á tyí-á nɔ Liyel nɛ̂ tyí, ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ á pɩ tɛ̃npnèpu ǹgbnɔlɛ. 38-39 Gbɩ
yõ, ápi tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ Liyel sɔkɔ, tɛ́ à syɔ̃ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí à
kélɛ á wɛ̃kɩ, ń sɛ̃nyĩnɔ mɛ ké yõ nɛ, kwáhmɔ́ní yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ ké yah kõ n
pi. Kàh kɩ sɔ̃ kũnɛ ò, kàh kɩ sɔ̃ minnɛ ò, kàh kɩ sɔ̃ yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩlɛ ò, kàh
kɩ sɔ̃ yɔ̃̀tɔ̃rínɔlɛ ò, kàh kɩ sɔ̃ kwɛy gbĩ tyilɛ ò, kàh kɩ sɔ̃ ńsɔ̃̂ tyilɛ ò, kàh
kɩ sɔ̃ tɛ̃npnènɔ́nɔlɛ ò, kàh kɩ sɔ̃ yĩ̂nyõ tǎhkìnɔ́lɛ ò, kàh kɩ sɔ̃ sétáh sõwãh
tǎhkìnɔ́lɛ ò, sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ ápi tyínɔnɔ yah kõ n pi ǹ tyí.

9

Yìkì nɛ̂ névye-á Liyel yah tɔkɔ

1 Krista tyí yõ ye ńnɛ. Képah ye, máh kɩ nɛ̂ yo n pi, gbɩ ye kélɛ, mìnì náh
mɛ ké sɔkɔ. Liyel Mirki ye ké sõnɔ dahbɩ tɛ ń sɔkɔ nɛ nɛ̂-á mé kɩ n yo n pi,
gbɩ-á kélɛ. 2 Yèkwɔrɩ ǹgbɛ̃ mɛ ń sɔkɔ. Ǹ nɩ mɛ n sukɛ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. 3 Yé náh
wɛ di, máh mɛ nɛ̂ tyí, ńmɔ tyí sɔ̃ náhkɩ yɩkɩ ànɛ̂ ń wrɔ́ mó gbɛ Kristalɛ ń
yṹnpyé swɔ sɔkɔ, pé pwah n mɔ yĩnnɛ, pépi nónó-á ń yìkì névyelɛ. 4 Pépi
ye Yisrayel nolɛ, Liyel-á nónó pɩ ǹ wɛ̃npìlɛ. Ǎ yõ yɔ̃nɔ́lɛ pè kɔ̃, tɛ́ yégbékè
kwrɔ mɔ pélɛ gbáyɩ̃́ náhnáhlɛ, tɛ́ tyi kõ sah pè kɔ̃, tɛ́ ǹ ni dùkùlɛ pè wɛ̃kɩ,
tɛ́ ǹ vyãhlɛ pè kɔ̃. 5 Abrahmɩ, ànɛ̂ Yisakɩ, ànɛ̂ Nsyakɔbɩpi ye pé náh tãnnɛ.
Yìkì núkú ye pélɛ Yesulɛ wǎh pɔ sétáh yõ. Ǹmɔ ye Liyellɛ, nɛ̂-á mɛ yíyìn
pól yõ. Ǹ yĩn nɛ n gbilki gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Amiina!
6 Máh nɛ̂ yo sɔkɔ yɔ̃̀tah, képah náh n wɛ̃kɩ nɛ Liyel náh n kɔ ǹ tyíyónɔ́
sɔ̃̀. Ǹtɛ Yisrayel no pól náh pɩ Yisrayel no yèsyìkìnìnɛ Liyel yah sɔkɔ. 7 Sɛ̃
ó ye, Abrahmɩ wɛ̃npì pól tɔ náh pɩ ǹ wɛ̃npì yèsyìkìnìnɛ. Ǹ píɗɩ̃́ Yisakɩ wɔ
wɛ̃npì ye kɩ n mɔ n kõ ǹ pétóbélɛ sɔ̃-á Liyel yo kélɛ ǹ tyí. 8 Mâh nɛ mé kè
yo pallɛ, wɛ̃npì nónó-á dubi gbɔynɛ, pépi náh Liyel wɛ̃npìlɛ. Nónó-á dubi
à yĩnɛ Liyel vyãh kɔ̃nɔ́lɛ, pépi ye ǹ wɛ̃npìlɛ. 9 Yé yah, Liyel lésõ ǹ vyãhlɛ

---

* 8:36 8.36 Yah n tɛ Gbálnɔ́ 44.23.

Abrahmɩ kɔ̃ nɛ ńkɛ̃: «Gbĩ yɔ́ yɩ̃̌nkɔ̃ gbɩ̃́nɛ, mé kɩ ń syɩ pɔ á tɩ̃̀nnɛ, tɛ́ Sara kɩ
mɛ dɩ̃́npir wɛ dubi.*» 10 Tɔ̂ɔ náh dɛ́, yé yah Wrebeka tɔ tyílɛ kɛ̀: Ápi sútó
Yisakɩ mɛ̀ ye dubi à kɔ̃ dɩ̃́npɩ̀ nɛ́pɩ̃̂ nímínɛ nónó-á kɛ̀nɩ̀nɩ̀nɛ. 11-13 Gbɩ̃́ nɛ̂-á
wɛ̃́npɩ̀ nɔ́pi náh tɔ̃́nɩ̀ dubi, pè náh tyítúkúnɩ̀ pɩ, pè náh tyípéplɔ tɔ pɩ. Ǹtɛ
Liyel mɛ yo Wrebeka tyí nɛ: «Wɛ̃́npɩ̀ nɔ́pi sɔkɔ, nɛ́nkyí tɛ̃ kɩ pɔ pɩ gbɛ̃ tɛ̃
yɔ̃̀lɛ.»† Kè tɔ̃ mɛ wɑ̃́rkínɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y ńtɛ̃ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Nsyakɔbɩ wɔ
tyí ye nɔ ń tyí, Yesayu náh»‡ Yé náh wɛ di, képah n wɛ̃kɩ nɛ névi tyípínɔ́
náh Liyel n yah ǹ tɛ́ tɛ̃ yah n wilki. Névi nɛ̂-à ǹ dyɔ, tɛ̃ wɔ ye à n yah n
wilki.
14 Sɔ̃ mɛ ápi kɩ yo yɔ̀ wɛ́? Liyel náh mɛ n kɔ gbɩ wɛ̃kɩ̀ yɔ̃ di? Á mɛ n kɔ
gbɩ wɛ̃kɩ̀ yɔ̃ kɛ̀. 15 Yé náh wɛ di, à yo Moyisi tyí nɛ: «Mâh mɛ ké tyí nɛ
mé pèpɔrɩ pɩ névi nɛ̂ tyí, mě kè pɩ tɛ̃ tyí. Tɛ́ mâh mɛ ké tyí nɛ mé névi nɛ̂
yãm yah, mě tɛ̃ yãm yah.»§ 16 Kǎh pɩ sɛ̃, képah náh n wil névi dyɔ yɩ̃́ tɛ̃
sɔkɔ, képah náh pɩ ǹ gbáhntɛ̃nɔ sɔkɔ dɛ́. Ǹtɛ kè n wil Liyel ó tyí, nɛ̂-á névi
yãmnɛ n yah. 17 Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, Liyel-á yo
Yesyipti yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ tyí nɛ: «Ń tɛ̃́nwɛnɔ wɛ̃kɩ yɩ̃n ànɛ̂ ń yɩ̃n wil yɩ̃n ye kèkɔ̃yɔ̃́
pól sɔkɔ, ń kɔ̃ mé ǹ pɩ yɔ̃̀tɛ̃nɛ.»* 18 Kǎh pɩ sɛ̃, kàh Liyel dyɔ, ǎ ǹnî yãm
yah, tɛ́ kàh ǹ dyɔ ǎ ǹnî pɩ kùkùtǎhkɩ̀ névilɛ.
19 Gbɔ̀kénpɩ túkù kɩ fɛ̃ nɛ, kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ Liyel kɩ tɔ̃ n tɔkɔ névyelɛ n
kɔ̃ nɩ? Nɛ̂ se kɩ fɛ̃ ǹ dyɔ dyɔ tyi yah kɔ̃ nɩ? 20 Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃ ó mɛ áwɔlɛ, tɛ́ á
kɩ pɔ Liyellɛ n kɔ̃lɩ? Pɩ̃́n se kɩ fɛ̃ ké mɔ́-ò piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ à
pé mɔ sɛ̃ nɩ? 21 Pní mɔ́-ò tyí náh ǹ fãhrɩlɛ di? Á kɩ fɛ̃ tyígbí pɩ pɩ pɩ̃́n mɔ
kélɛ, tɛ́ kɩ tɔ̃ fɛ̃ ńyɑ̃̌n tyi pɩ pɩ pɩ̃́n mɔ kénɛ fãhrɩ ólɛ. 22 Liyel mɛ ké tyí nɛ
pé pé fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnɩ̀ wilki mɔ, pé mó pé tǎhkɩ̀ wɛ̃kɩ. Tɛ́ wǎh mó tɔ̃ sɔ̃̀ yɩ̃nɛ à
ǹ fɔkɔ vyãh névye nónónɛ, à sɔ̃́mnɔ́ pɩ tɛ́ ǹ gblɔ̃̀y yɛ náhnáh pé tyí. 23 Ǹtɛ
ǹ tɔ̃́rí-á mɛ gblò dùkù nɛ̂nɛ, à sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé kélɛ no tɛ́lɔ́ wɛ̃kɩ, wǎh
pépi nónó yãm yah tɛ́ pè yah wilki sah ǹ tɔ̃́rí sɔkɔ de yɩ̃nnɛ. 24 Tɛ́ kénɛ
névyelɛ, ápi ye. Á náh á yah wilki Nsyifunɔ ó sɔkɔ dɛ́, ǹtɛ à túkù yah wilki
yɩ̀kɩ̀nɩ̀ tɛ́lɔ́ sɔkɔ, 25 sɔ̃-á Liyel kè yo sah Wose sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Névye nónó
náh sɔ̃̀ mɛ ńmɔ nolɛ, mé kɩ pélɛ n ye ń nolɛ. Yɩ̀kɩ̀ nɛ tyí náh sɔ̃̀ nɔ ń tyí,
mé kɩ kélɛ n ye ń dyɔ yɩ̃́ yɩ̀kɩ̀lɛ.† 26 Tɛ́ ńyãh sɔkɔ-á lésɔ̃ kè yo pé tyí nɛ ńmɔ
no náh pélɛ, nɛ́npɔ́ mɛ̀ ó sɔkɔ ye tɔ̃ pè kɩ ye pélɛ Min nɛ́tɛ̃ Liyel wɛ̃́npɩ̀lɛ.»‡
27 Yesayi tɔ mó yo Yisrayel no tyí sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Yisrayel névye-à sɔ̃ mɛ dò
pnɛ yɔ gbɔ̀pɔ sèmɩ̀yɑ̃́hrí sɔ̃, kwéy ó ye kɩ n pwah n pi pé sɔkɔ. 28 Yé náh
wɛ di, TƐ̃̀ ŃGBƐ Liyel-á tyi nónó yo, à kɩ sè pɩ dal mɔ súú sétáh yɔ̃.»§ 29 Tɛ́
Yesayi tɔ̃ lésɔ̃ kè yo sah nɛ ńkɛ̃: «Tyi pól tyí tɛ̃́nwɛ-ò TƐ̃̀ ŃGBƐ Liyel-à sɔ̃̀ mɛ
á túkù sàh-ǹkɛ̃́nɛ min sɔkɔ, á duku náhkɩ to Sodɔmɩ ànɛ̂ Gbomɔrɩ névye
tyí kɔ̃lɛ.»
30 Sɔ̃ mɛ ápi kɩ yo yɔ̀ wɛ́? Névye nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ
Liyel yah ǹ yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yɔ̃, pépi nónó-á pè náh sɔ̃̀ mɛ kélɛ n yah n kɔ̃. 31 Tɛ́
Yisrayel no nónó wɔ-á pyě sɔ̃̀ mɛ n yah n kɔ̃ nɛ pé pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah
Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ gbɔ̃̀ yɔ̃, pè náh wɛ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ képah gbɔ̃̀ yɔ̃.
32 Sɔ̃ pɩ tɛ́ pé náh wɛ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ wɛ́? Pè náh sɔ̃̀ mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel

* **9:9** 9.9 Yah n tɛ Yenɛsɩ 18.10. † **9:11-13** 9.11-13 Yah n tɛ Yesɛsɩ 21.23. ‡ **9:11-13** 9.11-13 Yah n tɛ Malaki 1.3. § **9:15** 9.15 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 33.19. * **9:17** 9.17 - yah n tɛ Yálnɔ́ 9.16. † **9:25** 9.25 - Yah n tɛ Wose 2.25. ‡ **9:26** 9.26 - Yah n tɛ Wose 2.1. § **9:28** 9.27-28 - Yah n tɛ Yesayi 10.22-23.

yõ sɛ̃nɔ́ gbȍ yõ, pè sȍ wɛ nɛ ńkɛ̃ pé tyíṕínì-á kɩ fɛ̃ pé pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah
képah ye. Pé gbáhkì ye pyě pè mɩ pé wilki n mɔ mɔ dáhkì tyí yɔ̀ sɔ̃. 33 Kénɛ
dáhkìlɛ, Yesu Krista ye. Képah tyí ye wɑ̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ
nɛ ńkɛ̃: «Yé yah, mé kɩ gbáhkì mɩ mɩ dáhkì yɔ́ sah Siyõ kwil sɔkɔ. Névye
wilki n mɔ mɔ tɛ́dáhkì yɔ́ ye kélɛ. Ǹtɛ névi nɛ̂-à ǹ gbȍ sah ké yõ, sen náh
tɛ̃ tɛ̃ n pi.»*

10

1 Ń yű̃npyé, máh mɛ nɛ̂ tyí ń nɩ póllɛ, képah ye nɛ Nsyifunɔ pwáhnmɔnɔ
wɛ. Mé mɛ Liyellɛ n ni pé tyí képah tyí sɔkɔ. 2 Yé náh wɛ di, mé kɩ fɛ̃
kè yo nɛ pǎh mɛ gbah tɛ̃ yı̋̃ Liyel wɛ̃kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ, ǹtɛ pǎh mɛ kélɛ n pɩ
yı̋tũri sɔkɔ. 3 Liyel-á névilɛ n pɩ nɛ́gbílɛ ǹ yah sɔkɔ dùkù nɛ̂nɛ, pè náh kè
pı̃. Tɛ́ pé yɛ̃́ngbɛ̃ tyílɛ n pɩ, tɛ́ Liyel tyí wɔ yahle. 4 Krista ye pɔ Moyisi tyi
kȍnsàhnɔ́ tyi pɩ syɩ sé yı̃n tyí. Névi nɛ̂-à sɛ̃ Krista yõ, tɛ̃ kɩ pɩ nɛ́gbílɛ Liyel
yah sɔkɔ.

5 Névi-á fɛ̃ n pɩ n pi nɛ́gbílɛ tyi kȍnsàhnɔ́ gbȍ yõ dùkù nɛ̂nɛ, Moyisi-á nɛ̂
wãrkɩ ké tyí sɔkɔ kè wɛ yɔ̀: «Névi nɛ̂-à tyi kȍnsàhnɔ́ sɔkɔ tyíyónɔ́lɛ n pɩ,
tɛ̃ kɩ ǹ minnɛ n pɩ sépi gbȍ yõ.»* 6 Ǹtɛ névi-á n pɩ nɛ́gbílɛ Krista yõ sɛ̃nɔ́
gbȍ yõ dùkù nɛ̂nɛ, kè mɛ yónɔ́lɛ képah tyí sɔkɔ nɛ: «Káh nɛ n sõ á fɔkɔ
sɔkɔ nɛ: ‹Nɛ̂ kɩ dɔkɔ kyɩ yı̂nyõ?›» Nɛ̂ kɔ́r-á, kɩ kyɩ Krista kõ à kɩ tiki pɔ.
7 Képah náh pɩ: «Nɛ̂ kɩ tiki yuku sétáh sõwãh?» Nɛ̂ kɔ́r-á, kɩ kyɩ Krista kõ
à kɩ wil lékókwíl kɩ dɔkɔ pɔ. 8 Ǹtɛ tir nɛ̂ mɛ tõ yónɔ́lɛ wɛ́? Kè mɛ yónɔ́lɛ
nɛ: «Liyel wɛy mɛ á tnô. Kè mɛ á vyãh sɔkɔ ànɛ̂ á nɩ sɔkɔ.» Kénɛ wɛynɛ,
Yesu Krista yõ sɛ̃nɔ́ wɛy ye kélɛ, áyáh mɛ nɛ̂nɛ n yo n kõ.† 9 Wâh kè yo á
vyãhlɛ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ-á Yesu Kristalɛ, tɛ́ sɛ̃ ké yõ á nɩ sɔkɔ nɛ Liyel-á ǹ lékó
yilki mɔ, á kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ. 10 Wâh sɛ̃ Liyel yõ á nɩ sɔkɔ, képah álɛ n pɩ
nɛ́gbílɛ; ànɛ̂ wâh kè yo á vyãhlɛ, képah álɛ n pwah n mɔ. 11 Á náh wɛ di,
kè mɛ wɑ̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ névi nɛ̂-à sɛ̃ Krista yõ, sen
náh tɛ̃ tɛ̃ n pi. 12 Kǎh pɩ sɛ̃, wǎhkì náh mɛ Nsyifunɔ wrɔ́ ànɛ̂ nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ núkú ó ye mɛ pé pól tyí, nɛ̂-á pèpɔrɩlɛ n pɩ no pól tyí
nónó-á ǹnɛ n ye n gbo. 13 Yé náh wɛ di, kè mɛ wɑ̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Névi nɛ̂-à Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ye gbo, tɛ̃ kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ.»
14 Ǹtɛ sɔ̃ mɛ pè kɩ ye gbo ǹnɛ, nɛ́ pè náh sɛ̃ ǹ yõ? Ǹ tyí wɛ́nnoh-ńkɛ̃nɛ,
pè kɩ sɛ̃ sɔ̃ ǹ yõ? Pè kɩ wɛ noh sɔ̃ ǹ tyílɛ nɛ́ nɛy náh ǹ tyí wɛ yo pé tyí?
15 Tɛ́ sɔ̃ mɛ Liyel wɛy kɩ yo, nɛ́ névi náh tɛkɩ mɔ ké yo yı̃nnɛ? Képah ye
kè mɛ wɑ̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Kè mɛ nìvìnìnɛ wâh
Nìvìnì tir yópú wɛ pè pé gbáhkì tɔkɔ n pi.»‡ 16 Ǹtɛ no pól se yɔ́ Nìvìnì
tir fɛ̃ syi? Yé yah, Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò Yesayi lésõ mɛ píkínyahnɔlɛ n pɩ nɛ
ńkɛ̃: «Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ápi-á tir nɛ̂nɛ n yo, nɛ̂ sɛ̃ ké yõ?»§ 17 Sɛ̃ ye Krista yõ sɛ̃nɔ́ n
wɛ Nìvìnì tir nóhnɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ Nìvìnì tir mɛ̀nɛ mó, Yesu Krista tyí yónɔ́ ye.
18 Ǹtɛ à; pè náh ǹ tyí yónɔ́ noh yah di? Pè kè noh kyɔ́! Kè mɛ yónɔ́ ńtɛ̃nɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Pé yı̋npɔ̃ mɛ n dɔkɔ sétáh yõ pól sɔkɔ, pé
wɛy mɛ n yı̃ni n tɛ̃ kèkõyő̃ tȁntȁn pól tyí.»* 19 Ǹtɛ à; Yisrayel no náh lésõ
Liyel wɛy mɛ̀ syíkí-ńsah pı̃ di? Moyisi mó tõ kwãh tɛ̃ kè yo nɛ Liyel-á nɛ

* 9:33 9.33 - Yah n tɛ Yesayi 28.16 ; 8.14. * 10:5 10.5 Yah n tɛ Levitiki 18.5. † 10:8 10.8 Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 30.12-14. ‡ 10:15 10.15 Yah n tɛ Yesayi 52.7. § 10:16 10.16 Yah n tɛ Yesayi 53.1. * 10:18 10.18 Yah n tɛ Gbálnɔ́ 19.5.

ńkɛ̃: «Mé kɩ kè pɩ yé kɔ̃ yé kɩ yȉkȉ fɔ̋rɔɔ yɔ́ yèwannɛ n yah. Yȉkȉ nɛ̂ névye-á
lékɑ̋m kɛ̃ névyelɛ, mé kɩ kè pɩ yé kɔ̃ yé kɩ pé dyɔlɛ n yɔ.»† [20] Yesayi ǹ nɩ
syãh kè yo ńtɛ̃nɛ nɛ Liyel-á nɛ ńkɛ̃: «Névye nónó náh sɔ̏ mɛ ńmɔlɛ n yah
n kɔ̃, pépi ye wɛ ńnɛ. Névye nónó náh sɔ̏ mɛ kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ n yah n kɔ̃
ń tyí, mé ń gblɔ̌ynɛ pépi wɛ̃kɩ.» [21] Ǹtɛ Yisrayel no tɛ̃ wɔ tyí sɔkɔ, Yesayi
nɛ Liyel-á nɛ ńkɛ̃: «Gbɩ̃̋mɛgbɩ̃̋ mè n nɛ n mɛ ń gbɑ̏n yɩkɩ mɔ pè syɩkɩ n tɛ̃,
pépi nónó-á nòhnɩ̀-ǹkɛ̃ ànɛ̂ kèlékɛ̃ névyelɛ.»‡

11

Liyel náh ǹ náh vi Yisrayel no kɔ̃

[1] Ǹtɛ-à, Liyel se ǹ náh vi ǹ no Yisrayel tãn kɔ̃? Ɔ̃̋ɔ̃ dɛ́! Yé náh wɛ di, ńmɔ
tɔlɛ Yisrayel nɛy ye dò. Abrahmɩ náh nɛy yɔ́ ye ńnɛ, nɛ̂-á wil Bɛ̃nsyamɛ
yȉkȉ sɔkɔ. [2] Liyel náh ǹ náh vi ǹ no kɔ̃ wăh kwãh tɛ̃ nónó yah wilki sah dɛ́.
Yé se kɩ nɛ yé pɩ̃̋nɔ́ náh mɛ ké sɔkɔ nɛ, kăh mɛ wɑ̋rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ Yeli-á sɔ̏ mɛ n tɔkɔ Yisrayel nolɛ n kɔ̃ Liyel tyí [3] nɛ ńkɛ̃: «Tɛ̃
ǹgbɛ̃, pè ye á tɛ̃ntɔ̏ syínyopu ko mɔ, tɛ́ sárká súkɛ́nkɔ̃-ńtɑ̂n yɩkɩ nónó-á mɛ
áwɔ tyí yɔ̃. Ǹmɔ ó wũ ń gblɔ̌y, tɛ́ pè tɔ̃ mɛ n yah n kɔ̃ ń kònmɔ-ńsahlɛ.»
[4] Ǹtɛ sɔ̃ mɛ Liyel yo ǹ tyí? Ȁ nɛ: «Mé ye díbí nɛ̂pȋ kèyɔ̃ tɔ̃̋nɔ́ kyɛgbɑ̃m (7
000) wilki sah ń gblɔ̌y tyí, nónó-á pè náh gbètukunɔ di fal fal tɔ̏ Baal yah
sɔkɔ à kè gbilki.» [5] Képah núkú ó ye kwɛy mè tɔ sɔkɔ, névye kwéy yísyɔ́
mɛ wũ tɛ̃ Liyel-á yɔ̏bènɔrɩ pɩ nónó tyí à pè yah wilki. [6] Ǹtɛ yɔ̏bènɔrɩ-à kɩ
nɛ̂ Liyel pɩ pé tyí à pè yah wilki, pé tyípínɔ́ gbɔ̏ yɔ̃ náh mó tɔ̃ kɛ̀. Kàh mɛ
sépi gbɔ̏ yɔ̃lɛ, yɔ̏bènɔrɩ náh mó tɔ̃ dò. [7] Sɔ̃ mɛ ápi kɩ yo yɔ̀ wɛ́? Yisrayel
no-á nɛ̂nɛ n yah n kɔ̃, pé pól náh kè wɛ. Ǹtɛ Liyel-á nónó yah wilki pé
sɔkɔ, pépi ó wɛ kélɛ tɛ́ tɛ́lɔ́ wɔ ní mɛ tah tũ [8] sɔ̃-á kélɛ wɑ̋rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel
wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Liyel ye pè pɩ tɔ̋rɔ̀ɔ̀. Ȁ pé yɩ̃̋ pɩ sè náh mɛ n yah, tɛ́ pé
ní pɩ sè náh mɛ n nohnɩ, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ kwɛy mè tyí.» [9] Yɔ̏tɛ̃ dɩ̃̋ Davidi tɔ tɔ̃
kè yo nɛ ńkɛ̃: «Pé yɔ̃ke yĩnɛ kè pɩ pé tyí pé tɛ̃ tɛ̃ vyɔ́nɛ, ànɛ̂ pé tɛ̃ tɛ̃ kɛ̃̋ynɛ,
ànɛ̂ pé wilki n mɔ mɔ kwâhlɛ, kɩ pé tyítúkúnȉnɛ pè dyah. [10] Pé yɩ̃̋ mó nɛ
mɛ syȉȉ, pè káh fɛ̃ nɛ n yah, pè mó nɛ mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ gbɩ̃̋mɛgbɩ̃̋ tɔ́kɔ́bí sɔ̃
mɛ pé yɔ̃. [11] Ǹtɛ-à, Yisrayel no-á pé gbáhkȉ mɩ syɩkɩ sɛ̃-à, pè se kɩ wũ tɛ̃
sɛ̃ kũ̋mm? Sɛ̃ tɛ̃ wɔ náh dɛ́. Ǹtɛ pépi-á pilki, yȉkȉnȉ tɛ́lɔ́ mó pwáhnmɔnɔ
wɛ, pépi Nsyifunɔ kɔ̃ pè pé yèwannɛ n yah. [12] Ǹtɛ pépi-à pílkínɔ́-à kɩ mɛ
pɩ pèpɔrɩ wɛ́nɔ́lɛ kèkɔ̃yɔ̋ névye tyí, tɛ́ pé tɛ̃̋nkwlɔnɔ mɛ pɩ pèpɔrɩ wɛ́nɔ́lɛ
yȉkȉnȉ tɛ́lɔ́ tyí à, pépi-à pwáhnmɔnɔ wɛ tɛ, képah náh n pɩ n pi pèpɔrɩ
ǹgbɛ̃nɛ kal di?

Névye pwáhnmɔnɔlɛ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ

[13] Yépi nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, yépi tyí ye mé n yo wɛy mɛ̀nɛ núkúnúkú.
Yesu tɛ̃ntɔ̏ névi ye ńmɔlɛ nɛ̂-á mɛ tɔ̏lɛ n pɩ yépi yĩnnɛ. Tɔ̏ mè mɛ yɔ̃ yɔ̃nɔ́lɛ
ńmɔ tyí, [14] nɛ̂-á kɩ á no Nsyifunɔ kɔ̃ kè kɩ yȉkȉnȉ tɛ́lɔ́ yèwannɛ n yah, ń kɔ̃
mé kɩ pé túkù wɛ pwah mɔ. [15] Yé náh wɛ di, Liyel-á pè gbɛ milki képah-à
mɛ kèkɔ̃yɔ̋ névye wrɔ́ tɔ̃ sah Liyellɛ à, wàh tɔ̃ pɔ pé ye kwrɔ́ ǹnɛ, kè kɩ pɩ
sɔ̃ wɛ́? Kè náh n pɩ n pi á kɩ nɛ lékyȋ sɔ̃ yilki mɔ di?

† **10:19** 10.19 Yah n tɛ Tɔ̃̋nyonɔ 32.21. ‡ **10:21** 10.21 Yah n tɛ Yesayi 65.1-2.

16 Sèmukɔ pye nónó-á ko gbrolɛ, sépi-à kɩ mɛ wilki sah Liyel tyí yõ, sé
tɛ́ló pól tɔ mɛ ǹ tyí yõ. Séswɔ̂ sémîn-à mɛ sàhnólɛ ǹmɔ tyí yõ, ké yi᷅ngbần
tɔ kɩ mɛ ǹ tyí yõ. 17 Nsyifunɔ mɛ wólívî séswɔ̂ sɔ̋nɔ́ sɔ̃, tɛ́ Liyel mɛ ké
yi᷅ngbần kɔ̃lɩ. Tɛ́ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pépi mó mɛ á kɩ nɛ kyẽh sɔkɔ
wólívî séswɔ̂ sɔ̃, nɛ̂-á Liyel ké yi᷅ngbần kɔ̃lɩ kyɩ pukubi wólívî yòhkì sɔ̋nɔ́
tyí. Yáh Liyel yɔ̀̃bènɔrɩ nɛ̂ wɛ, képah n wil Nsyifunɔ tyí sɔ̃-á wólívî séswɔ̂
sɔ̋nɔ́ nìkì n yohnɩ n mɔ yi᷅ngbần púkúbínɔ́lɛ. 18 Képah ye, yi᷅ngbần nónó-á
Liyel kɔ̃lɩ kwɛ, yé káh sélɛ n yilɔ. Yé káh yé gblɔ̌ynɛ n yɔ̃ n sah, yépi tyí
náh sémînnɛ, pépi tyí ye sélɛ. 19 Yé kɩ fɛ̃ ń syah nɛ, Liyel-á yi᷅ngbần nópi
kɔ̃lɩ to tɛ́ yépi wɛ pukubi. 20 Gbɩ tɛ̃ wɔ ye, pépi Liyel yõ sɛ̃-ńkɛ̃ ye Liyel
kɔ̃ à pè kɔ̃lɩ to tɛ́ yépi wɛ pukubi pé swɔ sɔkɔ yé Liyel yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̀̃ yõ. Yé
náh yĩnɛ yè yé gblɔ̌ynɛ n gbilki. Kè pyě yĩnɛ kè nɛ n mɛ tíkílɛ yé tyí ńtɛ̃nɛ
ńkɛ̃. 21 Yé náh wɛ di, Liyel-à mɛ yɛ̀-ǹkɛ̃nɛ séswɔ̂ sɔ̋nɔ́ yi᷅ngbần kɔ̃lìnɔ́lɛ,
yépi wɔ se pyě à kɩ wɛ yɛ yâh sɛ̃-ńkɛ̃nɛ ǹ yõ? 22 Yé yah, Liyel plɛ, tɛ́ mó
tɔ̃ peke. Ȁ peke pílkípú yõ, tɛ́ n pɩ plɛ yépi tyí. Ǹtɛ yé yĩnɛ yè nɛ n mɛ ǹ
pèpɔrɩ mɛ̀nɛ n pnɛ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Képah-à pí-ńkɛ̃nɛ, yé tɔ kɩ kɔ̃lɩ milki. 23 Ǹtɛ
Nsyifunɔ tɔ-à kɩ pé kèlékɛ̃ pínɔ́ yal mɔ tɛ́ sɛ̃ Liyel yõ, Liyel kɩ pè tɔ̃ pukubi
séswɔ̂ sɔ̋nɔ́ tyí. Tɛ̃nwɛnɔ mɛ ǹmɔ tyí kɩ ǹ syɩ pè tɔ̃ pukubi. 24 Yé náh wɛ
di, yépi nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, yé mɛ á kɩ nɛ kyẽh sɔkɔ wólívî séswɔ̂ sɔ̃,
nɛ̂-á Liyel ké yi᷅ngbần kɔ̃lɩ kyɩ pukubi wólívî yòhkì sɔ̋nɔ́ tyí. Nsyifunɔ mó
mɛ wólívî séswɔ̂ sɔ̋nɔ́ yi᷅ngbần tyí kɔ̃lɛ nónó-á Liyel kɩ pè tɔkɔ pukubi sé
séswɔ̂ tyí.

Nsyifunɔ pwáhnmɔnɔlɛ

25 Ǹ yɔ̋npyé, mé kɩ Liyel tir wɔ̃bìnsàhnɔ́ yɔ́ tyí yah yo wah yé syah, sɔ̃nko
yè káh n pɔ yé gblɔ̌ynɛ n tɔkɔ n pɩ yĩ pɩ̃́púlɛ. Yé yah, Yisrayel no túkù kɩ
wũ tɛ̃ níkísekókó pínɔ́ sɔkɔ, pópó kɩ pɔ nɔ gbɩ̃́ nɛ̂-á nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
pè kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ, tɛ́ kɩ de Liyel no sɔkɔ. 26 Képah sɔkɔ, Yisrayel no
pól kɩ pyě pwah sɔ̃-á kélɛ wa̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
«Pwáhnmɔ-ò kɩ wil Siyõ kwil sɔkɔ. Ȁ kɩ pɔ Nsyakɔbɩ no tyípêl tókóbí tɛ̃ yõ
pé yõ. 27 Ǹmɔ Liyel-á kɩ pɔ pé tyípêl yɔ̃ mɔ pè kɔ̃, tɛ́ kɩ yégbékè nɛ̂ kwrɔ n
mɔ n pi pélɛ, képah ye yɔ̀.» * 28 Yah yɔ́lɛ, Liyel sépɛbí ye Yisrayel nolɛ pǎh
sɔ̃npílɛ Nìvìnì tir yahle, tɛ́ képah wɔ mó nɛkɩ yépilɛ. Ǹtɛ yah yɔ́lɛ, pépi ye
sɔ̀̃ à yah tɔkɔ pɩ ǹ nolɛ. Pé tyí nɔ ǹ tyí pé náh tãn yĩnnɛ. 29 Yé náh wɛ di,
Liyel-à kwâhlɛ névi kɔ̃, à náh ǹ yahlɛ n vi kélɛ n syi póllɛ. Wàh névi nɛ̂ ye,
à náh ǹ nahlɛ n vi tɛ̃nɛ n kɔ̃ póllɛ. 30 Ngbòlɛ, yé lésõ mɛ Liyel yóré yahle.
Ǹtɛ núkúnúkú, Nsyifunɔ tɔ-á ǹ yóré yahle, à mɛ yépi yãm yah. 31 Sɛ̃ ó ye,
Liyel yóré nɛ̂-á pè yahle núkúnúkú yɔ̀, tɛ́ Liyel mɛ yépi yãm yah, pépi tɔ
yãm yah yĩn ye à pɩ képahlɛ. 32 Yé náh wɛ di, Liyel yɛ no pól kɔ̃ pè ǹ yóré
yahle pé pól yãm wɛ n yah yĩnnɛ.

33 Liyel pèpɔrɩ mɛ gblò dɛ́! Léka̋m mɛ yĩ̋ ǹ sɔkɔ, ǹ fɔkɔ se mó tɔ̃ mɛ
dényĩnɔlɛ. Ǹ tyi tɛ̃ dùkù náh fɛ̃ n pĩ, ǹ syɔ̃-ǹtần tɔ náh fɛ̃ n pĩ ló.
34 Kè mɛ wa̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
«Nɛ̂ tɛ̃ wɔ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ sõnɔlɛ n pnɛ wɛ́?
Nɛ̂ tɛ̃ wɔ kɩ fɛ̃ vi᷅nmɔnɔlɛ à kɔ̃?†
35 Nɛ̂ kwâh yɔ́lɛ à kɔ̃,

* **11:27** 11.27 Yah n tɛ Yesayi 59.20-21. † **11:34** 11.34 - Yah n tɛ Yesayi 40.13.

tɛ́ à pɔ ké lédyáhnínɛ tɛ̃ kɔ̃ náhlɛ?»‡
36 Yé náh wɛ di, yíyi̋n pól wil ǹmɔ tyí. Ǹmɔ mɔ́nɔ́ ye sé póllɛ. Sé pól mɛ
ǹmɔ tyí yõ. Gbílkínɔ́ nɛ n sah ǹ yõ gbi̋mɛgbi̋. Amiina!

12

Min pínɔ́ késɑ̃́nnɛ Liyel wɛ̃kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ

1 Ń yṹnpyé, Liyel pèpɔrı pínɔ́ yĩnnɛ ápi tyí, mé kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ,
yé yé gblɔ̌ynɛ Liyel kɔ̃ yé sɔ̃ pı sárkálɛ ǹ tyí. Yè mó yé minnɛ n pı yályál
ǹ yah sɔkɔ, nɛ̂-á kı ǹ yi̋ yuku. Képah ye Liyel gbilki dùkù pèpɛynɛ, yáh
yĩnɛ yè nɛ̂nɛ n pı. 2 Yé káh kèkõyő névyelɛ n yah n pı. Ǹtɛ yé yɛ Liyel kɔ̃ à
lékɑ̃́m késɑ̃́nnɛ yé kɔ̃ sɔ̃nko yé vi mɔ. Képah sɔkɔ, tyi nónó tyí-á mɛ Liyel
tyí, yé kı tɛ̃ wɛ sélɛ n wah n pnɛ. Sépi ye pı tyi tyípéplɔlɛ, ànɛ̂ nónó tyí-á
nɔ ǹ tyí, ànɛ̂ nónó-á sɔ̌hkì kɛ̃́nɛ.
3 Liyel-á yɔ̋bènɔrı nɛ̂ pı ńmɔ tyí, képah yĩnnɛ mé kélɛ n yo yé nénúkù
núkú pól tyí nɛ, yé káh yé gblɔ̌ynɛ n gbilki n kah n mɔ. Yé yɛ gblɔ̌y
tíkínmɔnɔ sõnɔ nɛ n mɛ yé sɔkɔ, à yĩnɛ Liyel-á ǹ yõ sɛ̃́nɔ́lɛ yé nénúkù
núkú pól kɔ̃ sɔ̃. 4 Yé náh wɛ di, wil gbɛ̃́nsɛ̂ núkú núkú ye á pól tyí, tɛ́
tɑ̃̀ntɑ̃̀nnɛ sé tyí dò, nónó-á sé pól pı pı tyi mɛ sé tyí tyílɛ. 5 Sɛ̃́ ó ye, ápi tɔ
mɛ dò, ǹtɛ á pól pı wil gbɛ̃́nsɛ̂ núkúlɛ tyí kɔ̃lɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̀̃ yõ
Kristalɛ. Á pól kwrɔ mɔ pı núkúlɛ wil gbɛ̃́nsɛ̂ tɑ̃̀ntɑ̃̀n tyí kɔ̃lɛ nónó yétɔ̂̃-á
mɛ wɛ̃nɛ n tɛ̃. 6 Liyel-á pèpɔrı pı á tyí à nónónɛ á kɔ̃, sè mɛ sé tyí tyílɛ.
Nɛ̂ tyí-à kı mɛ Liyel tɛ̃ntõnè syínyonɔlɛ, tɛ̃ kélɛ nɛ n pı à yĩnɛ Liyel yõ
sɛ̃́nɔ́ wɛ̃kìlɛ. 7 Nɛ̂ tyí-à kı mɛ sónmɔnɔlɛ névye tyí, tɛ̃ nɛ n so n mɔ pé tyí.
Nɛ̂ tyí-à kı mɛ névye kwɔ́nɔ́lɛ, tɛ̃ névyelɛ n kwɔ. 8 Nɛ̂ tyí-à kı mɛ névye
vi̋nmɔnɔlɛ, tɛ̃ névyelɛ n vi n mɔ. Nɛ̂ tyí-à kı mɛ pèpɔrı pínɔ́lɛ névye tyí,
tɛ̃ kélɛ nɛ n pı fɔ̀kɔ̀pènɔrı sɔkɔ. Nɛ̂ tyí-à kı mɛ névye yah tɛ̃́nɔ́lɛ, tɛ̃ gbah
tɛ̃ ké sɔkɔ. Nɛ̂ tyí-à kı mɛ névye yɑ̃m yáhnɔ́lɛ, tɛ̃ kélɛ n pı nìvìnì sɔkɔ.
9 Yé yĩnɛ yé tyí nɔ wɛ̃ tyí fɔ̀kɔ̀kwi̋nkì kɛ̃́nɛ ké sɔkɔ. Yé pèkè pínɔ́ yal n
mɔ pnɛ́pnɛ́, yè mó pèpɔrılɛ n pı. 10 Yé yɛ yé tyí nɔ wɛ̃ tyí yṹnpíkì núkú tyí
kɔ̃lɛ. Yé gbah tɛ̃ yè yɔ̋yénnɛ n sah wɛ̃ yõ. 11 Yé klɛ́yklɛ́ynɛ n pı, yé káh pı
gbɑ̃ndal névyelɛ. Yé tɔ̋lɛ n pı Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yé nnɔ póllɛ. 12 Yé gbɔ̋ sàhnɔ́-á
mɛ nɛ̂ yõ, yé nɛ n mɛ nìvìnì sɔkɔ képah yĩnnɛ. Yé sɔ̋mnɔ́lɛ n pı yèkwɔrı
gbi̋nɛ. Yé gbah n tɛ̃ níri pínɔ́ sɔkɔ. 13 Yé yé yṹnpyélɛ n yohnı n mɔ pé
fyɑ̃̀h-ǹtɑ̃̀n sɔkɔ, yé mó népɑ̂nnɛ n tɛ̃ plɛ.
14 Nónó-á yélɛ n fõh, yé sɑ̃mnɛ n mɔ pé sɔkɔ. Yé sɑ̃mmnɛ n mɔ pé sɔkɔ,
yé káh léplɔlɛ n ye n mɔ pé yõ. 15 Nónó-à mɛ nìvìnì sɔkɔ, yé nɛ n mɛ
nìvìnì sɔkɔ pélɛ wɛ̃ tyí. Nónó-à mó mɛ gbní sɔkɔ, yé nɛ n mɛ gbní sɔkɔ
pélɛ wɛ̃ tyí. 16 Yé yé fɔ́kɔ́sõnɔ pı núkúlɛ. Yé káh pı gblɔ̌y gbílkípúlɛ, yé yɛ
gblɔ̌y tíkínmɔnɔ tyí nɔ yé tyí. Yé káh yé gblɔ̌ynɛ n pı yĩ pi̋púlɛ.
17 Yé káh ǹnî yɔ̀ ńtɛ̃ pèkè pínɔ́ wɔ́ dɛ ǹ sɔkɔ. Yé pèpɔrılɛ n pı no pól tyí.
18 Kàh kı mɛ yépi tɛ̃ ó sɔ̃, yé gbah n tɛ̃ yé minnɛ n pı yèvını sɔkɔ ànɛ̂ no
póllɛ kàh kı fɛ̃ n pı n pi. 19 Ń nénɔ́nɔ́, yé káh nɛ yáh yé gblɔ̌y vyɑ̃hlɛ n syi,
yé kè toh Liyel syĩ. Yé náh wɛ di, kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á nɛ ńkɛ̃: «Ńmɔ tyí ye vyɑ̃h syínɔ́lɛ, ńmɔ ye n dɛ wɔ́lɛ.»*
20 Tɛ́ tɔ̃ yo ké fi̋ yɔ́ sɔkɔ nɛ: «Á sépɛ-à mɛ kwɛkı sɔkɔ, yĩ à kɔ̃ à yõ; wàh mɛ

‡ **11:35** 11.35 - Yah n tɛ Nsyɔbı 41.3. * **12:19** 12.19 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 32.35.

níkȉ sɔkɔ, yĩ à kɔ̃ à wɔ. Wâh képah pɩ, kè mɛ á kɩ nɛ nɩ̀ségbnɔ sɔ̃ á kwɛ
mɔ ǹ yɔ̃̀nɩ yõ.»† 21 Káh n yɛ pèkè kɔ̃ kè fyãh á yõ sɔkɔ, ǹtɛ áwɔ fyãh ké yõ
sɔkɔ á pèpɛy pɩ́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ.

13

No pól yĩnɛ pè nɛ n sah kwil yɔ̃̀tãm yóré yõ

1 Tɛ̃́nwɛnɔ yɔ́ se mɛ nɛ́ kè náh wil Liyel tyɩ́? Névye nónó-á mɛ tɔ̃́rɩ́ yõ,
Liyel sahkɩ sɔkɔ ye pélɛ dò. Képah ye, no pól yĩnɛ pè nɛ n sah kwil yɔ̃̀tãm
yóré yõ. 2 Kǎh pɩ sɛ̃́, névi nɛ̂-à yɔ̃̀tãmnɛ n fwo, Liyel yóré ye tɛ̃ n yahle.
Tɛ́ nɛ̂-à se mó tɔ̃ Liyel yórélɛ n yahle, pèkè ye tɛ̃ n yɔrɩ n mɔ ǹ gblɔ̃̌y yõ.
3 Tyɩ́péplɔ pɩ́-ò náh yĩnɛ tukey tùkèpu yah tíkí pɩ́nɔ́lɛ. Tyɩ́túkúnȉ pɩ́-ò wɔ
ye yĩnɛ pé yah tíkí pɩ́nɔ́lɛ. Wáh kɩ mɛ ké tyɩ́ nɛ á káh yɔ̃̀tãm tíkílɛ n pɩ,
tyɩ́péplɔlɛ nɛ n pɩ, képah sɔkɔ pè kɩ álɛ n sõ. 4 Á náh wɛ di, Liyel tɔ̃̀ sɔkɔ
ye yɔ̃̀tãmnɛ á tyɩ́ pɩkɩ yĩnnɛ. Ǹtɛ wâh tyɩ́túkúnȉnɛ n pɩ, pé tíkí yĩnɛ kè ǹ
tɛ̃. Dípɩ́yȋ náh pè kɔ̃ nònɔ́lɛ dɛ́, tɛ̃́nwɛnɔ mɛ pé tyɩ́ Liyel tɔ̃̀ mè sɔkɔ kɩ fɛ̃́
fɔ̃́hnɔ́ sah pèkè pɩ́-ò yõ, kɩ Liyel yrɔ wilki tɛ̃ sɔkɔ. 5 Képah ye á yĩnɛ ǹ nɛ n
sah pé tyɩ́ yõ. Liyel fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnȉ yah tȉ to yĩn ó náh dɛ́, á nɩ tɔ mɛ kélɛ álɛ
n wɛ̃́kɩ nɛ képah-á plɛ. 6 Képah tɔ yĩn ye yě mɔ́rɩ́lɛ n mɔ. Tɛ́ nónó-á mó n
syi sélɛ, Liyel tɔ̃̀ sɔkɔ ye pélɛ ké tɔ̃ n sah n pɩ yĩnnɛ. 7 Kwâh nɛ̂-à yĩnɛ névi
nɛ̂ kɔ̃́nɔ́lɛ, kélɛ tɛ̃ kɔ̃. Mɔ́rɩ́lɛ mɔ́rɩ́ syí-òlɛ n kɔ̃, ǹ tɛ́ lɑ̃̀polɛ lɑ̃̀po syí-òlɛ n kɔ̃.
Wâh yĩnɛ ǹ névi nɛ̂ yah tíkí pɩ, tɛ̃ yah tíkí pɩ. Wâh yĩnɛ ǹ yɔ̃̀yén sah névi
nɛ̂ yõ, kè sah tɛ̃ yõ.

Yé tyɩ́-á yĩnɛ kè nɔ wɛ̃ tyɩ́ sɔ̃

8 Ǹnȋ yɔ́ ńtɛ̃ kɔ̃lɩ káh wɛ yé yõ sɔkɔ. Yé yɛ wɛ̃ tyɩ́nɔnɔ ó kɔ̃lɩ nɛ n mɛ yé
yõ. Á ní-ò tyɩ́-à mɛ nɔ á tyɩ́, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l pól ye á kɔ dal mɔ.
9 Kǎh yo Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ, nɛy káh fɔ̀fíkȉ pɩ, nɛy káh nɛ́kókè
mɔ, nɛy káh yĩbe yĩ, nɛy káh ǹ yĩ́ wil ǹ ní-ò kwâh tyɩ́, à tahlɩ tyi nónó tɛ́lɔ́
tɔ tyɩ́-á yónɔ́lɛ ké sɔkɔ, sépi pól ye tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ núkú mè tuke mɔ yo kɛ
núkúlɛ nɛ ńkɛ̃: «Á ní-ò tyɩ́ yĩnɛ kè nɔ á tyɩ́ á gblɔ̃̌y tyɩ́ kɔ̃lɛ.»* 10 Tyɩ́nɔnɔ
névi náh n pɩ n dah n mɔ névi tyɩ́. Tyɩ́nɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ mɛ Moyisi
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l póllɛ n kɔ n dal n mɔ.

11 Gbĩ nɛ̂ sɔkɔ-á álɛ, yé kè pĩ ó. Pwáhnmɔnɔ mɛ yúkɛy álɛ núkúnúkú à
kal gbĩ́ nɛ̂-á lésõ á sɛ̃ Krista yõ. Képah ye, dɔ n yuku gbĩ́ nɔ. 12 Tyah kah
tɛ, tyah dal gbĩ́ mɛ yúkɛy. Á ye fɛ̃́ntũ̂ tyi wɛ n yɛ. Liyel-á nɛ̂nɛ á kɔ̃ kyòo
yah tɔ̃̀ pɩ yĩnnɛ, 13 à mó képahlɛ kyòo yah tyɩ́pɩ́nɔ́ ólɛ n pɩ. Á ye káh n pɩ
yèwònpɩbɩlɛ, á ye káh mó tɔ̃ sètɛ̃̀nȉnɛ n pɩ. Á ye káh n pɩ fɔ̀fɩ́npɩbɩlɛ, á ye
káh n pɩ prɔ̀npɩbɩlɛ. Á ye káh mâllɛ n kɔ̃lɩ, á ye káh yĩ́wílkȉlɛ n pɩ. 14 Yé yɛ
yé tyɩ́pɩ́nɔ́ pól nɛ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyɩ́ kɔ̃lɛ. Yé káh n yɛ yé dyɔ dyɔ
tyi pɩ́nɔ́ fyãh yé yõ, kè pɔ yé mɔ tyɩ́túkúnȉ pɩ́nɔ́ sɔkɔ.

14

Káh á yṹnpilɛ n tuke

1 Névi nɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-à mɛ yúkú-ńkɛ̃̄nɛ yahlɛ, yé tɛ̃ tɛ̃́nɔ́ plɛ. Yé káh
tɛ̃ sõnɔlɛ n kɔ̃lɩ. 2 Sɔ̃ kénkɔ̃-á ǹnȋ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-à yuku yahlɛ tɛ̃ kɔ̃ à mɛ

† **12:20** 12.20 - Yah n tɛ Sèmȉrn 25.21-22. * **13:9** 13.9 Yah n tɛ Levitiki 19.18.

fɛ̃ yíyǹn póllɛ n yõ, tɛ́ nɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ náh mó yuku yahlɛ, kè mɛ tɛ̃ kɔ̃ à
mɛ kɔ̀ yahle; 3 yíyǹn pól yɔ̃́-ò káh kɔ̀ kɔ̀-ǹkɛ̃ névilɛ n yilɔ, kɔ̀ kɔ̀-ǹkɛ̃ névi tɔ
káh mó yíyǹn pól yɔ̃́-òlɛ n tuke. Yé náh wɛ di, Liyel mɛ tɛ̃ tɛ̃ plɛ dò. 4 Ǹtɛ
nɛ̂ mɛ áwɔlɛ, tɛ́ á kɩ pɔ ǹnî yɔ́ tɔ̃̀npɩlɛ n tuke? Wàh kɩ sɔ̃ mɛ n pɩ plɛ ò, à
náh mɛ n pɩ plɛ ò, képah mɛ ǹ yɔ̃̀tɛ̃ ɗ̃́nɛ n yah kè. Ǹtɛ à kɩ pɩ plɛ n pi. Yé
náh wɛ di, tăhkì mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí kɩ fɛ̃ à kɔ̃ à kɩ n pɩ plɛ. 5 Túkù tyí sèp̀ǐn
mɛ sé tyí tyílɛ, túkù tyí sè mɛ núkúlɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à sɔ̃ mɛ nɛ̂nɛ n sõ, tɛ̃ sɛ̃nyĩnɔ
nɛ n mɛ ké yõ. 6 Névi nɛ̂-á mɛ sèp̀ǐnnɛ n mɔ n kõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí ye tɛ̃ n pɩ
kélɛ. Nɛ̂-à mɛ yíyǹn póllɛ n yõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí ye tɛ̃ n pɩ kélɛ. Yé náh wɛ di,
Liyel yĩn ye tɛ̃ n gbilki. Nɛ̂-à se yíyǹn póllɛ n yɔ̃́-ńkɛ̃nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí ye tɛ̃ n
pɩ kélɛ. Liyel yĩn ye tɛ̃ tɔ n gbilki. 7 Yé náh wɛ di, ápi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ
min sɔkɔ ǹ gblɔ̌y yĩnnɛ, ànɛ̂ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh n ku n pi ǹ gblɔ̌y yĩnnɛ. 8 Áyâh
mɛ min sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ ye álɛ min sɔkɔ. Áyâh se ku, ǹmɔ tyí yõ ye á
ku. Képah ye, á mɛ min sɔkɔ ò, á ku ò, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ ye álɛ. 9 Krista ye
ku tɛ́ ǹ lékó mɛ yilki mɔ, nɛ̂-á à kɔ̃ à pɩ lékyî ànɛ̂ vye Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. 10 Ǹtɛ
áwɔ-á dò, kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ á á yṹnpilɛ n tuke? Tɛ́ áwɔ tɔ-á dò, kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́
á á yṹnpilɛ n yilɔ? Liyel kɩ pɔ á pól tuke n pi dò. 11 Yé náh wɛ di, kè mɛ
wấrkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Ńmɔ nɛ̂-á TƐ̃̀ ǸGBƐ̃NƐ mé
mɛ min sɔkɔ. No pól kɩ gbètukunɔ di ńmɔ yah sɔkɔ, ànɛ̂ no pól kɩ ńmɔlɛ
n gbilki.»* 12 Kăh pɩ sɛ̃, á nɛ́núkù núkú pól kɩ á tyípínɔ́ yah yo n pi Liyel
tyí á gblɔ̌y.

13 Képah ye, á ye yal mɔ wɛ̃ tùkènɔ́lɛ, yè mó kè yah tɔkɔ nɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃
káh tir yɔ́ pɩ nɛ̂-á kɩ yé yṹnpi yɔ́ yõ yɩkɩ, képah náh pɩ tɛ̃ syɩkɩ mɔ Liyel yõ
sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. 14 Á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesulɛ, ńmɔ kè pĩ, ànɛ̂ ń
sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké yõ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, kwâh yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ sǐlkǐnɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ
ké gblɔ̌y sɛ̃. Ǹtɛ névi nɛ̂-à n sõ nɛ kwâh nɛ̂-á mɛ sǐlkǐnɔ́lɛ, kè n pɩ sǐlkǐnɔ́lɛ
tɛ̃ tyí Liyel yah sɔkɔ. 15 Káh n pɔ á yõke yĩnnɛ á yṹnpi mɔ yèkwɔrɩ sɔkɔ,
á náh tɔ̃ mɛ n kɔ tyínɔnɔ wɛ̃̌kì yõ dò. Káh n pɔ á yõke yĩnnɛ névi min kɔ̃
kè mɔ pu, Krista-á ku ǹmɔ nɛ̂ yĩnnɛ. 16 Kwâh nɛ̂-á kwâh pèpɛynɛ áwɔ tyí,
képah káh pɔ pɩ yĩ́nyíkìlɛ dɛ́. 17 Yé náh wɛ di, Liyel tɔ̃ríĺɛ, yõke ànɛ̂ wɔ wɔ
yî náh. Gbɩ wɛ̃̌kì, ànɛ̂ yèvɩnɩ, ànɛ̂ nìvìnì ye kélɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ. 18 Névi
nɛ̂-à tɔ̃̀lɛ n pɩ Krista tyí sɛ̃́ntɛ̃̌nɛ, Liyel yĩ́ n yuku tɛ̃̌nɛ, ànɛ̂ névye ǹ yĩ́ngbílɛ
n yo. 19 Képah ye, áyáh nɛ yèvɩnɩ ànɛ̂ wɛ̃ yah yúkúnɔ́ wɛ n pi sɔ̃́, á ye
képahlɛ n yĩkɩ. 20 Á náh yĩnɛ ǹ pɔ Liyel tɔ̃̀lɛ nɛ n yɩkɩ yõke yĩnnɛ. Gbɩ ye,
yíyǹn pól tɛ̃ wɔ mɛ yályál Liyel yah ó; ǹtɛ wâh kwâh yɔ́lɛ n yõ nɛ̂ yɔ̃́nɔ́-á
kɩ fɛ̃ pɔ á yṹnpi yɔ́ syɩkɩ mɔ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, képah náh plɛ. 21 Nɛ̂-á ké
pèpɛynɛ, tir nɛ̂-á kɩ fɛ̃ á yṹnpi syɩkɩ mɔ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, kè se kɔ̀ kɔ̀nɔ́lɛ
ò, kè se tɔ̃ wɔ́nɔ́lɛ ò, kè se tyi dùkù nɛ̂nɛ, káh kélɛ n pɩ. 22 Áwɔ sɛ̃́nɔ́-á mɛ
nɛ̂ yõ à yuku nɛ́npɔ́ tǐnnɛ, yɛ képah tɛ̃ áwɔ ànɛ̂ Liyel wrɔ́. Nɛ̂-à tyilɛ n pɩ
wăh mɛ nónónɛ n yah nɛ săh mɛ plɛ, tɛ́ à náh mɛ lékàhlɛ ǹ gblɔ̌ynɛ n kɔ̃,
tɛ̃ tyí nɔ. 23 Ǹtɛ névi nɛ̂-à kwâh yɔ́lɛ n yõ tɛ́ mɛ ké tyílɛ n sõ tɔ̀tɔ̀, lékàh
mɛ tɛ̃ tyí Liyel yah sɔkɔ, wăh sɔ̃npílɛ kélɛ n pɩ tɛ́ kè náh mɛ pɔ yĩnɛ Liyel
yõ sɛ̃́nɔ́ wɛ̃̌kìlɛ. Tyi nónó pól-á n pɩ nónó náh mɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ wɛ̃̌kì yõ,
tyípêl ye sélɛ.

* **14:11** 14.11 - Yah n tɛ Yesayi 45.23.

15

Wɛ̃ tɛ̃nplɛnɔlɛ

1 Ápi nónó Liyel yõ sɛ̃nɔ́-á yuku yahlɛ, á ye á no tɛ́lɔ́ yɔ̃́tyílɛ n twah pé
tyí. Á ye káh á dyɔ yĩ́ tyi ó yah wũ. 2 Nɛ̂ mɛ̀ nɛ̂ mɛ̀, à ǹ ní-ò tyí pɛkı pɛkı
tyilɛ nɛ n pı à kɔ̃ à nɛ n yuku yahlɛ Yesu yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ. 3 Krista ńtɛ̃ fyé náh
ǹ dyɔ yĩ́ tyi pí-ńsah yah kɔ̃. Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ ǹ
tyí sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Liyel, á gbyɔ̀pu-á ǹ gbyɔ gbyɔ nónónɛ, sè vi kwĩnki ńmɔ
yõ.»* 4 Tyi nónó pól-á wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ ǹgbò dùkùlɛ,
sè wãrkı nɛ sè pı kwɔ́nɔ́lɛ ápi tyí. Sépi gbɔ̃̀ yõ, á kı gbah tɛ̃ ànɛ̂ sɔ̃́ré kı wɛ
á sɔkɔ, á yáh-ńsah kɔ̃ kè náh n tyɛ n pi. 5 Liyel nɛ̂-á névilɛ n pı gbáhntɛ̃-òlɛ
ànɛ̂ sɔ̃́ré névilɛ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ ǹ tyí nɛ à yé sõnɔ pı núkúlɛ, yé mó
Krista pı dùkùlɛ n yah n pı. 6 Képah sɔkɔ, yé pól kı yé vyãh pı núkúlɛ kı
Liyellɛ n gbilki, ǹmɔ nɛ̂-á á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista Súlɛ. 7 Képah ye, yé wɛ̃ tɛ̃
plɛ sɔ̃́-á Krista yé tɛ̃ plɛ à gbílkínɔ́lɛ n sah Liyel yõ.

8 Máh nɛ̂nɛ n yo yé tyí, kè wɛ yɔ̀: Liyel n kɔ ǹ tyíyónɔ́ sɔ̃̀. Wǎh ǹ vyãhlɛ
Nsyifunɔ náh tãn kɔ̃ tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, Krista pɔ pı pé tɔ̃̀npılɛ à képah pı pé
tyí. 9 À wil képah tyí sɔkɔ, yı̀kı̀nı̀ tɛ́lɔ́ tɔ yĩn ye à pɔ, pè kɔ̃ pè kı Liyellɛ n
gbilki ǹ fɔ̀kɔ̀pènɔ̀rı yĩnnɛ, sɔ̃́-á kélɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
«Képah ye mé kı álɛ n gbilki yı̀kı̀nı̀ tɛ́lɔ́ névye nıyɔ̃́, tɛ́ kı álɛ n gbı.»† 10 Kè
tɔ̃ mɛ yónɔ́lɛ ké fĩ́ yɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Yı̀kı̀nı̀ tɛ́lɔ́ névye, yé nı̀vı̀nı̀nɛ n pı wɛ̃
tyí Liyel nolɛ.»‡ 11 Tɛ́ tɔ̃ mɛ yónɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́: «Yı̀kı̀nı̀ tɛ́lɔ́ névye, yé pól Tɛ̃
ǹgbɛ̃nɛ n gbilki. No pól mó ǹ gbilki gbilki yı̀lɛ n gbı.»§ 12 Yesayi tɔ kè yo
nɛ ńkɛ̃́: «Nsyese pétó náhkı̀ kı pɔ yuku kı yı̀kı̀nı̀ pól névye yah tɛ̃, tɛ́ pè kı
pé gbɔ̃̀ sah ǹ yõ.»* 13 Liyel nɛ̂-á névi gbɔ̃̀ sàh-ǹsahlɛ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ ǹ
tyí nɛ à nı̀vı̀nı̀ ǹgbɛ̃ mɔ yé sɔkɔ, à mó yèvınınɛ yé kɔ̃ yáh sɔ̃npílɛ sɛ̃ ǹ yõ.
Képah sɔkɔ, yé kı yé gbɔ̃̀ sah yĩ́ ǹ yõ ǹ Mirki tǎhkı̀ gbɔ̃̀ yõ.

Pole sɛ́bɛ́y wɑ̃́rkínɔ́ yõlɛ

14 Ǹ yṹnpyé, ńmɔ sɛ̃ yĩ́ ké yõ nɛ pèpɔrı pípú-á yélɛ, yáh tyi póllɛ n pnɛ,
ànɛ̂ yáh kı fɛ̃ vı̀nmɔnɔlɛ wɛ̃nɛ n kɔ̃. 15 Ntɛ yé dyɔ to n kɔ̃ yĩn ye ń kɔ̃ mé
tyi túkù wãrkı nı̀sãhlɛ tɑ̃̀ntɑ̃̀n yísyɔ́ sɔkɔ. Liyel gbɔ̃̀ yõ ye mé pı képahlɛ,
ǹmɔ nɛ̂-á pèpɔrı pı ńmɔ tyí, 16 à ń pı Yesu Krista tɔ̃̀npılɛ névye wrɔ́, nónó
náh pı Nsyifunɔlɛ. Liyel tɔ̃̀ kètǎr ye mé n pı ǹ Nı̀vı̀nı̀ tir yónɔ́lɛ. Képah
sɔkɔ, nónó náh pı Nsyifunɔlɛ, pè kı pé gblɔ̃̌ynɛ Liyel kɔ̃ kı pı yályál ǹ yah
ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ, pè kɔ̃ pè kı pı Liyel dyɔ yĩ́nɛ. 17 Ǹ wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀
yõ Kristalɛ, máh tɔ̃̀ nɛ̂nɛ n pı Liyel tyí, kè mɛ yõ yɔ̃nɔ́lɛ ń tyí. 18 Kénɛ tɔ̃̀ ye
Krista ńmɔ tɔkɔ à pı névye wrɔ́ nónó náh pı Nsyifunɔlɛ. Mé se kı tɔ̃ kèyǎh
yo kah mɔ képah yõ? Ǹmɔ ye pè kɔ̃ pè n sah Liyel tyí yõ, ńmɔ vyãh wɛy
ànɛ̂ ń tyípínı̀ gbɔ̃̀ yõ, 19 ànɛ̂ gbı̃̀l tyi ǹgbnɔ náhnáh sɔkɔ Liyel Mirki tǎhkı̀
gbɔ̃̀ yõ. À tɔkɔ Yerusalɛmı kwil tyí ànɛ̂ ké gbɔ̀plɔ kwlolɛ, fɔ́ɔ́ à kyı sɔkɔ
Yiliri mara pól sɔkɔ, mé Nı̀vı̀nı̀ tir yo yĩ́ Krista tyí sɔkɔ. 20 Tɛ́ mé kè yah
tɔkɔ à Nı̀vı̀nı̀ tirlɛ n yo tɑ̃̀ntɑ̃̀n nónó sɔkɔ-á Krista yĩn náh yo yah. Nı̀vı̀nı̀
tir-á yo sɔkɔ tɛ tɑ̃̀ntɑ̃̀n nónó sɔkɔ, mé náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ mé kè yo nɛ́npɔ́

---

* **15:3** 15.3 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 69.10. † **15:9** 15.9 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 18.50 ; 2 Samuyɛlı 22.50.
‡ **15:10** 15.10 Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 32.43. § **15:11** 15.11 Yah n tɛ Gbálnɔ́ 117.1. * **15:12** 15.12 Yah
n tɛ Yesayi 11.10.

ńtɔ̃, á kɩ nɛ ǹnî wɔ̀kɔ̀ sètyah yõ sɔ̃ mé n mɔ n dohnɩ. 21 Tɛ́ máh tȍ nɛ̂ pɩ
yɔ̀, kè mɛ yı̋nɛ́nɔ́lɛ Liyel wɛynɛ nɛ̂-á wa̋rkínsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃: «Ǹ tyí náh yo
sah nónó tyí, pépi ye kɩ wɛ ǹnɛ. Nónó-á pè náh ǹ tyí noh yah, pépi ye kɩ
ké dùkù pĩ.»†

Pole mɛ Wrome kwil yúkúnɔ́ tyílɛ n sõ

22 Kénɛ tȍ ye kõ ń yahlɛ gbáhyı̋ náhnáhlɛ ń kɔ̃ mé náh mɛ tɛ̃ wɛ kyɩ yé
tȉnnɛ. 23 Ǹtɛ núkúnúkú, ń tȍ ye tyɛ mara mɛ̀ sɔkɔ. Tɛ́ ké ye náhnáh ye yɔ̀,
yé tȉn kyɩ dékè mɛ ń kah tɛ̃. 24 Máh kɩ pɔ n yuku Yɛsɩpayĩ yamana sɔkɔ, mé
kɩ yĩn yah yé tyí kɩ yé dékè ku yah kwéy, yè mó yòhnìnmɔnɔ pɩ ń tyí ń kɔ̃
mè fɛ̃ n yɔ̃ n sɔkɔ ń kɔ́lɔ́lɛ kénɛ yamana sɔkɔ. 25 Ǹtɛ núkúnúkú, sɔ́kɔ́nɔ́ ye
ńnɛ Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ kɩ kyɩ Yesu yõ sɛ̃pú yohnɩ mɔ nɛ́npɔ́. 26 Yesu yõ
sɛ̃pú nónó-á mɛ Masedoni ànɛ̂ Akayi sɔkɔ, pépi ye kè yah tɔkɔ à pé gba̋n yî
yísyɔ́ tuke mɔ wɛ̃ yõ, Yesu yõ sɛ̃pú yãm tãn yohnɩ n mɔ yĩnnɛ Yerusalɛmɩ
sɔkɔ. 27 Pè kè yah tɔkɔ pé gblɔ̌y. Ǹtɛ gbɩ yõ, ké kɔ̃lɩ ńtɛ̃ sȍ mɛ pé yõ. Yah kɛ̀;
Nsyifunɔ gbȍ yõ ye névye nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ pé tɔ vyãh wɛ Liyel tyi
sɔkɔ. Pépi tɔ mó yĩnɛ pè Nsyifunɔlɛ n yohnɩ n mɔ pé gba̋n yîlɛ kɛ̀. 28 Mâh
pɔ kénɛ tyi nɔ́pi yah wah tɛ à gba̋n yî tùkènmɔnɔ nɔ́pilɛ pè kɔ̃ tɛ, tɛ́ n sɔkɔ
Yɛsɩpayĩ yamana sɔkɔ, mé kɩ syɔ̃ yé tyí. 29 Ń sɛ̃nyĩnɔ mɛ ké yõ nɛ mâh pɔ
yé tȉnnɛ, Krista-á kɩ sãm mɔ yı̋ı̃ á sɔkɔ.

30 Ń yűnpyé, ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩn yõ, ànɛ̂ Liyel Mirki-á tyínɔnɔ
nɛ̂ dahbɩ yé sɔkɔ, sépi yĩnnɛ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ, yé so mɔ ń tyí
náhnáh Liyel nínɔ́ sɔkɔ. 31 Yé Liyellɛ n ni ńmɔ tyí ń kɔ̃ mè wɛ n pwah
Nsyude mara Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú tyí, ànɛ̂ yòhnìnmɔnɔ nɛ̂-á mé syi n yuku
kɔ̃-ńsah Yerusalɩmɩ kwil sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃pú kè fɛ̃ n syi nìvìnì sɔkɔ. 32 Képah
náh, Liyel-à kɩ fɛ̃ syi, mé kɩ yĩni tɛ̃ yé tȉnnɛ nìvìnì sɔkɔ kɩ pɔ mɩ yah kwéy.
33 Liyel nɛ̂-á yèvɩnɩ nɛ́tɛ̃nɛ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ ǹ tyí nɛ à nɛ n mɛ yé póllɛ.
Amiina.

16

Wɛ́kínɔ́lɛ névye tyí

1 Mé á dósê Febelɛ n dahbɩ yé gbȍ, ǹmɔ nɛ̂-á yòhnìnmɔ-òlɛ Sãnkrɩ kwil
Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkì sɔkɔ. 2 Yé ǹ tɛ̃nɔ́ plɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn yõ, ǹ yõ sɛ̃pú-á wɛ̃nɛ
n tɛ̃ sɔ̃. Yè mó ǹnɛ n yohnɩ n mɔ tyi tyi pól sɔkɔ yé yétȏ-à syɩ ǹ tyí. Yé náh
wɛ di, à ye névye náhnáh yohnɩ mɔ sɔkɔ, tɛ́ ńmɔ tɔ yohnɩ mɔ.

3 Yé wɛkɩ Prisili ànɛ̂ Akilasɩ tyí, pépi nónó-á ńmɔ tȍ pɩ mûnɛ Yesu Krista
tyí. 4 Pè ye ku farkɩ ńmɔ min pwáhnmɔ-ńsah. Ǹmɔ ó náh n kɔ̃ pélɛ pèpɔrɩ
pı̋nɔ́ wɛynɛ dɛ́, Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkìnɔ́ pól nónó-á pè náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pépi
tɔ mɛ pé pèpɔrɩlɛ n pnɛ. 5 Yé wɛkɩ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkì tɔ tyí, nónó-á wɛ̃nɛ
n tuke n mɔ pé gbô sɔkɔ. Yé wɛkɩ ń nɛ́nɔ́ní Yepayinɛtɩ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á pɩ
nɛ́gbennɛ à sɛ̃ Krista yõ Asi mara sɔkɔ. 6 Yé wɛkɩ Mari tyí, ǹmɔ nɛ̂-á tȍ
kah pɩ yé tyí. 7 Yé wɛkɩ Andronikusi ànɛ̂ Nsyunyasɩ tyí, pépi nónó-á ńmɔ
tyí névyelɛ tɛ́ á wɔ̀kɔ̀npèkè pɩ wɛ̃ tyí pélɛ. Yȍyén mɛ n sah n yı̋ı̃ pé yõ pé
no Yesu tɛ̃ntȍ névye sɔkɔ. Pépi ńtɛ̃ pɩ Yesu yõ sɛ̃púlɛ ńmɔ yah sɔkɔ. 8 Yé
wɛkɩ Anpiliyatusi tyí ǹmɔ nɛ̂ tyí-á tah yı̋ı̃ ń tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ. 9 Yé
wɛkɩ Yuribɛ̃ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á á tȍ pɩ mûnɛ Krista tyí. Yè mó wɛkɩ ń nɛ́nɔ́ní

† **15:21** 15.21 Yah n tɛ Yesayi 52.15.

Syitakisi tɔ tyí. 10 Yé wɛkɩ Apɛlɛsɩ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ yɩ̃́n-ńsah filkɩ̀ viki Krista
yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. Yé wɛkɩ Arisitobuli gbô tãn tyí. 11 Yé wɛkɩ Yorodyõ tyí, ǹmɔ
nɛ̂-á ń tyí névilɛ. Yé wɛkɩ Narsisi gbô tãn tyí, nónó-á sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ. 12 Yé
wɛkɩ Tirifɛnɩ ànɛ̂ Tirifɔsɩ tyí, pépi nónó-á tɔ̃̀ pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí. Yè mó wɛkɩ ń
kósê Pɛrsidi tyí, ǹmɔ nɛ̂ yi-á tɔ̃̀ kah pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí. 13 Yé wɛkɩ Wrufusi tyí,
ǹmɔ nɛ̂ yɩ̃n-á mɛ wɩ̃̀lnɔ́lɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀ pɩ́nɔ́ sɔkɔ. Yè mó wɛkɩ ǹ yṹ tyí, ǹmɔ
nɛ̂ tɔ-á pɩ ńmɔ yṹnɛ. 14 Yé wɛkɩ Asɛ̃kriti tyí, ànɛ̂ Flekõlɛ, ànɛ̂ Yɛrɛmɛsɩlɛ,
ànɛ̂ Patrobaselɛ, ànɛ̂ Yɛrɛmasɩlɛ, à tahlɩ á yṹnpyé nónó-á mɛ pélɛ wɛ̃ tyí.
15 Yé wɛkɩ Filolɔkɩ ànɛ̂ Nsyuli tyí, ànɛ̂ Nere, ànɛ̂ ǹ dósêlɛ, à tahlɩ Wolɛ̃pasɩ
ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃́pú pól tyí, nónó-á mɛ pélɛ wɛ̃ tyí. 16 Yé wɛkɩ wɛ̃ tyí tyínɔnɔ
sɔkɔ. Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀nɔ́ pól n wɛkɩ yé tyí.

Pole mɛ vɩ̀nmɔnɔ tɛ́ynɛ n kõ

17 Ń yṹnpyé, mé kélɛ n yah n kõ yé tyí nɛ kwɔ́nɔ́ nónó-á yé wɛ sɔkɔ,
névye nónó-á mɛ yuku sépilɛ n fwo, tɛ́ gbɛ́kínɔ́lɛ n dah n mɔ yé wrɔ́, yé
yé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ pélɛ. Yé káh pélɛ n tɩ̃nki. 18 Kénɛ névye nópi dùkùlɛ kɛ̀; yé
káh wɛ nɛ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Krista tyí-á pè n pɩ tɔ̃̀lɛ dɛ́, pé kèkùrn ye pè n yɩ̃kɩ.
Vyã́hsesyɩ̃́rí sɔkɔ, pě ǹpɩ̃̀-ǹkɛ̃ névye yõ yɩkɩ pé yɩ̃́nvɩ̌ wɛlɔlɛ. 19 Yáh mɛ n
sah Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ dùkù nɛ̂nɛ, no pól mɛ kélɛ n pnɛ. Képah ye ń nɩ mɛ
vɩ́nɔ́lɛ yélɛ náhnáh. Ǹtɛ mé mɛ ké tyí nɛ yé lékã́m wɛ yé tyípéplɔlɛ n pɩ.
Yé nɛ n mɛ yályál, yé káh tyítúkúnɩ̀nɛ n pɩ. 20 Liyel nɛ̂-á yèvɩnɩ nɛ́tɛ̃̂nɛ, dǒ
kwéy, à kɩ sétã̀n yɔ̃̀tɛ̃ tyí yɩkɩ pɩ yé gbáhkɩ̀ súnsàh-ǹsahlɛ. Mé kélɛ n yah n
kõ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí nɛ à yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí.

21 Timote nɛ̂-á ń tɔ̃̀ pɩ mûnɛ, à n wɛkɩ yé tyí, à tahlɩ Lusiyusi, ànɛ̂ Nsyasõ,
ànɛ̂ Sosipatɛrɩ tyí, pépi nónó-á ń tyí névyelɛ. 22 Ǹmɔ Tɛrityusi nɛ̂-á pè ń kõ
mé sɛ́bɛ́y mè wãrkɩ, ń tɔ n wɛkɩ yé tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yɩ̃n yõ. 23 Kayusi nɛ̂ tyí-á
ńmɔlɛ twáhntɛ̃̀nɔ́lɛ, tɛ́ Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ wɛ̃nɛ n tuke n mɔ n pɔ ǹ tɩ̃̀nnɛ,
à n wɛkɩ yé tyí. Kwil pɔ́ màr-ò dɩ̃́ Yerasɩtɩ ànɛ̂ á yṹnpi Kwaritusi n wɛkɩ
yé tyí. 24 [Mé kélɛ n yah n kõ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí nɛ à yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé pól
tyí. Amiina!]

Gbɩ̂lkɩ̂nɔ́ sàhnɔ́lɛ Liyel yõ

25 Gbɩ́lkɩ́nɔ́ nɛ n sah Liyel yõ. Tɛ̃́nwɛnɔ mɛ ǹ tyí kɩ fɛ̃ tǎhkɩ̀lɛ yé kõ à yɩ̃nɛ
Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nɛ̂nɛ mé n yo yé tyí Krista tyí sɔkɔ. Sètɩ̃̀n sɔ̃̀ tir ye lésõ kélɛ ǹgbò
dùkùlɛ, 26 tɛ́ pɔ wilki mɔ núkúnúkú kwèyy kyòo yah, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu
tyi wã́rkɩ́nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ yõ. Tyɛ́-ńkɛ̃ Liyel ye lésõ pè kõ pè kè wãrkɩ sah sɔ̃nko
yìkɩ̀nɩ̀ pól névye kè wɛ n pɩ̃. Képah sɔkɔ, pè kɩ sɛ̃ Liyel yõ tɛ́ kɩ n sah ǹ tyí
yõ. 27 Liyel núkúní nɛ̂-á lékã́m ó ǹ tôɔ́, gbɩ́lkɩ́nɔ́ nɛ n sah ǹmɔ yõ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́
Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ. Amiina!

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Korɛ̃nti tãn tyí

Tyàh-ǹsah wɛynɛ

Korɛ̃nti kwillɛ, kè mɛ pnɛ yrɛynɔ nínɔ́ yísyɔ́ wrɔ́, pè n ye Yesye ànɛ̂ Yadratikilɛ. Gbɔ̀ yĩ yĩ wȁl ǹgbnɔ nónó pól-á sȍ syɔ̃ kénɛ kwil, kénɛ kwil tãn ye sȍ n yah sé yõ. Krɛkɩ névye mɔ́ntɛ̃-ǹsah kédyâh yɔ́ ye sȍ nɛ́npɔ́lɛ. Ǹtɛ Wrome tãn pɔ kè sɔ, tɛ́ tɔ̃ pé syɩ kè tɔ̃ mɔ. Korɛ̃nti kwil tãn tyí, lékɔ̃lɔ́ wȁl kɔ́-ńtȃn sȍ tnɔ kah mɔ. Kăh pɩ sɛ̃́, tyídȉ duke pól sȍ n wɛ nɛ́npɔ́, ànɛ̂ lékȁ́m dukenɔ póllɛ, à tahlɩ tȁn gbilki gbilki wȁl duke náhnáh tyí. Tɛ́ gbɔ̀ yȉ́-ńsah kwil ye tɔ̃ sȍ kélɛ.

Pole-á lésõ n yuku ǹ kɔ́lɔ́ kɛ ní-ò sɔkɔ, à kyɩ ńwɔ̃lɔ́ gbɔ̃nkwărtɔ̃nɔ pɩ nɛ́npɔ́. Tɛ́ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir wɛ yo, névye kɔ̃ pè wɛ sɛ̃ Yesu yõ nɛ́npɔ́. Nónó-á sɛ̃ Yesu yõ, Nsyifunɔ ye sȍ pé túkùlɛ. Tɛ́ pé kannɛ, Nsyifunɔ náh pélɛ. Tahbɩ ànɛ̂ yȍtãm náh sȍ mɛ fwɔ́ɔ pé sɔkɔ. Pé kan sȍ mɛ yãm tãnnɛ. Pè sȍ pé gblɔ̌ynɛ n pɩ lékȁ́m ǹgbnɔ névyelɛ. Kăh pɩ sɛ̃́, pè sȍ mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ, tɛ́ mɛ n sõ nɛ păh mɛ pé gblɔ̌y yõ, ànɛ̂ lékȁ́m-á mɛ pé tyí.

Ye yísyɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Pole-á pópó n sɔkɔ ǹ kɔ́lɔ́ kɛ tɔ̃́-ò sɔkɔ, sɛ́bɛ́y nɛ̂-á yɔ̀, à kè wãrkɩ Yefɛsɩ kwil sɔkɔ, à tɛkɩ mɔ Korɛ̃nti tãn tyí.

Ǹtɛ dȉ́ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Apɔlɔsɩlɛ. Ȁ n wil Alɛkisãdri kwil. Wăh pɔ kyɩ Yefɛsɩ kwil, Prisili ànɛ̂ ǹ pɛ Akilasɩ nɛ̂-á Pole kɔ́dȉ́nɛ, pépi mɛ à kwɔ, tɛ́ sɔ̃́ré mɔ ǹ sɔkɔ à kɔ̃ à kyɩ sèpȉn yísyɔ́ pɩ Korɛ̃nti kwil.

Kè mɛ á kɩ nɛ Pole sɔ̃ sɛ́bɛ́ynɔ́ yísyɔ́ wãrkɩ tɛkɩ mɔ Korɛ̃nti tãn tyí, nónó-á sé tyí yah náh mɛ wɛ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ, à wil 1 Korɛ̃nti ànɛ̂ 2 Korɛ̃nti tyí sɔkɔ.

Tyinɔ nínɔ́ yȉn ye sȍ Pole wãrkɩ tɛkɩ mɔ 1 Korɛ̃ntilɛ:

- Pole lésõ tyi yísyɔ́ wɛ noh Korɛ̃nti kwil Yesu yõ sɛ̃́pú tyí sɔkɔ, nónó-á mɛ yèkwɔrɩlɛ n mɔ ǹ sɔkɔ.
- Korɛ̃nti tãn lésõ nósyɔ́ tɛkɩ mɔ nɛ, pè pɔ sɛ́bɛ́y yɔ́lɛ Pole kɔ̃, nɛ̂ sɔkɔ-á pè mɛ kè yah kɔ̃ ǹ tyí nɛ, à pé vi mɔ tyi náhnáh sɔkɔ.

Ȁ wil képah sɔkɔ, Pole-á kwɔ́nɔ́ nónó pɩ, Yesu yõ sɛ̃́pú túkù sȍ mɛ sè yahle, ànɛ̂ pè náh mɛ kè fɛ̃ syi nɛ Yesu tɛ̃ntȍ névi-á ǹnɛ. Kăh pɩ sɛ̃́, Pole mɛ de yo kénɛ tyi sɔkɔ náhnáh ǹ sɛ́bɛ́y mɛ̀ pól sɔkɔ.

1 Korɛ̃nti sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ, kè vȉnmɔnɔ náhnáhlɛ n kɔ̃, nónó-á kɩ fɛ̃ Yesu yõ sɛ̃́pú tȉ̃nkȉnɔ́ yohnɩ mɔ kwɛy gbĩ mɛ̀ sɔkɔ.

Liyel yé yah tɛ̃ ké kàrnɔ́ sɔkɔ.

1 Ǹ́mɔ Pole nɛ̂-á Liyel ye pɩ Yesu Krista tɛ̃ntȍ névilɛ à yĩnɛ Liyel dyɔ yĩ̋
tɛ̃̏nɛ, ńmɔ ànɛ̂ á yṹnpi Sositɛnɩ ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ 2 yépi Yesu yõ
sɛ̃́pú tȉ̃nkȉ tyí, yépi nónó-á mɛ Korɛ̃nti kwil. Yépi nónó-á mɛ wȉlkȉnsàhnɔ́lɛ
Liyel tyí yõ tɛ́ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Yesu Kristalɛ, yépi ye Liyel ye à tahlɩ Yesu
yõ sɛ̃́pú pól tyí tȁntȁn pól sɔkɔ. Yépi pól mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩnnɛ n
ye n gbo. Ǹmɔ ye yépi TƐ̃̀ ǸGBƐ̃NƐ ànɛ̂ ápi tɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. 3 Ấ kélɛ n yah
n kɔ̃ Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃̏ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè yȍbènɔrɩ ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ yé
kɔ̃.
4 Liyel ye yȍbènɔrɩ pɩ yé tyí, yáh sɔ̃́npílɛ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Yesu Kristalɛ.
Képah ye, mé n wɛkɩ Liyel tyí gbĩ́mɛgbĩ́ yépi yĩnnɛ. 5-6 Yesu Krista tyí nɛ̂-á

yo wah yé tyí, kè ye tɛ̃-ǹsah wɛ yé nnɔ sɔkɔ. Képah gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye yé wɛ
kwrɔ mɔ Kristalɛ, tɛ́ Liyel mɛ pèpɔrɩ dukenɔ pól pɩ yé tyí, yé kõ yé wɛy
dùkù póllɛ n pnɛ, ànɛ̂ pnɛ̀nɔ́ duke póllɛ yé tyí. [7] Kǎh pɩ sɛ̃́, Liyel pèpɔrɩ yɔ́
ńtɛ̃ náh yah kwlɔ yé tyí, yépi nónó-á mɛ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista syínpɔnɔ
syɩkɩ tɛ̃. [8] Liyel ye kɩ tõ yé pɩ gbáhntɛ̃pulɛ, fɔ́ɔ́ kɩ pɔ syɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista
syɩ n pɔ sõ tyí. Képah sɔkɔ, yé kɩ pɩ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ yé tyí lésõlɛ. [9] Liyel
n kɔ ǹ tyíyónɔ́ sɔ̃̀, ǹmɔ nɛ̂-á yé ye pɔ kwrɔ mɔ ǹ Píɗ́ɩ̃ Yesu Kristalɛ, nɛ̂-á á
pól Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ.

Gbɛ́kínɔ́ nɛ̂-á de Yesu yõ sɛ̃́pú wrɔ́ Korɛ̃nti kwil sɔkɔ

[10-11] Ǹ yṹnpyé, mé noh Klowe no yísyɔ́ tyí nɛ yékẫb-á mɛ de yé wrɔ́.
Képah ye, ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩn yõ, mé kélɛ n yah n kõ yé tyí nɛ,
yé yé vyãh pɩ núkúlɛ. Yé káh n yɛ gbɛ́kínɔ́ nɛ mɛ yé wrɔ́. Yé yé sõnɔ ànɛ̂
yé tyi yáhntɔkɔnɔnɔ pól pɩ núkúlɛ. [12] Nɛ̂-á mé n yo yé tyí gbɛ́kínɔ́ mɛ̀ tyí
sɔkɔ, kè wɛ yɔ̀: - Túkù nɛ ńkɛ̃́, ńmɔ Pole náh névye-á pépilɛ. - Túkù mɛ
nɛ Apɔlɔsɩ náh névye-á pépilɛ. - Túkù mó nɛ Pyɛrɩ náh névye-á pépilɛ. -
Túkù wɔ mó nɛ Krista náh névye-á pépilɛ.

[13] Yépi tɛ̃ se mɛ n sõ nɛ Krista-á mɛ tɔ́kínɔ́lɛ? Pole se pè syɩ dahnɩ yõ yé
yĩnnɛ? Pole yĩn yõ se pè wel wilki yélɛ ni sɔkɔ? [14] Mé n wɛkɩ Liyel tyí, máh
sɔ̃́npílɛ mé náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ wel wilki ni sɔkɔ yépi sɔkɔ, à wil Krisipusi ànɛ̂
Kayusi tyí sɔkɔ. [15] Kǎh pɩ sɛ̃́, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ n yo n pi nɛ, ńmɔ yĩn yõ-á
pè pé wel wilki ni sɔkɔ. [16] Ɔ̃̀ɔ̃ɔ̃, ń dyɔ to kõ nɛ máh Sitefanasɩ ànɛ̂ ǹ no tɔ
wel wilki ni sɔkɔ. Tɛ́ à wil pépi tɛ̃ tyí sɔkɔ, ń dyɔ náh tõ mɛ n kwnɛ nɛ máh
ǹnî yɔ́ wel wilki ni sɔkɔ. [17] Krista náh ńmɔ tɛkɩ mɔ nɛ mé wèlnwı̃̀lkı̀nɔ́lɛ n
pɩ ni sɔkɔ dò, à ń tɛkɩ mɔ Nı̀vı̀nı̀ tir yo yĩnnɛ, nɛ̂-á kè náh yĩnɛ kè nɛ n yo
à yĩnɛ névi yɔ̃̀tàhsyi yĩ́pî̃ dùkùlɛ, Krista syínɔ́ kõ kè pɔ pɩ yõ kɛ̃́nɛ dahnɩ
yõ.

Krista syínɔ́ Liyel tɛ̃́nwɛnɔ ànɛ̂ ǹ yĩ́pî̃lɛ n wɛ̃kɩ

[18] Yah, wâh nɛ Krista-á ku dahnɩ yõ, kè n pɩ n tɛ̃ nɛ́wõré wɛlɔlɛ névye
yah, nónó-á mɛ mɔ́npunɔ wɛ̃kı̀ yõ Liyel tyí tı̃̀nnɛ. Ǹtɛ ápi nónó-á mɛ
pwáhnmɔnɔ wɛ̃kı̀ yõ, ápi tɛ̃ wɔ tyí, Liyel tɛ̃́nwɛnɔ ye kèlɛ. [19] Yé náh wɛ di,
kè mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:

«Mé kɩ yĩ pĩ́pú yĩ́pî̃ yɩkɩ,

tɛ́ kɩ lékã́m névye lékã́m niri.»*

[20] Ǹtɛ yĩ pĩ́pú tõ ńyãh, ànɛ̂ kǎrn ǹgbnɔ pípúlɛ, à tahlɩ kwɛy gbĩ
vyã́hsensyĩ́rípu tyí wɛ́? Liyel kè wɛ̃kɩ pnɛ́yy nɛ yĩ́pî̃ nɛ̂-á mɛ kèkõyɔ̃́ mɛ̀
névye sɔkɔ, nɛ́wõré-á kélɛ dò.

[21] Kèkõyɔ̃́ névye ànɛ̂ pé yĩ́pî̃ fyé yõ, pè náh tɛ̃ wɛ Liyel dùkù pĩ ǹ yĩ́pî̃
sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, ǹ wɛy nɛ̂-á n yo tɛ́ kélɛ nɛ́wã̂n wɛynɛ pé yah, nónó-á sɛ̃
ké yõ, Liyel kè yah tɔkɔ à pépi pwah mɔ képah gbɔ̃̀ yõ. [22] Nsyifunɔ tɛ̃ n
nɛ n mɛ ké tyí nɛ gbı̃̌l tyi pɩ pé wɛ, tɛ́ Krɛkɩ névye wɔ n mó n nɛ n mɛ
yĩ́pî̃lɛ n yah n kõ. [23] Ǹtɛ ápi tɛ̃ wɔ mɛ Krista tyílɛ névyelɛ n kwɔ, nɛ̂-á Liyel
nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ pè syɩ dahnɩ yõ. Kè mɛ yõ yíkínɔ́ wɛynɛ Nsyifunɔ tɛ̃
sõnɔ sɔkɔ. Nɛ́wõré wɛlɔ mó kélɛ névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. [24] Ǹtɛ
Liyel-á nónó ye pwah mɔ Nsyifunɔ sɔkɔ, ànɛ̂ no télɔ́ sɔkɔ, pépi tɛ̃ wɔ tyí,

* **1:19** 1.19 - Yah n tɛ Yesayi 29.14.

Liyel tɛ̃nwɛnɔ ànɛ̂ ǹ yı̃́pı̃̂ ye Kristalɛ. [25] Yé náh wɛ di, Liyel tyípínı̀ nónó-á nɛ́wõré tyilɛ névye sõnɔ sɔkɔ, sè yı̃́pı̃̂ tyilɛ kal névi yı̃́pı̃̂lɛ, tɛ́ ǹ tyípínı̀ nónó-á ǹ tɛ̃́nkwlɔnɔlɛ n wɛ̃kı névye sõnɔ sɔkɔ, sé tɔ tɛ̃́nwɛnɔlɛ kal névi tɛ̃́nwɛnɔlɛ.

[26] Ń yṹnpyé, Liyel-á yépi nónó ye, yé yé gblɔ̌y kèdùkù yah kɛ̀. Kèkõyố névye-á nónónɛ n yah yı̃́pı̃̂ névyelɛ, ànɛ̂ tɛ̃́npnɛ̀pulɛ, ànɛ̂ nɛ́-ǹgbnɔlɛ, sɛ̃́nknɔ névye náh mɛ fwɔ́ɔ yé sɔkɔ. [27] Ǹtɛ tyi nónó-á kèkõyố névye mɛ n yah nɛ́wȃ̃n tyilɛ, sépi ye pyě Liyel yah tɔkɔ à sennɛ yı̃ pı̃́pú tɛ̃. Tɛ́ tyi nónó-á pè mɛ n yah tɛ̃́nkwlɔnɔ tyilɛ, sépi ye à yah tɔkɔ à sennɛ tɛ̃́nwɛpu tɛ̃. [28] Tyi nónó-á kèkõyố névye mɛ n yilɔ, sè náh mɛ kwâh yɔ́lɛ pé yah, pè náh mɛ sélɛ n mɔ n kõ, sépi ye Liyel yah tɔkɔ à sé tɛ́lɔ́ tyí yıkı, pǎh mɛ nónónɛ n mɔ n kõ. [29] Képah sɔkɔ, Liyel nɛ́mɔ́ní yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ ǹ gblɔ̌y yɔ̃ n sah n pi Liyel yah sɔkɔ. [30] Ǹtɛ Liyel gbȍ yõ sɔkɔ ye yélɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Yesu Kristalɛ. Tɛ́ Yesu Krista wɔ gbȍ yõ sɔkɔ ye ápi mɛ yı̃́pı̃̂ mɛ̀ wɛ, nɛ̂-á wil Liyel tyí. Ǹmɔ gbȍ yõ ye tõ á pı nɛ́gblɔ́lɛ Liyel tyí, tɛ́ mɛ wı̏lkı̏nsàhnɔ́lɛ ǹmɔ tyí yõ. Tɛ́ à mɛ á pwah mɔ á tyípêl sɔkɔ. [31] Képah ye, «Névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé pé gblɔ̌y gbilki, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á tyi nónó pı ápi tyí, tɛ̃ ǹ gblɔ̌y gbilki sépi yı̃nnɛ.»† Sɛ̃ ye kélɛ wȃ̃rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ.

2

[1] Ń yṹnpyé, Liyel tir nɛ̂-á sȍ mɛ wɔ̃bı̀nsàhnɔ́lɛ, máh kyı yé tı̏nnɛ à kyı ké tyí yo wilki mɔ yé tyí gbı̃́ nɛ̂nɛ, mé náh sȍ mɛ kélɛ n yo yé tyí wɛ̀ngbı̏l sɔkɔ, ànɛ̂ névi yȍtàhsyi yı̃́pı̃̂ sɔkɔ. [2] Mé náh sȍ mɛ tir yɔ́ ńtɛ̃ wɛ yo yo tɛ̃́nɛ yé tyí yõ-á mɛ nɛ̂ tyí, à wil Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ Yesu tyí sɔkɔ, ànɛ̂ ǹ syínɔ́ tyílɛ dahnı yõ sɔkɔ. [3] Ńmɔ sȍ mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ tǎhkı̀ kɛ̃́nɛ ń sɔkɔ, tɛ́ tíkí mɛ ń tɛ̃, ànɛ̂ ń wil mɛ n syah. [4] Máh sȍ mɛ kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n pı, tɛ́ Liyel wɛy nɛ̂nɛ n yo, névi yȍtàhsyi yı̃́pı̃̂ náh sȍ mé n pı sélɛ à yé sõnɔlɛ n vi n mɔ. Liyel Mirki ye sȍ n wɛ̃kı ǹ tɛ̃́nwɛnɔlɛ. [5] Kǎh pı sɛ̃, kè náh pı nɛ névye yı̃́pı̃̂ gbȍ yõ sɔ̃ yé sɛ̃ Yesu yõ dɛ́, Liyel tɛ̃́nwɛnɔ gbȍ yõ ye.

Yı̃́pı̃̂ nɛ̂-á n wil Liyel tyí

[6] Nónó Yesu yõ sɛ̃́nɔ́-á de yı̃n, á mɛ pépilɛ n kwɔ yı̃́pı̃̂lɛ nɛ̂-á ké gblɔ̌y kèkõyố névye ànɛ̂ pé yȍtãm tyílɛ, pépi nónó min-á kı n tyɛ n pi. [7] Ápi mɛ yı̃́pı̃̂lɛ névyelɛ n kwɔ nɛ̂-á wil Liyel tyí, képah nɛ̂-á sȍ mɛ wɔ̃bı̀nsàhnɔ́lɛ. Kèkõyố mɔ́-ńkɛ̃ gbı̃́ dùkù sɔkɔ ye lésõ Liyel yah tɔkɔ sah kélɛ, ápi yõ yɔ̃ yı̃nnɛ. [8] Kèkõyố yȍtãm sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh kè pı̃. Pàh sȍ mɛ kè pı̃, pè náh náhkı Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syı n pi dahnı yõ, ǹmɔ nɛ̂-á tɔ̃rí nɛ́tɛ̃nɛ. [9] Tyi nɔ́pi pı à yı̃nɛ sɔ̃-á lésõ kélɛ wȃ̃rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:

«Névi yı̃́ náh tɛ̃ yah nɛ̂ yõ,
ǹ níkí náh nɛ̂ noh yah,
nɛ̂ sõnɔ náh de yah ǹ sɔkɔ,
sépi ye Liyel yah sah névye kõ, ǹ tyí-á nɔ nónó tyí.»*

[10] Yé náh wɛ di, Liyel tyi nɔ́pilɛ á wɛ̃kı ǹ Mirki gbȍ yõ. Liyel Mirki kı fɛ̃ tyi pól sohlı, kàh sɔ̃ Liyel fɔ́kɔ́sõnɔ ńtɛ̃ tɔlɛ. [11] Nɛ́ áwɔ ó náh, ǹnı̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ á sõnɔ pı̃ n pi. Nɛ́ Liyel Mirki tɔ ó náh, ǹnı̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ Liyel sõnɔ pı̃ n

† **1:31** 1.31 - Yah n tɛ Nsyeremi 9.23. * **2:9** 2.9 - Yah n tɛ Yesayi 64.3.

pi. 12 Ǹtɛ Mirki nɛ̂ tɛ̃ wɔ-á ápi sɔkɔ, Liyel Mirki ye; kèkõyő tyí náh. Liyel-á
yȍbènɔrɩ pɩ ápi tyí à yȋ nónónɛ á kɔ̃, ǹ Mirki gbȍ yõ sɔkɔ ye á fɛ̃ pĩ yĩ̋ sélɛ.
13 Tɛ́ á náh mɛ sé tyílɛ n yo à yĩnɛ névi yȍtàhsyi yĩ̋pĩ̂ kwɔ dùkùlɛ dɛ́, Liyel
wɛy ye ápi n yo à yĩnɛ Liyel Mirki-á kélɛ á wɛ̃kɩ sɔ̃. Tɛ́ Liyel Mirki-á mɛ
nónó sɔkɔ, pépi tyí ye à n nɛ n yo n wah Liyel Mirki tyilɛ. 14 Névi yȍtàhsyi
sõnɔ dùkù kɔ́kɔ́ tɛ̃ ó-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ náh Liyel Mirki tyilɛ n fɛ̃ n syi.
Tɛ̃ n tɛ̃ sé dùkù pĩ n kwlɔ. Kàh pɩ sɛ̃, sè n nɛ n mɛ nɛ́wõré tyilɛ tɛ̃ yah. Ǹtɛ
Liyel Mirki gbȍ yõ ó ye, névi sé dùkùlɛ n pnɛ. 15 Ǹtɛ Liyel Mirki-à mɛ névi
nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ wɔ ye kɩ fɛ̃ tyi pól dùkù kyɔmɩ pĩ, tɛ́ nɛy náh fɛ̃ tɛ̃ wɔ dùkù
kyɔmɩ n pĩ n pi. 16 Kè mɛ wǻrkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
«Nɛ̂ tɛ̃ wɔ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ sõnɔlɛ n pnɛ wɛ́?
Nɛ̂ tɛ̃ wɔ kɩ fɛ̃ vȉnmɔnɔlɛ à kɔ̃?»† Ǹtɛ yé yah, Krista sõnɔ ye ápi sɔkɔ.‡

3

Liyel wɛy yópú tȍ-á nɛ̂nɛ

1 Ń yű̃npyé, mé náh lésõ tɛ̃ wɛ Liyel wɛy yo yé tyí, sɔ̃-á mě kélɛ n yo
névye tyí, nónó-á Liyel Mirki mɛ pé yahlɛ n tɛ̃. Ǹtɛ mé kè yo yé tyí, sɔ̃-á
mě kélɛ n yo névye tyí nónó-á nɛ̂ ó-à tɛ̃ dyɔ à n pɩ. Kăh pɩ sɛ̃, yé lésõ mɛ
píyĩ̋rínɔlɛ Yesu Krista yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ. 2-3 Yáh lésõ mɛ píyĩ̋rínɔlɛ sɛ̃, yõke tĩ̋ntĩ̋
kɩ lésõ kăn pɩ yélɛ, képah ye mé lésõ yɛ̃níkȉlɛ yé kɔ̃. Ǹtɛ à pɔ syɩ kwɛy mè
ńtɛ̃ tyí, nɛ̂ ó-à yé dyɔ yè n pɩ. Képah ye, kè kɩ tɔ̃ kăn pɩ yélɛ. Yé yah kè,
sɔ̃-á yű̃nwɔ̃rí ànɛ̂ mâl tɛ̃nɛ fyɔ̀ yé wrɔ́ sɔkɔ yɔ̀, nɛ̂ ó-á yé dyɔ képah ye yé
mɛ n pɩ, ànɛ̂ névi yȍtàhsyi pɩ dùkù ye yé sɔkɔ. 4 Sɔ̃-á yé túkù tyah n yo
nɛ, Pole náh névye-á pépilɛ, túkù mɛ nɛ, Apɔlɔsɩ náh névye-á pépilɛ, névi
yȍtàhsyi pɩ dùkù ye yé n pɩ.

5 Nɛ̂ mɛ Apɔlɔsɩlɛ? Ànɛ̂ nɛ̂ mɛ ńmɔ Polelɛ? Tȍnpɩbɩ ye ápilɛ, nónó gbȍ
yõ-á yé sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ. Á nɛ́núkù núkú pól tȁn ye á n pɩ, à yĩnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á
nónó sah á kɔ̃. 6 Ǹmɔ ye sõ mɔ, Apɔlɔsɩ mɛ kè pu. Ǹtɛ Liyel ye pɩ kélɛ kè
kyãh. 7 Ǹmɔ nɛ̂ wɔ-á pɩ kélɛ kè kyãh, ǹmɔ ó kɩ n mɔ n kɔ̃. Névi nɛ̂-á sõ
kélɛ, ànɛ̂ nɛ̂-á pu kélɛ, pépi náh n mɔ n kɔ̃ n pi. 8-9 Ápi pól pɩ tȍ pípúlɛ
Liyel tyí. Képah ye névi nɛ̂-á sõ mɔ, ànɛ̂ nɛ̂-á pu kélɛ, pépi pól mɛ núkúlɛ.
Tɛ́ pé nɛ́núkù núkú pól kɩ pɔ pé tȁn pínɔ́ lédyáhní wɛ n pi à yĩnɛ pé tȁn
pínɔ́lɛ. Yépi ye pɩ Liyel swãhlɛ.

Yépi ye tɔ̃ pɩ ǹ wɔ̀kɔ̀lɛ nɛ̂-á à mɛ n mɔ. 10 Liyel-á yȍbènɔrɩ nɛ̂ pɩ ń tyí,
képah gbȍ yõ sɔkɔ, mé tɛ̃ wɛ wɔ̀kɔ̀ sètyah wilki wɔ̀kɔ̀ mɔ́npnɛ̀-ò pèpɛy
tyí kɔ̃lɛ. Tɛ́ képah yõ sɔkɔ ye ǹnȋ mɛ n mɔ n dohnɩ. Ǹtɛ nɛ̂-à n mɔ n
dohnɩ ké yõ, tɛ̃ kyɔ̀mɩ̀nɔ́lɛ n pɩ ǹ mɔ dùkù sɔkɔ. 11 Sètyah nɛ̂-á wilki tɛ yɔ̀,
ǹnȋ yɔ́ náh tɔ̃ fɛ̃ kèyăh wilki n pi à wil képah tyí sɔkɔ, képah nɛ̂-á Yesu
Kristalɛ. 12 Wɔ̀kɔ̀ sètyah nɛ̂-á wȉlkȉntɛnɔlɛ yɔ̀, sɔ̃-á túkù-à mɛ kélɛ n mɔ n
dɔkɔ mo mo yȋlɛ sɔ̃-á sǻnnɛ, ànɛ̂ wárnnɛ, ànɛ̂ dyɛ̂h pèplɔlɛ, tɛ́ túkù mɛ kélɛ
n mɔ n dɔkɔ mó-ńkɛ̃ yȋlɛ sɔ̃-á léslɔ́lɛ, ànɛ̂ ǹdrɔlɛ, képah náh pɩ fȉlkɔ́kɔ́rílɛ,
13 kèkõyő tukey tuke sõ ye, nɛ́núkù núkú pól-á tȁn nónó pɩ sɔkɔ, sàh kɩ mɛ
plɛ, sé gbɩ kɩ pĩ. Lésõ kɩ mɛ nyàh sɔ̃, nɛ̂-á kɩ no pól tȁn gbɩ yah, kɩ sé dùkù
wɛ̃kɩ. 14 Nɛ̂ tȍ pínɔ́-à súkɛ́-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃ kɩ ké lédyáhní wɛ. 15 Ǹtɛ nɛ̂ tyí-à sukɛ,

† 2:16 2.16 - Yah n tɛ Yesayi 40.13. ‡ 2:16 2.16 - Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ Krista sõnɔ mɛ núkúlɛ.

tɛ̃ tɛ̃ wɔ kɩ pwah ó, tɛ́ à náh ké lédyáhnɩ́ wɛ n pi. Á kɩ núkú mɛ á kɩ nɛ
nyàh sɔkɔ sɔ̃ à yɩ̃kɩ to wil ǹ gbɔ̂̀ kɔ́kɔ́lɛ.
16 Yé se yɔ́ pɩ̃ nɛ yépi Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̂nkɩ̀-á Liyel ní-ńsah gbôlɛ, ànɛ̂ ǹ
Mirki-á mɛ déntɛ̃nɔ́lɛ yé sɔkɔ tɛ́. 17 Liyel ní-ńsah gbô mɛ sàhnɔ́lɛ Liyel tyí
yõ, képah nɛ̂-á yépilɛ. Képah ye, névi nɛ̂-à Liyel ní-ńsah gbô yɩkɩ, Liyel kɩ
tɛ̃ tyí yɩkɩ.
18 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh ǹ gblɔ̌y tõ mɔ. Yé sɔkɔ nɛ̂-à mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ n pɩ yɩ̃́pɩ̂
névilɛ à yɩ̃nɛ kèkõyɔ̃́ névye yɩ̃́yáhnɔ́lɛ, tɛ̃ ǹ gblɔ̌y vi n mɔ n pɩ nɛ́wɔ̂lɛ à
yɩ̃nɛ névye yɩ̃́yáhnɔ́lɛ, à mó Liyel yɩ̃́pɩ̂ wɛ. 19 Yé náh wɛ di, kèkõyɔ̃́ névye
yɩ̃́pɩ̂lɛ, nɛ́wõré ye kélɛ Liyel yah sɔkɔ dò. Kè mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «À yɩ̃ pɩ̃́púlɛ n mɔ n tɛ̃ pé lékã́mkãm sɔkɔ.»* 20 Tɛ́ tõ
mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ ké fɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yɩ̃ pɩ̃́pú sõnɔlɛ n pnɛ.
Á pɩ̃ nɛ sè náh fɛ̃ tir yɔ́ ńtɛ̃ pɛkɩ n pi.»† 21-22 Kǎh pɩ sɛ̃́, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh ǹ
gblɔ̌ynɛ n yõ n sah nɛ páh mɛ yȁhnkõ náh, képah náh pɩ yȁhnkõ wɔ náh.
Ǹmɔ Pole ò, Apɔlɔsɩ ò, Pyɛrɩ ò, kèkõyɔ̃́ ò, min képah náh pɩ kũ ò, kwɛy gbɩ̃
tyi ò, ńsɔ̂ tyi ò, sépi ànɛ̂ ápi póllɛ, yépi tyí ye. 23 Ǹtɛ yépi mɛ Krista tyí yõ,
Krista wɔ mó mɛ Liyel tyí yõ.

4

Pole ànɛ̂ Korɛ̃nti tãn wrɔ́ tyilɛ

1 Yé yɩ̃nɛ yè pɩ̃ nɛ Krista tɔ̂̃npɩbɩ-á ápilɛ, ànɛ̂ tyi nónó-á lésõ
wɔ̃bɩ̀nsàhnɔ́lɛ, Liyel-á sélɛ ápi gbɔ̂̀ dahbɩ, á kõ á syi n yo. 2 Ǹtɛ tyi-à dahbɩ
nɛ̂ gbɔ̂̀, kè n nɛ n mɛ yáhnkõnɔlɛ tɛ̃ tyí nɛ à nɛ n mɛ tómm sé pínɔ́ sɔkɔ.
3 Ǹmɔ tɛ̃ wɔ tyí, yépi képah náh pɩ tukey tùkèpu-à kɩ sɔ̃ lékàh, képah náh
pɩ lénɔ̀lɛ ńnɛ n kõ sɔ̃, képah náh mɛ tir yɔ́lɛ ńmɔ yah. Ǹmɔ tɛ̃ wɔ náh
mɛ lékàh, képah náh pɩ lénɔ̀lɛ ń gblɔ̌ynɛ n kõ. 4 Tɔ̀tɔ̀ náh mɛ ńmɔ nɩ sɔkɔ
póllɛ nɛ máh tyipékè pɩ. Ǹtɛ képah náh n wɛ̃kɩ nɛ lékàh kɛ̃́ névi-á ńnɛ tɛ̃
wɔlɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ó ye kɩ fɛ̃ lékàh, képah náh pɩ lénɔ̀lɛ ńmɔ kõ. 5 Képah ye,
yé káh ǹmɔ dyàh tɛ̃ lékàhlɛ névyelɛ n kõ ké gbɩ̃́ nɔ́-ńkɛ̃́ sɔkɔ. Yé ǹ pɔ́nɔ́
syɩkɩ. Ǹmɔ kɩ pɔ sètɩ̃̀n sɔ̂̀ tyi wilki mɔ kwèyy, tɛ́ kɩ névye fɔkɔ sõnɔ wilki
mɔ kégbɔ́. Képah sɔkɔ, yõ yɔ̃nɔ́ nɛ̂-à yɩ̃nɛ nɛ̂nɛ, tɛ̃ kɩ kè wɛ Liyel tyí.
6 Ǹ yṹnpyé, yépi yɩ̃n ye mé Apɔlɔsɩ ànɛ̂ ń gblɔ̌y pɩ dùkù tɔkɔ à yé wɛ̃kɩ,
nɛ̂-á kɩ yé kõ yé kɩ pɩ̃ nɛ tyi nónó-á wãrkɩ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh yɩ̃nɛ à nɛ n pɩ n
kah n mɔ sépi yõ. Képah sɔkɔ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh ǹ gblɔ̌y gbilkínɔ́ sɔkɔ, ǹnî
yɔ́ tɔkɔ fɔ̃́nfɔ̃́ pɩ n kal n pi ǹ ní-òlɛ. 7 Kwâh nɛ̂ kɩ ǹ kõ á kɩ kal no tɛ́lɔ́lɛ?
Kwâh nɛ̂ tɛ̃ mɛ á tyí, nɛ́ Liyel náh ǹ kõ kélɛ? Ǹtɛ kɔ̃́nɔ́ à kélɛ à, sɔ̃ pɩ tɛ́ á
á gblɔ̌ynɛ n gbilki á kɩ nɛ Liyel kósyɩ̀ ǹ kõ kélɛ? 8 Yɩ̀ nónó pól-á yé n yah n
kõ, yé ye núkú sè wɛ tɛ yé yo kɛ̀? Yé pɩ tɛ tahbɩlɛ yé yo kɛ̀? Yɔ̂̀tɔ̃rí ye núkú
yé mɛ n pɩ ápi kɛ̃́nɛ yé yo kɛ̀? Yáh náhkɩ sɔ̂̀ mɛ wɛ pɩ yɔ̂̀tãmnɛ ápi tɔ náh
kɩ mɛ yɔ̂̀tɔ̃rí sɔkɔ yélɛ. 9 Ǹkɛ̃́ kè mɛ ńmɔ tɛ̃ tyí, á kɩ nɛ Liyel sɔ̃ ápi Yesu
tɛ̃ntɔ̂̀ névye pɩ no pól náh névyelɛ. Á pɩ névye sɔ̃ nónó-á kɩ pɔ n ko n mɔ n
pi. Kǎh pɩ sɛ̃́, á pɩ syáh syah yɩ̂lɛ kèkõyɔ̃́ pól tyí, yɩ̂nyõ tɔ̂̀npɩbɩ tɔkɔ dohnɩ
névye yõ. 10 Ápi pɩ nɛ́wã̂nnɛ Krista yɩ̃nnɛ, tɛ́ yépi mɛ pɩ yɩ̃ pɩ̃́púlɛ Krista
sɔkɔ yé yo kɛ̀? Ápi pɩ tɛ̃́nkwlɔpulɛ, tɛ́ yépi mɛ pɩ tɛ̃́nwɛpulɛ yé yo kɛ̀? Ápi

* 3:19 3.19 - Yah n tɛ Nsyɔbɩ 5.13. † 3:20 3.20 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 94.11.

mɛ yílónólɛ n wɛ, tɛ́ yȍyén mɛ n sah yépi yõ yé yo kɛ̀? [11] Yé náh wɛ di, fɔ́ɔ́
à pɔ syɩ núkúnúkú mɛ̀ ńtɛ̃ tyí, kwɛkɩ ànɛ̂ níkȉ mɛ álɛ n kwlɔ. Mɔ mɔ flɔ
náh mɛ á tyí. Ǻ mɛ kolɛ n syi, tɛ́ tɛ̃-ǹsah náh mɛ á tyí. [12] Ǻ mɛ tȍlɛ n pɩ
kétǎhkìyȏ á gbȁnnɛ, à á yõ yõ tɛ̃nɛ n wɛ. Pàh álɛ n gbyɔ, ǎ sãmnɛ n mɔ pé
sɔkɔ. Pàh álɛ n fõh, ǎ kè fɛ̃ n syi. [13] Pàh á tyílɛ n yo n ko, ǎ wɛ̀npèplɔlɛ n
wɛkɩ pé tyí. Ǻ mɛ pɩ tɛ̃ kèkõyő yésyî ànɛ̂ ké yítúkúǹìnɛ névye tyí, pópó à
pɔ syɩ núkúnúkú mɛ̀ tyí yɔ̀.

[14] Ǹtɛ mé náh mɛ tyi nɔ́pilɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí nɛ mé sennɛ yé
tɛ̃ dɛ́, gbáhdyâh ye mé n di n sah kélɛ yé tyí, yépi nónó tyí-á nɔ yȉ̃ ń tyí
á kɩ nɛ ń wɛ̃npȉ sɔ̃. [15] Yé yah, Nìvìnì tir yónɔ́ gbȍ yõ sɔkɔ ye yé pɩ ńmɔ
wɛ̃npȉlɛ à sɛ̃ Yesu Krista yõ. Képah ye, ńmɔ mɛ n mɔ kõ á kɩ nɛ yé sú sɔ̃.
Nónó-á mɛ yélɛ n kwɔ Yesu Krista tyilɛ, pàh sɔ̃ mɛ nɔ nɛ́pȋ kèyõ kwlɔ́lɛ ò
(10 000), yé pĩ nɛ sú núkú tɛ̃ ó-á yé tyí. [16] Képah ye, mé kélɛ n yah n kõ yé
tyí nɛ, yé ńmɔ pɩ dùkùlɛ n yah n pɩ. [17] Képah yĩn ye tõ mé Timotelɛ n tɛkɩ
mɔ yé tyí, nɛ̂-á mɛ ń pídȉ sɔ̃. Ǹ tyí nɔ yȉ̃ ń tyí. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì kó-ò pèpɛy
ye ǹnɛ. Ǹmɔ ye kɩ pɔ yé dyɔlɛ n to n kõ máh mɛ Krista wɛ̃kìlɛ n kɔ dùkù
nɛ̂nɛ, sɔ̃-á mé kélɛ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉnó póllɛ n yah n kwɔ n kõ tȁntȁn pól
sɔkɔ.

[18] Ǹtɛ yé túkù mɛ n sõ nɛ mé náh ń syɩ n pɔ n pi yé tȉnnɛ, tɛ́ mɛ yuku
pé gblɔ̃ynɛ n yɔ̃ n sah. [19-20] Ǹtɛ kàh kɩ nɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, mé kɩ n syɩ pɔ yé
tȉnnɛ núkúnúkú. Wɛ̀ngbȉl wɛ́kínɔ́ náh n wɛ̃kɩ nɛ Liyel tɔ̃rí névi-á álɛ, Liyel
tǎhkì nɛ̂-á á sɔkɔ, képah ye n wɛ̃kɩ kélɛ. Képah ye, mâh pɔ pɔ, kè náh n
yĩn n pi gblɔ̌y gbílkípú wɛ̀ngbȉl nóhnɔ́-ó tyí dɛ́, tɛ̃nwɛnɔ-à kɩ mɛ pé tyí, mé
kɩ kè pĩ. [21] Máh kɩ kènpyãhní tɔkɔ pɔ yé tyí, képah náh pɩ máh kɩ pɔ yárr
yé tyí tyínɔnɔ sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃ mɛ yé n yah n kɔ̃?

5

Pí-ńkɛ̃ tyi nónó-á sȍ Yesu yõ sɛ̃pú túkù mɛ n pɩ

[1] Kè mɛ n nohnɩ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, prɔ̀prɔ̀ pínɔ́-á mɛ yé wrɔ́
sɔkɔ. Prɔ̀prɔ̀ pínɔ́ yɔ́ ńtɛ̃-á mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú ńtɛ̃ náh
fɛ̃ syi sɛ̃nkõ pɩ n pi. Pè nɛ yé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃-á mɛ ǹ sú kyɩ tɔkɔ. [2] Tɛ́ sépinɔ́
pól sɔkɔ, yé tõ mɛ yé gblɔ̃ynɛ n yɔ̃ n sah n kõ kɛ̀? Kè pyě sȍ yĩnɛ kè pɩ yȉ̃
yèkwɔrɩlɛ yé tyí, yé kõ yè kénɛ tɛ̃ yĩni n wilki yé wrɔ́. [3] Ǹmɔ tɛ̃ wɔ náh
mɛ yélɛ fɩ̃́ núkú sɔkɔ. Ǹtɛ mé mɛ yélɛ sõnɔ sɔkɔ. Képah ye, ńmɔ tɛ̃ wɔ
lékàhlɛ yĩ mɛ̀ pí-ò kɔ̃ tɛ, á kɩ nɛ mé sɔ̃ mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ. [4-5] Yâh pɔ wɛ̃ tuke
mɔ, ńmɔ tɔ kɩ mɛ yélɛ sõnɔ sɔkɔ. Sɛ̃nkõ névi tɛ̃nɛ, yé Yesu Krista yĩn ànɛ̂
ǹ tɛ̃nwɛnɔlɛ à wilki yé wrɔ́, yè ǹ gbàh dɛ n mɔ sétȁn yȍtɛ̃ kɔ̃. Kàh tɛ̃nɛ n
kwlɔ, à kɩ pí-ńkɛ̃ tyi pínɔ́ yal mɔ ǹ min kõ kè kɩ wɛ pwah, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
syɩ n pɔ sõlɛ.

[6] Yé gblɔ̌y gbílkínɔ́ mɛ̀ yah náh. Yé se yɔ́ pĩ nɛ, kókónɔ́ kwéy ó-á n dɔkɔ
mífȁ̃hkì póllɛ tɛ́.* [7] Yé kénɛ tyípékè wilki n to yé wrɔ́, képah nɛ̂-á mɛ n tõ
n mɔ kókónɔ́ tyí kɔ̃lɛ. Képah sɔkɔ, yé kɩ mɛ wásáá kókónɔ́ kȁ̂n búrn tyí
kɔ̃lɛ. Krista lésõ fɛ̃ syi pè kõ pè à ko mɔ Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh képɔ́ tyí
kɔ̃lɛ ápi tyípêl wu n to yĩnnɛ á tyí. Kǎh pɩ sɛ̃, yé mɛ wásáá kókónɔ́ kȁ̂n
búrn tyí kɔ̃lɛ. [8] Yé yɛ à tyípêl duke pól wilki n to á min sɔkɔ, à mó nɛ n

* 5:6 5.6 - Kɔ́kɔ́nɔ́ kwéy mífȁ̃hkì pól dɔ́kɔ́nɔ́ nɛ̂ tyí-á n yo ásȍ sɔkɔ yɔ̀, képah dùkù ye Wɩ̃́n n nɛ n yo pé sèmȉrkȉ yɔ́ sɔkɔ nɛ, yṹkúnkáh núkú-á n põ yɔ póllɛ.

mɛ yályál nɛ́gblólɛ kɔ́kɔ́nɔ́ kɑ̂n búrn tyí kõlɛ, nɛ̂-á pè n nɛ n tah Nsyifunɔ
yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh sɔkɔ.†
9 Máh lésõ sɛ́bɛ́y nɛ̂ wãrkɩ tɛkɩ mɔ yé tyí, mé lésõ yo ké sɔkɔ nɛ yé káh
nɛ n pɩ n soh prɔ̀npɩbɩlɛ. 10 Ǹtɛ kèkõyɔ̋ névye tyí sɔkɔ náh lésõ ńnɛ dɛ́.
Kèkõyɔ̋ mɛ̀ prɔ̀npɩbɩ, képah náh pɩ ké yı̋sesúkú névye, ànɛ̂ ké yı̋pú, képah
náh pɩ, ké sãh fálpú tyí sɔkɔ-à sɔ̏ ńnɛ, yé náh náhkɩ sɔ̏ fɛ̃ n wũ n pi kèkõyɔ̋
mɛ̀ sɔkɔ dò. 11 Ǹtɛ sɛ̃ náh dɛ́. Mé nɛ névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̌ynɛ n ye Yesu yõ
sɛ̃-òlɛ, tɛ́ mɛ prɔ̀prɔ̀lɛ n pɩ, képah náh pɩ, yı̋sesúkúlɛ n pɩ, képah náh pɩ,
sãhlɛ n fal, képah náh pɩ, névye tyílɛ n yo n ko, képah náh pɩ, sètɛ̃nı̀nɛ n
pɩ, képah náh pɩ, mɛ yı̃belɛ n yı̃, yé káh nɛ n pɩ n soh sɛ̃nkɔ̃ nɛynɛ póllɛ.
Yé káh yõke ńtɛ̃nɛ n yõ wɛ̃ tyí tɛ̃nɛ. 12-13 Tɛ́ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú tùkènɔ́ tɛ̃
wɔlɛ, ńmɔ tɔ̏ náh képahlɛ. Liyel ye kɩ tuke pélɛ. Ǹtɛ kè mɛ wɑ̋rkínsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Yé nɛ́pékè yı̃ni n wilki yé wrɔ́.»‡ Kǎh yo sɛ̃
à, yé náh yé tı̏nkı̏ névye tuke n pi di?

6

Yesu yõ sɛ̃pú píndenɔlɛ wɛ̃ tyí

1 Kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ tir-à de yépi Yesu yõ sɛ̃pú sɔkɔ yɔ́ ànɛ̂ ǹ ní-ò wrɔ́, yě yé
tı̏nkı̏ névye sah, ǹ tɛ́ kè tɔkɔ n kyɩ nɛ n tuke Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú tyí? 2 Yé náh
pı̃ nɛ ńkɛ̃, Yesu yõ sɛ̃pú-á kɩ pɔ kèkõyɔ̋ névye tuke n pi di? Ǹtɛ yépi-à mɛ
pɔ n tuke n pi kèkõyɔ̋ névyelɛ, tyípı̂ wɔ se yé kɩ tɛ̃ tuke kwlɔ? 3 Yé náh pı̃
nɛ ńkɛ̃, áyáh kɩ yı̃nyõ tɔ̏npɩbɩ ńtɛ̃ tuke n pi di? Tɛ́ kèkõyɔ̋ mɛ̀ tyi wɔlɛ pyě
á kɩ pɔ tuke kwlɔ nɩ? 4 Ǹtɛ sɛ̃nkɔ̃ tir-à wɛ yé wrɔ́ sɔkɔ, névi nɛ̂-á Yesu yõ
sɛ̃pú náh mɛ ǹnɛ n mɔ n kõ, yè n pyě n kyɩ ǹmɔ tɔkɔ n pɔ nɛ, à pɔ kè tuke
nɩ? 5 Sen ye kélɛ yé tyí dɛ́. Yépi tɛ̃ wrɔ́ sɔkɔ, lékɑ̋m névi yɔ́ ńtɛ̃ náh núkú
mɛ, nɛ̂-á kɩ fɛ̃ yé wrɔ́ tyi yah wah lɛ́? 6 Tir se yı̃nɛ kè wɛ yé sɔkɔ yɔ́ ànɛ̂ ǹ
ní-ò wrɔ́, kè syi n pɔ n yı̃ni n tɛ̃ tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ, fɔ́ɔ́ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú
ńtɛ̃ tɔ pɔ pɩ ké tùkèpulɛ?
7 Ǹtɛ yáh fyɔ̀ mɛ wɛ̃ tɛ̃nɛ n ye n tuke n pɔ, képah yé tɛ̃nkwlɔnɔ wɛ̃kɩ tɛ
dò. Kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ pàh tyíkɛ̃kı̀ pɩ yé tyí, ànɛ̂ pàh yé gbɑ̏n yı̂ yı̃ tɔkɔ, yè n
tɛ̃ yé nnɔ tɛ̃ n kwlɔ? 8 Tɛ́ yépi ye mó tɔ̃ n pɩ kénɛ tyíknɛ̃nı̀ ànɛ̂ yı̃be tyilɛ
yé yũ̋npyé Yesu yõ sɛ̃pú tyí. 9 Yé náh pı̃ nɛ tyíknɛ̃nı̀ pípú náh n de n pi
Liyel tɔ̃̋rí sɔkɔ di? Yé káh yé gblɔ̌y tɔ̃ mɔ ló. Prɔ̀npɩbɩ, ànɛ̂ sãh fálpú, ànɛ̂
fɔ̀fínpɩbɩ, ànɛ̂ díbí wɛ̃ tɔ́kɔ́pú, 10 ànɛ̂ yɛ̃nwóbé, ànɛ̂ yı̋sesúkú névye, ànɛ̂
sètɛ̃nı̀ pípú, ànɛ̂ névye tyí yónkòpu, ànɛ̂ névye yõ syíkípúlɛ, pépi sɔkɔ yɔ́
ńtɛ̃ náh n de n pi Liyel tɔ̃̋rí sɔkɔ. 11 Tɛ́ yé yah, sɛ̃nknɔ névye ye sɔ̏ yé túkùlɛ
ǹgbòlɛ. Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista ànɛ̂ Liyel Mirki gbɔ̏ yõ sɔkɔ, yé pɩ yályál.
Yé mɛ wı̏lkı̏nsàhnɔ́lɛ Liyel tyí yõ. Yé pɩ nɛ́gblólɛ Liyel yah sɔkɔ.

Yesu yõ sɛ̃-ò gbɛ̃̋nsê-á pɩ Liyel tyílɛ dùkù nɛ̂nɛ

12 Kè mɛ yónɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃: «Tyi pól pínɔ́ gbàh mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ ńmɔ tyí.» Ǹtɛ
yõre náh n wɛ sé túkù sɔkɔ. «Tyi pól pínɔ́ gbàh mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ ńmɔ tyí.»
Ǹtɛ ńmɔ náh n pɩ n pi sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ yɔ̃lɛ ló. 13 Kè tɔ̃ mɛ yónɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃:
«Yõke mɛ kèkùrkı̏ yı̃nnɛ, kèkùrkı̏ tɔ mó mɛ yõke yı̃nnɛ.» Ǹtɛ Liyel kɩ pɔ sé
nínɔ́ pól tyí yɩkɩ n pi. Ǹtɛ névi wil gbɛ̃̋nsê tɛ̃ wɔ náh mɔ prɔ̀prɔ̀ pɩ yı̃nnɛ

---

† **5:8** 5.8 - Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh-à sɔ̏ de n tɛ, Nsyifunɔ pé gbên kɔ́kɔ́nɔ́ dyı̂ pól kwɛ, ǹ tɛ́ n tyah kɔ́kɔ́nɔ́ kɑ̂nnɛ n yõ. Pě képah tɛ̃nɛ n pɩ sɛ̃, ǹ kè wɛ̃kɩ nɛ, tyípêl nónó pól-á sɔ̏ pé pɩ, páh sè milki.
‡ **5:12-13** 5.12-13 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 17.7.

dɛ́, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ ye kè mɔ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ ye mó n yah ké yõ. 14 Liyel ye yilki
mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu lékólɛ. Ȁ kɩ ápi tɔ lékyî yilki n mɔ n pi ǹ tɛ̃́nwɛnɔ gbȍ
yõ. 15 Yé se yɔ́ pĩ nɛ, yé wil gbɛ̃́nsênɔ́lɛ, Krista wil tȁntȁnnɔ́-á tɛ́. Mé pɩ sɔ̃
mè n pɔ Krista wil fĩ́ yɔ́ tɔkɔ n pɔ n kwrɔ n mɔ prɔ̀npɩ willɛ? Póllɛ, mé
náh képah pɩ n yah n pi. 16 Yé se yɔ́ pĩ nɛ, névi nɛ̂-à sɛ̃ prɔ̀npɩlɛ, pé nímí-á
kwrɔ mɔ pɩ wil gbɛ̃́nsê núkúlɛ tɛ́. Kè mɛ yónɔ́ ńtɛ̃nɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ
nɛ ńkɛ̃́, pé nímí-á kwrɔ mɔ pɩ wil gbɛ̃́nsê núkúlɛ.* 17 Ǹtɛ névi nɛ̂ tɛ̃ wɔ-à ǹ
gblɔ̌ynɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu kɔ̃, tɛ̃ sõnɔ vi n mɔ n pɩ núkúlɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyílɛ.
18 Yé yé náh vi prɔ̀prɔ̀ pínɔ́ kɔ̃. Tyípêl tɛ́lɔ́ nónó-á névi n nɛ n pɩ, tɛ̃ wil
gbɛ̃́nsê vyãh náh n wɛ sé sɔkɔ. Ǹtɛ prɔ̀prɔ̀ pínɔ́ tɛ̃ wɔlɛ, ǹ tɛ̃ mɛ n pɩ n de
ǹ wil gbɛ̃́nsê tyí. 19-20 Yé se yɔ́ pĩ nɛ, yé wil gbɛ̃́nsê-á Liyel Mirki mɛ́-ńsahlɛ
tɛ́. Liyel ye yé kɔ̃ ǹ Mirkilɛ, nɛ̂-á déntɛ̃́nɔ́lɛ yé sɔkɔ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ye yé dwe
dántǎhlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, yé tyí náh yé gblɔ̌ynɛ dò. Képah ye, yé yé wil gbɛ̃́nsê
pɩ ǹ gbilki gbilki kwâhlɛ.

7

Fúr tyi dùkù yónɔ́lɛ

1 Yáh tyi nónó piki yah ń tyí yé sɛ́bɛ́y sɔkɔ, sépi yah ye mé kɩ yo yé syah
núkúnúkú yɔ̀. Yé nɛ ńkɛ̃́* kǎh sȍ fɔ̃́nfɔ̃́ dɩ̃́ tɛ̃ sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃́nɛ. 2 Ǹtɛ prɔ̀prɔ̀
pínɔ́ yah kɔ̃ yĩnnɛ, kè ye fɔ̃́nfɔ̃́ dɩ̃́ mɛ̀ dɩ̃́ mɛ̀, à sê tɔkɔ, ànɛ̂ sê mɛ̀ sê mɛ̀, ǹ
tɔ mó de pɛ tyí. 3 Dɩ̃́-á yĩnɛ nɛ̂ pínɔ́lɛ ǹ kyɩ tyí tnɔ sɔkɔ, à kélɛ n pɩ ǹ tyí.
Sê tɔ-á yĩnɛ nɛ̂ pínɔ́lɛ ǹ pɛ tyí tnɔ sɔkɔ, ǹ tɔ kélɛ n pɩ ǹ tyí. 4 Sê tyí yõ
náh ǹ wil gbɛ̃́nsêlɛ dɛ́. Ǹ pɛ tyí yõ ye kélɛ. Dɩ̃́ tɔ tyí yõ náh ǹ wil gbɛ̃́nsêlɛ
dɛ́. Ǹ kyɩ tyí yõ ye kélɛ. 5 Yé káh pɛ̀kɩ̀ kãm wɛ̃nɛ, né kè náh pɩ yé nímí
yáhntɔkɔnɔlɛ níri yɔ́ wɛ n pɩ yĩnnɛ wrɔ́ kwéy yɔ́ ó sɔkɔ. Ǹtɛ képah-à sɔkɔ
tɛ, yé yé syɩ pɛ̀kɩ̀ kwrɔ mɔ. Képah-à pí-ńkɛ̃́nɛ, yé kɩ pɔ n syah n tɛ̃ n kwlɔ,
sétȁn yȍtɛ̃ kɔ̃ à kɩ syɔ̃-ǹsah wɛ kɩ yé wilki mɔ. 6 Ǹtɛ ńmɔ-á nɛ̂ yo yé tyí yɔ̀,
kyȉnmɔnɔ náh dɛ́, syɔ̃-ǹsah yɔ́ wɛ̃kɩ̀ ye mé yé kɔ̃. 7 Kàh ńmɔ tɛ̃ ó sɔ̃, mé
sȍ mɛ ké tyí nɛ no pól nɛ mɛ lédyɔ́nɩ̀nɛ ńmɔ tyí kɔ̃lɛ. Ǹtɛ Liyel ye no pól
mɔ ànɛ̂ pé tɛ̃́nwɛ-ńtȁnnɛ. Ȁ tir yɔ́ pínɔ́ tɛ̃́nwɛnɔlɛ ǹnî kɔ̃, ǹtɛ kèyǎh pínɔ́
tɛ̃́nwɛnɔlɛ ǹ ní-ò kɔ̃.
8 Ǹtɛ nɛ̂-á mé kɩ yo lédyɔ́nɩ̀ ànɛ̂ pɛ́kúsyɔ tyí, képah ye yɔ̀. Pàh tɛ̃
lédyɔ́nɩ̀nɛ ńmɔ tyí kɔ̃lɛ, képah kɩ plɛ. 9 Ǹtɛ pàh kɩ pĩ nɛ pé náh fɛ̃ pé
gblɔ̌y tɛ̃ n pi, pè fúr pɩ. Fúr pínɔ́ ye fɔ̃́nfɔ̃́ kal, ǹ tɛ̃ lédɔ́rí kɔ̃ kè nɛ n ko.
10 Tɛ́ nónó-á fúr pɩ tɛ, máh kɩ nɛ̂ kõ n sah pè kõ n pi, ńmɔ náh n kõ n
sah kélɛ pé tyí dɛ́. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ye n kõ n sah kélɛ pé tyí nɛ ńkɛ̃́, sê náh yĩnɛ à
yal ǹ pɛ tyí. 11 Wàh se mó yal ǹ pɛ tyí, à náh tɔ̃ yĩnɛ à de pɛ káhkí yɔ́ tyí,
à yĩnɛ à ǹ syɩ yuku ǹ pɛ tyí, pè kyɩ pé wrɔ́ tɔ̃ n sah. Ǹtɛ dɩ̃́ tɔ káh mó ǹ
kyɩ wilki.
12 Ǹtɛ nɛ̂-á mé n yo no tɛ́lɔ́ tɛ̃ wɔ tyí yɔ̀, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ náh n yo képahlɛ dɛ́.
Ǹmɔ ye n yo kélɛ nɛ ńkɛ̃́, Yesu yõ sɛ̃́-ò dɩ̃́ yɔ́ tyí sê-à mɛ nɛ̂ náh pɩ Yesu yõ
sɛ̃́-òlɛ, tɛ́ kénɛ pi mɛ ké tyí nɛ pé tɛ̃ ǹ tyí, à káh à wilki. 13 Yesu yõ sɛ̃́-ò sê
yɔ́ tɔ tyí pɛ-à mɛ nɛ̂ náh pɩ Yesu yõ sɛ̃́-òlɛ, tɛ́ kénɛ dɩ̃́ mɛ ké tyí nɛ pé tɛ̃ ǹnɛ
wɛ̃ tyí, à káh yal ǹ tyí. 14 Yé náh wɛ di, Yesu yõ sɛ̃́-ò pi mɛ̀ gbȍ yõ sɔkɔ ye
ǹ pɛ kɩ mɛ yúkɛy Liyellɛ, ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃́-ò dɩ̃́ mɛ̀ tɔ gbȍ yõ sɔkɔ ye ǹ kyɩ

* **6:16** 6.16 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 2.24. * **7:1** 7.1 - Túkù sõnɔ sɔkɔ, Pole ye yo wɛy mɛ̀nɛ nɛ ńkɛ̃́, kǎh sȍ fɔ̃́nfɔ̃́ dɩ̃́ tɛ̃ sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃́nɛ.

kɩ mɛ yúkɛy Liyellɛ. Ǹkɛ̃ kàh pí-ńkɛ̃nɛ sɛ̃, pé wɛ̃npì kɩ mɛ á kɩ nɛ pé wrɔ́
sɔ̃̀ dɔ Liyellɛ. Ǹtɛ kègbɩ tɛ̃ yõ sɔkɔ, pè ye mɛ yúkɛy Liyellɛ. 15 Ǹtɛ kàh mɛ
pɩ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃ nɛy tɛ̃ wɔ nɛ páh pé ní-ò Yesu yõ sɛ̃-òlɛ n yahle, yé yɛ à
kɔ̃ à kè pɩ. Kàh pɩ sɛ̃, ǹ ní-ò Yesu yõ sɛ̃-ò nɛ̂-á pɛ képah náh pɩ kyɩlɛ, ǹmɔ
kɩ wɛ wũ ǹ gblɔ̃̌y yõ sɔkɔ. Yèvɩnɩ sɔkɔ tɛ̃ yĩn ye Liyel ye álɛ dò. 16 Ǹkɛ̃ à,
áwɔ nɛ̂-á kyɩlɛ, á se sɛ̃ ké yõ nɛ wáh kɩ tɛ̃ wɛ á pɛ min pwah mɔ? Tɩ̃̂, áwɔ
nɛ̂-á pɛlɛ, á se sɛ̃ ké yõ nɛ, wáh kɩ tɛ̃ wɛ á kyɩ min pwah mɔ?

Swɔ nɛ̂ sɔkɔ-á lésõ álɛ té Liyel ǹ ye pɔ ǹ gblɔ̃̌y tyí, tɛ̃ képah ó sɔkɔ

17 Ǹtɛ sépi pól sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-à nɛ̂ sah swɔ nɛ̂ sɔkɔ, kè yĩnɛ kè yĩnɛ
tɛ̃ tyí. Nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ swɔ nɛ̂ sɔkɔ té Liyel à ye pɔ ǹ gblɔ̃̌y tyí, à yĩnɛ à nɛ n
pɩ à yĩnɛ képahlɛ. Kénɛ pɩ dùkù ye mé mɛ n yo Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̃̀nɔ́ pól
tyí. 18 Névi nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ kɔ̃̀nɔ́lɛ té Liyel à ye, tɛ̃ tɛ̃ kɔ̃̀nɔ́lɛ. Nɛ̂ tɔ-à sɔ̃̀ mɛ
kɔ̃̀-ǹkɛ̃nɛ té Liyel à ye, tɛ̃ tɔ káh nɛ páh kɔ̃̀kèlɛ n kɔ̃. 19 Á kɔ̃ ò, á náh kɔ̃
ò, yõ náh mɛ képah tyí. Yõ-á mɛ nɛ̂ tyí, képah ye Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɐ̃̀l
kɔ́lɔ́lɛ. 20 Nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ swɔ nɛ̂ sɔkɔ té Liyel à ye pɔ ǹ gblɔ̃̌y tyí, tɛ̃ yĩnɛ à tɛ̃
képah sɔkɔ. 21 Wâh sɔ̃̀ mɛ yɔ̃lɛ té à ǹ ye, káh n yɛ kè álɛ n yɔ. Ǹtɛ gblɔ̃̌y
yõ wɛ́ntɛ̃nɔ́ yɔ̃̀bènɔrɩ-à mó wil mɔ á yõ, káh n yɛ kè n kal. 22 Yé náh wɛ di,
névi nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ yɔ̃lɛ té Tɛ̃ ǹgbɛ̃ à ye, ǹ tyípêl yɔ̃rɩ n tyɛ. Yé náh wɛ tɔlɛ à,
névi nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ ǹ gblɔ̃̌y yõ té Tɛ̃ ǹgbɛ̃ à ye, à n pɩ Krista yɔ̃lɛ. 23 Tɛ̃ ǹgbɛ̃
yé dwe wilki yɔ̃rɩ sɔkɔ dántǎhlɛ. Képah ye, yé káh ńtɔ̃ n pɩ ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ yɔ̃lɛ
gbógbó. 24 Ǹtɛ ń yṹnpyé, yáh lésõ mɛ swɔ nɛ̂ sɔkɔ té Liyel yé ye pɔ ǹ gblɔ̃̌y
tyí, yé yĩnɛ yè tɛ̃ képah ó sɔkɔ.

Fúr-á n pɔ n pɔ tyi nónónɛ

25 Névye nónó-á pè náh tɔ̃̀nɩ̀ fúr pɩ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ náh tir yɔ́ yo ń tyí pé tyí
sɔkɔ. Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ pèpɔrɩ gbɔ̃̀ yõ, mé pɩ névi yɔ́lɛ nɛ̂-á yé kɩ fɛ̃ sɛ̃ ń yõ.
Képah ye, mé kɩ ń yɛ̃ngbɛ̃ sõnɔ yo yé tyí fúr tyí sɔkɔ. 26 Tyi-á mɛ tɛ̃ tah
sɔ̃̀ kwɛy gbĩ mɛ̀ sɔkɔ, ńmɔ sõnɔ sɔkɔ, yé nénúkù núkú pól-à tɛ̃ sɔ̃-á yélɛ,
képah kɩ nɛkɩ kal yélɛ. 27 Wáh kɩ mɛ sê tɔkɔ tɛ, káh à fin n mɔ. Wáh kɩ se
mó tɔ̃̀nɩ̀ mɛ sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃nɛ, sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃ fɔ̃́nfɔ̃́. 28 Dɩ̃́-à sê tɔkɔ, képah náh pɩ
sênpir-à de pɛ tyí, tyípékè tɛ̃ wɔ náh pè pɩ dɛ́. Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃ wɔ-á mɛ ké sɔkɔ,
ké pípú kɩ kwlɔ́nɔ́lɛ n wɛ. Képah yah ye mé mɛ ké tyí nɛ mé n kɔ̃ yé tyí.
29 Ǹ yṹnpyé, mé kélɛ n yo yé tyí, tyah mɛ n tyah sɔ́kɔ́ntɛnɔlɛ. Képah ye,
à tɔkɔ núkúnúkú tyí, sê-à mɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ nɛ, sê kósyɩ̀ mɛ ǹ tyí.
30 Nɛ̂-à mɛ gbní sɔkɔ, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ nɛ à kósyɩ̀ mɛ gbní sɔkɔ. Nɛ̂-à mɛ
nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ nɛ à kósyɩ̀ mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ. Nɛ̂-à mɛ yídwénènɛ
n dwe, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ nɛ ǹ tyí kósyɩ̀ yídwénè nɔ́pilɛ. 31 Nɛ̂-à mɛ kèkõyɔ̃́
mɛ̀ nɔlɩlɛ n yõ, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ nɛ à kósyɩ̀ mɛ ké nɔlɩlɛ n yõ. Wáh n yah yɔ̀,
kèkõyɔ̃́ mɛ̀ náh tɔ̃ n mo n pi lɔ́.
32 Mé mɛ ké tyí nɛ yé fɔ́kɔ́sõnɔ káh kwel. Névi nɛ̂-à sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ
fɔkɔlɛ n sõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɐ̃̀n tyí sɔkɔ. Á n nɛ n mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ pí-ńsahlɛ n
yah n kɔ̃. 33 Ǹtɛ sê-à mɛ névi nɛ̂ tyí, tɛ̃ ǹ fɔkɔlɛ n sõ kèkõyɔ̃́ tyi yõ. Á n nɛ
n mɛ ǹ kyɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ pí-ńsahlɛ n yah n kɔ̃. 34 Kàh pɩ sɛ̃, ǹ nɩ n nɛ n mɛ n yil
n kɔ̃ yey nínínɛ. Té sênpir, képah náh pɩ sê nɛ̂-à dé-ńkɛ̃nɛ pɛ tyí, Tɛ̃ ǹgbɛ̃
tɐ̃̀n yah syi tɛ̃ tyí. Tɛ̃ ǹ gblɔ̃̌y kɔ̃ n dal n mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɐ̃̀n pínɔ́ sɔkɔ. Ǹtɛ sê
pɛ̀tɛ̃ tɛ̃ wɔlɛ, kèkõyɔ̃́ tyi yah syi ǹmɔ tyí. Á n nɛ n mɛ ǹ pɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ pí-ńsahlɛ
n yah n kɔ̃. 35 Mé náh tyi nɔ́pi yo yé tyí yé fikéntɛ̃nɔ yĩnnɛ dɛ́, yé yohnɩ n

mɔ yĩn ye mé n yo sélɛ yé tyí. Képah ye, nɛ̂-á pèpɛynɛ, mé mɛ ké tyí nɛ
yé képahlɛ n pɩ, képah nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ó tȁn yah wű́nólɛ. 36 Kètɛ̃npȉkȉ nɛ̂-à
pĩ nɛ pé ségbɪ̃́ní dékè-á mɛ pélɛ n ko,† té páh kɩ n to n kɔ̃, páh kɩ n syah
n pɩ n de ǹ tyí, té tyi-á yĩnɛ sè kɔ sé wȁl yõ, tɛ̃ à fur ǹ dyɔ ó. Tyípékè náh
kélɛ. 37 Ǹtɛ kètɛ̃npȉkȉ nɛ̂-à kè yah tɔkɔ ǹ nɩ sɔkɔ nɛy fyȁh-ǹkɛ̃nɛ ǹ yõ, té nɛ
páh kɩ fɛ̃ tɛ̃ pé gblɔ̌y tyí lédɔ́rí náh fɛ̃ pé fwo pèkȉ kɔ̃ kè n wɛ n pi pé wrɔ́
pé ségbɪ̃́nínɛ, tɛ̃ pɩ plɛ. 38 Képah ye, nɛ̂-à ǹ ségbɪ̃́ní fur, tɛ̃ pɩ plɛ. Té nɛ̂-à ǹ
ségbɪ̃́ní fúr-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃ wɔ pɩ plɛ kal.
39 Sê pɛ-à fyɔ̀ mɛ min sɔkɔ, à yĩnɛ à nɛ n mɛ ǹmɔ ó tyí. Ǹtɛ ǹ pɛ-à pɔ
yah kwlɔ, à kɩ fɛ̃ de pɛ yɔ́ tyí nɛ̂ tyí-á nɔ ǹ tyí, tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ Yesu yõ sɛ̃́-òlɛ.
40 Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃ ó sõnɔ sɔkɔ, wàh wũ dé-ńkɛ̃nɛ pɛ tyí, képah nɩ̀vɩ̀nɩ̀ kɩ kal ǹ
tyí. Ǹmɔ fɔ́kɔ́sõnɔ ye mé yo yé tyí yɔ̀. Ǹtɛ ńmɔ sõnɔ sɔkɔ, Liyel Mirki mɛ
ń sɔkɔ.

8

Sãh fálnɔ́ kɔ̀ tyí yónɔ́lɛ

1 Á ye á fɔkɔ mɔ n yah núkúnúkú à yuku sãh fálnɔ́ kyɔ tyí tȉnnɛ. Gbɩ tɛ̃
wɔ ye yé yo nɛ á pól-á mɛ tyilɛ n pnɛ ó. Té kénɛ tyi pnɛ̀nɔ́ wɔ ye mó tõ n
mɔ névilɛ gblɔ̌y gbílkínɔ́ sɔkɔ. Ǹtɛ tyínɔnɔ wɔ yah yúkúnɔ́lɛ névilɛ n kɔ̃.
2 Névi nɛ̂-à mɛ n sõ nɛ páh tyilɛ n pnɛ, tɛ̃ náh tɔ̃nɩ̀ mɛ kwâh yɔ́lɛ n pnɛ
wǎh sȍ yĩnɛ à sè pĩ sɔ̃. 3 Ǹtɛ Liyel tyí-à nɔ névi nɛ̂ tyí, Liyel tɛ̃nɛ n pnɛ.
4 Ǹtɛ à yuku sãh fálnɔ́ kɔ̀ kɔ̀nɔ́ tɛ̃ tyí tȉnnɛ, á se yĩnɛ à sélɛ n kɔ? Á pĩ
nɛ fal fal tȍlɛ, kwâh yɔ́ náh kélɛ kèkõyő sɔkɔ, Liyel núkú ó-á mɛ. 5 Gbɩ tɛ̃
wɔ ye, yíyȉn náhnáh mɛ yȋnyõ ànɛ̂ sétáh yõ, nónó-á túkù mɛ sélɛ n tɔkɔ n
pɩ pé líyelnɔ́lɛ. Ǹtɛ líyelnɔ́ ànɛ̂ tãm náhnáh-à sɔ̃ mɛ pé tyí, 6 ápi tɛ̃ wɔ tyí,
Liyel núkú ó ye mɛ, ǹmɔ nɛ̂-á á Súlɛ. Ǹmɔ ye mɔ yíyȉn póllɛ, ápi mɛ ǹmɔ
tyí yõ. Sɛ̃ ó ye, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ núkú ó tɔ ye mɛ, nɛ̂-á Yesu Kristalɛ. Ǹmɔ gbȍ yõ
sɔkɔ ye yíyȉn pól mɛ, ànɛ̂ ápi tɔlɛ min sɔkɔ.
7 Ǹtɛ fal fal tȁnnɛ, Yesu yõ sɛ̃pú túkù náh pĩ nɛ kwâh yɔ́ náh sélɛ. Pé
túkù lésõ dar kah mɔ sãh fálnɔ́ tyilɛ. Té pépi sɔkɔ nónó tɛ̃ Yesu yõ sɛ̃nɔ́-à
fyɔ̀ yúkú-ńkɛ̃nɛ yahlɛ, pàh sãh fálnɔ́ kɔ̀lɛ n kɔ, pè n nɛ n sõ n kyɩ n pɔ sãh
fálnɔ́ tyí sɔkɔ. Kàh pɩ sɛ̃, pè n nɛ n sõ nɛ tyípékè-á pé n pɩ kɔ̀ mɛ̀ kɔ̀nɔ́lɛ.
8 Yõke náh ápi nɔ n de n pi Liyellɛ dò. Ké yő-ńkɛ̃ náh kwâh yɔ́ wilki n pi
á sɔkɔ, ké yőnɔ́ tɔ náh se mó tõ kwâh yɔ́ dohnɩ n pi á yõ. 9 Sé kɔ̀nɔ́ gbàh
sénsɔ̃ mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ yé tyí ó, ǹtɛ yé kyɔ̀mɩ̀nɔ́lɛ n pɩ, képah káh pɔ túkùlɛ
n syɩkɩ n mɔ, nónó Yesu yõ sɛ̃nɔ́ náh mɛ yuku yahlɛ. 10 Sɔ̃-á áwɔ nɛ̂-á tyilɛ
n pnɛ, ǹnî yɔ́-à ńtyȋ́nɔ kyɩ ǹ wɛ tȍ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ á mɛ yõkelɛ n yõ, té tɛ̃ Yesu
yõ sɛ̃nɔ́ náh mɛ yuku yahlɛ, sɔ̃ mɛ kè kɩ pɩ? Kè náh sőré mɔ n pi tɛ̃ sɔkɔ,
à kɔ̃ à sãh fálnɔ́ kɔ̀lɛ n kɔ n pi di? 11 Kàh pɩ sɛ̃ à, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ Yesu yõ sɛ̃nɔ́
náh mɛ yuku yahlɛ, ǹ min náh n mɔ n pu n pi áwɔ tyi pnɛ̀nɔ́ gbȍ yõ sɔkɔ
di? Té á yűnpi ye mó tõ ǹnɛ, ǹmɔ nɛ̂ tɔ yĩn-á Yesu Krista ku. 12 Yâh n pɩ n
de yé yűnpyé tyí sɛ̃ntɛ̃nɛ à pé sõnɔlɛ n yɩkɩ pé tyi yah wɛ́-ńkɛ̃ yĩnnɛ, Yesu

---

† **7:36** 7.36-38 - Wrɔ́ mɛ̀ sɔkɔ, névye sõnɔ mɛ sé tyí tyílɛ. Túkù nɛ Pole-á nɛ ńkɛ̃, nɛ̂-à pĩ nɛ ńkɛ̃ pé písê pɛ tyí dé-ńkɛ̃ yah náh, té à syi pɔ n dye, té wǎh yĩnɛ à de pɛ tyí, tɛ̃ ǹnɛ pɛ kɔ̃ à yĩnɛ ǹ dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ. Tyípékè náh kélɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à kè yah tɔkɔ ǹ nɩ sɔkɔ nɛy fyȁh-ǹkɛ̃nɛ ǹ yõ, nɛ ńkɛ̃ páh kɩ fɛ̃ pé písê tɛ̃ sah à náh n de n pi pɛ tyí, tyi vi sɔkɔ-á tɛ̃nɛ. Képah-á, nɛ̂-à ǹ písêlɛ pɛ kɔ̃, tɛ̃-á pɩ plɛ, té nɛ̂-à se ǹ písêlɛ pɛ kɔ̃-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃-á pɩ plɛ yĩ̋.

Krista tyí ye yé n pɩ n de dɛ́. 13 Mâh nɛ yõke yɔ́ yõ, tɛ́ képah ń yṹnpi yɔ́ yõ
yɩkɩ n mɔ n pi tyípékè pínɔ́ sɔkɔ, mé kɩ kè wɛ yɛ gbógbó. Képah sɔkɔ, mé
náh tɛ̃ yõ yɩkɩ n mɔ n pi tyípékè pínɔ́ sɔkɔ.

9

Pole pɩ dùkùlɛ

1 Ǹ yṹnpyé, gblɔ̌y yõ névi náh ńnɛ di? Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névi náh ńnɛ di? Mé
náh Yesu wɛ yı̃́nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á á Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ di? Ǹmɔ tɔ̃̀ pínɔ́ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ náh
yé wɛ sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ di? 2 Yáh fyɔ̀ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, képah kélɛ
n wɛ̃kɩ nɛ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ névi-á ńnɛ. Képah ye, túkù-à sɔ̃́ ké pı̃́-ńkɛ̃̂nɛ ń tyí nɛ ǹmɔ
tɛ̃ntɔ̃̀ névi-á ńnɛ, yépi tɛ̃ wɔ yı̃nɛ yè kè pı̃. 3 Nónó-á mɛ n tɔkɔ ńmɔlɛ n kɔ̃,
máh nɛ nɛ̂ yo n pi pé tyí, kè wɛ yɔ̀: 4 Ápi náh yı̃nɛ à á tɛ̃̀n pínɔ́ yõke yõ à
mó ké ni wɔ di? 5 Ké wɛ̃kɩ̀ náh mɛ ápi tyí kɩ fɛ̃ syɔ́ tɔkɔ Yesu yõ sɛ̃́pú sɔkɔ,
tɛ́ áyâh n sɔkɔ kóló sɔkɔ, á fɛ̃ n sɔkɔ n pi pélɛ, sɔ̃́-á Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye tɛ́ló
kélɛ n pɩ, pépi nónó sɔkɔ yɔ́-á Pyɛrɩlɛ, ànɛ̂ sɔ̃́-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yṹnpyé kélɛ
n pɩ di? 6 Tı̃̂, ńmɔ ànɛ̂ Barnabasɩ ó kókó se yı̃nɛ à tɛ̃̀n káhkínɔlɛ n pɩ ńtɔ̃
à á gblɔ̌y vyãhlɛ n yah? 7 Yé se kè wɛ noh yah nɛ, ǹnı̂ yɔ́-á mɛ sràsyı̃̀yálɛ
n pɩ, tɛ́ mɛ yı̃n ǹ gblɔ̌y yı̃́nnɔ́lɛ? Tı̃̂, séswɔ̂ sɔ̃́-ò náh yı̃nɛ ké pye yɔ̃́nɔ́lɛ di?
Tı̃̂, nɛ̂ tɛ̃ wɔ kɩ yípɛ̂ynɛ n fɛ̃, tɛ́ à náh sé yɛ̃́níkı̃̀ wɔ n pi?
8 Yé káh n wɛ nɛ kégbɔ́ mɛ̀ tyi pɩ dùkù ó-á mé yah tɛ́ sélɛ n yo dɛ́. Kè tɔ̃
mɛ sɛ̃́ntɛ̃ ńtɛ̃nɛ tótó Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ. 9 Kénɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂-á Liyel
Moyisi kɔ̃, kè mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ ké sɔkɔ nɛ ńkɛ̃̂, nyeh-à mɛ swãh tɔ̃́nɔ́ sɔkɔ
á tyí gbı̃́ nɛ̂nɛ, á káh sé vyɛ̃y pukubi á sèmukɔ yɔ̃́nɔ́lɛ.* Yé se wɛ nɛ nyeh
yãm-á tɛ̃ Liyellɛ à kɔ̃ à képah yo? 10 Ápi yı̃n náh à yo kélɛ di? Àwe, ápi yı̃n
ye à yo kélɛ. Yé náh wɛ à, ápi yı̃n ye tyi nɔ́pilɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ ńtɔ̃ nɛ ńkɛ̃̂,
sètɔ̃-à swãhlɛ n wɔ, ǹ sɔ̃nɔ n nɛ n mɛ ǹ wɛ wɛ tɛ̃ yõ. Táh mí-ò tɔ-à mó táhlɛ
n mɩ, ǹ sɔ̃nɔ n nɛ mɛ ǹ wɛ wɛ tɛ̃ yõ. 11 Ápi-á pɔ Liyel wɛy yo yé tyí, ǹ tyí
kɔ̃ kè wɛ de yé nnɔ sɔkɔ à; áyâh sɔ̃̀ mɛ yé gbɛ̃̀n yı̃̂lɛ á gblɔ̌ynɛ n pu, kè se
yı̃nɛ kè yé gbɛ̃̀n du? 12 Ké yah-à kɩ nɛ̂ fyɔ̀ névye túkù mɛ sɛ̃́nknɔlɛ n pɩ yé
tyí à, ápi wɔ se pyɛ̌? Tɛ́ képah fyé yõ, ápi náh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ syi yé tyí. Ǹtɛ
ápi náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ kè fɛ̃kı̀nɔ́ dahbɩ Nı̀vı̀nı̀ tir yónɔ́ sɔkɔ Yesu Krista
tyí yõ. Képah ye, á mɛ tyi pól sro. 13 Tɛ́ yé pı̃ tɔlɛ nɛ ńkɛ̃̂, Liyel ní-ńsah gbô
tɔ̃̀ pípúlɛ, Liyel ní-ńsah gbô-á n yah pé vyãhlɛ. Sárká syínwı̃̀lkı̃̀pu tɔ-á pé
wɛ wɛ tɛ̃nɛ n wɛ sárká yı̃̂ sɔkɔ. 14 Sɛ̃ ó ye, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kè yo nɛ ńkɛ̃̂, Nı̀vı̀nı̀ tir
yónɔ́ sɔkɔ-á Nı̀vı̀nı̀ tir yópú kɩ n yõ.
15 Ǹtɛ ńmɔ yõke yɔ́ ńtɛ̃ náh wil képah sɔkɔ. Mé náh mó tɔ̃ mɛ tyi nɔ́pilɛ
n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí nɛ mé yé kɔ̃ sélɛ dɛ́. Máh kélɛ n pɩ nɔ̀nɔ́lɛ, tɛ́ mɛ
nı̀vı̀nı̀ nɛ̂nɛ n wɛ ké sɔkɔ, kàh nɛ̂ n tɛ̃ n syi n pi ń tyí, mè n ku ńtɛ̃nɛ. 16 Kè
nɔ ń tyí ò, kè náh nɔ ń tyí ò, mé yı̃nɛ mè yo ólɛ Nı̀vı̀nı̀ tir yo. Képah ye, ké
yónɔ́ náh mɛ yı̃́nyáhkı̀ tirlɛ ńmɔ tyí. Tɛ́ pèkè mɛ ń yõ, mâh yahle ké yónɔ́lɛ.
17 Ǹmɔ-à sɔ̃̀ mɛ yah tɔkɔ tɔ̃̀ mɛ̀nɛ, à ń gblɔ̌y mɔ ké pínɔ́ sɔkɔ, mé náhkɩ ké
yõre wɛ. Ǹtɛ kɔ̃̀nsàhnɔ́ ye Liyel kɔ̃ sah ń kɔ̃ kélɛ mé n pɩ. Képah ye, ń pɩ
pɩ tɔ̃̀ ó ye mé n pɩ. 18 Ǹtɛ ńmɔ wɛ wɛ tɛ̃ wɔ nɛ̂nɛ wɛ́? Nı̀vı̀nı̀ nɛ̂-á mɛ ń
sɔkɔ ń kɔ̃ mé Nı̀vı̀nı̀ tirlɛ n yo névye tyí nɔ̀nɔ́lɛ kwâh yɔ́ yáhnkɔ̃-ńkɛ̃̂nɛ ké
sɔkɔ, képah ye ń wɛ wɛ tɛ̃nɛ.

* 9:9 9.9 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 25.4.

19 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yɔ̃ náh ńnɛ dɛ́, mé mɛ ń gblɔ̌y yõ. Ǹtɛ mé ń gblɔ̌y pɩ no pól
yɔ̃lɛ nɛ mé pé yõ vi n mɔ pè kɔ̃ pè pɩ Yesu yõ sɛ̃púlɛ. 20 Mâh mɛ Nsyifunɔ
sɔkɔ, mě ń minnɛ n pɩ pé tyí kɔ̃lɛ nɛ mé pé yõ vi n mɔ pè kɔ̃ pè pɩ Yesu
yõ sɛ̃púlɛ. Pépi nónó-á Moyisi tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́púlɛ, mě ń minnɛ n pɩ
pé tyí kɔ̃lɛ ǹ pé yõ wɛ n vi n mɔ, tɛ́ sé wɑ̃̀l kɔ́-ò náh mó tɔ̃ ńnɛ dɛ́. 21 Mâh
sɔ̃ mɛ tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́-ńkɛ̃pú sɔkɔ ò, mè n nɛ n pɩ pé tyí kɔ̃lɛ, ǹ pé
náhnáh yõ wɛ n vi n mɔ. Tɛ́ képah náh n wɛ̃kɩ nɛ, Liyel tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ wɑ̃̀l
kɔ́-ńkɛ̃ névi-á ńnɛ dɛ́. Máh fyɔ̀ mɛ Krista tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ wɑ̃̀l tɛ̃nɛ n kɔ, képah
n wɛ̃kɩ nɛ, Liyel tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ wɑ̃̀l-á mé n kɔ. 22 Névye nónó Yesu yõ sɛ̃nɔ́
náh yuku yahlɛ, mâh mɛ pé sɔkɔ, mě ń minnɛ n pɩ pé tyí kɔ̃lɛ nɛ mé pé yõ
vi n mɔ pè kɔ̃ pè pɩ Yesu yõ sɛ̃púlɛ. Mâh sɔ̃ mɛ nédúké nónó sɔkɔ ò, mě ń
gblɔ̌y pɩ pɩ dùkùnɔ́ póllɛ pé yĩnnɛ, nɛ mé pé túkù yõ wɛ n vi n mɔ pè kɔ̃
pè pɩ Yesu yõ sɛ̃púlɛ. 23 Mé mɛ tyi nɔ́pi póllɛ n pɩ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́ yah yuku
yĩnnɛ, nɛ pèpɔrɩ nɛ̂-á mɛ ké sɔkɔ, ń vyɑ̃̂h wɛ ké sɔkɔ.
24 Yé se pĩ nɛ ńkɛ̃ wɛ̃ kàlnɔ́ tólɔ́ tópú pól-á ńkɛ̃nɛ nɛ n mɛ n to kéntáhkɩ̀
sɔkɔ, tɛ́ pé nénúkù ó-á n wɛ ké yõrelɛ tɛ́? Yépi tɔ nɛ n to tɛ̃ tyí kɔ̃lɛ ké yõre
wɛ yĩnnɛ. 25 Wɛ̃ kàlnɔ́ tólɔ́ tópú kwlɔ́nɔ́nɔ pól fɛ̃ n syi yõ yɔ̃nɔ́ pɔ n wɛ
yĩnnɛ, nɛ̂-á kè náh n mo n pi. Ǹtɛ ápi kélɛ n pɩ yõ yɔ̃nɔ́ pɔ n wɛ yĩnnɛ, nɛ̂-á
kɩ mɛ kṹmm. 26 Képah ye ńmɔ tɔ mɛ n to, tɛ́ mé náh mɛ n to n dah n mɔ
dɛ́. Mé mɛ gbɔ̀̃nkukuri syí-ò yɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á à náh n syɩ n dah n mɔ. 27 Ǹmɔ
nɛ̂-á Liyel wɛynɛ n yo no téló tyí, mé mɛ ń wil gbɛ̃nsêlɛ n fõh ń gblɔ̌y tɛ̃nɔ́
sɔkɔ, nɛ mé káh n pɔ n tɛkɩ yõ yɔ̃nɔ́ sɔkɔ.

10

Yisrayel no pɩ dùkùlɛ gbɛ̃nnɩ sɔkɔ

1 Ń yṹnpyé, nɛ̂-á á sútóbé yĩni tɛ̃ Moyisi gbĩ sɔkɔ, mé mɛ ké tyí nɛ yé yé
dyɔ sah nɛ n kwnɛ kélɛ. Pé pól sɔ̀̃ mɛ n kɔ ńyĩ́rkɩ̀ fob sɔ̀̃, tɛ́ de kah pnɛ
yɔ́nsyɑ̃̂h sɔkɔ pé tɔ̂ɔ́. 2 Pé pól de sɔkɔ ńyĩ́rkɩ̀ fob sɔkɔ ànɛ̂ pnɛ yɔ́nsyɑ̃̂h sɔkɔ
wèlnwɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́ tyí kɔ̃lɛ, à pɩ Moyisi sɔ̀̃ tɛ̃púlɛ. 3 Pé pól yõke núkú yõ wɛ̃ tyí,
nɛ̂-á wil Liyel tyí, 4 tɛ́ mɛ wɔ wɔ ni núkú wɛ wɔ, nɛ̂-á wil Liyel tyí. Tɛ́dáhkɩ̀
yɔ́ sɔkɔ ni ye sɔ̀̃ kélɛ. Kénɛ tɛ́dáhkɩ̀lɛ sɔ̀̃, Krista ye nɛ̂-á mɛ n yuku pélɛ.
5 Ǹtɛ pé kan náh sɔ̀̃ pɩ négblɔ́lɛ Liyel yah.* Kǎh pɩ sɛ̃, pè ku kwɛ gbɛ̃nnɩ
sɔkɔ. 6 Kénɛ tyi ye pɩ, à ápi yĩ́ yɩkɩ, nɛ̂-á kɩ á kɔ̃ á yĩ́ náh tɔ̃ n wil n pi
tyítúkúnɩ̀ pínɔ́ tyí pépi tyí kɔ̃lɛ. 7 Yé káh pɩ sɑ̃h fálpúlɛ pépi túkù tyí kɔ̃lɛ,
pépi nónó tyí-á yónɔ́lɛ Liyel wɛy sébɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Tɔ́wû ye kɔ̃ tɛ̃ à n
yõ, tɛ́ n wɔ, képah náh tɛ́ yuku à syáhlɛ n syah.»† 8 Á ye káh á gblɔ̌y pɩ
prɔ̀npɩbɩlɛ, sɔ̃-á lésõ pé túkù kélɛ n pɩ, tɛ́ népĩ̂ kèyõ gbɔ̃núkú kyɛgbɑ̃m (23
000) mɛ ku pé sɔkɔ gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̀ núkúlɛ.‡ 9 Á ye káh Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n mɔ n yah, sɔ̃-á
lésõ pé túkù pɩ kélɛ, tɛ́ vyeh mɛ pè kwɑ̃kɩ ko.§ 10 Yé káh Liyel sèyòkèlɛ n
yo sɔ̃-á lésõ pé túkù kélɛ n pɩ, tɛ́ yĩ̂nyõ tɔ̀̃npɩ nɛ̂-á nɛ́kókèlɛ n mɔ, ǹmɔ mɛ
pɔ pé duku to.*
11 Tyi nɔ́pi ye pè yĩni tɛ̃, à névye yĩ́ yɩkɩ. Ápi nónó-á mɛ kèkõyɔ̃́ tyɛ́ntɛnɔ
gbĩ́ mɛ sɔkɔ yɔ̀, ápi yĩn ye pè tyi nɔ́pi wɑ̃rkɩ, à gbáhdyɑ̂h di sah á tyí.

* 10:5 10.5 - Yah n tɛ Yɑ̃́hnɔ́ 14.22-24 ; 28-38. † 10:7 10.7 - Syáh nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, pé tɔ̀̃ yah sɔkɔ ye sɔ̀̃ pè syah syáh mɛ̀nɛ. Yah n tɛ Yálnɔ́ 32.1-6. ‡ 10:8 10.8 - Yah n tɛ Yɑ̃́hnɔ́ 25.1-9. § 10:9 10.9 - Yah n tɛ Yɑ̃́hnɔ́ 21.4-7. * 10:10 10.10 - Yah n tɛ Yɑ̃́hnɔ́ 16 ; 17.

12 Képah ye, nɛ̂-à mɛ n sõ nɛ páh mɛ wɛ su yȉn pallɛ, tɛ̃ kyɔ̀mı̀nɔ́lɛ n pı,
à káh pɔ yɔ̃ syıkı. 13 Tɔ̃nmɔnɔ nónó-á yé yȉni tɛ̃ yah, sɛ̃́nknɔ ye n nɔ névi
yȍtàhsyilɛ. Ǹtɛ Liyel n kɔ ǹ tyíyónɔ́ sȍ. Á náh n yɛ tɔ̃nmɔnɔ yɔ́ ńtɛ̃ kõ kè
kǎn pı n pi yélɛ. Tɛ́ tɔ̃nmɔnɔ-à yé wɛ, à kı tɛ̃́nwɛnɔlɛ yé kõ yé kı kè fwo,
tɛ́ kı yé wɛ̃kı syɔ̃-ǹsahlɛ, yáh nɛ wɛ n wil n pi ké sɔkɔ sɔ̃.

Á ye káh nɛ n pı n soh tȁnnɛ

14 Ń yű́npyé pèplɔ, yé yé náh vi tȁn tyi kõ pnɛ́pnɛ́. 15 Ńmɔ mɛ yélɛ n
mɔ n kõ yȋ pȋ́pú sɔkɔ. Képah ye, tyi nónó-á mé n yo yé tyí, yé sõ n yah sé
tyí yõ yé gblɔ̌y. 16 Liyel yõke yõ gbȋ́nɛ, áyáh ńkɛ̃́nɛ wɔ wɔ kwâh nɛ̂ wɔ á
wɛ́kíntɛnɔ náh Liyel tyí, képah kélɛ n wɛ̃kı nɛ áyáh pı núkúlɛ Yesu Kristalɛ
ǹ tɔ̋ kwɛ́nɔ́ gbȍ yõ. Búrn nɛ̂ tɔ-á ńkɛ̃́nɛ à n kwɔkı n dibi n tah wɛ̃ tyí, ké
tɔ álɛ n pı núkúlɛ Yesu Krista wil gbɛ̃́nsêlɛ. 17 Búrn núkú ó ye mɛ. Tɛ́ ápi
pípi nɔ́pi pól mɛ kénɛ búrn núkú mɛ̀ ólɛ n tah. Képah ye, kè mɛ á kı nɛ á
pól sɔ̃ pı wil gbɛ̃́nsê núkúlɛ.
18 Tir nɛ̂-á mɛ n pı Yisrayel no nıyɔ̋, yé yé fɔkɔ mɔ n yah képah tyí yõ
kɛ̀. Pé sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsah mɛ Liyel tyí yõ. Képah ye, yípɛ̂y nónó-á pè n
ko ké yõ sɔkɔ, pé nónó-á sé kyɔlɛ n kɔ, pè mɛ núkúlɛ Liyellɛ. 19 Képah se n
wɛ̃kı nɛ máh nɛ yõre-á mɛ tȁn ànɛ̂ sãh fálnɔ́ kyɔ tyí? 20 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́, mé nɛ sãh
fálpú-á sãhlɔ nónónɛ n fal, sétȁn tyí-á pè n fal sélɛ, Liyel tyí náh. Mé náh
mɛ ké tyí nɛ yé pı núkúlɛ sétȁnnɛ gbógbó. 21 Yé náh fɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wóh sɔkɔ
wɔ wɔ kwâh wɔ n pi, tɛ́ tõ yé yah vi n wɔ n pi sétȁn tyí sɔkɔ. Yé náh fɛ̃ nɛ
n yõ n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, tɛ́ tõ yé yah vi kyı n yõ n pi sétȁn tyí. 22 Tȋ̂, Tɛ̃ ǹgbɛ̃
nɛ̂-á nɛ á nɛ n mɛ péwɔ ó tyí yõ, ǹmɔ vyãh sȍ se á n yah n kõ nóh-ńsahlɛ?
Ápi tǎhkı̀ se kal ǹ tyílɛ?

Gbȋlkȋnɔ́lɛ n sah Liyel yõ, á tyípínı̀ pól sɔkɔ

23 Kè mɛ yónɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃: «Tyi pól pínɔ́ gbàh mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ.» Ǹtɛ yõre
náh n wɛ sé túkù sɔkɔ. «Tyi pól pínɔ́ gbàh mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ.» Ǹtɛ sé túkù
pínɔ́ náh yah yúkúnɔ́lɛ névilɛ n kõ. 24 Ǹnȋ yɔ́ ńtɛ̃ káh ǹ gblɔ̌y pɛ́kí-ńsah
ólɛ n yah n kõ dɛ́, yé no tɛ́lɔ́ pɛ́kí-ńtȃ̂nnɛ n yah n kõ n kal. 25-26 Kè mɛ
wȃ́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí ye sétáh ànɛ̂ ké
sɔkɔ yíyȉn póllɛ.»† Képah ye, yȋ nónó pól-á fyɔ̀ mɛ yãbrı sɔkɔ yòh sɔkɔ,
yé kı fɛ̃ sé póllɛ n yõ. Kè náh yȋnɛ kè nɛ n mɛ yɔ̋tɔ́kɔ́bílɛ yé tyí, yé kõ yè
píkínyahnɔ yɔ́ ńtɛ̃ pı sé wȉl-ǹtȁn tyí sɔkɔ. 27 Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃ névi yɔ́-à ǹ ye
yõke yɔ̋nɔ́lɛ, tɛ́ á fɛ̃ syi kyı, wàh yé nónó tɔkɔ pɔ, sélɛ n yõ fwòó. Kè náh
yȋnɛ kè pı yɔ̋tɔ́kɔ́bílɛ á tyí ǹ kõ ǹ pɔ píkínyahnɔ yɔ́lɛ n pı sé wȉl-ǹtȁn tyí
sɔkɔ. 28 Ǹtɛ ǹnȋ yɔ́-à yo á tyí nɛ ńkɛ̃, kɔ̀ mɛ̀nɛ, sãh fálnɔ́ kɔ̀-á kélɛ, tɛ̃ wɔ
yȋnnɛ ànɛ̂ ké tyí sõnɔ yɔ̋tɔ́kɔ́bí yȋnnɛ, káh kè kɔ. 29 Sõnɔ yɔ̋tɔ́kɔ́bí nɛ̂ tyí-á
mé yo ásɔ̂̋ sɔkɔ yɔ̀, áwɔ tyí sɔkɔ náh ńnɛ dɛ́, nɛ̂-á yo ǹ syah kélɛ, tɛ̃ wɔ
tyí sɔkɔ ye ńnɛ. Ǹtɛ ǹnȋ kı fɛ̃ nɛ kwâh nɛ̂ se pı tɛ́ ǹnȋ fɔkɔ sõnɔ yɔ̋tɔ́kɔ́bí
yȋnnɛ, péwɔ náh fɛ̃ pé dyɔ dyɔ tyi pı n pi nı? 30 Pâh wɛkı Liyel tyí yõke nɛ̂
yȋnnɛ, tɛ́ fyɔ̀ kélɛ n yõ, nɛy se yȋnɛ à pé tyílɛ n yo kénɛ yõke yɔ̋nɔ́ yȋnnɛ,
képah nɛ̂ yȉn-á pé wɛkı Liyel tyí nı?
31 Ǹtɛ sɛ̃ náh dɛ́, wâh kwâh nɛ̂nɛ n yõ ò, wâh kwâh nɛ̂nɛ n wɔ ò, wâh se
tir dùkù nɛ̂nɛ n pı ò, yɛ Liyel yȉn nɛ n gbilki ké sɔkɔ. 32 Kè se Nsyifunɔ́ ò,

† **10:25-26** 10.25-26 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 24.1.

kè se nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ ò, kè se Yesu yõ sɛ̃pú tı̃̀nkı̃̀lɛ ò, yépi tyípínɔ́ káh pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ yõ yɩkɩ n mɔ tyípékè pínɔ́ sɔkɔ. 33 Yé ńmɔlɛ n yah n pɩ. Ǹmɔ ńkɛ̃nɛ n gbah n tɛ̃ ǹ no pól nı̀vı̀nı̀nɛ n pɩ tyi pól sɔkɔ. Ǹmɔ náh mɛ ń gblɔ̃̀y pɛ́kí-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ dɛ́, ǹtɛ mé mɛ nɛ́kwı̃́nkílɛ n yohnɩ n mɔ pé wɛ n pwah n mɔ yı̃nnɛ.

11

1 Yé ńmɔ pɩ dùkùlɛ n yah n pɩ, sɔ̃́-á mé Krista pɩ dùkùlɛ n yah n pɩ.

Dı̃́ ànɛ̂ sê gblɔ̃̀y tɛ̃ dùkùlɛ Liyel ni gbı̃́nɛ

2 Mé yélɛ n sõ náhnáh, yáh sɔ̃npílɛ yé dyɔ sah n kwnɛ ńmɔ tyílɛ gbı̃́mɛgbı̃́,
tɛ́ se tɔ̃ mɛ n kɔ tyi yónɔ́ wɛ̃̀l yõ, máh kwɔ́nɔ́ wɛ sépi nónó yõ à pɔ yé kwɔ.
3 Ǹtɛ mé mɛ ké tyí nɛ yé kè pı̃ tɔlɛ nɛ ńkɛ̃, sê yɔ̃̀tɛ̃-á dı̃́nɛ, díbí pól yɔ̃̀tɛ̃ mó
Yesu Kristalɛ, Yesu Krista wɔ yɔ̃̀tɛ̃ mó Liyellɛ. 4 Képah ye, dı̃́ nɛ̂-à yɔ̃́kúrí
kwı̃nki sah tɛ́ nírílɛ n pɩ, képah náh pɩ tɛ́ mɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀lɛ n syi n yo, ǹ
yɔ̃̀tɛ̃ ye à n yilɔ. 5 Ǹtɛ sê nɛ̂-à ǹ yõ dɛ mɔ sah tɛ́ nírílɛ n pɩ, képah náh pɩ
à Liyel tɛ̃ntɔ̃̀lɛ n syi n yo, ǹ yɔ̃̀tɛ̃ ye à n yilɔ. Kè núkú mɛ á kɩ nɛ ǹ yõ sɔ̃ à
kye mɔ. 6 Sê nɛ̂-à nɛ mɔ̀nsɔr tɛ̃ n pi ńkɛ̃nɛ, à ǹ yõ kye. Ǹtɛ sen-à nɛ sê tyí
ǹ yõ kyénɔ́lɛ, képah náh pɩ ké kɔ̃́nɔ́lɛ, à káh kè dɛ n mɔ n sah kè.
7 Dı̃́nɛ, Liyel kètɔ̀ ye ǹnɛ, ànɛ̂ à Liyel yõ yɔ̃nɔ́lɛ n wɛ̃kɩ. Képah ye, à náh
yı̃nɛ yɔ̃́kúrí kwı̃́nkínsàhnɔ́lɛ. Ǹtɛ sê wɔ dı̃́ yõ yɔ̃nɔ́lɛ n wɛ̃kɩ. 8 Kèkõyɔ̃́ mɔ
gbı̃́nɛ, dı̃́ náh wil sê sɔkɔ, sê wɔ ye wil dı̃́ sɔkɔ. 9 Dı̃́ náh mɔ sê yı̃nnɛ dɛ́,
ǹtɛ sê mɔ dı̃́ yı̃nnɛ.* 10 Képah ye, yı̃̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ yı̃nnɛ, kwâh yɔ́ yı̃nɛ kè nɛ
n mɛ sê yõ sɔkɔ, nɛ̂-á kɩ ǹ yı̃́n-ńsahlɛ n wɛ̃kɩ.
11 Ǹtɛ sépinɔ pól sɔkɔ, ápi nónó tɛ̃-á mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kı̀lɛ n kɔ, á ye pı̃ nɛ
ńkɛ̃, dı̃́ yétɔ̃̂-á mɛ sê tyí, sê tɔ yétɔ̃̂ mó mɛ dı̃́ tyí. 12 Yé náh wɛ di, sê wil dı̃́
sɔkɔ, tɛ́ sê ye mó n dubi dı̃́nɛ. Ǹtɛ Liyel ye pɩ sépi póllɛ sɛ̃.
13 Yépi ńtɛ̃ kè sõ n yah kè; ké yah se sê Liyellɛ nɛ n ni ǹ yõlɛ
dɛ́nmɔnsàhnɔ́lɛ? 14 À yı̃nɛ kégbɔ́ dùkùlɛ, yé náh pı̃ nɛ ńkɛ̃ dı̃́-à yɔ̃̀yùkù
mɔ, sen-á kélɛ ǹ tyí di? 15 Ǹtɛ yɔ̃̀yùkù mɔ́nɔ́lɛ, yõ yɔ̃nɔ́ ye kélɛ sê tɛ̃ wɔ tyí.
Liyel kélɛ à kɔ̃, ǹ yõ yah vike yı̃nnɛ. 16 Névi nɛ̂ tɛ̃ wɔ-à kɩ tɔ̃ mɛ n yah n kɔ̃
yékɛ̃̂b pí-ńsahlɛ yı̃ mè tyí yõ, tɛ̃ pı̃ nɛ ńkɛ̃, sɛ̃́-á ápi n pɩ kélɛ à tahlɩ Yesu yõ
sɛ̃pú tı̃̀nkı̃̀nɔ́ pól tɔ tyí.

Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõke-á yı̃nɛ kè nɛ n yõ dùkù nɛ̂nɛ

17 Tɛ́ yah, máh tyi nónó tɔ yo n pi yé tyí núkúnúkú, sè wɛ yɔ̀: Yé wɛ̃
tùkènmɔnɔnɔ mɛ yényêhlɛ n pɩ n kal yé tyí pèpɛynɛ. Képah ye, mé náh
fɛ̃ yé sõ n pi képah sɔkɔ lɔ́. 18 Ké gbennɛ, pè nɛ yâh wɛ̃ tuke mɔ, gbɛ́kínɔ́
n nɛ n mɛ yé wrɔ́. Tɛ́ ńmɔ sɛ̃nɔ́ mɛ ké yõ nɛ gbɩ-á mɛ pé wɛy sɔkɔ. 19 Ǹtɛ
gbɛ́kínɔ́ dùkù yɔ́ tɛ̃ wɔ yı̃nɛ kè wɛ yé wrɔ́ sɔkɔ, á kɔ̃ à Yesu yõ sɛ̃pú kègblɔ
pı̃ n wah yé sɔkɔ. 20-21 Ǹtɛ gbɛ́kínɔ́ nɛ̂ tyí-á mé n yo yé wrɔ́ sɔkɔ, yâh wɛ̃
tuke mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõke yõ gbı̃́nɛ, yé nɛ́núkù núkú pól n núkú n yı̃kɩ n kyɩ
yé yɛ̃́ngbɛ̃ yõkenɔ tɔkɔ n yõ. Képah sɔkɔ, túkù n wũ kwɛkɩlɛ, tɛ́ túkù n nɛ
n mɛ sètɛ̃nı̀ sɔkɔ. Kàh pɩ sɛ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõke tɛ̃ wɔ náh tɔ̃ kélɛ yé n yõ légbı̃́nɛ
dɛ́. 22 Gbên náh mɛ yé tyí nónó sɔkɔ-á yé kɩ fɛ̃ yõkelɛ n yõ, tɛ́ kɩ n wɔ di?
Tı̃̂, Yesu yõ sɛ̃pú tı̃̀nkı̃̀ se yé n yilɔ, tɛ́ mɛ ké tyí nɛ yé sennɛ kwâh kɛ̃pú tɛ̃?

---

* **11:9** 11.9 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 2.18-23.

Sɔ̃ mɛ mé kɩ yo yé tyí yɔ̀ wɛ́? Mé se yĩnɛ mè yé sõ? Póllɛ, mé náh yé sõ n
pi képah sɔkɔ lɔ́.
23 Yé yah, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á nɛ̂nɛ ńmɔ kwɔ tɛ́ mé mɛ kélɛ yé kwɔ, kè wɛ yɔ̀:
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu-á kɩ sɔ̃̀ n dahbɩ n pi gbɔ̃̀ sɔkɔ sõ nɛ̂ lékɑ̃̂hnɛ, lésõlɛ à búrn
tɔkɔ, 24 tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ mɛ kè kwɔkɩ dibi pé tyí, tɛ́ mɛ n yo pé tyí nɛ:
«Ńyɔlɛ, ńmɔ wil ye, nɛ̂-á kɩ kɔ̃ yépi yĩnnɛ. Yé kélɛ n pɩ, yè yé lékɑ̃́m sah
ńmɔ tyílɛ.» 25 Yõke yɔ̃́ntɛnɔ náh, à tɔ̃ wóh tɔkɔ sɛ̃ntɛ̃ ólɛ ɗìvɛ̃nɛ ké sɔkɔ,
tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Ńyɔlɛ, ńmɔ tɔ̃́ ye, nɛ̂-á kɩ kwɛ yépi yĩnnɛ, kɩ pɩ yégbékè
kwrɔ́nmɔnɔ késɑ̃́nnɛ Liyel ànɛ̂ névye wrɔ́. Yé kélɛ n pɩ, yè yé lékɑ̃́m sah
ńmɔ tyílɛ, gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ yâh kélɛ n wɔ.» 26 Yé yah, gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ yâh búrn mɛ̀nɛ n
tah tɛ́ ɗìvɛ̃ mɛ̀nɛ n wɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kúnɔ́ tyí ye yé mɛ n yo, fɔ́ɔ́ kɩ pɔ
syɩ ǹ syínpɔnɔ tyí.
27 Képah ye, névi nɛ̂-à búrn mɛ̀nɛ n tah tɛ́ ɗìvɛ̃ mɛ̀nɛ n wɔ, tɛ́ tɛ̃ pɩ
dùkù náh mɛ plɛ, tɛ̃ mɛ pèkèlɛ n pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wil ànɛ̂ ǹ tɔ̃́ tyí píndenɔ sɔkɔ.
28 Nɛ́núkù núkú pól yĩnɛ pé pé gblɔ̃̌y dùkù kyɔmɩ yah pallɛ, pè mó pyɛ̌
búrn mɛ̀ tah, pè mó ɗìvɛ̃ mɛ̀ wɔ. 29 Yé náh wɛ à, névi nɛ̂-à búrn mɛ̀ tah tɛ́
ɗìvɛ̃ mɛ̀ wɔ, tɛ́ tɛ̃ náh sè mɔ kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ willɛ, tɛ̃ mɛ pèkèlɛ n yɔrɩ n mɔ ǹ
gblɔ̃̌y yõ. 30 Képah yĩn ye yámpú ànɛ̂ nɛ́fukulɔ́lɛ pípi yé wrɔ́, tɛ́ yé náhnáh
ńtɛ̃ mɛ ku. 31 Áyâh mɛ n sõ n yah pallɛ á gblɔ̃̌y tyí sɔkɔ, Liyel tukey náh n
syɩkɩ n pi á yõ. 32 Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ náh mɛ ké tyí nɛ ápi tɔ tyí kyɩ yɩkɩ wɛ̃ tyí
ànɛ̂ kèkõyɔ̃́ névyelɛ, képah ye à kɔ̃ à ápilɛ n fõh á kwɔ yĩnnɛ. 33 Képah ye
ń yɔ̃́npyé, yâh tuke mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõke yõ yĩnnɛ, yé pól wɛ̃ syɩkɩ. 34 Kwɛkɩ-à
mɛ nɛ̂ tɛ̃, tɛ̃ yõ ǹ tɩ̃̀nnɛ. Kàh pɩ sɛ̃́, yé náh Tɛ̃ ǹgbɛ̃ pèkè yɔrɩ n mɔ n pi yé
gblɔ̃̌y yõ yé wɛ̃ tùkènmɔnɔnɔ sɔkɔ. Tyi tɛ́lɔ́ nónó-á wũ, mâh pɔ pɔ yé tɩ̃̀nnɛ
gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, mé kɩ sépi tyí yah wah.

12

Liyel Mirki-á tyi nónó pínɔ́ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ névilɛ n kɔ̃

1 Ǹ yɔ̃́npyé, Liyel Mirki-á tyi nónó pínɔ́ yɔ̃̀bènɔrɩ tɛ̃ wɔlɛ névilɛ n kɔ̃, mé
náh mɛ ké tyí nɛ yé nɛ n mɛ sé yɩ̃́tũri sɔkɔ. 2 Yépi ńtɛ̃ pĩ nɛ gbɩ̃́ nɛ̂-á lésõ
yé náh tɔ̃̀nì Liyel pĩ, vǐ-ǹsah yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ yé tyí nɛ́ tɑ̃̀n yah ó tónkɔ̃nɔ
náh tɔ̃̀ɔ̀, sépi nónó-á sè náh fɛ̃ n wɛkɩ. 3 Képah ye, mé kélɛ n yo n yɩ̃́ yé tyí
nɛ Liyel Mirki-à mɛ névi nɛ̂ yahlɛ n tɛ̃, tɛ̃ náh fɛ̃ n yo n pi nɛ ńkɛ̃́ Yesu tyí
yɩkɩ; ànɛ̂ nɛy tɔ náh fɛ̃ n yo n pi nɛ ńkɛ̃́ Yesu-á TƐ̃̀ ǸGBƐ̃NƐ nɛ́ Liyel Mirki
náh tɛ̃ tɛ̃ yahlɛ.
4 Tyi duke náhnáh pínɔ́ yɔ̃̀bènɔrɩ kɩ fɛ̃ wɛ, ǹtɛ kénɛ Liyel Mirki núkúní
ó ye sélɛ névyelɛ n kɔ̃. 5 Liyel tɑ̃̀n duke mɛ dò, ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ núkúní tyí
ye sé póllɛ á n pɩ. 6 Tɑ̃̀n pɩ dùkùnɔ́ mɛ dò, ǹtɛ Liyel núkúní ó ye sé
pól pínɔ́ tǎhkìlɛ nɛ́núkù núkú póllɛ n kɔ̃. 7 Liyel Mirki ye tir fɛ̃npɩnɔ
yɔ̃̀bènɔrɩlɛ nɛ́núkù núkú póllɛ n kɔ̃, no pól tyí pɛkɩ yĩnnɛ. 8 Liyel Mirki
ńkɛ̃́nɛ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ ǹnî kɔ̃, à n nɛ n wɛkɩ yɩ̃́pɩ̃̂ sɔkɔ, tɛ́ kénɛ Mirki ó ńtɔ̃
yɔ̃̀bènɔrɩlɛ ǹnî kɔ̃, ǎ tyilɛ n pnɛ n yo. 9 Kénɛ Liyel Mirki ó ye tɔ̃ ńkɛ̃́nɛ
yɔ̃̀bènɔrɩlɛ ǹnî kɔ̃, à n sɛ̃ yɩ̃́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ, kénɛ Liyel Mirki núkúní n tɔ̃
yɔ̃̀bènɔrɩlɛ ǹnî kɔ̃, ǎ yámpúlɛ n dɛ n mɔ. 10 Kɛ̌ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ ǹnî kɔ̃, ǎ gbǐl
tyilɛ n pɩ, ǹ tɛ́ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ ǹnî kɔ̃, ǎ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀lɛ n syi n yo. Kɛ̌ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ

ǹnî kõ, ǎ Liyel Mirki tyípínìnɛ n wah n pnɛ sétằn tyí sɔkɔ. Kě yồbènɔrılɛ ǹnî kõ, ǎ wɛ́nkáhkílɛ n wɛkı nɛ̂-á à náh kè sãh, ǹ tɛ́ yồbènɔrılɛ ǹnî kõ, à n fɛ̃ sé yahlɛ n yo. [11] Kénɛ Liyel Mirki núkúní ó tồ vyãh ye sépi póllɛ. Kě tyi fɛ̃npınɔ yồbènɔrı dibi nɛ́núkù núkù pól kõ, à yĩnɛ nɛ̂-á ké dyɔ.

Yesu yõ sɛ̃pú-á tɔkɔ sãh névi wil gbɛ̃nsêlɛ dùkù nɛ̂nɛ

[12] Névi wil gbɛ̃nsêlɛ, núkú ye kélɛ. Ǹtɛ tằntằn mɛ dò ké tyí. Ké tằntằn dò fyé yõ, wil gbɛ̃nsê núkú ye kélɛ. Névye nónó tɔ-á mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Yesu Krista sɔkɔ, sɛ̃ ó ye pépi tɔlɛ. [13] Yé náh wɛ di, kè se Nsyifunɔ ò, kè se nónó náh pı Nsyifunɔlɛ ò, kè se yɔ̃bı ò, kè se gblɔ̌y yõ névye ò, Liyel Mirki núkú mɛ̀ ó gbồ yõ sɔkɔ ye á pól wèlnwìlkìnɔ́ wɛ, à pı wil gbɛ̃nsê núkúlɛ. Kènɛ Liyel Mirki mɛ̀ ye mɛ á pól sɔkɔ.

[14] Wil gbɛ̃nsêlɛ, tằntằn mɛ dò ké tyí, fɩ̃́ núkú ó náh ké tyí. [15] Gbáhkì-à sồ mɛ nɛ péwɔ náh fyɔ̀ pı gbồlɛ, wil gbɛ̃nsê tyah yɔ́ náh mó pélɛ, képah se náhkı kè kõ kè náhkı gbɛ wilki wil gbɛ̃nsê sɔkɔ? [16] Níkí-à sồ mɛ nɛ péwɔ náh fyɔ̀ pı yɩ̃́nɛ, wil gbɛ̃nsê tyah yɔ́ náh mó pélɛ, képah se náhkı kè kõ kè náhkı gbɛ wilki wil gbɛ̃nsê sɔkɔ? [17] Wil gbɛ̃nsê pól-à sồ mɛ yɩ̃́nɛ, kè náhkı n nohnı sɔ̃? Ké pól-à sồ mɛ níkílɛ, kè náhkı pãnnɛ n tɔkɔ sɔ̃? [18] Ǹtɛ Liyel ye wil gbɛ̃nsê tằntằn pól mɔ ké sɔkɔ, à yĩnɛ ǹ dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ. [19] Wil gbɛ̃nsê pól-à sồ mɛ fɩ̃́ núkú ólɛ, wil gbɛ̃nsê náh náhkı n mɛ n pi. [20] Ǹtɛ sɛ̃ náh dɛ́, wil gbɛ̃nsêlɛ, núkú ye kélɛ, tɛ́ tằntằnnɛ dò ké tyí. [21] Kǎh pı sɛ̃, yɩ̃́ náh fɛ̃ n yo n pi gbồ tyí nɛ, ké yétồ náh mɛ pé tyí. Yõ tɔ náh fɛ̃ n yo n pi gbyềh tyí nɛ, sé yétồ náh mɛ pé tyí. [22] Ǹtɛ wil gbɛ̃nsê tằntằn nónó ńtɛ̃ wɔ-á pyě á kı nɛ sohkı kósyì mɛ sé sɔkɔ, yétồ mɛ sé tyí. [23] Wil gbɛ̃nsê tằntằn nónó-á sè náh mɛ n mɔ n kõ n yɩ̃́ɩ̃, sépi ye pyě à n nɛ n tõ n sah n tɛ̃. Sé nónó-á sé tyí yónɔ́ mɛ sennɛ, à n nɛ n yah n dah n mɔ yɩ̃́ɩ̃ sépi tyí sɔkɔ, [24] tɛ́ nónó wɔ-á mɛ pallɛ, à n pyě sépi sah. Wil tằntằn nónó-á á náh mɛ sélɛ n mɔ n kõ kwâh yɔ́lɛ, Liyel-á wil gbɛ̃nsê mɔ, à gbílkínɔ́ sah kal sépi yõ. [25] Kǎh pı sɛ̃, wil gbɛ̃nsê tằntằn náh wɛ̃nɛ n wɛ n mɔ. Sé pól mɛ wɛ̃ tɛ̃nɔ́ plɛ dùkù núkúlɛ. [26] Ké tyah yɔ́-à mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ, sé tɛ́lɔ́ tɔ n nɛ n mɛ n kwlɔ kélɛ wɛ̃ tyí. Tɛ́ gbílkínɔ́-à mó n sah ké tyah yɔ́ yõ, sé tɛ́lɔ́ tɔ n mó ké nìvìnì pı kélɛ wɛ̃ tyí.

[27] Ǹtɛ yé yah kè, yépi ye Krista wil gbɛ̃nsêlɛ dò. Yé nɛ́núkù núkú póllɛ, Krista wil gbɛ̃nsê fɩ̃́ yɔ́ ye yélɛ. [28] Yé náh wɛ di, Liyel mɛ nósyɔ́ wilki sah Yesu yõ sɛ̃pú tìnkì sɔkɔ pé tyí tyílɛ: Gbennɛ, à Yesu tɛ̃ntồ névye yah wilki. Ní-òlɛ, à Liyel tɛ̃ntồ syínyopu yah wilki. Tɔ̃-òlɛ, tɛ́ kwɔ́pú yah wilki. Képah náh, gbìlnpıbı mɛ syı. Tɛ́ mɛ yámpú fɛ̃ndɛnmɔnɔ yồbènɔrılɛ túkù kõ, tɛ́ névye yòhnìnmɔnɔ yồbènɔrılɛ túkù kõ, tɛ́ névye yah tɛ̃nɔ́ yồbènɔrılɛ túkù kõ, tɛ́ yồbènɔrılɛ túkù kõ pè fɛ̃ wɛ́nkáhkínɔlɛ n wɛkı nónó-á pè náh sè sãh.
[29] No pól se yɔ́ pı Yesu tɛ̃ntồ névyelɛ, képah náh pı Liyel tɛ̃ntồ syínyopulɛ, képah náh pı kwɔ́púlɛ, képah náh pı gbìlnpıbılɛ? [30] Tɩ̂, no pól se yɔ́ pı yámpú dɛ́nmɔpulɛ, képah náh pı wɛ́nkáhkínɔ wɛ́kípúlɛ nónó-á pè náh sè sãh, képah náh pı wɛ́nkáhkí nɔ́pi yah yópúlɛ? [31] Kǎh pı sɛ̃, tir nɛ̂ fɛ̃npınɔ-á kı névi yohnı mɔ kal, yé képah yồbènɔrı yah n kõ.

Ǹtɛ mé kı tõ yé wɛ̃kı wɛ̃kì yɔ́lɛ nɛ̂-á plɛ kal sé tɛ́lɔ́lɛ.

13

Wɛ̃ wrɔ́ tyínɔnɔlɛ

1 Ŋ̀mɔ-à kɩ sɔ̃ névye wɛlɔlɛ n wɛkɩ, à tahlɩ yȋnyõ tȍnpɩbɩ wɛlɔ ńtɛ̃ tyí,
tɛ́ tyínɔnɔ náh mɛ ń sɔkɔ, mé mɛ á kɩ nɛ ǹtey yɔ́ sɔ̃ mɔ tũ, képah náh pɩ
kɛ̃nkɛ̃kì yɔ́lɛ. 2 Ŋ̀mɔ-à kɩ sɔ̃ mɛ Liyel tɛ̃ntȍ wɛlɔlɛ n syi n yo, Liyel-à kɩ sɔ̃
mɛ tyi póllɛ n wɛ̃kɩ nónó-á sȍ mɛ wɔ̃bìnsàhnɔ́lɛ, ànɛ̂ ńmɔ-à kɩ sɔ̃ mɛ tyi
póllɛ n pnɛ, Liyel yõ sɛ̃nɔ́-à kɩ sɔ̃ mɛ ń sɔkɔ nɛ̂-á ymɔlɛ n tɔkɔ n yal sé
mɛ́-ńtȃn sɔkɔ tɛ́ tyínɔnɔ náh mɛ ń sɔkɔ, kwâh yɔ́ náh ńnɛ. 3 Ŋ̀mɔ-à kɩ sɔ̃
ń gbȁn yȋ pól dibi kwɛ́ndébé kɔ̃ ò, ńmɔ-à kɩ sɔ̃ ń wil gbɛ̃̂nsê ńtɛ̃ kɔ̃ pè sukɛ
nyàh sɔkɔ ò, tɛ́ tyínɔnɔ náh mɛ ń sɔkɔ, kè náh tir yɔ́ pɛkɩ n pi ń tyí.

4 Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ tyilɛ n sro, ǎ yòhnìnmɔnɔlɛ n pɩ, à náh
yȋwílkȉlɛ n pɩ, à náh ǹ gblɔ̌ynɛ n wɛ̃kɩ, à náh ǹ gblɔ̌ynɛ n gbilki. 5 Tyínɔnɔ-
à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ náh sen tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ n pɩ, à náh ǹ wȉl-ǹsah ólɛ n
yah n kɔ̃, à náh ǹ fɔkɔlɛ n vyãh, ànɛ̂ à náh nɛy tyílɛ n tɛ̃ n sah ǹ fɔkɔ.
6 Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tyíkɛ̃kì pínɔ́ náh n pɩ nìvìnì tirlɛ ǹ tyí, gbɩ
wɛ̃kì kɔ́lɔ́ nìvìnìnɛ ǹnɛ n kɔ̃. 7 Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ tyi póllɛ n
yɔ̃ n mɔ. Tyi tyi pól sɔkɔ, à n nɛ n mɛ sɛ̃nɔ́lɛ Liyel yõ, ǹ yáh-ńsah náh n
tyɛ, ànɛ̂ à n nɛ n mɛ gbah n tɛ̃.

8 Yȉn náh mɛ tyínɔnɔ tyí. Liyel tɛ̃ntɔ̃nè syínyonɔ kɩ pɔ tyɛ, wɛ́nkáhkínɔ
wɛ́kínɔ́ kɩ pɔ yal mɔ, pnɛ̀nɔ́ tɔ kɩ pɔ tyɛ. 9 Ápi pnɛ̀nɔ́ náh dal mɔ, ànɛ̂ á
Liyel tɛ̃ntɔ̃nè syínyonɔ tɔ náh dal mɔ. 10 Ŋtɛ sé píndalnmɔnɔ gbĩ-à kɩ sɛ
Liyel tyí gbȋ́ nɛ̂nɛ, légbȋ́nɛ sépi nónó-á sè náh dal mɔ, sè kɩ tyɛ. 11 Máh
lésõ mɛ wɛ̃̂npirlɛ gbȋ́ nɛ̂nɛ, ń wɛkɩ dùkù, ànɛ̂ ń sõnɔ dùkù, ànɛ̂ ń tyi yah
dùkù pól sȍ mɛ wɛ̃̂npir tyí kɔ̃lɛ. Ŋtɛ máh pɔ wah mɔ, mé wɛ̃̂npȉ tyi yal mɔ.
12 Núkúnúkú, ápi mɛ tyilɛ n yah yȉrkɔ̀ɔ̀, á kɩ nɛ dwɔ̌ldyâh dȉrɔ̀ɔ̀ yɔ́ sɔkɔ sɔ̃
á n yah sélɛ. Ŋtɛ á kɩ pɔ sè wɛ n pi kyòo. Núkúnúkú, ńmɔ pnɛ̀nɔ́ náh dal
mɔ. Ŋtɛ mé kɩ pɔ sè pȉ sɔ̃-á Liyel ńnɛ n pnɛ.

13 Núkúnúkú, tyinɔ tɔ̃nɔ́ nɔ́pi wɔ ye sépi náh n tyɛ n pi: Liyel yõ
sɛ̃nɔ́lɛ, yáh-ńsah tyɛ́-ńkɛ̃nɛ, ànɛ̂ tyínɔnɔlɛ. Ŋtɛ nɛ̂-á kal sé póllɛ, képah
ye tyínɔnɔlɛ.

14

*Liyel Mirki-á tyi nónó pínɔ́ yȍbènɔrɩlɛ n kɔ̃ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ yohnɩ n
mɔ yȉnnɛ*

1 Yé gbah n tɛ̃, yé tyí nɔ wɛ̃ tyí. Liyel Mirki-á tyi nónó pínɔ́ yȍbènɔrɩlɛ
n kɔ̃, yé sé tɔ yah n kɔ̃, tɛ́ ké nɛ̂ wɔ-á Liyel tɛ̃ntȍ syínyonɔlɛ, yé képah wɔ
gbah n yah n kɔ̃ n kal. 2 Yé náh wɛ à, névi nɛ̂-à wɛ́nkáhkílɛ n wɛkɩ nɛ̂-á à
náh kè sãh, Liyel tyi wɔ̃bìnsàhnɔ́ ye ńkɛ̃nɛ à n nɛ n yo Liyel Mirki gbȍ yõ,
nónó-á névye náh sélɛ n nohnɩ. Kàh pɩ sɛ̃, névye tyí náh tɛ̃ n nɛ n yãh dɛ́,
Liyel tyí ye. 3 Ŋtɛ névi nɛ̂ wɔ-à Liyel tɛ̃ntȍlɛ n syi n yo, névye tyí ye tɛ̃ n
nɛ n yo n mɔ, ǹ yah yúkúnɔ́lɛ pélɛ n kɔ̃, ǹ tɛ́ sɔ̃́rélɛ n mɔ pé sɔkɔ, ǹ tɛ́ pé
nnɔlɛ n sũ. 4 Tɛ́ nɛ̂-à wɛ́nkáhkílɛ n wɛkɩ nɛ̂-á à náh kè sãh, tɛ̃ mɛ ǹ gblɔ̌y ó
yah yúkúnɔ́lɛ n yah n kɔ̃. Ŋtɛ nɛ̂-à Liyel tɛ̃ntȍlɛ n syi n yo, tɛ̃ wɔ mɛ Yesu
yõ sɛ̃pú tȉnkȉ pól yah yúkúnɔ́lɛ n yah n kɔ̃.

5 Yé pól-à sȍ mɛ wɛ́nkáhkínɔlɛ n wɛkɩ nónó-á yé náh sè sãh, kè náhkɩ
plɛ ó; ǹtɛ yáh kɩ Liyel tɛ̃ntȍlɛ n syi n yo, képah kɩ nɔ kal ń tyí. Névi nɛ̂-à

wɛ́nkáhkílɛ n wɛkɩ nɛ̂-á à náh kè sãh, tɛ́ ké yah náh tɛ̃ wɛ yo Yesu yõ sɛ̃pú
t̃ìnkì wɛ̃kɩ kè kɔ̃ kè yah yúkúnɔ́lɛ pè kɔ̃, yõre náh mɛ tɛ̃ sɔkɔ à nɔ Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀ syínyó-òlɛ.
[6] Ń yṹnpyé, sɔ̃-á mâh ńtyĩ́nɔ pɔ yah yé tyí, tɛ́ wɛ́nkáhkílɛ n wɛkɩ yé tyí,
tir nɛ̂ mɛ kè kɩ pɛkɩ yé tyí, nɛ́ kè náh pɩ tir yɔ́lɛ Liyel ń wɛ̃kɩ mé yo yé
syah, képah náh pɩ pnɛ̀nɔ́ yɔ́lɛ, képah náh pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀lɛ mé syi yo yé tyí,
képah náh pɩ kwɔ́nɔ́ yɔ́lɛ mé yé kɔ̃. [7] Yé yah yímɔ́nìnɛ kɛ̀, sɔ̃-á yɩkɩlɛ, képah
náh pɩ gbrèynɛ; sàh n mɔ́nwàhnmɔ-ńkɛ̃nɛ, nɛy se kɩ fɛ̃ sé yì dùkù pĩ? [8] Tɛ́
kèpɔ̃ nɛ̂-á ńkɛ̃nɛ pè n fĩbɩ ǹ yo névye tyí nɛ pè yuku n sɔkɔ mɛ́kì fwó-ńsah,
képah-à ńtyĩ́nɔ fĩ́bínwàhnmɔ-ńkɛ̃nɛ, nɛ̂ tɛ̃ wɔ kɩ ǹ vi mɛ́kì fwo yĩnnɛ? [9] Sɛ̃
ó ye, yé nɛ́npɔ́rí-à wɛ́nkáhkínɔ yísyɔ́lɛ n wɛkɩ nónó-á névye náh mɛ sélɛ n
nohnɩ, tyi nónó-á yé n yo, pè kɩ pĩ sɔ̃ sélɛ? Wɛ́kínmíndahnmɔnɔ ye yé kɩ
n wɛkɩ n min n dah n mɔ ni sɔkɔ. [10] Wɛlɔ duke mɛ dò kèkõyṍ, mé náh sé
dan ńtɛ̃nɛ n pnɛ. Ǹtɛ kɔ́r mɛ sé núkú núkú pól tyí. [11] Ǹtɛ mâh wɛy nɛ̂nɛ n
nòhnì-ǹkɛ̃nɛ, ké wɛ́kí-ò n pɩ nɛ́kẫhnɛ ń tyí, ńmɔ tɔ n mó n pɩ nɛ́kẫhnɛ tɛ̃
tyí. [12] Képah ye, Liyel Mirki-á tyi nónó pínɔ́ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ n kɔ̃, yáh mɛ sépi
yáhnkɔ̃nɔ sɔkɔ yɔ̀, sé nónó-á Yesu yõ sɛ̃pú t̃ìnkìlɛ n yuku yahlɛ, yé sépi
náhnáh yah n kɔ̃.
[13] Kǎh pɩ sɛ̃, nɛ̂-à wɛ́nkáhkílɛ n wɛkɩ nɛ̂-á à náh kè sãh, tɛ̃ kè yah n
kɔ̃ Liyel tyí à ké yah yónɔ́lɛ à wɛ̃kɩ. [14] Yé náh wɛ di, níri pínɔ́ sɔkɔ wâh
wɛ́nkáhkílɛ n wɛkɩ nɛ̂-á á náh kè sãh, ǹ n pĩ á nɩ sɔkɔ nɛ wáh mɛ nírílɛ
n pɩ, ǹtɛ wɛy nɛ̂-á á n wɛkɩ, áwɔ ńtɛ̃ náh kélɛ n nohnɩ. [15] Ǹtɛ sɔ̃ mɛ mé
yĩnɛ mè n pɩ wɛ́? Mé kɩ nírílɛ n pɩ wɛ́nkáhkí sɔkɔ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ, tɛ́
kɩ kélɛ n pɩ ń noh noh wɛy tɔ sɔkɔ. Mé kɩ yìlɛ n gbɩ wɛ́nkáhkí sɔkɔ Liyel
Mirki gbɔ̃̀ yõ, tɛ́ kɩ n gbɩ ń noh noh wɛy tɔ sɔkɔ. [16] Kàh pí-ńkɛ̃nɛ sɛ̃, tɛ́ á
wɛynɛ Liyellɛ n kɔ̃ wɛ́nkáhkí ó sɔkɔ, nónó-á mɛ ké sèndìlɛ, pépi kɩ pɩ sɔ̃
tɛ́ kɩ yohnɩ syi yo nɛ Liyel á wɛy mè tɛ̃, wáh kɩ sɔ̃ mɛ n tɔ̃ n sah n wɛkɩ
Liyel tyí sɔ̃ ǹ pèpɔrɩ pínɔ́ yĩnnɛ? [17] Á Liyel tyí tɔ̃nsàhnwɛkɩnɔ mɛ̀-à kɩ sɔ̃
mɛ plɛ sɔ̃, kè náh yah yúkúnɔ́lɛ télɔ́ kɔ̃ n pi.
[18] Ńmɔ n wɛkɩ Liyel tyí, máh sɔ̃npílɛ n wɛkɩ wɛ́nkáhkí sɔkɔ à kal yépi
póllɛ. [19] Ǹtɛ mâh mɛ Yesu yõ sɛ̃pú t̃ìnkì wrɔ́, mâh wɛlɔ kwlɔ́ wɛkɩ nónó-á
névyelɛ n kwɔ, képah tyí nɔ ń tyí kal wɛlɔ kèyõ kwlɔ́ (10 000) wɛ́kínɔ́ yõ
wɛ́nkáhkí sɔkɔ.
[20] Ń yṹnpyé, yé káh yɛ yé tyi yah dùkù nɛ mɛ wɛ̃npì tyí kɔ̃lɛ. Kàh mɛ
pèkè pínɔ́lɛ, yé nɛ mɛ wɛ̃npì yrɔ̃ tyí kɔ̃lɛ. Ǹtɛ tyi yah dùkù tɛ̃ wɔ sɔkɔ, yé
nɛ mɛ yèwàhnì tyí kɔ̃lɛ. [21] Kè mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́béy sɔkɔ nɛ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á nɛ ńkɛ̃: «Yìkì yɔ́ névye ye mé kɩ kɔ̃ pè kɩ yo mɔ no nɔ́pi
tyí wɛy yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á pè náh kélɛ n nohnɩ. Ǹtɛ képah fyé yõ, pè náh fɛ̃ syi
n noh n pi ń tyí.»* [22] Képah ye, wɛ́nkáhkí wɛ́kínɔ́lɛ nɛ̂-á á náh kè sãh, kè
Liyel tǎhkìlɛ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃púlɛ n wɛ̃kɩ. Ǹtɛ Yesu yõ sɛ̃pú yohnɩ n mɔ yĩn
náh kélɛ. Liyel tɛ̃ntõnè wɛlɔ syínyonɔ wɔlɛ, képah Liyel tǎhkìlɛ Yesu yõ
sɛ̃púlɛ n wɛ̃kɩ. Ǹtɛ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú yohnɩ n mɔ yĩn náh kélɛ.
[23] Sɔ̃-á Yesu yõ sɛ̃pú t̃ìnkì pól-à ńtyĩ́nɔ mɛ tuke mɔ, tɛ́ yé pól núkú tyah
wɛ́nkáhkínɔlɛ n wɛkɩ à, nónó-á mɛ ké sèndìlɛ, képah náh pɩ Yesu yõ sɛ̃-
ńkɛ̃pú yísyɔ́-à pɔ de nɛ́npɔ́, pè náh yé pɩ n pi vínpɩbɩlɛ di? [24] Ǹtɛ kàh mɛ
Liyel tɛ̃ntõnè wɛlɔlɛ yé pól n syi n yo, névi nɛ̂-á mɛ ké sèndyàhlɛ, képah

* **14:21** 14.21 - Yah n tɛ Yesayi 28.11-12.

náh pɩ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃ névi nɛ̂-à de pɔ nɛ́npɔ́, yé wɛlɔ nɔ́pi pól nóhnɔ́ kɩ
à kɔ̃ à kɩ pĩ nɛ páh pèkè pɩ, pé tyɩ́-á kah. 25 Ǹ fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ wɔ̃bɩ̀ntɛ̃nɔ́ pól kɩ
wilki mɔ kènkwȁh yõ kwèyy. Képah sɔkɔ, à kɩ kɔ kwĩnki ǹ yah di sétáh kɩ
Liyel gbilki, tɛ́ kɩ n yo nɛ, kègbɩ tɛ̃ yõ Liyel-á mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ.

Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ-á yĩnɛ pè nɛ n pɩ sɔ̃ pàh wɛ̃ tuke mɔ

26 Sɔ̃ mɛ á yĩnɛ à nɛ n pɩ wɛ́, ń yṹnpyé? Yâh tuke mɔ nɛ yé Liyel ni gbĩ́
nɛ̂nɛ, ǹnî kɩ fɛ̃ yìkì gbɩ, ǹnî mó kwɔ́nɔ́ kɔ̃, ǹnî mó Liyel tyi wɛ̃kínɔ́lɛ n wɛ
n yo, ǹnî mó wɛ́nkáhkílɛ n wɛkɩ, ǹnî mó wɛ́nkáhkí mè yahlɛ n yo. Sépi
pól yĩnɛ sè yah yúkúnɔ́lɛ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉlɛ n kɔ̃. 27 Nósyɔ́-à mɛ ké tyɩ́ nɛ
pé wɛ́nkáhkínɔlɛ n wɛkɩ, kè káh kah nɛ́pȋ nímí, képah náh pɩ tɔ̃́mí yõ. Pè
mó wɛ̃nɛ n syɩkɩ n wɛkɩ. Tɛ́ ǹnî mó nɛ mɛ, nɛ̂-á kɩ fɛ̃ sé yahlɛ n yo. 28 Ǹtɛ
sé yah yó-ò-à mɛ́-ńkɛ̃nɛ, wɛ́nkáhkí wɛ́kí-ò mè yĩnɛ à ǹ vyãh vike Yesu yõ
sɛ̃pú tȉnkì wrɔ́. Tɛ̃ Liyellɛ n ni ǹ fɔkɔ táh, ǹ gblɔ̃̀y tyɩ́. 29 Nónó-á Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyopulɛ, pépi nɛ́pȋ nímí, képah náh pɩ tɔ̃́mí wɔ yĩnɛ pè wɛkɩ, télɔ́ mó nɛ
n mɛ pé wɛlɔlɛ n sohlɩ n yah. 30 Ǹtɛ Liyel-à tir yɔ́lɛ ǹnî yɔ́ wɛ̃kɩ, nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ
n wɛkɩ, ǹmɔ yĩnɛ à ǹ vyãh vike, tɛ̃ mó ǹ tyɩ́ yo. 31 Yé pól kɩ fɛ̃ Liyel tɛ̃ntɔ̃nè
wɛlɔlɛ n syi n yo nɛ́núkù núkúlɛ, nɛ̂-á kɩ no pól kɔ̃ pè kɩ kwɔ́nɔ́ wɛ, ànɛ̂
sɔ̃́ré kɩ de pé sɔkɔ. 32-33 Liyellɛ, tyífɛ̃ tyɩ́ náh nɔ ǹ tyɩ́. Tir tɔ̃́nsàhnpɩnɔ tyɩ́
nɔ ǹ tyɩ́, yèvɩnɩ Liyel ye ǹnɛ. Képah ye Liyel tɛ̃ntɔ̃nè syínyopu yĩnɛ pè nɛ
mɛ n fyãh n pnɛ pé gblɔ̃̀y yõ.
Sɔ̃-á kélɛ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉnɔ́ pól sɔkɔ, 34 wɛ̃ tùkènmɔnɔnɔ pól sɔkɔ, syɔ́
yĩnɛ pè tɛ̃ syísyɩ́. Pè náh yĩnɛ yɔ́ndahnmɔnɔlɛ wɛy sɔkɔ. Pè yĩnɛ pè tɛ̃
gblɔ̃̀y tíkínmɔnɔ sɔkɔ, sɔ̃-á tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ yo kélɛ. 35 Pàh mɛ ké tyɩ́ nɛ pé tir
yɔ́ dùkù pĩ, pè pé pɛbɩ piki yah gbên sɔkɔ. Ké yah náh sê nɛ n yo n dah n
mɔ wɛy sɔkɔ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkì sɔkɔ. 36 Liyel wɛy sõ se tyah yépi tyɩ́? Yépi
ó se noh kélɛ? 37 Névi nɛ̂-à mɛ n sõ nɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò-á pélɛ, képah
náh pɩ, Liyel Mirki-á mɛ pé yahlɛ n tɛ̃, wɛy nɛ̂-á mé n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé
tyɩ́ yɔ̀, tɛ̃ yĩnɛ à kè fɛ̃ syi nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tir kɔ̃̀nsàhnɔ́-á kélɛ. 38 Ǹtɛ névi nɛ̂-à
képah mɔ́nkɔ̃̀-ǹkɛ̃nɛ, Liyel náh mó mɛ tɛ̃nɛ n mɔ n kõ lɔ́.
39 Kàh pɩ sɛ̃ ń yṹnpyé, yé Liyel tɛ̃ntɔ̃nè wɛlɔ syínyonɔlɛ n yah n kɔ̃, tɛ́ yé
káh wɛ́nkáhkí wɛ́kínɔ́ tɔ yah kõ. 40 Ǹtɛ tyi pól yĩnɛ sè nɛ n pɩ sé yah yõ,
ànɛ̂ sè mó nɛ n tɔ̃ n sah n pɩ.

15

Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir-á nɛ̂ yo Krista lékó yȋlkȋnmɔnɔ tyɩ́ sɔkɔ

1 Ń yṹnpyé, mé mɛ ké tyɩ́ nɛ mé yé dyɔ to kõ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir mè tyílɛ, nɛ̂-á mé
yo sɔkɔ yé tyɩ́, képah nɛ̂-á yé kè fɛ̃ syi tɛ́ mɛ ké wɛ̃kìlɛ n kɔ n yĩ́i. 2 Képah
gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ, yé kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ, yáh kɩ n kɔ ké wɛ̃kì yõ máh kè yo sɔ̃
yé tyɩ́. Kàh kɩ pí-ńkɛ̃nɛ sɛ̃, ké yõ sɛ̃nɔ́ kɩ pɩ yõ kɛ̃nɛ yé tyɩ́.
3 Ǹmɔ-á kwɔ́nɔ́ wɛ nɛ̂ yõ, képah ǹgbò ye mé yé kwɔ nɛ Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔ-á ku ápi tyípêl yĩnnɛ. Sɛ̃ ye kélɛ wãrkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy
sébɛ́y sɔkɔ. 4 Mé tõ kwɔ́nɔ́lɛ yé kɔ̃ nɛ wǎh yĩ, tɛ́ ké sèpȉn tɔ̃-ò sõlɛ ǹ lékó
mɛ yilki mɔ. Sɛ̃ ye kélɛ wãrkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sébɛ́y sɔkɔ. 5 Á ǹ gblɔ̃̀ynɛ
Pyɛrɩ wɛ̃kɩ, képah náh tɛ́ gblɔ̃̀ynɛ pé nɛ́pȋ gbɔ̃nimí* wɛ̃kɩ, pépi nónó-á ǹ

* **15:5** 15.5 - Nɛ́pȋ gbɔ̃nimí nónó tyɩ́-á n yo ásɔ̃̀ sɔkɔ yɔ̀, yĩ́ndyíní ye sɔ̃̀ kélɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye tyɩ́. Pàh sõ mɛ tṹ-ńkɛ̃nɛ, pě pélɛ n ye sɛ̃.

tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ. 6 Képah náh, à pɔ ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tɔ̃̀ sã́hpú nɛ́pı̃̂ kyɛkwɛ́ (500)
kahnı wɛ̃kı fĩ́ núkú sɔkɔ. Pépi kan mɛ min sɔkɔ kwɛy nɔ yɔ̀, tɛ́ pé túkù wɔ
ku. 7 Képah náh, tɛ́ ǹ gblɔ̌ynɛ Nsyakı wɛ̃kı, tɛ́ mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ névye
pól wɛ̃kı. 8 Pépi pól tyı́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, à mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ ń́mɔ tɔ wɛ̃kı, ń́mɔ
nɛ̂-á piri kòndal-ńkɛ̃́ tyı́ kɔ̃lɛ. 9 Ǹ́mɔ ye Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye sɔkɔ tyı̃́ı̃ tɛ̃̀nɛ. Mé
náh yı̃nɛ yénɔ́lɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ, máh sɔ̃́npı́lɛ fɔ̃́hnɔ́ sah ǹ yõ sɛ̃́pú tı̃̀nkı̀
yõ. 10 Ǹtɛ máh swɔ nɛ̂ sɔkɔ kwɛynɛ yɔ̀, Liyel pèpɔrı gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye ńnɛ ké
sɔkɔ. Pèpɔrı nɛ̂-á à pı ńmɔ tyı́, kè náh sɔkɔ de ni sɔkɔ. Yé náh wɛ di, ńmɔ
ye tɔ̃̀ pı kal á no tɛ́lɔ́ póllɛ. Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃̀ wɔ tǎhkı̀ náh n pı kélɛ dɛ́, Liyel-á
pèpɔrı nɛ̂ pı ń tyı́, képah gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye mé n pı kélɛ. 11 Képah ye, kè sɔ̃́
ńmɔ ò, kè sɔ̃́ pépi ò, kénɛ Nı̀vı̀nı̀ tir mɛ̀ ó ye á pól mɛ n yo. Képah yõ ye
mó tɔ̃ yépi tɔ mɛ sɛ̃.

Lékyı̂ pɔ́nyilkinmɔnɔlɛ

12 Ápi-á kélɛ n yo n wah nɛ ńkɛ̃́ Krista lékó-á yilki mɔ, sɔ̃́ mɛ tɛ́ yé túkù
nɛ lékyı̂ náh n yilki n mɔ n pi? 13 Lékyı̂-à kı mɛ pɔ n yilki n mɔ n pi
ńkɛ̃̄nɛ, Krista lékó tɔ náh mó yilki mɔ dò. 14 Tɛ́ wàh mɛ yı́lkı́nmɔ-ńkɛ̃̄nɛ,
ápi Nı̀vı̀nı̀ tir yónɔ́lɛ, nɔ̀nɔ́ ye kélɛ, yépi tɔ Krista yõ sɛ̃́nɔ́lɛ mó, nɔ̀nɔ́ ye ké
tɔlɛ. 15 Ȁ wil képah sɔkɔ, kàh sɔ̃̀ mɛ gbılɛ nɛ lékyı̂ náh n yilki n mɔ n pi,
mı̀nı̀ yónsàhpu ye ápi ńtɛ̃nɛ Liyel yõ sɔkɔ, áyáh sɔ̃́npı́lɛ nɛ wǎh Krista lékó
yilki mɔ, tɛ́ à náh se mó tɔ̃ kè pı. 16 Lékyı̂-à kı mɛ n yilki n mɔ n pi ńkɛ̃̄nɛ,
Krista lékó tɔ náh mó yilki mɔ dò. 17 Tɛ́ Krista lékó-à kı mɛ yı́lkı́nmɔ-ńkɛ̃̄nɛ,
yé sɛ̃́nɔ́lɛ ǹ yõ, nɔ̀nɔ́ ye kélɛ. Yé mɛ sɛ̃́ yé tyı́pêl sɔkɔ. 18 Tɛ́ névye nónó-á
sɛ̃ Krista yõ tɛ́ ku, pépi tɔ tyı́ ye mó yıkı. 19 Kàh kı mɛ ápi á gbɔ̃̀ sah Krista
yõ, á min pı yı̃nnɛ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ tɛ̃̀ ó sɔkɔ, yãm pı́pú ye álɛ à kal no póllɛ.
20 Ǹtɛ gbı yõ sɔkɔ, Krista lékó ye yilki mɔ gbennɛ lékyı̂ sɔkɔ, nɛ̂-á kélɛ álɛ
n wɛ̃kı n dal n mɔ nɛ névye nónó tɔ́-á ku sɔkɔ, pé tɔ lékyı̂-á kı pɔ yilki mɔ.
21 Yé náh wɛ di, nɛ́núkù yɔ́ yı̃n ye névye póllɛ kũ mnɔ sɔkɔ yɔ̀. Tɛ́ nɛ́núkù
yɔ́ tɔ gbɔ̃̀ yõ ye névye pól lékyı̂ kı pɔ yilki mɔ. 22 Sɔ̃́-á Adama náh tãn pól
n ku, sɛ̃́ ó ye Krista yõ sɛ̃́pú pól tɔ kı tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ. 23 Ǹtɛ no pól lékyı̂
kı yilki mɔ syı yuku wɛ̃ náh, kǎh yı̃nɛ sɔ̃́. Krista ǹgbò lékó ye yilki mɔ.
Képah náh, ǹ syı n pɔ gbı̃́nɛ, nónó-á mɛ ǹmɔ tyı́ yõ, pépi tɔ lékyı̂ kı yilki
mɔ. 24 Képah náh, tyi tyi pól tyɛ gbı̃́ kı nɔ. Képah tɛ̃̀nɛ, Krista kı mɛ névye
fnɛ̀pu ànɛ̂ tɔ̃́rı́nɔ, ànɛ̂ tǎhkı̀nɔ́ duke duke pól tyı́ yıkı, tɛ́ kı yɔ̃̀tɔ̃rı́ dahbı Sú
Liyel gbɔ̃̀. 25 Yé náh wɛ di, Krista yı̃nɛ à nɛ n mɛ tɔ̃́rı́ yõ, fɔ́ɔ́ kè pɔ n nɔ gbı̃́
nɛ̂-á Liyel kı sépɛ́bı́ pól pı Krista gbáhkı̀ súnsàh-ǹsahlɛ.† 26 Kũ ye kı pı sépɛ
tɛ́ynɛ, nɛ̂ tyı́-á kı yıkı. 27 Liyel yı́yı̀n pól pı Krista gbáhkı̀ súnsàh-ǹsahlɛ.‡
Ǹtɛ kǎh yo sɛ̃́, pè náh nɛ Liyel tɔ-á dɛ́, ǹmɔ Liyel nɛ̂-á yı́yı̀n pól pı Krista
gbáhkı̀ súnsàh-ǹsahlɛ. 28 Yı́yı̀n pól-à kı pı Krista gbáhkı̀ súnsàh-ǹsahlɛ gbı̃́
nɛ̂nɛ, ǹmɔ Krista nɛ̂-á Pı́dı̃́nɛ, à kı ǹ gblɔ̌y tiki mɔ Liyel yah, ǹmɔ nɛ̂-á yı́yı̀n
pól pı Krista gbáhkı̀ súnsàh-ǹsahlɛ. Képah sɔkɔ, Liyel kı tɔ̃́rı́ tɔkɔ dal mɔ
yı́yı̀n pól yõ.
29 Ǹtɛ à, lékyı̂-à pɔ n yilki n mɔ n pi ńkɛ̃̄nɛ, névye nónó-á pé gblɔ̌ynɛ n
wel n wilki ni sɔkɔ lékyı̂ yı̃nnɛ, pè se náhkı kélɛ n pı? Lékyı̂ tɛ̃̆-à mɛ pɔ
n yilki n mɔ n pi ńkɛ̃̄nɛ, sɔ̃́ pı tɛ́ pè pé gblɔ̌ynɛ n wel n wilki ni sɔkɔ pépi
yı̃nnɛ wɛ́? 30 Tɛ́ lékyı̂-à kı mɛ n yilki n mɔ n pi ńkɛ̃̄nɛ, sɔ̃́ pı tɛ́ ápilɛ dlo sɔkɔ

---

† **15:25** 15.25 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 110.1. ‡ **15:27** 15.27 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 8.7.

gbĩ́mɛgbĩ́ wɛ́? 31 Ǹ yṹnpyé, sɔ̃-á kélɛ gbɩlɛ nɛ ń nɩ-á mɛ vɩ́nɔ́lɛ yélɛ Yesu
Krista yõ sɛ̃́nɔ́ yĩnnɛ, sɛ̃́ tɔ ye kélɛ gbɩlɛ nɛ swɔ̃swɔ̃ póllɛ máh mɛ kũnɛ n
dɔ n yah. 32 Gbɛ̃́nképèl nónó-á sɔ̀̃ mɛ Yefɛsɩ kwil sɔkɔ, máh mɛ́kì fwo sélɛ
dùkù nɛ̂nɛ nɛ́npɔ́, kàh sɔ̀̃ mɛ nɛ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ min pɩ yĩn tɛ̃ ó sɔ̃, yõre
nɛ̂ mɛ mé náhkɩ wɛ ké sɔkɔ? Ǹtɛ kàh mɛ pɩ nɛ lékyî tɛ̃ náh pɔ n yilki n
mɔ n pi, á ye nɛ n yõ à mó nɛ n wɔ kè, ńsɔ̂nɛ á kɩ se pɔ n ku n pi tɛ́.
33 Yé káh yé gblɔ̌ynɛ n tɔ̃ n mɔ dɛ́, ǹgbǒ wâh nɛ́túkù pɩ á kɔ́-òlɛ, ǎ á yõ
yɩkɩ dɛ́! 34 Mé kélɛ n yo yé tyɩ́, túkù mɛ yé sɔkɔ, pè náh Liyellɛ n pnɛ. Ǹtɛ
yé pól sen ye kélɛ dò. Yé tɔ̃ n tɛ̃ kègbɩ yõ, yè yèsrey tyilɛ n pɩ kǎh yĩnɛ sɔ̃,
yè mó pèl pɩ́nɔ́ yal n mɔ.

Lékyî yîlkînmɔnɔ wil gbɛ̃́nsê dùkùlɛ

35 Ǹnî kɩ fɛ̃ n piki n yah nɛ, lékyî se kɩ yilki mɔ sɔ̃ nɩ? Wil gbɛ̃́nsê dùkù
nɛ̂ se kɩ mɛ pé tyɩ́ nɩ? 36 Lékǻm kɛ̃ névi! Wâh sèmukɔ pi duku mɔ, kàh fi,
dúkúnmɔnɔ mè ye ńkɛ̃́nɛ n ku dò. 37 Wáh ńkɛ̃́nɛ nɛ̂ duku n mɔ, sèmukɔ pi
yɔ́ ó ye. Kè kɩ fɛ̃ pɩ kwlɔlɛ, képah náh pɩ sèmukɔ káhkɩ́lɛ, ńkɛ̃ yòhkì tɛ̃ wɔ
náh ǹ n duku mɔ kè n fi dɛ́. 38 Képah náh, Liyel kè kɔ̃ kè n fi n wil yòhkìlɛ
à yĩnɛ ǹ dyɔ dyɔ tɛ̃́nɛ. Sèmukɔ pye duke pól yèh mɛ sé tyɩ́ tyɩ́lɛ.
39 Wil gbɛ̃́nsê dùkù núkú náh min sɔkɔ yî pól tyɩ́. Névye wil gbɛ̃́nsê mɛ
ké tyɩ́lɛ, gbɛ̃́nkyɔ tyɩ́ mɛ ké tyɩ́lɛ, kèpye tyɩ́ mɛ ké tyɩ́lɛ, yɛ̃́nkyɔ tyɩ́ mɛ ké
tyɩ́lɛ. 40 Yĩ̂nyõ yî tɔ mɛ, sétáh yõ yî mɛ. Ǹtɛ yĩ̂nyõ yî plɛ́nɔ́ mɛ sé tyɩ́lɛ
ànɛ̂ sétáh yõ yî tyɩ́lɛ. 41 Gbĩ plɛ́nɔ́ mɛ ké tyɩ́lɛ, ńwɔ̃ plɛ́nɔ́ mɛ ké tyɩ́lɛ, ńwɔ̃
kèpye plɛ́nɔ́ mɛ sé tyɩ́lɛ. Tɛ́ ńwɔ̃ kèpye túkù ńtɛ̃ plɛ́nɔ́ tɔ̃ sé gblɔ̌y sé túkù
tyɩ́lɛ. 42 Sɛ̃ ye lékyî yɩ́lkɩ́nmɔnɔ tɔ kɩ pɔ n pɩ n pi. Wil gbɛ̃́nsê nɛ̂-á kɩ n
pyãh n pi, képah kɩ yĩ, tɛ́ kɩ pɔ yilki mɔ pɩ wil gbɛ̃́nsêlɛ nɛ̂ náh tɔ̃ n pyãh
n yah n pi. 43 Kàh n yĩ gbĩ́ nɛ̂nɛ, kè n nɛ n mɛ kétúkùyɔ̂ sohkɩ kɛ̃́nɛ. Ǹtɛ
kàh pɔ yilki mɔ, kè n nɛ n mɛ kètǎr ó, tǎhkìlɛ ké sɔkɔ. 44 Kè n yĩ wil
gbɛ̃́nsê gbɔynɛ, ǹtɛ n pɔ n yilki n mɔ wil gbɛ̃́nsê késǻnnɛ Liyel Mirki gbɔ̀̃
yõ. Wil gbɛ̃́nsê gbɔy mɛ, wil gbɛ̃́nsê késǻn tɔ mɛ Liyel Mirki gbɔ̀̃ yõ. 45 Yé
náh wɛ di, kè mɛ wǻrkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Nɛ́gben
nɛ̂-á Adamalɛ, nɛ́gbɔy ye ǹmɔlɛ, nɛ̂-á min dah mɔ ǹ sɔkɔ.»§ Ǹtɛ Adama
tɛ́y wɔlɛ,* Liyel Mirki mɛ ǹmɔ sɔkɔ, nɛ̂-á minnɛ n kɔ̃. 46 Wil gbɛ̃́nsê késǻn
nɛ̂-á wɛ Liyel Mirki gbɔ̀̃ yõ, képah náh pɔ gbennɛ dɛ́, wil gbɛ̃́nsê gbɔy ye pɔ
gbennɛ. Képah náh, nɛ̂-á wɛ Liyel Mirki gbɔ̀̃ yõ, képah pyě pɔ. 47 Puri ye
mɔ Adama gbennɛ, sétáh névi ye ǹmɔlɛ. Adama ní-ò wɔlɛ, ǹmɔ wil yĩ̂nyõ.
48 Nɛ̂-á wil sétáh sɔkɔ, sétáh yõ névye mɛ ǹmɔ tyɩ́ kɔ̃lɛ. Nɛ̂-á wil yĩ̂nyõ,
yĩ̂nyõ tyɩ́nɔ mó mɛ ǹmɔ tyɩ́ kɔ̃lɛ. 49 Ávyáh pɩ sétáh yõ névi mɛ̀ kètɔ̀lɛ dùkù
nɛ̂nɛ, sɛ̃ ó ye á kɩ tɔ̃ pɔ n pɩ n pi yĩ̂nyõ névi mɛ̀ tɔ kètɔ̀lɛ.
50 Yé yah, nɛ̂-á mé n yo yé tyɩ́ ń yṹnpyé, kè wɛ yɔ̀: Wil gbɛ̃́nsê gbɔy náh
fɛ̃ n de n pi Liyel tɔ̃́rɩ́ sɔkɔ. Pyãh pyãh kwâh tɔ náh fɛ̃ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.
51-52 Yé yah, mé kɩ tir wɔ̃bìnsàhnɔ́ yɔ́ yo yé syah: Á pól tɛ̃ wɔ náh n ku n
pi dɛ́. Ǹtɛ kèpɔ̃ tɛ́y-à pɔ fĩbɩ, á pól kɩ viri nɛ́npɔ́ swɔ, yĩ́ vɩ́kɛ́nyɩkɩnmɔnɔ
wrɔ́. Kàh fĩbɩ gbĩ́ nɛ̂nɛ, lékyî kɩ yilki mɔ, tɛ́ pè náh tɔ̃ n ku n yah n pi. Ǹtɛ
ápi nónó-à mɛ min sɔkɔ, ápi kɩ viri. 53 Pyãh pyãh kwâh yĩnɛ kè vi mɔ pɩ
pyǻh-ńkɛ̃ kwâhlɛ. Tɛ́ ku ku kwâh mó vi mɔ pɩ kú-ńkɛ̃ kwâhlɛ. 54 Ǹtɛ pyãh

§ **15:45** 15.45 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 2.7. * **15:45** 15.45 - Adama tɛ́y nɛ̂ tyɩ́-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, ǹmɔ ye Kristalɛ.

pyãh kwâh mὲ-à pɔ vi mɔ pɩ pyã́h-ńkɛ̃ kwâhlɛ, tέ ku ku kwâh mὲ mɛ vi
mɔ pɩ kú-ńkɛ̃ kwâhlɛ, légbĩ́nɛ Liyel wɛy sέbέy sɔkɔ tir wã́rkínsàhnɔ́ mὲ kɩ
wil, nɛ̂-á yo nɛ ńkɛ̃: «Kũ tyí ye yɩkɩ. Gbɔ̃̀ ye syi ké tyí pnέpnέ.»†
55 «Kũ,
ńyãh mɛ á tɛ̃́nwɛnɔlɛ? Kũ, á kókè mɔ mɔ sõhkɩ ńyãh?»‡
56 Névye tyípékè
pínɔ́ ye kũ sõhkɩlɛ, tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ mó tǎhkìlɛ tyípékèlɛ n kõ.
57 Ǹtɛ á ye
wɛkɩ Liyel tyí, ǹmɔ nɛ̂-á tɛ̃́nwɛnɔlɛ á kõ tyi nɔ́pi yõ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista
gbɔ̃̀ yõ.

58 Képah ye ń yṹnpyé pèplɔ, yé yé tah n sah yé nɛ mɛ yĩ́nnɔ́lɛ gbáhkì
núkú yõ. Yé wãnnɛ n mɔ yé gbáhntɛ̃nɔ yõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀ pínɔ́ sɔkɔ. Yè mó pĩ
nɛ yáh kwlɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀ sɔkɔ, kè náh n pɩ n pi nɔ̀nɔ́lɛ.

16

Pɔ́ mɔ́rí nɛ̂-á yah kõ Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkì yohnɩ n mɔ yĩnnɛ, nónó-á mɛ Yerusalɛmɩ kwil

1 Ȁ yuku pɔ́ mɔ́rí wɔ tyí tĩ̀nnɛ, nɛ̂-á kɩ Yerusalɛmɩ kwil Yesu yõ sɛ̃́pú
yohnɩ n mɔ, máh vĩ̀nmɔnɔlɛ Kalasi mara Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkĩ̀nɔ́ kõ nɛ pè kè
pɩ sɔ̃́, yépi tɔ kè pɩ sɛ̃́ntɛ̃nɛ. 2 Dimansyi sõnɔ́ póllɛ, nɛ̂ gbɔ̃̀-à nɔ nɛ̂nɛ, à kè
wilki n kɛ̃kɩ n sah gbɔ̀pɔlɛ. Yé káh ńmɔ pɔ́nɔ́ ólɛ n syɩkɩ pɔ́ mɔ́rí mɔ́nɔ́lɛ.
3 Képah sɔkɔ, mâh pɔ pɔ, mé kɩ sέbέynɔ́ wãrkɩ tέ kɩ sépi ànɛ̂ pɔ́ nɔ́pilɛ yé
névye yáhnwĩ̀lkĩ̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ dahbɩ, pè kõ pè kɩ kyɩ sè kõ Yerusalɛmɩ sɔkɔ.
4 Kàh kɩ se mɛ nɔ ńmɔ tɔ kyínɔ́ tyí, á kɩ wɛ̃kì pɩ núkúlɛ.

Kɔ́lɔ́ nónó-á mɛ Pole gbáhkì sɔ̃̀

5 Mé kɩ n pɔ n pi yé tĩ̀nnɛ. Máh kɩ n pi, mé kɩ sɔkɔ Masedonɩ maralɛ.
Képah ye mé kɩ kah tέ kɩ de yé tĩ̀nnɛ. 6 Máh kɩ pɔ, kè kɩ fɛ̃ pɩ mé kɩ sèpĩ̀n
yísyɔ́ pɩ yé tyí. Gbɔ̀kénpɩ mé kɩ kwɔ̀vɩrɩ gbĩ́ pól ńtɛ̃ pɩ n pi yé tyí. Képah
sɔkɔ, yé kɩ fɛ̃ yòhnìnmɔnɔ pɩ ń tyí ń kõ mé kɩ yõ sɔkɔ ń kɔ́lɔ́lɛ nέnpɔ́.
7 Kèpàhpíkì sɔkɔ, mé náh mɛ ké tyí nɛ mé n pɔ n yah n sɔkɔ yé tyí yĩ̂nyõ.
Tɛ̃ ǹgbɛ̃-à kɩ fɛ̃ syi, mé kɩ wũ kɩ wɔ̂ yɔ́ pɩ yélɛ.
8-9 Ń fwɔ́pú sénsɔ̃ mɛ dò Yefɛsɩ kwil sɔkɔ ó, ǹtɛ wɛ̃kì ǹgbɛ̃ yɔ́ mɛ wɛ yɩkɩ
mɔ ń tyí ń tɔ̃̀ wɛ n pɩ yĩnnɛ nέnpɔ́. Képah ye, mé kɩ tɛ̃ nέnpɔ́ kɩ syi pɔ nɔ
Pãntekɔtɩ syáh syah sõ tyí.

10 Timotelɛ, Liyel tɔ̃̀ ye à n pɩ ńmɔ tyí kõlɛ. Képah ye wàh kɩ pɔ pɔ yé
tĩ̀nnɛ, yé ǹ tɛ̃́nɔ́ plɛ tíkí kõ kè káh à tɛ̃ yé wrɔ́ sɔkɔ. 11 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh ǹnɛ n
yilɔ dέ. Ńmɔ mɛ ǹnɛ n syɩkɩ ànɛ̂ ń yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃́púlɛ. Képah ye, wàh
kɩ pɔ n yal yé tĩ̀nnɛ, yé yòhnìnmɔnɔ pɩ ǹ tyí ǹ kɔ́lɔ́ yĩnnɛ à kõ à pɔ ń tnɔ̂
yèvɩnɩ sɔkɔ.

12 Tέ á yṹnpi Apɔlɔsɩ wɔlɛ, mé sɔ̃̀ kè yah kõ ǹ tyí gbáhyĩ́ náhnáhlɛ nɛ à
kyɩ yé tĩ̀nnɛ ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃́pú télɔ́lɛ. Tέ à náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí póllɛ nɛ pé kyɩ
yé tĩ̀nnɛ núkúnúkú. Ǹtɛ wrɔ́-à pɔ wɛ ǹ tyí, à kɩ pɔ yé tĩ̀nnɛ sõ yɔ́lɛ.

Wɛy syì-ǹsahlɛ

13 Yé káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃. Yé su yĩn gbáhkì núkú yõ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́
sɔkɔ. Yé yé nɩ syãh, yè mó yé tah n sah. 14 Yé tyi póllɛ n pɩ tyínɔnɔ sɔkɔ.

† **15:54** 15.54 - Yah n tɛ Yesayi 25.8. ‡ **15:55** 15.55 - Yah n tɛ Wose 13.14.

15 Ń yṹnpyé, Sitefanasɩ ànɛ̂ ǹ no ye pɩ nɛ́gbrolɛ à pɩ Yesu yõ sɛ̃púlɛ Akayi
mara sɔkɔ. Pè tɔ̃ mɛ pé gblɔ̌y kɔ̃ yĩ́ mɛ Yesu yõ sɛ̃púlɛ n yohnɩ n mɔ. Yé
pĩ́nɔ́ se yɔ́ mɛ ké sɔkɔ tɛ́. Képah ye, mé kɩ tɔ̃ kè yah kɔ̃ yé tyí nɛ, 16 yé nɛ
n sah sɛ̃nknɔ névye tyí yõ, à tahlɩ nónó tɔ-á mɛ tɛ̃̀n nɔ́pilɛ n pɩ pélɛ mɛ n
kwlɔ.
17 Sitefanasɩ ànɛ̂ Fɔrtunatusi, ànɛ̂ Asyayikusi mɛ́nɔ́lɛ ńnɛ ásɔ̂, kè ń nɩ vɩ
yĩ́. Pè ye mɛ pɔ yé swɔ tɔkɔ. 18 Pè ńmɔ nɩ de à tahlɩ yépi tɔ tyí tyí. Yé yĩnɛ
yè fɛ̃ sɛ̃nknɔ névye yĩ́gbílɛ n yo.
19 Asi mara Yesu yõ sɛ̃pú tĩ̀nkı̀nɔ́ n wɛkɩ yé tyí. Akilasɩ ànɛ̂ Prisili à tahlɩ
Yesu yõ sɛ̃pú nónó-á Liyellɛ n ni n pɔ Akilasɩpi gbô, pé pól n wɛkɩ yé tyí
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩnnɛ. 20 Yé yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃pú nónó pól-á mɛ ńnɛ ásɔ̂, pé pól n
wɛkɩ yé tyí.
Yé pól wɛkɩ wɛ̃ tyí tyínɔnɔ wɛy pèpɛynɛ.
21 Yé yah, nɛ̂-á mé n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí ń gbɔ̂̀lɛ, kè wɛ yɔ̀: Ńmɔ
Pole n wɛkɩ yé tyí.
22 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí-à nɔ́-ńkɛ̃nɛ névi nɛ̂ tyí, mé mɛ ké tyí nɛ tɛ̃ tyí yɩkɩ.
Maranata. [Pàh nɛ Maranata-á, ké kɔ́r ye: Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pɔ!]
23 Mé mɛ ké tyí nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yɔ̂̀bènɔrɩ pɩ yé tyí!
24 Yé pól tyí nɔ ń tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩnnɛ.

Pole sɛ́bɛ́y ní-ò tɛ́kínmɔnɔlɛ Korɛ̃nti tãn tyí
Tyàh-ǹsah wɛynɛ

Wɛy kɔ̃́nɔ́lɛ

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ à yĩnɛ Liyel dyɔ yĩ́ tɛ̃nɛ, ńmɔ
ànɛ̂ á yũnpi Timote ye n tɛkι n mɔ sɛ́bɛ́ynɛ Yesu yõ sɛ̃pú tĩnkì tyí Korɛ̃ntι
kwil sɔkɔ, ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃pú pól tyí nónó-á mɛ Akayi mara pól sɔkɔ. 2 Á
kélɛ n yah n kɔ̃ Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè yɔ̃̀bènɔrι ànɛ̂
yèvιnιnɛ yé kɔ̃.

Pèpɔrι pĩ́nɔ́ wɛy kɔ̃́nɔ́lɛ

3 Mé n wɛkι Liyel tyí, ǹmɔ nɛ̂-á ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista Súlɛ. Ǹmɔ ye
Súlɛ nɛ̂-á névye yãmnɛ n yah. Névye nnɔ dé-ò Liyel ye ǹnɛ. 4 Ǹmɔ ye ápi
nnɔ dé-òlɛ á yèkwɔrι tyinɔ pól sɔkɔ, sɔ̃nko nónó pól-á mɛ yèkwɔrι sɔkɔ,
ápi tɔ fɛ̃ pé nnɔ de sɔ̃́-á à ápi nnɔ de. 5 Áyáh mɛ yèvyãhrιlɛ n gbah n wɛ n
yuku sɔ̃ Krista tyí kɔ̃lɛ, sɛ̃ ye Krista tɔ mó mɛ á nnɔlɛ n gbah n de n yuku
sɛ̃. 6 Áyâh yèvyãhrιlɛ n pι, yépi nnɔ de yĩn ye ànɛ̂ yé pwáhnmɔnɔ yĩnnɛ.
Á nnɔ-à de, sɔ̃ré mɔ yĩn ye yé sɔkɔ sɔ̃nko yépi tɔ fɛ̃ yèvyãhrιlɛ n sro ápi-á
nónó dùkù sro sɔkɔ. 7 Ápi yáh-ńsah náh mɛ tyɛ́nɔ́lɛ à yuku yépi tyí tĩnnɛ.
Á pĩ nɛ sɔ̃́-á yé yèvyãhrιlɛ n pι álɛ wɛ̃ tyí, sɛ̃́-á yé nnɔ tɔ kι n de n pi álɛ
wɛ̃ tyí.
8 Á yũnpyé, áyáh yèvyãhrι nɛ̂ wɛ Asi mara sɔkɔ, á náh mɛ ké tyí nɛ yépi
tɛ̃ ké yĩ́tũri sɔkɔ. Kénɛ yèvyãhrι mè kǎn pι ápilɛ à pɔ kah mɔ á yáh-ńsah
kɔ̃ kè tyɛ, fɔ́ɔ́ á sõ mɛ n sõ nɛ kǎh kι á yõ yĩ.
9 Á sɛ̃nyĩnɔ sõ mɛ ké yõ nɛ tir yɔ́ náh á kúnɔ́ dùkù ku n pi. Képah ye á
mɛ á sõnɔ tɔkɔ to á gblɔ̃́y yõ, té kè sah Liyel yõ ǹmɔ nɛ̂-á lékyîlɛ n yilki n
mɔ. 10 Ǹmɔ ye ápi pwah mɔ kũ mè dùkù gbõ. À kι tɔ̃ á pwah n mɔ n pi. Á
gbõ sàhnɔ́ mɛ ǹ yõ nɛ, wǎh kι á pwah n mɔ n pi ńtɔ̃. 11 Sónmɔnɔ ye yépi
tɔ mɛ n so mɔ á tyí yáh nírílɛ n pι á tyí. Kǎh pι sɛ̃, á kι pèpɔrι wɛ Liyel
tyí nɛ́kwĩ́nkí nírí pínɔ́ gbõ yõ. Tɛ́ névye náhnáh tɔ kι wɛ wɛkι ǹ tyí ápi
yĩnnɛ.

Pole vìnmɔnɔ dah mɔ ǹ kɔ́lɔ́ tyí sɔkɔ

12 Ápi nìvìnì yõ-á nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Á kè pĩ á sõnɔ sɔkɔ nɛ áyáh mɛ á fɔkɔ
dal no póllɛ yãryãr pí-ńkɛ̃nɛ, ǹtɛ áyáh mɛ sɛ̃ntɛ̃nɛ n pι n kal yépi wɔ tyí.
Liyel yòhnìnmɔnɔ gbõ yõ ye á kɔ̃ á tɛ̃ wɛ képah pι, névi lékãm gbõ yõ náh.
13 Ápi tɔ náh kwâh yɔ́ wãrkι tɛkι mɔ yé tyí nɛ̂-á yé kar tɛ́ ké kɔ́r pĩ kwlɔ. Ǹ
sɛ̃nyĩnɔ mɛ ké yõ nɛ, yáh kι fɛ̃ ǹyɔ̌ tɔ kar kι ké kɔ́r pĩ yĩ́. 14 Yé mɛ tyi nɔ́pi
dùkùlɛ n pnɛ kwéy. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu syι n pɔ sõlɛ, yé yõ kι yɔ̃ ápi yĩnnɛ, ápi
tɔ yõ kι mó yɔ̃ yépi yĩnnɛ. 15 Ǹ sɛ̃nyĩnɔ sõ mɛ képah yõ, képah ye mé nɛ
mé pɔ yépi ǹgbò tĩnnɛ kè kɔ̃ kè pι yõbènɔrι kɛ ní-òlɛ yé tyí. 16 Ǹmɔ sõ mɛ
ké tyí nɛ máh kι n sɔkɔ Masedonι mara sɔkɔ, mé n pɔ n wil n sɔkɔ yé tyí.
Tɛ́ máh kι ń syι, mé n pɔ n wil yé tyí ńtɔ̃ yé kɔ̃ yé ń yohnι n mɔ mé wɛ n
yɔ̃ n sɔkɔ ń kɔ́lɔ́lɛ Nsyude mara sɔkɔ. 17 Ntɛ kǎh pɔ pι mé náh tɛ̃ wɛ pɔ yé
tĩnnɛ, képah se n wɛ̃kι nɛ máh mɛ tyilɛ n yah n tɔkɔ n dah n mɔ sɛ̃? Képah
náh pι, máh mɛ tyilɛ n yah n tɔkɔ ń yah yĩ́nɛ; mâh nɛ àwe-á, dǒ mè n

tõ nɛ ɔ̃ɔ̃-á? 18 Liyel ye ń tàrfyɔ̀lɛ nɛ áyáh wɛy nɛ̂ yo yé tyí, kɔ̃nvìnwɛkɩnɔ
náh kélɛ. 19 Ǹmɔ, ànɛ̂ Silasɩ, ànɛ̂ Timote-á Liyel Pídĩ Yesu Krista wɛy nɛ̂nɛ
n yo yé tyí, kɔ̃nvìnwɛkɩnɔ wɛy náh kélɛ dɛ́, gbɩ kɔ́kɔ́ ye kélɛ. 20 Yé náh
wɛ di, ǹmɔ gbõ yõ ye Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́ tyi pól yĩnɛ n tɛ̃. Ǹmɔ gbõ yõ ye tõ
ápi amiinalɛ n yo à gbílkínɔ́lɛ n sah Liyel yõ. 21 Liyel ye kõ ápi ànɛ̂ yépilɛ
tăhkìlɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbõ yõ Kristalɛ. Ǹmɔ ye wilki sah álɛ ǹ tyí yõ.
22 À á pɔkɔ mɔ à á pɩ ǹ tyílɛ. Tɛ́ ǹ Mirki dah mɔ á sɔkɔ nɛ̂ gbõ yõ-á á pĩ
nɛ, wăh ǹ vyãhlɛ á kõ yî nónó tyí sɔkɔ, áyáh kɩ sè wɛ n pi. 23 Liyel ye ń
tàrfyɔ̀lɛ, máh kɩ mɛ mìnì yo mè n ku. Yé yõ wilki yĩn ye tir sɔkɔ ń kõ mé
náh ń syɩ pɔ Korɛ̃nti kwil sɔkɔ. 24 Á náh mɛ n yah n kõ nɛ á tir yɔ́ kãhlɩ n
sah yé yõ à yuku yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tyí tĩ̀nnɛ dɛ́. Yòhnìnmɔnɔ ye á n yohnɩ n
mɔ yélɛ sɔ̃nko nìvìnì wɛ yé sɔkɔ, yáh sɔ̃npílɛ mɛ yé tah sah Liyel yõ sɛ̃́nɔ́
sɔkɔ.

2

1 Ǹmɔ kè yah ń gblɔ̌y nɛ yõ náh mɛ ké tyí mé n syɩ n pɔ yé tĩ̀nnɛ mé pɔ
yèkwɔrɩ yɔrɩ mɔ yé yõ ńtɔ̃. 2 Ǹmɔ-à kɩ yèkwɔrɩ mɔ yépi sɔkɔ, nɛ̂ kɩ pɩ ńmɔ
nìvìnì yõlɛ, nɛ́ yépi náh máh yèkwɔrɩ mɔ yépi nónó sɔkɔ? 3 Mé sɛ́bɛ́y mɛ̀
wãrkɩ tɛkɩ mɔ yé tyí, sɔ̃nko mé káh pɔ yé tĩ̀nnɛ yé túkù kõ pè yèkwɔrɩ mɔ
ń sɔkɔ, pépi nónó-á sõ̀ yĩnɛ nìvìnì mɔ́nɔ́lɛ ń sɔkɔ. Mé kè pĩ yĩ̃́ nɛ, mâh mɛ
nìvìnì sɔkɔ, kè n pɩ nìvìnìnɛ yépi tɔ tyí. 4 Ǹmɔ-á sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkɩ gbĩ̂
nɛ̂nɛ, ń nɩ sõ mɛ yíkínɔ́lɛ, ń lékãm sõ mɛ vye fɛ̃kɩ tɛ́ yétĩ mɛ n kah n kwɛ.
Yèkwɔrɩ náh sõ mé n yah n kõ mɔ́-ńsahlɛ yé sɔkɔ dɛ́, mé sõ mɛ ké tyí nɛ
yé pĩ, yé tyí-á mɛ nɔ ń tyí à kyɩ syɩ ńyãh tyí.
5 Yèkwɔrɩ-à wɛ ǹnî yɔ́ gbõ yõ, ńmɔ tyí náh tɛ̃ pɩ dɛ́, yé pól yõ ye tɛ̃ yɔrɩ
mɔ kélɛ. Ǹtɛ áyâh nɛ á káh kè yo n kah mɔ, á kɩ nɛ yé pól yõ-á tɛ̃ yɔrɩ mɔ
kélɛ. 6 Kénɛ tɛ̃ tɛ̃nɛ, tɔ́wû-á kɩ lékàh nɛ̂nɛ à kõ, képah kɩ yĩnɛ ǹnɛ. 7 Képah
ye, yé yĩnɛ yè yɔ̃ mɔ tɛ̃ kõ yè mó ǹ nɩ de, sɔ̃nko yèkwɔrɩ káh pɔ ǹ yáh-ńsah
tyɛ n kah mɔ.
8 Mé kélɛ n yah n kõ yé tyí tɔlɛ nɛ, yé kélɛ tɛ̃ wɛ̃kɩ nɛ ǹ tyí-á mɛ nɔ yé
tyí. 9 Máh sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí yõ nɛ̂ yõ tɔlɛ, mé sõ mɛ
ké tyí nɛ mé yé gbɩ yah, yáh kɩ mɛ n sah ń yɔ́ré yõ tyi tyi pól sɔkɔ. 10 Yâh
yɔ̃ mɔ névi nɛ̂ kõ, ńmɔ tɔ kɩ yɔ̃ mɔ tɛ̃ kõ. Tɛ́ yâh wɛ mé yɔ̃ mɔ ǹnî kõ,
yépi yĩn ye mè n pɩ kélɛ Krista yah sɔkɔ. 11 Képah sɔkɔ, sétãn yɔ̃tɛ̃ náh
syɔ̃-ǹsah wɛ à tɛ̃ wɛ n pi á tyí. Á pól ǹ yah mɔ́-ńsahlɛ n pnɛ dò.

Pole sɔ̃nɔ fɛ̃kìnɔ́lɛ Tite tyí sɔkɔ

12 Máh yĩni tɛ̃ Turasɩ mara sɔkɔ Yesu Krista Nìvìnì tir yɔ́-ńsah, mé kè
wɛ Liyel ké wɛ̃kì yɩkɩ mɔ ń kõ pallɛ. 13 Ǹtɛ mé náh ń yũnpi Tite wɛ nɛ́npɔ́
sɔkɔ. Kăh pɩ sɛ̃, ń sɔ̃nɔ náh sõ mɛ tɛ̃nɔ́lɛ fĩ́ núkú sɔkɔ. Képah ye, mé mɛ
wɛ̃kì ni nɛ́npɔ́ tãn tyí, tɛ́ sɔkɔ Masedonɩ mara sɔkɔ.

Tɛ̃́nwɛnɔ nɛ̂-á n wɛ Yesu Krista gbõ̀ yõ

14 Gbílkínɔ́ nɛ n sah Liyel yõ, ǹmɔ nɛ̂-á á pɩ tɛ̃́nwɛpulɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ
gbõ yõ Kristalɛ. À á kõ á Krista dùkùlɛ n yo n tõ n mɔ n kõ tãntãn pól sɔkɔ,
sɔ̃-á làsèkwɛ̌l pãn n tõ n mɔ tyah pól sɔkɔ. 15 Ápi pɩ làsèkwɛ̌l pãn pènɛ̀kì tyí
kɔ̃lɛ Liyel tyí, á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbõ̀ Kristalɛ. Névye nónó-á pwáhnmɔnɔ
wɛ̃kì yõ, ànɛ̂ nónó-á mɛ tyí yíkínɔ́ wɛ̃kì yõ, pãn mè mɛ n yĩni n tɛ̃ pé pól
tyí. 16 Túkù tyí, á mɛ n põ kétukùyɔ̂ nɛ̂-á n pɔ n pɔ kũnɛ. Túkù tyí mó,
á mɛ n põ pallɛ nɛ̂-á n pɔ n pɔ minnɛ. Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃ wɔ kɩ fɛ̃ képah pɩ wɛ́?

17 Névye náhnáh mɛ Liyel wɛy tɔkɔ gbɔ̀lɛ n yĩ. Ápi tɛ̃ wɔ náh mɛ pépi tyí
kɔ̃lɛ. Liyel ye tõ ápilɛ, képah ye á mɛ á fɔkɔ dal mɔ ǹ wɛynɛ n yo ǹ yah
sɔkɔ, á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbõ yõ Kristalɛ.

3

1 Ápi se tõ yĩnɛ á gblɔ̃y dùkù yónɔ́lɛ yé tyí? Képah náh pɩ, á se yĩnɛ à
sɛ́bɛ́y yɔ́ wãrkɩ yé kɔ̃ à á gblɔ̃y dùkù yo yé syah, sɔ̃-á túkù kélɛ n pɩ? Tĩ,
yépi se kɩ wãrkɩ á kɔ̃ sɛ́bɛ́ynɛ, nɛ̂ sɔkɔ-á yé kɩ mɛ ápi dùkù yo? 2 Yépi ye
ápi sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ. Kè mɛ wɑ̃́rkínɔ́lɛ á nnɔ sɔkɔ. No pól kélɛ n pnɛ, tɛ́ kélɛ n
kar n pnɛ. 3 Kè mɛ píkínɔ́lɛ nɛ yépi-á sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ, nɛ̂ sɔkɔ wɛlɔ-á Krista á
kɔ̃ á wãrkɩ. Wɑ̃́rkínɔ́ mɛ̀nɛ, min nɛ́tɛ̃ Liyel Mirki gbõ níy ye, wãrkɩ wãrkɩ
kwâh níy náh. Dyêh fábkɔ́ fábkɔ́ yõ sɔkɔ náh kélɛ wɑ̃́rkínɔ́lɛ dɛ́, névye
nnɔ sɔkɔ ye.

4 Krista gbõ yõ ye á sɛ̃́nyĩnɔ mɛ kénɛ wɛlɔ yõ Liyel yah sɔkɔ. 5 Ápi-á
tyi nónónɛ n pɩ yɔ̀, á yɛ̃́ngbɛ̃ tɛ̃́nwɛnɔ náh á fɛ̃ n pɩ sélɛ dɛ́, Liyel kɔ̃́nɔ́
ye. 6 Ǹmɔ ye á kɔ̃ tɛ̃́nwɛnɔlɛ á fɛ̃ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ késɑ̃́n tyilɛ névyelɛ
n kwɔ. Kénɛ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ náh n wil tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃́rkínsàhnɔ́
sɔkɔ dɛ́, Liyel Mirki tõ vyãh ye kélɛ. Yé náh wɛ di, tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂-á
wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ, képah n pɔ n pɔ tyí yíkínɔ́lɛ. Ǹtɛ Liyel Mirki wɔ minnɛ n
kɔ̃. 7 Tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɔ nɛ̂-á n pɔ n pɔ tyí yíkínɔ́lɛ, ké wɑ̃́rkínmɔnɔ gbĩ́nɛ
dyêh fábkɔ́ fábkɔ́nɔ́ yõ, Liyel tɔ̃́rí sõ mɛ tiki pɔ Moyisi yèpɔ kɔ̃ kè n tɛ̃,
fɔ́ɔ́ Yisrayel no náh sõ mɛ fɛ̃ n yah n dah n mɔ ǹ yah sɔkɔ. Tɛ́ kénɛ tɔ̃́rí
náh mo póllɛ. 8 Ǹtɛ Liyel Mirki tɛ̃ wɔ-á tõ nɛ̂nɛ n pɩ, képah náh Liyel tɔ̃́rí
wɛ̃kɩ n kal n pi di? 9 Tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́nɔ́ nɛ̂-á n pɔ n pɔ tyí yíkínɔ́lɛ,
gbílkínɔ́-à wɛ képah tyí sɔkɔ, gbɩ wɛ̃̀kì kɔ́nɔ́ wɔ se pyě. 10 Á kɩ fɛ̃ yo ńtɛ̃nɛ
nɛ tɔ̃́rí nɛ̂-á sõ mɛ gben tɛ̃nɛ, núkúnúkú tyí-á képah tɔkɔ yõ. 11 Gbílkínɔ́-à
mɛ sah mó-ńkɛ̃̂ kwâh yõ, mo mo tyí wɔ se pyě.

12 Á gbõ sàhnyĩnɔ mɛ képah yõ, képah ye á nɩ mɛ yĩnnɔ́lɛ. 13 Ápi náh
mɛ pɩ Moyisi tyí kɔ̃lɛ, nɛ̂-á sõ fwɔ vike tũ ǹ yah sɔkɔ sɔ̃nko Yisrayel no káh
ǹ yèpɔ tɛ̃́nɔ́ yal n mɔ gbĩ pĩ, képah nɛ̂-á sõ mo mo tyí náh kélɛ. 14 Ǹtɛ pè
mɛ sɛ̃ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ. À pɔ nɔ kwɛy tyí, pàh tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kédyâhlɛ n kar, kénɛ
fwɔ mɛ̀ n nɛ n mɛ fɔ́kɔ́ntũtɛ̃̀nɔ́lɛ pé yah sɔkɔ. Kè náh tɔkɔ to pé yah. Nɛ́
nɛ̂ náh ǹ wrɔ́ kwrɔ mɔ Kristalɛ, kè náh n tɔkɔ n to tɛ̃ yah. 15 Gbɩ yõ à pɔ
syɩ kwɛy tyí, pàh Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n kar, fwɔ mɛ̀ n nɛ n mɛ pé lékɑ̃́m
yah fɔkɔ n tũ n sah. 16 Ǹtɛ nɛ̂ wɔ-à sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ, fwɔ mɛ̀ n tɔkɔ n to tɛ̃
yah sɔkɔ. 17 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂, Liyel Mirki ye. Ǹtɛ Liyel Mirki-à mɛ
ńyãh sɔkɔ, névye n nɛ mɛ pé gblɔ̃y yõ nɛ́npɔ́. 18 Fwɔ náh mɛ víkéntũnɔlɛ
ápi tɛ̃ wɔ yah. Á dùkù mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃́rílɛ n wɛ̃kɩ. Á vi mɔ pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí
kɔ̃lɛ. Wãn mɛ n mɔ n yuku á tɔ̃́rí yõ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tõ vyãh ye képahlɛ, ǹmɔ
nɛ̂-á Mirkilɛ.

4

Pole ànɛ̂ pé no-á fɔ̃́hnɔ́ nónó wɛ

1 Liyel ye ápi yãm yah tɛ́ tõ mɛ̀ dahbɩ á gbõ, képah ye á kélɛ n pɩ wílkúnì
kɛ̃́nɛ. 2 Sen tyi nónó-á névye n nɛ n wɔ̃bɩ n pɩ, ápi sépi wɛ yɛ. Á mɛ á tyilɛ
n pɩ yĩnvĩ kɛ̃́nɛ, á náh mɛ Liyel wɛy kɔ́rlɛ n vi n mɔ póllɛ. Gbɩ ye ápi mɛ
n yo tótɔ́, sɔ̃nko névye pól sɛ̃ á yõ Liyel yah sɔkɔ. 3 Ǹtɛ ápi-á Nìvìnì tir
nɛ̂nɛ n yo, képah-à kɩ tõ mɛ́-ńkɛ̃́nɛ kyɔ̀ɔ, tyí yíkípú tyí ye kè náh mɛ kyɔ̀ɔ.
4 Sétãn yõtɛ̃ nɛ̂-á kèkõyɔ̃́ mɛ̀ tõlɛ, ǹmɔ ye fɛ̃́ntũ̂ mɔ pé yah. À kàh-ǹsah tũ

pé tyí, sɔ̃nko Nìvìnì tir-á Krista tɔ̃rí kyòo nêŋɛ n wɛ̃kɩ, pè káh fɛ̃ képah
wɛ. Tɛ́ Liyel kètɔ̀ ye mó tɔ̃ Kristalɛ. 5 Ápi gblɔ̌y tyí náh á n yo n kɔ̃ dɛ́, Yesu
Krista tyí ye á n yo n kɔ̃ nɛ ǹmɔ-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. Ápi tɛ̃ wɔ pɩ tɔ̃npɩbɩlɛ yé tyí
Yesu Krista yĩnnɛ. 6 Yé náh wɛ di, Liyel nɛ̂-á yo nɛ ńkɛ̃ kyòo mɔ fɛ̃ntũ̂ sɔkɔ,
ǹmɔ ye kõ mɔ kyòolɛ ápi nnɔ sɔkɔ, sɔ̃nko névye ǹ tɔ̃rí wɛ nɛ̂-á mɛ n tɛ̃
Krista yèpɔ sɔkɔ. 7 Kénɛ tahrɩ mɛ̀ ye ápi kɔ̃, ápi nónó-á sohkɩ kɛ̃nɛ á sɔkɔ
puri pĩn tyí kɔ̃lɛ, sɔ̃nko névye pĩ nɛ ńkɛ̃ tɛ̃nwɛnɔ ǹgbɛ̃ mɛ̀ náh wil ápi tyí,
kăh wil Liyel tyí. 8 Fɔ̃hnɔ́ mɛ n sah ápi yõ yey yey póllɛ, ǹtɛ á náh mɛ tɛ̃
kwlɔ. Á lékãm mɛ vye fɛ̃kɩ, ǹtɛ á yáh-ńsah náh tyɛ. 9 Pè mɛ kõ á náh à álɛ
n fõh, ǹtɛ Liyel náh ǹ náh vi á kɔ̃. Pè á mɩ min, ǹtɛ á náh ku. 10 Yesu-á
fɔ̃hnɔ́ wɛ à ku dùkù nêŋɛ, képah ye mɛ ápilɛ n wɛ sõmɛsɔ̃. Képah ye kɩ
névye kɔ̃ pè kɩ pĩ nɛ áyáh mɛ á min sɔkɔ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ. 11 Nɛ́ ápi náh ku,
gbĩmɛgbĩ á kɩ mɛ kũnɛ n dɔ n yah Yesu yĩnnɛ. Á wil gbɛ̃nsê nɛ̂-á mó sohkɩ
kɛ̃nɛ, kè kɩ min wɛ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ. 12 Kăh pɩ sɛ̃, ápi mɛ wɛ̃ sɔkɔ kũnɛ, yépi
mó mɛ tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ n wɛ. 13 Kè mɛ wãrkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ
nɛ ńkɛ̃: «Mé sɛ̃ Liyel yõ, képah ye ń kɔ̃ mé ǹ wɛynɛ n yo.» Sɛ̃ ye ápi tɔ
sɛ̃ ǹ yõ, képah ye á kɔ̃ á ǹ wɛynɛ n yo. 14 Yé náh wɛ di, á pĩ nɛ Liyel nɛ̂-á
yilki mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu lékólɛ, wăh kɩ ápi tɔ lékyî yilki mɔ, tɛ́ kɩ kyɩ ápi ànɛ̂
yépi sah ǹ tnɔ̂. 15 Yépi yĩn ye tyi nɔ́pi pól ápilɛ n wɛ. Tɛ́ képah sɔkɔ ye mó
Liyel kɩ yõbènɔrɩ náhnáh pɩ névye tyí, sɔ̃nko pè nɛ n wɛkɩ ǹ tyí, pè mó
ǹnɛ n gbilki.

Káh n yɛ á wil ku, nɔlɩ dò mɛ ǹ syɩkɩ tɛ̃

16 Képah ye kè náh mɛ wílkúnìnɛ ápi tyí póllɛ. Á wil gbɛ̃nsê tyí-à kɩ
sɔ̃ mɛ n yɩkɩ n yuku, á min tɛ̃ wɔ mɛ n gbah n pɩ n yuku sãnnɛ sõmɛsɔ̃.
17 Yé náh wɛ di, mó-ńkɛ̃ yèvyãhrɩ kwéy nɛ̂-á ápi yõ núkúnúkú yɔ̀, képah
náh mɛ sãh yah yah tɛ̃nɛ tyɛ́-ńkɛ̃ yõ yɔ̃nɔ́ nɛ̂-á á kɩ pɔ n wɛ n pi képah tyí
sõwãh. 18 Yĩ-á yî nónónɛ n wɛ n pnɛ, sépi náh ápi mɛ n yah n kɔ̃. Kè náh
yî nónónɛ n wɛ n pnɛ, sépi ye á mɛ n yah n kɔ̃. Yĩ-á n tɛ̃ n pnɛ yî nónó
yõ, sépi náh n mo. Ǹtɛ kè náh n tɛ̃ n pnɛ nónó yõ, sépi n nɛ n mɛ tyɛ́tyɛ́ní
kɛ̃nɛ.

5

1 Wil gbɛ̃nsê nɛ̂-á ápi min tɛ̃-ǹsahlɛ sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ yɔ̀, ké tyí-à pɔ yɩkɩ,
Liyel kɩ min tɛ̃-ǹsah yɔ́ yah á kɔ̃ yĩnyõ, nɛ̂-á kɩ mɛ kũmm yõ sɔkɔ. Kénɛ
tɛ̃-ǹsah mɛ̀nɛ, névi gbɛ̃npɩnɩ náh kélɛ. 2 Ǹtɛ núkúnúkú, ké sɔkɔ de dékè
mɛ á kah tɛ̃, képah ye á mɛ n gbĩ ké yĩnnɛ. 3 Áyáh kɩ wɛ de ké sɔkɔ, á wil
tìtí náh tɔ̃ n wɛ n pi. 4 Wɔ̂ nɛ̂ pól-á á min kɩ n pɩ n pi sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ,
á kɩ mɛ gbĩ̀nɔ́ sɔkɔ tɔ́kɔ́pékè sɔ̃ á yõ. Min tɛ̃-ǹsah nɛ̂-á á tyí sétáh mɛ̀ yõ,
kè náh mɛ á kɩ nɛ á sɔ̃ mɛ ké tyí yíkí-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ dɛ́. Yíkí-ńkɛ̃ min
tɛ̃-ǹsah nɛ̂-á Liyel kɩ á kɔ̃ n pi yĩnyõ, á mɛ ké tyí nɛ képah pɔ yɩkɩ yɩkɩ tyí
mɛ̀ swɔ tɔkɔ. 5 Liyel ye sépi pól yah sah ápi yĩnnɛ. Pèpɔrɩ nónó-á à kɩ n
pɩ n pi á tyí, ǹ Mirki ǹgbò ye à tɛkɩ mɔ á kɔ̃ sé sɔkɔ. 6 Képah ye, á sɛ̃nyĩnɔ
mɛ ké yõ gbĩmɛgbĩ nɛ á min tɛ̃-à kɩ fyɔ̀ tɛ̃ á wil gbɛ̃nsê mɛ̀ tɛ̃ sɔkɔ, á wrɔ́-á
mɛ dɔ́nɔ́lɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. 7 Ǹ yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̃ yõ ye á mɛ n yuku yahlɛ, ǹ wɛ́nɔ́
gbɔ̃̀ yõ náh. 8 Á sɛ̃nyĩnɔ mɛ ké yõ, képah ye á mɛ ké tyí nɛ á min yal wil
gbɛ̃nsê mɛ̀ sɔkɔ, kè kyɩ n tɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tnɔ̂. 9 Ǹtɛ kàh kɩ se wɛ wil ò; kàh kɩ
se wɛ wìl-ǹkɛ̃nɛ ò; áyáh pɩ sɔ̃ tɛ́ á tyí n nɔ n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, képah ye á mɛ
n yah n kɔ̃. 10 Yé náh wɛ di, á pól yĩnɛ Krista á tuke. Képah sɔkɔ, nɛ̂-à kɩ

mɛ pèpɛy pɩ kèkõyɔ̃ mɛ̀ sɔkɔ, à kɩ à dyah kélɛ. Nɛ̂-à kɩ mó mɛ pèkè pɩ, à
kɩ à dyah kélɛ.

Ápi wrɔ́ kwrɔ mɔ Liyellɛ Krista gbɔ̃ yõ

11 Kwâh nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah tíkí pínɔ́lɛ, ápi kélɛ n pnɛ. Képah ye, á mɛ n
yah n kɔ̃ nɛ á névye sõnɔ vi mɔ pè ǹ yah tíkílɛ n pɩ. Ápi fĩ́ yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ
Liyel pu. Tɛ́ ńmɔ sõnɔ sɔkɔ, yépi tɔ api pĩ yĩ́ĩ. 12 Á gblɔ̌y dùkù náh tõ á n yo
yélɛ n syah, ǹtɛ syɔ̃-ǹsah ye á yélɛ n kɔ̃ yè fɛ̃ yé gblɔ̌ynɛ n gbilki ápi yĩnnɛ.
Képah sɔkɔ, wɛ́nyo-ńsah kɩ wɛ yé tyí yĩ́ yah pípú tyí. 13 Ápi yɔ̃gbèl-à kɩ sɔ̃́
mɛ yuku, Liyel yĩn ye. Ǹtɛ á yah-à kɩ se mó mɛ gbrɛ́y, yépi yĩn ye. 14 Krista
tyínɔnɔ ye yah syi ápi tyí, ápi nónó-á pĩ nɛ nénúkú-á ku no pól swɔ sɔkɔ.
Kǎh pɩ sɛ̃́, kè mɛ á kɩ nɛ no pól tɔ sɔ̃́ ku. 15 À ku no pól yĩnnɛ sɔ̃nko nónó-á
mɛ min sɔkɔ, pè káh pé minnɛ n pɩ pé gblɔ̌y yĩnnɛ, nɛ̂-á ku tɛ́ ǹ lékó yilki
mɔ, pè kélɛ n pɩ ǹmɔ yĩnnɛ. 16 Kǎh pɩ sɛ̃́, núkúnúkú tɛ̃nɛ á náh tõ ǹnî yɔ́
ńtɛ̃ yah n pi à yĩnɛ névi yɔ̃̀tàhsyi yáhnɔ́lɛ. Áyâh sɔ̃́ sõ mɛ Kristalɛ n yah sɛ̃,
núkúnúkú á náh tõ mɛ ǹnɛ n yah sɛ̃́. 17 Névi nɛ̂ wrɔ́-à mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ
Kristalɛ, tɛ̃ nɩ n vi n mɔ. Á ǹ pɩ dùkù kédyâh fĩn n mɔ, ǹ tɛ́ pɩ dùkù késã́n
tɔkɔ. 18 Liyel tõ vyãh ye sépi póllɛ, ǹmɔ nɛ̂-á ápi wrɔ́ kwrɔ mɔ ǹnɛ Krista
gbɔ̃ yõ, tɛ́ mɛ wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ tõ dahbɩ ápi gbɔ̃. 19 Yé náh wɛ di, Liyel náh
kèkõyɔ̃́ névye tyípêl mɔ kõ, à syɔ̃ Krista tyí à pé wrɔ́ kwrɔ mɔ ǹnɛ, tɛ́ mɛ
wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ tyí yónɔ́ dahbɩ ápi gbɔ̃ nɛ, á névye wrɔ́lɛ n kwrɔ n mɔ
péwɔlɛ. 20 Krista yĩn yõ ye ápi mɛ n wɛkɩ. Kè mɛ á kɩ nɛ Liyel sɔ̃́ n yo n
mɔ névye tyí ápi gbɔ̃ yõ. Képah ye á kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí Krista yĩn yõ
nɛ, yé yé wrɔ́ kwrɔ n mɔ Liyellɛ. 21 Krista nɛ̂-á à náh tyípékè pɩ yah, Liyel
ǹmɔ twah mɔ ápi tyípêllɛ, sɔ̃nko ǹmɔ gbɔ̃ yõ, ápi tɔ pɩ yályál Liyel yah
sɔkɔ.

6

1 Ápi-á pɩ Liyel tõ pɩ mùnɛ sɛ̃́, képah ye á kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ wǎh
yɔ̃bènɔrɩ nɛ̂ pɩ yé tyí, yé káh yɛ kè pɩ yõ kɛ̃́nɛ. 2 Yé náh wɛ di, Liyel nɛ ńkɛ̃́:
«Tyah-á sõ mɛ pallɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, mé á nírí tɛ̃.
Pwáhnmɔnɔ sõlɛ, mé ǹ yohnɩ mɔ.
Tyah pèpɛy gbĩ́ mɛ̀ ye núkúnúkú yɔ̀.
Yah, pwáhnmɔnɔ yòh ye kwɛynɛ.»*

3 Á náh mɛ ké tyí nɛ á ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yõ yɩkɩ, ǹnî kɔ̃ à pɔ wɛ́nyo-ńsah wɛ
á tõ tyí sɔkɔ. 4 Ǹtɛ tyi tyi pól sɔkɔ, ápi mɛ á gblɔ̌ynɛ n wɛ̃kɩ Liyel tɔ̃npɩbɩ
kègblɔlɛ. Á mɛ gbah tɛ̃ yèvyãhrɩ, ànɛ̂ yèkwɔrɩ, ànɛ̂ tíkí képékèlɛ n sro
náhnáh. 5 Á ko syi, tɛ́ wɔ̀kɔ̀npèkè pɩ. Pè névye mɔ á yõ, tɛ́ á mɔ tãn pèl
pínɔ́ sɔkɔ. Á náh mɛ n wɛ n dɔ, yõke tɔ náh mɛ n wɛ n yõ. 6 Á mɛ tɔ̃lɛ n pɩ
Liyel tyí fɔkɔlɛ píkínɔ́lɛ ànɛ̂ á lékã́m póllɛ. Á mɛ tyilɛ n sro mɛ pèpɔrɩlɛ n
pɩ Liyel Mirki gbɔ̃ yõ. Tyínɔnɔ yèsyìkì mɛ á sɔkɔ, 7 ànɛ̂ gbɩ wɛlɔ ye á mɛ
n yo Liyel tǎhkì gbɔ̃ yõ. Gbɩ wɛ̃kì kɔ́lɔ́ ye ápi pɩ á mɛ́fwó yîlɛ à á sépɛ́bílɛ
n fwo, tɛ́ á gblɔ̌y yõlɛ n syɩkɩ. 8 Névye á dɔkɔ n mɔ, képah náh pɩ pě á kɔ̃
fɛ̃. Pě á yĩ́gbílɛ n yo, képah náh pɩ pě á yĩ́pollɛ n yo. Pě álɛ n pɩ mìnyobelɛ,
tɛ́ gblɔ yópú ye mó tɔ̃ álɛ. 9 Pě álɛ n pɩ pé kósyì á pĩ, tɛ́ pè mó tɔ̃ álɛ n pnɛ
kyɔ́. Pě álɛ n pɩ lékyî sɔ̃́ álɛ tɛ́ vye ye mó tɔ̃ álɛ. Pě fɔ̃hnɔ́lɛ n sah á yõ, tɛ́
pè náh álɛ n ko n mɔ. 10 Pě yèkwɔrɩ tyilɛ n pɩ á tyí, tɛ́ gbĩ́mɛgbĩ à n nɛ mɛ

* 6:2 6.2 Yah n tɛ Yesayi 49.8.

nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ. Pě álɛ n tɔkɔ n pɩ yãm tãnnɛ, tɛ́ á mó tɔ̃ mɛ névye náhnáhlɛ
n pɩ tahbɩlɛ. Pě álɛ n pɩ kwâh kɛ̃púlɛ, tɛ́ yíyìn pól mó tɔ̃ mɛ á tyí.
11 Korɛ̃ntɩ tãn, gbɩ ye ápi n yo yé tyí. Á á fɔkɔ dal mɔ yélɛ. 12 Ápi náh á
fɔkɔ kwĩnki yélɛ. Yépi ye yé fɔkɔ kwĩnki ápilɛ. 13 Sú-á ńkɛ̃nɛ tyilɛ n yo ǹ
wɛ̃npì tyí sɔ̃, sɛ̃ ye mé mɛ n yo tyilɛ yé tyí. Yé yĩnɛ yè kè pĩ á tyí, yépi tɔ
mó yé fɔkɔ dal n mɔ yĩ́ álɛ.

Kyòó ànɛ̂ fɛ̃ntṹ náh fɛ̃ n kwrɔ n mɔ

14 Yé káh nɛ n pɩ n soh Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃púlɛ tir yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. Gbɩ wɛ̃kì kɔ́lɔ́
ànɛ̂ tyítúkúnì pɩ́nɔ́ náh mɛ wɛ̃kì núkú yõ. Kyòó ànɛ̂ fɛ̃ntṹ náh fɛ̃ n kwrɔ
n mɔ. 15 Krista ànɛ̂ sétãn yɔ̃tɛ̃ wrɔ́ náh fɛ̃ n kwrɔ n mɔ. Yesu yõ sɛ̃-ò ànɛ̂
Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃ névi wrɔ́ náh fɛ̃ n kwrɔ n mɔ. 16 Fal fal tãn náh fɛ̃ n kwrɔ
n mɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Yé náh wɛ di, ápilɛ, Liyel ní-ńsah gbô ye álɛ
à yĩnɛ Liyel-á kè yo sɔ̃ nɛ ńkɛ̃:
«Mé kɩ tɛ̃ pélɛ tɛ́ kɩ mɛ pélɛ pé kɔ́-ńtɑ̂n sɔkɔ.
Mé kɩ pɩ pé Liyellɛ, tɛ́ pè kɩ mó pɩ ń nolɛ.»
17 Képah ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel nɛ: «Yé wil kénɛ névye wrɔ́, yè gbɛ n tɛ̃ yé tyílɛ.
Yé káh n tũ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ tyí nɛ̂ náh mɛ yályál ńmɔ yah, képah sɔkɔ ńmɔ
kɩ mó yé tɛ̃ plɛ.
18 Mé kɩ pɩ yé Súlɛ, tɛ́ yé kɩ mó pɩ ń dĩ́npì ànɛ̂ ń syɔ́npìlɛ.» Sɛ̃ ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃
yo, ǹmɔ nɛ̂-á tǎhkì nɛ́tɛ̃nɛ.»

7

1 Ń nɛ́nɔ́nɔ́, Liyel vyãh kɔ̃nɔ́ nɔ́pilɛ, ápi tɔ vyãh mɛ sé sɔkɔ. Képah ye,
tyi nónó pól-á silki sah á wil ànɛ̂ á minnɛ, á ye sè wu n to á gblɔ̌y sɔkɔ, à
mó nɛ n mɛ yályál Liyel yah ǹ yah tíkí pɩ́nɔ́ sɔkɔ.

Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ nɛ̂-á wɛ Pole sɔkɔ Korɛ̃ntɩ tãn-á pé gblɔ̌y tiki mɔ

2 Yé yɛ á tyí nɔ yé tyí. Ápi náh pɩ de ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí. Á náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ gbõ
tyɛ. Á náh syɩkɩ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yõ. 3 Yé káh wɛ nɛ máh mɛ sépilɛ n yo à lékàhlɛ
yélɛ n kɔ̃ dɛ́. Mé kè yo sah tɛ yé tyí nɛ á min pól sɔkɔ, yé tyí-á mɛ nɔ́nɔ́lɛ
á tyí kũ ńtɛ̃ fyé náh fɛ̃ á wrɔ́ yɩkɩ. 4 Ń sɛ̃nyĩnɔ mɛ yé yõ, ń nɩ mɛ vínɔ́lɛ
yélɛ. Yé tyí pɩ yĩ́ nɩ dénɔ́lɛ ń tyí. Yèkwɔrɩ duke pól sénsɔ̃ mɛ álɛ n wɛ, ǹtɛ
képah fyé yõ, nɩ̀vɩ̀nɩ̀ mɛ kah mɔ ń sɔkɔ. 5 Áyáh fyɔ̀ pɔ de Masedonɩ mara
sɔkɔ, yèvyãhrɩ duke pól núkú syɩkɩ á yõ, á náh wɛ mɩ yah kwéy ńtɛ̃nɛ.
Mâl ye yey yey póllɛ, tíkí wɛ á sɔkɔ. 6 Ǹtɛ Liyel nɛ̂-á tɛ̃nkwlɔpu nɩ dé-òlɛ,
à Tite tɛkɩ mɔ ápi kɔ̃ á nɩ kɔ̃ kè de. 7 Kè náh mɛ nɛ Tite pɔ́nɔ́ ó sɔ̃ ápi nɩ kɔ̃
kè de, yáh sɔ̃ré nɛ̂ mɔ ǹ sɔkɔ képah tɔ ye. Tite pɔ yo á syah ń wɛ dékè-á
mɛ yé kah tɛ̃ sɔ̃, ànɛ̂ yèkwɔrɩ nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ, ànɛ̂ yáh mɛ yuku yĩn sɔ̃ à
ń vyãhlɛ n syi. Képah wãn gbah mɔ ń nɩ̀vɩ̀nɩ̀ yõ.
8 Máh sɛ́béy nɛ̂ tɛkɩ mɔ yé tyí, mé pĩ nɛ kǎh yèkwɔrɩ mɔ yé sɔkɔ. Ǹtɛ
ké tɛ́kínmɔnɔ náh pɩ nàhnpĩnɛ ńmɔ tyí. Tɛ́ máh pɔ kè kyɔmɩ wɛ nɛ
kǎh yèkwɔrɩ mɔ yé sɔkɔ wrɔ́ kwéy ó sɔkɔ, kè pɩ nàhnpĩnɛ ń tyí. 9 Ǹtɛ
núkúnúkú, kè mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ ń tyí. Kǎh yèkwɔrɩ mɔ yé sɔkɔ képah yĩn náh
dɛ́, yèkwɔrɩ mɛ̀-á vìnmɔnɔ nɛ̂ dahbɩ yé pɩ dùkù sɔkɔ, képah yĩn ye. Yé
yèkwɔrɩ mè sõ mɛ yĩ́nɛ́nɔ́lɛ Liyel tyí. Kǎh mó pɩ sɛ̃, á náh pèkè yɔ́ ńtɛ̃ pɩ
yé tyí. 10 Yé náh wɛ di, yèkwɔrɩ nɛ̂-á mɛ yĩ́nɛ́nɔ́lɛ Liyel tyí, képah névi pɩ
dùkùlɛ n vi n mɔ à ǹnɛ n mɔ pwáhnmɔnɔ wɛ̃kì yõ, kè náh n pɩ nàhnpĩnɛ
tɛ̃ tyí. Ǹtɛ kèkõyɔ̃ tyi sõnɔ-á yèkwɔrɩ nɛ̂nɛ n mɔ névi sɔkɔ, képah ye n pɔ

n pɔ kũnɛ. [11] Yèkwɔrɩ nɛ̂-á mɛ yɩ̃́nɛ́nɔ́lɛ Liyel tyɩ́, kǎh vìnmɔnɔ nɛ̂ dahbɩ
yé sɔkɔ yé kè wɛ yɔ̀:
Yé mɛ yé gblɔ̌y kɔ̃ yɩ̃ɩ̃.
Yé mɛ gblɔ̌y yɛlɛ n yah n kɔ̃.
Yé fɔkɔ mɛ vyãh yɩ̃ɩ̃ yé gblɔ̌ynɛ yĩ mɛ̀ sɔkɔ.
Tíkí mɛ yé tɛ̃ pèkè pɩ́nɔ́lɛ.
Ń wɛ dékè mɛ yé tɛ̃.
Yé mɛ gbah tɛ̃ yɩ̃ɩ̃ Liyel wɛ̃kɩ̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ.
Yé mɛ ké tyɩ́ nɛ fɔ̃hnɔ́ sah lékàh névi yõ.
Yé kè wɛ̃kɩ dal mɔ nɛ yé vyãh náh me yĩ mɛ̀ sɔkɔ póllɛ. [12] Ńmɔ náh sɛ́bɛ́y
mɛ̀ wãrkɩ tɛkɩ mɔ tyɩ́túkù pɩ́-ò yĩnnɛ, képah náh pɩ tyɩ́túkù-á pɩ névi
nɛ̂ sɔkɔ tɛ̃ wɔ yĩnnɛ dɛ́, mé kè tɛkɩ mɔ nɛ yé kè pĩ Liyel yah sɔkɔ nɛ
ápi tyɩ́-á mɛ tah yɩ̃ɩ̃ yé tyɩ́.
[13] Yáh nɛ̂ pɩ, képah ápi nnɔ de kègbɩlɛ, tɛ́ kè náh yĩn képah ó tyɩ́ dɛ́, yáh
Tite nɩ sũ ǹ nɩ kɔ̃ kè vɩ sɔ̃, kè wãn mɔ ápi nìvìnì yõ. [14] Mé lésõ ń gblɔ̌y
yɔ̃ sah kwéy Tite tyɩ́ yé tyɩ́ sõwãh. Ǹtɛ yé náh mó sennɛ ń tɛ̃. Áyáh dar tɛ́
gbɩlɛ n yo sɔ̃ yé tyɩ́, sɛ̃ ye á yo yé yĩngbɩ́lɛ Tite tyɩ́, tɛ́ à mó ńtyɩ̃́nɔ kyɩ kè
wɛ sɛ̃́. [15] Yáh à tɔ̃ sah tɛ̃ tɛ́ yɔ̃̀yen sah ǹ yõ sɔ̃, ǹ dyɔ mɛ n kwnɛ kélɛ, képah
ye yé tyɩ́ gbah nɔ yɩ̃́ɩ̃ ǹ tyɩ́. [16] Kè mɛ nìvìnìnɛ ń tyɩ́, à tɛ̃ wɛ ń gbɔ̃̀ sah yé
yõ tyi tyi pól sɔkɔ.

8

Masedɔnɩ Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̃̀-á pɔ́ mɔ́rɩ́ nɛ̂ mɔ

[1] Ń yṹnpyé, Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂ pɩ Masedɔnɩ Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̃̀nɔ́ tyɩ́,
á mɛ ké tyɩ́ nɛ á kè yo yé syah. [2] Yèkwɔrɩ duke náhnáh sɔ̃̀ pè yĩni tɛ̃, ǹtɛ
képah fyé yõ, nìvìnì sɔ̃̀ mɛ kah mɔ pé sɔkɔ. Yãm sɔ̃̀ mɛ kah peke pé yõ, ǹtɛ
képah fyé yõ, pè pɩ yɩ̃́nkɔ̃pu kègblɔlɛ. [3] Ńmɔ ye pé tàrfyɔ̀lɛ nɛ pǎh kè pɩ à
syɩ pé gbɔ̃̀ yɩ̃̀n tyɩ́, fɔ́ɔ́ à kah mɔ pé gbɔ̃̀ yɩ̃̀n ńtɛ̃ yõ à yĩnɛ pé dyɔ dyɔ tɛ̃̀nɛ.
[4] Tɛ́ mɛ kè gbah yah kɔ̃ ápi tyɩ́ nɛ á yɛ pé gbɔ̃̀ dahbɩ á tyɩ́ yòhnìnmɔnɔ mɛ̀
tɛ́kɩ́nmɔnɔ sɔkɔ Nsyude mara Yesu yõ sɛ̃́pú tyɩ́. [5] Ápi-á sɔ̃̀ mɛ nɛ̂nɛ n yah
n kɔ̃, pè kè pɩ kah mɔ képah yõ ńtɛ̃̀nɛ. Pè pé gblɔ̌ynɛ Liyel ǹgbò kɔ̃, képah
náh, tɛ́ pé gblɔ̌y dahbɩ ápi tɔ gbɔ̃̀ sɔkɔ à yĩnɛ Liye dyɔ yɩ̃́ɩ̃ tɛ̃̀nɛ. [6] Képah ye,
á mɛ Titi ni nɛ wǎh pɔ́ mɔ́rɩ́ syɩ́nɔ́ tɔ̃̀ nɛ̂ tyah yé tɩ̃̀nnɛ, à kè pɩ n dal n mɔ.
[7] Sɔ̃-á yélɛ yahlɛ tyi pól sɔkɔ yɔ̀: Liyel yõ sɛ̃́nɔ́lɛ yé sɔkɔ, yé n wɛkɩ n pnɛ,
yɩ̃́pɩ̃̂lɛ yé sɔkɔ, sɔ̃́rélɛ yé sɔkɔ yɩ̃̀n kɛ̃́nɛ, à tahlɩ névye tyɩ́nɔnɔ nɛ̂-á á dahmɔ
yé sɔkɔ, képah yĩnnɛ á mɛ ké tyɩ́ nɛ yé nɛ n mɛ yahlɛ pɔ́ mɔ́rɩ́ mɔ́nɔ́ mɛ̀ tɔ
sɔkɔ. [8] Kyɩ̃́nmɔnɔ náh mé n kyĩ n mɔ yélɛ máh képahlɛ n yo dɛ́. Ǹtɛ máh
no tɛ́lɔ́ gbáhntɛ̃nɔ tyɩ́lɛ n yo yé tyɩ́, mé mɛ ké tyɩ́ nɛ yépi tɔ kè wɛ̃kɩ nɛ
tyɩ́nɔnɔ kègbɩ-á mɛ yé sɔkɔ. [9] Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista-á pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ, yé kélɛ
n pnɛ. Yé náh wɛ di, ǹmɔ nɛ̂-á kwâh nétɛ̃̂nɛ, à fɛ̃ syi ǹ gblɔ̌y pɩ yãm nɛynɛ
sɔ̃nko yépi pɩ kwâh nátãmnɛ. [10] Ńmɔ sõnɔ-á nɛ̂nɛ, yĩ mɛ̀ tyɩ́ tɩ̃̀nnɛ, képah
ye mé n yo yé tyɩ́. Képah mɛ yɩ̃́nɛ́nɔ́lɛ yépi tyɩ́ yépi nɔ́nɔ́-á pɩ gbrolɛ yán
dùkùlɛ à pɔ́ mɔ́rɩ́ mɛ̀ mɔ, tɛ́ kè náh yĩn képah ó tyɩ́ dɛ́, ké pɩ́nɔ́ yáhntɔkɔnɔ
wil yépi tyɩ́. [11] Kǎh pɩ sɛ̃, núkúnúkú yé tɔ̃̀ mɛ̀ pɩ n dal n mɔ. Yáh kè yah
tɔkɔ sõnɔ pèpɛynɛ sɔ̃, yé kè pɩ n dal n mɔ sɛ̃ à yĩnɛ yé gbɔ̃̀ yɩ̃̀nnɛ. [12] Yé
náh wɛ di, wâh yĩ kɔ̃ á gbɔ̃̀ yɩ̃̀nnɛ à yĩnɛ wáh kè yah tɔkɔ sɔ̃, képah tyɩ́ nɔ

Liyel tyí. Kwâh nɛ̂ náh mɛ á tyí, à náh képah níynɛ n tɛ̃. [13] Mé náh yo nɛ
yé yé gblɔ̌y mɔ yãm sɔkɔ no tɛ́lɔ́ tyí pɛkı yĩnnɛ dɛ́. Ǹtɛ mé mɛ ké tyí nɛ yé
kè pı yé pól nɛ n mɛ núkúlɛ. [14] Kwɛy mɛ̀ sɔkɔ, kwâh mɛ yépi gbɔ̏. Képah
ye, kwâh náh mɛ nónó tyí, yé pélɛ n yohnı n mɔ. Kwâh-à mó sõ nɛ̂nɛ mɛ
pépi tyí té kı n knɛ yépi tyí, pè kı yé yohnı mɔ. Kàh pı sɛ̃, yé pól kı mɛ
núkúlɛ, [15] sɔ̃-á kélɛ wã́rkínsàhnólɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Nɛ̂-á sɔ̏ kwel
dò, wãn náh wũ ǹ tyí. Nɛ̂-á sɔ̏ kwel kwéy, ǹ tyí náh tɛkı.»*

Titi ànɛ̂ ǹ kɔ́mûnɛ

[16] Liyel yĩn nɛ n gbilki, ǹmɔ nɛ̂-á yé yòhnìnmɔnɔ dékè dahbı Titi nı sɔkɔ,
sɔ̃-á sɔ̏ à kè dahbı ápi nnɔ sɔkɔ. [17] Áyáh nɛ̂ yah kɔ̃ ǹ tyí, à kè fɛ̃ syi. Tɛ́ yé
yòhnìnmɔnɔ dékè-á sɔ̏ mɛ ǹ nı sɔkɔ sɛ̃, à núkú kè yah tɔkɔ ǹ gblɔ̌y ńtɛ̃nɛ
nɛ, páh kı yuku yé tɨ̏nnɛ. [18] Á mɛ á yṹnpi yɔ́ tɔlɛ n tɛkı n mɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí,
nɛ̂-á Yesu yõ sɛ̃́pú tɨ̏nkɨ̏nɔ́ pól mɛ ǹ yĩ́ngbílɛ n yo Nìvìnì tir yónɔ́ tyí sɔkɔ.
[19] Tɛ́ à wil képah sɔkɔ, ǹmɔ ye tɔ̃ Yesu yõ sɛ̃́pú tɨ̏nkɨ̏nɔ́ yah wilki nɛ à ápi
tɛkı mɔ á kyı pèpɔrı tɔ̏ mɛ̀ pı. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn gbilki yĩn ye ápi n pı tɔ̏ mɛ̀nɛ à
kélɛ n wɛ̃kı tɔlɛ nɛ tɔ̏ mɛ̀ pínɔ́ tyí-á mɛ nɔ á tyí. [20] Á mɛ tyi póllɛ n pı tɔlɛ
nɛ, pɔ́ ǹgbɛ̃ nɛ̂ tyí-á dahbı á gbɔ̏, á ké tyi tɔ̃ sah pı pɔ tyɛ á káh yĩ́nyíkì wɛ
ké tyí sɔkɔ. [21] Á mɛ ké tyí nɛ á nɛ n tɔ̃ n sah n pı Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah sɔkɔ, té kè
náh yĩn képah ó tyí dɛ́, á mɛ ké tyí nɛ á nɛ n tɔ̃ n sah n pı névye tɔ yah
sɔkɔ. [22] Á ye á yṹnpi yɔ́ tɔlɛ n tɛkı mɔ pélɛ wɛ̃ tyí. Á à wɛ mɔ yah gbáhyĩ́
náhnáhlɛ, té sé pól sɔkɔ á kè wɛ nɛ gbáhntɛ̃-ò-á ǹnɛ. Ǹtɛ à tɔ̃ mɛ gbah tɛ̃
kal núkúnúkú, wǎh sɔ̃npílɛ mɛ sɛ̃ yĩ́ yépi yõ sɔkɔ. [23] Titi tɛ̃ wɔlɛ, ńmɔ kó-ò
ye ǹnɛ, à mɛ tɔ̏lɛ n pı ànɛ̂ ńmɔlɛ wɛ̃ tyí yépi yĩnnɛ. Ǹtɛ á yṹnpyé tɛ́lɔ́ wɔlɛ,
Yesu yõ sɛ̃́pú tɨ̏nkɨ̏nɔ́ ye tɛkı mɔ pélɛ, Krista yĩn gbilki yĩnnɛ. [24] Képah ye,
yé kélɛ pè wɛ̃kı nɛ pé tyí-á mɛ nɔ yĩ́ yé tyí, sɔ̃nko Yesu yõ sɛ̃́pú tɨ̏nkɨ̏nɔ́ kè
wɛ, pè mó pĩ nɛ gbı-á mɛ á tyí á yélɛ n sõ.

9

Yesu yõ sɛ̃́pú tɨ̏nkɨ̏ yòhnìnmɔnɔlɛ Yude mara sɔkɔ

[1] Yòhnìmɔnɔ nɛ̂-á kı n tɛkı n mɔ n pi Yude mara Yesu yõ sɛ̃́pú tyí, yõ
náh mɛ ké tyí mɛ̀ sɛ́bɛ́y tõ yé tyí képah tyí sɔkɔ. [2] Mé pĩ nɛ yáh mɛ ké tyí
nɛ yé kè pı. Mé mɛ yélɛ n sõ ńtɛ̃nɛ Masedɔnı mara Yesu yõ sɛ̃́pṹ tyí, mɛ
n yo pé tyí nɛ, Akayi mara Yesu yõ sɛ̃́pú-á mɛ pé gblɔ̌y vi tɛ yòhnìnmɔnɔ
pı yĩnnɛ fɔ́ɔ́ yán dùkùlɛ. Kǎh pı sɛ̃, yépi nónó-á mɛ kénɛ mara sɔkɔ, yépi
gbáhntɛ̃nɔ mɛ̀ sɔ̃́ré mɔ névye kan sɔkɔ. [3] Mé á yṹnpyélɛ n tɛkı n mɔ yé tyí,
sɔ̃nko máh mɛ yélɛ n sõ sɔ̏nɔ́ nɛ̂nɛ yĩ mɛ̀ tyí sɔkɔ, kè káh pɔ pı yõ kɛ̃́nɛ.
Ǹtɛ yè nɛ n mɛ yé gblɔ̌y vi sah kègbı yõ sɔ̃-á mé yo kélɛ. [4] Kàh kı pı dùkù
yɔ́lɛ, té Masedɔnı mara tãn-à kı pónɔ́ yĩ́ ńmɔlɛ, té pɔ nɛ yah yé náh mɛ
yé gblɔ̌y vi sah, kè kı pı sen ǹgbɛ̃nɛ ápi tyí áyáh sɔ̃npílɛ kàh sɛ̃ yé yõ. Tɛ́
yépi ńtɛ̃ wɔ tyí ye kè kı pı sennɛ. Ǹtɛ mé náh mɛ ké tyí nɛ mé képah yo.
[5] Képah ye, mé kè sõ nɛ máh yĩnɛ mé á yṹnpyé nɔ́pi ni pè mɔ ńmɔ yahlɛ,
pè pɔ pɔ́ mɔ́rí mɛ̀ tyí yahlɛ n wah yáh yé vyãh kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ; sɔ̃nko máh
kı pópó n pi, ké tyí yah nɛ n mɛ wàhntɛnɔlɛ, nɛ̂-á kı kè wɛ̃kı nɛ yáh kè
pı yé dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ, kyĩ́nmɔnɔ náh pè kyĩ mɔ yélɛ. [6] Yé se kè pĩ nɛ, névi

* **8:15** 8.15 Yah n tɛ Yálnɔ́ 16.18.

nɛ̂-à duku mɔ kwéy, tɛ̃ n pɔ sèmukɔ kwéy tɔkɔ; tɛ́ nɛ̂-à duku mɔ dò, tɛ̃ n
pɔ sèmukɔ dò tɔkɔ tɛ́.
7 Yé nɛ́núkù núkú pól yĩnɛ yè kɔ̃ à yĩnɛ yáh kè yah tɔkɔ sɔ̃ yé nnɔ sɔkɔ.
Nɛy káh kɔ̃ à mó tɔ̃ ké nàhnpĩnɛ n gbo, képah náh pɩ, pè sɔ̃ tɛ̃ kyĩ mɔ. Yé
náh wɛ di, nɛ̂-á n yĩ n kɔ̃ nìvìnì sɔkɔ, ǹmɔ tyí nɔ Liyel tyí. 8 Tɛ̃́nwɛnɔ mɛ
Liyel tyí kɩ fɛ̃ pèpɔrɩ duke pól pɩ yĩ́ĩ yé tyí, sɔ̃nko yî nónó pól yétɔ̂-á mɛ
yé tyí, sè nɛ n mɛ yé tyí gbĩ́mɛgbĩ́ ànɛ̂ dòhnɔ̀ tɔlɛ, yé kɔ̃ yè fɛ̃ pèpɔrɩ duke
póllɛ n pɩ, 9 sɔ̃-á kélɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ:
«À ǹ nɩlɛ n dal n mɔ n yĩ n kɔ̃,
à n yĩ yãm tãnnɛ n kɔ̃ n yĩ́ĩ.
ǹ fɔ̀kɔ̀pènɔrɩ tyí yĩ̀n náh mɛ.»
10 Liyel nɛ̂-á kwáhdúkúlɛ sètõlɛ n kɔ̃, tɛ́ ǹ yõ yõ yõkelɛ ǹnɛ n kɔ̃, ǹmɔ ye
kɩ kwáhdúkúlɛ yépi kɔ̃ n pi, tɛ́ kɩ kè kɔ̃ kè kɩ kwel, kɩ wãn mɔ yé fɔ̀kɔ̀pènɔrɩ
pínɔ́ yõ. 11 Á kɩ yé pɩ kwâh nátãmnɛ gbĩ́mɛgbĩ́, sɔ̃nko yè fɛ̃ fɔ̀kɔ̀pènɔrɩlɛ n
pɩ tyɛ́-ńkɛ̃nɛ. Képah sɔkɔ, yáh yî nónónɛ álɛ n kɔ̃ á névyelɛ n kɔ̃ n pɔ, pé
náhnáh kɩ wɛkɩ Liyel tyí sépi yĩnnɛ.
12 Yé náh wɛ di, yé pɔ́ mɔ́rí mè kɩ Yesu yõ sɛ̃pú yohnɩ mɔ. Tɛ́ kè náh n
yĩn n pi képah ó tyí dɛ́, kè kɩ névye náhnáh kɔ̃ pè kɩ pèpɔrɩ pĩ́nɔ́ wɛynɛ
Liyellɛ n kɔ̃. 13 Yõre tɔ̃̀ nɛ̂-á yé pɩ, pàh kɩ kè wɛ pè kɩ Liyel yĩn gbilki yáh
sɔ̃npílɛ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ à fɛ̃ syi tɔ̃̀ pɩ Krista Nìvìnì tir yónɔ́ sɔkɔ. Pè kɩ tɔ̃ Liyel
yĩn gbilki yáh sɔ̃npílɛ yé gbã̀n yîlɛ pépi ànɛ̂ no tɛ́lɔ́ pól tɔ yohnɩ mɔ. 14 Pè
kɩ níri pɩ yé tyí, kɩ pé tyínɔnɔlɛ yé wɛ̃kɩ yɔ̃̀bènɔrɩ ǹgbɛ̃ mè yĩnnɛ, Liyel-á
nɛ̂ pɩ yé tyí. 15 Gbílkínɔ́ nɛ n sah Liyel yõ ǹ pèpɔrɩ ǹgbɛ̃ pínɔ́ yĩnnɛ, nɛ̂-á
ké kénkɔ̃ náh mɛ.

10

Pole mɛ lékàhlɛ ǹ tyí yónyɩkɩpulɛ n kɔ̃

1 Ǹmɔ Polelɛ, pè nɛ mâh mɛ yé tnɔ̂ mè n nɛ n wɛkɩ dáb dáb, tɛ́ mâh gbɛ
mɔ yélɛ mè n nɛ n wɛkɩ fyɔ̌rì fyɔ̌rì. Yesu Krista népír pínɔ́ ànɛ̂ ǹ nìgbɛ̀kì
yĩn yõ, 2 ńmɔ Pole kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ, yé yé gblɔ̌y yɛ, máh kɩ pɔ
pɔ yé tnɔ̂, yé káh ń kɔ̃ mè pɔ nɛ n wɛkɩ fyɔ̌rì fyɔ̌rì yépi tɔ tyí, sɔ̃ mé mɛ
kè sõ sah pɩ pɩ tɛ̃nɛ névye tyí nónó-á mɛ n sõ nɛ névi yɔ̃̀tàhsyi pɩ dùkù-á
ápi sɔkɔ. 3 Gbɩ ye névye tɛ̃ wɔ ye álɛ ó, ǹtɛ áyáh mɛ́kì nɛ̂ sɔkɔ yɔ̀, névi
yɔ̃̀tàhsyi tăhkì náh á n fwo kélɛ. 4 Ápi-á mɛ́kìlɛ n pɩ mɛ́fwóyî nónónɛ, névi
gbɛ̃npɩnɔ náh sélɛ, sè n wil Liyel tyí. Tăhkì mɛ sé sɔkɔ kɩ fɛ̃ Liyel sépɛ́bí
tyí yɩkɩ ànɛ̂ sõnɔ túkúnìnɛ. 5 Kénɛ mɛ́fwóyî gbɔ̃̀ yõ, ápi mɛ gblɔ̌y gbílkípú
tăhkìlɛ n yɩkɩ pépi nónó-á sɔ̃̀ mɛ kàh-ǹsah tũ névye tyí nɛ pè káh Liyel pĩ.
Á mɛ névye yõlɛ n vi n mɔ pè kɔ̃ pè n sah Krista tyí yõ. 6 Yáh kɩ pɔ n sah
pallɛ Krista tyí yõ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ápi náh tɔ̃ nòhnì-ǹkɛ̃ tir sah kè n sɔkɔ n pi
fɔ̃́hnɔ́ kɛ̃nɛ ké tyí sɔ̃́wãh. 7 Yé yĩ́-á mɛ tyi nónó yõ, yě tyilɛ n yah n tɔkɔ
à yĩnɛ sépi ólɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à mɛ sɛ̃ ké yõ nɛ páh mɛ Krista tyí yõ, tɛ̃ yĩnɛ à
kè pĩ yĩ́ĩ tɔlɛ nɛ sɔ̃-á pélɛ Krista tyí yõ, sɛ̃ ó-á ápi tɔlɛ ǹ tyí yõ. 8 Tɛ̃ ǹgbɛ̃
tɛ̃́nwɛnɔlɛ á kɔ̃ nɛ á yé yohnɩ mɔ yé yuku yahlɛ. Á náh kélɛ á kɔ̃ yé tyí yɩkɩ
yĩnnɛ. Tɛ́ ńmɔ-à kɩ sɔ̃ mɛ ń gblɔ̌y yɔ̃ sah kah mɔ kwéy képah tyí sɔ̃́wãh, kè
náh mɛ sennɛ ńmɔ tyí. 9 Kè náh mɛ á kɩ nɛ sɛ́bɛ́y nɔ́pi sɔ̃ mé n wãrkɩ n tɛkɩ
n mɔ yé tyí à tíkílɛ n mɔ yé sɔkɔ dɛ́. 10 Yé náh wɛ di, túkù nɛ mâh mɛ fíí
yélɛ tɛ́ sɛ́bɛ́ynɛ n tɛkɩ n mɔ yé tyí mè n nɛ n nɔ n wɛkɩ fyɔ̌rì fyɔ̌rì ké sɔkɔ,

tɛ́ mâh pɔ yé tnô mè n pɩ tɛ̃́nkwlɔ-òlɛ, wɛ̀nfì ó-á mè n nɛ n wɛkɩ. [11] Névi
nɛ̂-á n yo képahlɛ, tɛ̃ yĩ̀nɛ à kè pĩ̀ nɛ sɔ̃̀-á ápi wɛkɩ tɛkɩ mɔ á sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ,
áyâh pɔ yé tĩ̀nnɛ sɛ̃̀-á á kɩ n wɛkɩ.

[12] Névye nónó-á mɛ pé gblɔ̌y yĩ́gbílɛ n yo, ápi náh á nɩlɛ n syãh à á
gblɔ̌ynɛ n sãh pépilɛ. Lékãm kɛ̃ névye ye pélɛ, nónó-á pé gblɔ̌y tɔkɔ pɩ sãh
sãh dúlɛ à wɛ̃nɛ n sãh kélɛ. [13] Yĩ́n-ńsah nɛ̂-á mɛ ápi tyí, ápi tɛ̃ wɔ náh á
gblɔ̌y gbilki n kah n mɔ n pi képah yõ. Tɔ̃̀ nɛ̂-á Liyel dahbɩ á gbɔ̃̀, nɛ̂ gbɔ̃̀
yõ-á á yĩni tɛ̃ yé tĩ̀nnɛ, ápi kɩ á gblɔ̌ynɛ n gbilki à yĩ̀nɛ képahlɛ. [14] Á náh n
kah n mɔ n pi képah yõ, á kɩ nɛ á kósyì pɔ yé tĩ̀nnɛ. Ápi ǹgbò ye pɔ yé tĩ̀nnɛ
à pɔ Yesu Krista Nìvìnì tir yo yé tyí. [15] Á náh n kah n mɔ n pi képah yõ, kɩ
pɔ á gblɔ̌ynɛ gbilki no tɛ́lɔ́ tɔ̃̀ pínɔ́ yĩ̀nnɛ. Ǹtɛ á mɛ ké tyí nɛ yé yuku yahlɛ
Yesu yõ sɛ̃̀nɔ́ sɔkɔ, sɔ̃̀nko wãn mɔ á tɔ̃̀ yõ yé tĩ̀nnɛ à yĩ̀nɛ yĩn-ńsáh nɛ̂-á á
kɔ̃. [16] Képah náh, á kɩ fɛ̃ Nìvìnì tirlɛ n yo n kɔ̃ tɛ̃̀ntɛ̃̀n tɛ́lɔ́ sɔkɔ nónó-á sé
gblɔ̌y yépi tĩ̀nnɛ. Á náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tɔ̃̀ pínɔ́ tɔkɔ á gblɔ̌y gbilki n pi. [17] Kè
mɛ wãrkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé pé
gblɔ̌y gbilki, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á tyi nónó pɩ ápi tyí, tɛ̃ ǹ gblɔ̌y gbilki sépi yĩ̀nnɛ.»*
[18] Névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̌ynɛ n sõ, kè náh pɩ á kɩ nɛ ǹmɔ sɔ̃̀ nɛ́gbílɛ dɛ́, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-à
névi nɛ̂nɛ n sõ, ǹmɔ ye nɛ́gbílɛ.

11

Pole ànɛ̂ névye nónó-á pé gblɔ̌ynɛ n pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ

[1] Yé náh wɛ di, mé mɛ ké tyí nɛ yé ń vì tyi sɔ̃́mnɔ́ pɩ yah sɛ̃ kwéy. Ʊ̃̀ʊ̃́, yé
ń sɔ̃́mnɔ́ pɩ. [2] Mé mɛ yé gbĩ̀ mɔ sah pɛ núkú ó tyí, nɛ̂-á pɩ Kristalɛ, kɩ pɔ
yélɛ à kɔ̃ n pi dĩ́ tyí pĩ́-ńkɛ̃ sénpir sɔ̃̀ nɛ̂-á mɛ yályál Liyel yah. Képah ye, yé
tyí mɛ ń nɩlɛ n yɔrɩ sɔ̃̀-á kè Liyel nɩlɛ n yɔrɩ. [3] Ǹtɛ tíkí mɛ ń tɛ̃ nɛ yé sɔ̃nɔ
káh pɔ vi mɔ, kè pɔ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ pèpɛy mè gbɛkɩ ànɛ̂ Kristalɛ, sɔ̃̀-á
wahy Awa vi tɛ̃ lékãmkãm sɔkɔ. [4] Yé náh wɛ di, névi yɔ́-à pɔ Yesu káhkí yɔ́
tyílɛ n yo yé tyí, nɛ̂-á mɛ ǹ gblɔ̌y áyáh nɛ̂ tyí yo yé tyí, yě kè fɛ̃ n syi. Névi
yɔ́-à pɔ mirkí káhkí yɔ́ tyílɛ n yo yé tyí, nɛ̂-á ké gblɔ̌y Liyel Mirkilɛ yáh nɛ̂
tyí noh ápi tyí, yě kè fɛ̃ n syi. Névi yɔ́-à pɔ nìvìnì tir káhkí yɔ́ tyílɛ n yo
yé tyí, nɛ̂-á ké gblɔ̌y Nìvìnì tirlɛ yáh nɛ̂ tyí noh ápi tyí, yě kè fɛ̃ n syi. [5] Ǹtɛ
nónó-á Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ǹgbnɔlɛ yé tyí yé yo, ńmɔ náh mó tõ mɛ fĩ́ yɔ́ wɛ,
ńyãh-á pè fɔ̃́nfɔ̃́ ńmɔ yõ. [6] Máh kɩ sɔ̃̀ mɛ wɛy yah wɛ́-ńkɛ̃nɛ, pnɛ̀nɔ́ tɛ̃ wɔ
mɛ ń tyí à yuku Liyel tyí tĩ̀nnɛ. Á ye képah dùkùlɛ yé wɛ̃kɩ dal mɔ tyi tyi
pól sɔkɔ. [7] Máh Liyel Nìvìnì tir yo yé tyí nɔ̀nɔ́lɛ, tɛ́ ń gblɔ̌y tiki mɔ yé yõ
yõ yĩ̀nnɛ, tyípékè se pyě mé pɩ képahlɛ? [8] Yesu yõ sɛ̃̀pú tĩ̀nkĩ̀nɔ́ yísyɔ́ ye yĩn
ńmɔ yĩ́nnɔ́lɛ ń kɔ̃ mé tɛ̃ wɛ pɔ tɔ̃̀ pɩ yépi wrɔ́ à yé yohnɩ mɔ. [9] Máh lésõ mɛ
yé tĩ̀nnɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, yì túkù yétɔ̃̂ lésõ mɛ ń tɛ̃, ǹtɛ mé náh sè syi ǹnî yɔ́ ńtɛ̃
tyí. Á yṹnpyé nónó-á wil Masedɔnɩ mara sɔkɔ, pépi sɔ̃̀ mɛ ń yétɔ̃̂ yì póllɛ
ńnɛ n kɔ̃ képah ye. Tyi pól sɔkɔ, mé náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ mé pɩ yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ
ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí, tɛ́ mé kɩ tõ gbah n tɛ̃ n pi sɛ̃̀. [10] Gbɩ yó-ò ye ńnɛ Krista gbɔ̃̀
yõ: ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ yõ yɔ̃̀nɔ́ mɛ̀ wɛ́nɔ́ yah kɔ̃ n pi ń tyí Akayi mara pól
sɔkɔ. [11] Kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ mé képahlɛ n yo? Yé tyí náh mɛ nɔ ń tyí képah se?
Liyel ńtɛ̃ pĩ̀ nɛ yé tyí-á nɔ ń tyí dò. [12] Máh mɛ nɛ̂nɛ n pɩ yɔ̀, mé kɩ yõ n

* **10:17** 10.17 Yah n tɛ Nsyeremi 9.23 ; 1 Korɛ̃ntɩ tãn 1.31.

sɔkɔ n pi ké pínɔ́lɛ, kɩ névye kùrn kah nónó-á mɛ syɔ̃-ǹsahlɛ n yah n kɔ̃
kɩ pé gblɔ̌y gbilki, nɛ páh pɩ núkúlɛ ápilɛ. 13 Kénɛ névye nɔ́pilɛ, nósyɔ́ ye
nónó-á mɛ pé gblɔ̌ynɛ n pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névyelɛ. Pè n nɛ n vi n syɩkɩ névye
yõ, ǹ tɛ́ pé gblɔ̌ynɛ n pɩ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̏ névyelɛ. 14 Ǹtɛ képah náh mɛ
gbɛ̃̌ndùǹnɛ dò. Yé náh wɛ di, sétãn yɔ̃tɛ̃ ńtɛ̃ tɔ ǹ gblɔ̌ynɛ n viri n pɩ yȋ̃nyõ
tɔ̏npɩlɛ, nɛ̂-á mɛ kyòo dò. 15 Képah ye ǹ tɔ̏npɩbɩ tɔ-à pé gblɔ̌ynɛ n pɩ gbɩ
Liyel tɔ̏npɩbɩlɛ, kè náh mɛ gbɛ̃̌ndùǹnɛ. Pè kɩ pé tɔ̏ pínɔ́ lédyáhní wɛ n pi
ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ à yĩnɛ pé tyípínìnɛ.

Pole-á yèvyãhrɩ nónó pɩ Liyel tɔ̏ sɔkɔ

16 Mé kɩ n syɩ kè tɔ̃ yo yé tyí nɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh ńmɔlɛ n yah vínpɩlɛ. Ǹtɛ
yáh kɩ se mɛ n sõ sɛ̃́, yé ń tɛ̃ vínpɩ tyí kɔ̃lɛ, ń tɔ mó ń gblɔ̌y wɛ n gbilki
kwéy kὲ. 17 Ǹtɛ máh kɩ nɛ̂ yo n pi, mé náh mɛ kélɛ n yo Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á mɛ ké
tyí sɔ̃́ dɛ́, mé mɛ kélɛ n yo vínpɩ tyí kɔ̃lɛ sɔ̃nko mè ń gblɔ̌y wɛ n gbilki.
18 Névye náhnáh-á fyɔ̀ mɛ pé gblɔ̌ynɛ n gbilki kèkõyɔ̋ dékè tyi yĩnnɛ, ńmɔ
tɔ kɩ ń gblɔ̌y gbilki. 19 Yépi nónó-á lékɑ̃́m névyelɛ, kè yé dyɔ yé fɛ̃ syi à
vínpɩbɩ sɔ̋mnɔ́lɛ n pɩ. 20 Yè n fɛ̃ n syi pè kɔ̃ pě yélɛ n pɩ yɔ̃bɩ tyí kɔ̃lɛ, ǹ
tɛ́ nɛ n syɩkɩ yé yõ, ǹ tɛ́ yélɛ n yĩ, ǹ tɛ́ yélɛ n yilɔ, ǹ tɛ́ yé létáhlɔ́lɛ n kɔ̃lɩ.
21 Máh nɛ̂nɛ n yo yɔ̀, kè mɛ sennɛ yé tyí. Kè ye á tɛ̃́nkwlɔnɔ wɛ̃kɩ.
Ǹtɛ képah fyé yõ, ǹnî-à kɩ fɛ̃ syi ǹ gblɔ̌y gbilki n pi tir yɔ́ tyí sɔkɔ, ńmɔ
tɔ kɩ fɛ̃ sɛ̃́ntɛ̃ pɩ, máh kɩ sɔ̃́ mɛ n wɛkɩ vínpɩ tyí kɔ̃lɛ. 22 Pépi-à kɩ se mɛ
Yebreninɛ, Yebreke ye ńmɔ tɔlɛ. Pàh kɩ se mɛ Yisrayel nolɛ, Yisrayel nɛy
ye ńmɔ tɔlɛ. Pàh kɩ se mɛ Abrahmɩ náh tãnnɛ, ǹ náh nɛy ye ńmɔ tɔlɛ.
23 Pàh kɩ se mɛ Krista tɔ̏npɩbɩlɛ ò, mé kɩ tɔ̃ kè yo á kɩ nɛ vínpɩ sɔ̃́ ńnɛ.
Ńmɔ tɔ̏ pɩ kal pé póllɛ, tɛ́ yèvyãhrɩ pɩ kal pé póllɛ, tɛ́ de wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ
à kal pé póllɛ, tɛ́ ko syi kal pé póllɛ, tɛ́ kũ dlo gbal gbáhyȋ̃ náhnáhlɛ à kal
pé póllɛ. 24 Nsyifunɔ ń ko yèfõh yȋ̃ yõgbãm pɔ́ kwǎryãhlɛ, fɔ́ɔ́ gbáhyȋ̃ kwlɔ.
25 Wrome tãn n ko yèfõhlɛ gbáhyȋ̃ tɔ̃́nɔ́.
Névye ń minki dyɛ̂hlɛ kɛ núkúlɛ.
Krótókè tiki de yah ńnɛ yɔ sɔkɔ kɛ tɔ̃́nɔ́,
ànɛ̂ yɔ ń yõ farkɩ yah gbȉyȉkȉ núkú ànɛ̂ lékɑ̃̂h núkú wrɔ́ sɔkɔ.
26 Ǹ kɔ́lɔ́ náhnáh sɔkɔ,
mé dlo gbal yrɛy yúkúnɔ́ kàh-ǹtɑ̃̏n sɔkɔ,
tɛ́ de wil névye yõ vȉnsyɩkɩpu dlonɔ sɔkɔ.
Mé sɔ̏ mɛ dlo sɔkɔ ń yȉkȉ névye Nsyifunɔ wrɔ́ sɔkɔ,
tɛ́ mɛ dlo sɔkɔ nɛ́káhbí wrɔ́.
Mé sɔ̏ mɛ dlo sɔkɔ kwil nɩyɔ̋,
tɛ́ mɛ dlo sɔkɔ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ.
Mé sɔ̏ mɛ dlo sɔkɔ pnɛ yɔ sɔkɔ,
tɛ́ mɛ dlo sɔkɔ ń yṹnpyé mȉnyobe wrɔ́.
27 Mé tɑ̃̏nkyèh náhnáh pɩ à yèvyãhrɩ pɩ sɔkɔ. Mé yah sõ lékãhlɔ
náhnáhlɛ, tɛ́ kwɛkɩ ànɛ̂ níkȉ sɔ̋mnɔ́ pɩ. Yõke yah kwlɔ yah ń tyí gbáhyȋ̃
náhnáhlɛ, mé tɛ̃ kwɛkɩ sɔkɔ. Mé tɛ̃ yah vɩrɩ sɔkɔ, tɛ́ tɛ̃ yah flɔ kɛ̃́nɛ ń tyí.
28 Ǹtɛ nɛ̂ ńtɛ̃ tyí-á mɛ tah yȋ̃́ ń tyí, ń vyãh náh syɩ képah tyí dɛ́: Képah nɛ̂-á
pɩ fɔ́kɔ́sõnɔ nɛ̂-á mɛ ń sɔkɔ à yuku Yesu yõ sɛ̃́pú tȉ̃nkȉnɔ́ tyí tȉ̃nnɛ. 29 Ǹnî-à
mɛ tɛ̃́nkwlɔnɔ sɔkɔ, ńmɔ tɔ n pɩ tɛ̃ tyí kɔ̃lɛ tɛ̃́nkwlɔ-òlɛ. Ǹnî-à tyípékè pɩ,
kě ńmɔlɛ n yɔ. 30 Máh kɩ sɔ̃́ mɛ yĩnɛ mè ń gblɔ̌y gbilki, mé kɩ ń gblɔ̌ynɛ

n gbilki ń tɛ̃nkwlɔnɔ tyí sɔkɔ. 31 Liyel nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Súlɛ, ǹmɔ pĩ nɛ
mìnì náh mé n yo. Sãm nɛ mɛ mɔ́nɔ́lɛ ǹ sɔkɔ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. 32 Máh sɔ̃̀ mɛ
Damasɩ kwil sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Aretasɩ-á kwíltɛ̃ nɛ̂ wilki sah nɛ́npɔ́,
ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ pè kɔ̃ pè kwil dé-ńtɛ̃̂nnɛ n syɩkɩ ńmɔ tɛ̃ yĩnnɛ. 33 Ǹtɛ pè mɛ ń
dah mɔ gbétɔ́ yɔ́ sɔkɔ à wilki mɔ sétír pwɛ̃̀hlɛ à tiki mɔ kwil kɛ̃nkahnɩnɛ
ń kɔ̃ mé wɛ pwah ǹ gbɔ̃̀.

12

1 Ǹmɔ se yĩnɛ mè ń gblɔ̃̌ynɛ n gbilki? Yɔ̃ kɛ̃ ye képahlɛ. Ǹtɛ képah fyé yɔ̃,
máh wɛ̃kínɔ́ nɛ̂ wɛ, tɛ́ pnɛ̀nɔ́ nɛ̂ wɛ wil Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, mé kɩ sépi tyí yo. 2 Mé
Krista yɔ̃ sɛ̃-ò yɔ́lɛ n pnɛ, ké ye gbɔ̃nyɛ̃́h ye yɔ̀, — à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yɩ̃̂nyɔ̃ léyy
tɛ̃-ǹsah sɔkɔ. Tɛ́nkàh à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ ǹ wil gbɛ̃nsɛ̂ tɔlɛ nɩ? Tɛ́nkàh wɛ̃kínɔ́
ye à wɛ nɩ? Ǹmɔ tɛ̃ wɔ náh pĩ. Liyel ó ye n pnɛ kélɛ. — 3-4 Gbɩ ye, mé pĩ
nɛ dɩ̃́ mɛ̀-á yɔ̃ dɔkɔ yuku fɔ́ɔ́ yɩ̃̂nyɔ̃ pal tɛ̃-ǹsah. Tɛ́nkàh à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ ǹ
wil gbɛ̃nsɛ̂ tɔlɛ nɩ? Tɛ́nkàh wɛ̃kínɔ́ ye à wɛ nɩ? Ǹmɔ tɛ̃ wɔ náh pĩ. Liyel
ó ye n pnɛ kélɛ. Tɛ́ à mɛ wɛlɔ yísyɔ́ noh nónó-á sè náh fɛ̃ n yo, ké wɛ̃kì
náh mɛ névi tyí kɩ fɛ̃ ǹ syɩ sé yɔ̃. 5 Ǹmɔ kɩ fɛ̃ ń gblɔ̃̌y gbilki sɛ̃nkɔ̃ névi tyí
sɔkɔ. Ǹtɛ mé náh ń gblɔ̃̌y gbilki n pi ń tir yɔ́ ńtɛ̃ yĩnnɛ né ń tɛ̃nkwlɔ-ńtɛ̃̂n
ó yĩn náh. 6 Mâh sɔ̃ sɔ̃̀ mɛ nɛ mé ń gblɔ̃̌y gbilki, mé náh n mɔ n kɔ̃ n pi
vínpɩlɛ. Yé náh wɛ di, gbɩ ye mé náhkɩ n yo. Ǹtɛ mé mɛ ń gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃
képah pínɔ́lɛ, sɔ̃nko yáh nɛ̂ wɛ tɛ́ nɛ̂ noh ń tyí, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh pɔ ń sɔ̃ kah
mɔ sépi yɔ̃, 7 ànɛ̂ mé káh n pɔ ń gblɔ̃̌ynɛ n gbilki wɛ̃kínɔ́ mɛ̀ wɛ́nɔ́ yĩnnɛ
nɛ̂-á pɩ gbɩ̃̀llɛ. Fɔ̃́hnɔ́ yɔ́ mɛ sah ńmɔ wil gbɛ̃nsɛ̂ yɔ̃, á kɩ nɛ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ sɔ̃
tɛkɩ mɔ ǹ yɩ̃̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɩ yɔ́lɛ nɛ à pɔ ń yah kɔ̃ mé káh n pɔ ń gblɔ̃̌ynɛ n gbilki.
8 Mé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ni kɛ tɔ̃nɔ́ nɛ, à fɔ̃́hnɔ́ mɛ̀ wrɔ́ gbɛ mɔ ńnɛ. 9 Ǹtɛ à mɛ yo ń
tyí nɛ: «Ńmɔ-á pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ á tyí, képah kɩ yĩnɛ álɛ. Á tɛ̃nkwlɔnɔ sɔkɔ ye
ńmɔ n wɛ̃kɩ n yɩ̃̂́ ń tǎhkɩ̀lɛ.» Képah ye, ńmɔ mɛ ké tyí nɛ mé ń gblɔ̃̌ynɛ n
gbilki ń tɛ̃nkwlɔnɔ wɔ sɔkɔ, sɔ̃nko Krista tǎhkɩ̀ nɛ n mɛ ń sɔkɔ. 10 Képah
ye, Krista yĩnnɛ mâh mɛ tɛ̃nkwlɔnɔ sɔkɔ, képah náh pɩ pàh ńnɛ n gbyɔ,
képah náh pɩ mâh mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ, képah náh pɩ pàh ńnɛ n fɔ̃h, képah
náh pɩ tíki képékè-à mɛ ń sɔkɔ, mè n nɛ n mɛ nìvìnì sɔkɔ. Ǹ tɛ̃nkwlɔnɔ
gbɩ̃́ ye tǎhkɩ̀ n wɛ ń sɔkɔ.

Pole yáh-ńsah mɛ tyɛ Korɛ̃nti tãn Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tyílɛ

11 Mé wɛ pɩ lékɛ̃́m kɛ̃ névi sɔ̃ ńnɛ. Tɛ́ képah wil yépi tyí. Yépi ye sɔ̃̀
yĩnɛ ńmɔ yɩ̃́ngbí yónɔ́lɛ. Yé náh wɛ di, máh kɩ sɔ̃ mɛ tir yɔ́lɛ n pɛ́kí-ńkɛ̃nɛ,
nónó-á yé n ye Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ǹgbnɔlɛ, pè náh fɔ̃́nfɔ̃́ ńmɔ yɔ̃. 12 Gbɩ
yɔ̃, mé sɔ̃́mnɔ́ pɩ yé tɩ̃̀nnɛ à gbɛ̃ndùnì tyi pɩ, ànɛ̂ gbɩ̃̀l tyi duke náhnáhlɛ,
ànɛ̂ tyítǎhnɩnɛ, nónó-á n wɛ̃kɩ nɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névi-á ńnɛ. 13 Mé se Yesu yɔ̃
sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̃̀nɔ́ tɛ́lɔ́ tɔkɔ fɔ̃́nfɔ̃́ pɩ yélɛ tir yɔ́ sɔkɔ? Máh yahle nɛ yé káh yĩn ń
yɩ̃́nnɔ́lɛ képah ó náh di? Yé képah yɔ̃ mɔ ń kɔ̃, mé náh pɩ plɛ yé tyí. Yesu
yɔ̃ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̃̀nɔ́ tɛ́lɔ́ fɔ̃́nfɔ̃́ yé yɔ̃ tir nɛ̂ sɔkɔ? 14 Yé yah, ńmɔ mɛ ń gblɔ̃̌y vi
tɛ gbáhyɩ̃́ tɔ̃-ò pɔ́nɔ́ yĩnnɛ yé tɩ̃̀nnɛ, tɛ́ yé náh n yĩn n pi ń yɩ̃́nnɔ́lɛ. Yé náh
wɛ di, yépi ye mé n yah n kɔ̃, yé gbɛ̃̀n yɩ̃̀ náh. Wɛ̃npɩ̃̀ náh yĩnɛ pè gbɛ̃̀n yɩ̃̂lɛ
n yah n sah pé dúbípu tyí. Dúbípú ye yĩnɛ pè nɛ n yah n sah pé wɛ̃npɩ̃̀ tyí.
15 Ǹmɔ kɩ fɛ̃ syi kɩ ń gbɛ̃̀n yɩ̃̀ ànɛ̂ ń min tɔ kɔ̃ yépi yĩnnɛ. Yé tyí-á sɔ̃npɩlɛ
kah nɔ ń tyí, képah se kɩ kwâh wilki ńmɔ tyínɔnɔ sɔkɔ yé tyí? 16 Gbɩ ye

ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh yĩn ń yĩ́nnɔ́lɛ. Ǹtɛ yé túkù mɛ n yo nɛ lékã́mkãm névi-á
ńnɛ, máh yélɛ n yõ yĩ́nvî sɔkɔ. [17] Máh nónó tõ tɛkɩ mɔ yé tyí, mé se syɔ̃
pépi tyí à yé yõ? [18] Mé Tite gbah tɛ̃ nɛ à kyɩ yé tı̃̀nnɛ. Mé á yṹnpi yɔ́ tɔ
tɛkɩ mɔ ǹnɛ nɛ̂ tyí-á lésõ mé yo yé tyí. Tite se mɛ pɔ yélɛ n yõ? Ǹmɔ sõnɔ
ànɛ̂ ńmɔ tyí náh pɩ núkúlɛ di? Á kɔ dùkù tɔ náh pɩ núkúlɛ di? [19] Yé mɛ n
sõ di mónɔ́lɛ nɛ ápi-á mɛ gbɩlɛ á gblɔ̌ynɛ n kɔ̃ yépi yah sɔkɔ. Ǹtɛ sɛ̃ náh
dɛ́, tyi nónó-á á n yo, Liyel yah sɔkɔ ye á n yo sélɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbȍ
yõ Kristalɛ. Ń nɛ́nɔ́nɔ́, ápi mɛ sé póllɛ n yo yépi Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ yah yuku
yĩnnɛ. [20] Tíkí mɛ ń tɛ̃ nɛ máh kɩ pɔ yé tı̃̀nnɛ mé káh n pɔ yé wɛ máh mɛ
n sɔ̏ sɔ̃, yépi tɔ káh ńmɔ wɛ yáh mɛ n sɔ̏ sɔ̃. Tíkí tõ mɛ ń tɛ̃ nɛ mé káh n
pɔ mâl wɛ yé wrɔ́, ànɛ̂ yṹnwɔ̃rí pínɔ́lɛ, ànɛ̂ fɔ̀kɔ̀nvyȁhnì pínɔ́lɛ, ànɛ̂ wɛ̃
fwónɔ́lɛ, ànɛ̂ wɛ̃ tyí yónkònɔ́lɛ, ànɛ̂ yĩ́n yìkì pínɔ́lɛ, ànɛ̂ gblɔ̌y gbílkínɔ́lɛ
ànɛ̂ tyífɛ̃ pínɔ́lɛ. [21] Tíkí tõ mɛ ń tɛ̃ nɛ máh kɩ pɔ yé tı̃̀nnɛ, ń Liyel káh n pɔ ń
yilɔ yé wrɔ́ sɔkɔ, ànɛ̂ mé káh n pɔ n gbo névye yĩnnɛ, nónó-á lésõ tyípékè
pɩ ǹgbòlɛ, tɛ́ pè náh mɛ yal mɔ pɔ̌pɔ̌ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ prɔ̀prɔ̀ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ sèn
pı̃́-ńkɛ̃ tyi pínɔ́lɛ.

13

Pole-á vı̀nmɔnɔ téy ànɛ̂ wɛy nɛ̂nɛ Korẽntɩ tãn kɔ̃

[1] Ń gbáhyı̃́ tɔ̃-ò ye n pi yé tı̃̀nnɛ. Tyi pól kɩ n wah à yĩnɛ tàrfyɔ̀ nɛ́pı̂
nímí, képah náh pɩ tɔ̃mí vyãh wɛynɛ. [2] Ń pɔ́nyahnɔ kɛ ní-ò sɔkɔ, mé lésõ
gbáhdyâh di névye tyí nónó-á sɔ̏ tyípêl pɩ sɔkɔ ǹgbòlɛ ànɛ̂ no tɛ́lɔ́ tɔ tyí.
Tɛ́ kwɛynɛ mé náh mɛ yé wrɔ́, ǹtɛ mé tõ ké gbáhdyâhlɛ n tɔ̃ n di yé tyí
nɛ, mâh ń syɩ pɔ, mé náh tõ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yãm yah n pi. [3] Yé mɛ ké tyí nɛ
yé kè pĩ Krista-à kɩ mɛ n syɔ̃ ńmɔ tyí à n yo n mɔ yé tyí. Tɛ̃́nkwlɔ-ò náh
ǹnɛ yé tyí. Á kɩ ǹ tɛ̃́nwɛnɔ wɛ̃kɩ yé wrɔ́ sɔkɔ. [4] Gbɩ tɛ̃ wɔ ye, ǹ tɛ̃́nklwɔnɔ
sɔkɔ ye à syɩ dahnɩ yõ. Ǹtɛ à mɛ min sɔkɔ Liyel tɛ̃́nwɛnɔ gbȍ yõ. Ápi wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ gbȍ yõ ǹnɛ, á tɔ mɛ tɛ̃́nklwɔnɔ sɔkɔ. Ǹtɛ Liyel tɛ̃́nwɛnɔ gbȍ
yõ, á mɛ min sɔkɔ ǹnɛ. [5] Yé yé gblɔ̌y sohlɩ n yah yè pĩ yáh kɩ mɛ yé minnɛ
n pɩ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. Yé kɩ kè wɛ pĩ nɛ Krista-á mɛ yélɛ. Gbɩ náh di?
Kàh mó pí-ńkɛ̃nɛ sɛ̃, gblɔ̌y sóhlínyahnɔ mɛ̀ náh sɔkɔ ké wɛ̃kì yõ yé tyí.
[6] Ǹtɛ ńmɔ sɛ̃́nɔ́ mɛ ké yõ nɛ, yáh kɩ kè wɛ pĩ nɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-á mɛ á sɔkɔ.
[7] Á mɛ Liyellɛ n ni yé tyí sɔ̃nko yè káh tyípékèlɛ n pɩ. Á náh mɛ ké tyí nɛ á
kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ á tyí, ǹtɛ á mɛ ké tyí nɛ yé tyípéplɔ ólɛ n pɩ,
ápi-á sɔ̃ mɛ tɛ̃ klwɔ. [8] Yé náh wɛ di, gbɩ fwo fwo tǎhkì náh mɛ á sɔkɔ. Gbɩ
tyí ye á mɛ n so n mɔ. [9] Ápi-à mɛ tɛ̃ kwlɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, tɛ́ yépi mɛ tɛ̃ wɛ, ké nɛ
mɛ nìvìnìnɛ ápi tyí. Áyáh mɛ nɛ̂nɛ n ni Liyel tyí képah ye nɛ, yé Liyel yõ
sɛ̃́nɔ́ nɛ n yuku yahlɛ. [10] Képah ye n kɔ̃ mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n tɛkɩ n mɔ yé tyí
tɛ́ ń sah fíí yélɛ, sɔ̃nko máh kɩ pɔ pɔ yé tı̃̀nnɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃́nwɛnɔ nɛ̂nɛ ń kɔ̃,
mé káh n pɔ képah tɔkɔ n peke yé yõ. Yé náh wɛ di, à kélɛ ń kɔ̃ nɛ mé yé
yohnɩ mɔ yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ kɔ̃ kè nɛ n yuku yahlɛ. Á náh kélɛ ń kɔ̃ yé tyí
yɩkɩ yĩnnɛ. [11] Ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ ń yṹnpyé, yé tɛ̃ nìvìnì sɔkɔ, yè mó gbah n
tɛ̃ n pɩ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ ye tyí. Yé sɔ̃́rélɛ n mɔ wɛ̃ sɔkɔ, yè mó nɛ n sah
wɛ̃ tyí yõ. Yé yé minnɛ n pɩ yèvɩnɩ sɔkɔ, képah sɔkɔ tyínɔnɔ ànɛ̂ yèvɩnɩ
Liyel kɩ mɛ yélɛ. [12] Yé wɛkɩ wɛ̃ tyí tyínɔnɔ wɛy pèpɛynɛ. Yesu yõ sɛ̃́pú pól
n wɛkɩ yé tyí. [13] Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, à yȍbènɔrɩ
pɩ yé tyí, Liyel mó tyínɔnɔ dahbɩ yé sɔkɔ, ǹ Mirki mó yé wrɔ́ kwrɔ n mɔ.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Kalatɩ tãn tyí

Kalatɩ tãn wȉl-ǹsah kwil yȉn ye sȍ Kolelɛ ǹgbòlɛ. Kénɛ kwil ye pè n ye Frãnsilɛ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ. Pǎh yal nénpɔ́, pè kyɩ tɛ̃ Asi minɛrɩ sɔkɔ, képah nɛ̂-á pè ye Tirki yamanalɛ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ. Pole-á kyɩ kénɛ kwlo kɔ kõ gbȋ́ nɛ̂nɛ à Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo pé tyí, névye náhnáh fɛ̃ syi sɛ̃ Yesu yõ. Képah náh, nósyɔ́ kyɩ pè vi tɛ̃. Pè sȍ mɛ kyɩ n yo pé tyí nɛ pǎh yȉnɛ pè Nsyifunɔ tyi kȍnsàhnɔ́ wȁllɛ n kɔ, ànɛ̂ pǎh yȉnɛ pè pé ɗȋnpȉlɛ n kõ à yȉnɛ sɔ̃̏-á Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ yo kélɛ.

Pole-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃́, à sɛ́bɛ́y wãrkɩ tɛkɩ mɔ pé tyí à yo pé tyí nɛ, pè náh tɔ̃ yȉnɛ pè yɛ névye pè kyȉ mɔ pè kõ pè Nsyifunɔ tyi kȍnsàhnɔ́ wȁllɛ n kɔ káhkáh. Ǹkɛ̃́ kénɛ tyi kȍnsàhnɔ́ gbȍ yõ náh pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ dɛ́, Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ gbȍ yõ-á pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah.

Pole sɛ́bɛ́y tyàh-ǹsah sɔkɔ, à kè yo wɛ̃kɩ dùkù nɛ̂-á Yesu à ye pɩ ǹ tɛ̃ntȍ névilɛ, ànɛ̂ wǎh ǹ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ à wɛ̃kɩ dùkù nɛ̂nɛ. Á tɔ̃ kè yo tɔlɛ nɛ péwɔ ànɛ̂ Yesu tɛ̃ntȍ névye tɛ́lɔ́ tɔ́-á pɔ wɛ̃ wɛ. Pé wɛ̃ wɛ́nɔ́ sɔkɔ, pǎh kè yo pé tyí nɛ kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á pé mɛ n pɩ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yõ, kǎh mɛ n pɩ ké yah yõ. Yah n tɛ Kalatɩ 1-2.

Pole syɔ̃ Vyãh kɔ̃́nɔ́ kédyâh wɛy tyí, à kè wɛ̃kɩ nɛ névi nɛ̂-à sɛ̃ Yesu yõ, tɛ̃-á kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ. Yesu Krista kúnɔ́lɛ dahnɩ yõ, képah gbȍ yõ-á pépi mɛ pé gblɔ̃̏y yõ, pé náh tɔ̃ mɛ tyi kȍnsàhnɔ́ yɔ̃rɩ sɔkɔ. Yah n tɛ Kalatɩ 3-4.

Pole sɛ́bɛ́y tyɛ́-ńsah sɔkɔ, à nɛ pépi min pɩ dùkù-á yȉnɛ kè kè wɛ̃kɩ nɛ, páh mɛ pé gblɔ̃̏y yõ, yɔ̃rɩ sɔkɔ náh pélɛ. Pé ye yɛ Liyel Mirki pé yahlɛ n tɛ̃, pé káh tɔ̃ tyípêllɛ n pɩ. Pé pé minnɛ n pɩ Yesu tyí kɔ̃lɛ, pé tyí mó nɔ wɛ̃ tyí.

Pole mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ Yesu tɛ̃ntȍ névi-á pélɛ

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á Yesu tɛ̃ntȍ névilɛ, mé náh pɩ Yesu tɛ̃ntȍ névilɛ névye gbȍ
yõ, képah náh pɩ ǹnî yɔ́ yòhnɩ̀nmɔnɔ gbȍ yõ dɛ́. Ǹtɛ Yesu Krista ànɛ̂ Sú
Liyel gbȍ yõ ye mé pɩ kélɛ, ǹmɔ nɛ̂-á Yesu lékó yilki mɔ wilki lékyî sɔkɔ.
2 Ǹmɔ ànɛ̂ ń yũ̋npyé nónó pól-á mɛ ásȍ, ápi ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ
Kalatɩ mara Yesu yõ sɛ̃́pú ɗȋnkȉnɔ́ tyí. 3 Á kélɛ n yah n kõ Sú Liyel ànɛ̂
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ pè yȍbènɔrɩ pɩ yé tyí, pè mó yèvɩnɩnɛ yé kõ.
4 Krista ye ǹ gblɔ̃̏y kõ pè à ko mɔ ápi tyípêl yȉnnɛ, nɛ pé á wilki kèkõyő mɛ̀
pèkè sɔkɔ à yȉnɛ Liyel-á mɛ ké tyí sɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á á Súlɛ. 5 Gbílkínɔ́ nɛ n sah
ǹmɔ yõ gbȋ́mɛgbȋ́. Amiina!

Kalatɩ tãn náh vȉnɔ́lɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir kõ

6 Liyel nɛ̂-á ye yélɛ Yesu Krista pèpɔrɩ gbȍ yõ, yáh yé náh vi ǹmɔ kõ
súú tɛ́ tir káhkí yɔ́ sȍ tɛ̃, nɛ̂-á mɩ̀nyobe nɛ képah-á Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ, képah pɩ
gbɛ̃̏ndùnȉnɛ ńmɔ tyí. 7 Tɛ́ kè náh mɛ á kɩ nɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir káhkí yɔ́ sɔ̃ mɛ dɛ́,
ɔ̃ɔ̃, ǹtɛ nósyɔ́ ó ye mɛ, nónó-á mɛ fɛ̃̏kȉnɔ́lɛ n dahbɩ yé wrɔ́ sɔkɔ, mɛ n yah n
kõ nɛ pé Krista Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir vi mɔ. 8 Ǹtɛ ǹnî yɔ́, képah náh pɩ ápi ńtɛ̃, képah
náh pɩ yȋnyõ tȍnpɩ yɔ́ fyé-à pɔ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir káhkí yɔ́ yo yé tyí, nɛ̂-á kè náh
mɛ núkúlɛ ápi-á nɛ̂ yo yé tyí, tɛ̃ tyí kɩ yɩkɩ. 9 Á kè yo sɔkɔ tɛ, tɛ́ mé kɩ tɔ̃
ń syɩ kè tɔ̃ yo núkúnúkú nɛ, ǹnî yɔ́-à Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir káhkí yɔ́ yo yé tyí, nɛ̂-á kè
náh mɛ núkúlɛ yáh nɛ̂ fɛ̃ syi sɔkɔ tɛ, tɛ̃ tyí kɩ yɩkɩ. 10 Ǹtɛ núkúnúkú, ńmɔ

náh mɛ n yah n kɔ̃ nɛ névye ńnɛ n sõ dɛ́, mé mɛ ké tyí nɛ Liyel ńnɛ n sõ.
Névye dyɔ yĩ̋ tɛ̃ náh ńmɔ n yah n kɔ̃ pí-ńsahlɛ. Képah-à nɛ̂ sɔ̏ mé n yah n
kɔ̃, mé náh náhkɩ n mɛ n pi Krista tɔ̏npɩlɛ.

Pole-á pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névilɛ dùkù nɛ̂nɛ

11 Ŋ́ yṹnpyé, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí nɛ, Nìvìnì tir nɛ̂-á mé yo yé
tyí, kè náh wil névye tyí dɛ́. 12 Névi náh yo ń syah kélɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh mó
tɔ̃ kwɔ ńnɛ kélɛ. Ŋ̀tɛ Yesu Krista ye ń wɛ̃kɩ kélɛ.

13 Ŋ́mɔ-á sɔ̏ mɛ Nsyifunɔ Liyel nínɔ́ wɛ̃kìlɛ n kɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, máh sɔ̏ mɛ n
pɩ dùkù nɛ̂nɛ, yé ké tyí yónɔ́ noh. Mé sɔ̏ mɛ Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̏nkɩ̏lɛ n kah
n fõh, fɔ́ɔ́ mɛ n yah n kɔ̃ pé duku tó-ńsahlɛ. 14 Mé sɔ̏ mɛ á kɔ̃ Nsyifunɔ
náhnáh yah tɩ̏nnɛ ápi Nsyifunɔ Liyel nínɔ́ wɛ̃kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ. Mé sɔ̏ mɛ gbah
tɛ̃ kal pélɛ kénɛ wɛ̃kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ, képah nɛ̂-á á súbí wɛ̃dyàhlɛ. 15 Ŋ̀tɛ Liyel
ye ńmɔ yah tɔkɔ ń dúbí-ńkɛ̃́ gbĩ́ dùkùlɛ, té ń ye ǹ tɔ̏ pɩ yĩnnɛ ǹ pèpɔrɩ gbɔ̏
yõ. 16 Tɛ́ wǎh pɔ kè yah tɔkɔ à ǹ Pídĩ́nɛ ń wɛ̃kɩ, té nɛ mé ǹ tyílɛ n yo n kɔ̃
névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, kǎh pɩ sɛ̃́, mé náh kyɩ vɩ̏nmɔnɔ yah kɔ̃
ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí. 17 Mé náh mó tɔ̃ dɔkɔ yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ à kyɩ wil Yesu
tɛ̃ntɔ̏ névye tyí nónó-á tɔ̏ tyah ńmɔ yah dɛ́. Mé yõ sɔkɔ Arabi yamana ǹgbò
sɔkɔ. Képah náh, mé ń syɩ pɔ Damasɩ kwil sɔkɔ. 18 Tɛ́ ye tɔ̃́nɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ
náh, mé kyɩ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, á kyɩ wɛ̃ wɛ pĩ ànɛ̂ Pyɛrɩlɛ, té tɛ̃ ǹnɛ wɛ̃ tyí
à sèpɩ̏n gbɔ̃nkwlɔ́ pɩ. 19 Ŋ̀tɛ à wil ǹmɔ ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbɛ̃ndĩ́ Nsyakɩ tyí sɔkɔ,
mé náh tɔ̃ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névi yɔ́ ńtɛ̃ wɛ. 20 Tyi nónó pól-á mé n wãrkɩ n tɛkɩ
n mɔ yé tyí yɔ̀, Liyel ye ńmɔ tàrfyɔ̀lɛ nɛ mìnì náh mé n yo. 21 Képah náh,
mé mɛ sɔkɔ Siri yamana ànɛ̂ Silisi mara sɔkɔ. 22 Ŋ̀tɛ Nsyude mara Yesu yõ
sɛ̃́pú tɩ̏nkɩ̏nɔ́ náh sɔ̏ mɛ ńnɛ n pnɛ yĩ́ yah. 23 Pè sɔ̏ noh ólɛ nɛ, névi nɛ̂-á sɔ̏
n fõh pélɛ ǹgbòlɛ, wǎh mɛ ǹ syɩ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ tyílɛ n yo, képah nɛ̂ tyí-á
lésõ à n yah n kɔ̃ yíkí-ńsahlɛ. 24 Képah sɔkɔ, pè sɔ̏ mɛ Liyellɛ n gbilki ńmɔ
tyí sɔkɔ.

2

Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye wɛ̃ wɛ́nɔ́lɛ Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ

1 Képah náh, ye gbɔ̃nyǻh sɔ́kɔ́ntɛnɔ sɔkɔ, mé tɔ̃ yuku Yerusalɛmɩ kwil
sɔkɔ ànɛ̂ Barnabasɩlɛ. Mé Tite tɔ tɛ̃ dohnɩ ń gblɔ̌y yõ à sɔkɔ. 2 Liyel ye
wɛ̃kɩ ńnɛ tir yɔ́lɛ ń kɔ̃ mé dɔkɔ yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ. Tɛ́ máh tɔ̏ nɛ̂ pɩ
sɔkɔ tɛ, ànɛ̂ máh mɛ nɛ̂ pínɔ́ sɔkɔ, mé náh sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ sè pɩ yɔ̏kɑ̏nnɛ.
Képah yĩnnɛ, máh yĩni tɛ̃, mé kyɩ wil Yesu yõ sɛ̃́pú yah tãm tyí pé yahlɛ, té
máh Nìvìnì tir yo dùkù nɛ̂nɛ névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, mé ké yah
yo pépi tyí. 3 Ŋ̀tɛ ńmɔ kɔ́-ò Tite nɛ̂ ńtɛ̃-á Nsyifu náh ǹnɛ, pè náh à kyĩ mɔ à
kɔ̃ à kɔ̏kè kɔ̃. 4 Á yṹnpyé nétúkúnɩ̀ yísyɔ́ sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ Tite kɔ̏kè kɔ̃. Pépi
ye sɔ̏ pɔ de fɛ̃kɩ á wrɔ́ sɔkɔ, Yesu Krista-á pɔ á wɛ wilki tyi kɔ̏nsàhnɔ́ yɔ̃rɩ
nɛ̂ sɔkɔ, képah ségblɔ́ ye pè pɔ yáh-ńsah té mɛ ké tyí nɛ pé á tɔ̃ dahbɩ kénɛ
yɔ̃rɩ sɔkɔ. 5 Ŋ̀tɛ ápi sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ Nìvìnì tir nɛ̂-á gbɩlɛ, kè tɛ̃ ké dùkùlɛ
yépi yĩnnɛ. Képah ye, á náh kè fɛ̃ syi pé tyí. Á náh sah pé tyí yõ kwéy
ńtɛ̃nɛ. 6 Ŋ̀tɛ nónó-á no mɛ n yah yah tãmnɛ, yĩ́n-ńsah nɛ̂-á sɔ̏ mɛ pé tyí,
képah náh mɛ tir yɔ́lɛ ńmɔ tyí. Liyel náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ n tɔkɔ fɔ̃́nfɔ̃́nɛ n pɩ
ǹ ní-òlɛ dò. Kénɛ névye nɔ́pi ńtɛ̃ tɔ náh mó tir yɔ́ wɛ yo dohnɩ ń Nìvìnì

tir yónɔ́ yõ. 7 Ǹtɛ pè pyě kè wɛ pĩ ńtɛ̃nɛ nɛ, Liyel-á kè dahbı ńmɔ gbɔ̃̀ nɛ
mé Nìvìnì tirlɛ n yo névye tyí nónó náh pı Nsyifunɔlɛ, sɔ̃́-á à kè dahbı
Pyɛrı gbɔ̃̀ nɛ à kélɛ n yo Nsyifunɔ tyí. 8 Yé náh wɛ di, Liyel nɛ̂-á pı Pyɛrılɛ
tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ Nsyifunɔ tyí, ǹmɔ ó ye pı ńmɔ tɔlɛ tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ névye tyí nónó
náh pı Nsyifunɔlɛ. 9 Képah sɔkɔ, Nsyakı ànɛ̂ Pyɛrı ànɛ̂ Nsyɔ̃pi nónó-á yah
tãmnɛ Yesu yõ sɛ̃pú tı̃̀nkı̀ sɔkɔ, pépi mɛ kè pĩ nɛ Liyel-á pı ń tyí yɔ̃̀bènɔrılɛ
à ń dah mɔ tɔ̃̀ mɛ̀ pínɔ́ sɔkɔ. Kǎh pı sɛ̃, pè mɛ yuku pɔ gbɛ̃̀n dahbı wɛkı
ńmɔ ànɛ̂ Barnabasɩ tyí, à kè wɛ̃kı nɛ á pól-á pı tɔ̃̀ núkú pípúlɛ pélɛ. Képah
tɛ̃nɛ, á mɛ yo sah núkú yõ pélɛ nɛ, ápi-á kı á yah mɔ névye tı̃̀nnɛ nónó náh
pı Nsyifunɔlɛ, tɛ́ pépi kı mó pé yah mɔ Nsyifunɔ tı̃̀nnɛ. 10 Tɛ́ pè kè yah kɔ̃
á tyí wɔlɛ nɛ, á á dyɔ sah nɛ n kwnɛ pépi Yesu yõ sɛ̃pú tı̃̀nkı̀ yãm tãn tyílɛ
Yerusalɛmı sɔkɔ. Pǎh kè yo sɔ̃́, képah ye mé mɛ n pı ń nı póllɛ.

Pole mɛ lékàhlɛ Pyɛrılɛ n kɔ̃ Antyɔsyı kwil sɔkɔ

11 Képah náh, Pyɛrı-á pɔ pɔ Antyɔsyı kwil sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, à pí-ńkɛ̃̂ tyi pı.
Kǎh pı sɛ̃, mé lékàhlɛ à kɔ̃ no pól yı̃́ yah. 12 Yé náh wɛ di, gbı̃́ nɛ̂-á lésõ
Nsyakı tɛ̃ntɔ̃̀ névye náh tɔ̃nì mɛ pɔ Antyɔsyı sɔkɔ, Pyɛrı sɔ̃̀ mɛ n yõ wɛ̃ tyí
ànɛ̂ á yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃púlɛ, nónó náh pı Nsyifunɔlɛ. Tɛ́ no nɔ́pi-á fyɔ̀ pɔ
yı̃ni tɛ̃, à núkú ǹ gbɛ á yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃pú nɔ́pilɛ, nónó náh pı Nsyifunɔlɛ.
Ȧ náh tɔ̃ mɛ n yõ pélɛ wɛ̃ tyí Nsyifunɔ yah tíkí tɛ̃ tyí.* 13 Nsyifunɔ tɛ́lɔ́ tɔ
mó kɔ̃ ǹ náh pí-ńkɛ̃̂ tyi nɔ́pi pínɔ́ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ pè Barnabasɩ ńtɛ̃ tɔ yõ yıkı mɔ
ké sɔkɔ. 14 Ǹtɛ Nìvìnì tir nɛ̂-á gbılɛ, máh fyɔ̀ pɔ kè wɛ nɛ pè náh mɛ n kɔ
képah wɛ̃kì yõ, mé núkú yo Pyɛrı tyí no pól yı̃́ yah sɔkɔ nɛ ńkɛ̃̂: «Áwɔ nɛ̂-á
Nsyifulɛ, wáh pɔ ásɔ̃̂ sɔkɔ, á á náh vi Nsyifunɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀l kɔ̃, tɛ́ n
kɔ á yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃pú tyí kɔ̃lɛ nónó náh pı Nsyifunɔlɛ. Tɛ́ yõ nɛ̂ yõ mɛ,
á kı pɔ pépi wɔlɛ n kyĩ n mɔ n mɔ Nsyifunɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀l kɔ́lɔ́ sɔkɔ
núkúnúkú wɛ́?»

15 Gbı tɛ̃ wɔ ye Nsyifunɔ ye ápilɛ á wı̃̀l-ǹsah sɔkɔ, nɛ́káhbí náh álɛ pépi
nónó-á pè n nɛ n ye Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ dêl pípúlɛ. 16 Ǹtɛ á pól pĩ nɛ
Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀l kɔ́lɔ́ náh fɛ̃ névi yɔ́ ńtɛ̃ pı nɛ́gbílɛ Liyel yah sɔkɔ,
fɔ́ɔ́ névi nɛ̂ ó-à sɛ̃ Yesu Krista yõ. Ápi tɔ mɛ ké tyí nɛ á pı nɛ́gblɔ́lɛ Liyel
yah sɔkɔ Yesu Krista yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, tɛ́ kè káh pı nɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
wã̀l kɔ́lɔ́ pèpɛy gbɔ̃̀ yõ sɔ̃. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh se fɛ̃ n pı n pi nɛ́gbílɛ Liyel yah
sɔkɔ, képah gbɔ̃̀ yõ tɛ́. Ǹtɛ á pól pĩ nɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀l kɔ́lɔ́ náh fɛ̃
névi yɔ́ ńtɛ̃ pı tómm Liyel yah sɔkɔ, fɔ́ɔ́ névi nɛ̂ ó-à sɛ̃ Yesu Krista yõ. Ápi
tɔ mɛ ké tyí nɛ á pı tómm Liyel yah sɔkɔ Yesu Krista yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, tɛ́ kè
káh pı nɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀l kɔ́lɔ́ pèpɛy gbɔ̃̀ yõ sɔ̃. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh
se fɛ̃ n pı n pi tómm Liyel yah sɔkɔ, képah gbɔ̃̀ yõ tɛ́. 17 Ǹtɛ áyáh n yah n
kɔ̃ pí-ńsahlɛ tómm Liyel yah sɔkɔ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ, tɛ́ kè
kè wɛ̃kı nɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ dêl pípú-á ápi tɔlɛ, képah se yɔ́ n wɛ̃kı nɛ
Krista-á á mɔ tyípékè pínɔ́ sɔkɔ? Póllɛ! 18 Ǹmɔ-à ńtyı̃́nɔ ń náh vi Moyisi
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀l kɔ̃, tɛ́ tɔ̃ pɔ ń syı pɔ sélɛ n kɔ à, mé náh ń gblɔ̃y wɛ̃kı sé
dêl pí-òlɛ di? 19 Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀l kɔ́lɔ́ tyí tı̃̀nnɛ, ńmɔ mɛ nɛ kókè

* 2:12 2.12 - Nsyifunɔ yah tíkí pínɔ́ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ yɔ̀, Nsyifunɔ pól náh pè n ye dɛ́. Pé nónó-á
sɛ̃ Yesu yõ, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ ké tyí nɛ Nsyifunɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀l nɛ n kɔ káhkáh, pépi ye pè n ye.

sɔ̃ ńnɛ. Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ńtɛ̃ ye pɩ képahlɛ ń kɔ̃ mé ń minnɛ n wɛ n pɩ
Liyel tyí yõ. Ǹmɔ ànɛ̂ Kristalɛ, á tɔ̂ɔ́ ye syɩ dahnɩ yõ wɛ̃ tyí. 20 Mé sénsɔ̃
mɛ min sɔkɔ ó, ǹtɛ ńmɔ náh n tɛ̃ ń gblɔ̌y yahlɛ dɛ́, Krista ye n tɛ̃ ń yahlɛ.
Máh min sɔkɔ wil gbɛ̃́nsêlɛ ń tyí núkúnúkú yɔ̀, mé mɛ ń min póllɛ n pɩ
Liyel Pı́dı̃́ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, ń tyí-á nɔ ǹmɔ nɛ̂ tyí, fɔ́ɔ́ à fɛ̃ syi pè à ko mɔ
ńmɔ yĩnnɛ. 21 Yé náh wɛ di, kàh sɔ̃̀ mɛ pɩ nɛ névi-á kɩ fɛ̃ pɩ nɛ́gbı́lɛ Liyel
yah Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀l kɔ́lɔ́ gbɔ̃̀ yõ, yõ se náhkɩ sɔ̃̀ mɛ Krista kúnɔ́
tyí? Ǹmɔ náh Liyel pèpɔrɩ yahle n pi dɛ́!

3

Pole-á Kalatɩ mara tãn yah yo dùkù nɛ̂nɛ

1 Kalatɩ mara tãn, yé lékɛ̃́m tɛkɩ kah mɔ; nɛ̂ yɩkɩ yé yõlɛ? Tɛ́ Yesu Krista
dahnɩ yõ kúnɔ́ tyí mó tɔ̃ yo wah yé wɛ̃kɩ pallɛ. 2 Nɛ̂ ó-á mé mɛ ké tyí nɛ
mé piki yah yé tyí képah ye yɔ̀. Tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀l kɔ́lɔ́ gbɔ̃̀ yõ se yé wɛ
Liyel Mirkilɛ? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́, Nı̀vı̀nı̀ tir yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye yé wɛ kélɛ. 3 Yé lékɛ̃́m
tɛ́kı́nɔ́ se yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́ tyí? Yáh nɛ̂ tyah Liyel Mirki tǎhkı̀lɛ, yé se mɛ n sõ
nɛ yáh kɩ fɛ̃ kè syi yé yɛ̃́ngbɛ̃́ tǎhkı̀lɛ? 4 Ǹtɛ à, tyi nónó pól sɔkɔ-á yé de wil
sɔkɔ, sè se pɩ yõ kɛ̃́nɛ? Sè náh fɛ̃ n pɩ n pi yõ kɛ̃́nɛ dɛ́. 5 Liyel nɛ̂-á yé kɔ̃ ǹ
Mirkilɛ, tɛ́ mɛ gbı̌l tyilɛ n pɩ yé wrɔ́ sɔkɔ, yé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀l kɔ́lɔ́ yĩn se
à n pɩ kélɛ? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́, Nı̀vı̀nı̀ tir yõ sɛ̃́nɔ́ yĩn ye.
6 Kè mɛ yónɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Abrahmɩ tɛ̃ wɔ sɛ̃ Liyel yõ,
képah yĩnnɛ à pɩ nɛ́gbı́lɛ Liyel yah sɔkɔ.»* 7 Yé yĩnɛ yè kè pĩ nɛ ńkɛ̃́, Yesu
yõ sɛ̃́pú-á Abrahmɩ náh tãnnɛ. 8 Liyel kè yo Abrahmɩ tyí nɛ: «Mé kɩ syɔ̃
áwɔ tyí kɩ sãm mɔ yı̃̀kı̃̀nı̃̀ pól sɔkɔ.»† Képah ye, kè lésõ mɛ wɛ̃́rkı́nsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, névye nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, Liyel-á kɩ pè pɩ
tómm Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ. 9 Sɔ̃-á Abrahmɩ sɛ̃ Liyel yõ tɛ́ à mɛ sãm mɔ ǹ
sɔkɔ, sɛ̃ ye névi nɛ̂ tɔ-à sɛ̃ Yesu yõ, Liyel kɩ sãm mɔ tɛ̃ sɔkɔ ǹmɔ tyí kɔ̃lɛ.
10 Kè mɛ wɛ̃́rkı́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, névi nɛ̂-á tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
tyı́yónɔ́ pól wɛ̃̀llɛ n kɔ́-ńkɛ̃́nɛ, pèkè-á mɛ tɛ̃ yõ.‡ Képah ye, nónó pól
gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀l kɔ́lɔ́ ó yõ, pèkè mɛ pé yõ. 11 Kè mɛ
wɛ̃́rkı́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye
tómm kɩ min yèsyı̀kı̀ wɛ.»§ Képah ye, kè mɛ pı́kı́nɔ́lɛ nɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃
n pɩ n pi tómm Liyel yah sɔkɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ yõ. 12 Ǹtɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀l
kɔ́lɔ́ náh mɛ núkúlɛ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́lɛ dò. Kè mɛ wɛ̃́rkı́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, névi nɛ̂-à tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀llɛ n kɔ, sépi gbɔ̃̀ yõ-á tɛ̃ kɩ mɛ
min sɔkɔ.* 13 Krista ye ápi yõ dwe wilki tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pèkè gbɔ̃̀, wǎh sɔ̃́npí
fɛ̃ syi pèkè twah ǹ yõ ápi yĩnnɛ. Kè mɛ wɛ̃́rkı́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ nɛ, pàh névi nɛ̂ gbel séswɔ tyí, pèkè-á mɛ tɛ̃ yõ.† 14 Sɛ̃ ye kè pɩ tɛ́ sãm
nɛ̂-á mɔ Abrahmɩ sɔkɔ, Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ, kè yĩni tɛ̃ névye tyí nónó náh
pɩ Nsyifunɔlɛ. Tɛ́ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ ye ápi Liyel Mirki wɛ, Liyel-á ǹ vyãh
kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ.

Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh fɛ̃ n pɔ Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́ vi n mɔ n pi

* **3:6** 3.6 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 15.6. † **3:8** 3.8 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 12.3. ‡ **3:10** 3.10 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 27.26. § **3:11** 3.11 - Yah n tɛ Yabakuki 2.4. * **3:12** 3.12 - Yah n tɛ Levitiki 18.5. † **3:13** 3.13 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 21.23.

15 Ǹ yṹnpyé, mé kɩ wɛy mɛ̀ yo kɩ yĩnɛ névye pɩ dùkùlɛ. Sɔ̃́-á névi-à ǹ fɔkɔ
wɛkɩ ǹ kú-ńkɛ̃́ sɔkɔ, tyi nónó-á ńkɛ̃́nɛ tɛ̃́ n yo, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃́ náh sé dùkùlɛ n ko
n pnɛ, képah náh pɩ kɩ fɛ̃́ kwâh dohnɩ sé yõ. 16 Ɔ̀hɔ̃, sɛ̃́ ye Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́
tɔlɛ Abrahmɩ ànɛ̂ ǹ náh nɛy tyí. Kè náh yo nɛ Liyel-á ǹ vyãhlɛ Abrahmɩ
ànɛ̂ ǹ náh tãn kõ, á kɩ nɛ ǹ náh tãn sɔ̃́ mɛ dò dɛ́. Kè yo nɛ, ǹ náh nɛy-á.
Képah n wɛ̃kɩ nɛ nénúkù tyí-á n yo, nɛ̂-á pɩ Kristalɛ. 17 Yé yah, nɛ̂-á sɔ̀̃ mé
mɛ ké tyí nɛ mé yo kè wɛ yɔ̀. Liyel-á sɔ̀̃ ǹ vyãh kõ sah tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, ye
kyɛyɛ̃́h yõgbãm sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Moyisi tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ náh fɛ̃́ n pɔ képah ko
kè kõ kè n pɩ n pi yõ kɛ̃́nɛ dò. 18 Yé náh wɛ di, Liyel-á ǹ vyãh kõ pèpɔrɩ
nɛ̂ tyí sɔkɔ, képah-à mɛ n wɛ n pnɛ Moyisi tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ wã̀l kɔ́lɔ́ gbɔ̀̃ yõ,
vyãh kɔ̃́nɔ́ gbɔ̀̃ yõ náh mó tɔ̃ kè n wɛ dò. Ǹtɛ Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́ gbɔ̀̃ yõ ye à
pèpɔrɩ pɩ Abrahmɩ tyí.

19 Ǹtɛ tir nɛ̂ yĩn mɛ Liyel tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́lɛ á kõ? À sɔ̀̃ képahlɛ á kõ dohnɩ,
nɛ̂-á kɩ sɔ̀̃ ǹ dêl tyilɛ álɛ n wɛ̃kɩ, pópó kɩ pɔ nɔ Abrahmɩ náh nɛy dúbínɔ́ tyí,
Liyel-á lésõ ǹ vyãh kõ nɛ̂ tyí sɔkɔ. Yĩ̂nyõ tɔ̀̃npɩbɩ ye sɔ̀̃ syɔ̃ wɛy syínyo-ò‡
tyí, à tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ mɛ̀nɛ névye kõ. 20 Tɛ́ kàh nénúkù ólɛ, á se kɩ fɛ̃́ nɛ nɛy
pɔ de yo ǹ wrɔ́ sɔkɔ? Ǹtɛ Liyellɛ, núkú ó ye ǹnɛ dò.

21 Képah se n wɛ̃kɩ nɛ Moyisi tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́-á mɛ Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́lɛ n fwo?
Póllɛ! Kàh sɔ̀̃ mɛ pɩ nɛ tir kɔ̀̃nsàhnɔ́ yɔ́ sɔ̃́ névye kõ, nɛ̂-á kɩ sɔ̀̃ fɛ̃́ pé min
pwah mɔ, névye náhkɩ sɔ̀̃ fɛ̃́ pɩ tómm Liyel yah sɔkɔ kénɛ tir kɔ̀̃nsàhnɔ́ gbɔ̀̃
yõ sɔkɔ dò. 22 Ǹtɛ Liyel wɛy nɛ ńkɛ̃́, kèkõyɔ̃́ névye pól-á mɛ tyípékè mnɔ
sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, Liyel-á ǹ vyãh kõ tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, à kɩ kélɛ Yesu yõ sɛ̃́pú kõ
pé sɛ̃́nɔ́ gbɔ̀̃ yõ Yesu Krista yõ.

23 Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbĩ-á pópó n sɛ, á lésõ mɛ Moyisi tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ ǹgbò gbɔ̀̃
sɔ̀̃ sɔkɔ à légbĩ́nɛ n syɩkɩ. 24 Kǎh pɩ sɛ̃́, Moyisi tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ ye lésõ n wɛ̃kɩ
álɛ wɛ̃kɩ̀ pèpɛynɛ, pópó à pɔ yĩni tɛ̃́ Krista pɔ́nɔ́ tyí, á kõ á wɛ pɩ tómm
Liyel yah Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̀̃ yõ. 25 Ǹtɛ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbĩ-á fyɔ̀ sɛ tɛ, tyi
kɔ̀̃nsàhnɔ́ vyãh dɛ á yah tɛ̃́nɔ́ tyí sɔkɔ. 26 Núkúnúkú, Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́
gbɔ̀̃ yõ, yépi pól pɩ Liyel wɛ̃́npɩ̀lɛ. 27 Yépi nónó pól-á wel wilki ni sɔkɔ, yé
pɩ núkúlɛ Kristalɛ. Krista pɩ dùkù ye yé sɔkɔ tɔ́tɔ́. 28 Képah ye, kè se Nsyifu
ò, kè se névi nɛ̂ náh pɩ Nsyifulɛ ò, kè se yɔ̃ ò, kè se névi nɛ̂ náh pɩ yɔ̃lɛ ò,
kè se dĩ́ ò, kè se sê ò, núkú ye yé póllɛ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̀̃ yõ Kristalɛ.
29 Tɛ́ yáh fyɔ̀ pɩ Krista tyílɛ, Abrahmɩ náh tãn ye yélɛ nónó-á kɩ pèpɔrɩ wɛ
n pi, à yĩnɛ Liyel-á ǹ vyãhlɛ Abrahmɩ kõ sɔ̃́.

4

1 Máh mɛ nɛ̂nɛ n sõ, kè wɛ yɔ̀: Gbɛ̃nyõ-à mɛ wɛ̃́npirlɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à n nɛ
mɛ núkúlɛ yɔ̃lɛ ǹ tahrɩ nétɛ̃́ fyé yah yõ. 2 Kàh pɩ sɛ̃́, ǹ tɛ̃́nsàhpu ànɛ̂ ǹ tyi
yah wàhpu n nɛ n yah n dah n mɔ ǹ tyí sɔkɔ, pópó ǹ pɔ n nɔ ǹ yah syíkínɔ́
gbĩ́ tyí, ǹ sú-á nɛ̂ yah tɔkɔ sah. 3 Sɛ̃́ ye, gbĩ́ nɛ̂-á ápi tɔ lésõ mɛ wɛ̃́npɩ̀ sɔ̃́, á
lésõ mɛ kõ kèkõyɔ̃́ tyi náh, té mɛ pɩ tɛ̃́ yɔ̃bɩlɛ sé tyí. 4 Ǹtɛ gbĩ́ nɛ̂-á sɔ̀̃ Liyel
syɩkɩ tɛ̃́, légbĩ́-á pɔ nɔ, à ǹ Pídĩ́ tɛkɩ mɔ kèkõyɔ̃́. Pídĩ́ mɛ̀ pɔ dubi sê yɔ́ tyí,
té sɔ̀̃ mɛ Nsyifunɔ tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ wã̀llɛ n kɔ, 5 névye yõ wɛ n dwe n wilki
yĩnnɛ Nsyifunɔ tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ wã̀l kɔ́lɔ́ yɔ̃rɩ sɔkɔ, ànɛ̂ á pól wɛ n pɩ yĩnnɛ

‡ **3:19** 3.19 - Wɛy syínyo-ò nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, Moyisi ye.

Liyel wɛ̃́npȉlɛ. 6 Ǹtɛ ǹ wɛ̃́npȉ ye ńtyı̃́nɔ yélɛ kɛ̀. Yé náh wɛ à ǹ Píɗı̃́ Mirki
dah mɔ á pól nnɔ sɔkɔ, nɛ̂-á ńkɛ̃́nɛ á kɔ̃ à n nɛ n yo yı̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: ‹Bɔ̃,
ńmɔ Sú!›* 7 Kǎh pɩ sɛ̃́, yɔ̃bɩ náh tɔ̃ álɛ; Liyel pye ye álɛ. Tɛ́ áyáh pɩ ǹ pyelɛ
sɛ̃́, képah ye ápi tɔ kɩ pèpɔrɩ wɛ ǹmɔ tyí.

Pole yáh-ńsah tyɛ́nɔ́lɛ Kalatɩ tãn tyílɛ

8 Ǹgbòlɛ, gbı̃́ nɛ̂-á yé náh lésõ mɛ Liyellɛ n pnɛ, yé lésõ mɛ yɔ̃rɩlɛ n pɩ
yı̂ yísyɔ́ tyí sé gbílkínɔ́ sɔkɔ, tɛ́ Liyel náh se mó tɔ̃ sélɛ sé wȉl-ǹsah. 9 Ǹtɛ
núkúnúkú, yé Liyel pı̃. Tɛ́ mé kɩ tɔ̃ fɛ̃ yo nɛ Liyel-á n pnɛ yépilɛ ńkɛ̃́. Yé se
tɔ̃ yı̃nɛ yè yé syɩ n tɔ̃ n de kénɛ yɔ̃rɩ sɔkɔ, yè kénɛ yɔ̃ kɛ̃́ yȉlɛ n gbilki sépi
nónó-á sohkɩ kɛ̃́nɛ? 10 Yé mɛ sèpȉn, ànɛ̂ ńwɔ̃́ló, ànɛ̂ tyi túkù pɩ gbı̃́, ànɛ̂ ye
wɔ túkùlɛ n mɔ n kõ. 11 É! Yé tyí mɛ ńmɔ yáh-ńsah tyɛ dɛ́. Máh yèvyãhrɩ
tɔ̃̏ nɛ̂ pɩ yépi yı̃nnɛ, kè náh n pɩ n pi nɔ̀nɔ́lɛ lɛ́?
12 Ǹmɔ ń gblɔ̃̌y pɩ yépi tyí kɔ̃lɛ. Képah ye ń yṹnpyé, mé yélɛ n ni nɛ, yépi
tɔ yé gblɔ̃̌y pɩ ńmɔ tyí kɔ̃lɛ. Yé náh pɩ de yah ń tyí dò. 13 Yépi ńtɛ̃ pı̃ nɛ,
Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́ gbennɛ yé tyí, yam gbȍ yõ-á mé wɛ yo kélɛ yé tyí. 14 Tɛ́ ń
wil gbɛ̃́nsê yam mɛ̀ yáhnɔ́ náh sɔ̃̏ mɛ nɔ. Tɛ́ képah fyé yõ, yé náh fɛ̃ syi ń
yilɔ, yé náh ń sohlɩ. Ǹtɛ yé pyě ń tɔ̃ sah tɛ̃ Liyel yı̃̂nyõ tɔ̃̏npɩ yɔ́ sɔ̃́ ńnɛ; á
kɩ nɛ Yesu Krista ńtɛ̃ sɔ̃́ ńnɛ. 15 Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ lésõ mɛ yı̃́ı̃ yé sɔkɔ légbı̃́nɛ. Tɛ́ ńyãh
mɛ yé mɔ kénɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ núkúnúkú wɛ́? Mé kélɛ n yo kègbɩ yõ nɛ, kàh sɔ̃̏
mɛ fɛ̃ n pɩ n pi, yáh náhkɩ sɔ̃̏ mɛ yé yı̃́ gbahlɩ wilki ń kɔ̃. 16 Ǹtɛ núkúnúkú,
ń gbɩ yónɔ́ yı̃nnɛ yé tyí, mé kɩ pɩ yé sépɛlɛ lɛ́?
17 Nósyɔ́ mɛ gbah tɛ̃ nɛ páh mɛ yé sɔ̃̏ tɛ̃, ǹtɛ yé tyí sõnɔ pèplɔ náh mɛ pé
sɔkɔ dɛ́. Pè mɛ ké tyí nɛ pé ńmɔ ànɛ̂ yépi wrɔ́ gbɛkɩ, yépi mó gbah tɛ̃ pépi
sɔ̃̏ tɛ̃. 18 Yâh gbah tɛ̃ tyípéplɔ sɔ̃̏ tɛ̃ gbı̃́mɛgbı̃́, tyípépɛ̌y ye kélɛ. Tɛ́ kè náh
yı̃nɛ kè nɛ n pɩ yâh ńmɔ wɛ gbı̃́ nɛ̂ ólɛ dɛ́. 19 Ń wɛ̃́npȉ, mé tɔ̃ mɛ n kwlɔ yé
tyí sɔkɔ kúrntɛ̃́sè sɔ̃́, pópó kɩ pɔ nɔ gbı̃́ nɛ̂-á yé pɩ dùkù kɩ vi mɔ pɩ Krista
tyí kɔ̃lɛ. 20 Ǹtɛ ń yáh-ńsah mɛ tyɛ yé tyílɛ. Képah ye, mé sɔ̃́ náhkɩ ǹ gblɔ̃̌y
wɛ yé wrɔ́ sɔkɔ núkúnúkú ńtɛ̃nɛ, mè tyi nɔ́pi wɛ n yo yé tyí dùkù yɔ́lɛ.

Gblɔ̃̌y yõ mɛ́nɔ́ se fɔ̃́nfɔ̃́, tı̂̃, yɔ̃rɩ se fɔ̃́nfɔ̃́?

21 Yépi nónó-á mɛ n yah n kɔ̃ tɔ̃́nkɔ̃̏-ǹsahlɛ Moyisi tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́ náh,
yé se kɩ fɛ̃ yo ńmɔ tyí nɛ kǎh tyi nónó yo, yé náh sè wɛ noh? 22 Kè
mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, wɛ̃́npȉ nɛ́pı̂̃ nímí-á lésõ mɛ
Abrahmɩ tyí. Núkúlɛ, yɔ̃ pi Akar píɗı̃́-á, ní-ò mɛ Sara píɗı̃́nɛ, nɛ̂-á yɔ̃ náh
ǹnɛ.† 23 Piri nɛ̂-á pɔ dubi yɔ̃ pi Akar tyí, ǹmɔ dubi à yı̃nɛ névi yɔ̃̏tàhsyi
yáhntɔkɔnɔlɛ. Ǹtɛ piri nɛ̂-á pɔ dubi Sara wɔ tyí, ǹmɔ dubi à yı̃nɛ Liyel-á
sɔ̃̏ ǹ vyãh kɔ̃ sɔ̃́. 24 Tyi nɔ́pilɛ yɔ̀ kɛ̀; tir yɔ́ ye sè álɛ n wɛ̃kɩ. Syɔ́ nɔ́pi tyi mɛ
yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ duke nínɔ́lɛ álɛ n wɛ̃kɩ. Akar ye yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ
gbennɛ, nɛ̂-á wɛ Syinayi yɔ̃lɩ yõ. Yɔ̃bɩ ye ǹmɔ mɛ n dubi n mɔ. 25 Ǹmɔ ye
Syinayi yɔ̃lɩlɛ, nɛ̂-á mɛ Arabi yamana sɔkɔ. Á kɩ fɛ̃ à tɔkɔ sãh Yerusalɛmɩ
kwillɛ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ. Yé náh wɛ di, Yerusalɛmɩ kwil tɔ mɛ yɔ̃rɩ sɔkɔ ànɛ̂ ké
névyelɛ. 26 Ǹtɛ Yerusalɛmɩ nɛ̂-á mɛ yı̃̂nyõ, képah náh mɛ yɔ̃rɩ sɔkɔ. Képah
ye ápi yṹnɛ. 27 Yé yah, kè mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
‹Nɛ n mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ píkã́nsè, áwɔ nɛ̂-á á náh sɔ̃̏ mɛ pilɛ n wɛ.

---

* **4:6** 4.6 - Bɔ̃, ńmɔ Sú nɛ̂-á Liyel Mirki á kɔ̃ á n yo ásɔ̃̏ sɔkɔ yɔ̀, á dyɔ ye kè n to n kɔ̃ nɛ Liyel-á á Súlɛ. † **4:22** 4.22 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 16 ; 17 ; 21.

Nɛ n syɔ n wilki n mɔ nìvìnì tɛ̃ tyí, áwɔ nɛ̂-á á náh pi dúbínɔ́ yɔ́nɔ́ pĩ.
Yé náh wɛ di, sê yáhlensàhnɔ́ pye kɩ dò kal
pɛ̀tɛ̃ tyílɛ.›‡

28 Ǹtɛ yépi wɔlɛ, ń yṹnpyé, yé dubi à yĩnɛ Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́lɛ, sɔ̃-á Yisakɩlɛ.
29 Piri nɛ̂-á lésõ dubi à yĩnɛ névi yɔ̃̀tàhsyi yáhntɔkɔnɔlɛ, ǹmɔ lésõ mɛ ǹ ní-
òlɛ n fõh, nɛ̂-á dubi Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ. Tɛ́ sɛ̃ ó ye kélɛ kwɛy mɛ̀ tɔ sɔkɔ.
30 Ǹtɛ sɔ̃ mɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y yo wɛ́? Kè nɛ ńkɛ̃: ‹Yɔ̃ pi píɗɩ̃́ náh yĩnɛ gbɛ̃kɩ
yɔ̃́nɔ́lɛ wɛ̃ tyí píɗɩ̃́ yɔ́lɛ, nɛ̂ yṹ náh mɛ yɔ̃lɛ. Képah ye, yɔ̃ pi yĩni ànɛ̂ ǹ píɗɩ̃́
tɔlɛ.›§ 31 Kǎh pɩ sɛ̃, ń yṹnpyé, yɔ̃ pi pye náh ápilɛ dɛ́. Sê nɛ̂ pye-á ápilɛ, yɔ̃
náh ǹnɛ.

5

Yé se kɩ yé syɩ de yɔ̃rɩ sɔkɔ ńtɔ̃?

1 Krista mɛ ké tyí nɛ á nɛ n mɛ á gblɔ̌y yõ sɔkɔ, képah ye à kɔ̃ à á wilki
yɔ̃rɩ sɔkɔ. Tɛ́ yé yé tah n sah, yé káh n tɔ̃ yé syɩ n de yɔ̃rɩ sɔkɔ.

2 Ǹmɔ Polelɛ, yé noh ń tyí yɔ̀: Yáh kɩ kɔ̃̀kè kõ, Krista náh tir yɔ́ pɛkɩ n
pi yé tyí.* 3 Mé kélɛ n yo yé tyí ńtɔ̃ nɛ, névi nɛ̂ tɛ̃-à kɩ fyɔ̀ kɔ̃̀kè kõ, wǎh kɩ
Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pól wɑ̃̀llɛ n kɔ káhkáh. 4 Yépi nónó-á mɛ n yah n kɔ̃ nɛ
yé pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kólɔ́ gbɔ̃̀ yõ, yé gblɔ̌y ye
yé gbɛ Krista náh. Yé vyãh náh tɔ̃ mɛ Liyel pèpɔrɩ tyí sɔkɔ. 5 Ápi tɛ̃ wɔlɛ,
á mɛ ké tyí nɛ á pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ. Képah sõnɔ
ye Liyel Mirki dahbɩ ápi sɔkɔ, tɛ́ á mɛ kélɛ n dɛkɩ náhnáh. 6 Yé náh wɛ di,
névi nɛ̂ wrɔ́ tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Kristalɛ, tɛ̃ kɔ̃̀kè kõ ò, tɛ̃ náh kɔ̃̀kè
kõ ò, tir yɔ́ náh képahlɛ. Nɛ̂-á ké yõlɛ, Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ yĩnɛ kè nɛ n wɛ̃kɩ tyi
pɩ dùkù sɔkɔ, tyínɔnɔ sɔkɔ.

7 Yé lésõ mɛ n yuku yahlɛ pallɛ. Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃ ó pɔ kõ yé yahlɛ yé kɔ̃ yé gbɩ
wɛ̃kì fin mɔ wɛ́? 8 Liyel nɛ̂-á yé ye pɩ ǹ tyílɛ, ǹmɔ tɛ̃ wɔ náh se yɩkɩ yé yõlɛ
tɛ́. 9 Pè náh nɛ kókɔ́nɔ́ kwéy ó-á n dɔkɔ mífɑ̃́hkì póllɛ di? 10 Tɛ́ sépinɔ pól
sɔkɔ, ńmɔ gbɔ̃̀ sàhnɔ́ mɛ yé yõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbɔ̃̀ yõ nɛ, yé náh n fɛ̃ n syi káhkí
vi n pi. Ǹtɛ névi nɛ̂-á n yɩkɩ yé yõlɛ, tɛ̃-à ké se mɛ nédúkú nɛ̂nɛ, fɔ̃́hnɔ́ kɩ n
sah n pi tɛ̃ yõ. 11 Ǹmɔ tɛ̃ wɔlɛ ń yṹnpyé, kàh sɔ̃̀ mɛ pɩ nɛ kɔ̃̀kè kɔ̃̀nɔ́ tyí sɔ̃
tɔ̃ mé mɛ gbah tɛ̃ n yo nɛ kè nɛ n pɩ, yõ se náhkɩ mɛ ké tyí pè ńnɛ nɛ n fõh
ńtɔ̃? Kègbɩ yõ, képah tyí-à tɔ̃ sɔ̃̀ nɛ mé mɛ gbah tɛ̃ sɛ̃, Krista dahnɩ yõ syínɔ́
se náhkɩ mɛ yõ yíkínɔ́lɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí ńtɔ̃? 12 Nónó-á n dahbɩ fɛ̃kìnɔ́lɛ yé
wrɔ́, pè káh yĩn kɔ̃̀kè kɔ̃̀nɔ́ ó tyí dɛ́, pè pé tyínɔ́ kɔ̃lɩ n to pnɛ́pnɛ́ ńtɛ̃nɛ kè.

13 Ń yṹnpyé, gblɔ̌y yõ wɛ n tɛ̃ yĩn ye Liyel ye yélɛ. Ǹtɛ yé káh núkú sah
képah yõ, yè mó yé dyɔ dyɔ tyilɛ n pɩ dɛ́. Yé wɛ̃nɛ nɛ n yohnɩ n mɔ tyínɔnɔ
sɔkɔ. 14 Yé náh wɛ di, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyi pól ye tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ núkú mɛ̀
tuke mɔ yo kɛ núkúlɛ nɛ ńkɛ̃: «Á ní-ò tyí yĩnɛ kè nɔ á tyí á gblɔ̌y tyí kɔ̃lɛ.»†
15 Ǹtɛ yáh wɛ̃nɛ n nwɑ̃hkɩ, tɛ́ wɛ̃nɛ n kɔ sɛ̃ à; yáh kɩ yé gblɔ̌y tɛ̃-ńkɛ̃nɛ, yé
kɩ pɔ wɛ̃ tyí yɩkɩ.

‡ **4:27** 4.27 - Yah n tɛ Yesayi 54.1. § **4:30** 4.30 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 21.10. * **5:2** 5.2 - Kɔ̃̀kè kɔ̃̀nɔ́ nɛ̂ tyí-á Pole n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, kè náh mɛ á kɩ nɛ à sɔ̃ nɛ kɔ̃̀kè káh nɛ n kõ dɛ́. A nɛ névi nɛ̂-à ǹ sõnɔ sah kɔ̃̀kè kɔ̃̀nɔ́ yõ nɛ képah-á kɩ pé pɩ nɛ́gbɩlɛ Liyel yah, Krista náh tir yɔ́ pɛkɩ n pi tɛ̃ tyí. † **5:14** 5.14 - Yah n tɛ Levitiki 19.18, ànɛ̂ Markɩ 12.31, ànɛ̂ Likyi 10.27.

16 Yé noh ń tyí yɔ̀: Yé yɛ Liyel Mirki yé yahlɛ n tɛ̃. Képah sɔkɔ, yé náh tɔ̃
yé gblɔ̌y dyɔ yɩ̃́ tyi pɩ n pi. 17 Yé náh wɛ di, névi gblɔ̌y dyɔ yɩ̃́ tyilɛ, Liyel
Mirki dêl tyi ye sépilɛ. Liyel Mirki tɔ dyɔ yɩ̃́ tyi-á mó tyi nónónɛ, névi dyɔ
yɩ̃́ tyi náh sépilɛ. Tɛ́ sépi tɛ̃-á pɩ wɛ̃ sépɛ́bílɛ sɛ̃, képah ye yé kɔ̃ yé náh yé
gblɔ̌y dyɔ yɩ̃́ tyilɛ n pɩ n pnɛ. 18 Ǹtɛ Liyel Mirki-à kɩ fyɔ̀ yé yahlɛ n tɛ̃, tyi
kɔ̏nsàhnɔ́ vyãh kɩ dɛ yé tyí sɔkɔ.

19 Ǹtɛ á gblɔ̌y dyɔ yɩ̃́ tyi-á tyi nónónɛ, á pól sélɛ n pnɛ. Sè wɛ yɔ̀:
fɔ̀fíkì pínɔ́lɛ, pɔ̌pɔ̃ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ prɔ̀prɔ̀ pínɔ́lɛ, 20 ànɛ̂ sãh fálnɔ́lɛ, ànɛ̂ klɔ́
pínɔ́lɛ, ànɛ̂ nɛ́pékè pínɔ́lɛ, ànɛ̂ mɛ́kɩ̀ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ yṹnwɔ̃rí pínɔ́lɛ, ànɛ̂ fɔkɔ
vyã̋hnɔ́lɛ, ànɛ̂ wɛ̃ fwónɔ́lɛ, ànɛ̂ gbɛ́kínɔ́lɛ, ànɛ̂ gbɛ́kínɔ́lɛ tɩ̏ntɩ̏nnɛ, 21 ànɛ̂
yɩ̃́wílkɩ̀lɛ, ànɛ̂ sètɛ̃̀nɩ̀ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ yèwò pínɔ́lɛ, ànɛ̂ sé sɛ̃́nknɔ dukelɛ. Mé ké
gbáhdyâhlɛ n di yé tyí, máh sɔ̏ kè di sah sɔkɔ yé tyí ǹgbò dùkùlɛ sɔ̃́ nɛ,
névye nónó pól-á n pɩ sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ, pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n de n pi Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ.
22 Ǹtɛ tyi nónó-á n pɩ Liyel Mirki yah tɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, sè wɛ yɔ̀: Tyínɔnɔlɛ, ànɛ̂
nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ, ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ, ànɛ̂ sɔ̃́mnɔ́lɛ, ànɛ̂ pèpɔrɩ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ yãm yáhnɔ́lɛ,
ànɛ̂ gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́lɔ́lɛ, 23 ànɛ̂ gblɔ̌y yɛlɛ, ànɛ̂ gblɔ̌y tɛ̃́nɔ́lɛ. Sépi póllɛ, tyi
kɔ̏nsàhnɔ́ náh mɛ sélɛ n fwo. 24 Névye nónó-á mɛ Krista tyí yõ, pépi ye pé
gblɔ̌y dyɔ yɩ̃́ tyi, ànɛ̂ pé dékè tyi, ànɛ̂ pé yɩ̃́wílkɩ̀ tyi pól syɩ dahnɩ yõ, à sè
ko. 25 Liyel Mirki nɛ̂-á minnɛ á kɔ̃, á ye yɛ képah kɔ̃ kè á yahlɛ n tɛ̃ kè. 26 Á
ye káh pɩ gblɔ̌y gbílkípúlɛ, à nɛ n pɩ n de wɛ̃ tyí, képah náh pɩ, à wɛ̃ dyɔlɛ
n yɔ.

6

1 Ń yṹnpyé, yâh sɔ̃ ǹnɩ̂ yɔ́ wɛ tɛ̃ à mɛ tyítúkù yɔ́lɛ n pɩ, Liyel Mirki-á
mɛ yépi nónó yahlɛ n tɛ̃, yépi tɛ̃ tɛ̃ mámmám yè pɔ ǹnɛ wɛ̃̀kɩ̀ pèpɛy yõ.
Yé nɛ́núkù núkú pól mó yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ, yé tɔ káh pɔ de tyítúkúnɩ̏
pínɔ́ sɔkɔ. 2 Yé wɛ̃ yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ n twah. Yâh képahlɛ n pɩ, yé mɛ Krista tyi
kɔ̏nsàhnɔ́ wɛ̏llɛ n kɔ. 3 Névi yɔ́-à ǹ gblɔ̌ynɛ n dɔkɔ n sah, tɛ́ kwâh yɔ́ náh
mó tɔ̃ ǹnɛ, tɛ̃ mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ n tɔ̃ n mɔ. 4 Nɛ́núkù núkú pól yɩ̃nɛ pè pé tyípínɩ̀
kyɔmɩ n yah pallɛ. Nɛ̂ nɩ-à mɛ fɛ̃ n vɩ n pi ǹ gblɔ̌ynɛ, ǹ nɩ vɩ ǹ gblɔ̌ynɛ, à
káh ǹ gblɔ̌ynɛ n tɔkɔ n sãh ǹ ní-òlɛ. 5 Yé náh wɛ di, nɛ́núkù núkú pól-á tyi
nónó pɩ, pè kɩ yɩ̃n sé yɔ̃́tyílɛ.

6 Névi nɛ̂-à álɛ n kwɔ Liyel wɛynɛ, á yɩ̃nɛ ǹ tɛ̃̀nɛ n yohnɩ n mɔ tyi tyi pól
sɔkɔ. 7 Yé káh yé gblɔ̌ynɛ n tɔ̃ n mɔ lɔ́, pè náh kɔ̃́lɛ Liyellɛ n ko. Névi-à
sèmukɔ nɛ̂ duku mɔ, képah ye à kɩ tɔkɔ. 8 Névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̌y dyɔ yɩ̃́ tyilɛ n
pɩ, gblɔ̌y dyɔ yɩ̃́ tyi yõre ye tɛ̃ kɩ wɛ, képah nɛ̂-á tyí yíkínɔ́lɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à Liyel
Mirki dyɔ yɩ̃́ tyilɛ n pɩ, Liyel Mirki dyɔ yɩ̃́ tyi yõre ye tɛ̃ kɩ wɛ, képah nɛ̂-á
tyɛ́-ńkɛ̃̂ minnɛ. 9 Á ye káh yal mɔ tyi pèplɔ pínɔ́lɛ. Yé náh wɛ di, áyâh tyi
pèplɔ pínɔ́ yálnmɔ-ńkɛ̃̂nɛ, á kɩ pɔ ké yõre wɛ ké gbɩ̃́ pèpɛy sɔkɔ. 10 Képah
ye, áyâh tyípépɛ̌y pí-ńsah wɛ, á ye kélɛ n pɩ no pól tyí. Tɛ́ á ye kélɛ n pɩ n
kal á yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃pú wɔ tyí.

Pole wɛy tyɛ́-ńsahlɛ

11 Yáh wã̋rkínɔ́ mɛ̀ wɛ kélɛ yɛ̌hyɛ̌h yɔ̀, ńmɔ ye n wãrkɩ kélɛ ń gbɔ̏lɛ.
12 Gblɔ̌y wɛ̃́kínɔ́ tyí-á nɔ nónó tyí, pépi náh mɛ ké tyí nɛ pé fɔ̃́hnɔ́ wɛ
Krista dahnɩ yõ kúnɔ́ tyí yɔ́nɔ́ yɩ̃nnɛ. Képah ye pè yépilɛ n kyɩ̃ n mɔ n mɔ
kɔ̏kè kɔ̏nɔ́ sɔkɔ. 13 Kénɛ névye nónó ńtɛ̃-á mɛ kɔ̏nɔ́lɛ, pè náh mɛ Moyisi tyi

kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ n kɔ ò. Pè mɛ ké tyí ólɛ nɛ yé kɔ̃̀kè kõ, pé kɔ̃ pé pé gblɔ̃̀ynɛ
n wɛ n gbilki képah yĩnnɛ. 14 Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃ wɔlɛ, mé náh ń gblɔ̃̀y gbilki n pi
tir yɔ́ ńtɛ̃ yĩnnɛ à wil Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista dahnı yõ kúnɔ́ tyí sɔkɔ. Ǹmɔ
dahnı yõ kúnɔ́ yĩn ye ńmɔ kɔ̃ mé kèkõyṍ tyilɛ n yah yõ kɛ̃́ tyilɛ, tɛ́ kèkõyṍ
névye tɔ mó mɛ ńmɔlɛ n yah sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ. 15 Névi kɔ̃̀nɔ́ ànɛ̂ ǹ kɔ̃̀-ǹkɛ̃́nɛ, yõ náh
mɛ sépi tyí. Yõ-á mɛ nɛ̂ tyí, képah ye pı vĩ̀nmɔnɔ nɛ̂-á Liyel dahbı tɛ̃ nı
sɔkɔ. 16 Nónó pól-á mɛ n kɔ képah wɛ̃̀kì yõ, pépi ànɛ̂ Liyel no póllɛ, pépi
nónó-á Yisrayel nolɛ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ à yèvınınɛ pè kɔ̃ à
mó pé yãm yah.

17 À tɔkɔ núkúnúkú tyí, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh tɔ̃ ńmɔlɛ n kwlɔ. Nítbɔ́ nónó-á
ńmɔ wil sɔkɔ, sépi n wɛ̃kı nɛ máh pı Krista tyílɛ. 18 Ń yṹnpyé, mé kélɛ n
yah n kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ à yɔ̃̀bènɔrı pı yé tyí. Amiina!

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ Yefɛsɩ tãn tyí

Pole wɛ́kɩ́nɔ́lɛ Yefɛsɩ tãn tyí

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á pɩ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ à yĩnɛ Liyel nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ, ńmɔ
ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ névye tyí nónó-á pɩ Liyel nolɛ Yefɛsɩ kwil sɔkɔ,
tɛ́ mɛ n kɔ pallɛ pé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ. 2 Mé kélɛ n yah
n kɔ̃ á Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí pè mó
yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.

Liyel-á pèpɔrɩ nónónɛ n pɩ ápi tyí Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ

3 Gbɩ́lkɩ́nɔ́ nɛ n sah Liyel yõ, ǹmɔ nɛ̂-á á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista Súlɛ. Á̀
ye sãm mɔ á sɔkɔ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, à pèpɔrɩ duke duke pól pɩ á tyí
nónó-á wil yɩ̃̂nyõ sɔkɔ. 4 Kèkõyɔ̃́ mɔ́-ńkɛ̃́ gbɩ̃́ dùkùlɛ, Liyel sɔ̃̀ ápi yah tɔkɔ
pɩ ǹ tyílɛ Krista gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ, nɛ á pɩ yályál wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ á tyí péwɔ
yah sɔkɔ. Tyínɔnɔ sɔkɔ, 5 Liyel sɔ̃̀ kwãh tɛ̃ kè yah tɔkɔ nɛ páh kɩ ápi pɩ pé
wɛ̃́npɩ̀lɛ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ. Yé náh wɛ di, képah ye sɔ̃̀ à pɩ à yĩnɛ ǹ dyɔ yɩ̃́ɩ̃́
tɛ̃̀nɛ. 6 Á ye ǹnɛ n gbilki ǹ pèpɔrɩ yĩnnɛ, wǎh nɛ̂ pɩ á tyí ǹ nɩ̀dɛ̀ Pɩ́dɩ̃́ gbɔ̃̀
yõ. 7 Ǹmɔ tɔ̃́ kwɛ́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye á wɛ wil pèkè sɔkɔ, tɛ́ á tyípêl mɛ yɔ̃ mɔ á
tyí. Sɛ̃́ ye Liyel pɩ yɔ̃̀bènɔrɩ ǹgbɛ̃̀nɛ á tyí, 8 képah nɛ̂-á à pɩ á tyí náhnáh à
yɩ̃́pɩ̃̂ ànɛ̂ lékɑ̃́mnɛ á kɔ̃ yɩ̃́ɩ̃́. 9 Sètɩ̃̀n sɔ̃̀ tir nɛ̂ tyí-á nɔ ǹ tyí, à sɔ̃̀ képah yah
tɔkɔ sah ǹgbò dùkùlɛ. Núkúnúkú, à kélɛ á wɛ̃kɩ. Krista gbɔ̃̀ yõ ye sɔ̃̀ à yah
tɔkɔ tyípépɛ̌y mɛ̀nɛ. 10 Ké pɩ gbɩ̃́-à pɔ nɔ, à kɩ yíyɩ̀n pól tuke mɔ nónó-á mɛ
yɩ̃̂nyõ ànɛ̂ sétáh yõ, nɛ́núkù kɔ̃ à kɩ pɩ sé yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á Kristalɛ. 11 Á
wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ á wɛ wɛ tɛ̃̀nɛ, Liyel ye kélɛ á kɔ̃.
Á̀ sɔ̃̀ kwãh tɛ̃ á yah tɔkɔ sah ǹ tyílɛ. Ǹmɔ nɛ̂-á Liyellɛ, ǹ dyɔ yɩ̃́ɩ̃́ tir ye à n
nɛ n pɩ à yĩnɛ wǎh kè yah tɔkɔ sɔ̃́. 12 Képah ye, ápi nónó ǹgbò-á á gbɔ̃̀ sah
Krista yõ, á ye gbɩ́lkɩ́nɔ́lɛ n sah Liyel yõ. 13 Yépi tɔlɛ, yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ
gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ, yé gbɩ wɛy wɛ noh, képah nɛ̂-á Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ, nɛ̂-á yélɛ n
pwah n mɔ. Ǹmɔ yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye tɔ̃, Liyel-á ǹ vyãhlɛ yé kɔ̃ ǹ Mirki nɛ̂
tyí sɔkɔ, à kélɛ yé kɔ̃ à yé pɔkɔ mɔ. 14 Liyel Mirki nɛ̂-á à á kɔ̃, képah álɛ n
wɛ̃kɩ nɛ wǎh ǹ vyãhlɛ ǹ no kɔ̃ yɩ̂ nónó tyí sɔkɔ, áyáh kɩ sè wɛ n pi. Képah
á nɩlɛ n sũ nɛ áyáh kɩ sè wɛ n pi, áyâh sõ nɛ̂nɛ pwáhnmɔnɔ wɛ pnɛ́pnɛ́.
Képah sɔkɔ, gbɩ́lkɩ́nɔ́-á kɩ n sah Liyel yõ.

Pole nɩ̂rɩ̂ pɩ́nɔ́lɛ Yefɛsɩ tãn tyí

15 Képah ye, ńmɔ tɔ-á fyɔ̀ noh nɛ yáh mɛ sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ, ànɛ̂ ǹ yõ
sɛ̃́pú tyí-á mɛ nɔ yé tyí, 16 gbɩ̃́mɛgbɩ̃́, mè n nɛ n wɛkɩ Liyel tyí yé tyí sɔkɔ, ǹ
tɛ́ ǹnɛ n ye n gbo yé tyí. 17 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista Liyel
tyí, ǹmɔ nɛ̂-á tɔ̃rɩ́ nɛ́tɛ̃̀nɛ, nɛ à lékɑ̃́m Mirkilɛ yé kɔ̃ nɛ̂-á kɩ Liyel dùkùlɛ
yé wɛ̃kɩ tɛ́ kɩ yé kɔ̃ yé kɩ à pɩ̃ yɩ̃́ɩ̃́. 18 Á̀ mó yé lékɑ̃́m yɩkɩ mɔ, sɔ̃nko wǎh
yé ye nɛ yé yé gbɔ̃̀ sah kwâh nɛ̂ yõ sɔkɔ yé fɛ̃ ké dùkù pɩ̃; ànɛ̂ wǎh mɛ
yípéplɔ nónó yah sah ǹ no kɔ̃, yé sé tɔ pɩ̃. 19 Yè mó pɩ̃ gbɩ̃̀l tɛ̃́nwɛnɔ nɛ̂-á à
mɛ yah sah á kɔ̃ ápi nónó-á Yesu yõ sɛ̃́púlɛ. Kénɛ tɛ̃́nwɛnɔ mè ye Liyel tɔ̃̀
pɩ tǎhkɩ̀lɛ, 20 wǎh Krista lékó yilki mɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ tɛ́ à kɔ̃ à kɔ̃ tɛ̃ ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ

yȋ̃nyõ sɔkɔ. 21 A̋ mɛ tɛ̃nɔ́lɛ tɔ̃́rí, ànɛ̂ tǎhkı̀, ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔ, ànɛ̂ yɔ̃̏tɔ̃rínɔ pól yõ
sɔkɔ. Nónó yni-á mɛ wil kwɛynɛ, ànɛ̂ nónó yni-á kı n wil n pi ńsɔ̂̃nɛ, ǹmɔ
mɛ pépi pól yah sɔkɔ. 22 Liyel yíyı̀n pól pı Krista gbáhkı̀ súnsàh-ǹsahlɛ, tɛ́
à pı ǹ yõ sɛ̃́pú tȉnkı̀ pól yɔ̃̏tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ, 23 pépi nónó-á ǹ wil gbɛ̃́nsêlɛ. Krista
mɛ tɛ̃nɔ́lɛ pépi sɔkɔ ǹ tɔ̂ɔ́, ǹmɔ nɛ̂-á Liyel tɔ mɛ tɛ̃nɔ́lɛ ǹ sɔkɔ ǹ tɔ̂ɔ́.

2

Tyɛ́-ńkɛ̃ min nɛ̂-á n wɛ nɔ̀nɔ́lɛ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ

1 Ǹgbòlɛ, yé lésõ mɛ lékyȋ tyí kɔ̃lɛ yé tyítúkúnı̀ ànɛ̂ yé tyípêl pínɔ́ yĩnnɛ.
2 Kénɛ tyípêl sɔkɔ ye sɔ̃̏ yé mɛ n pı yé minnɛ ǹgbòlɛ, gbȋ̃ nɛ̂-á yé mɛ kèkõyɔ̃̋
mɛ̀ tǎhkı̀ yɔ̃̏tɛ̃ sɔ̃̏ tɛ̃. Kénɛ yɔ̃̏tɛ̃ mɛ tɔ̃̏lɛ n pı tyah kènkãh sɔkɔ. Ǹmɔ ye mɛ
Liyel tyí yáhlepu yahlɛ n tɛ̃ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ yɔ̀. 3 A̋pi tɔ pól sɔ̃̏ mɛ pépi tyí
kɔ̃lɛ, mɛ á dyɔ yȋ̃ tyi ólɛ n pı. Tir nɛ̂-à sɔ̃̏ nɔ á wil gbɛ̃́nsê tyí ànɛ̂ áyâh nɛ̂
sõ wɛ nɛ kǎh mɛ plɛ, képah ye à n nɛ n pı. A̋yáh sɔ̃̏ pı sɛ̃́, képah ye Liyel
pèkè kı sɔ̃̏ á nɔ n pi no tɛ́lɔ́ tyí kɔ̃lɛ. 4 Ǹtɛ Liyel nı̀gbɛ̀kı̀ tnɔ. A̋ tyí kah nɔ ǹ
tyí, 5 képah ye, áyáh lésõ mɛ lékyȋ tyí kɔ̃lɛ á tyítúkúnı̀ pínɔ́ sɔkɔ gbȋ̃ nɛ̂nɛ,
à minnɛ á kɔ̃ wɛ̃ tyí ànɛ̂ Kristalɛ. — Yɔ̃̏bènɔrı ye Liyel pı yé tyí à yé pwah
mɔ. — 6 A̋ wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̏ yõ Kristalɛ, Liyel ye á wilki kũ sɔkɔ ǹmɔlɛ
wɛ̃ tyí, tɛ́ á sah yȋ̃nyõ tɔ̃́rí sɔkɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí. 7 Pèpɔrı nɛ̂-á Liyel pı ápi tyí á
wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̏ yõ Yesu Kristalɛ, à kè pı ǹ yɔ̃̏bènɔrı ǹgbɛ̃ wɛ̃kı yĩnnɛ
gbȋ̃mɛgbȋ̃ no pól tyí. 8 Yé náh wɛ di, yáh sɛ̃ Liyel yõ, à mɛ yɔ̃̏bènɔrı pı yé
tyí à yé pwah mɔ. Pwáhnmɔnɔ mɛ̀ náh wil yépi tyí dɛ́, Liyel yȋ̃nkɔ̃nɔ ye
kélɛ 9 Yépi tǎhkı̀ pínwɛnɔ náh kélɛ dɛ́. Kǎh pı sɛ̃́, ǹnȋ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ ǹ gblɔ̃̌y
gbilki n pi. 10 Yé náh wɛ di, Liyel mɔ́nɔ́ ye álɛ. A̋ ye á mɔ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ
gbɔ̃̏ yõ Yesu Kristalɛ tyípéplɔ pı yĩnnɛ Liyel-á nónó yah sah ǹgbò dùkùlɛ
nɛ á pɔ sélɛ n pı.

No pól pı núkúlɛ Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̏ yõ

11 Yépi nónó-á lésõ Nsyifunɔ n ye kɔ̃̏-ǹkɛ̃ névyelɛ, tɛ́ mɛ pé gblɔ̃̌ynɛ n
ye kènkɔ̃belɛ ké nítbɔ́ yĩnnɛ nónó-á mɛ pé wil sɔkɔ, yáh lésõ mɛ dùkù
nɛ̂nɛ légbȋ̃nɛ, yé yé dyɔ sah nɛ n kwnɛ képahlɛ. 12 Légbȋ̃nɛ yé lésõ mɛ fíí
Kristalɛ. Yé lésõ mɛ nɛ́pânnɛ, yé náh mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Liyel no sɔkɔ. Liyel-
á ǹ vyãhlɛ n no kɔ̃ nɛ páh yȋ nónónɛ pè kɔ̃ pé Yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̏ yõ
pélɛ, yé vyãh lésõ dɛ sé tyí sɔkɔ. Yé lésõ mɛ kèkõyɔ̃̋ sɔkɔ gbɔ̃̏ sàh-ǹsah kɛ̃́nɛ
yé tyí. Liyel náh lésõ mɛ yé tyí. 13 Ǹtɛ núkúnúkú, yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̏
yõ Yesu Kristalɛ, yépi nónó-á sɔ̃̏ mɛ fíí, yé nɔ de Liyellɛ Krista tɔ̃̋ kwɛ́nɔ́ gbɔ̃̏
yõ. 14 Ǹmɔ ye ápi yèvınıɛ. Ǹmɔ ye Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pı Nsyifunɔlɛ
pè kwrɔ mɔ pı yȉkı̀ núkú névyelɛ. Dyɔ́yɔ́kı̀ nɛ̂-á sɔ̃̏ mɛ kɛ̃kı tyí kɔ̃lɛ, mɛ
Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pı Nsyifunɔlɛ pé wrɔ́ gbɛkı sah, à ye pɔ kénɛ kɛ̃kı
sɔ to ǹ kúnɔ́ gbɔ̃̏ yõ. 15 A̋ ye Moyisi tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́ ànɛ̂ sé wȁ̃l kɔ dúkùnɔ́ pól
yĩn mɔ. Ǹmɔ gbɔ̃̏ yõ, à Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pı Nsyifunɔlɛ, pé kwrɔ mɔ
pı yȉkı̀ núkú névyelɛ, yèvını kɔ̃ kè wɛ pé wrɔ́. 16 A̋ Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh
pı Nsyifunɔlɛ pé pól kwrɔ mɔ pı wil gbɛ̃́nsê núkúlɛ ǹ kúnɔ́ gbɔ̃̏ yõ dahnı
yõ, tɛ́ pé wrɔ́ kwrɔ mɔ pı núkúlɛ Liyellɛ. A̋ dyɔ́yɔ́kı̀ tɔ tyí tyí yıkı ǹ syínɔ́
gbɔ̃̏ yõ dahnı yõ. 17 A̋ pɔ yèvını wɛlɔ yo yé tyí yépi nónó-á sɔ̃̏ mɛ fíí, ànɛ̂
nónó-á sɔ̃̏ mɛ yúkɛy. 18 Yé náh wɛ di, Krista gbɔ̃̏ yõ ye Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó

náh pɩ Nsyifunɔlɛ, á pól kɩ tɛ̃ wɛ yĩni tɛ̃ Sú Liyel tnɔ̂ ǹ Mirki núkúní mɛ̀
gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ. 19 Kǎh pɩ sɛ̃, yépi nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, nɛ́pân náh tɔ̃ yélɛ,
wɔ̂ yah tãn náh yélɛ. Yé pɩ kwil núkú tãnnɛ ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃púlɛ. Tɛ́ pɩ Liyel
nolɛ. 20 Yé mɛ á kɩ nɛ wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔ̃ pè mɔ nɛ̂ sètyah-á pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye
ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ, tɛ́ Yesu mɛ pɩ ké dáhgbílɛ ǹ wahlɛ. 21 Ǹmɔ Yesu
gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye wɔ̀kɔ̀ kɩ yĩn gbɑ̃́hngbɑ̃́h, tɛ́ kɩ kyãh kɩ pɩ Liyel ní-ńsah gbôlɛ,
nɛ̂-á mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ. 22 Yé wrɔ́-á kwrɔ mɔ ǹmɔlɛ, yépi tɔ ye pɩ gbô mɛ̀
fɩ̃́ yɔ́lɛ, kɩ wɛ kwrɔ mɔ no tɛ́lɔ́ sɔkɔ kɩ pɩ tɛ̃-ǹsah yɔ́lɛ, ńyãh sɔkɔ-á Liyel kɩ
mɛ tɛ̃nɔ́lɛ Mirki sɔkɔ.

3

Pole-á kɩ tɔ̃̀ nɛ̂ pɩ n pi névye yĩnnɛ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ

1 Képah ye, ńmɔ Pole nɛ̂-á mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Yesu Krista tɔ̃̀ yĩnnɛ, ànɛ̂
yépi yĩnnɛ, yépi nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ... 2 Liyel-á ǹ pèpɔrɩ pínɔ́ sɔkɔ tɔ̃̀
nɛ̂ dahbɩ ń gbɔ̃̀ yépi tyí pɛkɩ yĩnnɛ, mé sɛ̃ ké yõ nɛ yáh képah tɛ̃ wɔ noh ó.
3 Liyel ye syɔ̃ wɛ̃kínɔ́ yɔ́ tyí à ǹ sètɩ̃̀n sɔ̃̀ tirlɛ ń wɛ̃kɩ, sɔ̃́-á mé yo sɔkɔ kélɛ
yé tyí kwéy sébɛ́y mɛ̀ yɔ̃̀tah sɔkɔ yɔ̀. 4 Yáh kɩ kélɛ n kar, yé kɩ pĩ nɛ sètɩ̃̀n
sɔ̃̀ tir nɛ̂-á mɛ Krista tyí sɔkɔ, ké sèndyàh náh ńnɛ. 5 Liyel náh sɔ̃̀ kénɛ
sètɩ̃̀n sɔ̃̀ tirlɛ ǹgbò tãn wɛ̃kɩ, sɔ̃́-á à kélɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyopu nɛ́gblɔ́ wɛ̃kɩ núkúnúkú ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ. 6 Sètɩ̃̀n sɔ̃̀ tir mɛ̀ wɛ yɔ̀, nɛ
Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir gbɔ̃̀ yõ, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pé pól-á kwrɔ mɔ Nsyifunɔ sɔkɔ
kɩ gbɛ̃kɩ núkú yõ n pi pélɛ, tɛ́ kɩ n pɩ n pi gbɛ̃́nsê núkúlɛ pélɛ. Tɛ́ Liyel-á ǹ
vyãh kɔ̃ tir nɛ̂ tyí sɔkɔ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ, pé tɔ vyãh-á kɩ n wɛ n pi ké tyí
sɔkɔ. 7 Liyel-á ǹ tɛ̃npnɛ̀nɔ́ gbɔ̃̀ yõ yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂ pɩ ńmɔ tyí, képah gbɔ̃̀ yõ
sɔkɔ ye ńnɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́ tɔ̃̀ sɔkɔ. 8 Ńmɔ nɛ̂-á Yesu yõ sɛ̃pú pól nɛ́tɛ́ynɛ,
ńmɔ ye wɛ yɔ̃̀bènɔrɩ mɛ̀nɛ kɩ Yesu pèpɔrɩ tyílɛ n yo névye tyí nónó náh
pɩ Nsyifunɔlɛ. Kénɛ pèpɔrɩ mɛ̀nɛ, yɩ̃̀n náh mɛ ké tyí. 9 Liyel-á kɩ sètɩ̃̀n sɔ̃̀
tir mɛ̀ pɩ n pi dùkù nɛ̂nɛ, mé yĩnɛ mɛ̀ kélɛ névye wɛ̃kɩ n yɩ̃́ı̃́ pallɛ. Ǹmɔ
nɛ̂-á yíyɩ̃̀n pól mɔ́-òlɛ, à ye képah wɔ̃bɩ sah ǹgbò dùkùlɛ tyɛ́-ńkɛ̃̀nɛ, 10 sɔ̃nko
à tɔkɔ núkúnúkú tyí, yɩ̃́pɩ̃̂ nɛ̂-á n wil Liyel tyí, yɔ̃̀tãm pól ànɛ̂ kèkõyɔ̃́ tɔ̃rí
nónó-á mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ yɩ̃̂nyõ sɔkɔ, pé pól tɛ̃ wɛ kè pĩ Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ gbɔ̃̀
yõ sɔkɔ. 11 Sépi pól pɩ à yĩnɛ Liyel-á sɔ̃̀ nɛ̂ yah tɔkɔ sah tyɛ́-ńkɛ̃̀, tɛ́ pɔ kè pɩ
á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ. 12 Áyáh á wrɔ́ kwrɔ mɔ Kristalɛ tɛ́ sɛ̃ ǹ yõ,
képah gbɔ̃̀ yõ, wɛ̃kɩ̀ mɛ yíkínmɔnɔlɛ á tyí kɩ fɛ̃ nɔ de Liyel tnɔ̂ nɩ̀sãh sɔkɔ.
13 Kǎh pɩ sɛ̃, ńmɔ-á mɛ yèvyãhrɩ nɛ̂nɛ n pɩ yé yĩnnɛ, yé káh yɛ képah yé
wil ku. Képah ye kɩ yõ yɔ̃nɔ́lɛ yé kɔ̃.

Tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ Krista sɔkɔ

14 Képah ye, mé kɩ gbètukunɔ di Sú Liyel yah sɔkɔ, 15 ǹmɔ nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ-á
kétlo pól mɛ sétáh yõ ànɛ̂ yɩ̃̂nyõ. 16 Ǹ tɔ̃rí mɛ gblò. Képah ye, mé kélɛ n
yah kɔ̃ ǹ tyí nɛ à tǎhkɩ̀lɛ yé kɔ̃ ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ, sɔ̃nko tǎhkɩ̀ nɛ n mɛ yɩ̃́ı̃́ yé
sɔkɔ. 17 Krista nɛ n mɛ tɛ̃nɔ́lɛ yé nnɔ sɔkɔ ǹ yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, tyínɔnɔ mó nɛ
mɛ yɑ̃̀hnɩ̀ mɔ yɩ̃́ı̃́ yé sɔkɔ. 18 Képah sɔkɔ, tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ Krista sɔkɔ, yépi
ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃pú tɛ́lɔ́ pól kɩ ké yɔ̃̀tukuri, ànɛ̂ ké yɔ̃̀sɛ̃kɩ̀, ànɛ̂ ké kyãhlɔ, ànɛ̂ ké
súkúlínɔ́ dùkù pĩ. 19 Yé kɩ tyínɔnɔ mɛ̀ dùkù pĩ, képah nɛ̂-á kal pnɛ̀nɔ́ duke

póllɛ. Képah sɔkɔ, Liyel kɩ mɛ ǹ tɔ̂ɔ́ yé sɔkɔ. [20] Áyáh yî nónónɛ n yah n kõ
ànɛ̂ áyáh mɛ nónó tyílɛ n sõ, Liyel ye kɩ fɛ̃ sélɛ álɛ n kõ gbĩ́mɛgbĩ́, fɔ́ɔ́ kɩ
kah mɔ ńtɛ̃nɛ, ǹ tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ gbȍ yõ nɛ̂-á mɛ tȍlɛ n pɩ ápi sɔkɔ. [21] Yesu Krista
gbȍ yõ, gbílkínɔ́ nɛ n sah Liyel yõ à wil Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ tyí, knɔ knɔ pól
sɔkɔ tyɛ tyɛ́nɩ́ kɛ̃nɛ. Amiina.

4

Yesu yõ sɛ̃pú yégbékè pínɔ́lɛ núkúlɛ

[1] Ŋ́mɔ nɛ̂-á mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tȍ yĩnnɛ, mé yélɛ n ni yépi
nónó-á Liyel ye, nɛ yé yé minnɛ n pɩ à yĩnɛ ǹ yénɔ́ mɛ̀nɛ. [2] Yé pɩ gblɔ̃́y
tíkínmɔpulɛ, ànɛ̂ nɛ́pír névyelɛ, ànɛ̂ sɔ̃́mnɔ́ pípúlɛ. Yé wɛ̃nɛ n n tɛ̃ tyínɔnɔ
sɔkɔ. [3] Yáh mɛ yèvìnì nɛ̂ sɔkɔ wɛ̃ tyí, képah gbȍ yõ, yé gbah n tɛ̃ yé wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ tɛ̃ n sah Liyel Mirki-á nɛ̂nɛ yé kõ. [4] Yé pól pɩ wil gbɛ̃́nsê núkú
Krista gbȍ yõ, ànɛ̂ Liyel Mirki núkú ye mɛ. Liyel yé ye tɔlɛ kwâh núkú
yĩnnɛ nɛ yé yé gbȍ sah ké yõ. [5] Tɛ̃ ǹgbɛ̃ núkú ye mɛ, ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́
núkúlɛ, ànɛ̂ ni sɔkɔ wèlnwȉkȉnɔ́ núkúlɛ. [6] Liyel núkú ye mɛ. No pól Sú ye
ǹnɛ. Ǹ tɔ̃́rí mɛ no pól yõ. Á mɛ tȍlɛ n pɩ no pól sɔkɔ. Á mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ no pól
sɔkɔ. [7] Ǹtɛ á nénúkù núkú pól ye Liyel yȍbènɔrɩ wɛ à yĩnɛ Krista-á mɛ ké
tyí nɛ pé kélɛ á kõ sɔ̃́. [8] Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ:
«Wǎh dɔkɔ yuku yȋnyõ sɛ̃́,
à sɔkɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névyelɛ.
Á tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ yĩ névye kõ.»
[9] Ǹtɛ kwâh nɛ̂ mɛ pè n ye yȋnyõ dɔ́kɔ́nyukunɔlɛ wɛ́? Képah ye n wɛ̃kɩ
nɛ wǎh sȍ tiki yuku sétáh sõwãh tɔ sɔkɔ. [10] Nɛ̂-á tiki pɔ, ǹmɔ ó ye tõ dɔkɔ
yuku yȋnyõ léyy tɛ̃-ǹsah sɔkɔ, kɩ kèkõyɔ̃́ pól yuku. [11] Ǹmɔ Krista ye kõ
névyelɛ tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ duke dukelɛ. Á túkù pɩ ǹ tɛ̃ntȍ névyelɛ, tɛ́ túkù pɩ Liyel
tɛ̃ntȍ syínyopulɛ, tɛ́ túkù pɩ Nìvìnì tir yónkõpulɛ, tɛ́ túkù pɩ kwɔ́púlɛ. [12] Sɛ̃
ye à vi mɔ Liyel nolɛ pè kõ pè kɩ ǹ tȍ pɩ dal mɔ, wãn kõ kè kɩ n mɔ Krista
yõ sɛ̃pú yõ. [13] Kǎh pɩ sɛ̃́, Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ kɩ á pól wrɔ́ kwrɔ mɔ pɩ núkúlɛ, tɛ́ á
kɩ Liyel Pídĩ́ pĩ tɛ́ kɩ yuku yahlɛ Liyel wɛ̃kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ fɔ́ɔ́ kɩ pɔ pɩ Krista tyí
kõlɛ. [14] Képah sɔkɔ, á náh tõ n pɩ n tɛ̃ n pi wɛ̃́npȉlɛ nónó-á kwɔ́nɔ́ kétúkúnȉ
pípú ànɛ̂ pé névye vȉntɛ̃nɔ kɩ álɛ n tɔkɔ n fĩ n kõ yɑ̃́hkí tyí kõlɛ, kɩ á mɔ
pílkínɔ́ wɛ̃kì yõ. [15] Ǹtɛ áyáh kɩ gbɩlɛ n yo tyínɔnɔ sɔkɔ, á kɩ yah yúkúnɔ́
wɛ tyi pól sɔkɔ kɩ n nɔ n de Kristalɛ ǹmɔ nɛ̂-á yõlɛ. [16] Ǹmɔ gbȍ yõ ye wil
gbɛ̃́nsê tȁntȁn póllɛ núkúlɛ. Gbèl tél-ńtɑ̂n gbȍ yõ ye wil gbɛ̃́nsê tȁntȁn pól
wɛ̃ tɛ̃ yĩn sah. Kǎh pɩ sɛ̃́, wil tȁntȁn pól-à tȍlɛ n pɩ kǎh yĩnɛ sɔ̃́, wãn kɩ n
mɔ wil gbɛ̃́nsê yõ, kè kɩ n yuku yahlɛ tyínɔnɔ sɔkɔ.

Min pɩ dùkù késɑ̃́nnɛ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ

[17] Nɛ̂-á mé n gbah n yo yé tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì sɔkɔ, kè wɛ yɔ̀: Yé káh tõ yé
minnɛ n pɩ Liyel pĩ́-ńkɛ̃ névye tyí kõlɛ, pépi nónó-á pé lékɑ̃́m pé yahlɛ n tɛ̃
n mɔ yõre kɛ̃ tyi sɔkɔ. [18] Pé lékɑ̃́m mɛ fɔ́kɔ́ntũnɔlɛ. Liyel-á min nɛ̂nɛ n kõ,
kè náh mɛ pé tyí. Képah ye pè pɩ yah wɛ́-ńkɛ̃pú ànɛ̂ kùkùtǎhkì névyelɛ.
[19] Pè pɩ sen pĩ́-ńkɛ̃púlɛ, pè náh n fyãh. Tɛ́ pè pɩ prɔ̀npɩbɩlɛ à tyítúkúnȉ duke
póllɛ n pɩ yȉn kɛ̃nɛ. [20] Ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔlɛ, sɛ̃ntɛ̃ náh yé pĩ Kristalɛ dɛ́. [21] Mé
sɛ̃ ké yõ nɛ ǹ tyí dùkù pól-á yo yé tyí. Tɛ́ gbɩ nɛ̂-á mɛ ǹ tyí sɔkɔ, yé kwɔ́nɔ́

wɛ ké tɔ yõ. 22 Yáh sɔ̃̀ mɛ dùkù nɛ̂nɛ ǹgbòlɛ, yé yĩnɛ yè képah milki. Yé
yé náh vi yé pɩ dùkù kédyâh kõ, képah nɛ̂-á sõnɔ túkúǹìnɛ n mɔ yé sɔkɔ,
nónó-á yé tyílɛ n yɩkɩ. 23 Liyel Mirki-á lékɑ̃́m nɛ̂nɛ yé kõ, yé yɛ kè yé vi
mɔ. 24 Yé vi mɔ nɛ n pɩ pɩ dùkù késɑ̃́nnɛ à yĩnɛ Liyel-á mɛ ké tyí sɔ̃́, yè mó
nɛ n mɛ tómm ànɛ̂ yályál liyel yah gbɩ wɛ̃kì kóló gbɔ̃̀ yõ. 25 Képah yĩnnɛ,
yé mìnì yónɔ́ yal n mɔ, yè mó gbɩlɛ n yo wɛ̃ tyí. Yé náh wɛ di, wil gbɛ̃nsɛ̂
núkú tɑ̃̀ntɑ̃̀n ye á póllɛ. 26 Yé fɔkɔ-à vyɑ̃h yé káh tyípékè pɩ. Gbĩ́yĩ́ náh yĩnɛ
kè pɔ de yè mó nɛ n mɛ fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnì sɔkɔ sɛ̃́. 27 Yé káh yé mɔ n tɛ̃ tɛ̃ wɛ̃kì
yɔ́ ńtɛ̃ yɩkɩ mɔ sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ kõ. 28 Névi nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ yĩbelɛ n yĩ, tɛ̃ kè yal mɔ,
à mó ǹ gblɔ̃̌y kõ tɔ̃̀lɛ n pɩ ǹ gbɑ̃̀nnɛ yĩ́nvĩ̀ kɛ̃́nɛ, à fɛ̃ kwâh wɛ à névi yɔ́ tɔ
yohnɩ n mɔ nɛ̂-á mɛ yɑ̃́m nɛynɛ. 29 Wɛ̀ntùkù yɔ́ ńtɛ̃ náh yĩnɛ kè nɛ n wil
yé vyɑ̃h sɔkɔ. Yé wɛ̀npèplɔ ólɛ n wɛkɩ nónó-á kɩ fɛ̃ névye yohnɩ mɔ, ànɛ̂
nónó-á kɩ fɛ̃ pèpɔrɩ pɩ sé nóhpú tyí. 30 Liyel Mirki mɛ yé sɔkɔ kètɔ̃̀npókó
sɔ̃́ yé wil tyí, yé káh yèkwɔrɩlɛ n mɔ ké sɔkɔ. Yé náh wɛ di, képah gbɔ̃̀
yõ sɔkɔ ye yé sɛ̃ yĩ́ĩ́ ké yõ nɛ sõ yɔ́-á mɛ n pi, Liyel-á kɩ yé pwah mɔ n pi
pnɛ́pnɛ́. 31 Yé káh yrɔlɛ n tɛ̃ n sah yé fɔkɔnɩ sɔkɔ. Yé fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnì, ànɛ̂ mɑ̂l,
ànɛ̂ wɛy sɔ̌hsɔ̌h, ànɛ̂ gbyɔ yal n mɔ, à tahlɩ nɛ́pékè pínɔ́ duke pól tyí. 32 Yé
pɩ nɛ́gblɔ́lɛ, yé tyí mó nɛ n mɛ nɔ́nɔ́lɛ wɛ̃ tyí. Yé nɛ n yɔ̃ n mɔ wɛ̃nɛ n kõ,
sɔ̃́-á Liyel yɔ̃ mɔ yé kõ Krista gbɔ̃̀ yõ.

5

Kyòo sɔkɔ kɔ́lɔ́lɛ

1 Yáh pɩ Liyel wɛ̃́npĩ̀lɛ nónó tyí-á nɔ ǹ tyí sɛ̃́, képah ye yé ǹmɔlɛ n yah n
pɩ. 2 Yé yɛ yé tyí nɔ wɛ̃ tyí, sɔ̃́-á á pól tyí nɔ Krista tyí, tɛ́ à mɛ ǹ gblɔ̃̌ynɛ
Liyel kõ ápi yĩnnɛ à pɩ sárkálɛ, nɛ̂-á mɛ n põ sírr tɛ́ ké tyí mɛ nɔ Liyel
tyí. 3 Yé pɩ Liyel nolɛ, képah ye fɔ̀fíkì, ànɛ̂ prɔ̀prɔ̀ pínɔ́ duke pól, à tahlɩ
yĩ́sesúkú tyí, sépi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ pínɔ́ tyí náh yĩnɛ kè nɛ n nohnɩ yé wrɔ́
sɔkɔ. 4 Sen pĩ́-ńkɛ̃̂ wɛlɔ, ànɛ̂ wɛ̀ntùkùnì̀, ànɛ̂ nɛ́wɑ̃̂n wɛlɔ tɔ náh yĩnɛ sè
nɛ n wil yé vyɛ̃y sɔkɔ. Ǹtɛ pèpɔrɩ pĩ́nɔ́ wɛy ye yé yĩnɛ yè Liyellɛ n kõ.
5 Yé yĩnɛ yè kè pĩ yĩ́ĩ́ nɛ prɔ̀npɩbɩ, ànɛ̂ nónó-á mɛ sĩ̀lkĩ̀nɔ́lɛ Liyel yah, ànɛ̂
yĩ́sesúkú névyelɛ, pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n de n pi Krista tɔ̃́rí ànɛ̂ Liyel tɔ̃́rí
sɔkɔ. Yĩ́sesúkú pínɔ́lɛ, sɑ̃h fálnɔ́ dùkù yɔ́ ye kélɛ. 6 Yé káh yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃
kõ à pɔ yé pilki ǹ sõnɔ prɛ̃̌nìnɛ. Sépi dùkù pínɔ́ ye ńkɛ̃́nɛ n pɔ Liyel kõ
ǎ fɔ̃́hnɔ́ sah ǹ tyí yáhlepu yõ. 7 Képah ye, yé káh nɛ pɩ n soh pélɛ póllɛ.
8 Yé lésõ mɛ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ ǹgbòlɛ. Ǹtɛ núkúnúkú yé mɛ kyòo sɔkɔ yé wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. Kyòo sɔkɔ névye-á n pɩ sɔ̃́, yé tɔ nɛ n pɩ sɛ̃́.
9 Yé náh wɛ di, kyòo sɔkɔ kɔ́lɔ́ ye n pɔ n pɔ pèpɔrɩ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ gbɩ wɛ̃kì
kɔ́lɔ́lɛ, ànɛ̂ gbɩ yónɔ́lɛ. 10 Nɛ̂ tyí-á nɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, yé gbah tɛ̃ kélɛ n pnɛ.
11 Yé káh fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ tyilɛ n pɩ. Yõre náh mɛ sé tyí. Ǹtɛ yé sé gbĩnɛ n wɔ.
12 Tyi nónó-á kénɛ névye mɛ n wɔ̃bɩ n pɩ, sé tyí yɑ̃́hnɔ́ ńtɛ̃ mɛ sennɛ. 13 Ǹtɛ
tyi nónó gbĩ-à wɔ, sépi n nɛ n mɛ kyòo. 14 Yé náh wɛ di, tyi nónó gbĩ-à wɔ,
sé dùkù n nɛ n pnɛ. Képah ye, kè mɛ yónɔ́lɛ nɛ:

«Áwɔ nɛ̂-á mɛ n dɔ, dɔ n yuku.
Yuku n wil lékyî wrɔ́,
Krista kɩ kyòo mɔ á tyí.»

15 Yé yé pɩ dùkùlɛ n kyɔmɩ pallɛ. Yé káh nɛ n pɩ yĩ pĩ́-ńkɛ̃ névye tyí kɔ̃lɛ,
yé nɛ n pɩ yĩ pĩ́pú tyí kɔ̃lɛ, 16 nónó-á tir nɛ̂ pínó yɔ̀bènɔrɩ-à fyɔ̀ wɛ pé tyí,
pě kè pɩ. Yé náh wɛ di, gbĩ nɛ̂ sɔkɔ-á álɛ, kè náh mɛ pallɛ. 17 Képah ye,
yé káh pɩ lékã́m kɛ̃ névyelɛ, ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ dyɔ yĩ́ tɛ̃-á nɛ̂nɛ, yé gbah n tɛ̃
képahlɛ n pnɛ. 18 Yé káh tɔ̃ wɔ kè yé tɛ̃, képah névi tyílɛ n yɩkɩ. Yé yɛ Liyel
Mirki yé tɔkɔ. 19 Yé sɔ̃́rélɛ n mɔ wɛ̃ sɔkɔ yìgbìnì sɔkɔ yè Tɛ̃ ǹgbɛ̃ n gbilki,
yè mó yìlɛ n gbɩ ǹ tyí ǹ Mirki-á nónó dahbɩ yé sɔkɔ. Yé yìlɛ n gbɩ yè Tɛ̃
ǹgbɛ̃nɛ n gbilki yé nnɔ póllɛ. 20 Gbĩ́mɛgbĩ́ ànɛ̂ tyi tyi pól sɔkɔ, yé nɛ n wɛkɩ
Sú Liyel tyí á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩn yõ.

Pɛbɩ ànɛ̂ pé syɔ́-á yĩnɛ pè tɛ̃ sɔ̃ wɛ̃ tyí

21 Yépi nónó-á pɩ Krista yah tíki pípúlɛ, yé nɛ n sah wɛ̃ tyí yõ sɔkɔ. 22 Syɔ́,
yé nɛ n sah yé pɛbɩ tyí yõ, sɔ̃-á yé n sah Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ. 23 Yé náh wɛ di, ɗĩ́
ye sê yɔ̀tɛ̃nɛ sɔ̃-á Kristalɛ ǹ yõ sɛ̃pú tĩ̀nkì yɔ̀tɛ̃nɛ, pépi nónó-á ǹ wil gbɛ̃nsêlɛ
tɛ́ à mɛ pɩ pé pwáhnmɔ-òlɛ. 24 Syɔ́ yĩnɛ pè nɛ n sah pé pɛbɩ tyí yõ tyi tyi
pól sɔkɔ, sɔ̃-á Krista yõ sɛ̃pú tĩ̀nkì n sah ǹ tyí yõ. 25 Pɛbɩ, yé yɛ yé syɔ́ tyí
nɔ yé tyí, Krista yõ sɛ̃pú tĩ̀nkì tyí-á nɔ sɔ̃ ǹ tyí, fɔ́ɔ́ à ǹ min kɔ̃ pé yĩnnɛ.
26 Sɛ̃ ye sɔ̀ à mɛ ké tyí nɛ pé pé yõ sɛ̃pú tĩ̀nkì pɩ yályál Liyel yah, ni sɔkɔ
wèlnwĩ̀lkĩ̀nɔ́ sɔkɔ ànɛ̂ Liyel wɛy gbɔ̀ yõ. 27 Á sɔ̀ mɛ ké tyí nɛ pè pɔ pé yah
sɔkɔ yályál syíi kɛ̃nɛ, ànɛ̂ tĩ̀kĩ̀lĩ-ǹsah kɛ̃nɛ, ànɛ̂ yíkí-ńsah kɛ̃nɛ, ànɛ̂ wényo-
ńsah kɛ̃nɛ pé tyí. 28 Sɛ̃ ye pɛbɩ tɔ yĩnɛ pé syɔ́ tyí nɔ pé tyí pé gblɔ̌y wil
gbɛ̃nsê tyí-á nɔ sɔ̃ pé tyí. Névi nɛ̂ kyɩ tyí-à nɔ ǹ tyí, ǹ gblɔ̌y tyí ye nɔ ǹ tyí.
29 Yé náh wɛ di, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ wil gbɛ̃nsê kɔ̃́ náh ǹnɛ n tɛ̃ dò, tɛ̃ n pyě kélɛ n
pu ńkɛ̃; ǹ tɛ́ kè tɔ̃ n sah n tɛ̃ sɔ̃-á Krista tɔ̃ sah tɛ̃ ǹ yõ sɛ̃pú tĩ̀nkĩ̀lɛ, 30 képah
nɛ̂-á ápilɛ. 31 Képah ye, ɗĩ́ kɩ yal ǹ sú ànɛ̂ ǹ yṹ tnɔ̂, tɛ́ kɩ kwrɔ mɔ ǹ kyɩlɛ,
pé nímí kɩ pɩ wil gbɛ̃nsê núkúlɛ.* 32 Sètĩ̀n sɔ̀ tir ǹgbɛ̃ ye kélɛ. Tɛ́ ńmɔ kélɛ
n yo nɛ kǎh mɛ ké yah mɔ Krista ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃pú tĩ̀nkì tyí. 33 Ǹtɛ kè mɛ ké
yah mɔ yépi tɔ tyí. Yé nénúkù núkú pól syɔ́ tyí yĩnɛ kè nɔ yé tyí yé gblɔ̌y
sɔ̃, syɔ́ nɛ́núkù núkú pól mó yɔ̀yénnɛ n sah pé pɛbɩ yõ.

6

Wɛ̃npì ànɛ̂ pé dúbîpú wɛ̃ tɛ̃ dùkùlɛ

1 Wɛ̃npì, yé nɛ n sah yé dúbípú tyí yõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì kóló sɔkɔ. Képah
ye plɛ. 2 Yɔ̀yénnɛ n sah á sú ànɛ̂ á yṹ yõ. Képah ye tir kɔ̀nsàhnɔ́ gbennɛ,
vyâh kɔ̃nɔ́lɛ tàhlìnɔ́lɛ ké tyí nɛ: 3 Wâh képah pɩ, wáh kɩ mɛ nìvìnì sɔkɔ tɛ́
kɩ min sɛ̃kì wɛ sétáh yõ sɔkɔ.* 4 Dúbípú, yépi tɔ káh yèkwɔrɩlɛ n mɔ yé
wɛ̃npì sɔkɔ. Á yĩnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kìlɛ, yé pélɛ n pu, yè mó kwɔ́nɔ́ pèpɛynɛ
pélɛ n kɔ̃, yè mó pélɛ n vi n mɔ pallɛ.

Yɔ̃bɩ ànɛ̂ pé nátãm wɛ̃ tɛ̃ dùkùlɛ

5 Yɔ̃bɩ, yé nátãm nónó-á sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, yé nɛ n sah pé tyí yõ tíkí ànɛ̂
wĩ́lsyahrɩlɛ ké sɔkɔ. Yé kélɛ n pɩ yã́ryã́r dáhbí-ńkɛ̃nɛ ké sɔkɔ Krista tyí sɔ̃
yé n pɩ kélɛ. 6 Kè káh pɩ á kɩ nɛ pǎh yélɛ n kyɔmɩ képah yĩn sɔ̃ yé n pɩ
kélɛ, á kɩ nɛ névi dyɔ yĩ́ tɛ̃ sɔ̃ yé n yah kɔ̃ pí-ńsahlɛ dɛ́. Yé kélɛ n pɩ Krista
yɔ̃bɩ sɔ̃ yélɛ, yè Liyel dyɔ yĩ́ tɛ̃nɛ n pɩ yé nnɔ póllɛ. 7 Yé tɔ̂lɛ n pɩ pé tyí yé
nnɔ póllɛ, á kɩ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí sɔ̃ yé n pɩ kélɛ, kè káh nɛ n mɛ névi tyí sɔ̃

* 5:31 5.31 Yah n tɛ Yenɛsɩ 2.24. * 6:3 6.3 Yah n tɛ Yálnɔ́ 20.12.

yé n pɩ kélɛ. 8 Yé yé dyɔ sah nɛ n kwnɛ nɛ yé nɛ́núkù núkú póllɛ, nɛ̂-à kɩ
sɔ̃ mɛ yɔ̃lɛ ò, nɛ̂ náh mɛ yɔ̃lɛ ò, tɛ̃-á kɩ ǹ tɔ̃̀ pínɔ́ lédyáhní wɛ n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃
tyí. 9 Yépi nónó-á yɔ̃bɩ nátãmnɛ, yépi tɔ sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ n pɩ pé tyí. Yé káh dírílɛ
n kõ pé yõ sɔkɔ. Yé pĩ nɛ yépi ò, pépi ò, yé pól tyí yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́-á mɛ yĩ̂nyõ sɔkɔ,
nɛ̂-á à náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ n tɔkɔ n pɩ fɔ̃́nfɔ̃́ ǹ ní-òlɛ.

Liyel yõ sɛ̃́-ò mɛ́fwóyîlɛ

10 Ké tyɛ́-ńsah, yé yɛ yé tăhkì nɛ n wil Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ ǹgbɛ̃ tyí. 11 Yé
Liyel mɛ́fwó yî tɔkɔ, sɔ̃nko yè tɛ̃ wɛ sétõ yĩ́nvĩ̀ tyi yah kõ. 12 Yé náh wɛ di,
ápi mɛ́kì náh mɛ ké yah mɔ névye tyí dɛ́. Ǹtɛ kăh mɛ ké yah mɔ nónó
tyí pépi ye pɩ, yɔ̃̀tãmnɛ, ànɛ̂ tăhkìnɔ́lɛ, ànɛ̂ névye fnɛ̀pu nónó-á mɛ tɔ̃̀lɛ n
pɩ kèkõyɔ̃́ fɛ̃́ntũ̂ mɛ̀ sɔkɔ, ànɛ̂ pèkè pɩ pɩ mrɛ́y nónó-á mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ yĩ̂nyõ.
13 Képah ye, yé Liyel mɛ́fwóyî tɔkɔ, sɔ̃nko yòhnpèkè sõ-à pɔ, yè tɛ̃ n wɛ sépɛ
fwo. Képah-à pɩ yé kɩ yĩn gbáhkì núkú yõ. 14 Yé nɛ n mɛ yé gblɔ̌y vi n sah.
Yé yɛ gbɩ yónɔ́ pɩ syĩ kɔ̃lɛ yé tyí, gbɩ wɛ̃̆kì kóló mó pɩ vyɔrɩ fwɔ̀mɔnɩnɛ yé
tyí. 15 Nìvìnì tir nɛ̂-á yèvɩnɩnɛ n kõ, ké yónɔ́ dékè nɛ mɛ yé sɔkɔ yé gbyɛ̂̀h
sɔkɔ lékyêh tyí kɔ̃lɛ. 16 Yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tɛ̃ n yĩn mɛ̀mɛ̀kì swàhkì sɔ̃ yé gbɛ̃̀n
sɔkɔ gbĩ́mɛgbĩ́, yè fɛ̃ pèkè pí-ò pnɛpêl pól swah kélɛ. 17 Yé pwáhnmɔnɔ fɛ̃
n syi á kɩ nɛ vyɔrɩ gbétú sɔ̃ yé kwĩnki, yè mó Liyel wɛy fɛ̃ n syi kèkírkì sɔ̃
Liyel Mirki-á nɛ̂ kõ. 18 Yé yɛ yé Liyel nínɔ́ ànɛ̂ yé Liyel fàlnɔ́ duke pól nɛ n
pɩ Liyel Mirki yah tɛ̃́nɔ́ sɔkɔ gbĩ́mɛgbĩ́. Yé gbah tɛ̃ nɛ n yuku yahlɛ képah
sɔkɔ. Yé Liyellɛ n ni Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkì pól tyí. 19 Yé nírílɛ n pɩ ńmɔ tɔ tyí,
sɔ̃nko Liyel wɛlɔ pèplɔ dahbɩ ń vyãh sɔkɔ mâh n wɛkɩ gbĩ́ nɛ̂nɛ, mè n tɛ̃
n wɛ nìsãh wɛ mè tyípĩ̀llɛ n yo n wah nónó-á mɛ Nìvìnì tir sɔkɔ. 20 Kénɛ
Nìvìnì tir yah yuku yĩn ye kârnnɛ mɔ́nɔ́lɛ ń gbɛ̃̀n tyí wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ yɔ̀.
Yé nírílɛ n pɩ ń tyí ń kõ mè tɛ̃ n wɛ kélɛ n yo nìsãhlɛ kăh yĩnɛ sɔ̃.

Wɛy tɛ́ynɛ

21 Mé mɛ ké tyí nɛ yépi tɔ pĩ ń tyí-á mɛ dùkù nɛ̂nɛ, ànɛ̂ tir nɛ̂-á mé mɛ n
pɩ. Á yũ̂npi Tisyiki nɛ̂-á ń nɛ́nɔ́nínɛ, tɛ́ mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ pallɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, ǹmɔ
kɩ pɔ ń tyí kèdùkù pól yo yé tyí. 22 Ǹmɔ ye wɛ tɛ n tɛkɩ n mɔ ǹnɛ yé tyí nɛ
à kyɩ á tyí kèdùkù yo yé syah à mó yé nɩ sũ.
23 Mé kélɛ n yah n kõ á Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ pè yèvɩnɩ,
ànɛ̂ tyínɔnɔ, ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́lɛ á yũ̂npyé pól kõ. 24 Á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista
tyí-á mɛ nɔ́nɔ́lɛ nónó pól tyí tyɛ́tyɛ́ní kɛ̃̆nɛ, mé kélɛ n yah n kõ Liyel tyí nɛ
à yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ pé tyí.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ Filipi tãn tyí

Tyàh-ǹsah wɛy

1 Ŋ́mɔ Pole ànɛ̂ Timotelɛ, ápi nónó-á Yesu Krista tɔ̃̀npɩbɩlɛ, ápi ye n tɛkɩ
n mɔ sɛ́bɛ́ynɛ Yesu Krista yõ sɛ̃pú pól tyí Filipi kwil sɔkɔ, pépi nónó sɔkɔ
yísyɔ́-á yah tɛ̃pú ànɛ̂ yòhnɩ̀nmɔpulɛ, nónó-á yáhntɔkɔnsàhnɔ́lɛ. 2 Ά kélɛ n
yah n kɔ̃ Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè yɔ̃̀bènɔrɩ ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ
yé kɔ̃.

Pole-á nîrî nɛ̂nɛ n pɩ Filipi kwil Yesu yõ sɛ̃pú tyí

3 Gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ mâh sõ yé tyí sɔkɔ, mè n wɛkɩ Liyel tyí. 4 Gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ mě nírílɛ
n pɩ yé pól tyí nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ, 5 yáh sɔ̃̀npílɛ pɩ ńmɔ yòhnɩ̀nmɔpulɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir
yónɔ́ sɔkɔ, à tɔkɔ ké tyah sõ duku tyí, pópó à pɔ syɩ núkúnúkú tyí. 6 Ŋ́
sɛ̃̀nyĩnɔ mɛ ké yõ sɔkɔ nɛ, Liyel nɛ̂-á tyah tɔ̃̀ pèpɛy mɛ̀nɛ yé nnɔ sɔkɔ, wăh
kɩ yɔ̃ sɔkɔ kɩ kélɛ n tɔ̃ n sah n pɩ, pópó kɩ pɔ syɩ ké píntɛnɔ tyí Yesu Krista
syɩ n pɔ sõlɛ. 7 Yé tyí nɔ yĩ̋ ń tyí. Képah ye, ké yah ye yé pól tyí sõnɔlɛ
ń sɔkɔ sɛ̃̀ntɛ̃̀nɛ. Yépi tɔ vyãh mɛ yɔ̃̀bènɔrɩ mɛ̀ tyí sɔkɔ, Liyel-á nɛ̂nɛ n pɩ
ń tyí wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, ànɛ̂ máh sɔ̃̀ mɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo n wah gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à
kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ gbɩ-á kélɛ. 8 Liyel ye ńmɔ tàrfyɔ̀lɛ nɛ, Yesu Krista tyínɔnɔ
nɛ̂-á mɛ ńmɔ sɔkɔ, képah-á ń nɩ kɔ̃ kè n yɔrɩ yé tyílɛ.
9 Máh mɛ Liyellɛ n ni yé tyí tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, képah ye yɔ̀ nɛ: Tyínɔnɔ nɛ̂-á
mɛ yé sɔkɔ, kè nɛ n yuku yahlɛ, yé kɔ̃ yé pɩ lékɑ̃́m névyelɛ, ànɛ̂ yĩ pɩ̃́púlɛ.
10 Képah sɔkɔ, tyi nónó-á yĩnɛ kal, yé kɩ sépilɛ n yah n tɔkɔ n pnɛ. Képah-à
pɩ, yé kɩ mɛ yályál wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ yé tyí Krista syɩ n pɔ sõlɛ. 11 Képah
sɔkɔ, yé kɩ tyi póllɛ n pɩ gbɩ wɛ̃kɩ̀ yõ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ, Liyel yĩn kɔ̃ kè kɩ
pɩ gblò, tɛ́ kɩ n gbilki.

Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́ yah yúkúnɔ́lɛ

12 Ŋ́ yṹnpyé, mé mɛ ké tyí nɛ yé pĩ nɛ, tir nɛ̂-á ńmɔ yĩni tɛ̃, kăh
yòhnɩ̀nmɔnɔ pɩ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́ yah yúkúnɔ́ sɔkɔ. 13 Yé náh wɛ di, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́
tɔ̃rí kéte nɛ̂ sɔkɔ-á ńnɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, nénpɔ́ tãn pól ànɛ̂ no tɛ́lɔ́ pól pĩ
nɛ, Krista tɔ̃̀ yĩn-á ńnɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. 14 Ŋ́ yṹnpyé-á ńmɔ wɛ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ sɛ̃, wãn mɔ pé kan Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ sɛ̃̀nɔ́ yõ. Kăh pɩ sɛ̃, pé nɩ tɔ̃ gbah syãh,
pè Liyel wɛynɛ n yo tíkí kɛ̃́nɛ. 15 Gbɩ tɛ̃ wɔ ye, túkù mɛ ńmɔ dyɔ yɔ yĩnnɛ
Krista tyílɛ n yo à pé gblɔ̃̀ynɛ n tɔkɔ n pɩ fɔ̃́nfɔ̃́ ńmɔlɛ. Ǹtɛ túkù tɛ̃ wɔ mɛ
kélɛ n yo sõnɔ pèplɔlɛ pé sɔkɔ. 16 Tyínɔnɔ sɔkɔ ye pépi n pɩ képahlɛ. Pè pĩ
nɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir gbɩ yo n wah yĩn-á ńnɛ ásɔ̃̂. 17 Ǹtɛ nónó tɛ̃ wɔ-á Krista tyílɛ n
yo à ńmɔlɛ n fwo, pépi sõnɔ náh mɛ plɛ. Pè mɛ n sõ nɛ páh kɩ wãn mɔ n
pi ńmɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ dénɔ́ yèvyãhrɩ yõ. 18-19 Ǹtɛ képah náh mɛ tir yɔ́lɛ
ńmɔ tyí. Kè sɔ̃ pɩ sõnɔ túkù sɔkɔ ò, kè sɔ̃ pɩ sõnɔ pèpɛy sɔkɔ ò, Krista tyí
tɛ̃ wɔ mɛ n yo. Képah ye, kè mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ ńmɔ tyí.
Tɛ́ ńmɔ pĩ nɛ yépi nírí ànɛ̂ Yesu Krista Mirki yòhnɩ̀nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ, yĩ mɛ̀-á
mɛ n pi ńmɔ pwáhnmɔnɔ wɛ̃kɩ̀ yõ. Képah ye, ń nɩ kɩ tɔ̃ n vɩ n yuku n pi
yahlɛ. 20 Máh mɛ nɛ̂ syɩkɩ tɛ̃ kègbɩlɛ, tɛ́ ń gbɔ̃̀ sàhnɔ́ mɛ ké yõ, képah ye
nɛ, sen káh ń tɛ̃ ń tyípíní yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ póllɛ. Ŋ́mɔ sɛ̃̀nyĩnɔ mɛ ké yõ sɔkɔ
núkúnúkú ànɛ̂ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ nɛ, mâh se wũ min sɔkɔ ò, mâh se ku ò, képah-á

kɩ Kristalɛ n gbilki. 21 Yé náh wɛ di, ńmɔ mɛ́nɔ́ yɔ̃lɛ min sɔkɔ, Krista gbilki
yĩn ye. Tɛ́ kúnɔ́lɛ, yɔ̃re wɛ́nɔ́ ye kélɛ ńmɔ tyí. 22 Ǹtɛ min sɔkɔ tɛ̃̀nɔ́-à kɩ
ńmɔ kɔ̃ mé fɛ̃ tɔ̃̀ wɛ n pɩ n pi yɔ̃re-á mɛ nɛ̂ tyí, mé yĩnɛ mè nɛ̂ tɛ̃ yah n tɔkɔ
wɛ́? 23 Ǹmɔ mɛ tɔ̀tɔ̀ sɔ̃nɔ sɔkɔ. Mé mɛ ké tyí nɛ mé yal kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ
mé n kyɩ n tɛ̃ Kristalɛ, képah tyí mɛ kal ń tyí. 24 Ǹtɛ ń tɛ̃̀nɔ́lɛ min sɔkɔ, yɔ̃
mɛ képah tyí kal yépi yĩnnɛ. 25 Ǹ sɛ̃́nɔ́ mɛ ké yɔ̃, ànɛ̂ mé pĩ nɛ máh kɩ wũ,
kɩ n tɛ̃ n pi yé póllɛ, yé yah yuku yĩn ànɛ̂ yé nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛ yĩnnɛ Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́
sɔkɔ. 26 Képah sɔkɔ, ńmɔ syínpɔnɔlɛ yé tnɔ̂, kè kɩ yé kɔ̃ yé kɩ Yesu Kristalɛ
n gbah n gbilki.

27 Nɛ̂ tɛ̃́-á tah kal, yé yé minnɛ n pɩ à yĩnɛ Krista Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́lɛ. Képah
sɔkɔ, máh kɩ sɔ̃́ pɔ wil yé tyí ò, máh kɩ sɔ̃́ pɔ n wȉl-ǹkɛ̃́nɛ yé tyí ò, mé kɩ
mɛ yé tyílɛ n nohnɩ nɛ yáh mɛ su yĩn gbáhkɩ̀ núkú yɔ̃ sɔ̃nɔ núkúlɛ yé sɔkɔ,
tɛ́ mɛ so wɛ̃ tyí à gbah tɛ̃ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ yah yúkúnɔ́ tyí sɔkɔ. 28 Yé káh
yɛ yé sépɛ́bí kɔ̃ pè yé wore tir yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. Képah sɔkɔ ye pè kɩ pĩ nɛ pé
tyí yɩkɩ yɩkɩ wɛ̃̀kɩ̀ yɔ̃-á pélɛ, tɛ́ yépi-á mɛ pwáhnmɔnɔ wɛ̃̀kɩ̀ yɔ̃. Liyel ye n
pɩ sépi póllɛ. 29 Yé náh wɛ di, Liyel ye yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí yé kɔ̃ yé pɩ Krista
yɔ̃ sɛ̃púlɛ. Tɛ́ kè náh yĩn ǹ yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ ó tyí dɛ́, yé kɩ tɔ̃ yèvyãhrɩ tɔ wɛ n pɩ n
pi ǹmɔ yĩnnɛ. 30 Yépi ye mɛ mɛ́kɩ̀lɛ n fwo Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yah yúkúnɔ́ tyí sɔkɔ
ńmɔ tyí kɔ̃lɛ, sɔ̃́-á lésɔ̃ yé ń wɛ mé mɛ ké mɛ́kɩ̀lɛ n fwo. Tɛ́ ńmɔ mɛ yɔ̃ sɔkɔ
sɛ̃ kélɛ. Yépi ńtɛ̃ pĩ́nɔ́ mɛ ké sɔkɔ ó.

2

Krista gblɔ̃̌y tîkînmɔnɔlɛ ànɛ̂ ǹ nɛ́-ǹgbɛ̃ dùkùlɛ

1 Yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Kristalɛ, kè mɛ sɔ̃́rélɛ n mɔ yé sɔkɔ. Ǹ tyínɔnɔ
nɛ̂-á yé sɔkɔ, kè mɛ yé nnɔlɛ n sũ. Yé wrɔ́ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Liyel Mirkilɛ.
Yé mɛ wɛ̃ yãmnɛ n yah, tɛ́ mɛ pèpɔrɩlɛ n pɩ wɛ̃ tyí. 2 Kǎh pɩ sɛ̃, núkúnúkú
tɛ̃̀nɛ, yé nɛ n sah núkú yɔ̃. Tyínɔnɔ dùkù núkú yĩnɛ kè nɛ n mɛ yé sɔkɔ,
yè mó yé fɔkɔ táh ànɛ̂ yé sɔ̃nɔ pɩ núkúlɛ. Yâh képah pɩ, nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ye yé kɩ mɔ
yĩ́ĩ ńmɔ sɔkɔ. 3 Yé káh tir yɔ́ ńtɛ̃̀nɛ n pɩ wɛ̃ fwónɔ́ sɔkɔ. Yé káh yé gblɔ̃̌ynɛ
n wɛ̃kɩ. Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n tiki n mɔ, yè mó no tɛ́lɔ́lɛ n tɔkɔ n pɩ fɔ̃́nfɔ̃́ yé
gblɔ̃̌ynɛ. 4 Yé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ káh nɛ n yah ǹ yɛ̃́ngbɛ̃́ tyi ó tyí dɛ́, yé nɛ n sɔ̃ n
kal no tɛ́lɔ́ tyí sɔkɔ.

5 Sɔ̃nɔ nɛ̂ dùkù-á sɔ̃̀ mɛ Yesu Krista sɔkɔ, yé yɛ kénɛ sɔ̃nɔ dùkù nɛ̂ mɛ
yépi tɔ sɔkɔ.
6 Ǹmɔ mɛ núkúlɛ Liyellɛ,
tɛ́ nɛ̂-á yĩnɛ ǹnɛ, à náh sɔ̃̀ mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ káhkáh.
7 Ǹtɛ à sépi pól wɛ yɛ
tɛ́ ǹ gblɔ̃̌y pɩ yɔ̃lɛ,
à ǹ gblɔ̃̌y pɩ névilɛ.
No pól sɔ̃̀ ǹnɛ n pnɛ névilɛ.
8 À ǹ gblɔ̃̌y tiki mɔ
à n sah Liyel tyí yɔ̃,
à syi pɔ dahnɩ yɔ̃ kũ ku.
9 Képah ye, Liyel mɛ ǹmɔ dɔkɔ sah kal no póllɛ,
tɛ́ yĩ́n-ńsah ǹgbɛ̃nɛ à kɔ̃ kal no tɛ́lɔ́ póllɛ.
10 Képah sɔkɔ, yî nónó pól-á mɛ yî̂nyɔ̃ sɔkɔ,
ànɛ̂ sétáh yɔ̃, ànɛ̂ lékókwȋl,

sé pól kɩ sé gbètukunɔ di Yesu yah sɔkɔ,*
11 tɛ́ kɩ n yo nɛ Yesu Krista-á TƐ̀ ǸGBƐ̃NƐ,
Sú Liyel yĩn kɔ̃ kè kɩ n gbilki.

Yesu yõ sɛ̃pú-á yĩnɛ pè nɛ n pɩ sɔ̃

12 Ń nɛ́nɔ́nɔ́, máh sɔ̀ mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ tɛ́ yé mɛ n nohnɩ sɔ̃ ń tyí gbĩ́mɛgbĩ́,
núkúnúkú mé náh mɛ yé wrɔ́, ǹtɛ mé kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ yé wãn
mɔ sɛ̃ yé nòhnìnɔ́ yõ. Yáh fyɔ̀ pwah mɔ, yé tɔ̀lɛ nɛ n pɩ tíkí ànɛ̂ wílsyahrɩ
sɔkɔ képah yĩnnɛ. 13 Yé náh wɛ di, Liyel ye n dahbɩ yé sɔkɔ tɔ̀ pínɔ́ dékèlɛ
à yĩnɛ ǹmɔ-á mɛ ké tyí sɔ̃, ǹ tɛ́ ké pínɔ́ tɛ̃́nwɛnɔlɛ yé kɔ̃ yě kélɛ n pɩ à yĩnɛ
ǹmɔ-á mɛ ké tyí sɔ̃. 14 Yé tyi póllɛ nɛ n pɩ wɛ̀nkyɔ̃ wɛ́kí-ńkɛ̃́nɛ, ànɛ̂ yékâb
kɛ̃́nɛ. 15 Képah sɔkɔ, yé kɩ pɩ pèkè kɛ̃ névyelɛ, pè náh wɛ́nyo-ńsah wɛ n
pi yé tyí. Yé kɩ pɩ Liyel wɛ̃́npìlɛ, lékàh kɛ̃ névyelɛ kèkõyɔ̃́ névye wrɔ́, pépi
nónó-á yĩ́nvì ànɛ̂ nɛ́pêl ó pé tôɔ́. Yépi yĩnɛ yè pɩ kyòolɛ pé tyí, sɔ̃-á ńwɔ̃
kèpyelɛ kyòo yĩ̂nyõ sɔkɔ. 16 Tɛ́ wɛy nɛ̂-á minnɛ névyelɛ n kɔ̃, yé képah yo
pé tyí. Képah-à pɩ, kè kɩ pɩ yõ yɔ̃nɔ́lɛ ńmɔ tyí Krista syɩ n pɔ sõlɛ. Tɛ́ kè
kɩ tɔ̃ kè wɛ̃kɩ nɛ máh yèvyãhrɩ ànɛ̂ tɛ̃̀n nónó pɩ sɔkɔ, sè náh pɩ yõ kɛ̃́nɛ.
17 Yépi-á yèvyãhrɩ nɛ̂ pɩ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ yĩnnɛ, ńmɔ-à kɩ sɔ̃ mɛ yĩnɛ mè n
ko n pɩ sárkálɛ à tahlɩ képah tyí ò, nìvìnì ye kélɛ ńmɔ tyí. Tɛ́ mé mɛ ké
nìvìnì sɔkɔ yé tɔlɛ. 18 Yépi tɔlɛ, yé nɛ n mɛ nìvìnì sɔkɔ, yè ké nìvìnìnɛ n
pɩ ńmɔlɛ wɛ̃ tyí.

Timote ànɛ̂ Yepafroditi tyîpínìnɛ

19 Ńmɔ gbɔ̀ sàhnɔ́ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ nɛ máh kɩ Timote tõ yé tyí kè náh
tɔ̃ n mo n pi. Képah sɔkɔ, wàh kɩ kyɩ yah yé tyí tɛ́ ǹ syɩ, à kɩ pɔ yé tyí
kèdùkù wɛ yo ń syah ń nɩ kɔ̃ kè kɩ de. 20 Yé náh wɛ di, ǹmɔ ó mɛ ńmɔ tyí
nɛ̂ nɩ-á mɛ n yɔrɩ yé tyílɛ ńmɔ tyí kɔ̃lɛ. 21 No tɛ́lɔ́ pól tɛ̃ wɔ mɛ n yah pé
yɛ̃́ngbɛ̃́ tyi ó tyí, pé dyɔ náh mɛ n kwnɛ Yesu Krista tɔ̀ tyílɛ. 22 Ǹtɛ Timotelɛ,
yépi ńtɛ̃ pĩ nɛ tyîpínì sɔkɔ-á à kè wɛ̃kɩ nɛ, tɔ̀npɩ pèpɛy-á pélɛ. À ǹ gblɔ̆y
kɔ̃ Nìvìnì tir yónɔ́ tɔ̀ sɔkɔ ńmɔlɛ wɛ̃ tyí, sɔ̃-á wɛ̃́npir tɔ̀lɛ n pɩ ǹ sú tyí.
23 Képah ye, ń tyí-à kɩ fyɔ̀ pɔ sah gbáhkì núkú yõ, ǹmɔ ye mé mɛ n yah nɛ
máh kɩ núkú tõ yé tyí. 24 Ń sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké yõ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbɔ̀ yõ, ńmɔ ńtɛ̃
tɔ-á kɩ pɔ yé tĩ̀nnɛ kè náh n mo n pi.
25 Ǹtɛ mé kè wɛ, mé yĩnɛ mè ń yṹnpi Yepafroditi kɔ̃ à ǹ syɩ n yuku yé
tĩ̀nnɛ. Ń kɔ́-ò ye ǹnɛ, tɔ̀ núkú pípú ànɛ̂ mɛ́kì núkú fwópú tɔ̃ álɛ. Yépi ye
ń fyã̀hnɔ́ wɛ, tɛ́ à wilki tɔ̃ ń tyí à pɔ ń yohnɩ mɔ. 26 Yé pól wɛ dékè mɛ à
tɛ̃ yĩ́í, tɛ́ yáh noh ǹ yɔ́nɔ́ tyí sɔkɔ, kè mɛ yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ ǹ tyí. 27 Kègbɩ yõ, à sɔ̀
mɛ n yɔ. Fárkɔ fárkɔ à náhkɩ ku. Ǹtɛ Liyel mɛ ǹ yãm yah. Tɛ́ kè náh pɩ
nɛ ǹmɔ ó yãm sɔ̃ à yah dɛ́, ńmɔ tɔ yãm ye à yah wãn kɔ̃ kè náh n mɔ n
pi ń yèkwɔrɩ yõ. 28 Képah ye, mé kɩ à kɔ̃ à kɩ ǹ syɩ yuku súú yé tĩ̀nnɛ, yé
kɔ̃ yáh kɩ à wɛ, kè pɩ nìvìnìnɛ yé tyí ńtɔ̃, kwâh mó wilki ńmɔ tɔ yèkwɔrɩ
sɔkɔ. 29 Képah ye, yé à tɛ̃ plɛ nìvìnì sɔkɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩnnɛ, yè mó sɛ̃́nknɔ
névyelɛ nɛ n sõ. 30 Yé náh wɛ di, Krista tɔ̀ yĩn ye à ku farkɩ. Yépi-á nɛ yé
ńmɔ yohnɩ n mɔ yî nónónɛ, tɛ́ yé náh fɛ̃ n pɔ sélɛ ń kɔ̃ n pi yé gblɔ̆y, ǹmɔ
fɛ̃ syi kũ dlo gbal à sè syi pɔ ń kɔ̃.

* **2:10** 2.10 - Yah n tɛ Yesayi 45.23.

3

Kɔ́lɔ́ pèpɛynɛ Liyel yah sɔkɔ

1 Ń yű̃npyé, yé nɛ mɛ nìvìnì sɔkɔ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ yĩnnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ.
Máh tyi nónó yo sɔkɔ tɛ yé tyí, kè náh mɛ kwlɔ́nɔ́lɛ ń tyí kɩ tɔ̃ ń syɩ sè
wãrkɩ tɛkɩ mɔ yé tyí. Képah ńtɛ̃ ye kɩ yépi yohnɩ mɔ yékɩ tɛ̃ wɛ̃kì pèpɛy
yõ. 2 Yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ tɔ̃̀ntùkù pípúlɛ, kénɛ pãhlɔlɛ, pépi nónó kɔ̃̀kè
kɔ̃̀nɔ́-á wil fɩ̃́ yɔ́ ó kã̀mnɔ́lɛ. 3 Ké gbɩ tɛ̃ yõ, ápi wɔ ye kõ kɔ̃̀kè pèpɛynɛ,
képah nɛ̂-á Liyel yĩn gbílkínɔ́lɛ ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ. Kè mɛ yõ yɔ̃nɔ́lɛ á tyí áyáh
wɛ kwrɔ mɔ Yesu Kristalɛ tɛ́ á náh mɛ á gbɔ̃̀ sah á gblɔ̌y yõ. 4 Ǹnî yɔ́ tɛ̃́-à
fyɔ̀ fɛ̃ ǹ gbɔ̃̀ sah n pi ǹ gblɔ̌y yõ, gbɩ kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ wɛ ńmɔ tyí kal tɛ̃̀nɛ kɩ ń
gbɔ̃̀ sah ń gblɔ̌y yõ, 5 ńmɔ nɛ̂-á kõ ń dúbínɔ́ sèpı̃̀n kwǎrtɔ̃-ò sõlɛ, tɛ́ mó tɔ̃
pɩ Yisrayel nɛynɛ à wil Bɛ̃nsyamɛ yı̃̀kı̀ sɔkɔ. Yebreke ye ńnɛ, ń dúbípúlɛ
Yebreni ye pélɛ. Nsyifunɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀l kɔ́pú nónó-á pè n ye Farisi
wɛ̃kì kɔ́púlɛ, pépi sɔkɔ nɛy yɔ́ ye sɔ̃̀ ńnɛ.* 6 Tɛ́ à yuku gbáhntɛ̃nɔ tyí tı̃̀nnɛ
kénɛ wã̀l kɔ́lɔ́ sɔkɔ, mé sɔ̃̀ mɛ Yesu yõ sɛ̃́pú tı̃̀nkı̀lɛ n fõh. Á tɔ̃ yuku kénɛ
wã̀l kɔ́lɔ́ tyí tı̃̀nnɛ, nɛy náh sɔ̃̀ fɛ̃ lékàhlɛ n kõ n pi. 7 Ǹtɛ kénɛ tyi nónó-á
sɔ̃̀ mɛ yõre tyilɛ ńmɔ tyí, núkúnúkú mé mɛ pɔ sè wɛ syíkínɔ́ tyilɛ Krista
yĩnnɛ. 8-9 Gbɩ yõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista wɛ́npı̃nɔ-á pɩ pèpɔrɩ ǹgbɛ̃ nɛ̂nɛ ńmɔ
tyí, képah yĩnnɛ mé mɛ tyi nɔ́pi póllɛ n yah syíkínɔ́ tyilɛ. Mé mɛ ké tyí nɛ
mé pɩ Krista tyílɛ, ànɛ̂ ń wrɔ́ mó kwrɔ mɔ ǹnɛ. Képah ye ń kõ mé fɛ̃ syi
ń náh vi tyi pól kõ, tɛ́ sé póllɛ n yah tũ̀ yõ yı̂ tyí kõlɛ. Mé náh tɔ̃ mɛ n sõ
nɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀l kɔ́lɔ́-á pɩ ńnɛ tómm dɛ́. Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye mé
pɩ tómm. Liyel ye n pɩ névilɛ tómm Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ. 10 Ǹmɔ-á mɛ
nɛ̂ tyí képah ye yɔ̀ nɛ, mé Krista pı̃ ànɛ̂ tǎhkì nɛ̂-á yilki mɔ ǹ lékólɛ, ànɛ̂ ń
vyãh mó wɛ ǹ yèvyãhrɩ pínɔ́ sɔkɔ, mé mó n pɩ ǹ tyí kõlɛ ǹ ku dùkù sɔkɔ.
11 Képah sɔkɔ, ń sõnɔ kɩ mɛ ké yõ nɛ ń tɔ lékó-á kɩ pɔ n yilki n mɔ n pi.
12 Kè náh mɛ á kɩ nɛ nɛ̂-á mé n yah n kõ mé sɔ̃ kè wɛ tɛ, ànɛ̂ ń tyí sɔ̃
pɛkɩ syɩ ké yı̃̀n tyí dɛ́. Ǹtɛ mé mɛ yɔ̃ sɔkɔ ń tólɔ́lɛ nɛ mé gbah n tɛ̃ mé kè
wɛ, képah nɛ̂ yĩn-á Krista ń ye pɩ ǹmɔ ó tyílɛ. 13 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́ ń yű̃npyé, kè náh
mɛ á kɩ nɛ ńmɔ sɔ̃ kè wɛ tɛ. Ǹtɛ nɛ̂-á mé mɛ n pɩ, kè wɛ yɔ̀: Tyi nónó-á
sɔkɔ tɛ, mě ń dyɔ mɔ n fwɔ sépi tyílɛ, ǹ tɛ́ yah tı̃̀n tyílɛ n yĩkɩ. 14 Mé mɛ n
to ké yı̃̀nnɛ n yĩkɩ yõre wɛ yĩnnɛ Liyel-á álɛ n ye nɛ á pɔ nɛ̂ syi yı̂̃nyõ, Yesu
Krista gbɔ̃̀ yõ. 15 Ápi nónó pól Yesu yõ sɛ̃́nɔ́-á de yĩn, sɛ̃ ye á yĩnɛ à nɛ n sõ.
Ǹtɛ sõnɔ káhkí-à kɩ se mɛ yé sɔkɔ tir yɔ́ tyí sɔkɔ, Liyel kɩ tɔ̃ képah dùkùlɛ
yé wɛ̃kɩ. 16 Kàh kɩ sɔ̃ n pɩ sɔ̃, áyáh mɛ n kɔ wɛ̃kì nɛ̂ yõ à pɔ syɩ núkúnúkú
tyí, á ye yɔ̃ sɔkɔ nɛ n yuku yahlɛ képah ó yõ.
17 Ń yű̃npyé, yé ńmɔlɛ n yah n pɩ. Áyáh pɩ dùkù nɛ̂ wɛ̃kɩ, nónó-á mɛ
képah wɛ̃kìlɛ n kɔ, yé pépilɛ n yah n pɩ. 18 Mé ye kè yo sɔkɔ tɛ yé tyí
gbáhyı̃́ náhnáhlɛ, tɛ́ tɔ̃ mɛ ń syɩ kélɛ n yo yé tyí gbní sɔkɔ núkúnúkú nɛ,
Yesu Krista dahnɩ yõ kúnɔ́-á nɛ̂nɛ n pɛkɩ, névye náhnáh pɩ dùkù-á mɛ kélɛ
n wɛ̃kɩ nɛ pǎh mɛ kélɛ n fwo. 19 Pépi tyí-á kɩ pɔ n yɩkɩ n pi ké tyɛ́-ńsah
sɔkɔ. Pé kèkùrn-á pɩ pé líyellɛ. Tir nɛ̂-á sennɛ pè tɛ̃ n pi, pè n nɛ mɛ pé
gblɔ̌ynɛ n gbilki képah sɔkɔ. Kèkõyɔ̃́ yı̂ ó tyí-á pépi n nɛ n sõ. 20 Ápi tɛ̃ wɔ
sú fɔ̃́ mɛ yı̂̃nyõ sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á á pwáhnmɔ-ò nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Kristalɛ,

---

* **3:5** 3.5 - Nsyifunɔ póllɛ, Yisrayel no ye pélɛ. Yisrayel no póllɛ mó, Yebreni ye pélɛ.

à kɩ n wil n pɔ n pi, áyáh mɛ ǹmɔ nênɛ n dɛkɩ. 21 Ápi wil gbɛ̃́nsê nɛ̂-á sohkɩ
kɛ̃́nɛ, à kɩ pɔ kè vi mɔ pɩ ǹmɔ wil gbɛ̃́nsê tyí kɔ̃lɛ, nɛ̂-á gbílkínɔ́ mɛ n sah
ké yõ. Ǹ tɛ̃́npnènɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye à kɩ pɩ képahlɛ, nɛ̂-á yíyìn pól kɔ̃ sè n sah ǹ
tyí yõ.

4

1 Képah ye ń yṹnpyé pèplɔ, yé gbah n tɛ̃ sɛ̃́ntɛ̃nɛ yè yé sõnɔ sah yĩ́ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ yõ. Ń nénɔ́nɔ́, yé wɛ dékè mɛ ń kah tɛ̃. Yépi ye ńmɔ nìvìnì yõlɛ, ànɛ̂
yépi ye yɔ̃ ńmɔ yõlɛ.

Pole-á vìnmɔnɔ nɛ̂ kɔ̃

2 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Yevodi ànɛ̂ Sɛ̃tisyi tyí nɛ, pè pé wrɔ́ kwrɔ n mɔ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ wɛ̃kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ. 3 Té áwɔ nɛ̂-á tɔ̃̀ núkú pí-ò pèpɛynɛ ńmɔlɛ, mé kélɛ
n yah n kɔ̃ á tyí nɛ á Yevodi ànɛ̂ Sɛ̃tisyi yohnɩ n mɔ pé wrɔ́ kɔ̃ kè kwrɔ n
mɔ. Yah, syɔ́ yísyɔ́ ye pélɛ, nónó-á so mɔ ńmɔ tyí á gbah tɛ̃ Nìvìnì tir yah
yúkúnɔ́ tyí sɔkɔ. Klema tɔ sɔ̃̀ mɛ pélɛ, ànɛ̂ ń tɔ̃̀ núkú pípú tɛ́lɔ́lɛ, pépi nónó
yni-á mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ tyé-ńkɛ̃ min névye yni sɛ́bɛ́y sɔkɔ.

4 Yé nɛ n mɛ nìvìnì sɔkɔ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ yĩnnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ gbĩ́mɛgbĩ́.
Mé kélɛ n tɔ̃ n yo yé tyí, yé nɛ n mɛ nìvìnì sɔkɔ. 5 Yé yah, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ pɔ́nɔ́ mɛ
yúkɛy. Yé yɛ no pól yélɛ n pnɛ népéplɔ tyí sɔkɔ. 6 Yé káh n yɛ yé yáh-ńsah
tyɛ tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ. Tɛ́ tyi tyi pól sɔkɔ, kwâh nɛ̂ yétɔ̂-à yé tɛ̃, yé kè ni Liyel
tyí nírí pínɔ́ sɔkɔ, yè mó wɛkɩ ǹ tyí ǹ pèpɔrɩ pínɔ́ yĩnnɛ. 7 Képah sɔkɔ, ǹ
yèvɩnɩ nɛ̂-á kǎn pɩ névi sõnɔlɛ, képah kɩ yáh-ńsah tyɛ́nɔ́ yah kɔ̃ dénɔ́lɛ yé
nnɔ ànɛ̂ yé sõnɔ sɔkɔ, yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ.

8 Nɛ̂-á mé kɩ yo yé tyí ké tyé-ńsah sɔkɔ ń yṹnpyé, tyi nónó-á mɛ gblɔlɛ, tɛ́
yĩnɛ gbílkínɔ́lɛ, ànɛ̂ tyi nónó-á mɛ tómtóm tɛ́ mɛ yályál, ànɛ̂ tyi nónó tyí-á
kɩ fɛ̃ nɔ névi tyí tɛ́ à kɩ sè fɛ̃ syi, ànɛ̂ tyi nónó-á mɛ tyípénàllɛ tɛ́ mɛ n mɔ n
kɔ̃, yé yɛ sépi ó nɛ mɛ yé sõnɔ sɔkɔ. 9 Yáh tyi nónó sãh ńmɔ tyí, tɛ́ nónó wɛ
tɔkɔ ńmɔ tyí, ànɛ̂ yáh tyi nónó noh ńmɔ tyí, tɛ́ ń wɛ mé mɛ tyi nónónɛ n
pɩ, yé nɛ n kɔ sépi wɑ̃̀l yõ. Képah sɔkɔ, Liyel kɩ mɛ yélɛ ǹmɔ nɛ̂-á yèvɩnɩnɛ
n kɔ̃.

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Filipi kwil tãn tyí, pé pèpɔrɩ pínɔ́ tyí sɔkɔ

10 Mé nìvìnì ǹgbɛ̃ wɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ, yáh sɔ̃́npílɛ tɛ̃ wɛ kè wɛ
wɛ̃kɩ ńtɔ̃ nɛ ń tyí-á mɛ tah yé tyí. Ń tyí sɔ̃̀ mɛ tah yé tyí, ǹtɛ yé náh sɔ̃̀
mɛ syɔ̃-ǹsah wɛ à fɛ̃ kélɛ ń wɛ̃kɩ. 11 Kè náh pɩ nɛ ń fyɑ̃̀hnɔ́ sɔ̃ ń kɔ̃ mé
képahlɛ n yo dɛ́. Máh nɛ̂ sãh képah ye yɔ̀ nɛ, kè sɔ̃ dùkù nɛ̂ ólɛ, kè n nɛ n
mɛ yĩ́nénɔ́lɛ ńmɔ tyí. 12 Mé ń minnɛ n pɩ n pnɛ yãm sɔkɔ, tɛ́ mó tɔ̃ kélɛ
n pɩ n pnɛ tahrɩ sɔkɔ. Tyi pól sɔkɔ ànɛ̂ duke duke pól sɔkɔ, ńmɔ n fɛ̃ ń
minnɛ nɛ n pɩ. Kàh se tɛ̃kɩ sɔkɔ ò, kàh se kwɛkɩ sɔkɔ ò, mé ń gblɔ̃̌y dar
mɔ sépi póllɛ. Mé ń minnɛ n pɩ n pnɛ tahrɩ sɔkɔ, tɛ́ mó tɔ̃ kélɛ n pɩ n pnɛ
fyɑ̃̀hnɔ sɔkɔ. 13 Mé kɩ fɛ̃ tyi pól pɩ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ, ǹmɔ nɛ̂-á tǎhkìlɛ
ńnɛ n kɔ̃. 14 Ǹtɛ képah fyé yõ, yé pɩ plɛ gbɔ̃̀ dáhbínɔ́lɛ ń tyí ń yèvyɑ̃hrɩ gbĩ́
sɔkɔ. 15 Filipi tãn, yépi ńtɛ̃ pĩ́nɔ́ mɛ ké sɔkɔ nɛ, Nìvìnì tir yɔ́nɔ́ tyah gbĩ́nɛ
yé tĩ̀nnɛ, gbĩ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ mé yal Masedonɩ sɔkɔ, à wil yépi tyí sɔkɔ yépi nónó-á
pɩ soh ńmɔlɛ à kwâhlɛ ń kɔ̃, tɛ́ kwâh wɛ syi ń tyí, Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkì yɔ́
ńtɛ̃ náh tɔ̃ kwâhlɛ ń kɔ̃. 16 Gbĩ́ nɛ̂ ńtɛ̃ fyé-á sɔ̃̀ mé mɛ Tesaloniki kwil sɔkɔ,
gbáhyĩ́ núkú ó náh yé tɛkɩ mɔ ń tyí yòhnìnmɔnɔlɛ. 17 Kè náh mɛ á kɩ nɛ

mé sɔ̃ mɛ ké tyɩ́ nɛ, yé yîlɛ nɛ n yĩ ńnɛ n kɔ̃ dɛ́, ǹtɛ mé mɛ ké tyɩ́ nɛ wãn
mɔ yé pèpɔrɩ pɩ́nɔ́ yõre wɛ́nɔ́ yõ. 18 Yáh yî nónó pól tɛkɩ mɔ ń tyí, mé sè
wɛ syi, kwâh yɔ́ ńtɛ̃ náh tɔ̃ mɛ ń tɛkɩ. Yepafroditi-á fyɔ̀ pɔ yòhnɩ̀nmɔnɔlɛ ń
kɔ̃, nɛ̂-á yé à kɔ̃ nɛ à pɔ ń kɔ̃, mé núkú pɩ kwâh nɛ́tɛ̃́nɛ. Kénɛ yòhnɩ̀nmɔnɔ
mɛ̀nɛ, tyípépɛ̌y ye kélɛ Liyel yah sɔkɔ, wǎh nɛ̂ fɛ̃ syi, tɛ́ ké tyɩ́ nɔ ǹ tyɩ́.
19 Ǹ́mɔ Liyel nɛ̂-á tahrɩlɛ ǹ tyɩ́ tyɛ́tyɛ́nɩ́ kɛ̃́, à kɩ syɔ̃ Yesu Krista tyɩ́, kɩ yé
yétɔ̂̃ yî póllɛ yé kɔ̃. 20 Gbílkínɔ́ nɛ n sah ápi Sú Liyel yõ gbĩ́mɛgbĩ́. Amiina!
21 Yesu Krista yĩn yõ, yé wɛynɛ Yesu yõ sɛ̃́pú nɛ́núkù núkú pól kɔ̃ ń tyí
. Ń yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃́pú nónó-á mɛ ńnɛ ásɔ̂̃, pé tɔ n wɛkɩ yé tyɩ́. 22 Yesu
yõ sɛ̃́pú pól n wɛkɩ yé tyí, ké dú dɔkɔ nónó-á mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Sesar tyí
ásɔ̂̃ sɔkɔ.
23 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yɔ̃̀bènɔrɩlɛ nɛ n pɩ yé pól tyí.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ Kolɔsɩ tãn tyí

Pole wɛ́kɩ́nɔ́lɛ Kolɔsɩ tãn tyí

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á pɩ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ à yı̃nɛ Liyel nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ, ńmɔ
ànɛ̂ á yṹnpi Timote ye 2 n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ yépi tyí, yépi nónó-á pɩ
Liyel nolɛ Kolɔsɩ kwil sɔkɔ, tɛ́ pɩ á yṹnpyé Krista yõ sɛ̃́pú kègblɔlɛ yé wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ. Ǻ kélɛ n yah n kɔ̃ á Sú Liyel tyí nɛ, à
yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí à mó yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.

Pole mɛ wɛynɛ Liyellɛ n kɔ̃

3 Liyel nɛ̂-á á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista Súlɛ, gbı̃́mɛgbı̃́ áyâh ǹnɛ n ni, à n nɛ n
wɛkɩ ǹ tyí yé tyí sɔkɔ. 4 Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́ nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ, ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃́pú
tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ, á sé tyí yɔ́nɔ́ noh. 5 Gbɩ wɛy nɛ̂-á Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛynɛ,
ké yı̃́nı́ntɛ̃nɔ gbennɛ yé tyí, képah sɔkɔ ye yé noh kélɛ nɛ gbɔ̃̀ sàh-ǹsah yɔ́-á
mɛ yé tyí yı̃̂nyõ sɔkɔ, tɛ́ mɛ yé gbõ sah ké yõ. 6 Kénɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir mɛ̀-á yı̃ni
tɛ̃ yépi tyí gbı̃́ nɛ̂nɛ, kǎh sɔ̃̀ mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ n tɔ̃ mɔ kèkõyɔ̃́ tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól sɔkɔ
sɔ̃̀, sɛ̃́ kélɛ yépi tɔ tı̃̀nnɛ, à tɔkɔ sõ nɛ̂-á yé kè pı̃ kègbɩ yõ sɔkɔ nɛ Liyel-á
yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí. 7 Ǻpi nénɔ́ní Yepafratɩ nɛ̂-á mɛ tɔ̃̀ núkúlɛ n pɩ ápilɛ,
ǹmɔ ye kɔ̃ yélɛ kwɔ́nɔ́ mɛ̀nɛ. Krista tɔ̃̀npɩ nɛ́gbí ye ǹnɛ nɛ̂-á mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ
yépi tyí. 8 Liyel Mirki-á tyínɔnɔ nɛ̂ dahbɩ yé sɔkɔ, à ké tyí yo á tyí.
9 Képah ye, ápi tɔ-á yé tyí noh sõ nɛ̂nɛ, à tɔkɔ lésõ tyí, á náh mɛ yal mɔ
nírí pínɔ́lɛ yé tyí. Ǻ mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ à ǹ dyɔ yı̃́ı̃nɛ yé wɛ̃kɩ
pallɛ, yı̃́pı̃̂ ànɛ̂ lékɛ̃́m gbɔ̃̀ yõ nónó-á n wil ǹ Mirki tyí. 10 Képah sɔkɔ, yé kɩ
tɛ̃ wɛ n kɔ à yı̃nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kɩ̀lɛ, kɩ ǹ dyɔ yı̃́ı̃ tyilɛ n pɩ gbı̃́mɛgbı̃́. Yé kɩ
tyípéplɔ duke póllɛ n pɩ, tɛ́ kɩ Liyellɛ n gbah n pı̃ n yuku yahlɛ. 11 Ǻ mɛ
kélɛ n yah n kɔ̃ ǹ tyí nɛ à tǎhkɩ̀lɛ yé kɔ̃ tyi tyi pól sɔkɔ, ǹ tɔ̃́rí tǎhkɩ̀ gbɔ̃̀
yõ, sɔ̃nko yé fɛ̃ tyi póllɛ n sro. 12 Yé wɛkɩ Sú Liyel tyí nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á
tɛ̃́nwɛnɔlɛ yé kɔ̃ yé vyãh kɔ̃ kè wɛ ǹ pèpɔrɩ wɛ́nɔ́ sɔkɔ, wǎh képah nɛ̂ yah
sah ǹ tɔ̃́rí kyòo sɔkɔ kɩ névye kɔ̃, nónó-á mɛ ǹ tyí yõ. 13 Ǻ ye á yɔrɩ tɛ̃ syi
fɛ̃́ntũ̂ tǎhkɩ̀ gbɔ̃̀, tɛ́ á dah mɔ ǹ nɩdɛ̀ Pídı̃́ tɔ̃́rí sɔkɔ. 14 Kénɛ Pídı̃́ gbɔ̃̀ yõ ye
á pwáhnmɔnɔ wɛ, tɛ́ á tyípêl mɛ yɔ̃ mɔ á tyí.

Krista ye yı̂yı̀n pól Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ

15 Liyel nɛ̂-á à náh n wɛ yı̃́nɛ, Krista mɛ ǹmɔ tyí kɔ̃lɛ.
Ǹmɔ ye Liyel Pi gbennɛ. Ǻ mɛ Liyel gbɛ̃̌npɩnɔ pól yõ.
16 Yé náh wɛ di, ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ ye yíyı̀n pól mɔ.
Kè se yı̃̂nyõ sɔkɔ ò, kè se sétáh yõ sɔkɔ ò,
kè se yî nónó-á n wɛ yı̃́nɛ ò, kè se nónó náh n wɛ yı̃́nɛ ò,
kè se mréy tǎhkɩ̀nɔ́lɛ ò, kè se névye fnɛ̀pulɛ ò, kè se yɔ̃̀tãmnɔ́lɛ ò, kè se
tɔ̃́rí yõ névyelɛ ò,
ǹmɔ gbõ yõ ye pé pól mɔ, ànɛ̂ pé pól mɛ ǹmɔ tyí yõ.
17 Ǹmɔ yíyı̀n pól dyah tɛ̃,
yíyı̀n pól mɛ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ.
18 Yesu yõ sɛ̃́pú tı̃̀nkı̀ yɔ̃tɛ̃ ye ǹmɔlɛ, pépi nónó-á ǹ wil gbɛ̃́nsêlɛ.
Ǹmɔ ye tyàh-ǹsahlɛ,

ǹmɔ lékó ǹgbò ye yilki mɔ,
sɔ̃nko ǹmɔ pɩ gbennɛ tyi tyi pól sɔkɔ.
19 Yé náh wɛ di, kè ye nɔ Liyel tyí à tɛ̃ ǹmɔ sɔkɔ ǹ tɔ̂ɔ́.
20 Tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé névye ànɛ̂ yíyìn pól wrɔ́ tɔ̃ sah péwɔ Liyellɛ, Krista gbɔ̀̃ yɔ̃.
Liyel Píɗĩ́ mɛ̀ kúnɔ́lɛ dahnɩ yɔ̃, képah gbɔ̀̃ yɔ̃ ye yèvɩnɩ wɛ Liyel ànɛ̂ no pól wrɔ́
sétáh yɔ̃ ànɛ̂ yĩ̂nyɔ̃ sɔkɔ.

21 Ŋ̀gbòlɛ, yépi tɔ wrɔ́ lésɔ̃ mɛ gbɛ́kínɔ́lɛ Liyellɛ. Sépɛ́rí lésɔ̃ mɛ yé wrɔ́
ǹnɛ yé sɔ̃nɔ túkúnì ànɛ̂ yé tyítúkúnì pínɔ́ yĩnnɛ. 22 Ǹtɛ núkúnúkú, ǹ Píɗĩ́-á
wil gbɛ̃́nsɛ̂ sɔkɔ kũ nɛ̂ ku, képah gbɔ̀̃ yɔ̃ ye Liyel yé wrɔ́ kwrɔ mɔ ǹ gblɔ̌̃ynɛ,
nɛ yé pɔ yĩn péwɔ yah sɔkɔ yályál pèkè kɛ̃́nɛ, ànɛ̂ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ yé tyí.
23 Ǹtɛ yé yĩnɛ yè Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ tɛ̃ yĩn gbɑ̃́hngbɑ̃́h, yé yĩn dùkù mó nɛ n mɛ
pallɛ. Yé gbɔ̀̃ sàhnɔ́-á mɛ nɛ̂ yɔ̃ à tɔkɔ yé Nìvìnì tir noh sɔ̃ dùkù tyí, yè káh
pɔ gbɛ mɔ kélɛ. Kénɛ Nìvìnì tir ye yo kèkɔ̃yɔ̃́ névye pól tyí, képah nɛ̂ tɔ̀̃
sɔkɔ-á ńmɔ Pollɛ.

Pole-á Liyel tɔ̀̃ pɩ yèvyɑ̃hrɩlɛ dùkù nɛ̂nɛ

24 Máh mɛ yèvyɑ̃hrɩ nɛ̂nɛ n pɩ yépi yĩnnɛ, núkúnúkú mé mɛ képah nìvìnì
sɔkɔ. Yé náh wɛ di, ńmɔ mɛ ń gblɔ̌̃y kɔ̃ à Krista yèvyɑ̃hrɩ tɛ́y tɔkɔ n pɩ ǹ yɔ̃
sɛ̃́pú tĩ̀nkì yĩnnɛ, pépi nónó-á ǹ wil gbɛ̃́nsɛ̂lɛ. 25 Ǹmɔ pɩ tɔ̀̃npɩlɛ yépi Yesu
yɔ̃ sɛ̃́pú tĩ̀nkì tyí à yĩnɛ Liyel-á tɔ̀̃ mɛ̀ dahbɩ sɔ̃́ ń gbɔ̀̃ yé yĩnnɛ. Ɑ̀ kè dahbɩ
ń gbɔ̀̃ nɛ mé pé wɛy pól yo, 26 képah nɛ̂-á pɩ Liyel sètĩ̀n sɔ̀̃ tirlɛ, nɛ̂-á à mɛ
no pól wɔ̃̀bɩ sah kélɛ ǹgbò dùkùlɛ, tɛ́ mɛ kélɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tĩ̀nkì wɔ wɛ̃kɩ
núkúnúkú. 27 Yɔ̃re ǹgbɛ̃ ànɛ̂ tɔ̃́rí nɛ̂-á mɛ sètĩ̀n sɔ̀̃ tir mɛ̀ sɔkɔ, névye tyí
nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, képah ye sɔ̃ Liyel mɛ ké tyí nɛ pé wɛ̃kɩ. Sètĩ̀n sɔ̀̃
tir mɛ̀ wɛ yɔ̀: «Kristalɛ yé wrɔ́ sɔkɔ, yé gbɔ̀̃ sàhnɔ́ kɩ mɛ Liyel tɔ̃́rí wɛ́nɔ́ yɔ̃
ǹmɔ gbɔ̀̃ yɔ̃.» 28 Ǹmɔ tyí ye á mɛ n yo no pól tyí, tɛ́ mɛ ké gbáhdyɑ̂hlɛ n di
n sah nénúkù núkú pól tyí, tɛ́ mɛ nénúkù núkú póllɛ n kwɔ yĩ́pĩ̂ duke pól
sɔkɔ, sɔ̃nko no pól Yesu yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ de yĩn pé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̀̃ yɔ̃ Kristalɛ.
29 Képah yĩn ye mé mɛ tɔ̀lɛ n pɩ, mɛ ń tah sah syikey sɔkɔ Krista tǎhkì gbɔ̀̃
yɔ̃, nɛ̂-á mɛ tɔ̀lɛ n pɩ yĩ́ĩ́ ńmɔ sɔkɔ.

2

1 Mé mɛ ké tyí nɛ yé pĩ nɛ máh mɛ mɛ́kì ǹgbɛ̃nɛ n fwo yépi ànɛ̂ Lawodise
tɑ̃n yĩnnɛ, à tahlɩ nónó ńtɛ̃ tɔ pól-á pè náh ń wɛ yah yĩnɛ. 2 Mé mɛ ké tyí
nɛ nìsɑ̃h wɛ pé sɔkɔ, pè mó pɩ núkúlɛ tyínɔnɔ sɔkɔ, lékɑ̃́m mó nɛ mɛ yĩ́ĩ́
pé sɔkɔ. Képah sɔkɔ, pè kɩ Liyel tir wɔ̃̀bìnsàhnɔ́ pĩ, nɛ̂-á pɩ Kristalɛ. 3 Yɔ̃re
nɛ̂-á yĩ́pĩ̂ ànɛ̂ pnɛ̀nɔ́ sɔkɔ, ké pól mɛ wɔ̃̀bìnɔ́lɛ ǹmɔ sɔkɔ. 4 Mé tir mɛ̀nɛ
n yo yé tyí sɔ̃nko ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh n pɔ yé pilki vyɑ̃́hsesyĩ́rí sɔkɔ. 5 Gbɩ ye,
ńmɔ tɛ̃ wɔ náh mɛ yélɛ fĩ́ núkú sɔkɔ ó, ǹtɛ mé mɛ yélɛ sɔ̃nɔ sɔkɔ. Ǹ nɩ mɛ
vínɔ́lɛ yélɛ, máh kè wɛ yé mɛ yé tah sah tɛ́ mɛ Krista yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ koh tɛ̃ yĩn
gbɑ̃́hngbɑ̃́h.

Min pínɔ́lɛ Krista gbɔ̀̃ yɔ̃

6 Yáh fyɔ̀ kè fɛ̃ syi nɛ yé Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á Yesu Kristalɛ, yé yé minnɛ n pɩ yé wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ sɔkɔ ǹmɔlɛ. 7 Yesu yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ, yé yɛ ké yɑ̀̃hnì

nɛ n mɛ dínyĩnɔlɛ ǹ sɔkɔ, yè mó yé min póllɛ n pɩ ǹmɔ tyí yõ. Yé nɛ mɛ
sũnyĩnɔlɛ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ sɔ̃́-á pè yé kwɔ kélɛ, yè mó pɩ Liyel pèpɔrɩ
pɩ̃́pú ǹgbnɔlɛ. 8 Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n kyɔmɩ sɔ̃nko ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh n pɔ tyídî ànɛ̂
kèkõyɔ̃́ tyi tɔkɔ à yé pilki tɛ̃ mɩ̀nɩ̀ tyilɛ, ǹ névi yɔ̃̀tàhsyi lékã̂mnɛ. Sè náh
mɛ wɛ̃̀kɩ̀ núkú yõ Krista tyilɛ. 9 Yé náh wɛ di, Liyel mɛ tɛ̃nɔ́lɛ Krista sɔkɔ
ǹ tɔ̂ɔ́. 10 Yíyǐn pól mɛ yépi tyí ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ. Ǹmɔ ye yɔ̃̀tɔ̃rí ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔnɔ
pól yɔ̃tɛ̃̀nɛ. 11 Yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ ǹmɔlɛ, yé kõkè kõ. Kénɛ kɔ̃̀kèlɛ,
névi gbõ pínɔ́ náh kélɛ, Krista pínɔ́ ye kélɛ sɔ̃nko kè á wilki á tyípékè sɔkɔ.
12 Yé náh wɛ di, yáh wèlnwǐlkǐnɔ́ wɛ ni sɔkɔ, kè mɛ á kɩ nɛ yé lékyî sɔ̃́ yĩ
ǹnɛ wɛ̃ tyí, tɛ́ mɛ yilki mɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí, yáh sɔ̃́npílɛ sɛ̃ Liyel tǎhkɩ̀ yõ, nɛ̂-á
yilki mɔ Krista lékólɛ. 13 Ǹgbòlɛ, yé lésõ mɛ lékyî sɔ̃́ yé tyípêl ànɛ̂ kɔ̃̀-ǹkɛ̃́
yĩnnɛ. Ǹtɛ núkúnúkú, Liyel ye minnɛ yé kõ ànɛ̂ Kristalɛ wɛ̃ tyí. À á tyípêl
pól yɔ̃ mɔ á kõ. 14 Áyáh Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ dêl pɩ tɛ́ lékàh nɛ̂ kɩ sõ pɔ á kõ
n pi, Liyel ye képah niri to á tyí, tɛ́ ké tyí yɩkɩ Krista syínɔ́ gbõ yõ dahnɩ yõ.
15 Yɔ̃̀tãm ànɛ̂ tɛ̃́nwɛpu nónó-á mɛ yĩ̂nyõ, Liyel ye pé tǎhkɩ̀ tyí yɩkɩ kwèyy.
À pè pɩ yɛ̀dǐmɔ̀lɛ no pól tyí à n yɔrɩ n kõ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névye tyí kɔ̃lɛ
Krista kúnɔ́ gbɔ̃̀ yõ dahnɩ yõ. 16 Kǎh pɩ sɛ̃́, yé káh n yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yé tuke
yõke képah náh pɩ wɔ wɔ kwâh yĩnnɛ. Yé káh n yɛ tɛ̃ yé tuke syáh yɔ́,
képah náh pɩ ńwɔ̃́ sã̂n yɔ́ wìlnɔ́, képah náh pɩ mɩ mɩ yòh tyí sɔkɔ. 17 Sépi
póllɛ, yípéplɔ nónó-á mɛ n pi, sépi kètɔ̀ ye. Ǹtɛ ké kègbɩ tɛ̃̀nɛ, Krista ye.
18 Névye nónó-á n pɩ á kɩ nɛ pè sɔ̃́ mɛ pé gblɔ̃̌ynɛ n tiki n mɔ yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ
yah, tɛ́ mɛ gbílkínɔ́lɛ n sah pé yõ, tɛ́ mɛ pé tah sah pé dlɛ́y tyilɛ n mɔ n kõ,
yé káh yɛ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ yé yah kõ yah yúkúnɔ́lɛ. Pé gblɔ̃̌y ye pè n gbilki
pé fɔkɔ táh tyi sõnɔlɛ. 19 Krista nɛ̂-á yõlɛ, pè yahle ǹmɔ sɔ̃̀ tɛ̃́nɔ́lɛ. Tɛ́ ǹmɔ
gbɔ̃̀ yõ ye gbèl tél-ńtã̂n ànɛ̂ yãhlɔ wil gbɛ̃́nsê tã̀ntã̀n pól tel sah wɛ̃ tyí, wil
gbɛ̃́nsê kɔ̃ kè fɛ̃ n kyãh à yĩnɛ Liyel-á mɛ ké tyí sɔ̃́.

20 Yé ku Kristalɛ wɛ̃ tyí, tɛ́ pwah mɔ wilki kèkõyɔ̃́ sétã̀n tyi tǎhkɩ̀ gbɔ̃̀. Ǹtɛ
kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ yé tɔ̃ yé minnɛ n pɩ á kɩ nɛ yé sɔ̃́ mɛ kénɛ tyi gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ,
à fɛ̃ syi pè kɔ̃ pè yélɛ n kyĩ n mɔ n mɔ sɛ̃́nknɔ tyi sɔkɔ ńtɔ̃ wɛ́? Pè n nɛ:
21 «Káh kwâh mɛ̀ tɔkɔ, káh kwâh mɛ̀ yõ, káh n tũ kwâh mɛ̀ tyí.» 22 Kénɛ
yî póllɛ, á kɩ fɛ̃ á gblɔ̃̌y tyí pɛkɩ sélɛ kɛ núkú ólɛ, tɛ́ sè kɩ pɩ yõ kɛ̃́ yîlɛ.
Névye yah yĩ̃́ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ye sélɛ à tahlɩ pǎh kwɔ́nɔ́ nónónɛ n kõ. 23 Gbɩ
ye gbílkínɔ́ sàhnɔ́lɛ yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ yõ ànɛ̂ gblɔ̃̌y tíkínmɔnɔlɛ sé yah sɔkɔ,
ànɛ̂ wil gbɛ̃́nsê fɔ̃́hnɔ́lɛ. Sè mɛ á kɩ nɛ yɩ̃́pɩ̂ tyi sɔ̃́ sélɛ. Ǹtɛ yõre náh mɛ sé
sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyí. Névi dyɔ yĩ̃́ tyi ó ye sélɛ.

3

Min pínɔ́ késã̂nnɛ Liyel wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ

1 Yépi tɔ lékyî-á fyɔ̀ yilki mɔ ànɛ̂ Kristalɛ wɛ̃ tyí, yé Liyel fɔ̃́ yîlɛ n yah
n kõ, ńyãh sɔkɔ-á Kristalɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ Liyel gbɔ̃̀yɔ̀ sɔ̃̀lɛ. 2 Yé nɛ n sõ Liyel fɔ̃́ yî
tyí sɔkɔ, yé káh nɛ n sõ sétáh yõ yî tyí sɔkɔ. 3 Yé náh wɛ di, yé ku tɛ́ yé
min mɛ wɔ̃̀bɩ̀nsàhnɔ́lɛ Krista sɔkɔ Liyel tyí. 4 Ǹtɛ Krista nɛ̂-á yépi minnɛ,
ǹmɔ-à sõ nɛ̂nɛ wil mɔ, yépi tɔ kɩ wil mɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí ǹ tɔ̃rí sɔkɔ.

Pɩ dùkù kédyâh ànɛ̂ pɩ dùkù késã̂nnɛ

5 Tyi nónó-á pɩ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ tyilɛ, yé sépi yal n mɔ, sépi nónó-á pɩ: Prɔ̀prɔ̀
pínɔ́lɛ, pɔ̃̌pɔ̃̌ pínɔ́lɛ, dékè tyi pínɔ́lɛ, dékè túkúnǐnɛ, à tahlɩ yɩ̃́sesúkú pínɔ́

tyí, képah nɛ̂-á sãh fálnɔ́ dùkù yɔ́lɛ. [6] Kénɛ tyi dùkù ye n yɔrɩ n mɔ Liyel
fɔ̀kɔ̀vyɑ̀̃hnìnɛ ǹ yóré yáhnlepu yõ. [7] Ŋgbòlɛ sɔ̃̀, yé min-á lésõ mɛ tyípékè
yɔ̃rɩ sɔkɔ, sɛ̃ntɛ̃ ye yé mɛ n pɩ. [8] Ǹtɛ núkúnúkú, tyi nónó-á yé yĩnɛ yè
milki, sè wɛ yɔ̀: Fɔ̀kɔ̀vyɑ̀̃hnìnɛ, ànɛ̂ mâl pínɔ́lɛ, ànɛ̂ nɛ́pékè pínɔ́lɛ. Gbyɔ
ànɛ̂ wɛ̀npèkè yɔ́ ńtɛ̃ káh nɛ n wil yé vyɛ̃y sɔkɔ. [9] Yé káh mìnìnɛ n yo wɛ̃
tyí. Yé náh wɛ di, yé yé náh vi yé min pɩ dùkù kédyâh kõ tɛ, à ké tyípínì
pól milki, [10] tɛ́ mɛ pɩ dùkù késɑ̃́nnɛ n pɩ, képah nɛ̂-á Liyel mɛ n vi n mɔ
gbĩ́mɛgbĩ́, sɔ̃nko yè pɩ ǹmɔ tyí kõlɛ, yè mó ǹnɛ n pĩ yuku yahlɛ ǹmɔ nɛ̂-á
mɔ yélɛ. [11] Képah sɔkɔ, wǎhkì náh tõ n wɛ n pi yìkìnì tɛ́lɔ́ ànɛ̂ Nsyifunɔ
wrɔ́ sɔkɔ, kènkõbe ànɛ̂ kõ̀-ǹkɛ̃pú wrɔ́. Kè náh tõ mɛ á kɩ nɛ yɑ̀̃hnkõ wɔ-á
yĩ pĩ, tɛ́ ńyɔ mɛ náh yĩ pĩ. Kè náh tõ mɛ á kɩ nɛ ńyɔlɛ yɔ̃-á tɛ́ ńyɔ mɛ gblɔ̃̌y
yõ névilɛ. Nɛ̂-á mɛ n mɔ n kõ, Krista ye. Ǹmɔ ye yíyìnì póllɛ tɛ́ mɛ no pól
min sɔkɔ.
[12] Liyel-á fyɔ̀ yépi yah wilki pɩ ǹ nolɛ, à yé pɩ yályál ǹ yah sɔkɔ, tɛ́ yé
tyí mɛ nɔ ǹ tyí. Képah ye, yé pɩ névye yɑ̃m yáhpú, ànɛ̂ pèpɔrɩ pípúlɛ,
ànɛ̂ gblɔ̃̌y tíkínmɔpulɛ, ànɛ̂ nɛ́pír névyelɛ, ànɛ̂ nónó-á tyilɛ n sro. [13] Yé wɛ̃
sɔ̃́mnɔ́lɛ n pɩ. Ǹnî yɔ́-à sɔ̃ pɩ de ǹ ní-ò tyí, yé yɔ̃ mɔ wɛ̃ kõ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á yɔ̃ mɔ
yé kõ sɔ̃, yépi tɔ nɛ n yɔ̃ n mɔ wɛ̃nɛ n kõ sɛ̃. [14] Ǹtɛ nɛ̂-á kal sépi póllɛ, yé tyí
nɔ wɛ̃ tyí. Tyínɔnɔ gbõ̀ yõ ye yé wrɔ́ kɩ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ pallɛ. [15] Krista
yèvɩnɩ nɛ̂ mɛ yé sɔkɔ. Liyel ye yé ye kénɛ yèvɩnɩ wɛ yĩnnɛ, sɔ̃nko yè pɩ wil
gbɛ̃nsê núkúlɛ. Yé pɩ pèpɔrɩ pĩ́púlɛ. [16] Yé yɛ Krista wɛy tõ̀ pɩ yĩ́ĩ́ yé sɔkɔ.
Yé wɛ̃nɛ n kwɔ, yè mó wɛ̃nɛ n vi n mɔ yĩ́pĩ̂ sɔkɔ. Yé pɩ pèpɔrɩ pĩ́púlɛ Liyel
tyí yé nnɔ póllɛ, yè mó ǹnɛ n gbal, yè ǹ yĩn gbilki gbilki yìlɛ n gbɩ, à tahlɩ
Liyel Mirki-á yè nónó dahbɩ yé sɔkɔ. [17] Yâh tyi nónónɛ n yo tɛ́ tyi nónónɛ
n pɩ, yé sélɛ n pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yĩn yõ, yè wɛynɛ Sú Liyellɛ n kõ ǹmɔ gbõ̀
yõ.

Yesu yõ sɛ̃́pú wɛ̃ tɛ̃ dùkùlɛ kṍhkí sɔkɔ

[18] Syɔ́, yé nɛ n sah yé pɛbɩ tyí yõ kǎh yĩnɛ sɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ.
[19] Pɛbɩ, yé yɛ yé syɔ́ tyí nɔ yé tyí, yé káh peke tɛ̃ pé yõ. [20] Wɛ̃́npì, yé nɛ
n sah yé dúbípú tyí yõ tyi tyi pól sɔkɔ. Képah ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃ n yah n kõ yé
tyí. [21] Dúbípú, yé káh fɔ̀kɔ̀nvyɑ̀̃hnìnɛ n mɔ yé wɛ̃́npì sɔkɔ kè kõ kè pɔ pɩ
wílkúnìnɛ pé tyí.
[22] Yɔ̃bɩ, tyi tyi pól sɔkɔ, yé nɛ n sah yé yõ̀tɑ̃m tyí yõ nónó-á mɛ sétáh mè
yõ. Yé káh tõ̀lɛ n pɩ pé tyí pàh yélɛ n kyɔmɩ gbĩ́ nɛ̂ ólɛ, á kɩ nɛ névye dyɔ
yĩ́ĩ́ tɛ̃ sɔ̃ yé n yah n kõ pí-ńsahlɛ dɛ́. Ǹtɛ yé yé gblɔ̃̌y tiki mɔ kélɛ n pɩ fɔkɔ
pérpérlɛ yáh sɔ̃npɩlɛ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah tíkílɛ n pɩ. [23] Yâh sɔ̃ tõ̀ nɛ̂ dùkùlɛ n
pɩ, yé kélɛ n pɩ yé nnɔ póllɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí sɔ̃ yé n pɩ kélɛ, kè káh nɛ n mɛ
nɛ névi tyí sɔ̃ yé n pɩ. [24] Yé pĩ nɛ ńkɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á kɩ pɔ yépi tɔ dyah n pi
yípéplɔlɛ, wǎh sépi nónó yah sah ǹ no yĩnnɛ. Yé náh wɛ di, ǹmɔ Krista ye
yõ̀tɛ̃ kègbɩlɛ nɛ̂ tyí-á yé n pɩ tõ̀lɛ. [25] Ǹtɛ névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̃̌y pɩ nɛ́túkùlɛ, ǹ
nɛ́túkúnì tyi lédyáhní ye à kɩ wɛ. Yé náh wɛ di, Liyel náh wǎhkìlɛ n pɩ.

4

[1] Yõ̀tɑ̃m, yé yé yɔ̃bɩlɛ n tɛ̃ n plɛ gbɩ wɛ̃kì yõ sɔkɔ, yé mó yé dyɔ sah nɛ n
kwnɛ nɛ yõ̀tɛ̃ yɔ́-á mɛ yépi tɔ tyí yĩ̂nyõ sɔkɔ.

Pole-á vìnmɔnɔ nónó kõ

2 Yé gbah n tɛ̃ níri pínɔ́ sɔkɔ. Yé nírílɛ n pɪ yè pépɔrɪ pɪ̃́nɔ́ wɛynɛ Liyellɛ
n kɔ̃. 3 Yé Liyellɛ n ni ápi tɔ tyí sɔ̃nko à wɛ̃kì yɪkɪ mɔ á kɔ̃ à fɛ̃ ǹ wɛynɛ n
yo, ànɛ̂ mè fɛ̃ sètȉn sɔ̏ tir tyílɛ n yo nɛ̂-á Liyel wɔ̃bɪ sah Krista sɔkɔ. Képah
nɛ̂ yĩn-á ńnɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. 4 Yé Liyellɛ n ni ń tyí sɔ̃nko à ń yah tɛ̃ ń kɔ̃
mè fɛ̃ sètȉn sɔ̏ tir mɛ̀nɛ n yo n wah, máh yĩnɛ mè kè yo sɔ̃.
5 Yé yé minnɛ n pɪ lékā̃mnɛ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú wrɔ́. Syɔ̃-ǹsah-à fyɔ̀ wɛ yé
tyí pèpɔrɪ pɪ pɪ tɛ̃nɛ pé tyí, yé kè pɪ pé tyí. 6 Yé yɛ yé wɛlɔ nóhnɔ́ nɔ névye
tyí, ànɛ̂ yõre mó nɛ n mɛ sé tyí. Névi nɛ̂-á píkinyahnɔ pɪ, yé ké yah tɔ̃ n
sah n yo tɛ̃ tyí.

Wɛy kɔ̃́nɔ́lɛ

7 Á yű̃npi Tisyiki nɛ̂-á ń nɛ́nɔ́nínɛ ànɛ̂ ń kɔ́-òlɛ té mɛ tɔ̏lɛ n pɪ pallɛ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ tyí, ǹmɔ kɪ pɔ ń tyí kèdùkù pól yo yé tyí. 8 Ǹmɔ ye wɛ tɛ n tɛkɪ n mɔ
ǹnɛ yé tyí nɛ à kyɪ á tyí kèdùkù yo yé syah à mó yé nɪ sũ. 9 Wonesimi tɔ
mɛ ǹnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á á yű̃npilɛ nɛ̂-á mɛ tómm, té pɪ á nɛ́nɔ́nínɛ. Yépi sɔkɔ yɔ́
ye ǹnɛ. Tyi nónó pól-á mɛ n pɪ ásɔ̂̃, pè kɪ pɔ sè yãh yé syah.
10 Arisitarkɪ nɛ̂-á mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ ànɛ̂ ńmɔlɛ, à n wɛkɪ yé tyí. Markɪ
tɔ n wɛkɪ yé tyí ǹmɔ nɛ̂-á Barnabasɪ tyí névilɛ. Markɪ tyí kèdùkù yo sɔkɔ
yé tyí nɛ wàh kɪ pɔ yé tȉnnɛ, yé à tɛ̃ plɛ. 11 Yesu nɛ̂-á pè n ye Nsyusitusilɛ,
à n wɛkɪ yé tyí tɔlɛ. Nsyufunɔ Yesu yõ sɛ̃pú sɔkɔ, pépi ó ye mɛ tɔ̏lɛ n pɪ
ànɛ̂ ńmɔlɛ à Liyel tɔ̃rí tyílɛ n yo. Pè ń nɪ de yı̋̃ kègbɪlɛ. 12 Yepafrasɪ nɛ̂-á
yépi sɔkɔ yɔ́lɛ, à n wɛkɪ yé tyí. Yesu tɔ̏npɪ ye ǹnɛ, nɛ̂-á mɛ nírílɛ n pɪ yé tyí
gbı̃́mɛgbı̃́ sɔ̃nko yè nɛ n mɛ sű̃nyĩnɔlɛ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ, Liyel dyɔ yı̋̃ tyi
pól pɪ pɪ tɛ̃nɛ. 13 Á yèvyãhrɪ kah pɪ yépi ànɛ̂ Lawodise tãn, ànɛ̂ Yerapolisi
tãn yĩnnɛ. Ǹmɔ ńtɛ̃ kɪ fɛ̃ pɪ képah tàrfyɔ̀lɛ. 14 Dɔ̀ktɔ̂r dı̃́ Likyi nɛ̂-á ápi
kódı̃́nɛ, à n wɛkɪ yé tyí ànɛ̂ Damasɪlɛ.
15 Á yű̃npyé nónó-á mɛ Lawodise, yé wɛkɪ pé tyí à tahlɪ Nɛfa tyí ànɛ̂ Yesu
yõ sɛ̃pú tȉnkȉ nɛ̂-á n tuke n mɔ n pɔ ǹ gbô. 16 Yáh kɪ sébɛ́y mɛ̀ wɛ kar, yé
gbah n tɛ̃ Lawodise Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ tɔ kɔ̃ pè kè wɛ n kar. Nɛ̂ tɔ-à kɪ se
mó mɛ tɛkɪ mɔ pépi tyí, pàh kɪ kélɛ yé kɔ̃, yé kè kar.
17 Yè mó n yo Arsyipi tyí nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á tɔ̏ nɛ̂ dahbɪ ǹ gbɔ̏, à gbah n tɛ̃ kè
pɪ pallɛ.
18 Ǹmɔ Pole ye n wɛkɪ yé tyí, té kélɛ n wãrkɪ ń gbɔ̏lɛ. Yé káh n yɛ yé
dyɔ fwɔ nɛ máh mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ, à
yɔ̏bènɔrɪ pɪ yé pól tyí.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ Tesaloniki tãn tyí
Tyàh-ǹsah wɛynɛ

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Tesaloniki tãn tyí

1 Ŋmɔ Pole, ànɛ̂ Silasɩ, ànɛ̂ Timote ye n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ
yépi Tesaloniki kwil Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ tyí, yépi nónó-á mɛ Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí yõ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ nɛ Liyel yȍbènɔrɩ pɩ yé tyí, à
mó yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Liyel tyí Tesaloniki tãn Liyel wɛy fɛ̃nsyinɔlɛ tyí sɔkɔ

2 Á mɛ n wɛkɩ Liyel tyí yé pól tyí sɔkɔ gbȉ́mɛgbȉ́, tɛ́ mɛ ǹnɛ n ye n gbo
yé tyí. 3 Yáh mɛ gbah tɛ̃ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ tyípínȉ sɔkɔ, tɛ́ mɛ tȍlɛ n pɩ tyínɔnɔ
sɔkɔ, à yé gbȍ sah yȉ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yõ sɔ̃, Sú Liyel ye ápi tàrfyɔ̀lɛ nɛ,
gbȉ́mɛgbȉ́ á dyɔ-á mɛ n kwnɛ sélɛ. 4 Á yű̃npyé, yépi nónó tyí-á nɔ Liyel tyí,
á pȉ nɛ wǎh yé yah wilki pɩ ǹ tyílɛ. 5 Yé náh wɛ di, áyáh Nȉvȉnȉ tir nɛ̂ yo
yé tȉnnɛ, kè náh sȍ pɩ vyãh wɛy gbɔy ólɛ dɛ́. Á sȍ mɛ kélɛ n yo tɛ̃nwɛnɔ
sɔkɔ Liyel Mirki tǎhkȉ gbȍ yõ, tɛ́ á sɛ̃nyȉnɔ mɛ ké yõ nɛ gbɩ-á kélɛ. Áyáh
á gblɔ̌y tɛ̃ dùkù nɛ̂nɛ yé wrɔ́ sɔkɔ yé tyí pɛkɩ yȉnnɛ, ké sèndȉ náh yélɛ dò.
6 Ápi ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ pɩ dùkù ye yé mɛ n yah n pɩ. Yèvyãhrɩ náhnáh fyé sɔkɔ,
yé Liyel wɛy fɛ̃ syi nȉvȉnȉ sɔkɔ, ǹ Mirki-á nȉvȉnȉ nɛ̂ mɔ yé sɔkɔ. 7 Kǎh pɩ
sɛ̃, yépi ye Masedonɩ mara ànɛ̂ Akayi mara Yesu yõ sɛ̃pú pól kɩ n yah n pɩ.
8 Yé náh wɛ di, à tɔkɔ yépi tȉnnɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛy mɛ tɔ̃ mɔ Masedonɩ mara
ànɛ̂ Akayi mara pól sɔkɔ. Tɛ́ kè náh yȉn képah ó tyí dɛ́, yé Liyel yõ sɛ̃nɔ́
tyí tɔ mɛ n yãh ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè náh tɔ̃ mɛ ápi tɔ̃ képah tyílɛ n yo
ńtɛ̃nɛ. 9 Áyáh kyɩ yé tȉnnɛ tɛ́ yé á tɔ̃ sah tɛ̃ pallɛ dùkù nɛ̂nɛ, névye pól mɛ
képahlɛ n yãh; ànɛ̂ yáh yé náh vi fal fal tȁn kɔ̃ tɛ́ yé yah mɔ Liyel tȉnnɛ à
tȍlɛ n pɩ ǹ tyí dùkù nɛ̂nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á gbɩ Liyellɛ tɛ́ mɛ min sɔkɔ, névye pól
mɛ képah tɔlɛ n yãh. 10 Yé mɛ ǹ Pídȉ́ Yesu syɩkɩ tɛ̃ ǹmɔ nɛ̂-á kɩ wil yȋnyõ
kɩ n pɔ n pi. Ŋmɔ nɛ̂-á Liyel ǹ lékó yilki mɔ, ǹmɔ ye kɩ ápi yõ wilki n pi
Liyel tukey sɔkɔ nɛ̂-á mɛ n pi.

2

Pole tȍ pínɔ́lɛ Tesaloniki kwil sɔkɔ

1 Á yű̃npyé, yépi ńtɛ̃ kè pȉ yȉ́ nɛ á pɔ́nɔ́ náh pɩ nɔ̀nɔ́lɛ yé tȉnnɛ. 2 Yé kè
pȉ tɔlɛ nɛ áyáh yèvyãhrɩ wɛ sɔkɔ Filipi kwil sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á pè fɔ̃́hnɔ́
sah á yõ tɛ́ Liyel mɛ nȉsãh mɔ á sɔkɔ á kɔ̃ á mɛ fɛ̃ pɔ ǹ Nȉvȉnȉ tirlɛ n yo
yépi tɔ tyí, gbȉ́ nɛ̂-á névye sȍ mɛ álɛ n fwo. 3 Tyi nónó-á á n yo névye tyí,
á náh mɛ pílkínɔ́ sɔkɔ, yȉ́nvȉ wɛlɔ náh sélɛ, vȉntɛ̃nɔ tɔ náh à n vi n tɛ̃ pélɛ.
4 Liyel ye kè wɛ nɛ ápi-á kɩ fɛ̃ Nȉvȉnȉ tir yo, tɛ́ mɛ ké tyí dahbɩ ápi gbȍ á
kɔ̃ á kélɛ n yo ké yah yõ. Névye dyɔ yȉ́ tɛ̃ náh ápi n yah n kɔ̃ pí-ńsahlɛ dɛ́,
Liyel dyɔ yȉ́ tɛ̃ ye ǹmɔ nɛ̂-á ápi sɔ̃nɔlɛ n pnɛ.

5 Yépi ńtɛ̃ pȉ́nɔ́ mɛ ké sɔkɔ nɛ wɛlɔ nónó-á á yo yé tyí, yé vi n tɛ̃ tɛ̃ wɛlɔ
náh sélɛ. Liyel ye á tàrfyɔ̀lɛ nɛ á náh mɛ n yah n kɔ̃ yé yɔ̃́-ńsahlɛ. 6 Ápi
náh mɛ n yah n kɔ̃ nɛ ǹnȋ yɔ́ ńtɛ̃ álɛ n gbilki. Kàh sɔ̃ yépilɛ ò, kàh sɔ̃ no

télɔlɛ ò, á náh mɛ n yah n kɔ̃ nɛ ǹnî yó ńtɛ̃ álɛ n gbilki. 7 Tɛ́ ápi kɩ mó tɔ̃
sɔ̃̀ fɛ̃ á tɔ̃́rí sah yé yõ áyáh sɔ̃́npílɛ pɩ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ. Ǹtɛ á yé
tɛ̃ mármár pídúbisè-á ǹ pyelɛ n tɔ̃ n sah n tɛ̃ sɔ̃́. 8 Yé tyí sɔ̃̀ nɔ yĩ́ĩ́ ápi tyí,
képah ye á mɛ Nìvìnì tir yo yé tyí nɛ̂-á n wil Liyel tyí. Tɛ́ kè náh yĩn képah
ó tyí dɛ́, á á min ńtɛ̃ mɔ kũ kɔ̃ yépi yĩnnɛ yé tyí táhnɔ́ tɛ̃ yĩnnɛ á tyí. 9 Á
yṹnpyé, áyáh yèvyãhrɩ ànɛ̂ kwlɔ́nɔ́ nónó pɩ, yé dyɔ mɛ n kwnɛ sélɛ kyɔ́.
Áyáh lésõ mɛ yé tĩ̀nnɛ à Nìvìnì tirlɛ n yo n kɔ̃ yé tyí, á lésõ mɛ tɔ̃̀ tɔlɛ n
pɩ lékẫh ké gbĩ̀ntɔ̃ à yĩn á gblɔ̃̌y yĩ́nnɔ́lɛ, sɔ̃́nko à káh n pɩ n tɛ̃ yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ
yé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyí. 10 Yépi ńtɛ̃ ye ápi tàrfyɔ̀lɛ nɛ, áyáh tyi nónó pól pɩ yépi
Yesu yõ sɛ̃pú tyí, sé pól-á mɛ plɛ, tɛ́ mɛ gbɩ wɛ̃kì yõ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ; Liyel
tɔ ye á tàrfyɔ̀lɛ. 11 Yé pĩ tɔlɛ nɛ áyáh yé tɛ̃ plɛ, sɔ̃́-á súbi pé wɛ̃npìlɛ n tɛ̃
plɛ. 12 Á vĩ̀nmɔnɔlɛ yé kɔ̃, tɛ́ sɔ̃́ré mɔ yé sɔkɔ, tɛ́ kè gbah yo yé tyí nɛ yé yɛ
yé kɔ dùkù nɛ n mɛ Liyel dyɔ yĩ́ĩ́, ǹmɔ nɛ̂-á ye yélɛ ǹ tɔ̃́rí sɔkɔ de yĩnnɛ kɩ
ké nɔlɩ wɛ yõ.

13 Yáh Liyel wɛy nɛ̂ noh ápi tyí, yé náh kè pɩ névi vyãh wɛynɛ. Yé kè pɩ
Liyel wɛynɛ. Tɛ́ sɛ̃ ńtɛ̃ ye kélɛ kyɔ́. Kǎh pɩ sɛ̃́, kè mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ yé sɔkɔ, yépi
nónó-á Yesu yõ sɛ̃púlɛ. Képah ye, á n wɛkɩ Liyel tyí gbĩ́mɛgbĩ́ ńtɔ̃. 14 Ń
yṹnpyé, Yesu yõ sɛ̃pú tĩ̀nkĩ̀nɔ́ nónó-á mɛ Liyel tyí yõ Nsyude mara sɔkɔ,
tir nɛ̂-á nɔ pélɛ, sɛ̃́nkɔ̃ ye nɔ yépi tɔlɛ. Yé náh wɛ di, yé sú fɔ̃́ névye-á yé
kwlɔ sɔ̃́, sɛ̃ ye Nsyifunɔ kwlɔ pépi tɔlɛ. 15 Nsyifunɔ ye ko mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ*. Pè fɔ̃́hnɔ́ sah ápi tɔ yõ. Pé tyí náh nɔ Liyel
tyí. No pól sépɛ́bí ye pélɛ. 16 Pè mɛ ké tyí nɛ pé ápi yah kõ á káh Nìvìnì
tir yo yĩ̀kĩ̀nì télɔ́ névye tyí pé tɔ kɔ̃ pè wɛ n pwah. Kǎh pɩ sɛ̃́, dòhnìnɔ́ ó ye
pè mɛ n pɩ n yuku pé tyípêl yõ. Ǹtɛ ké syĩ̀-ǹsah, Liyel fɔ̃́hnɔ́ sah pé yõ.

Kyɩ n yah dékè mɛ Pole tɛ̃ Tesaloniki tãn tyí

17 Ń yṹnpyé, á yal yé tnɔ̂ wrɔ́ kwéy mɛ̀ sɔkɔ, á yĩ́ tɛ̃ wɔ náh mɛ tɛ̃nɔ́lɛ
yé yõ ó, ǹtɛ á mɛ yé tyílɛ n sõ gbĩ́mɛgbĩ́. Yé wɛ dékè mɛ á kah tɛ̃, képah
ye á mɛ gbah tɛ̃ nɛ á yé wɛ. 18 Á lésõ mɛ ké tyí nɛ á á syɩ n pɔ yé tĩ̀nnɛ, tɛ́
gbáhyĩ́ náhnáh ńtɛ̃ ye ńmɔ Pole yah kɔ̃ kélɛ tɛ́ sétẫ̀n yɔ̃̀tɛ̃ á yah kõ. 19 Ápi
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu syɩ n pɔ sõlɛ, nónó gbɔ̃̀ yõ mɛ á yáh-ńsah náh n tyɛ n pi, ànɛ̂
á nɩ kɩ vɩ, ànɛ̂ á yõ kɩ yɔ̃? Yépi ye. 20 Kègbɩ yõ, yépi yĩn ye gbílkínɔ́ kɩ sah
ápi yõ, tɛ́ nìvìnì kɩ mɛ á sɔkɔ.

3

1 Képah sɔkɔ, áyáh pópó pɔ tɛ̃ kwlɔ yé wɛ́-ńkɛ̃nɛ, á kè yah tɔkɔ nɛ ápi-á
kɩ wũ á gblɔ̃̌y Atɛnɩ kwil sɔkɔ, 2 tɛ́ mɛ á yṹnpi Timote tɛkɩ mɔ yé kɔ̃, ǹmɔ
nɛ̂-á mɛ Liyel tɔ̃̀lɛ n pɩ ápilɛ wɛ̃ tyí Nìvìnì tir yónkɔ̃nɔ sɔkɔ Krista tyí sɔkɔ.
Á nɛ à pɔ yé yohnɩ mɔ yé tǎhkì wɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, à mó sɔ̃́ré mɔ yé
sɔkɔ, 3 sɔ̃́nko kwɛy gbĩ yèvyãhrɩ káh pɔ yé kɔ̃ kwɔ. Yé pĩ́nɔ́ se mɛ ké sɔkɔ
nɛ yèvyãhrɩ mɛ̀nɛ n sɔkɔ tɛ́ á sah n pi tɛ́. 4 Yé náh wɛ di, áyáh lésõ mɛ
yé tĩ̀nnɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, á lésõ kè yo sah yé tyí nɛ áyáh kɩ pɔ yèvyãhrɩ pɩ n pi.
Képah ye pɩ yɔ̀, ké sèndĩ̀ náh yélɛ dò. 5 Képah ye, máh pɔ tɛ̃ sɔ̃́mnɔ́ pɩ kwlɔ,
mé Timote tɛkɩ mɔ nɛ à kyɩ yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ dùkù yah n pɔ n yo ń syah.

* **2:15** 2.15 Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu kònmɔnɔ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̀, pé pól náh pè ko mɔ. Pé túkù ye pè ko mɔ.

Tíkí sɔ̃̀ mɛ ń tɛ̃ nɛ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tɔ̃nmɔnɔ káh nɛ mɛ tɛ̃ n wɛ yé tyí, ápi kwlɔ́nɔ́
kɔ̃ kè pɩ yõ kɛ̃́nɛ.
6 Ǹtɛ núkúnúkú, Timote ye wil yé tɩ̃̀nnɛ à pɔ. À mɛ pɔ yé yɩ̃́ngbílɛ n yo
nɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-á mɛ yé sɔkɔ, ànɛ̂ tyínɔnɔlɛ. Ǹkɛ̃́ yáh mɛ n sõ ápi tyí sɔkɔ
gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Á wɛ dékè-á mɛ yé tɛ̃, sɔ̃́-á yépi tɔ wɛ dékè mɛ ápi tɛ̃. 7 Kǎh
pɩ sɛ̃́ á yṹnpyé, áyáh sɔ̃̀ mɛ yèkwɔrɩ ànɛ̂ yèvyãhrɩ nónó pól sɔkɔ, yé Liyel
yõ sɛ̃́nɔ́ tyí nóhnɔ́ pɩ nɩ dénɔ́ ǹgbɛ̃nɛ á tyí. 8 Ǹtɛ yáh fyɔ̀ mɛ sɛ̃́nyɩ̃́nɔlɛ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ yõ, á mɩ̀nɩ̀ ye pyě tiki de á fɔkɔ sɔkɔ núkúnúkú yɔ̀. 9 Wɛy dùkù nɛ̂ tɛ̃
mɛ ápi kɩ fɛ̃ Liyel kɔ̃ n pi yé tyí sɔkɔ yɔ̀, wǎh nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ǹgbɛ̃ nɛ̂nɛ á kɔ̃ yépi
yɩ̃nnɛ? 10 Ké lékɑ̂̃h ké gbɩ̃̀ntɔ̃, á mɛ kélɛ n gbah n ni Liyel tyí nɛ à wɛ̃̀kɩ̀ yɩkɩ
mɔ á kɔ̃ á fɛ̃ pɔ yah yé tyí. Tɛ́ fɩ̃́ nɛ̂-à kɩ mɛ yé tɛkɩ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, á
mó yé yohnɩ n mɔ ké tyí sɔkɔ.
11 Á kélɛ n yah n kɔ̃ á Sú Liyel ńtɛ̃ tyí ànɛ̂ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ,
pè wɛ̃̀kɩ̀ yɩkɩ mɔ á kɔ̃ á pɔ yé tɩ̃̀nnɛ. 12 Wɛ̃ tyínɔnɔ ànɛ̂ no pól tyínɔnɔ nɛ̂-á
mɛ yé sɔkɔ, á kélɛ n yah n kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí nɛ, à wãnnɛ n mɔ ké yõ á kɩ nɛ
yé tyí-á nɔ sɔ̃́ ápi tyí. 13 À mó nɩ̀sãhlɛ yé kɔ̃ yɩ̃̃́ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, yé kɔ̃ yè
pɩ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ yé tyí. Yè mó nɛ n mɛ yályál á Sú Liyel yah sɔkɔ á Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu Krista-à sõ nɛ̂nɛ ǹ syɩ pɔ ǹ yõ ǹ yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ póllɛ.

4

Min pɩ dùkù nɛ̂ tyí-á nɔ Liyel tyí

1 Á yṹnpyé, yáh yɩ̃nɛ yè nɛ n kɔ dùkù nɛ̂nɛ kè mó nɔ Liyel tyí, á kélɛ yé
wɛ̃kɩ tɛ. Sɛ̃́ntɛ̃ ńtɛ̃ ye yé mɛ kɔ ó, ǹtɛ á tɔ̃ kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu yɩ̃n yõ nɛ, yé gbah n tɛ̃ wãn mɔ ké yõ. 2 Áyáh vɩ̀nmɔnɔ nónónɛ yé kɔ̃
à wil Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí, yé sélɛ n pnɛ. 3 Liyel-á mɛ nɛ̂ tyí, kè wɛ yɔ̀: À mɛ
ké tyí nɛ yé nɛ n mɛ yályál péwɔ yah, yé káh prɔ̀prɔ̀lɛ n pɩ, 4 yé nɛ́núkù
núkú pól mó yé gblɔ̃̀ynɛ n tɛ̃ fɔ̀fíkɩ̀ pínɔ́lɛ. 5 Yé káh yɛ lédɔ́rí tɛ̃ n wɛ yé tyí
sɔ̃́-á kè Liyel pɩ̃́-ńkɛ̃púlɛ n fnɛ. 6 Ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ káh n pɩ n de ǹ ní-ò tyí à yuku
képah tɛ̃ tyí tɩ̃̀nnɛ. Liyel náh n yɛ képah tɛ̃ wɔ dɛ́nɔ́lɛ dɛ́. Á lésõ kè yo yé
tyí, tɛ́ ké gbáhdyâh tɔ di sah tɛ yé tyí dò. 7 Liyel náh á ye pɔ̃̌pɔ̃̌ pɩ yɩ̃nnɛ
dɛ́, à á ye nɛ á nɛ mɛ yályál péwɔ yah. 8 Kǎh pɩ sɛ̃́, névi nɛ̂-à vɩ̀nmɔnɔ nɔ́pi
yahle, névi náh tɛ̃ yahle dɛ́, Liyel ye tɛ̃ yahle, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ Mirki dah mɔ yé
sɔkɔ.
9 Liyel tyí ye yé wɛ kwɔ́nɔ́lɛ à yuku wɛ̃ tyínɔnɔ tyí tɩ̃̀nnɛ. Képah ye,
yõ náh mɛ ké tyí mè n tɔ̃ tir yɔ́ wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí képah tyí sɔkɔ.
10 Masedonɩ mara Yesu yõ sɛ̃pú pól tyí mɛ nɔ yé tyí. Képah kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ
yáh mɛ tyínɔnɔ mè wɛ̃̀kɩ̀lɛ n kɔ. Ǹtɛ á yṹnpyé, á tɔ̃ kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí
nɛ, yé tɔ̃ wãn mɔ ké yõ. 11 Yé yèvɩnɩ yáhnkɔ̃nɔ pɩ yé tɔ̃̀lɛ. Yé káh yé pɩ pɩ
tyi sah yè mó nɛ n yɔkɔ n de névye tyi sɔkɔ. Yé yé gblɔ̃̀y kɔ̃ tɔ̃̀ sɔkɔ áyáh
kè yo sah sɔ̃́ yé tyí. 12 Képah sɔkɔ, yé kɔ dùkù kɩ kèkõyɔ̃́ névye kɔ̃ pè kɩ
yɔ̃̀yénnɛ n sah yé yõ, ànɛ̂ yé náh n pɩ n tɛ̃ n pi yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ tyí.

Lékyɩ̂ ànɛ̂ vye tyí-á nɛ pɔ n pɩ n pi sɔ̃́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu syínpɔnɔ sɔkɔ

13 Á yṹnpyé, yé no nónó-á pè náh tɔ̃ mɛ min sɔkɔ, pé tyí-á nɛ pɔ n pɩ n
pi sɔ̃́, ápi náh mɛ ké tyí nɛ yé tɛ̃ ké yɩ̃́tũri sɔkɔ kè pɔ n pɩ yèkwɔrɩlɛ yé tyí
névye tyí kɔ̃lɛ, nónó yáh-ńsah-á mɛ tyɛ́nɔ́lɛ. 14 Áyáh fyɔ̀ sɛ̃ ké yõ nɛ Yesu-á
ku tɛ́ ǹ lékó mɛ yilki mɔ, á sɛ̃́nɔ́ mɛ ké yõ tɔlɛ nɛ nónó-á sɛ̃ ǹ yõ tɛ pɔ yah

kwlɔ, Liyel-á kɩ pépi tɔ lékyî yilki mɔ pè kõ pè kɩ mɛ wɛ̃ tyí Yesulɛ. 15 Á kɩ
tir yɔ́ yo yé syah, à yĩnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛy yɔ́lɛ. Â nɛ ńkɛ̃ pé syɩ n pɔ sõlɛ, ápi
nónó-à kɩ mɛ min sɔkɔ, névye nónó lékyî-á yilki mɔ, á náh pépi dyàh tɛ̃ n
pi. 16 Yé náh wɛ di, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-à kɩ fyɔ̀ pɔ wɛ̃kì kõ, yȋnyõ tɔ̃̀npɩbɩ yɔ̃̀tɛ̃ kɩ gbo
mɔ yɩ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ, tɛ́ Liyel kèpɔ̃ kɩ fĩbɩ. Képah sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɩ wil yȋnyõ kɩ
tiki pɔ. Képah tɛ̃nɛ, nónó-á sɔ̃̀ sɛ̃ Yesu yõ tɛ́ pɔ yah kwlɔ, pépi ǹgbò lékyî
kɩ yilki mɔ. 17 Képah náh, ápi nónó-à kɩ mɛ min sɔkɔ légbĩ́nɛ, á tɔ kɩ kwrɔ
mɔ yɔ̃ dɔkɔ pélɛ wɛ̃ tyí ńyȋrn sɔkɔ kɩ kyɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yohnɩ yȋnyõ, tɛ́ kɩ
tɛ̃ ǹnɛ kṹmm yõ. 18 Kăh pɩ sɛ̃́, yé wɛ̃ nnɔlɛ n de wɛlɔ nɔ́pilɛ.

5

Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syínpɔnɔlɛ

1 Á yṹnpyé, tyi nɔ́pi-á kɩ pɔ n pɩ n pi gbĩ́ nɛ̂nɛ, yõ náh mɛ ké tyí mè n tõ
tir yɔ́ wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí sépi tyí sɔkɔ. 2 Yépi ńtɛ̃ pĩ́nɔ́ mɛ ké sɔkɔ
nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syɩ n pɔ sõ-á kɩ névye kwɔkɩ n tɛ̃ n pi yɛ̃nwó pɔ́nɔ́ tyí kɔ̃lɛ
lékȃhnɛ. 3 Gbĩ́ nɛ̂-á névye kɩ mɛ n yo nɛ, yèvɩnɩ-á mɛ, dlo náh tõ mɛ, légbĩ́
ye tyí yíkínɔ́ kɩ núkú pè kwɔkɩ tɛ̃ sê kúrkȉ tɛ̃́nɔ́ tyí kɔ̃lɛ, tɛ́ pè náh tɛ̃ wɛ n
wil n pi ké sɔkɔ póllɛ. 4 Ǹtɛ yépi wɔlɛ á yṹnpyé, yépi tɔ se yɔ́ mɛ fɛ̃́ntȗ sɔkɔ
kénɛ gbȉyȉkȉ kõ kè kɩ pɔ yé kwɔkɩ n tɛ̃ n pi yɛ̃nwó tyí kɔ̃lɛ? 5 Yé náh wɛ
di, yépi póllɛ, yé fɔkɔ mɛ dálnɔ́lɛ. Yé mɛ tyilɛ n pɩ kyòo sɔkɔ. Ápi tyípínì
náh mɛ fɛ̃́ntȗ sɔkɔ. 6 Képah ye, á yé káh nɛ n dɔ no tɛ́lɔ́ tyí kɔ̃lɛ. Á ye nɛ
mɛ n yah, à mó á gblɔ̃̀ynɛ n kyɔmɩ sètɛ̃̀nì pínɔ́lɛ. 7 Yé náh wɛ di, lékȃh yé
dɔy dɔ́pú n nɛ n dɔ, ànɛ̂ lékȃh ye sèwɔbɩ tɔ sètɛ̃̀nìnɛ n pɩ. 8 Ǹtɛ ápi nónó-á
pɩ tyah kyòo sɔkɔ névyelɛ, á ye káh sètɛ̃̀nìnɛ n pɩ. Á ye yɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́
ànɛ̂ tyínɔnɔ nɛ n mɛ á sɔkɔ á kɩ nɛ vyɔrɩ fwɔ̀mɔnɩ sɔ̃ á mɔ. Á gbɔ̃̀ sàhnɔ́
mó nɛ mɛ pwáhnmɔnɔ yõ á kɩ nɛ vyɔrɩ gbétú sɔ̃ á kwĩnki. 9 Yé náh wɛ di,
Liyel náh ápi mɔ nɛ pé pɔ á fõh dɛ́. Ǹtɛ à mɛ ké tyí nɛ á pwáhnmɔnɔ wɛ
á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ. 10 Ǹmɔ ku ápi yĩnnɛ, sɔ̃nko áyâh sɔ̃ mɛ min
sɔkɔ ò, áyâh sɔ̃ ku ò, à nɛ n mɛ ǹmɔlɛ wɛ̃ tyí. 11 Képah ye, yé sɔ̃́rélɛ n mɔ
wɛ̃ sɔkɔ, yè wãnnɛ n mɔ wɛ̃ tǎhkì yõ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, sɔ̃-á yé mɛ kélɛ n
pɩ yɔ̀.

Pole-á vȉnmɔnɔ tɛ́y ànɛ̂ wɛy nɛ̂nɛ Tesaloniki tãn kõ

12 Á yṹnpyé, á kélɛ n yah n kõ yé tyí nɛ nónó-á mɛ gbah tɛ̃ yé yahlɛ n
tɛ̃, tɛ́ mɛ yélɛ n vi mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ, yé yɔ̃̀yénnɛ n sah pé yõ.
13 Yé yɔ̃̀yénnɛ n sah n yĩ́ pé yõ tyínɔnɔ sɔkɔ pé tɔ̃̀ yĩnnɛ. Yé nɛ n mɛ tnɔ
sɔkɔ wɛ̃ tyí yèvɩnɩ sɔkɔ. 14 Á yṹnpyé, á kélɛ n yah n kõ yé tyí nɛ, yé nɛ n
wɛkɩ gbãndal pípú yõ, yé nìsãhlɛ n mɔ tíkí pípú sɔkɔ, yé mó tɛ̃́nkwlɔpulɛ
n yohnɩ n mɔ. Yé no pól sɔ̃́mnɔ́lɛ n pɩ. 15 Yé yé gblɔ̃̀ynɛ n kyɔmɩ, ǹnî yɔ́
ńtɛ̃ káh pèkè wɔ́lɛ n dɛ pèkèlɛ. Ǹtɛ yé pèpɛy ó pí-ńsahlɛ n yah n kõ wɛ̃ tyí,
ànɛ̂ no pól tyí gbĩ́mɛgbĩ́.

16 Yé nɛ n mɛ nìvìnì sɔkɔ gbĩ́mɛgbĩ́. 17 Yé Liyellɛ n ni kṹmm. 18 Tyi tyi
pól sɔkɔ yé nɛ n wɛkɩ Liyel tyí. Képah ye Liyel n yah n kõ yé tyí nɛ yé nɛ
n pɩ Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ.

19 Yé káh Liyel Mirki yah kõ tȍ pɩ́nɔ́lɛ, 20 yé káh Liyel tɛ̃ntȍ syɩ́nyopu wɛlɔ
tyɩ́lɛ n yo n ko. 21 Yé tyi póllɛ n sohlɩ n yah, tɛ́ nónó-à mɛ pallɛ, yè mó sépi
fɛ̃ n syi. 22 Yé yé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ tyɩ́pêl duke pól pɩ́nɔ́lɛ.
23 Liyel nɛ̂-á yèvɩnɩ nɛ́tɛ̃̋nɛ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ ǹ tyɩ́ nɛ à sãm mɔ yé
min pɩ dùkù pól sɔkɔ. Ȁ mó yé sõnɔ, ànɛ̂ yé min, ànɛ̂ yé wil gbɛ̃̋nsê pɩ
wɛ́nyo-ńsah kɛ̃̋nɛ sé tyɩ́ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista syɩ n pɔ sõlɛ. 24 Ǹmɔ nɛ̂-á n
ye yélɛ, à n kɔ ǹ tyɩ́yónɔ́ sȍ. Ǹmɔ ye kɩ pɩ sélɛ.
25 Á yű̃npyé, yé nɩ́rɩ́ tɔlɛ n pɩ ápi tyɩ́.
26 Yé wɛkɩ á yű̃npyé pól tyɩ́ tyɩ́nɔnɔ wɛy pèpɛynɛ. 27 Mé yélɛ n gbah n ni
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn yõ, nɛ yé sɛ́bɛ́y mɛ̀ kar á yű̃npyé pól noh.
28 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyɩ́ nɛ à yȍbènɔrɩ pɩ yé tyɩ́.

Pole sɛ́bɛ́y ní-ò tɛ́kínmɔnɔlɛ Tesaloniki tãn

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Tesaloniki tãn tyí

1 Ŋ̀mɔ Pole, ànɛ̂ Silasɩ, ànɛ̂ Timote ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ yépi
Tesaloniki kwil Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ tyí, yépi nónó-á mɛ ápi Sú Liyel ànɛ̂
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí yõ. 2 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ à yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ
yé tyí, à mó yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.

Liyel wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́lɔ́lɛ yèvyãhrɩ sɔkɔ

3 Á yṹnpyé, ké yah ye á yĩnɛ à nɛ n wɛkɩ Liyel tyí gbĩ́mɛgbĩ́ yépi tyí sɔkɔ,
yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ yé wɛ̃ tyínɔnɔ-á sɔ̃́npílɛ mɛ n yuku yahlɛ. 4 Yé mɛ
yèvyãhrɩ ànɛ̂ yèkwɔrɩ tɔlɛ n wɛ, ǹtɛ képah fyé yõ, yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ,
yé mɛ fɛ̃ yé tah sah. Képah ápi nɩ vɩ yĩ́ á kɔ̃ á mɛ yé tyílɛ n yah n yãh n
kɔ̃ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉnɔ́ tyí, nónó-á mɛ Liyel tyí yõ. 5 Kénɛ yèvyãhrɩ nɔ́pi
ye n wɛ̃kɩ kélɛ nɛ Liyel tukey-á mɛ gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ yõ, ànɛ̂ nɔ̀nɔ́ náh yépi kɩ wɛ
de Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ, yáh mɛ n kwlɔ képah nɛ̂ yĩnnɛ.

6 Liyel mɛ tómm. Á kɩ yé fɔ̃́hpú wɔ́ dɛ pé sɔkɔ. 7 Yépi nónó-á mɛ fɔ̃́hnɔ́lɛ
n wɛ, à kɩ yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃ n pi ànɛ̂ ápilɛ. Képah kɩ n pɩ n pi sõ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu kɩ wil yĩ̂nyõ kɩ pɔ ànɛ̂ ǹ yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ tɛ̃́npnèpulɛ 8 nyàh lépɔ̃ yɔ́ sɔkɔ,
kɩ pɔ fɔ̃́hnɔ́ sah Liyel pí-ńkɛ̃pú ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Nìvìnì tir yáhlepu yõ. 9 Pé
fɔ̃́hnɔ́ kɩ pɩ tyí yíkínɔ́ kṹmmnɛ, té pé wrɔ́ kɩ gbɛ mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ ǹ tɔ̃́rílɛ.
10 Lésõ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɩ n pɔ n pi yɔ̀, ǹ náh névye ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃pú pól kɩ
gbílkínɔ́ sah ǹ yõ lésõlɛ, té kɩ ǹnɛ n yah dékè ó. Yépi tɔ kɩ mɛ kénɛ névye
sɔkɔ, yáh fyɔ̀ sɛ̃ Nìvìnì tir yõ ápi-á képah nɛ̂ yo yé tyí. 11 Képah ye, á mɛ
nírílɛ n pɩ yé tyí gbĩ́mɛgbĩ́. Á mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ á Liyel tyí nɛ, wǎh yé
ye tir nɛ̂ yĩnnɛ, à kè pɩ yé fɛ̃ kè pɛkɩ. Á kélɛ n yah n kɔ̃ ǹ tyí nɛ, à tǎhkìlɛ
yé kɔ̃ yé fɛ̃ tyípéplɔ póllɛ n pɩ nónó dékè-á mɛ yé sɔkɔ, à mó yé yohnɩ n
mɔ yé ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ tyípínìnɛ n pɩ. 12 Képah sɔkɔ, yé kɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yĩnnɛ
n gbilki, té ǹ tɔ kɩ mó yé yõ yɔ̃. Pèpɔrɩ ye sélɛ ápi Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
Krista kɩ pɩ.

2

Tyi nónó-á kɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syínpɔnɔ dyàh tɛ̃

1 Á yṹnpyé, à yuku ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista syínpɔnɔ ànɛ̂ ápi tùkènmɔnɔ
tyí tȉnnɛ ǹ tnɔ̂, á kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ, 2 yé káh yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ pɔ yé
sõnɔ vye fɛ̃kɩ, képah náh pɩ tíkí mɔ yé sɔkɔ sérɔsérɔ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syínpɔnɔ
gbȉyȉkȉ-á yĩni tɛ̃. Tɛ̃-à kɩ sɔ̃ nɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀-à pé syi n yo, képah náh pɩ, tɛ̃
yɛ̃́ngbɛ̃ wɛy-à kɩ sɔ̃ nɛ̂ à pɔ n yo yé tyí, képah náh pɩ, sɛ́bɛ́y yɔ́ fyé-à kɩ sɔ̃
nɛ̂ tɛ̃ pɔ, té nɛ kǎh wil ápi tyí, yé káh sɛ̃ tɛ̃ yõ. 3 Yé káh yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ kɔ̃
à pɔ yé pilki dùkù yɔ́ ńtɛ̃nɛ. Yé náh wɛ di, kénɛ gbȉyȉkȉ-à pópó n pi, Liyel
wɛ̃̀kɩ̀ ǹgbò ye pè kɩ pɔ tyah n fwo, té Liyel fwó-ò kɩ ǹ yõ wilki mɔ. Ŋ̀mɔ
nɛ̂-á n pilki névyelɛ, ǹ tyí kɩ pɔ n yɩkɩ n pi. 4 Ŋ̀mɔ ye kɩ pɔ yuku Liyel ànɛ̂
gbilki gbilki yî póllɛ n fwo, té kɩ kyɩ de kɔ̃ tɛ̃ ńtɛ̃nɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ,
té kɩ nɛ Liyel-á péwɔlɛ. 5 Yé dyɔ se fwɔ nɛ máh lésõ kè yãh sɔkɔ yé tyí ń
mɛ gbĩ́nɛ yé tȉnnɛ? 6 Ŋ̀tɛ núkúnúkú, kwâh nɛ̂-á kɔ̃ sah ǹ yahlɛ à kɔ̃ à náh

fɛ̃ wil n mɔ n pi ké gbɩ̃́ nɔ́-ńkɛ̃ sɔkɔ, yé kélɛ n pnɛ dò. 7 Á mɛ ǹ tǎhkɩ̀lɛ tȍ
tyah tɛ́ sètȉn sȍ sɔkɔ. Tɛ́ ǹ tɛ̃́nsàh-ò-à sõ nɛ̂nɛ n knɛ, 8 légbɩ̃́nɛ à kɩ ǹ yõ
wilki mɔ, tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu kɩ ǹ tyí yɩkɩ ǹ vyãh yɑ̃́hfânnɛ, tɛ́ Yesu pȉnɔ́ tǎhkɩ̀
kɩ à pyãhrɩ pnɛ́pnɛ́. 9 Nɛ́pékè mɛ̀ kɩ n pɔ n pi sétȁn yȍtɛ̃ tǎhkɩ̀lɛ ǹ sɔkɔ.
Á kɩ gbȉl ànɛ̂ gbɛ̃ndùnȉ tyi duke póllɛ n pɩ nónó-á névilɛ n pilki. 10 Á kɩ
tyíknɛ̆nì duke póllɛ n pɩ névye wɛ n pilki yĩnnɛ nónó-á mɛ tyíyíkínɔ́ wɛ̃kì
yõ. Pé tyí kɩ n yɩkɩ n pi pǎh sɔ̃́npílɛ gbɩ wɛ̃kì kóló yahle, képah nɛ̂-á kɩ
sȍ fɛ̃ pè pwah n mɔ n pi. 11 Képah ye, Liyel yɛ sétõ tǎhkì kõ kè pɔ pè mɔ
pílkínɔ́ sɔkɔ, pè kõ pè kɩ n sɛ̃ mìnì tyi yõ. 12 Képah sɔkɔ, nónó pól-á yahle
sɛ̃́nɔ́lɛ gbɩ yõ, tɛ́ tyíknɛ̆nì tyí nɔ pé tyí, fɔ̃́hnɔ́ kɩ sah pé yõ.

Tesaloniki tãn gbáhntɛ̃nɔlɛ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ

13 Á yɯ̃́npyé, yépi nónó tyí-á nɔ Liyel tyí, ké yah ye á yĩnɛ à nɛ n wɛkɩ
Liyel tyí gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ yépi tyí sɔkɔ. Yé náh wɛ di, ǹmɔ ye yah wilki yélɛ tyah
gbɩ̃́ dùkùlɛ nɛ pé yé pwah mɔ ǹ Mirki gbȍ yõ, képah gbȍ yõ-á yé kɩ yé
minnɛ n pɩ yályál Liyel yah, ànɛ̂ gbɩ yõ sɛ̃́nɔ́ tɔ gbȍ yõ. 14 Képah yȉn ye à
ye yélɛ Nìvìnì tir nóhnɔ́ gbȍ yõ áyáh nɛ̂ yo yé tyí, nɛ̂-á kɩ yépi tɔ kõ yé kɩ
wɛ de á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tɔ̃́rí sɔkɔ. 15 Kǎh pɩ sɛ̃́ á yɯ̃́npyé, á kélɛ n yah n
kõ yé tyí nɛ yé sɛ̃ yɩ̃́ɩ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ. Áyáh kwɔ́nɔ́ nónónɛ yé kõ vyãh wɛy sɔkɔ,
képah náh pɩ sɛ́bɛ́y tɔ̃́ntɛkɩnmɔnɔ sɔkɔ, yé sè koh n tɛ̃ n yȉn. 16 Ápi tyí nɔ
á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista ànɛ̂ á Sú Liyel tyí. Pépi ye á nnɔlɛ n de tyɛ́-ńkɛ̃́nɛ pé
pèpɔrɩ gbȍ yõ, tɛ́ á kõ á tɛ̃ wɛ á gbȍ sah yɩ̃́ɩ̃ pé yõ. 17 Á kélɛ n yah n kõ pé
tyí nɛ pè yé nnɔ de, pè mó tǎhkɩ̀lɛ yé kõ yé fɛ̃ nɛ n tõ n sah n pɩ, tyípínì
ànɛ̂ vyãh wɛy sɔkɔ.

3

Nîrî pínɔ́ yáhnkɔ̃́nɔlɛ

1 Á yɯ̃́npyé, ké syȉ-ǹsah mé kélɛ n yah n kõ yé tyí nɛ yé nírílɛ n pɩ ápi tyí,
sɔ̃nko Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛy tõ mɔ súú, névye mó kélɛ n mɔ n kõ yépi tyí kɔ̃lɛ. 2 Yé
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ni á tyí tɔlɛ à kõ à á pwah n mɔ nétúkúnì ànɛ̂ népêl gbȍ. Yé náh
wɛ di, no pól náh sɛ̃ Nìvìnì tir yõ. 3 Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ tómm. Á kɩ tǎhkɩ̀lɛ yé
kõ, tɛ́ kɩ yé yõlɛ n syɩkɩ nɛ sétȁn yȍtɛ̃ káh tɛ̃ wɛ yé tyí. 4 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbȍ yõ,
ápi sɛ̃nyɩ̃́nɔ́ mɛ ké yõ nɛ áyáh nɛ̂ kõ sah yé kõ, yáh mɛ kélɛ n pɩ, tɛ́ kɩ tõ n
yɔ̃ n sɔkɔ n pi sɛ̃́. 5 Á kélɛ n yah n kõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Krista tyí nɛ, à yé yohnɩ n
mɔ yé fɛ̃ pĩ yé tyí-á nɔ sɔ̃ Liyel tyí, ànɛ̂ yé fɛ̃ sɔ̃́mnɔ́lɛ n pɩ ǹmɔ Krista tyí
kɔ̃lɛ.

Gbáhdyâh dȋnsàhnɔ́lɛ gbãndal pínɔ́ tyí sɔkɔ

6 Ń yɯ̃́npyé, ápi-á yé kwɔ tyi nónónɛ, yé yɯ̃́npyé nónó-á sépi kɛ̃kɩ sah
tɛ́ pé minnɛ n pɩ gbãndal pínɔ́ sɔkɔ, mé kélɛ n yah n kõ yé tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu Krista yȉn yõ nɛ, yé káh pélɛ n tȉnki. 7 Yáh yĩnɛ yè ápilɛ n yah n pɩ
dùkù nɛ̂nɛ, yé kélɛ n pnɛ kyɔ́. Ápi náh á min pɩ yé wrɔ́ gbãndal pínɔ́ sɔkɔ.
8 Áyáh lésõ mɛ yé tȉnnɛ, á náh kè yah kõ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí nɛ à ápi vyãhlɛ
n yah. Á tȍ pɩ, á yah vyãh, à kwlɔ lékâh ké gbȉntõ à yȉn á gblɔ̌y yɩ̃́nnɔ́lɛ,
sɔ̃nko à káh n pɩ n tɛ̃ yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ yé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyí. 9 Ké yah ye lésõ yè á
vyãhlɛ n yah. Ǹtɛ ápi képah pɩ nɛ kè pɩ kwɔ́nɔ́lɛ yé tyí, yé tɔ kõ yé sɛ̃́nkɔ̃lɛ
n pɩ. 10 Áyáh lésõ mɛ yé tȉnnɛ, á ké gbáhdyâh di sah yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à

yahle tɔ̃̀ pínɔ́lɛ, tɛ̃ náh yĩnɛ yɔ̃́nɔ́ tɔlɛ. 11 Ǹtɛ á mɛ n nohnɩ nɛ, yé túkù-á
mɛ gbandal ó yah wũ à yahle tɔ̃̀ pínɔ́lɛ, tɛ́ mɛ n yɔkɔ n de névye tyi sɔkɔ.
12 Kénɛ névye nɔ́pi tɛ̃nɛ, á kélɛ n yah n kɔ̃ pé tyí tɛ́ sɔ̃́rélɛ n mɔ pé sɔkɔ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩn yɔ̃ nɛ, pè pé yah di tɔ̃̀lɛ n pɩ, pè pé yɔ̃ yɔ̃ tɛ̃nɛ n wɛ
pé yɛ̃́ngbɛ̃ myèh nínkwɛnɔ sɔkɔ.

13 Yépi tɛ̃ wɔlɛ á yṹnpyé, yé káh n yal n mɔ tyípéplɔ pínɔ́lɛ. 14 Tyi nónó-á
ápi yo sɛ́bɛ́y mɛ̀ sɔkɔ yɔ̀, névi nɛ̂ tɛ̃-à kɩ fyɔ̀ yahle sàhnɔ́lɛ sé yɔ̃, yé tɛ̃nɛ n
kyɔmɩ, yé káh nɛ n pɩ n soh tɛ̃nɛ. Képah sɔkɔ, kè kɩ pɩ sennɛ tɛ̃ tyí. 15 Tɛ́
yé káh tɛ̃ pɩ yé sépɛ tɛ̃ wɔlɛ dɛ́, yé vĩ̀nmɔnɔlɛ tɛ̃nɛ n kɔ̃ sɔ̃́-á yé kélɛ yé
yṹnpyélɛ n kɔ̃.

Wɛ́kínɔ́lɛ névye tyí ànɛ̂ sãm mɔ́nɔ́lɛ pé sɔkɔ

16 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ yèvɩnɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ńtɛ̃ tyí nɛ, à yèvɩnɩnɛ yélɛ n kɔ̃
gbĩ́mɛgbĩ́ kàh sɔ̃ kɔ̃ dùkù nɛ̂ ólɛ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ ǹ tyí nɛ, à nɛ n mɛ yé
póllɛ.

17 Wɛy nɛ̂-á mé yé kɔ̃ yɔ̀, ńmɔ Pole ye wãrkɩ kélɛ ń gbɔ̃̀lɛ. Sɛ̃ ye mè n nɛ
n mɔ ń gbɔ̃̀ níynɛ ń sɛ́bɛ́y wã́rkíntɛkɩmɔnɔnɔ yɔ̃. Ǹmɔ wã́rkínɔ́ ye kélɛ
tɔ́tɔ́. 18 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, à yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé
pól tyí.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Timote tyí

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Timote tyí

1 Ńmɔ Pole nɛ̂-á pı Yesu Krista tɛ̃ntɔ̏ névilɛ à yĩnɛ Sú Liyel-á kè yah tɔkɔ
sɔ̃́, ǹmɔ nɛ̂-á á pwáhnmɔ-òlɛ, ànɛ̂ à yĩnɛ Yesu Krista tɔ-á kè yah tɔkɔ sɔ̃́, á
gbɔ̏ sàhnɔ́-á mɛ ǹmɔ nɛ̂ yõ sɔkɔ. 2 Timote, áwɔ tyí ye mé n tɛkı n mɔ sɛ́bɛ́y
mɛ̀nɛ, áwɔ nɛ̂-á ń píɗ́ĩ kègbılɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Sú
Liyel ànɛ̂ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ pè yɔ̏bènɔrı pı á tyí, pè á yãm yah
pè mó yèvınınɛ ǹ kɔ̃.

Gblɔ̌y tɛ̃́nɔ́lɛ kwɔ́nɔ́ kétúkúǹ pípúlɛ

3 Tɛ̃ Yefɛsı kwil sɔkɔ sɔ̃́-á sɔ̏ mé yo kélɛ á tyí máh n sɔkɔ Masedonı mara
sɔkɔ. Névye túkù mɛ kwɔ́nɔ́ kétúkúǹɛ n pı nɛ́npɔ́, á yĩnɛ ǹ pè yĩni n mɔ
ké pínɔ́lɛ. 4 Yo pé tyí nɛ, pè káh tɛ̃ sèmı̀rn yã́hnɔ́ ànɛ̂ náh tãn yĩni tyí níy
tɛ̃́nɔ́ ó sɔkɔ tyɛ́-ńkɛ̃̂nɛ. Yékẫb ó ye sépi n pɔ n pɔ. Sè náh névyelɛ n yohnı
n mɔ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, à yĩnɛ Liyel-á mɛ ké tyí sɔ̃́. 5 Gbáhdyâh dínsàhnɔ́
mɛ̀ yõ ye nɛ kè tyínɔnɔ dahbı pé sɔkɔ, tyínɔnɔ nɛ̂-á n wil nı pèpɛy sɔkɔ,
sõnɔ pèpɛy sɔkɔ, ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ kègbı sɔkɔ. 6 Ǹtɛ névye túkù ye képah
yahle, tɛ́ mɔ pu à yékẫb túkúǹ pínɔ́ ó yah wũ. 7 Pě pé gblɔ̌y pı Liyel tyi
kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́púlɛ. Tɛ́ tyi nónó ńtɛ̃-á pè mɛ n yo, ànɛ̂ tyi nónó-á pè mɛ
névyelɛ n gbah n kwɔ, pè náh mɛ sé dùkùlɛ n pnɛ.
8 Ápi pĩ nɛ ńkɛ̃ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́-á plɛ, wâh mɛ sé tyilɛ n pı sǎh yĩnɛ
sɔ̃́. 9 Yé náh wɛ di, Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ náh sah nɛ́gblɔ́ yĩnnɛ dɛ́. Nónó
yĩn-á sè sah, pépi ye pı tyítúkúǹ pípúlɛ, ànɛ̂ kèlékɛ̃ pípúlɛ, ànɛ̂ nɛ́pékè
pípúlɛ, ànɛ̂ tyípêl pípúlɛ, ànɛ̂ Liyel mɔ́nkɔ̏-ǹkɛ̃púlɛ, ànɛ̂ Liyel tyi mɔ́nkɔ̏-
ǹkɛ̃púlɛ, ànɛ̂ súbí kònmɔpulɛ, ànɛ̂ yṹbí kònmɔpulɛ, ànɛ̂ nɛ́kókè mɔ́púlɛ,
10 ànɛ̂ prɔ̀npıbılɛ, ànɛ̂ díbí wɛ̃ tɔ́kɔ́púlɛ, ànɛ̂ syɔ́ wɛ̃ tɔ́kɔ́púlɛ, ànɛ̂ yɔ̃bı
yɑ̏mpulɛ, ànɛ̂ mı̀nyobelɛ, ànɛ̂ nónó-á pélɛ n wo mı̀nı̀ tyi sɔkɔ, à tahlı nónó
pól-á mɛ Liyel tyi kwɔ́nɔ́lɛ n fwo. 11 Kénɛ kwɔ́nɔ́ mɛ̀ wil Nı̀vı̀nı̀ tir sɔkɔ,
tɔ̃́rí Liyel-á nɛ̂ dahbı ńmɔ gbɔ̏, ǹmɔ nɛ̂-á pèpɔrı Liyellɛ.

Krista kɔ̃́nɔ́lɛ pèpɔrı pĩ́nɔ́ wɛynɛ

12 Ńmɔ n wɛkı á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí, ǹmɔ nɛ̂-á tǎhkı̀lɛ ń kɔ̃. Mé n
wɛkı ǹ tyí, wǎh sɔ̃́npílɛ kè yah nɛ máh yĩnɛ pé tɔ̏ pínɔ́lɛ, tɛ́ ń tɔkɔ ǹ tɔ̏
sɔkɔ. 13 Tɛ́ ńmɔ ye mó tɔ̃ lésõ n yo n ko ǹ tyílɛ, tɛ́ ǹnɛ n fõh, tɛ́ pı nɛ́pékèlɛ.
Ǹtɛ mé lésõ mɛ sépi póllɛ n pı ǹpĩ̏-ǹkɛ̃ ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́-ńkɛ̃ sɔkɔ, képah ye
Liyel mɛ pɔ ń yãm yah. 14 Ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ye pèpɔrı pı ńmɔ tyí náhnáh, à
Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ tyínɔnɔlɛ ń kɔ̃ nɛ̂-á n wɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̏ yõ Yesu
Kristalɛ. 15 Gbı ye wɛy mɛ̀nɛ nɛ̂-á no pól yĩnɛ pè kè fɛ̃ syi, képah nɛ̂-á yo
nɛ Yesu Krista-á pɔ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ tyípêl pípú pwah n mɔ yĩnnɛ. Pépi sɔkɔ
nɛy yɔ́ ye ńmɔlɛ, tɛ́ ńmɔ tyí peke kal. 16 Ǹtɛ ńmɔ nɛ̂ tyípêl-á kal, Liyel
ńmɔ yãm yah. À mɛ ké tyí nɛ Yesu Krista ǹ gblɔ̌y pèpɔrı pínɔ́ wɛ̃kı, nɛ̂-á
kı pı kwɔ́nɔ́lɛ névye tyí nónó-á kı pɔ n sɛ̃ n pi ǹ yõ, kı tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.
17 Tyɛ́-ńkɛ̃ Yɔ̏tɛ̃ ɗ́ĩ nɛ̂-á à náh n wɛ, à náh n ku, ǹmɔ nɛ̂-á Liyel núkúnínɛ,
mé mɛ ké tyí nɛ yõ yɔ̃nɔ́ ànɛ̂ gbílkínɔ́ pı ǹmɔ tyílɛ gbĩ́mɛgbĩ́. Amiina.

Pole mɛ nɩ̀sãhlɛ n mɔ Timote sɔkɔ

18 Ŋ̀mɔ pídɩ̃́ Timote, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ wɛlɔ nónó-á yo sah á tyí sɔkɔ, mé kélɛ
n yah n kɔ̃ nɛ sépi ǹ yohnɩ n mɔ á gbah tɛ̃ tɔ̃̀ pèpɛynɛ n pɩ. 19 Kélɛ n pɩ
Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ ànɛ̂ sõnɔ pèpɛynɛ. Túkù ye yahle sɛ̃́ntɛ̃̀ pínɔ́lɛ. Kǎh pɩ
sɛ̃́, pé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tɛ̃ syi pé tyí. 20 Pépi túkù ye Yimene ànɛ̂ Alɛkisãdrelɛ.
Mé pépi gbah dɛ mɔ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ kɔ̃, nɛ̂-á kɩ pɩ kwɔ́nɔ́lɛ pé tyí pè kɔ̃ pè náh
tɔ̃ n yo n de n pi Liyel tyí.

2

Kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á kɔ̃ nîrî pínɔ́ tyí yõ

1 Máh mɛ nɛ̂ ǹgbòlɛ n yah n kɔ̃, képah ye nɛ á yáhnkɔ̃nɔlɛ n pɩ Liyel tyí,
á ǹnɛ n ni, á ǹnɛ n fal, á mó wɛynɛ ǹnɛ n kɔ̃ no pól yĩnnɛ. 2 Á ye nírílɛ n
pɩ yɔ̃̀tãm tyí, ànɛ̂ névye pól tyí tɔ̃́rí-á mɛ nónó gbɔ̃̀, sɔ̃nko à á minnɛ n wɛ
n pɩ syísyí yèvɩnɩ sɔkɔ, á kɔ dùkù mó nɛ n mɛ pallɛ, à mó Liyel yah tíkílɛ
n pɩ. 3 Képah ye plɛ, ànɛ̂ ké tyí nɔ á pwáhnmɔ-ò Liyel tyí, 4 ǹmɔ nɛ̂-á mɛ
ké tyí nɛ no pól pwáhnmɔnɔ wɛ, pè mó tɛ̃ wɛ gbɩlɛ n pnɛ. 5 Yé náh wɛ di,
Liyel núkú ó ye mɛ. Liyel ànɛ̂ névye wrɔ́ tɔ̃-ò núkú tɔ ó mɛ. Névi ye ǹnɛ.
Ŋ̀mɔ ye Yesu Kristalɛ, 6 ǹmɔ nɛ̂-á ǹ gblɔ̃̌y kɔ̃ à névye pól yõ dwe. Gbɩ̃́ nɛ̂-á
sɔ̃̀ yáhntɔkɔnsàhnɔ́lɛ, kè pɩ képah sɔkɔ. 7 Yesu Krista gblɔ̃̌y kɔ̃́nɔ́ mɛ̀ yĩn
ye Liyel ńmɔ yah tɔkɔ pɩ ǹ wɛy yó-òlɛ, ànɛ̂ Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ, nɛ névye
nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ mé pélɛ n kwɔ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ gbɩ wɛ̃̌kɩ̀lɛ. Gbɩ
ye mé n yo, mɩ̀nyo náh ńnɛ.

Dîbî ànɛ̂ syɔ́ pɩ dùkùlɛ tɔ́wû sɔkɔ

8 Mé mɛ ké tyí nɛ tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól sɔkɔ, díbí pé gbɛ̃̀n yõ dɔkɔ yĩ̂nyõ pé Liyellɛ
n ni nnɔlɛ yályál, fɔ̀kɔ̀vyɛ̃̀hnɩ̀ ànɛ̂ mɛ́kɩ̀ kɛ̃́nɛ pé wrɔ́. 9 Mé mɛ ké tyí nɛ
syɔ́ tɔ flɔlɛ n tɔ̃ n sah n mɔ kǎh yĩnɛ sɔ̃́. Pè flɔlɛ n mɔ nónó-á kɩ fɛ̃ pé sen
yĩ ólɛ yɛ̃́ryɛ̃́r dáhbí-ńkɛ̃́nɛ ké sɔkɔ. Pè káh yõ kàhntɔ̃nsàhnɔ́ képékè, ànɛ̂
sɛ̃́n yɛ̀sɔ̃̀ yî, ànɛ̂ yî kètǎrnɔ, ànɛ̂ fwɔ̀tǎhnɩ̀nɛ n yah n kɔ̃. 10 Ŋ̀tɛ pé gblɔ̃̌y
tɔ̃́nsàhnɔ́ yĩnɛ kè pɩ tyípéplɔ pínɔ́lɛ, sɔ̃-á syɔ́ kélɛ n pɩ nónó-á mɛ Liyel yah
tíkílɛ n pɩ. 11 Sê yĩnɛ à ǹ gblɔ̃̌y tiki mɔ tɛ̃ syísyí pàh ǹnɛ n kwɔ gbɩ̃́ nênɛ
Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ wrɔ́. 12 Mé náh ké wɛ̃̌kɩ̀lɛ sê kɔ̃ nɛ à névyelɛ n kwɔ,
képah náh pɩ à pɩ dɩ̃́ yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ. Á yĩnɛ à tɛ̃ syísyí. 13 Yé náh wɛ di, Adama
ǹgbò ye Liyel mɔ, té pyě Awɔ mɔ dò. 14 Adama náh sétõ pilki; Awɔ ye à
pilki à kɔ̃ à Liyel yóré yahle. 15 Ŋ̀tɛ képah fyé yõ sê kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ ǹ
pínɔ́ yĩnnɛ yṹnɛ, wàh sɛ̃ Liyel yõ, té tyínɔnɔ mɛ ǹ sɔkɔ, té mɛ n kɔ yályál
Liyel yah yɛ̃́ryɛ̃́r dáhbí-ńkɛ̃́nɛ sépi pól sɔkɔ.

3

Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ yah tɛ̃́pú-á yĩnɛ pè nɛ n pɩ sɔ̃́

1 Yé yah, kègbɩ wɛy yɔ́ ye mé n tyah yónɔ́lɛ yé tyí yɔ̀. Névi nɛ̂-à mɛ ké tyí
nɛ pé pɩ Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ yah tɛ̃́-òlɛ, tɔ̃̀ pèpɛy ye tɛ̃ n yah n kɔ̃ pí-ńsahlɛ.
2 Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ yah tɛ̃́-ò yĩnɛ à pɩ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ ǹ tyí. Á yĩnɛ à
pɩ sê núkú nɛ́tɛ̃́nɛ, gblɔ̃̌y tɛ̃́npnɛ̀-òlɛ, nɛ̂-á mɛ ǹ tyilɛ n pɩ n yĩnɛ pallɛ, mɛ
nɛ́pânnɛ n tɛ̃ plɛ, té kɩ fɛ̃ névye kwɔ n pi. 3 Á náh yĩnɛ à pɩ sèwɔlɛ, képah
náh pɩ nɛ́pékèlɛ. Ŋ̀tɛ à yĩnɛ à pɩ névilɛ, nɛ̂-á ǹ gblɔ̃̌ynɛ n yɛ n pnɛ. Á náh
yĩnɛ à pɩ mâl kɔ̃̌lɩ̀-òlɛ, képah náh pɩ pɔ́ náh púkúbínmɔ-òlɛ. 4 Á yĩnɛ à nɛ

n mɛ ǹ kéte yahlɛ n tɛ̃ n pnɛ pallɛ, à mó ǹ wɛ̃npì kwɔ pè nɛ n sah ǹ tyí yõ
kǎh yĩnɛ sɔ̃. 5 Yé náh wɛ di, névi-à tɛ̃ wɛ ǹ kéte yahlɛ n tɛ̃npnɛ̀-ǹkɛ̃nɛ, à kɩ
pɩ sɔ̃ tɛ́ kɩ fɛ̃ Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkì tɛ̃nɔ́ plɛ, pépi nónó-á Liyel nolɛ? 6 Tɛ̃ náh
yĩnɛ à nɛ n mɛ nésɑ̃́nnɛ Liyel wɛ̃kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ, sɔ̃nko gblɔ̃̀y gbílkínɔ́ káh pɔ
de tɛ̃ sɔkɔ, ǹ tyí kɔ̃ kè pɔ n yɩkɩ sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tyí kɔ̃lɛ. 7 Á wil képah sɔkɔ,
Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú tɔ yĩnɛ pè nɛ mɛ tɛ̃ yĩ́ngbílɛ n yo, sɔ̃nko yílɔ́nɔ́ káh pɔ à
yĩni tɛ̃, à kɔ̃ à pɔ tɛ̃ sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ vyɔ́y sɔkɔ.

Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkì yah tɛ̃pú yòhnɩ̀nmɔpulɛ

8 Sɛ̃ ó ye, Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkì yah tɛ̃pú yòhnɩ̀nmɔpu tɔ yĩnɛ pè pɩ négblɔ́lɛ
ànɛ̂ wɛ́kínyĩpulɛ. Pè náh yĩnɛ pè pɩ sèwɔbɩlɛ ànɛ̂ kwâh yáhnkɔ̃pulɛ yĩ́nvĩ̀
sɔkɔ. 9 Gbɩ nɛ̂-á pè wɛ pĩ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, pè yĩnɛ pè kè tɛ̃ n sah pé
sõnɔ sɔkɔ pallɛ. 10 Ké gbennɛ, pè yĩnɛ mɔ́nyahnɔlɛ. Pílkí-ńsah-à wɛ́-ńkɛ̃nɛ
pé tyí, pè kɩ pyě fɛ̃ wilki sah Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkì yah tɛ̃pú yòhnɩ̀nmɔpulɛ.
11 Syɔ́ nónó tɔ-á Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkì yah tɛ̃pú yòhnɩ̀nmɔpulɛ, pé yĩnɛ pè
pɩ névyelɛ nónó-á yɔ̃̀yén mɛ n sah pé yõ. Pè náh yĩnɛ pè pɩ névye tyí
yónkòpulɛ. Pè yĩnɛ pè pɩ gblɔ̃̀y tɛ̃npnɛ̀pulɛ, pè mó nɛ n mɛ tómm tyi tyi
pól sɔkɔ. 12 Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkì yah tɛ̃pú yòhnɩ̀nmɔ-ò yĩnɛ à nɛ n mɛ sê
núkú nétɛ̃nɛ, à mó nɛ mɛ tɛ̃ wɛ ǹ wɛ̃npì ànɛ̂ ǹ kéte yah tɛ̃nɔ́ tyí. 13 Nónó-à
pé tɔ̃̀lɛ n pɩ pallɛ, pè kɩ yĩ́n-ńsah ǹgbɛ̃ wɛ ké sɔkɔ, tɛ́ gbɔ̃̀ sàh-ǹsah tɔ kɩ wɛ
pé tyí pé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ.

Sètɩ̃̀n sɔ̃̀ tir ǹgbɛ̃nɛ

14 Mé ye sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n tɛkɩ n mɔ á tyí, ǹtɛ ń sõnɔ sɔkɔ mé kɩ pɔ n yah
n pi á tyí dǒ kwéy. 15 Ǹtɛ máh kɩ se mo pɔ́nyah-ńsah á tyí, tyi nónó-á mé
wɑ̃rkɩ tɛkɩ mɔ á tyí, sépi kɩ ǹ yohnɩ n mɔ á kɩ á gblɔ̃̀y tɛ̃ dùkù pĩ min nétɛ̃
Liyel no wrɔ́ sɔkɔ, pépi nónó-á Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkìlɛ, nónó-á gbɩ tɛ̃nsàhpulɛ
dàhpɛ sɔ̃.
16 Liyel-á nɛ̂ yo á tyí Yesu Krista tyí sɔkɔ, tyi ǹgbɛ̃ ye kélɛ.
Liyel ǹ gblɔ̃̀y pɩ névilɛ à pɔ sétáh yõ, nɛ̂-á Kristalɛ.
Liyel Mirki kè wɛ̃kɩ nɛ négbí-á ǹnɛ,
yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ à wɛ,
ǹ tyí yo névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
névye náhnáh sɛ̃ ǹ yõ kèkõyɔ̃́,
tɛ́ yĩ̂nyõ sɔkɔ, Liyel mɛ gbílkínɔ́ sah ǹ yõ.

4

Kwɔ́nɔ́ kétúkúnì pípúlɛ

1 Liyel Mirki kè yo dal mɔ pnɛ́yy nɛ kèkõyɔ̃́-à pópó n tyɛ, névye túkù-á
kɩ Krista yõ sɛ̃nɔ́ yahle, tɛ́ kɩ sɛ̃ mɩ̀nyobe wɛlɔ yõ, ànɛ̂ kwɔ́nɔ́ nónó-á n wil
sétɑ̃̀n tyí. 2 Névye nónó-á yĩ́nvĩ̀npɩbɩlɛ ànɛ̂ mɩ̀nyobelɛ, pépi nónó-á pè náh
sennɛ n pnɛ póllɛ, pè kɩ pé gblɔ̃̀y sah pépi kɔ̃ pè kɩ vi tɛ̃. 3 Pépi ye n kwɔ
névyelɛ nɛ pɛ dékè náh mɛ sê tɔ́kì náh mɛ, ànɛ̂ yõ yõ yĩ̂ yísyɔ́-á mɛ sè náh
yĩnɛ yɔ̃́nɔ́lɛ. Tɛ́ Liyel mó tɔ̃ kénɛ yõ yõ yĩ̂ mɔ nɛ péwɔ yõ sɛ̃pú nónó-á gbɩlɛ
n pnɛ, pè sélɛ n yõ pè mó pèpɔrɩ pĩ́nɔ́ wɛynɛ pélɛ n kɔ̃. 4 Liyel-á yĩ̂ nónó
pól mɔ, sè plɛ. Milki milki kwâh náh mɛ sé sɔkɔ, áyâh mɛ sè fɛ̃ syi tɛ́ mɛ

pèpɔrɩ pɩ̃́nɔ́ wɛynɛ ǹnɛ n kɔ̃. 5 Yé náh wɛ di, Liyel wɛy ànɛ̂ níríyé n pɩ
yíyìnì póllɛ yályál Liyel yah sɔkɔ.

Yesu Krista tɔ̃̀npɩ pèpɛynɛ

6 Wáh kɩ tyi nɔ́pilɛ á yṹnpyélɛ n kwɔ, á kɩ pɩ Yesu Krista tɔ̃̀npɩ pèpɛynɛ.
Á kɩ kè wɛ̃kɩ képah sɔkɔ nɛ pǎh Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ wɛlɔ ànɛ̂ kwɔ́nɔ́ kègbɩ nɛ̂nɛ
ǹ kwɔ sɔkɔ, sǎh de yɩ̃́ɩ̃́ á sɔkɔ. 7 Á náh vi sèmìrn wɛ̃̀n ànɛ̂ wɛ̀nwɛ̃̀n kɔ̃, sépi
nónó náh tir yɔ́lɛ n pɛkɩ Krista yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. Gbah n tɛ̃ ǹ nɛ n mɛ Liyel
yah tíkílɛ n pɩ. 8 Wil gbɛ̃́nsê dàrnmɔnɔlɛ tɔ̃̀lɛ, yɔ̃re mɛ ké tyí. Ǹtɛ Liyel
yah tíkí pínɔ́ yɔ̃re wɔ kal tyi tyi pól sɔkɔ. Yé náh wɛ di, képah gbɔ̃̀ yɔ̃ sɔkɔ
ye á kɩ min wɛ kwɛy gbɩ̃ mɛ̀ sɔkɔ, ànɛ̂ ńsɔ̃̂ tɔlɛ. 9 Wɛy mɛ̀nɛ gbɩ wɛy ye
kélɛ, nɛ̂-á no pól yɩ̃nɛ pè kè fɛ̃ n syi. 10 Yé náh wɛ di, ápi-à mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ
yèvyãhrɩlɛ, tɛ́ mɛ gbah tɛ̃ sɛ̃́, képah n wɛ̃kɩ nɛ á gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ min nɛ́tɛ̃́
Liyel yɔ̃, nɛ̂-á no pól pwáhnmɔ-òlɛ. Tɛ́ wǎh kɩ nónó pwah n mɔ n pi kal,
pépi yé pɩ Krista yɔ̃ sɛ̃́púlɛ. 11 Képah ye á yɩ̃nɛ ǹ gbah n yo névye tyí ǹtɛ
pè kwɔ kélɛ.
12 Ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh yɩ̃nɛ à álɛ n yilɔ wáh sɔ̃́npílɛ pɩ wɛ̃́npirlɛ. Yɛ Yesu yɔ̃
sɛ̃́pú tɛ̃ wɛ álɛ n yah n pɩ á vyãh wɛy sɔkɔ, ànɛ̂ á pɩ dùkù sɔkɔ, ànɛ̂ tyínɔnɔ
nɛ̂-á mɛ á sɔkɔ, ànɛ̂ á Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, ànɛ̂ á pínɔ́ sɔkɔ yályál Liyel yah.
13 Máh kɩ pópó n pi, gbah n tɛ̃ Liyel wɛynɛ n kar tɔ́wû sɔkɔ, ǹ tɛ́ névyelɛ n
vi mɔ, ǹ tɛ́ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ. 14 Liyel tǎhkì nɛ̂-á mɛ á tyí, káh kè tɛ̃ gbɔ̃̀nwɔ̀kɔ̀lɛ
dɛ́; képah nɛ̂-á á wɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu wɛlɔ gbɔ̃̀ yɔ̃, ànɛ̂ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú
yah tɛ̃́pú-á pé gbɛ̃̀n sah á yɔ̃ à níri pɩ á tyí gbɩ̃́ nɛ̂nɛ. 15 Liyel tǎhkì mɛ̀ tɛ̃
gbɛ̃̌nínìnɛ, gbah n tɛ̃ ké sɔkɔ. Képah sɔkɔ, no pól kɩ kè wɛ nɛ wáh mɛ n
yuku yahlɛ. 16 Á gblɔ̌y tɛ̃́nɔ́ plɛ, wáh kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n kɔ̃ ǹ tɛ́ ké tɔ tɛ̃́nɔ́ plɛ.
Gbah n tɛ̃ nɛ n yuku yahlɛ ké sɔkɔ. Wâh n pɩ sɛ̃́, képah sɔkɔ ye á kɩ á gblɔ̌y
pwah mɔ, tɛ́ kɩ á wɛy nóhpú tɔ pwah mɔ.

5

Timote-á yɩ̃nɛ à Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tɛ̃ dùkù nɛ̂nɛ

1 Wâh yèwàhlɛ n vi mɔ, káh nɛ n wɛkɩ ǹ tyí dírí sɔkɔ, nɛ n wɛkɩ ǹ tyí
á sú sɔ̃ ǹnɛ. Kètɛ̃npìlɛ n vi mɔ á yṹnpyé sɔ̃ pélɛ. 2 Syɔ́ɗ̀ìlɛ n vi mɔ á yṹbí
sɔ̃ pélɛ, ǹ tɛ́ syɔ́npìlɛ n vi mɔ ké yah pèpɛy yɔ̃ á dósyɔ́ sɔ̃ pélɛ. 3 Pɛ́kúsyɔ
nónó-á yòhnìnmɔpu náh mɛ pé tyí, pé tɛ̃́nɔ́ plɛ. 4 Ǹtɛ pɛ́kúsyɔ nónó tyí
wɛ̃́npì-à mɛ, képah náh pɩ pétóbélɛ, kénɛ wɛ̃́npì ye yɩ̃nɛ pè pé Liyel yah
tíkí pínɔ́ wɛ̃kɩ à yuku pé gbô tãn tɩ̃̀nnɛ. Pǎh yɩ̃nɛ pè nɛ̂ pɩ pé dúbípú tyí, pè
képahlɛ n pɩ pé tyí. Yé náh wɛ di, képah tyí ye nɔ Liyel tyí. 5 Ǹtɛ sê nɛ̂-à
mɛ pɛ́kúsèlɛ kègbɩ yɔ̃ sɔkɔ, nɛ̂-á névi náh mɛ ǹ tyí kɩ à yohnɩ mɔ, ǹmɔ ye
ńkɛ̃́nɛ ǹ gbɔ̃̀ sah n yɩ̃́ɩ̃́ Liyel yɔ̃ sɔkɔ. Á Liyellɛ n ye n gbo níri sɔkɔ lékâh ké
gbɩ̃̀ntɔ̃. 6 Ǹtɛ pɛ́kúsè nɛ̂ tɛ̃ wɔ-à mɛ wil gbɛ̃́nsê dékè tyi ólɛ n sɔ̃, ǹmɔ mɛ
kúnɔ́lɛ tɛ́ à sah vilɛ. 7 Wáh yɩ̃nɛ ǹ nɛ̂ tɔ yo pé tyí sɔ̃nko lékàh káh pɔ wɛ
pé tyí, kè wɛ yɔ̀. 8 Névi nɛ̂-à n yáhndahnmɔ-ńkɛ̃́nɛ ǹ tyí névye tyí sɔkɔ,
ànɛ̂ ǹ kéte névye tɛ̃ tyí sɔkɔ, tɛ̃ Krista yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ wɛ̃kì milki. Krista yɔ̃ sɛ̃́-ńkɛ̃́
névi ńtɛ̃ fɔ̃́nfɔ̃́ ǹmɔ yɔ̃. 9 Pɛ́kúsè nɛ̂ yɩ̃n-à pópó n wãrkɩ, à ǹnɛ n mɔ n kɔ̃
pɛ́kúsyɔ wrɔ́ à yɩ̃nɛ à nɛ n mɛ ye tikitɔ̃ní tɛ̃ wɔ wɛ, à mó nɛ mɛ de yah pɛ
núkú ó tyí. 10 Ǹ tyí yɩ̃nɛ kè nɛ mɛ pɩ̃́nɔ́lɛ ǹ tyípéplɔ pínɔ́ tyí sɔkɔ. A nɛ n
mɛ ǹ wɛ̃́npì tɛ̃́nɔ́ plɛ, à nɛ n mɛ yɛ népân nɛ n twah n tyí, à nɛ n mɛ Yesu

yõ sɛ̃pú gbyɛ̂hnɛ n wu, à nɛ n mɛ névye nnɔlɛ n de nónó-á mɛ yèkwɔrɩ
sɔkɔ, à mó nɛ n mɛ tyípéplɔ duke póllɛ n pɩ. 11 Ǹtɛ syɔ́pâm nónó tɛ̃ wɔ-á
pɛ́kúsyɔlɛ, káh pépi yni wãrkɩ pɛ́kúsyɔ sɔkɔ. Á náh wɛ di, lédɔ́rí-à pɔ pé
wrɔ́ gbɛ mɔ Kristalɛ, pè n nɛ n mɛ ké tyí nɛ pé pé syɩ de pɛbɩ tyí. 12 Kàh
pɩ sɛ̃, lékàh n wɛ pé tyí, pǎh sɔ̃npílɛ pé vyãhlɛ Krista kõ tɛ́ pɔ pé syɩ ǹ náh.
13 Pǎh se tõ pɩ tɔ̃̀ kɛ̃ névyelɛ sɛ̃, pè n wũ n tɛ̃ gbéngbèn kɔ̃nkɔ̃nɔ ó sɔkɔ.
Pépi ye tɔ̃̀ náh mɛ pé tyí yɔ̀, tɛ́ pè n tõ n pɩ wènkwĩnki wɛ́kípúlɛ vyãhlɛ
dálnɔ́lɛ, ǹ nɛ n wɛkɩ n min n dah n mɔ sɛ̃. 14 Képah ye, mé mɛ ké tyí nɛ
pɛ́kúsyɔ nónó-á mɛ syɔ́pâmnɛ, pè de pɛbɩ tyí. Pè fɛ̃ wɛ̃npɩ̀ wɛ, pè mó nɛ
n yah n dah mɔ pé gbên tyí sɔkɔ. Sɔ̃nko pè káh pɔ wɛ̃kɩ̀ yɩkɩ mɔ á sépɛ́bí
kõ pè á yɩ̃́npolɛ n yo. 15 Yé náh wɛ di, pɛ́kúsyɔ túkù ye mɛ wɛ̃kɩ̀ milki tɛ, tɛ́
mɛ sétɜ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ sɔ̃̀ tɛ̃. 16 Ǹtɛ pɛ́kúsyɔ-à mɛ Yesu yõ sɛ̃-ò sê nɛ̂ wɔ̀kɔ̀ tãn sɔkɔ,
tɛ̃ yĩnɛ à nɛ n yah n dah mɔ pé tyí sɔkɔ, sɔ̃nko képah káh pɩ Yesu yõ sɛ̃pú
tɩ̃̀nkɩ̀ yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ. Képah sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ tɔ kɩ mó n yah n dah mɔ
pɛ́kúsyɔ tyí sɔkɔ nónó-á nɛ́kɜ̃́n tãnnɛ.

Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ yah tɛ̃púlɛ

17 Yah tɛ̃pú nónó-à mɛ Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ yahlɛ n tɛ̃ pallɛ, yɔ̃̀yén yĩnɛ kè
nɛ n sah n yɩ̃́ pé yõ. Ké dú dɔkɔ pé nónó-á Liyel wɛy yónɔ́ ànɛ̂ névye kwɔ́nɔ́
tɔ̃̀ mɛ dahbɩ pé gbɔ̃̀. 18 Yé náh wɛ di, kè mɛ wɜ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ nɛ, nyeh-à mɛ swãh tɔ̃́nɔ́ sɔkɔ á tyí gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, á káh sé vyɛ̃y pukubi nɛ
sè káh á sèmukɔlɛ n yõ. Tɛ́ tõ mɛ wɜ̃́rkínɔ́lɛ nɛ, tɔ̃̀npɩ-á yĩnɛ ǹ tɔ̃̀ pínɔ́ sǎr
wɛ́nɔ́lɛ. 19 Káh n fɛ̃ n syi lékàhlɛ n syi yah tɛ̃-òlɛ n kõ nɛ kénɛ tir náh wil
tàrfyɔ̀ nɛ́pɩ̂ nímí képah náh pɩ tɔ̃mí vyɛ̃y sɔkɔ. 20 Névi nɛ̂-à tyítúkù pɩ, kè
yo gbǎb tɔ́wû pól yɩ̃́ yah sɔkɔ, sɔ̃nko kè tíkí mɔ tɛ́lɔ́ sɔkɔ. 21 Mé kélɛ n gbah
n yo á tyí Liyel yah, ànɛ̂ Yesu Krista yah, ànɛ̂ yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ wɩ̃̀lkɩ̃̀nsàhnɔ́
yah sɔkɔ nɛ, á tyi nɔ́pi póllɛ n pɩ tómm, á káh wǎhkɩ̀lɛ n pɩ. 22 Káh nɛ n
sal á gbɔ̃̀lɛ n sah névi yõ ǹ nírílɛ n pɩ tɛ̃ tyí, ànɛ̂ káh á vyãhlɛ n dah n mɔ
á ní-òlɛ ǹ tyípêl pínɔ́ sɔkɔ. Nɛ n mɛ yályál Liyel yah sɔkɔ. 23 Wáh mɛ n yɔ
gbáhyɩ̃́ náhnáhlɛ sɛ̃, káh ni ó kɔ́kɔ́lɛ n wɔ, dɩ̃̀vɛ̃ tɔlɛ n wɔ kwéykwey á fɔkɔ
markɩ yĩnnɛ. 24 Névye túkù tyípêl mɛ sè n wilki n mɔ kwèyy pé tùkè-ǹkɛ̃
sɔkɔ. Ǹtɛ túkù tyí mɛ, náh ó sè n pɔ n pĩ. 25 Sɛ̃ ye tyípéplɔ tɔlɛ, sépi tɔ
n wɛ kwèyy yɩ̃́nɛ, ànɛ̂ nónó ńtɛ̃ fyé-á sè náh mɛ n yah, sè náh n wũ n pi
wɩ̃̀lkɩ̃̀nmɔ-ńkɛ̃nɛ.

6

Yɔ̃bɩ ànɛ̂ pé yɔ̃̀tãmnɛ

1 Nónó pól-á mɛ yɔ̃rɩlɛ n pɩ, pè yĩnɛ pè pé yɔ̃̀tãmnɛ n mɔ n kõ nɛ pǎh
yĩnɛ yɔ̃̀yén sàhnɔ́lɛ pé yõ, sɔ̃nko áyáh kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n kõ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh pɔ
képah ànɛ̂ Liyel tyílɛ n yo n ko. 2 Nónó yɔ̃̀tãm-à mɛ Yesu yõ sɛ̃púlɛ, pè náh
yĩnɛ pè yo nɛ pé yṹnpyé-á pélɛ, pè mó yahle yɔ̃̀yén sàhnɔ́lɛ pé yõ sɔkɔ dɛ́.
Pépi nónó-á pé yṹnpyé pèplɔlɛ, pépi-á sɔ̃npílɛ n wɛ pé tɔ̃̀ pínɔ́ yõrelɛ, pè
ye pyě yĩnɛ pè tɔ̃̀lɛ n pɩ n yɩ̃́ pépi tyí ńkɛ̃.

Mɩ̀nɩ̀ kwɔ́nɔ́ ànɛ̂ tahrɩ tyínɔnɔlɛ

Yah, kénɛ tyi ye á yĩnɛ ǹ nolɛ n kwɔ, ǹ tɛ́ sè kõ n sah pè kõ. 3 Ǹnî yɔ́-à pɔ
nolɛ n kwɔ tyíkáhkílɛ, tɛ́ kè náh mɛ núkúlɛ gbɩ wɛynɛ nɛ̂-á wil ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃

Yesu Krista tyɩ́, ànɛ̂ kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á á wɛ Liyel yah tíkí pínɔ́ tyɩ́ yõ, [4] képah n
wɛ̃kɩ nɛ gblɔ̃y gbílkínɔ́-á tɛ̃ yɩ̃́ wɔ. Ǹpɩ̃̀-ǹkɛ̃́ nɛy ye tɛ̃nɛ, nɛ̂-á yékɑ̂b pínɔ́,
ànɛ̂ wɛ̃nkyɔ̃ wɛ́kínɔ́ mɛ ǹ yɔ̃̀gbèkè yɩkɩ sah, sépi nónó-á n pɔ n pɔ mɛ́kɩ̀lɛ.
Sépi ye n pɔ n pɔ yṹnwɔ̃rí, ànɛ̂ mɛ́wɛ́y, ànɛ̂ yrɔ́wɑ̂n yɔ́nɔ́, ànɛ̂ gbyɔlɛ. [5] Tɛ́
tɔ̃ n pɔ n pɔ yékɑ̂b kwɩ̃nkilɛ lékɑ̃́m kɛ̃́ névye wrɔ́, nónó-á pè náh gbɩlɛ n
pnɛ póllɛ. Pépi tãn n nɛ n sõ nɛ Liyel yah tíkí pínɔ́lɛ, kwâh wɛ́nɔ́-á mɛ
ké sɔkɔ. [6] Gbɩ tɛ̃ wɔ ye, Liyel yah tíki pínɔ́lɛ tahrɩ ǹgbɛ̃ ye kélɛ névye tyɩ́,
nónó-á pé wɛ́nɔ́ pé yɩ̃nɛ n yuku. [7] Yé náh wɛ di, ápi náh pɔ kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ
kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, á náh mó á syɩ n sɔkɔ n pi kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ. [8] Ǹtɛ yõke
ànɛ̂ flɔ tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ á tyɩ́, sè yɩ̃nɛ sè á yɩ̃́ yuku. [9] Ǹtɛ nónó-à mɛ ké tyɩ́ nɛ
pé pɩ tahbɩlɛ, pépi ye n de mɔ́nyahnɔ sɔkɔ. Tyíwɑ̂n ànɛ̂ yõ kɛ̃́ tyi sõnɔ n
pɔ pè mɔ n tɛ̃, sépi nónó-á névyelɛ n mɔ tyɩ́ yíkínɔ́ ànɛ̂ mɔ́npunɔ wɛ̃kɩ̀
yõ. [10] Yé náh wɛ di, tyípêl duke pól tyàh-ǹsah n wil pɔ́ tyínɔnɔ sɔkɔ. Pɔ́
yáhnkɔ̃nɔ képékè tɛ̃ tyɩ́, túkù Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ yal mɔ, tɛ́ kwlɔ́nɔ́ náhnáh yɔrɩ
mɔ pé gblɔ̃y yõ.

Pole-á vɩ̀nmɔnɔ nɛ̂nɛ Timote kɔ̃ ǹ gblɔ̃y tɛ̃ dùkù tyɩ́ sɔkɔ

[11] Ǹtɛ áwɔ tɛ̃ wɔ-á Liyel tyɩ́ névilɛ, nɛ n to kénɛ tyi yah sɔkɔ. Nɛ n yah
n kɔ̃ nɛ á pɩ nɛ́gbɩlɛ Liyel yah, á nɛ n mɛ Liyel yah tíkílɛ n pɩ, á nɛ n mɛ
sɛ̃́nɔ́lɛ Liyel yõ, tyínɔnɔ nɛ n mɛ á sɔkɔ, á nɛ n mɛ sɔ̃́nmɔ́lɛ n pɩ, á mó nɛ
n mɛ á gblɔ̃ynɛ n tiki n mɔ. [12] Mɛ́kɩ̀ pèpɛy fwo à yuku Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tyɩ́
tɩ̃nnɛ. Á pwáhnmɔnɔ tɛ̃ n yɩ̃n pállɛ, képah nɛ̂ yɩ̃n-á Liyel ye álɛ, tɛ́ á mɛ
fɛ̃ syi névye náhnáh yɩ̃́ yah nɛ wáh pɩ Yesu yõ sɛ̃-òlɛ. [13] Liyel nɛ̂-á minnɛ
yíyɩ̃̀n póllɛ n kɔ̃, ànɛ̂ Yesu Krista nɛ̂-á yɩ̃n Põse Pilatɩ yah sɔkɔ à Liyel yõ
sɛ̃́nɔ́ wɛlɔ tɔ̃ sah wɛkɩ, pépi yɩ̃́ yah sɔkɔ ye mé kélɛ n yo á tyɩ́ nɛ, [14] tyi
nónó-á kõ sah ǹ kɔ̃, á sé wɑ̃̀llɛ n kɔ. Á nɛ n mɛ pílkí-ńsah kɛ̃́nɛ ànɛ̂ wɛ́nyo-
ńsah kɛ̃́nɛ á tyɩ́ fɔ́ɔ́ kɩ pɔ nɔ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista syínpɔnɔ tyɩ́. [15] Liyel
núkúní nɛ̂-á tyi pól tyɩ́ tɛ̃́npnɛ̀-òlɛ, pèpɔrɩ-á n wil ǹmɔ nɛ̂ tyɩ́, ǹmɔ nɛ̂-á
yɔ̃̀tãmnɔ́ Yɔ̃̀tɛ̃nɛ, ànɛ̂ tãmnɔ TƐ̃̀ ǸGBƐ̃NƐ ǹmɔ ye kɩ Krista kɔ̃ à kɩ ǹ syɩ pɔ
à yɩ̃nɛ ké gbɩ̃́ yáhntɔkɔnsàhnɔ́lɛ. [16] Ǹmɔ ó ye à náh ku n yah n pi. Ȁ mɛ
déntɛ̃̀nɔ́lɛ kyòo yɔ́ sɔkɔ nɛ̂-á nɛy náh fɛ̃ n nɔ n de n pi kélɛ. Nɛy yɩ̃́ náh tɛ̃
yah ké yõ, ànɛ̂ nɛy yɩ̃́ náh n tɛ̃ n yah n pi ǹ yõ sɔkɔ. Gbílkínnɔ́ ànɛ̂ tǎhkɩ̀
nɛ n sah ǹ mɔ yõ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Amiina!

Vɩ̀nmɔnɔ nɛ̂-á yɩ̃nɛ tahbɩ kɔ̃́nɔ́lɛ

[17] Kè yo kèkõyɔ̃́ mɛ̀ tahbɩ tyɩ́ nɛ pè káh pé gblɔ̃ynɛ n gbilki, pè káh pé
gbɔ̃̀ sah tahrɩ yõ nɛ̂-á kɩ n tyɛ n pi. Ǹtɛ pè pé gbɔ̃̀ sah Liyel yõ, ǹmɔ nɛ̂-á
yíyɩ̃̀nɩ̀ póllɛ ápilɛ n kɔ̃ náhnáh nɛ̂-á kɩ á kɔ̃ á kɩ mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ. [18] Yo pé tyɩ́
nɛ pè tyípéplɔlɛ n pɩ, pè yɛ pé tahrɩ pɩ tyípéplɔ pínɔ́lɛ. Pè pɩ fɔ̀kɔ̀pènɔrɩ
névyelɛ nónó-á kɩ fɛ̃ syi n yɩ̃ n kɔ̃. [19] Képah sɔkɔ, pè kɩ tahrɩ pèpɛy yah
sah pé gblɔ̃y tyɩ́ ńsɔ̂ yɩ̃nnɛ nɛ̂-á kè náh n yɩkɩ. Sɔ̃nko pè pɔ min kègbɩ wɛ.

Vɩ̀nmɔnɔ tɛ́ynɛ

[20] Ǹ dɩ̃́ Timote, tyi nónó-á áwɔ gbɔ̃̀ dahbɩ, sé tɛ̃́nɔ́ plɛ. Káh nɛ n de yékɑ̂b
wɑ̃̀n pínɔ́ sɔkɔ nónó náh mɛ n yuku Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ wɛ̃kɩ̀ yõ, ànɛ̂ káh névye
wɛlɔ nínɛ n tɛ̃ nónó-á pé gblɔ̃y pɩ tyi kàhnpnɛpulɛ. [21] Névye túkù ye pé
gblɔ̃y pɩ kénɛ yɩ̃́pɩ̂ mɛ̀ dùkù névyelɛ, tɛ́ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ wɛ̃kɩ̀ milki.

Mé kélɛ n yah n kɔ̃ nɛ, Liyel ǹ pèpɔrɩ pɩ yé tyɩ́.

Pole sɛ́bɛ́y ní-ò tɛ́kínmɔnɔlɛ Timote tyí

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Timote tyí

[1] Ǹmɔ Polelɛ, Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névi ye ńnɛ à yĩnɛ Liyel dyɔ yĩ́ tɛ̃nɛ.
Liyel-á ǹ vyãhlɛ á kɔ̃ tyɛ́-ńkɛ̃́ min nɛ̂ tyí sɔkɔ, tɛ́ kè n wɛ Yesu Krista gbɔ̃̀
yɔ̃, à ń tɛkı mɔ képah tyí yo yĩnnɛ névye tyí. [2] Ǹ pídĩ́ Timote, áwɔ nɛ̂ tyí-á
nɔ yĩ́ ń tyí, áwɔ tyí ye mé n tɛkı n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃
Sú Liyel ànɛ̂ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè yɔ̃bènɔrı pı á tyí, pè mó á
yãm yah, ànɛ̂ pè yèvınınɛ ǹ kɔ̃.

Pole mɛ n wɛkı Liyel tyí

[3] Gbĩ́mɛgbĩ́ mâh n sɔ̃ á tyí sɔkɔ, mě wɛynɛ Liyellɛ n kɔ̃ náhnáh ǹmɔ nɛ̂
tyí-á mé mɛ ń fɔkɔ dal mɔ tɔ̃̀lɛ n pı pallɛ ń sútóbé tyí kɔ̃lɛ. Lékẫh ké gbĩ̀ntɔ̃,
mâh nírílɛ n pı, mè n pı á tɔ tyí. [4] Ǹ dyɔ-à to kɔ̃ á yétĩ kwɛ́nɔ́ tyílɛ, mè n
nɛ n mɛ yĩ́ ké tyí nɛ mé ǹ wɛ ń nı kɔ̃ kè vı yĩ́. [5] Ǹ dyɔ náh fwɔ á Liyel yɔ̃
sɛ̃́nɔ́ kègbı tyílɛ. Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ kègbı nɛ̂-á lésɔ̃ mɛ á yṹntó Loyisi ànɛ̂ á yṹ
Yenusi sɔkɔ, ń sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké yɔ̃ nɛ, képah núkú-á mɛ á tɔ sɔkɔ.

[6] Képah ye, mé á dyɔlɛ n to n kɔ̃ nɛ, máh ń gbãn sah á yɔ̃ á nírí pı á tyí,
tɛ́ Liyel mɛ ǹ Mirki tǎhkì nɛ̂nɛ ǹ kɔ̃, á kè koh n tɛ̃ yĩn. [7] Ǹgbǒ Mirki nɛ̂-á
Liyel á kɔ̃, tíkí Mirki náh kélɛ dɛ́; tǎhkì ànɛ̂ tyínɔnɔ, ànɛ̂ gblɔ̃̌y tɛ̃́nɔ́ Mirki
ye. [8] Káh n yɛ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yónɔ́ pı sennɛ á tyí. Ǹmɔ mɛ́nɔ́lɛ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ ǹmɔ tyí sɔ̃wãh, káh n yɛ kè nɛ mɛ sennɛ á tyí. Ǹtɛ Nìvìnì tir yónɔ́
yèvyãhrı fɛ̃ n syi ńmɔlɛ wɛ̃ tyí, á gbɔ̃ sàhnɔ́ mó nɛ mɛ Liyel tǎhkì yɔ̃,
[9] képah nɛ̂-á pwah mɔ ápilɛ, tɛ́ à mɛ á ye pı ǹ nolɛ. Á tyípéplɔ pínɔ́ yĩn
náh à képah pı á tyí dɛ́, kè ye ǹ dyɔ ànɛ̂ pèpɔrı ye à pı á tyí kélɛ. Yesu
gbɔ̃ yɔ̃, à kénɛ pèpɔrı mɛ̀ pı sah ápi kɔ̃ kèkɔ̃yɔ̃́ mɔ́-ńkɛ̃́ gbĩ́ dùkùlɛ. [10] Kénɛ
kèpɔrı ye á wɛ núkúnúkú á pwáhnmɔ-ò Yesu Krista pɔ́nɔ́ sɔkɔ. Ǹmɔ ye pɔ
kũ tyí yıkı tɛ́ Nìvìnì tir yo á tyí, nɛ̂-á á mɔ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ̃̀kì yɔ̃. [11] Nìvìnì tir
mɛ̀ yĩn ye Liyel ńmɔ ye tɔ̃, tɛ́ n pı Yesu tɛ̃ntɔ̃ syínyo-òlɛ, ànɛ̂ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
kwɔ́-òlɛ. [12] Képah kwlɔ́nɔ́ ye ń yɔ̃ sɔkɔ, ǹtɛ kè náh mɛ sennɛ ń tyí. Máh
ń gbɔ̃ sah névi nɛ̂ yɔ̃, mé ǹnɛ n pnɛ dò. Ǹ sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké yɔ̃ tɔlɛ nɛ wǎh
nɛ̂ dahbı ń gbɔ̃, tǎhkì-á mɛ ǹ sɔkɔ kı fɛ̃ ké tɛ̃́nɔ́ plɛ, pópó kı pɔ nɔ gbĩ̀nyĩ̀kì
tɛ́y sɔ̃ tyí.

[13] Timote, máh wɛlɔ gblɔ nónó yo á tyí, sè koh n tɛ̃ n yĩn Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́
ànɛ̂ tyínɔnɔ sɔkɔ, sépi nónó-á á wɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃ yɔ̃ Yesu Kristalɛ.
[14] Liyel Mirki nɛ̂-á mɛ ápi sɔkɔ, képah gbɔ̃ yɔ̃ wáh kwɔ́nɔ́ pèpɛy nɛ̂ wɛ, kè
koh n tɛ̃ yĩn pallɛ.

[15] Áwɔ ńtɛ̃ pĩ́nɔ́ mɛ ké sɔkɔ nɛ, Asi mara tãn pól-á pé náh vi ń kɔ̃, Fisyɛlı
ànɛ̂ Yɛrɛmosyɛnı ńtɛ̃ tɔ pé náh vi ń kɔ̃. [16] Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ,
à Nsyonesifɔrı ànɛ̂ ǹ no nılɛ n gbɛ. Yé náh wɛ di, máh wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ
kǎrnnɛ mɔ́nɔ́lɛ ń tyí, ké sen náh ǹmɔ tɛ̃ wɔ yah kɔ̃ ń nı dénpɔnɔlɛ gbáhyĩ́
náhnáhlɛ. [17] Ǹ yĩ́níntɛ̃nɔ ǹsɔ̃ Wrome kwil sɔkɔ, à ń gbah soh kɔ̃ súú à kyı
wɛ. [18] Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí nɛ à ǹ yãm yah tukey tuke sɔ̃lɛ. Wǎh
yòhnìnmɔnɔ nónó pı ń tyí Yefɛsı kwil sɔkɔ, nɛy náh sè pĩ nɔ áwɔ Timotelɛ.

2

Pole nɛ Timote ǹ tah sah

1 Áwɔ tɛ̃ wɔlɛ ń pídĩ Timote, yɔ̃bènɔrɩ nɛ̂-á ápi wɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ
gbɔ̂ yɔ̃ Yesu Kristalɛ, képah yĩnnɛ, á tah n sah yĩ̃. 2 Wáh ń kwɔ́nɔ́ nɛ̂ noh
névye náhnáh yĩ́ yah, kyɩ nɛ́gblɔ́ kwɔ kélɛ, nónó tɔ-á kɩ tɔ̃ fɛ̃ túkù kwɔ
kélɛ. 3 Kwlɔ́nɔ́ nɛ̂-á yĩnɛ álɛ, kè fɛ̃ n syi Yesu Krista sràsyi yèsyìkì tyí kɔ̃lɛ.
4 Névi-à fyɔ̀ de sràsyĩyá sɔkɔ tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé pé yɔ̃tɛ̃ nìvìnìnɛ n pɩ, ǎ ǹ
vyãh dɛ kèkɔ̃yɔ̃ tyi tɛ́lɔ́ sɔkɔ. 5 Wɛ̃ kàlnɔ́ tólɔ́ tó-ò tɔ náh tɔ̃rí yɔ̃́kúrílɛ n wɛ
n pnɛ nɛ́ à náh to ké wɛ̃kì yɔ̃. 6 Sètɔ̃ nɛ̂-á tɔ̃ swãhlɛ à kwlɔ, ǹmɔ ǹgbò ye
yĩnɛ ké sèmukɔ wɛ́nɔ́lɛ 7 Sɔ̃ n yah ń wɛlɔ yɔ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɩ sé pól syíkí-ńsahlɛ
ǹ wɛ̃kɩ.

8 Káh á dyɔ fwɔ Yesu Krista tyílɛ,
ǹmɔ nɛ̂ lékó-á yiki mɔ.
Davidi náh nɛy ye ǹnɛ.

Sɛ̃ ye kélɛ yónɔ́lɛ Nìvìnì tir sɔkɔ, képah nɛ̂-á mé mɛ n yo n kɔ̃. 9 Kénɛ
Nìvìnì tir yĩn ye kwlɔ́nɔ́lɛ ń yɔ̃ sɔkɔ, ànɛ̂ kârnnɛ mɔ́nɔ́lɛ ń tyí á kɩ nɛ pèkè
pí-ò sɔ̃ ńnɛ. Ǹtɛ kârn náh se yɔ́ mɛ mɔ Liyel wɛy tɛ̃ wɔ tyí tɛ́. 10 Képah
ye, mé mɛ tyi póllɛ n sro névye yĩnnɛ Liyel-á nónó yah tɔkɔ, sɔ̃nko pé tɔ
pwáhnmɔnɔ wɛ Yesu Krista gbɔ̂ yɔ̃, pé mó gbílkínɔ́ wɛ nɛ̂-á kè náh n tyɛ.
11 Gbɩ wɛy yɔ́ wɛ yɔ̀:

Áyáh kɩ mɛ ku Yesu Kristalɛ wɛ̃ tyí, á kɩ mɛ min tɔ sɔkɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí. 12 Áyáh
kɩ á tah sah wɛ̃ tyí ǹnɛ,
á kɩ tɔ̃rí pɩ ǹnɛ wɛ̃ tyí.
Áyáh kɩ à yahle,
ǹ tɔ kɩ á yahle.
13 Áyáh kɩ sɔ̃ pí-ńkɛ̃nɛ nɛ́gblɔ́lɛ,
ǹmɔ tɛ̃ wɔ kɩ tɛ̃ nɛ́gbílɛ,
à náh fɛ̃ ǹ syɩ n kur n pi.

Kwɔ́nɔ́ kétúkù fwɔ́nɔ́lɛ

14 Névye dyɔ to n kɔ̃ n mɔ kénɛ tyilɛ, ǹ tɛ́ ké gbáhdyâh di pé tyí Liyel
yah sɔkɔ nɛ, pè káh yékɑ̂b wãnnɛ n pɩ. Sè náh tir yɔ́lɛ n pɛkɩ. Nónó-á mɛ
sélɛ n nohnɩ, sè n pyě pépi mɔ n pu. 15 Á tah n sah Liyel yĩ kɔ̃ kè yuku álɛ.
Pɩ tɔ̃npɩlɛ, nɛ̂-á gbɩ wɛlɔlɛ n yo ké yah yɔ̃, tɛ́ sen náh n pɩ ǹ tyí à yuku ǹ tɔ̃
tyí tĩnnɛ. 16 káh yɑ̃́hwɑ̂nnɛ n yãh nónó-á sè náh mɛ yuku Liyel yɔ̃ sɛ̃nɔ́ tyí
tĩnnɛ. Nónó-à kélɛ n pɩ, pé wrɔ́ n nɛ n gbah n gbɛ Liyellɛ. 17 Pé yɑ̃́hwɑ̂n
yíkínɔ́lɛ n pɩ á kɩ nɛ nówũ-á ńkɛ̃nɛ willɛ n yɔ̃ sɔ̃. Yimene ànɛ̂ Filɛtɩ tɔ mɛ
kénɛ sɛ̃nknɔ névye sɔkɔ. 18 Pépi gbɩ wɛ̃kì fĩn mɔ tɛ́ mɛ n yo n nɛ lékyî-á
yilki mɔ sɔkɔ tɛ. Sɛ̃ ye pè pɩ tɛ́ névye náhnáh Liyel yɔ̃ sɛ̃nɔ́ yɩkɩ.

19 Ǹtɛ sépinɔ pól sɔkɔ, Liyel-á sètyah nɛ̂ wilki, képah tɛ̃ wɔ mɛ. Wɛlɔ
nónó-á mɛ wɑ̃́rkínɔ́lɛ ké tyí yɔ̃, sè wɛ yɔ̀:
«Nónó-á mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yɔ̃, à pélɛ n pnɛ.»

Ànɛ̂ tɔ̃: «Nónó pól-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n ye n gbo, pè yĩnɛ pè tyítúkúnì wɛ n
yɛ.»

20 Wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ, sɑ̃n vyɔ́ ànɛ̂ wárn vyɔ́ ó kɔ́kɔ́ náh mɛ dɛ́; sésár tyínɔ
mɛ, puri tyínɔ tɔ mɛ. Túkù mɛ yî tǎhnì mɔ yĩnnɛ, túkù mó mɛ ńyɑ̃n yî mɔ
yĩnnɛ.

21 Tyi nónó tyí-á mé yo, Névi nɛ̂-à sè wɛ yɛ tɛ́ pɩ yályál Liyel yah, tɛ̃ kɩ mɛ
wìlkìnsàhnɔ́lɛ tyítǎhnì pɩ yĩnnɛ. Ǹ yétɔ̂ kɩ mɛ yɔ̃tɛ̃ dĩ tyí tyípéplɔ pɩ yĩnnɛ.

22 Kètɛ̃npìkìnì dékè tyi wɛ n yɛ. Tyi nónó-á á yĩnɛ n yah n kɔ̃, sè wɛ yɔ̀:
Gbɩ wɛ̃kɩ̀ kɔ́lɔ́lɛ, Liyel yõ sɛ̃nɔ́, tyínɔnɔlɛ, ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ. Yé sépi póllɛ n pɩ
ànɛ̂ névyelɛ nónó-á mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n ye n gbo fɔkɔ pérpérlɛ. 23 Yékâb wɑ̃n
pínɔ́ wɛ n yɛ. Á pĩ nɛ sépi-á n pɔ n pɔ mâllɛ dò. 24 Ǹgbǒ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tõnpɩ náh
yĩnɛ mɛ́kɩ̀ pínɔ́lɛ dɛ́. À pyě yĩnɛ à nɛ n mɛ nɛ́pír névilɛ no pól tyí, à mó
nɛ n mɛ névye kwɔ́nɔ́ yah wɛ, tɛ́ pàh ǹ tyílɛ n yo, à tɛ̃ wɛ kè sɔ̃́mnɔ́. 25 À
yĩnɛ à ǹ wɛy kɔ̃lìpulɛ n tɛ̃ mármár à vìnmɔnɔlɛ pélɛ n kɔ̃. Nɛ̂ pĩ, tɛ́nkàh
Liyel kɩ yɛ pè kɔ̃ pè kɩ pé sõnɔ wɛ vi mɔ kɩ gbɩ wɛ pĩ tɛ́. 26 Képah-à pɩ, pé
yah kɩ pɩ kyòo pè kɩ wɛ dɛ sétɑ̃n yõtɛ̃ vyɔ́y sɔkɔ, nɛ̂ sɔkɔ-á sõ à pè mɔ tɛ̃
sah pè kɔ̃ pè ǹ dyɔ yĩ̃nɛ n pɩ.

3

Kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́ tyilɛ

1 Timote, á yĩnɛ ǹ kè pĩ nɛ kèkõyɔ̃́ tyɛ gbĩ́nɛ, tyah táhnɔ́nɔ-á kɩ n
wɛ. 2 Névye kɩ pɩ gblɔ̃y yõ yĩ́kípúlɛ, pó kódíbílɛ, wèngbɩ̃̀l wɛ́kípúlɛ,
gblɔ̃y gbílkípúlɛ, Liyel tyí yóndepulɛ, dúbípú tyí yáhlepulɛ, pèpɔrɩ pĩ́-ńkɛ̃
névyelɛ, Liyel tyi mɔ́nkɔ̃̀-ǹkɛ̃púlɛ, 3 kùkùtǎhkɩ̀ névyelɛ, nɛ́pĩ́kɔbɩlɛ, névye
yĩn yíkípúlɛ, gblɔ̃y tɛ̃-ńkɛ̃ névyelɛ, nɛ́kókè mɔ́púlɛ, pèpɛy fwópúlɛ, 4 wɛ̃
náh vìpulɛ, fɔ̀kɔ̀nvyɑ̃hnɩ̀ névyelɛ, gblɔ̃y yɔ̃nsàhpulɛ. Pé dyɔ yĩ̃ tyi tyí kɩ
nɔ kal pé tyí Liyellɛ. 5 Pè kɩ pɩ yĩ́ yah Liyel yah tíkí pípúlɛ, ǹtɛ kègbɩ yõ,
pè náh Liyel yah tíkí pínɔ́ tǎhkɩ̀ fɛ̃ n syi n pi. Káh nɛ n pɩ n soh sɛ̃nknɔ
névyelɛ. 6 Pé túkù n nɛ n de n kɔ̃ gbên sɔkɔ ǹ syɔ́ túkùlɛ n vi n tɛ̃, nónó
lékɑ̃m-á tuke. Kénɛ syɔ́ mɛ tyípêl ó pé tɔ̂ɔ́. Tyi duke pól dékè n nɛ n mɛ
pé sɔkɔ. 7 Pè mɛ sɑ̃hnɔ́ sɔkɔ kũmm, ǹtɛ pè náh mɛ fɛ̃ gbɩlɛ n pnɛ póllɛ.
8 Nsyɑ̃nɛsɩ ànɛ̂ Nsyɑ̃brɛsɩ-á Moyisi kɔ̃lɩ sɔ̃, sɛ̃ ye pépi tɔ mɛ n kɔ̃lɩ gbɩlɛ. Pé
sõnɔ náh mɛ pallɛ. Liyel yõ sɛ̃nɔ́ náh yuku yahlɛ. 9 Ǹtɛ pè náh n yuku n
pi yahlɛ. Yé náh wɛ di, no pól kɩ pé nɛ́wɔ̃́ré wɛ kwèyy sɔ̃-á Nsyɑ̃nɛsɩ ànɛ̂
Nsyɑ̃brɛsɩ tyí pɩ.
10 Ǹtɛ áwɔ Timote tɛ̃ wɔ ye ńmɔ sèfiki mɔ tyi tyi pól sɔkɔ: Máh kwɔ́nɔ́ nɛ̂
pɩ á kè fɛ̃ syi, tɛ́ mɛ ń pɩ dùkùlɛ n yah n pɩ. Á ń sõnɔlɛ n pnɛ, ànɛ̂ ń Liyel
yõ sɛ̃nɔ́ dùkùlɛ, ànɛ̂ ń tyi srónɔ́ dùkùlɛ, ànɛ̂ tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ ń sɔkɔ, à tahlɩ
máh mɛ gbah tɛ̃ dùkù nɛ̂nɛ. 11 Pǎh ń fõh dùkù nɛ̂nɛ á kélɛ n pnɛ, à tahlɩ
máh yèvyɑ̃hrɩ nónó pɩ Antyɔsyɩ, ànɛ̂ Yikonyumi, ànɛ̂ Lisitir sɔkɔ. Fɔ̃́hnɔ́
nɛ̂ dùkù tɛ̃ mɛ mé náh kè wɛ yah? Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ń pwah mɔ sépi pól sɔkɔ.
12 Gbɩ yõ, nónó pól-á sɛ̃ Yesu yõ, tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé pé minnɛ n pɩ Liyel
yah tíkí pínɔ́ sɔkɔ, pé kɩ fõhnɔ́ wɛ. 13 Ǹtɛ nɛ́pêl ànɛ̂ névye pílkípú tɛ̃ wɔ kɩ
yɔ̃ sɔkɔ pèkè pínɔ́lɛ kɩ névye túkù pilki, tɛ́ kɩ pé gblɔ̃y ńtɛ̃ tɔ pilki. 14 Ǹtɛ
áwɔ tɛ̃ wɔ-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ wɛ tɛ́ kè fɛ̃ syi nɛ gbɩ-á kélɛ, kè tɛ̃ yĩn pallɛ. Wáh
kwɔ́nɔ́ mè wɛ nɛ̂ tyí, á ǹnɛ n pnɛ ó. 15 Á wɛ̃npir gbĩ dùkùlɛ á Liyel wɛynɛ
n pnɛ. Kè kɩ fɛ̃ á lékɑ̃m yɩkɩ mɔ ǹ kɔ̃ á kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ Yesu Krista yõ
sɛ̃nɔ́ gbõ yõ. 16 Liyel wɛy pól wɑ̃rkɩ Liyel tǎhkɩ̀ gbõ yõ. Kè wɑ̃rkɩ névye
kwɔ yĩnnɛ, ànɛ̂ mìnì gbel kye yĩnnɛ, ànɛ̂ pílkí-ńtɑ̂n tɔ̃ yĩnnɛ, ànɛ̂ névi mɔ
yĩnnɛ gbɩ wɛ̃kɩ̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ, 17 sɔ̃nko, Liyel tyí névi pɩ nɛ́gbílɛ tɑ̂n pèplɔ pól
fɛ̃ n pɩ yĩnnɛ.

4

1 Yesu Krista nɛ̂-á kɩ pɔ vye ànɛ̂ kyî tuke n pi, mé kélɛ n gbah n yah n
kɔ̃ á tyí Liyel ànɛ̂ ǹmɔ yĩ yah, à tahlɩ ǹ syínpɔnɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃rí yĩn yõ nɛ, 2 á
Liyel wɛynɛ nɛ n yo. Kàh sɔ̃ yèvyɑ̃hrɩ gbĩ sɔkɔ ò; kàh sɔ̃ yèvɩnɩ gbĩ sɔkɔ ò;

kélɛ nɛ n gbah n yo. Névi nɛ̂-à pu pɩ, wɛkɩ tɛ̃ yõ, vìnmɔnɔlɛ tɛ̃ kɔ̃, tɛ̃ tɔkɔ
yárr ǹ kwɔ́nɔ́lɛ à kɔ̃. 3 Gbĩ yɔ́ mɛ n pi, túkù náh tɔ̃ kwɔ́nɔ́ yèsyìkì fɛ̃ n syi
n pi. Tyi nónó dékè-á n ko pélɛ, pè kɩ kwɔ́pú kwĩnki yísyɔ́ yah nónó-á kɩ
pɔ sépi tyílɛ n wɛ n yo pé tyí nónó nóhnɔ́-á mɛ nɔ. 4 Pè kɩ pé ní tah tũ
yahle gbɩ nóhnɔ́lɛ, tɛ́ kɩ sèmìrn wɔlɛ n nohnɩ. 5 Ǹtɛ áwɔ tɛ̃ wɔ á gblɔ̌y tɛ̃
pallɛ tyi tyi pól sɔkɔ. Kwlɔ́nɔ́ sro, ǹ tɛ́ á gblɔ̌y kɔ̃ yĩĩ Nìvìnì tir yɔ́nɔ́ sɔkɔ.
Pɩ Liyel tɔ̃npɩ pèpɛynɛ.
6 Ǹmɔ tɛ̃ wɔ pɩ gbĩ nɔ tɛ sárkálɛ. Kèkõyɔ̃ fĩn mɔ gbĩ nɔ ń tyí. 7 Mé mɛ́kì
pèpɛy fwo à yuku Liyel yõ sɛ̃nɔ́ tyí tĩnnɛ. Tóló nɛ̂ sɔkɔ-á sõ ńnɛ, kè tyɛ. Mé
náh Liyel yõ sɛ̃nɔ́ yal mɔ. 8 Ǹtɛ núkúnúkú, tɛ̃nwɛnɔ yõre wɛ́nɔ́ ye mé mɛ
syɩkɩ tɛ̃, nɛ̂-á nɛ́gblɔ́ yõtɔ̃rí yɔ̃kúrílɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á tukey tùkè-ò pèpɛynɛ,
ǹmɔ ye kɩ ń kɔ̃ n pi kélɛ. Tɛ́ à náh n yĩn n pi ńmɔ ó tyí dɛ́, nónó tɔ-á mɛ ǹ
pɔ́nɔ́ syɩkɩ tɛ̃ nìvìnì sɔkɔ, à kɩ pépi tɔ pól kɔ̃ kélɛ.

Pole mɛ vìnmɔnɔ tɛ́ynɛ Timotelɛ n kɔ̃

9 Gbah n tɛ̃ n pɔ ń tĩnnɛ súú. 10 Yé náh wɛ di, kwɛy gbĩ tyi mɛ yah syi
Demasɩ tyí à kɔ̃ à mɛ ǹ náh vi ń kɔ̃. À mɛ sɔkɔ Tesaloniki kwil sɔkɔ. Krɛsã
mó sɔkɔ Kalasi mara sɔkɔ, tɛ́ Tite wɔ mɛ sɔkɔ Dalmati mara sɔkɔ. 11 Likyi
ó ye mɛ ń tnɔ̂. Markɩ tɛ̃ yè pɔ wɛ̃ tyí ǹnɛ. Ǹ yétɔ̂ mɛ gblò ń tyí tõ mè sɔkɔ.
12 Mé Tisyiki tɛkɩ mɔ Yefɛsɩ kwil sɔkɔ. 13 Wáh kɩ n pi, ń fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔkɔ
n pɔ ń kɔ̃ nɛ̂-á mé sah Karpusi tyí Turasɩ kwil sɔkɔ. Ǹ sɛ́bɛ́ynɔ́ tɔ tɔkɔ n
pɔ n kɔ̃, ǹ tɛ́ n pɔ sé sêl tyínɔ tɔlɛ, sépi nónó tyí-á tah kal ń tyí.
14 Kètɔ̃ndĩ Alɛkisãdre nɛ́pékè kah pɩ ńnɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɩ à dyah n pi ǹ
tyípínìnɛ. 15 À ápi wɛlɔ kɔ̃lɩ kah mɔ. Képah ye, á tɔ á gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ ǹnɛ.
16 Pǎh ń tuke sõ nɛ̂nɛ gbennɛ, no pól pé náh vi ń kɔ̃. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh yo
tɛ̃ mɔ ǹnɛ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ à káh kè pɩ tirlɛ pé tyí. 17 Ǹtɛ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɔ so mɔ ń tyí. À tǎhkìlɛ n kɔ̃ mé fɛ̃ ǹ wɛy yo yĩĩ, tɛ́ nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ, pé pól kè wɛ noh. À ń pwah mɔ kyɛ̃kíngbɛ̃kɩ tyí. 18 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɩ
tɔ̃ ń yõ wilki n pi pèl duke duke pól sɔkɔ. Tɛ́ kɩ ń pwah mɔ ń kɔ̃ mé kɩ wɛ
de ǹ tɔ̃rí sɔkɔ. Gbílkínɔ́ nɛ n sah ǹmɔ yõ gbĩ́mɛgbĩ́. Amiina!

Wɛy tyɛ́-ńsahlɛ

19 Wɛkɩ Prisili ànɛ̂ Akilasɩ tyí ń kɔ̃, ànɛ̂ Wonesifɔrɩ nolɛ. 20 Yerasɩtɩ wũ
Korɛ̃nti kwil sɔkɔ. Mé Torofimi wɔ sah Milɛti kwil sɔkɔ. À sõ mɛ n yɔ
képah ye.
21 Gbah n tɛ̃ n pɔ kwɔ̀vɩrɩ gbĩ nɔ́-ńkɛ̃ sɔkɔ. Yebulusi, ànɛ̂ Pudɛ̃sɩ, ànɛ̂
Linusi, ànɛ̂ Klodya, ànɛ̂ á yũnpyé tɛ́lɔ́ pól n wɛkɩ á tyí.
22 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí nɛ à nɛ n mɛ áwɔlɛ, à mó yɔ̃bènɔrɩlɛ
nɛ n pɩ yé pól tyí.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Titi tyí

Wɛy kɔ̃́nɔ́lɛ

1 Ńmɔ Pole nɛ̂-á Liyel tɔ̃̀npɩ ànɛ̂ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ, Liyel ń tõ nɛ mé
péwɔ névye yáhntɔkɔnɔ yohnɩ mɔ pè kɔ̃ pè sɛ̃ Yesu yõ. Á ń yah tɔkɔ nɛ
mé gbɩ wɛ̃kɩ̀lɛ pè wɛ̃kɩ pè kɔ̃ pè pé minnɛ n pɩ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ wɛ̃kɩ̀ yõ, 2 pé
gbɔ̃̀ sàhnyĩnɔ mó nɛ mɛ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ́nɔ́ tyí yõ. Liyel nɛ̂-á à náh mɩ̀nɩ̀nɛ
n yo, ǹmɔ ǹ vyãhlɛ pè kɔ̃ kénɛ tyɛ́-ńkɛ̃ min tyí sɔkɔ kèkõyɔ̃́ mɔ́-ńkɛ̃ gbɩ̃́
dùkùlɛ. 3 Tɛ́ wăh ǹ vyãh kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ, ké wɛ̃kɩ gbɩ̃́-á pɔ nɔ, à kè wɛ̃kɩ ǹ
wɛy gbɔ̃̀ yõ, tɛ́ ń kɔ̃ mé kélɛ n yo, ǹmɔ nɛ̂-á á pwáhnmɔ-òlɛ.

4 Titi, áwɔ nɛ̂-á ńmɔ pídɩ̃́ kègbɩlɛ ápi Liyel yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ, áwɔ tyí ye mé n
tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ ápi Sú Liyel ànɛ̂ ápi pwáhnmɔ-ò
Yesu Krista tyí nɛ, pè yɔ̃̀bènɔrɩ ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ ǹ kɔ̃.

Tɔ̃̀ nɛ̂-á dahbɩ Titi gbɔ̃̀

5 Mé ye ǹ sah Krɛtɩ mara sɔkɔ nɛ, tyi tɛ́lɔ́ nónó-á wũ á sè pɩ n dal n mɔ, á
mó yah tɛ̃pú yísyɔ́ yah n sah n sah n kɔ̃ kwlo kwlo pól Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀nɔ́
yõ sɔkɔ à yĩnɛ máh sɔ̃̀ kè yo sɔ̃́ á tyí.

6 Kénɛ yah tɛ̃pú pól yĩnɛ pè nɛ n mɛ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ pé tyí, ànɛ̂ pé
nɛ n mɛ sê núkú núkú nátãmnɛ. Pé wɛ̃́npɩ̀ mó nɛ n mɛ Yesu yõ sɛ̃púlɛ,
pè káh pí-ńkɛ̃ tyilɛ n pɩ, pè káh pɩ nòhnɩ̀-ǹkɛ̃púlɛ. 7 Yé náh wɛ di, Yesu
yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ kyɔ̀mɩ̀-ò yĩnɛ à nɛ mɛ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ ǹ tyí, wăh sɔ̃́npílɛ
pɩ Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ tahrɩ kyɔ̀mɩ̀-òlɛ. Á náh yĩnɛ à pɩ wɛ̀ngbɩ̀l wɛ́kí-òlɛ,
ànɛ̂ fɔ̀kɔ̀nvyɑ̃̀hnɩ̀ névilɛ, ànɛ̂ sèwɔlɛ, ànɛ̂ mâl kɔ̃̀lɩ̀-òlɛ. Tɛ̃ káh nɛ yah n kɔ̃
pí-ńsahlɛ kwâh nétɛ̃nɛ yɩ̃́nvɩ̃̀ sɔkɔ. 8 Á yĩnɛ à népânnɛ n tɛ̃ plɛ, pèpɛy pínɔ́
tyí mó nɔ ǹ tyí. Á yĩnɛ à pɩ yĩ pɩ̃́-òlɛ, ànɛ̂ nɛ́gbílɛ, à mó nɛ mɛ yályál Liyel
yah, ànɛ̂ gblɔ̃̌y tɛ̃́npnɛ̀-òlɛ. 9 Wɛlɛ nónó-á yĩnɛ sɛ̃́nɔ́lɛ sé yõ, à yĩnɛ à sè koh
n tɛ̃ n yĩn à yĩnɛ kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á à wɛ. Képah sɔkɔ, à kɩ tɛ̃ wɛ Liyel wɛynɛ
névyelɛ n vi n mɔ, tɛ́ kɩ wɛ́nyo-ńsah tyɛ ǹ kɔ̃̀lɩ̀pu tyí.

Liyel yĩn yõ mɩ̀nyobelɛ

10 Yé náh wɛ di, névye náhnáh mɛ pɩ gblɔ̃̌y tíkínmɔ-ńkɛ̃púlɛ, ànɛ̂ wɛ̀nfɩ̀
wɛ́kípúlɛ, ànɛ̂ névye pílkípúlɛ. Tɛ́ pé kan ńtɛ̃ n wɛ Nsyifunɔ Yesu yõ sɛ̃pú
sɔkɔ. 11 Pè mɛ fɛ̃kɩ̀nɔ́lɛ n dahbɩ kétlo náhnáh sɔkɔ pé kwɔ́nɔ́ túkúnɩ̀nɛ
kwâh wɛ yĩnnɛ yɩ̃́nvɩ̃̀ sɔkɔ. Képah ye, pé vyɛ̃y yĩnɛ tṹnɔ́lɛ. 12 Pé lékɑ̃́m
névi yɔ́ lésõ nɛ ńkɛ̃, mɩ̀nyobe, ànɛ̂ gbɛ̃̄nképèl, ànɛ̂ gbãndal névye, ànɛ̂
yèwònpɩbɩ-á Krɛtɩ tãnnɛ. 13 Gbɩ ye à yo. Képah ye, wɛkɩ n yɩ̃́ pé yõ, pè
kɔ̃ pè Liyel yõ sɛ̃nɔ́ pèpɛy wɛ. 14 Pè káh pukubi mɔ Nsyifunɔ sèmɩ̀rn ànɛ̂
névye tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh, nónó-á sè náh mɛ gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ yõ. 15 Tyi pól mɛ yályál
névye tyí, nónó-á mɛ yályál Liyel yah. Ǹtɛ névye nónó-á mɛ sɩ̀lkɩ̀nɔ́lɛ Liyel
yah, tɛ́ yahle sɛ̃́nɔ́lɛ ǹ yõ, tyi pól mɛ sɩ̀lkɩ̀nɔ́lɛ pépi tyí. Yé náh wɛ di, pé
sõnɔ ànɛ̂ pé lékɑ̃́m náh mɛ pallɛ. 16 Pě pé gblɔ̃̌ynɛ n pɩ Liyel pɩ̃́púlɛ. Ǹtɛ
pé tyípínɩ̀ kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ pè náh ǹnɛ pnɛ. Pè pɩ nétúkúnɩ̀ ànɛ̂ nikisekɔ́kɔ́
pípúlɛ, pè náh tõ fɛ̃ tyípépɛ̌y pɩ.

2

Kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á yĩnɛ Yesu yõ sɛ̃́pú tȉnkȉ kɔ̃́nɔ́lɛ

1 Ǹtɛ áwɔ tɛ̃ wɔlɛ, ápi sɛ̃nɔ́-á mɛ nɛ̂ yõ, képahlɛ névyelɛ n kwɔ. 2 Yo
yèwàhnì tyí nɛ pè pé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ n pnɛ, pè yɛ yɔ̃̀yén nɛ n sah pé yõ, pè
pɩ yèsrey névyelɛ, pè nɛ mɛ sũ yĩ̋ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ, tyínɔnɔ mó nɛ n mɛ
pé sɔkɔ, pè mó nɛ mɛ sɔ̃́mnɔ́ névyelɛ.
3 Yo syɔ́dyî tɔ tyí nɛ pè yɛ pé kɔ dùkù nɛ mɛ pallɛ Liyel yah, pè káh névye
yĩnnɛ n yɩkɩ, pè káh pɩ sèwɔbɩlɛ, pè névyelɛ n vi n mɔ pallɛ. 4 Syɔ́ nónó
náh wah mɔ, pǎh yĩnɛ pè pépilɛ n yohnɩ n mɔ pé pɛbɩ ànɛ̂ pé wɛ̃npȉ tyí
kõ kè nɔ pé tyí. 5 Pǎh yĩnɛ pè pɩ yèsrey névyelɛ nónó-á mɛ tómm, tɛ́ mɛ n
yah n dah mɔ pé kétlo tyí sɔkɔ. Pǎh yĩnɛ pè nɛ n mɛ syɔ́gblɔ́lɛ nónó-á mɛ
n sah pé pɛbɩ tyí yõ, sɔ̃nko Liyel wɛy tyí káh yo ko.
6 Sɔ̃́ré mɔ kètɛ̃npȉ tɔ sɔkɔ pè pɩ yèsrey névyelɛ 7 tyi pól sɔkɔ. Áwɔ tɛ̃ wɔ
mó pɩ dùkù pèpɛynɛ pélɛ n wɛ̃kɩ á tyípéplɔ pínɔ́ sɔkɔ, ǹ tɛ́ á fɔkɔ dal mɔ
pélɛ n kwɔ yèsyìkìlɛ. 8 Yɛ á wɛlɔ nɛ n mɛ gblɔ ó sé tɔ̂ɔ́, wɛ́nyo-ńsah kɛ̃nɛ.
Képah sɔkɔ, á sépɛ́bí náh wɛ́nyo-ńsah wɛ n pi ápi tyí. Kè kɩ pɩ sennɛ pé
pól tyí.
9 Yo yɔ̃bɩ tyí nɛ pè nɛ n sah pé yɔ̃̀tãm tyí yõ tyi tyi pól sɔkɔ, pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ
pé tyí, pè káh pé yɔ̃̀tãmnɛ n kɔ̃lɩ, 10 pè káh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ yĩ n tɔko pé tyí.
Pè pé Liyel yõ sɛ̃nɔ́ pèpɛynɛ n wɛ̃kɩ gbĩ̋mɛgbĩ̋, sɔ̃nko á pwáhnmɔ-ò Liyel-á
kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n kõ, gbílkínɔ́ nɛ n sah ké yõ.
11 Yé náh wɛ di, Liyel ye ǹ yɔ̃̀bènɔrɩ wɛ̃kɩ képah nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ-á névye pól
pwáhnmɔnɔlɛ n wɛ. 12 Kè álɛ n kwɔ nɛ á Liyel yah tíkílɛ n pɩ, ànɛ̂ á káh á
yĩ́nɛ n wil kèkõyɔ̃́ yî tyí. Kàh pɩ sɛ̃́, kwɛy gbĩ mɛ̀ sɔkɔ á kɩ tɛ̃ wɛ á minnɛ n
pɩ gblɔ̌y tɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, ànɛ̂ gbɩ wɛ̃kì yõ, ànɛ̂ Liyel yah tíki pínɔ́ sɔkɔ. 13 Sɛ̃́ ye
á yĩnɛ à nìvìnì wɛ́nɔ́ mɛ̀ syɩkɩ tɛ̃, á gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ nɛ̂ yõ, à tahlɩ gbȉyȉkȉ
tyí, sõ ye ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel nɛ̂-á pwáhnmɔ-ò Yesu Kristalɛ, ǹ tɔ̃́rí kɩ n wilki
n mɔ n pi. 14 Ȁ ǹ gblɔ̌y kõ ápi yĩnnɛ à á yõ wɛ dwe wilki tyípêl pól sɔkɔ.
Ȁ mɛ ké tyí nɛ pé á pɩ yályál pé yah, á mó nɛ mɛ pé tyí yõ, á mó gbah tɛ̃
tyípéplɔ pínɔ́ sɔkɔ.
15 Sɛ̃́ ye á yĩnɛ ǹ nɛ n wɛkɩ yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ, ǹ sɔ̃́rélɛ n mɔ pé sɔkɔ, ǹ tɛ́ nɛ n
wɛkɩ pé yõ. Káh n yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ álɛ n yilɔ.

3

Kɔ dùkù pépɛ̌ynɛ Liyel wɛ̃kì yõ

1 Névye pól dyɔ to n kõ nɛ pǎh yĩnɛ pè pé gblɔ̌ynɛ n tiki n mɔ kwil yah
tãm ànɛ̂ yɔ̃̀tãm yah sɔkɔ. Pǎh yĩnɛ pè nɛ n sah pé tyí yõ, pè mó pé gblɔ̌y vi
sah tyípéplɔ duke pól pɩ pɩ tɛ̃nɛ. 2 Pè káh wɛ̀ntùkùǹìnɛ n wɛkɩ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃
tyí, pè káh mâllɛ n kɔ̃lɩ. Pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ, pè mó névye póllɛ nɛ n tɛ̃ mármár.
3 Yé náh wɛ di, ǹgbòlɛ, lékã́m kɛ̃́ ànɛ̂ kèlékɛ̃ névye ye lésõ ápi tɔlɛ. Á sɔ̃̀
mɛ mɔ́npunɔlɛ, mɛ á dyɔ dyɔ tyi ànɛ̂ á nìvìnì tyi yɔ̃rɩ sɔkɔ. Á sɔ̃̀ mɛ á
minnɛ n pɩ pèkè pínɔ́ ànɛ̂ dékè tyi pínɔ́ sɔkɔ. Á sɔ̃̀ mɛ á dékè wilki névye
sɔkɔ, tɛ́ mɛ wɛ̃ dyɔlɛ n yɔ. 4 Ǹtɛ gbĩ̋ nɛ̂-á á pwáhnmɔ-ò Liyel ǹ pèpɔrɩ ànɛ̂
ǹ tyínɔnɔlɛ névye wɛ̃kɩ, 5 à á pwah mɔ. Tɛ́ kè náh pɩ nɛ á tyípéplɔ pínɔ́
yĩn sɔ̃ dɛ́, á yãm ye à yah. Ȁ ye á pwah mɔ, tɛ́ min sã́nnɛ á kõ à á nnɔ wu
pɩ yályál Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ. 6 Ȁ syɔ̃ á pwáhnmɔ-ò Yesu Krista tyí à Mirki

mɛ̀ tiki mɔ á yõ náhnáh, [7] sɔ̃nko á pɪ́ntɛnɔ náh nɛ́gblɔ́lɛ ǹ pèpɔrɪ gbɔ̃̀ yõ,
à tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ képah nɛ̂-á á mɛ n dɛkɪ.
[8] Wɛy mɛ̀nɛ, gbɪ ye kélɛ. Mé mɛ ké tyí nɛ á kè gbah yo pé tyí, sɔ̃̀nko nónó-
á sɛ̃ Liyel yõ, pè gbah tɛ̃ tyípéplɔlɛ n pɪ. Sépi ye plɛ, tɛ́ sé yõre mó tɔ̃ mɛ
no pól tyí. [9] Ǹtɛ káh yõ kɛ̃́ yékâ̂blɛ n pɪ, ànɛ̂ káh yékâ̂blɛ n pɪ névye duku
wɪ̃̀l-ǹsah tyí sɔkɔ. Káh mâllɛ n pɪ, ànɛ̂ káh yékâ̂blɛ n pɪ névyelɛ Moyisi
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyí yõ. Yõre kɛ̃́ ànɛ̂ yékâ̂bkwɛ̀ ye sélɛ. [10] Névi nɛ̂-à névyelɛ n
gbɛkɪ, ké gbáhdyâh di tɛ̃ tyí kè nɔ kɛ nínɔ́lɛ, wàh ké nóh-ńkɛ̃́nɛ, à gbɛ n
milki. [11] Á pĩ nɛ kénɛ névi dùkù-á wɛ̃̀kɪ̀ pèpɛy fìn mɔ, wǎh mɛ tyípɛ̂llɛ n
pɪ à pèkèlɛ n yɔrɪ n mɔ ǹ gblɔ̌y yõ.

Pole-á vɪ̀nmɔnɔ tɛ́y ànɛ̂ wɛy nɛ̂nɛ Titi kɔ̃

[12] Máh kɪ fyɔ̀ Artemasɪ, képah náh pɪ Tisyiki tɛkɪ mɔ á tyí, gbah n tɛ̃ n
pɔ n wil ń tyí Nikopolisi kwil sɔkɔ. Mé kè yah tɔkɔ nɛ máh kɪ kwɔ̀vɪrɪ gbɪ̃́
pɪ nɛ́npɔ́. [13] Nsyenasɪ nɛ̂-á Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɪ̀ kwɔ́-òlɛ, yah n dah n mɔ ǹmɔ
ànɛ̂ Apɔlɔsɪ kɔ́lɔ́ tyí sɔkɔ. Káh n yɛ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ pè tɛkɪ. [14] Ápi no tɔ yĩnɛ
pè pé gblɔ̌y kɔ̃ n yɪ̃̃́ tyípéplɔ pínɔ́ sɔkɔ, sɔ̃nko tyi nónó tyí-á mɛ tah, pè tɛ̃
n wɛ sépi yahlɛ n wah. Pè káh pɪ tɛ̃ yõre kɛ̃́ névyelɛ.
[15] Névye nónó pól-á mɛ ànɛ̂ ńmɔlɛ, pè n wɛkɪ á tyí. Nónó-á ápi kódíbílɛ
Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, wɛkɪ pé tyí.
Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ à yɔ̃bènɔrɪlɛ n pɪ yé pól tyí.

Pole Sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Filemo tyí

Wɛy kɔ̃́nɔ́lɛ

1 Ꞑmɔ Pole nɛ̂-á wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Yesu Krista tɔ̃̀ yĩnnɛ, ńmɔ ànɛ̂ á yṹnpi
Timote ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ áwɔ Filemo tyí, nɛ̂-á ápi nɛ́nɔ́nínɛ ànɛ̂ á
tɔ̃̀ pɩ mûnɛ. 2 Á kélɛ n tɛkɩ n mɔ tɔlɛ ápi dósê Apiya tyí, à tahlɩ Arsyipi tyí
ǹmɔ nɛ̂-á á mɛ́kì fwo mûnɛ, ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkĩ̀ tyí pépi nónó-á wɛ̃nɛ
n tuke n mɔ n pɔ áwɔ Filemo wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. 3 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ ápi Sú Liyel
ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè yɔ̃̀bènɔrɩ ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.

Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ Filemo sɔkɔ

4 Gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ mâh Liyellɛ n ni, mè n wɛkɩ Liyel tyí á tyí sɔkɔ, 5 máh sɔ̃́npílɛ
mɛ n nohnɩ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́-á mɛ á sɔkɔ, ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃́pú tyí-á mɛ
nɔ́nɔ́lɛ á tyí. 6 Mé kélɛ n ni Liyel tyí nɛ ǹmɔ yõ sɛ̃́nɔ́ nɛ̂-á ápi kwrɔ mɔ pɩ
núkúlɛ, kè nɛ n yuku yahlɛ. Tyípéplɔ pól nónó-á á kɩ fɛ̃ pɩ Krista yĩnnɛ,
sélɛ névye wɛ̃kɩ. 7 Ꞑ yṹnpi, tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ á sɔkɔ ǹ kɔ̃ á Yesu yõ sɛ̃́pú
nnɔlɛ n de, kè mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ ńmɔ tyí, tɛ́ mɛ sɔ̃́rélɛ n mɔ ń sɔkɔ.

Pole mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ Filemo tyí nɛ à Wonesimi yɔ̃́rɩ tyɛ

8 Gbɩ ye sénsɔ̃, Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ mé kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ á pɩ pɩ tir kɔ̃ sah ǹ kɔ̃,
9 ǹtɛ tyínɔnɔ yĩnnɛ mé álɛ n ni, ńmɔ Pole nɛ̂-á pɩ yèwàhlɛ, tɛ́ mɛ ńtɛ̃nɛ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Yesu Krista tɔ̃̀ yĩnnɛ. 10 Mé álɛ n ni Wonesimi tyí sɔkɔ,
ǹmɔ nɛ̂-á pɩ ń pídɩ̃́nɛ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. 11 Ꞑgbòlɛ, à
náh sɔ̃̀ mɛ tirlɛ n pɛkɩ áwɔ tyí. Ꞑtɛ núkúnúkú, à mɛ tirlɛ n pɛkɩ áwɔ ànɛ̂
ńmɔ tyí. 12 Mé kɩ ń syɩ à tɛkɩ mɔ ǹ kɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á ńmɔ wil fɩ̃́ yɔ́lɛ. 13 Ꞑmɔ-á
mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ sɛ̃ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yĩnnɛ, mé sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ à tɛ̃ ń tnɔ̂ à
tɔ̃̀lɛ n pɩ ń tyí áwɔ swɔ. 14 Ꞑtɛ mé náh mɛ ké tyí nɛ mé tir yɔ́ pɩ nɛ́ á náh
ké wɛ̃kì kɔ̃. Mé náh mɛ ké tyí nɛ mé ǹ kyĩ mɔ á tyípépɛ̌y pɩ. Mé mɛ ké tyí
nɛ kè pɩ áwɔ dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ.
15 Gbɔ̀kénpɩ Wonesimi kɩ mɛ gbɛ mɔ álɛ wrɔ́ kwéy yɔ́ ó sɔkɔ, sɔ̃nko ǹ pɔ
à wɛ kṹmm yõ sɔkɔ. 16 Yé náh wɛ di, yɔ̃ ó náh ǹnɛ núkúnúkú dɛ́, à fɔ̃́nfɔ̃́
yɔ̃ yõ. Á pól yṹnpi ye ǹnɛ, nɛ̂ tyí-á nɔ yĩ́ĩ á tyí. Ꞑ tyí nɔ yĩ́ĩ ńmɔ tyí, ǹtɛ ǹ
tyí ké nɔ kal áwɔ tyí, wǎh sɔ̃́npílɛ pɩ áwɔ yɔ̃lɛ tɛ́ tɔ̃ pɩ Yesu yõ sɛ̃-òlɛ.
17 Képah ye, wáh kɩ mɛ pĩ nɛ á yṹnpi-á ńnɛ, à tɛ̃ plɛ ńmɔ sɔ̃ á tɛ̃. 18 Wàh
kɩ mɛ tyítúkù yɔ́ pɩ, képah náh pɩ á kɔ̃lɩ-à kɩ mɛ ǹ yõ, mé kɩ yĩn sé yĩ́nnɔ́lɛ.
19 Ꞑmɔ Pole ye n wãrkɩ wɛlɔ nɔ́pilɛ ń gbɔ̃̀lɛ nɛ máh kɩ kɔ̃lɩ mɛ̀ dyah. Tɛ́ á
dyɔ náh mé n to n kɔ̃ nɛ wáh yĩnɛ á á minnɛ ń dyah. 20 Képah ye ń yṹnpi,
mé kélɛ n yah n kɔ̃ á tyí nɛ á tir mɛ̀ pɩ ń tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn yõ. Ꞑ nɩ de á wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ.
21 Ꞑ sɛ̃́nɔ́ mɛ ké yõ nɛ nɛ́gbí-á álɛ. Képah ye, máh tyi nónónɛ n wãrkɩ n
tɛkɩ n mɔ á tyí yɔ̀, mé pĩ nɛ wáh kɩ sè pɩ ń yóré yõ, kɩ kah mɔ ńtɛ̃nɛ.
22 Mé kè pĩ tɔlɛ nɛ yé nírí gbɔ̃̀ yõ pǎh kɩ ńnɛ yé kɔ̃. Képah ye, mé kélɛ n
yah n kɔ̃ á tyí nɛ á sɛ̃-ńsah yah n sah n kɔ̃ ńtɛ̃nɛ.

Wɛy tyɛ́-ńsahlɛ

23 Yepafrasɩ n wɛkɩ á tyí, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ ńnɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Yesu Krista
yĩnnɛ. 24 Markɩ ànɛ̂ Arisitarkɩ, ànɛ̂ Demasɩ, ànɛ̂ Likyi n wɛkɩ á tyí, pépi
nónó-á ńmɔ tɔ̃̀ pɩ mûnɛ. 25 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ,
à yɔ̃̀bènɔrɩlɛ nɛ n pɩ yé tyí.

Nsyakı-á sɛ́bɛ́y nɛ̂ wãrkı tɛkı mɔ Liyel nípú tyí

Ǹ yṹnpyé, yépi nónó-á sɛ́bɛ́y mɛ̀ kàrpulɛ.

Nsyakı lésõ sɛ́bɛ́y mɛ̀ wãrkı tɛkı mɔ Liyel nípú tyí nónó-á sɔ̃̀ mɛ kwlo náhnáh sɔkɔ. Pè sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ Liyel yõ, ǹtɛ, kwlɔ́nɔ́ sɔ̃̀ mɛ pélɛ n yĩni n tɛ̃, ànɛ̂ sétõ sɔ̃̀ mɛ pélɛ n fwo. Képah ye Nsyakı sɛ́bɛ́y mɛ̀ tɛkı mɔ pé tyí, à sɔ̃́ré mɔ pé sɔkɔ nɛ, pè gbah n tɛ̃ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. À sɔ̃̀ mɛ pélɛ n vi n mɔ tyi náhnáh sɔkɔ, nɛ pè tyípéplɔlɛ n pı. Liyel nípú túkù sɔ̃̀ mɛ n yo nɛ páh sɛ̃ Liyel yõ, tɛ́ pé tyípínì náh mó tõ mɛ plɛ. Képah ye Nsyakı kõ à kè gbah yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́, névi nɛ̂-à nɛ páh sɛ̃ Liyel yõ, tɛ́ ǹ tyípínì náh mɛ plɛ, yõ kɛ̃́-á tɛ̃ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́lɛ.

Liyel yé yah tɛ̃ ké kàrnɔ́ sɔkɔ!

Wɛy kɔ̃́nɔ́lɛ

[1] Ǹmɔ Nsyakı nɛ̂-á Liyel, ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tɔ̃̀npılɛ, mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n tɛkı n mɔ, à n wɛkı Liyel nípú pól tyí, nónó-á mɛ kárkínkɔ̃nɔlɛ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ.

Mɔ́nyahnɔ dòhnìnɔ́lɛ n pı Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ yõ

[2] Ǹ yṹnpyé, mɔ́nyahnɔ-à sɔ̃ pı yèvyãhrı dùkù nɛ̂ dùkùlɛ yé tyí, yé yɛ kè
pı nìvì ǹgbɛ̃nɛ yé tyí. [3] Yé pĩ nɛ, yé Liyel yõ sɛ̃nɔ́-á tɛ̃ wɛ mɔ́nyahnɔ tyí,
képah sɔkɔ-á yé kı pı tɛ̃npnɛ̀pulɛ. [4] Ǹtɛ, yé yɛ yé tɛ̃npnɛ̀nɔ́ mɛ̀ ké tɔ̃̀ pı kyı
syı ké yı̃̀n tyí, yé kõ yè gbèkè yĩ, pèkè káh tõ wɛ yé sɔkɔ, ànɛ̂ kwâh yɔ́ ńtɛ̃
káh yé tɛkı. [5] Ǹtɛ, yĩ́pĩ̂-à yé sɔkɔ nɛy yɔ́ tɛkı, tɛ̃ kè ni Liyel tyí, à kı kè yĩ
tɛ̃ kɔ̃. Ǹmɔ ye n yĩ no póllɛ n kɔ̃ fɔ̀kɔ̀pènɔrı sɔkɔ, pé yah yó-ńkɛ̃̀nɛ. Képah
ye, tɛ̃ kè ni ǹmɔ tyí. [6] Tɛ́ tɛ̃ yĩnɛ à kè ni Liyel yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ tɔ̀tɔ̀ kɛ̃́nɛ. Yah,
névi nɛ̂-à tɔ̀tɔ̀lɛ n pı, tɛ̃ mɛ á kı nɛ yɔ́nkwîl sɔ̃, yɑ̃́hkí n tɔkɔ n mɔ n kɔ̃ yey
yey póllɛ. [7] Sɛ̃́nkɔ̃ névi káh nɛ n sõ nɛ, páh kı kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɛ n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Liyel tyí. [8] Névi dùkù yɔ́ ye tɛ̃nɛ, nɛ̂ lékɑ̃́m náh mɛ tɛ̃nɔ́lɛ fĩ́ núkú, ànɛ̂ à
mɛ tɔ̀tɔ̀ sɔkɔ ǹ tyípínɔ́ pól sɔkɔ.

Yãm ànɛ̂ tahrılɛ

[9] Ǹ yṹnpyé nónó-á mɛ yãm sɔkɔ, Liyel kı pɔ pè dɔkɔ n mɔ n pi: Képah
ye, pè ké nìvìlɛ nɛ n pı. [10] Tɛ́ tahbı kı tyɛ n sɔkɔ n pi fîlfî tyí kɔ̃lɛ. Képah
ye, pè tɔ pé tíkínmɔnɔ nìvìlɛ nɛ n pı. [11] Sɔ̃́-á gbĩ-à gbo, tɛ́ vyãh fîlfî tɛ̃, sè
n kɔkɔ, ǹ du ǹ kwɛ. Plɛ́-ńsah náh tõ n wɛ sé tyí. Sɛ̃ ó ye, tahbı tɔ kı yah n
kwlɔ n pi pé tyípínɔ́ nıyɔ̃́.

Mɔ́nyahnɔ ànɛ̂ tɔ̃́nmɔnɔlɛ

[12] Yèvını mɛ névi tyí, nɛ̂-á ǹnɛ n tah n sah mɔ́nyahnɔ sɔkɔ. Mɔ́nyahnɔ
sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, tɛ̃ kı tɛ̃nwɛnɔ tɔ̃rí yɔ̃́kúri wɛ, nɛ̂-á tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ. Kénɛ
tyɛ́-ńkɛ̃ min tyí ye Liyel ǹ vyãhlɛ névye kõ sah, ǹ tyí-á nɔ nónó tyí.
[13] Yé pĩ, nɛy náh fɛ̃ Liyel tõ mɔ à tyípékè pı n pi, ànɛ̂ ǹmɔ tɔ náh mó tõ
ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ n tõ n mɔ n dah n mɔ tyípékè sɔkɔ. Képah ye, tɔ̃nmɔnɔ-à nɛ̂
yĩni tɛ̃, tɛ̃ káh nɛ, Liyel-á n tõ n mɔ pélɛ. [14] Ǹtɛ, nɛ̂-á ńkɛ̃́nɛ nɛ́núkù núkú
póllɛ n yɔrı n dah n mɔ tyípékè sɔkɔ, pé sõnɔ túkúnì dékè tyi ye. [15] Wâh yɛ

sõnɔ túkúnı̀ nɔ́pi kɔ̃ sè tɛ̃ wɛ á tyí, sè n pɔ tyípékèlɛ. Tyípékè-à mó gbèkè
yĩ, kè n pɔ kũnɛ. 16 Ǹ yűnpyé, yé tyí nɔ ń tyí. Yé káh yé gblɔ̌y pilki dɛ́!
17 Ǹgbŏ, yɩ̃́nkɔ̃nɔ yî tǎhnı̀ pèplɔ pól n wil yɩ̃̂nyõ. Liyel ye n kɔ̃ álɛ sélɛ, ǹmɔ
nɛ̂-á mɔ yɩ̃̂nyõ kyòolɛ. Ǹ dùkù náh n vi n mɔ, fɛ̃́ntũ̂ tyah náh mɛ ǹ sɔkɔ.
18 Ǹtɛ, Liyel sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé á sah ǹ yî mɔ́nɔ́nɔ pól yah tı̃̀nnɛ. Képah
ye, à min sɛ̃́nnɛ á kɔ̃ ǹ wɛy gbɩ gbɔ̃̀ yõ.

Liyel wɛy nóhnɔ́ ànɛ̂ ké wɛ̃̌kı̀ kɔ́lɔ́lɛ

19-20 Ǹ yűnpyé, yé tyí nɔ ń tyí. Yé pĩ nɛ ńkɛ̃́, névi fɔkɔ-à vyãh, ǹ tyípínı̀
náh Liyel nɩlɛ n vɩ. Képah ye, yé nɛ́núkù núkú pól yĩnɛ yè yé nínɛ n kwɔ
nohnɩ súú, tɛ́ yé káh nɛ n sal n wɛkɩ sɔ̃́nyah-ńkɛ̃̂nɛ, ànɛ̂ yé fɔkɔ káh nɛ n
kwãh n vyãh.
21 Kàh pɩ sɛ̃́, yé tyítúkúnı̀ ànɛ̂ nɛ́pékè pínɔ́ duke duke pól yal n mɔ pnɛ́pnɛ́.
Yé mó Liyel wɛy fɛ̃ n syi gblɔ̌y tíkínmɔnɔ sɔkɔ, wǎh nɛ̂ dah mɔ yé nnɔ sɔkɔ.
Képah ye kɩ fɛ̃ yé pwah mɔ. 22 Yé káh yé gblɔ̌y tɔ̃ mɔ n pɩ Liyel wɛy nóhpú
ólɛ, ǹtɛ, yé nɛ n kɔ ké wɛ̃̌kı̀ yõ. 23 Yah, nɛ̂-à kélɛ n nohnɩ ólɛ, tɛ́ à náh mɛ n
kɔ ké wɛ̃̌kı̀ yõ, tɛ̃ mɛ á kɩ nɛ ǹnî yɔ́ sɔ̃́, nɛ̂-á mɛ ǹ yèpɔlɛ n yah dwɔ̀lí sɔkɔ
sɔ̃́-á kélɛ. 24 Wàh fyɔ̀ ǹ gblɔ̌y yah tɛ, tɛ́ yal ké tnɔ̂, nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ dyɔ n fwɔ
ǹ yèpɔ dùkùlɛ. 25 Ǹtɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ mɛ tűnɔ́lɛ, sè kɩ fɛ̃ névye sah pé
gblɔ̌y yõ. Névi nɛ̂-à sépi tɛ̃ pallɛ, sé sɔkɔ tyi nóhnmilki-ńkɛ̃̂nɛ, tɛ́ ǹ tyilɛ n
pɩ sǎh yo sɔ̃́, tɛ̃ wɔ kɩ yèvınɩ wɛ ǹ tyípínɔ́ pól sɔkɔ. 26 Ńkɛ̃́, nɛ̂-à mɛ n sõ
nɛ, Liyel wɛ̃̌kı̀ kɔ́-ò-á pélɛ, tɛ́ à náh mɛ n kyɔmɩ n wɛkɩ, tɛ̃ mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ n
pilki. Ǹ Liyel wɛ̃̌kı̀ kɔ dùkù mɛ nɔ̀nɔ́lɛ. 27 Ǹtɛ, Liyel wɛ̃̌kı̀ kɔ́lɔ́ nɛ̂-á syíi ńtɛ̃
kɛ̃̂nɛ ké sɔkɔ sú Liyel n mɔ n kɔ̃, kè wɛ yɔ̀: Á yĩnɛ ǹ ńgbye ànɛ̂ pɛ́kúsyɔlɛ
n tɛ̃ plɛ pé yèvyãhrɩ sɔkɔ, ànɛ̂ káh n yɛ kèkõyɔ̃́ tyi pɔ ǹ silki Liyel yah.

2

Wǎhkı̀ pínɔ́ náh plɛ

1 Ǹ yűnpyé, yáh sɛ̃ tɔ̃́rí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yõ, yé náh yĩnɛ yè nɛynɛ n
wah. 2 Sɔ̃́-á dɩ̃́ yɔ́ kɩ fɛ̃ pɔ de yé tɔ́wû nɩyɔ̃́ sɔkɔ, tɛ́ kɩ mɛ sɛ̃́n kèngbɔ tɛ̃́hní
dyɩ, tɛ́ kɩ mɛ fwɔ̀tǎhnı̀ mɔ; tɛ́ yãm nɛy yɔ́ tɔ kɩ fɛ̃ pɔ de yé nɩyɔ̃́ fwɔ̀yàllɛ ǹ
wil: 3 Yâh fwɔ̀pèplɔ mɔ́-ò dɩ̃́ wɔ tɛ̃́nɔ́ plɛ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à pɔ kɔ̃ tɛ̃ tɛ̃-ǹsah
pèpɛy mɛ̀ sɔkɔ, tɛ́ yo yãm nɛy mɛ̀ wɔ tyí nɛ, à yuku yĩn tɛ̃, képah náh pɩ,
à kɔ̃ tɛ̃ ásɔ̃̂ sétáh sɔkɔ; 4 yâh pɩ sɛ̃́, wǎhkı̀ náh yé n pɩ wɛ̃ wrɔ́ di? Yé náh
ǹnî yɔ́ tɔkɔ fɔ̃́nfɔ̃́ pɩ ǹ ní-òlɛ yé fɔ́kɔ́sõnɔ túkúnı̀ gbɔ̃̀ yõ di? 5 Ǹ yűnpyé, yé
tyí nɔ ń tyí. Yé yé níki kwɔ noh. Névye nónó-á yãm tãnnɛ kèkõyɔ̃́ névye
tɛ̃ tyí, pépi ye Liyel yah wilki, à pɩ tahbılɛ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. Ànɛ̂ pépi ye
tɔ̃ à kɩ kɔ̃ pè kɩ n de n pi ǹ tɔ̃́rí sɔkɔ, képah nɛ̂ tyí-á à ǹ vyãhlɛ névye kɔ̃,
ǹ tyí-á nɔ nónó tyí. 6 Ǹtɛ, yépi-à yãm tãnnɛ n yilɔ, tɛ́ tahbɩ wɔlɛ n gbilki-à;
kénɛ tahbɩ tɛ̃ wɔ náh n fõh yélɛ, tɛ́ yélɛ n tɛ̃ n tuke n pɔ tukey tùkè-ǹtɛ̃̀n
sɔkɔ di? 7 Tɛ́ Krista yĩn pèpɛy-á yé yõ sɔkɔ, pépi ye tɔ̃ képah tyí yónkòpulɛ.
8 Ǹtɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ̀ yɔ́ mɛ wɛ̃́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ̂-á glò kal sé no télɔ́lɛ.
Képah n yo nɛ ńkɛ̃́: «Yɛ á ní-ò tyí nɔ á tyí á gblɔ̌y tyí kɔ̃lɛ»*. Képah wɛ̃̌kı̀-à
kɩ nɛ̂ yé n kɔ, yé mɛ n pɩ plɛ. 9 Ǹtɛ, wǎhkı̀ tɛ̃-à kɩ nɛ̂ yé n pɩ, tyípékè ye
kélɛ. Yé mɛ pílkínɔ́lɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ, yáh sɔ̃́npí yahle kɔ́lɔ́lɛ ké

* **2:8** 2.8 - «Yɛ á ní-ò tyí nɔ á tyí á gblɔ̌y tyí kɔ̃lɛ»: Yé kɩ fɛ̃ kè wɛ Likyi sɛ́bɛ́y 10.27, ànɛ̂ Markɩ sɛ́bɛ́y 12.31, ànɛ̂ Levitiki sɛ́bɛ́y 19.18.

wɛ̃kì yõ. 10-11 Yah, Liyel nɛ̂-á yo nɛ: «Káh fɔ̀fíkì pɩ», ǹmɔ ó ye tɔ̃ yo nɛ:
«Káh nɛ́kókè mɔ.»† Wâh sɔ̃̋ fɔ̀fíkì pí-ńkɛ̃̄nɛ, tɛ́ nɛ́kókè mɔ, á ye Liyel tyi
kɔ̃̏nsàhnɔ́ yahle. Képah ye, névi-à sɔ̃̋ Liyel tyi kɔ̃̋nsàhnɔ́ pól pɩ, tɛ́ sé sɔkɔ
tyíyóné núkú fyé yahle, tɛ̃̆ mɛ pílkínɔ́lɛ sé pól sɔkɔ. 12 Liyel tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́
ye sah yélɛ yé gblɔ̃̆y yõ, tɛ́ Liyel kɩ yé tuke n yĩnɛ n pi sépilɛ. Képah ye, yé
yɛ yé wɛy, ànɛ̂ yé pídúkù nɛ mɛ yĩ̋nɛ́nɔ́lɛ Liyel tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́ nɔ́pilɛ. 13 Ńkɛ̃̋,
névi nɛ̂-à névye yãmnɛ n yáh-ńkɛ̃̄nɛ, Liyel tɔ náh tɛ̃̆ yãm yah n pi tukey
tuke sɔ̃̋lɛ. Ǹtɛ, névi nɛ̂-à névye yãmnɛ n yah, tɛ̃̆ yõ kɩ yɔ̃ tukey tuke sɔ̃̋lɛ.

Tyîpéplɔ pí-ńkɛ̃̄ Liyel yõ sɛ̃̋nɔ́lɛ, yõ se mɛ ké tyí?

14 Ń yũ̋npyé, ǹnî yɔ́-à ńtyĩ̋nɔ nɛ, páh sɛ̃ Liyel yõ, tɛ́ ǹ tyípínì náh mɛ kélɛ
n wɛ̃kɩ, yõ se kɩ wɛ ké tyí? Kénɛ Liyel yõ sɛ̃̋nɔ́ dùkù mɛ̀ se kɩ fɛ̃ à pwah
mɔ? 15 Sɔ̃̋-á, á yũ̋npi yɔ́ tyí flɔ kɩ fɛ̃ n knɛ, ànɛ̂ à náh mɛ n wɛ n yõ swɔ̃swɔ̃
pól sɔkɔ: 16 Yõ se mɛ ké tyí, wâh tɛ̃̆ syah nɛ, à de lènɔlɛ, à mó flɔlɛ n mɔ
vɩrɩlɛ n tũ, ànɛ̂ à nɛ n yõ n tɔ̃; tɛ́ á náh se mó tɔ̃ à kɔ̃ ǹ yétɔ̂̃ yĩ̂ nɔ́pilɛ?
17 Sɛ̃̋ ó ye, névi nɛ̂-à nɛ, páh sɛ̃ Liyel yõ, tir yɔ́ ńtɛ̃ pí-ńkɛ̃̄nɛ nɛ̂-á ǹ Liyel yõ
sɛ̃̋nɔ́lɛ n wɛ̃kɩ, tɛ̃̆ Liyel yõ sɛ̃̋nɔ́ mɛ kúntɛ̃̆nɔ́lɛ. 18 Gbɔ̀kénpɩ ǹnî yɔ́ kɩ fɛ̃ nɛ,
túkù-á mɛ sɛ̃ Liyel yõ, túkù mó mɛ tyípéplɔlɛ n pɩ. Kàh pɩ sɛ̃̋, tɛ̃̆ ń wɛ̃kɩ
ǹ Liyel yõ sɛ̃̋nɔ́lɛ, tyípínì kɛ̃̋nɛ wɛ́. Ńmɔ wɔ kɩ à wɛ̃kɩ ń Liyel yõ sɛ̃̋nɔ́lɛ ń
tyípínì sɔkɔ. 19 Wâh mɛ sɛ̃ ké yõ nɛ Liyellɛ, núkú-á ǹnɛ, kè plɛ. Tɛ́ pĩ nɛ,
sétɛ̃̏n tɔ sɛ̃̋nɔ́-á mɛ képah tɛ̃̆ wɔ yõ dɛ́. Ànɛ̂, ǹ yah tíkí pínɔ́ tɛ̃̆ tyí, sé wil n
nɛ n syah.

20 Lékɛ̃̋m se mɛ ǹ tɛkɩ? Wâh mɛ ké tyí, mé kɩ fɛ̃ ǹ wɛ̃kɩ nɛ, tyípéplɔ
pí-ńkɛ̃̄ Liyel yõ sɛ̃̋nɔ́lɛ, yõ náh mɛ ké tyí: 21 Ápi náh nɛy Abrahmɩ-á tyípíkì
nɛ̂ pɩ, képah nɛ̂-á pɩ ǹ pídĩ̋ Yisakɩ dɔ́kɔ́nmɔnɔlɛ sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsah yõ, nɛ
pé à ko Liyel kɔ̃, sɔ̃̋-á Liyel yo kélɛ ǹ tyí.‡ Képah sɔkɔ náh Liyel à pɩ nɛ́gbílɛ
di? 22 Á náh wɛ di, Abrahmɩ Liyel yõ sɛ̃̋nɔ́ ànɛ̂ ǹ tyípínì sɔ̃̏ mɛ n kɔ wɛ̃ tyí.
Tɛ́, ǹ tyípínì gbɔ̃̏ yõ, ǹ Liyel yõ sɛ̃̋nɔ́ pɩ pallɛ. 23 Képah sɔkɔ ye Liyel wɛy
mɛ̀ pɩ tũ nɛ̂-á yo nɛ ńkɛ̃̋: «Abrahmɩ sɛ̃ yĩ̋ǐ ǹ Tɛ̃̆ ǹgbɛ̃ Liyel yõ, Liyel mó à
pɩ nɛ́gbílɛ», tɛ́ ǹnɛ n ye ǹ kódĩ̋nɛ. 24 Yé kè wɛ kɛ̀, névi Liyel yõ sɛ̃̋nɔ́ ó náh
dɛ́! Ǹ tyípínì tɔ gbɔ̃̏ yõ ye Liyel à pɩ nɛ́gbílɛ.

25 Sɛ̃̋ ó ye tɔ̃, fɔ̀fínpɩ pi nɛ̂-á lésõ pè n ye Wrahbɩlɛ: À lésõ fɛ̃ syi Yisrayel
tɛ̃ntɔ̃̏ névye kɔ̃ pè wɔ̃bɩ ǹ tyí. Tɛ́ pè yohnɩ mɔ, à pè mɔ wɛ̃kì yɔ́ yõ, pè kɔ̃
pè to pwah.§ Kénɛ tyípépɛ̆y gbɔ̃̏ yõ ye Liyel ǹ tɔ pɩ nɛ́gbílɛ. 26 Sɔ̃̋-á névi
min-à wil ǹ sɔkɔ, à n nɛ mɛ kúnɔ́lɛ, sɛ̃̋ ó ye tyípínì tɔ-à n knɛ, névi Liyel
yõ sɛ̃̋nɔ́ n nɛ mɛ kúnɔ́lɛ.

3

Gblɔ̃̆y kyɔ̀mìnɔ́lɛ wɛ́kínɔ́ sɔkɔ

1 Ń yũ̋npyé, yé pĩ̋nɔ́ mɛ ké sɔkɔ nɛ, ápi nónó-á pɩ névye kwɔ́púlɛ, áyáh
kɩ n tuke n pi képékèyɔ̂, kɩ kal no tɛ́lɔ́lɛ kɛ̀. Képah ye, yé náhnáh káh nɛ n
yah n kɔ̃ nɛ, yé pɩ kwɔ́púlɛ. 2 Yé pĩ nɛ, á nɛ́núkù núkú pól-á n pilki náhnáh.

---

† **2:10-11** 2.11 - Kònmɔnɔ ànɛ̂ fɔ̀fíkìlɛ, sépi tɔ mɛ Liyel tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́ gbãm sɔkɔ, Moyisi-á nónó wãrkɩ sah Yálnɔ́ sɛ́bɛ́y 20 sɔkɔ. ‡ **2:21** 2.21 - Abrahmɩ sɛ̃ Liyel yõ, képah ye à Liyel yóré fɛ̃ syi. Kăh pɩ sɛ̃̋, Liyel mó à dyah ké pèpɔrɩlɛ. Képah n wɛ Yenɛsɩ sɛ́bɛ́y 15 ànɛ̂ kɩ 22 sɔkɔ. § **2:25** 2.25 - Wrahbɩlɛ, fɔ̀fínpɩ pi ye sɔ̃̏ ǹnɛ. Tɛ́ wăh pɔ sɛ̃ Liyel yõ, képah ye à kɔ̃ à Yisrayel névye yísyɔ́ yohnɩ mɔ, pè kɔ̃ pè wɔ̃bɩ ǹ tyí. Ǹ tyí mɛ yónɔ́lɛ Nsyosye sɛ́bɛ́y 2 sɔkɔ.

Ǹtɛ, névi nɛ̂-à n pílkí-ńkɛ̃̂nɛ ǹ vyãh wɛy sɔkɔ, ǹmɔ nɛ́pépɛ̌y syɩ ké yȉn tyí.
À kɩ fɛ̃ tɛ̃ ǹ wil gbɛ̃̂nsê pól tɔ tyí. 3 Sɔ̃́-á áyâh kàrfyɛ̂ dyɩ sèsèn vyɛ̃y tyí nɛ,
sè nɛ n nohnɩ á tyí, sé wil pól tɔ yah ye ńkɛ̃̂nɛ à n nɛ n tɛ̃ kélɛ. 4 Képah
náh pɩ, yé krótókè ǹgbɛ̃ tɔlɛ n yah yɔ sɔkɔ kɛ̀: Kàh sɔ̃́ mɛ gblò sɔ̃́, tɛ́ yấhkí
sɔ̃́ mɛ kélɛ n tu n mɔ sɔ̃́, sésár pír yɔ́ ó ye ké tó-ò n nɛ n tɛ̃ ké yahlɛ. Wàh
mɛ ké tyí nɛ, kè syɔ̃ ńyãh sɔkɔ, kè n syɔ̃ nɛ́npɔ́lɛ. 5 Sɛ̃́ ó ye nɛ́npɔ́rí tɔlɛ,
wil tyah yɔ́ ye tyɩ̃̋ ǹsɔ̃, tɛ́ kè ké gblɔ̌ynɛ n gbilki n kah.

Yé náh nyàh tɔ wɛ di? Kàh sɔ̃́ mɛ tyɩ̃̋ sɔ̃́, kàh soh dùkù ǹgbɛ̃ sɔkɔ, kè n
fɛ̃ ké pól yɔ̃. 6 Ǹtɛ, nɛ́npɔ́rí tɔ mɛ kénɛ nyàh tyí kɔ̃lɛ. Tyípêl náhnáh n wil
képah sɔkɔ. Kè mɛ déntɛ̃̌nɔ́lɛ wil sɔkɔ, tɛ́ wil tɛ́y póllɛ n yɔ̃. Tyípêl nónó-á
n wil ké sɔkɔ, ní-ńkɛ̃̂ nyàhnpèkè sɔkɔ ye sè n wil. Képah ye, kě yíkínɔ́lɛ n
pɩ á min pól sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ á kúnɔ́ tyí.* 7 Yah, gbɛ̃̂nkyɔ duke duke pól n
kwɔ n pnɛ. Kèpye, ànɛ̂ vyeh, à tahlɩ yɔ sɔkɔ yȉ tyí, névi tɛ̃ wɛ sépi pól kwɔ.
8 Ǹtɛ, nɛ́npɔ́rí tɛ̃ wɔlɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ képah kwɔ n pi. Kwáhpékè
nɛ̂-á kè náh n tɛ̃ syísyí, képah ye nɛ́npɔ́rȉlɛ. Kè mɛ névi ko ko sohrɩ ólɛ ké
tɔ̂ɔ́.
9 Kénɛ nɛ́npɔ́rí núkú mɛ ye ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃, á sú Liyellɛ n gbilki, ǹ tɛ́ n tɔ̃
képah ólɛ pèkèlɛ n ye n mɔ névye yɔ̃, ǹtɛ Liyel ye mó tɔ̃ mɔ pélɛ ǹ kètɔ̀lɛ.
10 Gbílkínɔ́ wɛlɔ ànɛ̂ pèkè yénmɔnɔ wɛlɔ kɩ n wil vyãh núkú sɔkɔ nɩ? Ǹ
yɩ̃̋npyé, yé káh nɛ n pɩ sɛ̃́. 11 Nípénɛ̀kɩ̀ ànɛ̂ ni páhpáh se kɩ fɛ̃ n wil kwlɛ̀y
núkú sɔkɔ? 12 Ǹ yɩ̃̋npyé, dah se kɩ fɛ̃ wɛ gbɛ sènsóké séswɔ̂ sɔkɔ? Tȋ
sènsóké séswɔ̂ pye se kɩ fɛ̃ wɛ gbɛ kèpɔ̃npɔ̃ séswɔ̂ sɔkɔ? Sɛ̃́ ó ye pnɛ ni,
ànɛ̂ nípénɛ̀kɩ̀ náh fɛ̃ n wil n pi kwlɛ̀y núkú sɔkɔ.

Yɩ̃̋pȋ nɛ̂-á n wil Liyel tyí

13 Tɛ́ yépi sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃ mɛ yɩ̃̋pȋ névilɛ tɛ́ lékấm mɛ ǹ sɔkɔ? Tɛ̃ yĩnɛ à nɛ
n kɔ pallɛ gblɔ̌y tíkínmɔnɔlɛ ǹ tyípínɩ̀ sɔkɔ, képah nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ, wǎh yĩ
pĩ. 14 Ǹtɛ, dyɔ́yɔ́kɩ̀ képékè, ànɛ̂ wɛ̃ fwónɔ́ sɔ̃nɔ-à kénɛ yé nnɔ sɔkɔ, yé káh
yé gblɔ̌ynɛ gbilki nɛ, yáh mɛ yĩ pĩ. Yé káh gbɩlɛ n kɔ̃lɩ. 15 Kénɛ yɩ̃̋pȋ mè
dùkù náh n wil Liyel tyí dɛ́! Kèkɔ̃yɔ̃̋ mè tyí ye kélɛ. Névi yɩ̃̋pȋ ye kélɛ, kè n
wil sétɔ̃ tyí. 16 Yah, dyɔ́yɔ́kɩ̀ ànɛ̂ wɛ̃ fwónɔ́ sɔ̃nɔ-à mɛ ńyãh sɔkɔ, tyífɛ̃̂ ànɛ̂
tyítúkúnȉ duke duke pól n nɛ n pɩ nɛ́npɔ́ sɔkɔ. 17 Ǹtɛ, yɩ̃̋pȋ nɛ̂-á n wil Liyel
tyí, képah-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, ké gbennɛ, tɛ̃ nɩ n nɛ n mɛ yályál, ànɛ̂ yèvɩnɩ
tyí n nɔ ǹ tyí, tɛ́ à n pɩ nɛ́pépɛ̌ynɛ. Ǹ tɔ̏ náh n tah, ànɛ̂ à névi yãmnɛ n yah,
tɛ́ tyípéplɔ ó ye à n nɛ n pɩ. À náh yèwǎhkɩ̀ ànɛ̂ fɔ̀kɔ̀pȉllɛ n pɩ. 18 Yèvɩnɩ-á
mɛ nónó tyí, tɛ́ pè mɛ ké tɔ̏lɛ n pɩ, pě ké yɔ̃re wɛ, nɛ̂-á pélɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ
Liyel yah.

4

Wâh á yɩ̃̋ wil kèkɔ̃yɔ̃̋ tyí, Liyel dêl ye á pɩ

1 Kwâh nɛ̂ n pɔ n pɔ yékấb ànɛ̂ mâllɛ yé wrɔ́ sɔkɔ? Fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ túkúnȉ
dékè tyi náh n fwo yélɛ di? 2 Yé yɩ̃̋ mɛ n wil yȉ náhnáh tyí, tɛ́ yé náh mɛ
sélɛ n wɛ. Kàh pɩ sɛ̃́, nɛ́kókè mɔ dékè yé tɛ̃. Yáh nɛ̂nɛ n yah n kɔ̃, yé náh
kélɛ n wɛ. Kàh pɩ sɛ̃́, yékấb ànɛ̂ mâl n pyě nɛ n de yé wrɔ́ sɔkɔ. Ǹtɛ, yé
náh mɛ n ni Liyel tyí, képah ye, yé náh mɛ kwâh yɔ́lɛ n wɛ. 3 Yâh se sɔ̃́ n

* **3:6** 3.6 - Ní-ńkɛ̃̂ nyàhnpèkèlɛ, fɩ̃́ yɔ́ ye, ńyãh sɔkɔ-á pè n fɔ̃h tyípêl pípúlɛ pé kúntɛnɔ náh. Sétɔ̃ tɛ̃-ǹsah ye kélɛ; ǹmɔ nɛ̂-á mɛ ké tyí nɛ, pé Liyel tyípínɔ́lɛ n yɩkɩ. Ànɛ̂ ǹmɔ ye n mɔ névye nɛ́npɔ́rȉlɛ pèkè pínɔ́ sɔkɔ.

ni Liyel tyí, sõnɔ pèplɔ náh ńkɛ̃nɛ nɛ mɛ yé sɔkɔ. Yě n nɛ n ni yé tyítúkúǹ
dékè tyi pı yĩn ólɛ. Képah ye, yé náh kwâhlɛ n wɛ. 4 Kwâh nɛ̂ fɔ̀fínpıbı pı
dùkù mɛ yé n pı sɛ̃? Yé náh pĩ nɛ, wâh á yĩ wil kèkõyṍ tyi tyí, Liyel sépɛ-á
álɛ di? Nɛ̂-à kèkõyṍ tyi tɛ̃ kódı̃nɛ, tɛ̃ kı pı Liyel sépɛlɛ. 5 Yé se wɛ nɛ, yõ
kɛ̃-á Liyel wɛy mɛ̀nɛ, nɛ̂-á yo nɛ ńkɛ̃: «Liyel-á min nɛ̂ mɔ ápi sɔkɔ, ké tyí
nɔ yĩ́ ǹ tyí. Képah ye, à mɛ ké tyí nɛ á nɛ n mɛ péwɔ ó tyí yõ.» 6 Ǹtɛ sépi
pól sɔkɔ, à tõ pèpɔrı ǹgbɛ̃nɛ n pı ápi tyí, sɔ̃-á ǹ wɛy kè yo nɛ ńkɛ̃: «Liyel
peke gblɔ̌y gbílkípú yõ, té pèpɔrılɛ n pı gblɔ̌y tíkínmɔpu tyí.» 7 Képah ye,
yé nɛ n sah Liyel yóré yõ, yè mó sétȍ tyí yahle, képah sɔkɔ, sétõ kı to gbɛ
mɔ yélɛ.* 8 Yé nɔ n de Liyellɛ, képah sɔkɔ, ǹ tɔ kı nɔ de yélɛ. Tyípêl pípú,
yé yé gbȁn wilki tyípêl pínɔ́ sɔkɔ. Tɔ̀tɔ̀ névye, yé yé nnɔ tõ n sah. 9 Yé yĩnɛ
yè pĩ nɛ, yáh mɛ pèkè sɔkɔ, yé ké nàhnpĩ gbo. Yé yɛ yé yìsyɔ̀nì pı gbnílɛ,
yé nìvì mó pı yèkwɔrılɛ. 10 Yé yé gblɔ̌y tiki mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah, à kı yé yõ yɔ̃.
11 Ń yṹnpyé, yé káh wɛ̃ tyílɛ n yo n yıkı. Nɛ̂-à ǹ yṹnpi tyí yo yıkı, képah
náh pı, à lékàh syi à kɔ̃, Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ tyí ye tɛ̃ yo yıkı, té lékàhlɛ kè
kɔ̃. Wâh képah pı, á se mɛ n kɔ Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ wɛ̃kì yõ? Lékàh náh
á kélɛ n kɔ̃ di? 12 Ǹtɛ, Liyel ó ye sah tyi kȍnsàhnɔ́lɛ, ànɛ̂ ǹmɔ ó ye kı fɛ̃
lékàhlɛ névi kɔ̃. Ǹmɔ ó ye kı tõ fɛ̃ névi pwah mɔ, képah náh pı, kı ǹ tyí
yıkı. Nɛ̂ mɛ áwɔ tɛ̃nɛ, té á lékàhlɛ n syi á yṹnpilɛ n kɔ̃?

Yé káh pı gblɔ̌y gbîlkîpúlɛ

13 Núkúnúkú, yé noh ń tyí yɔ̀, yépi nónó-á mɛ n yo nɛ kwɛynɛ, képah
náh pı, ńsȍnɛ yáh kı kyı kwíl-ǹgbɛ̃ mɛ̀ sɔkɔ, kı kyı yi núkú pı gbɔ̀ yĩ́nɔ́
sɔkɔ nɛ́npɔ́ kı pɔ wɛ. 14 Ǹtɛ, yé se pĩ yé min-á kı n mɛ n pi sɔ̃ ńsȍnɛ? Yé
mɛ á kı nɛ kénfȁhkí tɔ̃ɔ̃tɔ̃ɔ̃ yɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á ńkɛ̃nɛ n mɔ nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ tɛ́ n karkı.
15 Yé pyě tõ sȍ yĩnɛ yè yo nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-à kı fɛ̃ syi, yáh kı tɛ̃ min sɔkɔ, tɛ́ kı
tir mɛ̀ pı, képah náh pı tir mɛ̀ pı. 16 Ǹtɛ, yè n pyě yé gblɔ̌ynɛ n gbilki yé
vyȃh wɛy sɔkɔ. Kénɛ gblɔ̌y gbílkínɔ́ dùkù yɔ́ ńtɛ̃ náh plɛ.
17 Sépi pól sɔkɔ, névi nɛ̂-à pèpɔrı pínɔ́ yah wɛ, té tɛ̃ náh mɛ kélɛ n pı,
tyípékè ye tɛ̃ n pı.

5

Tahbı-á yĩnɛ pè nɛ̂ pĩ

1 Núkúnúkú, yépi nónó-á mɛ tahbılɛ, yé noh ń tyí yɔ̀: Yèvyȁhnpèl nónó-á
kı pɔ yé yĩni n tɛ̃ n pi, yé nɛ n kah n gbo sépi yĩnnɛ. 2 Yé tahrı mɛ n pyȃh,
té sóhrí mɛ yé flɔlɛ n yõ. 3 Yé sȁn ànɛ̂ yé pɔ́nɔ mɛ n pı syĩ́mínɛ. Kénɛ
syĩ́mí ye kı pɔ wilki mɔ yé gbȍnkɔ̀kɔlɛ, té kı yé wil gbɛ̃nsê yõ, nyàh tyí
kõlɛ. Kèkõyṍ tyɛ gbĩ́ mɛ̀ fyé nɔ́ntɛnɔ sɔkɔ, yépi mɛ tahrılɛ n yah n tuke n
mɔ n sah yé gblɔ̌y tyí kɛ̀! 4 Té, tȍnpıbı nónó ńtɛ̃-á tȍlɛ n pı yé swɛ̃y sɔkɔ,
yè n yahle pé pólɛ pé kɔ̃nɔ́lɛ. Pépi Liyel yéngbonɔ yĩ́npɔ̃ ye n de Liyel níkí
sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂-á kèkõyṍ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. 5 Yépi mɛ yȍtɔ̃rí yélɛ n yõ kèkõyṍ mɛ̀
sɔkɔ, à yé dyɔ yĩ́ tyilɛ n pı, mɛ gbilki tɛ̃, á kı nɛ ko ko nyeh sɔ̃. 6 Yé lékàhlɛ
névye kɔ̃, nónó-á pè náh tyítúkù pı. Pè mó pé gblɔ̌y fin mɔ yé kɔ̃, yé pè ko
mɔ.

Syíkíntɛ̃nɔ́ pı, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu syínpɔnɔ mɛ yúkɛy

---

* **4:7** 4.7 - Sétȍlɛ, Liyel sépɛ ye ǹnɛ. À mɛ ké tyí nɛ, pé álɛ n tõ mɔ n dah n mɔ pèkè pínɔ́ sɔkɔ.

[7] Ń yṹnpyé, yé syíkíntɛ̃nɔ́lɛ n pɩ, fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syínpɔnɔ tyí. Yé
yah sètõlɛ kɛ̀, à ńkɛ̃́nɛ sèmukɔ pèpɛy wɛ́ntɔkɔnɔ syɩkɩ n tɛ̃, à tɔkɔ pṹgbro
pínɔ́ tyí, pópó ǹ pɔ n syɩ pṹtɛ́lɔ́ pínɔ́ tyí. [8] Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syínpɔnɔ mɛ yúkɛy;
képah ye, yépi tɔ sɔ̃́ré mɔ yĩ́ĩ́ yé gblɔ̌y sɔkɔ, yè syíkíntɛ̃nɔ́ pɩ. [9] Ń yṹnpyé,
yé káh nɛ n tɔkɔ wɛ̃nɛ n kɔ̃; képah sɔkɔ, Liyel náh yé tuke n pi. Yé yah, Tɛ̃
ǹgbɛ̃ nɛ̂-á kɩ pɔ á tuke n pi, à mɛ yúkɛy. [10] Ń yṹnpyé, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu-á
lésõ ǹ wɛynɛ n yo n kɔ̃ yèvyãhrɩ ànɛ̂ syíkíntɛ̃nɔ́ sɔkɔ sɔ̃́, yé yĩnɛ yè nɛ n
pɩ pépi tyí kɔ̃lɛ. [11] Yé yah, nónó-á gbah tɛ̃ à kyɩ syɩ ké yĩ̀n tyí, ǎ pépilɛ n
sõ. Yé Nsyɔbɩ gbáhntɛ̃nɔ tyí noh ǹ yèvyãhrɩ gbĩ́ sɔkɔ kɛ̀. Tɛ́ tɔ̃ kè wɛ, Tɛ̃
ǹgbɛ̃-á tyí-ǹgbnɔ nónó pɩ ǹ tyí ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ.* Yé náh wɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃
wɔ névi yãm yáhnɔ́ ànɛ̂ ǹ pèpɔrɩ mɛ gblò kègbɩ tɛ̃nɛ.

[12] Ǹtɛ, ń yṹnpyé, sépi pól sɔkɔ, yé káh yélɛ n wo Liyellɛ, képah náh pɩ
sétáhlɛ. Ȁnɛ̂ yé káh yélɛ n wo kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ. Yé yɛ yé àwe nɛ mɛ ké gbɩ
yõ, yé ɔ̃̏ɔ̃ mó nɛ mɛ ké gbɩ yõ. Képah sɔkɔ, Liyel náh lékàhlɛ yé kɔ̃ n pi.

Nĩ́rĩ̂ pínɔ́lɛ yámpú tyí

[13] Tɛ́ yèvyãhrɩ-à mɛ yépi sɔkɔ nɛy nɛ̂ yõ, tɛ̃ Liyel ni. Nɩ̀vɩ̀nɩ̀-à se mó mɛ
nɛ̂ yõ, tɛ̃ Liyel yĩn gbilki yɩ̀gbɩ̀nɩ̀ sɔkɔ. [14] Yé sɔkɔ nɛy nɛ̂-à mɛ n yɔ, tɛ̃ Liyel
nípú yah tɛ̃́pú ye, pépi kɩ pɔ nɩrɩ tuke ǹ tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yĩn yõ, tɛ́ kɩ Liyel
ni ǹ tyí. [15] Tɛ́ níri mɛ̀-à pɩ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, yɔ́nwó mɛ̀ kɩ pwáhnmɔnɔ
wɛ, ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel kɩ à dɛ mɔ. Tɛ́ wàh se mɛ tyípêl pɩ, à kɩ sè yɔ̃ mɔ à
kɔ̃. [16] Képah ye, yâh mɛ dɛ́nmɔnɔ tyí, yé yé tyípêl wil n syi, yè mó Liyellɛ
n ni wɛ̃nɛ n kɔ̃. Tǎhkɩ̀ mɛ yĩ́ĩ́ nɛ́gbí níri sɔkɔ dɛ́. [17] Yé náh Yeli wɛ-à: Névi
ye lésõ ǹnɛ ápi tyí kɔ̃lɛ. Ǹtɛ, à mɛ níri gbah pɩ nɛ, pũ̏ káh tɔ̃ pɩ. Pũ̏ náh
mó ńtyĩ́nɔ pɩ sétáh yõ, fɔ́ɔ́ à pɔ nɔ ye tɔ̃́nɔ́ ànɛ̂ tɔ́ní tyí. [18] Képah náh, à tɔ̃
ǹ syɩ Liyel ni nɛ, pũ̏ pɩ. Pũ̏ mɛ pɩ, sèmukɔ pɛkɩ.†

Mɔ́npú-ò tɛ̃́npɔnɔlɛ

[19] Ń yṹnpyé, yé sɔkɔ nɛy yɔ́-à mɔ pu gbɩ wɛ̃̌kɩ̀lɛ, tɛ́ nɛ̂ mɛ à tɛ̃ pɔ ké yõ,
tɛ̃ pɩ plɛ. [20] Yé pĩ nɛ, névi nɛ̂-à tyípêl pí-ò vi mɔ pèpɛy pínɔ́ sɔkɔ, tɛ̃ ǹ min
pwah mɔ ǹ kúntɛnɔ náh yèvyãhrɩ yah. Ȁnɛ̂ ǹ tyípêl náhnáh nɔ́pi kɩ se tɔ̃
yɔ̃ mɔ à kɔ̃.

---

* **5:11** 5.11 - Nsyɔbɩlɛ, nɛ́gbí ye sɔ̃̏ ǹnɛ: Tɛ́ sétõ pɔ à kwlɔ náhnáh. Ǹtɛ, à n tah sah. Ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ, Liyel pɔ à yohnɩ mɔ ǹ yõ yɔ̃. Ǹ tyí mɛ yónɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Nsyɔbɩ sɛ́bɛ́ynɛ. † **5:18** 5.17-18 Yeli sɔ̃̏ pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò ǹgbɛ̃nɛ. Ǹ tyí mɛ yónɔ́lɛ Yɔ̃̏tãm sɛ́bɛ́y gben 17 ànɛ̂ 18 sɔkɔ.

Nsyɔ̃-á sɛ́bɛ́y gben nɛ̂ wãrkɩ tɛkɩ mɔ

Yesu Krista ye min nɛ́tɛ̃ɛ̃nɛ nɛ̂-á Wɛynɛ

1 Min nɛ́tɛ̃ nɛ̂-á Wɛynɛ, ǹmɔ tyí ye á n yo yé tyí. Ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ tyi
pól tyah gbɩ̃́ dùkùlɛ, ápi ǹ wɛ́kínɔ́ noh, tɛ́ à wɛ yɩ̃́nɛ, tɛ́ à yah díkídíkí, tɛ́
tũ ǹ tyí. 2 Ǹmɔ nɛ̂-á min nɛ́tɛ̃ɛ̃nɛ, à ye ǹ gblɔ̃̌ynɛ á wɛ̃kɩ. Á à wɛ, tɛ́ mɛ ǹ
tyílɛ n yo n wah. Ǹmɔ nɛ̂-á tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ n kɔ̃, ǹmɔ tyí ye á n yo yé tyí.
Ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ Sú Liyel tnɔ̂, tɛ́ pɔ ǹ gblɔ̃̌ynɛ á wɛ̃kɩ. 3 Áyáh ǹmɔ nɛ̂ wɛ tɛ́ ǹ
wɛ́kínɔ́ noh, ǹmɔ tyí ye á n yo yépi tɔ tyí á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ yĩnnɛ yélɛ.
Képah sɔkɔ, wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ nɛ̂-á mɛ ápi wrɔ́ ànɛ̂ Sú Liyel ànɛ̂ ǹ Pídɩ̃́ Yesu
Kristalɛ, yépi tɔ kɩ de ké sɔkɔ. 4 Á ye tyi nɔ́pilɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí,
nɛ̂-á kɩ ápi ànɛ̂ yépi nɩ̀vɩ̀nɩ̀ kɔ̃ kè kɩ syɩ ké yɩ̃̀n tyí.

Kyòo sɔkɔ kɔ́lɔ́lɛ

5 Tɛ́ yah, áyáh wɛy nɛ̂ noh Yesu Krista tyí tɛ́ kélɛ n yo yé tyí, képah ye yɔ̀:
Liyellɛ, kyòo ye ǹnɛ. Fɛ̃́ntũ̂ náh mɛ ǹ sɔkɔ póllɛ. 6 Áyâh n yo nɛ á wrɔ́-á mɛ
kwrɔ́nmɔnɔlɛ Liyellɛ, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ n kɔ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ, mɩ̀nyobe ye álɛ, á náh
mɛ gbɩ wɛ̃̌kɩ̀lɛ n kɔ. 7 Ǹtɛ áyáh kɩ n kɔ kyòo sɔkɔ sɔ̃́-á ǹmɔlɛ kyòo sɔkɔ, á
nɛ́núkù núkú pól wrɔ́ kɩ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ wɛ̃nɛ. Tɛ́ Liyel Pídɩ̃́ Yesu Krista
tɔ̃́ kɩ á tyípêl pól wu to á tyí.
8 Áyâh nɛ tyípékè náh mɛ á sɔkɔ, á gblɔ̃̌y ye á n pilki, gbɩ náh mɛ á sɔkɔ.
9 Ǹtɛ áyâh á tyípêl wil syi, ǹmɔ nɛ̂-á Liyel tómmnɛ tɛ́ n kɔ ǹ tyíyɔ́nɔ́ sɔ̃̀, à
kɩ á tyípêl yɔ̃ mɔ á kɔ̃, tɛ́ kɩ á wu wilki á tyíknɛ̃̌nɩ̀ pól sɔkɔ. 10 Áyâh nɛ á
náh tyípékè pɩ, ǹmɔ ye á n pɩ mɩ̀nyolɛ, ǹ wɛy náh mɛ tɛ̃nɔ́lɛ á sɔkɔ.

2

1 Ń wɛ̃́npɩ̀, mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n tɛkɩ n mɔ yé tyí, nɛ̂-á kɩ yé kɔ̃ yè káh
tyípékèlɛ n pɩ. Ǹtɛ kàh se pɔ pɩ ǹnî yɔ́ tyípékè pɩ, wrɔ́ tɔ̃́-ò mɛ á tyí Sú
Liyel yah sɔkɔ, nɛ̂-á Yesu Kristalɛ, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ tómm. 2 Ǹmɔ ye ǹ gblɔ̃̌y
kɔ̃ sárkálɛ nɛ̂-á kɩ Liyel kɔ̃ à kɩ ápi tyípêl yɔ̃ mɔ. Tɛ́ à náh ǹ gblɔ̃̌y kɔ̃ ápi ó
tyípêl yɔ̃̀nmɔnɔ yĩnnɛ dɛ́, kèkõyɔ̃́ névye pól tɔ tyípêl yɔ̃̀nmɔnɔ yĩn ye à ǹ
gblɔ̃̌y kɔ̃.

Kɔ́lɔ́lɛ à yĩnɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ

3 Áyâh Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀llɛ n kɔ, képah sɔkɔ ye á kɩ pĩ nɛ áyáh ǹnɛ
n pnɛ. 4 Névi nɛ̂-à nɛ páh ǹnɛ n pnɛ, tɛ́ tɛ̃ náh mɛ n kɔ ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀l
yɔ̃, mɩ̀nyo ye tɛ̃nɛ. Gbɩ náh mɛ tɛ̃ sɔkɔ. 5 Ǹtɛ nɛ̂ wɔ-à n kɔ ǹ yóré yɔ̃, ǹ
tyí mɛ nɔ tɛ̃ wɔ tyí kègbɩ tɛ̃ yɔ̃. Képah sɔkɔ ye ǎ kélɛ n pnɛ nɛ áyáh mɛ
ǹ tyí yɔ̃. 6 Névi nɛ̂-à nɛ páh mɛ ǹ tyí yɔ̃, Yesu-á kɔ dùkù nɛ̂nɛ, tɛ̃ tɔ yĩnɛ
à nɛ n kɔ sɛ̃́ntɛ̃nɛ. 7 Ń nɛ́nɔ́nɔ́, tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ késɛ̃́n náh kélɛ mé n wãrkɩ n
tɛkɩ n mɔ yé tyí dɛ́, tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ kédyâh ye kélɛ, nɛ̂-á yo sɔkɔ yé tyí tyah
gbɩ̃́ dùkùlɛ. Yáh wɛy nɛ̂ noh sɔkɔ tɛ, képah ye tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ kédyâh mɛ̀nɛ.
8 Ǹtɛ fɩ̃́ yɔ́ tɩ̃̀nnɛ, tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ késɛ̃́n ye mó tɔ̃ kélɛ mé n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ
yé tyí. Yesu ànɛ̂ yépi pɩ dùkù mɛ képah gbɩlɛ n wɛ̃kɩ. Yé náh wɛ di, fɛ̃́ntũ̂
mɛ n sɔkɔ, kyòo yèsyɩ̀kɩ̀ mó mɛ pɔ tɛ. 9 Névi nɛ̂-à nɛ páh mɛ kyòo sɔkɔ, tɛ́
mó tɔ̃ mɛ ǹ yṹnpi yɔ́ dyɔlɛ n yɔ, tɛ̃ mɛ sɛ̃́ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ. 10 Névi nɛ̂ yṹnpi tyí-à

nɔ ǹ tyí, tɛ̃ wɔ mɛ kyòo sɔkɔ. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh n de n pi tyípékè sɔkɔ ǹmɔ
gbɔ̏ yõ. 11 Ǹtɛ nɛ̂-à ǹ yṹnpi dyɔlɛ n yɔ, tɛ̃ mɛ fɛ̃ntṹ sɔkɔ. Tɛ́ wǎh mɛ n kɔ
fɛ̃ntṹ sɔkɔ sɛ̃, fɛ̃ntṹ tɛ̃ tyí, ǹ yĩ́ kı wɔ, à náh ǹ yúkú-ńsah pĩ n pi.

Kèkõyɔ̃́ ànɛ̂ Krista sépɛ́bí swah dùkùlɛ

12 Ń wɛ̃npì, Yesu yĩn gbɔ̏ yõ sɔkɔ ye yé tyípêl yɔ̃ mɔ yé kɔ̃. Képah ye mé
sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkı n tɛkı n mɔ yé tyí. 13 Súbí, nɛ̂-á sɔ̏ mɛ tyi pól tyah gbĩ́
dùkùlɛ, yé ǹnɛ n pnɛ. Képah ye mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkı n tɛkı n mɔ yé
tyí. Kètɛ̃npì, yé tɛ̃ wɛ pèkè pí-ò tyí, nɛ̂-á sétȁn yɔ̏tɛ̃nɛ. Képah ye mé sɛ́bɛ́y
mɛ̀nɛ n wãrkı n tɛkı n mɔ yé tyí.
14 Yépi nónó-á wɛ̃npìlɛ, nɛ̂-á Sú Liyellɛ, yé ǹnɛ n pnɛ. Képah ye mé sɛ́bɛ́y
mɛ̀nɛ n wãrkı n tɛkı n mɔ yé tyí. Yépi nónó-á súbílɛ, nɛ̂-á sɔ̏ mɛ tyi pól
tyah gbĩ́ dùkùlɛ, yé ǹnɛ n pnɛ. Képah ye mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkı n tɛkı n
mɔ yé tyí. Kètɛ̃npì, tǎhkì mɛ yé sɔkɔ, ànɛ̂ Liyel wɛy mɛ n tɛ̃ yé nnɔ sɔkɔ,
tɛ́ yé tɛ̃ wɛ pèkè pí-ò tyí, nɛ̂-á sétȁn yɔ̏tɛ̃nɛ. Képah ye mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n
wãrkı n tɛkı n mɔ yé tyí.
15 Yé káh yé yĩ́ wil kèkõyɔ̃́ tyí, képah náh pı ké sɔkɔ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ tyí.
Névi nɛ̂-à ǹ yĩ́ wil kèkõyɔ̃́ tyí, Sú Liyel tyí náh fɛ̃ n nɔ n pi tɛ̃ tyí. 16 Yé yah,
tyi nónó-á mɛ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ, sɔ̃-á gblɔ̌y dyɔ yĩ̃́ tyi pínɔ́ dékèlɛ, ànɛ̂ yĩ́wílkìlɛ,
ànɛ̂ gblɔ̌y wɛ̃kínɔ́lɛ à yuku tahrı tyí tȉnnɛ, sépi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n wil Sú
Liyel tyí. Kèkõyɔ̃́ sɔkɔ ye sè n wil. 17 Tɛ́ kèkõyɔ̃́ ànɛ̂ ké yĩ́wílkì kı pɔ n tyɛ
n pi. Ǹtɛ névi nɛ̂-à Liyel dyɔ yĩ̃́ tyilɛ n pı, tɛ̃ wɔ kı tɛ̃ tyɛ́-ńkɛ̃nɛ.
18 Ń wɛ̃npì, kèkõyɔ̃́ tyɛ gbĩ́ ye mɛ nɔ n tɛ. Yé kè noh sɔkɔ tɛ nɛ Krista
sépɛ-á kı n pɔ n pi. Núkúnúkú, Krista sépɛ́bí yísyɔ́ mɛ wil mɔ pí. Képah n
wɛ̃kı nɛ kèkõyɔ̃́ tyɛ gbĩ́ sɔkɔ-á álɛ. 19 Ápi tȉnkì sɔkɔ ye sépɛ́bí nɔ́pi wil. Ǹtɛ
kègbı yõ, pè náh sɔ̏ mɛ núkúlɛ ápilɛ. Pàh sɔ̏ mɛ núkúlɛ álɛ, pè náh náhkı
n gbɛ n wil n pi ápi sɔkɔ. Ǹtɛ kè ye sɔ̏ yĩnɛ kè pı sɛ̃, nɛ̂-á kı kè wɛ̃kı nɛ pé
sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̏ mɛ núkúlɛ ápilɛ kègbı yõ.
20 Ǹtɛ yépi wɔlɛ, Liyel Mirki mɛ yé sɔkɔ Krista-á nɛ̂nɛ yé kɔ̃. Képah ye
yé pól kɔ̃ yé tyilɛ n pnɛ. 21 Kè náh mɛ á kı nɛ yé kósyì gbılɛ n pnɛ ń kɔ̃ mé
sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkı n tɛkı n mɔ yé tyí dé, yáh kélɛ n pnɛ, tɛ́ pĩ nɛ mìnì
yɔ́ ńtɛ̃ náh n wil ké sɔkɔ, képah ye ń kɔ̃ mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkı n tɛkı n
mɔ yé tyí.
22 Névi nɛ̂-à nɛ Yesu náh Kristalɛ, nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, mìnyo yɔ́
ńtɛ̃ náh kah mɔ tɛ̃ yõ. Krista sépɛ ye tɛ̃nɛ. Sú Liyel ànɛ̂ ǹ Pídĩ́ Krista ye tɛ̃
yahle. 23 Yé yah, névi nɛ̂-à Liyel Pídĩ́ yahle, Sú Liyel náh mɛ tɛ̃nɛ. Tɛ́ nɛ̂-à
Liyel Pídĩ́ fɛ̃ syi, Sú Liyel mɛ tɛ̃ wɔlɛ.
24 Yépi tɛ̃ wɔlɛ, yáh wɛy nɛ̂ noh tyah gbĩ́ dùkùlɛ, yé yĩnɛ yè kè koh n sah
yé nnɔ sɔkɔ. Yáh wɛy nɛ̂ noh tyah gbĩ́ dùkùlɛ, yâh fɛ̃ kè koh sah yé nnɔ
sɔkɔ, yépi tɔ wrɔ́ kı mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Pídĩ́nɛ, ànɛ̂ Súlɛ. 25 Tɛ́ Pídĩ́-á ǹ vyãh
kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ, tyɛ́-ńkɛ̃ min ye.
26 Nónó-á n yah n kɔ̃ yé yõ yíkí-ńsahlɛ, pépi tyí sɔkɔ ye mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ
n wãrkı n tɛkı n mɔ yé tyí. 27 Yépi tɛ̃ wɔlɛ, Yesu-á Liyel Mirki nɛ̂nɛ yé kɔ̃,
kè mɛ tɛ̃nɔ́lɛ yé sɔkɔ. Képah ye, kwɔ́-ò yétɔ̂̃ náh tɔ̃ mɛ yé tyí. Liyel Mirki
mɛ yélɛ n kwɔ tyi póllɛ. Tɛ́ ǹ kwɔ́nɔ́nɔ póllɛ mó tɔ̃, gblɔ ye sélɛ, mìnì náh

mɛ sé sɔkɔ. Képah ye, yé nɛ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Kristalɛ, sɔ̃-á Liyel Mirki yé kwɔ kélɛ.

Liyel wɛ̃́npɪ̀ pɩ dùkùlɛ

28 Núkúnúkú ńtɛ̃nɛ ń wɛ̃́npɪ̀, yé yɛ yé wrɔ́ nɛ mɛ kwrɔ́nmɔntɛ̃̀nɔ́lɛ
Kristalɛ. Képah sɔkɔ, wàh sõ nɛ̂nɛ pɔ tíkí náh á tɛ̃ n pi, ànɛ̂ sen náh á
kɔkɔ n sah n pi ǹ yah sɔkɔ lésõlɛ. 29 Yé se pɪ̃ tɛ nɛ wǎh mɛ tómm tɛ́. Tɛ́ yé
yĩnɛ yè kè pɪ̃ tɔlɛ nɛ, névi nɛ̂-à n kɔ tómm, Liyel pi-á tɛ̃̀nɛ.

3

1 Yé náh wɛ à, á tyí kah nɔ Sú Liyel tyí, fɔ́ɔ́ à álɛ n ye ǹ wɛ̃́npɪ̀lɛ. Tɛ́
Liyel wɛ̃́npɪ̀ tɛ̃ wɔ ye ńtyɪ̃́nɔ álɛ ó. Tɛ́ kèkõyɔ̃́ névye-á pɩ Liyel pɪ̃́-ńkɛ̃púlɛ
sɛ̃́, képah ye pè náh fɛ̃ ápi tɔ pɪ̃. 2 Ń nénɔ́nɔ́, Liyel wɛ̃́npɪ̀ ye álɛ núkúnúkú,
ǹtɛ áyáh kɩ pɔ n pɩ n pi kwâh nɛ̂nɛ ńsɔ̃̂nɛ, képah náh tɔ̃̀nì mɛ wilki mɔ tɛ.
Ǹtɛ á pɪ̃ nɛ Krista-à pɔ wil mɔ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, áyáh kɩ à wɛ wǎh mɛ dùkù nɛ̂nɛ.
Képah ye, á kɩ mɛ ǹmɔ tyí kɔ̃lɛ. 3 Névi nɛ̂ gbɔ̃̀ sàhnɔ́-à mɛ képah yõ sɔkɔ
Krista tyí, tɛ̃ ǹ gblɔ̃̀y tɔ̃ n sah yályál Liyel yah sɔkɔ, sɔ̃-á Kristalɛ yályál.
4 Névi nɛ̂-à tyípékèlɛ n pɩ, tɛ̃ mɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ dɛ̂llɛ n pɩ. Tyípékè
pínɔ́lɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ dɛ̂l pínɔ́ ye kélɛ. 5 Ǹtɛ yé pɪ̃ nɛ Krista pɔ́nɔ́ yõ-á
pɩ tyípɛ̂l tɛ̃́nyɔ̃̀nɔ́lɛ névye yõ. Tyípékè náh mɛ ǹmɔ sɔkɔ póllɛ. 6 Névi nɛ̂-à
mɛ Krista tyí yõ, tɛ̃ náh tyípékèlɛ n pɩ. Ǹtɛ nɛ̂-à tyípékèlɛ n pɩ, tɛ̃ náh à wɛ
yah, à náh ǹnɛ n pnɛ. 7 Ń wɛ̃́npɪ̀, yé káh yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yé pilki. Névi nɛ̂-à n
kɔ tómm, nɛ́gbí ye tɛ̃̀nɛ Krista tyí kɔ̃lɛ. 8 Tɛ́ névi nɛ̂-à tyípékèlɛ n pɩ, sétɛ̃̀n
yɔ̃̀tɛ̃ tyí névi ye tɛ̃̀nɛ. Yé náh wɛ di, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ, tyípékè pí-ò ye ǹnɛ tyi pól
tyah gbɪ̃́ dùkùlɛ. Liyel Pídɪ̃́-á pɔ tir nɛ̂ yĩnnɛ, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tyípínì yɩkɩ yĩn ye.
9 Névi nɛ̂-à pɩ Liyel pilɛ, Liyel pɩ dùkù n nɛ n mɛ tɛ̃ sɔkɔ. Képah ye tɛ̃ náh
tyípékèlɛ n pɩ. Wǎh pɩ Liyel pilɛ sɛ̃́, à náh fɛ̃ tyípékè pɩ n pi. 10 Liyel wɛ̃́npɪ̀
ànɛ̂ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tyí-á n wah n pnɛ wɛ̃ sɔkɔ dùkù nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Névi nɛ̂-à
n kɔ́-ńkɛ̃̂nɛ tómm, Liyel tyí névi náh tɛ̃̀nɛ. Névi nɛ̂ tɔ yɶ̃́npi tyí-à nɔ́-ńkɛ̃̂nɛ
ǹ tyí, Liyel tyí névi náh tɛ̃̀nɛ.

Wɛ̃ wrɔ́ tyínɔnɔlɛ

11 Yé náh wɛ di, yáh nɛ̂ noh tyah gbɪ̃́ dùkùlɛ képah ye yɔ̀ nɛ ńkɛ̃́, áyáh
yĩnɛ á yɛ á tyí nɔ wɛ̃ tyí. 12 Á ye káh pɩ Kayin tyí kɔ̃lɛ. Sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tyí névi
ye sɔ̃̀ ǹnɛ. À ǹ gbɛ̃̀ndɪ̃́ ko mɔ. Ǹtɛ tir nɛ̂ yĩn mɛ à ko mɔ ǹnɛ? Ǹmɔ tyípínɔ́-á
sɔ̃̀ mɛ kétúkùyɔ̂ Liyel yah sɔkɔ tɛ́ ǹ gbɛ̃̀ndɪ̃́ tyílɛ pallɛ, képah yõ ye. 13 Ń
yɶ̃́npyé, kèkõyɔ̃́ névye-à yé dyɔlɛ n yɔ, yé káh n yɛ kè pɩ gbɛ̃̀ndùǹìnɛ yé
tyí. 14 Ápi tɛ̃ wɔlɛ, á yɶ̃́npyé tyí-á nɔ á tyí sɛ̃́, á pɪ̃ nɛ áyáh tɛ̃ syi tɛ kũ gbɔ̃̀
sɔkɔ, tɛ́ min wɛ. Ǹtɛ tyínɔnɔ-à n knɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, ǹmɔ mɛ kũ gbɔ̃̀ sɔkɔ.
15 Névi nɛ̂ tɛ̃-à fyɔ̀ ǹ yɶ̃́npi dyɔlɛ n yɔ, nɛ́kókè mɔ́-ò ye tɛ̃̀nɛ. Tɛ́ yé se mó
tɔ̃ pɪ̃ nɛ tyé-ńkɛ̃̂ min náh mɛ nɛ́kókè mɔ́-ò yɔ́ ńtɛ̃ tyí tɛ́. 16 Yé yah, Krista-á
ǹ min kɔ̃ ápi yĩnnɛ, képah sɔkɔ ye ápi mɛ tyínɔnɔ dùkù pɪ̃. Ápi tɔ yĩnɛ à
á min kɔ̃ á yɶ̃́npyé yĩnnɛ. 17 Ǹtɛ kèkõyɔ̃́ tahrɩ-à mɛ ǹnî yɔ́ tyí, tɛ́ à ǹ yɶ̃́npi
yɔ́ wɛ yãm sɔkɔ tɛ́ yahle ǹ yãm yáhnɔ́lɛ, Liyel tyínɔnɔ náh mɛ tɛ̃ sɔkɔ. 18 Ń
wɛ̃́npɪ̀, ápi tyínɔnɔ káh n pɩ wɛy ànɛ̂ vyɑ̃́hsesyɪ̃́rí ó sɔkɔ dɛ́. Á tyípínɔ́ yĩnɛ
kè kélɛ n wɛ̃̀kɩ kègbɩ tɛ̃ yõ.

19 Képah sɔkɔ ye á kɩ pɪ̃ nɛ áyáh mɛ gbɩ wɛ̃̀kì yõ, ànɛ̂ á nnɔ kɩ mɛ yɪ̃́nnɔ́lɛ
Liyel yah sɔkɔ. 20 Ápi nnɔ-à sɔ̃ mɛ lékàhlɛ álɛ n kɔ̃ sɔ̃, Liyel nɛ̂-á gblò kal,

ǹmɔ tyi póllɛ n pnɛ n kal ápi nnɔlɛ. 21 Ń nɛ́nɔ́nɔ́, á nnɔ-à kɩ lékàhlɛ álɛ n
kɔ̃́-ńkɛ̃nɛ, tíkí náh á tɛ̃ n pi Liyel yah sɔkɔ. 22 Tɛ́ áyáh mɛ ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
wɑ̃̀llɛ n kɔ, tɛ́ ǹ dyɔ yɩ̃́ɩ̃ tyilɛ n pɩ, képah ye áyâh kwáhdúkú nɛ̂ yah kɔ̃ ǹ
tyí, à kɩ kélɛ á kɔ̃. 23 Wǎh nɛ̂ kɔ̃ sah á kɔ̃ képah ye yɔ̀ nɛ ńkɛ̃́, á sɛ̃ pé Píɗí
Yesu Krista yɩ̃n yɔ̃, á mó yɛ á tyí nɔ wɛ̃ tyí sɔ̃́-á à kɔ̃ sah kélɛ á kɔ̃. 24 Névi
nɛ̂-à Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ n kɔ, tɛ̃ kɩ mɛ Liyel tyí yɔ̃, ànɛ̂ Liyel kɩ mɛ
tɛ̃̀nɛ. Sɔ̃́-á á kɩ pɩ tɛ́ kɩ pɩ̃ nɛ Liyel-á mɛ álɛ, ǹ Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃ ye, wǎh képah
nɛ̂nɛ á kɔ̃.

4

Liyel tyi wàhnpɩ̃nɔlɛ sépɛ tyí sɔkɔ

1 Ń nɛ́nɔ́nɔ́, névye nónó-á nɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃-á pé n yo tyilɛ, yé káh
n sɛ̃ pé pól yɔ̃ dɛ́. Yé pè sohlɩ n yah, yè ké gbɩ pɩ̃ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃-à kɩ
nɛ̂ ńtyɩ̃́nɔ pè n yo tyilɛ. Yé náh wɛ di, Liyel yɩ̃n yɔ̃ mɩ̀nyobe mɛ tɔ̃ mɔ pí
kèkɔ̃yɔ̃́. 2 Liyel Mirki-á n tɛ̃ nónó yahlɛ, yáh nɛ pè pɩ̃ n pi dùkù nɛ̂nɛ, kè
wɛ yɔ̀: Yâh névi nɛ̂ wɛ à mɛ n yo nɛ Yesu Krista-á pɩ névilɛ, Liyel Mirki ye
n tɛ̃ tɛ̃ yahlɛ. 3 Ǹtɛ nɛ̂-à nɛ sɛ̃́ náh, Liyel Mirki náh n tɛ̃ tɛ̃ wɔ yahlɛ. Krista
sépɛ mírkí ye n tɛ̃ tɛ̃ yahlɛ. Yé kè noh sah tɛ nɛ, Krista sépɛ-á kɩ n pɔ n pi.
Tɛ́ núkúnúkú, à mɛ tɛ kèkɔ̃yɔ̃́ ńtɛ̃nɛ.
4 Yépi wɔlɛ ń wɛ̃́npɩ̀, Liyel tyí névye ye yélɛ. Ǹ Mirki nɛ̂-á n tɛ̃ yé yahlɛ,
képah tǎhkɩ̀ kal sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ mírkí tyílɛ, képah nɛ̂-á kèkɔ̃yɔ̃́ névye yahlɛ n
tɛ̃. Képah ye, yé tɛ̃́nwɛnɔ wɛ Liyel yɩ̃n yɔ̃ mɩ̀nyobe yɔ̃. 5 Pépilɛ, kèkɔ̃yɔ̃́ tyí
ye pélɛ. Képah ye, pě pé tyilɛ n yo à yɩ̃nɛ kèkɔ̃yɔ̃́ névye tyi yo dùkùlɛ, tɛ́
kèkɔ̃yɔ̃́ névye n mó pé nínɛ n kwɔ pé tyí. 6 Ǹtɛ ápi mɛ Liyel tyí yɔ̃. Névi
nɛ̂-à Liyellɛ n pnɛ, tɛ̃ ǹ níkílɛ n kwɔ ápi tyí. Tɛ́ névi nɛ̂-à mɛ́-ńkɛ̃́nɛ Liyel
tyí yɔ̃, tɛ̃ náh ǹ níkílɛ n kwɔ ápi tyí. Sɛ̃́ntɛ̃ sɔkɔ ye Liyel Mirki nɛ̂-á névyelɛ
n mɔ gbɩ wɛ̃kɩ̀ yɔ̃, à n tɛ̃ n wɛ ǹnɛ n wah sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tyí sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂ tyí-á
névyelɛ n pilki.

Tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ Liyel sɔkɔ

7 Tyínɔnɔ n wil Liyel tyí. Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, Liyel pi ye tɛ̃̀nɛ,
ànɛ̂ tɛ̃ Liyellɛ n pnɛ. Képah ye ń nɛ́nɔ́nɔ́, á ye yɛ á tyí nɔ wɛ̃ tyí. 8 Liyellɛ,
tyínɔnɔ Liyel ye ǹnɛ. Képah ye, á náh fɛ̃ n yo n pi nɛ wáh ǹnɛ n pnɛ
tyínɔnɔ kɛ̃́nɛ á sɔkɔ. 9 Yé yah, Liyel-á kè wɛ̃kɩ dùkù nɛ̂nɛ nɛ á tyí-á nɔ pé
tyí, kè wɛ yɔ̀: Pi núkúní nɛ̂-á mɛ ǹ tyí, à à tɛkɩ mɔ kèkɔ̃yɔ̃́, ápi kɔ̃ á kɩ min
wɛ ǹmɔ gbɔ̃̀ yɔ̃. 10 Tyínɔnɔ-á nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Liyel tyí-á nɔ ápi tyí dùkù
nɛ̂nɛ, képah náh tyínɔnɔ kègbɩlɛ dɛ́. Ápi tyí-á nɔ Liyel tyí nɔ dùkù nɛ̂nɛ,
képah ye tyínɔnɔ kègbɩlɛ. Yé náh wɛ à ǹ Píɗí tɛkɩ mɔ à pɔ pɩ sárkálɛ ápi
tyípêl yɔ̃ n mɔ yɩ̃nnɛ di? 11 Ń nɛ́nɔ́nɔ́, ápi tyí-á nɔ Liyel tyí sɛ̃́ à, ápi tɔ yɩ̃nɛ
á tyí nɔ wɛ̃ tyí mó kè.
12 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yɩ̃́ náh tɛ̃ yah Liyel yɔ̃. Ǹtɛ ápi tyí-à mɛ nɔ wɛ̃ tyí, á mɛ ǹ
tyí yɔ̃, ànɛ̂ ǹ tyínɔnɔ mɛ ápi sɔkɔ yèsyɩ̀kɩ̀ tɛ̃̀nɛ.
13 Liyel-á ǹ Mirkilɛ á kɔ̃, képah ye á kɔ̃ á pɩ̃ nɛ áyáh mɛ ǹ tyí yɔ̃, ànɛ̂
wǎh mɛ álɛ. 14 Sú Liyel ye ǹ Píɗí tɛkɩ mɔ kèkɔ̃yɔ̃́ névye pwah n mɔ yɩ̃nnɛ.
Ápi yɩ̃́ ye kè wɛ, képah ye á kɔ̃ á kélɛ n yo n wah. 15 Névi nɛ̂ tɛ̃-à fyɔ̀ yo nɛ
ńkɛ̃́ Yesu-á Liyel Píɗínɛ, Liyel mɛ tɛ̃̀nɛ, ànɛ̂ tɛ̃ mɛ Liyel tyí yɔ̃. 16 Ápi tyí-á
nɔ Liyel tyí dùkù nɛ̂nɛ, ápi tɛ̃ wɔ ye kélɛ n pnɛ, ànɛ̂ á sɛ̃ ké yɔ̃. Liyellɛ,

tyínɔnɔ Liyel ye ǹnɛ. Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ wɔ mɛ Liyel tyí yõ,
ànɛ̂ Liyel mɛ tɛ̃nɛ.
17 Tyínɔnɔ-à mɛ yɩ̃́ ápi sɔkɔ, á mɛ á minnɛ n pɩ kèkõyɔ̃́ Yesu Krista tyí
kɔ̃lɛ. Képah sɔkɔ, tíkí náh á tɛ̃ n pi Liyel tukey tuke sõlɛ. 18 Yé náh wɛ di,
Liyel tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tíkí náh tɛ̃nɛ n tɛ̃. Tɛ́ wâh mɛ n sõ nɛ á
tyípêl wɔ-á kɩ pɔ n dɛ n pi á sɔkɔ, képah ye n pɔ n pɔ tíkílɛ. Ǹtɛ tyínɔnɔ
kègbɩ wɔ tíkí yahlɛ n kõ. Tíkí tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ névi nɛ̂nɛ n tɛ̃, tyínɔnɔ náh mɛ
yɩ̃́ tɛ̃ sɔkɔ.
19 Liyel ǹgbò ye ápi tyí nɔ ǹ gblɔ̌y tyí, képah ye tyínɔnɔlɛ ápi tɔ sɔkɔ.
20 Névi nɛ̂-à nɛ Liyel tyí-á nɔ pé tyí, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ ǹ yṹnpi yɔ́ dyɔlɛ n yɔ,
mìnyo ye tɛ̃nɛ. Tɛ̃ yɩ̃́-á mɛ ǹ yṹnpi nɛ̂ yõ, ǹmɔ tyí-à nɔ́-ńkɛ̃nɛ ǹ tyí, sɔ̃ mɛ
Liyel tyí kɩ pɔ n nɔ ǹ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á à náh à wɛ yah? 21 Tɛ́ Krista-á nɛ̂ kõ
sah á kõ, kè wɛ yɔ̀ nɛ ńkɛ̃, Liyel tyí-à mɛ nɔ névi nɛ̂ tyí, tɛ̃ yṹnpi tɔ tyí-á
yɩ̃nɛ kè nɔ ǹ tyí.

5

Yõre nɛ̂-á n wɛ Liyel Pídɩ́ yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̀ yõ

1 Névi nɛ̂-à sɛ̃ ké yõ nɛ Yesu-á Kristalɛ, nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, Liyel
pi ye tɛ̃nɛ. Tɛ́ Sú Liyel tyí-à nɔ névi nɛ̂ tyí, Liyel wɛ̃npǐ tɔ tyí n nɔ tɛ̃ tyí.
2 Liyel tyí-à nɔ ápi tyí, tɛ́ á mɛ ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ n kɔ, képah sɔkɔ ye á
kɩ pĩ nɛ Liyel wɛ̃npǐ tɔ tyí-á mɛ nɔ á tyí. 3 Á náh wɛ di, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ ye n wɛ̃kɩ kélɛ nɛ ǹ tyí-á nɔ á tyí. Tɛ́ ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh mɛ
táhnɔ́lɛ, 4 á pól-á sɔ̃npílɛ pɩ Liyel wɛ̃npǐlɛ tɛ́ n tɛ̃ n pnɛ kèkõyɔ̃́ tyí. Tɛ́ tir
nɛ̂-á á kõ á n tɛ̃ n pnɛ kèkõyɔ̃́ tyí, á Yesu yõ sɛ̃nɔ́ ye. 5 Ǹtɛ nɛ̂ n tɛ̃ n pnɛ
kèkõyɔ̃́ tyí wɛ́? Névi nɛ̂-á sɛ̃ ké yõ nɛ Liyel Pídɩ́-á Yesulɛ, ǹmɔ ye.

Yesu Krista tyí yɔ́nwàhnɔ́lɛ nɛ Liyel Pídɩ́-á ǹnɛ

6 Yesu Krista ye pɔ wel wilki ni sɔkɔ. Képah náh, à ko mɔ ǹ tɔ̃́ kwɛ. Tɛ́ à
náh pɔ wel wilki ni ó sɔkɔ dɛ́, à ye pɔ wel wilki ni sɔkɔ, tɛ́ ko mɔ ǹ tɔ̃́ kwɛ.
Kénɛ tyinɔ nínɔ́ ànɛ̂ Liyel Mirki ye n yo n wah kélɛ. Yé náh wɛ di, Liyel
Mirki ye n wɛ̃kɩ gbɩlɛ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. 7-8 Liyel Mirki-á nɛ̂ yo, ànɛ̂ ni-á nɛ̂ wɛ̃kɩ,
ànɛ̂ tɔ̃́-á nɛ̂ wɛ̃kɩ, sépi tɔ̃nɔ́ ye n yo n wah kélɛ. Tɛ́ sé tɔ̃nɔ́ pól mɛ sah núkú
ó yõ. 9 Névye-á tyi nónó wɛ tɛ́ sélɛ n yo n wah, áyâh mɛ sépilɛ n fɛ̃ n syi
à, ǹtɛ Liyel tyi yɔ́nwàhnɔ́ náh fɔ̃́nfɔ̃́ névye tyí yõ di? Tɛ́ Liyel ye mó tɔ̃ yo
wah ǹ Pídɩ́ tyílɛ. 10 Névi nɛ̂-à sɛ̃ Liyel Pídɩ́ yõ, ǹ tyí yɔ́nɔ́ mɛ̀ ye tɛ̃ tɛ̃ sah ǹ nɩ
sɔkɔ. Ǹtɛ nɛ̂-à sɛ̃-ńkɛ̃nɛ Liyel yõ, tɛ̃ mɛ Liyellɛ n pɩ mìnyolɛ, wǎh sɔ̃npílɛ
yahle sɛ̃nɔ́lɛ Liyel tyíyɔ́né mɛ̀ yõ, wǎh nɛ̂ yo ǹ Pídɩ́ tyí sɔkɔ. 11 Tyíyɔ́né mɛ̀
wɛ yɔ̀ nɛ, Liyel-á tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ á kõ, nɛ̂-á n wɛ ǹ Pídɩ́ gbɔ̀ yõ sɔkɔ. 12 Névi
nɛ̂-à mɛ Pídɩ́ tyí yõ, kénɛ min mɛ tɛ̃ wɔ tyí. Ǹtɛ nɛ̂-à mɛ́-ńkɛ̃nɛ ǹ tyí yõ,
min mɛ̀ náh mɛ tɛ̃ tyí.

Tyɛ́-ńkɛ̃ min tyílɛ

13 Yépi nónó-á sɛ̃ Liyel Pídɩ́ yõ, mé ye tyi nɔ́pilɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé
tyí, nɛ̂-á kɩ yé kõ yé kɩ pĩ nɛ yáh tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ. 14 Ápi sɛ̃nyɩ̃nɔ-á mɛ Liyel
yõ nɛ̂ tyí sɔkɔ képah ye yɔ̀ nɛ ńkɛ̃, áyâh kwâh nɛ̂nɛ n ni ǹ tyí tɛ́ kè mɛ ǹ
dyɔ yɩ̃́nɛ, ǎ nóhnɔ́ pɩ á tyí. 15 Tɛ́ áyáh fyɔ̀ kè pĩ nɛ wǎh mɛ nóhnɔ́lɛ n pɩ á
tyí, á pĩ yɩ̃́ tɔlɛ nɛ, áyâh kwâh nɛ̂ ni ǹ tyí, ǎ kè wɛ. 16 Ǹnî yɔ́-à ǹ yṹnpi yɔ́

wɛ à mɛ tyípékèlɛ n pɩ, nɛ̂-á kè náh névi min tyílɛ n yɩkɩ Liyel yah sɔkɔ, tɛ̃ níri pɩ ǹ tyí, Liyel kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ tyípékè pí-ò mɛ̀ kɔ̃, kàh mɛ nɛ tyípékè nɛ̂-á à pɩ, kè náh névi min tyílɛ n yɩkɩ Liyel yah sɔkɔ. Tɛ́ tyípékè yɔ́ mɛ nɛ̂-á névi min tyílɛ n yɩkɩ Liyel yah sɔkɔ, képah dùkù tyí náh mé n yo nɛ yé nírílɛ n pɩ ké tyí sɔkɔ dɛ́.
17 Tyi nónó pól tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ tyíknɛ̌nɩ̀nɛ, tyípêl ye sélɛ. Ǹtɛ tyípêl pól náh névi min tyílɛ n yɩkɩ Liyel yah sɔkɔ.

18 Ápi pĩ nɛ névi nɛ̂-à pɩ Liyel pilɛ, tɛ̃ náh tɔ̃ tyípékèlɛ n pɩ. Liyel Pídĩ́ ńkɛ̃́nɛ nɛ mɛ tɛ̃ yɔ̃lɛ n syɩkɩ, képah ye pèkè pí-ò nɛ̂-á sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃nɛ, à náh fɛ̃ tir yɔ́ pɩ n pi tɛ̃ sɔkɔ.

19 Ápi pĩ nɛ ápi-á mɛ Liyel tyí yɔ̃, tɛ́ kèkɔ̃yɔ̃́ pól tɛ̃ wɔlɛ, pèkè pí-ò mɛ̀ mɛ képahlɛ n fnɛ.

20 Ápi tɔ̃ pĩ nɛ Liyel Pídĩ́-á pɔ, ànɛ̂ wǎh lékɛ̃́mnɛ á kɔ̃ á tɛ̃ wɛ Liyel yèsyɩ̀kɩ̀lɛ n pnɛ. Ǹmɔ Liyel nɛ̂-á yèsyɩ̀kɩ̀lɛ, ápi wrɔ́ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ ǹmɔlɛ ǹ Pídĩ́ Yesu Krista gbɔ̃̀ yɔ̃. Ǹmɔ ye Liyel yèsyɩ̀kɩ̀lɛ, ànɛ̂ tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ.

21 Ń wɛ̃́npɩ̀, yé yé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ sãh fálnɔ́ tyilɛ.

Nsyɔ̃-á sɛ́bɛ́y ní-ò nɛ̂ wãrkɩ tɛkɩ mɔ

Sɛ́bɛ́y-á tɛkɩ mɔ nɛ̂ tyí à wɛynɛ à kɔ̃

1 Ǹmɔ nɛ̂-á nɛ́dyâhlɛ, ńmɔ ye n tõ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ pi tyí, nɛ̂-á Liyel yah tɔkɔ
ànɛ̂ ǹ wɛ̃́npìlɛ;* pépi nónó tyí-á nɔ yĩ́ ń tyí. Ǹtɛ pé tyí náh nɔ ńmɔ ó tyí
dɛ́. Nónó pól-á gbɩlɛ n pnɛ, pé tyí nɔ pépi tɔ tyí 2 kénɛ gbɩ gbɔ̃̀ yõ, képah
nɛ̂-á mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ ápi sɔkɔ, tɛ́ kɩ n tɛ̃ n pi á sɔkɔ tyɛ́-ńkɛ̃̄nɛ. 3 Sú Liyel ànɛ̂ ǹ
Píɗĩ́ Yesu Krista kɩ yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ á tyí, tɛ́ kɩ á yãm yah, tɛ́ kɩ yèvɩnɩnɛ á kɔ̃,
nɛ̂-á kɩ á kɔ̃ á kɩ tɛ̃ gbɩ wɛ̃̄kì yõ ànɛ̂ tyínɔnɔ sɔkɔ.

Kɔ́lɔ́lɛ gbɩ ànɛ̂ tyínɔnɔ wɛ̃̄kì yõ

4 Kè pɩ nìvìnì ǹgbɛ̃̄nɛ ńmɔ tyí, máh kè kyɔmɩ wɛ nɛ áwɔ wɛ̃́npì túkù-á
mɛ n kɔ gbɩ wɛ̃̄kì yõ, à yĩnɛ Sú Liyel-á kè kɔ̃ sah ápi tyí sɔ̃́. 5 Pi, máh mɛ
nɛ̂nɛ n kɔ̃ n sah á tyí núkúnúkú, képah ye yɔ̀: Yé yɛ á tyí nɔ wɛ̃ tyí. Tir
kɔ̃̀nsàhnɔ́ késɑ̃́n náh kélɛ mé n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ á tyí dɛ́. Nɛ̂-á mɛ ápi
tyí tyah gbĩ́ dùkùlɛ képah ye. 6 Tyínɔnɔlɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ ye
kélɛ. Tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ mɛ̀ tyí ye yo yé tyí tyah gbĩ́ dùkùlɛ nɛ, yé yé minnɛ n
pɩ tyínɔnɔ sɔkɔ.

7 Névye náhnáh mɛ wil kwɛ kèkõyɔ̃́ pól sɔkɔ, nónó-á mɛ névyelɛ n mɔ
pílkínɔ́ wɑ̃̀l yõ sɔkɔ. Pépi náh mɛ kè fɛ̃ syi nɛ Yesu Krista-á pɩ névilɛ kègbɩ
yõ sɔkɔ. Tɛ́ yah, sɛ̃́ntɛ̃ névilɛ, névye pílkí-ò ànɛ̂ Krista sépɛ ye tɛ̃̀nɛ. 8 Kǎh
pɩ sɛ̃́, yé yé gblɔ̃̀ynɛ n kyɔmɩ, yè káh pɔ tɛkɩ yé tɔ̃̀ pínɔ́† yõre sɔkɔ. Yé yĩnɛ
yè ké yõre wɛ n yĩ́. 9 Krista-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ kɔ̃, névi nɛ̂-à n kɔ́-ńkɛ̃̄nɛ képah
wɛ̃̄kì yõ, tɛ́ kè fin mɔ, tɛ̃ wrɔ́ mɛ gbɛ́kínɔ́lɛ Liyellɛ. Ǹtɛ névi nɛ̂-à n kɔ Krista
kwɔ́nɔ́ mɛ̀ wɛ̃̄kì yõ, tɛ̃ wrɔ́ mɛ télnɔ́lɛ Sú Liyel ànɛ̂ ǹ Píɗĩ́nɛ. 10 Ǹnî yɔ́-à pɔ
yé tĩ̀nnɛ, tɛ́ ǹ kwɔ́nɔ́ mɛ ké tyílɛ, yé káh fɛ̃ syi tɛ̃ twah yé tyí. Yé káh wɛkɩ
ǹ tyí póllɛ. 11 Névi nɛ̂-à wɛkɩ tɛ̃ tyí, tɛ̃ tɔ vyãh mɛ ǹ tyítúkúnì nɔ́pi pínɔ́
sɔkɔ. 12 Tyi náhnáh mɛ ń tyí yo yo tɛ̃̀nɛ yé tyí, ǹtɛ mé náh mɛ ké tyí nɛ mé
sè wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí sɛ́bɛ́y sɔkɔ. Mé mɛ n yah n kɔ̃ nɛ mé pɔ n wil
yé tyí, mé mó sè yo yé tyí vyãhlɛ. Képah sɔkɔ, ápi nìvìnì kɩ syɩ ké yĩ̀n tyí.
13 Pi nɛ̂-á Liyel yah tɔkɔ ásɔ̃̂, ǹ wɛ̃́npì n wɛkɩ á tyí.

---

* **1:1** 1.1 - Nɛ́dyâh nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, Nsyɔ̃ ye. Tɛ́ pi nɛ̂ wɔ tyí-á n yo ásɔ̃̂, Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkì ye. † **1:8** 1.8 - «Yé tɔ̃̀ pínɔ́» nɛ̂ tyí-á n yo yɔ̀, túkù nɛ: «Á tɔ̃̀ pínɔ́-á».

Nsyɔ̃-á sɛ́bɛ́y tɔ̃-ò nɛ̂ wãrkı tɛkı mɔ

Sɛ́bɛ́y-á tɛkı mɔ nɛ̂ tyí à wɛynɛ à kɔ̃

1 Ŋ́mɔ nɛ̂-á nɛ́dyâhlɛ, ŋ́mɔ ye n tɛkı n mɔ sɛ́bɛ́ynɛ ŋ́ nɛ́nɔ́nı́ Kayusi tyí,
ŋ̀mɔ nɛ̂ tyí-á nɔ ŋ́ tyí kègbı yõ. 2 Ŋ́ nɛ́nɔ́nı́, mé mɛ ké tyí nɛ á tyi pól nɛ
n pɛkı, á mó nɛ n mɛ lènɔ sɔkɔ pallɛ, sɔ̃-á á min pı dùkùlɛ pallɛ Liyel yah
sɔkɔ.
3 Ŋ́ yṹnpyé yísyɔ́ pɔ yo ŋ́ tyí nɛ, áwɔ-á mɛ gbı koh tɛ̃ yĩn, tɛ́ mɛ n kɔ
képah wɛ̃kì yõ. Képah ŋ́ nı vı kègbılɛ. 4 Mâh n nohnı nɛ ŋ́ wɛ̃npì-á mɛ n
kɔ gbı wɛ̃kì yõ, tir yɔ́ ŋ́tɛ̃ náh ŋ́ nılɛ n vı n nɔ képahlɛ.

Kayusi ànɛ̂ Nìvìnì tir yónkɔ̃pu tyí yónɔ́lɛ

5 Ŋ́ nɛ́nɔ́nı́, á mɛ ápi yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃púlɛ n tɛ̃ plɛ, wáh nónónɛ n pnɛ
ànɛ̂ á náh nónó ŋ́tɛ̃nɛ n pnɛ. Á mɛ n pı plɛ. 6 Tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ á sɔkɔ,
pè ye ké dùkù yo Yesu yõ sɛ̃pú tı̃̀nkì yı̃́ yah. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ á tyí nɛ,
á yòhnìnmɔnɔ pı pé tyí pé kɔ́lɔ́ yĩnnɛ à yĩnɛ kǎh yĩnɛ kè nɛ n pı sɔ̃ Liyel
wɛ̃kì sɔkɔ. 7 Á náh wɛ di, Yesu Krista yĩn ye pè n kɔ kɔ́lɔ́ mɛ̀nɛ, tɛ́ pè náh
fɛ̃ syi Yesu yõ sɛ̃-ŋ́kɛ̃pú yòhnìnmɔnɔ yɔ́ ŋ́tɛ̃ syi. 8 Kàh pı sɛ̃, ápi ye yĩnɛ
à so mɔ sɛ̃nknɔ névye tyí tɔ̃̀ mè sɔkɔ, á tɔ̂ɔ́ pı tɔ̃̀ núkú pípúlɛ pélɛ, à gbı
wɛ̃kìlɛ névyelɛ n wɛ̃kı.

Dyotrɛfı ànɛ̂ Demetriyusi tyîpínìnɛ

9 Mé vyãh wɛy kwéy yɔ́ tɔ wãrkı tɛkı mɔ Yesu yõ sɛ̃pú tı̃̀nkì tyí. Ŋ̀tɛ
Dyotrɛfı náh mɛ n sah ŋ́ tyí yõ, ŋ̀mɔ nɛ̂-á mɛ n yah n kɔ̃ pí-ŋ́sahlɛ tyi yah
tɛ̃-òlɛ kìrkìr. 10 Képah ye, mâh pɔ pɔ yé tı̃̀nnɛ, wǎh mɛ nɛ̂nɛ n pı ápi tyí á
tyí yónyıkınɔ sɔkɔ, mé kı sé pól yo wah yé syah. Tɛ́ à náh mɛ yĩn képah ó
tyí dɛ́, à náh mɛ n fɛ̃ n syi á yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃pú wɛ̃kɔbı mɛ n twah ŋ̀ tyí.
Tɛ́ nónó-à se tɔ̃ nɛ pé pélɛ n swah n syi, ǎ pé yah kɔ̃ ké pínɔ́lɛ, ŋ̀ tɛ́ pè yĩni
n wilki Yesu yõ sɛ̃pú tı̃̀nkì sɔkɔ. 11 Ŋ́ nɛ́nɔ́nı́ Kayusi, káh pèkè pínɔ́lɛ n yah
n pı, ŋ̀tɛ pèpɛy wɔ pínɔ́lɛ n yah n pı. Nɛ̂-à pèpɛynɛ n pı, Liyel tyí névi ye
tɛ̃nɛ. Tɛ́ nɛ̂-à pèkèlɛ n pı, tɛ̃ náh Liyellɛ n pnɛ. 12 Demetriyusi tɛ̃ wɔlɛ, no
pól mɛ ŋ̀mɔ yı̃́gbílɛ n yo. Gbı wɛ̃kì nɛ̂ tɔ-á à n kɔ, yĩn pèpɛy ye ké tɔlɛ ŋ̀
tyí. Ápi tɔ mɛ ŋ̀ yı̃́gbílɛ n yo, tɛ́ áwɔ pĩ nɛ nɛ̂-á ápi n yo, gbı-á kélɛ.

Wɛy tyɛ́-ŋ́sahlɛ

13 Tyi náhnáh mɛ ŋ́ tyí yo yo tɛ̃nɛ á tyí, tɛ́ mé náh mɛ ké tyí nɛ mé sè
wãrkı n tɛkı n mɔ á tyí sɛ́bɛ́y sɔkɔ. 14 Mé mɛ n yah n kɔ̃ nɛ mé ŋ̀ wɛ kè
káh tɔ̃ n mo. Áyâh pɔ wɛ̃ wɛ, á kı yãh sé tyí yõ vyãhlɛ. 15 Mé kélɛ n yah n
kɔ̃ Liyel tyí nɛ à yèvınınɛ ŋ̀ kɔ̃.
Á kódíbí n wɛkı á tyí. Wɛkı ápi tɔ kódíbí tyí á kɔ̃ pé nɛ́núkù núkú póllɛ.